INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ROMANTYZM

OPRACOWAŁ ZESPÓŁ
POD KIEROWNICTWEM
IRMINY ŚLIWIŃSKIEJ
I
STANISŁAWA STUPKIEWICZA

HASŁA OSOBOWE

P-Ż

UZUPEŁNIENIA

MCMLXX II
PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

INSTYTUT BADAŃ LITERACKICH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

BIBLIOGRAFIA LITERATURY POLSKIEJ

· NOWY KORBUT ·

PRACA ZAINICJOWANA PRZEZ
KAZIMIERZA BUDZYKA
REDAKTORA NACZELNEGO
DO 1963 R.

9

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY

ZESPÓŁ AUTORSKI

HALINA GACOWA, ALINA GAWINOWA
WANDA ROSZKOWSKA-SYKAŁOWA, STANISŁAW STUPKIEWICZ

IRMINA ŚLIWIŃSKA

REDAKTOR WYDAWNICTWA: MARIA WAPNIAREK
REDAKTOR TECHNICZNY: WACŁAW WYSZYŃSKI
OKŁADKĘ I OBWOLUTĘ PROJEKTOWAŁA: EWA FRYSZTAK

P

PADURRA TOMASZ (1801–1871)

Inna forma nazwiska: PADURA.

Pseud. i krypt.: JÓZEF PADURRA; P... ; T.P.

Poeta polsko-ukraiński.

Ur. 21 grudnia 1801 w miasteczku Ilińce na Ukrainie; syn Jana, komornika bracławskiego, i Anieli z Paszkowskich. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Pierwsze nauki pobierał w domu rodzicielskim i w szkółce parafialnej w Ilińcach, gdzie był kolegą Seweryna Goszczyńskiego. Następnie uczył się w gimnazjum w Winnicy, a w 1820-1825 w Liceum w Krzemieńcu. Po ukończeniu Liceum gościł na przemian u Sanguszków w Sławucie lub Antoninach, u hetmanowej Rzewuskiej w Konstantynowie i u Potockich w Humaniu. Przyjaźnił się z Romanem Sanguszką i Wacławem Rzewuskim (Emirem), z którym jeździł po Ukrainie i Wołyniu, a w 1828 aż po Kubań. Przyjaźnił się także z Zorianem Dołęgą Chodakowskim (Adamem Czarnockim) i Tymonem Zaborowskim. W 1830 brał udział w powstaniu, potem osiadł w Machnówce na Wołyniu. Około 1840 przeniósł się na kilka lat do Piusa Borejki w Pikowie. W 1844, w związku z wydaniem swych poezji, spędził kilka miesięcy w Warszawie, wtedy też odwiedził Częstochowę. W 1848 wygrał na loterii krajowej kilkanaście tysięcy rubli i wyjechał na dwa lata za granicę. W tymże roku brał udział w Zjeździe Słowiańskim w Pradze. Utwory jego krążyły początkowo tylko w odpisach, rozpowszechniane przez śpiewaków wędrownych i teorbanistów, zwłaszcza sławnego w owym czasie Widorta. Zmarł 20 września 1871 w Koziatynie pod Berdyczowem.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ukrainky z nutoju (K. Lipińskiego). Powst. 1827-1829. Wyd. W-wa 1844. (Tekst ukraiński z przekł. pol. zapewne samego autora).

Zawartość: Kozak; Kiszowyj. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przekł. pol. E. Sakowicza ogł. *Biruta* 1838 cz. 2; przekł. pol. A. Pieńkiewicza. *Bojan* 1838; przedr. zob. poz. 2); Nyżoweć. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przekł. pol. E. Sakowicza ogł. *Biruta* 1838 cz. 2; przekł. pol. A. Pieńkiewicza. *Bojan* 1838; przedr. zob. poz. 2); Lisowczyk; Siczowyj; Czajka; Ostafij Daszkiewycz; Hostyna u Iwoni; Weślari. Z puti Czajld Harolda po Sławiańszczyni; Hańdzia z Samary; Piśń kozaćka; Roman z Koszyry.

Dedykacja: Na czest' Romanowi z Koszyry i pamjatku naszych lit mołodych prypysuju T. Padurra.

2. Pienia. Wyd. K. Jabłoński. Lw. 1842.

Zawartość: Ukrainki. (Kiszowyj, zob. poz. 1; Nyżoweć, zob. poz. 1; Zaporożec. *Znicz* 1836 nr 10); Piosnki z ukraińskiej mowy I-III. (Tekst ukraiński i przekł. pol. A. Pieńkiewicza); Dumy ukraińskie. (Kniaź Roman Sanguszko, starosta winnyćkyj i żytomyrśkyj 1565 hoda. *Rozmaitości* (Lw.) 1832 nr 48; toż w przekł. pol. M. Ossoryi (Cieplińskiego). *Snopek nadwiślański*. W-wa 1844 s. 100-104; Zołotaja Boroda. *Dzien. Warsz.* 1829 t. 17 nr 50; Ruchawka kozackaja 1579 hoda; Piśń Widortowa. *Rozmaitości* (Lw.) 1832 nr 48); Poezje w języku polskim. (Grób. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 26; przedr. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; Szalony. *Tyg. Petersb.* 1838 nr 14; Wyjątek z wspomnień T. P. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 15); Tłumaczenia (zob. Przekłady poz. 1-3, 6).

3. Jan Mazepa. Ogł. A. B. (Bielowski): Jan Mazepa i jego listy. *Bibl. Ossol.* 1864 t. 4 s. 150-161.

4. Spiwanki Ukraińca. Kołomyja 1878.

5. Pamiętniki. Rkps był w posiadaniu rodziny.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (tu wiersz: Mandriweć; również przekł. pol. dokonany przez autora pt. Wędrowiec. 1857 t. 4), *Biruta* (1838), *Bojan* (1838), *Dzien. Warsz.* (1829), *Niewiasta* (tu: Muraszka. 1861 nr 35), *Pam. Nauk.* (1837), *Przyj. Ludu* (tu: Wyjątki ze wspomnień. 1837/38 nr 9), *Rozmaitości* (Lw.; 1832-1833, 1836), *Tyg. Petersb.* (1837-1838), *Znicz* (1836).

Łyrnyk. Przekł. pol. P. Parylaka pt. Lirnik. *IV Spr. Dyrekcji Gimn. Pol. za r. 1898/99.* Cieszyn 1899.

Ponadto dwa wiersze bez tyt. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

Przekłady

1. A. Mickiewicz: Do Niemna. (Przekład z polskiego na ruskie narzecze). *Gaz. Codz.* 1836 nr 1496; toż *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 27; pt. Do Niemna. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przedr. zob. Twórczość poz. 2.

2. A. Mickiewicz: Proszczanije Czajld-Harolda. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przedr. zob. Twórczość poz. 2.

3. A. Mickiewicz: Pani Twardowska. Wyd. zob. Twórczość poz. 2.

4. A. Mickiewicz: Piśń z baszni. Naślidowanyja. *Album lit.* K. W. Wójcickiego. T. 2. W-wa 1848 s. 146-149; przedr. pt. Piśń Aldony. Z Wallenroda. Wyd. zob. Wyd. zbior.

5. A. Mickiewicz: Z piśni Wajdeloty. Z Wallenroda; Al-Bufara. Ballada z Wallenroda. Wyd. zob. Wyd. zbior.

6. Selim Rezulad (syn El-Aasa): Pieśni: I. Do Emira Tag-el Facher Abd-el Niszan. Wyd. zob. Twórczość poz. 2; II. Do Shanar doliny. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; III. Do wiosny na dolinie Shanar. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3; przedr. zob. Twórczość poz. 2.

Wydania zbiorowe

Pyśma Tymka Padurry. Wyd. posmertne z awtohrafiw. Lw. 1874.

Zawartość: Ukrainky (tu 16 drobnych utworów; por. Twórczość poz. 1, 2); Dumy; Mandriwky; Burłaczky; Monhołky; Riżnośti (tu m. in.: Przekłady poz. 4-6); Obrysy historyczne (tu m. in. poz. 3).

Dedykacja przepisana ze zbiorku: Ukrainky z nutoju, zob. Twórczość poz. 1.

OPRACOWANIA

Monografia: W. Hnatiuk: Tymko Padurra. Krytyczno-biohraficznyj ta istoriczno-literaturnyj narys. Kijów 1931. [Rec.: W. Drozdowski. *Trudy Instituta Sławianowiedienija Akadiemii Nauk SSSR.* Leningrad 1932].

(S. Goszczyński): Nowa epoka poezji polskiej. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 i wyd. nast. — M. Grabowski: Literatura i krytyka. Cz. 3. Wil. 1837 s. 116-117. — (Pr. A.): Poezje T. Padurry. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2 z. 3. — K. Jabłoński: Przedmowa do wyd.: Pienia. Lw. 1842. — (Pienia. Rec.): J. Adelman. *Lwowianin* 1842 z. 10; J. Cz........ *Jutrzenka* 1842 nr 19; *Bibl. Warsz.* 1842 t. 4; *Przegl. Nauk.* 1842 t. 4 nr 36; T. Jewecki: Krytyka Pienia T. Padurry. *Jutrzenka* 1843 nr 3; przedr. *Rok* 1844 t. 11. [Polemika: C.: Słów kilka z powodu powyższego artykułu pana Jeweckiego w Jutrzence. *Rok* 1844 t. 11]; T. Olizarowski: Śpiew Kozaka. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; Wł. (K. W. Wójcicki). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1. — J. Jurecki: Kilka słów o ukraińskiej poezji z powodu Ukrainek pana Padury. *Tyg. Petersb.* 1844 t. 2 nr 97; 1845 t. 1 nr 3-4. — Wł. (K. W. Wójcicki): (Ukrainky z nutoju. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 3. — Z. Fisz: Do Antoniego Nowosielskiego 27 IX 54. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 292-294. [Polemika tamże nr 329]. — K. W. Wójcicki: Tomasz Padurra. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 2 nr 99. — A. Groza: Przejażdżki po kraju. *Kur. Wil.* 1862 nr 13. — K. W. Wójcicki. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 344--345. — W. Przyborowski: Tomasz Padurra. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 4; toż *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 229. — K. W. Wójcicki: Kawa literacka w Warszawie (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1 s. 234-237; wyd. osob. pt. Kawa literacka. W-wa 1873 s. 64-65. — Wstęp. O życiu i pismach T. Padurry. W wyd.: Pyśma. Lw. 1874 s. I—LXVI. — (A. Wasiutyński? W. Barański?): Prawdziwy życiorys T. Padurry. Poz. 1875. — Antoni J. (A. J. Rolle): Emir Rzewuski. W: Opowiadania. Seria IV. T. 1. W-wa 1884. — W. Spasowicz: Dzieje literatury polskiej. Wyd. 3. Kr. 1891. — E. Heleniusz (E. Iwanowski): Wspomnienia polskich czasów. T. 2. Lw. 1894. — W. Korotyński: Zapomniani poeci. Tymko Padurra. *Wędrowiec* 1902 nr 2. — L.: Tymko Padura. *Kraj* 1902 nr 4. —

K. SANGUSZKOWA: Roman Sanguszko. Zesłaniec na Sybir z r. 1831. W świetle pamiętnika matki ... oraz korespondencji współczesnej. W-wa 1927. — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1-2. Wr. 1953, 1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — J. W. GOMULICKI: Tomasz Padurra. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — F. GERMAN: W kręgu poetów. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960.

PAJGERT ADAM (1829–1872)

Krypt.: A.; A..; A...; A. P.; A... z ...S; P... A...

P o e t a, t ł u m a c z.

Ur. 21 września 1829 we wsi Skomorochy, pow. tarnopolski, w środowisku ziemiańskim. Wykształcenie domowe pod kierunkiem zajmującego się literaturą ojca, Józefa Kalasantego, uzupełnił w szkołach lwowskich, następnie osiadł wraz z rodzicami w nabytym majątku Sidorowie nad Zbruczem, gdzie pozostawał do końca życia. Korzystając z zasobnej biblioteki rodzinnej pogłębiał swoje wykształcenie, zwłaszcza w zakresie literatury klasycznej, i rozwijał talent poetycki. W 1855 odbył podróż za granicę, był m. in. w Paryżu. W tymże roku ożenił się z Heleną Rozwadowską i objął po ojcu gospodarstwo. Odtąd łączył pracę pisarską z zawodem rolnika. W 1863 w jego domu spotkali się Józef Wysocki, Edmund Różycki i Zygmunt Miłkowski, przywódcy powstania. Zaprzyjaźniony był z Kornelem Ujejskim. Zmarł 21 lipca 1872, będąc na kuracji w Franzensbadzie, pochowany został w Sidorowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Berszada. Rzecz historyczna z XVII wieku. Dat. 1854. Ogł. *Dzien. Lit.* 1857 nr 25-28; przedr. zob. poz. 2; wyd. osob. b. m. r.

2. Poezje. I. Lw. 1858.

Z a w a r t o ś ć: cz. I: Postacie (tu 8 utworów, m. in.: Berszada, por. poz. 1; Pokutnik. Powieść wschodnia. Dat. 1854. Ogł. *Dzien. Lit.* 1857 nr 103-106); cz. II: Postacie liryczne (tu 28 drobnych utworów).

D e d y k a c j a: Najdroższemu Ojcu swojemu poświęca Autor.

3. Kamea. Ustęp z dziejów greckich. *Bibl. Ossol.* 1863 t. 3.

4. Struny żelazne. Wyd. zob. Wyd. zbior. t. 1.

Z a w a r t o ś ć: 12 drobnych utworów poetyckich.

Utwory poetyckie i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862 (tu wiersz: Żydówka), *Bibl. Ossol.* (1863), *Dzien. Lit.* (1856-1860, 1862-1863, 1867-1870; tu m. in.: Uwagi nad tragedią nowoczesną z powodu Szyllera „Intrygi i miłości". 1860 nr 54; Słowo o dramacie. 1862 nr 64-67; O przedmiotach ujemnych w sztuce. 1868 nr 20-22), *Gaz. Nar.* (1868), *Kółko Rodz.* (1860), *Nowiny* (tu szereg bajek i wierszy w 1854-1856, 1868), *Opiekun Dom.* (tu: Do matki. 1872 nr 14), *Przegl. Tyg.* (tu: Powołanie proroka. 1871 nr 15), *Przyj. Dom.* (1867), *Świt* (1872), *Tyg. Ilustr.* (tu: Karliński. (Rok 1587). 1870 nr 127).

Po śmierci autora ogł.: Moje credo. (Do K. U.). Ostatni wiersz A. Pajgerta. *Świt* 1872 nr 26.

Ponadto wiersz: Pułk Działyńskich pod Maciejowicami. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich sygn. 30.

P r z e k ł a d y

1. T. Moore: Raj i Peri. *Dzien. Lit.* 1857 nr 64-67; wyd. osob. W-wa 1860 (razem z poz. 2).

D e d y k a c j a: Romanowi Zmorskiemu ku pamiątce chwil razem spędzonych w szczerej przyjaźni tę pracę składa Tłumacz.

2. Jasmin (J. Boé): Ślepa dziewczyna z Castel-Cuillé. Poemat sielski. *Dzien. Lit.* 1858 nr 43-46; wyd. osob. W-wa 1860 (razem z poz. 1).

3. J. G. Byron: Wyspa, czyli Christian i jego towarzysze. Poemat w czterech pieśniach. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 16; odb. Kr. 1859.

4. W. Shakespeare: Juliusz Cezar. Tragedia w pięciu aktach. Lw. 1859. Wyd. nast.: ze wstępem i objaśnieniami F. Próchnickiego. Lw. 1891; wyd. nowe Złoczów 1895 *Bibl. Powsz.* nr 146-147; toż Lw.

po 1923; Lw. 1913; W-wa 1918; W-wa 1926.

Dedykacja: Władysławowi Zawadzkiemu w dowód serdecznej przyjaźni tę pracę poświęca Tłumacz.

5. Pieśni proroków. (Przekład wolny z Biblii). Lw. 1865.

Dedykacja w formie wstępu: Do Kornela Ujejskiego słowo od autora. Dat.: Pisałem w listopadzie 1864.

6. J. G. Byron: Kain. Poemat dramatyczny w trzech aktach. Lw. 1868.

Dedykacja: Mieczysławowi Cywińskiemu w dowód serdecznej przyjaźni, spólności uczuć i myśli ten przekład poświęca Tłumacz.

7. A. Tennyson: Ginerwa. Poemat. *Kłosy* 1872 nr 371-373; wyd. osob. W-wa 1894.

8. J. G. Byron: Melodie hebrajskie. Fragm. pt.: The wild gazelle; Oh! weep for those; On Jordan's banks. *Dzien. Lit.* 1865 nr 6; fragm. pt. Widzenie Baltazara. *Dzien. Lit.* 1865 nr 11; przedr. *Kłosy i kwiaty*. Kr. 1869 s. 209-210; pt. Z melodii hebrajskich. (Dzika gazella; Córka Jeftego; O, zapłaczcie nad tym; Arab pasie wielbłądy; Widzenie Baltazara). Wyd. zob. Wyd. zbior. t. 2. Całość nie wyd.

9. W. Shakespeare: Henryk IV. Przekład nie wyd.

Zob. wstęp w Wyd. zbior. t. 1.

10. A. Musset: Usta i czara. Przekład nie wyd.

Zob. jw. poz. 9.

Ponadto drobne przekłady ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Lit.* (1856-1862, 1865, 1867, 1869), *Kółko Rodz.* (1860), *Nowiny* (1854-1856, 1867-1868), *Przyj. Dom.* (1864), *Świt* (1872; tu m. in.: Jakim ma być poeta? (Z Wiktora Hugo). 1872 nr 7; przedr. *Opiekun Dom.* 1874 nr 28), *Tyg. Lw.* (1850).

Wydania zbiorowe

Poezje. T. 1-2. Wydanie pośmiertne staraniem rodziny. Lw. 1876; t. 2 wyd. tyt. pt. Przekłady z poetów obcych. Lw. 1876.

Zawartość: t. 1: Postacie; Poezje liryczne; Struny żelazne; t. 2: Tłumaczenia liryczne.

Dedykacja: Najdroższemu Ojcu swojemu poświęca Autor.

Listy

1. Do K. Szajnochy z 1852. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

2. Do J. Dobrzańskiego 4 listy z 1857. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

3. Do W. Zawadzkiego 2 listy z 1857, 1867. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.

Bibliografię podaje A. Witkowska. *Dwieście lat literatury polskiej. Tom próbny.* W-wa IBL PAN (1958) s. 471-474.(Maszynopis powielany).

OPRACOWANIA

K. Kaszewski: (T. Moore: Raj i Peri. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3. — f. (F. Faleński): (J. G. Byron: Wyspa. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 1. — (Pieśni proroków. Rec.). *Czas* 1865 nr 151. — W. Zawadzki: Adam Pajgert. *Kłosy* 1872 t. 15 nr 375; toż *Tyg. Ilustr.* 1872 t. 2 nr 251; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — (Poezje. T. 1-2. Rec.): J. Lam. *Tydzień* 1875 t. 2 nr 25; B. Czerwieński. *Tydzień* 1876 t. 3 nr 22; *Przegl. Lw.* 1876 t. 11 s. 682-687. — S. Tarnowski: Szekspir w Polsce. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 1-3; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej w. XIX. T. 4. Kr. 1898. — J. Zahorski: Szekspir w Polsce. W: W. Shakespeare: Dzieła. T. 9. Lw. 1897. — K. Wróblewski: Kornel Ujejski. Lw. 1902. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. T. 2-3. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — W. Tarnawski: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. —

T. Sinko: Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia. Lw. 1933. — S. Szpotański: Poeta-harfiarz. *Kur. Warsz.* 1933 nr 34. — B. Nadolski: Dzieje przyjaźni dwu lwowskich poetów: Kornela Ujejskiego i Adama Pajgerta. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 15. — J. W. Gomulicki: Adam Pajgert. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX w. T. 2. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. — W. Hahn: Szekspir w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958.

PAPŁOŃSKI JAN (1819–1885)

Krypt.: J. P.

F i l o l o g.

Ur. 21 listopada 1819 w Widzach, woj. wileńskie, w szlacheckiej rodzinie Papłońskich-Wiltułowiczów. Od 1832 uczył się w gimnazjum w Wilnie, następnie studiował na wydziale filologiczno-historycznym uniwersytetu moskiewskiego. W 1840 był nauczycielem języka rosyjskiego w szkole obwodowej, w 1841 w II gimnazjum w Warszawie. W tym czasie pomagał Samuelowi Bogumiłowi Lindemu przy układaniu słownika porównawczego języków słowiańskich. Od 1842 wykładał język i literaturę rosyjską na kursach pedagogicznych, od 1844 w Szkole Sztuk Pięknych, w czasie 1845-1853 w Gimnazjum Gubernialnym i w Instytucie Szlacheckim. W 1853-1855 był starszym cenzorem i tłumaczem w Radzie Lekarskiej, następnie do 1861 urzędnikiem do szczególnych poruczeń przy Pawle Muchanowie, kuratorze okręgu naukowego warszawskiego. W 1856 odbył podróż na Kaszuby. Zwiedził Toruń, Gdańsk, Słupsk, Szczecin i przesyłał stąd korespondencje do *Gazety Warszawskiej*. W 1861-1864 był wizytatorem szkół w Królestwie Polskim i członkiem Rady Wychowania, w 1859-1867 profesorem literatury rosyjskiej w Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej w Warszawie. Brał udział w organizowaniu Szkoły Głównej, gdzie wykładał gramatykę porównawczą od 1864 do 1871, już po przekształceniu Szkoły na uniwersytet. Od 1864 do 1885 był dyrektorem Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych. Rozwijał szeroką działalność społeczną, wydawał podręczniki dla ociemniałych, zajmował się losem nauczycieli prywatnych, w 1870-1876 wydawał *Pamiętnik Warszawski Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych*, był jednym z założycieli Towarzystwa Osad Rolnych. W związku ze sprawowaną funkcją dyrektora Instytutu około 1869 odbył pierwszą, a w 1881 drugą podróż do Skandynawii. Zmarł 28 listopada 1885 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Razsuždienije o rimskom jewangielii... *Żurnał Ministierstwa Narodnago Proswieszczenija* 1848; odb. Petersb. 1848.

2. Fiłołogiczeskija zamietki o russkom jazykie w swiazi s cerkowno-sławiańskim i drugimi sławianskimi narieczijami. Pierwoje razsuždienije. *Żurnał Ministierstwa Narodnago Proswieszczenija* 1854 nr 6; odb. Petersb. 1854.

3. O języku mołdawo-wołoskim. B. m. ok. 1856.

4. Opowiadania z pism polskich wyjęte ku pożytkowi i zabawie młodzieży służące. W-wa 1857. Wyd. nast.: W-wa 1859.

5. Mapa Sławiańszczyzny lechickiej z wieku X—XII i Prus z wieku X—XIII. Ułożona przez ... wyryta przez F. Łozińskiego. W-wa 1862.

6. Lekcja wstępna filologii porównawczej sławiańskiej, miana dnia 9 listopada 1864 r. w Szkole Głównej Warszawskiej. W-wa 1864.

7. Odczyty gramatyki porównawczej języków indoeuropejskich w ogólności, a sławiańskich w szczególności. W-wa 1865.

8. O początku i rozmaitości mowy. Prelekcje publiczne dnia 18 i 22 stycznia 1867 r. *Gaz. Pol.* 1867 nr 22-25; odb. W-wa 1867. Wyd. 2 W-wa 1867.

9. Rękopism psałterza Małgorzaty. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 1; odb. W-wa 1869.

10. Zawiedienija dla głuchoniemych i ślepych w niekotorych hosudarstwach zapadnoj Jewropy. Petersb. 1870.

11. Rzut oka na dzieje bułgarskie jako wstęp do nauki języka bułgarskiego. B. m. ok. 1870.

12. Zasady wychowania domowego. Odczyt publiczny ... miany 5 marca 1871 r. W-wa 1871. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1871; wyd. 3 W-wa 1874.

13. Praktyczne prawidła poprawnego pisania po rusku. Wyd. 2 poprawione i pomnożone. W-wa 1876. Wyd. 3 W-wa 1884.

14. Zasady i zakres wychowania domowego oraz historia metody poglądowej. Odczyty publiczne miane na rzecz Osad Rolnych 1879 r. w d. 18 i 20 marca. W-wa 1879.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1843, 1856-1857; tu m. in.: Odpowiedź na artykuł ... (O słowniku Lindego). 1843 t. 2 s. 129; O Bolesławie Chrobrym nowe świadectwo współczesne. 1856 t. 4), *Czytelnia Niedzielna* (tu: Pamiętniki starego nauczyciela. 1856 nr 1; Pamiętniki starego nauczyciela. 1856 nr 29; Koń Kościuszki. 1857 nr 47), *Gaz. Pol.* (1867, 1871), *Gaz. Warsz.* (1855-1866), *Kłosy* (tu: Samuel Bogumił Linde. 1871 nr 304), *Tyg. Ilustr.* (tu: Franciszek Mikloszycz. 1867 t. 16 nr 425-426), *Żurnał Ministierstwa Narodnago Proswieszczenija* (1848, 1856).

Przekłady

Helmold: Kronika sławiańska z XII wieku, przełożona z języka łacińskiego na polski. W-wa 1862.

Listy

1. Do K. W. Wójcickiego 4 listy z 1856-1865 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

2. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1862 oraz list z 1876 i b. d. Autografy Bibl. Jagiel. sygn. 6475, 6525.

OPRACOWANIA

Podróż Papłońskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 86. — J. Bartoszewicz: O podróży po ziemi kaszubskiej pana Papłońskiego. Tamże nr 153. — J. I. Kraszewski: (Helmold: Kronika sławiańska. Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 99. — Nekrologi: A. G. *Kronika Rodz.* 1885 nr 24; W. Nowicki. *Kłosy* 1885 t. 41 nr 1068; W. Nowicki. *Pam. Warsz. Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych* t. 16 (1884/1885); J. Stattler. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 2 nr 155; *Bibl. Warsz.* 1885 t. 4; *Gaz. Pol.* 1885 nr 266; *Kur. Por.* 1885 nr 331; *Wędrowiec* 1885 nr 51; *Ateneum* 1886 t. 1. — T. Jagodziński: Mowa pogrzebowa ... nad zwłokami śp. J. Papłońskiego. *Pam. Warsz. Instytutu* ..., jw. — J. Krzywicki: Katedra filologii porównawczej języków indoeuropejskich w ogóle, a słowiańskich w szczególności. Profesor J. Papłoński. *Szkoła Główna Warszawska 1862-1869.* T. 1. Kr. 1900. — A. Pleszczyński: Dzieje Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej warszawskiej. W-wa 1907. — W. Nowicki. *Enc. wych.* T. 8 (1912). — J. Fabiani-Madeyska: Odwiedziny Gdańska w XIX wieku. Gdańsk 1957 *Bibl. Gdańska. Seria Źródeł Hist.* nr 2.

PASZKOWSKI FRANCISZEK (1778–1856)

Krypt.: F. P.

Historyk.

Ur. 1778 w Galicji. Kształcił się na Uniwersytecie Lwowskim. W 1797 zaciągnął się we Włoszech do Legionów Dąbrowskiego. W Mantui wspólnie z Cyprianem Godebskim wydawał ręcznie pisaną *Dekadę Legionową*. W 1802 studiował w Paryżu język arabski. Tu poznał się z Tadeuszem Kościuszką. W 1805 był adiutantem marszałka Joachima Murata, w 1807 wstąpił do wojska Księstwa Warszawskiego. Był szefem sztabu ks. Józefa Poniatowskiego i adiutantem Fryderyka Augusta, księcia warszawskiego. W randze generała brygady odbył kampanię 1812. W bitwie pod Lipskiem dostał się do niewoli rosyjskiej. W 1814 był krótko sekretarzem Komitetu Wojskowego utworzonego przez wielkiego księcia Konstantego. Po powrocie do kraju osiadł na dzierżawie w Poznańskiem. W 1816 został wykreślony z szeregów wojska polskiego. Po otrzymaniu kwoty zapisanej mu w testamencie Kościuszki nabył w 1826 wieś Tonie pod Krakowem. W 1838 był w Rzymie, a 1839 w Paryżu. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Zmarł w Krakowie 10 marca 1856.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mowa miana przy założeniu podstawy mogiły na pomnik Tadeuszowi Kościuszce na Górze Bronisławy dnia 16 października 1820. Kr. (1820).

2. O topografii gór. Kr. 1830.

3. Pomysły do dziejów Polski. Dat. 9 stycznia 1838. Wyd. Paryż 1840. (Wyd. bezimiennie).

4. Dzieje Tadeusza Kościuszki, pierwszego naczelnika Polaków. Powst. w kilku

redakcjach uzupełnianych w 1819, 1838, 1850. Wyd. z odpisu autoryzowanego Kr. 1872.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Dekada Legionowa* (współred. 1798-1799), *Rozmaitości* (Lw.; tu: Dziesięciodniowa podróż do Rygi. 1819 nr 36-37).

Prace edytorskie

1. Pamiętnik budowy mogiły Tadeusza Kościuszki. (Kr.) 1826.

2. (T. Jefferson): Listy Jeffersona, prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, do Kościuszki. Wyd. F. Paszkowski (syn?). *Przegl. Pol.* 1878/79 t. 3; odb. Kr. 1879.

Generałowi F. Paszkowskiemu Korbut przypisał dzieło Franciszka Paszkowskiego (syna? zm. 1883) pt. Książę Józef Poniatowski. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 2-3; odb. Kr. 1878; wyd. nast. Kr. 1898.

Listy

Do W. Wielogłowskiego 2 listy z 1850. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1828.

OPRACOWANIA

F. Wężyk: Kajetan Koźmian i Franciszek Paszkowski. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 2. — H. Skimborowicz: Literaci i artyści polscy zmarli w roku zeszłym. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — L. P. (Powidaj): (Dzieje Tadeusza Kościuszki. Rec.). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 4. — J. Tretiak: Finis Poloniae. Kr. 1921 s. 20-30. — *Enc. wojskowa.* T. 6 (1937).

PASZKOWSKI JÓZEF EDMUND (1817—1861)

Tłumacz, poeta.

Ur. w 1817 w Warszawie. Ukończył gimnazjum pijarów. W 1834 wstąpił do służby rządowej w administracji. Pod koniec życia był sekretarzem przy komitecie egzaminacyjnym. Zmarł w Warszawie 19 kwietnia 1861.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyjątki z powieści: Pustelnik. Urywek z rozmyślań. *Pielgrzym* 1842 t. 3-4.

2. Poezje tłumaczone i oryginalne. W-wa 1842.

Zawartość: kilkanaście wierszy oryginalnych oraz przekłady.

3. Bohdan. Dramat. Fragm. pt. Z poematu oryginalnego Bohdan scena przedwstępna, scena I. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 1; całość nie wyd.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1841, 1844, 1860), *Niezapominajki* (tu m. in.: Zegary. Sonet. 1843; Zwierciadło magiczne. 1845; przedr. *Podarek dla płci pięknej.* T. 2. W-wa 1850), *Pielgrzym* (1842).

Przekłady

1. W. Hugo: Hernani. Dramat w 5 aktach. Fragm. aktu III ogł. *Pam. Sceny Warsz. za r. 1839.* W-wa 1840 s. 140-156; całość wyd. W-wa 1866.

2. J. G. Byron: Kain. Misterium. Wyd. zob. Twórczość poz. 2. Wyd. nast. w wyd.: Wędrówki Childe Harolda. — Dramaty. W-wa 1955.

3. J. G. Byron: Manfred. Wyd. zob. Twórczość poz. 2. Wyd. nast. jw. poz. 2.

4. F. Schiller: Don Carlos. Tragedia w 5 aktach. Fragm. aktu II ogł. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3; całość wyd. W-wa 1842.

5. J. W. Goethe: Faust. Tragedia w 5 aktach. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; fragm. aktu II. *Niezapominajki* 1844; toż przedr. *Podarek dla płci pięknej.* T. 2. W-wa 1850; całość wyd. *Przegl. Pol.* 1881/82 t. 1, 3, 4; 1882/83 t. 1; wyd. osob. Kr. 1882.

6. W. Shakespeare: Juliusz Cezar. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 2.

7. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; wyd. osob. W-wa 1913. Wyd. nast.: W-wa 1925; ze wstępem K. Czachowskiego. Kr. 1929; oprac. R. Jabłkowska. W-wa 1963 *Bibl. Szk.*; toż wyd. 2 W-wa 1964.

8. W. Shakespeare: Koriolan. Tragedia w 5 aktach. (W skróceniu). *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1; wyd. osob. ze wstępem F. Próchnickiego. Lw. 1896 *Bibl. dla Młodzieży* t. 15. Wyd. nast.: Złoczów (1912) *Bibl. Powsz.* nr 881-883.

9. W. Shakespeare: Makbet. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 4; wyd.

osob. w skróceniu ze wstępem F. Próchnickiego. Lw. 1892. Wyd. nast.: Złoczów (1908) *Bibl. Powsz.* nr 714-715; W-wa 1913 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 172; toż W-wa 1919; oprac. J. Pogonowski. Lw. 1921; oprac. A. Tretiak. Kr. (1921) *BN* II, 16; toż Kr. 1924; toż wyd. 3 Kr. 1927; toż Kr. 1947; toż przejrzane i uzupełnione przez J. Krzyżanowskiego. Wr. 1949; oprac. I. Turowska-Barowa. Kr. 1947; oprac. A. Górski. Kr. 1949; oprac. T. Sinko. Wr. 1951 *Nasza Bibl.*; toż wyd. 2 uzupełnione Wr. 1954; toż wyd. 3 uzupełnione Wr. 1956; toż wyd. 4 uzupełnione Wr. 1957; toż wyd. 5 Wr. 1959; toż wyd. 6 poprawione Wr. 1961; toż wyd. 7 Wr. 1963.

10. W. Shakespeare: Kupiec wenecki. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1; wyd. osob. Złoczów (1908) *Bibl. Powsz.* nr 709-710.

11. W. Shakespeare: Otello. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1; wyd. osob. Złoczów (1908) *Bibl. Powsz.* nr 678-680. Wyd. nast.: W-wa 1913; W-wa 1925 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 175; toż W-wa 1925; oprac. A. Tretiak. Kr. 1927 *BN* II, 42.

12. W. Shakespeare: Ryszard III. Tragedia. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 4; 1860 t. 1, 3; wyd. osob. pt. Król Ryszard III. Tragedia w 5 aktach. Złoczów (1924) *Bibl. Powsz.* nr 1036-1040.

13. W. Shakespeare: Król Lear. Tragedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3-4; wyd. osob. Złoczów (1909) *Bibl. Powsz.* nr 728-730; toż wyd. nowe Lw. 1929; pt. Król Lear (Lir). W-wa 1913 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 174; toż W-wa 1925.

14. W. Shakespeare: Burza. Komedia w 5 aktach. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2; wyd. osob. oprac. A. Tretiak. Kr. (1921) *BN* II, 12; toż wyd. 2 przejrzane Kr. 1924.

15. W. Shakespeare: Hamlet, królewicz duński. Dramat w pięciu aktach. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1, 3, 4; wyd. osob. oprac. P. Chmielowski. Brody 1902 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 11-12. Wyd. nast.: Złoczów 1908 *Bibl. Powsz.* nr 667-669; W-wa 1913; wyd. 2 W-wa 1925; wyd. 3 W-wa 1951; oprac. W. Lewik. W-wa 1961 *Bibl. Szk.*; toż W-wa 1964.

16. J. W. Goethe: Ifigenia w Taurydzie. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2.

17. W. Shakespeare: Henryk IV. Dramat. Ze wstępem F. H. Lewestama. *Kłosy* 1865 nr 1-2, 4-5, 8-11.

18. W. Shakespeare: Figle kobiet (Wesołe kumoszki windsorskie). Komedia w 5 aktach. W wyd.: Dzieła dramatyczne... pod red. J. I. Kraszewskiego. T. 3. W-wa 1877; wyd. osob. Złoczów (1924) *Bibl. Powsz.* nr 1026-1028.

19. W. Shakespeare: Ugłaskanie sekutnicy. Komedia w 5 aktach z prologiem. Wyd. jw. poz. 18; wyd. osob. Złoczów (1913) *Bibl. Powsz.* nr 949-950.

20. G. E. Lessing: Natan. Dramat w 5 aktach. W-wa b. r.

21. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. Komedia w 5 aktach. W-wa b. r.

Ponadto przekłady W. Shakespeare'a ukazały się w nast. wyd. zbior.:

a. Dzieła dramatyczne. Przekł. S. Koźmiana, J. Paszkowskiego i L. Ulricha. Z dodaniem życiorysu poety i objaśnień pod red. J. I. Kraszewskiego. T. 1-3. W-wa 1875-1877.

Tu: t. 1: poz. 12, 17; t. 2: poz. 6, 7, 8, 9, 11, 13, 15; t. 3: poz. 10, 14, 18, 19.

b. Arcydzieła dramatyczne w przekł. J. Paszkowskiego, S. Koźmiana (i in.) pod red. H. Biegeleisena. T. 1-10. Lw. 1895-1897.

Tu: t. 1: poz. 7, 9, 11, 13, 15; t. 2: poz. 6, 8; t. 3: poz. 17; t. 4: poz. 12; t. 5: poz. 14; t. 6: poz. 18; t. 7: poz. 10, 18.

c. Dzieła dramatyczne w 12 tomach. W oprac. R. Dyboskiego. W-wa 1911-1913.

Tu: t. 4: poz. 18; t. 9: poz. 8; t. 10: poz. 11, 13, 15; t. 11: poz. 7, 9.

d. Dzieła dramatyczne. Wstępem poprzedziła L. Eichhornowa. T. 1. Kr. 1929.

Tu: poz. 9. (Dalsze tomy nie ukazały się).

e. Pięć dramatów. Pod red. W. Lewika. Wstęp J. Parandowskiego. W-wa 1955.

Tu: poz. 7, 9, 15.

f. Dzieła dramatyczne. Przypisy oprac. W. Lewik i A. Staniewska. T. 1-6. W-wa 1958.

Tu: t. 2: poz. 19; t. 5: poz. 6, 7, 8, 9; t. 6: poz. 11, 13, 15.

g. Dzieła dramatyczne. Opracowali S. Helsztyński, R. Jabłkowska, A. Staniewska. I—VI. W czterechsetną rocznicę urodzin Williama Szekspira 1564-1964. Wyd. 2. W-wa 1963-1964.

Zawartość, jw. poz. f.

Ponadto drobne przekłady ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl.*

Warsz. (1841-1842), *Pam. Sceny Warsz. za r. 1839.* W-wa 1840.

L i s t y

1. Do J. I. Kraszewskiego 7 listów z 1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6474.

2. Do A. Wagi z 1850; do K. W. Wójcickiego 11 listów z 1856-1860; do nieznanego adresata z 1860. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

R. Zmorski: (Poezje tłumaczone i oryginalne. Rec). *Nadwiślanin* 1841 t. 2 z. 6. — A. T. (Tyszyński): (Poezje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854 s. 269-273. — (W. Szymanowski): Wiadomości literackie. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 60. — K. Kaszewski: Józef Paszkowski. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 90. — K. Wł. W. (Wójcicki): (Nekrolog). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2. — Przekłady Ifigenii w Taurydzie Göthego w języku ojczystym. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — S. Tarnowski: Szekspir w Polsce. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 1-3; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej XIX w. T. 4. Kr. 1898. — T. (Jeske) Choiński: Ziarna i plewy. *Niwa* 1883 t. 23. — L. German: Faust Goethego i polskie przekłady tej tragedii. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1. — W. Matlakowski: Wstęp do wyd.: Hamlet. Kr. 1894. — W. Tarnawski: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. — W. Hahn: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958. — W. Lewik i A. Staniewska: Od redakcji. W: Dzieła dramatyczne. T. 1. W-wa 1958. — W. Lewik: Wstęp. W wyd. Hamlet. W-wa 1961 *Bibl. Szk.*; toż W-wa 1964.

PASZKOWSKI JÓZEF (starszy) (1787—1858)

Pseud. i krypt.: J. P.; Józef P.; Józef P......; Józef P........; Oficer Polski.

N a r r a t o r.

Ur. 19 marca 1787 we wsi Stoki, pow. wołkowyski; syn Wincentego i Teodory z Miltanów. Pochodził z rodziny drobnoszlacheckiej. Uczył się u bazylianów w Borunach, następnie u dominikanów w Grodnie. Gimnazjum ukończył w Świsłoczy, gdzie utrzymywał się z korepetycji. W 1810 wyjechał do Warszawy i zaciągnął się do wojska Księstwa Warszawskiego. W 1811 przyjęto go do szkoły inżynierskiej w randze podporucznika. Odbył kampanię 1812 i 1813, brał udział w bitwie pod Lipskiem. Został odznaczony złotym krzyżem Virtuti Militari. Po klęsce Napoleona zaciągnął się do wojska Królestwa Polskiego i przez pięć lat pełnił służbę w lekkiej artylerii pieszej. W 1820 został wykładowcą artylerii w korpusie kadetów w Kaliszu, a w wolnych chwilach uczył literatury i deklamacji. W 1822-1830 wykładał w szkole aplikacyjnej wojskowej w Warszawie. W 1826 ożenił się z Kornelią Krajewską. W 1830, w stopniu pułkownika, został dowódcą artylerii wałowej w Modlinie. W 1831 zarządzał fabryką prochu w Rudzie obok Marymontu pod Warszawą. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Po upadku powstania porzucił służbę wojskową i od 1833 prowadził w Warszawie założoną przez siebie szkołę męską. W 1837-1842 był inspektorem kursów dodatkowych pedagogicznych w Warszawie. W 1853 zajął się wychowaniem synów Zygmunta Krasińskiego. Przyjaźnił się z Kazimierzem Brodzińskim, Feliksem Bentkowskim, Ludwikiem Osińskim. Zmarł 7 października 1858 w Cielcach w Kaliskiem, gdzie był nauczycielem młodych Jabłkowskich.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nauka praktyczna kanoniera. W-wa 1830.

2. Wojna w Polsce w roku 1831. Przez oficera polskiego opisana w roku 1832. Lw. 1861. (Wyd. bezimiennie).

D e d y k a c j a: Wielmożnemu Janowi Hołubowiczowi, jako szanownemu współziomkowi, w dowód prawdziwego poważania tę pracę poświęcam J. P. 1832.

3. Jenerał Maurycy Hauke. Dat. 1856. Ogł. *Czas* 1887 nr 191-193, 195-196,

199-201. Przedr. pt. Wspomnienie o jenerale Hauke. *Przegl. Nar.* 1913 nr 7-8.

Drobne opowiadania i gawędy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lit.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1848 (tu: Rosół kanonierski), *Album warsz.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1845 (tu: Komorsk. Opowiadanie mojego ojca), *Athenaeum* (tu: Z notatek wojskowego z 1811 roku. 1850 t. 2), *Dzwon Lit.* (tu: O metodach nauczania. 1846 t. 1; Rozmówka na bruku warszawskim. 1853 t. 1), *Enc. powsz.* Glücksberga. T. 1. W-wa 1836 (tu: Armata; Artyleria), *Magazyn Mód* (tu: Pan Marcin Ruszczewski. Gawęda starego szlachcica. 1844 nr 27), *Pielgrzym* (tu: O Janie Śniadeckim. 1842 t. 3; List do ucznia. 1843 t. 1; Jeszcze słów kilka o Janie Śniadeckim. Do M. G. (Grabowskiego). 1843 t. 2; Kobieta! 1844 t. 1; Przypomnienie o Mrozińskim. 1845 t. 1), *Rozrywki dla Młodocianego Wieku* (tu: Przypomnienie Świąt Wielkanocnych w okolicy Stoki z roku 179... Opowiadanie starego gaduły. 1856 t. 1; Do Redaktorki Rozrywek. Listy 1-4. 1858 t. 1, 3, 4), *Snopek nadwiślański.* W-wa 1844 (tu: Gawędka na bruku warszawskim), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 1-2. W-wa 1857-1858 (tu m. in.: Kardynalskie buty. Powiastka prawdziwa rozpowiadana przez starego wiarusa; toż *Przyj. Dom.* 1858 nr 27).

Drobne utwory po śmierci autora ogł.: Bajdy żołnierskie. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 34;

P. Wilkońska: Pułkownikostwo Paszkowscy. W książce: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 2. Poz. 1871 i wyd. nast. (tu: Moja filozofia. Dat. 10 listopada 1844);

Wspomnienie o jenerale Blumerze. *Przegl. Nar.* 1913 nr 4;

Wspomnienie o jenerale Sowińskim. *Przegl. Nar.* 1913 nr 6. (Dat. 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718).

Listy

Do C. Walewskiego z 1852; do K. W. Wójcickiego z 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

Nekrologi: J. Bartoszewicz. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 336-337; *Przegl. Poz.* 1858 t. 26; L. Jenike: Józef Paszkowski. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 25. — K. W. Wójcicki: Do redakcji Tygodnika Ilustrowanego. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 34. — K. W. Wójcicki. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — P. Wilkońska: Pułkownikostwo Paszkowscy. W książce: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 2. Poz. 1871 i wyd. nast. — T. J. (Papi): Paszkowski Józef. *Przyj. Dzieci* 1875 nr 37-38. — Paszkowski Osip. *Russkij biograficzeskij słowar'.* T. 13. Petersb. 1902.— *Enc. wojskowa.* T. 6 (1937). — Z. Lewinówna: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — J. W. Gomulicki: Józef Paszkowski. W: Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. Seria II. W-wa 1960. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. W-wa 1960.

PAULI ŻEGOTA (1814—1895)

Krypt.: Ż. P.

Wydawca, historyk.

Ur. 1 lipca 1814 w Nowym Sączu; syn krawca Mateusza i Zofii z Wojciechowskich. Po ukończeniu gimnazjum w Nowym Sączu studiował w 1832-1841 na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego. W 1833-1838 pracował jako kopista i tłumacz w księgarni K. Jabłońskiego oraz jako korektor w redakcji *Gazety Lwowskiej.* Od grudnia 1835 do lutego 1836 był więziony na skutek podejrzeń o współautorstwo pamfletu na rząd austriacki. W 1840 redagował *Dziennik Mód Paryskich.* Współpracował również w wydawnictwie *Biblioteka Polska* K. J. Turowskiego. W 1843-1851 był bibliotekarzem u Adama Potockiego w Krakowie. W tym okresie studiował medycynę na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz jeździł do Drezna, Berlina, Pragi, Wrocławia i Wiednia. Około 1854 odbył wycieczkę etnograficzną na Spisz. W 1870 został pomocnikiem bibliotekarza

w Bibliotece Jagiellońskiej. Od 1868 był członkiem Towarzystwa dla Historii i Starożytności Śląska we Wrocławiu, a od 1876 członkiem Krajowego Towarzystwa Archeologicznego. Zmarł 20 października 1895 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wyjątki z podróży po Galicji odbytej w r. 1831. *Rozmaitości* (Lw.) 1835 nr 47-52 i odb.

2. Pieśni ludu polskiego w Galicji zebrał ... Lw. 1838.

Przedmowa dat. Lw. 13 kwietnia 1833.
Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Stanisławowi hrabiemu na Skrzynnie Dunin-Borkowskiemu, uczonemu wydawcy najstarszego pomnika piśmiennictwa polskiego: Psałterza królowej Małgorzaty, poświęca Żegota Pauli.

3. Pieśni ludu ruskiego w Galicji zebrał ... T. 1-2. Lw. 1839-1840.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnym Józefowi i Aleksandrowi hrabiom na Skrzynnie Duninom-Borkowskim poświęca Żegota Pauli.

4. Starożytności galicyjskie. Lw. 1840.

Dedykacja: Wielmożnemu Panu Gwalbertowi Józefowi Pawlikowskiemu, Panu na Medyce, członkowi wielu uczonych towarzystw, gorliwemu miłośnikowi starożytności krajowych i sztuk pięknych, poświęca Żegota Pauli.

5. Wiadomość o życiu i pismach Bartłomieja Paprockiego. W książce: B. Paprocki: Herby rycerstwa polskiego. Kr. 1858-1859 *Bibl. Pol.* z. 1-26.

6. Krzysztof Moniwid Dorohostajski. *Wiad. Numizmatyczno-Archeol.* 1894 nr 3 i odb.

7. Spór o Morskie Oko. *Czas* 1891; odb. Kr. 1891.

Ponadto studia z zakresu historii, etnografii i archeologii. Rkps Bibl. Jagiel. sygn.: 5345, 5362, 5363, 5366, 5370, 5397, 5398, 5399, 5403, 5442, 5446.

Artykuły i rozprawy umieszczał w czasopismach: *Album na korzyść pogorzelców*. Lw. 1844 (tu: Zamek odrzykoński), *Czas* (1891), *Dzien. Mód Paryskich* (red. 1840, 1842), *Mnemosyne* (tu: Serbische Volkslieder. 1836), *Lwowianin* (tu: Melsztyn. 1837), *Przyj. Ludu* (tu: Klasztor bazylianów w Dobromilu i gruzy zamku Herburtów. 1838-1839), *Rozmaitości* (Lw.; 1835), *Wiad. Numizmatyczno-Archeol.* (1894).

Prace edytorskie

1. J. Gawiński: Poezje z rękopismu dawnego. Lw. 1843.

2. S. Brodowski: Żywoty hetmanów Królestwa Polskiego i W. Ks. Litewskiego z materiałów po ... w Podhorcach znalezionych. Lw. 1844. Wyd. 2 Lw. 1850.

3. Pamiętniki do życia i sprawy Samuela i Krzysztofa Zborowskich. Lw. 1846.

4. J. Potocki: Podróż do Turcji i Egiptu z wiadomością o życiu i pismach tego autora. Kr. 1849. Wyd. nast.: Kr. 1924.

5. L. Rzewuski: O dążnościach reorganizacyjnych w społeczeństwie przez autora Projektu Ustawy Gminnej. Kr. 1849.

6. W. Reklewski: Sielanki krakowskie. Kr. 1850.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnej Pani Katarzynie z hrabiów Branickich hrabinie Potockiej, gorliwej miłośniczce i opiekunce piśmiennictwa ojczystego, poświęca wydawca.

7. Pamiętniki o wyprawie chocimskiej r. 1621 Jana hrabi z Ostroga, Prokopa Zbigniewskiego, Stanisława Lubomirskiego i Jakuba Sobieskiego. Kr. 1853.

8. W. Łoś: Pamiętniki towarzysza chorągwi pancernej Wł. margrabi Myszkowskiego, wojewody krakowskiego, obejmujące wydarzenia od r. 1646 do 1667, z rękopismu współczesnego dochowanego w zamku Podhoreckim. Kr. 1858.

9. S. Orzechowski: Ziemianin albo rozmowa ojca z synem o sprawie Polski r. 1565. Policja Królestwa Polskiego na kształt Arystotelesowych polityk wypisana 1566. Kr. 1859.

10. Dawid: Psalmy pokutne przekładania Wacława Rzewuskiego i życiorys tegoż, wyjęty z żywotów hetmanów Królestwa Polskiego i W. Ks. Litewskiego ... oraz z kroniki pohoreckiej przez L. R. z dodaniem listu Adama W. Rzewuskiego, k. w., do króla polskiego Stanisława Augusta. Berlin 1860.

11. Codex diplomaticus universitatis studii generalis Cracoviensis continet privilegia et documenta, quae res gestas academiae eiusque beneficia illustrant. Cz. 1-4. Kr. 1870-1884. (Współwydawca: F. Skobel).

12. J. Długosz: Opera omnia cura Alexandri Przezdziecki edita tomus X-XIV. Historiae Polonicae libri XII ad veterrimorum librorum manuscriptorum fidem recensuit variis lectionibus annotationibus. T. 1-5. Kr. 1873-1878.

13. Album studiosorum Universitatis Cracoviensis fasciculus 1 et 2 ab anno 1434 ad annum 1489. Z. 1. Kr. 1887.

Przekłady

1. Małe nieszczęścia. Obraz z życia towarzyskiego. Przekł. z franc. *Dzien. Mód Paryskich* 1842 nr 14.

2. W. Hugo: Do mego przyjaciela. Mazepa. On. Rkpsy w Bibl. Jagiel. Fragm. ogł. M. Kocięcka: Nie drukowane przekłady polskie poezji Wiktora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1.

Listy i materiały

1. Do T. Wierzbowskiego z 1882. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1881 t. 6.

2. Sztambuch Żegoty Paulego. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 5689 ogł. H. Barycz. *Silva Rerum* 1928 z. 4/5; odb. Kr. 1928.

Zawartość: wiersze H. Markowskiego, D. Magnuszewskiego, L. Siemieńskiego, H. Skałkowskiego, M. Skałkowskiego, M. Stęczyńskiego, W. Zawadzkiego.

OPRACOWANIA

W. Pol: Z wędrówek po ziemi naszej. 1. Listy pisane do żony z podróży po kraju z r. 1840. W: Pamiętniki. Oprac. K. Lewicki. Kr. 1960. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — W. Zawadzki: Literatura w Galicji (1772-1848). Cz. 2. Lw. 1878; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. W. Knot. Kr. 1961. — A. Pypin i W. Spasowicz: Istorija sławianskoj litieratury. T. 1. Petersb. 1879. — W. Wisłocki: Ocena Kodeksu dyplomatycznego. W wyd.: Codex diplomaticus ... Cz. 4. Kr. 1884. — M. Dubiecki: Żegota Pauli. *Kłosy* 1887 nr 1153. — (W. Wisłocki): Kronika. Żegota Pauli... *Przew. Bibliogr.* 1887 nr 7. — J. Karłowicz: Żegota Pauli. *Wisła* 1888 t. 2 z. 3. — A. Pypin: Istorija russkoj etnografii. T. 3-4. Petersb. 1891-1892. — Wspomnienia pośmiertne: K. Bartoszewicz. *Kraj* 1895 nr 42; W. Korotyński. *Wędrowiec* 1895 nr 44; *Tyg. Ilustr.* 1895 nr 43; R.: Skromny uczony. (Jeszcze raz śp. Żegota Pauli). *Niwa* 1895 nr 29; Zawisza. *Głos* 1895 nr 5; *Ateneum* 1895 t. 4; Życie dla wiedzy. Śp. Żegota Pauli. *Biesiada Lit.* 1895 nr 46; *Gaz. Lw.* 1895 nr 244; L. Lepszy: Żegota Pauli, jego żywot i spuścizna literacka. *Wiad. Numizmatyczno-Archeol.* 1896 nr 30; *Kwart. Hist.* 1896 z. 1. —

W. Antoniewicz: Żegota Pauli w 100 rocznicę urodzin. *Gaz. Lw.* 1914 nr 176-177. — W. Antoniewicz: Żegota Pauli. (Przemówienie wygłoszone w 100 rocznicę urodzin na zebraniu Tow. Numizmatycznego). *Przegl. Powsz.* 1916 t. 131. — H. Barycz: Wstęp do wyd.: Sztambuch Ż. Paulego. *Silva Rerum* 1928 z. 4/5; odb. Kr. 1928. — J. Zborowski: O zapomnianej twórczości Ż. Paulego. *Lud* 1933 t. 32. — H. Lipska: Zapomniany badacz przeszłości (Żegota Pauli). *Tydzień Kult.-Lit.* (dod. do *Głosu Narodu*) 1936 nr 4. —

R. Górski: Ludoznawstwo epoki Mickiewicza. W zbiorze: Ludowość u Mickiewicza. W-wa 1958. — M. Kocięcka: Nie drukowane przekłady polskie poezji Wiktora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1. — H. Barycz: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska". W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963.

PAWLIKOWSKI MIECZYSŁAW (1834–1903)

Pseud. i krypt.: ***; Ψ; Atanazy; Autor „Plotek i prawd"; ...aw...; ...aw.; Jan Bar; mp.; M. Polnicz; Marek Polnicz; P.; P. Malwikowski; Pseudonim; W. I.; W. J.

Poeta, powieściopisarz, publicysta.

Ur. 9 września 1834 w Medyce pod Przemyślem, w środowisku szlacheckim; syn Gwalberta, ekonomisty, badacza i zbieracza starożytności krajowych, założyciela biblioteki, i Henryki z Dzieduszyckich. Kształcił się we Lwowie. Po ukończeniu studiów prawniczych na Uniwersytecie Lwowskim brał udział od 1854 w budzącym się we Lwowie ruchu literackim. Przez jakiś czas przebywał na wsi gospodarując w Medyce. W 1855 wyjechał do Paryża, tam poznał Adama Mickiewicza i Cypriana Norwida. W 1859 ożenił się z Heleną Dzieduszycką. W okresie powstania styczniowego był zastępcą Komisarza Rządu Narodowego na Galicję Wschodnią. Aresztowany 3 marca

1864, został skazany przez sąd wojenny na trzy lata ciężkiego więzienia i przywieziony do fortecy w Ołomuńcu, gdzie przebywał do listopada 1865. Po uwolnieniu wyjechał do żony, do Szwajcarii. W 1868 po paroletnim pobycie za granicą osiadł w Krakowie i poświęcił się działalności publicystycznej. W 1868 brał udział z Maurycym Dzieduszyckim w zawiązaniu Towarzystwa Przyjaciół Oświaty Ludowej. W 1869-1873 był stałym współpracownikiem redakcji *Kraju* i w końcu jego współredaktorem. Od 1882 był stałym współpracownikiem *Nowej Reformy*, ponadto oba te czasopisma subwencjonował. Przyjaźnił się z Henrykiem Schmittem, który opiekował się biblioteką Pawlikowskich, przeniesioną w 1848 z Medyki do Lwowa, i kontynuował prace ojca, uzupełniając księgozbiór nowymi nabytkami. Zmarł 23 grudnia 1903 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętnik pieśniarza. *Nowiny* 1856 nr 8-11; odb. Lw. 1856.

Dedykacja: Przyjacielowi tę pracę chwil kilku nie mojemu zawodowi poświęconych na pamiątkę.

2. Pseudoplotki i prawdy. *Kraj* 1871 nr 69-194; odb. pt. Pseudo. Plotki i prawdy spisane przez Pseudonima. Kr. 1871. Wyd. nowe oprac. T. Romanowicz. Lw. 1904.

3. Ultramontanie i moderanci. *Kraj* 1871 nr 107-116; odb. Kr. 1871.

Przeciwko J. Szujskiemu i Z. Golianowi.

4. Literatura jezuicka w Krakowie. *Kraj* 1872 nr 294-296; odb. 1873.

5. Poezja T. Lenartowicza. *Kraj* 1872.

Przekł. włoskie: A. Wołyński: Le poesie di Teofilo Lenartowicz. Estratto della Rivista Europea. Florencja 1872. — E. Marcucci: Le poesie di Teofilo Lenartowicz. Bolonia 1880.

6. Tajemnice pani Krzuckiej. Nowela. *Szkice Społ. i Lit.* 1876; odb. Kr. 1876.

7. Testament Napoleona. Z teki starego szlachcica odpisał Autor „Plotek i prawd". Lw. 1879.

8. W grudniowe dni. Nowela. *Ateneum* 1881 t. 3; odb. W-wa 1881.

Dedykacja: Sewerowi z serdecznym podziękowaniem za „Przybłędy" przesyła Autor.

9. Druga miłość. Nowela. *Nowa Reforma* 1883 nr 132-141, 143-144.

10. Z wystawy. *Nowa Reforma* 1884 nr 11, 13, 17, 23, 31, 38, 46, 91, 92, 94, 100, 104, 120, 173-174; odb. pt. Z wystawy Towarzystwa Przyj. Sztuk Pięknych w Krakowie. Kr. 1884.

11. Drugi tom. Powieść. Podał do druku Autor „Plotek i prawd". *Nowa Reforma* 1884 nr 265-283, 286-288, 293-296, 299-300; 1885 nr 1-4, 8-11, 13-19; wyd. osob. Kr. 1885.

12. Adam Bełcikowski. *Nowa Reforma* 1887 nr 8-9; odb. pt. Nowa Reforma Adamowi Bełcikowskiemu. Kr. 1887.

13. Ave Patria. Wiersze. Kr. 188..

Wg Estr. (1881-1900) III, 353.

14. Nowy Rok. Nowela. *Nowa Reforma* 1890 nr 1; wyd. osob. Kr. 1892 (razem z poz. 15).

15. Lat temu czterdzieści i cztery. Nowela. Dat. 17 marca 1892. Ogł. *Nowa Reforma* 1892 nr 53-71; wyd. osob. Kr. 1892 (razem z poz. 14).

Dedykacja: Janowi Zachariasiewiczowi z wyrazem serdecznego szacunku i przyjaźni Autor.

16. Odzyskana. Nieprawdopodobna nowela. *Nowa Reforma* 1892 nr 214-225.

Współautor: Sewer (I. Maciejowski).

17. W sprawie Towarzystwa Ubezpieczeń. *Nowa Reforma* 1893; odb. Kr. 1893.

18. Baczmaha. Szkic powieściowy z ilustracjami Wł. Tetmajera. (Streszczenie). Fragm. ogł. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 37-43; całość wyd. W-wa 1898.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (1881), *Dzien. Lit.* (wiersze, rec. lit. i przekłady w 1856-1859, 1861, 1863, 1866, 1869), *Dzien. Warsz.* (tu: Korespondencje (z Wiednia). 1864-1866), *Echo* (1875-1878; tu m. in.: Dziennikarstwo galicyjskie i jego czytelnicy. 1877 nr 4; Panna kapitanówna. 1878 nr 16-31; toż *Tydzień* (Lw.) 1878 nr 22-36), *Kraj* (Kr.; współprac. 1869-1873; współred. 1873), *Myśl* (1891-1892), *Nowa Reforma* (współprac. 1882-1893; tu m. in. rubryki: Z wystawy. 1884-1886; Zapiski literackie. 1885, 1889; Wiadomości naukowe, literackie i artystyczne. 1890), *Nowiny* (wiersze w 1855-1856; m. in. wiersz: Na Wschodzie. 1855 nr 50), *Opiekun Dom.* (tu: Polowanie na kaczki za pomocą sztucznej krowy. 1866 nr 5), *Skarbonka. Jednodniówka.* Kr. 1893 (tu: Garść aforyzmów), *Szkice Społ. i Lit.* (1876),

Tęcza. Zbiór poezji. Lw. 1857, *Tydzień* (Lw.; 1878), *Tyg. Ilustr.* (1897), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej* (*1866-1891*). Kr. 1893 (tu: Kalecy), *Żart* (Lw.; 1898).

Po śmierci pisarza drobne utwory ogł.: Z pozgonnej teki. *Nowa Reforma* 1904 nr 22 (tu: Czego pragniesz; Największa rozkosz; Jeśli się nie mylę; Zły i dobry; Aforyzmy);

Z teki pośmiertnej Mieczysława Pawlikowskiego. *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 39 (tu: Uspokojenie);

Biesiada Lit. 1905 nr 44 (tu: Myśl więzienna);

T. Estreicher: Jeszcze „Kara Mustafa". *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 40 (tu: Klekot bociani); przedr. *Słowo* (Wil.) 1938 nr 273.

M. Pawlikowskiemu bywa przypisywana broszura Jana Mazura: Nasi ultramontanie, czyli uwagi nad broszurami: Nasi moderanci ks. Z. G. i Przegrana Francji ks. Kalinki. Dat. w Krakowie, d. 13 sierpnia 1871. Wyd. Kr. 1871. (Por. Twórczość poz. 3).

Przekłady

1. E. Castelar: Pizański cmentarz. Przekład M. Polnicza. Lw. 1879.

2. S. Farina: Rozwód. Kr. 1885.

Wydania zbiorowe

Obrazki i opowiadania. Z przedmową H. Gallego. T. 1-2. W-wa 1904 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 350-351.

Zawartość: t. 1: Testament Napoleona; W grudniowe dni; t. 2: Tajemnice pani Krzuckiej; Odzyskana.

Przekłady

Czeski: A. Schwab-Polabský: Novely. Autorisovaný překlad. Praga 1887 *Česká rodinná bibliotéka* t. 6.

Zawartość: nie zidentyfikowana.

Listy i materiały

1. Do H. Schmitta 70 listów z 1852-1879. Rkps Ossol. sygn. 5913/I.

2. Do A. Wysockiego z 1856. Rkps Ossol. sygn. 6524/II.

3. Do S. Morawskiego z 8 stycznia 1859. Ogł. H. Barycz: Geneza i tło historyczne „Dziewczęcia z Sącza". *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1.

Autograf znajdował się w Bibl. Krasińskich sygn. 5117; zniszcz. 1944.

4. Do żony 4 listy z 3 lutego, 9 września, 5 i 20 października 1863; do matki z 22 maja 1864. Fragm. ogł. M. Pawlikowski: Biją w tarabany. *Prosto z mostu* 1936 nr 27; toż w książce: Okna. Seria druga. Medyka-W-wa 1936.

5. Do J. I. Kraszewskiego 5 listów i 3 telegramy z 1871-1883. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6525.

6. Do T. Lenartowicza 6 listów z 1873-1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 5.

7. Do I. Maciejowskiego (Sewera) 33 listy z 1879-1892; do P. Chmielowskiego z marca 1881. Ogł. S. Sierotwiński: Korespondencja Ignacego Maciejowskiego (Sewera) z M. Pawlikowskim (1870-1892). W zbiorze: Miscellanea literackie 1864-1910. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 2.

8. Do L. Germana z 1882. Rkps Ossol. sygn. 6413/II.

9. Do A. Asnyka 3 listy z 27 lipca i 27 października 1883, 20 października 1892. Ogł. A. J. Mikulski: Z korespondencji i autografów Adama Asnyka. *Pam. Lit.* R. 33 (1936) z. 4.

10. Do S. Buszczyńskiego 2 listy z 1885 i 5 listów z 1886. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 3-4.

11. Do T. Wasilewskiego z 1889. Rkps Ossol. sygn. 5157/II.

12. Rozmowa M. Pawlikowskiego z A. Mickiewiczem w 1855. Ogł. M. Pawlikowski: Korespondencja. *Dzien. Lit.* 1857 nr 34; przedr. W. Bełza: Kronika potoczna i anegdotyczna z życia A. Mickiewicza. Lw. 1884 s. 214; przedr. S. Pigoń w: A. Mickiewicz: Dzieła wszystkie. T. 16. W-wa 1933 s. 433-434.

OPRACOWANIA

H. Schmitt: Listy do żony (1845-1880). Oprac. S. Kieniewicz. Wr. 1961. (Tu listy do Pawlikowskiego z lat 1852-1880). — S. Goszczyński: Do M. Pawlikowskiego list z 25 lipca 1856 i 13 maja 1875. W: Listy Seweryna Goszczyńskiego (1823-1875). Ogł. S. Pigoń. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. — C. Norwid: Do M. Pawlikowskiego list z 1857. Ogł. S. Pigoń: Norwidiana. Listów C. Norwida garść trzecia. *Myśl Nar.* 1936 nr 16. — C. Norwid: Do M. Pawlikowskiego list z 12 marca 1859. *Lamus* 1908/09 z. 1. — F. Ziemiałkowski: Pamiętniki. Część trzecia. Rok 1863. Powst. 1865. Wyd. Kr. 1904. — A. Pilecki: (Testament Napoleona. Rec.). *Przegl. Tyg.* 1880 nr 20. — (Drugi tom. Rec.): A. J. Cohn. *Prawda* 1885 nr 26; Tymon. *Kraj* 1885 nr 26; *Tyg. Powsz.* 1885 nr 51. — Meneniusz

AGRIPPA (WOŁOWSKI): Plejada polityczna. Mieczysław Pawlikowski. *Przegl. Tyg.* 1886 nr 2. — M. KAMIŃSKI: Z moich wspomnień. Trzech Mieczysławów. *Wędrowiec* 1888 nr 6. — A. SCHWAB-POLABSKY: Mieczysław Pawlikowski. W wyd. przekł.: Novely. Praga 1887. — A. DOBROWOLSKI: Szkice literackie. *Przegl. Tyg.* 1889 nr 39. (Dot. działalności lit.). — K. CHŁĘDOWSKI: Pamiętniki. T. 1. Galicja (1843-1880). Powst. 1897. Wyd. A. Knot. Wr. 1951; wyd. 2 uzup. Kr. 1957. — Wstęp w wyd.: Baczmaha. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 37. — (Baczmaha. Rec.): A. BEŁCIKOWSKI. *Przegl. Tyg.* 1898 nr 78; P. CHMIELOWSKI. *Kur. Codz.* 1898 nr 234; J. FLACH. *Przegl. Pol.* 1898/99 t. 2; W. PROKESCH. *Nowa Reforma* 1898 nr 68; *** (J. TOKARZEWICZ). *Ateneum* 1898 t. 3; J. PAWELSKI. *Przegl. Powsz.* 1899 t. 62. —

Eksportacja zwłok M. Pawlikowskiego. *Nowa Reforma* 1903 nr 296. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1903: PEŁKA (A. CHOŁONIEWSKI). *Kraj* (Petersb.) nr 52; W. PROKESCH. *Nowa Reforma* nr 295; T. ROMANOWICZ: Ze wspomnień osobistych o śp. M. Pawlikowskim. *Nowa Reforma* nr 297-298; *Dzien. Pol.* nr 599; *Gaz. Lw.* nr 295; *Gaz. Pol.* nr 352; *Kur. Lw.* nr 356, 357; *Kur. Warsz.* nr 354; *Naprzód* nr 354; *Nowa Reforma* nr 294; *Słowo Pol.* nr 598, 603; W. FELDMAN. *Krytyka* 1904 t. 1; L. GUMPLOWICZ. *Prawda* 1904 nr 1; p. (W. PROKESCH). *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 1; VESTER (A. SKRZYNECKI). *Biesiada Lit.* 1904 nr 3, STARY. *Ilustracja Pol.* 1904 nr 1. — H. GALLE: Przedmowa w wyd.: Obrazki i opowiadania. W-wa 1904 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 350-351. — T. ROMANOWICZ: Słowo wstępne. W wyd.: Pseudo. Plotki i prawdy. Wyd. nowe. Lw. 1904. — (Obrazki i opowiadania. Rec.): A. DROGOSZEWSKI. *Książka* 1905 nr 4; WŁAST (M. KOMORNICKA). *Chimera* 1905 t. 9. — W. FELDMAN: Stronnictwa i programy polityczne w Galicji 1846-1906. T. 1. Kr. 1907. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909. Wyd. Kr. 1936. —

M. SZUKIEWICZ: Jeszcze o Tadeuszu Pawlikowskim. *Teatr* 1928/29 nr 8. (Sprostowanie tamże nr 10). — A. WŁODARSKI: Materiały do historii rodu Cholewitów Pawlikowskich. W-wa 1929. — S. SIEROTWIŃSKI: Kartka z dziejów przyjaźni (K. Ujejski i M. Pawlikowski). *Głos Lit.-Nauk. Dod. do Głosu Narodu* 1934 nr 247; toż *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 37. — S. SIEROTWIŃSKI: Mieczysław Pawlikowski (w stulecie urodzin). *Głos Lit.-Nauk. Dod. do Głosu Narodu* 1934 nr 233. — M. PAWLIKOWSKI: Dumania archiwalne. Biją w tarabany. W książce: Okna. Seria druga. Medyka-W-wa 1936. — M. PAWLIKOWSKI: Nieznany Kornel Ujejski. *Przegl. Współcz.* 1936 t. 56 nr 166. — S. WOJSKI: Z okazji „Kara Mustafy". *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 38. — T. ESTREICHER: Jeszcze „Kara Mustafa". *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 40; przedr. *Słowo* (Wil.) 1938 nr 273. — S. GÓRSKI: Dynastia Pawlikowskich. *Obrona Kultury* 1939 nr 6. — S. KIENIEWICZ: Adam Sapieha (1828-1903). Lw. 1939. — J. A. SZCZEPAŃSKI: Tragedia Pawlikowskich (z „Cyklu prawd niemiłych"). *Kamena* 1939 nr 8-10. —

M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — T. CZAPCZYŃSKI: Listy Marii Konopnickiej do M. Pawlikowskiego. *Łódzkie Tow. Nauk. Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk.* 1957 nr 4. — S. SIEROTWIŃSKI: Korespondencja Ignacego Maciejowskiego (Sewera) z M. Pawlikowskim (1870-1892). W zbiorze: Miscellanea literackie 1864-1910. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 2. — S. EILE: Twórczość publicystyczna i literacka M. Pawlikowskiego. Dat. Kraków, 1 sierpnia 1958. Maszynopis Bibl. IBL PAN nr 169.

PIEŃKOWSKI KAROL (1836–1877)

Pseud. i krypt.: (:; :); BOLESŁAW SĘK; J. S.; K. P.; JÓZEF ŚWIERK; PIK.

Poeta, dramaturg.

Ur. 15 czerwca 1836 we wsi Zawadki pod Turobinem koło Krasnegostawu; syn Jana, oficjalisty ordynacji Zamoyskich, i Franciszki ze Śliwickich. Po przeniesieniu się rodziny do Warszawy w 1846 uczył się w czteroklasowej szkole powiatowej. W 1851 rozpoczął pracę w magistracie, w 1853 wstąpił do wojska. Przebywał w Moskwie; po roku z powodu złego stanu zdrowia wrócił do Warszawy i w 1855 został urzędnikiem w kancelarii ordynacji Zamoyskich. Od 1858 do 1861 studiował prawo na uniwersytecie w Petersburgu, wiosną 1862 udał się do Jeny, gdzie studiował język i literaturę niemiecką, a po roku przeniósł się na uniwersytet w Heidelbergu na wydział filozoficzny. Na wieść

o wybuchu powstania wrócił do kraju i został sekretarzem naczelnika cywilnego województwa krakowskiego; przebywał w Pińczowie lub w Wąchodłowie koło Pińczowa. W marcu 1864 udał się przez Drezno i Paryż do Zurychu, gdzie w 1865 współpracował z Agatonem Gillerem w czasopiśmie *Ojczyzna*. W 1866 wyjechał do Paryża. Od 1867 przebywał w Turcji i pracował jako referent do spraw słowiańskich w biurze prasowym tureckiego ministerstwa spraw zagranicznych, od 1869 jako tłumacz prasy słowiańskiej, głównie serbskiej, w konsulacie angielskim w Belgradzie, wreszcie urzędnik w biurze budowy dróg żelaznych w Adrianopolu. W 1871 był nauczycielem języka francuskiego, historii i geografii powszechnej w szkole zakonu oo. zmartwychwstańców w Gabrowej, następnie wyjechał do Ruszczuku na posadę tłumacza w dzienniku urzędowym *Luczaw*. Pod koniec 1871 osiadł we Lwowie i został stałym współpracownikiem *Dziennika Polskiego*. W 1872-1874 przebywał w szpitalu dla umysłowo chorych, potem przebywał jakiś czas w Lipsku i Poznaniu. W 1875, próbując przedostać się nielegalnie do zaboru rosyjskiego, został aresztowany i znajdował się pod nadzorem policji. Chory i bezdomny, zmarł w Szpitalu Ewangelickim w Warszawie 29 marca 1877. Pochowany na cmentarzu na Powązkach we wspólnej mogile dla ubogich.

TWÓRCZOŚĆ

1. Scena za sceną. Szkic dramatyczny w czterech aktach. Dat.: Pisałem w Warszawie d. 10 stycznia 1858 r. Wyst. W-wa 18 lutego 1860. Wyd. W-wa 1861 *Bibl. Teatr.* nr 2.

D e d y k a c j a: Staremu ojcu, towarzyszom młodym poświęcam.
Por. poz. 8.

2. Odrodzony. Komedia w trzech aktach. Treść zapożyczona z powieści J. Kraszewskiego pod napisem „Dziwadła". Dat. 19 czerwca 1860. Wyd. W-wa 1860 *Bibl. Teatr.* nr 1. Wyst. pt. Dziwadła, czyli Odrodzony. W-wa 1860.

3. Idealni. Dramat w trzech aktach wierszem. Dat. Petersb. 13 grudnia 1860. Fragm. ogł. pt. Wyjątek z trzechaktowego dramatu p. n. „Idealni". Z aktu drugiego. *Kalendarz ilustr. dla Polek na r. 1861*. W-wa 1861; całość wyd. W-wa 1861.

D e d y k a c j a: w formie listu: Pani A... z T. Mianowskiej.

4. Wybranka. Poemat dramatyczny w 2 obrazach. Dat. 14 lutego 1862. Fragm. (obraz pierwszy, scena I—II) ogł. *Czas* 1862 nr 95-99; całość; w wyd.: Poezje dramatyczne. W-wa 1862 (razem z poz. 5).
Rkps aktu I w Bibl. PAN Kr. sygn. 2703.

D e d y k a c j a: Pannie Marii Karaśkiewicz tę o wybranej dziewicy pieśń smutną poświęcam.

5. O zmroku. Dramat w trzech aktach. Dat. Petersb. i W-wa 1862. Fragm. ogł. pt. Wyjątek z dramatu „O zmroku". Z aktu pierwszego. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862; całość w wyd.: Poezje dramatyczne. W-wa 1862 (razem z poz. 4).

D e d y k a c j a: Pamięci i sercu Edwarda Jurgensa poświęcam.

6. W chacie i we dworze. Dramat w 4 aktach. Wyst. Lw. 1862. (Współautor W. Zaleska).
Rkps aktu I w Bibl. PAN Kr. sygn. 2703.

7. Cyrograf (kartka z pamiętnika suchotnika) i Z księgi podróżnej. Dat. Genewa, wrzesień 1864. Wyd. W-wa 1869 *Bibl. Kieszonkowa Romansów i Powieści*.

8. Piąty akt „Sceny za sceną". Komedia w jednym akcie wierszem. Rzecz po latach pięciu. *Tyg. Ilustr.* 1864 nr 231, 234.
Rkps Bibl PAN Kr. sygn. 2703.
Por. poz. 1.

9. Ośla góra. Urywek z pamiętników wychodźcy. Ogłosił Bolesław Sęk. Dat.: Z.....d. 5 marca 1865 r. Wyd. Lipsk 1865.

10. Czarnogóra pod względem geograficznym, statystycznym i historycznym. Skreślił K. P. (Z kartą geograficzną). Lw. 1869.

11. Rozmowa szwaczki z gwiazdą. Obrazek dramatyczny. Wyst. Lw. 1872 z ilustr. muzyczną H. Jareckiego. Wyd. Lw. 1872.

12. Powieści. Lw. 1873 *Bibl. Najciekawszych Powieści i Romansów* t. 40; wyd. 2 Lw. 1875.

Z a w a r t o ś ć: Garbusek. Powieść. (*Tyg. Ilustr.* 1870 nr 143-154); Pamiętnik młodej kobiety. (*Tyg. Ilustr.* 1867 nr 413-414, 416-417); Następstwa. Powieść. (*Tydzień Romansów i Powieści* 1871 nr 127-131).

D e d y k a c j a: Z. M. Z., trójcy serc poczciwych poświęca Autor.

Pamiętnik młodej kobiety: Pani Marii Sadowskiej (Zbigniewowi) powieść tę na pamiątkę ofiaruje Autor.

13 Dziwny romans. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2704.

14. Początek nieskończonej fantazji. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2704.

15. Poezje. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2702.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Czas* (1862), *Dzien. Lit.* (1864-1867, 1870; tu m. in.: Chłop. Ustęp z poematu. 1866 nr 2; Z poematu „Nawróceni". 1870 nr 19), *Dzien. Pol.* (1871), *Kalendarz premiowy ilustr.* W-wa 1867 (tu: Z księgi pieśni H. Heinego), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862; *Noworocznik* (*Kalendarz*) *ilustr. dla Polek na r.* ... (1861, 1863-1864), *Ojczyzna* (tu art. i wiersze w 1864-1865), *Pismo zbior.* Bendlikon 1865, *Strzecha* (tu: Nad morzem i nad Dunajem. Pamiętnik włóczęgi. 1872 nr 2, 5; Antoni Czajkowski. Wspomnienie pośmiertne. 1873 nr 7), *Tydzień Romansów i Powieści* (1871), *Tyg. Ilustr.* (1863-1870; tu m. in.: Korespondencje w 1864-1866; O szarej godzinie. 1866 nr 359; Diabeł. 1868 nr 33; Sen Iwana Czarnego. 1868 nr 40), *Wieniec* (tu: Pieśń nad kołyską. (Wiersz pod muzykę). 1862 nr 10).

Przekłady

1. G. E. Lessing: Scena z „Fausta". Faust i siedm duchów. *Tyg. Ilustr.* 1863 nr 199.

2. A. Moreto: Klin klinem (El desden con el desden). Komedia w 3 aktach wierszem. *Kłosy* 1867 nr 111-120.

3. A. Moreto: Król, sędzia, rycerz. Dramat w 3 aktach. *Tyg. Wielkopol.* 1874 nr 37-39. (Nie dokończone).

4. J. Mazurawicz: Śmierć Zmaiła Agi Cengina. Rkps zaginął.

Listy

1. Do M. Karaśkiewicz 19 listów z 1860-1864; do nieznanej osoby z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2705.

2. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1864-1871 i b.d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6525, 6474.

3. Do Redakcji Kłosów z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(Dziwadła, czyli Odrodzony. Rec. teatr.): (J. Kenig?). *Gaz. Warsz.* 1860 nr 275; λ (E. Leo). *Gaz. Codz.* 1860 nr 275; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 275, 276. — (Scena za sceną. Rec. teatr.): A. W. *Gaz. Codz.* 1860 nr 69; λ (E. Leo). *Gaz. Codz.* 1860 nr 48; *Czas* 1860 nr 91; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 53; *Przegl. Powsz.* 1861 nr 75. — (Idealni. Rec.): Walenty W. *Gaz. Codz.* 1861 nr 212; *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 5. — (W chacie i we dworze. Rec. teatr.). *Dzien. Lit.* 1862 nr 95. — Poezje dramatyczne K. Pieńkowskiego. (O zmroku; Wybranka. Rec.). *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 22-23; (Notatka). *Czas* 1862 nr 244. — (Garbusek. Rec.): P. Chm. (Chmielowski). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3; G. C. *Wiek* 1875 nr 8. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1877: (J. Heppen). *Tyg. Ilustr.* nr 98; (Z. Sarnecki). *Echo* nr 83; (K. W. Wójcicki). *Bibl. Warsz.* t. 2; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Przegl. Tyg.* 1877 nr 17; *Tyg. Ilustr.* nr 69. — Znaleziony w papierach pozostałych ... *Kur. Por.* 1878 nr 252. (Notatka dot. poematu „Nawróceni"). — S. Pomarański: Wspomnienie o K. Pieńkowskim. *Myśl Nar.* 1928 nr 14. — J. W. Gomulicki: Karol Pieńkowski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. W. Gomulicki: Przypisy. W książce: W. Gomulicki: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961.

PIETKIEWICZ ANTONI (1823—1903)

Pseud. i krypt.: A. P.; Adam Pług.

Powieściopisarz, poeta, publicysta, tłumacz.

Ur. 23 października 1823 we wsi Zamość, powiat słucki w guberni mińskiej; syn Antoniego, właściciela małego mająteczku, i Zuzanny z Rohozińskich. W 1831, po utracie majątku, rodzina przeniosła się do Żukowego Borku w powiecie słuckim, gdzie ojciec został podłowczym w dobrach radziwiłłowskich. Tam młody Antoni poznał i zaprzyjaźnił się z synem dzierżawcy pobliskiego Załucza, Ludwikiem Kondratowiczem. W 1835-1842 uczył się w gimnazjum w Słucku. Po ukończeniu szkoły pracował jako

guwerner we dworach na Podolu. W 1845 udał się do Kijowa i jako wolny słuchacz wstąpił na wydział filozoficzno-literacki tamtejszego uniwersytetu. Z braku funduszów przerwał studia po roku i został nauczycielem domowym w Dżurynie na Podolu. W 1857 ożenił się z Ludwiką Sierzputowską i wydzierżawił wieś Potok pod Winnicą. W 1859 przeniósł się do Żytomierza, gdzie założył gimnazjum męskie i nawiązał bliskie stosunki z Janem Prusinowskim i Apollem Korzeniowskim. W 1862 została aresztowana i osadzona w więzieniu w Owruczu jego żona za udział w manifestacji patriotycznej. Pietkiewicz, który udał się za nią, został również aresztowany i osadzony w więzieniu ako podejrzany o sprzyjanie powstaniu. Dwa lata spędził w więzieniu kijowskim (1864-1866); nauczył się tam języka angielskiego. Uwolniony w 1866, osiadł w Kamieńcu Podolskim, gdzie w 1868 zmarła mu żona. Od tego czasu zajmował się ponownie guwernerką na Podolu. W 1874 przeniósł się do Warszawy. W 1875 wszedł do redakcji *Kłosów*, a w 1879-1890 był naczelnym redaktorem tego tygodnika. Od dawna zaprzyjaźniony z Józefem Ignacym Kraszewskim, utrzymywał z nim stałe kontakty i był inicjatorem i współredaktorem książki jubileuszowej na cześć pisarza. W 1885 wydał pismo zbiorowe *Dla pogorzelców*. W 1891-1903 był naczelnym redaktorem *Wielkiej encyklopedii powszechnej ilustrowanej*. W 1894-1899 redagował *Wędrowca*. Od 1899 należał do redakcji *Kuriera Warszawskiego*. Obchodził dwa jubileusze: w 1887 czterdziestolecia, a w 1897 pięćdziesięciolecia pracy literackiej. Zmarł 2 listopada 1903 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Góra zamczysko, powieść Burtynika. Powst. Słuck 1841/42. Wstęp ogł. P. Chmielowski: Listy z zakątka. Pierwsze utwory Pługa. *Biesiada Lit.* 1898 nr 23.

Poświęcony Władysławowi Syrokomli.

2. O tym, jak ludzie czas zabijają, podróż myśli mojej po ulicach małego miasteczka. Powst. 20 września 1842 w Słucku. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4699. Fragm. ogł. P. Chmielowski, jw. poz. 1.

3. Obłąkany. Poemat. Powst. przed 1844. Rkps, jw. poz. 2. Fragm. ogł. P. Chmielowski, jw. poz. 1, nr 24.

4. Wigilia świętego Jana. Opowiadanie fantastyczne. Dat. 1844 r. 6 maja, Babirów. Wyd. Wil. 1847.

5. Spowiedź. Ustęp z życia mego przyjaciela. Dat. 1848. Ogł. *Athenaeum* 1849 t. 3-5; wyd. osob. Wil. 1850. Przedr. zob. poz. 9.

6. Dzieciobójca. Obrazek z wiejskiego żywota. Dat.: 5 czerwca 1850 w Dżurynie. Ogł. *Athenaeum* 1850 t. 5; odb. Wil. 1851. Przedr. *Nowiny* 1854 nr 124-130; przedr. zob. poz. 9, 15.

7. Gość z grobu. Opowiadanie kościelnego dziadka, powtórzone przez ... Pani A. W. na pamiątkę. Dat. 14 grudnia 1850. Ogł. *Athenaeum* 1851 t. 1; odb. Wil. 1851. Przedr. zob. poz. 9.

8. Zaraza. Obrazek obyczajowy. *Athenaeum* 1851 t. 3-6; wyd. osob. Wil. 1852. Przedr. zob. poz. 9.

9. Zagon rodzinny. Zbiór obrazków, gawęd, fraszek rymowanych i nierymowanych. T. 1-3. Wil. 1854.

Zawartość: t. 1: Spowiedź (poz. 5); Dzieciobójca (poz. 6); Gość z grobu (poz. 7); Kara boża, czyli głowa i serce. Opowiadanie żebraka. (Ogł. pt. Głowa i serce. Opowieść. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 2); t. 2: Zaraza (poz. 8); Marcin Futornik. Sielanka; t. 3: Urywek wspomnień Imci Pana Jakuba N. Szpargał ze skrzyni mojego Dziada; Dziwak. Nieco ziemi, nieco ludzi, wiele bredni. Rymowana proza; Gawędy. Władysławowi Syrokomli na pamiątkę. (Tu: Żukowy Borek. Odpowiedź na gawędę „O moim domku". (Ogł. *Athenaeum* 1849 t. 3); Bezruki. (Z podania gminnego); Kazimierz Wielki, Król Chłopów. (Dat. 1851 17 lutego. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4699); Diabeł i muzykant. (Z podania gminnego); Pliszka i bocian. (Z podania gminnego); Fraszki ucieszne i żałośne. (Tu 6 drobnych wierszy, m. in.: Sosna na Podolu. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4699).

Dedykacje:

całość: Rodzinie i przyjaciołom poświęca Autor.

t. 1: Pani Adeli Wirgińskiej w dowód wysokiego szacunku i prawdziwej przyjaźni poświęca Autor.

Zaraza: P. Wincentemu Świrskiemu na pamiątkę chwil spędzonych z nim w Kamieńcu poświęca Autor.

Marcin Futornik: Pannie Ferdynandzie R. na pamiątkę 30 maja 1852 Autor.

Urywek wspomnień...: Rodzicom i Braciom poświęcam.

Dziwak: Stanisławowi Wirgińskiemu w dowód najserdeczniejszej przyjaźni poświęca Autor.

Fraszki ucieszne i żałośne: Najlepszemu przyjacielowi, najkrewniejszemu krewnemu, samemu sobie poświęca Autor

10. Kłosy z rodzinnej niwy zebrane przez ... Wil. 1856.

Zawartość: Kłosy; Skarby zaklęte. (Ogł. równocześnie *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1. W-wa 1857); Mróz, słońce i wiatr. (Podanie gminne); Ptaki mściciele; Świąteczna praca. (Podanie gminne). (*Gaz. Codz.* 1854 nr 72; toż *Nowiny* 1854 nr 36); Próby cierpliwości. (Podanie gminne). (*Dzien. Warsz.* 1854 nr 132-134; toż *Nowiny* 1854 nr 67-69); Świętokradca. (Podanie gminne). (*Dzien. Warsz.* 1855 nr 169-171).

Dedykacje:

Kłosy: Do Pani Seweryny z Żochowskich Pruszakowej. (Autorki Domowej zagrody, Dwóch dworów, Powiśla itd.).

Skarby zaklęte: Stefanowi Buszczyńskiemu poświęca Adam Pług.

11. Pamiątki domowe. W-wa 1858. Wyd. nast. pt. Głos z Litwy przez autora Kłosy z rodzinnej niwy. Mińsk 1859.

Zawartość: Kilkanaście wierszy m. in.: Do Ignacego Chodźki (por. poz. 15); Pamiątki domowe (por. poz. 15); Elegia pamięci Stanisława Wirgińskiego (przy stawianiu pomnika na jego grobie). (Dat. 1855, 3 czerwca w Murafie na cmentarzu. Ogł. pt. Pamięci Stanisława Wirgińskiego (zmarłego 1855 roku 19 kwietnia) przy stawianiu pomnika na jego grobie. *Gaz. Codz.* 1855 nr 269-270).

Dedykacja: Ignacemu Chodźce w dowód najgłębszego szacunku i na pamiątkę gościny swojej w Dziewiętniach poświęca Autor.

12. Duch i krew. Kilka zarysów z życia towarzyskiego. T. 1-3. Dat.: Skończyłem r. 1859, nazajutrz po ś. Józefie, w Potoku na Podolu. Wyd. Wil. 1859. Wyd. nast.: t. 1-2. W-wa 1897.

Dedykacja: Józefowi Ignacemu Kraszewskiemu w dowód czci i wdzięczności poświęcam A. Pług.

13. Smętarz. Obrazek fantastyczny. Dat. 1859 r. 25 sierpnia, Żytomierz. Wyd. Kijów 1862.

Dedykacja: Pamięci Stanisława Wirgińskiego poświęca Autor.

14. Drzewo przeklęte. Fantasmagoria. *Gaz. Codz.* 1859 nr 198-200; wyd. osob. Żytomierz 1861.

15. Zupełny zbiór pism Adama Pługa. Seria I-II. Tomów sześć. Żytomierz 1862 - Wil. 1863.

Zawartość: S. I: Piastunka. Relikwie z pocz-ciwej przeszłości. (*Teka Wil.* 1857 nr 1-2; przedr. *Gwiazda* (Lw.) 1869 nr 9-10, 12-16); Marcin Futornik (por. poz. 9). Bezruki (por. poz. 9); S. II: Słówko wstępne; Krwawy mirt. Opowiadanie starego legionisty. (*Tyg. Mód i Powieści* 1862 dod. do nr 16); Skarby zaklęte (poz. 10); Kifor. (Treść do powieści ludowej). (Ogł. pt. Kifor obłąkany. (Treść do powieści ludowej). *Po ziarnie. Zbiorek pam.* Wil. 1861); Przejście Pańskie. (Legenda). (*Dzien. Lit.* 1859 nr 7); Źródła cudowne. Podanie gminne; Potęga modlitwy i jałmużny; Ofiara złotnika. Legenda ofiarowana do Wieńca St. Jachowiczowi. (Ogł. pt. Ofiara złotnika. Stanisławowi Jachowiczowi ze czcią składa Adam Pług. Dat. Potok pod Winnicą na Podolu. *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 2. W-wa 1858); Kara boża (por. poz. 9); Żukowy Borek (por. poz. 9); Piosnka rodzinna. (Do Ignacego Chodźki) (por. poz. 11); Piosnka rodzinna. (Ogł. pt. Pamiątki domowe, zob. poz. 11); Dzieciobójca (poz. 6; por. poz. 9).

Dedykacja Piastunki: Drogiej swej piastunce Elżbiecie Podleskiej w dowód szacunku i wdzięczności poświęca Autor.

Przekł. czeski: Kifor; Krwawy mirt. 1880 (?).

16. Oficjalista. Szkice obyczajowe z niedalekiej przeszłości. *Kłosy* 1866 nr 76 - 1867 nr 130 (z przerwami); wyd. osob. pt. Oficjalista. Powieść. T. 1-3. W-wa 1873. Wyd. nast.: W-wa 1896.

17. Sroczka. Obrazek zaściankowy. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 426-431; wyd. osob. Lw. 1869 *Bibl. Mrówki* t. 6. Wyd. nast.: z ilustr. W. Gersona. W-wa 1876; z portretem autora i ilustr. W-wa 1892; W-wa 1896.

Przekł. czeski: J. Hudec: Straka. Přistěnkový obrázek. Praga 1882.

18. Bakałarze. Powieść. *Kłosy* 1868 nr 180-183; 1875 nr 497-547.

19. Przyjaciele. Bajka Krasickiego dialogowana. Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* t. 23.

20. Józef Ignacy Kraszewski. (Życiorys). *Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięcioletniej działalności literackiej J. I. Kraszewskiego.* W-wa 1880. Uzupełnienia w art. pt. Śp. Józef Ignacy Kraszewski. *Kłosy* 1887 nr 1135-1140, 1156-1161.

21. Trzy legendy z dawnych lat. Według obcych podań opowiedział ... Ilustr. E. M. Andriolli. W-wa 1889.

Zawartość: Matka. (Ogł. z podtyt. Legenda naśladowana według H. C. Andersena. *Kłosy* 1876 nr 560); Siostra Aniela (K. Dickensa); Niezabudka (Goppego).

Dedykacja: Przyjaciołom swoim podolskim płacąc sercem za serce i pamięcią za pamięć poświęca Adam Pług.

22. Tułacze. (Przedmowa). W książce: J. I. Kraszewski: Tułacze. Opowiadania historyczne przez B. Bolesławitę. T. 1. W-wa 1897 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 2.

23. Maria Rodziewiczówna. W książce: M. Rodziewiczówna: Straszny dziadunio. Powieść. W-wa 1898 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 62.

24. Deotyma (Jadwiga Łuszczewska). *Pamiątka jubileuszowa 1852-1897.* W-wa 1900.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1847, 1849-1851), *Bibl. Warsz.* (1853, 1862, 1868, 1876, 1880, 1891, 1897-1898; tu m. in.: Władysław Syrokomla. Wspomnienie pośmiertne. 1862 t. 4), *Biesiada Lit.* (1898, 1901, 1903), *Bluszcz* (1876-1878), *Co Bóg dal.* Kijów 1872, *Czytelnia Niedzielna* (tu: Gawędy starego Macieja. 1856 nr 21, 28-29, 45; 1857 s. 409; 1858 s. 17), *Dla pogorzelców.* W-wa 1885 (redakcja; tu: Odpowiedź na skargę sieroty), *Dzien. Lit.* (1859-1860, 1862, 1870; tu m. in.: Drzewo święte, fantasmagoria. 1862 nr 1-8), *Dzien. Poz.* (tu: Na cześć Kolumba. 1893 nr 297), *Dzien. Warsz.* (1854-1855), *Dzwonek* (1859, 1867, 1870; tu m. in.: Cudze nie grzeje. Gawęda starego Macieja. 1859 nr 9), *Echo* (1877), *Gaz. Codz.* (1854-1859; tu m. in.: Kto tu bohater? Opowiadanie z prawdziwego zdarzenia. 1854 nr 284-285, 289-291, 293-294, 297, 302; Pogadanka wiejska. 1854, 1856, 1858), *Gaz. Pol.* (1862), *Gaz. Warsz.* (1852-1857, 1887; tu m. in.: Pokój ludziom dobrej woli. 1887 nr 332-335), *Gwiazda* (Lw.; 1869), J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr. na r. ...* (1867, 1873, 1874, 1876, 1877), J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. ilustr. na r.* (1863-1864, 1867; tu m. in.: Iwaś. Ustęp z powieści pod tyt. Czeladka Boża. (Ducha i krwi seria druga). 1863), *Kalendarz powsz. galicyjski.* Lw. 1860, *Kłosy* (1866-1890; od 1875 członek redakcji; 1879-1890 red. naczelny; tu m. in.: O znaczeniu alegorycznym Burzy Szekspira. 1868 nr 132; Ignacy Chodźko i ogólna charakterystyka pism jego. 1877 nr 619-623; A. E. Odyniec. 1885 nr 1022-1062; Pierwszy i ostatni opłatek. 1886 nr 1121-1122; Majówka. (Wspomnienie szkolne). 1888 nr 1193), *Kronika Rodz.* (1873-1888, 1896, 1903; tu m. in.: Śp. Kajetan Kraszewski. 1896 nr 14; toż *Wędrowiec* 1896 nr 28), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856, 1858-1859; tu m. in.: List Adama Pługa do Feliksa Pietkiewicza. Kilka wrażeń z wycieczek na Litwę. 1858 nr 234-276, z przerwami), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862, *Książka jubileuszowa ... J. I. Kraszewskiego.* W-wa 1880 (współredakcja), *Księga pam. ... A. Mickiewicza (1798-1898).* T. 1-2. W-wa (1898) (tu m. in. w t. 1: Przedmowa: Z poezji Adama Pługa: Na śmierć Władysława Syrokomli; Do Józefa Bohdana Zaleskiego w osiemdziesiątą rocznicę jego urodzin), *Kur. Codz.* (1875, 1884, 1895, 1897), *Kur. Warsz.* (1857, 1874, 1884-1903; od 1899 członek redakcji; tu m. in.: Stare drzewo i latorośle. (Przypowieść). 1884 nr 1; Nad Horyniem. Notatki z podróży naokoło... powiatu. 1887 nr 211-212), *Kur. Wil.* (tu: Dzięcioł. 1862 nr ?), Kwiaty i poezje. Wyd. 2. W-wa 1882, Kwiaty rodzinne. Wybór poezji polskiej. W-wa 1882 i wyd. nast., *Niedziela* (1898, 1900), *Nowiny* (1854), *Ognisko Dom.* (1874), *Opiekun Dom.* (1867-1868, 1870-1871; tu m. in.: Świetne wychowanie i szkoła nieszczęścia. Obrazek obyczajowy. 1868 nr 36, 38-50), *Pamiątka z jubileuszu Deotymy (1852--1897).* Kr. 1901 (tu: Przemówienie), *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* (tu: Dzienniczek podróży Antoniego Edwarda Odyńca. R. 3 (1889), *Po ziarnie. Zbiorek pam.* Wil. 1861, *Prawda. Książka zbior. dla A. Świętochowskiego.* Lw. 1899 (tu: Militia est vita hominis super terram), *Przegl. Europejski* (tu: Powiat owrucki jako Ziemia Drewlańska. 1862 t. 1), *Przegl. Polit., Spol. i Lit.* (1894, 1900, 1902), *Przyj. Dom.* (1864-1865, 1868, 1877), *Przyj. Dzieci* (1861, 1868, 1870-1875, 1886, 1888-1889), *Ruch Muzyczny* (1858-1861), *Skarbnica Naukowa i Powieściowa dla Ludu Polskiego* (1896), *Strzecha Rodz. Kalendarz na r.* (1886--1887, 1889-1890, 1892), *Świat* (Kr.; 1892-1893, 1895), *Świt* (1884-1885), *Teka Wil.* (1857), *Tydzień Pol.* (1881), *Tyg. Ilustr.* (1860-1867, 1892-1896, 1902; tu m. in.: Powieści grabarza. I. Dwaj lirnicy. 1862 nr 142-143), *Tyg. Mód* (1862-1863, 1868, 1870), *Tyg. Mód i Powieści* (1872, 1876), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej (1866--1891).* Kr. 1893 (tu: Sen), *Upominek wil. Pismo zbior. poświęcone J. I. Kraszewskiemu.* Wil. 1879 (tu: Wspomnienie Romanowa), *Wędrowiec* (1890-1899, 1902; red. 1894-1899; tu m. in.: Deotyma (Jadwiga Łuszczewska) 1852-1897. 1897 nr 21-25), *Wieczory Rodz.* (1880, 1883, 1895-1896, 1898, 1900, 1902; tu m. in.: Józef Ignacy Kraszewski. 1880 nr 1-8), *Wielka enc. powsz. ilustr.* (red. nacz. 1891-1903), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 1-2. W-wa 1857-1858, *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873 (tu: W chatce góralskiej. (Wolny przekład z Heinego), *Zgoda* (Chicago; tu przedruki 1897, 1900-1903), *Zorza* (tu przedruki w 1900-1901).

Ponadto drobne utwory ogł.:

W. Korotyński: Obrazy z pobrzeży Niemna. (Urywki). *Tyg. Powsz.* 1883 nr 24-25 (tu: Urywek wspomnień z lat dziecinnych

przepędzonych z rodzicami w Żukowym Borku. Powst. 1883);

P. Chmielowski: Listy z zakątka. Pierwsze utwory A. Pługa. *Biesiada Lit.* 1898 nr 23 (tu: fragm. wiersza pt. Bodaj to marzyć! Powst. 16 lipca 1844 w Zawołoczycach; tu również wykaz utworów powst. przed 1844, przygotowanych przez Pietkiewicza do zamierzonego tomiku, dedykowanego L. Kondratowiczowi).

Drobne utwory po śmierci pisarza ogł.:

E. Bogdanowicz (Bożydar): Pamiątki. (W dniu odsłonięcia pomnika A. Pługa). *Kur. Warsz.* 1905 nr 161 (tu: Pamiątki. Dat.: 1859 r., 12 października, Słuck; Nagrobek Wincentemu Korotyńskiemu. Dat.: Warszawa 1891 r.);

Z teki pośmiertnej. *Słowo Pol.* 1906 nr 90 (tu: Wiersz do żony z 1864);

Bajka. *Słowo Pol.* 1906 nr 201;

H. Offmański: Nieznany wiersz A. Pługa. *Nowa Reforma* 1915 nr 230;

K. Pietkiewicz: „Polska intryga". *Wiad. Lit.* 1932 nr 8 (tu wiersz w jęz. ros. pt. Kniaź. Powst. 1893; toż w przekł. K. Pietkiewicza).

P r z e k ł a d y

1. W. Hugo: Legenda wieków. Fragm. ogł.: pt. Ubodzy. W książce: W. Hugo: Legenda wieków po polsku przez Adama Pługa i Apolla Nałęcza Korzeniowskiego. Żytomierz 1860; pt. Róża infantki. *Dzien. Lit.* 1860 nr 53; pt. Ropucha. *Dzien. Lit.* 1860 nr 30; pt. Sen Boaza. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862; pt. Ojcobójca. *Kłosy* 1866 nr 51; pt. Ratber. *Co Bóg dał.* Kijów 1872; pt. Po bitwie. *Bluszcz* 1876 nr 23; pt. Sumienie. *Kur. Warsz.* 1888 nr 1.

2. W. Shakespeare: Sonety. Pojedyncze sonety ogł. *Kłosy* 1866 nr 58; *Świt* 1884 nr 21; 1885 nr 12, 16.

3. W. Shakespeare: Burza. Dramat w pięciu aktach. *Kłosy* 1868 nr 132-137, 139-140, 142-143.

4. W. Shakespeare: Król Lir. Tragedia w 5 aktach przetłumaczona wierszem rymowym. *Tyg. Mód* 1870 nr 41-50; wyd. osob. Lw. 1870.

D e d y k a c j a: Drogim współtowarzyszom w nauce angielskiego języka z 1864 roku poświęca Tłumacz.

5. W. Shakespeare: Makbet. Tragedia. *Kłosy* 1871 nr 312-322.

6. L. Ratisbonne: Dziecięcy światek. I. Modlitwa wieczorna; II. Anioł Stróż; III. Kurczę i lis. *Przyj. Dzieci* 1872 nr 7-9.

7. A. Puszkin: Eugeniusz Oniegin. Fragm. ogł. P. Chmielowski i E. Grabowski: Obraz literatury powszechnej w streszczeniach i przykładach. T. 2: Czasy nowożytne. W-wa 1896.

Ponadto przekłady drobnych utworów J. Aicarda, Michała Anioła Buonarrotiego, A. M. Duriniego, H. Heinego, T. Moora, A. de Musseta, A. Ch. Swinburne'a ogł.: *Bibl. Warsz.* 1868 t. 1; *Bluszcz* 1876 nr 28; 1877 nr 30; 1878 nr 25-26, 39, 46; J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr. na r. 1868.* W-wa 1868; *Kłosy* 1875 nr 540-541; *Kur. Warsz.* 1900 nr 157; *Tyg. Mód* 1868 nr 1.

Po śmierci pisarza przekł. wierszy z Melodii irlandzkich T. Moora ogł.: *Kur. Codz.* 1905 nr 266; *Kur. Warsz.* 1906 nr 35; *Sowizdrzał* 1916 nr 20-22.

P r a c e e d y t o r s k i e

1. M. Stanielewicz: Wężyki. Żytomierz 1861.

Tu obszerna przedmowa pt. Wzmianka o życiu Mieczysława Stanielewicza.

2. A. E. Odyniec: Treny... na zgon córki Antoninki i wnuczki Zosi. Kr. 1886.

3. A. E. Odyniec: Notatki z podróży do Paryża i Londynu. *Kłosy* 1889 nr 1246-1247, 1260, 1262-1264.

4. L. Kondratowicz (W. Syrokomla): Wybór poezyj. Wyd. nowe na rzecz wdowy i sierot autora. T. 1-5. W-wa 1890. (Współwydawca W. Korotyński).

L i s t y i m a t e r i a ł y

1. Do J. Grabowskiego z 1843. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.

2. Do J. I. Kraszewskiego 299 listów i telegram z 1846-1887 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6474, 6525.

3. Do P. Wilkońskiej z 1851-1862. Fragm. 22 listów ogł. P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast.

4. Do J. Bartoszewicza 15 listów z 1854-1859. Rkps Ossol. sygn. 4961/II.

5. Do J. Dobrzańskiego z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

6. Do K. Szajnochy 4 listy z 1860-1861. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

7. Do A. Podbereskiego 4 listy z 1869--187x. Rkps Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1905.

8. Do T. Lenartowicza 39 listów z 1872--1890. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 5.

9. Do T. Lenartowicza z 1873. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

10. Do S. Buszczyńskiego 9 listów z 1874-1880. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

11. Do F. Sarneckiego 3 listy z 1876-1877. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1682.

12. Do A. J. Rollego z 1878-1879. Fragm. 11 listów ogł. M. Rolle: W roku jubileuszów. Wiązanka wspomnień. W książce: In illo tempore. Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914.

13. Do T. Wierzbowskiego 2 listy z 1881 i z 1887. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1881 t. 5, 9.

14. Do Borkowskiej z 1882. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

15. Do M. Greima z 1883. Rkps Ossol. sygn. 8032/I, II.

16. Do S. Nowińskiego 11 listów z 1883--1887. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

17. Do J. Łepkowskiego z 1887. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2001.

18. Do W. Kętrzyńskiego 3 listy z 1890--1896. Rkps Ossol. sygn. 6222/II.

19. Do I. Zbiegniewskiej b. d. Rkps Ossol. sygn. 4805/I.

20. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(Spowiedź. Rec.): (K. Witte). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 272-273; F. Z. (Zieliński). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 2. — Z. Fisch (Fisz): (Zaraza. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1853 nr 156. — W. Syrokomla: Wędrówki po moich niegdyś okolicach. Wil. 1853 s. 22-23. — (Zagon rodzinny. Rec.): J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 268; (Redak.) (A. Lesznowski). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 260-262; F. H. Lewestam. *Gaz. Codz.* 1854 nr 266; W. P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 148-149, 183. — W. Sabowski: O słownikach polskich i zbieraniu przysłów. *Gaz. Codz.* 1856 nr 185-186, 188-192. — (Kłosy z rodzinnej niwy. Rec.). Al. N. (Niewiarowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 301; (K. Widmann). *Dzien. Lit.* 1857 nr 16-18; *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — Pan Pietkiewicz ... *Dzien. Lit.* 1857 nr 150. (Notatka zapowiadająca stałą współpracę z Dzien. Lit.). — (Pamiątki domowe. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 43. — (W. Zawadzki): (Piastunka. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 nr 24. — (Duch i krew. Rec.): (F. S. Dmochowski). *Kronika Wiad. Kraj i Zagr.* 1859 nr 43, 47; W. P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 176; E. Siwiński. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 316-317; F. K. *Czas* 1860 nr 69. [Polemika: Katolik, ale i polski szlachcic. *Dzien. Lit.* 1860 nr 65-66]; H. Schmitt: List do żony z 1860. Wyd. S. Kieniewicz. W: Listy do żony. Wr. 1961; *Dzien. Lit.* 1860 nr 28; *Gaz. Codz.* 1860 nr 80; G. W. *Gaz. Codz.* 1861 nr 5. — (W. Hugo: Legenda wieków. Rec. tłum.): ×. (J. I. Kraszewski). *Gaz. Codz.* 1860 nr 229; J. Chrząszcz. *Gaz. Warsz.* 1860 nr 278; S. B. *Gaz. Codz.* 1860 nr 228; T. Lenartowicz: Listy do J. I. Kraszewskiego z 1861 i 1869. Ogł. w książce: J. I. Kraszewski i T. Lenartowicz: Korespondencja. Wyd. W. Danek. Wr. 1963. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — K. W. Wójcicki: Antoni Pietkiewicz (Pług Adam). *Kłosy* 1867 nr 97. — A. Świętochowski: (Przyjaciele. Rec.). *Przegl. Tyg.* 1870 nr 45. — P. Chmielowski: (W. Shakespeare: Król Lear. Rec. tłum.). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3. — P. Wilkońska: Adam Pług. W książce: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. G. Bem: Nasi powieściopisarze. Adam Pług. *Opiekun Dom.* 1873 nr 9-11; przedr. w: Studia i szkice literackie. W-wa 1904. — A. G. Bem: (Oficjalista. Rec.). *Niwa* 1873 nr 37. —

A. P. (Pilecki): Adam Pług (Antoni Pietkiewicz). *Warsz. Roczn. Lit.* R. 4 (1874). Dział II. (Wyd. 1875). — (Ignacy Chodźko i główna charakterystyka pism jego. Rec.): (Spr. z odczytu). *Tyg. Mód i Powieści* 1877 nr 18; *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 70; Prelekcje o Ignacym Chodźce. (Streszczenie). *Wiek* 1877 nr 86. — S. Tarnowski: Szekspir w Polsce. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 1; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej. Wiek XIX. T. 4. Kr. 1898. — Powiastki ukraińskie ... *Kur. Por.* 1880 nr 246. (Dot. przekł. na jęz. czeski Krwawego mirtu i Kifora). — W. Czajewski: I tego roku przyjezdni ... *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 336. (Dot. przekł. czeskiego Sroczki). — T. (Jeske) Choiński: (Drzewo święte. Rec.). *Niwa* 1883 t. 24. — W. Korotyński: Obrazy z pobrzeży Niemna. (Urywki). *Tyg. Powsz.*

1883 nr 24. — Poseł Prawdy (A. Świętochowski): Liberum veto. Jak było i jak p. Pług opowiada. *Prawda* 1884 nr 36. (Dot. redaktorstwa Kłosów). — P. Chmielowski: Antoni Pietkiewicz. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. —

Jubileusz 40-lecia pracy literackiej w 1887: W. Cz. (Czajewski). *Tyg. Powsz.* nr 9; Q (T. Czapelski). *Kur. Codz.* nr 354; J. Jeleński. *Rola* nr 51; T. Jeske-Choiński. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 218-220; Poseł Prawdy (A. Świętochowski). *Prawda* nr 53; *Gaz. Nar.* nr 295; *Gaz. Pol.* nr 290; *Kur. Por.* nr 355; *Kur. Warsz.* nr 355; Przyjaciel (J. K. Gregorowicz). *Przyj. Dzieci* 1888 nr 6; J. K. Gregorowicz. *Tyg. Mód i Powieści* 1888 nr 1; W. Karoli. *Tyg. Mód i Powieści* 1888 nr 1; Wisz. *Życie* 1888 nr 2; *Kronika Rodz.* 1888 nr 1. — Kamienny (J. Jeleński): Na posterunku. Pozytywizm p. Haumanusa i konserwatyzm p. A. Pługa w Kurierze Warszawskim. *Rola* 1887 nr 32. — Wł. M. (Maleszewski): W hoteliku A. Pługa. *Biesiada Lit.* 1888 nr 4. — F. Rawita (Gawroński): Poeci i powieściopisarze. Adam Pług (Antoni Pietkiewicz). *Świat* (Kr.) 1888 nr 18; toż *Tyg. Ilustr.* 1888 nr 267-268. — Spis uczonych i literatów piszących po polsku. *Ruch. Kalendarz encyklopedyczny na r. 1889*. W-wa 1889. — A. Nowicki: Z dawnych lat. *Życie* 1889 nr 36. (Dot. Siostry Anieli). — (Trzy legendy. Rec.): (A. Mazanowski). *Przegl. Tyg.* 1889 nr 4; *Ateneum* 1889 t. 4. — (O miłości w poezji romantycznej. Rec.): Odczyty na korzyść Towarzystwa Dobroczynności. *Tyg. Mód i Powieści* 1893 nr 17. — A. Nowicki: Nasi autorowie. Adam Pług. *Wędrowiec* 1894 nr 44. — Kamienny (J. Jeleński): Na posterunku. *Rola* 1896 nr 9. (Dot. artykułu o literatach i dziennikarzach). — (Oficjalista. Rec.): M. Dz. (Dzierżanowska). *Tyg. Ilustr.* 1896 nr 21; T. Jeske-Choiński. *Kur. Warsz.* 1896 nr 124; J. Nitowski. *Bluszcz* 1896 nr 25; J. Badeni. *Przegl. Powsz.* 1897 t. 55; W. Karczewski. *Bibl. Warsz.* 1897 t. 2. — (Duch i krew. Rec.): T. Jeske-Choiński. *Kur. Warsz.* 1897 nr 257; m. r. (M. Rolle). *Gaz. Lw.* 1897 nr 205. —

Jubileusz 50-lecia pracy literackiej w 1897: -b-. *Gaz. Lw.* nr 289; A. Dobrowolski. *Kur. Niedzielny* nr 51; A. Dobrowolski. *Słowo* nr 290; W. Gomulicki. *Kraj* nr 29; K. J. Jasiński. *Kur. Niedzielny* nr 52; K. W. *Kur. Warsz.* nr 350; L. *Kur. Codz.* nr 350; R. *Kur. Warsz.* nr 351; (Wr) (A. Skrzynecki). *Wędrowiec* nr 25; Ant. Sk. (Skrzynecki). *Wędrowiec* nr 52; Poseł Prawdy (A. Świętochowski). *Prawda* nr 26, 52. (Spr. z odczytu: B. Biernacki: Spóźniona skrucha. *Niwa* 1898 nr 6); X. Y. *Kraj* nr 23; *Dzien. Pol.* nr 165, 352; *Dzien. Poz.* nr 293; *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 743; *Gaz. Lw.* nr 289; *Gaz. Warsz.* nr 337; *Kur. Codz.* nr 351; *Prawda* nr 52; *Przegl. Lit.* nr 24; *Wieczory Rodz.* nr 28; *Przegl. Tyg.* 1898 nr 1; *Wieczory Rodz.* 1898 nr 1. — P. Chmielowski: Listy z zakątka. Pierwsze utwory A. Pługa. *Biesiada Lit.* 1898 nr 23. — C. Jankowski: Powiat oszmiański. Materiały do dziejów ziemi i ludzi. Cz. 4. Petersb. 1900. — K. Korwin-Piotrowski: Prasa polska na przełomie dwóch stuleci. Szkice i sylwetki. Antoni Pietkiewicz. *Tyg. Pol.* 1900 nr 47. — (Deotyma. Rec.): *Biesiada Lit.* 1900 nr 44; Na werandzie. (Pogawędka). *Bluszcz* 1900 nr 45; Ign. Ch. (Chrzanowski). *Książka* 1901 nr 2; *Gaz. Pol.* 1901 nr 8. — Z. Kościesza: Z końcem wieku. Ze wspomnień dziennikarza. *Rola* 1901 nr 25-26, 30. (A. Pług jako red. Kłosów — zachowawca). —

80-lecie urodzin w 1903: I. Baliński. *Słowo* nr 252; St. G. (Gębarski). *Przyj. Dzieci* nr 44; S. Libicki. *Kur. Codz.* nr 293; J. Łuszczewska (Deotyma). *Biesiada Lit.* nr 43; Pług i Pruszakowa. *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* nr 254; *Kur. Codz.* nr 294; *Ziarno* nr 44. —

Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1903: Albertus. *Kraj* nr 49; I. Baliński. *Wieczory Rodz.* nr 46; Bożydar (E. Bogdanowicz). *Kur. Warsz.* nr 304; Z. D. (Dębicki). *Gaz. Pol.* nr 302; Quis (M. Gawalewicz). *Bluszcz* nr 45; W. Gomulicki. *Tyg. Ilustr.* nr 45; przedr. w książce: Kłosy z polskiej niwy. W-wa 1912; przedr. w książce: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961; W. Jabłonowski. *Gaz. Pol.* nr 300; W. Korotyński. *Kur. Warsz.* nr 303; S. Libicki. *Kur. Codz.* nr 306; M. M. *Zorza* nr 45; W. Maleszewski. *Biesiada Lit.* nr 45; W. Pr. (Prokesch). *Nowa Reforma* nr 252; W. Pr. (Prokesch). *Zgoda* (Chicago) nr 48; Wer. (A. Skrzynecki). *Gaz. Warsz.* nr 291; X. H. S. *Kronika Rodz.* nr 46; *Bibl. Warsz.* t. 4; *Czas* nr 252; *Dzien. Pol.* nr 512; *Gaz. Lw.* nr 252; *Gaz. Nar.* nr 302; *Kronika Rodz.* nr 44; *Książka* s. 413; *Kur. Codz.* nr 303-305; *Kur. Lw.* nr 306; *Kur. Pol.* nr 305; *Kur. Por.* nr 305; *Kur. Warsz.* nr 304; *Prawda* nr 45; *Rola* nr 45; *Słowo Pol.* nr 512; *Tydzień* (Piotrków) nr 45; *Tydzień* (Lw.) nr 45; *Tyg. Mód i Powieści* nr 45; *Wędrowiec* nr 45; *Zgoda* (Chicago) nr 47; *Ziarno* nr 45; A. Č. (Černy). *Slovanský přehled* 1904 s. 135-136; W. Malinowski. *Bulletin Polonais littéraire*,

scientifique et artistique 1904 nr 57-58. — Pogrzeb A. Pietkiewicza w 1903: *Kur. Pol.* nr 307; *Kur. Por.* nr 307; *Kur. Warsz.* nr 306. —

Pomnik A. Pługa. *Ziarno* 1904 nr 7; 1905 nr 24. — S. ZDZIARSKI: Ludowość w poezji polskiej XIX w. Okruszyny badań. *Lud* 1904 t. 10; odb. Lw. 1904. — E. BOGDANOWICZ (BOŻYDAR): Pamiątki. (W dniu odsłonięcia pomnika A. Pługa). *Kur. Warsz.* 1905 nr 161. — Pamięci A. Pługa. Pomnik w kościele Św. Krzyża w Warszawie. *Praca* (Poz.) 1905 s. 885. — Uczczenie pamięci Pługa w Łodzi. *Biesiada Lit.* 1905 nr 46. — M. ROLLE: W roku jubileuszów. Wiązanka wspomnień. W książce: In illo tempore. Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914. — W. TARNAWSKI: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. — M. OFFMAŃSKI: Nieznany wiersz A. Pługa. *Nowa Reforma* 1915 nr 230. —

Z. DĘBICKI: Pamięci A. Pługa. Stulecie urodzin. Dwudziestolecie zgonu. *Kur. Warsz.* 1923 nr 304. — Z. MIR: W 25 rocznicę zgonu A. Pługa. *Kur. Warsz.* 1928 nr 304. — A. KRAUSHAR: Wtorki Marii Ilnickiej. W książce: Polki twórcze czasów nowszych. Seria I. W-wa 1929. — Z. WASILEWSKI: Na widowni. Wspomnienie o J. Jeleńskim i A. Pługu. *Myśl Nar.* 1934 nr 24. —

J. W. GOMULICKI: Adam Pług (Antoni Pietkiewicz). W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — W. HAHN: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958. — I. MACIEJEWSKA: Sylwetka literacka A. Pługa. *Pam. Lit.* R. 49 (1958) z. 1. — J. W. GOMULICKI: Adam Pług. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — Z. ŻYDANOWICZ: Recepcja „Legendy wieków" w Polsce. *Przegl. Hum.* 1959 nr 5. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960.

PIETRASZKIEWICZ ONUFRY (1793—1863)

Pseud.: NUFR.; STRYJASZEK.

P o e t a, a r c h i w i s t a F i l o m a t ó w.

Ur. w 1793; pochodził z niezamożnej rodziny szlacheckiej zamieszkałej w Szczuczynie w powiecie lidzkim. Po ukończeniu szkoły średniej i kilkuletnim zajmowaniu się guwernerką, m. in. u Domejków w Szczuczynie, od 1816 studiował na Uniwersytecie Wileńskim na wydziale nauk fizycznych i przyrodniczych. Jednocześnie pracował zarobkowo w tzw. „Masie Radziwiłłowskiej". Był jednym z założycieli i najczynniejszych członków Towarzystwa Filomatów. Jako archiwista Towarzystwa gromadził bardzo starannie wszelkie dokumenty jego działalności. W 1820 uzyskał stypendium i wyjechał do Warszawy, ażeby na tamtejszym uniwersytecie uzyskać dyplom magistra filozofii. W 1821-1822 był nauczycielem szkoły wojewódzkiej w Lublinie tytułem ekwiwalentu za korzystanie ze stypendium. W 1823 wrócił do Wilna i nadal pracował w „Masie Radziwiłłowskiej" zajmując się równocześnie żywo związkami młodzieży. Po procesie Filaretów został administracyjnie zesłany do Moskwy, gdzie w 1824-1831 przebywał jako adiunkt tamtejszego uniwersytetu dla odsłużenia stypendium rządowego pobieranego w Warszawie. Po wybuchu powstania listopadowego oskarżony został o współdziałanie ze spiskiem wojskowych, pragnących wziąć udział w walce, i skazany na śmierć. Ułaskawiony 13 stycznia 1832, zesłany został na Sybir. Tam osiedlił się w Tobolsku. W 1841 uzyskał pozwolenie na wstąpienie do służby państwowej, w 1860 uzyskał zezwolenie na powrót do kraju. Osiedlił się w Wilnie i resztę życia spędził na porządkowaniu archiwum Filomatów przechowanego w rodzinie. Zmarł 7 grudnia 1863.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumanie u rozwalin zamku Gedymina. Duma czytana na posiedzeniu Filomatów 11/23 listopada 1817. Fragm. ogł. J. Tretiak: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821. Kr. 1917; całość ogł. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja Filomatów. T. 1. Kr. 1922.

2. Śpiew o Lechu. Duma czytana na posiedzeniu Filomatów 6/18 stycznia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 8/20 listopada 1819. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

3. Odjazd Haliny. Sielanka czytana na posiedzeniu Filomatów 10/22 lutego 1818. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1; przedr. A. Łucki: Towarzystwo Filomatów. Kr. 1924 *BN* I, 77; przedr. P. Hertz: Zbiór poetów polskich XIX w. T. 1. W-wa 1959.

4. Kąpiel Neryny. Czytana na posiedzeniu Filomatów 31 marca / 12 kwietnia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 8/20 lutego 1820. Ogł. J. Czubek pt. Kąpiel, jw. poz. 1.

5. Modnicki do Wojewodzica. Darowany Towarzystwu Filomatów w pierwszych miesiącach 1818, czytany następnie na posiedzeniu Związku Przyjaciół 11/23 października 1819. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

6. Bromir, Dobrosław, Ludomił i Włodek. Sielanka czytana na posiedzeniu naukowym Wydz. II 22 września / 4 października 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 1/13 marca 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

7. Kupała. Sielanka czytana na posiedzeniu Filomatów 12/24 grudnia 1818 i na posiedzeniu naukowym Wydz. II 26 grudnia 1819/ 7 stycznia 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

8. Powrót Wizbora. Sielanka czytana na posiedzeniu naukowym Wydz. II 17 / 29 grudnia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 26 kwietnia / 8 maja 1819. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

9. Jamb dla Adama wygłoszony 24 grudnia 1819 / 5 stycznia 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1 t. 2.

10. Włodek i Wawrek. Czytany na posiedzeniu Filomatów 4/16 kwietnia 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

11. Mowa na całowaniu d. 17/29 maja 1820. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1 t. 2.

12. Śpiew o Halinie. Dat. Lublin 1822. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

Tytuł nadany przez wydawcę.

13. Grobowiec pod górą. Dat. Lublin, lipiec 1822. Ogł. J. Tretiak w dod. do książki: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821. Kr. 1917; ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

14. Konik. Powst. ok. 1826. Ogł. J. Czubek, jw. poz. 1.

Ponadto krytyki utworów innych filomatów, m. in. krytyka rozbioru „Jagiellonidy" D. Tomaszewskiego przez Adama Mickiewicza, wygł. na posiedzeniu Filomatów 26 maja / 7 czerwca 1818; rozprawy o teorii elektryczności (1818-1819).

Drobne wiersze ogł. *Tyg. Wil.* (1817 t. 3 (tu: Strumyk, fiołek i róża — nr 61; Niesłuszna skarga — nr 78; Wioska — nr 78; Do......... — nr 78).

Spis utworów podają: J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja Filomatów. T. 1. Kr. 1922; A. Łucki: Towarzystwo Filomatów. Kr. 1924 *BN* I, 77; A. Witkowska: Wybór pism Filomatów. Konspiracje studenckie w Wilnie 1817-1823. Wyd. 2 zmienione. Wr.-Kr. 1959 *BN* I, 77.

Przekłady

H. Völker: Technologia do użycia w domowym gospodarstwie. T. 1-2. Wil. 1830.

Listy i materiały

1. Do J. Jeżowskiego 3 listy z 1818-1821; do J. Czeczota 24 listy z 1819-1822; do A. Mickiewicza 20 listów z 1819-1822; do S. Kozakiewicza 4 listy z 1820-1823; do T. Zana 3 listy z 1820; do F. Malewskiego 2 listy z 1821, 1822; do T. Łozińskiego z 1823. Ogł. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 1: Korespondencja 1815-1823. T. 1-5. Kr. 1913.

2. Archiwum Filomatów. Cz. 2: Materiały do historii Towarzystwa Filomatów. T. 1-3. Wyd. S. Szpotański i S. Pietraszkiewiczówna. Kr. 1920, 1921, 1934.

3. Towarzystwo Filomatów. Wyd. A. Łucki. Kr. 1924 *BN* I, 77.

Wybór dokumentów, korespondencji i twórczości.

4. Wybór pism Filomatów. Konspiracje studenckie w Wilnie 1817-1823. Oprac. A. Witkowska. Wyd. 2 zmienione. Wr.-Kr. 1959 *BN* I, 77.

Wybór dokumentów i korespondencji.

OPRACOWANIA

A. Mickiewicz: Uwagi nad „Dumaniem u rozwalin zamku Giedymina". Powst. 1817. Wyd. w: Nieznane pisma A. Mickiewicza (1817-1823). Z Archiwum Filomatów wydał J. Kallenbach. Kr. 1910. — E. Felińska: Wspomnienia z podróży do Syberii i pobytu w Berezowie. *Athenaeum* 1849 t. 4; przedr. w książce: Wspomnienia z podróży do Syberii, pobytu w Berezowie i w Saratowie. T. 1. Wil. 1852 s. 35. — J. Prusinowski: Kilka wspomnień z młodości A. Mickiewicza 1798-1855. *Gaz. Codz.*

1860 nr 44. — I. Domejko: Filareci i Filomaci. List. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872.* Poz. 1872; odb. Poz. 1872; przedr. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916; przedr. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — A. Giller: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872. — E. T. Massalski: Z pamiętników (1799--1824.) Powst. przed 1879. Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — Z. Librowicz: Polacy w Syberii. Kr. 1884. — P. Chmielowski: Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno-literacki. T. 1. W-wa-Kr. 1886. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz własnych wspomnień. T. 1. Poz. 1890; wyd. 2 Poz. 1929. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900.— S. Pietraszkiewiczówna: Dzieje Filomatów w zarysie. Słowo wstępne J. Kallenbacha. *Przegl. Powsz.* 1909 t. 102-104; 1910 t. 105; 1911 t. 109; wyd. osob. Kr. 1912. — J. Kallenbach: Ród filomatów. *Bibl. Warsz.* 1914 t. 1 i odb. — J. Kleiner: Wśród filomatów. *Kronika Powsz.* 1914 nr 1-3. — M. Szyjkowski: Wileńscy przyjaciele Mickiewicza. *Krytyka* 1914 nr 6. — H. Mościcki: Ostatni pobyt Mickiewicza w Wilnie. W książce: Pod znakiem Orła i Pogoni. W-wa 1915; toż wyd. 2 zmienione Lw. 1923. — J. Tretiak: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821. Kr. 1917. —

S. Szpotański: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 1: Racjonalizm i romantyzm. W-wa 1921. — A. Łucki: Wstęp i oprac. wyd.: Towarzystwo Filomatów. Kr. 1924 *BN* I, 77. — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — Z. Jabłońska-Erdmanowa: Oświecenie i romantyzm w stowarzyszeniach młodzieży wileńskiej na początku XIX wieku. Wil. 1931. — S. Stankiewicz: Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji romantycznej. Wil. 1936. — L. Janowski: Słownik bio--bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

S. Kawyn: Mickiewicz wśród filomatów i filaretów. W książce: Z badań nad legendą Mickiewiczowską. Studia i szkice fenograficzne. Lubl. 1948 *Tow. Nauk. KUL* 3. — J. Kleiner: Mickiewicz. T. 1. Wyd. 2. Lubl. 1948. — L. Gomolicki: Dziennik pobytu A. Mickiewicza w Rosji 1824-1829. W-wa 1949. — M. Dernałowicz, K. Kostenicz, Z. Makowiecka: Kronika życia i twórczości Mickiewicza. Lata 1798-1824. W-wa 1957. — S. Świrko: Filomaci a folklor. W zbiorze: Ludowość u Mickiewicza. W-wa 1958. — A. Witkowska: Wstęp i oprac. wyd.: Wybór pism Filomatów. Konspiracje studenckie w Wilnie 1817--1823. Wyd. 2 zmienione. Wr.-Kr. 1959 *BN* I, 77. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — Z. Kawyn-Kurzowa: Język filomatów i filaretów. Przyczynek do dziejów języka polskiego XIX wieku. Słowotwórstwo i słownictwo. Wr. 1963. — K. Mężyński: Adam Mickiewicz a Godfryd Ernest Groddeck. *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 1963 z. 5. Gdańsk 1963. — W. Ostrowski: Walter Scott w Polsce 1816-1830. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 29. *Filologia.* Łódź 1963.

Zob. również Filomaci, Filareci, Promieniści.

PIOTROWSKI RUFIN (1806–1872)

Pseud.: Ks. Pleban spod Śremu.

P a m i ę t n i k a r z.

Ur. 1806 w miasteczku Malin, pow. radomyski na Ukrainie; syn Józefa i Agnieszki Żakusiło. Pochodził z rodziny drobnomieszczańskiej. Uczył się w szkołach bazylianów w Kaniowie. W powstaniu listopadowym walczył w korpusie generała Józefa Dwernickiego na Wołyniu, później w dywizji generała Macieja Rybińskiego w bitwach pod Ostrołęką i Warszawą. Po upadku powstania emigrował do Francji. W 1837 został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W 1843 wyjechał jako emisariusz ochotnik do kraju z paszportem angielskim na nazwisko Józefa Catharo. Przebywał w Kamieńcu Podolskim i utrzymywał się z lekcji języka francuskiego. W grudniu 1843 został aresztowany i odstawiony do Kijowa, a w lipcu 1844 wywieziony na roboty do Tary na Syberii W lutym 1846 uciekł i przez Irbit, Wielki Ustig, Archangielsk, Petersburg, Rygę, Kró-

lewiec wrócił 22 października tegoż roku do Paryża. W 1848 przebywał w Galicji, po czym znów znalazł się w Paryżu. Do 1868 był profesorem w szkole polskiej na Batignolles, następnie wrócił do Galicji i został nauczycielem domowym w Błoniu pod Tarnowem. Ożenił się mając lat 64 z Anielą ze Stachowiczów Zaborowską. Zmarł 20 lipca 1872.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętniki z pobytu na Syberii. Powst. Altwasser 15 VIII 1848 - Bruksela 9 III 1850. Fragm. ogł. *Przegl. Poz.* 1851 t. 1; całość t. 1-3 wyd. Poz. 1860-1861. Wyd. nast.: t. 3 oprac. J. Czubek pt. Ucieczka z Syberii przez niego samego opowiedziana. Kr. 1902 *Wyd. Kr. Tow. Oświaty Lud.*

Przekł. ang.: E. S.: My Escape from Siberia. Londyn 1863. — The Story of a Sibirian Exile. Londyn 1863.

Przekł. duński: Kopenhaga 1862.

Przekł. franc.: J. Klaczko: Souvenirs d'un Sibérien. Paryż 1880; wyd. 2 Paryż 1888. — Mémoires d'un déporté en Sibérie. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 478; zniszcz. 1944.

Przekł. holenderski: Kampen 1864.

Przekł. niem.: L. Koenig. T. 1-2. Poz. 1862.

Przekł. norweski: Z przedmową K. Hamsuna. 1934.

Przekł. ros.: Nordkoeping 1863.

Przekł. szwedzki: Sztokholm 1863.

2. Przygody na Sybirze. Opowiedział dla ludu i młodzieży ks. Pleban spod Śremu. Poz. 1869. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1877; wyd. 4 poprawione Poz. 1893.

Listy

1. Do Zjednoczenia Emigracji Polskiej, Centralizacji TDP i W. Darasza, m. in. z 1846. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie; zniszcz. 1944.

2. Do W. Wielogłowskiego z 1851. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1828.

3. Do Br. Zaleskiego z 1865. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2440.

4. Do J. N. Janowskiego z 1866. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

5. Do J. Klaczki b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2301.

OPRACOWANIA

(Pamiętniki. Rec.). *Dzien. Lit.* 1860 t. 1 nr 82-86. — W. Czartoryski: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1861-1862. Wyd. w książce: Pamiętnik 1860-1864. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — N. W. Bierg: Zapiski o polskich zagoworach i wosstanijach 1831-1862. Moskwa 1873; przekł. pol. pt. Pamiętniki o polskich spiskach i powstaniach 1831-1862. Kr. 1880; wyd. nast. pt. Zapiski ... T. 1-3. W-wa 1906 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 439, 441, 442. — F. Habura: Mowa przy odsłonięciu i poświęceniu grobowca śp. R. Piotrowskiego na cmentarzu tarnowskim. Tarnów 1876. — W. Czartoryski: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — (J. Czubek): Wstęp do wyd.: Ucieczka z Syberii. Kr. 1902. — M. Rolle: (Ucieczka z Syberii. Rec.). *Gaz. Lw.* 1902 nr 168. — M. Janik: Literatura polska syberyjska. Złoczów 1907 *Charakterystyki Lit. Pisarzów Pol.* — Z. Wyrwicz: Sybiracy. Kartki z niedoli wygnańców polskich. *Biesiada Lit.* 1907 nr 13-16, 19, 21. — W. Mickiewicz: Emigracja polska 1860-1890. Kr. 1908. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — J. Kucharzewski: Od białego caratu do czerwonego. T. 3. Lata przełomu. Romanow, Pugaczew czy Pestel. W-wa 1928. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batignolskiej. W-wa 1933. — B. Rosenmeer: Knut Hamsun i Rufin Piotrowski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 40. — J. Sokulski: R. Piotrowski i jego pamiętniki. *Sybirak* 1936 nr 4. — W. Pobóg-Malinowski: Polacy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1938 t. 66 nr 195-197. — W. Dzwonkowski: Na marginesie monografii o ruchach rewolucyjnych w Królestwie Kongresowym w latach 1835-1845. *Myśl Współcz.* 1948 z. 11/12. — M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — N. Gruss: Szkoła polska w Paryżu. W-wa 1962. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

PLEBAŃSKI JÓZEF KAZIMIERZ (1831–1897)

Krypt.: J. K. P.

Historyk, pedagog.

Ur. 1 marca 1831 w Bystrzycy, pow. mogilnicki; syn Jana i Katarzyny. W 1833 stracił ojca. Uczył się początkowo w Mogilnie, gimnazjum ukończył w Trzemesznie. W tym czasie umarła mu matka. Od 1852 studiował filologię klasyczną i historię powszechną na uniwersytecie wrocławskim, tu słuchał m. in. wykładów Ryszarda Roepella, następnie przeniósł się na uniwersytet berliński, gdzie był uczniem m. in. Leopolda Rankego. Równocześnie pracował w Bibliotece Królewskiej. Po otrzymaniu stopnia doktora filozofii w 1855 został nauczycielem gimnazjalnym w Lesznie, a w 1859 we Wrocławiu. Powołany przez Aleksandra Wielopolskiego do Warszawy, wykładał początkowo, w latach 1861-1862, na kursach przygotowawczych metodologię i encyklopedię nauk akademickich, od 1862 do 1869 był profesorem historii powszechnej w Szkole Głównej. Po ustąpieniu z katedry zamieszkał w majątku własnym Izdebnie, w powiecie błońskim pod Warszawą. W 1878-1886 był radcą Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. W 1880-1890 stał na czele zespołu redakcyjnego *Biblioteki Warszawskiej*, brał również czynny udział wspólnie z Tadeuszem Lubomirskim, Edmundem Stawiskim i Stanisławem Przystańskim w redagowaniu *Encyklopedii wychowawczej*. Zmarł 20 sierpnia 1897 w Izdebnie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Commentatio historica de successoris designandi consilio vivo Joanne Casimiro; De nunciorum Poloniae terrestrum libero veto. Berlin 1855.

2. Lekcja wstępna metodologii i encyklopedii nauk akademickich miana d. 29 października 1861 w kursach przygotowawczych Szkoły Głównej w Warszawie. *Dzien. Powsz.* 1861; wyd. osob. W-wa 1862.

3. Jan Kazimierz Waza, Maria Ludwika Gonzaga. Dwa obrazy historyczne. W-wa 1862.

4. O pedagogicznym znaczeniu nauk klasycznych. W-wa 1876.

5. O pamiętnikach historycznych wydanych przez Kraszewskiego. *Książka jubileuszowa ... J. I. Kraszewskiego.* W-wa 1880.

6. Geografia. *Enc. wych.* T. 4 (1890); odb. pt. Geografia, jej znaczenie w szkole i literaturze. W-wa 1890.

Artykuły i rozprawy zamieszczał w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Pol.* (tu: Zdanie o referacie S. Tarnowskiego: O stanie obecnym historii literatury polskiej. 1886), *Bibl. Warsz.* (tu: O historycznym znaczeniu Juliusza Cezara. 1865; recenzje w rubryce: Piśmiennictwo krajowe i zagraniczne. 1885-1891), *Dzien. Powsz.* (tu: O zadaniu gramatyki polskiej. 1862; Obecny stan badań dziejów wojen krzyżowych. 1862), *Enc. powsz.* Orgelbranda (tu m. in.: O gramatykach i gramatyce. T. 10, 1862), *Enc. wych.* (współred.; tu m. in.: Filologia. T. 4, 1890), *Kłosy* (tu: Władysław Nehring. 1882; Ryszard Roepell. 1884), *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* (tu: Krytyka historyczna w szkole wychowawczej. 1888).

Prace edytorskie

1. S. Pac: Obraz dworów europejskich na początku XVII wieku, przedstawiony w dzienniku podróży królewicza Władysława, syna Zygmunta III, do Niemiec, Austrii, Belgii, Szwajcarii i Włoch w roku 1624-1625. Wr. 1854.

2. Recepta na to, abyśmy się długo w ojczystej ziemi osiedzieli a. 1682. Dokument historyczny do dziejów polskich w w. XVII. W-wa 1887.

3. Z. Morsztyn: Pogrom Turków pod Chocimem 1673 r. W-wa 1889.

4. Olbrychta Karmanowskiego, poety w. XVII, wiersze różne. *Bibl. Warsz.* 1890 t. 2 i odb.

5. Pieśni Wacława Potockiego. *Bibl. Warsz.* 1890 t. 4 i odb.

Listy i materiały

1. Do T. Działyńskiego 4 listy z 1854-1859. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

2. Do J. Bartoszewicza. Wyjątek z listu z 1857 ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 151.

3. Do H. Schmitta z 1860. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

4. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów w imieniu redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1878-1885. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6527.

5. Do S. E. Koźmiana z 1880. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

6. Do W. Zawadzkiego 2 listy z 1880-1881. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.

7. Do S. Nowińskiego 5 listów z 1881-1887. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

8. Do L. Germana 5 listów z 1883-1887. Rkps Ossol. sygn. 6413/II.

9. Do W. Kętrzyńskiego 2 listy z 1884, 1890. Rkps Ossol. sygn. 6202/II.

10. Do T. Wierzbowskiego 3 listy z 1886, 1889. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1881 t. 8, 10.

11. Do R. Zawilińskiego 5 listów w imieniu redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1889. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6445.

12. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

13. Projekt organizacji studiów na Wydz. Filol. w Szkole Głównej oraz opinia o „Historii Polski" J. Caro. Ogł. M. Handelsman: Z nie drukowanych pism Plebańskiego. W: Zagadnienia teoretyczne historii. W-wa 1919.

Bibliografię twórczości podaje E. Bogusławski. W: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1. Kr. 1900.

OPRACOWANIA

J. I. KRASZEWSKI: (Lekcja wstępna... Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 183. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — P. SOSNOWSKI: (Geografia. Rec.). *Przegl. Pedag.* 1890 s. 141-142. — A. BRÜCKNER: (Karmanowskiego wiersze różne. Rec.). *Kwart. Hist.* 1891. — Wspomnienia pośmiertne: B. KORWIN. *Wędrowiec* 1897 t. 2 nr 35; A. REMBOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1897 t. 3; przedr. w: Pisma. T. 1. W-wa 1901; *Kwart. Hist.* 1897 t. 11; *Tyg. Mód i Powieści* 1897 nr 36. —E. BOGUSŁAWSKI: Katedra historii powszechnej. Józef Kazimierz Plebański. Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1. Kr. 1900. — W. NOWICKI. *Enc. wych.* T. 8 (1911). — M. HANDELSMAN: Zagadnienia teoretyczne historii. W-wa 1919. — J. KOSTRZEWSKI: O emigrantach naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* R. 23 (1957) = *Księga pam. w stulecie Poz. Tow. Przyj. Nauk.* Poz. 1957.

PODBERESKI ROMUALD (ok. 1812–ok. 1863)

Krypt.: R. P.; RLD. P.; RLD. PDB.; RLD. PODB.

Literat, publicysta.

Ur. ok. 1812 w Wilnie; syn Andrzeja. W 1830, po ukończeniu gimnazjum wileńskiego, zapisał się na uniwersytet w Wilnie, następnie w 1836-1840 kształcił się na wydziale filologicznym i prawnym uniwersytetu w Moskwie. Nie ukończywszy studiów wyjechał do Petersburga, gdzie przeprowadzał sprawy rodzinne w Heroldii. Tutaj w latach 1843, 1844 i 1846 wydał 3 tomy *Rocznika Literackiego*. W 1847 przeniósł się do Wilna, gdzie w 1849 wydał czwarty tom *Rocznika Literackiego*, po czym w 1849-1850 redagował finansowany przez Zofię Klimańską *Pamiętnik Naukowo-Literacki*. W 1850 przybył do Warszawy, ażeby kontynuować wydawnictwo, lecz wydrukowany tu zeszyt 7 skonfiskowano, a wydawcę w styczniu 1851, w związku ze sprawą literatów zbliżonych do *Gwiazdy*, aresztowano i przewieziono do Wilna, a stamtąd na zesłanie do Archangielska. Tam zmarł ok. 1863.

J. I. Kraszewski skarykaturował R. Podbereskiego w postaci Hołoboka w powieści pt. *Komedianci* (Petersb. 1851).

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróż po Finlandii roku 1841. Druk był zapowiedziany na 1845 w Petersburgu.

Wg Estr. III, 429.

2. Białoruś i Jan Barszczewski. W książce: J. Barszczewski: Szlachcic Zawalnia, czyli Białoruś w fantastycznych opowiadaniach. Poprzedzone krytycznym rzutem oka na literaturę białoruską przez... Petersb. 1844.

3. Przygody człowieka, który sprzedał swój cień. Powieść fantastyczno-kalifornijska. (Pomysł z niemieckiego). *Pam. Nauk.-Lit.* 1849 t. 1 z. 2; 1850 t. 2 z. 5; wyd. osob. pt. Przygody człowieka, co sprzedał swój cień. Powieść fantastyczna. (Myśl z niemieckiego). Wil. 1850.

D e d y k a c j a: w wyd. osob.: S. W. dilectae dicatum et nunc et semper ... Dat. Wilno, 3 maja 1850 r.

Przeróbka Adalberta von Chamisso: Peter Schlemihl's wundersame Geschichte (1814).

4. Słupy Herkulesa na Dnieprze odkryte w r. 1857. Kijów 1861.

Wg Estr. III, 429.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1841-1843, 1845; tu m. in.: Źródła tekstów, krótkie obejrzenie i spis ruskich skazek. 1842 t. 1; O źródłach ruskich skazek. 1843 t. 1; Treść ruskich skazek. 1845 t. 5), *Bibl. Warsz.* (1846), *Gaz. Codz.* (1842, 1850), *Pam. Nauk.-Lit.* (red. 1849-1850; tu m. in.: O wydawaniu encyklopedii i pism zbiorowo-encyklopedycznych u nas. List Wydawcy Pamiętnika do Waleriana Kępisa. 1850 t. 2 z. 5), *Roczn. Lit.* (red. i wyd. 1843, 1844, 1846, 1849; tu m. in.: Kilka pieśni białoruskich. 1843), *Tyg. Petersb.* (1839-1845; tu rec. koncertów, wystaw malarskich, utworów lit.; m. in.: Wicehrabia d'Arlincourt w Petersburgu. 1842 nr 57-58; przedr. *Gaz. Codz.* 1842 nr 218-222).

P r z e k ł a d y

1. Fiodorow: Skazka o Wasilisie złotowłosej kosie, nie pokrytej piękności, i o Iwanie Grochu. *Athenaeum* 1841 t. 6.

2. N. Polewoj: Skazka o siedmiu Siemionach, rodzonych braciach, wielkich junakach. Podług gminnej powieści przerobiona. *Athenaeum* 1842 t. 1; *Rozmaitości* (Lw.) 1842 nr 41-42.

3. P. Kulesza: Opowiadania Małorosjanina. *Athenaeum* 1843 t. 1.

4. J. Łankis: O sposobie prowadzenia wojny u starożytnych Litwinów. *Roczn. Lit.* 1849.

D e d y k a c j a: P. Anieli z Burbów Romerowej poświęcam.

Jest to fragm. książki pt. O zwyczajach starożytnych Litwinów ...

P r a c e e d y t o r s k i e

1. Diariusz pisany podczas oblężenia Smoleńska p. Zygmunta III. *Athenaeum* 1842 t. 4.

2. (Pomniki historyczne XIV-XVI wieku, po raz pierwszy ogłoszone drukiem). *Athenaeum* 1842 t. 2.

Z a w i e r a j ą królewskie nadania dóbr w formie przywilejów i akt sprzedaży z lat 1398-1584, razem 8 dokumentów.

3. *Rocznik Literacki składający się z pism wierszem i prozą celniejszych spółczesnych pisarzy naszych.* Ozdobiony drzeworytami rżniętymi w Paryżu, litografiami i muzyką. Petersb. 1843, 1844, 1846; Wil. 1849.

Z m i a n y podtytułu: w 1844: *Pismo zbiorowe.* Ozdobiony drzeworytami, litografiami, portretami i muzyką. Rok drugi; w 1846: *Pismo zbiorowe.* Z portretami i muzyką. Rok trzeci; w 1849: *Pismo zbiorowe.* Rok czwarty.

D e d y k a c j e: R. 1843: Marszałkowi Ludwikowi Bielikowiczowi. W dowód przyjaźni poświęcił Wydawca.

R. 1844: Jaśnie wielmożnej hrabini Aleksandrynie z hr. Potockich Potockiej w dowód głębokiego szacunku i poważenia Wydawca.

R. 1846: Jaśnie wielmożnemu hrabiemu Bolesławowi Potockiemu, szambelanowi dworu Jego Cesarskiej Mości, założycielowi i kuratorowi gimnazjum w Niemirowie.

R. 1849: Józefowi Śniadeckiemu, umiejącemu cenić pamiątki krajowe, autorowi wiadomości o Polesiu, w dowód szacunku w hołdzie poświęca Romuald Podbereski.

4. T. Łada Zabłocki: Poezje. Petersb. 1845.

5. *Pamiętnik Naukowo-Literacki, pismo zbiorowe umiejętności, literatury i sztuki.* Wil. 1849 t. 1 z. 1-3; 1850 t. 2 z. 4-6.

Z m i a n a podtytułu w 1850: ... *pismo literaturze, umiejętnościom i sztuce poświęcone.*

6. Z. Klimańska: List Zofii K* z Brzozówki do Benedykta Dołęgi. Wydał na nowo... Wil. 1850.

L i s t y

1. Do J. I. Kraszewskiego 20 listów z 1841-1849. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6475.

2. Do A. Przezdzieckiego 3 listy z 1842-1843. Arch. Główne Akt Dawnych Arch. Przezdz. sygn. D-319.

3. Do K. W. Wójcickiego z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

4. Do Róży z hr. Łubieńskich Sobańskiej 2 listy z 1851. Ogł. K.: Z Syberii. *Przegl. Pol.* 1880/81 t. 3.

5. Do P. Wilkońskiej, dat. Archangielsk, 12 sierpnia 1854. Fragm. ogł. P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast.

OPRACOWANIA

M. Grabowski: O kilku literatach polskich w Petersburgu. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 77. — M. Grabowski: Korespondencja literacka. T. 1. Wil. 1842 s. 54-62; t. 2. Wil. 1843 s. 145-154. (Dot. tłum. Skazek). — W. Zieliński: Słowo o skazkach ruskich. *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 55. (Rec.: O siedmiu Siemionach rodzonych braciach). — (A. Przezdziecki): (Białoruś i Jan Barszczewski. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1. — (Roczn. Lit. Rec.): (E. Chojecki). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1; J. I. Kraszewski: Listy ze wsi. *Tyg. Petersb.* 1849 nr 24. — Zofia K. z Brzozówki (Z. Klimańska): Efekt hubińskiej krytyki. (List do Wydawcy). *Gwiazda* 1849; wyd. osob. pt. List Zofii K* z Brzozówki do Benedykta Dołęgi. Wil. 1850. — Gryf Albert (A. Marcinkowski): O stosunku nauki z książek do nauki z życia czerpanej. List ... do R. Podbereskiego. *Pam. Nauk.-Lit.* 1849 t. 1 z. 1. — Ant. M. (A. Marcinkowski): Wyjątki z poufałej korespondencji. Do Wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1849 t. 1 z. 3. — (Pam. Nauk.-Lit. Rec.): Zofia K* z Brzozówki (Z. Klimańska). *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 4; J. Korzeniowski. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1; (K. Witte?). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 111, 113-115; Ant. Edw. Ż. (E. Żeligowski). *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 4; *Gaz. Codz.* 1850 nr 62, 142, 308; T. (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 1. — W. Ł. Kucewicz: (Przygody człowieka, który sprzedał swój cień. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1850 nr 57. — Wł. (K. W. Wójcicki): (Roczn. Lit. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1. — Wacław P. (Przybylski): (Pam. Nauk.-Lit. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 296. —

J. I. Kraszewski: Władysław Syrokomla. *Przegl. Europejski* 1862 t. 2; wyd. osob. W-wa 1863. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — P. Wilkońska: Romuald Drucki Podbereski. W: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast. — Janko Płakań (B. Limanowski): Kilka słów o pracy organicznej i R. Podbereskim. *Przyj. Dom.* 1875 nr 13, 17. — S. Tomkiewicz: Przyczynek do biografii Władysława Syrokomli na podstawie autografów. *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 315-318. — P. Chmielowski: Józef Ignacy Kraszewski. Zarys historycznoliteracki. Kr. 1888 s. 221-224. — Z. S. Feliński: Młodzież polska w głębi Rosji. W książce: Pamiętniki. T. 1. Powst. przed 1895. Wyd. Kr. 1897; wyd. 2 Lw. 1911. — P. Chmielowski: Z dziejów postępu i reakcji u nas. *Prawda. Książka zbior. ... A. Świętochowskiego.* Lw.-Petersb. 1899. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — W. Ciechowski: Czasopisma polskie na Litwie. *Kwart. Litewski* 1911 t. 5; odb. Wil. 1911. —

M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — G. Korbut: Tragiczne losy nieprawomyślnego redaktora. W: Szkice i drobiazgi historycznoliterackie. W-wa 1935. — Z. Lewinówna: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.*

PODCZASZYŃSKI MICHAŁ (1797–1835)

Krypt.: M. P.

Publicysta, wydawca.

Ur. w 1797 w Brześciu; syn Józefa, urzędnika komory celnej. Początkowo uczył się u bazylianów w Brześciu. Studia uniwersyteckie odbywał w Wilnie, potem przybył do Warszawy. Tu zaprzyjaźnił się z Maurycym Mochnackim i jego rodziną. W 1824 przez pewien czas pracował w Ministerium Skarbu. W 1825-1826 wydawał z Mochnackim *Dziennik Warszawski.* W 1826 wyjechał do Paryża, tam zaprzyjaźnił się z Leonardem Chodźką. W 1827 wrócił do Warszawy i został współpracownikiem *Gazety Polskiej.* W 1828 w charakterze guwernera przebywał kilka miesięcy w Paryżu, na stałe osiedlił się tam w 1829. Był współpracownikiem pism francuskich, przede wszystkim *Revue encyclopédique.* Po upadku powstania listopadowego jako agent Komitetu Narodowego Polskiego w porozumieniu z władzami francuskimi przyjmował w Metzu emigrantów napływających z Polski. Po powrocie do Paryża w 1832-1833 redagował i wydawał *Pamiętnik Emigracji.* Był członkiem Towarzystwa Litewskiego i Ziem Ruskich przez cały czas jego istnienia w 1831-1834. Należał także do Towarzystwa Literackiego. Zmarł w nędzy na gruźlicę 4 lipca 1835 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fragments sur la littérature ancienne de la Pologne. W książce: C. Malte-Brun: Tableau de la Pologne ancienne et moderne. Bruksela 1830.

Przekł. niem. (całej książki Malte-Bruna): K. Undree. Lipsk 1831.

Przekł. włoski (jw.): L. Chodźko. Livorno 1831.

2. Korespondencja ogłoszona z okazji broszury wydanej przez p. Michała Podczaszyńskiego w dn. 8 czerwca 1834 r. przy numerze 1-szym cz. II-ej Tygodnika Emigracji. Paryż 1834.

Druk ulotny; zawiera korespondencję z J. Czetwertyńskim; c. d. zob. poz. 3.

3. Dalszy ciąg korespondencji... Paryż 1834.

Druk ulotny; c. d. poz. 2.

4. O projekcie wyrzucenia emigrantów wojskowych z Francji. Paryż 1834.

5. Przedmowa do: M. Mochnacki: Pisma rozmaite. Paryż 1836.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Warsz.* (współred. 1825-1826; tu: Życie Pitta. 1825 nr 1. (Współautor M. Mochnacki); O tłumaczeniu na język angielski rozprawy Jana Śniadeckiego o Koperniku. 1825 nr 1; O rycerzach jaszczurkowych w Prusiech. 1826 nr 9; O pismach periodycznych w Kurlandii. 1826 nr 11; Cześć pamiątce Stanisława Leszczyńskiego. 1827 nr 23), *Gaz. Pol.* (tu m. in. w rubryce: Wiadomości naukowe — rec. poezji M. Sępa Szarzyńskiego. 1827 nr 266-267; Ogólne uwagi nad teatrem polskim. 1827 nr 180; Listy z Sabaudii. 1827 nr 251; O walce klasyków z romantykami w Paryżu. 1829 nr 97; Romantyczność i klasyczność. 1829 nr 116), *Pam. Emigracji* (współred. Paryż 1832-1833; tu m. in.: Wstęp; O nieruchomości emigracji z powodu wyprawy Don Pedra), *Revue des Deux Mondes* (tu: La Révolution polonaise depuis le 29 novembre 1830. 1831), *Revue encyclopédique* (tu omówienie: Poésies d'Adam Mickiewicz (w wyd. L. Chodźki). 1829, kwiecień), *Tyg. Wil.* (tu debiut: Szczęśliwa plantacja. Sielanka. Przekł. z franc. 1818 nr 118), *Wanda* (tu wiersz: Poranek mojego życia. 1823 nr 13).

Przekłady

1. J. F. Le-Pitre: Historia bogów, półbogów i bohatyrów czczonych od Rzymian i Greków. Dla użytku młodzi. Wil. 1820. Wyd. nast.: W-wa 1822.

2. P. Jay: Więzienie w New-York. Powieść prawdziwa. W-wa 1824.

Prace edytorskie

1. I. Krasicki: Dzieła. Dziesięć tomów w jednym. Paryż-Genewa 1830. Wyd. tyt.: Paryż 1833; Berlin 1845; toż przełamane w t. 1-3. Paryż-Genewa 1830; toż wyd. tyt. Paryż-Genewa 1833.

2. J. Straszewicz: La nuit du 29 novembre 1830 à Varsovie, dédié aux élèves de l'École Polytechnique. Paryż 1835.

Listy

1. Do L. Chodźki 5 listów z 1827-1828. Ogł. J. Korpała: Za kulisami młodej Warszawy literackiej przed powstaniem listopadowym. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 4; odb. Lw. 1931.

2. Do Marii i Bazylego Mochnackich 9 listów z 1832-1833. Ogł. w: M. Mochnacki: Dzieła. T. 1. Listy. Poz. 1863.

Rkpsy niektórych listów w Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

3. Do L. Nabielaka z 1833. Rkps Bibl. Nar. sygn. III. 6598.

4. Do W. Wisłockiego z 1833. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

5. Materiały do działalności Podczaszyńskiego na emigracji; listy do różnych osób, m. in. do L. Chodźki, J. Lelewela, L. Mierosławskiego, L. Platera i in., oraz listy J. Lelewela do Podczaszyńskiego znajdowały się w Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944.

6. Dokument z 1834 dotyczący działalności Podczaszyńskiego w Tow. Litewskim i Ziem Ruskich. Rkps Bibl. Nar. sygn. III. 6594.

OPRACOWANIA

J. Lelewel: Korespondencja 1831-1850. W książce: Listy emigracyjne Joachima Lelewela. Wyd. H. Więckowska. T. 1-3. Kr. 1948 *PAU. Wydawnictwa Komisji Hist.* nr 87, 88, 91; t. 4-5. Wr. 1954-1956. — M. Mochnacki: Listy z 1832-1834. Ogł. w: Dzieła. T. 1. Poz. 1863. — Nekrologi: *Nowa Polska* 1835 s. 374; *Tyg. Emigracji Pol.* 1835 nr 5. — Maria Mochnacka: „Noty" do listów K. i M. Mochnackich do rodziców. W: M. Mochnacki: Dzieła. T. 1. Poz. 1863. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — K. W. Wójcicki: Kawa literacka w Warszawie (r. 1829-1830). W-wa 1873 s. 16-17. —

J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — J. Bieliński: Podczaszyński Michał. W książce: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1903. — J. Kucharzewski: Maurycy Mochnacki. Kr. 1910. — S. Szpotański: Maurycy Mochnacki. Kr. 1910. — A. Śliwiński: Maurycy Mochnacki. Żywot i dzieła. Lw. 1910; wyd. 2 poprawione W-wa 1921. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski. T. 1. Kr. 1911. — P. Bańkowski: Maurycy Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. — P. Bańkowski: Udział M. Podczaszyńskiego w „Revue encyclopédique". *Pam. Lit.* R. 24 (1927). — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — S. Pigoń: Jan Kochanowski w sądach romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Krakowie 8 i 9 czerwca 1930 r.* Kr. 1931; przedr. w: Na wyżynach romantyzmu. Kr. 1936; przedr. w: Studia literackie. Kr. 1951. — J. Korpała: Za kulisami młodej Warszawy literackiej przed powstaniem listopadowym. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 4; odb. Lw. 1931. — L. Janowski: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — A. Bar: Plotkarski artykuł. W książce: Kumoszki na Parnasie. Kr. 1947. — A. Bar: W. Krasiński i jego literackie obiady. Tamże. — F. German: Rola prasy i czasopiśmiennictwa warszawskiego w życiu i twórczości Chopina. W książce: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — J. Maciejewski: Kordian. Dramatyczna trylogia. Poz. 1961.

PODOLECKI JAN KANTY (1800–1855)

Pseud.: Jaśko z Beskidu.

Publicysta.

Ur. 1800 w Bezmiechowie w Sanockiem; syn Wincentego i Wiktorii z Malskich, wdowy po lekarzu Sygiercie. Ojciec był administratorem w dobrach Lesko należących do Ksawerego Krasickiego, a następnie właścicielem czy dzierżawcą folwarku Bezmiechowo koło Leska. Po śmierci ojca Jan Kanty wraz z matką i siostrą gospodarował w rodzinnym folwarku Rzepedź pod Leskiem. W 1831 wszedł we Lwowie do galicyjskiego komitetu pomocy dla powstania i został jego sekretarzem. W jesieni 1832 wszedł do tajnego związku „Dwudziestu Jeden" i spełniał rolę łącznika między komitetem i związkiem. Na tym gruncie zetknął się z Sewerynem Goszczyńskim i zaprzyjaźnił z Wincentym Polem. W 1833 był pośrednikiem między organizacjami galicyjskimi a wyprawą Józefa Zaliwskiego. W listopadzie 1833 przyłączył się do nowo powstałej galicyjskiej organizacji węglarskiej. W 1834, w związku z wykryciem nielegalnych druków Ossolineum, został aresztowany i trzymany w śledztwie trzy lata. Po uwolnieniu pozostawał pod nadzorem policji. Po 1840 ożenił się i przeniósł do powiatu złoczowskiego, gdzie wziął w dzierżawę folwark Torków. W czasie przygotowań do powstania 1846 w drodze do Tarnowa został 20 lutego zatrzymany przez chłopów i wydany władzom w Jaśle. Tu udało mu się uzyskać zwolnienie i paszport, wyjechał więc przez Węgry i Czechy do Francji, zostawiając w kraju żonę z synem. Po krótkim pobycie w Strasburgu przeniósł się do Héricy pod Paryżem. W czerwcu 1846 przystąpił do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W tym czasie był czołowym publicystą *Demokraty Polskiego* i wykładał historię Polski w szkole polskiej na Batignolles. W 1846 i 1848 kandydował w wyborach do Centralizacji TDP. W 1848 wraz z innymi emigrantami wrócił przez Brukselę, Poznań i Wrocław do Lwowa, gdzie został współpracownikiem *Gazety Narodowej* i znalazł się w gronie kierującym ruchem rewolucyjnym. Został wysunięty przez młodzież akademicką jako kandydat na katedrę historii Polski w Uniwersytecie Lwowskim. We wrześniu 1848 był współzałożycielem i współredaktorem *Dziennika Stanisławowskiego*. W październiku tegoż roku wszedł w skład Centralnej Rady Narodowej we Lwowie,

Po upadku rewolucji 1848, zagrożony aresztowaniem, znów wyjechał do Francji. Po krótkim pobycie w Paryżu w lipcu 1849 został wydalony z Francji razem z 26 członkami TDP i udał się do Londynu, gdzie został dokooptowany do Centralizacji. Tutaj współpracował z Wojciechem Daraszem i Stanisławem Worcellem oraz poznał się i zaprzyjaźnił z Zygmuntem Miłkowskim. Był współredaktorem pisma *Le Proscrit*, a w 1851 przez pół roku redaktorem *Demokraty Polskiego*. W 1851 wrócił do Francji, gdzie przebywała jego rodzina. Ostatnie lata życia spędził w Pau na południu Francji. Tam zmarł 28 maja 1855.

TWÓRCZOŚĆ

1. Władysław Warneńczyk w 3 obrazach na obchód czwartej stuletniej rocznicy śmierci jego pod Warną w dniu 11 listopada 1444. Bochnia 1845.

2. Co jest rewolucja i jakie jej stanowisko. Paryż 1849. (Broszura anonimowa).

3. Tendance sociale de l'idée démocratique polonaise. *Le Proscrit* (Londyn) 1849 t. 1. (Współautorzy: W. Darasz i S. Worcell).

4. Chronologia historii Polski. Rkps Bibl. Jagiel.

5. O stosunkach włościańskich. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1632; zniszcz. 1944.

6. Powołanie dziennikarstwa naszego. Rkps, jw. poz. 5.

Drobne utwory literackie i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album na korzyść pogorzelców*. Lw. 1844 (tu poezje), *Czasop. Nauk. od Zakładu Nar. im. Ossol. Wyd.* (tu: Hnatowe berdo. 1833 s. 6), *Demokrata Pol.* (Paryż 1846-1850; współred. Londyn 1851; tu m. in: O demokratyzmie polskim. 1846 t. 9; Posłannictwo Polski wobec przeznaczeń ludzkich. 1847 t. 10), *Dzien. Lit.* (tu ustęp z historycznej powieści: O krasnym jajku wielkanocnym. 1856 nr 75, 77, 78), *Dzien. Mód Paryskich* (tu wiersz: Elegia. 1842 nr 16; Wyimek tłumaczenia z Don Carlosa Schillera. 1843 nr 6, 9), *Dzien. Stanisławowski* (współred.; tu m. in.: Co to jest narodowść. 1848 nr 7-8; Terroryzm kontrrewolucji. 1848 nr 11; Sejm wiedeński. 1848 nr 13; Czechomania. 1848 nr 15), *Le Proscrit* (Londyn; współred. 1849), *Przegląd* (tu m. in.: O władzy, czyli rządzie. 1848 nr 1); *Rada Nar.* (1848), *Rozmaitości* (Lw.; tu: Wyimek z tłumaczenia Dziewicy Orleańskiej Schillera. 1840 nr 25, 29, 34).

J. K. Podoleckiemu przypisywane było autorstwo broszury: Słowa prawdy dla ludu polskiego. Paryż 1848. (Estr. III, 432; IV, 282; za nim E. Kostołowski; zakwestionował A. Grodek).

W y d a n i a z b i o r o w e

Wybór pism z lat 1846-1851. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył Andrzej Grodek. W-wa 1955.

Z a w a r t o ś ć: Co to jest rewolucja i jakie jej stanowisko; wybór artykułów z *Demokraty Polskiego, Dziennika Stanisławowskiego* i broszury zbiorowej pt. Co przed nami? Paryż 1850.

B i b l i o g r a f i e: podaje A. Grodek, zob. Wyd. zbior.

OPRACOWANIA

S. Goszczyński: Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika (1801-1842). Powst. ok. 1858. Wyd. S. Pigoń. Wil. 1924. — W. Heltman: Demokracja polska na emigracji. Lipsk 1866. — H. Bogdański: O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841. Powst. 1850-1867. Fragm. ogł. poprzednio przedr. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Wr. 1954. — K. Chłędowski: Józef Dzierzkowski i lwowski świat literacki. Powst. 1879. Wyd. w książce: Z przeszłości naszej i obcej. Lw. 1935. — K. Chłędowski: Józef Sygiert. Powst. 1879. Wyd. Tamże. — A. Giller: Weterani powstania listopadowego. J. K. Podolecki. *Wieniec pam. w półwiekową rocznicę powstania listopadowego. Album Muz. Nar. w Rapperswyl.* T. 3. Poz. 1881. — L. Jabłonowski: Pamiętniki. Powst. 1876-1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — F. Sokulski: W kraju i nad Bosforem (1830-1893). Fragmenty życia i listy. Powst. 1892-1893. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1951. — L. Gadon: Emigracja polska. T. 3. Kr. 1902. — J. Krajewski: Tajne związki polityczne w Galicji od r. 1833 do 1841. Lw. 1903. — L. Dębicki: Portrety i sylwetki z XIX stulecia. Seria II. Kr. 1906. — P. Stebelski: Lwów w 1848 r. Na podstawie aktów śledczych. *Kwart. Hist.* 1909 z. 3-4. — B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. 1910. — B. Czarnik: Nie-

zabitowski o Józefie Korzeniowskim. *Pam. Lit.* R. 10 (1911). — B. Limanowski: Szermierze wolności. Kr. 1911. —
H. Naglerowa: Wyprawa Zaliwskiego 1833. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — M. Danilewiczowa: Tymon Zaborowski. Życie i twórczość (1799-1828). W-wa 1933 *Studia z Zakresu Hist. Lit. Pol.* nr 10. — H. Łuczakówna: Wiktor Heltman. Poz. 1933. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie. W-wa 1933. — W. T. Wisłocki: Tajne druki Zakładu Ossolińskich. W stulecie procesu o zdradę stanu. *Pam. Lit.* R. 31 (1934) z. 3-4; odb. rozszerzona Lw. 1935. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską. Lw. 1938. —
J. Bieniarzówna: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa 1833-1848. Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — S. Kieniewicz: Konspiracje galicyjskie. W-wa 1950. — W. Łukasiewicz: Wielka Emigracja (1831-1862). Obozy ideologiczne, polityka, publicystyka. *Prace Polon.* S. IX (1951). — J. Miller i K. Szuster: Rok 1848 na ziemiach polskich. W-wa 1953. — B. Baczko: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. W-wa 1954. — A. Grodek: Wstęp do wyd.: Wybór pism z lat 1846-1851. W-wa 1955. — N. Gruss: Szkoła Polska w Paryżu. W-wa 1962. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

PODWYSOCKI KONSTANTY (1810–1868)

Pseud. i krypt.: K. P.; K. Po.; K. Stolnikiewicz Chełmski; P. K. Stolnikiewicz Chełmski.

Krytyk literacki, powieściopisarz.

Ur. 2 lutego 1810 na Ukrainie w rodzinie szlacheckiej herbu Ostoja. Uczył się w szkołach winnickich. Działalność literacką poczytywał za obowiązek społeczny i narodowy. Około 1845 nabył majątek Rychty Humieckie pod Kamieńcem Podolskim i osiadł w nim na stałe. Stworzył tam ośrodek kultury polskiej chętnie odwiedzany przez Józefa Ignacego Kraszewskiego, Michała Grabowskiego, Aleksandra Weryhę Darowskiego i innych. Zgromadził bogaty zbiór rycin, rękopisów i rzadkich druków, zwłaszcza z epoki stanisławowskiej. Przez kilka lat był honorowym kuratorem gimnazjum kamienieckiego. Żonaty był z Anną Hołowińską. Zmarł 26 grudnia 1868 w Rychtach Humieckich.

TWÓRCZOŚĆ

1. O Franciszku Karpińskim z powodu jego pośmiertnego dzieła pt. Historia mojego wieku i ludzi, z którymi żyłem. Dat. 20 lipca 1837. Szandra. Ogł. *Rusałka* 1838 s. 99-125.

2. Ignacy Krasicki. *Rusałka* 1839 s. 32-71.

3. Franciszek Dionizy Kniaźnin. *Rusałka* 1840 s. 61-97; przedr. *Przyj. Ludu* 1840/41 nr 35-38.

4. Pan Dezydery. Powieść. Fragm. pt. Odwiedziny. Ogł. *Athenaeum* 1843 t. 5; całość wyd. Wil. 1843.

5. Powołanie. Obrazek z życia jednodniowego artysty. *Gaz. Codz.* 1853 nr 300, 303.

Artykuły i krytyki literackie umieszczał w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1841, 1843), *Gaz. Codz.* (1853), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu: Adam Naruszewicz. 1840 nr 20, 22/23), *Przyj. Ludu* (1840/41), *Rusałka* (1838-1840), *Tyg. Petersb.* (1839-1842; tu m. in.: Ziemiaństwo polskie. Poema p. Kajetana Koźmiana. 1839 nr 86).

Przekłady

1. L. M. Engelhardt: Pamiętniki jenerała ... z rosyjskiego oryginału przełożył i notami i dokumentami co do rzeczy polskich objaśnił P. K. Stolnikiewicz Chełmski. Poz. 1873.

2. P. Kreczetnikow: Radom i Bar 1767-1768. Dziennik wojennych działań jenerał-majora ... w Polsce w r. 1767 i 1768 korpusem dowodzącego i jego wojenno-polityczną korespondencję z księciem Mikołajem Repninem, posłem rosyjskim w Warszawie, z rosyjskiego oryginału

przełożył K. Stolnikiewicz Chełmski. Poz. 1874.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 101 listów z lat 1841-1868 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6475, 6527.

2. Do K. Szajnochy w 1857. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

3. Do A. Weryhy Darowskiego listy z 1864-1867. Rkps Ossol. sygn. 4293/I.

OPRACOWANIA

M. Grabowski: Do K. Podwysockiego 31 listów z lat 1834-1857. Ogł. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3. — K. B...cki (Bujnicki): Kilka słów o śmieszności w obrazach obyczajowych. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 33. — J. I. Kraszewski: Do K. Podwysockiego 78 listów z lat 1841-1862. Rkps Bibl. Krasińskich sygn. 5398; zniszcz. 1944. — (Pan Dezydery. Rec.): R. *Tyg. Petersb.* 1844 nr 76; (K. Witte?). *Gaz. Warsz.* 1844 nr 130. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 20 (1865). — J. I. Kraszewski: Konstanty Podwysocki. *Dzien. Lit.* 1869 nr 4. — W. Górski: O zbiorach naukowych pozostałych po śp. K. Podwysockim. *Rocz. dla Archeologów, Numizmatyków i Bibliografów Pol.* Kr. 1871; odb. Kr. 1872. — Dr Antoni J... (A. J. Rolle): Z teki autografów. Listy Aleksandra Weryhy Darowskiego do sprawozdawcy (1867-1872). *Niwa* 1882 t. 22 z. 190. — Dr Antoni J. (A. J. Rolle): Aleksander Weryha Darowski. W: Opowiadania. Seria czwarta. T. 2. W-wa 1884. — K. Micowski: Rychty. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich.* T. 10. W-wa 1889. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73.

POL WINCENTY (1807—1872)

Pseud. i krypt.: ***; Autor Mohorta; Janusz; Janusz Nowina; P.; P. W.; V. P.; W; W. P.; Z Jasielskiego.

Poeta.

Ur. 20 kwietnia 1807 w Lublinie; syn Franciszka Ksawerego Pohla, Niemca urodzonego na Warmii, adiunkta fiskalnego w Lublinie, nobilitowanego w 1815 z przydomkiem von Pohlenburg, i Eleonory z domu Longchamps, ze środowiska kupców lwowskich. Od 1809 przebywał we Lwowie i Złoczowie lub w Mostkach, posiadłości wuja, Józefa Ziętkiewicza. Gimnazjum ukończył we Lwowie w 1822 i tam rozpoczął studia uniwersyteckie na wydziale filozoficznym. Naukę przerwał w 1823, po śmierci ojca, i blisko na rok przeniósł się do kolegium jezuickiego w Tarnopolu, gdzie mieszkał na stancji u przyjaciela domu, Benedykta Winnickiego. W 1824 powrócił do Lwowa, gdzie ostatecznie studia uniwersyteckie ukończył w 1827. W okresie tym przyjaźnił się z Augustem Bielowskim, Ludwikiem Nabielakiem i Wacławem Zaleskim. W 1827-1830 przebywał we Lwowie u matki lub w Mostkach, w 1828 bardzo krótko był praktykantem sądowym. W 1830, przy pomocy dalekiego krewnego, Adama Jochera, został zastępcą lektora języka i literatury niemieckiej w Uniwersytecie Wileńskim.

W powstaniu listopadowym brał udział jako podchorąży 10 pułku ułanów litewskich pod dowództwem generała Dezyderego Chłapowskiego. Był ranny i otrzymał krzyż za waleczność oraz stopień porucznika. W lipcu 1831 przekroczył wraz z korpusem generała Antoniego Giełguda granicę pruską. W grudniu 1831 poznał w Łukowie w Poznańskiem Adama Mickiewicza. W początkach 1832 przybył do Lipska jako agent generała Józefa Bema, stąd jako jego agent był w Dreźnie, wyjeżdżał też do Francji. W jesieni 1832 przyjechał do Lwowa z misją dyplomatyczną. Należał do tajnego Związku Dwudziestu Jeden i jeździł po Wołyniu, Ukrainie i Podolu. Równocześnie miał kontakty z Sewerynem Goszczyńskim i węglarzami. Jako niepewny politycznie często zmieniał miejsca pobytu: w 1834-1835 mieszkał w Krakowie, potem w Sanockiem u Ksawerego Krasickiego, w Zagórzanach u Tadeusza Skrzyńskiego, odwiedzał Wincentego Tyszkie-

wicza w Kolbuszowej. W 1835 odbył szereg wycieczek w Tatry. W połowie 1836 wziął w dzierżawę od Krasickiego Kalnicę w Sanockiem. W 1837 ożenił się z Kornelią Olszewską, a w 1840 osiadł we własnym mająteczku Mariipolu pod Bieczem, który mu podarowali Tadeusz Skrzyński i Teofil Łętowski. W 1839-1844 odbywał wycieczki naukowe w Tatry i Beskidy. W 1845, jako delegat Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczego, wyjeżdżał do Austrii i Prus. Jednocześnie zapoznał się z zakładami i zbiorami poświęconymi naukom przyrodniczym. Odmówił Edwardowi Dembowskiemu przystąpienia do konspiracji. Powstanie 1846 zaskoczyło go w Polance pod Krosnem u Tytusa Trzecieskiego. Tam ucierpiał bardzo w czasie napadu chłopów, a następnie był więziony we Lwowie. Po wyjściu z więzienia w lipcu 1846 osiadł we Lwowie. Zajmował się najpierw pracą pedagogiczną. W 1847 i na początku 1848 redagował *Bibliotekę Zakładu Naukowego im. Ossolińskich*. W tym czasie odbył też podróż do Wrocławia, Poznania, Lipska, był na wyspie Rugii. W ruchu rewolucyjnym 1848 był adiunktem sztabu Gwardii Narodowej we Lwowie. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1849 przebywał na wygnaniu w Marienbadzie, Pradze i Wiedniu.

8 listopada 1849 został profesorem geografii w Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1850 uzyskał doktorat honoris causa. W tym okresie nawiązał bliskie stosunki z Józefem Kremerem i Antonim Zygmuntem Helclem. Pod pozorem nielojalności wobec władz został 1 stycznia 1853 zwolniony z uniwersytetu razem z profesorami Helclem, Antonim Małeckim i Józefem Zielonackim. W 1855 zmarła mu żona. Od 1857 przebywał w Tyśmienicy na Pokuciu, następnie we Lwowie. W 1858 był w Warszawie i Lublinie. W 1868 stracił całkowicie wzrok. Ostatnie lata życia spędził w Krakowie, gdzie w 1871 ożenił się z Anielą Perraud Rościszewską. W 1872 został członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie. Należał do Towarzystwa Niemieckiego przy Archiwum Krzyżackim w Królewcu, do Towarzystwa Niemieckiego w Lipsku, do Towarzystw Agronomicznych we Lwowie, w Styrii i Tyrolu oraz do Towarzystwa Nauk Przyrodniczych „Lothos" w Pradze. Zmarł 2 grudnia 1872 w Krakowie; pochowany na Skałce.

TWÓRCZOŚĆ

1. O źródłach narodowej poezji polskiej. Powst. Wil. 1829. Fragm. pt. O poezji gminnej. Ogł. H. Biegeleisen: Wincenty Pol o poezji ludowej. Z nie ogłoszonych rękopismów poety. *Głos* 1892 nr 17-19; fragm. ogł. M. Mann: Wincenty Pol. T. 1. Kr. 1904.

Całość rozprawy nie dochowała się.

2. Rozprawa o epopei. Powst. 1829-1830. Z obszernej rozprawy ocalał fragment.

Wiadomość o rkpsie podaje M. Mann, jw. poz. 1, s. 109-111.

3. Pieśni Janusza. Powst. 1831-1833. T. 1. Wyd. A. Jełowicki. Paryż 1833 (wyd. bezimiennie; w rzeczywistości 1835). Od 1863 wyd. razem z poz. 21.

Autografy: 8 wierszy w Bibl. Pol. w Paryżu; 7 wierszy w Bibl. Kórn. sygn. 2618.

Zawartość: 51 drobnych wierszy, m. in.: Krakusy (inc.: Grzmią pod Stoczkiem armaty ...); Proklamacja Chorążego. Wyjątek z narodowej powieści: Pan Chorąży; Śpiew z mogiły (inc.: Leci liście z drzewa ...).

Na odwrocie karty tyt.: Jeszcze Polska nie zginęła! ...

Dedykacja: Polkom Emilii (Sczanieckiej) i Klaudii (z Działyńskich Potockiej) w imieniu towarzyszów broni, rannych w walce o niepodległość narodu w r. 1830-1831, poświęca Autor.

Melodię do Śpiewu z mogiły skomponował F. Chopin (op. 74); do innych A. Korytyński. Wyd. pt. Młodemu pokoleniu polskiemu. Muzyka do Pieśni Janusza zebrana i do śpiewu ... ułożona. Lw. b. r.

Wiersz Krakusy wyd. osob. pt. Hymn patriotyczny jenerała Dwernickiego. Lw. 1848.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: Śpiew z mogiły pt. Song of the Mound. W: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881 s. 384-385; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K.Przezdziecki): 14 wierszy w: Poètes illustres de la Pologne au XIX-e siècle. Cycle galicien. Nicea 1879.

Przekł. łac.: J. Birkenmajer: Mazur (inc.: Piękna nasza Polska cała ...). *Filomata* 1930 nr 21 s. 199.

4. Pamiętnik ... o powstaniu na Litwie 1831. Tekst przekazany w relacji ustnej autora i innych osób wykorzystał R. P. Spazier w: Geschichte des Aufstandes des polnischen Volkes in den Jahren

1830-1831 nach authentischen Dokumenten, Reichstagen, Memoiren, Tagebüchern, schriftlichen und mündlichen Mitteilungen der vorzüglichsten Teilnehmer. T. 1-3. Altenburg 1832 i wyd. nast. w jęz. niem., franc. i pol.

Fragm. ogł. pt. Obrazy litewskie. Wyjątek z pamiętników. *Strzecha* 1870 z. 4-5, 8; 1871 z. 1-3; inny fragm. zob. Wyd. zbior. poz. 1, t. 10; fragm. pt. Rok 1831 na Litwie. Urywek ze wspomnień. Z rkpsu ogł. K. J. Poniatowski. *Dzien. Wil.* 1930 nr 277. Kilka fragm. przedr. K. Lewicki, zob. Listy poz. 53. Całość rkpsu nie dochowała się.

R. O. Spazier w swej książce wykorzystał, również z relacji ustnej, Rozprawę o zwyczajach i obyczajach polskich. (Zob. M. Mann, jw. poz. 1, s. 216).

5. Pieśni gminne. Powst. 1828-1830. Z rkpsu pozostawionego w 1831 w Wielkopolsce 5 pieśni ogł. *Dzien. Dom.* 1840 nr 2, 4-5, 7, 10; inny fragm. ogł. pt. Pieśni I-VII. *Czasop. Nauk. Zakładu Nar. im. Ossol.* 1833 z. 7.

Toż w jęz. niem. pt. Volkslieder der Polen. Gesammelt und übersetzt von V. P. Dat. Leipzig im Februar 1832. Wyd. Lipsk 1833.

Zawartość: 30 pieśni ludu galicyjskiego i Kozaczyzny, tłumaczonych z pamięci.

6. Historia szewca Jana Kilińskiego, radcy miasta Warszawy, pułkownika Najjaśniejszej Rzplitej Polskiej — dowódcy 20 pułku piechoty za czasów Kościuszki. Powst. 1833. Ogł. (bezimiennie) *Noworocznik Demokratyczny* (Paryż) 1843 s. 210-233 i odb.; fragm. *Wielkopolanin* 1849 nr 31-33. Wyd. nast.: Lw. 1862; wyd. 3 Kr. 1863; od 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21); Poz. 1878; Lw. 1897 jako: Pieśni Janusza z. 1.

7. Wachmistrz Dorosz na Litwie. Powst. 1833. Fragm. ogł. pt. Opis sztabu Skrzyneckiego. *Tyg. Emigracji Pol.* 1836 cz. 10 s. 35-36; całość pt. Gawęda Dorosza, wachmistrza szwadronowego Legii Nadwiślańskiej. *Dzien. Dom.* 1845 nr 3; przedr. w wyd.: *Na pamiątkę B. Dawisona. Książka zbior.* Poz. 1854; z drobnymi zmianami zob. poz. 42; od 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21).

Autograf w Bibl. Jagiel.

8. Pieśń o Krakusowym grodzie. Powst. 1834. Ogł. *Niewiasta* 1861 nr 14; od 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21); wyd. osob. pt. Pieśń Januszowa o Krakusowym grodzie. Kr. 1873. (Wyd. bezimiennie).

9. Obrazy z życia. I-X; Obrazy z podróży. I-XXI. Powst. 1834-1843; fragm. ogł. pt. Obrazy z życia i podróży. *Tyg. Lit.* 1840 nr 23-25; całość pt. Obrazy z życia i z podróży. Poezje. Wr. 1846 (wyd. bezimiennie); fragm. pt. Szkice z podróży I-XXI, zob. poz. 42; od wyd. 1863 włączane do Pieśni Janusza (zob. poz. 21).

Rkps w fascykule pism K. Libelta w Bibl. Jagiel.

10. Pieśń o ziemi naszej. Powst. 1835. Ogł. fragm. pt. Życzenie. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 38; inny fragm. *Przyj. Ludu* 1843/44 nr 16; całość wyd. Poz. 1843 (wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1852; fragm. przedr. poz. 42; pt. Pieśń o ziemi. (Powtóre). W-wa 1859 (tekst w wielu miejscach zmieniony wg wymagań cenzury, dodany wstęp: Na jesieni); z ilustr. J. Kossaka. Poz. 1865; toż Poz.-Kr. 1887; toż Kr. 1888; toż Kr. 1896; fragm. pt. Pieśń o ziemi naszej, kantata na głosy męskie z towarzyszeniem orkiestry (w pięciu ustępach). Słowa z poematu ..., muzyka B. Dembińskiego, partytura fortepianowa ze śpiewem układu autora. (Poświęcone J. I. Kraszewskiemu). Poz. 1879; Lw. 1889 *Wyd. Macierzy Pol.* nr 44; Lw. 1891; wyd. zupełne ze wszystkimi odmianami tekstu i dodatkami. Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 424; toż ok. 1923; W-wa 1903 *Biblioteczka Uniw. Lud.* nr 98; toż wyd. 2 W-wa (1916); toż wyd. nowe W-wa (1919); W-wa 1908 *Bibl. Młodzieży Szk.* 78; toż wyd. 4 W-wa 1931; z przedmową A. Langego i komentarzem J. Michalskiego. W-wa (1907) *Biblioteczka Pol.* nr 1; wyd. zupełne W-wa 1907 *Biblioteczka Nar.* nr 17; toż W-wa 1909; Kijów 1914; Przemyśl ok. 1920; W-wa ok. 1920; oprac. R. Zawiliński. Kr. (1920) *BN* I, 21; toż wyd. 2 Kr. (1922); toż wyd. 3 Kr. (1929); toż Chicago 1945 *Bibl. Rady Polonii*; tekst oprac. wg wyd. z 1843 i 1852 S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1924) *Wielka Bibl.* nr 100; toż wyd. 2 W-wa ok. 1926; toż W-wa ok. 1930; oprac. H. Sawicz. Przemyśl 1925 *Książnica Pisarzy Pol. i Obcych* t. 3; tekst oprac. S. Vrtel-Wierczyński, objaśnił M. Doerman. W-wa (1926) *Bibl. Szk.* nr 14.

Ustęp o szlachcie podolskiej (inc.: Po siołach zaszła zmiana...). Powst. 1858. Ogł. H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1.

Pierwotny tytuł: Gawęda o ziemi naszej.

Przekł. franc.: A. Łubieńska: Fragm. w zbiorze: Fables et poésies polonaises. Paryż 1885. — Ch. de Noire-Isle (K. Przezdziecki). Fragm. w książce, jw. poz. 3.

Przekł. niem.: L. Kurtzmann: Das Lied von unserem Lande. Wr. 1869; wyd. nast. Poz. 1880. — W. Kętrzyński. Poz. 1870.

Przekł. ros.: W. Bieniediktow: Fragm. w zbiorze: N. Gierbiel: Poezija Sławian. Petersb. 1871.

Przekł. ukraiński: D. Bąkowski. B. m. 1860.

11. Wieńce z piołunu. (Cykl 6 utworów). Powst. 1835-1840. Zaginęły w 1846. Fragm. ocalały, poświęcony pamięci Klaudyny z Działyńskich Potockiej, pt. Wieniec z piołunu, ogł. L. Dębicki: Wincenty Pol, jego żywot i pisma. *Przegl. Lw.* 1874 t. 7; przedr. M. Romankówna, zob. poz. 21.
Rkps Ossol. sygn. 7243/II.

Tekst krótszy i nieco odmienny z innego rękopisu pt. Klaudyna, ogł. J. H. Rychter: Nieznany wiersz W. Pola, napisany na cześć Klaudyny z Działyńskich Potockiej. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 5 nr 124.

12. Żurawie. Powst. 1835-1840. Rkps zaginął w 1846.

13. Szajne-katarynka. Powst. 1835-1846. Fragm. ogł.: *Orędownik Nauk.* 1841 nr 17-18, 41-42; *Dzien. Dom.* 1843 nr 17; 1844 nr 25-26; *Album na korzyść pogorzelców Rzeszowa.* Lw. 1844. Rkps składający się ze stu kilkudziesięciu obrazków z historii Polski zaginął w 1846. 35 obrazków, bądź ocalałych w zapiskach, bądź odtworzonych z pamięci, ogł. *Przyj. Dzieci* 1863 nr 13, 15, 18-24; od 1863 włączone do Pieśni Janusza (zob. poz. 21).

14. Geografia ziem polskich. Dzieło kilkutomowe, pisane od 1837. Rkps zaginął w 1846.

15. Wypadki J. P. Benedykta Winnickiego z podróży jego z Krakowca do Nieświeża 1766 i powrót w dom rodzicielski. *Rozmaitości* (Lw.) 1839 nr 47-48; wyd. osob. pt. Przygody JP. Benedykta Winnickiego w podróży ... Lw. 1840. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne Lw. 1845; pt. Pamiętniki J. P. Benedykta Winnickiego. Gawędy. T. 1: Przygody J. P. Benedykta ... Wyd. 3 poprawne. Petersb. 1853 (por. poz. 35, 37); wyd. 4 z drzeworytami L. Straszyńskiego. Petersb. 1857 *Plejada Pol.*; zob. poz. 45 t. 1; Lw. 1876; pt. Pamiętniki Imci Pana Benedykta Winnickiego. W-wa 1903 (dod. do *Kur. Codz.*); Złoczów 1903 *Bibl. Powsz.* nr 417-418; toż Złoczów (1926); pt. Przygody młodości Imci pana Benedykta Winnickiego. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 116; toż W-wa 1925; oprac. H. Galle pt. Pamiętniki J. M. Pana Benedykta Winnickiego. W-wa 1914 *Biblioteczka Nar.* nr 65.

Od wyd. 1857 (z wyjątkiem 1909, 1925) razem z poz. 35 i 37.

Rkps Ossol. sygn. 5240/II.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Fragm. w książce, jw. poz. 3.

16. Gwiazdka (inc.: O gwiazdeczko, coś błyszczała, gdym ja ujrzał świat...). *Rozmaitości* (Lw.) 1844 nr 13 i odb.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: Little Star. W książce, jw. poz. 3, s. 382-384.

17. Pieśń do miodu. Słowa ..., muzyka S. Kossowskiego. Berlin 1844. Od 1863 włączana do Pieśni Janusza, zob. poz. 21.

18. Ustęp z dramatu Pan Miecznik przez Wieszcza Pieśni o ziemi naszej. *Żywie. Pismo zbior.* Poz. 1844 s. 29-51.

Całość utworu pt. Pan Miecznik — nie jest znana.

19. Obrazy. Wyd. J. Milikowski. Lw. 1845. Wyd. nast.: Złoczów (1905) *Bibl. Powsz.* nr 502-503.

Zawartość: Tańka. Powieść góralska. (*Przyj. Ludu* 1838 nr 22; przedr. *Zbieracz Umysłowych Rozrywek* 1839 t. 1); Powrót. Z podania. (Ogł. pt. Powrót do Jaworowa. *Przyj. Ludu* 1838 nr 20); Trefniś. Z podania. (*Rozmaitości*, Lw., 1839 nr 43); Obiad czwartkowy. (*Przyj. Ludu* 1838 nr 15, 17, 19); Karusia. Powieść z życia; Powieści Semenowe; Nieźli są ludzie. Obraz z życia.

20. Z więzienia. (Cykl 22 wierszy). Powst. 1846. Od wyd. 1863 włączane do Pieśni Janusza. T. 3, zob. poz. 21.

21. Pieśni Janusza. Powst. przed i w 1846. Wyd. T. 1-3. Lw. 1863. Wyd. nast.: wyd. W. Pol (syn). Lw. 1897 (tu m. in. poz. 8); wyd. zupełne Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 419-422; toż Złoczów po 1923; wybór z przedmową O. Lechity. W-wa 1907 *Bibl. Tania dla Wszystkich* nr 2; oprac. J. Kallenbach. Kr. po 1906; oprac. J. Kallenbach. Kr. po 1921 *BN* I, 33; toż Kr. ok. 1925; oprac. S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1924) *Wielka Bibl.* nr 95; toż W-wa ok. 1930; wybór oprac. Z. Żygulski. Lw. 1926 *Nasza Bibl.* nr 9; wybór oprac. M. Romankówna. Kr. 1949 *Bibl. Arcydzieł Poezji i Prozy* nr 59 (tu także poezje wybrane, m. in. zob. poz. 11).

Zawartość: t. 1 (1831-1833): Pieśni Janusza (poz. 3); Pieśń do miodu (poz. 17); Wachmistrz Dorosz na Litwie (poz. 7); t. 2 (1833-1835): Pieśń o Krakusowym grodzie (poz. 8); Szajne-katarynka (poz. 13); Historia szewca Jana Kilińskiego (poz. 6); t. 3 (1835-1846): Z podróży. I-XXII; Z życia I-IX (poz. 9); Rok 1846; Z więzienia. (Cykl 22 wierszy, poz. 20).

Na odwrocie okładki każdego tomu: Jeszcze Polska nie zginęła!

Jeszcze Pieśń Januszowa. Powst. 1867. Ogł. *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873. W Wyd. zbior. poz. 2 t. 9 pt. Ostatnia pieśń Januszowa. Poemat

znaleziony w pośmiertnych papierach poety.

22. Listy z wycieczki. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 2 z. 5-6; 1848 t. 1 z. 1, 3; odb. Lw. 1848. Wyd. nast.: Lw. 1879.

23. Muzeum natury we Lwowie. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 7 z. 4.

24. Siedm psalmów pokutnych w duchu Dawidowym, ułożonych do śpiewu. Powst. 1846-1848. Wyd. Lw. 1849. Przedr. pt. Siedem psalmów pokutnych z Psałterza Dawidowego, ułożonych do śpiewu, zob. poz. 45 t. 1.

25. Kantata na cześć Wielmożnego Imci Pana Augusta Kunzek, dr filozofii ... Ofiarowana przez młodzież Wszechnicy Lwowskiej w chwili pożegnania w gmachu Wszechnicy dnia 30 stycznia 1848 roku. Lw. 1848. (Wyd. bezimiennie).

26. Projekt do organizacji Gwardii Narodowej na prowincji. Lw. 1848. (Współautor: F. Łoś).

27. Słowo a Sława. Pieśń na pierwsze wiece Sławian, obwołane do Pragi czeskiej na wiosnę roku Pańskiego 1848. Fragm. ogł. *Tyg. Pol.* 1848 nr 32; całość wyd. zob. Wyd. zbior. poz. 2 t. 7.
Rkps Bibl. Kórn. Dz. 28.

28. Widzenie Janusza. Lw. 1848. (Wyd. bezimiennie).

Po tekście utworu: Na dochód towarzyszów broni przybyłych z tułactwa do kraju.

29. Kilka słów o tegorocznych wycieczkach naukowych. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 5 (1851) i odb.

30. Północny wschód Europy pod względem natury. Prelekcje. Z. 1. Kr. 1851. Wyd. nast. poszerzone o cz. 2 pt. Hydrografia, zob. Wyd. zbior. poz. 2 t. 2; pt. Północny wschód Europy i Hydrografia Polski. Lw. 1876.

Por. poz. 65.

31. Rzut oka na północne stoki Karpat pod względem przyrodzenia. Prelekcje. Fragm. ogł. *Gaz. Lw.* 1842 nr 36, 93; całość wyd. Kr. 1851; wyd. 2 pomnożone pt. Rzut oka na północne stoki Karpat i przyległe im krainy. Kr. 1851.

32. Rzut oka na umiejętność geografii ze stanowiska uniwersyteckiego wykładu. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 5 (1851) i odb.

33. Mohort. Rapsod rycerski z podania. Powst. od 1840; dat.: skończyłem 28 grudnia 1852 roku. Wyd. Kr. 1854. Wyd. nast.: Kr. 1855; zob. poz. 45 t. 2; wyd. 3 Petersb. 1858 (wyd. anonimowe); Lw. 1876; z 24 ilustr. J. Kossaka. Lw. (1883); Lw. 1898; W-wa 1903 (dod. do *Kur. Codz.*); Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 415-416; toż Złoczów (1924); W-wa 1905; oprac. W. Dropiowski. Brody 1907 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 51; oprac. K. Król. W-wa 1908 *Wybór Pisarzów Pol. dla Domu i Szkoły* nr 9; toż wyd. 2 W-wa 1918; oprac. A. Łucki. Kr. (1922) *BN* I, 52; toż wyd. 2 przejrzane Kr. (1925); Przemyśl b. r. *Książnica Nauk.*
Rkps Ossol. Zbiory Pawlikowskich nr 270.

Dedykacyjny wiersz: Do Edwarda Tadeusza Bielińskiego.

Przekł. czeskie: Hol (Goll). Praga 1872.— J. Kudrna: Z rytířské rapsodie Mohort. *Ruch* (Praga) 1884 nr 33 (35?).

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przezdziecki), jw. poz. 3.

Przekł. niem.: F. Bratranek. *Österreichische Blätter* 1855 nr 29; *Krakauer Zeitung* 1858; wyd. osob. pt. Mohort. Eine ritterliche Rhapsodie nach Traditionen. W: Heimgebrachtes. Kr. 1880.

Przekł. ros.: M. A. Tierientiew: Mogort. Rycarskij rapsod. W-wa 1891.

34. Opis Dniestru. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 6 (1852) i odb.

35. Senatorska zgoda. Tradycja szlachecka z Sanockiego. Dat. Kr. 31 maja 1852. Fragm. pt. Opowiadanie ks. biskupa. Ustęp z „Zgody senatorskiej". *Nowiny* 1854 nr 65; całość pt. Pamiętniki JP. Benedykta Winnickiego. Gawędy. T. 2: Senatorska zgoda. Tradycja szlachecka Jegomość Pana Benedykta Winnickiego opowiedział ... Petersb. 1854 (por. poz. 15, 37). Wyd. nast.: pt. Przygody Jmci P. Benedykta Winnickiego. Wyd. 4 z drzeworytami Z. Straszyńskiego. T. 2. Petersb. 1857. Od 1857 wyd. razem z poz. 15 i 37. Por. poz. 45 t. 1.

Dedykacja: Szymonowi Dutkiewiczowi na pamiątkę ofiarując autograf.

36. Zasługi Długosza pod względem geografii. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 7 (1852) i odb.

37. Sejmik jenerał województwa ruskiego odprawiony 1766 r. w Sądowej Wiszni. Sejmikowa tradycja Imć Pana B. Winnickiego. Dat. w Polance pod Krosnem 12 lipca 1853. Wyd. pt. Pamiętniki JP. Benedykta Winnickiego. Gawędy. T. 3: Sejmik jenerał województwa ... Petersb.-Mohylew 1855 (por. poz. 15, 35). Wyd. nast. razem z poz. 15 i 35. Por. poz. 45 t. 1.

38. Czarna krówka. Legenda z naszych czasów. Bochnia 1854. Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 44; Bochnia 1857.

39. Wiadomość o kościele Ś. Katarzyny na Kazimierzu przy Krakowie. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 4; odb. W-wa 1855. (Wyd. bezimiennie).

Przekł. niem.: F. Bratranek. Kr. b. r.

40. Wit Stwosz. Poemat z pomników historycznych XV wieku. Powst. 1854. Fragm. ogł.: *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 5; *Bibl. Warsz.* 1857 t. 2; *Dzien. Lit.* 1857 t. 2 nr 107-108; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 338-340, 342, 344; całość wyd. zob. poz. 45 t. 4; wyd. osob. Lw. 1876 jako odb. z wyd. zbior., zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 1. Wyd. nast.: Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 425-426; oprac. H. Galle. W-wa (1914) *Biblioteczka Nar.* nr 66; W-wa 1918 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 207.

Dedykacja: JW. i PW. Jegm. Hrabi Janowi Scipionowi k. k. k., synowi śp. Karola, chrzestnego ojca mojego, składam.

41. Do mogił. Słowa ... z tłumaczeniem niemieckim A. Sebery. Śpiew z towarzyszeniem fortepianu. Muzyka I. Ruckgabera. Lw. 1855.

42. Poezje. Petersb. 1855 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 3 cz. 2.

Zawartość: Szkice z podróży. I-XXI (fragm. poz. 9); Gawęda Dorosza (z drobnymi zmianami poz. 7); Wycieczki po kraju (Litwa, Żmudź, Wołyń, Ukraina, Podole — fragm. poz. 10).

43. Stryjanka. Tradycja szlachecka JM. Pana Benedykta Winnickiego. Powst. 1855. Ogł. fragm. pt. Rapsod z poematu „Stryjenka" (Czasy króla Jana III-go). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 155; fragm. pt. Z nowego poematu „Stryjanka". *Kółko Rodz.* 1860 nr 2-3; fragm. *Czytelnia dla Młodzieży* 1860 nr 1; całość wyd. W-wa 1861 (tu dołączony artykuł programowo-polemiczny pt. List do WW. PP. Redaktorów „Kółka Rodzinnego").

Miała stanowić część pierwszą trylogii: Stryjanka; Banita; Polowanie.

44. Z podróży po burzy. Poezje. Kr. 1856. Przedr. zob. poz. 45 t. 3.

Na okładce tyt.: Drobne poezje.

Zawartość: I. Wiele-mało przebolało; II. Cierpienia bez ceny i treny-nie-treny; III. Z klasztoru i z boru (tu m. in. przedr. poz. 38); IV. Ze dworu.

Dedykacja: Józefowi Brodowiczowi z uczuciem najgłębszej czci i wdzięczności składam. Dat.: W Krakowie 8 grudnia 1855 r.

Dedykacja osobna Ze dworu: Annie i Tytusowi Trzecieskim, przyjaciołom moim, składam ten zbiorek w Polance napisany 1853 r. w lecie na pamiątkę.

45. Poezje. Nowe poprawne i powiększone wydanie. T. 1-4. Wiedeń 1857.

Zawartość: t. 1: poz. 15, 35, 37, 24; t. 2: poz. 33; I. O angielskich koniach i wyścigach u nas; II. Kilka słów o tarantowatych i srokatych koniach; t. 3: poz. 44; t. 4: poz. 40.

46. Pieśń o domu naszym. Fragm. ogł. *Dzien. Lit.* 1858 t. 2 nr 116; *Gaz. Codz.* 1858 nr 247; całość wyd. Lw. 1866 (wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: Złoczów ok. 1903 *Bibl. Powsz.* nr 432.

47. Pacholę hetmańskie. In nomine Domini! Diariusz Walentego Rożanki, dworzanina niekiedy Jegomości Pana Jana z Tarnowa, hetmana wielkiego koronnego, ad perpetuam rei memoriam spisany. Ksiąg pięcioro. Fragm. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1860 t. 4 s. 678-681; *Album lw.* Lw. 1862 s. 1-16; całość wyd. pt. Poezje. Pacholę hetmańskie. T. 1-2. W-wa 1862. Wyd. nast.: Lw. 1876; pt. Pacholę hetmańskie. Diariusz Walentego Rożanki. W-wa 1903; Złoczów (1903) *Bibl. Powsz.* nr 440-443; toż Złoczów po 1923.

Rkps Ossol. sygn. 5252/II.

Przeróbka: Pacholę hetmańskie. Wedle W. Pola opowiedziała Jadwiga Z. (Zubrzycka). *Polski Lud* 1892 nr 14-15; odb. Kr. 1892.

48. 23 lutego. *Kółko Rodz.* 1860 nr 1; wyd. osob. b. m. 1868.

Wiersz na zgon Zygmunta Krasińskiego.

49. Geografia Ziemi Świętej w dwóch księgach. Lw. 1863.

50. Kilka kart z krwawego rocznika. Lipsk 1864.

51. Powódź. Dramat w trzech aktach wierszem napisany. Dat.: w maju 1864 we Lwowie. Wyst. styczeń 1865. Ilustr. muzyczna J. F. Guniewicz. Do tego wyst.: Przedmowa do dramatu „Powódź". *Dzien. Poz.* 1865 nr 20. Fragm. ogł. pt. Wyimki z dramatu pod napisem „Powódź". *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7; całość wyd. Poz. 1868. Wyd. nast.: Lw. 1876.

Dedykacja: Ksaweremu Godebskiemu, posłowi łuckiemu na sejm 1831 roku, z przyjaźnią i czcią składa Autor obraz rodzinnej jego ziemi.

Przekł. niem.: F. Bratranek. B. m. 1881.

52. Sześć prelekcji o muzyce kościelnej, danych przez ... we Lwowie r. 1864. Pierwsza prelekcja wyd. pt. Prelekcja wstępna o muzyce religijnej. Lw. 1865 (wyd. bezimiennie); całość wyd. Lw. 1865.

53. Wiersz na stuletnią rocznicę otwarcia sceny polskiej przez króla Stanisława Augusta dnia 19 lutego 1765 w Warszawie. Lw. 1865.

54. Z wyprawy wiedeńskiej. Rapsod rycerski przeznaczony przez autora na dochód restauracji fary żółkiewskiej. Z jednym stalorytem. Lw. 1865. (Tu razem: Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683, zob. Prace edytorskie; Wiadomość historyczna o kościele żółkiewskim). Wyd. nast.: Lw. 1876; Złoczów ok. 1910 *Bibl. Powsz.* nr 430.

55. Dwie prelekcje o potrzebie wykładu geografii handlowej. Lw. 1866.

56. O potrzebie zawiązania towarzystwa opiekującego się językiem i piśmiennictwem polskim. *Bibl. Ossol.* 1866 t. 8.

57. Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku w dwudziestu prelekcjach mianych w Radnej Sali miasta Lwowa stenografowanych pod dyrekcją L. Olewińskiego. (Słowo wstępne S. Pilat). Lw. 1866.

58. Rok myśliwca. Z rysunkami J. Kossaka. *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 13 nr 344-368; wyd. osob. Poz. 1870. Wyd. nast.: Lw.-Złoczów ok. 1912 *Bibl. Powsz.* nr 927-928; z przedmową M. Samozwaniec. W-wa 1957.

59. Józefowi drowi Brodowiczowi na 50-letnią rocznicę pełnego zasług publicznego zawodu. Kr. 1867.

60. Legendy o świętym Janie Kantym, opowiedziane w Radnej Sali Miasta Krakowa d. 14 marca 1868 r. na dochód kościoła akademickiego Św. Anny. *Czas* 1868 nr 64; odb. Kr. 1868. Wyd. nast.: W-wa (1918).

Dedykacja: Pamięci Stanisława Pilata poświęcam tych kart kilka u Świętych Grobów zebranych i składam je na grobie przyjaciela ze czcią i z żałościa serca.

61. O potrzebie zachowania pomników z przeszłości i znaczeniu ich w czasie dzisiejszym. Prelekcja miana dnia 18 marca 1868 r. w sali Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Czas* 1868 nr 78-80, 83; odb. Kr. 1868. Wyd. nast.: Lw. 1868.

62. Rytm na uroczystość pięćdziesięcioletniej rocznicy od założenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, odczytany na publicznym posiedzeniu Towarzystwa dnia 16 maja 1868. Kr. 1868.

63. Historyczny obszar Polski. Rzecz o dialektach mowy polskiej. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 17 (1869); odb. Kr. 1869; c. d. pt. O historycznym obszarze Polski pod względem klimatologii historycznej. Ogł. J. Żuliński: Pol i Duchiński. *Sobótka. Książka zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875.

Dedykacja: Fryderykowi Kazimierzowi Skoblowi, dobrze zasłużonemu około narodowej oświaty i ojczystego języka, składa ze czcią pracę swoją szkolny, wojskowy i uniwersytecki towarzysz.

64. Losy poczciwej rodziny. Zdarzenie prawdziwe. Kr. 1869. Wyd. nast.: Kr. 1896; Lw. 1907 *Wyd. Dzieł Lud.*

65. Obrazy z życia i natury. Północny wschód Europy. Fragm. ogł. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 53, 54, 81, 85, 86; całość Seria I-II. Kr. 1869-1870 *Publikacje Tow. Przyj. Oświaty* t. 1-2.

Na okładce t. 2: 1871.
Por. poz. 30.

66. Boża krynica. Drezno 1871.

Dedykacja: Bożą krynicę Juliuszowi Kossakowi na wiązanie składa Wincenty Pol.

67. Pan starosta Kiślacki. Tradycja myśliwska przez autora „Mohorta". Poz. 1873.

68. Epigrafy (30 wierszy) w książce: K. Suffczyński (Bodzantowicz): Zawsze oni. Obrazy historyczne i obyczajowe z czasów Kościuszki i Legionów. Z ilustr. J. Kossaka i epigrafami W. Pola nigdzie nie drukowanymi. T. 1-3. Poz. 1875.

69. Szkice z życia artystów. Wspomnienie z podróży. Kr. b. r.

Broszury niemieckie o sprawie polskiej, wyd. 1832, nie dochowane.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862, *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (red. nacz. 1846-1848; tu m. in.: Nekrolog Wilibalda Bessera. 1844 t. 11. (Besser — krakowski botanik); Puszcza litewska. 1847 t. 2 z. 4), *Bibl. Ossol.* (1865-1866), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Stół cudowny; Ułamek; J. Kremer: Listy z Krakowa. T. 1. Rec. 1843 t. 3; Wiersz do profesora fizjologii J. Purkyniego. 1861 t. 3), *Czas* (tu m. in.: Korespondencja. 1854 nr 212, 222-223. (Art. o krytyce); Kilka myśli o improwizacjach Deotymy w czasie jej pobytu w Krakowie. 1854 nr 244), *Czas. Dod. Mies.* (1856-1857; tu m. in.: Zimą w puszczy. 1856 t. 1), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860; tu m. in.: Modlitwa dla moich dzieci. 1860 nr 6), *Dod. Tyg. do Gaz. Lw.* (tu: Rzut oka na siedziby górali karpackich. 1851 nr 35-40), *Dzien. Lit.* (1857-1858), *Dzien. Dom.* (1840, 1843-1845), *Dzien. Mód Paryskich* (tu: Wspomnienia Semenowych powieści. 1841 nr 6, 14-15; Wspomnienie z podróży. 1845 nr 11-13; Artykuł na wezwanie. 1847 nr 14), *Dzwonek* (1850-1870), *Gaz. Nar.* (tu wiersz inc.: Sto lat dziś dobie-

ga ... 1865 nr 265), *Gaz. Pol.* (tu: List do Eleonory Ziemięckiej. 1865 nr 30), *Gaz. Warsz.* (1854-1855, 1857), *Goniec Leśny i Wiejski* (1866; tu m. in.: Polowanie z tropowcem na niedźwiedzia. 1866 nr 7-8; Zimowy najazd dzików, 1866 nr 11-12), *Gwiazdka Cieszyńska* (1854-1855, 1859-1860),

J. Ungra *Kalendarz warsz.* (tu: Kalendarz łowiectwa ułożony z roku myśliwca. 1867 s. 32), J. Wildta *Kalendarz powsz.* (1867-1868), *Kłosy* (1865-1871; tu m. in.: Na jeziorach. 1869 nr 213-216; Z Czarnego Lasu i Czarnej Góry. 1869 nr 221-231), *Kłosy i kwiaty*. Kr. 1869 (tu: Z pamiętników sioła — s. 7-25), *Kółko Rodz.* (współzałożyciel 1860), *Kronika* (Kr., 1863), *Kronika Rodz.* (1867-1870), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856-1858), *Kur. Warsz.* (tu: Do jaskółki. 1868 nr 262), *Kwart. Nauk.* (tu: Teatr i Aleksander Fredro. 1835 t. 1; Filozofia i przysłowia ludu w Polsce. 1835 t. 2), *Magazyn Mód* (1852), *Nabożeństwo do św. Jacka Odrowąża* ... Kr. 1857 (tu: Hymn do świętego Jacka; toż przedr. *Ruch Muz.* 1858 nr 7-8), *Nadwiślanin* (1841), *Niewiasta* (1861), *Nowiny* (1854-1856; tu m. in.: Reguły staropolskie. 1854 nr 2; Krzyż na stepie. 1854 nr 45; toż przedr. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 84; Mohort w Warszawie. Ustęp z poematu. 1855 nr 12-14; Pszczoła hetmańska. Ustęp z poematu. 1855 nr 15), *Opiekun Dom.* (1865, 1868, 1870-1871), *Orędownik Nauk.* (1841-1844; tu m. in.: Karczma w Chwaniowie. 1842 nr 50; Listy pisane do żony z podróży po kraju z r. 1840. 1844 nr 21-25).

Pielgrzym (1843), *Przegl. Nauk.* (tu: Opisanie wioski. 1842 t. 4 nr 29; Spokojny wieczór. 1843 t. 1 nr 1), *Przegl. Poz.* (1847 t. 5), *Przyj. Dzieci* (1863, 1869), *Przyj. Ludu* (1836-1838, 1848; tu m. in.: Piosnka żołnierska. 1836 nr 24; Kwiaty. 1848 nr 35; Ułamek. 1848 nr 38), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1850-1852), *Rozmaitości* (Lw.; 1839-1844; tu m. in.: Sobótka. 1840 nr 48; Krucjata. Ballada. 1840 nr 50), *Sobótka* (Poz.; tu Po Bożym świecie i w podziemiach Wieliczki. Wyjątek z pamiętników. 1871 nr 23-33), *Strzecha* (1868-1871; tu m. in.: Wspomnienia z Niemiec. Wyjątek z pamiętników. Granica saska i Saksonia, Lipsk i Drezno. 1868 z. 6-7), *Szkółka dla Dzieci* (1851-1852), *Tyg. Emigracji Pol.* (Paryż; 1835-1836; tu m. in. fragm. utworu: Pan Chorąży. 1835 cz. 7 s. 48), *Tyg. Ilustr.* (1866-1869), *Tyg. Lit.* (1839-1842; tu m. in.: Czego przede wszystkim literaturze naszej potrzeba? 1839 nr 19-20; O malarstwie i żywiołach jego w kraju naszym. 1839 nr 22-24), *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* (Lw.; 1847; Kr.; 1854-1855; tu m. in.: Rzut oka na Galicję. 1847 nr 1-5), *Tyg. Wielkopol.* (1872-1873; tu m. in.: O usiłowaniach artystycznych naszego czasu. 1872 nr 1-14; O wykładzie literatury polskiej. 1873 nr 1-3; Z poezji Wschodu. 1873 nr 5-6, 10), *Wielkopolanin* (1849), *Wieniec* (1862), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 1. W-wa 1857 (tu: Stanisławowi Jachowiczowi w dniu 61 urodzin jego; toż: *Gaz. Warsz.* 1857 nr 101; *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 101; *Kur. Warsz.* 1857 nr 101), *Włościanin* (1869, 1873; tu m. in.: Urywek z pamiętników. 1869 nr 1), *Zbieracz Umysłowych Rozrywek* (1839 t. 1), *Zorza* (tu: Wyjątki z pamiętników sioła. 1866 nr 10-11, 19-20).

Drobne utwory po śmierci autora ogł.:

L. Dębicki: Wincenty Pol, jego żywot i pisma. *Przegl. Lw.* 1873 t. 5-6; 1874 t. 7; 1879 t. 18; 1880 t. 19-20 (tu drobne utwory, m. in. fragm. poz. 11);

K. Estreicher: Wincenty Pol, jego młodość i otoczenie. (1807-1832). *Przew. Nauk. i Lit.* 1881 t. 9; wyd. osob. (na k. tyt.: wyd. 2) Lw. 1882 (tu m. in.: Dzienniczek z 1828; Z klasztoru; Do samotności! Henryk. (Powieść podolska); Harfa; Samobójca; Celince do pamiętnika; Poezja i przyjaźń; Elegia; Powieść kapitana);

H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1 (tu m. in.: Autobiografia oraz wiersze: Młodemu na drogę życia. Dat. 1853; inc.: Po siołach zaszła zmiana ... Powst. 1858; inc.: Chwila uniesień duszy nie wysila ...);

J. R.: Nieznany wiersz W. Pola. *Niwa Pol.* 1899 nr 21 (tu czterowiersz, inc.: Szukać Cię trzeba przez bóle i ciernie ...);

M. Mann: Z papierów po W. Polu. (W 30-tą rocznicę śmierci poety). *Bluszcz* 1902 nr 50-51 (tu wiersze: Wspomnienia młodości. Powst. 1843; Dość już tego, dość! Dat. 1846 r.; I rano wstałem; Kwiaty. Dat. 1848 r.);

M. Mann: Wincenty Pol. Studium biograficzno-krytyczne. T. 1-2. Kr. 1904-1906 (tu drobne utwory z rękopisów będących w posiadaniu rodziny; m. in. fragm. poz. 2);

W. Florian: Z autografów W. Pola. *Pam. Lit.* R. 35 (1938) i odb. (tu: Rozmowa z Kriegiem; Położenie Polski pod zaborem Austrii. Rkps z 1846-1848);

H. Barycz: W. Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1949

PAU (tu na s. 81-83: Wykład wstępny na Uniwersytecie Jagiellońskim wygłoszony w dniu 10 stycznia 1850; Sprawozdanie z przebiegu prac seminaryjnych kilku uczniów, dat. 16 stycznia 1852; Rkps Archiwum U. J.: Akta Wydz. Filol. 1851/2);

J. Broda, J. Szaflarski: Nieznany rękopis W. Pola. *Zaranie Śląskie* 1964 nr 3 (tu: Geograficzny opis Śląska w zarysie. Powst. 1853).

Ponadto drobne utwory i artykuły w rkpsach w Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1953; Bibl. Kórn. Dz. 28; Ossol. sygn. 3148/II, III; 7243/II; 9750/ /III; 9855/I; 9876/I.

Wiadomość o rękopisach będących w posiadaniu rodziny, zob. H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1.

Prace edytorskie

M. Dyakowski: Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683. Opisał... pokojowiec króla Jana III. Wyd. zob. Twórczość poz. 54.

Wydania zbiorowe

1. L. Siemieński: Wincenty Pol i jego poetyczne utwory. Kr. 1873.

Tu po rozprawie wstępnej obszerny wybór utworów i wiersze okolicznościowe: I. (Fragm.: Pieśni Janusza; Obrazy z życia i z podróży; Pieśń o ziemi naszej; Pieśni Janusza r. 1863; Pieśń o domu naszym); II. Gawędy. (Fragm.: Przygody Benedykta Winnickiego; Historia szewca Jana Kilińskiego; Wit Stwosz; Mohort; Stryjanka; Pacholę hetmańskie; Pan starosta Kiślacki); III. Dramat. (Scena z trzyaktowego dramatu: Powódź).

2. Dzieła wierszem i prozą. Pierwsze wyd. zbior. przejrzane i uporządkowane przez samego autora. T. 1-10. Lw. 1875--1878.

Zawartość: t. 1 (1875): Poezje: Wit Stwosz; Pacholę hetmańskie; Z wyprawy wiedeńskiej (Tu dołączono: Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683);
t. 2 (1875): Dzieła prozą: Cz. I. Północny wschód Europy pod względem natury; Cz. II. Hydrografia;
t. 3 (1875): Poezje: Pamiętniki Imci Pana B. Winnickiego w trzech częściach; Mohort; Powódź;
t. 4 (1876): Dzieła prozą: Północny wschód Europy. Cz. 3. Obrazy z życia i natury;
t. 5 (1876): Poezje: Z podróży po burzy; Drobne poezje; Pieśń o ziemi naszej;
t. 6 (1877): Dzieła prozą: Pisma geograficzne pomniejsze;
t. 7 (1877): Poezje: Stryjanka; Pan starosta Kiślacki; Rok myśliwca; Słowo a Sława; Drobne poezje;
t. 8 (1877): Dzieła prozą: Pamiętnik literatury polskiej XIX wieku; Sześć prelekcji o muzyce kościelnej; Pisma pomniejsze (wybór artykułów);
t. 9 (1878): Poezje: Pieśni Janusza. Cz. 1-3; Pieśń o domu naszym; Boża krynica; Kilka kart z krwawego rocznika 1863; Drobne poezje;
t. 10 (1878): Dzieła prozą: Pisma pomniejsze: Rozprawy naukowe i literackie; Obrazy, pamiętniki, powieści. (Tu m. in.: Szkice z życia artystów).

3. Wybór poezji (z portretem autora). Wyd. K. Grendyszyński. Petersb. 1897; wyd. 2 poprawione Petersb. 1898.

Zawartość: Pieśń o ziemi naszej; drobne poezje.

4. Dzieła poetyckie. T. 1-4. Oprac. J. Sroczyński i M. Wiśniowiecki. Stanisławów 1904; wyd. wznowione Lw. 1921.

Zawartość: t. 1 (oprac. M. Wiśniowiecki): Pieśni Janusza cz. 1-3;
t. 2 (oprac. J. Sroczyński): Pamiętniki J. M. Pana B. Winnickiego w 3 cz.; Mohort; Słowo a Sława; Stryjanka;
t. 3 (oprac. M. Wiśniowiecki): Z podróży po burzy; Drobne poezje. (Tu m. in.: Legendy o św. Janie Kantym; Józefowi drowi Brodowiczowi w 50-letnią rocznicę ...; Rytm na uroczystość 50-letniej rocznicy od założenia Tow. Nauk. Kr. ...; Widzenie Janusza i in.); Kilka kart z krwawego rocznika (1863); Pieśń o domu naszym; Boża krynica; Pan starosta Kiślacki;
t. 4 (oprac. J. Sroczyński): Wit Stwosz; Pacholę hetmańskie; Z wyprawy wiedeńskiej; Pieśń o ziemi naszej.

5. Wybór poezji. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 109.

Zawartość: 18 drobnych wierszy oraz Legendy o św. Janie Kantym.

6. Dzieła. T. 1-4. Mikołów-Częstochowa (1913) *Nowa Bibl. Pisarzy Pol.* t. 28-31.

Zawartość: t. 1: Pieśni Janusza; t. 2: Drobne poezje: Z podróży po burzy; Pieśń o ziemi naszej; t. 3: Słowo a Sława; Siedem psalmów pokutnych; Legendy o św. Janie Kantym; Pamiętniki Imci P. Benedykta Winnickiego; Mohort; t. 4: Wit Stwosz.

7. Wybór utworów lirycznych. Oprac. H. Galle. W-wa 1914 *Biblioteczka Nar.* nr 58 (na karcie tyt. mylnie: nr 66).

Zawartość: Z Pieśni Janusza; Dumy Widorta. 1-3; Pieśń do miodu; Wachmistrz Dorosz na Litwie; Z cyklu: Z podróży; Z życia; Z więzienia; Z podróży po burzy; z Legend o św. Janie Kantym.

8. Pieśń o ziemi naszej oraz liryki wybrane. Oprac. R. Zawiliński. Kr. ok. 1920 *BN* I, 21; wyd. nast.: Kr. (1922); wyd. 3 Kr. (1929); Chicago 1945 *Bibl. Rady Polonii.*

Zawartość: Pieśń ... oraz wybór liryk z Obrazów z podróży, Obrazów z życia, Z podróży po burzy.

9. Poezje. Oprac. Ł. Kurdybacha. Jerozolima 1944 *Szk. Biblioteczka na Wschodzie* t. 55.

Zawartość: Pieśni Janusza (wybór); Pieśń o ziemi naszej; Mohort.

10. Pieśni Janusza i poezje wybrane. Oprac. M. Romankówna. Kr. 1949 *Bibl. Arcydzieł Poezji i Prozy* nr 59.

Zawartość: wybór lub fragm.: Pieśni Janusza; Mohort; Pieśń o ziemi naszej; Słowo a Sława; Z podróży po burzy; liryki, m in.: Wieniec z piołunu.

11. Wybór poezji. Wyboru dokonała i wstępem poprzedziła M. Janion. Przypisy oprac. M. Grabowska. Wr. 1963 *BN* I, 180.

Zawartość: fragm. poz.: Pieśni Janusza; Obrazy z życia i z podróży; Szajne-katarynka; Psalmy pokutne; Z podróży po burzy; Kilka kart z krwawego rocznika; Wiersze różne; Wachmistrz Dorosz na Litwie; Historia szewca Jana Kilińskiego; Pieśń o ziemi naszej; Przygody JP. Benedykta Winnickiego; Mohort.

Listy i materiały

1. Do A. Jochera z 10 maja 1830; do J. Poźniaka z 7 sierpnia 1830; do A. Ziętkiewiczówny ze stycznia 1831. Ogł. i wiadomość o kilku innych nie ogłoszonych listach z 1846-1849 podał K. Estreicher: Wincenty Pol, jego młodość i otoczenie. Lw. 1882 s. 120-123, 126-127.

2. Do J. Grabowskiego z 1831. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.

3. Do różnych osób 72 listy z 1837-1871, m. in.: 5 listów do K. Krasickiego, 12 do E. Krasickiego, 1 do H. Rzewuskiego, 1 do W. Dzieduszyckiego, 1 do J. Keniga, 9 listów do R. Kraińskiego, 7 listów do E. Kraińskiego, 1 do W. Syrokomli, 1 do W. Baworowskiego, 2 do A. E. Odyńca. Ogł. W. Pol (syn): Z korespondencji W. Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1905 t. 33 z. 1-3; 1907 t. 35 z. 10-12.

4. Do T. Wasilewskiego 13 listów z 1838-1845. Rkps Ossol. sygn. 3230/II.

5. Do T. Działyńskiego 3 listy z 1839-1854. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

6. Do K. Grabowskiej z 1840. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.

7. Do T. Wasilewskiego 4 listy z 1840-1845. Rkps Ossol. sygn. 4364/II.

8. Do W. Kielisińskiego 3 listy z 1840-1847. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1584. Dwa z nich ogł. Z. Tołwiński i J. Wepsięć, zob. poz. 10.

9. Do M. Darowskiego 4 listy z 1840-1848. Rkps Ossol. sygn. 6788/II.

10. Do M. Wiszniewskiego 2 listy z 1841-1843; do J. Kremera z 1840; do W. Kielisińskiego 2 listy z 1841-1847; do K. W. Wójcickiego 5 listów z 1846-1871. Ogł. Z. Tołwiński i J. Wepsięć: Z korespondencji W. Pola. *Pam. Lubelski za 1935-1937.* T. 3. Lublin 1938 i odb.

11. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1857-1858 i 4 listy do innych osób z 1843-1859. Ogł. K. Bartoszewicz: Korespondencja poetów. *Echo Lit.-Artyst.* 1913 z. 3.

12. Do niewiadomych osób 7 listów z 1843-1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

13. Do W. Dzieduszyckiego 2 listy z 1844, 1858; do M. Dzieduszyckiego z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6516/II.

14. Do żony Kornelii 3 listy z 1844 (?)-1845. Rkps Ossol. sygn. 6790/II.

15. Do J. Purkyniego z 1847. Ogł. T. Szabłowski: Nieznane listy W. Pola i historyka W. A. Maciejowskiego. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 24.

16. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1848. Ogł. L. Méyet. *Kur. Warsz.* 1907 nr 183.

17. Do posła B. Longchamps z 1848. Ogł. *Słowo Pol.* 1907 nr 585.

18. Do żony Kornelii 2 listy i do E. Krasickiego 1 list z 1849. Ogł. K. Lewicki, zob. poz. 53.

19. Do M. Wiszniewskiego z 1849 i do J. I. Kraszewskiego z 1851. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

20. Do K. Szajnochy 2 listy z 1850, 1854. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

21. Do K. Miączyńskiej z 1850-1860. Fragm. ogł. M. Mann: Wincenty Pol. Studium biograficzno-krytyczne. T. 1. Kr. 1904.

22. Do A. Z. Helcla i A. Potockiego z 12 marca 1851. Rkps Bibl. PAN Kr., Korespondencja A. Z. Helcla.

23. Do W. Wielogłowskiego 4 listy z 1851-1853. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1828.

24. Do syna Wincentego z 1854. Rkps Ossol. sygn. 6591/II.

25. Do T. Lenartowicza z 1856. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

26. Do dra M. Brodowicza z 14 grudnia 1857. Fragm. ogł. M. Mann, jw. poz. 21.

27. Do W. Hendla z 1857; do A. Czartoryskiego z 1858; do E. Żeligowskiego

z 1858. Rkps Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1953.

28. Do S. E. Koźmiana z 1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

29. Do A. Pługa (A. Pietkiewicza) z 1858. Fragm. ogł. M. Mann, jw. poz. 21.

30. Do J. Kossaka z 1859; do księżny z Zamoyskich Sapieżyny z 1859; do nieznanego adresata z 1870. Ogł. W. Florian: Z autografów W. Pola. *Pam. Lit.* R. 35 (1938) i odb.

31. Do K. Szajnochy z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6518/I.

32. Do E. Ziemięckiej z końca 1864. *Kółko Dom.* 1865 z. 3.

33. Do S. Dunina z 1864. Ogł. A. Czartkowski: Listy W. Pola i J. I. Kraszewskiego do Stanisława Dunina. *Ruch Lit.* 1931 nr 1.

34. Do T. Wenclówny z 1864. *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7 s. 204-206.

35. Do S. Barącza 2 listy z 1864. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

36. Do H. Wodzickiego 2 listy z 1864, 1866. Rkps Ossol. sygn. 11759/II.

37. Do K. Godebskiego 27 listów z 1864-1868 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 6260/II.

38. Do K. Godebskiego 8 listów z 1866; do księdza Jarzębińskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 5865/II.

39. Do F. Duchińskiego 2 listy z 1866 i 1867. Ogł. S. Duchińska: Wspomnienie z 29-letniego pożycia z mężem moim 1864-1893. Paryż 1894 s. 228-234.

40. Do K. Godebskiego z 1867. Ogł. K. Ostaszewski-Barański: Z pożółkłych kart. *Adamowi Krechowieckiemu. Księga pam.* Lw. 1908 s. 124-125.

41. Do A. E. Odyńca 3 listy z 1867 i 1869. Ogł. w art.: Dawne korespondencje. Listy W. Pola. *Kronika Rodz.* 1883 nr 22.

42. Do S. Buszczyńskiego z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.

43. Do W. Zawadzkiego z 1868. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.

44. Do żony Anieli i rodziny żony, Sośnickich, 16 listów z 1871-1872. Ogł. K. Lewicki, zob. poz. 53.

45. Do biskupa I. Isakowicza. Ogł. J. B. Antoniewicz: Nie wydane listy W. Pola. *Przedświt* 1901 nr 266-278.

46. Do W. Smagłowskiego. Ogł. J. Sokulski: Nieznany list W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 460.

47. Do F. Boberskiej b. d. Rkps Ossol. sygn. 5157/II.

48. Metryka chrztu W. Pola. Ogł. *Dzien. Pol.* 1879 nr 254; toż *Gaz. Lubelska* 1897 (wrzesień).

49. Autobiografie:

I — dat. 7 stycznia 1840 w Zagórzanach, ofiarowana malarzowi K. Prekowi. Ogł. *Czas* 1872 nr 279; przedr.: *Tyg. Wielkopol.* 1873 nr 6; *Dzien. Pol.* 1873 nr 20. Autograf Ossol. sygn. 897/II.

II — prawdopodobnie z 8 listopada 1849. Ogł. H. Biegeleisen: Nieznane pisma W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1892 t. 1. Autograf Bibl. Jagiel. sygn. 3572.

III — dat. 19 grudnia 1849. Ogł. H. Barycz: W. Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1949 *PAU*, s. 80-81. Autograf w Arch. Uniw. Jagiel.: Akta Senatu 38/e.

Wszystkie trzy wyd. K. Lewicki, zob. poz. 53.

50. Fragm. dziennika z 1855, 1856, 1860. Ogł. H. Biegeleisen: Nieznany pamiętnik W. Pola. *Świat* (Łódź) 1901 nr 40-45; przedr. K. Lewicki, zob. poz. 53.

51. H. Biegeleisen: Pamiętnik Pola o pobycie w Dreźnie w r. 1832. *Słowo Pol.* 1901 nr 479 i 602. Przedr. K. Lewicki, zob. poz. 53.

52. (P. Mączewski): O Mickiewiczu i Klaudynie Potockiej. Z nieznanych pamiętników. *Gaz. Por.* 1917 nr 353, 355-357. Przedr. K. Lewicki, zob. poz. 53.

53. Pamiętniki. Oprac. K. Lewicki. Kr. 1960 *Pamiętniki i Wspomnienia* S. I. *Pamiętniki polskie.*

Zawartość: Autobiografie; fragm. dzienniczka z 1828, wspomnień z kampanii litewskiej, pamiętnika dotyczącego lat późniejszych; listy z podróży po kraju w 1840, 1847; Rozmowa z Kriegiem; Zeznania z 1846; listy dotyczące stosunku do Uniw. Jagiel. i Zakładu Nar. im. Ossol.; listy do rodziny z 1871-1872 i in.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism (w dziale Twórczość), E — Prace edytorskie, L — Listy i materiały, T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Artykuł na wezwanie Cz-DMP
Autobiografie L-49
Banita T-43
Boża krynica T-66
Celince do pamiętnika po Cz-1881
Chwila uniesień duszy nie wysila... po Cz-1892
Cierpienia bez ceny i treny-nie-treny T-44
Czarna krówka T-38
Czego przede wszystkim literaturze naszej potrzeba? Cz-TL
Diariusz wiedeńskiej okazji r. 1683 (M. Dyakowski) E-1
Do Edwarda Tadeusza Bielińskiego T-33
Do jaskółki Cz-KW
Do mogił T-41
Do samotności! po Cz-1881
Dość już tego, dość! po Cz-1902
Drobne poezje T-44
Dwie prelekcje o potrzebie wykładu geografii handlowej T-55
23 lutego T-48
Dzienniczek z 1828 po Cz-1881
Dziennik L-50
Elegia po Cz-1881
Epigrafy T-68
Filozofia i przysłowia ludu w Polsce Cz-KN
Gawęda Dorosza, wachmistrza szwadronowego Legii Nadwiślańskiej T-7
Gawęda o ziemi naszej T-10
Geografia ziem polskich T-14
Geografia Ziemi Świętej T-49
Geograficzny opis Śląska w zarysie po Cz-1964
Granica saska i Saksonia, Lipsk i Drezno Cz-S
Grzmią pod Stoczkiem armaty ... T-3
Gwiazdka T-16
Harfa po Cz-1881
Henryk po Cz-1881
Historia szewca Jana Kilińskiego T-6
Historyczny obszar Polski. Rzecz o dialektach mowy polskiej T-63
Hydrografia T-30
Hymn do świętego Jacka Cz-NJO
Hymn patriotyczny jenerała Dwernickiego T-3
I rano wstałem po Cz-1902
Jeszcze Pieśń Januszowa T-21
Józefowi drowi Brodowiczowi na 50-letnią rocznicę ... T-59
Kalendarz łowiectwa ułożony z roku myśliwca Cz-KW
Kantata na cześć ... Augusta Kunzek T-25
Karczma w Chwaniowie Cz-ON
Karusia T-19
Kilka kart z krwawego rocznika T-50
Kilka myśli o improwizacjach Deotymy w czasie jej pobytu w Krakowie Cz-C
Kilka słów o tarantowatych i srokatych koniach T-45
Kilka słów o tegorocznych wycieczkach naukowych T-29
Klaudyna T-11
Korespondencja Cz-C
Krakusy T-3
Krucjata Cz-R
Krzyż na stepie Cz-N
Kwiaty Cz-PL
Kwiaty po Cz-1902
Leci liście z drzewa ... T-3
Legendy o świętym Janie Kantym T-60
List do E. Ziemięckiej Cz-GP
List do WW. PP. Redaktorów „Kółka Rodzinnego" T-43
Listy pisane do żony z podróży po kraju z r. 1840 Cz-ON
Listy z Krakowa (J. Kremer. Rec.) Cz-BW
Listy z wycieczki T-22
Losy poczciwej rodziny T-64
23 lutego T-48
Mazur T-3
Młodemu na drogę życia po Cz-1892
Modlitwa dla moich dzieci Cz-CM
Mohort T-33
Mohort w Warszawie Cz-N
Muzeum natury we Lwowie T-23
Na jesieni T-10
Na jeziorach Cz-K
Nekrolog Wilibalda Bessera Cz-BZNO
Nieźli są ludzie T-19
O angielskich koniach i wyścigach u nas T-45
O gwiazdeczko, coś błyszczała, gdym ja ujrzał świat ... T-16
O historycznym obszarze Polski pod względem klimatologii historycznej T-63
O malarstwie i żywiołach jego w kraju naszym Cz-TL
O poezji gminnej T-1
O potrzebie zachowania pomników z przeszłości i znaczeniu ich w czasie dzisiejszym T-61
O potrzebie zawiązania towarzystwa opiekującego się językiem i piśmiennictwem polskim T-56
O usiłowaniach artystycznych naszego czasu Cz-TW
O wykładzie literatury polskiej Cz-TW
O źródłach narodowej poezji polskiej T-1
Obiad czwartkowy T-19
Obrazy T-19
Obrazy litewskie T-4
Obrazy z podróży T-9
Obrazy z życia T-9
Obrazy z życia i natury. Północny wschód Europy T-65
Obrazy z życia i z podróży T-9
Opis Dniestru T-34
Opis sztabu Skrzyneckiego T-7
Opisanie wioski Cz-PN
Opowiadanie ks. biskupa T-35
Ostatnia pieśń Januszowa T-21
Pacholę hetmańskie T-47
Pamiętnik L-50, 51, 52, 53
Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku T-57
Pamiętnik ... o powstaniu na Litwie 1831 T-4

Pamiętniki J. P. Benedykta Winnickiego T-15
Pan Chorąży T-3
Pan Miecznik T-18
Pan starosta Kiślacki T-67
Pieśni I-VII T-5
Pieśni gminne T-5
Pieśni Janusza (1833) T-3
Pieśni Janusza (1846) T-21
Pieśń do miodu T-17
Pieśń Januszowa o Krakusowym grodzie T-8
Pieśń o domu naszym T-46
Pieśń o Krakusowym grodzie T-8
Pieśń o ziemi T-10
Pieśń o ziemi naszej T-10
Piękna nasza Polska cała ... T-3
Piosnka żołnierska Cz-PL
Po Bożym świecie i w podziemiach Wieliczki Cz-S
Po siołach zaszła zmiana ... T-10
Poezja i przyjaźń po Cz-1881
Poezje (Petersb. 1855) T-42
Poezje (Wiedeń 1857) T-45
Polowanie T-43
Polowanie z tropowcem na niedźwiedzia Cz-GLW
Położenie Polski pod zaborem Austrii po Cz-1938
Powieści Semenowe T-19
Powieść kapitana po Cz-1881
Powódź T-51
Powrót T-19
Powrót do Jaworowa T-19
Północny wschód Europy T-65
Północny wschód Europy i Hydrografia Polski T-30
Północny wschód Europy pod względem natury T-30
Prelekcja wstępna o muzyce religijnej T-52
Projekt do organizacji Gwardii Narodowej na prowincji T-26
Proklamacja Chorążego T-3
Przedmowa do dramatu „Powódź" T-51
Przygody J. P. Benedykta Winnickiego T-15
Przygody młodości Imci pana Benedykta Winnickiego T-15
Pszczoła hetmańska Cz-N
Puszcza Litewska Cz-BZNO
Rapsod z poematu „Stryjenka" T-43
Reguły staropolskie Cz-N
Rok 1846 T-21
Rok myśliwca T-58
Rok 1831 na Litwie T-4
Rozmowa z Kriegiem po Cz-1938
Rozprawa o epopei T-2
Rozprawa o zwyczajach i obyczajach polskich T-4
Rytm na uroczystość pięćdziesięcioletniej rocznicy od założenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego T-62
Rzut oka na Galicję Cz-TRP
Rzut oka na północne stoki Karpat i przyległe im krainy T-31
Rzut oka na północne stoki Karpat pod względem przyrodzenia T-31
Rzut oka na siedziby górali karpackich Cz-DTGL
Rzut oka na umiejętność geografii ze stanowiska uniwersyteckiego wykładu T-32
Samobójca po Cz-1881
Sejmik ... w Sądowej Wiszni T-37
Senatorska zgoda T-35
Siedem psalmów pokutnych z Psałterza Dawidowego T-24
Siedm psalmów pokutnych w duchu Dawidowym T-24
Słowo a Sława T-27
Sobótka Cz-R
Spokojny wieczór Cz-PN
Sprawozdanie z przebiegu prac seminaryjnych kilku uczniów po Cz-1949
Stanisławowi Jachowiczowi w dniu 61 urodzin jego Cz-W
Sto lat dziś dobiega ... Cz-GN
Stół cudowny Cz-BW
Stryjanka T-43
Szajne-katarynka T-13
Sześć prelekcji o muzyce kościelnej T-52
Szkice z podróży T-9
Szkice z życia artystów T-69
Szukać Cię trzeba przez bóle i ciernie ... po Cz-1899
Śpiew z mogiły T-3
Tańka T-19
Teatr i Aleksander Fredro Cz-KN
Trefniś T-19
Ułamek Cz-BW
Ułamek Cz-PL
Urywek z pamiętników Cz-W
Ustęp z dramatu Pan Miecznik T-18
Volkslieder der Polen T-5
Wachmistrz Dorosz na Litwie T-7
Wiadomość historyczna o kościele żółkiewskim T-54
Wiadomość o kościele Ś. Katarzyny na Kazimierzu przy Krakowie T-39
Widzenie Janusza T-28
Wiele-mało przebolało T-44
Wieniec z piołunu T-11
Wieńce z piołunu T-11
Wiersz do profesora fizjologii J. Purkyniego Cz-BW
Wiersz na stuletnią rocznicę otwarcia sceny polskiej T-53
Wit Stwosz T-40
Wspomnienia młodości po Cz-1902
Wspomnienia Semenowych powieści Cz-DMP
Wspomnienia z Niemiec Cz-S
Wspomnienie z podróży Cz-DMP
Wycieczki po kraju T-42
Wyimki z dramatu pod napisem „Powódź" T-51
Wyjątki z pamiętników sioła Cz-Z
Wykład wstępny na Uniwersytecie Jagiellońskim po Cz-1949
Wypadki J. P. Benedykta Winnickiego T-15
Z Czarnego Lasu i Czarnej Góry Cz-K
Z klasztoru po Cz-1881
Z klasztoru i z boru T-44
Z nowego poematu „Stryjanka" T-43
Z pamiętników sioła Cz-KK
Z podróży T-21
Z podróży po burzy T-44
Z poezji Wschodu Cz-TW

Z więzienia T-20
Z wyprawy wiedeńskiej T-54
Z życia T-21
Zasługi Długosza pod względem geografii T-38
Ze dworu T-44
Zimą w puszczy Cz-CDM
Zimowy najazd dzików Cz-GLW
Żurawie T-12
Życzenie T-10

OPRACOWANIA

1. Monografie i zarysy monograficzne

F. Bratranek: Vincenz Pol. *Oesterreichische Revue* 1867 nr 12; odb. Wiedeń 1867; przekł. pol.: Bronisław Ł. (Łoziński). *Dzien. Lit.* 1868 nr 16-19. [Rec.: K. Liske. *Dzien. Poz.* 1868 nr 78-79; *Tyg. Mód* 1873 nr 6-9]. —

L. Siemieński: Wincenty Pol i jego poetyczne utwory. Liryki, gawędy, dramat. Kr. 1873. (Tu również zestawienie bibliograficzne utworów). —

L. Dębicki: Wincenty Pol, jego żywot i pisma. *Przegl. Lw.* 1873 t. 5-6; 1874 t. 7; 1879 t. 18; 1880 t. 19-20. —

M. Dzieduszycki: W. Pol. (Życiorys). W wyd.: Dzieła. T. 8. Lw. 1877. —

K. Estreicher: Wincenty Pol, jego młodość i jego otoczenie (1807-1832). *Przew. Nauk. i Lit.* 1881 t. 9; wyd. osob. (wyd. 2) Lw. 1882. [Rec.: L. D. (Dębicki). *Czas* 1881 nr 226-227; A. Świętochowski: Młody Pol. *Prawda* 1882 nr 22]. —

S. Buszczyński: Pol i jego pisma. *Kraj* (Kr.) 1873 nr 36-49; wyd. osob. Kr. 1873. —

M. Mann: W. Pol. Studium biograficzno-krytyczne. T. 1-2. Kr. 1904-1906. [Rec.: I. Chrzanowski. *Książka* 1904 nr 4; L. Dziama. *Pam. Lit.* R. 3 (1904) z. 3; J. Kallenbach. *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 19; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1904 t. 1; 1907 t. 3]. —

M. Wiśniowiecki: Wincenty Pol. Życiorys poety i pogląd na jego poezje. W wyd.: Dzieła poetyckie. T. 1. Stanisławów 1904; wyd. osob. pt. W. Pol. Życiorys poety i pogląd krytyczny na jego dzieła. Stanisławów 1904. [Rec. M. M. (Mann). *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1].

2. Biografia

W. Wężyk: Szczęść Boże w świat. *Orędownik Nauk.* 1843 nr 46. — F. K. Prek: Czasy i ludzie. Powst. 1818-1855. Wyd. H. Barycz. Wr. 1959. — F. Hechel: Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Pamiętniki. Powst. 1846-1851. Wyd. H. Barycz. Wr. 1950. — H. Bogdański: O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841. Powst. 1850-1867. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Kr. 1954. — S. Szumski: W walkach i więzieniach. Pamiętniki z lat 1812-1848. Dat. 1851. Wyd. H. Mościcki. Wil. 1931. — S. Goszczyński: Cztery listy do W. Pola (z 1855-1869). Wyd. W. Antoniewicz. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. — M. Dzieduszycki: Co się komu należy. Słowo o p. Kornelu Ujejskim i o W. Polu. Lw. 1860. — × (J. I. Kraszewski): Wincenty Pol w swoim zaciszu ... *Gaz. Codz.* 1860 nr 29. — K. Ujejski: Listy spod Lwowa. (O Januszu i panu W. Polu). *Dzien. Lit.* 1860 t. 1 nr 37-44, 46-48; odb. Lw. 1860. — W. Pol. *Postęp* (Wiedeń) 1860 nr 3. — A. Moldenhawer: Odwiedziny u W. Pola. (Korespondencja do Redakcji „Kroniki Rodzinnej"). *Kronika Rodz.* 1867/68 nr 22. — Sprawa Wincentego Pola. *Dzien. Lit.* 1869 nr 45. —

Wspomnienia pośmiertne: W. Bełza. *Strzecha* 1872 nr 13; A. B. (Borkowska). *Kronika Rodz.* 1872 nr 6; J. Kamocka. *Tyg. Ilustr.* 1872 t. 10 nr 259; W. Korotyński: W. Pol. *Wieniec* 1872 nr 105; J. I. Kraszewski: Pamięci Wincentego Pola. 1807-1872. *Dzien. Poz.* 1872 nr 281 i odb.; W. Przyborowski. *Warsz. Roczn. Lit.* 1872 s. 139-142; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 2; K. W. Wójcicki. *Kłosy* 1872 t. 15 nr 390; *Bluszcz* 1872 t. 8 nr 51; *Opiekun Dom.* 1872 nr 50; *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1. — K. K. (Kantecki): Wincenty Pol i Kajetan Suffczyński. (Notatka do biografii). *Strzecha* 1873 nr 15/16. — J. I. Kraszewski: Do biografii W. Pola mały przyczynek. *Dzien. Poz.* 1873 nr 30. — A. E. Odyniec: Wincenty Pol. Wspomnienie. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 4; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884. — E. Skrodzki: Poranki u W. Pola. *Kłosy* 1873 t. 16 nr 416-417. — W. Bełza: W. Pol. Z osobistych wspomnień. *Tydzień* (Lw.) 1874 t. 1 nr 13-14, 15. —

W. Zawadzki: Literatura w Galicji. *Przew. Nauk. i Lit.* 1877 t. 12 s. 918-933; przedr. w: Literatura w Galicji (1772-1848). Cz. 2. Lw. 1878, rozdz. 7; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Wyd. A. Knot. Kr. 1961. — A. Dołężyna: Wspomnienie o W. Polu. Z osobistych notatek. *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 10 nr 249. — K. Estreicher: Z młodości Pola. *Gaz. Lw.* 1880 nr 278-279. — L. Podoski Kalm: Nasze szlacheckie

sądy polubowne. Wincenty Pol i pan Spasowicz. Lw. 1880. — L. Dębicki: Z życia poety. (Urywki biograficzne). *Kronika Rodz.* 1880 nr 18 - 1881 nr 24 (z przerwami). — J. Ostoja: Wincenty Pol. (Ze wspomnień rodzinnych). *Biesiada Lit.* 1881 t. 12 nr 313. — L. Jabłonowski: Pamiętniki. Powst. 1876--1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — Z. Kaczkowski: Wincenty Pol i jego czasy. 1. Moje pierwsze spotkanie z Polem. *Świat* (Kr.) 1892 nr 9-10. — Kartka wycięta. *Kraj* 1892 nr 22. (Wspomnienia o pobycie W. Pola w Warszawie w 1858). — Z. Kaczkowski: Mój pamiętnik z lat 1833-1843. Powst. 1893. Wyd. Lw. 1899. — Ł. L. Radzimiński: O rodzinie Polów. *Kraj. Dział Lit. Artyst.* 1898 nr 14. — F. Morzycka: Wincenty Pol. Życiorys. W-wa 1899. —

W. Bełza: Wspomnienie o W. Polu. W: Szkice, wspomnienia, obrazki. W-wa 1901. — J. I. Rychter: Przyjaciel W. Pola. Kartka z życia poety. *Biesiada Lit.* 1901 nr 40. (O M. Dzieduszyckim). — S. O.: Miejsce urodzenia W. Pola. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 24. — xl: Miejsce urodzenia W. Pola. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 32. — P. Chmielowski: Wincenty Pol. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — W. L. Antoniewicz: Z życia W. Pola wg autografów poety. Za wolność naszą 1831. *Polak. Kalendarz* (Kr.) 1904 s. 63-69. — J. z Polów Urbańska: Dla wyjaśnienia prawdy. *Gaz. Lw.* 1904 nr 84. (Sprawa pochodzenia W. Pola). — L. Méyet: Z nieznanych pamiątek. *Kur. Warsz.* 1905 nr 72. — L. Dębicki: Z pamiętnika i opowiadań W. Pola. W: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. Seria II. T. 1. Kr. 1906. —

K.: W. Pol. (W setną rocznicę urodzin). *Bluszcz* 1907 nr 16. — J. Kallenbach: O W. Polu. (Z powodu setnej rocznicy urodzin). *Bibl. Warsz.* 1907 z. 4. — B. Korwin: Na służbie Ojczyzny. *Biesiada Lit.* 1907 nr 17-20. — Wincenty Pol. W setną rocznicę poety. *Ziarno* 1907 nr 17. — A. Lubaczewski: W. Pol. Garść szczegółów z życia poety. Ze wspomnień jego rodziny. *Echo Przemyskie* 1907 nr 102. — -dz- (M. Synoradzki): Dni lutowe 1846 r. w życiu Pola. *Biesiada Lit.* 1907 nr 17. — H. Biegeleisen: W. Pol więźniem stanu. *Przegl. Prawa i Administracji* 1909 t. 34. — F. Szymusik: W. Pol w Polance. Lw. 1910. — H. Galle: Pol Wincenty. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — W. Bełza: W. Pol. Wspomnienie w 40 rocznicę zgonu poety. Kr. 1912. — W. Pol (syn): Oprac. wyd.: Listy do W. Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913. — H. Galle: Przedmowa. W wyd.: Wybór poezji lirycznych. W-wa 1914 *Biblioteczka Nar.* nr 58 (66). — Zajmujący szczegół z działalności W. Pola. *Kur. Lw.* 1917 nr 57. —

Z. Romanowiczówna: Cienie. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Dat. 7 III 1924. Wyd. Lw. 1930. — F. Pajerski: W. Pol a Podhale. *Gaz. Podhalańska* 1926 nr 22-38 (z przerwami). — W. Barbasz: Romantyczne powstanie. *Filomata* 1930 nr 24. — S. Rabinowiczówna: Wilno w powstaniu roku 1830/31. Wil. 1932. — K. Ciałowicz: W. Pol w Kalnicy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 35. — Z. K. Wójcik: W. Pol — pionier polskiej geografii. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 27. — W. Floryan: Z autografów W. Pola. *Pam. Lit.* R. 35 (1938). — A. Mannówna: Zebrania literackie u Pola, Dobrzańskiego i Szajnochy. *Kur. Lit.--Nauk.* 1938 nr 42. — S. Telega: Drugie małżeństwo W. Pola. *Ilustr. Kur. Codz.* 1938 nr 203. — S. Pigoń: Jak p. Bibianna osłoniła W. Pola. *Kur. Poz.* 1939 nr 338. —

T. Mikulski: Pamiątki dziewczęce. *Śląsk* 1946 nr 3-4; 1947 nr 1; przedr. w: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; toż wyd. 2 Kr. 1954. — H. Barycz: W. Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Kr. 1949 *PAU. Prace Historii Medycyny i Nauk Mat.-Przyr.* t. 3 nr 2. — S. Kieniewicz: Konspiracje galicyjskie 1831-1845. W-wa 1950. — S. Kieniewicz: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 *BN* I, 132. — T. Mikulski: „W przelocie taboru". W: Spotkania wrocławskie, jw. — S. Pigoń: „Z podróży po burzy". Sprawa W. Pola. *Zeszyty Wr.* 1951 z. 1 i odb.; przedr. pt. W. Pol pod obstrzałem demokratów. W książce: Z ogniw życia i literatury. Rozprawy. Wr. 1961. — A. Galos, W. Korta: Niemcewicz i Pol na Dolnym Śląsku. W książce: Fakty mówią. Wr. 1952. — J. W. Gomulicki: Wincenty Pol. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — M. Samozwaniec: Przedmowa do wyd.: Rok myśliwca. W-wa 1957. — M. Grabowska, M. Janion: Wincenty Pol. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — H. Barycz: Jeszcze jedno spotkanie wrocławskie. Do biografii Władysława Wężyka. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — M. Grabowska: Wincenty Pol. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — J. Rosnowska: Starcie z rzeczywistością. *Twórczość* 1960 nr 6. —

H. Barycz: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska". W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963. — K. Ciałowicz: Wincenty Pol w Kalnicy. *Roczn. Sanocki*. Kr. 1963. — M. Janion: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Wr. 1963 *BN* I, 180. — K. Rosner-Graff: Wincenty Pol po stu latach. *Nowe Książki* 1963 nr 18. (Wybór poezji. Rec.). — J. Rosnowska: Dzieje poety. O W. Polu. W-wa 1963. [Rec.: J. Z. Brudnicki: Popularne dzieje generacji. *Twórczość* 1963 nr 9; T. S. (Syga): Dzieje poety. *Stolica* 1963 nr 27; B. Wiśniewska: O W. Polu. *Nowe Książki* 1964 nr 1].

3. Twórczość

A. J. S. (Szabrański): (Przygody JP. Benedykta Winnickiego. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1. — (Pieśń o ziemi naszej. Rec.): *Orędownik Nauk.* 1843 nr 21; *Orzeł Biały* (Bruksela) 1844 nr 1; J. Woykowska. *Tyg. Lit.* 1844 nr 2; *Rok* 1844 t. 1. — W. Cybulski: Odczyty o poezji polskiej w pierwszej połowie XIX w. Wygł. 1842-1845. Wyd. w przekł. pol. F. Dobrowolskiego. T. 1-2. Poz. 1870; wyd. pt. Geschichte der polnischen Dichtkunst... T. 1-2. Poz. 1880. — J. Milikowski: Przedmowa wydawcy. W wyd.: Obrazy. Lw. 1845. — (Obrazy. Rec.): *Przegl. Poz.* 1845 t. 2; M. Grabowski: O nowszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61, 81, 82, 86, 87. — (K. Koźmian, F. Wężyk): Korespondencja literacka ... 1845-1856. Wyd. S. Tomkowicz. Kr. 1914 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty* t. 14. — (Siedem psalmów pokutnych w duchu Dawidowym. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 9. — Kr...r: (Rzut oka na północne stoki Karpat. Rec.). *Czas* 1851 nr 179. — (Senatorska zgoda. Rec.): *Czas* 1852 nr 73-75; W. Syrokomla (L. Kondratowicz). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 231; F. H. Lewestam. *Gaz. Codz.* 1854 nr 237-238; *Nowiny* 1854 t. 2 nr 66-68; W. Dawid: O poezji gawędowej. *Gaz. Warsz.* 1854/55 nr 10-11; (S. E. Koźmian). *Przegl. Poz.* 1855 t. 20; T... (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1855 t. 2; przedr. pt. Pol i Syrokomla. W: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904 s. 190-195. — (L. Siemieński): Rys z fizjonomii dzisiejszej naszej literatury. *Czas* 1854 nr 67-68, 72, 74, 78. — (Czarna krówka. Rec.): *Nowiny* 1854 nr 97; *Przegl. Powsz.* 1855 t. 21. — Mistycyzm w poezji. Pol, Siemieński, Hołowiński. *Nowiny* 1854 t. 1 nr 52-53. — (Mohort. Rec.): *Nowiny* 1855 nr 32-35; W. Syrokomla (L. Kondratowicz). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 342; (S. E. Koźmian). *Przegl. Poz.* 1855 t. 20; T. Padalica (Z. Fisz). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 333; L. Jakubowski. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 109; N. (A. Niewiarowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 65, 68, 72; L. Siemieński. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1; *Dzien. Warsz.* 1856 nr 48-49. — (S. E. Koźmian): (Przygody ... Benedykta Winnickiego. Rec.). *Przegl. Pol.* 1855 t. 20. — (Sejmik ... w Sądowej Wiszni. Rec.). *Przegl. Poz.* 1855 t. 21. — Z. (J. Dobrzański): Drobne poezje W. Pola. *Dzien. Lit.* 1856 t. 1 nr 7-10. — T. Padalica (Z. Fisz): Przypisek W. Pola do „Mohorta". (List do p. Juliana Bartoszewicza). *Dzien. Warsz.* 1856 nr 20. — (Poezje. T. 1-4. Rec.). *Przegl. Poz.* 1857 t. 24. — (Wit Stwosz. Rec.): K. Kaszewski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 338-340, 342, 344; F. H. Lewestam. *Gaz. Codz.* 1857 nr 214-217; Al. N. (Niewiarowski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 265-266. — Wł. Z. (Zawadzki): (Pieśń o ziemi. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 t. 2 nr 149. — L. Siemieński: Poezja ciszy i żywot ziemiański szlachcica. W. Pohl i W. Wielogłowski. W: Kilka rysów z literatury i społeczeństwa od roku 1848-1858. T. 1. W-wa 1859. — M. Dzieduszycki: Co się komu należy. Słowo o p. Kornelu Ujejskim i o p. W. Polu. Lw. 1860. — Nadużycia krytyki z powodu Listów spod Lwowa. *Czas* 1860 nr 150-151. — (Stryjanka. Rec.): A. A. K. (Krajewski). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 4; J. Pracki. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 74. — × (J. I. Kraszewski): Nowe prace W. Pola. *Gaz. Codz.* 1860 nr 29. — Kraszewskiego odpowiedź p. Polowi. *Dzien. Lit.* 1860 t. 1 nr 95. — Szreniawita (K. Ujejski): Słów kilka o artykułach p. feuilletonisty „Czasu" i o broszurze „Co się komu należy". Lipsk 1860. — F. F. (Faleński): W. Pol. *Tyg. Ilustr.* 1862 t. 6 nr 149. — W. Maniecki: List otwarty. *Dzien. Lit.* 1862 nr 49. — (Pacholę hetmańskie. Rec.): J. I. Kraszewski. *Przegl. Europejski* 1862 t. 1; *Czas* 1862 nr 8; P. K. *Dzien. Lit.* 1863 nr 11-19; W. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2; Wł. Z. (Zawadzki). *Goniec Lw.* 1863 nr 5, 8, 9; E. Ziemięcka: Rzut oka na nowy utwór ... *Noworocznik ilustr. dla Polek*. W-wa 1864. — Doroczne posiedzenie w Zakładzie Ossolińskich. *Dzien. Lit.* 1863 nr 85. (Dot. m. in. odczytów Pola o poezji wieku XIX). — (Poezje: Pieśni Janusza. Rec.): st. (J. Stobiecki). *Dzien.*

Lit. 1863 nr 90; *Kronika* (Kr.) 1863 nr 61. — Poezja polska i jej koryfeusze. Kilka myśli do charakterystyki współczesnego piśmiennictwa polskiego. *Dzien. Lit.* 1864 t. 1 nr 1-6. — (Powódź. Rec.): -8-. *Dzien. Lit.* 1865 t. 1 nr 8; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 2; K. Kaszewski. *Bluszcz* 1868 t. 4 nr 14; J. Kotarbiński. *Przegl. Tyg.* 1868 nr 13; S. Pawlicki. *Bibl. Warsz.* 1868 t. 2; W. (K. W. Wójcicki). *Kłosy* 1868 nr 140; *Czas* 1868 nr 13. — S. Pilat: Słowo wstępne. W wyd.: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866. — (Pieśń o domu naszym. Rec.): J. S. (Starkel). *Dzien. Lit.* 1866 nr 38; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1866/67 t. 2. — B. Bolesławita (J. I. Kraszewski): Z roku 1866 Rachunki. Poz. 1867 s. 236 i n. — J. Szujski: (Legendy o św. Janie Kantym. Rec.). *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 4. — Niemiecki przekład „Powieści o ziemi naszej". *Dzien. Lit.* 1869 nr 30. — (Rok myśliwca. Rec.). *Kraj* (Kr.) 1869 nr 244. — (Historyczny obszar Polski. Rzecz o dialektach mowy polskiej. Rec.): Z. Radzimiński. *Przegl. Pol.* 1869/70 t. 1 i odb.; W. *Dzien. Lit.* 1869 nr 31. — K. Kantecki: Dwa przekłady „Pieśni o ziemi naszej" oraz słowo o niemieckich tłumaczeniach poetów polskich. *Dzien. Lit.* 1870 nr 37. —

J. Majewski: (Obrazy z życia i natury. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 4; *Kraj* 1871 nr 50-52. — K. W. Wójcicki: Wincenty Pol jako prozaik. *Tyg. Mód* 1871 nr 34-37, 48, 49; 1872 nr 13, 14. — (Pan starosta Kiślacki. Rec.): A. G. B. (Bem). *Opiekun Dom.* 1873 nr 19; J. M. *Tyg. Wielkopol.* 1873 nr 12; K. Kaszewski. *Bluszcz* 1873 t. 9 nr 23; Al... z S... Kr. (A. Krasicki): Parę słów o poemacie W. Pola „Starosta Kiślacki". *Czas* 1873 nr 63; J. I. Kraszewski. *Dzien. Poz.* 1873 nr 59 i odb.; L. Powidaj. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 4. — A. Tyszyński: Stefan Czarniecki i Pacholę hetmańskie. Paralela. *Kłosy* 1873 t. 16 nr 414-415. — A. Tyszyński: Poezje W. Pola. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 4; przedr. w książce: Wizerunki polskie. W-wa 1875 s. 272-302. — (Dzieła wierszem i prozą. Rec.). *Kronika Rodz.* 1875 nr 7. — C. Pieniążek: O gawędach W. Pola i W. Syrokomli. *Kur. Pol.* 1875 nr 39. — J. Żuliński: Pol i Duchiński. *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875. —

J. Baudouin de Courtenay: Kritika i bibliografija. Kazań 1878. — W. Spasowicz: W. Pol jako poeta. *Ateneum* 1878 t. 2; wyd. osob. Lw. 1881 *Bibl. Mrówki* nr 108; przedr. w: Studia nie z natury. Wil. 1881; przedr. w: Pisma. T. 1. Petersb. 1892. [Rec.: B. Ko.: Na katedrze prelekcyjnej. W. Spasowicz mówił o W. Polu. *Biesiada Lit.* 1878 t. 5 nr 116; S. Grudziński: Pierwszy i drugi odczyt W. Spasowicza. *Tyg. Powsz.* 1878 t. 1 nr 12; A. Półkozic (Niewiarowski): W. Spasowicz o W. Polu. *Echo Warsz.* 1878 nr 62; Jacek Soplica (W. Olędzki): Spasowicz o Polu. *Niwa* 1878 t. 13 nr 79]. — Ch. de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Poètes illustres de la Pologne au XIX-e siècle. Cycle galicien. Nicea 1879. — Silva rerum. *Kronika Rodz.* 1880 nr 7 s. 228. — J. A. Święcicki: (L. Kurtzmann: Lied von unserem Lande. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1880 t. 4 s. 473-474. — J. H. Rychter: Nieznany wiersz W. Pola, napisany na cześć Klaudyny z Działyńskich Potockiej. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 5 nr 124. — J. Tretiak: Poezja polska po Mickiewiczu. *Gaz. Lw.* 1885 nr 274-275. — M. Dubiecki: Mohort, rycerz kresowy, wobec późniejszych badań. (Fragment studium literackiego). *Przegl. Powsz.* 1889 t. 23 s. 489; przedr. w: Obrazy i studia historyczne. Seria II. W-wa 1899. — Z. Kaczkowski: Słowo o romantyzmie. Gawęda literacka. *Gaz. Nar.* 1891; odb. Lw. 1891. — A. Pilecki: Przyroda w poezji. W-wa 1899 s. 203-206. —

H. Biegeleisen: Nieznany pamiętnik W. Pola. *Świat* (Łódź) 1901 nr 40-45. — H. Biegeleisen: Pieśni Janusza. *Słowo Pol.* 1901 nr 602. — X.: Do genezy piosnki „O gwiazdeczko". *Kur. Poz.* 1901 nr 398. — S. Zdziarski: Wincenty Pol. W: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — (Mohort. Rec.): I. Chrzanowski: Skarga skrzywdzonego poety. *Na powodzian.* W-wa 1904; przedr. w książce: Z epoki romantyzmu. Kr. (1918). — J. Tretiak: Najświętsza Panna w poezji polskiej. Kr. 1904 s. 107-108. — K. Tetmajer: Poeci Tatr. *Nowa Reforma* 1905 nr 25; przedr. w: Szkice. W-wa 1910; przedr. w: Notatki literackie. W-wa 1916. — M. M. (Mann): (Dzieła poetyckie. Rec.). *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1. [Polemika: M. Wiśniowiecki przeciw M. Mannowi. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 1 s. 139-140; Odpowiedź p. M. Manna. Tamże s. 140-142]. — W. L. Antoniewicz: Szajne-katarynka W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 584. — Kustosz: (Pieśni Janusza. Rec.). *Biesiada Lit.* 1907 t. 63 nr 17. — m (K. Makuszyński): Obchód ku czci W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 585. — J. Sokulski: Myśli polityczne W. Pola. *Słowo Pol.* 1907 nr 585. — M. Smolarski: Poezja powstania listopadowego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1910 t. 38 s.

1069-1078 i odb. — F. Szymusik: Wincenty Pol w Polance. Lw. 1910. — K. Bartoszewicz: Korespondencja poetów. Listy W. Pola. *Echo Lit.-Artyst.* 1913 nr 3. — S. Windakiewicz: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914 s. 66-68 i n. — W. Szafer: Zasługi W. Pola dla geografii roślin w Polsce. *Spr. AU* 1915 nr 6; odb. Kr. 1916. — K. Wóycicki: Polski ośmiozgłoskowiec trocheiczny. Przyczynek do systematyki wiersza polskiego. W-wa 1916 *Prace Tow. Nauk. Warsz. Wydz. I* nr 5. —

R. Zawiliński: Wstęp do wyd.: Pieśń o ziemi naszej. Kr. 1920 *BN* I, 21, i wyd. nast. — J. Kallenbach: Wstęp do wyd.: Pieśni Janusza. Kr. 1921 *BN* I, 33, i wyd. nast. — A. Łucki: Wstęp do wyd.: Mohort. Kr. 1922 *BN* I, 52, i wyd. nast. — A. Milata: Wincenty Pol jako poeta geograf (w 50-letnią rocznicę śmierci). *Mies. Pedag.* 1923 nr 3. — S. Niemcówna: Wincenty Pol jako geograf. Kr. 1923. — Wincenty Pol jako krajoznawca. Kr. 1923 *Bibl. Orlego Lotu* nr 5. — W. Śliwina: Pieśń o ziemi naszej W. Pola. Przemyśl 1925. — J. Kallenbach: W. Pol o stosunku pisarza do swego narodu. *Ruch Lit.* 1927 nr 3. — J. Świerzowicz: Nieznany autograf W. Pola. *Ruch Lit.* 1929 nr 10. — J. Birkenmajer: Mój pierwszy wiersz łaciński. *Filomata* 1930 nr 21. — J. Znamirowska: Liryka powstania listopadowego. W-wa 1930. — T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — W. Smolarski: Poezja powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830-1831.* Lw. 1931. — S. Balicki: „Pieśni z ludu — dla ludzi". (W setną rocznicę powstania „Pieśni Janusza"). *Kur. Lit.-Nauk.* 1932 nr 31. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — Z. K. Wójcik: W. Pol, pionier polskiej geografii. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 27. — Z. Tołwiński i J. Wepsięć: Z korespondencji W. Pola. *Pam. Lubelski.* T. 3. Lubl. 1938 i odb. — W. Olszewicz: Podróże W. Pola. *Komunikat Instytutu Śląskiego w Kat.* S. IV 1939 nr 5-6. — Ł. Kurdybacha: Wstęp. W wyd.: Poezje. Jerozolima 1944 *Szk. Biblioteczka na Wschodzie* t. 55. —

M. Romankówna: Nota wydawcy. W wyd.: Pieśni Janusza. Kr. 1949 *Bibl. Arcydzieł Poezji i Prozy* nr 59. — S. Morawski: Program sztuki narodowej w polskiej krytyce artystycznej okresu romantyzmu. *Myśl Filoz.* 1956 z. 3. — J. Czyżewski: O roli W. Pola w dziejach geografii polskiej. Przemówienia na akademii dn. 3 maja 1957 w Auli Uniw. Wr. z okazji 150 rocznicy urodzin W. Pola. *Wszechświat* 1957 nr 8-9. — T. Mikulski: O W. Polu nie jubileuszowo. *Nowe Sygnały* 1957 nr 20. — B. Strzelecka: W. Pol spadkobiercą myśli geograficznej Jana Długosza. Przemówienie na akademii ... z okazji 150 rocznicy urodzin W. Pola. *Czasop. Geograficzne* 1958 z. 1. — S. Jasińska: Nieznany autograf „Pieśni Janusza" w Bibliotece Kórnickiej w świetle kontaktów Pola z Działyńskim. *Pam. Bibl. Kórn.* 1959 z. 7 i nadb. —

K. Lewicki: Wstęp i komentarz. W wyd.: Pamiętniki. Kr. 1960. — (Pamiętniki. Oprac. K. Lewicki. Rec.): J. Jedlicki: Głosy szlacheckiego brewiarza. *Twórczość* 1960 nr 7; Z. Lewinówna: W. Pol o sobie. *Nowe Książki* 1960 nr 10; J. Bb. (Babicz). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1960 nr 3/4; J. B. (Berghauzen). *Mówią wieki* 1961 nr 10; C. Lechicki. *Małopolskie Studia Hist.* 1961 z. 2. — J. Babicz: Nieznane wykłady geografii W. Pola. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1960 nr 3/4. — J. Babicz: Wincenty Pol. (Metodologiczne założenia jego geografii i wpływ Rittera na ich ukształtowanie). *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol.* 1961 S. C z. 4. — P. Hertz: Obrona W. Pola. W: Domena polska. Szkice. W-wa 1961. — I. Jakimowicz: Nota i przypisy do tekstu Pola w zbiorze: Z dziejów polskiej krytyki i teorii sztuki. T. 1. Myśli o sztuce w okresie romantyzmu. W-wa 1961. — T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82. — J. Maciejewski: „Pieśń" i proza W. Pola. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — A. Bartoszewicz: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 3. — M. Janion: Myśli o sztuce w okresie romantyzmu. *Estetyka* R. 4 (1963). — T. S. (Syga): Liryka powstania styczniowego. Wincenty Pol. *Stolica* 1963 nr 43. — J. Broda, J. Szaflarski: Nieznany rękopis W. Pola pt. Geograficzny opis Śląska w zarysie. *Zaranie Śląskie* 1964 nr 3. — J. Kulczycka-Saloni: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — B. Olszewicz: Aleksander Humboldt i polski świat literacki. *Przegl. Hum.* 1964 nr 1.

PONIATOWSKA DIONIZJA (1816—1868)

Historyczka, publicystka.

Ur. 19 listopada 1816 w Kuryłówce na Podolu; córka Dionizego Iwanowskiego i Felicji z Zaleskich, siostry Józefa Zaleskiego, kapitana wojsk polskich, emigranta, przyjaciela poety Józefa Bohdana Zaleskiego. W 1832 została wydana za mąż za Dariusza Poniatowskiego, bogatego ziemianina, właściciela Tahańczy w powiecie kaniowskim. Ok. 1836 wyjechała z mężem w podróż za granicę. W Kissingen poznała Zygmunta Krasińskiego, który ją sportretował pod postacią Julii Horyńskiej w powieści *Herburt*. W jesieni tegoż roku poznała J. B. Zaleskiego, pokochała go z wzajemnością i wywarła wpływ na jego twórczość. W 1842 powtórnie wiele podróżowała, zwiedziła Niemcy, Włochy, Francję. W 1860 zamieszkała na stałe w Hyères. Tam zmarła na gruźlicę 6 lutego 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. Les origines slaves. Pologne et Ruthénie. Paryż 1861; toż w jęz. pol. pt. Rodowody Słowian. Polska i Ruś. Paryż 1861.

2. Luttes des peuples léchites contre les Ouraliens. T. 1-2. Paryż 1874.

3. Odłamek z dziejów Lechii. Bolesław Wstydliwy i Leszek Czarny. Paryż 1875. (Z przedmową J. B. Zaleskiego).

Zawartość: Bolesław Wstydliwy; Leszek Czarny; Stosunki Królestwa Czeskiego z cesarstwem.

D. Poniatowskiej był przypisywany utwór Konstancji z Iwanowskich Rzewuskiej pt. Wspomnienia z młodości od 1830 do 1850 przez K. Nehmer. T. 1-2. Lw. 1874.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Przegl. Poz.* (tu m. in.: Panslawizm i Polska. 1857 t. 24), *Wiad. Pol.* (1857-1861).

Listy

1. Do J. Bohdana Zaleskiego 106 listów z 1835-1868; do Józefa Zaleskiego 23 listy z 1835-1864; do Bohdana i Józefa Zaleskich 27 listów z 1839-1853; do Felicji Iwanowskiej 4 listy z 1836-1843; do Marii Skarp z 1841; do Konstancji Rzewuskiej 21 listów z 1844-1847; do Zofii Zaleskiej 4 listy z 1853-1867; do nieznanej osoby z 1862; notatka. Ogł. D. Zaleski: Listy Dionizji Poniatowskiej do Bohdana i Józefa Zaleskich. T. 1-2. Kr. 1900.

2. Do K. Podwysockiego z 1842. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1280.

3. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1847-1848. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6475.

4. Do J. B. Zaleskiego, dat. Rzym 3 maja 1856. Ogł. J. Tretiak: Bohdan Zaleski na tułactwie. Cz. II: 1838-1886. Kr. 1914.

OPRACOWANIA

J. B. Zaleski: Korespondencja. Ogł. D. Zaleski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1900-1903; wyd. osob. T. 1-5. Lw. 1900-1904. (Tu m. in. listy do D. Poniatowskiej z lat 1853-1868). — J. B. Zaleski: Przedmowa do wyd.: Odłamek z dziejów Lechii... Paryż 1875. — H. Heleniusz (E. Iwanowski): Dionizja Poniatowska. W książce: Wspomnienia lat minionych. T. 2. Kr. 1876. — K. Jarochowski: (Odłamek z dziejów Lechii. Rec.). *Ateneum* 1876 t. 2. — H. S. (Skimborowicz): Polki autorki i artystki. Dionizja z Iwanowskich Poniatowska. *Bluszcz* 1879 nr 16-17. — A. Giller: Bohdan Zaleski. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl. Wieniec pam.* Poz. 1882; odb. Poz. 1882. — A. G. (A. Giller): O życiu i pracach F. H. Duchińskiego, Kijowianina. W jubileuszową rocznicę pięćdziesięcioletnich jego zasług naukowych. Studium. Lw. 1885 s. 124-125. — S. Duchińska: Wspomnienia z 29-cioletniego pożycia z mężem moim 1864-1893. Paryż 1894 s. 24-26, 56-58, 151-153. — D. Zaleski: Przedmowa. W wyd.: Listy D. Poniatowskiej do Bohdana i Józefa Zaleskich. T. 1. Kr. 1900. — (Listy ..., jw. Rec.): M. *Przegl. Powsz.* 1900 t. 67; S. Zdziarski. *Kwart. Hist.* 1900 s. 477-481. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski na tułactwie. Cz. I-II. Kr. 1913-1914.

POPLIŃSKI ANTONI (1797–1868)

Filolog, publicysta.

Ur. w 1797 w Podpłomykach pod Ostrowem w Poznańskiem, gdzie rodzice mieli młyn i nieduży folwark; bliźni brat Jana (zob.). Po początkowej nauce w Ostrowie przeniósł się do gimnazjum w Kaliszu, a na ostatni rok nauki do Poznania. Tu w 1817 ukończył Gimnazjum Św. Marii Magdaleny (razem z Karolem Marcinkowskim). Studia wyższe w zakresie filologii starożytnej i nowożytnej ukończył w 1821 na uniwersytecie berlińskim. W zdobyciu wykształcenia pomógł mu ówczesny namiestnik książę Antoni Radziwiłł. Będąc na uniwersytecie należał do „Polonii", tajnej organizacji studenckiej w Berlinie. Po powrocie do kraju i objęciu posady nauczyciela we Wschowie został, za tę przynależność, w 1822 aresztowany. Dzięki interwencji Radziwiłła śledztwo zostało umorzone. W 1826 został przeniesiony do Poznania i do 1850 uczył w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny. W pierwszych latach pobytu w Poznaniu ożenił się z Marianną Tomaszczykówną. W 1838-1839 razem z Józefem Łukaszewiczem wydawał i redagował w Poznaniu *Tygodnik Literacki*, którego oficjalnym redaktorem był Antoni Woykowski, a w 1840-1846 tygodnik *Orędownik Naukowy*. W 1841 również z Łukaszewiczem prowadził w Poznaniu drukarnię i księgarnię „Nową" oraz należał do Towarzystwa Pomocy Naukowej. W 1852 jako emerytowany nauczyciel objął, po ustąpieniu Łukaszewicza, stanowisko bibliotekarza w Bibliotece Raczyńskich. Zmarł 19 marca 1868 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gramatyka łacińska. Poz. 1835.

2. Elementarbuch der polnischen Sprache zum Gebrauch der Schulen und zum Selbstunterricht. Poz. 1837. Wyd. nast.: Poz. 1839, 1842, 1845, 1851, 1855; Lipsk 1889.

3. Wybór prozy i poezji polskiej dla klas niższych gimnazjalnych i wyższych szkół miejskich. Poz. 1838. Wyd. nast.: Poz. 1844, 1853, 1869.

4. Historia powszechna dla klas niższych szkół realnych i gimnazjalnych, na wzór Woltera ułożona. T. 1-3. Poz. 1844, 1850, 1866. Wyd. nast.: t. 1. Poz. 1852, 1854; t. 2. Poz. 1861.

Ponadto kilka podręczników do nauki języka polskiego i łaciny.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Mrówka Poz.* (1822), *Orędownik Nauk.* (współred. 1840-1846), *Przyj. Ludu* (1834-1838), *Tyg. Lit.* (współred. 1838-1839).

Prace edytorskie

Żywot Jaśnie Oświeconego Księcia Bogusława Radziwiłła św. Państwa Rzymskiego książęcia na Birżach, Dubinkach, Słucku i Kopylu. (Z rękopismów T. Działyńskiego...). Poz. 1840.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 5 listów z 1839--1843. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6457.

2. Do M. Grabowskiego z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1160.

3. Do M. Wiszniewskiego 4 listy z 1840--1841. Ogł. w art.: Z dawnych korespondencji. *Kronika Rodz.* 1886 nr 13.

4. Do K. W. Kielisińskiego 2 listy z 1842, 1844. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1584.

OPRACOWANIA

E. E. (Estkowski): (Historia powszechna. Rec.). *Szkoła Pol.* 1850 z. 11. — Nekrologi: F. M. Sobieszczański. *Tyg. Ilustr.* 1868 t. 2 nr 43; *Dzien. Lit.* 1868 nr 14; *Dzien. Poz.* 1868 nr 71; J. I. Kraszewski: Z roku 1868 Rachunki. Poz. 1869. — T. Żychliński: Kronika żałobna rodzin wielkopolskich od 1863--1876, z uwzględnieniem ważniejszych osobistości zmarłych w tym przeciągu czasu w innych dzielnicach Polski i na obczyźnie. Poz. 1877. — S. Przerowa (K. Jarochowski): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1891; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1-2. W-wa 1957. — A. Danysz. *Enc. wych.* T. 8. W-wa (1912). —

S. Karwowski: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1: 1815-1852. Poz. 1918. — A. Wojtkowski: Edward Raczyński i jego dzieło. Poz. 1929. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — S. Kieniewicz: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935; wyd. nowe uzup. W-wa 1960. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938. — Z. Grot: Hipolit Cegielski. Poz. 1947. — J. Kalkowski: Pisma postępowe sprzed stu lat. Poznański „Tygodnik Literacki", „Rok" i „Dziennik Domowy". *Dzien. Lit.* 1950 nr 3. — J. Maciejewski: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. [Rec.: F. Fornalczyk: Najwybitniejszy tygodnik okresu romantyzmu. *Twórczość* 1964 nr 10].

POPLIŃSKI JAN (1797–1839)

Filolog, publicysta.

Ur. 1797 w Podpłomykach pod Ostrowem; bliźni brat Antoniego (zob.). Jednocześnie uczyli się i studiowali w tych samych szkołach. W 1821 został nauczycielem łaciny i języka polskiego w gimnazjum w Lesznie. Podobnie jak brat, był aresztowany w 1822. Po powrocie do Leszna zajmując posadę rządową był równocześnie prywatnym nauczycielem córek księcia Antoniego Sułkowskiego w Rydzynie, kuratora gimnazjum w Lesznie. W 1828 ożenił się z Katarzyną Herwig. W 1834 założył w Lesznie i prowadził razem z Pawłem Ciechańskim czasopismo *Przyjaciel Ludu*. Zmarł w sierpniu 1839.

TWÓRCZOŚĆ

1. Grammatik der polnischen Sprache nach Kopczyński, Cassius, Bandtkie und Mroziński. Leszno 1829. Wyd. nast.: Leszno 1830, 1837, 1840, 1863; wyd. 6 oprac. W. Nehring. Tor. 1873; wyd. 7 nowo oprac. W. Nehring. Tor. 1881.

2. Wybór bajek polskich z rozprawą o Apologu, wraz z krótkimi biografiami bajkopisów i objaśnieniem miejsc trudniejszych. Leszno 1830.

3. Nowe wypisy polskie, czyli wybór różnych wyimków prozą i poezją dla użytku młodzieży szkolnej. Cz. 1. Leszno 1834; cz. 2 pt. Nowe wypisy. Cz. 2 zawierająca historię prozy polskiej z wyimkami. Leszno 1838. Wyd. nast.: cz. 1. Leszno 1841.

4. Słowo Boże z Starego Testamentu wybrane, podług tłum. ks. Wujka. Poz. 1840.

5. Auswahl von Mustern deutscher Prosaiker und Dichter. Ein Lesebuch zum Gebrauche der Schulen. Cz. 2. Wyd. 3. Berlin 1844.

Ponadto: Poezje; Akt I poematu dramatycznego „Wybranka"; Dziwny romans. Utwór prozą; Początek nieskończonej fantazji. Utwór prozą. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2702, 2703, 2704.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopiśmie: *Przyj. Ludu* (współred. 1834-1839).

OPRACOWANIA

(Wybór bajek polskich. Rec.). *Kur. Pol.* 1830 nr 92. — Wspomnienie o J. Poplińskim. *Tyg. Lit.* 1839 t. 2 nr 1. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1891; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 2. W-wa 1957. — P. Chmielowski: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — S. Karwowski: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1: 1815-1852. Poz. 1918. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — J. Klauzińska: Leszczyński „Przyjaciel Ludu" 1834-1849. *Ziemia Leszczyńska* 1937 nr 1. — M. Tyrowicz: Udział Śląska w ruchu rewolucyjnym 1846-1849. W-wa 1949.

POTOCKI LEON (1799–1864)

Pseud. i krypt.: B. z K.; Bonawentura z Kochanowa; Kamerton; L. P.

Pamiętnikarz, powieściopisarz.

Ur. 1799 w Kochanowie na Białej Rusi; syn Stanisława, generała wojsk polskich, i hrabianki Józefy z Sołłohubów. Był chrześniakiem księcia Józefa Poniatowskiego. Dzieciństwo spędził w Warszawie. Początkowo uczył się pod kierunkiem guwernera Franciszka Kühnla, następnie Stanisława Okraszewskiego, byłego dyrektora gabinetu mineralogicznego króla Stanisława Augusta, członka Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Jednocześnie uczęszczał do szkoły pijarów na Żoliborzu, którą ukończył w 1817. Studiował na Uniwersytecie Warszawskim prawdopodobnie w 1817-1820. W 1820 ożenił się z Barbarą Kossakowską i osiadł w dobrach żony w Rudawie koło Świsłoczy. W 1828 stracił matkę i dwoje dzieci. W tymże roku został szambelanem dworu Królestwa Polskiego. W 1830 był członkiem tymczasowego rządu powstańczego w powiecie poniewieskim, walczył na Litwie i Żmudzi. W październiku 1831 wraz z wojskiem przeszedł granicę pruską pod Świedziebnem. Na emigracji przebywał w Dreźnie wraz z ojczymem Tadeuszem Tyszkiewiczem. Tam poznał Adama Mickiewicza, Wincentego Pola, Stefana Witwickiego. W 1834 skorzystał z amnestii i wrócił do kraju. W tymże roku rozwiódł się z żoną, opuścił Rudawę i w ciągu dwu lat przebywał u rodziny bądź u przyjaciół na Żmudzi, Wołyniu lub Litwie. W Warszawie osiadł w 1836. Przy końcu 1837 rozpoczął pracę w Komisji Spraw Wewnętrznych. Od 1840 do 1848 był naczelnikiem Wydziału Komisji na Okręg Naukowy Warszawski. W 1841 należał do grona założycieli *Biblioteki Warszawskiej*, z którą następnie współpracował. W 1843 ożenił się z Anną Młokosiewiczówną, córką Franciszka, dawnego oficera napoleońskiego (później generała). W 1848 ze względów politycznych został usunięty z pracy w Komisji Spraw Wewnętrznych. W 1853-1857 wyjeżdżał z Warszawy na Litwę i Żmudź, badając tradycje ludowe i zbierając pieśni ludowe. Ostatnie lata spędził u córki Jadwigi na Litwie w Powermeniu, skąd na wieść o wybuchu powstania styczniowego z całą rodziną wyjechał do Rygi. Tam zmarł 6 grudnia 1864.

TWÓRCZOŚĆ

1. Żelisław i Ludomiła. Powieść. *Tyg. Pol.* 1819 t. 2 nr 26; przedr. (bezimiennie) *Rozmaitości* (Lw.) 1819 nr 85.

Utwór mylnie przypisywany Stanisławowi Jaszowskiemu.

Przekł. franc.: Roux de la Corbière: Żelisław et Ludomira. 1820?.

Przekł. niem.: S. Jaszowski: Żelisław und Ludmille. *Mnemosyne* (Lw.) 1824 nr 68-69.

Przekł. ros.: A. Skłabowski. *Ukrainskij wiestnik* 1819.

Przekł. serbsko-chorwackie: J. Magarašević: Želislav i Ljudmila. *Matica Srpska* 1826 cz. 6 s. 129-140. — Przeróbka ilirska pt. Želislav i Ljudmila. *Danica Ilirska* 1835 nr 26-27.

Przekł. słoweński: Selislav in Ljudmila. *Slovenska Bčela* 1852 nr 52-53 (przekł. z ilirskiego).

2. Dwa zakłady... Sztuka w 2 aktach. Wyst. W-wa 27 marca 1841.

3. Wieczór myśliwski w Żarnowcu. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 3; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1843 nr 37. Przedr. pt. Wieczór pierwszy, zob. poz. 18.

4. Wspomnienie Ignacego Lojoli Rychtera, zmarłego w Warszawie d. 26 listopada 1844 r. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1 i odb.

5. Święcone, czyli pałac Potockich w Warszawie. Dat. 21 stycznia 1851. Wyd. Poz. 1854. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1861; W-wa 1914 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 837.

Dedykacja w formie listu: Do mojej żony!

6. Szkic towarzyskiego życia miasta Warszawy z drugiej połowy XIX stulecia. Dat. październik 1852. Wyd. Poz. 1854; przedr. pt. Szkice obyczajowe. *Kur. Wil.* 1861 nr 45-62; toż zob. poz. 16.

7. Wspomnienie o Kownie. Dat. Kowno, maj 1853. Fragm. ogł. pt. Dolina Adama Mickiewicza. *Szkółka dla Dzieci* 1853 nr 5-6; całość wyd. Poz. 1854.

8. Dwaj bracia artyści. Zarys życia towarzyskiego XIX wieku. Dat. 21 paź-

dziernika 1854. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1856 nr 36-106 (z przerwami); wyd. osob. Poz. 1856.

9. Dwie powieści. Poz. 1856.

Zawartość: Józia. Powieść z czasów Stanisława Augusta; Olga Karylos. Powieść poznańska z roku 1815.

10. Urywek ze wspomnień pierwszej mojej młodości. Powst. 1856. Wyd. Poz. 1876.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 7339.

11. Zarysy towarzyskiego życia z dziewiętnastego stulecia. Poz. 1856.

Zawartość: Zarys I. Nieszpetna. (Dat. 4 listopada 1853); Zarys II. Czym jestem, tym będziesz. (Ogł. w pierwszej red. pt. Cztery obrazki. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1).

Dedykacja w formie listu: Do Aleksandry z hrabiów Lavalów hrabini Kossakowskiej.

12. Pamiętniki pana Kamertona. T. 1-3. Fragm. ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 208-243 (z przerwami); 1858 nr 277-346 (z przerwami); całość dat. pod koniec 1860. Wyd. Poz. 1869.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Marszałkowi Feliksowi Siesickiemu w dowód poważania, szacunku i przyjaźni ofiaruje autor L. P.

13. Wincenty Wilczek i pięciu jego synów. Wspomnienie z drugiej połowy ośmnastego i początku dziewiętnastego stulecia. Dat. 24 lipca 1857. Ogł. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1858 nr 305 - 1859 nr 91 (z przerwami). Wyd. osob. dwa tomy w jednym. Poz. 1859. Wyd. nast.: cz. 1-3. W-wa 1907 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 477-479.

Dedykacja: Antoninie N., Lucynie M. i Helenie D., wnuczkom Wincentego Wilczka, poświęca swoją pracę Bonawentura z Kochanowa.

14. Oraison funèbre du comte... prononcée en l'église catholique-romaine de Odessa, le 28 Mars 1860. Odessa 1860.

Wg Estr. IV, 226.

15. Wspomnienia mojej młodości. Świsłocz, Różana, Dereczyn. *Gaz. Codz.* 1860 nr 280-289, 311-316. Wyd. nast.: oprac. M. Federowski pt. Wspomnienia o Świsłoczy Tyszkiewiczowskiej, Dereczynie i Różanie. *Kwart. Litewski* 1910 t. 2-4; 1911 t. 5 i odb.

Dedykacja w formie listu: Do mojej córki Jadwigi ... Pisałem w Powermeniu, 12/24 kwietnia 1859 roku.

16. Przeznaczenie, czyli badacz nauk przyrodzonych. *Kur. Wil.* 1861 nr 39-43; wyd. osob. Wil. 1861 (tu również: Szkice obyczajowe, zob. poz. 6).

17. Kazimierz z Truskowa, czyli pierwszy i ostatni litewski powstaniec. *Dzien. Poz.* 1873 nr 252-286; 1874 nr 40-68; wyd. osob. Poz. 1874.

Dedykacja: Towarzyszom broni, z którymi dzieliłem dobre i złe koleje, cieszyłem się lada umizgiem zwodniczej nadziei, zapłakałem nad jej utratą, pracę moją poświęcam Bonawentura z Kochanowa.

18. Wieczory po polowaniu w Żarnowcu. *Kronika Rodz.* 1875 nr 21-24.

Zawartość: Polowanie pańskie; Polowanie zagonowego szlachcica; Wieczór pierwszy (zob. poz. 3); Wieczór trzeci: Przestroga.

19. Wizyta u lekarza. (Zdarzenie prawdziwe w Warszawie). *Kur. Por.* 1878 nr 209.

20. Opis Inflant. Rkps.

Wg nekrologu w *Czasie* 1864 nr 214.

21. Rekrut. Powieść. Petersb.

Wg nekrologu w *Gaz. Pol.* 1864 nr 293.

22. Trzech wodzów i trzech wieszczów w Montmorency, Dreźnie i Rzymie. Rkps.

Wg nekrologu, jw. poz. 21.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (Poezje, opowiadania, recenzje lit. w 1841-1848), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Korespondenta Warsz. i Zagr.* (tu: Mowa przy zwłokach śp. JX. Kopczyńskiego w kościele pijarskim przed wyprowadzeniem na cmentarz. 1817 nr 15), *Gaz. W. Księstwa Poz.* (1856, 1858--1859), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857--1859), *Kur. Wil.* (1861), *Niezapominajki* (tu: Wieczór modny. (Wiersz). 1842 s. 210; przedr. *Podarek dla Płci Pięknej* 1850 t. 1 s. 210-213), *Rozmaitości* (Lw.; 1819, 1843), *Szkółka dla Dzieci* (1853), *Tyg. Pol.* (1819), *Tyg. Pol. i Zagr.* (tu m. in.: Arthur i Minwana. Duma. 1818 t. 2 nr 23).

Drobne przekłady ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1841, 1844, 1848), *Tyg. Pol. i Zagr.* (1818).

Rkpsy wierszy, satyr obyczajowych, bajek, wspomnień, gawęd i kilku rozpoczętych powieści, wg M. Federowskiego, znajdowały się w posiadaniu Szymona Brunnow, wnuka Potockiego.

Utwory mylnie przypisywane

1. (Leopold Potocki): Wiersze rozmaite przez L. P. Poz. 1830; wyd. tyt. Poz. 1836.

Zob. Estr. III, 506; M. Federowski: Leon hr. Potocki. Jego życie i prace literackie. *Kwart. Litewski* 1911 t. 6

2. I. Jackowski: Powieść z czasu mojego, czyli przygody litewskie. Londyn 1854 (tylko 4 egz.); wyd. nast. Poz. 1858.

Prace edytorskie

1. K. Wojciechowski: Pamiętniki moje w Hiszpanii. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1; odb. W-wa 1845.

2. P. B. Wierzbicki: Wyciąg z pamiętników pułkownika Piotra Bazylego Wierzbickiego. Wyprawa do San Domingo. Ułożył i wydał ...*Bibl. Warsz.* 1847 t. 1.

3. J. Poczobut Odlanicki: Pamiętnik (1640-1684). Przepisał z autografu i przypiskami opatrzył... W-wa 1877.

Listy

1. Do B. Thorvaldsena, dat. Florencja, 27 marca 1824. Rkps Muzeum Thorvaldsena w Kopenhadze sygn. 27. Ogł. z kopii i przełożył na jęz. pol. J. Odrowąż-Pieniążek: Thorvaldsen i pomnik księcia Józefa. *Stolica* 1965 nr 46.

2. Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1841; do A. Szabrańskiego z 1843; do C. Walewskiego 4 listy z 1844-1845; do K. W. Wójcickiego b. r. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

3. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6527.

Bibliograficzne zestawienie podaje M. Federowski: Leon hr. Potocki. Jego życie i prace literackie. *Kwart. Litewski* 1911 t. 6.

OPRACOWANIA

W przeciągu dni kilkunastu... *Dod. do Gaz. Korespondenta Warsz. i Zagr.* 1817 nr 14. (Dot. mowy na pogrzebie O. Kopczyńskiego). — W. K.: Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej. *Bibl. Warsz.* 1847 t. 3. (Sprostowanie wiadomości w „Wyciągu z pamiętników pułkownika P. B. Wierzbickiego"). — (Wspomnienie o Kownie. Rec.). *Przegl. Poz.* 1853 t. 17. — (Szkic towarzyskiego życia miasta Warszawy ... Rec.). *Przegl. Poz.* 1854 t. 18. — (Święcone... Rec.). Tamże. — (Dwaj bracia artyści. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 166. — A. Nowosielski (A. Marcinkowski): (Zarysy towarzyskiego życia... Rec.). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 275. — (Wincenty Wilczek. Rec.): D. (J. Dobrzański). *Dzien. Lit.* 1859 nr 43-47; L. Siemieński. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 14. — Nekrologi: *Czas* 1864 nr 214; *Gaz. Pol.* 1864 nr 293; *Bibl. Warsz.* 1865 t. 1. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — (Pamiętniki pana Kamertona. Rec.): Apg (W. Łoziński). *Dzien. Lit.* 1868 nr 51; *Czas* 1869 nr 16-17; *Dzien. Poz.* 1869 nr 21. — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1871 i wyd. nast. — (Kazimierz z Truskowa. Rec.): L. Powidaj. *Przegl. Pol.* 1873/74 t. 4; *Czas* 1874 nr 119; *Przegl. Lw.* 1874 t. 8. — (Urywek ze wspomnień pierwszej mojej młodości. Rec.): -Ch.-. *Kłosy* 1876 nr 584. (Notatka); S. Tomkowicz. *Przegl. Pol.* 1876/ /77 t. 1; *Przegl. Lw.* 1876 t. 12; *Czas* 1877 nr 26. — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 34; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — K. Wł. W. (Wójcicki): (Pamiętnik J. Poczobuta Odlanickiego. Rec.). *Kłosy* 1877 nr 629. —

L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2. Kr. 1901. — Przedmowa do wyd.: Wincenty Wilczek i pięciu jego synów. Cz. 1. W-wa 1907 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 477. — M. Federowski: Wstęp do wyd.: Wspomnienia o Świsłoczy Tyszkiewiczowskiej, Dereczynie i Różanie. *Kwart. Litewski* 1910 t. 2 i w odb. — G. Manteuffel: Pamiątkowa lipa Chodkiewiczowska. *Ziemia* 1910 nr 50. — M. Federowski: Leon hr. Potocki. Jego życie i prace literackie. *Kwart. Litewski* 1911 t. 6. — H. Piątkowski: Przedmowa do wyd.: Święcone ... W-wa 1914 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 837. — S. Żyżkowski: (Święcone. Rec.). *Gaz. Por. za 2 Grosze* 1914 nr 107. —

F. Ilešić: Motyw „Żelisław i Ludomira". (Stanisław Jaszowski. 1803-1842). *Pam. Lit.* R. 26 (1929) z. 2. — F. Ilešić: Stanisława Jaszowskiego Żelisław i Ludomira u południowych Słowian (dzisiejszych Jugosłowian). *Pam. Lit.* R. 29 (1932) z. 3/4. — J. Janów: „Żelisław i Ludomiła" jako powieść osjaniczna. (Streszcz. referatu). *Spr. Tow. Nauk. we Lw.* 1936 z. 1; odb. Lw. 1936. — C. Zgorzelski: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949 *Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 2 z. 3. — Z. Lewinówna: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — C. Zgorzelski przy współudziale I. Opackiego: Oprac. wyd.: Ballada polska. Wr. 1962 *BN* I, 177.

POTOCKI TOMASZ (1809–1861)

Pseud.: Adam Krzyżtopór; Były Oficer Polski.

Publicysta, ekonomista, prawnik.

Ur. 1809 w Warszawie; syn Michała, senatora wojewody, i Ludwiki z hrabiów Ostrowskich. Od 1824 kształcił się w Warszawie w szkole aplikacyjnej wojskowej, po ukończeniu której w 1827 został porucznikiem artylerii. W 1830 łączyły go przyjazne stosunki z przebywającym w Warszawie Juliuszem Słowackim. W powstaniu listopadowym dosłużył się stopnia kapitana, w bitwie pod Długosiodłem stracił obie nogi. Po upadku powstania poświęcił się gospodarstwu w dobrach swoich w Moskorzewie oraz naukom społecznym i pracy publicystycznej. Głosił konieczność uwłaszczenia włościan. Był członkiem Towarzystwa Rolniczego. W 1861 został powołany na członka Rady Stanu Królestwa Polskiego. Był dwukrotnie żonaty: najpierw z Marianną Aleksandrowiczówną, później z Wandą Ossolińską. Siostry jego, Teresa i Paulina, były kolejno żonami Aleksandra Wielopolskiego. Zmarł 12 grudnia 1861 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O organizacji wojska. Przez byłego oficera polskiego. Z. 1-2. Paryż 1843-1844.

2. Głos z Polski pod panowaniem rosyjskim zostającej do sejmu frankfurckiego w sprawie przyłączenia Wielkiego Księstwa Poznańskiego do Związku Rzeszy Niemieckiej. Kr. 1848.

3. Galicja i Austria jako drugi głos z Polski Kongresowej. Kr. 1848.

4. Głos z Polski pod panowaniem rosyjskim do braci w Galicji i Poznańskiem. Kr. 1848.

5. Stosunek polityczno-religijny Rusi do Polski i katolicyzmu z jednej, do Rosji i prawosławia z drugiej strony. Kr. 1848.

6. O urządzeniu stosunków rolniczych w Polsce przez Adama Krzyżtopora. Poz. 1851. Wyd. nast.: Drugie poprawne wydanie. Poz. 1859.

7. Poranki karlsbadzkie, czyli rozbiór zarzutów, uzupełnień i uwag nad pismem O urządzeniu stosunków rolniczych w Polsce przez Adama Krzyżtopora. Poz. 1858.

8. Portrety wodzów z r. 1830. Rkps. Fragm. pt. Kicki jenerał. Ogł. T. z Potockich Wodzicka: Ze wspomnień dziewczęcych. Pamiętnik Zofii z Matuszewiczów Kickiej 1796-1822. *Przegl. Pol.* 1910/11 t. 2 s. 164-165; odb. Kr. 1910 s. 99-100.

9. Zbiór wierszy patriotycznych. Rkps.

Artykuły i rozprawy z zakresu rolnictwa ogł. w czasopismach rolniczych, m. in.: *Roczniki Gospodarstwa Krajowego* (1842-1861).

Listy

1. Do H. Wodzickiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 11753/II.

2. Korespondencja z 1851-1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 4367.

OPRACOWANIA

J. Słowacki: List do matki z 15 września 1830. Ogł. L. Méyet w: Listy Juliusza Słowackiego. T. 1. Lw. 1899 i wyd. nast. — (O urządzeniu stosunków rolniczych w Polsce. Rec.): C. *Goniec Pol.* 1851 nr 111; F. Woroniecki. *Przegl. Poz.* 1852 t. 14. — (K. Jarochowski): (Poranki karlsbadzkie. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 211. — Nekrologi: *Gaz. Pol.* 1861 nr 297; *Przegl. Poz.* 1861 t. 32; K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — Wiadomości osobiste. *Kur. Por.* 1885 nr 335. (Notatka dot. śmierci). — W. Grabski: Historia Towarzystwa Rolniczego 1858-1861 r. T. 1. W-wa 1904 s. 157-161, 170-171. — T. z Potockich Wodzicka: Ze zwierzeń dziewczęcych. Pamiętnik Zofii z Matuszewiczów Kickiej 1796-1822. *Przegl. Pol.* 1910/11 t. 2; odb. Kr. 1910 s. 98-99. — S. Uruski: Rodzina. Herbarz szlachty polskiej. T. 14. W-wa 1917. — H. Grynwaser: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936 *Bibl. Dziejów i Kultury Wsi* t. 3. — H. Grynwaser: Sprawa włościańska w Królestwie Polskim w latach 1861-1862. W świetle źródeł archiwalnych. Powst. 1937. Wyd. w: Pisma. T. 3. Wr. 1951. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią

włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — K. Pruszyński: Margrabia Wielopolski. Londyn 1944; W-wa 1946 i wyd. nast. — A. M. Skałkowski: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 2-3. Poz. 1947. — H. Mogilska: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — S. Kieniewicz: Sprawa włościańska w powstaniu styczniowym. Wr. 1955.

PRĄDZYŃSKI IGNACY (1792–1850)

Pamiętnikarz, historyk, strateg.

Ur. 18 lipca 1792 w Sannikach w województwie poznańskim; syn Stanisława, późniejszego prokuratora przy sądzie apelacyjnym poznańskim w okresie Księstwa Warszawskiego, i Marianny z Bronikowskich. Uczył się w domu pod kierunkiem ojca i księdza Tylmana, emigranta francuskiego, następnie w Dreźnie studiował nauki matematyczne u kanonika Jezierskiego. W 1807 rozpoczął zawód wojskowy. Kampanię 1812 i 1813 przebył jako oficer inżynierii w sztabie generała Jana Henryka Dąbrowskiego. W styczniu 1815 został przyłączony do Kwatermistrzostwa Generalnego w Warszawie i tu w 1816-1822 wykładał taktykę, strategię i naukę fortyfikacji. W 1824 brał udział w budowie Kanału Augustowskiego. W 1825 ożenił się z Emilią Rutkowską. W 1826-1829 był więziony za udział w tajnych stowarzyszeniach politycznych. W powstaniu listopadowym był twórcą i inicjatorem wielu planów strategicznych. Brał udział w bitwie grochowskiej, po czym został mianowany kwatermistrzem generalnym, a w trzy miesiące później generałem dywizji. 10 kwietnia 1831 odniósł zwycięstwo pod Iganiami. 24 kwietnia tegoż roku został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Ofiarowanego sobie przez Rząd Narodowy 14 sierpnia naczelnego dowództwa nie przyjął. Po upadku powstania został w 1832 zesłany do Wiatki, zatrzymał się jednak z powodu choroby w Jarosławiu, skąd wezwano go do Petersburga w celu napisania pamiętnika o wojnie 1831 r. Osadzony w Gatczynie, napisał w ciągu ośmiu miesięcy pracę w języku francuskim. Proponowanej mu przez cara Mikołaja I służby w wojsku rosyjskim nie przyjął. Po odzyskaniu w 1834 wolności osiadł we wsi Przepiórowie w Sandomierskiem. W 1841-1842 przebywał na kuracji w Graefenbergu. W 1843 przeniósł się do Krakowa. W rewolucji 1848, ze względu na zły stan zdrowia, nie mógł wziąć udziału, odrzucił też proponowane mu przez Węgrów stanowisko naczelnego wodza. Zmarł 20 sierpnia 1850 na Helgolandzie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kurs fortyfikacji polowej. Powst. ok. 1824. Rkps.

2. Kurs taktyki i strategii. Powst. ok. 1824. Rkps podarowany Tow. Przyj. Nauk.

3. Mémoire. Powst. 1828. Wyd. pt. Memoriał o wojnie Rosji z Austrią i Prusami. Z franc. przeł. i oprac. W. Łopaciński. W-wa 1923 *Materiały do Historii Wojskowości Pol.* t. 1.

4. Mémoire historique et militaire sur la guerre de Pologne en 1831. Powst. 1832. Fragm. w przekł. pol. pt. Wyjątek z raportu o wojennych działaniach w roku 1831 zrobionego wskutek wyraźnego rozkazu cesarza Mikołaja. Ogł. *Dzien. Nar.* 1847 t. 7 nr 337-339; całość ogł. A. K. Puzyriewskij: Polsko-russkaja wojna 1831 goda. T. 2. Petersb. 1886. Przekł. pol. pt. Pamiętnik historyczny i wojskowy o wojnie polsko-rosyjskiej w r. 1831. Kr. 1894; toż wyd. 2 Petersb. 1898.

Rkps był w Arch. Moszyńskich, Kr.

5. Czterej ostatni wodzowie polscy przed sądem historii. Powst. po 1848. Wyd. ze wstępem historycznym J. Moszczeńskiego. Poz. 1865. Wyd. nast.: T. 1-2. W-wa 1907; nowe wyd. Kr. 1916 *Bibl. Legionisty* R. IV (z opuszczeniami cenzury).

6. Pamiętniki. Fragm. pt. Bitwa pod Ostrołęką. Ogł. *Kur. Poz.* 1880 nr 221;

całość t. 1-4 oprac. B. Gembarzewski. Kr. 1909.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2632.

Tom wstępny pt. Geneza powstania listopadowego — napisał J. Moszyński.

Ponadto rozprawy z dziedziny wojskowości.

Przekłady

F. Schiller: Wojna trzydziestoletnia. Powst. przed 1829. Rkps.

Listy

1. Do rodziny z 1809-1831. Ogł. J. Moszyński w tomie wstępnym do wyd.: Pamiętniki. Kr. 1909.

2. Do H. Dembińskiego z 1841. Rkps--kopia Bibl. Kórn. sygn. B. K. 2450.

3. Do pułkownika K. Kołaczkowskiego. Ogł. adresat w książce: Biografia jenerała I. Prądzyńskiego. Poz. 1851.

Bibliografię podają: A. Hirschberg: Bibliografia powstania narodu polskiego z r. 1830-1831. Lw. 1882 s. 76, 81. — B. Gembarzewski we wstępie do wyd.: Pamiętniki. T. 1. Kr. 1909. — *Enc. wojskowa*. T. 6 (1937) s. 745-747.

OPRACOWANIA

K. Kołaczkowski: Biografia jenerała I. Prądzyńskiego. Poz. 1851. [Rec.: *Przegl. Poz.* 1851 t. 2]. — K. W. Wójcicki. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — A. Hirschberg: Bibliografia powstania narodu polskiego z r. 1830-1831. Lw. 1882. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne. 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — H. Lisicki: Skrzynecki i Prądzyński w 1831 r. *Kwart. Hist.* 1891 t. 5. — A. Rembowski: Memoriał Prądzyńskiego. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 3; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1902. — S. Schnür-Pepłowski: (Pamiętnik historyczny i wojskowy... Rec.). *Kwart. Hist.* 1898 t. 12. — I. Krasicki: Pamiętniki Prądzyńskiego. *Kraj* 1903 t. 2 nr 35. — M. Massonius: Ignacy Prądzyński 1792-1850. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — J. Moszyński: Geneza powstania listopadowego. Kr. 1909. (Tom wstępny do wyd.: Pamiętniki). — B. Gembarzewski: Prądzyński Ignacy. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — Z. Miłkowski: O I. Prądzyńskim. *Bibl. Warsz.* 1911 t. 2. — A. Sokołowski: Jenerał I. Prądzyński w świetle własnych pamiętników, korespondencji i nowszych badań. *Przegl. Pol.* 1910/11 t. 4; 1911/12 t. 1, 3-4; 1912/13 t. 3-4; 1913/14 t. 1; odb. Kr. 1914. — W. Łopaciński: (Pamiętniki. Oprac. B. Gembarzewski. Rec.). *Kwart. Hist.* 1914 t. 28. — A. Woltersdorf: Jenerał I. Prądzyński a powstanie 1830--1831 r. w świetle źródeł historycznych. W-wa 1917. —

L. Belmont: Dyktatorzy powstania. *Powstanie listopadowe 1830-1831.* Lw. 1931. — (rs.): Wodzowie i twórcy czynu zbrojnego. Garść dat z życia wybitnych postaci walki o wolność 1830-1831 r. Tamże. — J. Sellards: Poland in 1848. Extracts from the Journal of Charles Didier. *Z zagadnień kulturalno-literackich Wschodu i Zachodu.* Kr. 1933-1834. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — *Enc. wojskowa.* T. 6 (1937). —

M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948. — L. Baumgarten: Dekabryści a Polska. W-wa 1952. — J. Danielewicz: Generał Ignacy Prądzyński (1792-1850). W-wa 1954. — W. Rostocki: Władza wodzów naczelnych w powstaniu listopadowym. (Studium historyczno-prawne). Wr. 1955. — T. Łepkowski: Warszawa w powstaniu listopadowym. W-wa 1957. — W. Bortnowski: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 r. do lutego 1831 r.). Łódź 1960 *Łódzkie Tow. Nauk. Wydz. II* nr 31.

PRUSINOWSKI ALEKSY (1819—1872)

Krypt.: A. P.

Kaznodzieja, publicysta.

Ur. 13 lipca 1819 w Gostyniu w Poznańskiem; syn Antoniego, sędziego pokoju, i Agnieszki Szczytowskiej. Zaczął naukę gimnazjalną w Lesznie, po śmierci ojca przeniesiono go w 1836 do Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu i umieszczono w alumnacie. W 1839 wstąpił do seminarium duchownego w Poznaniu. W 1840 udał się z księdzem Prabuckim w podróż do Czech, Saksonii i na Śląsk. W 1841 jako stypendysta diecezji studiował teologię, filozofię i filologię klasyczną na uniwersytecie we Fryburgu badeńskim. W zimie 1842 przeniósł się na uniwersytet berliński. Tu ko-

rzystał ze stypendium rządowego. W 1844 uzyskał stopień doktora filozofii i złożył egzamin nauczycielski (niższy). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1845, po czym objął posadę katechety w gimnazjum macierzystym w Poznaniu. Od 1846 uczył w gimnazjum w Trzemesznie. Ponieważ władze pruskie uznały pracę jego za szkodliwą, przeniósł się w 1847 do Poznania na stanowisko mansjonariusza przy kolegiacie Św. Marii Magdaleny i uczył na pensjach żeńskich prywatnych. Zasłynął jako kaznodzieja i mówca. W 1848 był członkiem Komitetu Narodowego. Był założycielem i redaktorem czasopism ludowych: *Wielkopolanina* (1848) i *Wiarusa* (1849/50), w 1849 należał do redakcji *Szkoły Polskiej*, w 1860-1866 prowadził *Tygodnik Katolicki*. Z racji tej działalności kilkakrotnie miał procesy prasowe i odsiadywał kary więzienne lub płacił grzywny. Był członkiem Ligi Polskiej i członkiem dyrekcji Towarzystwa Pomocy Naukowej w Poznaniu. Dwukrotnie posłował do berlińskiej Izby Deputowanych (1849-1851 i 1862-1863). W 1853 został proboszczem w Grodzisku. W 1859 wziął czynny udział w kongresie niemieckich stowarzyszeń katolickich we Fryburgu. W 1865 znów przeniósł się do Poznania w charakterze penitencjariusza przy kościele metropolitalnym. W 1866 został cenzorem ksiąg w archidiecezji poznańskiej. Zmarł 14 lutego 1872 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. De Erinyum religione apud Graecos. Dissertatio inauguralis mythologica. Berlin (1844). (Na końcu rozprawy autobiografia).

2. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę Adama Mickiewicza odprawionym w Poznaniu w kościele Św. Marcina dn. 15 stycznia 1856. Grodzisk 1856.

3. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę Z. Krasińskiego w Poznaniu w kolegiacie Ś. M. Magdaleny dn. 30 marca 1859. Poz. 1859.

4. Mowa o stanie Kościoła w Polsce, miana na kongresie stowarzyszeń katolickich w Niemczech w Fryburgu d. 15 X 1859. Poz. 1860.

Przekł. franc.: Poz. 1860.

Przekł. niem.: Fryburg 1860.

5. Mowa żałobna na nabożeństwie za duszę śp. Joachima Lelewela, miana w Poznaniu w kościele archikatedralnym dn. 25 czerwca 1861. Grodzisk 1861.

6. O języku polskim w W. Ks. Poznańskim wobec prawa pruskiego. Grodzisk 1861. (Wyd. bezimiennie). Toż jako wstęp do broszury A. Kaczorowskiego pod tymże tytułem. Poz. 1861.

Broszura została skonfiskowana i zniszczona przez władze pruskie.

Ponadto ogłaszał kazania i mowy żałobne.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Gaz. Pol.* (1851), *Kościół i Szkoła* (1846-1848), *Przegl. Poz.* (1852), *Szkoła Pol.* (współred. 1849), *Tyg. Katolicki* (red. 1860-1866), *Wiarus* (red. 1849-1850), *Wielkopolanin* (red. 1848).

Przekłady

1. K. Montalembert: Naród w żałobie. Grodzisk 1861.

2. K. Montalembert: Powstanie polskie. Grodzisk 1863.

Wydania zbiorowe

Mowy pogrzebowe i kazania śp. ks. Aleksego Prusinowskiego, dra filozofii, proboszcza grodziskiego. Wyd. ks. W. Jaskulski. Ze wstępem K. Kanteckiego. Poz. 1884.

Prace edytorskie

1. Alfons Rodrycyusz: O postępowaniu w doskonałościach i cnotach chrześcijańskich. Na polski język przetł. przez X. T. Łęckiego, teologa tegoż zakonu. Grodzisk 1862.

2. P. Skarga: Żywoty świętych Starego i Nowego Zakonu. T. 1-2. Grodzisk 1866.

3. T. Łęcki: Katechizm dla wygody tych, którzy chcą rozumieć te rzeczy, które człowiekowi chrześcijańskiemu wiedzieć należy, jak i owych, którzy innych nauczać mają. Grodzisk 1872.

Listy

1. Do C. Działyńskiej 4 listy z 1846-1867. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. E t. 5.

2. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1850,

1852. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

3. Do H. Cegielskich z 1853 i 1855. Rkps w zbiorach P. Cegielskiej.

4. Do W. Bentkowskiego 11 listów z 1853-1865. Fragm. ogł. S. Karwowski: Z listów ks. A. Prusinowskiego. *Przegl. Wielkopol.* 1913 t. 1 nr 21-23.

5. Do W. Niegolewskiego z 1859 i 1860. Rkps w Arch. w Niegolewie.

6. Do W. Zamoyskiego 5 listów z 1859-1861. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2431.

7. Do L. Niedźwiedzkiego z 1860 i 1861. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2407.

8. Do I. z Czartoryskich Działyńskiej z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. X t. 1.

9. Do O. Pruszałowicza z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich t. 8.

10. Do S. Barącza 3 listy z 1861-1865. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

11. Do W. Bentkowskiego z 25 czerwca, 12 lipca i 29 listopada 1865. Ze zbiorów Pauliny Cegielskiej ogł. *Przegl. Wielkopol.* 1913 t. 1 nr 21.

12. Do A. Jełowickiego w Paryżu. Fragm. listów ogł. K. Kantecki: Ks. A. Prusinowski. Poz. 1884.

OPRACOWANIA

F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — E. Kierski: Czasopisma polskie w Poznańskiem od ich początku. *Przegl. Wielkopol.* 1867 poszyt 1. — K. Jar. (Jarochowski?): Ksiądz Aleksy Prusinowski. *Wieniec* 1872 t. 1 nr 21. — Wł. Cht. (Chotkowski): Ksiądz Aleksy Prusinowski. *Gwiazda Poz.* 1876 nr 7. — S. Przerowa (K. Jarochowski): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — K. Kantecki: Historia dwóch pism ludowych (1848-1850). („Wielkopolanin" i „Wiarus"). *Ateneum* 1884 t. 2. — K. Kantecki: Ks. A. Prusinowski, filozofii doktor, proboszcz grodziski. Wstęp do wyd.: Mowy pogrzebowe i kazania. Poz. 1884; odb. rozszerzona. Poz. 1884. — S. Ż.: (Mowy pogrzebowe i kazania. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1884 t. 4. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1891; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 2. W-wa 1957. — J. Pelczar: Zarys dziejów kaznodziejstwa w Kościele katolickim. Cz. 2. Kaznodzieje polscy. Kr. 1896. — *Enc. kościelna.* T. 21 (1896). — S. Karwowski: Czasopisma wielkopolskie. Cz. 1: 1796-1859. *Dzien. Poz.* 1908; odb. Poz. 1908. — W. Hahn: Prusinowski Aleksy. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — S. Karwowski: Z listów ks. A. Prusinowskiego. *Przegl. Wielkopol.* 1913 t. 1 nr 21. — S. Karwowski: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 2: 1852-1863. Poz. 1918. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — Z. Grot: Ks. Aleksy Prusinowski. Poz. 1935. — H. Majkowski: U księdza, który był dziekanem, politykiem i mówcą. *Polonia* 1936 nr 4129. — A. Wojtkowski: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938. — Z. Grot: Hipolit Cegielski. Poz. 1947. — S. Truchim: „Szkoła Polska" Ewarysta Estkowskiego. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — Z. Grot: Działalność posłów polskich w sejmie pruskim (1848-1850). Poz. 1961. — Z. Grot: Rok 1863 w zaborze pruskim. Udział społeczeństwa polskiego w powstaniu styczniowym. Poz. 1963.

PRUSINOWSKI JAN (1818–1892)

Pseud. i krypt.: Dawny „Przyjaciel Dzieci"; J. J. P.; J. P.; J. Pr.; Jakub Synhajewski.

Poeta, autor opowiadań, publicysta.

Ur. w 1818 we wsi Podorożna, pow. lityński na Podolu, w rodzinie drobnoszlacheckiej. Po ukończeniu szkoły u bazylianów w Lubarze studiował prawo na uniwersytecie w Kijowie, gdzie również brał udział w kółkach konspiracyjnych i przyjaźnił się z Antonim Stanisławskim, późniejszym tłumaczem Dantego. W 1839, w związku z wykryciem konspiracji Szymona Konarskiego, przez krótki czas był aresztowany, potem na skutek zamknięcia uniwersytetu kijowskiego (na rok) przeniósł się na uniwersytet w Kazaniu i tam ukończył studia prawnicze. Pewien czas studiował również w Moskwie.

W 1843 był w Symbirsku i przyjaźnił się z dawnym filaretą Janem Wiernikowskim. Przed 1850 osiadł w Żytomierzu, gdzie najpierw pracował jako urzędnik w kancelarii gubernatorstwa, potem był obrońcą sądowym. W 1857-1860 należał do najbliższych przyjaciół i współpracowników Józefa Ignacego Kraszewskiego w akcjach społecznych w Żytomierzu. Około 1873 prawdopodobnie podróżował za granicę i był w Paryżu. W ostatnich latach życia miał dwa ataki paralityczne. Zmarł 27 listopada / 9 grudnia 1892.

TWÓRCZOŚĆ

1. Oto są grzechy mojego żywota. Kijów 1850.

Wg Edw. P., *Kraj* 1893 nr 3. Poz. wątpliwa. Tytuł tej pozycji jest jednobrzmiący z mottem wyd.: Poezje, zob. poz. 6.

2. Listy z domku za miastem. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 148, 258; 1855 nr 17-18, 45-46, 109, 111, 199, 202-203, 206.

3. Szkice dorywcze. *Dzien. Warsz.* 1854-1855.

Poszczególne szkice: I. Dwaj ślepcy. (1854 nr 26); II. Syn grabarza. (1854 nr 26-27); III. Dziadek i babka. (1854 nr 27); IV. Szkółka w Lubarze. (1855 nr 26); V. Trzech przyjaciół. (1855 nr 30); VI. Muza Novalisa. (1855 nr 30); VII. Brzegi Wołgi w Symbirsku. (1855 nr 32); VIII. Wychowaniec garderobowy. (1855 nr 49-50, 52); IX. Ranek zimowy. (Fantazja). (1855 nr 150); X. Hofman. (Ustęp z notat uniwersyteckich). (1855 nr 101-107).

4. Jak przyszło, tak poszło. Legendy palestranckie. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 324-337.

5. Antonio da Correggio (Allegri). *Dzien. Warsz.* 1855 nr 187-192, 197-198.

6. Poezje. W-wa 1856.

Zawartość: 135 wierszy. Do niektórych z nich dorobili muzykę Stanisław Moniuszko i Apolinary Kątski. Pieśni z muzyką Moniuszki również wydane osobno.

7. Z podań ludu i z obcej mowy. W-wa 1856.

Zawartość: Z podań ludu (tu 10 wierszy); Z obcej mowy (tu drobne przekłady).

8. Skazany. Obrazek z prawdziwego zdarzenia. *Tyg. Powsz.* 1881 nr 13 dod.

9. Książeczka rymowana dla dzieci i piosennik dla młodocianego wieku. W-wa 1889.

10. Pamiętnik. Rkps.

Informacja, jw. poz. 1.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych: *Athenaeum* (1842, 1845-1846), *Bibl. Warsz.* (tu wiersze w 1854 t. 2; 1855 t. 1; Przysłowia ukraińskie w piosnkach. 1862 t. 4 - 1863 t. 3), *Czas* (1854-1855, 1860; tu m. in. list o poezjach Deotymy ogł. L. S. (Siemieński): Kilka listów o Deotymie. 1855 nr 134-135; toż odb. w: L. S.: Pogadanki literackie. Kr. 1855), *Dzien. Lit.* (1854, 1863-1864), *Dzien. Warsz.* (1854-1855; tu m. in.: Memoranda. 1854 nr 134-135, 137-141), *Dzwonek* (1866, 1871), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Kilka słów o Juliuszu Słowackim. (Z notatek Salomei Bécu). 1859 nr 268, 270; Korespondencje z Żytomierza. 1859-1860; Kilka wspomnień z młodości Adama Mickiewicza. 1860 nr 41-45), *Gaz. Pol.* (1861-1864, 1869, 1872, 1877-1888, 1891), *Gaz. Warsz.* (tu: Władysławowi Syrokomli (po przeczytaniu jego poematu: Kęs chleba). Ogł. Wacław P. (Przybylski): Korespondencja. 1856 nr 50).

Kalendarz dom. na r. 1867. W-wa 1866, *Kalendarz ilustr. dla Polek.* W-wa 1861, J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* (1864-1867, 1870; tu m. in.: Maurycy Gosławski. 1867), *Kalendarz rodz. na r. 1868.* W-wa 1867, J. Ungra *Kalendarz warsz. ilustr. na r. 1875.* W-wa 1874, *Kalina* (1870 nr 14), *Kłosy* (1876 nr 591), *Kłosy i kwiaty.* Kr. 1869 (tu: Kość z pól Maratonu), *Kraj* (Petersb.; 1886-1887), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857, 1859), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862, *Kur. Codz.* (1892), *Kur. Pol.* (1890),

Magazyn Mód i Nowości (1861), *Nowiny* (1855-1856), *Ognisko Dom.* (1876), *Opiekun Dom.* (1865-1871), *Pam. Nauk.-Lit.* (1850 t. 2 z. 6), *Po ziarnie.* Wil. 1861, *Przyj. Dom.* (1867-1868, 1870), *Przyj. Dzieci* (1868, 1870-1872, 1888), *Rodzina* (1865-1866), *Strzecha rodz. Kalendarz* (1890, 1892), *Tyg. Ilustr.* (1861-1867; tu m. in.: Jan Czeczot. 1860 t. 1 nr 23; Pamiątki malownicze po rodzinie Słowackich. 1861 t. 3 nr 71; Ziemiaństwo polskie. (Fragment). 1862 t. 6 nr 166), *Tyg. Mód i Nowości* (1862-1871), *Tyg. Mód i Powieści* (1872-1875), *Tyg. Powsz.* (1880-1883; tu m. in.: Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do 1864. 1881 nr 42-43), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej.* Kr. 1893, *Wisła. Księga zbior.* ... *P. Stalmacha.* Kr. 1873.

Po śmierci poety drobne utwory ogł. *Charitas. Księga zbior.* Petersb. 1894

(tu: Z nie wydanych poezyj J. J. Prusinowskiego).

Przekłady

Drobne przekłady wierszy H. Heinego, W. Hugo, M. Lermontowa, A. Puszkina, J. P. Richtera oraz pieśni ruskich — ogł. zob. Twórczość poz. 7 oraz czasopisma: *Bibl. Warsz.* (1864 t. 2), *Kłosy* (1865 nr 2, 7), *Pam. Nauk.-Lit.* (1850), *Po ziarnie.* Wil. 1861, *Tyg. Mód i Nowości* (1864).

Prace redakcyjne

Po ziarnie. Zbiorek pamiątkowy. Wil. 1861. (Współwydawca: Maurycy Krupowicz).

Jest to zbiorek pamiątkowy ku czci Waleriana Tomaszewicza, literata wileńskiego (zob. s. 219).

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1842, 117 listów z 1846-1862 i b. d., 15 listów z 1863-1882 i b. d., list z 1865. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6476, 6527, 6936.

2. Do W. Szymanowskiego z 1854. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6399.

3. Do J. Moczulskiego z 1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6476.

4. Do O. Kolberga z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 t. 3.

OPRACOWANIA

J. I. Kraszewski: List do A. Zawadzkiego z listopada 1854. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty. T. 3. Wil. 1937 s. 240. — Polemika w sprawie ataku na Deotymę: G. W.: Kilka uwag o Czasie krakowskim. *Gaz. Codz.* 1854 nr 281; J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 265; Przegląd literacki. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 217-218; Otóż znowu p. Prusinowski ... *Gaz. Warsz.* 1855 nr 19. — J. K.: Panie Redaktorze... *Gaz. Warsz.* 1855 nr 195. (Zarzut plagiatu w Antonio da Correggio). [Polemika: J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 183. (Poezje. Rec.)]. — (Z podań ludu... Rec.): T. Padalica (Z. Fisz). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 122; A. N. (A. Marcinkowski): Listy Antoniego Nowosielskiego. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 219; Bolesław Wiktor (S. Budziński); O kilku nowszych zbiorach poezji. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1 s. 454. — M. Gliszczyński: Kilka słów nad uwagami p. Prusinowskiego. *Czas* 1860 nr ?; przedr. w: Rozmaitości naukowe i literackie. T. 7. W-wa 1860. (Dot. artykułu o Kraszewskim i Gazecie Codziennej). — × (J. I. Kraszewski): (Po ziarnie. Rec.). *Gaz. Codz.* 1862 nr 43. — Przegląd kompozycyj. *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 48. — A. Pług (A. Pietkiewicz): Józef Ignacy Kraszewski. (Życiorys). *Książka jubileuszowa ... J. I. Kraszewskiego.* W-wa 1880. — (Książeczka rymowana ... Rec.). *Ateneum* 1890 t. 1. —

Wspomnienia pośmiertne: W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1892 t. 6 nr 155; W. Ż. *Kraj* (Petersb.) 1892 nr 49 s. 27; *Wędrowiec* 1892 nr 52; Edw. P. (Paszkowski?). *Kraj* (Petersb.) 1893 nr 3; *Ateneum* 1893 t. 1. — M. Dubiecki: Młodzież polska w uniwersytecie kijowskim przed rokiem 1863. Kijów 1909. — T. Turkowski: Przypisy w: Materiały do dziejów literatury i oświaty. T. 3. Wil. 1937 s. 240, 320. — M. Frąckiewicz: Materiały do słownika biograficznego. Powst. przed 1939. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2159 t. 15. — J. W. Gomulicki: Jan Prusinowski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — C. Gajkowska: Z tajemnic redakcyjnych księgi „Po ziarnie". *Ruch Lit.* 1962 nr 1.

PRZECŁAWSKI JÓZEF EMANUEL (1799—1879)

Pseud. i krypt.: Ciprinus; E. G.; E. J.; Em. J. herbu G.; J. E. herbu G.; J. Em. herbu G.; J. Em. herbu Glaubicz; J. P.; J. Prz.; M; Micros; Mikros; P.; Phalaena J.; Przec.

Publicysta polski i rosyjski, redaktor.

Ur. w 1799; syn Antoniego, podkomorzego słonimskiego. Studiował prawo na Uniwersytecie Wileńskim współcześnie z Adamem Mickiewiczem. Stopień kandydata filozofii uzyskał w 1817. Po ukończeniu studiów w 1818 objął urząd pisarza powiatu słonimskiego. W 1821 został wolnomularzem. W 1822 w celu prowadzenia spraw marszałka powiatu F. Brońskiego udał się do Petersburga i tam osiadł. W 1824 wstąpił do

kancelarii ministra spraw wewnętrznych. W 1830 razem z Franciszkiem Malewskim założył *Tygodnik Petersburski* i następnie był wydawcą i redaktorem tego pisma, mającego od lipca 1833 podtytuł *Gazeta urzędowa Królestwa Polskiego*, przez cały czas jego istnienia, tj. do 1858. Za potępienie powstania listopadowego był skazany zaocznie przez trybunał emigracji polskiej w Paryżu na karę śmierci; wyrok ten został symbolicznie wykonany na jego portrecie. W 1833-1861 był dyrektorem kancelarii Komisji Kodyfikacyjnej Królestwa Polskiego. Jako przedstawiciel Królestwa od 1853 był członkiem Głównego Zarządu Cenzury. W 1859 wyjeżdżał do Paryża. W 1862 został członkiem Rady do Spraw Prasy i pełnił obowiązki jej prezesa do 1865. W 1863 przebywał w Karlsbadzie na kuracji. Żonaty był od 1831 z Francuzką, wdową po hrabim Chwostowie. W 1872 przeniósł się do majątku żony w guberni twerskiej. Zmarł w Twerze 22 grudnia 1879.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pamiętniki rozumowane. Zbiorek I. Fragm. ogł. *Tyg. Petersb.* 1831 nr 10, 29, 38, 52, 66, 97; całość wyd. Wil. 1844 (razem z poz. 2).

2. Śmierć i odrodzenie. Opowiadanie psychologiczne. Wil. 1844 (razem z poz. 1).

3. Kalejdoskop wospominanij Ciprinusa. *Russkij archiw* 1872 s. 1705-1769, 1887-1954, 2269-2334; wyd. osob. cz. 2 i 3. Moskwa 1874.

Zawartość: 1. N. N. Nowosilcow; 2. Adam Mickiewicz; 3. 1811 i 1812 gody.

Fragm. cz. 2 w przekł. pol. ogł. pt. Wspomnienie o pobycie Adama Mickiewicza w Petersburgu. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 260-261.

4. Spiritizm pried sudom zdrawago smysła. Iz zapisok O. P. Twer 1873.

Wg Estr. (1881-1900) III, 450.

5. Wospominanija. Fragm. ogł. pt.: Wospominanija 1818-1831. *Russkaja starina* 1874 t. 11; Aleksandr Siemionowicz Sziszkow r. 1754 †1841 g. Tamże 1875 t. 13; Ciensura 1830-1865. Tamże 1875 t. 14; Ignatij Turkuł, ministr Carstwa Polskogo 1797-1857. Tamże 1875 t. 14; Biegłyje oczerki. Tamże 1876 t. 16 (tu m. in. Iosif Oleszkiewicz, por. poz. 6); Kniaź Ksawierij Druckoj-Lubieckij 1777-1846. Tamże 1878 t. 21; Biegłyje oczerki. Tamże 1883 t. 39; Stanisław Siestriencewicz Bogusz. Tamże 1890 t. 66; Mitropolit Gołowinskij 1807-1855. Tamże.

6. Józef Oleszkiewicz. (Ze wspomnień Petersburga). Z autografu (w jęz. pol.) Bibl. Przeździeckich wyd., wstępem i objaśnieniami opatrzył A. Drogoszewski. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty*. T. 1. W-wa 1914.

Tekst w jęz. pol. różni się od tekstu w jęz. ros. ogł. pt. Biegłyje oczerki. Iosif Oleszkiewicz. *Russkaja starina* 1876 t. 16 s. 559-566 (por. poz. 5).

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1842, 1848), *Gaz. Warsz.* (1851-1852), *Pam. Magnetyczny* (1817), *Rozmaitości* (W-wa; 1820), *Russkaja starina* (1874-1878), *Russkij archiw* (1872), *Szkice Społ. i Lit.* (1876), *Tyg. Ilustr.* (1872), *Tyg. Petersb.* (red. i wyd. 1830-1858; tu wiele artykułów, recenzji i przekładów poezji, m. in. mylnie przypisywany Adamowi Mickiewiczowi wiersz: Do Deotymy z powodu jej improwizacyj. 1853 nr 81), *Tyg. Wil.* (1820).

Przekłady

1. L. Thénard: Chemia. Sposoby poznawania materiałów. Wyjątek z dzieła: Traité de chimie élémentaire ... *Pam. Magnetyczny* 1817 t. 2 s. 227-241.

2. P. Merimée: Waza etruska. *Tyg. Petersb.* 1830 nr 48-49.

3. N. A. Salvandy: Flagi Francji. Wspomnienie Miltona. *Tyg. Petersb.* 1832 nr 35.

4. A. Puszkin: Dama pikowa. *Tyg. Petersb.* 1834 nr 23, 25, 27.

5. M. Korff: Wstąpienie na tron cesarza Mikołaja I. Opisane z najwyższego rozkazu przez sekretarza stanu barona ... (Wydanie trzecie, a dla publiczności pierwsze). *Tyg. Petersb.* 1857 nr 70-94 (z przerwami); wyd. osob. Petersb. 1857.

6. H. Taine: O filozofii sztuki. Kurs wykładany w Szkole Sztuk Pięknych w Paryżu. *Szkice Społ. i Lit.* 1876 nr 17-24.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1837-1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6476.

2. Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej z 1845. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

M. Malinowski: Dziennik... pisany po łacinie podczas pobytu w Petersburgu. (Powst. 1827-1828). Z rękopisu Bibl. Ordynacji Krasińskich wyd., wstępem i objaśnieniami zaopatrzył M. Kridl. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty*. T. 1. W-wa 1914; toż wyd., z oryginału łacińskiego przełożył, wstępem i objaśnieniami opatrzył M. Kridl. Wil. 1914. — A. Mickiewicz: List do J. Przecławskiego, dat. Rzym, 2 maja 1830 r. Ogł. W. Mickiewicz: Nieznane listy Adama Mickiewicza i Franciszka Malewskiego. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior*. Wil. 1906. — Józef z Żochów (J. Żochowski): Uwaga ściągająca się do puryzmu języka. *Tyg. Petersb*. 1839 nr 50. — (Śmierć i odrodzenie. Rec.): K. Z. *Pielgrzym* 1844 t. 3; (K. Witte?). *Gaz. Warsz*. 1844 nr 127; Wł. (K. W. Wójcicki). *Bibl. Warsz*. 1844 t. 2; *Tyg. Lit*. 1845 nr 38, 39, 42. — Wyjątek z listu do Wydawcy Tygodnika. (Z Tygodnika Petersburskiego). *Gaz. Warsz*. 1847 nr 73. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz*. Orgelbranda. T. 21 (1865). — (Kalejdoskop wospominanij... Rec.): P. Kukolnik: Anti-Ciprinus. Wospominanije o N. N. Nowosilcewie. *Russkij archiw* 1873 s. 203-200 (mylna paginacja); P. B.: Sienkowskij i Mickiewicz. Zamietka. *Russkij archiw* 1873 s. 632-638; Po powodu wospominanij g-na Ciprinusa. *Russkij archiw* 1873 s. 1052-1056. — (Wospominanija. Rec.): S. Suszkow: Nieskolko zamietok po powodu „Wospominanij" g-na Przecławskogo. *Russkij archiw* 1876 s. 460-471; D. N. Tołstoj: W pamiat' W. W. Skripicyna. *Russkij archiw* 1876 s. 384-392. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: *Czas* 1879 nr 298; *Kur. Codz*. 1879 nr 290; *Nowiny* 1879 nr 360; *Wiek* 1879 nr 291; (J. Heppen). *Tyg. Ilustr*. 1880 nr 234; *Kronika Rodz*. 1880 nr 2. — D. K.: (Biografia Przecławskiego). *Russkaja starina* 1883 t. 39 s. 406. — P. Chmielowski: Józef Ignacy Kraszewski. Zarys historycznoliteracki. Kr. 1888 s. 78 i n. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz z własnych wspomnień. T. 1. Poz. 1890; wyd. 2 Poz. 1929. — A. W. Nikitienko: Dniewnik ... 1860 g. *Russkaja starina* 1890 t. 68 s. 386, 387, 390, 608. — A. M. Skabiczewskij: Oczerki istorii russkoj cienzury (1700-1863 g.). Petersb. 1892 s. 369-378. — W. Ciechowski: Na widowni petersburskiej. Józef Przecławski. *Kraj* 1906 nr 40. — J. Kucharzewski: Czasopiśmiennictwo polskie wieku XIX. W-wa 1911. — W. Korotyński: Nie Mickiewicz ... *Kur. Warsz*. 1912 nr 21. — A. Drogoszewski: Od wydawcy. W wyd.: Józef Oleszkiewicz. *Prace Komisji* ..., jw. —

A. Bar: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce*. T. 5. Kr. 1933. — M. Straszewska: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1 (1832-1840); cz. 2 (1841-1848). Wr. 1953, 1959 *IBL. Studia Hist.-lit*. t. 22-23. — M. Żmigrodzka: Walka o realizm w estetyce i krytyce literackiej kraju w latach 1831-1848. *Pam. Lit*. R. 44 (1953) z. 1. — A. Zajączkowski: Henryk Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski" (1851-1854). *Przegl. Nauk Hist. i Społ*. T. 7 (1957) i nadb. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk*. S. A nr 73. — M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Prace Lit*. VI. Wr. 1964 *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30.

PRZEŹDZIECKI ALEKSANDER (1814—1871)

Pseud. i krypt.: A. P.; Al. de Noire-Isle; Alexandre de Noirville

Publicysta, dramaturg, historyk, wydawca.

Ur. 29 lipca 1814 w Czarnym Ostrowiu na Podolu; syn Konstantego, marszałka szlachty podolskiej, i Adelajdy z Olizarów. Nauki początkowe pobierał w domu wyłącznie w języku francuskim. W 1827-1831 kształcił się w Liceum Krzemienieckim, a w 1833-1834 studiował historię i filologię na uniwersytecie w Berlinie. W 1833 podróżował po krajach skandynawskich. W 1839 z rozporządzenia rządu podróżował po Wołyniu i Podolu w celach statystycznych. Około 1843 ożenił się z Marią Tyzenhauzówną. W 1846-1849 podróżował wiele po zachodniej Europie; w Watykanie poszukiwał do-

kumentów polskich. W 1847 został współredaktorem *Biblioteki Warszawskiej*. W 1867 wyjeżdżał do Antwerpii jako przedstawiciel *Biblioteki* na międzynarodowy Kongres archeologiczny, a w 1869 jako delegat Towarzystwa Naukowego Krakowskiego na takiż Kongres w Kopenhadze. Był członkiem wielu towarzystw naukowych krajowych i zagranicznych oraz kawalerem orderów. Zmarł 26 grudnia 1871 w Krakowie. Kontynuację jego nie wykończonych prac podjął Józef Łepkowski.

TWÓRCZOŚĆ

1. Don Sebastian de Portugal. Drame historique en prose en 3 actes et 5 tableaux. Petersb. 1836.

2. Szwecja. Wspomnienia jesienne z r. 1833. Fragm. ogł. *Gaz. Codz.* 1836 nr 1364; całość wyd. W-wa 1836. Wyd. nast.: Wil. 1851.

Dedykacja: Matce mojej — upominek miłości.

3. Podole, Wołyń, Ukraina. Obrazy miejsc i czasów. Fragm. pt. Kamieniec Podolski. Ogł. *Przyj. Ludu* 1841 t. 2 nr 3-10; fragm. pt. Wianeczek z barwinku. Podanie gminne z czasów dawnych. *Magazyn Mód* 1841 nr 21; całość wyd. t. 1-2. W-wa 1841.

4. Próby dramatyczne polskie. Wil. 1841.

Zawartość: Halszka z Ostroga. Drama historyczna w 5 aktach. (Wyst. Kr. 1858); Kapitalik. Komedia w 2 aktach ze znanej powieści Jadama (A. Gorczyńskiego) ułożona.
Rkps Ossol. sygn. 11499/I, 11011/I.

5. Jadwiga. Dramat historyczny w 5 aktach. Fragm. z aktu 1 i 5. Ogł. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 3; całość wyd. Wil. 1844. Wyst. Kr. 1845 (jako dramat w 4 aktach).

6. Mieczysław Pierwszy, obraz z dziejów polskich. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4 i odb.

7. Szwecja i pisma rozmaite. Wil. 1845.

Zawartość: Szwecja (nie jest to poz. 2); Trzy chwile w życiu. Powieść. (*Pielgrzym*. 1844); Ostatnia z Dolskich. Podanie familijne. (*Athenaeum* 1841 t. 5); Mazepa. Wiadomość historyczna. (*Przyj. Ludu* 1842/43 nr 8-12); Fenella. Wspomnienie z podróży do Litwy.

8. Paweł z Przemankowa. Rys historyczny z drugiej połowy XIII wieku w Polsce, z nieznanych po większej części lub mało znanych źródeł skreślony. *Bibl. Warsz.* 1851 t. 2 i odb.

9. O Polakach w Bononii i Padwie. *Gaz. Codz.* 1853 nr 129, 133, 134, 141, 151, 158, 159; odb. W-wa 1853.

10. Ślady Bolesławów polskich po obcych krajach. Opowiadanie historyczne. W-wa 1853.

11. Życie domowe Jadwigi i Jagiełły. Z rejestrów skarbowych z lat 1388-1417. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 3 - 1854 t. 2; wyd. osob. W-wa 1854.

12. Deux reines de France. Drame en 5 actes et en 6 tableaux suivi de notes historiques. Paryż 1866.

13. Jagiellonki polskie w XVI wieku. Obrazy rodziny i dworu Zygmunta I i Zygmunta Augusta, królów polskich. Wstęp ogł. *Dzien. Lit.* 1868 nr 3; całość wyd. t. 1-4. Kr. 1868; t. 5 z podtyt. Uzupełnienia, rozprawy, materiały. Wyd. J. Szujski. Kr. 1878.

14. Nazajutrz po balu. Komedia w 1 akcie. Wyst. Kr. 1868.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Album warsz.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1845 (tu: Święty Wojciech. Urywek z Bolesławowskich czasów), *Athenaeum* (tu m. in.: Wiadomość o szkicach Szymona Czechowicza. 1842 t. 2), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Uwagi nad dziełem: Osmanida, poemat epiczny Jana Gundulicza z języka iliryjskiego na włoski przez M. A. Widowicza przełożony w Raguzie 1838 r. 1844 t. 1; O dzisiejszym stanie sztuki dramatycznej w Polsce ze względu na najnowsze w tym rodzaju utwory. 1844 t. 2; Podróże po Polsce w XII i XIV wieku. 1844 t. 4; Wstęp do wiadomości bibliograficznej o pismach zawierających w sobie rzeczy polskie, przejrzanych po niektórych bibliotekach i archiwach zagranicznych, a zwłaszcza rzymskich, w latach 1846 i 1847. 1847 t. 3-4; 1850 t. 1. Grobowiec Ryksy, królowej polskiej w Kolonii. 1848 t. 4; Krzysztof Urbanowicz, starosta hubski. Obrazek historyczny z listów własnoręcznych króla Stanisława Leszczyńskiego skreślony. 1856 t. 3; Kilka nowych szczegółów dotyczących Łukasza Górnickiego. 1862 t. 2; Wilhelm Machaut, truwer francuski. 1868 t. 1), *Czas* (tu m. in.: Trzy domy gościnne w Krakowie. 1871 nr 4), *Dzien. Poz.* (tu m. in.: Sprawozdanie z czynności wydawnictwa dzieł Długosza. 1865 nr 67-68; Od wydawcy dzieł Długosza. 1865 nr 112), *Dzien. Warsz.* (tu: Obrządki pogańskie na Żmudzi do końca w. XVI. 1853 nr 117-118), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Przyczynek z obczyzny

do dziejów krajowych. 1853 nr 313; Listy z podróży. 1854 nr 308-309; Jan III i dwór jego w Jaworznie. 1856 nr 86-91), *Kłosy i kwiaty*. Kr. 1869 (tu: Don Pietro Ronquillo, poseł hiszpański, do królowej polskiej Eleonory z r. 1674), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu m. in. korespondencje i kroniki w 1857-1858), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862 (tu: Dokumenta oryginalne tyczące się J. Chr. z Gosławic Paska), *Roczn. dla Archeologów, Numizmatyków i Bibliografów Pol.* (1869-1870), *Tyg. Ilustr.* (tu: Kościół Panny Marii w Ćwikowie. 1863 nr 173; Altenburg. 1863 nr 187), *Tyg. Petersb.* (1839-1841, 1843).

Przekłady

1. J. I. Kraszewski: Le Poète et le monde. Paryż 1843.

2. Listy Annibala z Kapui, arcybiskupa neapolitańskiego, nuncjusza w Polsce, o bezkrólewiu po Stefanie Batorym i pierwszych latach panowania Zygmunta III do wyjścia arcyksięcia Maksymiliana z niewoli. Wstęp ogł. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 2; całość wyd. W-wa 1852.

3. T. Taylor: Ofiary. Komedia w 3 aktach. Poz. 1859.

4. A. Dumas (syn): Półświatek. Komedia w 5 aktach. *Kłosy* 1869 dod. do nr 188-190, 192-193 i odb.

Prace edytorskie

1. Źródła do dziejów polskich. T. 1. Wil. 1843. (Współwyd.: M. Grabowski); t. 2. Wil. 1844. (Współwyd. M. Malinowski).

2. Wzory sztuki średniowiecznej i z epoki Odrodzenia po koniec wieku XVII w dawnej Polsce. Seria I. W-wa i Paryż 1853-1855; Seria II. W-wa 1855-1858; Seria III. W-wa 1860-1869. (Współwyd. E. Rastawiecki).

3. Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. T. 1-4. Rzym 1860-1864.

4. Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, biskupa krakowskiego, Kronika polska z rękopisu eugeniuszowskiego. Tłumaczona z łacińskiego przez A. J. (Andrzeja Józefczyka) i M. S. (Marcelego Studzińskiego). Kr. 1862.

5. Pieśń Bogarodzica wraz z nutą, z rękopismu częstochowskiego, z końca wieku XV. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 1 i odb.

6. Modlitwa świętego Kazimierza Jagiellończyka do Najświętszej Panny. Z rękopisów XII, XIV i XV w. i ze źródeł archiwalnych. Kr. 1867.

7. J. Długosz: Opera omnia. T. 2-14. Kr. 1867-1870. (T. 2-6 również z tyt. Dzieła wszystkie).

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego 100 listów z 1840-1874. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6476, 6527.

2. Do M. Grabowskiego z 1841. Rkps (kopia) Bibl. Kórn. sygn. 1160.

3. Do K. W. Wójcickiego 19 listów z 1844-1869 i 1871; do C. Walewskiego 5 listów z 1850, 1851, 1859, 1872 i b. d.; do W. A. Maciejowskiego z 1858; do nieokreślonej bliżej osoby b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

4. Do A. Bielowskiego 32 listy z 1850--1870. Rkps Ossol. sygn. 2432 t. 2.

5. Do K. i K. Lubomirskich 4 listy z 1853, 1869 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 6004/II.

6. Do J. Grabowskiego z 1857. Rkps Ossol. sygn. 4187/II.

7. Do T. Działyńskiego 7 listów z 1858--1860. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. VI t. 1.

8. Do C. Działyńskiej z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich (Teka czarna).

9. Do K. Szajnochy z 1861. Rkps Ossol. sygn. 5878/II.

10. Do A. E. Koźmiana 4 listy z 1861--1863 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 1, 3.

11. Do J. Działyńskiego 2 listy z 1862 i 1871. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 8 t. 2.

12. Do J. Łozińskiego 5 listów z 1864--1867. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

13. Do S. Barącza 3 listy z 1866. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

14. Do W. Kętrzyńskiego 3 listy z 1867--1868. Rkps Ossol. sygn. 6222/II.

15. Do J. Majera z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

16. Do S. E. Koźmiana 2 listy b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

17. Do W. Zamoyskiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Zamoyskich 181.

18. Materiały biograficzne oraz drobne prace literackie znajdują się w Bibl. PAN Kr.

Bibliograficzne zestawienie podaje K. W. Wójcicki: Spis bibliograficzny wszystkich pism A. Przeździeckiego wyjęty z notat do bibliografii polskiej Cypriana Walewskiego. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2; toż w odb. pt. Aleksander Przeździecki. W-wa 1872.

OPRACOWANIA

(Szwecja ... 1836. Rec.). *Przyj. Ludu* 1836/37 nr 1. — M. Grabowski: Listy do A. Przeździeckiego z 1839-1855. Ogł. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce.* S. II t. 3. — A. Tyszyński: (Próby dramatyczne polskie. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2. — (Podole, Wołyń, Ukraina. Rec.): M. Grabowski. *Tyg. Petersb.* 1841 t. 1 nr 32; A. Tyszyński. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2; I. Wodziński: Kilka słów do autora książki pt. ... *Tyg. Petersb.* 1841 t. 1 nr 67; M. Woystomski. *Tyg. Petersb.* 1841 t. 1 nr 23; L. Zieliński: Wilno i wgląd na literaturę krajową. *Lwowianin* 1841 z. 9. — (Źródła do dziejów polskich. Rec.): T. Narbutt. *Tyg. Petersb.* 1843 t. 1 nr 88; 1845 t. 1 nr 38; L. Rzyszczewski. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 4; F. Bentkowski: Uwagi nad dziełem ... *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1. — (Jadwiga. Rec.). S. W. *Przegl. Nauk.* 1845 t. 1 nr 8; E. Ziemięcka. *Pielgrzym* 1845 t. 2. — (Wzory sztuki średniowiecznej ... S. I. Rec.): *Czas* 1852 nr 279; K. (W.) Wójcicki. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 143. — S. Gołębiowski: (Listy Annibala z Kapui. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4. — F. H. Lewestam: (Życie domowe Jadwigi i Jagiełły. Rec.). *Gaz. Codz.* 1854 nr 292. — (Wzory sztuki średniowiecznej ... S. III. Rec.): L. Buszard. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1; J. I. Kraszewski. *Gaz. Pol.* 1862 nr 44, 213. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — (Jagiellonki polskie w XVI w. Rec.): Poznańczyk (K. Liske). *Dzien. Lit.* 1868 nr 29-30; 1869 nr 1; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 4; przedr. w: Dzieła. Wyd. zbior. S. I t. 7. Kr. 1889. — Nekrologi: Wł. Ch. (Chomentowski). *Kronika Rodz.* 1872 nr 7; W. Grochowski. *Tyg. Ilustr.* 1872 t. 1 nr 216-218; Jan ze Śliwina (A. H. Kirkor). *Na dziś. Pismo zbior.* T. 3. Kr. 1872; J. Łepkowski. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 3; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 3; K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2 i odb.; *Gaz. Nar.* 1872 nr 8; *Opiekun Dom.* 1872 nr 2; *Przegl. Lw.* 1872 t. 3. — Aleksander Przeździecki. J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. ilustr.* 1873. — E. S. Świeżawski: Aleksander Przeździecki. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — K. Łepkowski: Aleksander hr. Przeździecki. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 2 i odb. [Rec. Z. Hordyński. *Kwart. Hist.* 1888 z. 1]. — Z. Gloger: A. hr. Przeździecki. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 1. W-wa 1901. — M. Szyjkowski: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — J. Nieć: Józef Ignacy Kraszewski — badacz przeszłości Wołynia. *Księga ku czci J. I. Kraszewskiego.* Łuck 1939. — A. Biernacki: Nieznane listy Prospera Mérimée. *Twórczość* 1961 nr 7. — A. Biernacki: Lice bielsze od mleka. *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2.

PRZYBOROWSKI JÓZEF (1823—1896)

Historyk literatury, językoznawca.

Ur. 7 marca 1823 w Gałęzowie pod Wrześnią w Poznańskiem, w środowisku ziemiańskim; syn Kazimierza i Marcjanny z Waliszewskich. Osierocony w ósmym roku życia, dostał się pod opiekę sąsiada Stanisława Logi. Dzięki niemu jako stypendysta szlacheckiego alumnatu uczył się w gimnazjum w Trzemesznie. Maturę uzyskał w 1843. W tymże roku zaczął studia filologiczne na uniwersytecie wrocławskim, nadal korzystając ze stypendium. W 1852 zdał egzamin „pro facultate docendi" i objął posadę nauczyciela języków klasycznych w gimnazjum trzemeszeńskim. W 1853 ożenił się z Marią Scholz. W 1854 uczył w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W 1857-1863 był archiwistą Archiwum Grodzkiego w Poznaniu. W 1863 został naczelnym bibliotekarzem Biblioteki Szkoły Głównej w Warszawie i lektorem, a w 1865 profesorem nadzwyczajnym języka polskiego w Szkole Głównej. Po reorganizacji uczelni w 1869 został lektorem języka niemieckiego. W 1871 zwolniono go ze stanowiska bibliotekarza. W 1872 objął kierownictwo Biblioteki Ordynacji Zamoyskich. W 1874 rozpoczął wydawanie *Wiadomości Archeologicznych* i redagował je do 1882. Był współpracownikiem *Encyklopedii*

powszechnej, *Wielkiej encyklopedii powszechnej ilustrowanej* i *Słownika języka polskiego*. Był członkiem Akademii Umiejętności i wielu towarzystw naukowych. Ze stanowiska lektora języka niemieckiego zwolniono go w 1887, a w 1888 przeszedł na emeryturę. W 1882 w Warszawie obchodził dwudziestopięciolecie swej działalności naukowej. Zmarł 13 maja 1896 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiadomość o życiu i pismach Jana Kochanowskiego. Poz. 1857.

2. Znaczenie wsteczy w sądownictwie polskim za panowania Wład. Jagiełły. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3 i odb.

3. Vetustissimam adjectivorum linguae polonae declinationem monumentis ineditis illustravit ... *Program Gimn. Św. Marii Magdaleny* na r. szk. 1860/61. Poz. 1861.

4. Wycieczki archeologiczne po prawym brzegu Wisły. *Wiad. Archeol.* 1874 t. 1 i odb.

5. Wycieczki archeologiczne nad Świder. *Wiad. Archeol.* 1874 t. 2; wyd. osob. W-wa 1875.

6. Wycieczki archeologiczne nad Tyśmienicę. W-wa 1876.

7. Rok śmierci Fab. Seb. Klonowicza. *Ateneum* 1878 t. 1 i odb.

8. Wydanie krakowskie dzieła Jana z Turrecrematy Explanatio in psalterium opisał... *Przegl. Bibliogr. Archeol.* 1881 i odb.

9. Baltazara Opecia Żywot Pana Jezusa w pięciu wydaniach wieku XVI bibliograficznie opisał ... *Przegl. Bibliogr.-Archeol.* 1882 i odb.

10. Przyczynki do historii mennic wielkopolskich w końcu XVI wieku. *Bibl. Warsz.* 1883 t. 1 i odb.

11. Kilka uwag o numizmatyce średniowiecznej z powodu dzieła K. Stronczyńskiego Monety dawnej Polski. W-wa 1884; toż w formie recenzji ogł. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1.

12. Wykopalisko monet X i XI w. dokonane w roku 1882. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1 i odb.

13. Mniemany przywilej na założenie kościoła w Górze i nazwisko kronikarza Baszka. Badanie historyczno-krytyczne. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1 i odb.

14. „Dosia" wobec nauki. Szczątki zaimka si, sia, sie w polszczyźnie. Badanie językowe poświęcone dawnym słuchaczom. *Bibl. Warsz.* 1889 t. 2 i odb.

Rozprawy, artykuły i recenzje ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (tu m. in.: Jana Kochanowskiego „Pieśń o potopie". Studium bibliograficzne. 1876 t. 1-3), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Probostwo poznańskie Jana Kochanowskiego. 1859 t. 1; Kilka szczegółów do życiorysu Szymona Starowolskiego. 1889 t. 1), *Dzien. Lit.* (tu m. in. recenzje w 1857, 1859), *Enc. powsz.* Orgelbranda (1868), *Gaz. Warsz.* (tu m. in.: Prowe Wielkopolski. 1856 nr 182; Mennica Łobżańska. 1856 nr 194), *Kwart. Hist.* (tu: Rok urodzenia króla Michała Wiśniowieckiego. 1895 s. 485-486), *Pismo zbior. wil.* (tu: Wiadomość historyczna o krwawym diable. 1859 z. 1), *Prace Filol.* (tu: Urywek kazań dla młodzieży szkolnej z głoskami polskimi w. XV. 1855 s. 199--204), *Przegl. Bibliogr.-Archeol.* (1881--1882), *Przegl. Katolicki* (tu: Breve Mikołaja V w sprawie Jędrzeja Spławskiego, biskupa łuckiego. 1885 nr 4), *Tyg. Ilustr.* (tu: Samuel Bogumił Linde. 1871 nr 179-180), *Tyg. Poz.* (tu m. in.: Rok urodzenia i śmierci M. Reja. 1862), *Tyg. Powsz.* (tu: Nieznane wydanie jednego z dawniejszych utworów J. Kochanowskiego. 1885 nr 2), *Wiad. Archeol.* (red. 1874-1882; art. 1873-1874, 1882), *Wielka enc. powsz. ilustr.* (1890-1896), *Wszechświat* (tu: Jan Kazimierz Zawisza. 1887 nr 19).

Ponadto: Głosownia języka polskiego. Wykłady miewane w Szkole Głównej w r. 1864; Etymologia języka polskiego. Wykłady wygłoszone w Szkole Głównej w Warszawie w r. 1865; Morfologia języka polskiego. Wykłady miewane w Szkole Głównej w r. 1865; Notatki. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1903, 1904, 1905.

Prace edytorskie

1. Listy Adama Burskiego, profesora Akademii Zamojskiej, ogłosił... *Bibl. Warsz.* 1884 t. 2 i odb.

2. J. Kochanowski: Dzieła wszystkie. Wydanie pomnikowe. T. 1-4. W-wa 1884. (Wspólnie z K. Przeździeckim i in. Samodzielnie oprac. Fraszki i t. 4 zawierający Carmina latina).

3. Kilka nieznanych listów Szymona Szymonowicza. *Bibl. Warsz.* 1895 t. 2 i odb.

Listy

1. Do W. A. Maciejowskiego z 1858; do nieokreślonej bliżej osoby 3 listy z 1860-1872; do C. Walewskiego z 1872. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

2. Do A. Prusinowskiego z 1868. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 1.

3. Do W. Kętrzyńskiego 2 listy z 1869. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 3.

4. Do Z. Celichowskiego 48 listów z 1870-1893. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Bibl. 49.

5. Do A. Bielowskiego 11 listów z 1875. Rkps Ossol. sygn. 2432/II t. 3.

6. Do W. Kętrzyńskiego 5 listów z 1878-1893. Rkps Ossol. sygn. 6222/II.

7. Do H. Łopacińskiego z 1889-1893. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2273.

8. Do T. Działyńskiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. VI t. 3.

9. Rękopisy wykładów wygłoszonych w Szkole Głównej oraz drobne notaty znajdują się w Bibl. PAN w Kr. sygn. 1903, 1904, 1905.

OPRACOWANIA

(Wiadomość o życiu i pismach J. Kochanowskiego. Rec.): K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 2; *Dzien. Lit.* 1857 nr 29-31. — A. A. Kryński: Józef Przyborowski. *Tyg. Ilustr.* 1882 t. 1 nr 325. — Spis uczonych i literatów. Przyborowski Józef. *Ruch. Kalendarz encyklopedyczny na r. 1889.* W-wa 1889. (Życiorys oparty na autobiograficznych notatkach). — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1891; wyd. 2 oprac. Z. Grot. T. 1-2. W-wa 1957. — W. Hahn: (Kilka nieznanych listów Sz. Szymonowicza. Rec.). *Kwart. Hist.* 1895 s. 691. — Nekrologi: B. Uczeń. *Biesiada Lit.* 1896 t. 41 nr 23; H. D. *Kraj* 1896 nr 20; W. Korotyński. *Wiek* 1896 nr 111; Wer. (A. Skrzynecki): Światła i cienie. *Wędrowiec* 1896 nr 21; *Ateneum* 1896 t. 2; *Bibl. Warsz.* 1896 t. 2; *Dzien. Poz.* 1896 nr 114; *Gaz. Warsz.* 1896 nr 129-130; *Prawda* 1896 nr 21. — A. A. Kryński: Katedra języka polskiego. Profesor Józef Przyborowski. W zbiorze: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1. Kr. 1900. —

A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — H. Szachtówna: Józef Przyborowski. Zarys monograficzny. Powst. Poz. 1938. (Praca magisterska nie drukowana). — B. Zakrzewski: J. Przyborowski na studiach we Wrocławiu. *Sobótka* 1947; odb. Wr. 1948. — J. Kostrzewski: O „emigrantach" naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* 1957 (= *Księga pam. w stulecie Poz. Tow. Przyj. Nauk.* Poz. 1957).

PUZYNINA GABRIELA (1815–1869)

Pseud. i krypt.: Gabryjela P.; Gabryjela z G... P...; G. Puz...na; P. G.

Ur. 24 września 1815 w Dobrowlanach, na Wileńszczyźnie; córka Adama Günthera i Aleksandry z Tyzenhauzów. Pochodziła z zamożnej rodziny arystokratycznej. W 1851 wyszła za mąż za Tadeusza Puzynę i zamieszkała w Horodziłowie w powiecie oszmiańskim. Zmarła 16 sierpnia 1869 w Horodziłowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. W imię Boże. Wil. 1843. (Zbiorek wierszy).

2. Dalej w świat przez autorkę „W imię Boże". Wil. 1845. (Zbiorek wierszy).

3. Dzieci litewskie, ich słówka, odpowiedzi, postrzeżenia. Z prawdziwych wydarzeń zebrała autorka „W imię Boże". Wil. 1847. Wyd. 2 poprawione i uzupełnione siedemnastoma powiastkami. Wil. 1856.

4. Prozą i wierszem przez autorkę „W imię Boże". T. 1. Wil. 1856; t. 2 pt. Proza i wiersze. Wil. 1857.

5. Małe a prawdziwe opowiadania. Wil. 1857.

6. W imię Boże. Dalej w świat. Zbiór poezyj dawniejszych i nowych. Wyd. 2 poprawione i pomnożone. Wil. 1859.

Na karcie tyt. podano niesłusznie: „wyd. 2"; książka zawiera tylko wybrane wiersze z poz. 1, 2 oraz wiele nowych utworów.

7. Czy ładna, czy bogata? Komedia w dwóch aktach wierszem. Wyst. Wil. 1859. Wyd. razem z poz. 9 pt. Teatr amatorski. Petersb. 1861.

8. Muzułmanin na Litwie. Krotochwila. Powst. 1859. Wyst. Wil. 1860.

9. Za miastem. Obrazek. Wyst. Wil. 1860. Wyd. razem z poz. 7.

10. Krzyż wojskowy. Komedia. Wyst. Wil. 1861.

11. Hrabina się nudzi. Obrazek z modnego świata, w dwóch odsłonach. *Kłosy* 1869 nr 219-220.

12. Trafiła kosa na kamień. Krotochwila w dwóch odsłonach. (Z pism pośmiertnych). *Kronika Rodz.* 1870 nr 7.

13. Obrączki zaręczynowe. Obrazek salonowy w 1 akcie. (Z pism pośmiertnych). *Kronika Rodz.* 1870 nr 21-22.

14. Jadwiga. Dramat historyczny z XIV w. w 5 aktach i 6 odsłonach. Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* 18. Wyd. 2 Poz. 1886.

Przekł. serbsko-chorwacki: Pančevo 1881.

15. Córka filozofa. Komedia. B. m. r.

16. Pamiętniki. Fragm. pt. Moja pamięć· Ogł. *Kronika Rodz.* 1886; fragm. przytoczył C. Jankowski: Powiat oszmiański. T. 2. Petersb. 1897; obszerne fragm. pt. W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Wil. 1928.
Rkps znajdował się w bibl. Przeździeckich W-wa; zniszcz. 1944.

Drobne utwory ogł. w czasopismach· *Biruta* (tu wiersze w 1838), *Bluszcz* (tu wiersze w 1866-1868), *Czas. Dod. Mies.* (tu wiersz: Głos siostry Litwinki. 1858 t. 12), *Czytelnia Niedzielna* (1859), *Dzien. Warsz.* (tu korespondencje z Neapolu 1865-1868), *Dzwonek* (1869), *Gaz. Codz.* (tu wiersze w 1854; O szczęściu. 1854 nr 38; Za i przeciw. Zdarzenie prawdziwe. 1856 nr 135-136; Zemsta Litwinki. 1856 nr 139-140), *Kalina* (1869), *Kłosy* (Tajemnica Ondyny. Opowiadanie. 1870 nr 236-241), *Kółko Dom.* (1865-1867; tu m. in.: O nauczycielstwie. List młodego nauczyciela do siostry. 1865 s. 324-327), *Kronika Rodz.* (tu: Korespondencje. 1867 nr 23; Wspomnienie z wycieczki do Marienbadu. 1867 nr 23; 1868 nr 16), *Kur. Warsz.* (tu m. in. wiersze w 1857), *Motyl* (tu wiersz: Już karnawał. 1828), *Mrówka* (Lw.; 1869), *Niewiasta* (1862), *Niezapominajki* (1847), *Nowiny* (1854-1855), *Noworocznik ilustr. dla Polek* (1861-1863), *Ondyna Druskienickich Źródeł* (1845), *Opiekun Dom.* (1865-1869), *Pielgrzym* (1844-1845), *Przyj. Dom.* (tu opowiadania, wiersze, szkice w 1858-1869), *Słowo* (Petersb.; 1859), *Tyg. Mód i Powieści* (1867), *Tyg. Ilustr.* (1866-1868; tu m. in.: Dwie nędze. Przeróbka z poematu p. Legouvé. 1866 nr 22-23).

Po śmierci autorki drobne utwory ogł.: A. Czartkowski: Ze sztambucha Kazimiery Wołowskiej. *Ruch Lit.* 1932 nr 2 (tu wiersz, inc.: Jednak jeżeli życie...).

Ponadto wiersz. inc.: Musi być zimny jako lodu bryła... Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

Listy

1. Do Ignacego Chodźki 9 listów z 1850-1856. Ogł. T. Kończyc: Gabriela Puzynina i jej listy do Chodźki. *Bluszcz* 1909 nr 2, 3, 5, 7, 9, 11, 12.

2. Do J. I. Kraszewskiego z 1857. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6476.

3. Do A. Wagi z 1860; do K. Lewockiej 2 listy z 1868, 1869; do nieznanego adresata bez daty. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(W imię Boże. Rec.): K. B...cki (Bujnicki). *Tyg. Petersb.* 1843 nr 68; M. Grabowski. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 63; E. Ziemięcka. *Pielgrzym* 1843 t. 4. — M. Grabowski: List do G. Puzyniny z 1844 r. Ogł. w art.: Z teki autografów biblioteki hr. Przeździeckich. (Nie wydane korespondencje literackie). *Kronika Rodz.* 1891 nr 16. — E. Ziemięcka: (Dalej w świat. Rec.). *Pielgrzym* 1845 t. 3. — (Prozą i wierszem. Rec.): Wacław P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 126; Ψ (W. Wieczorkowski). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 28. — (Małe a prawdziwe opowiadania. Rec.): J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 20; A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 281. — (Czy ładna, czy bogata. Rec.): Wacław P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 193. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — Wspomnienia pośmiertne: M. Ilnicka. *Bluszcz* 1869 nr 42; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 92; *Kłosy* 1869 nr 228; *Kronika Rodz.* 1869 nr 23; A. E. Odyniec. *Kronika Rodz.* 1870 nr 3. — P. Chmielowski: (Hrabina się nudzi. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4. — J. I. Kraszewski: (Jadwiga. Rec.). *Tydzień* (Drezno) 1870 nr 12. — Władysław Sab. (Sabowski): E. Ziemięcka i G. Puzynina. *Opiekun Dom.* 1870 nr 32. — P. Chmielowski: (Obrączki zaręczynowe; Trafiła kosa na kamień. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3. — C. Jankowski: Powiat oszmiański. T. 2. Petersb. 1877. — L. Uziębło: Nieznany

utwór Puzyniny. *Kur. Litewski* 1906 nr 295. — T. Kończyc (Grot-Bęczkowski): G. Puzynina i jej listy do Chodźki. *Bluszcz* 1909 nr 2-12. — A. Czartkowski i H. Mościcki: Wstęp. W wyd.: W Wilnie i w dworach litewskich. Wil. 1928. — (W Wilnie i w dworach litewskich. Rec.): S. Bednarski. *Przegl. Powsz.* 1928 nr 539; K. B. (Bielańska). *Kobieta Współcz.* 1928 nr 32; K. Chodynicki. *Ateneum Wil.* 1928 nr 175-178; I. Chrzanowski. *Ruch Lit.* 1928 nr 9; Cz. J. (Jankowski): Jeszcze o dawnych czasach. *Słowo* 1928 nr 146; H. Romer-Ochenkowska: Wielki świat szlachecki. *Kur. Wil.* 1928 nr 157; *Myśl Nar.* 1931 nr 47. — T. Syga: Woda z Niemna. W-wa 1957.

R

RACZYŃSKI EDWARD (1786–1845)

Krypt.: Edw. R...; Edward R....; Hr. E. R.; R.

W y d a w c a, p u b l i c y s t a.

Ur. prawdopodobnie 2 kwietnia 1786 w Poznaniu, w rodzinie magnackiej; syn Filipa, generała wojsk polskich, i Michaliny z Raczyńskich. W czwartym roku życia, po śmierci matki, wraz z bratem Atanazym znalazł się pod opieką babki Wirydianny Mielżyńskiej w Chobienicach. Pierwsze nauki pobierał od księdza Plucińskiego. Po śmierci babki w 1793 obaj bracia wrócili do ojca w Rogalinie. W 1804 rozpoczął na uniwersytecie we Frankfurcie nad Odrą studia w zakresie językoznawstwa i nauk przyrodniczych, w 1805 przeniósł się na uniwersytet berliński. W 1806 wraz z bratem zgłosił się ochotniczo do wojska. Najpierw należał do gwardii honorowej Napoleona, potem wstąpił do Legionu Dąbrowskiego; brał udział w walkach na Pomorzu i w Prusach Wschodnich. Po zawarciu pokoju w Tylży wrócił do Wielkopolski i zajmował się kartografią wojskową. W 1809 znów walczył jako adiutant generała Stanisława Fiszera. Brał udział w bitwach pod Sandomierzem i Raszynem. W 1810 w randze kapitana, odznaczony krzyżem Virtuti Militari, opuścił wojsko i osiadł w Rogalinie. W 1811-1812 posłował do Sejmu warszawskiego z powiatu poznańskiego. W ciągu następnych dwu lat zwiedził Szwecję, Laponię, Turcję i Grecję. W 1815 po złożeniu hołdu królowi pruskiemu Fryderykowi Wilhelmowi III został mianowany szambelanem, a w 1824 otrzymał tytuł hrabiowski. W tymże roku ożenił się z Konstancją Potocką, córką Szczęsnego, wdową po Janie Potockim. W 1827 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie i rozpoczął intensywną działalność wydawniczą. W 1829 założył w Poznaniu w wybudowanym przez siebie gmachu bibliotekę publiczną im. Raczyńskich, poza tym przyczynił się wielce do upiększenia miasta i ulepszenia jego urządzeń. W powstaniu listopadowym był mianowany delegatem Rządu Narodowego do króla pruskiego. W 1834 otrzymał tytuł honorowego obywatela miasta Poznania. W 1835-1841 przyczynił się do odnowienia Złotej Kaplicy w katedrze poznańskiej. W 1840-1843 żywo interesował się polityką, działając na terenie poznańskich sejmów stanowych. Zmarł śmiercią samobójczą 20 stycznia 1845 w Zaniemyślu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dziennik podróży do Turcji odbytej w roku 1814. Wr. 1821. Wyd. nast.: Wr. 1823.

D e d y k a c j a w formie listu: Esterze Raczyńskiej, ciotce mojej ... Edward Raczyński.

P r z e k ł. f r a n c.: Tailliar: (Fragm. pt.) Voyage à Constantinople. Saint-Pol 1842 (wg Estr. 1843).

P r z e k ł. n i e m.: F. H. von der Hagen: Malerische Reise in einigen Provinzen des Osmanischen Reichs. Wr. 1825.

2. Gabinet medalów polskich oraz tych, które się dziejów Polski tyczą, począwszy od najdawniejszych aż do końca panowania Jana III (1513-1696). T. 1-2. Wr. 1838. (Tekst pol. i franc.); t. 3: Od wstąpienia na tron Augusta II aż do zgonu syna jego Augusta III (1697-1763). Poz. 1841; t. 4, zob. Prace edytorskie poz. 39. Wyd. nast.: t. 1 wyd. 2 Berlin 1845.

T. 1 wyd. 1845 uzupełniony rozprawami: J. U. Niemcewicz: Rozprawa o medalach; S. Potocki: O medalach uważanych co do sztuki rzeźbiarskiej i ich użytku, ze względem na medale polskie; Inwentarz szkatuły książęcia Jego Mości Pana Krzysztofa Radziwiłła z monetą starą, zaczęty dn. 14 kwietnia 1631.

3. Sprawozdanie z fabryki kaplicy grobowej Mieczysława I i Bolesława Chrobrego w Poznaniu. Poz. 1841. Wyd. nast.: K. Raczyńska: Obrona hrabiego Edwarda Raczyńskiego wydana ze wstępem przez żonę. Poz. 1845.

Przekł. niem.: Bericht über den Ausbau der Grab-Capelle Mieczysław's I und Bolesław's des Tapferen zu Posen. Poz. 1845.

4. Wspomnienia Wielkopolski. Fragm. ogł. *Przyj. Ludu* 1842/43 nr 44, 49-52; 1843/44 nr 1-4; całość wyd. pt. Wspomnienia Wielkopolski, to jest województw poznańskiego, kaliskiego i gnieźnieńskiego. T. 1-2. Poz. 1842-1843. Z dodanych do t. 1 66 rycin 18 ukazało się jako wyd. osob. pt. Kościoły ze Wspomnień wielkopolskich wydanych przez ... wyjęte. Poz. 1857.

5. Verhandlungen betreffend das den ersten beiden christlichen Regenten Polens in Posen errichtete Denkmal. Berlin 1844; toż w jęz. pol. pt. Pomnik pierwszych monarchów polskich w Poznaniu. Poz. 1845.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach: *Lwowianin* (1840), *Przew. Rolniczo-Przemysłowy* (1838-1843), *Przyj. Ludu* (1837-1844; tu m. in.: Medal Zygmunta III. 1837/38 nr 34), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Czy krew Kazimierza Wgo, króla polskiego, płynie dotąd w niektórych rodzinach W. Ks. Poznańskiego? Zagadnienie historycznokrytyczne. 1838 nr 9).

Przekłady

1. (J. H. Dąbrowski): Wyprawa generała Jana Henryka Dąbrowskiego do Wielkiej Polski w roku 1794 przez niego samego opisana z jedną mapą. Tudzież wyjątek z autobiografii jego. Poz. 1839.

Jest to przekład bezimiennej publikacji pt. Beiträge zur Geschichte der polnischen Revolution im Jahre 1794. Frankfurt-Lipsk 1796.

Przekł. niem.: I. Erckert: Feldzug des Generals Johann Heinrich Dąbrowski nach Grosspolen. Als Beitrag zur Geschichte der polnischen Revolution im Jahre 1794 von ihm selbst beschrieben. Aus der polnischen Bearbeitung des Grafen E. Raczyński ins Deutsche übersetzt. Berlin 1845.

2. M. Witruwiusz Pollion: O budownictwie. T. 1-2. Wr. 1840 *Bibl. Klasyków Łac. na jęz. pol. przełożonych* t. 5-6. (Razem z tekstem łac., por. Prace edytorskie poz. 22).

3. Wigand z Marburga: Puścizna po Janie Długoszu, dziejopisie polskim, to jest: Kronika Wiganda z Marburga, rycerza i kapłana Zakonu Krzyżackiego, na wezwanie Długosza z rymowanej kroniki niemieckiej na język łaciński przetłumaczona. Poz. 1842. (Razem z tekstem łac. wyd. przez J. Voigta).

Prace edytorskie

1. Listy Jana III, króla polskiego, pisane do królowej Marii Kazimiry w ciągu wyprawy pod Wiedeń w roku 1683. W-wa 1823. Wyd. 2 W-wa 1824.

Dedykacja: Kazimierzowi hrabi Raczyńskiemu wnuk wdzięczny poświęca.

2. E. Lubomirski: Rys statystyczny i polityczny Anglii. Poz. 1829.

3. I. Krasickiego dzieł poetyckich tom I. Poz. 1830.

Zawartość: Myszeis; Monachomachia; Anti-Monachomachia; Wojna chocimska; Pieśni Osjana.

4. Pamiętniki do historii Stefana, króla polskiego, czyli korespondencja tego monarchy oraz zbiór wydanych przez niego urządzeń, z rękopisów zebrane i wydane. W-wa 1830. Przedr. w: J. Albertrandi: Panowanie Henryka Walezjusza i Stefana Batorego, królów polskich. Z rękopismów Albertrandego, z dołączeniem pamiętników ... zebranych przez Edw. hr. Raczyńskiego. Kr. 1861 *Bibl. Pol.* S. V.

Dedykacja w formie listu: Towarzystwu Królewskiemu Przyjaciół Nauk w Warszawie ... Wydawca.

5. J. Sobieski: Dwie podróże ... ojca króla Jana III, odbyte po krajach europejskich w latach 1607 - 13 I 1638. Wydane z rękopismu. Poz. 1833. Wyd. nast.: Poz. 1837; Poz. 1840.

6. J. Chr. Pasek: Pamiętniki ... z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III. Wydane z rękopismu. Poz. 1836. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1837; wyd. 3 Poz. 1840.

Przekł. niem.: G. A. Stenzel. Wr. 1838.

7. J. Kopeć: Dziennik podróży ... przez całą wzdłuż Azję; lotem od portu Ochotska, oceanem przez Wyspy Kurylskie do niższej Kamczatki, a stamtąd na powrót do tegoż portu na psach i jeleniach. Wr. 1837. Wyd. 2 Paryż (1867) *Bibl. Lud. Pol.* t. 9.

8. K. Pliniusz Cecyliusz młodszy: Listy. (Tekst łac. i przekł. pol. R. Ziołeckiego). T. 1-3. Wr. 1837 *Bibl. Klasyków Łac. na jęz. pol. przełożonych* t. 1-3.

Dedykacja w formie listu: Do przesławnej Akademii Krakowskiej.

9. Poselstwo od Zygmunta III, króla polskiego, do Dymitra Iwanowicza, cara moskiewskiego (Samozwańca), z okazji jego zaślubin z Maryną Mniszchówną. Wydane z rękopismu. Wr. 1837. Przedr. fragm. pt. Wjazd carowej do Moskwy r. 1606; Koronacja na Państwo Moskiewskie JWP Maryny Mniszchówny dnia 18 maja we czwartek r. 1606. *Lwowianin* 1840 z. 2 s. 25-29.

10. A. Moszczeński: Rzeź humańska. Wyjątek z pamiętników Adama Mosz. udzielony redakcji przez hr. E. R. *Tyg. Lit.* 1838 nr 11-13.

11. (E. Otwinowski): Pamiętniki do panowania Augusta II. Napisane przez niewiadomego autora (podobno Erazma Otwinowskiego). Wydane z rękopismu. Poz. 1838.

12. (F. Skarbek): Życie i przypadki Faustyna Feliksa na Dodoszach Dodosińskiego. Przez nieznajomego autora. Wydane z rękopismu. T. 1-2. Wr. 1838.

13. J. Kontrym: Podróż Kontryma, urzędnika banku polskiego, odbyta w roku 1829 po Polesiu. Wyd. 2. Poz. 1839.

14. K. Koźmian: Ziemiaństwo polskie. Poema w czterech pieśniach. Wr. 1839.

15. A. S. Radziwiłł: Pamiętniki ... kanclerza w. litewskiego. Wydane z rękopismu. T. 1-2. Poz. 1839. (Przekł. pol. H. Radziwiłła).

16. K. Waleriusz Katullus Weroneńczyk: Poezje. Tekst łac. i przekł. pol. S. Baranowskiego. Wr. 1839 *Bibl. Klasyków Łac.* ... t. 4 (razem z poz. 17 i 18).

17. S. Aureliusz Propercjusz: Elegie. (Tekst łac. i przekł. pol. S. Baranowskiego). Wyd. zob. poz. 16.

18. Albius Tybullus: Elegie i wiersze. Jako też niektóre przypisywane Sulpicji i innym z łacińskiego przez J. M. (Moraczewskiego). (Tekst łac. i przekł. pol.). Wyd. zob. poz. 16.

19. (J. Kitowicz): Pamiętniki do panowania Augusta III i pierwszych lat Stanisława Augusta przez nieznajomego autora. Wydane z rękopismu. T. 1-3. Poz. 1840 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 1-3.

20. J. Kitowicz: Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III. Wydany z rękopismu. T. 1-4. Poz. 1840-1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 7-10.

21. (W. Kochowski): Historia panowania Jana Kazimierza przez nieznajomego autora. Wydana z rękopismu. T. 1-2. Poz. 1840.

Jest to wyd. skróconego przekładu Annalium Poloniae ab obitu Vladislai IV climacter 1-3, dokonanego w XVIII w. przez Zabiełłę.

22. M. Vitruvius Pollio: De architectura. T. 1-2. Wr. 1840 *Bibl. Klasyków Łac.* ... t. 5-6. (Tekst łac. i pol., por. Przekłady poz. 2).

23. K. Raczyński: Kodeks dyplomatyczny Wielkiej Polski, zawierający bulle papieżów, nadania książąt, przywileje miast, klasztorów i wsi, wraz z innymi podobnej treści dyplomatami, tyczącymi się historii tej prowincji od roku 1136 do roku 1597. Zebrany z materiałów przez ..., byłego generała W. Polskiego i marszałka nadwornego koronnego, przysposobionych. Poz. 1840.

Dedykacja w formie listu: Feliksowi hrabi Łubieńskiemu, kawalerowi Orderu Orła Białego.

24. J. Wybicki: Pamiętniki. Poz. 1840 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 4-6.

25. Żywot ks. Albrechta Radziwiłła. Z rękopismu wydany. Poz. 1840 *Żywoty Sławnych Polaków XVII w.*

26. Dziennik konfederacji tarnogrodzkiej przeciw wojskom saskim zawiązanej w Polsce (1715-1717 r.). Wydany z rękopismu współczesnego w bibliotece publicznej w Poznaniu znajdującego się. Poz. 1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 14.

27. S. Goszczyński: Poezje. T. 1-2. Poz. 1841.

28. H. Kołłątaj: Stan oświecenia w Polsce w ostatnich latach panowania Augusta III (1750-1764). Wydany z rękopismu. T. 1-2. Poz. 1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 11-12. Wyd. nast.: Poz. 1881.

29. A. E. Koźmian: Żywot Bart. Nowodworskiego, kawalera maltańskiego, królów polskich Stefana i Zygmunta III

dworzanina, kapitana harcerów i komandora zakonu wojskowego świętego Jana Jerozolimskiego w Malcie, opowiedziany przez ... roku pańskiego 1832. Poz. 1841 *Żywoty Sławnych Polaków XVII w.*

30. L. Kropiński: Ludgarda. Tragedia w pięciu aktach oryginalnie wierszem napisana. Poz. 1841 *Zbiór Dramatyczny Ułożony i Wydany dla Teatru Amatorów w Poznaniu* nr 1.

31. Materiały do historii Stanisława Leszczyńskiego, króla polskiego, z oryginałów w języku francuskim i łacińskim, tłumaczone przez Konstancję hrabinę Raczyńską, Józefę hr. Radolińską, Józefa Morawskiego i Romana Ziołeckiego. Poz. 1841 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 13. Wyd. nast.: Poz. 1882.

32. B. Radziwiłł: Żywot księcia Bogusława ... przez niego samego napisany. Z rękopismu wydany. Poz. 1841 *Żywoty Sławnych Polaków XVII w.*

33. J. Wybicki: Mędrzec. Komedia w pięciu aktach oryginalnie prozą napisana. Poz. 1841 *Zbiór Dramatyczny* ... (jw. poz. 30) nr 2.

34. B. Zaleski: Poezje. T. 1-2. Poz. 1841-1842.

35. Bunt hajdamaków na Ukrainie w r. 1768 opisany przez J. Lippomana i dwóch bezimiennych. Wydane z rękopismu. Poz. 1842 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 15. Wyd. powtórne dosłownie z pierwszej edycji przedrukowane. Poz. 1854.

Zawartość: J. Lippoman: Bunt Żeleźniaka i Gonty; Rzeź humańska, czyli historia rewolucji zrobionej przez Żeleźniaka i Gontę, napisana rzetelnie, wiernie, dokładnie przez znajdującego się w tejże okropnej rewolucji; Opis krótki rzezi w mieście Humaniu od czerni ukraińskiej dnia 20 miesiąca czerwca 1768 roku zdziałanej.

36. Archiwum tajne Augusta II, czyli zbiór aktów urzędowych z czasów panowania tego monarchy, tłumaczony z oryginałów francuskich i niemieckich przez Konstancję hr. Raczyńską, Józefę hr. Radolińską, Matyldę Ziołecką i Bernarda hr. Potockiego. T. 1-2. Wr. 1843 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 17-18.

W t. 2 dod.: Życie dworskie Polaków i Polek na dworze królów domu saskiego w Polsce i Saksonii.

Materiały są wzięte z tzw. Archiwum Fleminga.

37. Bytność Stanisława Augusta w Nieświeżu; Tadeusza Kościuszki kampania 1792 r. p. niego opisana; Rys krótki życia Tadeusza Reytana; Korespondencja Stanisława Augusta; Korespondencja ks. Józefa Poniatowskiego; Porwanie Stanisława Augusta przez konfederatów barskich. Wydane z rękopismu. Poz. 1843 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 16.

38. T. Czacki: Dzieła. T. 1-3. Poz. 1843-1845.

Zawartość: t. 1-2: O litewskich i polskich prawach; t. 3: Pisma pomniejsze.

39. Ł. G. (Gołębiowski): Gabinet medalów polskich oraz tych, które się dziejów Polski tyczą, z czasów panowania Stanisława Augusta. Wr. 1843.

40. Portofolio królowej Marii Ludwiki, czyli zbiór listów, aktów urzędowych i innych dokumentów, ściągających się do pobytu tej monarchini w Polsce, przełożonych z francuskiego na język polski przez Konstancję hr. Raczyńską, hr. Józefę Radolińską, Romana Ziółeckiego i Jastrzębskiego. T. 1-2. Poz. 1844.

Estr. błędnie określa je jako *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 20-21.

41. B. Pstrokoński: Pamiętniki księdza ..., kanonika katedralnego gnieźnieńskiego, z rękopismu wydane. Wr. 1844 *Obraz Polaków i Polski w XVIII w.* t. 19.

42. J. Albertrandi: Dwadzieścia sześć lat panowania Władysława Jagiełły, króla polskiego. Wr. 1845.

43. Kodeks dyplomatyczny Litwy. Wydany z rękopismów w archiwum tajnym w Królewcu zachowanych. Wr. 1845.

Kopie z dokumentów w Królewcu wykonał profesor Jan Voigt.

44. K. Pliniusz Secundus starszy: Historii naturalnej ksiąg XXXVII. (Tekst łac. i przekł. pol. J. Łukaszewicza). T. 1-10. Poz. 1845 *Bibl. Klasyków Łac.* ... t. 7-16.

Listy i materiały

1. Do brata Atanazego z 1810-1845. Ogł. A. Raczyński: Geschichtliche Forschungen. T. 1-2. Berlin 1860-1863.

2. Do rejencji poznańskiej 9 listów z 1816-1822; do magistratu m. Poznania 10 listów z 1832-1841; do niewiadomego adresata, prawdopodobnie do huty w Gliwicach z 3 grudnia 1834; do nadburmistrza Naumanna 2 listy z 29 czerwca i 27 lipca 1837; do marszałka sejmu stanowego W. Ks. Poznańskiego Józefa hr. Grabowskiego z 13 stycznia 1845. Ogł. A. Wojtkowski: Nieznane listy E. Raczyńskiego, pisane w sprawie Biblioteki Raczyńskich. *Kronika M. Poz.* 1929 nr 2.

3. Do rejencji poznańskiej z 4 grudnia 1816; do sejmu stanowego W. Ks. Poznańskiego z 20 listopada 1827; prośba do króla z 24 lutego 1829 i 23 marca 1843; do magistratu m. Poznania 18 listów z 1832-1844; do Flottwella 5 listów z 1833-1841; do L. Przyłuskiego 3 listy z 1834-1835; do arcybiskupa M. Dunina z 3 lipca 1835; do następcy tronu z 2 maja 1838; do inspektora budowlanego Tretera z 26 grudnia 1838; do burmistrza Naumanna z 17 grudnia 1840; do marszałka sejmu 4 listy z 1841-1844; do Beurmanna 3 listy z 25 maja, 10 czerwca i 30 września 1843; mowy, wyjaśnienia, memoriały, projekt statutu szkoły realnej itp. Ogł. A. Wojtkowski: Nieznane listy, mowy i memoriały E. Raczyńskiego. W: Edward Raczyński i jego dzieło. Poz. 1929.

4. Do prezesa Warsz. Tow. Przyj. Nauk J. U. Niemcewicza z 9 marca 1827. Ogł. A. Wojtkowski: List Raczyńskiego do Warszawskiego Tow. Przyjaciół Nauk. *Kronika M. Poz.* 1930 nr 2.

5. Do Klaudyny Potockiej 2 listy z 1829. Rkps Bibl. Kórn. sygn. Arch. Działyńskich p. H t. 4.

6. Do J. Grabowskiego 21 listów z 1831-1843 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 4188/III.

7. Do I. Domejki Róża i Edward Raczyński z lat między 1831-1888. Rkps Muz. A. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1018.

8. Listy w sprawie pomników w Złotej Kaplicy z 1835-1841 we fragmentach i w całości ogł. A. Warschauer: Die Rauch'sche Fürstengruppe im Dom zu Posen. Archivalische Beiträge. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1908 t. 2.

9. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1836 i b. d.; do ks. dziekana Rybickiego b. d. (ok. 1845). Rkps Bibl. Kórn. sygn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

10. Do H. Wodzickiego z 1836. Rkps Ossol. sygn. 11760/II.

11. Do A. Mickiewicza 3 listy z 1836-1837 i 1 b. d. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 3. Paryż 1876. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 642.

12. Do J. Zawadzkiego 3 listy z 10 kwietnia, 23 września 1837 i 23 lutego 1838; do A. Zawadzkiego z 1 listopada 1839. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. T. 2. Wil. 1937.

13. Do K. Koźmiana 3 listy z 1838, 1840 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2031 t. 2-3.

14. Do T. Wasilewskiego z 1839. Rkps Ossol. sygn. 3230/II.

15. Do M. Grabowskiego z 1840. Rkps (kopia) Bibl. Kórn. sygn. 1160.

16. Do J. U. Niemcewicza z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2448.

17. Do W. A. Maciejowskiego 2 listy z 1840-1844; do osoby nieznanej z 1840; do Lewickiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

18. Do osoby nieznanej z 1840. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

19. Do arcybiskupa M. Dunina z 10 marca 1841. Ogł. K. Miaskowski: Nieznany list hr. E. Raczyńskiego do arcybiskupa Dunina w sprawie przywrócenia zakonu benedyktynów w Wielkopolsce. *Dzien. Poz.* 1908 dod. lit. do nr 246.

20. Do J. Lelewela Edward i Leopold Raczyńscy z ok. 1841 (?). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1265; zniszcz. 1944.

21. Do K. Lubomirskiego z 1842. Rkps Ossol. sygn. 6004/II.

22. Do K. W. Kielisińskiego 3 listy z 1847. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1584.

23. Do T. Wodzickiej b. d. Rkps Ossol. sygn. 11783/II.

OPRACOWANIA

Monografia: A. Wojtkowski: Edward Raczyński i jego dzieła. Poz. 1929. [Rec.: Jerzy D.: Tragedia legitymisty. *Tęcza* 1929 nr 31; J. Korpała. *Przegl. Bibl.* 1929 z. 3. [Polemika: A. Wojtkowski. *Przegl. Bibl.* 1929 z. 4; J. Korpała. *Przegl. Bibl.* 1930 z. 1]; Z. Zaleski. *Kronika M. Poz.* 1929 s. 133-147; J. Skoczek. *Ruch Lit.* 1930 nr 4; K. Krotoski. *Kwart. Hist.* 1931 t. 1 s. 407-414; Z. Wieliczko. *Dzien. Poz.* 1932 nr 256].

(Dziennik podróży do Turcji. Rec.): B. *Rozmaitości* (Lw.) 1822 nr 22; *Pam. Warsz.* 1822 t. 1 s. 186-195. — (Listy Jana III. Rec.). *Pam. Warsz.* 1823 t. 5 s. 49-66. — (I. Krasicki: Dzieła poetyckie. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1830 nr 14; przedr. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1830 nr 37. — Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu. *Tyg. Petersb.* 1831 nr 75. — Z Poznania 27

marca ... *Gaz. Codz.* 1832 nr 95. (O zatwierdzeniu statutu Bibl. Raczyńskich). — Do wzniosłych i użytecznych zakładów ... *Gaz. Codz.* 1834 nr 875. (O fundacji bibl. publ. w Poznaniu). — J. U. NIEMCEWICZ: Do hr. E. Raczyńskiego 8 listów z 1835-1840. Ogł. A. Czartoryski: Żywot J. U. Niemcewicza. Dodatek. Berlin-Poz. 1860. — Z Poznania. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 24. (O odkryciach naukowych E. Raczyńskiego we Włoszech). — O pomniku Mieczysława i Bolesława. *Przyj. Ludu* 1838 s. 210. — G. GIZEWIUSZ: Do E. Raczyńskiego 2 listy z 1 czerwca 1839 i 16 sierpnia 1842. Ogł. A. Wojtkowski: Gustaw Gizewiusz i jego listy do Józefa Łukaszewicza, Andrzeja Niegolewskiego i Edwarda Raczyńskiego. *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz 1764-1855. Księga pam.* ... Gdańsk 1933. — Hr. Edward Raczyński ... *Rozmaitości* (Lw.) 1839 nr 23. (Wiad. o gabinecie medalów pol.).—
O wydaniach dzieł historycznych przez E. hr. Raczyńskiego. *Przyj. Ludu* 1840/41 nr 21-26. — J. I. KRASZEWSKI: (J. Kitowicz: Opis obyczajów i zwyczajów... Rec.). *Athenaeum* 1841 t. 5. — (Gabinet medalów polskich. Rec.): J. LELEWEL. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 48; F. BENTKOWSKI. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 25. — E. KIERSKI (J. MORACZEWSKI): (Wspomnienia Wielkopolski. T. 1. Rec.). *Tyg. Lit.* 1842 nr 43-44. — * * *: Nowe źródła historyczne. *Athenaeum* 1843 t. 6. (Rec. Kodeksu dyplomatycznego Wielkiej Polski). — Rozmowa Orła Białego z Mieczysławem i Bolesławem Chrobrym w nocy z 1-go na 2-gi stycznia 1843 roku. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1843 s. 36-43. — Marzenia zakrystiana w poznańskim tumie. Lipsk 1843. [Odpowiedź. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1843 s. 572-582]. — F. B. (BENTKOWSKI): (Dwadzieścia sześć lat panowania Władysława Jagiełły. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 3. — Nekrologi w 1845: K. *Gaz. Warsz.* nr 91; *Gaz. W. Księstwa Poz.* 22 stycznia; *Illustrierte Zeitung* nr 85; *Leipziger Allgemeine Zeitung* 25 stycznia; *Orędownik Nauk.* nr 3; *Przyj. Ludu* nr 33; *Rozmaitości* (Lw.) nr 10; *Tyg. Petersb.* nr 18; *Provinzial-Blätter für das Grossherzogtum Posen* 1846 s. 48-52. — I...: Leo Przyłuski i Edward Raczyński. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1845 nr 52. — K. RACZYŃSKA: Obrona hrabiego E. Raczyńskiego. Poz. 1845; przekł. niem. pt. Rechtfertigung des Grafen E. Raczyński mit einer Einleitung herausgegeben von dessen Frau. Poz. 1845 (razem z wyd. przekł.: Bericht über den Ausbau der Grab-Capelle ...). —
H. SKIMBOROWICZ: Edward Raczyński. *Księga Świata* 1857 t. 2. — J. BARTOSZEWICZ: O kilku nowych wydaniach historycznych. Diariusz sejmu unii lubelskiej. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 75, 79, 85, 92, 98. — S. BARZYKOWSKI: Historia powstania listopadowego. T. 2-3. Powst. przed 1860. Wyd. Poz. 1883. — A. RACZYŃSKI: Geschichtliche Forschungen. T. 1-2. Berlin 1860-1863. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — Historia sejmów Wielk. Ks. Poznańskiego. Poz. 1867. — M. SAMTER: Graf Eduard Raczyński. Der Stifter der städtischen Bibliothek zu Posen. Eine biographische Skizze. *Ostdeutsche Zeitung* 1872 nr 460. — WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 30; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962. — S. KOŹMIAN, K. MORAWSKA: I z bliska, i z daleka. *Kur. Poz.* 1878-1880; wyd. osob. Poz. 1881. — G. CONRAD: Meine Erinnerungen an den Grafen E. Raczyński. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1885 t. 1 s. 185-233. [Polemika: *Dzien. Poz.* 1885 nr 238, 274]. — M. E. SOSNOWSKI: Lebensabriss des Grafen E. Raczyński. W książce: M. E. Sosnowski i L. Kurtzmann: Katalog der Raczyńskischen Bibliothek in Posen. T. 1. Poz. 1885 (karta tyt. również w jęz. pol.); odb. Poz. 1885; przekł. pol. A. Bederskiego pt. Życiorys hrabiego E. Raczyńskiego napisany przez ... *Kronika M. Poz.* 1929 nr 2. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 2. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — J. MORAWSKI: Z powodu „Przechadzek po mieście". *Dzien. Poz.* 1888 nr 20. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza. T. 2. Poz. 1892; toż wyd. 2 Poz. 1929. — A. WARSCHAUER: Graf E. Raczyński und das Wronker Tor. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1894. —
S. ASKENAZY: Zabiegi dyplomatyczne polskie w 1830-1831. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 3. — J. S.: Sprawa biblioteki Raczyńskich. *Tyg. Ilustr.* 1902 nr 47. — A. KRAUSHAR: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk. T. 6. Kr. 1905. — A. KRONTHAL: Graf E. Raczyński und die Posener Brunnen. *Historische Monatsblätter für die Provinz Posen* 1908 nr 3. — M. LAUBERT: Standeserhöhungen und Ordensverleihungen in der Provinz Posen nach 1815. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1908. — K. MIASKOWSKI: Nieznany list hr. E. Raczyńskiego do arcybiskupa Dunina w

sprawie przywrócenia zakonu benedyktynów w Wielkopolsce. *Dzien. Poz.* 1908 dod. lit. do nru 246. — A. WARSCHAUER: Die Rauch'sche Fürstengruppe im Dom zu Posen. Archivalische Beiträge. *Zeitschrift der Historischen Gesellschaft für die Provinz Posen* 1908 t. 2. — M. LAUBERT: Eine vereitelte Stiftung des Grafen E. Raczyński. *Historische Monatsblätter für die Provinz Posen* 1909 nr 8/9. — A. KARWOWSKI: Ze wspomnień A... K... 1840-1848. *Biesiada Lit.* 1911 nr 1. — M. LAUBERT: Eine russische Verdächtigung des Posener Oberpräsidenten Grafen Arnim. *Forschungen zur brandenburgischen und preussischen Geschichte* 1911 t. 25 cz. 2. — S. PAWŁOWSKI: E. Raczyński, podróżnik polski po Turcji przed stu laty. *Kronika Powsz.* 1914 nr 16. — S. KARWOWSKI: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1. Poz. 1918. — M. LAUBERT: Die polnische Frage auf dem Posener Provinziallandtage von 1843. *Historische Vierteljahrschrift* 1919. —

E. BEDERSKA: Edward hr. Raczyński i Biblioteka Raczyńskich. Poz. 1924. — T. SINKO: Polscy podróżnicy w Grecji i Troi. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 11 nr 32; wyd. osob. Kr. 1925. — S. ŁUKOMSKI: Do historii pomnika Mieczysława I i Bolesława Chrobrego w katedrze poznańskiej. *Kronika M. Poz.* 1925. — S. PIGOŃ: Przyjęcie „Pana Tadeusza" w Wielkopolsce. *Tęcza* 1928 nr 19. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — A. WOJTKOWSKI: Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, jej bibliotekarz i katalogi. *Przegl. Bibl.* 1929 z. 2. — A. WOJTKOWSKI: Stulecie Biblioteki Raczyńskich. *Kronika M. Poz.* 1929 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: Stulecie Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu. *Tęcza* 1929 nr 22. — A. WOJTKOWSKI: Z niedoszłych planów E. Raczyńskiego. *Kronika M. Poz.* 1929 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: Niedoszły zamiar Raczyńskiego założenia w Poznaniu instytutu dla panien szlacheckich. Tamże 1930 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: Raczyński a pomnik Kopernika w Toruniu. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: Raczyński w Norwegii. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński, Gabinet medali i Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie. Tamże 1931 nr 3. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński a zamiar założenia wyższej szkoły agronomicznej w Wielkopolsce. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyńskiego „Dom dla pozornie zmarłych". Tamże i nadb. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński jako górnik. Tamże 1931 nr 2. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński jako współpracownik „Archiwum Teologicznego". Tamże 1931 nr 1. — A. WOJTKOWSKI: O stanowisku duchowieństwa wielkopolskiego wobec zgonu E. Raczyńskiego i o odnowieniu Złotej Kaplicy w r. 1859. Tamże 1931 nr 3. — A. WOJTKOWSKI: Szkice biograficzne. Misja dyplomatyczna E. Raczyńskiego w Berlinie w czasie powstania listopadowego. Tamże 1931 nr 1. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński a przekłady klasyków starożytnych. Tamże 1932 nr 2/3. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński odkrywa grób Ryksy. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: O wydaniu „Dzieł poetyckich" Krasickiego przez Raczyńskiego. Tamże. — A. WOJTKOWSKI: Zapis E. Raczyńskiego dla Sióstr Miłosierdzia w Poznaniu. Tamże 1932 nr 4 i nadb. — Z. KASPRZYCKA-STRAUCHOWA: Czasy szkolne R. Berwińskiego. *Ziemia Leszczyńska* 1933 nr 4. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński na uniwersytecie frankfurckim. *Kronika M. Poz.* 1933 nr 1 i nadb. — A. WOJTKOWSKI: Gustaw Gizewiusz i jego listy do Józefa Łukaszewicza, Andrzeja Niegolewskiego i E. Raczyńskiego. *Krzysztof Celestyn Mrongowiusz 1764-1855. Księga pam.* ... Gdańsk 1933. — A. WOJTKOWSKI: Pochwały profesora Karola Beneckego dla E. Raczyńskiego. *Kronika M. Poz.* 1933 nr 4 i nadb. — S. KIENIEWICZ: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935; wyd. nowe uzup. W-wa 1960. — A. WOJTKOWSKI: E. Raczyński jako historyk. *Kronika M. Poz.* 1936 nr 2. — B. ERZEPKI: E. Raczyński jako rymotwórca okolicznościowy. Tamże 1938 nr 1. — Z. KOSIDOWSKI: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938. — A. LEWAK, H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2 cz. 1: Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. — A. WOJTKOWSKI: Czy E. Raczyński zaczął uczyć się czytać w trzecim roku życia? *Kronika M. Poz.* 1938 nr 1 i nadb. — A. WOJTKOWSKI: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938. —

Z. GROT: Hipolit Cegielski. Poz. 1947. — Z. GROT: Przypisy w książce: M. Motty: Przechadzki po mieście. T. 2. W-wa 1957. — M. INGLOT: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej połowie XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — J. MACIEJEWSKI: Gdy gościł w Wielkopolszcze. Adam Mickiewicz w Wielkim Księstwie Poznańskim 1831-1832. Poz. 1958. — A. WOJTKOWSKI: Edward Raczyński 1786-1845. *Wybitni Wielkopolanie XIX wieku.* Poz. 1959. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — S. ŚWIERZEW-

SKI: Złota Kaplica i kamień obrazy E. Raczyńskiego. *Wiedza i Życie* 1960 nr 7. — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.

RASTAWIECKI EDWARD (1805–1874)

Historyk sztuki, archeolog.

Ur. 1805 w Nowosiołkach, pow. tomaszowski, w Lubelskiem; syn Ludwika i Teresy z Krajewskich. Miał tytuł barona. Kształcił się w Warszawie. Studia na wydziale prawnym Uniwersytetu Warszawskiego ukończył w 1825. Od 1829 pracował w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim i w Heroldii Królestwa Polskiego. Często podróżował, m. in. w 1856 w Ostendzie poznał biskupa Ludwika Łętowskiego i zawarł z nim przyjaźń. Był jednym z założycieli Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych oraz jego pierwszym prezesem (1861-1865). Popierał prace na polu archeologicznym. Był członkiem towarzystw naukowych w Wilnie, Moskwie, Krakowie, Petersburgu i Kopenhadze. W 1868 dotknięty został nieuleczalnym paraliżem. W 1869 podarował bogaty zbiór starożytności gabinetowi archeologicznemu Uniwersytetu Jagiellońskiego, a bibliotekę, obrazy i monety Sewerynowi Mielżyńskiemu, który miał je przekazać po swej śmierci Towarzystwu Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Był odznaczony wieloma orderami. Zmarł 23 lutego 1874 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mapografia dawnej Polski. W-wa 1846.

2. Słownik malarzów polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających przez ... Z dołączeniem szesnastu rycin, wizerunków celniejszych artystów. T. 1-3. W-wa 1850, 1851, 1857.

3. Ryciny Jeremiasza Falcka, gdańszczanina, Polaka. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1 i odb.

4. Wit Stwosz, jego pobyt w Norymberdze i przygody tamże doznane. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1 i odb.

5. Słownik rytowników polskich tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej pracujących przez ... Wydany staraniem Towarzystwa Przyjaciół Nauk Poznańskiego z funduszów śp. Norberta Bredkrajcza. Poz. 1886.

Dedykacja: Aleksandrowi hrabiemu Przeździeckiemu tę ostatnią pracę w zakład szacunku i przyjaźni pozostawiam. E. Rastawiecki.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1849, 1854, 1858-1860; tu m. in.: Spominki historyczne i artystyczne. 1849 t. 4), *Dzien. Warsz.* (1852), *Gaz. Codz.* (1852, 1853, 1856), *Gaz. Warsz.* (1852, 1855), *Niezapominajki* (tu: Cudowny obraz Najświętszej Marii Panny w Sokalu. 1844 s. 204-213; przedr.: *Podarek dla płci pięknej.* T. 2. W-wa 1850; Obrazy Towarzystwa Warszawskiego z roku 1808 w dwóch ówczas pisanych listach przechowane. 1845 s. 279-283; przedr. jw., t. 3).

Prace edytorskie

1. I. Zagórski: Monety dawnej Polski jako też prowincyj i miast do niej niegdy należących, z trzech ostatnich wieków zebrane, uporządkowane i z przywidzeniem źródeł historycznych opisane przez ... (z 60 na kamieniu rytymi tablicami). W-wa 1845.

2. Wzory sztuki średniowiecznej i z epoki Odrodzenia po koniec wieku XVII w dawnej Polsce. S. I. W-wa-Paryż 1853-1855; S. II. W-wa 1855-1858; S. III. W-wa 1860-1869. (Wyd. wspólnie z A. Przeździeckim).

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1847-1865. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6477, 6528.

2. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej 2 listy z 1848-1851; do C. Walewskiego 3 listy z 1851-1855; do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1856-1863; do F. S. Dmochowskiego z 1860; do K. z Nakwaskich Walewskiej z 1865; do nieznanej osoby z 1866. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

3. Do K. Szajnochy 5 listów z 1850--1862. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

4. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1851, 1852. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

5. Do J. Łepkowskiego 3 listy z 1852-1866. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3156.

6. Do A. E. Koźmiana z 1853 i 1863. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 1, 3.

7. Do H. Schmitta z 1858. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

8. Do J. Działyńskiego z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 8 t. 2.

9. Do W. Eliasza Radzikowskiego z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2158.

10. Prospekt na Wzory sztuki średniowiecznej ... Ogł. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 337; *Gaz. Codz.* 1852 nr 337; *Gaz. Warsz.* 1852 nr 336; *Gaz. Warsz.* 1855 nr 112.

11. L. Chodźko: Życiorysy, materiały i notaty bibliograficzne. Rkpsy z lat 1830-1870. Bibl. Nar. Zbiory Rapperswilskie sygn. 4; zniszcz. 1944.

12. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(Słownik malarzów polskich. Rec.): J. I. Kraszewski: Materiały do historii sztuki w Polsce. *Athenaeum* 1850 t. 4 i nadb.; S. Morawski. *Pam. Lit.* 1850 nr 28; * (J. Bartoszewicz). *Dzien. Warsz.* 1852 nr 313; *Dzien. Warsz.* 1852 nr 60; *Gaz. Codz.* 1853 nr 103. (Uzupełnienia Słownika). — (Wzory sztuki średniowiecznej ... Rec.): *Czas* 1852 nr 279; *Gaz. Warsz.* 1852 nr 342; X*. *Gaz. Codz.* 1853 nr 321-322; J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1853 nr 204, 283; ♂ (K. W. Wójcicki). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 143; *Gaz. Codz.* 1854 nr 138. — * (J. Bartoszewicz): O Bibliotece artykuł drugi. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 273. (Omówienie art. o księciu Kurbskim). — (Słownik malarzów polskich. Rec.): L. Siemieński. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 7; F. M. S. (Sobieszczański). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 96. — Edward baron Rastawiecki ... *Gaz. Warsz.* 1858 nr 15. (Dot. Słownika synonimów).— △ (L. Rogalski): Synonimy polskie. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 63. — ⍲: (Spominki historyczno-artystyczne. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 57. — (Wzory sztuki średniowiecznej ... Rec.): × (J. I. Kraszewski). *Gaz. Pol.* 1861 nr 149; 1862 nr 213; L. Buszard. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1; *Czas* 1862 nr 186-187, 191. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 21 (1865). — K. W. Wójcicki: Baron Edward Rastawiecki. *Kłosy* 1870 nr 244-245. — F. M. Sobieszczański: Edward baron Rastawiecki. *Tyg. Ilustr.* 1874 nr 323-324. — W. Benzelstjerna-Engeström: Zarząd Towarzystwa Przyjaciół ... (Wstęp). W wyd.: Słownik rytowników polskich ... Poz. 1886. — W. L. Jaworski: Młodość Edwarda Rastawieckiego (1804-1832). *Pam. Słuchaczy Uniw. Jagiel. Wyd. ... na uroczystość otwarcia „Collegii Novi"*. Kr. 1887. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — Z. Gloger: Edward Rastawiecki. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912.

RETTEL LEONARD (1811—1885)

Pseud. i krypt.: L. R.; L. R-l; J. Zam...; Jan Zamostowski.

Publicysta, tłumacz.

Ur. 6 listopada 1811 w Podhajcach. Po przeniesieniu się rodziny do Warszawy ukończył tu Liceum Warszawskie i prawdopodobnie uczęszczał na uniwersytet. Należał do sprzysiężenia Piotra Wysockiego jako jeden z organizatorów grupy cywilnej. Brał udział w ataku na Belweder. W styczniu 1831 wszedł w skład Towarzystwa Partyzantów Polskich. Następnie odbył kampanię w korpusie Józefa Dwernickiego i został odznaczony jednym z sześciu wielkich medali za najwyższą waleczność. Awansował do stopnia kapitana. Po upadku powstania emigrował do Francji. Najpierw przebywał w Besançon, potem osiadł w Paryżu. Zajmował się publicystyką i tłumaczeniami oraz brał żywy udział w pracach politycznych. Od 1832 należał do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, które musiał opuścić w 1842 po związaniu się z Kołem Andrzeja Towiańskiego. Obracał się w kręgu bliskich Adamowi Mickiewiczowi. W 1848 współpracował z nim przy

organizacji Legionu Polskiego we Włoszech. W 1852 wyjeżdżał do Szwajcarii, prawdopodobnie w 1856 do Włoch, a w 1863 z ramienia Rządu Narodowego do Hiszpanii. Po 1864 był bliskim, choć zakonspirowanym współpracownikiem Zygmunta Miłkowskiego przy redagowaniu *Niepodległości* w Brukseli. Dzięki świetnej znajomości języka francuskiego i spraw słowiańskich był niejednokrotnie bezimiennym współpracownikiem dzieł francuskich traktujących o Polsce lub Europie wschodniej. Żonaty był z Lewenhardówną i miał dwoje dzieci. W 1869 wykładał na kursach organizowanych przez Towarzystwo Pomocy Naukowej w Paryżu, był też długoletnim wykładowcą w Instytucie dla Panien w Hotelu Lambert. W 1880 wziął udział w uroczystym obchodzie pięćdziesiątej rocznicy powstania listopadowego we Lwowie. Zmarł 21 marca 1885 w przytułku Św. Kazimierza w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Literatura dramatyczna hiszpańska. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 218 - 1859 nr 2 (z przerwami).

2. Henri de Valois et la Pologne en 1572. T. 1-3. Paryż 1867. (L. Rettel był nie wymienionym współautorem E. V. H. de Noailles).

3. Zamiast przedmowy. W książce: P. Wysocki: Pamiętniki o powstaniu 29 listopada 1830 r. T. 1. Paryż 1867.

4. Wspomnienie o Mickiewiczu. Powst. po 1867. Fragm. ogł. P. Chmielowski: Adam Mickiewicz. T. 3. W-wa 1886; inne fragmenty ogł. S. Pigoń: Dzieła wszystkie. (Wyd. sejmowe). T. 16. W-wa 1933; całość ogł. z rkpsu S. Kawyn: Praca L. Rettla o Mickiewiczu. *Prace Polon.* S. XIII (1957).
Rkps pt. Adam Mickiewicz. I. Ustęp z obszerniejszej pracy. Muz. A. Mickiewicza w Paryżu sygn. 774.

5. Przedmowa do: A. Gorecki: Pieśni. Paryż 1868.

6. Karol Różycki. Nekrolog. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu 1870-1872.* Poz. 1872 i odb.; wyd. osob. poprawione pt. Wspomnienie o Karolu Różyckim. Kr. 1894.

7. Cyryl i Metody. Streszczenie najnowszych poszukiwań. Paryż 1871.

8. Przedmowa do: A. Mickiewicz: Pisma polityczne francuskie w tłumaczeniu polskim. Paryż 1890.

Artykuły, korespondencje i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Gaz. Pol.* (tu m. in.: stała rubryka pt. Kronika paryska. 1870-1875; Don Antonio Trueba y la Quintana. 1874 nr 237-241; Małe podróże po odległych krajach. Hiszpania. 1878 nr 24, 25, 28), *Gaz. Warsz.* (tu m. in. stałe rubryki: Korespondencja z Paryża. 1857 nr 77 - 1861 nr 74 (z przerwami); Przegląd literatury zagranicznej. 1858 nr 120-184, z przerwami), *Głos Wolny* (Londyn; tu: O stosunku literatury naszej do dziejów naszego narodu. 1869 nr 210), *Kłosy* (1865-1866), *Motyl* (tu wiersze: Wieczny człowiek; Poezja życia; Rozmowa szpargałów w paczce; Triolet. 1830 nr 2, 3, 5, 8), *Nowa Polska* (tu: Ofiara. 1831 nr 76), *Pam. dla Płci Pięknej* (tu m. in.: Sonety: Do Wisławy; Poezja; Wieczór; Powieść oryginalna. 1830 t. 1 z. 6; t. 2 z. 1, 2), *Pismo Tow. Demokratycznego Pol.* (Poitiers; tu: Rozbiór dzieła P. Leroux: O ludzkości; Nieprzyjaciele nasi. 1840 t. 2), *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu* (tu liczne nekrologi, m. in.: Kołysko Adam. 1872; Rybiński Maciej. 1879).

Przekłady

1. I. Domejko: Araukania i jej mieszkańcy. Wspomnienia z podróży po południowych prowincjach Rzeczypospolitej Chilijskiej. Wil. 1860 *Bibl. Podróży i Malowniczo-Historycznych Opisów Różnych Krajów* ... S. 7.

2. A. Mickiewicz: Historia polska w głównych jej zarysach. T. 1. Paryż 1871.

3. A. Trueba: Powieści. *Gaz. Pol.* 1874 nr 243-260.

4. A. Mickiewicz: (Artykuły z La Tribune des Peuples). W: Dzieła. Wyd. zupełne przez dzieci autora dokonane. T. 6. Paryż 1880. (Tu także w t. 5 przekł. kilku drobnych utworów Mickiewicza prozą).

5. W. Emerson: O moralności. (?).

6. M. Torreson: Powieści norweskie. (?)

Ponadto drobne przekłady, m. in. Powieści różowe przez don Antonia Trueba, w *Kłosach* (1865-1866).

Prace edytorskie

A. Mickiewicz: Pierwsze wieki historii polskiej. Paryż 1869.

Listy

1. Do W. Wielogłowskiego z 1838. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1836.

2. Do S. Goszczyńskiego 8 listów z 1841-1870 i b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2957. (Zachowane ze Zbiorów Raperswilskich, część z sygn. 1119).

3. Do J. Łepkowskiego z 1861. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3649.

4. Do L. Niedźwieckiego z 1863. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2408.

5. Do J. Działyńskiego 2 listy z 1870-1871. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.

6. Do P. Janowskiej 11 listów z 1872-1883. Rkps Ossol. sygn. 8050/I.

7. Do S. E. Koźmiana z 1880. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

8. Do A. Kossakowskiego z 17 listopada 1882. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 778/38.

9. Do nieznanej osoby b. d. Rkps Ossol. sygn. 8048/I.

10. Do L. Nabielaka, L. Chodźki, L. Zienkowicza, A. Gillera, F. i S. Duchińskich, J. B. Wagnera, Z. Miłkowskiego. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. Straszewicz: Les Polonais et les Polonaises de la révolution du 29 novembre 1830. Paryż 1832. — A. Mickiewicz: List do H. Kajsiewicza i L. Rettla z 16 grudnia 1833. Ogł. *Le Correspondant* 1873, 10 stycznia; przedr. w: Dzieła. Wyd. nar. T. 15. W-wa 1954 s. 99. — (Cyryl i Metody. Rec.): *Dzien. Poz.* 1872 nr 78; *Gaz. Nar.* 1872 nr 161. — J. Falkowski: Wspomnienia z roku 1848 i 1849 przez autora „Obrazów z życia kilku ostatnich pokoleń w Polsce". Poz. 1879. — A. Giller: Weterani powstania listopadowego. Leonard Rettel. *Wieniec pam. półwiekowej rocznicy powstania listopadowego*. Raperswil 1881 s. 95-108. — Nekrologi: W. Korotyński. *Tyg. Powsz.* 1885 t. 1 nr 21; *Czas* 1885 nr 75; *Gaz. Nar.* 1885 nr 73-74; *Kur. Pol.* (Paryż) 1885 nr 32; *Warta* 1885 nr 564. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — P. Chmielowski: Adam Mickiewicz. Wyd. 2. T. 2. W-wa 1896 s. 458. — E. Siwiński: Garść wspomnień. *Gaz. Warsz.* 1897 nr 47, 53. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Sylwety emigracyjne. Lw. 1904. —

W. Tokarz: Sprzysiężenie Wysockiego i Noc listopadowa. W-wa-Kr. 1925. — A. Lewak: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie. W-wa 1933. — H. Więckowska: Z propagandy towianistycznej w Towarzystwie Demokratycznym Polskim. *Przegl. Współcz.* 1933 t. 46 nr 135/136. — H. Łuczakówna: Wiktor Heltman. Poz. 1935. —

G. Missalowa: Francuski socjalizm utopijny i jego wpływ na polską myśl rewolucyjną w latach 1830-1848. *W stulecie Wiosny Ludów 1848-1948*. T. 3 cz. 2. W-wa 1951. — M. Czapska: Miłosierdzie na miarę klęsk. Londyn 1954 s. 87. — S. Kawyn: Praca L. Rettla o Mickiewiczu. *Prace Polon.* S. XIII (1957). — S. Strumph Wojtkiewicz: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — S. Kalembka: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863. *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — A. Bartoszewicz: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 55 (1964) z. 1. — S. Treugutt: „Beniowski". Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

ROGALSKI LEON (1806–1878)

Krypt.: △; L. R.; Rog.

Tłumacz, historyk literatury, publicysta.

Ur. 7 stycznia 1806 w Wilnie; syn Wincentego. Uczył się w gimnazjum w Wilnie, potem na wydziale historyczno-literackim Uniwersytetu Wileńskiego. Po ukończeniu studiów został sekretarzem rady Uniwersytetu. W 1834 założył czasopismo *Wizerunki i Roztrząsania Naukowe*. W 1835 wyjechał do Warszawy, gdzie objął stanowiska: sekretarza Rady Wychowania w Królestwie Polskim, rektora szkół rzemieślniczo-niedzielnych i nauczyciela historii w Szkole Sztuk Pięknych. Równocześnie współpracował z wydawcą Glücksbergiem, redagując *Magazyn dla Dzieci* w 1835, *Encyklopedię powszechną* w 1835-1839, *Magazyn Powszechny* w 1837-1844. W późniejszych latach był jednym z redaktorów *Encyklopedii powszechnej* Orgelbranda. Ponadto redagował szereg noworoczników i prowadził ożywioną działalność literacką. Zmarł 15 marca 1878 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nowe wypisy rosyjskie, czyli stopniowane ćwiczenia dla poczynających się uczyć języka rosyjskiego, na końcu słownik trudniejszych wyrazów rosyjskich w tej książce znajdujących się. Wil. 1826. Wyd. nast.: wyd. 2 Wil. 1830; wyd. 3 znacznie pomnożone i poprawione W-wa 1835; wyd. 4 W-wa 1836.

2. Piotr Wielki i wiek jego. Obraz historyczny. Z. 1. W-wa 1844; całość wyd. W-wa 1851.

3. Dzieje Krzyżaków oraz ich stosunki z Polską, Litwą i Prusami, poprzedzone rysem dziejów wojen krzyżowych, czerpane z najlepszych źródeł. T. 1-2. W-wa 1846.

Przeróbka książki de Wala: Histoire de l'Ordre Teutonique. Paryż 1784-1790. Wstęp o wojnach krzyżowych wg E. Michaud.

4. Dzieje Jana III Sobieskiego, króla polskiego, wielkiego księcia litewskiego. W-wa 1847.

Przeróbka książki N. Salvandy'ego: Histoire de Pologne avant et sous le roi Jean Sobieski. T. 1-3. Paryż 1829. Skrót pomnożony dwoma diariuszami z rękopismu współczesnego o wypadkach po śmierci Jana III do roku 1697.

Przekł. niem.: *Provinzial-Blätter für das Grossherzogtum Posen, Lissa und Gnesen* 1846 t. 2 s. 231-251.

5. Dzieje księstw naddunajskich, to jest Multan i Wołoszczyzny, podług dzieł Cogalniceana, Vaillanta, Ubiciniego i Pałauzowa, ułożone przez ... i pomnożone wyjątkami z dziejopisów polskich i tureckich. T. 1-2. Fragm. ogł. pt. Dzieje księstw naddunajskich, to jest Multan i Wołoszczyzny, podług Kogalnitchana. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 4; całość wyd. W-wa 1861.

6. Rys dziejów literatury polskiej. W-wa 1853. Wyd. nast.: W-wa 1856; W-wa 1859; W-wa 1863. (Wszystkie wyd. łącznie z pracą J. Lelewela: Dzieje Polski, które stryj synowcom swoim opowiedział).

Rozprawa oparta na pracach: L. Kondratowicz: Dzieje literatury w Polsce; L. Łukaszewicz: Rys dziejów piśmiennictwa polskiego.

7. Dzieje Narodu Polskiego. *Przyj. Dzieci* 1861 nr 1 - 1864 nr 150 (z przerwami).

8. Dzieje Węgier pod względem historycznym, artystycznym, literackim i społecznym podług najlepszych i najnowszych źródeł, głównie podług dzieła wydanego przez Towarzystwo Pisarzy Francuskich pod kierunkiem madziarskiego historyka J. Boldenyi ... do naszych czasów doprowadzone przez ... uzupełnił K. W. Wójcicki. Cz. 1-2. W-wa 1863.

9. Dzieje Polski opowiedziane w krótkości podług dzieł najnowszych. Z. 1-3. W-wa 1864.

10. Świat duchów, czyli sny, przeczucia i widzenia, zebrał ... S. 1-2. W-wa 1869; S. 3 pt. Świat duchów. W-wa 1870.

11. Historia literatury polskiej. T. 1-2. W-wa 1871.

Ponadto prace popularne z zakresu literatury religijnej.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1853), *Czytelnia Niedzielna* (1861), *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* (1822-1824; tu m. in.: wiersze: Wieczność; Dwie gwiazdki; Łza żalu. 1824 t. 4), *Dzien. Wil.* (1822-1830; tu m. in.: Do słowika. 1824 t. 1 nr 4; Historia literatury

czeskiej. 1825 t. 3 nr 12), *Enc. powsz.* (red. 1835-1839), *Enc. powsz.* Orgelbranda (współred. 1860-1866), *Gaz. Codz.* (1860-1861; tu m. in. rec.: Paulina Kraków: Proza i poezja polska. 1860 nr 5, 17, 19), *Gaz. Warsz.* (1852-1858; tu m. in.: Wiadomości z literatur słowiańskich. 1855 nr 4-307 (z przerwami); Wiadomości bibliograficzne ... 1856 nr 24-283 (z przerwami); Kronika wydawnicza. 1857 nr 4-342 (z przerwami); Nowości literackie. 1858 nr 3-341 (z przerwami); Literatura włoska spółczesna. 1858 nr 114-115; Przegląd literatury niemieckiej. 1858 nr 299-314, z przerwami), *Kłosy* (tu: Palmerston. 1865 nr 18), J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* (1866-1868), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1869-1871), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862 (tu: Słowianie w Afryce),

Magazyn dla Dzieci (założyciel i red. 1835), *Magazyn Powsz.* (red. 1837-1844), *Opiekun Dom.* (1866-1869; tu m. in.: Mikołaj Rej. 1866 nr 27, 29; Tatarzy. 1866 nr 28, 30; Michał Wiszniewski. 1866 nr 42; Ignacy Krasicki. 1867 nr 31), *Przyj. Dzieci* (1861-1865), *Tyg. Ilustr.* (tu m. in.: Michał Baliński. 1864 nr 227-228), *Tyg. Wil.* (1818-1820; tu m. in.: Do ... Wiersz. 1819 t. 7 nr 132; Piosenka pospólstwa litewskiego przełożona po polsku. 1819 t. 8 nr 149; Piosnka ukraińska o Bohdanie Chmielnickim. 1820 t. 9 nr 164; Do lutni. 1820 t. 10 nr 168), *Wanda. Wiązanie na rok 1825 płci pięknej, naukom i sztukom wyzwolonym poświęcone*; toż przedr. pt. *Niewidania.* W-wa 1826, *Wizerunki i Roztrząsania Nauk.* (założyciel w 1834; tu m. in.: Historia biblijna do użytku młodzi szkolnej. 1836 t. 5).

Przekłady

1. A. A. Degurow: Mowa o kierunku nadanym wykładowi nauk w uniwersytetach ... *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* 1823 t. 3 nr 9; odb. Wil. 1823.

2. I. Kajdanow: Historia powszechna krótko zebrana podług drugiego wydania rosyjskiego. T. 1-3. Wil. 1825 (z notami J. Lelewela). Wyd. nast.: wyd. 2 Wil. 1826; wyd. 3 poprawione oprac. A. Zdanowicz. Wil. 1845.

3. Statut Kazimierza Jagiellończyka, pomnik najdawniejszych uchwał litewskich z XV wieku, wynaleziony i drukiem ogłoszony staraniem Ignacego Daniłowicza. Wil. 1826.

4. E. Konstantinow: Historia państwa rosyjskiego krótko zebrana. T. 1-2. Wil. 1826-1827.

5. W. Blumenhagen: Rycerz Sierzpa. Powieść. Tudzież trzy powieści innych autorów. Wil. 1834.

6. Zbiór praw litewskich od roku 1389 do roku 1529 tudzież rozprawy sejmowe o tychże prawach od roku 1544 do roku 1563. Poz. 1841.

7. (K. Rotteck): Obraz historii powszechnej od najdawniejszych do najnowszych czasów. Dzieło z niemieckiego przerobione. T. 1-2. W-wa 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione i do r. 1860 doprowadzone. T. 1-5. W-wa 1861.

8. E. M. de Saint-Hilaire: Historia Napoleona pomnożona wyjątkami z dzieła tegoż autora pod tytułem Napoleon w Radzie Stanu i Testamentem Napoleona. W-wa 1844.

9. A. Thiers: Historia zgromadzeń prawodawczych, Konwencji Narodowej i Dyrektoriatu, czyli Francja od 1789 do 1800 roku. T. 1-4. W-wa 1845-1846.

10. A. Dumas: Pamiętniki lekarza. (Józef Balsamo). T. 1-10. W-wa 1846-1848. Wyd. nast.: w adaptacji H. Jakóbczyka, J. Skoszkiewicza i T. Chróścielewskiego. T. 1-5. Łódź 1957.

11. A. Dumas: Pamiętniki lekarza. Oddział II. Naszyjnik królowej. T. 11-16. W-wa 1849-1850. Wyd. nast.: przekł. adaptowany. T. 1-3. Łódź 1957-1958.

12. A. Thiers: Historia Konsulatu i Cesarstwa. T. 1-11. W-wa 1846-1866.

13. A. Dumas: Hiszpania i Afryka. W-wa 1848.

14. A. Lamartine: Zwierzenia się albo pamiętniki. W-wa 1849.

15. A. Thiers: O własności. T. 1-2. W-wa 1849.

16. Przegląd dwóch światów. T. 1-2. W-wa 1849.

Przekład rozpraw ogłoszonych m. in. w *Revue des Deux Mondes* i *Revue Britannique*.

17. R. Chateaubriand: Pamiętniki pogrobowe. Fragm. pt. Morowa zaraza. *Gaz. Codz.* 1850 nr 107-108; całość t. 1-9. W-wa 1849-1851.

18. I. Gaume: Zasady i całość wiary katolickiej. T. 1-4. W-wa 1852-1855.

T. 5-8 przełożyli E. Ziemięcka i ks. J. Dziubacki. T. 9, zob. poz. 20.

19. C. Cantù: Historia powszechna. T. 1-11. W-wa 1853-1857.

Część t. 6 przeł. H. Skimborowicz, fragm. F. H. Lewestam.

20. I. Gaume: Historia katakumb, czyli Rzym podziemny. W-wa 1854.

Jest to t. 9 Zasad i całości wiary katolickiej, zob. poz. 18.

21. V. Duruy: Historia powszechna. T. 1-3. W-wa 1865-1869.

Ponadto przekłady z zakresu literatury religijnej oraz drobne młodzieńcze przekłady w czasopismach: *Dzien. Wil.* (1822, 1824, 1828), *Tyg. Wil.* (1818-1819).

Listy

Do K. W. Wójcickiego z 1867 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

(Zbiór praw litewskich ... Rec.). *Przegl. Nauk.* 1842 t. 4. — J. Bartoszewicz: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 3. — A. Nowosielski (Marcinkowski): Dzieła historyczne pp. T. Dziekońskiego i L. Rogalskiego. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 296, 297, 299. — (C. Cantù: Historia powszechna. Rec.): F. H. Lewestam. *Gaz. Codz.* 1854 nr 320; A. Nowosielski (Marcinkowski). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 1. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — W.: (Świat duchów. Rec.). *Dzien. Lit.* 1869 nr 29; F. H. L. (Lewestam): Słów kilka o literaturze skandalu. *Kłosy* 1870 nr 256, 259. — (Historia literatury polskiej. Rec.): L. P. (Powidaj). *Przegl.Pol.* 1870/71 t. 4; X. (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1871 t. 2; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 2. Kr. 1904; X. W. K. *Przegl. Katolicki* 1871 nr 5-16; W. Grochowski. *Tyg. Ilustr.* 1871 nr 189-191; Wł. Z. (Zawadzki). *Dzien. Pol.* 1871 nr 122; *Bibl. Warsz.* 1871 t. 2. — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — Nekrologi: F. H. L. (Lewestam). *Kłosy* 1878 t. 26 nr 672; H. Skimborowicz. *Tyg. Ilustr.* 1878 t. 1 nr 123; *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; *Kronika Rodz.* 1878 s. 256; *Kur. Por.* 1878 nr 76; *Tyg. Powsz.* 1878 nr 12. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 2-3. Kr. 1899-1900. — A. Kraushar: Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk. T. 8. Kr. 1906. — J. Kucharzewski: Epoka Paskiewiczowska. Losy oświaty. W-wa 1914.

ROMANOWSKI MIECZYSŁAW (1833–1863)

Pseud. i krypt.: * * *; m. r.; Miecz. R.; Mieczysław R.; Jaś Żuczek; Jaśko Żuczek; Jaśko Żuk.

Poeta.

Ur. 12 kwietnia 1833 w Żukowie na Pokuciu, w środowisku szlacheckim; syn Erazma i Agnieszki z Głowackich. Naukę rozpoczął w domu z nauczycielem Zabilskim, w 1843 przeszedł do szkoły ludowej w Kołomyi. Do gimnazjum uczęszczał w Stanisławowie, skąd w 1848 usiłował przekraść się przez granicę, aby wziąć udział w powstaniu na Węgrzech. Ujęty przez władze szkolne, odesłany został do Żukowa, gdzie przebył około pół roku. Egzamin maturalny złożył we Lwowie w 1853, tamże na uniwersytecie rozpoczął studia na wydziale prawa. W okresie studiów nawiązał bliskie stosunki z grupą literatów lwowskich, m. in. zaprzyjaźnił się z Mieczysławem Pawlikowskim, Ludwikiem Wolskim, Brunonem Bielawskim, Platonem Kosteckim i Kornelem Ujejskim, cieszył się sympatią Karola Szajnochy i Augusta Bielowskiego. Poza pracą literacką żywo zajmował się polityką, biorąc udział w tajnych działaniach komitetów powstańczych. W 1857 przerwał studia i został stypendystą w Bibliotece Zakładu im. Ossolińskich. Jesienią 1859, ulegając namowom rodziców, którzy obawiali się zbytniego zaangażowania się syna w działalności politycznej, wrócił do Żukowa, aby poświęcić się pracy na roli, lecz już w połowie maja 1860 był znowuż we Lwowie, gdzie został powtórnie przyjęty na stanowisko amanuenta w Ossolineum. Wrócił też do działalności konspiracyjnej. W 1861

współpracował z *Dziennikiem Literackim* i *Gazetą Narodową*. Na wieść o wybuchu powstania styczniowego usiłował przedostać się nielegalnie do Królestwa. Pochwycony na granicy i aresztowany 2 lutego 1863 w Artasowie, został dzięki dawnym znajomościom, po miesięcznym pobycie w więzieniu we Lwowie, zwolniony i natychmiast udał się do Żukowa. Stąd 7 marca ponownie wyruszył do powstania. Wstąpił do organizowanego w Galicji oddziału Lelewela-Marcina Borelowskiego i w krótkim czasie został adiutantem dowódcy. Z tym oddziałem przeszedł granicę 8 kwietnia. Poległ w potyczce pod Józefowem na Lubelszczyźnie 24 kwietnia 1863.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chorąży. Powieść. *Nowiny* 1854 nr 9-11, 15; wyd. osob. pt. Powieści. Lw. 1854 (razem z poz. 2).
Rkps Bibl. Nar. sygn. 7180.

2. Chart watażki. (Opowieść starego towarzysza z kresów). *Nowiny* 1854 nr 22; wyd. osob. jw. poz. 1.

3. Śpiewak z oazy. *Nowiny* 1854 nr 137--143; wyd. osob. z podtyt. Poezje. Lw. 1855 (razem z poz. 4).
Rkps fragm. Bibl. Nar. sygn. 7183.

4. Młody lutnista. *Nowiny* 1855 nr 16; wyd. osob. razem z poz. 3.

5. Łużeccy. *Dzien. Lit.* 1856 nr 11-23; wyd. osob. z podtyt. Ustęp z wojen tureckich. Lw. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw. 1866 (razem z poz. 6); Lw. (1911) *Bibl. Powsz.* nr 821.
Rkps fragm. Bibl. Nar. sygn. 7187.

6. Dziewczę z Sącza. Rzecz mieszczańska z czasu wojny szwedzkiej roku 1655 wierszem. Dat.: Lwów, w lipcu 1858. Fragm. ogł. pt. Ustęp z poematu historycznego pt. „Dziewczę z Sącza" — Gospoda. *Dzien. Lit.* 1859 t. 2 nr 56-57; całość wyd. Lw. 1861 (w dod. arkuszowym do *Dzien. Lit.* 1861 nr 3, 5, 10, 12, 14). Wyd. nast.: wyd. 2 Lw. 1866 (razem z poz. 5); Złoczów (1894) *Bibl. Powsz.* nr 112; toż Lw. ok. 1913; toż Lw. po 1923; oprac. H. Galle. W-wa 1909 *Wybór Pisarzy Pol. dla Domu i Szkoły* nr 21; W-wa (1917) *Biblioteczka Nar.* nr 92; toż Kr. 1923; oprac. S. Lam. Kr. (1921) *BN* I, 39 (tu razem wybór liryków); toż Kr. 1925; toż wyd. 3 zmienione, oprac. M. Olszaniecka. Wr. 1961.

7. Wójt Matwij z Tatarowa. Opowiedział Jaśko Żuczek. *Dzwonek* 1860 t. 3 nr 2.

8. Projekta. Powieść. Lw. 1860 (w rzeczywistości 1861). Dod. do *Dzien. Lit.*

9. O legionach polskich. *Dzien. Lit.* 1861 nr 17-55.

10. Popiel drugi. Tragedia w pięciu aktach, z podań i legend historycznych. Wierszem. Fragm. z aktu II pt. Z tragedii Popiel drugi. Ogł. *Dzien. Lit.* 1861 nr 77.
Rkps Ossol. sygn. 9919/I.

11. Wczoraj. Szkic. *Dzien. Lit.* 1861 nr 78-103.

12. Popiel i Piast. Tragedia w pięciu aktach, z podań i legend historycznych wierszem. (Na tysiącletnią rocznicę Piastową). *Dzien. Lit.* 1862 nr 25-39; wyd. osob. Lw. 1862. Wyst. Lw. 1864.
Rkps fragm. Bibl. Nar. sygn. 7177.

13. Stanisław Rewera Potocki. Poezja. Stanisławów 1862.

14. Jakub Jasiński. (Szkic biograficzny). *Dzien. Lit.* 1863 nr 1-10.
Szkic nie dokończony.

15. Poezje. Lw. 1863. Wyd. nast.: Lw. 1881 *Bibl. Kieszonkowa.*
Zawartość: 31 drobnych utworów z 1855--1862.

16. Ostatnie pożegnanie powstańca. Muzyka J. Guniewicza. Lw. 1863.

17. Gliński i Stańczyk. Urywek dramatu. Tekst z autografu ogł. B. Gubrynowicz: Fragmenty nieznanych tragedii M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925//26).
Rkps Bibl. Nar. sygn. 7193.

18. Marfa Posadnica. Dramat zaledwie rozpoczęty. Zachowany fragm. ogł. B. Gubrynowicz, jw. poz. 17.
Rkps Bibl. Nar. sygn. 7193.

Ponadto drobne utwory w rkpsie Ossol. sygn. 5964/I oraz rkpsie ze zbiorów B. Gubrynowicza w Bibl. Nar. sygn. 7020, 7185-7193, 7195 (tu m. in.: Powstaniec. (Obrazek). Powst. 1855; fragmenty (bruliony) utworów: Falbowski. (Powieść). Powst. 1857; Bar; Na Wołoszy; Noc na Kaukazie; Ostafi Daszkiewicz; Zamek jazłowiecki; Poemat o Sawie; Poemat z czasów walk z Kozakami i Tatarami; Przeczucie. Szkic dramatu; Bukiet róż; Wizyta).

Artykuły, drobne utwory i przekłady ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862 (tu: Graf Gero. Rkps fragm. w Bibl. Nar. sygn. 7186), *Czytelnia dla Młodzieży* (tu: Młodej braci na rozstaju. 1860 nr 10; Sztandary polskie na Kremlu. 1860 nr 12; toż przedr. *Przyj. Dom.* 1862 nr 63; Z Nowym Rokiem. 1861 nr 1; Nocna jazda. 1861 nr 4), *Dzien. Lit.* (1857-1863; tu m. in.: Buława Rewery. 1857 nr 43; Konfederat w Kałudze. (Dumka). 1857 nr 57; Kilka dni w górach Pokucia. 1857 nr 138-141. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7176; Starosta Żegocki. Obrazek z wojen szwedzkich według pamiętników Patrika Gordona. 1858 nr 13-15; Sołdat z Cudnowa. 1859 nr 1. Rkps, jw.; Ksiądz gwardian Kobylański. 1860 nr 56. Rkps, jw.; Sen króla Jagiełły pod Tannenbergiem. 1860 nr 83; Przewodnik w puszczy. 1861 nr 54-55. Rkps, jw.), *Dzwonek* (tu m. in.: Na nowy rok. 1860 t. 2 nr 1), *Gwiazdka*. W-wa 1860 (tu: Anioł upadły. Fantazja), *Nowiny* (tu m. in.: Sternik. 1855 nr 60; Pielgrzym. 1855 nr 69; Do braci trzy struny. 1855 nr 72; Przypomnienie. 1855 nr 73; Burza. 1855 nr 77; Dzikie sny. 1855 nr 86; Ucieczka. 1855 nr 126; Smutne pacholę. 1855 nr 131; Niewierny. 1855 nr 132; Posełka. 1855 nr 135; Rolnik podolski. 1855 nr 143; Wieszczowi. 1855 nr 151; Nikodemowi Biernackiemu po odegraniu fantazji z pieśni ludowych. 1856 nr 5; Prośba. 1856 nr 21; Ku ojcom! 1856 nr 26; Odpowiedź na „Zaskarżenie". 1856 nr 36), *Tyg. Ilustr.* (tu wiersz: Nowa znajomość. 1860 nr 48).

Po śmierci poety drobne utwory ogł. m. in.:

Z ostatnich poezji śp. M. Romanowskiego. *Mieszczanin Pol.* (Lw.) 1863 nr 1 (tu wiersz, inc.: Lećcie, me pieśni!... Dat. 1862);

Z nie drukowanych poezji M. Romanowskiego. *Tyg. Nauk. i Lit.* 1866 nr okazowy (1) (tu: Ból życia. Dat. 1861; toż z rkpsu ogł. *Ruch Lit.* 1875 nr 48);

Z nie drukowanych poezji M. Romanowskiego. *Tyg. Nauk. i Lit.* 1866 nr 3 (tu wiersz: Idzie ku nam, idzie Pan już w chwale; toż z rkpsu ogł. *Ruch Lit.* 1876 nr 4; toż *Tydzień Pol.* 1879 t. 9 nr 34);

Z nie wydanych poezji M. Romanowskiego. *Ruch Lit.* 1875 nr 51/52 (tu: Ze wspomnień dziecinnych. Dwie siostry); 1876 nr 2 (tu: W pamiętniku pani F. B. Dat. Lwów 1859); 1876 nr 14 (tu: Modlitwa (na obchód żałobny za poległych w Warszawie);

Nie drukowany wiersz M. Romanowskiego. *Tydzień Lit., Artyst., Nauk. i Spol.* 1875 nr 51/52 (tu: Z opłatkiem. Dat.: Lwów, 20 grudnia 1857 r.);

Z nieznanych poezji. *Tydzień Lit., Artyst., Nauk. i Społ.* 1877 nr 42 (tu dwa sonety: Do*.); 1877 nr 43 (tu sonet: Wieczna wiosna);

Z teki pośmiertnej M. Romanowskiego. *Kur. Warsz.* 1883 nr 1 (tu wiersze: Spodziewanej; Na cmentarzu; Złoty szlak);

J. Amborski ogł. z autografów wiele wierszy oraz zachowane fragmenty większych utworów, m. in.: Stara bajka. Dat.: Korniów w czerwcu 1857; Mściwój szalony. Fragment poematu; Wanda. Fragment tragedii. W wyd.: Poezje. T. 1-4. Lw. 1883 *Bibl. Pol.* t. 34-37. (Rkps Bibl. Nar. sygn. 7178, 7179, 7182, 7186--7188);

Z dziennika śp. M. Romanowskiego. *Ognisko Dom.* 1886 nr 83-84, 86-87, 90, 91, 96; 1887 nr 124, 128 (tu m. in.: Do orła młodego. Wiersz powst. 1851, ogł. 1886 nr 90);

W. Schreiber: Z nie wydanych poezji M. Romanowskiego. *Tyg. Podolski* 1901 nr 4-5 (tu w nr 5: Trumna. Wariant fragmentu Dziewczęcia z Sącza);

B. Gubrynowicz: Z pamiętnika. *Lamus* 1909 z. 1 (tu fragment pamiętnika);

T. Mendrys: Nieznane poezje Romanowskiego. *Museion* 1913 z. 5 (tu kilka wierszy);

Strażnica 1919 nr 2 (tu: Z sztambuchu panny B... Z... Dat.: Lwów, 10 czerwca 1859); 1919 nr 4/5 (tu: Święć się imię Twoje! Dat.: Lwów, 5 kwietnia 1858; toż jako nieznane dwa wiersze ogł. *Czyn* 1921 z. 11);

B. Gubrynowicz: Rozprawa o „Żmii" Słowackiego. *Słowo Pol.* 1920 nr 599-600 (tu: Rozprawa nienaukowa i nieestetyczna nad romansem „Żmija" w 6 pieśniach przez Juliusza Słowackiego. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7184);

B. Gubrynowicz: Podróż do Medyki. (Z raptularza M. Romanowskiego). *Kur. Warsz.* 1922 nr 357 (tu fragment z notatnika z 1856-1857);

B. Gubrynowicz: Z nieznanej puścizny M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 20 (1923) (tu recenzja: Ballady i romanse Adama Mickiewicza. I studium);

B. Gubrynowicz: M. Romanowski o Fryderyku Schillerze. *Ruch Lit.* 1927 nr 2 (tu notatki o lirykach Schillera. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7068);

S. Skwarczyńska: Notatnik Romanowskie-

go z 1856 r. *Księga pam. I Gimn. Państw. im. M. Romanowskiego w Stanisławowie.* Stanisławów 1929 i odb. (tu kilkanaście wierszy z rkpsu w posiadaniu B. Gubrynowicza, por. *Kur. Warsz.* 1922 nr 357);

Z. Romanowiczówna: Ci, których znałam. W książce: Cienie. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Lw. 1930 (tu dwa wiersze do niej skierowane: I. Nie wiem, co wróżyć Tobie...; II. Czemu, o! siostro, na Twych ócz błękicie...);

B. Gubrynowicz: Do genezy „Dziewczęcia z Sącza" M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 29 (1932) z. 3/4 (tu warianty tego utworu);

B. Gawin: Z rękopisów M. Romanowskiego. „Góral" i „Mnich". *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2 (tu: Góral. Poemat nie dokończony. Powst. 1856; Mnich. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7189. W tymże rkpsie również: Jeniec).

Przekł. esperanto: La amo. *Pola Esperantisto* 1908 nr 5.

Przekł. serbsko-chorwacki: N. Manojlović-Rajko: Milovao sam ... *Stražilovo* 1886 z. 6.

Przekłady

1. H. Heine: Świerk i palma. (Z księgi pieśni). *Dzien. Lit.* 1863 nr 5.
Rkps Bibl. Nar. sygn. 7187.

2. J. L. Uhland: Dobry towarzysz. *Dzien. Lit.* 1863 nr 5.
Rkps, jw. poz. 1.

Wydania zbiorowe

1. Poezje. T. 1-4. Oprac. J. Amborski. Lw. 1883 *Bibl. Pol.* t. 34-37.

Zawartość: t. 1: Liryki i obrazki; t. 2: Chorąży; Chart watażki; Śpiewak z oazy; Młody lutnista; Łużeccy; Stara bajka; Dziewczę z Sącza; t. 3: Mściwój szalony; Popiel i Piast; Wanda. (Początek); t. 4: Wiersze drobne i obrazki (tu m. in.: wiersz A. Mickiewicza „Arcymistrz", błędnie uznany za wiersz Romanowskiego)

2. Wybór pism. T. 1-2. Oprac. T. Pini. Lw. 1904-1905.

Zawartość: t. 1: Dziewczę z Sącza oraz utwory liryczne i drobniejsze epiczne; t. 2: Popiel i Piast.

3. Wybór poezji. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 107.

Zawartość: 21 drobnych utworów, m. in.: „Arcymistrz" Mickiewicza.

4. Wybór pism. Oprac. A. Januszewski. Kr. 1910 *Książnica Lud. im. Wojciecha Bartosza Głowackiego.*

Zawartość: wybór drobnych utworów; Dziewczę z Sącza (fragm.).

5. Wybór poezji. T. 1-2. Oprac. J. Dicksteinówna. W-wa (1913) *Bibl. Lit.-Artyst.*

Zawartość: t. 1: wiersze drobne wg wyd. J. Amborskiego (zob. poz. 1; łącznie z „Arcymistrzem"); t. 2: Chart watażki; Łużeccy (fragm.); Popiel i Piast (fragm.); Dziewczę z Sącza.

6. Liryki. W-wa 1916 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 182.

Zawartość: 24 drobne wiersze.

7. Dziewczę z Sącza oraz wybór liryków. Oprac. S. Łam. Kr. (1921) *BN* I, 39; toż wyd. nast.: Kr. 1925; toż wyd. 3 zmienione oprac. M. Olszaniecka. Wr. 1961.

8. Wybór poezji. Oprac. H. Kurkowska. W-wa 1947 *Bibl. Pisarzy Pol. i Obcych* nr 16.

Zawartość: Dziewczę z Sącza i poezje liryczne.

Listy i materiały

1. Do K. Szajnochy z 1853. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

2. Do siostry Józefy 18 listów z 1853-1861; do ojca 3 listy z 1856-1860; do rodziców 1 list z 1861. Ogł. *Ognisko Dom.* 1886 nr 78-83, 85-86, 91.

3. Do K. Ujejskiego 2 listy z 1855. Ogł. B. Gubrynowicz: Z nieznanej puścizny M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 20 (1923).
Rkps Bibl. Nar. sygn. 7194.

4. Do ojca z 1856. Rkps Ossol. sygn. 12644/II.

5. Do M. Darowskiego z Medyki z 1857. Ogł. *Ognisko Dom.* 1887 nr 102.

6. Do Brunona (?) z 1857. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7020.

7. Do S. Morawskiego z 1858. Ogł. H. Barycz: Geneza i tło historyczne „Dziewczęcia z Sącza". *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1.

8. Do siostry J. Skwarczyńskiej z 1859. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7194.

9. Do T. Wasilewskiego z 1859. Ogł. *Ognisko Dom.* 1887 nr 103.

10. Do K. Wilda z 1861. Rkps Ossol. sygn. 6524/II.

11. Do siostry z 1862. Rkps Ossol. sygn. 12644/II.

12. Do S. E. Koźmiana, nie dat. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

13. Do rodziców, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 5964/I.

14. Do F. Wasilewskiej. Ogł. H. Biegeleisen: Nieznany list M. Romanowskiego. *Kur. Lw.* 1907 nr 324.

15. Fragmenty listów do siostry J. Skwarczyńskiej, F. Wasilewskiej-Boberskiej, M. Pawlikowskiego i in. Ogł. S. Lam: Mieczysław Romanowski ... I. Lw. (1913).

Ponadto kopie listów do siostry J. Skwarczyńskiej z 1861-1863 oraz materiały do życiorysu M. Romanowskiego i wyciągi z dzienników szkolnych gimnazjum w Stanisławowie z lat 1845-1852. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7195, 7196.

Bibliografię podają: G. Baumfeld: Mieczysław Romanowski. Studium ideowe i literackie. W-wa 1908; wyd. nast. Brody 1909. — S. Lam: Wstęp do wyd.: Dziewczę z Sącza. Kr. 1921 *BN* I, 39.

OPRACOWANIA

1. Zarysy monograficzne

S. Lam: Mieczysław Romanowski. Zarys biograficzno-krytyczny na podstawie źródeł rękopiśmiennych. I. Lw. (1913). — S. Lam: Mieczysław Romanowski. (Zarys krytyczny). Na podstawie źródeł rękopiśmiennych. II. *Przew. Nauk. i Lit.* 1918 t. 46. — M. Olszaniecka: Wstęp. W wyd.: Wybór liryków oraz Dziewczę z Sącza. Wyd. 3 zmienione. Wr. 1961 *BN* I, 39. [Rec.: *Nowe Książki* 1961 nr 18].

2. Biografia

Nekrologi: J. S. *Przegl. Europejski* 1863 t. 4 z. 11; J. Szujski. *Czas* 1863 nr 103; przedr. w: Dzieła. T. 7. Kr. 1889; *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2; *Gaz. Nar.* 1863 nr 65; *Gaz. Pol.* 1863 nr 101; *Przegl. Poz.* 1863 t. 36. — A. B. (Bielowski): (Wspomnienia). *Bibl. Ossol.* 1864 t. 4. — .....ski: Mieczysław Romanowski. *Postęp* (Wiedeń) 1864 nr 4-6. — W. Wiśniewski: Mieczysław Romanowski. W: Galicja, czyli rok 1863 i 1864 przez autora „Wspomnień kapitana wojsk polskich z r. 1863". Lipsk 1865. — F. Ziemiałkowski: Pamiętniki. Cz. 3: Rok 1863. Powst. 1865. Wyd. Kr. 1904. — F. Waligórski: Wspomnienie o M. Romanowskim. *Strzecha* 1868 z. 5. — J. Gordon (M. Jatowtt): Rys wyprawy Lelewela. W pracy: Zapiski z powstania 1863-1864. *Mrówka* 1869 nr 61 n.; wyd. osob. pt. Obrazki galicyjskie. Sanok 1869. — W. Zawadzki: Wspomnienia biograficzne. Mieczysław Romanowski. W książce: Z teki literackiej. Poz. 1870; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Wyd. A. Knot. Kr. 1961. — H. Biegeleisen: Mieczysław Romanowski. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — W. Stroka: Pamięci M. Romanowskiego, żołnierza-poety poległego pod Józefowem dnia 24 kwietnia 1863 r. *Kalendarz katolicki.* Kr. 1886; odb. Kr. 1886. — M. Kamiński: Z moich wspomnień. Trzech Mieczysławów. *Wędrowiec* 1888 nr 6. — W. Kętrzyński: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Lw. 1894. —

H. Galle: Mieczysław Romanowski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — W. Rudnicki: Zgon M. Romanowskiego. W 40 rocznicę powstania styczniowego. Lw. 1903. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909; wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — K. Wróblewski: O życiu i pismach M. Romanowskiego. Kr. 1910. — O Mieczysławie Romanowskim. Kr. 1910 *Książnica Lud. im. Wojciecha Bartosza Głowackiego.* — W. Bruchnalski: Do życiorysu poety. *Jednodniówka 1863.* Drohobycz 1913 s. 5-9. — J. Dicksteinówna: Mieczysław Romanowski. *Nowa Gaz.* 1913 t. 1 nr 78, 102 (dod. *Literatura i Sztuka* nr 5-6). — J. Stella-Sawicki: Galicja w powstaniu styczniowym. Lw. 1913. — Mieczysław Romanowski w rocznicę rycerskiego zgonu. *Kur. Lw.* 1917 nr 193. —

S. Skwarczyńska: Z ech powstania styczniowego. *Kur. Stanisławowski* 1926 nr 284-285. — Z. Romanowiczówna: Wspomnienie o M. Romanowskim. *Dziś i Jutro* 1927 nr 2. — J. Zieliński: M. Romanowski w świetle aktów gimnazjalnych. *Kur. Stanisławowski* 1928 nr 427. — J. Zieliński: M. Romanowski jako uczeń. *Księga pam. I Gimn. Państw. im. M. Romanowskiego w Stanisławowie.* Stanisławów 1929. — S. Wasylewski: Panna Zofia. *Tęcza* 1930 nr 34. — Z. Romanowiczówna: Ci, których znałam. W książce: Cienie. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Lw. 1930. — G. Baumfeld: Mieczysław Romanowski poeta-powstaniec. *Dzien. Poz.* 1933 nr 18. — Z. Zborucki: Mieczysław Romanowski, bard powstania styczniowego. *Słowo Pol.* 1933 nr 22 (dod. tyg. *Nauka — Literatura — Sztuka* nr 4). — M. Pawlikowski: Dumania archiwalne: Ujejski. W książce: Okna. Seria II. W-wa 1936. —

W. Bełza: Poeta-żołnierz. *Ilustr. Kur. Pol.* 1949 nr 133. — (aj) (A. Jakubiszyn): Poeta dni styczniowych. *Kultura i Życie* 1949 nr 7. — J. W. Gomulicki: Mieczysław Romanowski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX w. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa

1956. — M. Grabowska, M. Janion: Mieczysław Romanowski. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958.

3. Twórczość

(Śpiewak z oazy; Młody lutnista. Rec.): *Dzien. Warsz.* 1855 nr 287; W. Syrokomla (L. Kondratowicz). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 342. — (Dziewczę z Sącza. Rec.): ⌒. *Gaz. Pol.* 1861 nr 150; D. W. *Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 16-17; R. Z. (Zmorski). *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 91-92. — (Popiel i Piast. Rec.): A. Niewiarowski. *Tyg. Ilustr.* 1862 t. 2 nr 155; × (J. I. Kraszewski). *Gaz. Pol.* 1862 nr 145; (f) (F. Faleński). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 3; *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 35; *Bluszcz* 1875 t. 11 nr 35-40; K. Kaszewski. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 1-7; H. Maurer: O tragedii M. Romanowskiego... *Spr. Gimn. Św. Jacka w Kr. za r. szk. 1906.* Kr. 1906. [Rec.: I. Chrzanowski. *Książka* 1907 nr 12; T. Pini. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 3]. — J. Stobiecki: O literaturze dni krwawych. *Dzien. Lit.* 1863 nr 95-97. — (Poezje. Lw. 1863. Rec.): Poezje śp. M. Romanowskiego. *Kronika* (Kr.) 1863 nr 80; *Ojczyzna* 1864 nr 24. — B. Z.: Mieczysław Romanowski. *Kalendarz nar.* Drezno 1865 s. 15-19. —

A. Kuliczkowski: Mieczysław Romanowski. Kilka słów o jego życiu i dziełach na tle spółczesnej chwili. *Tydzień* 1875 nr 50 - 1876 nr 26 (z przerwami). [Rec.: P. Chmielowski. *Niwa* 1877 t. 12 z. 61]. — F. z Wasilewskich Boberska: Mieczysław Romanowski. (Odczyt wygł. 1880). W: Pisma. Lw. 1893 i odb. — Cz. J. (Jankowski): „Poezje" M. Romanowskiego. *Kur. Warsz.* 1884 nr 182 b. — E. Zorian (Sedlaczek): (Poezje. T. 1-4. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1884 t. 1 nr 76-77. — P. Chmielowski: Żywioł mieszczański w poezjach M. Romanowskiego. *Tyg. Ilustr.* 1886 t. 1 nr 171-173. — I. Matuszewski: Diabeł w poezji. *Ateneum* 1893 t. 2; wyd. osob. W-wa 1894; wyd. powiększone W-wa 1899. — S. Schnürr-Pepłowski: Ostatni bard. (Wspomnienie w styczniową rocznicę). *Dzien. Poz.* 1895 nr 14. — O. Ortwin: Kampania jesienna w teatrze lwowskim. *Krytyka* 1901 t. 2. — J. Flach: (Poezje. T. 1-4. Rec.). *Przedświt* 1901 nr 240. — K. Wróblewski: M. Romanowski. W 40 rocznicę zgonu poety. Lw. 1903. — T. Pini: Wstęp. W wyd.: Wybór pism. T. 1. Lw. 1904. — G. Baumfeld: Mieczysław Romanowski. Rys historycznoliteracki. *Prawda* 1907 nr 22-26; wyd. osob. z podtyt. Studium ideowe i literackie. W-wa 1908; wyd. nast. Brody 1909. [Rec.: Z. Zaleski. *Książka* 1909 nr 11]. — J. Marcinkowska: M. Romanowski. Sylwetka. *Przegl. Nar.* 1908 t. 2 nr 8. — H. Galle: Wstęp. W wyd.: Dziewczę z Sącza. W-wa 1909. — A. Januszewski: Wstęp w wyd. Wybór pism. Kr. 1910. — J. Dicksteinówna: M. Romanowski i przedzgonne chwile romantyzmu polskiego. *Pam. Lit.* R. 10 (1911) z. 2/3; przedr. w: Prometeusz — Paraklet. Studia, szkice, głosy. W-wa 1913; przedr. w: Idee i twórcy. T. 1. W-wa 1918. [Rec.: J. Kleiner. *Świat* 1919 t. 27 nr 9]. — T. Mendrys: M. Romanowski. W czterdziestą dziewiątą rocznicę zgonu. *Nowa Reforma* 1912 nr 180 ppoł. — A. W.: M. Romanowski 1863-1913. W pięćdziesiątą rocznicę zgonu poety. *Kronika Rodz.* 1913 nr 41. — E. Czekalski: Zapomniany poeta. Wybór dzieł M. Romanowskiego. *Świat* 1913 nr 43. — A. Leo: (Wybór poezji. Rec.). *Echo Lit.-Artyst.* 1913 z. 8/9. — T. Mendrys: M. Romanowskiego żywot i twórczość. W pięćdziesiątą rocznicę zgonu. *Przegl. Pol.* 1912/13 t. 4; odb. Kr. 1913. —

S. Lam: Wstęp. W wyd.: Dziewczę z Sącza. Kr. 1921 *BN* I, 39, i wyd. nast. — Merwin (B. Menkes): Poeta tęsknoty za państwowością. *Kur. Warsz.* 1921 nr 271. — B. Gubrynowicz: Z nieznanej puścizny M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 20 (1923). — M. Szyjkowski: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — J. Wieniewska: Zaginiony wariant „Dziewczęcia z Sącza". *Kur. Lw.* 1924 nr 286 (*Tydzień Lit.*). — B. Gubrynowicz: M. Romanowski o Fryderyku Schillerze. *Ruch Lit.* 1927 nr 2. — S. Skwarczyńska: Notatnik Romanowskiego z 1856 r. *Księga pam. I Gimn. Państw. im. M. Romanowskiego w Stanisławowie.* Stanisławów 1929 i odb. — H. Barycz: Geneza i tło historyczne „Dziewczęcia z Sącza". *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1. — J. Kulpa: M. Romanowski jako wieszczbiarz i żołnierz powstania styczniowego. *Kur. Lit.-Nauk.* 1931 nr 4. — B. Gubrynowicz: Do genezy „Dziewczęcia z Sącza" M. Romanowskiego. *Pam. Lit.* R. 29 (1932) z. 3/4; odb. Lw. 1932. — J. Kulpa: Poeta własnej śmierci. W siedemdziesiątą rocznicę zgonu M. Romanowskiego. *Kur. Lit.-Nauk.* 1933 nr 17. — F. Weinstock: Mieczysław Romanowski. *Filomata* 1933 nr 47. — T. Kleszczyński: Ostatni rapsod. W setną rocznicę urodzin M. Romanowskiego. 1834-1934. Szkic literacko-biograficzny. Lw. 1934. — M. Kridl: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — M. Szyj-

KOWSKI: Dramat w Polsce. Tamże. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937 s. 229-238. — Z. SZWEYKOWSKI: Anczyc, Jeż i Romanowski jako budziciele ruchu powstańczego. *Przegl. Hist.* 1937/38 s. 641-650. — J. KRZYŻANOWSKI: Poeta powstania styczniowego. *Gaz. Pol.* 1938 nr 21. —

M. J.: Mieczysław Romanowski. *Wieś* 1953 nr 4. — B. HORODYSKI: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 4. Wr. 1955. — C. KLEPACKI: Piórem i karabinem. *Kur. Lubelski* 1961 nr 20-23. [Polemika: L. SIEMION: Nieścisłości i wierzytelności. *Kur. Lubelski* 1961 nr 43]. — K. BARTOSZEWSKI: Epigonizm tragiczny. *Kamena* 1963 nr 2. — M. JANION: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4. — T. S. (SYGA): W setną rocznicę śmierci Mieczysława Romanowskiego. I na polu bitwy o mnie spytaj... *Stolica* 1963 nr 17. — S. FRYBES: Dwie tradycje powstania styczniowego w literaturze polskiej. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — J. KULCZYCKA-SALONI: Poezja powstania styczniowego. Tamże.

ROPELEWSKI STANISŁAW (1813–1865)

Pseud. i krypt.: JANUSZ W.; NAŁĘCZ; Z. K.

K r y t y k l i t e r a c k i, p o e t a.

Ur. 15 stycznia 1813 (data niepewna; może 1814) w Sulejowie w Sandomierskiem; syn Franciszka i Karoliny, dzierżawców. W 1825-1829 uczył się w Kielcach. W 1829 stracił oboje rodziców. Prawdopodobnie studiował na Uniwersytecie Warszawskim. Brał czynny udział w powstaniu listopadowym, a w 1831 emigrował do Francji. Pod koniec 1832 przez kilkanaście dni był członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W 1833 przebywał w Polsce jako uczestnik wyprawy Zaliwskiego. Po powrocie do Paryża w 1834 był jednym z założycieli Towarzystwa Słowiańskiego. W 1836 podpisał akt Konfederacji Narodu Polskiego. W 1838-1840 wspólnie z Eustachym Januszkiewiczem redagował *Młodą Polskę*. Należał do koła towiańczyków i miał kontakty z karbonariuszami. Był wielbicielem Maurycego Mochnackiego, pozostawał w bliskich stosunkach z Adamem Mickiewiczem i Bohdanem Zaleskim. Występował ostro przeciw Juliuszowi Słowackiemu; w 1838-1839 w *Młodej Polsce* zamieścił bardzo niepochlebne recenzje o jego twórczości, później za złośliwe przycinki w *Beniowskim* wyzwał go na pojedynek, ale nie stawił się na placu. Od 1841 należał do Towarzystwa Historyczno-Literackiego. W 1844-1845 wykładał historię polską w Szkole Polskiej na Batignolles w zastępstwie Ludwika Mierosławskiego. Od 1848 przebywał w Poznańskiem. Zmarł 17 lipca 1865 w Górze koło Śremu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiersze Nałęcza. Paryż 1836.

Podobno w 1848 wyjeżdżając z Paryża zniszczył pozostałe egzemplarze. (Wg *Czas* 1865 nr 233; Estr. IV, 89).

2. Dictionnaire français-polonais. Berlin (1839).

Ropelewski jest autorem części polsko-francuskiej; część francusko-polską ułożył Wojciech Kazimirski de Biberstein. Jest to tzw. „słownik emigracyjny", często wznawiany.

3. Wspomnienie o piśmiennictwie polskim w Emigracji. *Kalendarz pielgrzymstwa polskiego* 1840 s. 31-94; fragm. z podtyt. (Maurycy Mochnacki). *Młoda Polska* 1840 t. 3 nr 1. Przedr. niepełny w zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Mały. T. 2. W-wa 1959.

4. Przedmowa (nie podpisana) do książki: H. Rzewuski: Pamiątki J. Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wyd. 2. Paryż 1841. Toż wyd. nast.: Paryż 1862; Paryż 1868.

Artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Kalendarz pielgrzymstwa polskiego* (1840), *Młoda Polska* (1838-1840; tu m. in. zapowiedź ukazania się Anhellego J. Słowackiego z podaniem fragmentu tego utworu. 1838 dod. do nru 22; Trzy poemata Juliusza Słowackiego; Bajki i poezje A. Goreckiego; Poemat o piekle Dantyszka. 1839 dod. do nru 8; Rec. Balladyny J. Słowackiego. 1839 nr 29), *Orędownik Nauk.* (tu anonimowo rec. Pamiątek Soplicy H. Rzewuskiego. 1841 nr 47-51), *Pielgrzym*

Polski (tu m. in.: Pismo do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. 1833 styczeń).

Po śmierci autora ogł.:

Wiersz bez tytułu do E. Januszkiewicza, inc.: Niedawno, gdym był dzieckiem, kochany Eustachy ... W art.: Bibliograficzne szczegóły o S. Ropelewskim. *Czas* 1865 nr 233;

Wiersz pt. Za naszych czasów. *Praca* 1914 nr 7.

Przekłady

E. Jourdain: Słowa pociechy, czyli ewangelie zastosowane do Polski na wszystkie niedziele. (Paryż 1841).

Listy i materiały

1. Do S. E. Koźmiana 9 listów z 1847--1849 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

2. Kopie rozpraw oraz różne pisma i notaty. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2436, 2539; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

Juliusz S. (Słowacki): Kilka słów odpowiedzi na artykuł pana Z. K. o Poezjach J. Słowackiego. *Młoda Polska* 1839 dod. do nru 9. — J. Słowacki: List do matki z 10 listopada 1841 o niedoszłym do skutku pojedynku z Ropelewskim. W wyd.: Dzieła. T. XIII. Listy do matki. Oprac. Z. Krzyżanowska. Wr. 1959 s. 398-400. — Nekrologi: J. F. K.: Kilka słów o śp. S. Ropelewskim. *Czas* 1865 nr 195; K.: Stanisław Ropelewski. *Dzien. Poz.* 1865 nr 173; *Czas* 1865 nr 173; Wspomnienie o mało znanym autorze. *Czas* 1865 nr 192. — Bibliograficzne szczegóły o S. Ropelewskim. *Czas* 1865 nr 233. — J. Kołaczkowski: Jeszcze słowo o „nieznanych poezjach" „nieznanego" poety. *Czas* 1871 nr 203. — Nieznane poezje nieznanego poety. *Czas* 1871 nr 181. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876--1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — H. Biegeleisen: Pojedynek J. Słowackiego z S. Ropelewskim. *Tyg. Powsz.* 1884 nr 41. — W. Mickiewicz: Żywot A. Mickiewicza. T. 3. Poz. 1894. —

L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — R. B.: Na tułactwie. *Lechita* 1908 nr 31-32. — T. Rojek: Kilka uwag o zapomnianym krytyku i poecie, S. Ropelewskim. *XIII Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. w Podgórzu za r. szk. 1911*. Kr. 1911. [Rec.: S. Łempicki: Ze sprawozdań szkół średnich. *Pam. Lit.* R. 11 (1912) z. 3]. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski na tułactwie 1831--1838. Kr. 1913. —

J. Kleiner: Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 2-3. W-wa 1920-1923 i wyd. nast. — K. Kolbuszewski: Z dziejów krytyki literackiej w czasopismach emigracyjnych. (1836-1848). Wil. 1924. — S. Pigoń: Przyjęcie „Pana Tadeusza" w Wielkopolsce. *Tęcza* 1928 nr 19-22. — Stanisław Ropelewski. *Pam. Świętokrzyski 1930*. Kielce 1931. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie. W-wa 1933. —

M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948 s. 233. — J. W. Gomulicki: Stanisław Ropelewski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. Starnawski: Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych. Wr. 1956. — M. Straszewska: Stanisław Ropelewski. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — B. Zakrzewski: Słowacki w krytyce romantycznej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr. ... Nauki Społ.* S. A. *Prace Lit.* II nr 32. Wr. 1961. — S. Treugutt: „Beniowski". Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832--1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

RÓŻYCKI KAROL (1789—1870)

Pseud.: Dowódca tegoż pułku; Tułacz kończący tułactwo.

Pamiętnikarz, publicysta.

Ur. 5 listopada 1789 w Huculówce pod Czerniejowicami w powiecie jampolskim na Podolu; syn Jakuba i Elżbiety z Jaksmanickich. W 1809 wstąpił jako prosty żołnierz do wojska Księstwa Warszawskiego. W 1812 ciężko ranny pod Borysowem dostał się do niewoli rosyjskiej. Uwolniony w 1814, powrócił do Warszawy i po kongresie wiedeńskim

ponownie wstąpił do wojska. Od 1820 należał do masońskiej loży „Świątynia Równości". W 1822, na skutek złego traktowania przez w. ks. Konstantego, wziął urlop z wojska. W tymże roku ożenił się z Marianną Czajkowską, siostrą późniejszego pisarza Michała. W 1827 w randze kapitana podał się do dymisji z wojska, zamieszkał we wsi Horodyszcze pod Cudnowem i oddał się pracy na roli. Po wybuchu powstania listopadowego zorganizował pułk jazdy wołyńskiej i przeprowadził go do Zamościa. Walczył pod komendą generała Samuela Różyckiego w Opatowskiem. Tu został mianowany pułkownikiem i odznaczony złotym krzyżem Virtuti Militari. Po upadku powstania przeszedł z korpusem generała Różyckiego granicę Galicji, potem udał się do Francji. Przebywał kolejno w zakładach Polaków w Bourges, Agen, Fontainebleau, wreszcie zamieszkał w Paryżu. W marcu 1833 zorganizował krótkotrwałe Towarzystwo Braci Obywateli i Żołnierzy, potem należał kolejno do Młodej Polski, Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, Związku Dzieci Ludu Polskiego i Zjednoczenia Emigracji.

W 1842 stał się gorliwym uczniem Andrzeja Towiańskiego; po ustąpieniu Adama Mickiewicza zajął jego miejsce w Kole jako zastępca mistrza. W 1848 był przeciwnikiem tworzenia legionu polskiego we Włoszech. W 1853 odrzucił propozycję Adama Czartoryskiego objęcia dowództwa nad formowanymi w Turcji oddziałami kozackimi. W 1857 złożył w ambasadzie rosyjskiej w Paryżu pismo pt. *Powody, dla których amnestia przyjętą być nie może,* w którym wraz z towiańczykami potępił walkę zbrojną o niepodległość ojczyzny i wyrażał wysoko posunięty lojalizm w stosunku do cara Aleksandra II. Po wybuchu powstania styczniowego zmienił poglądy. Na wezwanie Rządu Narodowego wyruszył do kraju, aby wziąć udział w powstaniu na Wołyniu, gdzie walczył jego syn Edmund, przybył jednak, kiedy powstanie już upadało. Po spotkaniu się z synem we Wróblowicach w Galicji powrócił do Paryża. Zmarł 12 września 1870. Pochowany na cmentarzu Montmartre.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powstanie na Wołyniu, czyli pamiętnik pułku jazdy wołyńskiej uformowanego w czasie wojny narodów polskich przeciw despotyzmowi tronu rosyjskiego 1831 r., pisany przez dowódcę tegoż pułku. Bourges 1832. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione Bourges 1833; wyd. 2 (!) pt. Pamiętnik pułku jazdy wołyńskiej 1831 roku, z przedmową A. Mickiewicza. Paryż 1866 *Bibl. Lud. Pol.* z. 2; z przedmową A. Mickiewicza. Kr. 1898; Kr. 1916 *Bibl. Legionisty* nr 1; W-wa 1916 *Skarbiec Polski* nr 2.

Rkps pt. Pamiętnik ... Ossol. sygn. 9664/I; kopia Bibl. Kórn. sygn. 935.

Przekł. niem.: J. Mendelsohn. Lipsk 1833.

2. Krótka autobiografia. *Nowa Polska* 1834 półarkusz 33-34.

3. Uwagi nad wyprawą jenerała Dwernickiego na Ruś. Bruksela 1837.

4. Odpowiedź na rozbiór siedmiu artykułów „Pamiętnika Emigracji" ogłoszona. Bruksela 1838.

5. Odezwa. Paryż 1848 (11 czerwca).

6. Powody, dla których amnestia przyjętą być nie może, przedstawione przez część Emigracji Polskiej Jego Cesarskiej Mości Aleksandrowi II. Paryż 1857. (Współautorzy: S. Goszczyński, L. Nabielak i W. Dzwonkowski. Przedmowa pt. Do emigracji — pióra K. Różyckiego). Wyd. nast. w książkach: Współudział A. Mickiewicza w sprawie A. Towiańskiego. T. 2. Paryż 1877 s. 273-285; A. Towiański: Pisma. T. 3. Turyn 1882 s. 7-17; A. Towiański: Wybór pism. Oprac. S. Pigoń. Kr. (1920) *BN* I, 8; toż wyd. 2 Kr. 1922.

Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1110; zniszcz. 1944.

Przekł. franc.: Paryż 1857.

7. Duński, prêtre zélé et zélé serviteur de l'oeuvre de Dieu. Paryż 1857.

Przekł. włoski: Turyn 1857.

8. Do rodaków tułacz kończący tułactwo. Paryż 1863. (Tu znajduje się także pismo Andrzeja Towiańskiego).

9. Le salut de la Pologne. Paryż 1864.

Listy do redakcji, oświadczenia i artykuły polemiczne ogł. w czasopiśmie *Nowa Polska* 1834, 1835, 1840.

Listy i materiały

1. Raport przesłany generałowi W. Chrzanowskiemu 13 czerwca 1831 z Za-

mościa. Ogł. S. Pomarański: Nieznana relacja K. Różyckiego z jego kampanii na Wołyniu w 1831 r. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 18 nr 52.

2. Do K. E. Wodzińskiego listy z ok. 1831-1837. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1008.

3. Do J. Skrzyneckiego z 1832. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2408.

4. Do W. Wielogłowskiego 8 listów 1836-1838. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1830, 1838.

5. Do J. Lelewela 4 listy (bruliony) z 1837 i 1839. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7109. (Fragm. zachowanego rkpsu ze Zbiorów Raperswilskich sygn. 1266).

6. Do A. Czartoryskiego i E. Januszkiewicza 8 listów z 1846-1853 (w sprawie A. Towiańskiego). Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 387.

7. Do S. Goszczyńskiego 55 listów z 1846-1861 i b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2957. (Rkpsy zachowane ze Zbiorów Raperswilskich, część sygn. 1119).

8. Do A. Czartoryskiego z 1853; do H. N. Bońkowskiego z ok. 1853 (odpisy S. Goszczyńskiego). Rkps Bibl. Nar. sygn. 2961. (Fragm. zachowanego rkpsu ze Zbiorów Raperswilskich sygn. 1119).

9. Do A. Czartoryskiego z 1854. Fragm. ogł. M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 3 cz. 1. W-wa 1950 s. 213-214.

10. Do M. Czajkowskiego z 12 lutego 1856. Ogł. K. Baykowski: Znad grobu. Kr. 1891; toż wyd. 2 Kr. 1903.

11. Do K. Baykowskiego listy z 1868-1877. Rkps Bibl. Jagiel. akc. 84/55.

12. Do I. Domejki; do A. i A. Smolikowskich listy b. d. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1018, 1057.

13. Materiały dot. działalności na emigracji i udziału w sprawie A. Towiańskiego znajdowały się w Zbiorach Raperswilskich i Batignolskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

A. Mickiewicz: (Powstanie na Wołyniu. Rec.). *Pielgrzym Pol.* 1832 z. 1. — J. Dwernicki: Odpowiedź na pismo pod tytułem: Uwagi K. Różyckiego nad wyprawą jenerała Dwernickiego na Ruś. Londyn 1837. — J. Lelewel: Do K. Różyckiego 4 listy z 1837-1839. Ogł. H. Więckowska: Listy emigracyjne Joachima Lelewela. T. 2. Kr. 1949. (Tu również wiadomości o Różyckim w wielu innych listach Lelewela). — A. Towiański: Biesiada z bratem Karolem. *Demokrata Pol.* 1845/46 t. 8 s. 126-128. — S. Goszczyński: Improwizacja na cześć K. Różyckiego. Powst. 1845. Ogł. P. Mączewski: Z pamiętnika Feliksa Niemojewskiego. *Pam. Lit.* R. 7 (1908). — S. Goszczyński: Listy. Wyd. S. Pigoń. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. (Tu listy od r. 1846). — A. Mickiewicz: Pismo do K. Różyckiego z 1 stycznia 1847. Kopia ręką F. Wrotnowskiego. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 387. — E. Duński: Listy (1848-1856). Wyd. Turyn 1915. — M. Czajkowski: Wspomnienia z 1861. Fragm. ogł. jako wstęp do powieści: Wernyhora. T. 1. W-wa (1924) *Wielka Bibl.* nr 70-71. — K. Baliński: Objaśnienia. W: Hasło polskie. Poemat. Poz. 1862. — J. N. Niemojowski: Wspomnienia. Powst. 1863-1865. Wyd. W-wa 1925. — Nekrologi: *Dzien. Lit.* 1870 nr 38; L. Rettel. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872.* Poz. 1872 i odb.; wyd. osob. poprawione pt. Wspomnienie o K. Różyckim. Kr. 1894. —

E. Berzeviczy: Wspomnienia podporucznika pułku jazdy wołyńskiej spod komendy K. Różyckiego. Lw. 1876. — J. Falkowski: Wspomnienia z 1848-1849. Poz. 1879. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — W. Zawadzki: Ludwik Nabielak. Opowieść historyczna. Lw. 1886. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz własnych wspomnień. T. 2-4. Poz. 1892-1895; wyd. 2 t. 1-2. Poz. 1929-1931. — N. S.: Karol Różycki i Adam Mickiewicz. *Kraj* 1898 nr 50. — (Pamiętnik pułku jazdy wołyńskiej. Rec.): T. W. *Przegl. Powsz.* 1899 t. 61. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — F. Rawita-Gawroński: Rok 1863 na Rusi. T. 1. Lw. 1902. — A. Baumfeld: Andrzej Towiański i towianizm. Kr. 1908. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. T. 1. Kr. 1936. — M. Dubiecki: Różycki Karol. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — Z. Gąsiorowska-Szmydtowa: Służba narodowa w sprawie Andrzeja Towiańskiego. Kr. 1918. —

J. Kallenbach: Wstęp do książki: W. Pol: Pieśni Janusza. Kr. (1921) *BN* I, 33. — L. Białkowski: Pochodzenie Karola Różyckiego. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 18 nr 53. — S. Pomarański: Nieznana relacja K. Różyckiego z jego kampanii na Wołyniu w 1831 r. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 18 nr 52. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — S. Małachowski-Łempicki: Wykaz polskich lóż wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738-1821. Kr. 1930. — A. Lewak: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batignolskiej. W-wa 1933. — H. Łuczakówna: Wiktor Heltman. Poz. 1935. — J. Hoffman: Wołyń jako jednostka regionalna. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 1. — (J. Hoffman): Wołyń w XIX wieku. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 3. — A. Lewak i H. Więckowska: Katalog Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. —
W. Knapowska: Nawroty ruchów zbrojnych 1830-1834. Z dziejów dyplomatycznych i rewolucyjnych Wolnego Miasta Krakowa. Poz. 1948. — L. Białkowski: Słowo o Karolu i Edmundzie Różyckich. *Roczniki Hum. Tow. Nauk. KUL* 1949. — W. Łukaszewicz: Wpływ masonerii, karbonaryzmu i Józefa Mazziniego na polską myśl rewolucyjną w latach poprzedzających Wiosnę Ludów. *W stulecie Wiosny Ludów 1848-1948.* T. 3 cz. 2. Zagadnienia ideologiczne. W-wa 1949. — M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — K. Kantak: Mickiewicza i Towiańskiego Sprawa Boża. Londyn 1956. — M. Michnik: Marks i Engels o Polsce. Zbiór materiałów. W-wa 1960. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

RYKACZEWSKI ERAZM EDWARD (1803–1873)

Lingwista, tłumacz, wydawca dzieł historycznych.

Ur. 2 czerwca 1803 na Wołyniu koło Krzemieńca. Wcześnie osierocony przez rodziców, uczył się w Liceum Krzemienieckim. Od 1821 studiował na Uniwersytecie Wileńskim historię oraz języki starożytne i nowożytne. W 1825 otrzymał stopień magistra na wydziale prawa i filozofii, po czym przeniósł się do Warszawy. Pracował w biurze dyplomatycznym. W 1826-1827 był współpracownikiem *Dziennika Warszawskiego*, pisując artykuły z ekonomii politycznej i historii. Po upadku powstania listopadowego w 1831 udał się do Paryża, gdzie przebywał do 1833. W 1832 wstąpił do Komitetu Narodowego Polskiego oraz do Towarzystwa Przyjaciół Postępu. W 1834 wyjechał do Szkocji i przebywał tam do 1848, utrzymując się z lekcji i prac literackich. W 1848 był w Paryżu. Zgłosił akces do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, następnie na początku sierpnia wstąpił do Legionu Mickiewicza i wyruszył do Włoch z grupą ochotników. W 1849 wrócił do Paryża. Od 1851 należał do Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. Był nauczycielem w Szkole Polskiej na Batignolles. Po dwudziestu latach pobytu w Paryżu przeniósł się w 1871 w Poznańskie. Zmarł 14 lipca 1873 w Lubostroniu, w domu Leona Skórzewskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słownik dokładny polsko-angielski i angielsko-polski. Berlin 1849-1851.

2. Gramatyka języka angielskiego. Berlin 1850.

3. Dokładny słownik włosko-polski i polsko-włoski czerpany z najlepszych źródeł. Cz. 1-2. Berlin 1856-1857.

4. Gramatyka języka włoskiego zawierająca prawidła wydobyte z uwag nad przykładami ze wzorowych włoskich pisarzów tudzież ćwiczeń z polskiego na włoski język. Paryż 1856. Wyd. nast.: Berlin 1859.

5. Grammaire de la langue polonaise contenant les règles appuyées sur les exemples tirés des meilleurs auteurs polonais, destinée principalement à l'usage des écoles polonaises à Paris. Berlin-Poz. 1861.

6. Słownik języka polskiego podług Lindego i innych nowszych źródeł wypraco-

wany. Berlin-Poz. 1866. Wyd. 2 Berlin 1873.

Artykuły ogłaszał w czasopiśmie: *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Wiadomości o stowarzyszeniach do wydobywania kruszców z kopalni meksykańskich. 1826 nr 14).

P r z e k ł a d y

1. W. Scott: Kenilworth. Romans historyczny. T. 1-4. W-wa 1828. Wyd. nast.: W-wa 1874; uwspółcześnione przez I. Doleżal-Nowicką. W-wa 1949; toż Łódź 1958.
Rkps t. 2 w Ossol. sygn. 6187/I.

2. J. Lelewel: Analyse et parallèle des trois constitutions polonaises de 1791, 1807, 1815. Arras 1833.

3. J. Lelewel: Parallèle historique entre l'Espagne et la Pologne aux XVI, XVII et XVIII siècles. Paryż 1835. Fragm. przedr. *Revue du Nord* 1835.

4. J. Lelewel: Novosiltzov à Vilna ou guerre impériale avec les enfants et l'instruction. Épisode historique de 1824. Bruksela 1844.

5. J. Lelewel: Pologne renaissante ou histoire de la Pologne depuis sa chute. Wyd. w: Histoire de Pologne. T. 1. Paryż-Lille 1844.

6. J. Lelewel: Histoire de la Lithuanie et de la Ruthénie jusqu'à leur union définitive avec la Pologne conclue à Lublin en 1569. Paryż-Lipsk 1861.

7. M. T. Cycero: Mowy. T. 1-3. Paryż 1870-1871.

W t. 1 wstęp dat. Paryż, 3 maja 1870.

D e d y k a c j a: Janowi hr. Działyńskiemu Tłumacz.

8. M. T. Cycero: Listów ... ksiąg ośmioro. T. 1-2. Poz. 1873.

W t. 1 wstęp dat.: Pisałem w Paryżu na początku roku 1871, podczas bombardowania tego miasta przez Prusaków.

9. M. T. Cycero: Pisma krasomówcze i polityczne. Poz. 1873.

Z a w a r t o ś ć: Brutus, czyli o sławnych mówcach. (Odb. Poz. 1873); Mówca Brutusowi poświęcony. (Odb. Poz. 1873); O doskonałych mówcach. (Odb. Poz. 1873); O prawach. (Odb. Poz. 1873); Rozmowa o mówcy. (Odb. Poz. 1873); O Rzeczypospolitej.

10. K. Lach Szyrma: Kopernik i jego ojczyzna. Gniezno 1873.

11. M. T. Cycero: Pisma filozoficzne. Cz. 1-2. Poz. 1874-1879.

Z a w a r t o ś ć: cz. 1: Badania akademiczne; O najwyższym stopniu dobrego i złego; Rozmowy tuskulańskie; O naturze bogów; cz. 2: O wróżeniu; O przeznaczeniu; O starości; O przyjaźni; O powinnościach; O wynalezieniu retorycznym.

P r a c e e d y t o r s k i e

1. Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et monumentorum... Paryż 1862.

Tu kilka słów Wydawcy. Dat. Paryż, 29 listopada 1861.

2. J. Lelewel: Historia polska do końca panowania Stefana Batorego. Wyd. w: Polska, dzieje i rzeczy jej. T. 13. Poz. 1863.

3. J. Lelewel: Mowy i pisma polityczne. Dzieło pośmiertne przypisami pomnożone i wydane ... Wyd. w: Polska, dzieje i rzeczy jej. T. 20. Poz. 1864.

4. Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 po rok 1690. Zebrał Albertrandy. T. 1-2. Berlin 1864.

5. J. Lelewel: Dzieje bibliotek i historia geografii i odkryć z dodaniem wielu notat i przypisów. Wyd. w: Polska, dzieje i rzeczy jej. T. 16. Poz. 1868.

L i s t y i m a t e r i a ł y

1. Do K. E. Wodzińskiego spomiędzy lat 1831-1837. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1008.

2. Do Aleksandra i Andrzeja Smolikowskich spomiędzy lat 1833-1856. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1057.

3. Do J. N. Janowskiego 5 listów z 1841-1845 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

4. Do dr A. Hłuszniewicza z 1845. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie sygn. 2552; zniszcz. 1944.

5. Do A. Mickiewicza z 8 sierpnia 1848. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 651.

6. Do L. Chodźki; do J. Lelewela; do L. Zienkowicza 2 listy z 1855, 1861. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428, 1265, 1627; zniszcz. 1944.

7. Do J. Lelewela z 1860. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1691.

8. Komitet Narodowy Polski. Zdanie sprawy. Ogł.: Całoroczne trudy Komitetu Narodowego Polskiego. Paryż 1831-1833.
Rkps, jw. poz. 6, sygn. 1246.

9. Korespondencja Comité Central en faveur des Polonais. Rkps z 1831-1833;

akta rozmaite z lat 1831-1843. Rkps, jw. poz. 6, sygn. 402, 403, 404.

10. Protokoły posiedzeń zwyczajnych i nadzwyczajnych wewnętrznych Komitetu Narodowego Polskiego; akty ściągające się do wewnętrznych w Komitecie Narodowym zdarzeń; odezwy i korespondencje z 1832. Rkps, jw. poz. 6, sygn. 1239, 1240.

OPRACOWANIA

J. Lelewel: Listy emigracyjne (1832--1861). Wyd. i wstępem poprzedziła H. Więckowska. T. 1-5. Kr.-Wr. 1948--1956. (Tu m. in. w t. 4 listów 8 do E. Rykaczewskiego z 1849-1860). — Przystąpienia do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. *Demokrata Pol.* 1847/48 s. 62.— E. K.: (J. Lelewel: Historia polska do końca panowania ... Rec.). *Czas* 1864 nr 91-93, 96. — (Relacje nuncjuszów apostolskich ... Rec.). *Dzien. Lit.* 1864 nr 20. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — I. Polkowski: Erazm Edward Rykaczewski. *Tyg. Ilustr.* 1873 nr 296. — Nekrologi: *Bibl. Warsz.* 1873 t. 3; *Warsz. Roczn. Lit.* 1873 Dział III. Oświata. (Wyd. 1874). — L. Powidaj: (M. T. Cycero: Pisma krasomówcze i polityczne. Rec.). *Przegl. Pol.* 1873/74 t. 3. — F. F. Sławiński: Obliczenie wyrazów zawartych w trzech słownikach: 1) Lindego, 2) w Wileńskim i 3) Rykaczewskiego. W-wa 1873. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876--1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — Wstęp w książce: M. T. Cycero: Pisma filozoficzne. Cz. 2. Poz. 1879. (Tu biografia). — Rz. (S. Rzętkowski): (M. T. Cycero: Leliusz, czyli o przyjaźni. Rec.). *Tyg. Mód i Powieści* 1893 nr 20. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579--1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. — W. Mickiewicz: Mémorial de la Légion polonaise créée en Italie par Adam Mickiewicz. T. 3. Paryż 1910 s. 421. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 1. W-wa 1929. — A. Lewak: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batignolskiej. W-wa 1933. — L. Janowski: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — N. Gruss: Szkoła Polska w Paryżu. W-wa 1962. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik bio-bibliograficzny. W-wa 1964.

RYMARKIEWICZ JAN (1811–1889)

Krypt.: J. R.

Publicysta, historyk literatury.

Ur. 21 czerwca 1811 w Łobżenicy, pow. wyrzyski w Poznańskiem, w rodzinie rzemieślniczej; syn Andrzeja i Marianny z Kryjańskich. Po ukończeniu miejscowej szkółki był w 1822-1825 uczniem wydziałowej szkoły we Wschowie pod kierunkiem Antoniego Poplińskiego. W 1825-1830 uczęszczał do Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu i jednocześnie zarobkował jako korepetytor. Wybuch powstania listopadowego przerwał mu naukę. Odbył kampanię i ranny pod Opolem dostał się do niewoli rosyjskiej. Kilka miesięcy przebywał w Mińszczyźnie, następnie wrócił w Poznańskie i pracował jako nauczyciel u Niegolewskich. W obawie przed więzieniem musiał opuścić Poznańskie w 1833 i zamieszał w Trąbczynie w Królestwie jako nauczyciel domowy młodych Miączyńskich. W roli ich opiekuna znalazł się w 1836 w Berlinie. Tam zapisał się na uniwersytet jako słuchacz nadzwyczajny na wydziale prawa, później na wydziale filozoficznym. W 1840 korzystając z amnestii dla uczestników powstania osiadł w Czerniejewie w Poznańskiem jako opiekun młodego Skórzewskiego. W ciągu tego roku przygotował pracę z zakresu historii polskiej (nie drukowaną), którą uniwersytet w Giessen uznał za doktorską. W 1841 zdał egzamin na nauczyciela szkół rządowych i został nauczycielem w gimnazjum Fryderyka Wilhelma w Poznaniu, gdzie wykładał język polski i francuski. W 1845 ożenił się z Wiktorią Ziołecką. W 1845-1846 był naczelnym redaktorem *Gazety*

Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Po 1848 zaczął uczyć języka francuskiego i historii, a w 1851 języka polskiego w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny. Na stanowisku tym przebył do 1876, zdobywając wielkie uznanie i odznaczenia za pracę pedagogiczną. Równocześnie był bardzo czynnym publicystą i wybitnym działaczem społecznym z grupy Karola Marcinkowskiego. Był członkiem wielu towarzystw: Kasyna Polskiego, Towarzystwa Pomocy Naukowej, Towarzystwa Pedagogicznego, Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Oświaty Ludowej. Zmarł 18 października 1889 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Nauka o narodowości, czyli etnologia. *Szkoła Pol.* 1849 t. 1 i odb.

2. Über die Konjugation in Polnischen. Poz. 1852.

3. Nauka prozy. Poz. 1855. Wyd. nast.: wyd. 2 przerobione i powiększone pt. Nauka prozy, czyli stylistyka. Poz. 1863; wyd. 3 przerobione pt. Prozaika, czyli stylistyka prozy. Poz. 1868.

4. Poezje dla młodszego wieku z rozmaitych pisarzy zebrane. Poz. 1856; toż wyd. tyt.: Dodatek do wzorów prozy 1 stopnia zawierający poezje. Poz. 1856.

5. Wzory prozy na wszystkie jej rodzaje, stopnie i kształty. T. 1-3. Stopień 1-3. Poz. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 Stopień 1. Poz. 1860 (tu dołączone: Poezje dla młodszego wieku z rozmaitych pisarzy zebrane; nie jest to przedr. poz. 4); Stopień 2. Poz. 1863; Stopień 3. Poz. 1874; wyd. 3 Stopień 1. Poz. 1864; Stopień 2. Poz. 1871; wyd. 4 Stopień 1. Poz. 1869 (tu przedr. dodatku z wyd. 2. Stopień 1. Poz. 1860); wyd. 5 Stopień 1. Poz. 1874.

6. Lutnia Jana Kochanowskiego po zgonie tego wieszcza. Przyczynek literacki do piśmiennictwa Zygmuntowskich czasów, odczytany w gronie Koła Towarzyskiego na dniu 2 lutego 1857 roku. Poz. 1857. Wyd. nast.: pt. Lutnia Jana Kochanowskiego po zgonie swego mistrza ... Poz. 1880.

7. Książeczka Jadwigi albo Nawojki z XV wieku. Studium literackie. *Ateneum* 1876 t. 1 z. 2 i odb.

8. Pieśń świętojańska o Sobótce oceniona ... wedle wydania Jana Kochanowskiego u Andrzeja Piotrkowczyka w Krakowie R. P. 1617. *Ateneum* 1876 t. 4; wyd. osob. uzup. pt. Jana Kochanowskiego Pieśń świętojańska o Sobótce wedle wydania Andrzeja Piotrkowczyka R. P. 1619 objaśniona i oceniona ... Wyd. jubileuszowe. Poz. 1884; przedr. *Dzien. Poz.* 1884 nr 146-148.

Dedykacja w wyd. osob.: Jaśnie Wielmożnym Państwu Hrabiostwu Skórzewskim na Czerniejewie z wdzięcznością za przyjacielską gościnność doznaną w ich domu w czasie wykonywania pracy niniejszej poświęca Autor.

9. Pieśń Bogu-Rodzica. *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* t. 10 (1878) i odb.

10. Kolebka, dom i grób Jana Kochanowskiego, czyli Sycyna, Czarnylas i Zwoleń, jaki dziś przedstawiają widok? *Warta* 1879 nr 279-288; odb. Poz. 1880.

Dedykacja: Szanownemu Komitetowi przygotowującemu obchód trzechsetnej rocznicy śmierci Jana Kochanowskiego poświęca pracę niniejszą Autor.

11. Rozbiór krytyczny pieśni „Bogurodzica" napisał dr Antoni Kalina. Lwów nakł. Spasowicza 1880. Przejrzał ... *Warta* 1880; odb. Poz. 1880.

12. Zjazd Długoszowy krakowski roku 1880, opowiedziany w pogadance listowej. *Warta* 1880; odb. Poz. 1880.

Dedykacja: Kochanej wnuce Anielci na pamiątkę Dziad.

13. Kochanowski jako twórca Pieśni świętojańskiej o Sobótce. Odczyt ... Poz. 1884.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Ateneum* (1876), *Dzien. Poz.*, *Gaz. Wielkiego Księstwa Poz.* (tu artykuły wstępne w okresie red. 1845-1846), *Goniec Pol.*, *Kur. Poz.*, *Niewiasta* (tu: Wolność czy szlachetność? (Wspomnienie z niewoli wojskowej). 1862 nr 13. Wiara i narodowość. 1863 nr 2-4), *Orędownik Nauk.* (tu: O jedności słowiańskiej. 1841 nr 31), *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* (1878), *Rok* (tu: Pojęcie narodowości. 1843 t. 4), *Szkoła Pol.* (1849-1850), *Tyg. Lit.* (tu: Koniec średniowiecznej dążności w historii polskiej. 1840 nr 31-32; O kursie literatury niemieckiej Libelta. 1841 nr 21; Fragment ze sprawozdania o prelekcjach poznańskich. 1842 nr 13), *Warta* (1879-1880).

Prace edytorskie

1. K. Miaskowski: Zbiór rytmów... wiadomością o życiu i pismach Miaskowskiego opatrzony. Cz. 1-2. Poz. 1855. Wyd. poprawione i rozszerzone Poz. 1885.

2. J. Kochanowski: Pieśń świętojańska o Sobótce. Wyd. zob. Twórczość poz. 8.

Listy

1. Do A. Cieszkowskiego listy z 1849-1853. Rkpsy znajdowały się w Arch. w Wierzenicy. Fragm. ogł. F. Stachowski: J. Rymarkiewicz..., zob. Zarys monograficzny.

2. Do T. Lenartowicza z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

3. Do T. Działyńskiego z 1860. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. VIII t. 1.

4. Do S. E. Koźmiana z 1869. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

5. Do J. Łepkowskiego z 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3156.

OPRACOWANIA

Zarys monograficzny: F. Stachowski: Jan Rymarkiewicz, znakomity pedagog i uczony poznański (1811-1889). Przyczynek do dziejów Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. (Z przedmową A. Wojtkowskiego). Poz. 1939 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 10.

T. Sierociński: (Über die Konjugation in Polnischen. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1854 t. 4. — (Nauka prozy. Rec.): *Gaz. Warsz.* 1855 nr 323; Ig. B. (Boczyliński). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 4; *Czas* 1867 nr 247; *Dzien. Lit.* 1867 nr 46; (A. Wiślicki): Z redakcyjnego stołu. *Przegl. Tyg.* 1868 nr 15. — I. N. Niemojowski: Wspomnienia. Powst. 1865. Wyd. S. Pomarański. W-wa 1925. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — (Wzory prozy... Wyd. 4. Rec.). *Szkoła* (Lw.) 1869 Dod. s. 288-289. — W. Nehring: (Książeczka Jadwigi... Rec.). *Archiv für Slavische Philologie* t. 1 (1876) s. 460-465. — R. L.: (Kolebka, dom i grób J. Kochanowskiego... Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 9 nr 223. — (J. Kochanowskiego Pieśń świętojańska o Sobótce... wedle wyd. A. Piotrkowczyka. Rec.): L. T. (Tatomir). *Przew. Nauk. i Lit.* 1884; W. Nehring. *Archiv für Slavische Philologie* t. 8 (1885) s. 517-523; A. Kalina. *Przegl. Powsz.* 1885 t. 1 i odb.; eli (J. Tretiak?). *Kraj* (Petersb.) 1885 nr 22. — Nekrologi: P. Chmielowski. *Kur. Codz.* 1889 nr 292; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1889 t. 14 nr 357; S. K. (Krzemiński). *Kłosy* 1889 t. 2 nr 1274; *Ateneum* 1889 t. 4; *Goniec Wielkopol.* 1889 nr 242; *Kronika Rodz.* 1889 nr 21. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1889; wyd. osob. cz. 5. Poz. 1889; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 2. W-wa 1957. — S. Mieczyński: Poradnik dla samouków. Cz. 2. W-wa 1899. —

L. Ręgorowicz: Zarys dziejów Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Poz. 1923. — A. Wojtkowski: Historia Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Poz. 1928 s. 239-240, 252-253. — A. Wojtkowski: Udział Wielkopolski w powstaniu listopadowym. Lw. 1930. — C. Zgorzelski: Sycyna, Czarnolas i Zwoleń w opisach wędrówek po kraju. *Alma Mater Vilnensis* z. 9 (1930). — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — E. Słabęcka: Dzieje Gazety Wielkiego Księstwa Poznańskiego w latach 1815-1865 z uwzględnieniem biografii redaktorów. *Kronika M. Poz.* 1935 nr 4. — A. Koehlerówna: Biblioteka poznańskiego uczonego prof. J. Rymarkiewicza. *Kur. Poz.* 1937 nr 13. — A. Wojtkowski: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938 s. 211-212. — J. Maciejewski: Nieznany pierwodruk i nieznany adresat wiersza J. Słowackiego. *Pam. Lit.* R. 44 (1953) z. 1/2. — Z. Grot: Przypisy w książce: M. Motty: Przechadzki po mieście. T. 2. W-wa 1957.

RYPIŃSKI RADWAN ALEKSANDER (ok. 1811 – ok. 1885)

Pseud.: Autor Sierżanta; Autor Sierżanta i Dwóch objawień.

Poeta, tłumacz.

Ur. ok. 1811 we wsi Kukowiaczyn pod Witebskiem. Pochodził z zamożnej rodziny szlacheckiej. Po ukończeniu szkół w Witebsku wstąpił do szkoły podchorążych w Dyneburgu; tam zaskoczył go wybuch powstania listopadowego. Należał do grupy kilku uczniów, których komenda podchorążówki wysłała pod konwojem do armii generała I. Dybicza. Po drodze konwojowani trafili w Dziśnie na miejscowy ruch zbrojny, stoczyli potyczkę z podjazdem kozackim i dotarli do korpusu generała Antoniego Giełguda. Rypiński prawdopodobnie z korpusem Giełguda przeszedł granicę pruską, po czym

udał się do Francji. Przebywając w Awinionie należał do Rady Zakładu. Później osiedlił się w Paryżu. Był tam czynnym członkiem Towarzystwa Literackiego Polskiego, gdzie dał się poznać jako znawca folkloru białoruskiego. Przez krótki okres należał do Koła Towiańskiego. Ok. 1850 przeniósł się do Anglii. Osiadł w Londynie, gdzie założył drukarnię i księgarnię oraz udzielał lekcji matematyki, języków i rysunków. Ok. 1860, korzystając z amnestii po śmierci cara Mikołaja I, powrócił w strony rodzinne. Zmarł podobno ok. 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Białoruś. Kilka słów o poezji prostego ludu tej naszej polskiej prowincji: o jego muzyce, śpiewie, tańcach etc. Czytano na posiedzeniu Towarzystwa Literacko-Polskiego w Paryżu r. 1839 mca listopada 21 dnia. Paryż 1840. Wyd. nast.: Poz. 1853.

Dedykacja: Pierwszemu z kmiotków białoruskich, co się najprzód czytać, a zatem mówić i myślić po polsku nauczy, tę moją błahą pracę w dowód wysokiego uwielbienia i szacunku poświęcam i dla niego drukuję — Autor.

2. Wiersz improwizowany do jenerała Dembińskiego. Londyn 1852. Przedr. zob. poz. 6.

3. Niaczyścik. Ballada białoruska. Wyd. zob. poz. 6; wyd. osob. Poz. 1853. Wyd. 2 b. m. r.

4. Sierżant filozof. Lejenda albo sen o przechodzeniu dusz. (Pogańskie metempsychosis). Zabytek z dawnej wojenki. Dat. Londyn 1853. Wyd. zob. poz. 6; odb. Londyn 1854. Wyd. nast.: Londyn 1856 (tu razem przekł. ang.).

Przekł. ang.: H. J. Daniel: The Sergeant Philosopher. Londyn 1856 (razem z tekstem polskim, jw.).

5. Wiersz do księcia A. Czartoryskiego przy uczcie danej mu w Londynie na St. James Street przez Grono Historyczne Polskie dnia 11 lipca 1853. Wyd. zob. poz. 6; odb. Londyn 1853.

6. Poezje ... pisane na pielgrzymstwie (z muzyką i rycinami). Londyn 1853.

Zawartość: m. in. poz. 2, 3, 4, 5; Moje trójdźwięki, czyli triolety. Ustęp pamiątce T. Zana poświęcony; Przekłady.

7. Nasze więc górą! Śpiew historyczny. Dat. Londyn 1853 w dwudziestą trzecią rocznicę 29 listopada. Wyd. pod krypt.: Napisał Autor Sierżanta i Dwóch objawień, nauczyciel matematyki, rysunku i języków w Anglii. Londyn 1857, w odtłoczni własnej napiszący.

8. Dwoje objawień. Poemat dziejowy. Epizod z ostatniej wojny sprzymierzonych państw zachodnich przeciw Rosji. Dat. Londyn 1855 d. 23 grudnia, przy pożegnaniu płatnika Kozaków naszych, odjeżdżającego do Turcji. Wyd. Londyn 1857.

9. Kilka pieśni okolicznościowych. Londyn 1857.

Zawartość: Tren narodowy w rocznicę zgonu śp. lorda Coutts Dudley Stuart, niezmordowanego obrońcy i przyjaciela sprawy polskiej w Anglii; Kongres wiedeński z roku 1815. Anegdotka; Głośne poszepty. Omanka-Mazurek; Wiersz do pułkownika Krystyna Lacha Szyrmy, prezesa Grona Historycznego Polskiego w Londynie, przy przyjacielskiej uczcie danej mu przez członków tegoż Grona ... Londyn, 3 maja 1856, po najniegodziwszym ukończeniu narad kongresu paryskiego. (Odb. Londyn 1857).

Przekłady

1. A. Puszkin: Rusałka. Przekł. powst. 1827. Wyd. zob. Twórczość poz. 6; przedr. M. Toporowski: Puszkin w Polsce. W-wa 1950.

2. J. C. Ferguson: Polska, poemat. Londyn 1852. Przedr. zob. Twórczość, poz. 6.

Dedykacja: Lordowi Dudley-Coutts Stuart, członkowi parlamentu, prezesowi Towarzystwa Literackiego Przyjaciół Polski, w hołdzie podziwienia tę pracę, za przyzwoleniem, najuniżeniej poświęcił Autor.

3. T. Moore: Raj i Peri. Poemat wyjęty z Lalli-Ruk. Poezje. Londyn 1852. Przedr. zob. Twórczość, poz. 6.

4. T. Moore: Zakwefiony prorok Korasami. Dat. Tottenham 1854. Wyd. Londyn 1857.

Listy

1. Do wydawców La Pologne Illustrée list z lat między 1833-1850. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1059.

2. Listy do różnych osób, m. in. A. Chodźki, K. Ostrowskiego, W. Mazurkiewicza, oraz materiały dot. pobytu i działalności we Francji znajdowały się w Zbiorach Raperswilskich i Zbiorach Batignolskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. Straszewicz: Les Polonais et les Polonaises de la révolution du 29 no-

vembre 1830. Paryż 1832. — A. Mickiewicz: List do A. Rypińskiego z 29 maja 1842. Ogł. M. Reiter w: Dzieła wszystkie. T. 11. Lw. 1911-1913 i wyd. nast. — T. Krosnowski: Almanach historique ou souvenir de l'émigration polonaise. Paryż 1846. — *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). — Ż. Wywiałkowski: Czcionkarnie ... W-wa 1881. — Kronika literacko-artystyczna. *Kraj* 1886 nr 3. — B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. (1910); wyd. 2 W-wa 1949. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — A. Lewak: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie. W-wa 1933. — M. Toporowski: Puszkin w Polsce. Zarys bibliograficzno-literacki. W-wa 1950. — F. German: Jeszcze w sprawie stosunku Mikołaja Gogola do zbioru pieśni ludowych Zoriana Dołęgi Chodakowskiego. List do redakcji. *Pol. Sztuka Lud.* 1952 z. 6. — J. Krzyżanowski: „Tyrteusz polski" i dekabryści. *Kwart. Instytutu Pol.-Radzieckiego* 1954 nr 2. — A. Biernacki: Problematyka folkloru w drobnych utworach Mickiewicza. W zbiorze: Ludowość u Mickiewicza. W-wa 1958. — J. Krzyżanowski: Literatura ludowa w prelekcjach paryskich. Tamże. — L. Gocel: Drukarnia polska na emigracji (1832-1862). *Kwart. Prasoznawczy* 1958 nr 1/2.

RZEWUSKI HENRYK (1791–1866)

Pseud. i krypt.: Jarosz Bejla; H. R.; H. hr. R.; Rajmund Hreczka; Wojciech Rybka; Seweryn Soplica, cześnik parnawski; Stary szlachcic litewski; Tetera Petroniusz; Teterowianin.

Powieściopisarz, publicysta.

Ur. 3 maja 1791 w Sławucie na Wołyniu; syn Adama Wawrzyńca, kasztelana witebskiego, i Justyny z Rdułtowskich. Pochodził z rodziny magnackiej. Uczył się rok w konwikcie karmelitów w Berdyczowie, trzy lata w instytucie wychowawczym księdza Nicole w Petersburgu i rok (1806-1807) prywatnie w Krakowie. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego wszedł do służby wojskowej i w kampanii 1809 dosłużył się stopnia porucznika. W 1810-1811 był w Szwajcarii. Po powrocie przebywał pewien czas w Krakowie, potem na Wołyniu i w Petersburgu. W 1818-1822 był członkiem masonerii, m. in. organizował lożę „Orzeł Biały" w Petersburgu. W 1818 wyjechał powtórnie za granicę. Zwiedził Niemcy, Francję, Włochy, Anglię i Turcję. Najdłużej przebywał w Paryżu, gdzie przez trzy lata uczęszczał na uniwersytet na wydziały fiolozofii, prawa i literatury. W 1823 wrócił na Wołyń. W 1825 odbył wycieczkę na Krym, w której wziął udział również Adam Mickiewicz. W tymże roku stracił ojca. W 1826 ożenił się z Julią Grocholską i wyjechał do Petersburga, gdzie przebywał do 1829. W 1829-1832 przebywał we Włoszech; w Rzymie ponownie spotkał się z Mickiewiczem. Po powrocie do kraju osiadł w Cudnowie i został marszałkiem powiatu żytomierskiego. Urząd ten piastował do 1836. W 1840-1850 był stałym współpracownikiem *Tygodnika Petersburskiego* i przewodził tzw. koterii petersburskiej (tygodnikowej). W 1845-1849 przebywał w Petersburgu. W 1850 przeniósł się do Warszawy i został urzędnikiem do szczególnych poleceń przy namiestniku Iwanie Paskiewiczu. W 1851 założył subsydiowany przez rząd carski *Dziennik Warszawski* i sam go redagował do 1856. W 1852 został radcą dworu, w 1853 otrzymał odznaczenie za dwudziestoletnią nieskazitelną służbę i wreszcie został mianowany rzeczywistym radcą stanu. Od 1856 przebywał w Cudnowie na Wołyniu. W 1857 podróżował do Francji. W 1865 był w Dreźnie. Zmarł w Cudnowie 28 lutego 1866.

Siostra Rzewuskiego Ewelina Hańska została w 1850 żoną Honoriusza Balzaka.

TWÓRCZOŚĆ

1. (Traktacik o wojnie i filozofii, wpisany do albumu H. Ankwiczówny. Inc.:) Przekonany jestem, że co najwięcej sprzyja rozwinięciu się wielkich ludzi, to wojna i filozofia ... Powst. Neapol 1832. Ogł. J. Siemieński: Ewunia. Lw. 1888 s. 97--106.

2. Pamiątki JPana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Powst. 1830 (?)--1840. Wyd. t. 1-4 z przedmową S. Witwickiego. Paryż 1839-1841.

Wyd. nast.: fragm. ogł.: *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 17, 19-21; 1840/41 nr 44-45; *Przegl. Dziejów Pol.* 1840 cz. 4; *Athenaeum* 1841 t. 3, 6; *Dzien. Dom.* 1841 nr 7-9; *Dzien. Mód Paryskich* 1841 nr 13; *Rusałka* 1841; całość: wyd. 2 z przedmowami S. Witwickiego i S. Ropelewskiego. T. 1-2. Paryż-Berlin 1841-1844; fragm. przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1842 nr 34-35; całość przerobiona dla cenzury pt. Pamiątki starego szlachcica litewskiego. T. 1-2. Wil. 1844-1845; pt. Pamiątki JPana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wyd. 3 sprostowane i pomnożone wg własnoręcznego rękopismu autora. T. 1-2. Lw. 1852; pt. Opowiadanie starca przez Autora Listopada. T. 1-2. W-wa 1854; fragm. przedr. *Przyj. Dom.* 1855 nr 5-8; pt. Opowiadania starego szlachcica. Zupełne wydanie z własnoręcznego rękopisma autora. T. 1-2. Drezno 1857. (Na okładce tyt.: Pan Soplica); pt. Pamiątki JPana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wyd. nowe powiększone. Lipsk 1868 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 53; pt. Pamiątki JMci Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Cz. 1-8. Paryż 1868 *Bibl. Lud. Pol.* 43-50; pt. Pamiątki starego szlachcica litewskiego. W-wa 1877 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; pod tymże tyt. zob. Wyd. zbior. poz. 1; pod tymże tyt. t. 1-3. W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol.* t. 88-90; pt. Pamiątki pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wyd. nowe pomnożone. Lipsk 1900 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 53; oprac. C. Kędzierski. T. 1-2. Poz. 1917 *Bibl. Powieści* 1-2;

pt. Pamiątki Soplicy. W-wa 1922 *Wielka Bibl.* nr 13; fragm. pt. Z pamiętników Soplicy. W-wa 1925 *Bibl. Domu Pol.* R. I t. 7; pt. Pamiątki JPana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Złoczów 1926 *Bibl. Powsz.* 489-496; pt. Pamiątki Imci Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wybór oprac. Z. Żygulski. Lw. 1926 *Nasza Bibl.* nr 4; pt. Pamiątki Soplicy. Z autografu wyd. Z. Szweykowski. Kr. 1928 *BN* I, 112; W-wa 1930; pt. Pamiątki JPana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Cz. 1-3. Poz. 1935 *Bibl. Dzien. Poz.* nr 4-6; pt. Pamiątki Imci Pana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. Wstępem poprzedził prof. S. Stroński. Londyn (1955); pt. Pamiątki Soplicy. Oprac. Z. Lewinówna, wstępem poprzedziła M. Żmigrodzka, ilustr. A. Uniechowski. W-wa 1961.

Kopia fragm. (4 opowiadania) z licznymi poprawkami autora znajdowała się w Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1536; zniszcz. 1944.

Utwór zawiera 25 opowiadań. Pierwsze wyd. zawierały 20 opowiadań. Wyd. różnią się między sobą tekstem, ilością opowiadań i ich układem. Niektóre opowiadania wyd. osob.:

Pan Wołodkowicz. Paryż 1841.

W serii *Biblioteczka „Chłopa Polskiego"* pt. Pamiętniki JPana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego:
Błogosławiona Anna z Omiecińskich. W-wa 1907 *Biblioteczka*... VII.
Kazanie konfederackie. W-wa 1907 *Biblioteczka*... IV.
Klasztor surlański. W-wa 1907 *Biblioteczka*... V.
Ksiądz Marek. W-wa 1907 *Biblioteczka*... I.
Pan Bielecki. W-wa 1907 *Biblioteczka*... VI.
Pan Dzierżanowski. W-wa 1907 *Biblioteczka*... III.
Pawlik. W-wa 1907 *Biblioteczka*... VIII.
Sawa. W-wa 1907 *Biblioteczka*... II.

W serii *Biblioteczka Uniwersytetów Ludowych* z podtytułem: (Z pamiątek JPana Seweryna Soplicy):
Kazanie konfederackie. — Ksiądz Marek. W-wa 1907 *Biblioteczka*... 28; wyd. 2 W-wa 1917.
Sawa. — Pan Borowski. W-wa 1907 *Biblioteczka*... 30; wyd. nowe W-wa (1917).
Tadeusz Rejtan. W-wa 1907 *Biblioteczka*... 29; wyd. nowe W-wa 1918.

P r z e r ó b k a: Pamiątki starego szlachcica według pierwowzoru ułożone dla młodzieży przez J. Laskarysa. Ozdobione 15 drzeworytami rysunku A. Zaleskiego. W-wa 1883.

Część nakładu z inną kartą tyt. b. r.

P r z e k ł. f r a n c.: W. Mickiewicz: Les Récits d'un vieux gentilhomme polonais. Ilustr. B. Zaleski, E. M. Andriolli. Paryż 1866.

P r z e k ł. n i e m.: Ph. Löbenstein: Denkwürdigkeiten des Pan Severin Soplica. Lipsk (1876) *Universal Bibliothek* nr 701-704.

P r z e k ł. r o s.: Petersb. 1851? — Kirkow: Wospominanije Siewierina Soplicy. (Wiad.: *Gołos* 1880 nr 236).

P r z e k ł. s e r b s k o - c h o r w a c k i: S. Spanić: Pan Borowski. (Iz uspomena Severina Soplice). Čitanka iz slov. književnosti. 1896.

3. Uwagi o dawnej Polsce przez starego szlachcica Seweryna Soplicę, cześnika parnawskiego, napisane 1832 roku. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 5917.

Rkps cz. 1-2 zawiera wzmiankę, że treścią cz. 3 będzie rozprawa o polskim prawodawstwie. Fragm. ogł. pt. O dawnych i teraźniejszych prawach polskich słów kilka. *Czas* 1855 nr 140-189; odb. Kr. 1855.

4. (Myśli o rozwoju kultury i cywilizacji). Powst. po 1832. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6040.

5. O stosunkach literatury z historią. Powst. 1834. Autograf Bibl. Nar. sygn. II 6047; kopia współczesna Bibl. Nar. sygn. II 6048.

Autograf z licznymi poprawkami autora, które nie zostały uwzględnione w kopii współczesnej.

Dedykacja na kopii współczesnej: Jaśnie Wielmożnemu Adamowi hrabi Rzewuskiemu, adiutantowi skrzydłowemu najjaśniejszego pana, pułkownikowi jazdy, bejowi Państwa Ottomańskiego, kawalerowi wielu orderów rosyjskich i zagranicznych, kochanemu bratu.

6. O autorach nowych szkoły filozofii katolicko-statystycznej. Hrabia de Maistre, vicehrabia de Bonald, ksiądz La Mennais. Powst. 1835. Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6053.

7. Mieszaniny obyczajowe przez Jarosza Bejłę. Powst. 1839. Wyd. t. 1-2. Wil. 1841-1843. Fragm. pt. Bardowie polscy — przedr. *Lwowianin* 1842 z. 7.

Fragm. rkpsu Bibl. Krasińskich sygn. 767; zniszcz. 1944.

Dalszy ciąg Mieszaniny Jarosza Bejły. Powst. w końcu 1841. Rkps Bibl. Krasińskich sygn. 3339; zniszcz. 1944.

Autorstwo Rzewuskiego niezupełnie pewne; możliwe, że „Dalszy ciąg" jest mistyfikacją.

8. Historia cywilizacji ludzkiej. Ukończona w 1840. Fragm. ogł. pt.: O prawidłach cywilizacji narodów. *Athenaeum* 1841 t. 4; Cywilizacja i religia. *Dzien. Warsz.* 1851 nr 20-52 (z przerwami); całość ze zmianami redakcyjnymi pt. Próbki historyczne. Dzieło pośmiertne ... Z przedmową Bolesławity (J. I. Kraszewskiego). Wyd. Paryż 1868; toż wyd. nast. Paryż b. r. (?).

Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6045.

9. Listopad. Romans historyczny z drugiej połowy XVIII wieku. Fragm. czytany w Cudnowie w 1839; całość czytana na kontraktach kijowskich w 1842. Ogł. fragm. *Tyg. Petersb.* 1845 nr 25-26, 28; całość *Tyg. Petersb.* 1845 nr 50 - - 1846 nr 70 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. Petersb. 1845-1846. Wyd. nast.: Wyd. nowe poprawne we 2 tomach. Wil. 1848; Wil. 1862; W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior. t. 1-5. W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol.* 66-70; Lw.-Złoczów (1906) *Bibl. Powsz.* 546-555; z przedmową Z. Szweykowskiego. T. 1-2. Poz. 1922; oprac. K. Wojciechowski. Kr. 1923 *BN* I, 61; toż wyd. 2 Lw. 1936; oprac. J. Grabowski. Grudziądz 1925 *Bibl. Czytelników Gaz. Grudziądzkiej*; wyd. skrócone W-wa 1938 *Bibl. Kur. Pol.* 115.

Rkps Ossol., podarowany przez autora w 1846, sygn. 901-903.

Fragm. pierwowzoru z tomu 2 ogł. S. Szczotka: Pierwsza redakcja „Listopada" Rzewuskiego. *Pam. Lit.* R. 33 (1936) z. 4 i odb.

Przekł. ang.: (wg przeróbki niemieckiej) 1857.

Przekł. czeski: F. L. Vorliček. Praga 1854; wyd. 2 Praga 1872.

Przekł. niem.: ?

Przekł. ros.: A. Afanasjew Guzbinskij. Petersb. 1873.

10. Teterowianki, czyli listy powiatowe. Przez Rajmunda Hreczkę. Powst. ok. 1843. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6052.

Utwór nie był drukowany. Składa się z 15 listów, tworzących razem rozprawę społeczno-obyczajową. Jest to odpowiedź na krytykę, z jaką spotkały się Mieszaniny obyczajowe (por. poz. 7).

11. Kilka słów o filozofii. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 10, 11, 13, 15-16, 18; Kalejdoskop filozoficzny. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 23-25, 29, 31-32, 36, 39, 54, 56, 58, 62, 64-65; razem wyd. osob. pt. Głos na puszczy. Próbki moralne i polityczne. Petersb. 1847.

Dedykacja (w wyd. osob.) w formie listu do Ignacego Turkułła.

12. Paź złotowłosy, czyli wieczory sułtana. Ukończone 1847. Ogł. fragm. *Świt* 1857 nr 32-62 (z przerwami); całość wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1858.

13. Zamek krakowski. Romans historyczny z wieku XVI. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 49/50 - 1848 nr 91 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. Petersb. 1847-1848. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione. T. 1-2. Petersb. 1853; W-wa 1875 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; Poz. 1885; W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol.* t. 92-96.

Dedykacja: Księdzu Ignacemu Hołowińskiemu, rektorowi Akademii Duchownej Rzymsko-Katolickiej, ofiarowane jako dar wdzięczności i przyjaźni.

P r z e r ó b k a: Zamek krakowski. Powieść historyczna z XVI wieku. Opracował dla młodzieży P. Trzciński. T. 1-2. W-wa 1902 *Bibl. dla Młodzieży*; toż dwa tomy w jednym. W-wa 1903.

P r z e k ł. n i e m.: Bachmann. Berlin (1875?).

P r z e k ł. r o s.: Krakowskij zamok. Petersb. 1860 Dod. do: *Bibliotieka dla cztienija* nr 9; wyd. nast. Petersb. 1875.

14. Rzecz o dawnych i teraźniejszych prawach w Polsce. Powst. ok. 1850. Ogł. pt. O dawnych i teraźniejszych prawach polskich słów kilka. *Czas* 1855 nr 140--189 (z przerwami); odb. Kr. 1855.

Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6044; inny rkps Bibl. Czart. sygn. 3963; autograf Bibl. Krasińskich sygn. 756; zniszcz. 1944.

D e d y k a c j a: To pisemko jako pamiątkę najszczerszej przyjaźni Deotymie ofiaruje Autor.

15. Nie-bajki. Powieści luźne. Wyd. zob. poz. 19 t. 7; odb. T. 1. Petersb. 1850.

Z a w a r t o ś ć: Wstęp. (*Tyg. Petersb.* 1849 nr 61); P. Kwitkiewicz. (Tamże nr 67-68); Ja gorę! (Tamże 1850 nr 3-4); Doktor. (Tamże nr 12-14; przedr. *Tyg. Lw.* 1850 nr 28); Kto lepiej wypije. (Tamże nr 15, 17; przedr. *Tyg. Lw.* 1850 nr 30-31); Upominek duchów. (Tamże nr 25); Wzbogacenie. (Tamże nr 33-34); Zamek w Szwecji. (Tamże nr 59-60).

Tom 2 nie wyd. Dalsze 6 opowiadań ogł. *Tyg. Petersb.* 1851: Odmłodnienie — nr 48/49; Karzeł opiekun — nr 52-53; Żywi i umarli — nr 57; Koty — nr 58-59; Kartownicy — nr 74; Pan Dubrawski — nr 76-77.

D e d y k a c j a w wyd. z 1850: Jaśnie Wielmożnej Aleksandrze z hrabiów de Laval hrabini Kossakowskiej, łowczycowej wielkiej litewskiej, poświęca Autor.

16. Adam Śmigielski, starosta gnieźnieński. T. 1-2. Wyd. zob. poz. 19 t. 5-6; odb. Petersb. 1851. Wyd. nast.: W-wa 1875 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; W-wa 1910.

D e d y k a c j a w formie listu: Zmarłym: Konstantemu Jaroszyńskiemu i Teofilowi Bukarowi. Żyjącym: księdzu Ignacemu Hołowińskiemu, Michałowi Grabowskiemu i Józefowi Kraszewskiemu... Waszym sługą i przyjacielem Autor Listopada.

P r z e k ł. n i e m.: Berlin 1859.

17. Dentysta. Powieść głęboko filozoficzna, mogąca służyć na dowód, że i my w psychologii, estetyce i historiozofii niepoślednie zajmujemy miejsce. Ułożona za pomocą przyjaciół przez Wojciecha Rybkę, magistra filozofii powiatowej, autora uwag nad duchem pism ojca Bronisława. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

18. Jedno wspomnienie mojej młodości. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

19. Pisma. T. 1-7. Petersb. 1851.

Z a w a r t o ś ć: t. 1-2: poz. 23; t. 3-4: poz. 22; t. 5-6: poz. 16; t. 7: poz. 15.

20. Rycerz Lizdejko. Powieść z czasów panowania Jana Kazimierza. T. 1-3. W-wa 1851-1852. Wyd. nast.: W-wa 1877 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; W-wa 1900 *Dod. do Gaz. Pol.* t. 108-112;

D e d y k a c j a w formie listu: Do prenumeratorów Dziennika Warszawskiego.

P r z e r ó b k a: Tajemniczy rycerz. Opowiadanie z czasów panowania Jana Kazimierza. W-wa 1915; wyd. nast. oprac. S. Nyrtyc. W-wa 1934 *Wyd. Księgarni Popularnej* 87.

21. Stanisław Otwinowski. Wyciąg z chroniki sandomierskiej pisanej roku 1511, a złożonej w archiwum kapitulnym kolegiaty klimuntowskiej. *Czas* 1851 nr 38; wyd. osob. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

22. Teofrast polski. T. 1-2. Wyd. zob. poz. 19 t. 3-4; odb. Petersb. 1851.

D e d y k a c j a w formie listu: Do Leona Trypolskiego, dobrego mojego przyjaciela.

23. Wędrówki umysłowe. T. 1-2. Wyd. zob. poz. 19 t. 1-2.

D e d y k a c j a w formie listu: Do Michała Grabowskiego ... Autor.

24. Zaporożec. Powieść. Powst. 1851. Ogł. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 139 - 1854 nr 2; wyd. osob. t. 1-4. W-wa 1854. Wyd. nast.: W-wa 1877 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; zob. Wyd. zbior.; Lw.-Złoczów (1912) *Bibl. Powsz.* 891-900a; Łódź 1938 *Bibl. Echa Pol.*

P r z e k ł. c z e s k i: F. L. Vorliček: Samuel Zborovský. Hejtman kozakov zaporožskich. Historický roman z XVI věku. T. 1-2. Praga 1856.

25. Zawód sprawiedliwego, czyli łaska, pokusa, upadek, żal i śmierć. Kolęda teologiczno-mistyczno-komiczno-dramatyczna. Przedstawiona w dzień Bożego Narodzenia w Collegium Neophytorum Argentyńskim. Wr. 1472. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

26. List z Warszawy I-X. T. 1. Powst. 1856. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6043.

27. Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. T. 1-3. Petersb.-Mohylew 1856--1857; c. d. pt. Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego od roku 1786 do 1815. T. 1-5. W-wa 1857. Wyd. nast. części pierwszej: oprac. H. Mościcki. W-wa 1934.

Przekł. ros.: *Dawnaja i nowaja Rossija* 1880.

28. (Wspomnienia z podróży do Francji w r. 1857). Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6042.

29. Agnieszka. T. 2. Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6037.

Fragment powieści.

30. (Fragment rozprawy z dziejów sądownictwa polskiego). Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6051.

31. Marzenia mieszkańca brzegów Teterowa. Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6038.

Zawartość: Myśl; Historia; O epokach krytycznych cywilizacji.

32. Myśli przelotne Teterowianina. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6041.

33. O duchu ofiary. Kopia rkpsu Bibl. Kórn. sygn. 1177.

34. Otia domestica. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6050.

Zawartość: Literatura; Historia.

35. (Powieść bez tytułu, inc.:) Dziś 29 września anno domini 1842 ... Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6049.

Powieść pisana w formie pamiętnika. Utwór nie dokończony.

36. (Rozprawa o rodzajach i cechach charakterystycznych powieści w literaturach różnych narodów). Rkps Bibl. Nar. sygn. I 6039.

Rkps bez tytułu, możliwe, że to „Uwagi o romansie".

37. Uwagi nad naszym obecnym stanem. Rkps Bibl. Nar. sygn. II 6046.

Zawartość: Postęp; O urzędach; Namiestnik; Społeczeństwo obecne; Wychowanie i nauki. Rkps pierwotnie składał się z 4 zeszytów, z których zachowały się trzy (1, 2, 4).

Ponadto drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1841, 1847), *Czas* (1851, 1855; tu m. in.: Kartownicy. Powiastka. 1851 nr 242), *Dzien. Dom.* (1841), *Dzien. Mód Paryskich* (1841), *Dzien. Warsz.* (red. 1851-1856; tu m. in.: Wyjątki z pamiątek kasztelanica W. 1851 nr 6-9; Wspomnienia z XVIII wieku. 1851 nr 140, 142, 144, 147, 259-260; Listy z Warszawy. 1852-1853), *Gwiazda* (tu: Wyjątek z mojej podróży do Włoch. 1846), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1855, 1856, 1857), *Lwowianin* (1842), *Motyl* (1830), *Pielgrzym* (1846), *Polska* (1849), *Przegl. Dziejów Pol.* (1840), *Przegl. Powsz.* (Drezno; tu: Azja i Europa. 1866 z. 1), *Przyj. Dom.* (1855), *Przyj. Ludu* (1839-1841), *Roczn. Lit.* (tu: Wypis z archiwów domu hrabiów Unruków. 1846), *Rozmaitości* (Lw.; 1842), *Rusałka* (1841), *Świt* (1857), *Tyg. Lw.* (1850), *Tyg. Petersb.* (1840-1851; tu m. in.: Dzieje spółczesne. List 1-2. 1848 nr 97 - 1849 nr 1).

Drobne utwory po śmierci autora ogł.:

Strzecha 1868 z. 7 (tu: Wiersz poświęcony pamięci hrabianki Felicji Grabowskiej, zgasłej we wiośnie swojego życia);

W. Mickiewicz: Imionniki Marii Szymanowskiej. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4 s. 522 (tu wiersz: Ponieważ Maria na obiad mnie prosi...);

A. Czartkowski: Ze sztambucha Kazimiery Wołowskiej. *Ruch Lit.* 1932 nr 2 (tu wiersz: Kiedy Moskwicin niezwalczony w boju...).

Ponadto: W Petersburgu zaproszenie się na obiad do p. Szymanowskiej do Warszawy. Wiersz wpisany do Albumu Marii Szymanowskiej. Powst. ok. 1829. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 969 nr 128.

Przekłady

Wyjątek z dziennika Archi Noego. Z hebrajskiego na język polski przełożony, a niektórym pisarzom polskim ofiarowany na ich pożytek duchowny przez tłumacza. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1 t. 2.

Prace edytorskie

1. K. Teano z Rzewuskich: Łaska i przeznaczenie. T. 1-2. W-wa 1851.

T. 2 zawiera własne utwory Rzewuskiego, zob. Twórczość poz. 17, 18, 21, 25; Przekłady.

Dedykacja: Jaśnie wielmożnej Rozalii z książąt Lubomirskich hrabinie Rzewuskiej, sztacdamie dworu Jej Imperatorskiej Mości, damie Krzyża Gwiaździstego, najukochańszej mojej Krewnej, z jej własnych kwiatów wieniec ofiaruje Autor.

2. X. A. W. (A. Ważyński): Rys życia śp. X. Pawła Gieniusza. Wydane przez H. hr. R. W-wa 1854.

Wydania zbiorowe

Dzieła. Seria I. Powieści historyczne. W-wa 1877-1884. Niektóre tomy wyd. parokrotnie.

Zawartość: Adam Śmigielski (1877, 1879); Listopad (1877, 1882); Rycerz Lizdejko (1877, 1882); Zamek krakowski (1879); Zaporożec (1882); Pamiątki starego szlachcica litewskiego (1884).

Listy i materiały

1. Do F. Malewskiego spomiędzy 1822--1868. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 955.

2. Do K. z Grocholskich Szaszkiewiczowej, dat. Achmeczet, 29 czerwca 1825. Fragm. ogł. H. Seraja Szapszał: Adam Mickiewicz w gościnie u Karaimów. *Myśl Karaimska* 1934 z. 10.
Rkps w prywatnych zbiorach J. Szaszkiewicza, Kr.

3. Do żony Julii z Grocholskich 105 listów z 1827-1859. Rkps Ossol. sygn. 5996/II.

4. Do M. Grabowskiego 2 listy z 1839 i 1841. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1160. List z 1841 ogł. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3.

5. Do J. I. Kraszewskiego 19 listów z 1840-1851. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6477.

6. Do T. z Czartoryskich Lubomirskiej, dat. Żytomierz, 25 lutego 1840; do H. Lubomirskiego, dat. Petersb., 22 grudnia 1846. Ogł.: Dwa listy H. hr. Rzewuskiego. (Z nie wydanych rękopisów Biblioteki Ossolińskich we Lwowie). *Kraj. Dział Lit.* 1885 nr 50.

7. Do P. Jankowskiego 5 listów z 1841--1843. Ogł. A. P.: Listy H. Rzewuskiego do Johna of Dycalpa (ks. Placyda Jankowskiego). *Kłosy* 1882 nr 902-904.

8. Do S. Chołoniewskiego z 1843. Fragm. włączył adresat do: Potajemne usiłowania skrzywienia opinii narodowej w prowincjach naszych za pomocą periodycznego piśmiennictwa. Ogł. S. Chołoniewski: Obrazy z galerii życia mego. Lw. 1890 s. 174--175.

9. Do M. Grabowskiego z 26 marca 1843. Ogł. A. Stanisławski: Do historii stosunków literackich w piątym lat dziesiątku naszego wieku. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 33.

10. Do siostry Karoliny Lacroix z 1850--1863. Rkps Bibl. Arsenału w Paryżu sygn. 9674.

11. Do K. W. Wójcickiego z 1851; do A. Wagi z 1859 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

12. Do J. Grabowskiego z 1856. Rkps Ossol. sygn. 4188/III.

13. Do L. Siemieńskiego z 1856. Rkps Ossol. sygn. 6522/I.

14. Do nieznanego adresata 2 listy b. d. (przed 1859). Rkps Ossol. sygn. 5997/II.

15. Do J. N. Kamińskiego, dat. Myszkowice, 18 maja 1866. Fragm. ogł. W. Baworowski: Ustęp z listu H. Rzewuskiego do Jana N. Kamińskiego. *Czas* 1866 nr 116.

16. Do różnych osób. Rkpsy Bibl. Czart. sygn. 5626, 5627, 5633-5637.

17. Wyjątki z pewnych pamiętników przez X „quorum pars minima fui", obejmujące lata przed powstaniem 1831, okres powstania i pierwsze lata po jego upadku. Zawiera charakterystyki ks. A. Czartoryskiego, H. Rzewuskiego, J. Lelewela i innych. Z papierów A. Gillera, dar W. Brykowskiego. Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1530; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

1. Biografia

M. Malinowski: Dziennik pisany po łacinie podczas pobytu w Petersburgu. Powst. 1827-1828. Wyd. M. Kridl. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty*. T. 1. W-wa 1914; przekł. pol. wyd. M. Kridl. Wil. 1914 *Bibl. Pamiętników* R. 2 nr 6. — W. Hański: Do H. Rzewuskiego 2 listy z 3 sierpnia 1836 i 5 lutego 1838. Ogł. A. Biernacki: Listy z Wierzchowni. *Twórczość* 1961 nr 3 i nadb. — S. Chołoniewski: Potajemne usiłowania skrzywienia opinii narodowej w prowincjach naszych za pomocą periodycznego piśmiennictwa. Powst. 1843. Wyd. S. Chołoniewski w: Obrazy z galerii życia mego. Lw. 1890. — S. Chołoniewski: Opis podróży kijowskiej odbytej w 1840 roku. Powst. przed 1846. Wyd. Lw. 1886. — M. Grabowski: Siedem listów do H. Rzewuskiego z lat 1845-1847. Podał do druku A. M. (Marylski). *Przegl. Nar.* 1914 nr 6-7. — K. Kaczkowski: O szkole krzemienieckiej i o jej fundatorze Tadeuszu Czackim, także o innych rzeczach dotkniętych listem Petroniusza Tetery, umieszczonym w nr 76 Tyg. Petersb. 1845. *Gwiazda* z. 2 (1847). — K. Kaczkowski: Wspomnienie o Krzemieńcu. List do Szymona Konopackiego. *Gwiazda* z. 3 (1848). — S. Morawski: Kilka lat młodości mojej w Wilnie (1818-1825). Powst. 1848. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. W-wa 1924; wyd. nast. W-wa 1959. — E. Szpaczyński: Listy konwersacyjne Wandalina Habdanka do redaktora „Gwiazdy". *Gwiazda* z. 4 (1849). — W. Pol: List do H. Rzewuskiego, autora „Listopada", dat. Kraków 1851. Ogł.: Z kores-

pondencji Wincentego Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1905. — WYDAWCA TYGODNIKA (J. PRZECŁAWSKI): Wiązanie Dziennikowi Warszawskiemu od Tygodnika Petersburskiego. *Tyg. Petersb.* 1851 nr 26. — Korespondencja z Wołynia. *Dzien. Lit.* 1860 nr 58. — K. W. WÓJCICKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 22 (1866). —

Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1866: * * *. *Dzien. Poz.* nr 56; (J. HEPPEN). *Tyg. Ilustr.* nr 354; J. I. KRASZEWSKI. *Przegl. Powsz.* (Drezno) z. 3; toż *Czas* nr 138; przedr. w książce: Z roku 1866 Rachunki. Poz. 1867; przedr. jako wstęp do wyd.: Próbki historyczne. Paryż 1868; M. J. *Dzien. Lit.* nr 14; K. Wł. W. (WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* t. 2; L. ZIENKOWICZ. *Ognisko* (Bruksela) z. 2; *Roczn. wydawnictwa dzieł tanich i pożytecznych.* Kr. 1867. — (S. DUCHIŃSKA): Kronika zagraniczna. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 1. (Dot. pobytu Rzewuskiego w Rzymie). — P. WILKOŃSKA: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 1-3. Poz. 1871 i wyd. nast. — T.J. STECKI: Korespondencja czasopisma „Kłosy". *Kłosy* 1872 nr 356. (Dot. ostatnich lat życia i pozostałych rękopisów). — X...: Kilka szczegółów do charakterystyki śp. H. hr. Rzewuskiego. *Strzecha* 1872 nr 6-7/8. — J. PRZECŁAWSKI: Józef Oleszkiewicz. (Ze wspomnień Petersburga). Powst. ok. 1876. Z autografu wyd. A. Drogoszewski. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty.* T. 1. W-wa 1914. — Henryk hr. Rzewuski. W wyd.: Zamek krakowski. W-wa 1879. — J. T. H. (TOKARZEWICZ HODI): Kurier literacki. Triumwirat ukraiński. *Kraj* 1883 nr 47. — T. BOBROWSKI: Pamiętniki. T. 1. Powst. 1879-1885 (?). Wyd. Lw. 1900. — P. CHMIELOWSKI: Henryk Rzewuski. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — P. CHMIELOWSKI: Józef Ignacy Kraszewski. Zarys historyczno-literacki. Kr. 1888. — E. M. GALLI: Pamiętniki (1816-1893). Powst. przed 1893. Ogł. *Przegl. Nar.* 1913 nr 8-11; odb. W-wa 1913. — G. BRANDES: Polska. Lw. 1898. — J. GRAJNERT: Wspomnienia z życia umysłowo-artystycznego warszawian w ciągu dziesięciolecia od r. 1853 do 1863. *Wędrowiec* 1901 nr 43, 45, 48. — R. PLENKIEWICZ: Henryk Rzewuski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — Z listów po świętej pamięci księdzu I. Hołowińskim, arcybiskupie mohylowskim. *Kwart. Teolog.* 1903 z. 3. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — W. MICKIEWICZ: Imionniki Marii Szymanowskiej. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. — M. KRIDL: Rzewuski Henryk. *Sto lat myśli pol.* T. 8 (1913). — M. ROLLE: Żywot polityczny Michała Grabowskiego. W książce: In illo tempore ... Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914. —

S. MAŁACHOWSKI-ŁEMPICKI: H. Rzewuski wolnym mularzem. *Ruch Lit.* 1930 nr 3. — S. WASYLEWSKI: Ile zarabiali pisarze polscy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1930 nr 53. — B. GUBRYNOWICZ: Epizod walki J. I. Kraszewskiego z H. Rzewuskim. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 2. — H. SERAJA SZAPSZAŁ: Adam Mickiewicz w gościnie u Karaimów. *Myśl Karaimska* 1934 z. 10. — M. ESTREICHERÓWNA: Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-63. T. 1-2. Kr. 1936 *Bibl. Kr.* nr 90-91. — (Z. KAŃSKA): Wołyń w XIX wieku. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 4. — R. ZRĘBOWICZ: Mistrz-warchoł. (W 70 rocznicę zgonu H. Rzewuskiego). *Express Por.* 1936 nr 150. — J. KLEINER: H. Rzewuski w świetle korespondencji. *Pion* 1938 nr 37-39. — A. LEWAK, H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. — A. NOWACZYŃSKI: Brat pani Balzakowej. W książce: Słowa, słowa, słowa... W-wa 1938. — F. BIELAK: Między „Tygodnikiem Petersburskim" a „Gwiazdą" kijowską. *Księga ku czci J. I. Kraszewskiego.* Łuck 1939. —

J. WYSZOMIRSKI: Odkrycie literackie. *Robotnik* 1946 nr 37. (Dot. pamiętnika Julii Rzewuskiej). — L. GOMOLICKI: Dziennik pobytu A. Mickiewicza w Rosji 1824-1829. W-wa 1949. — A. ŚWIERZEWSKI: Józef Ignacy Kraszewski jako badacz sztuki (1830-1864). (W sto czterdziestą rocznicę urodzin pisarza). *Materiały do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki* 1952 nr 2/3. — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1. Wr. 1953 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22. — A. ZAJĄCZKOWSKI: H. Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski" (1851-1854). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1957) i nadb. — A. BARTOSZEWICZ: Spór o powieść historyczną w połowie XIX wieku na tle antagonizmu między „Dziennikiem Warszawskim" a „Gazetą Warszawską". *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* 1959 z. 2. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W

książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. [Rec.: Koteria petersburska. *Nowe Książki* 1961 nr 13]. — M. Czapska: Przyjaciele Francuzi. W książce: Szkice mickiewiczowskie. Londyn 1963.

2. Twórczość

M. Grabowski: Listy literackie (z lat 1839-1841). Wyd. A. Bar. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3. — A. N. (A. Marcinkowski): Filozofia w Athenaeum. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 72. (Dot.: O prawidłach cywilizacji narodów). — (Mieszaniny obyczajowe. Rec.): ***. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 97; M. Grabowski. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 93-94; 1842 nr 3-4, 12-13; przedr. w: Korespondencja literacka. T. 1-2. Wil. 1842-1843; Jeden z Czytelników Pana Jarosza Bejły. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 66; E. Dembowski. *Przegl. Nauk.* 1842 nr 3; przedr. w: Pisma. T. 1. W-wa 1955; I. Hołowiński. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 8; A. K. (Kłodziński). *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1842 t. 1; F. H. L. (Lewestam). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 17-18; A. Filipowicz (G. Olizar): Pomieszanie Jarosza Bejły. Wil. 1842 s. 58-59. [Rec.: Fr. St. G. (Gąsiorowski). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3; *Przegl. Nauk.* 1842 nr 23; *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 42]; Podolanin. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 10; F. Z. (Zieliński). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; 1843 t. 3; *Lwowianin* 1842 z. 7; *Tyg. Lit.* 1842 nr 8-11; M. Grabowski. *Pielgrzym* 1843 t. 2; J. Prawdzic. *Orędownik Nauk.* 1843 nr 1; T. Szczeniowski. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 38; W. A. P. *Przyj. Ludu* 1843/44 nr 13-17; Z. *Przegl. Nauk.* 1843 nr 15; *Demokrata Pol.* 1843 t. 5 cz. 2; *Gaz. Warsz.* 1843 nr 151. — M. Grabowski: Korespondencja literacka. T. 1. Wil. 1842. — I. Blepoński (T. Szczeniowski): Bigos hultajski. Bzdurstwa obyczajowe. T. 1-4. Wil. 1844-1850. —

(Listopad. Rec.): M. Gr....ski (Grabowski). *Tyg. Petersb.* 1845 nr 81; J. I. Kraszewski. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 4; S. Chołoniewski: Dewocja p. gen. Kunickiego. Wyjątek z listu ... *Bibl. Warsz.* 1846 t. 2; A. Gryf (A. Marcinkowski). *Gwiazda* 1846; F. H. L. (Lewestam). *Gaz. Warsz.* 1847 nr 284; T. (A. Tyszyński). *Dzien. Mód Paryskich* 1847 nr 19-21; A. Tyszyński: Jeszcze kilka słów o Listopadzie. *Athenaeum* 1847 t. 4; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854 s. 320-342; *Przegl. Poz.* 1847 t. 5; W.....n W.....i (Wróblewski): Pamiątki Cześnika. Tom 1 Listopada. Mieszaniny. *Athenaeum* 1846 t. 6. [Polemika: H. Rzewuski. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 2-3; W. W. (Wróblewski): Objaśnienie tego, co się rzekło o Listopadzie. *Athenaeum* 1847 t. 3; H. Rzewuski. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 68; toż przedr. *Athenaeum* 1847 t. 6; W. W. (Wróblewski). *Athenaeum* 1848 t. 2]. —

(Kalejdoskop filozoficzny. Rec.): M. Grabowski. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 45; M. Ł.: Aforystyczne bąki czytelnika różnych efemerydów, w liczbie ich i Tygodnika Petersburskiego. *Gwiazda* z. 3 (1848); A. Gryf (A. Marcinkowski): Prona animantia, czyli empiryści w teorii i w życiu. Tamże. — (Kilka słów o filozofii. Rec.): A. Gryf (A. Marcinkowski): Kilka słów o pisarzach uprawiających filozoficzną grzędę na polu Tygod. Petersburskiego. *Gwiazda* z. 2 (1847). [Polemika: K. Zaleski: Kilka słów o kilku słowach tyczących się filozofii H. Rzewuskiego. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 31]. — M...: (Głos na puszczy. Rec.). *Gaz. Pol.* (Poz.) 1848 nr 171. — (Zamek krakowski. Rec.): W. W. (Wróblewski). *Athenaeum* 1848 t. 3; 1849 t. 1; *Czas* 1849 nr 172-179. — A. M.: Korespondencja literacka. *Gaz. Pol.* (Poz.) 1849 nr 262-263. — (Nie-bajki. Rec.): *Kur. Warsz.* 1849 nr 264; *Czas* 1851 nr 82. — (Dzieje spółczesne. Rec.): A. Gryf (A. Marcinkowski): O stosunku nauki z książek do nauki z życia czerpanej. List do wydawcy. *Pam. Nauk.-Lit.* 1849; K. Widman: Uwagi nad pierwszym listem Pana Rzewuskiego. *Polska* 1849 nr 34; J. Korzeniowski. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1. — Adolf Spod Bielska: Gawęda krytyko-literacka. N. 3. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 z. 4. — (Cywilizacja i religia. Rec.). *Dzien. Warsz.* 1851 nr 65. — Dosyć często zdarza się... *Dzien. Warsz.* 1851 nr 166. (Dot. przekł. ros. „Zamku kaniowskiego"). — (Łaska i przeznaczenie. Rec.). *Przegl. Poz.* 1851 t. 12. — W. W. (Wróblewski): (Adam Śmigielski. Rec.). *Athenaeum* 1851 t. 5. — S. Zienkowicz: List ... profesora Uniwersytetu Kijowskiego do H. hrabiego Rzewuskiego, obejmujący pomysły autora o całym obrębie nauk przyrodzonych, razem z odpowiedzią pp. J. I. Kraszewskiemu, Karolowi Kaczkowskiemu, Ludmiłowi Wołyńskiemu itd. Wil. 1851. —

* (J. Bartoszewicz): (Listopad. Rec.). *Dzien. Warsz.* 1852 nr 179. — J. Bartoszewicz: Kilka słów z powodu artykułów o Zyg. Kaczkowskim. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 232-234. — T. Padalica

(Z. Fisz): Gawędy o tym i o owym. (Do Antoniego Nowosielskiego). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 16. (M. in. ocena powieści Rzewuskiego). — M..... Gr......... (Grabowski): Listy do Gazety Codziennej. Zygmunt Kaczkowski. Ostatnie stanowisko podaniowo-historycznej powieści polskiej. *Gaz. Codz.* 1854 nr 132-137. — M. Grabowski: List drugi o dzisiejszym powieściopisarstwie. *Nowiny* 1854 nr 72-76. — (Zaporożec. Rec.). *Nowiny* 1854 nr 23-24. — Mozaika dziennikarska. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 47. (Dot. przeróbki scenicznej „Listopada"). — Uwagi nad rozprawą JW. hrabi H. Rzewuskiego o cywilizacji i religii oraz Rzut oka na duchowe usposobienie i tryb życia większej części teraźniejszych chrześcian. Grodno 1855. — (O dawnych i teraźniejszych prawach polskich. Rec.): *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 78; *Nowiny* 1856 nr 11-13. — (Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. Rec.): (J. Bartoszewicz?). *Przegl. Poz.* 1857 t. 24; (J. Dzierzkowski). *Dzien. Lit.* 1857 nr 72-78; L. Siemieński. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 8; (J. Dzierzkowski). *Dzien. Lit.* 1858 nr 44-47; *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — Przegląd piśmiennictwa. *Wiad. Pol.* (Paryż) 1857 nr 6. (Dot. Dzien. Warsz.). — J. Dz. (Dzierzkowski): (Paź złotowłosy. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 nr 7-8. — M. Grabowski: Graf Gienrich Rzewuskij. *Russkaja biesieda* 1858 t. 2-3; odb. Moskwa 1858. — Przegląd piśmiennictwa. *Wiad. Pol.* (Paryż) 1860 nr 28. — J. I. Kraszewski zamieścił w zeszycie III Przeglądu... *Dzien. Lit.* 1866 nr 26. (Dot. anegdot Rzewuskiego). — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866 s. 289-292. — Mieliśmy sposobność oglądania pism nie drukowanych... *Dzien. Lit.* 1867 nr 46. (Opis ineditów Rzewuskiego). — L. Siemieński: H. Rzewuski i Bartłomiej Michałowski. W: Roztrząsania i poglądy literackie. Poz. 1869. —

J. T. (Tokarzewicz) Hodi: Fragment z dziejów naszej powieści. *Kłosy* 1874 nr 457. — P. Ch. (Chmielowski): (Zamek krakowski. Rec.). *Opiekun Dom.* 1875 nr 49. — P. Chmielowski: Henryk hr. Rzewuski. Studium literackie. *Niwa* 1877 t. 12 - 1878 t. 13; przedr. w: Nasi powieściopisarze. T. 1. Kr. 1887. [Rec.: A. Bełcikowski. *Życie* 1887 nr 9]. — Powieściopisarze historyczni (H. Rzewuski — Z. Kaczkowski — W. Łoziński — Sienkiewicz — Pamiętniki Paska). *Przegl. Lw.* 1881 t. 21. — A. P.: Listy H. Rzewuskiego do Johna of Dycalpa (ks. Placyda Jankowskiego). *Kłosy* 1882 nr 902-903. — A. Stanisławski: Do historii stosunków literackich w piątym lat dziesiątku naszego wieku. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 33. — P. Chmielowski: Historia w poezji. *Życie* 1887 nr 1. — S. Tarnowski: Henryk Rzewuski. Z odczytów publicznych odbytych we Lwowie w roku 1887. Lw. 1887. (Streszcz. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1). [Rec.: Wł. Ł-i (Łoziński). *Kwart. Hist.* 1887; Z-z (T. Zadurowicz). *Przegl. Tyg.* 1887 nr 5; *Gaz. Lw.* 1887 nr 8, 10]. — T. Jeske-Choiński: Historyczna powieść polska. *Niwa* 1888 t. 34; wyd. osob. W-wa 1899. — J. I. Kraszewski (?): Henryk hr. Rzewuski. (Przyczynek do jego charakterystyki). Z pośmiertnych papierów J. I. Kraszewskiego. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 32. — K. Kraszewski: Z powodu artykułu o H. Rzewuskim. Tamże nr 34. — Damian: Kraszewski o Rzewuskim. Tamże nr 44. — A. Słotwiński: Wspomnienia z niedawnej przeszłości. Cz. 1 (1860-1871). Kr. 1892 s. 170. — M. Rolle: Ateny wołyńskie. Szkic z dziejów oświaty w Polsce. Lw. 1898; wyd. 2 Lw. 1923. — A. Szycówna: (Zamek krakowski. Rec.). *Książka* 1902 nr 12. — A. S.: (Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. Rec.). *Tyg. Mód i Powieści* 1905 nr 14. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski na tułactwie. Życie i poezja na tle dziejów emigracji polskiej. Cz. II. Kr. 1914. —

Z. Szweykowski: Powieści historyczne H. Rzewuskiego. W-wa 1922 *Studia z Zakresu Hist. Lit. Pol.* nr 1. [Rec.: J. Kleiner. *Książka* 1922 nr 8-12; M. Kridl. *Przegl. Warsz.* 1923 nr 23; K. Wojciechowski. *Pam. Lit.* R. 20 (1923)]. — K. Wojciechowski: Wstęp do wyd.: Listopad. Kr. 1923 *BN* I, 61; toż wyd. 2 Lw. 1936. — S. Baczyński: Literatura piękna Polski porozbiorowej. Lw.-Poz. 1924. — R. Dyboski: Modern Polish Literature. Oxford-Londyn 1924 s. 23-25. — E. B-ss: Listopad H. Rzewuskiego (Streszczenie, geneza, charakterystyki postaci i strona artystyczna powieści). W-wa 1925 *Charakterystyki Lit.* nr 34. — J. Łytkowski: Józef de Maistre a H. Rzewuski. Studium porównawcze. Kr. 1925 *Prace Hist.-Lit.* nr 24. [Rec.: Z. Szweykowski. *Ruch Lit.* 1926 nr 5]. — A. Bar: O apostazji politycznej H. Rzewuskiego. (Na podstawie nieznanych źródeł). *Przegl. Współcz.* 1928 t. 27 nr 78 i odb. — J. Kleiner: Koncepcje literackie tragedii Samuela Zborowskiego. *Teatr* 1928/9 nr 7. —

T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — A. Grzymała-Siedlecki: Knut Hamsun a nasz Rzewuski. *Kur. Warsz.* 1931 nr 315. — A. Czartkowski: Ze sztambucha Kazimiery Wołowskiej.

Ruch Lit. 1932 nr 2. — A. Bar: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie. *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce.* T. 5. Kr. 1933. — S. Harassek: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 nr 3-4. — J. Krzyżanowski: Z dziejów walterskotyzmu polskiego. *Przegl. Współcz.* 1933 t. 44 nr 130; toż pt. Scott in Poland. *The Slavonic and East European Review* 1933 nr 34; przedr. pt. O walterskotyzmie polskim. W setną rocznicę śmierci Waltera Scotta. W książce: W świecie romantycznym. Kr. 1961. — M. Janik: Prądy panslawistyczne i rusofilskie w okresie wielkiej emigracji. *Pam. Lit.* R. 31 (1934) z. 1/2. — H. Mościcki: Przedmowa wydawcy. W wyd.: Pamiętniki Bartłomieja Michałowskiego. W-wa 1934. [Rec.: S. Pigoń. *Roczn. Lit. za r. 1933.* W-wa 1934; S. Wasylewski. *Nowa Książka* 1934 z. 3]. — H. Grynwaser: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — A. Bar: Stanowisko polityczne Michała Grabowskiego. *Prace hist.-lit. Księga zbior. ku czci I. Chrzanowskiego.* Kr. 1936. — M. Bielanka-Luftowa: Znaczenie terytorium w tak zwanej szkole ukraińskiej. *Pam. Lit.* R. 33 (1936) z. 2; toż w odb. zbior. pt. *Księga referatów Zjazdu Nauk. im. I. Krasickiego.* Lw. 1936. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — S. Szczotka: Pierwsza redakcja ,,Listopada" Rzewuskiego. *Pam. Lit.* R. 33 (1936) z. 4; toż w odb. zbior., jw. i odb. — Z. Szweykowski: Rozwój powieści w Polsce. Powieść w latach 1776-1930. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — W. Dobaczewska: Dzieje kultury wileńskiej pomiędzy dwoma powstaniami. Wil. 1937. — J. Kleiner: Samuel Zborowski w literaturze polskiej. W książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — W. Lednicki: Life and Culture of Poland. Nowy Jork 1944. — J. Lechoń: O literaturze polskiej. Nowy Jork 1946. —

J. Andrzejewski: O Henryku Rzewuskim. *Odrodzenie* 1947 nr 47. — T. Kroński: Reakcja mesjanistyczna i katolicka w Polsce połowy XIX wieku. *Myśl Filoz.* 1954 z. 3; przedr. w zbiorze: Z dziejów polskiej myśli filozoficznej i społecznej. T. 3. Wiek XIX. W-wa 1957; przedr. zmieniony w: Rozważania wokół Hegla. W-wa 1960. — M. Żmigrodzka: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — J. W. Gomulicki: Henryk Rzewuski. W: Iskry z popiołów. W-wa 1959. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. [Rec.: Koteria petersburska. *Nowe Książki* 1961 nr 13]. — K. Wyka: Pan Tadeusz. Studia o tekście. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1.

Pamiątki Soplicy: S. Witw... (Witwicki): Do czytelników i do Autora kilka słów wydawcy. W wyd.: Pamiątki... T. 1. Paryż 1839; toż wyd. 2 Paryż 1841. — K. *Tyg. Lit.* 1839 nr 52. — S. Ropelewski: Przedmowa do wydania drugiego. W wyd.: Pamiątki ... Wyd. 2. T. 1. Paryż 1841; toż przedr. w wyd.: Opowiadania starego szlachcica. T. 1. Drezno 1857. [Rec.: S. Goszczyński. *Demokrata Pol.* 1841 t. 4; przedr. w: Dzieła zbiorowe. T. 3. Lw. 1910; *Orędownik Nauk.* 1841 nr 47-51; M. Grabowski: Korespondencja literacka. T. 2. Wil. 1843 s. 176-188]. — P. R. (J. I. Kraszewski): Przypis redakcji. *Athenaeum* 1845 t. 6. — Wada (S. Reyten): Papiery pana Ambrożego. *Athenaeum* 1845 t. 6 - 1846 t. 1. [Rec.: B. Niekrasz...: O anegdotach P. Wejły. (List do Wydawcy). *Tyg. Petersb.* 1846 nr 7]. — P. Wada (S. Reyten): Korespondencja. *Athenaeum* 1846 t. 4. — J. Unger: Od wydawcy. W wyd.: Opowiadanie starca. T. 1. W-wa 1854. — J. I. Kraszewski: Obrazy przeszłości. *Dzien. Lit.* 1856 nr 13-16; przedr. w: Gawędy o literaturze i sztuce. Lw. 1857. — W. Mickiewicz: Préface. W wyd. przekł.: Les Récits d'un vieux gentilhomme polonais. Paryż 1866. — W. B.: Jak powstały Pamiątki Seweryna Soplicy? *Czas* 1866 nr 67. — P. Löbenstein: Einleitung. W wyd. przekł. Denkwürdigkeiten des Pan Severin Soplica. Lipsk (1876). — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 30; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962. — W. Smoleński: Ks. Marek, cudotwórca i prorok konfederacji barskiej. Szkic historyczny. *Ateneum* 1886 t. 2. — M. Mann: Wincenty Pol. Studium biograficzno-krytyczne. T. 2. Kr. 1906. — C. Kędzierski: Słowo wstępne. W wyd.: Pamiątki... T. 1. Poz. 1917. —

A. C. S.: (Pamiątki Soplicy. Rec.). *Kur. Lw.* 1922 nr 288. — I. Krasicka: Ksiądz Marek w literaturze polskiej. *Przegl. Powsz.* 1924 t. 162. — S. Pigoń: H. Rzewuski rywalem Jacka Soplicy. *Dzien. Wil.* 1926 nr 14 (Dod. lit.). — Z. Żygulski: Wstęp do wyd.: Pamiątki...

Lw. 1926 *Nasza Bibl.* nr 4. — Z. Szweykowski: Wstęp do wyd.: Pamiątki Soplicy. Kr. 1928 *BN* I, 112. [Rec.: J. Birkenmajer. *Ruch Lit.* 1928 nr 4; T. Kryłowski. *Przegl. Powsz.* 1928 t. 178]. — T. M. (Mikulski): Wydanie paryskie „Pamiętnika Soplicy". *Ruch Lit.* 1929 nr 8. — A. Czartkowski: Na marginesie „Pamiątek Soplicy" H. Rzewuskiego. *Ruch Lit.* 1930 nr 3. — S. Papée: Arcydzieło szlacheckiej gawędy. *Dzien. Poz.* 1935 nr 124. — S. Pigoń: Protoplasta imć pana Zagłoby w służbie u Negusa. *Kur. Poz.* 1935 nr 563; przedr. pt. Jeszcze jeden protoplasta imć pana Zagłoby. W książce: Wśród twórców. Studia i szkice z dziejów literatury i oświaty. Kr. 1947. (O „Paliwodzie" L. Sztyrmera). — Z. Starowieyska-Morstinowa: Pan Seweryn Soplica i pan Zygmunt Podfilipski. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 4. —
S. Stroński: Wstęp do wyd.: Pamiątki ... Londyn (1955). — M. Żmigrodzka: Karmazyn, palestrant i wiek XIX. W wyd.: Pamiątki Soplicy. W-wa 1961. [Rec.: W. Billip: Życie i myśli Seweryna Soplicy. *Nowe Książki* 1961 nr 12]. — A. Sajkowski: Z galerii znajomych Seweryna Soplicy (Leon Borowski). *Munera litteraria. Księga ku czci prof. R. Pollaka.* Poz. 1962. — S. Treugutt: „Beniowski". Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11.

S

SABIŃSKI JULIAN (1797–1869)

Krypt.: J. S.

Pamiętnikarz.

Ur. 11 lutego 1797 na Podolu koło Kamieńca; syn Ludwika i Elżbiety z Raczyńskich. Wcześnie stracił ojca, matka wyszła powtórnie za mąż za Józefa Starzyńskiego, stryja poety Stanisława Starzyńskiego (Stacha z Zamiechowa). Był uczniem poety Rajmunda Korsaka. Od 1822 przyjaźnił się z Tymonem Zaborowskim, którego jakoby wciągnął do bliżej nie znanej tajnej organizacji patriotycznej pod nazwą Wolnych Braci Podolan. Był członkiem loży masońskiej „Oziris" w Kamieńcu, pozostającej prawdopodobnie w kontakcie z Wolnomularstwem Narodowym Waleriana Łukasińskiego, do którego należał jego brat Józef. Po zgonie T. Zaborowskiego gromadził jego spuściznę rękopiśmienną. W powstaniu listopadowym walczył w obronie Zamościa, a po kapitulacji dostał się do niewoli rosyjskiej. W 1832 został objęty amnestią i powrócił na Podole. Ożenił się z Pelagią z Darowskich. Związany ze sprawą Szymona Konarskiego przez udział w Stowarzyszeniu Ludu Polskiego, został 30 września 1838 aresztowany i skazany na dwadzieścia lat ciężkich robót na Syberii. Przebywał w Irkucku. Tam pracował jako nauczyciel i utrzymywał bliskie stosunki z zesłańcami dekabrystami. Po powrocie do kraju w 1858 osiadł w Krzeczanówce, w powiecie mohylowskim, potem przeniósł się do Kamieńca. Na wiosnę 1861 został ponownie zesłany do Czernichowa. Zmarł tam w 1869.

TWÓRCZOŚĆ

1. Znad brzegów Zbrucza. *Rozmaitości* (Lw.) 1828, 16 maja; toż *Gaz. Pol.* 1828 nr 133. (Współautor: F. Łaszowski).

Jest to wspomnienie pośmiertne o Tymonie Zaborowskim.

2. Dziewiętnaście lat wyrwanych z mojego życia, czyli dziennik mojej niewoli i wygnania od r. 1838 do 1857 włącznie. Cz. 1-4.

Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 546; zniszcz. 1944.

3. Wytrząski ze starej pamięci. Rkps był w posiadaniu rodziny prof. Konrada Dynowskiego w Warszawie.

Są to wspomnienia o ludziach i środowisku oraz utwory przyjaciół, m. in. R. Korsaka, S. Starzyńskiego i T. Zaborowskiego.

Listy

Listy do F. Łaszowskiego były w posiadaniu wnuka Z. Łaszowskiego we Lwowie.

OPRACOWANIA

F. Kowalski: Wspomnienia. Pamiętnik. T. 2. Kijów 1859. — M. Rolle: Obrońcy Zamościa. (Urywek z dziejów kampanii 1831 r.). Podług pamiętników i notat naocznych świadków. W książce: Z minionych stuleci. Lw. 1908. — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. Danilewiczowa: Tymon Zaborowski. W-wa 1933. — W. Pobóg-Malinowski: Polacy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1938 t. 66 nr 195-197. — L. Baumgarten: Dekabryści a Polska. W-wa 1952.

SADOWSKA z BRZEZINÓW MARIA (ok. 1835—ok. 1890)

Pseud.: Maria B.; Zbigniew.

Powieściopisarka humorystka.

Ur. ok. 1835 na Litwie. Wykształcenie otrzymała staranne. Przez czas jakiś była nauczycielką. Po wyjściu za mąż za Sadowskiego mieszkała krótko w Warszawie, następnie wyjechała do Paryża, gdzie przebywała z mężem i dwiema córkami. Tam poznała Cypriana Norwida, z którym się zaprzyjaźniła. Norwid użył jej pseudonimu „Zbigniew" ogłaszając *Dwie aureole* (*Przegl. Tyg.* 1877 nr 9). Szczegóły życia bliżej nie znane. Pod koniec życia uległa chorobie umysłowej. Zmarła prawdopodobnie w Paryżu ok. 1890.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróż naokoło świata (odbyta w trzech godzinach). *Pismo zbior. wil. na r. 1859.* Wil. 1859. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

2. Cztery ideały. (Kartki z życia Imć pana Fulgentego). *Kur. Wil.* 1861 nr 84-100. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

3. Pamiętniki muchy. Wil. 1861. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 2.

Dedykacja: Michalinie O........ przypisuje autor.

4. Stara panna. (Kartka z życia Imć pana Fulgentego). *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 89-92. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

Przypis red. w nr 90 podaje, że „jest to wstęp z obszerniejszej pracy autorki".

5. Historia kamienia przy drodze opowiadana „Kołkowi w płocie". Humoreska. *Przegl. Tyg.* 1866 nr 4-5, 7-9. Wyd. nast. zob. poz. 10 t. 1.

6. Oksana. Powieść. Fragm. t. 1 ogł. *Pam. Nauk.* 1867 t. 1; całość ogł. *Gaz. Pol.* 1868 nr 136-184 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1869.

7. Niecnota. Powieść. *Gaz. Pol.* 1871 nr 119-165 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1871.

8. Rocznica. Powieść. *Gaz. Pol.* 1873 nr 116-172 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1873.

9. Sąsiedzi. Powieść. *Gaz. Pol.* 1874 nr 64-116 (z przerwami); wyd. osob. W-wa (1875). Przedr. *Biesiada Lit.* 1914 nr 1-52.

10. Pisma Zbigniewa. T. 1-2. W-wa 1875-1876.

Zawartość: t. 1: poz. 2, 1, 4, 5; t. 2: poz. 3.

11. Meleszkowie. Powieść. *Bluszcz* 1878 nr 38-47; wyd. osob. W-wa 1880 (razem z poz. 12).

12. Pani Borejszyna. Powieść. *Bluszcz* 1879 nr 30-48; wyd. osob. W-wa 1880 (razem z poz. 11).

13. Sądy Boże. (Opowiadanie dziadunia). *Przegl. Tyg.* 1879 nr 33-40.

14. Stryj Innocenty. Opowieść humorystyczna. W-wa 1879.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Kur. Wil.* (1861), *Pam. Nauk.* (1867), *Przegl. Tyg.* (tu m. in.: Rzuty. 1866 nr 12; Pani Sand. Studium. 1866 nr 42-43; List Zbigniewa do Redaktora Przeglądu Tygodniowego. (Ha! Jeszcze o pani Sand). 1866 nr 48; Słów kilka o humorystyce i humorystach polskich. 1876 nr 49-53; Między niebem i ziemią. Humoreska. 1877 nr 3-5; Michał Anioł. (Wyciąg z włoskich kronik). 1877 nr 28-34).

Przekłady

1. W. M. Thackeray: Snoby. Utwór humorystyczny. Petersb. 1860.

2. L. Aimé-Martin. O kształceniu duszy. Psychologia i filozofia dla kobiet. Wyjątek z dzieł. Wil. 1861.

Listy

1. Do A. E. Odyńca z 1860. Ogł. A. H. Kirkor: Ze wspomnień wileńskich. *Dzien. Poz.* 1885 nr 79, 81.

2. Do Z. Miłkowskiego z 1867. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 2040; zniszcz. 1944.

3. Do C. Norwida 10 listów z 1876 i b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6290.

4. Do E. Leo 2 listy z 1880. Rkps Bibl. Publ. W-wa.

5. Do J. i W. Radomińskich b. d. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 2253; zniszcz. 1944.

6. Pismo (bliżej nie określone). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1316 C; zniszcz. 1944.

7. Bilet wizytowy b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6296.

OPRACOWANIA

W. Korotyński: (Podróż naokoło świata. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 243. — K. (K. Kaszewski): (Pamiętniki muchy. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1862 nr 132. — Wł. B-a (Bełza): Sławne Polki. *Wanda. Noworocznik dla Płci Pięknej* 1869 s. 45-52. — (A. Wiślicki): Zbigniew. (Maria z Brzezinów Sadowska). *Przegl. Tyg.* 1868 nr 4, 7. — P. Chmielowski: Powieści Zbigniewa. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4. — (Niecnota. Rec.): K. Kaszewski. *Bluszcz* 1872 nr 12; J. Kostabiński. *Opiekun Dom.* 1872 nr 4, 6. — P. Chmielowski: Nasi powieściopisarze. VI. Zbigniew. *Opiekun Dom.* 1873 nr 45, 47-49. — C. Norwid: List do M. Sadowskiej z 1876. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6291. — (A. Wiślicki): Maria z Brzezinów Sadowska (Zbigniew). *Gospodarski kalendarz dla kobiet na r. 1876.* W-wa 1876. — (Pisma. Rec.): P. Chmielowski. *Niwa* 1876 t. 10 z. 39; *Gaz. Pol.* 1876 nr 163-166; *Kur. Codz.* 1876 nr 103. — S. M. Rzętkowski: Nasze współczesne literatki. W: Co kto lubi. Wiązanka rzeczy poważnych i humorystycznych. W-wa 1878. — J. Pracki: (Meleszkowie. Pani Borejszyna. Rec.). *Tyg. Mód i Powieści* 1880 nr 16. — A. H. Kirkor: Ze wspomnień wileńskich. *Dzien. Poz.* 1885 nr 77, 79, 81. — W. Marrené (Morzkowska): Nasze autorki. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 22. — T. Smoleński: Egipskie Norwidiana. *Ateneum Pol.* 1908 t. 2 nr 1. —

J. W. Gomulicki: Przypisy. W książce: C. Norwid: Dwie aureole. W-wa 1949. — J. W. Gomulicki: Mała kronika życia i twórczości Cypriana Norwida. W: C. Norwid. Dzieła zebrane. T. 1. Wiersze. W-wa 1966; toż w odb. pt. Wprowadzenie do biografii Norwida. W-wa 1965. (Lata 1876-1877).

SADOWSKI JAN NEPOMUCEN (1814—1897)

Krypt.: J. N. S.

Krytyk literacki, archeolog.

Ur. 16 maja 1814 w Ślesinie, pow. bydgoski, w rodzinie ziemiańskiej; syn Ignacego i Eweliny z Wolszlegrów. Po ukończeniu szkoły średniej w Bydgoszczy studiował w 1834-1836 prawo, geografię i filozofię na uniwersytecie w Berlinie. Brał żywy udział w ruchu umysłowym młodzieży studiującej, m. in. wraz z Leonem Szumanem założył Towarzystwo Akademików Polskich w Berlinie. Na skutek śmierci ojca przerwał studia i osiadł w majątku rodzinnym Słupy pod Szubinem. W 1839 wspólnie z Karolem Libeltem prowadził dział krytyki literackiej w *Tygodniku Literackim*. W 1843-1845 był jednym z najczynniejszych agitatorów w Wielkopolsce na rzecz Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, w 1844 został członkiem Centralizacji Poznańskiej. Po nieudanej akcji Władysława Niegolewskiego uwolnienia więźniów z twierdzy poznańskiej w marcu 1846, w obawie represji, przebywał pewien czas w Paryżu, gdzie podobno uzupełniał swoje wykształcenie. Po amnestii 1848 wrócił do kraju i gospodarował w Słupach, równocześnie coraz więcej interesując się archeologią. Około 1869 przeniósł się na stałe do Krakowa. W 1870 nawiązał współpracę z *Czasem*, a w 1876 został członkiem jego

redakcji. W 1876 jako delegat Akademii Umiejętności wziął udział w kongresie archeologiczno-antropologicznym w Peszcie. W 1878 został członkiem Akademii Umiejętności. Był również członkiem korespondentem Centralnej Komisji Konserwatorskiej w Wiedniu. Żonaty był najpierw z Julią Białobłocką, a następnie z Izabelą z Kalksteinów, wdową po Kruszyńskim. Zmarł 3 lipca 1897 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kilka słów o „Anhellim" Słowackiego. *Tyg. Lit.* 1839 nr 1-2.

2. Orcio. *Tyg. Lit.* 1839 nr 26-27.

3. Kirdżali. *Tyg. Lit.* 1839 nr 49-50.

Rec. powieści M. Czajkowskiego.

4. Obecny sposób zapatrywania się na zabytki z epoki śpiżowej. (Rzecz czytana na posiedzeniu Komisji Archeologicznej A. U. w Krakowie dnia 16 czerwca 1873 r.). (Kr. 1873).

5. Drogi handlowe greckie i rzymskie przez porzecza Odry, Wisły, Dniepra i Niemna do wybrzeży Morza Bałtyckiego. *Pam. AU Wydz. Hist.-Filoz.* 1876 t. 2-3; odb. Kr. 1876.

Wg M. Bobrzyńskiego jest to pierwsza próba zużytkowania materiału archeologicznego dla naszej historii.

Przekł. niem: Die Handelsstrassen der Griechen und Römer durch das Flussgebiet der Oder, Weichsel, des Dniepr und Niemen an die Gestade des Baltischen Meeres. Jena 1877.

6. Le commerce de l'ambre. Budapeszt 1877.

7. Wykaz zabytków przedhistorycznych na ziemiach polskich. Z. 1. Porzecza Warty i Baryczy. Kr. 1877.

8. Stanisława z Libeltów Łepkowska. Wspomnienie pośmiertne. *Czas* 1882 nr ?; odb. Kr. 1882.

9. Miecz koronacyjny polski „Szczerbcem" zwany. *Rozpr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* t. 30 (1892); odb. Kr. 1892.

10. Na dziś. Paryż (1897).

Druk anonimowy. Autorstwo niepewne.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach: *Czas* (1870-1897; od 1876 członek redakcji), *Pam. AU Wydz. Hist.-Filoz.* (1875-1876), *Przegl. Pol.* (tu: Wystawa starożytności w Krakowie. 1872/73 t. 3); *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* (tu m. in.: Sprawozdanie z wycieczek odbytych przez P. Umińskiego ... w okolice przyległe rzece Rudawie z polecenia Komisji Archeologicznej Akademii Umiejętności w Krakowie. 1876 t. 5), *Ruch. Kalendarz enc.* W-wa 1889 (tu: Notatka autobiograficzna), *Tyg. Lit.* (1839), *Zbiór Wiad. do Antropologii Kraj.* (1877).

Listy

Do O. Balzera z 1893. Rkps Ossol. sygn. 7689/II t. 31.

OPRACOWANIA

A. Bełcikowski: (Notatka o przekł. niem.: Drogi handlowe...). *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 85. — T. Żychliński: Złota księga szlachty polskiej. R. 1. Poz. 1879. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 1. Poz. 1888; oprac. Z. Grot. W-wa 1957. — Wspomnienia pośmiertne: *Ateneum* 1897 t. 3; *Kwart. Hist.* 1897 z. 4; *Przegl. Lit.* 1897 nr 13/14; *Tyg. Mód i Powieści* 1897 nr 30. — Kronika redakcji „Czasu". *Jubileusz „Czasu"*. Kr. 1899 s. 402. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — S. Kieniewicz: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1960. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938. — J. S. Gąsiorowski: Badania polskie nad sztuką starożytną. Kr. 1948 *Historia Nauki Pol. w Monografiach* nr 21. — J. Maciejewski: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1953 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — J. Kostrzewski: O „emigrantach" naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* 1957 (=*Księga pam. w stulecie Poz. Tow. Przyj. Nauk.* Poz. 1957).

SAYN-WITTGENSTEINOWA KAROLINA (1819–1887)

Pseud.: Une femme du monde.

Pisarka, moralistka.

Ur. 8 lutego 1819 w Monasterzyskach na Ukrainie; córka Piotra Iwanowskiego i Pauliny z Podoskich, pochodziła z bogatej rodziny szlacheckiej. Uczyła się początkowo w domu dziadków w Monasterzyskach, od 1825 w Woronińcach pod kierunkiem ojca. W 1827 wyjechała z matką na kilka lat za granicę. We Włoszech poznała Zygmunta Krasińskiego. W 1836 została wydana za mąż wbrew swej woli za księcia Mikołaja Sayn-Wittgensteina, kapitana gwardii carskiej, syna feldmarszałka Ludwika. Mieszkała w Woronińcach. W marcu 1847 w Kijowie poznała Franciszka Liszta i w tymże roku wyjechała z nim do Weimaru, rozpocząwszy starania o rozwód z mężem. Rozwodu nie uzyskała. Do końca życia przebywała za granicą, osiedliła się w Rzymie, zmarła tamże 8 marca 1887. (Mąż zmarł w 1864). Pisała wyłącznie w języku francuskim.

TWÓRCZOŚĆ

1. Petits entretiens pratiques à l'usage des femmes du grand monde, pendant des retraites spirituelles. Rzym 1867.
2. L'amitié des anges. Rzym 1869.
3. De la prière, par une femme du monde. Rzym 1869.
4. Souffrance et prudence. Rzym 1869.
5. De la matière dans la dogmatique. T. 1-3. Rzym b. r.
6. Réligion et monde. Paryż b. r.
7. Des causes intérieures de l'affaiblissement extérieur de l'Église en 1870. Rzym 1876.

Autorstwo podał Estr. V, 111; zakwestionował A. Wołyński.

Niektóre prace drukowała w czasopiśmie: *Revue des Deux Mondes* (tu m. in.: Chapelle Sixtine par Michel Ange).

Wiele prac pozostawiła w rękopisie; wymienia je A. Wołyński, zob. Opracowania.

OPRACOWANIA

Wł. K.: Listy włoskie. *Kłosy* 1876 nr 599. — A. Wołyński: K. z Iwanowskich księżna Sayn-Wittgenstein. *Tyg. Ilustr.* 1881 t. 12 nr 301. — Wspomnienia pośmiertne: M. Ilnicka. *Bluszcz* 1887 nr 17; S. (W. Korotyński). *Tyg. Ilustr.* 1887 t. 1 nr 228. — A. Schorn: Zwei Menschenalter. Berlin 1901. — J. Kapp i La Mars (M. Coudenhove): Liszt und die Frauen. Lipsk 1909 i wyd. nast. — S. Niewiadomski: Pokłosie z Woroniniec. *Gaz. Wiecz.* (Lw.) 1919 nr 4610-4611. — L. Jaworski: Liszt w Polsce. Złoczów b. r. — S. Wasylewski: Szczęście Liszta i Balzaca. W książce: O miłości romantycznej. Lw. 1921; toż wyd. nast. Poz. 1928; Kr. 1958.

SCHMITT HENRYK (1817–1883)

Krypt.: (×); H. S.

Historyk, publicysta.

Ur. 5 lipca 1817 we Lwowie; syn Pawła, rzeźnika, i Katarzyny z Orzechowskich. W dzieciństwie stracił ojca. Gimnazjum ukończył we Lwowie w 1836, następnie zapisał się na wydział filozoficzny na uniwersytecie; studia przerwał w 1838. Od lat szkolnych zarabiał korepetycjami. W marcu 1838 wyjechał jako nauczyciel domowy do Zarembów w Żuratynie, po roku przeniósł się do Wiesiołowskich w Wojsławiu. Od 1837 należał do konspiracyjnego związku demokratycznego Synów Ojczyzny, hasła demokratyczne szerzył wśród ludu na wsi. W 1841 został aresztowany, w 1844 skazany na karę śmierci, a w styczniu 1845 na skutek ułaskawienia zwolniony z więzienia. Przez rok przebywał w Rzepniowie i prowadził agitację w powiecie złoczowskim. Po nieudanym wybuchu powstania w Galicji w lutym 1846 próbował uciec do Mołdawii, lecz został schwytany

i ponownie skazany na karę śmierci, którą zamieniono na dwudziestoletnie więzienie w Spielbergu. Uwolniony na skutek amnestii, w marcu 1848 wrócił do Lwowa i oddał się pracy politycznej i naukowej. W 1849 ożenił się z Leokadią Mitraszewską. W 1850 został bibliotekarzem u Pawlikowskich, przez pewien czas w 1852 przebywał w Medyce. W 1853 był współredaktorem *Dziennika Literackiego*. W 1862 odbył podróż do Niemiec, Francji i Anglii dla gromadzenia materiałów historycznych, przy okazji poznał środowiska emigracyjne. W 1863 należał do Komitetu Bratniej Pomocy we Lwowie i redagował wspólnie z Mieczysławem Pawlikowskim tajne pismo *Prawda*. W 1864 ponownie był skazany na więzienie, lecz udało mu się zbiec za granicę. Przez rok przebywał we Francji, po ogłoszeniu amnestii w 1865 wrócił do Lwowa. W 1868 wspólnie z Franciszkiem Smolką założył Towarzystwo Narodowo-Demokratyczne, wziął również udział w założeniu Lwowskiego Towarzystwa Naukowo-Literackiego, którego został wiceprezesem, i Stowarzyszenia Oświaty Ludowej. W 1870 został członkiem Rady Szkolnej Krajowej, wszedł również do Lwowskiej Komisji Ortograficznej. Był także członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. Bez powodzenia zabiegał o katedrę historii w 1862 w Szkole Głównej w Warszawie, a w 1869 na Uniwersytecie Jagiellońskim. Zmarł 16 października 1883 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Więzień. Powieść poetycka. Powst. w więzieniu w Spielbergu w marcu 1847. Fragm. ogł. Walenty Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Życiorys spisany na podstawie dokumentów i korespondencji. Lw. 1888. Autograf Ossol. sygn. 5921/I.

2. Niezgodni bracia. Tragedia w 5 działaniach. Powst. w więzieniu w Spielbergu w 1847. Autograf dwu redakcji Ossol. sygn. 5923/II.

3. Żebrak. Poemat w 3 pieśniach. Powst. jw. poz. 2. Fragm. ogł., jw. poz. 1. Autograf dwu redakcji Ossol. sygn. 5922/II.

4. Sonety przez Henryka Schmitt, lwowianina, więźnia stanu z Spielbergu uwolnionego, w swym i towarzyszów imieniu, dla podziękowania rodakom za serdeczne przyjęcie dnia 28 marca 1848 r. ułożone. (Lw. 1848).

Rkps był w Bibl. Baworowskich. N. 36. F. 149.

Ulotka 4-stronicowa. Zawiera trzy sonety: Do rodaków w ogólności; Do mieszkańców Krakowa; Do mieszkanek Krakowa, które wracających z Spielbergu więźniów w wieńce stroiły.

5. Krytyczne rozebranie dziełka Fr. Wiśniowskiego pod napisem „Manifest w sprawie ojczyzny" (przeciw zniesieniu pańszczyzny skierowanego). Powst. 1848. Rkps Ossol. sygn. 5939/III.

6. Die Catastrophie Lembergs im J. 1704. Ein historisches romantisches Gemälde. *Neue Zeit. Die Olmützer Zeitschrift* 1850.

7. Trzy spotkania. Powieść. *Dzien. Lit.* 1853 nr 5-7.

8. Rys dziejów narodu polskiego od najdawniejszych czasów znanych do roku 1763. T. 1-2. Lw. 1855-1856; t. 3 z. 1-3. Lw. 1857-1860.

Rkps t. 3 Ossol. sygn. 5928/I.

9. Rokosz Zebrzydowskiego. Opowiadanie historyczne ze źródeł głównie rękopiśmiennych. *Dzien. Lit.* 1857 nr 123-144; 1858 nr 1-34, 49-53; wyd. osob. uzupełnione pt. Rokosz Zebrzydowskiego. Opisał według źródeł głównie rękopiśmiennych ... Lw. 1858; Dodatek: Niektóre pisma współczesne dotyczące rokoszu Zebrzydowskiego a dotąd drukiem nie upowszechnione.

10. Joachim Lelewel. *Dzien. Lit.* 1858 nr 82-89; Jeszcze słów kilka o Lelewelu. Tamże nr 116-117.

11. Kilka słów o szkołach wydziałowych i podwydziałowych według planu Komisji Edukacyjnej urządzonych. *Dzien. Lit.* 1859 nr 97.

12. Pogląd na rozwój ducha i kierunków dziejopisarstwa polskiego w w. XIX. *Dzien. Lit.* 1859 nr 44-56, 58-66.

13. Pogląd na żywot i pisma księdza Hugona Kołłątaja, podkanclerzego koronnego. *Dzien. Lit.* 1859 nr 73-104; odb. Lw. 1860.

14. Rzut oka na nowy projekt bezwarunkowego równouprawnienia Żydów, a oraz odpowiedź na zarzuty, z którymi dzisiejsi ich obrońcy przeciw narodowi polskiemu występują. Lw. 1859; toż w jęz. niem. pt. Einige Worte über den neuerlichen Vorschlag der unbedingten Gleichberechtigung der Juden ... Lw. 1859.

15. Sprawa Łokietka z Krzyżakami o Pomorze Gdańskie. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 12-34 (z przerwami).

16. Kilka słów bezstronnych w sprawie ruskiej. *Przegl. Powsz.* 1861 nr 52-54; odb. Lw. 1861.

17. Narodowość polska, jej podstawy, rozwój dziejowy, przeobrażenia i zboczenia, a oraz stosunek do chwili obecnej. Lw. 1862.

18. Dzieje narodu polskiego od najdawniejszych do najnowszych czasów potocznie opowiedziane. T. 1. Lw. 1863.
Rkps Ossol. sygn. 5929/I.

Kontynuacją dzieła jest poz. 24.

Przekł. ros.: Istoria polskogo naroda. T. 1-3. Petersb. 1864-1866.

19. Uwagi nad projektem statutu dla miasta Lwowa. Lw. 1863.

20. Uwagi wywołane przez broszurę pod napisem: „Kilka słów z powodu odezwy ks. Adama Sapiehy". Bendlikon 1864.

21. Kilka uwag w sprawie rokoszu Zebrzydowskiego. *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* t. 3 (1865); odb. Poz. 1865.

22. Sprawa polska i jej związek z kwestiami chwili obecnej. *Ojczyzna* (Bendlikon) 1864 nr 121-126; odb. Bendlikon 1865.

23. Polska w rzeczywistości dziejowej, a Polska przedstawiona w „Dziejach" J. Szujskiego i W. Koronowicza. *Pismo zbior. wyd. staraniem i nakładem Tow. Nauk. Młodzieży Pol. w Paryżu.* Bendlikon 1865.

24. Dzieje Polski XVIII i XIX wieku osnowane przeważnie na nie wydanych dotąd źródłach (jako tom drugi dzieła: Dzieje narodu polskiego od najdawniejszych do najnowszych czasów potocznie opowiedziane). T. 1-3. Kr. 1866-1867; t. 4 z podtyt. Dzieje porozbiorowe (1795--1832). Lw. 1868. Wyd. nast.: t. 4 wyd. 2 pt. Dzieje porozbiorowe Polski. (1795--1832). Lw. 1894.
Rkps t. 2 w Ossol. sygn. 5930/I.

Por. poz. 18.

25. Wykład dziejów powszechnych i narodowych. Wykład III. O ustroju głównie społeczno-politycznym Rzplitej Polskiej. Lw. 1867.

26. Dwa posiedzenia sejmu galicyjskiego z d. 1 i 2 marca 1867, objaśnione krytycznym wstępem. Lw. 1867.

27. Uwagi bezstronne nie-wyborcy. Lw. 1867.

28. Dzieje panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. T. 1-2. Lw. 1868-1869; t. 3. Lw. 1880. Wyd. nast.: pt. Stanisław August Poniatowski. T. 1-2. W-wa 1920.
Rkps t. 1 Ossol. sygn. 5931/I.

Por. Prace edytorskie poz. 2.

29. Zdarzenia najważniejsze z przeszłości narodu polskiego zestawił w potocznym opowiadaniu ... Lw. 1869. (Na okładce tyt.: Dzieje Polski od jej początków aż do dni naszych).

30. Unia Litwy z Koroną dokonana na sejmie lubelskim 1568-1569. Szkic dziejowy. *Mrówka* 1869 nr 19-22; odb. Lw. 1869.

31. Kilka uwag w sprawie ulepszenia szkół ludowych w kraju naszym. Lw. 1872.

32. W stuletnią rocznicę pierwszego podziału Polski. Szkic historyczny dziejów 30-letniego panowania Stanisława Augusta, ostatniego króla polskiego. Popularnie napisał ... Kr. 1872.

33. Ksiądz Hugo Kołłątaj i jego prześladowcy. Szkic biograficzno-krytyczny. *Świt* 1872 nr 18-35; odb. Lw. 1873.

34. Jędrzej Zamoyski. Szkic historyczno--biograficzny. *Przew. Nauk. i Lit.* 1873 t. 1-2.

35. Rozbiór krytyczny pomysłów historiozoficznych i odkryć dziejowych pana Antoniego Walewskiego ... Lw. 1875.

36. Regulamin dla szkół ludowych wszelkiej kategorii w Królestwie Galicji i Lodomerii wraz z Wielkim Księstwem Krakowskim. Lw. 1876.

37. Kilka myśli na czasie w sprawach publicznych. Lw. 1877.

38. Rozbiór dzieła pod tytułem Dzieje Polski w zarysie przez Michała Bobrzyńskiego. *Gaz. Kr.* 1882 nr 66; wyd. osob. Kr. 1882.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album Muz. Nar. w Rapperswyll na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872, *Dzien. Lit.* (1853-1870; współred. 1853; tu m. in.: Przesądy i uprzedzenia. 1853 nr 2; O błędnych stronach wychowania u nas młodzieży. 1853 nr 5; Zadanie dziejopisarstwa. 1853 nr 6; Jędrzej Zamoyski i jego projekt do księgi ustaw. 1859 nr 1-15; Odpowiedź na nowe zarzuty potwarcze przeciw Polakom i Polsce umieszczone w 9 nrze Lorcha Zeithefte z r. 1859. 1860 nr 16-17, 28-32; Zabiegi domu rakuskiego o koronę polską. 1863 nr

89-104; tu także rec. dzieł J. Bartoszewicza, J. Lelewela, J. U. Niemcewicza i in.), *Dzien. Lw.* (tu m. in.: Znaczenie stowarzyszeń demokratycznych w kraju. 1868 nr 139), *Dzien. Pol.* (tu m. in.: Uwagi nad adresem o podział Galicji. 1861 nr 37; O katedrze krakowskiej. 1870 nr 247), *Gaz. Kr.* (1882), *Gaz. Warsz.* (tu m. in.: Korespondencja ze Lwowa. 1858-1860; rec. dzieł A. Batowskiego, K. Szajnochy, A. Walewskiego i in.), *Goniec.* Dod. pt. *Tygodnik* (tu: Kilka uwag co do sposobu prowadzenia dziś wojny w Polsce. 1863 nr 9), *Ojczyzna* (Bendlikon; 1864-1865), *Pismo zbior. ... Tow. Nauk. Młodzieży Pol. w Paryżu.* Bendlikon 1865, *Prawda* (Lw. 1863; współred.), *Przegl. Rzeczy Pol.* (Paryż; 1861-1863), *Przew. Nauk. i Lit.* (tu m. in.: Szkoły ludowe w Galicji w roku 1873/4. 1874 t. 2), *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* (1865), *Ruch Lit.* (1876), *Strzecha* (1869-1870).

Materiały rękopiśmienne, zawierające utwory młodzieńcze, fragmenty prac i artykułów, zapiski bibliograficzne, kopie, wypisy i notatki źródłowe itp., znajdują się w Ossol. sygn. 5920-5940. Kilka drobnych utworów poetyckich z rkpsu 5920/II ogł. W. Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Lw. 1888 (Por. Opracowania).

Prace edytorskie

1. Materiały do dziejów bezkrólewia po śmierci Augusta III i pierwszych lat dziesięciu panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. *Dzien. Lit.* 1857 nr 6-12, 14-69, 83-86, 108-112; wyd. osob. zmienione t. 1-2. Lw. 1857 *Materiały Hist. z w. XVIII* t. 1-2.

2. Źródła odnoszące się do pierwszego okresu panowania Stanisława Augusta po rok 1773. Tom dodatkowy do dzieła Panowanie Stanisława Augusta. Lw. 1884.

Por. Twórczość poz. 28. Wydanie ukończył syn Mieczysław Schmitt.

Listy i materiały

1. Do żony Leokadii z Mitraszewskich i syna Mieczysława ponad 200 listów z 1845-1881. Rkps Ossol. sygn. 5909/I, 5910/I, 5911/I. (Listy od żony tamże sygn. 5919/II). Fragm. ogł. W. Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Lw. 1888; do żony 211 listów ogł. S. Kieniewicz: Henryka Schmitta listy do żony (1845-1880). Wr. 1961.

2. Korespondencja z 1848-1880 z różnymi osobami, m. in. W. Domaradzkim, Navratilami, M. Pawlikowskim i in. Rkps Ossol. sygn. 5912/I, 5913/I, 5914/I, 5915/II, 5916/II, 5917/II, 5918/II. Fragm. ogł. W. Ćwik, jw. poz. 1.

3. Do L. Mitraszewskiej trzy listy z 1849. Ogł. J. Białynia Chołodecki: Henryk Schmitt. Trzy listy z więzienia r. 1849. *Nasz Kraj* (Lw.) 1906 z. 19-20.

4. Do H. Skimborowicza 9 listów z 1857--1861. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych. Spuścizna po Skimborowiczu teka XXV nr 1974.

5. Do K. Szajnochy z ok. 1858. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

6. Do A. Szukiewicza z 1862. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

7. Do J. Łozińskiego 2 listy z 1862 i 1871. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

8. Do W. Dzieduszyckiego z 1866. Rkps Ossol. sygn. 6516/II.

9. Do K. W. Wójcickiego z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

10. Do S. Buszczyńskiego z 1874. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

11. Urywek dziennika od 9 września do 11 października 1845. Rkps Ossol. sygn. 5924/I.

12. Autobiografia. Ogł. M. Handelsman pt. Zgłoszenie Henryka Schmitta, Paryż 5 X 1864, na katedrę historii powszechnej w Szkole Głównej. W: Zagadnienia teoretyczne historii. W-wa 1919.
Rkps zniszcz. 1939.

Bibliografię podaje A. Artymiak: Lwowianin Henryk Schmitt. Jędrzejów 1939 *Życiorysy zasłużonych Polaków w. XVIII i XIX.*

OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne: W. Ćwik (J. Białynia Chołodecki): Henryk Schmitt. Życiorys spisany na podstawie dokumentów i korespondencji. Lw. 1888. (Tu również Wykaz prac H. Schmitta będących w obiegu księgarskim). — A. Artymiak: Lwowianin Henryk Schmitt. (Spiskowiec, powstaniec, bibliotekarz, publicysta, historyk, organizator szkolnictwa). Jędrzejów 1939 *Życiorysy zasłużonych Polaków w. XVIII i XIX.*

Nowy etnograficzny podział narodu polskiego. *Nowiny* 1854 nr 68 s. 619. — R. Herman: Notaty do pamiętnika. Powst. ok. 1860. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Kr. 1954. — (Narodo-

wość polska, jej podstawy, rozwój dziejowy... Rec.). *Dzien. Lit.* 1862 nr 71--73. — (Dzieje Polski XVIII i XIX w. Rec.): L. Brona (L. Tatomir). *Dzien. Lit.* 1866 nr 17-18; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1866/67 t. 3; 1867/68 t. 4. — Odczyty H. Schmitta o upadku Polski. *Dzien. Poz.* 1867 nr 290 - 1868 nr 100 (z przerwami). — (Unia Litwy z Koroną. Rec.). *Przegl. Pol.* 1869/70 t. 1 z. 1. — E. Vávra: Jindřich Schmitt. Životopis. *Květy* 1870 nr 25. — K. Kruk (K. Chłędowski): Pseudo-Kadłubek. *Kraj* 1871; przedr. w: Album fotograficzne. Cz. 2. Kr. 1871; wyd. nast. oprac. A. Knot. Wr. 1951. — L. P. (Powidaj): (W stuletnią rocznicę pierwszego podziału Polski. Rec.). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 3. — (Kilka myśli na czasie ... Rec.). *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 3. — S. Buszczyński: O pismach pana M. Bobrzyńskiego i krytyce pana H. Schmitta. Kr. 1882. — Nekrologi: M. Dubiecki. *Bluszcz* 1883 nr 46-47; (M. Gawalewicz). *Tyg. Powsz.* 1883 t. 1 nr 42; E. Jelínek. *Slovanský sborník* 1883 s. 627; *Ateneum* 1883 t. 4; *Bibl. Warsz.* 1883 t. 4; *Przegl. Powsz.* 1883 t. 22; *Tyg. Ilustr.* 1883 t. 2 nr 44; *Unia* 1883 nr 22. — Z. Onyszkiewicz: Pamięci H. Schmitta. Lw. 1883. — S. Smolka: Józef Szujski. Jego stanowisko w literaturze i społeczeństwie. Kr. 1883. —

W. Smoleński: Szkoły historyczne w Polsce. *Ateneum* 1886 t. 4; wyd. osob. W-wa 1887; wyd. 2 W-wa 1898. — E. Świeżawski: Henryk Schmitt. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — J. Krajewski: Tajne związki polityczne w Galicji od r. 1833 do r. 1841. Lw. 1903. — J. Białynia Chołodecki: Henryk Schmitt. Trzy listy z więzienia r. 1849. *Nasz Kraj* 1906 z. 19-20. — W. Feldman: Stronnictwa i programy polityczne w Galicji 1846-1906. T. 1. Kr. 1907. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. T. 3. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1937. — W. Feldman: Dzieje polskiej myśli politycznej w okresie porozbiorowym. T. 1. Kr. 1914. — M. Handelsman: Zagadnienia teoretyczne historii. W-wa 1919. — T. Kupczyński: Schmitt Henryk. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). —

S. Kieniewicz: Wstęp. W wyd.: Henryka Schmitta listy do żony. (1845-1880). Wr. 1961. [Rec.: K. Śreniowska. *Kwart. Hist.* 1962 z. 4; M. Tyrowicz. *Przegl. Hist.* 1963 z. 2]. — H. Barycz: Joachim Lelewel w życiu Galicji i Krakowa. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963. — A. Bartoszewicz: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 55 (1964) z. 1.

SEMENENKO PIOTR (1814–1886)

Inna forma nazwiska: Semeneńko.

Pisarz religijno-filozoficzny, publicysta.

Ur. 29 czerwca 1814 we wsi Granne koło Tykocina na Podlasiu; syn oficera i urzędnika rosyjskiego, pochodzącego z polskiej szlachty z Białorusi. Uczył się początkowo w szkole misjonarzy w Tykocinie, następnie w 1825 w Białymstoku. W 1829 ukończył szkołę średnią w Krożach na Litwie. W 1830 wstąpił na Uniwersytet Wileński. Brał udział w powstaniu listopadowym jako żołnierz artylerii pieszej. Po upadku powstania przeszedł z korpusem Antoniego Giełguda do Prus, następnie w 1832 udał się do Francji. Przebywał w zakładach w Besançon i Châteauroux. Należał do odłamu demokratycznego emigracji, pisywał artykuły do czasopisma *Postęp*. Należał również do francuskiej organizacji węglarskiej. Wydalony przez policję z Châteauroux, ukrywał się w Paryżu. Tu zbliżył się do Bogdana Jańskiego i pod jego wpływem stał się gorliwym katolikiem. W 1836 był współzałożycielem tzw. „Domku Jańskiego" (1836), z którego się później rozwinął zakon zmartwychwstańców. W czerwcu 1836 rozpoczął studia teologiczne w Collège St. Stanislas w Paryżu. Od 1837 studiował w Rzymie i tam 5 grudnia 1841 otrzymał święcenia kapłańskie. W 1842 założył z Hieronimem Kajsiewiczem Zgromadzenie Zmartwychwstania Pańskiego. W tymże roku udał się do Paryża w celu zwalczania towianizmu. Do 1845 był przełożonym zgromadzenia. W 1847 przebywał w Tunisie. W 1866 został rektorem Collegium Polonicum w Rzymie, do którego założenia bardzo się

przyczynił. Po śmierci Kajsiewicza w 1873 został powtórnie przełożonym Zgromadzenia Zmartwychwstańców. W 1885 jeździł z Ignacym Domeyką do Palestyny. Umarł w Paryżu 18 listopada 1886, pochowany w Rzymie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O narodowości. 1. Czym była narodowość w Polsce. *Postęp* (Paryż) 1835 ark. 4; cz. 2 pt. Czym ma być narodowość w Polsce. Tamże ark. 5.

2. Przeciwko cerkwi rosyjskiej prawda o Kościele Bożym i o kościele rosyjskim. Paryż 1843.

3. O magnetyzmie, nauka miana dnia 9 lutego 1850. Paryż 1850.

4. Towiański et sa doctrine jugés par l'enseignement de l'Église. Paryż 1850. (Tu razem przekł. Biesiady A. Towiańskiego, zob. Przekłady). Streszcz. w jęz. pol. pt. Przeciw błędom Andrzeja Towiańskiego. *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. (Por. poz. 8).

5. Obraz słowa polskiego i jego odmian. *Przegl. Poz.* 1852 t. 14 i odb.

6. Ksiądz Jan Pociej i jego dzieło o Jezusie Chrystusie Odkupicielu. *Przegl. Poz.* 1853 t. 17 i odb.

7. O magii, a w szczególności o stolikach nauk dwie. *Przegl. Poz.* 1857 t. 23 i odb.

8. Do różnowierców między nami. Kazanie ... miane w Paryżu dn. 4 X rb. przypisami objaśnione. Ogł. w art. pt. Przeciw błędom Andrzeja Towiańskiego. *Przegl. Poz.* 1858 t. 25; wyd. osob. Poz. 1858. (Por. poz. 4).

9. Biesiady filozoficzne. *Przegl. Poz.* 1859 t. 27-28; 1860 t. 30 - 1861 t. 31; 1862 t. 33.

10. O Awerroesie p. Ernesta Renana i o wartościach awerroizmu. Rozprawa akademiczna czytana na posiedzeniu Akademii Religii Katolickiej w Rzymie dn. 19 VII 1860. *Przegl. Poz.* 1860 t. 30.

Przekł. włoski: Rzym 1861.

11. Ojcze nasz. Ciąg nauk. Fragm. ogł. *Przegl. Poz.* 1861 t. 32 - 1862 t. 33; całość wyd. Kr. 1896.

12. O miłości ojczyzny. Kazanie, które miał w Rzymie ... 9 I 1864. *Przegl. Poz.* 1864 t. 37; wyd. osob. Poz. 1864.

13. Mowa po śp. Onufrym Józefie Korzeniowskim. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1868*; Paryż 1869; wyd. osob. Paryż 1869.

14. Quid papa et quid est episcopatus ex aeterna ac divina ratione nec non quae eorum partes in Ecclesiae infallibili magisterio. Rzym 1870.

15. Mowa pochwalna na cześć św. Cyryla i Metodego, apostołów słowiańskich, miana wśród uroczystych obchodów w Rzymie ... 3 lipca 1881 r. *Czas* 1881; odb. Kr. 1881.

Przekł. franc.: Panégyrique de S. Cyrille et de S. Méthode ... Rzym 1882.

16. Credo: Chrześcijańskie prawdy wiary, które wykładał w katedrze lwowskiej w maju 1885 r. ... Lw. 1885. Wyd. nast.: Kr. 1907.

17. Wyższy pogląd na historię Polski. (Myśl Boża w jej dziejach). Kr. 1892.

18. Mistyka ułożona podług nauk konferencyjnych. Kr. 1896.

19. Dziennik. Pisany w 1851-1886. Fragm. ogł. P. Smolikowski, zob. Listy poz. 7. Oprac. E. Elter, z przypisami P. Naruszewicza. *Sacrum Poloniae Millenium.* T. 2. Rzym 1955; wyd. osob. Rzym 1955.

Ponadto kazania i inne pisma treści religijnej.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bonus Pastor* (tu: Nauka na święto Objawienia Pańskiego Trzech Króli. 1880), *Postęp* (1834), *Przegl. Poz.* (tu m. in.: Tradycjonalizm i semiracjonalizm. 1857 t. 24; Historiozofia. Ogólny rzut oka na całe dzieje. 1863 t. 35-36), *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu* (1868).

Ponadto w 1833-1835 w czasopismach francuskich, m. in. *Tribune.*

Drobne wiersze młodzieńcze z rkpsu ogł. P. Smolikowski, zob. Listy poz. 7 t. 1 s. 61-62. — Kilka myśli o estetyce. Ogł. P. Smolikowski. *Przegl. Kościelny* 1903 t. 3.

Przekłady

A. Towiański: Biesiada. (Przekł. łac.). Wyd. zob. Twórczość poz. 4.

Wydania zbiorowe

Kazania na niedziele i święta roku kościelnego. T. 1-2. Lw. 1913.

Listy

1. Do J. N. Janowskiego z 1833 i 1842. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

2. List otwarty do przyjaciół i nieprzyjaciół, dat. 15 lutego 1835. Ogł. P. Smolikowski, zob. poz. 7, t. 1 s. 62-65.

3. Do B. Jańskiego 2 listy z 1835 i 12 listów z 1838-1839 (często podpisywanych razem z H. Kajsiewiczem); do J. Hubego b. d. Ogł. P. Smolikowski: Początki odrodzenia religijnego na wychodztwie. *Przegl. Pol.* 1890/91 t. 4; 1891/92 t. 2; przedr. zob. poz. 7.

4. Do B. Jańskiego 29 listów z 1837-1838 (niektóre podpisywane razem z H. Kajsiewiczem); do F. Koryckiego z 1838; do J. Koźmiana 3 listy z 1841; do C. Platera z 1841; do L. Turkowskiego z 1838; do J. i B. Zaleskich 2 listy z 1837 i 1842. Ogł. P. Smolikowski: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 - 1892/93 t. 1; przedr. zob. poz. 7.

5. Do W. Zamoyskiego z 1840-1867. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2331.

6. Do J. Koźmiana 9 listów z 1841-1845; do A. Bentkowskiego 6 listów z 1841-1843; do J. Hubego 4 listy z 1842-1843; do H. Kajsiewicza 5 listów 1842-1844; do nieokreślonych bliżej osób 2 listy z 1842. Ogł. P. Smolikowski: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2; przedr. zob. poz. 7.

7. Wiele listów do różnych osób, m. in.: do L. Przecławskiego i A. Celińskiego z 1836; do J. Hubego 7 listów z 1842-1850; do H. Kajsiewicza 20 listów z 1842-1847, 1865-1866; do A. Bentkowskiego z 1848; do W. Kalinki z 1885. Ogł. P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. (Tu także przedr. poz. 2, 3, 4, 6, 17 oraz fragm. Dziennika, zob. Twórczość poz. 19).

8. Do generała J. Skrzyneckiego z 1841-1851. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2408. Dwa listy z 1843 ogł. S. Pigoń: Do dziejów wydania „Biesiady" Towiańskiego. *Pam. Lit.* R. 14 (1916) i nadb.

9. Do W. Wielogłowskiego 3 listy z 1844-1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1830.

10. Do S. E. Koźmiana 5 listów z 1846-1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

11. Do J. Koźmiana z 1856. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2213 t. 4.

12. Do H. Kajsiewicza 2 listy z 1858 i 1 list z 1865; do W. Zamoyskiego z 1863; do J. Koźmiana 4 listy z 1864; do A. Jełowickiego z 1865. Ogł. P. Smolikowski: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896.

13. Do Jadwigi Zamoyskiej 3 listy z 1867-1880. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Zamoyskich 122.

14. Do J. I. Kraszewskiego z 1868. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6531.

15. Do C. Działyńskiej z 1877. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. E t. 5.

16. Do J. B. Zaleskiego z 1877. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9239 t. 5.

17. Dziennik. Fragm. powst. 1836-1840. Ogł. P. Smolikowski, zob. poz. 7 t. 1.

Bibliograficzne zestawienia podają: Dod. w wyd.: Quid papa et quid est episcopatus ..., zob. Twórczość poz. 14. — Prace O. Piotra Semenenki. *Sacrum Poloniae Millenium*. T. 2. Rzym 1955; toż w wyd. osob.: Dziennik. Rzym 1955. — A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

H. Kajsiewicz: Pamiętnik 1842-1872. Fragm. ogł. P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. — (Dwa kazania ks. Semeneńki. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 8. [Polemika: *Przegl. Poz.* 1849 t. 9]. — (O magnetyzmie. Polemika). *Przegl. Poz.* 1850 t. 10. — E. Duński: Listy (1848-1856). Wyd. A. Begey i J. Komenda. Turyn 1915. — W. Sabowski: (Obraz słowa polskiego i jego odmian. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1. — (J. Koźmian): Przeciw błędom A. Towiańskiego. Kazanie o. P. Semenenki miane w Paryżu dn. 4 października r. b., przypisami objaśnione. *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — Respądek: Odpowiedź na krytykę ks. P. Semenenki, tyczącą się katechizmu rzymskokatolickiego. *Przegl. Poz.* 1859 t. 27-28; 1860 t. 30 - 1861 t. 31. — H. Kajsiewicz: Pamiętnik historyczny o Zgromadzeniu Zmartwychwstańców. W: Pisma. T. 3. Berlin-Kr. 1872. — (Credo. Rec.): L. *Gaz. Lw.* 1885 nr 273; S. Puszet. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 2; *Czas* 1885 nr 254; *Przegl. Powsz.* 1885 t. 8. — Wspomnienia pośmiertne: L. Dębicki. *Czas* 1886 nr 268-269; t. *Kraj* 1886 nr 50; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1886/87 t. 2; W. K. *Kronika Rodz.* 1886 nr 23; *Ateneum* 1886 t. 4; *Bibl. Warsz.* 1886 t. 4; *Wielkopolanin* 1886 nr 270; L. Dębicki.

Bibl. Warsz. 1887 t. 1; W. Kalinka. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1; przedr. w: Dzieła. T. 12. Kr. 1902. — M. Zdziechowski: Z psychologii naszego mesjanizmu. O. Piotr Semenenko. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1887 nr 22-24. —

P. Smolikowski: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2. — P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896; t. 1 wyd. nowe przerobione. Kr. 1925. — J. Pelczar: Zarys dziejów kaznodziejstwa polskiego w Kościele Katolickim. Cz. 2. Kr. 1896. — P. Smolikowski: Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Kr. 1896. — (Ojcze nasz. Rec.): A. Pechnik. *Przegl. Pol.* 1896/97 t. 3; X. dr A. P. *Gaz. Kościelna* 1897 nr 1-2. — A. Zaremba. *Enc. kościelna.* T. 25 (1902). — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. — Hylon: M. Gogol w Rzymie. *Przedświt* 1902 nr 95 i n. — P. Smolikowski: System ascetyczny ks. Semenenki. *Przegl. Kościelny* 1903 t. 3. [Rec.: A. Syski. *Kwart. Teolog.* 1904 nr 3/4]. — P. Smolikowski: System filozoficzny ks. P. Semenenki. *Przegl. Kościelny* 1904 t. 5. — P. Smolikowski: Maciejowski a Semenenko. *Świat Słowiański* 1910 t. 2. — F. Gabryl: Poglądy filozoficzne o. P. Semenenki. *Mies. Katechetyczno-Wychowawczy* 1912. — P. Smolikowski. *Podręczna enc. kościelna.* T. 35/36 (1912). —

Kajsiewicz i Semeneńko. Książka pam. z obchodu urządzonego ku ich czci 7 X 1913. Kr. 1913. (Tu m. in.: J. Teodorowicz: O. Semeneńko jako mistrz życia duchownego; F. Gabryl: O filozofii ks. P. Semenenki). — T. Olejniczak: Na stulecie ks. H. Kajsiewicza i P. Semenenki. *Kronika Powsz.* 1913 nr 40. — S. Pawlicki: Moje pierwsze spotkanie się z o. P. Semeneńką. *Prąd* 1913 nr 10. — F. Gabryl: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W-wa 1914. — P. Smolikowski: Semenenko jako przewodnik dusz. *Ateneum Kapłańskie* 1914 t. 11. — P. Smolikowski: Strona dogmatyczna ascezy ks. P. Semenenki. *Ateneum Kapłańskie* 1914 t. 12. — S. Pigoń: Do dziejów wydania „Biesiady" Towiańskiego. Dwa listy ks. P. Semenenki. *Pam. Lit.* R. 14 (1916). —

P. Smolikowski: Ks. P. Semenenko jako filozof, teolog, asceta i mistyk. Chicago 1921. — S. Pigoń: Chrystologia A. Towiańskiego. Wil. 1924. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936 *Bibl. Dziejów i Kultury Wsi* t. 3. — W. Kwiatkowski: Św. Tomasz i scholastyka w oświetleniu ojca P. Semenenki C. R. Kr. 1936. [Rec.: K. Kowalski. *Ateneum Kapłańskie* 1937 s. 194-195; J. Reinke. *Przegl. Filoz.* 1937 s. 105-107]. — S. Pigoń: Zręby nowej Polski w publicystyce Wielkiej Emigracji. W-wa 1938. — W. Kosiński: Pietro Semenenko C. R. Wiedeń 1952. — E. Elter: Przedmowa do wyd.: Dziennik. *Sacrum Poloniae Millenium.* T. 2. Rzym 1955 i wyd. osob. — P. Naruszewicz: Przypisy w wyd.: Dziennik. Tamże. — F. German: Dziennik ks. P. Semenenki C. R. *Znak* 1958 nr 49. — A. Lewak: Polska działalność dyplomatyczna w Watykanie. W: Polska działalność dyplomatyczna 1863-1864. Zbiór dokumentów pod red. A. Lewaka. T. 2. W-wa 1963.

SĘKOWSKI JÓZEF JULIAN (1800—1858)

Pseud. i krypt.: B. B.; Baron Brambeus; A. Bielkin; B. Brambeus; Brambeus; Doktor Karl von Bittierwassier; Karło Karlini; O. I. S.; O. O...!; O. S.; O. S-kij; Osip Morozow; S* * *; SSS; S-skij; P. I. Sniegin; TH...; T.-O.; T-m-f-b. — A. Biełkin; Tiutiundżiju-Ogłu; Tiutiundżiju-Ogłu-Mustafa-Aga; A. A. von Żenichsbierg.

Satyryk, orientalista.

Ur. 19 marca 1800 w Antagołanach koło Wilna; syn Jana, szlachcica, który po zmarnowaniu swego majątku osiadł w mająteczku żony. Początkowe nauki pobierał pod kierunkiem matki oraz wuja, profesora Godfryda Ernesta Grodka. Po krótkim pobycie w kolegium mińskim wstąpił na Uniwersytet Wileński na wydział filozoficzny. Pod wpływem Grodka i Joachima Lelewela zajął się badaniem Wschodu. Należał do Towarzystwa Szubrawców i był współpracownikiem *Wiadomości Brukowych.* W 1819 po ukończeniu studiów ożenił się z Marią Rodziewiczówną i wyruszył w dwuletnią podróż

na Wschód. W 1820 był dragomanem misji rosyjskiej w Konstantynopolu. Po zwiedzeniu Turcji, Azji Mniejszej i Egiptu zamieszkał w Petersburgu, gdzie został tłumaczem w ministerstwie spraw zagranicznych. W 1822 otrzymał nominację na profesora języków wschodnich (jęz. arabski) na uniwersytecie w Petersburgu. Ofiarowanej mu przez Uniwersytet Wileński katedry języków wschodnich nie przyjął. W 1823 został członkiem korespondentem Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, w 1826 doktorem filozofii Akademii Krakowskiej, w 1828 członkiem Towarzystwa Azjatyckiego w Londynie oraz w Petersburskiej Akademii Nauk. W 1825 i 1827/28 spotykał się w Petersburgu z Adamem Mickiewiczem. W 1826 został wysłany przez uniwersytet na wizytację okręgu szkolnego białoruskiego. W 1828-1833 był członkiem komitetu cenzury. Rozwiódłszy się z pierwszą żoną, w 1829 ożenił się z baronówną Adelą Rall. W 1830-1836 był współpracownikiem czasopisma *Bałamut Petersburski*. W 1832 zerwał całkowicie ze społeczeństwem polskim. Pod pseudonimem Barona Brambeusa drukował satyry także i przeciwko Polakom. Redagował czasopisma i wydawnictwa zbiorowe w języku rosyjskim: w 1833-1834 *Nowosielje*, w 1834-1848 *Bibliotieka dla cztienija*, w 1838-1839 *Enciklopiediczeskij leksikon*; w 1838-1840 *Wojennaja bibliotieka*. W 1847 przeszedł na emeryturę z tytułem zasłużonego profesora. Zmarł 16 marca 1858 w Petersburgu.

Sękowski wywarł wpływ na utwory A. Mickiewicza o tematyce orientalnej (*Almotenabbi*, *Farys*, *Szanfary*).

TWÓRCZOŚĆ

1. Collectanea z dziejopisów tureckich rzeczy, do historii polskiej służących, z dodatkiem objaśnień potrzebnych i krytycznych uwag. T. 1-2. W-wa 1824-1825.

2. Supplément à l'histoire générale des Huns, des Turcs et des Mongols, contenant un abrégé de l'histoire de la domination des Uzbèks dans la grande Bukharie, depuis leur établissement dans ce pays jusqu'à l'an 1709, et une continuation de l'histoire de Kharèzm, depuis la mort d'Aboul-Ghazi-khan jusqu'à la même époque par ... Petersb. 1824.

3. Karmannaja kniga dla russkich woinow w turieckich pochodach. T. 1-2. Petersb. 1828-1829. Wyd. 2 Petersb. 1854.

4. Wielkie posłuchanie u Lucypera. Z pism Barona Brambeusa. *Bałamut Petersb.* 1832; wyd. osob. W-wa 1835. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1862; wyd. nowe W-wa 1862.

Przekł. niem.: Das grosse Lever beim Satan. *Schneeglöckchen* (Petersb.) 1833.

Przekł. ros.: Balszoj wychod u Satany. *Nowosielje* 1833 s. 129-186.

5. Fantasticzeskije putieszestwija barona Brambieusa. Petersb. 1833. Wyd. 2 Petersb. 1835.

Przekł. pol. W. Olechowskiego pt. Fantastyczne podróże barona Brambeusa. T. 1-2. W-wa 1840.

6. Idiealnaja krasawica, ili diewa czudnaja. Cz. 1-5. *Bibliotieka dla cztienija* 1841 t. 49, 1842 t. 50, 1843 t. 61, 1844 t. 63. Wyd. książkowe, zob. Wyd. zbior. t. 4.

7. Padienije Szirwanskago carstwa. *Bibliotieka dla cztienija* 1842 t. 52.

Rozprawy i artykuły z dziedziny orientalistyki pisał w języku francuskim, łacińskim, niemieckim, polskim i rosyjskim.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1847 t. 3), *Bałamut Petersb.* (współred. 1830-1836), *Bibliotieka dla cztienija* (1834--1849; red. 1834-1838), *Dzien. Wil.* (1817, 1819-1820; tu m. in.: Obraz państwa otomańskiego. 1819 t. 1 nr 4-6, t. 2 nr 4-6; Dziennik podróży z Wilna przez Odessę do Stambułu. 1819 nr 6; 1820 nr 2), *Ekonomiczeskij ukazatiel* (1857), *Enciklopiediczeskij leksikon* (1835--1839; red. 1838-1840), *Journal Asiatique* (1828), *Journal de St. Petersbourg* (1827); *Nouvelles Annales des voyages* (1822), *Nowosielje* (red. 1833-1834), *Pam. Warsz.* (1820-1823; tu m. in.: Wyjątki z opisu podróży w Nubii i Wyższej Etiopii. 1822 t. 2), *Rozmaitości* (Lw.; 1820-1821, 1823), *Sbornik litieraturnych statiej, poswiaszczennych pamiati A. F. Smirdina*. T. 1. Petersb. 1858 (tu: Morskija kupanija. Nieskolko scien żizni bolnych, s. 114-259), *Siewiernaja pczeła* (1825, 1827, 1828, 1833), *Siewiernyj archiw* (1822), *Sto russkich litieratorow*. T. 1. Petersb. 1830, *Syn otieczestwa* (1822, 1841, 1856-1858; tu m. in.: Listok baro-

na Brambieusa. 1856 nr 14-38, z przerwami; 1857 nr 1-50, z przerwami; 1858 nr 5, 7-8), *Tyg. Petersb.* (1857), *Tyg. Wil.* (1819-1820; tu m. in. O zabawach i śpiewach nowożytnych Greków. 1819 t. 7 nr 138, t. 8 nr 142), *Wiad. Brukowe* (1818-1819), *Wojennaja bibliotieka* (red. 1838-1840).

P r z e k ł a d y

1. Dante Alighieri: Z Boskiej komedii ... o piekle pieśń III. *Dzien. Wil.* 1817 nr 35 s. 485-492.

Poprzedzone wiadomością o życiu i pismach Dantego.

2. A. Lokman El-Hakim: Podobieństwa, czyli bajki mędrca Lokmana. Z arabskiego przełożone i przypisane Wileńskiemu Towarzystwu Szubrawców przez TH... członka tegoż grona. Wil. 1818.

3. Prawidła dla szkoły helleńskiej kupców greckich w Odessie. *Tyg. Wil.* 1820 t. 9 nr 163.

4. J. Morier: Mirza Hadżi-Baba Isfagani w Łondonie. Pieriewod z anglijskogo. Cz. 1-4. Petersb. 1830. Wyd. nast. zob. poz. 5.

5. J. Morier: Pochożdienija mirzy Hadżi-Baby Isfagani w Piersii i Turcii, ili piersidskij Żiłbłaz. Cz. 1-4. Petersb. 1831. Wyd. nast.: pt. Mirza Hadżi-Baba Isfagani. Soczinienije Moriera. Wolnyj pieriewod barona Brombieusa. Cz. 1-4. Petersb. 1845 (razem z poz. 4).

6. Mikierija, milskaja lilija. Pieriewod drewniago egipietskago papirusa, najdiennago na grudi odnoj mumii w fiwskich katakombach. S podlinnymi egipietskimi illustracijami. *Sto russkich litieratorow.* T. 3. Petersb. 1845 s. 596-692.

Przekłady drobnych utworów z języka arabskiego i tureckiego ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Albom siewiernych muz na 1828 g.* (1828), *Polarnaja zwiezda* (1823-1825), *Siewiernyj archiw* (1826), *Siewiernyje cwiety* (1828, 1830).

P r a c e e d y t o r s k i e

Papyri aegyptiacae exemplum, quam in peregrinatione sua repertum Universitati Cracoviensi dono dedit socius eius ... 1826. (Rysował J. Lewicki, Kr. 1827, 25 egz. Wyd. 2 Paryż 1827-1828. Toż pt. Wierne odbicie papirusa egipskiego, darowanego Uniwer ytetowi Jagiellońskiemu przez profesoras Sękowskiego, orientalistę, oprawne w rulon na wzór woluminów starożytnych, zawierający hieroglifv i pismo w mumii znalezione, 2270 lat mającego. (Zwój łokci ośm długości).

W y d a n i a z b i o r o w e

Sobranije soczinienij. T. 1-9. Petersb. 1858-1859.

Z a w a r t o ś ć: t. 1: Otrywki iz putieszestwija po Egiptu, Nubii i Wierchniej Efiopii (1820-1821); Wospominanija o Nubii i Sirii; Powiesti i poemy pieriewiediennyja s wostocznych jazykow; Pietierburgskije nrawy; t. 2: Fantasticzeskija putieszestwija; Powiesti i romany; t. 3-4: Powiesti i romany, tu w t. 4 Twórczość poz. 6; t. 5: Powiesti i romany; Miełkije razskazy; Istorija, Driewnosti, Etnografija; t. 6: Istorija, Driewnosti, Etnografija; t. 7: Istorija, Driewnosti, Etnografija; Fiłołogija, Słowiesnost' driewniaja i wostocznaja; t. 8: Russkaja słowiesnost', Kritika izjaszcznych proizwiedienij; Russkij jazyk; Fiłosofija; Jestiestwoznanije, Miedicina; t. 9: Jestiestwoznanije, Fizika, Gieołogija, Muzika; Statii enciklopiediczeskago leksikona; Litieraturnaja lietopis' „Bibliotieki dla cztienija" (1833-1853).

L i s t y

1. Do J. Lelewela z 24 marca i 29 maja 1820. Ogł. w art.: O podróży J. Sękowskiego do krajów wschodnich. *Pam. Warsz.* 1820 t. 18; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1820 nr 137-139.

2. Do J. Lelewela 24 listy z 1820-1828. Ogł. A. Jabłonowski: Sękowski w korespondencji z Lelewelem. Studium na tle listów orientalisty osnute. *Echo* 1878 nr 41-72 (z przerwami); przedr. w: Pisma. T. 7: Rzeczy polskie. W-wa 1913. (Tu także przedr. listy z poz. 1).

Rkps kartki z 1828 znajduje się w Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

W listach tych Sękowski m. in. omawiał pochodzenie szlachty polskiej.

3. Do S. B. Lindego z 1820. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

4. Do W. Rzewuskiego z 15 września 1820. Ogł. L. Siemieński: Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii. *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 1; toż odb. Kr. 1870.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 2675.

5. Do E. A. Gan z ok. 1836. Ogł. N. Fandiejewa: Jelena Andr. Gan i Osip Iw. Sienkowskij w 1836-1838 gg. *Russkaja starina* 1890 t. 66.

6. Do E. N. Achmatowej 18 listów i kilka fragm. z 1842-1851. Ogł. M. Siemiewskij: Osip Iwanowicz Sienkowskij (Baron Brambieus) w wospominanijach E. N. Achmatowej. *Russkaja starina* 1889 t. 63; 1890 t. 67.

7. Do S. Morawskiego 2 listy b. d. (ok. 1849). Ogł. w: Sękowski. (Ustęp z pa-

miętników Stanisława Morawskiego). *Ateneum* 1898 t. 1; przedr. w książce: S. Morawski: W Peterburku 1827-1838. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Poz. (1927) s. 348-350. (Przypisy).

8. Do T. Bułharyna b. d. Rkps Instytut Hist. Lit. A. N. ZSRR w Leningradzie, Puszkinskij Dom, sygn 123/1122.

9. Do J. I. Kraszewskiego b. d. Fragm. rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6478.

Bibliografię podaje P. Sawieljew: Bibliograficzeskij spisok soczinienij Sienkowskago. W wyd.: Sobranije soczinienij. T. 1. Petersb. 1858 s. CXIII-CXXXVIII.

OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne: P. Sawieljew: O żizni i trudach O. I. Sienkowskago. W wyd.: Sobranije soczinienij. T. 1. Petersb. 1858. — W. Kawierin: Baron Brambieus. Istorija Osipa Sienkowskogo, żurnalista, riedaktora „Bibliotieki dla cztienija". Moskwa 1929; wyd. rozszerzone Moskwa 1966. — L. Pedrotti: Józef Julian Sękowski. The Genesis of a Literary Alien. Berkeley 1965.

O podróży J. Sękowskiego do krajów wschodnich. *Pam. Warsz.* 1820 t. 18; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1820 nr 137-139. — Wiadomości krajowe. *Kur. Lit.* 1821 nr 130. — (Collectanea z dziejopisów tureckich ... Rec.): J. Lelewel. *Bibl. Pol.* 1825 t. 2; J. Miklaszewski. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 6; M. Podczaszyński. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 1; przedr. J. Lelewel w: Polska, dzieje i rzeczy jej. T. 18. Poz. 1865; Gammer. *Jahrbücher der Literatur* 1827 t. 39; W. Chłędowski. *Haliczanin* 1830 t. 2. — (M. Podczaszyński): Wiadomość o dziele pt. Dodatek do historii Hunów, Turków i Mongołów. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 5. — M. Malinowski: Dziennik ... pisany po łacinie podczas pobytu w Petersburgu. (Powst. 1827-1828). Wyd. M. Kridl. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty.* T. 1. W-wa 1914 i wyd. nast. — M. de Hammer: Réponse à la lettre de Tutundju-Oglou. Au Rédacteur du Journal Asiatique. *Journal Asiatique* 1828; odb. 1828. — Wileńskiego Uniwersytetu ordynaryjni profesorowie ... *Kur. Pol.* 1830 nr 63. (Mianowanie radcą kolegialnym). — Szarmua: (Collectanea z dziejopisów tureckich ... Rec.). *Żurnal Ministierstwa narodnago proswieszczenija* 1834 t. 4. — Wstęp. W wyd.: Wielkie posłuchanie u Lucypera. W-wa 1835. — (Fantastyczne podróże ... Rec.): K.... (J. Kenig): Podróże Barona Brambeusa. *Gaz. Warsz.* 1841 nr 10; J. I. Kraszewski. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 15. — J. Frank: Pamiętniki. Powst. przed 1842. Przełożył z franc. W. Zahorski. T. 3. Wil. 1913 s. 241. — J. Z.: Dwaj z najznakomitszych teraźniejszych pisarzów rosyjskich Polacy. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1843 t. 8. — Sprostowanie niektórych tłumaczeń z tureckiego znajdujących się w zbiorze pt. Collectanea z dziejopisów tureckich ... *Przegl. Poz.* 1845 t. 1-2. — I. Pietraszewski: Nowy przekład dziejopisów tureckich, dotyczących się historii polskiej, a szczególniej Tarychy Wasyf Efendego. T. 1. Berlin 1846. —

S. Morawski: Kilka lat młodości mojej w Wilnie (1818-1825). Powst. 1848. Wyd. W-wa 1924; wyd. nast. W-wa 1959. — S. Morawski: Sękowski. (Ustęp z pamiętników ...). Powst. 1849. Ogł. *Ateneum* 1898 t. 1; przedr. w książce: W Peterburku 1827-1838. Wyd. A. Czartkowski, H. Mościcki. Poz. (1927). — (H. Skimborowicz): Profesor uniwersytetu... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 139. (O art. humorystycznych ogł. w prasie rosyjskiej i Tyg. Petersb.). — X.: (Oświata i drogi żelazne. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1857 nr 32. — Riedakcija Siewiernoj Pczeły: O czetyrnadcatom tomie Encikłopiediczeskago leksikona, izdannom pod głownoju riedakcijeju O. I. Sienkowskago. Petersb. 1858. — Nekrologi: *(J. Bartoszewicz). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 83; *Przegl. Poz.* 1858 t. 26; K. Polewoj. *Żiwopisiec russkoj bibliografii* 1858 nr 9; przedr. *Siewiernaja pczeła* 1858 nr 91. — A. Sienkowskaja: Osip Iwanowicz Sienkowskij. Biograficzeskije zapiski jego żeny. Petersb. 1858. [Rec.: *Russkoje słowo* 1859]. — W Miesiacosłowie (kalendarzu) na rok 1859 ... *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 75. (Dot. biografii i twórczości). —

Materiały do biografii Sękowskiego. Zebrane przez M. Balińskiego. Powst. przed 1864. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 990. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — Józef Sękowski. *Opiekun Dom.* 1869 nr 40. — W. Grigoriew: Impieratorskij S. Pietiersburgskij uniwiersitiet w tieczenii pierwych 50 let jego suszczestwowanija. Petersb. 1870. — L. Siemieński: Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii. *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 1-3; odb. Kr. 1870. — Ciprinus (J. Przecławski): Kalejdoskop wospominanij. 1811-1871. *Russkij archiw* 1872 nr 9-10; fragm. w przekł. pol. pt. Wspomnienie o pobycie Adama Mickiewicza w Petersburgu. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 260-261. — Po powodu wospo-

minanij g-na Ciprinusa. *Russkij archiw* 1872 nr 10 s. 1052-1056. — P. B.: Sienkowskij i Mickiewicz. Zamietka. *Russkij archiw* 1873 t. 1 s. 632-638. — Bajdarow: Baron Brambieus. *Pczela* 1875 nr 26--29. — A. Jabłonowski: Sękowski w korespondencji z Lelewelem. Studium na tle listów orientalisty osnute. *Echo* 1878 nr 41-72 (z przerwami); fragm. przedr. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; całość przedr. w: Pisma. T. 7: Rzeczy polskie. W-wa 1913. — Antoni J. (A. J. Rolle): Polonica. Materiały do dziejów Polski w pismach rosyjskich (1700-1862). *Spr. AU* 1880 t. 12 i odb. — T. Bobrowski: Pamiętniki. T. 1. Powst. 1879-1885. Wyd. Lw. 1900 s. 313-314. — P. Chmielowski: Adam Mickiewicz. Zarys biograficzno--literacki. T. 1. W-wa 1886; wyd. 3 W-wa 1901. — E. N. Achmatowa: Wospominanija. Powst. przed 1888. Ogł. M. Siemiewskij: Osip Iwanowicz Sienkowskij (Baron Brambieus). *Russkaja starina* 1889 t. 63; 1890 t. 67. — M. Siemiewskij: Osip Iwanowicz Sienkowskij (Baron Brambieus) w wospominanijach E. N. Achmatowej. *Russkaja starina* 1889 t. 62. — N. Fadiejewa: Jelena Andr. Gan i Osip Iw. Sienkowskij w 1836-1838 gg. *Russkaja starina* 1890 t. 66. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 1. Poz. 1890; wyd. 2 Poz. 1929. — Starczewskij: Wospominanija o Sienkowskom. *Istoriczeskij wiestnik* 1891 nr 8. — E. A. Sołowjew: O. I. Sienkowskij. Jego żizń i litieraturnaja diejatielnost′ w swiazi s istorijej sowriemiennoj jemu żurnalistiki. Biograficzeskij oczerk. Petersb. 1892. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899--1900. — D. Korsakow: Sienkowskij Osip Iwanowicz. *Russkij biograficzeskij słowar′*. T. 18. Petersb. 1904. — W. Ciechowski: Na widowni petersburskiej. Józef Sękowski. *Kraj* 1906 nr 45-46. — L. Pantielejew: Zakrytije wilenskogo uniwiersitieta. *Russkoje bogatstwo* 1909 nr 11. — H. Mościcki: Zniesienie Uniwersytetu Wileńskiego. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 2; przedr. w książce: Pod znakiem Orła i Pogoni. Szkice historyczne. W-wa 1915; toż wyd. 2 W-wa 1923. —

T. Sinko: Polscy podróżnicy w Grecji i Troi. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 11 nr 32. — A. Pogodin: Russkije pisatieli — Polaki. *Z zagadnień kult.-lit. Wschodu i Zachodu.* Kr. 1933/1934 *Prace Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu* nr IV, s. 118-121. — Z. Peszke: Orientalista Józef Julian Sękowski. *Wschód* 1934 nr 1 i odb. — L. Janowski: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

L. Gomolicki: Dziennik pobytu Adama Mickiewicza w Rosji 1824-1829. W-wa 1949. — S. Kościałkowski: Polacy a Liban i Syria w toku dziejowym. Bejrut 1949. — J. I. Kraczkowskij: Oczerki po istorii russkoj arabistiki. Moskwa 1950 s. 105-115. — A. J. Jakubowskij: Iz istorii izuczenija mongołow pierioda XI-XIII ww. *Oczerki po istorii russkogo wostokowiedienija.* Moskwa 1953 s. 46-47. — J. I. Kraczkowskij: Wostokowiedienije w pismach P. J. Pietrowa W. G. Bielinskomu. Tamże s. 12-14. — T. Andrzejewski: Papirus Sękowskiego. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 4. — J. Reychman: Próby organizacji orientalistyki polskiej w dobie mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 3 i odb. — A. Zajączkowski: Z dziejów orientalizmu polskiego doby mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 2-3; przedr. w zbiorze: Szkice z dziejów polskiej orientalistyki. W-wa 1957. — J. Reychman: Zainteresowania orientalistyczne w środowisku mickiewiczowskim w Wilnie i Petersburgu. W-wa 1955 (na prawach rękopisu); przedr. w: Szkice ... (jw.). — A. Zajączkowski: Orient jako źródło inspiracji w literaturze romantycznej doby mickiewiczowskiej. W-wa 1955. — M. Kwaśny: Jak powstała szata orientalna Sonetów krymskich? *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedag.* Kat. 1958. — L. Bleszyński: O mnie i nie o mnie. Łódź 1961; wyd. 2 Łódź 1963. — J. Reychman: Z dziejów polsko-tureckich stosunków literackich, naukowych i artystycznych. *Przegl. Hum.* 1961 nr 1. — Z. Skwarczyński: Kazimierz Kontrym. Towarzystwo Szubrawców. Dwa studia. Łódź 1961 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. I* nr 48. — M. Inglot: „Bałamut Petersburski" 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. *Prace Lit.* IV. Wr. 1962 *Acta Universitatis Vratislawiensis* nr 2. [Rec.: P. Grzegorczyk: Monografia „Bałamuta". *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2]. — Z. Skwarczyński: Wstęp w książce: „Wiadomości Brukowe". Wybór artykułów. Wr. 1962 *BN* I, 178.

SIEMIEŃSKI LUCJAN HIPOLIT (1807–1877)

Pseud. i krypt.: Grzegorz spod Racławic; Jan z Wygnańczyc Dąbrowa; L. Hippolit; L. S.; L. S..........; Lucjan S.

Poeta, krytyk literacki, tłumacz, redaktor.

Ur. 13 sierpnia 1807 (nie 1809) w Kamiennej Górze koło Magierowa w Galicji, w rodzinie ziemiańskiej; syn Antoniego i Urszuli z Dłuskich. Do 1820 uczył się w domu i prywatnie we Lwowie. W 1821-1827 uczył się w gimnazjum pijarów w Lublinie, po czym wrócił do Galicji. W 1829 wyjechał do siostry w Tulczynie na Ukrainie, potem uczęszczał do Kolegium Richelieu w Odessie. W połowie stycznia 1831 przeszedł granicę Królestwa i zaciągnął się do legii pieszej litewsko-ruskiej. Tu spotkał się z Augustem Bielowskim, z którym się zaprzyjaźnił. We wrześniu 1831 został ranny i wzięty do niewoli rosyjskiej. Więziony był w Żytomierzu, później w Kijowie. Po kilku miesiącach, na skutek starań krewnych i przyjaciół, został uwolniony i wrócił do Galicji. Tu wstąpił do tajnej organizacji, nazwanej później Związkiem Dwudziestu Jeden. Przyjaźnił się z Sewerynem Goszczyńskim. W 1834 przebywał kilka miesięcy w więzieniu za działalność spiskową. Po uwolnieniu wkrótce wstąpił do węglarskiego Związku Przyjaciół Ludu. W 1837 został powtórnie aresztowany. We wrześniu 1838 udało mu się zbiec do Francji. Po krótkim pobycie w Molsheim, w lutym 1839 osiedlił się w Strasburgu. Tu zajął się drukiem nowego nakładu drugiego tomu *Ziewonii* i został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W 1839 był współredaktorem *Pszonki*, następnie jej współpracownikiem. W 1841 ożenił się z Ludwiką Potocką. W listopadzie 1842 przystąpił do Koła Towiańskiego, co spowodowało, że w lutym 1843 został usunięty z Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W połowie 1843 wyjechał do Wielkopolski. Tu przebywał u Tytusa Działyńskiego w Kórniku. Jako podejrzany politycznie emigrant został uwięziony przez władze pruskie. Uwolniony po kilku miesiącach, zamieszkał w Miłosławiu u Seweryna Mielżyńskiego. W tym okresie przeszedł z obozu demokratycznego do obozu zachowawczego. W 1846, zmuszony do opuszczenia Wielkopolski, wyjechał do Brukseli, gdzie przebywał do początków 1848. W czerwcu 1848 brał udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze. Przy końcu 1848 osiadł w Krakowie i od 3 listopada 1848 do 5 maja 1849 był redaktorem odpowiedzialnym nowo założonego dziennika *Czas*, a następnie prowadził przez wiele lat dział literacki tego pisma. W 1849/50 był profesorem historii literatury powszechnej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1856--1861 redagował *Czas. Dodatek Miesięczny*. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, następnie Akademii Umiejętności, gdzie w 1874-1877 był dyrektorem Wydziału Filologicznego. Zmarł w Krakowie 27 listopada 1877. Pochowany został na Skałce.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumki. Praga 1838. (Tu kilkanaście dumek pióra A. Bielowskiego). Przedr. fragm., zob. poz. 6, 16, 29.

Wstęp do Dumek ogł. *Warta* 1882 nr 443.

Zawartość: Kniaź Dymitr Wiśniowiecki; Wyprawa Chmielnickiego na Multany. (*Rozmaitości* 1835 nr 13); wiersz inc.: Młody Kozak wyjeżdża na łowy ...; Pochód kozacki; Powrót Kozaka. (*Rozmaitości* 1835 nr 4); Narzeczony; Napierski; Trzy kukułki. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 3); wiersz inc.: Na zielonej, na carynie... (*Rozmaitości* 1835 nr 9); Branka tatarska. (*Rozmaitości* 1835 nr 7); Odjazd na wojnę. (*Rozmaitości* 1835 nr 41); Cyganka; wiersz inc.: Na mogile puchacz drzemie... (*Rozmaitości* 1835 nr 18); wiersz inc.: Stoi jawor, zgiął majowe... (*Rozmaitości* 1835 nr 13); Przyjazd. (*Rozmaitości* 1835 nr 18); Kukułka; Czerniawa.

2. Trzy wieszczby. Paryż 1841. Przedr. zob. poz. 29.

Zawartość: Horoskop. Opowiadanie starego dworzanina; Kazanie; Dumka Ukraińca; Epilog; Do naszych wieszczów.

3. Świtezianka. Fantazja dramatyczna. Poz. 1843. Przedr. zob. poz. 29.

4. Muzamerit, czyli powieści przy świetle księżyca. T. 1-2. Poz. 1843-1844.

Dedykacja: Pani Klementynie z Potockich Miączyńskiej w dowód wysokiego szacunku i pamięci niniejsze dziełko poświęca autor.

Zawartość: t. 1: Jak to dawniej kochano; Młynarka; Ogrody i poeci. Powieść. (*Ziewonia* 1839); Romantyk; Bernardin de St. Pierre w Polsce; Wąwóz Sommo-Sierra; Miejsce rodzinne; Manuskrypt podhorecki; t. 2: Co ją jeszcze wiązało?; Sarneczka; Wieczór u jenerała Kopcia. (*Orędownik Nauk.* 1842 nr 35); Pielgrzymka na Górę Świętej Otylii; Godzina śmierci; Przygoda podróżnika. (*Tyg. Lit.* 1840 nr 42-45); Powieści w podróży; Portret króla Jana. (Przedr. J. W. Gomulicki: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959); Góra Świętej Bronisławy.

Wyd. nast. skrócone pt. Powieści. Petersb. 1852.

Zawartość: Powieści w podróży; Jak to dawniej kochano; Miejsce rodzinne; Sarneczka; Pielgrzymka na Górę Świętej Otylii; Przygoda podróżnika; Ogrody i poeci.

Wyd. osob.: Wieczór u generała Kopcia. Wiązanka konwalii. W-wa (ok. 1920) *Biblioteczka Uniw. Lud.* 57 (por. poz. 17).

Przekł. czeski: V. Dunder. (Wg Estr. IV, 235).

Przekł. niem.: (Ogrody i poeci). *Magazin für die Literatur des Auslandes.* (Wg Estr. IV, 235).

5. Cichy Anioł. *Dzien. Dom.* 1844 nr 1-2; wyd. osob. Paryż 1845.

Utwór o Joannie Boczkowskiej.

6. Poezje. Poz. 1844. Fragm. przedr. zob. poz. 16, 29, 46.

Zawartość: fragm. poz. 1 oraz m. in.: Pamiątce zgasłego przyjaciela Józefa Dunin Borkowskiego. (*Orędownik Nauk.* 1844 nr 1); Trąby w Dnieprze. (*Ziewonia* 1838); Samuel Zborowski; Potrzeba warneńska; Konanie Kozaka. (*Ziewonia* 1838); Jutro; Przysługa; Skarga wieszcza. (*Tyg. Lit.* 1840 nr 13); Do Renu. (*Ziewonia* 1839); Italiam! Italiam! (*Tyg. Lit.* 1840 nr 30); Dwa obrazy. Fragment. (Ogł. pt. Ustępy z poematu „Pan i chłop". *Tyg. Lit.* 1840 nr 4); Kto wspomni?; Powrót Kozaka (por. poz. 1); Przyjazd (por. poz. 1).

7. Pomysły o harmonii społecznej, napisał Jan z Wygnańczyc Dąbrowa. *Orędownik Nauk.* 1844 nr 44-47; odb. Poz. 1845.

8. Podania i legendy polskie, ruskie, litewskie. Poz. 1845.

Wyd. nast.: ilustr. W. Motty. Poz. 1880.

Zawartość: sto kilkadziesiąt drobnych utworów, wiele z nich wzięto ze zbiorów różnych autorów. Przedmowa: Kilka słów o ważności podań ludowych.

Fragm. wyd. osob. pt. Podania i legendy. Grudziądz (1924).

Tu kilkanaście drobnych utworów.

9. Wieczory pod lipą, czyli historia narodu polskiego opowiadana przez Grzegorza spod Racławic. Poz. 1845. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1847; pt. Dzieje narodu polskiego. Ilustr. A. Oleszczyński. Paryż 1848; pt. Dzieje narodu polskiego dla użytku młodzieży szkolnej. Kr. 1851; wyd. nowe przejrzane i poprawione Kr. 1863; wyd. znacznie powiększone, 45 rycinami ozdobione. Kr. 1868; wyd. nowe przejrzane i powiększone Poz. 1868; wyd. znacznie powiększone i wieloma rycinami ozdobione Kr. 1872; wyd. 10 poprawne i powiększone Kr. 1873; Grudziądz 1922; Lw. (1926) *Bibl. Powsz.* nr 731-736; Kr. 1935.

Wyd. cenzurowane pt. Wieczory w Ojcowie, czyli opowiadania Grzegorza o dawnych czasach Rzeczypospolitej Polskiej. W-wa 1858. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1860; wyd. 3 W-wa 1873; W-wa 1898.

Dedykacja: Sewerynowi i Franciszce z Wilkxyckich Mielżyńskim w dowód prawdziwej przyjaźni pracę swą poświęca L. S.

Przekł. czeskie: D. Lišenský: Večery pod lipou, čili dějepis Polský. Brno 1863. Wyd. nast.: Brno 1868. — L. z Rittersbergu: Děje národu polského. Praga 1867.

10. Czytanie postępowe. Zbiór powiastek moralnych, wschodnich, legend, żywotów, obrazów moralnych i przypowieści polskich przez autora Wieczorów pod lipą. Wyd. szkolne. Leszno 1848. Wyd. nast.: Poz. 1881; Poz. 1899.

11. Przewodnik myśliwca. Leszno 1848.

12. Wachmistrz Jaszczółd. Opowiadanie starego wiarusa z kampanii 1809 roku. *Tyg. Pol.* 1848 nr 38; odb. Kr. 1848. Przedr. zob. poz. 29.

Dedykacja: Gwardii Narodowej Lwowskiej poświęcone.

13. Machiavelli i jego System polityczny. Kr. 1850. Wyd. nast.: ... z dodaniem Aforyzmów. Lipsk 1851. (Wyd. anonimowe).

14. Żywot Kazimierza Brodzińskiego skreślił w powiastkach ... Kr. 1851.

Przekł. czeski: F. P. Volák: Básník-vojín. Život Kazimíra Brodzińského. V povídkách nakres. ... Praga 1864.

15. Mozaika. Powiastki i obrazki. Kr. 1853.

Zawartość m. in.: Przeczucie; Historia o Przemysławie, księciu oświęcimskim, i o Cecylii, małżonki jego, dziwnej stateczności; Pierścionek hrabiny Orzelskiej; Szczęście z biedą w parze idą. (*Czas* 1853 nr 143-144, 148-149).

16. Rapsody historyczne i liryki. Petersb. 1853 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 2.

Zawartość: fragm. poz. 1, 5 oraz wiele drobnych utworów i przekładów.

Drobny fragm. o J. Kochanowskim pt. Fraszki. Przedr. S. Windakiewicz: Jan Kochanowski. *Pam. Świętokrzyski 1930*. Kielce 1931.

17. Wieczornice. Powiastki, charaktery, życiorysy i podróże. T. 1-3. Wil. 1854.

Zawartość m. in.: t. 1: Cień królowej Barbary, powieść z r. 1551. (*Ziewonia* 1834); Kochanka hetmańska. Powieść z dawnych czasów; Podróże i pamiętniki T. K. Węgierskiego; Wiązanka konwalii; Ekonom. (*Tyg. Lit.* 1840 nr 21-22); Posłowie siewierscy; t. 2: Królewicz arrakański w Galicji. (*Ziewonia* 1839); Zapis na duszę. (Powieść fantastyczna); t. 3: Powieść niepodobna do prawdy; Rysy górali tatrzańskich; Portret króla Jana; Panna respektowa.

Wyd. osob.: Portret króla Jana. Posłowie siewierscy. W-wa 1908 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 56. — Wiązanka konwalii, zob. poz. 4.

18. Adam Mickiewicz. Wspomnienie pozgonne. *Czas* 1855 nr 285-289; wyd. osob. Kr. 1856.

19. Pogadanki literackie. Kr. 1855. Wyd. nast. fragm. zob. poz. 24.

Zawartość m. in.: Tradycje sanockie w powieściach p. Z. Kaczkowskiego; Pastysz, koloryt miejscowy i archeologia w powieściach p. Z. Kaczkowskiego; Charaktery w romansie. Murdelio; Kilka listów o Deotymie (tu fragm. listów J. Prusinowskiego i W. Pola); Improwizacja i poezja; O powieściach uczuciowych.

20. Przegląd dziejów literatury powszechnej. T. 1. Kr. 1855.

Dedykacja: Augustowi Bielowskiemu, przyjacielowi i towarzyszowi miłych, smutnych i pracowitych chwil życia, poświęcam niniejszą książkę.

21. Mimoza. Powieść sentymentalna. Fragm. ogł. *Czas* 1858 nr 75; całość *Teka Wil.* 1858 t. 6; wyd. osob. Wil. 1858. Przedr. zob. poz. 29.

Przekł. niem.: A. Weiss. Naumburg 1891.

22. Wystawa starożytności w Krakowie. *Czas* 1858 nr 208-226; wyd. osob. pt. Przegląd wystawy starożytności i zabytków sztuki urządzonej w Krakowie ... Kr. 1858.

23. Album polskich malarzy z wystawy Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie. Tekst objaśniający skreślił ... Kr. 1859.

24. Kilka rysów z literatury i społeczeństwa od roku 1848-1858. T. 1-2. W-wa 1859.

Zawartość m. in.: t. 1: fragm. poz. 19 oraz: Autorowie — Księgarz — Publiczność; Przewodnictwo poezji w dziedzinie myśli; Felicyta. Dramat A. E. Odyńca; Znaczenie kobiet w literaturze i poemata pani Pruszakowej; Wioskowy sentymentalizm i naga rzeczywistość; Poemata Syrokomli i obrazki wiejskie Wielogłowskiego; Kajetan Koźmian; t. 2: Humorystyka i poezje Felicjana; Wędrówki zagraniczne i szkice z wędrówki po Ukrainie T. Padalicy; Charakter poezji ukraińskiej i Poemata Al. Grozy; Bogactwo fantazji w romansie. Powieść Jana Potockiego; Improwizowana literatura i podróże historyczne Niemcewicza; Walka realizmu z idealizmem.

25. Wspomnienie o Zygmuncie Krasińskim. Kr. 1859.

26. Godzina czytania. Dzieciom ku rozrywce i nauce. Ułożył autor Wieczorów w Ojcowie. Żytomierz 1860.

27. Kartka z dziejów sztuki i poezji. Żytomierz 1860 *Bibl. Dom.* (Tu razem Przekłady poz. 7).

28. Jenerał Bem w Siedmiogrodzie i Węgrzech r. 1848 i 1849 wedle podań jenerała Czetza, szefa sztabu armii siedmiogrodzkiej. Poz. 1862.

29. Poezje. Pierwsze wydanie zbiorowe. Lipsk 1863 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 22.

Zawartość: fragm. poz. 1, 6 oraz m. in.: Trzy wieszczby (poz. 2); Świtezianka (poz. 3); Wachmistrz Jaszczółd (poz. 12); Mimoza (poz. 21); Pieśni, elegie, sonety; Okruszyny; Bajki. (Zawarty tu wiersz: Do Teofila Lenartowicza bawiącego w Rzymie — z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2073 — pt. Do Teofila. Ogł. I. Chrzanowski: Z albumu Lenartowicza. *Sfinks* 1912 t. 4).

30. Obóz klasyków. Ustęp z historii wyobrażeń literackich w XIX wieku. Z korespondencji ułożył ... *Czas* 1865 nr 229-245 (z przerwami); wyd. osob. Kr. 1866. Wyd. nast.: zob. poz. 31 t. 3; W-wa 1910; Złoczów (po 1923) *Bibl. Powsz.* nr 701-702.

31. Portrety literackie. T. 1-4. Poz. 1865, 1867, 1868, 1875.

Zawartość: t. 1: Jan Dantyszek; Mikołaj Rej; Marcin Kromer; Wespazjan Kochowski; Jan Jędrzej Morsztyn; Kajetan Węgierski; Cagliostro w Warszawie; Katarzyna z Potockich Kossakowska; Maria księżna Wirtemberska; Adam Mickiewicz; Kajetan Koźmian; Józef Muczkowski; Zygmunt Krasiński; Joachim Lelewel; Michał i Karol Balińscy; Bohdan Zaleski; Seweryn Goszczyński; Aleksander hr. Fredro; t. 2: Żywot Franciszka Morawskiego; t. 3: Żywot Stanisława Trembeckiego. (*Bibl. Ossol.* 1866 t. 8), Franciszka Wężyka (zob. poz. 33), Andrzeja Edwarda Koźmiana (zob. poz. 32), Konstantego Goszczyńskiego; Obóz klasyków (zob. poz. 30); t. 4: Angelus Silesius; Antoni Malczewski; Paweł Woronicz (zob. poz. 35); Emir Tadż-el Faher (Wacław Rzewuski) (zob. poz. 40).

Wiele poszczególnych „portretów" ogł. poprzednio w czasopismach: *Bibl. Ossol.*, *Bibl. Warsz.*, *Czas. Dod. Mies.*, *Przegl. Pol.* i in.

Wyd. osob.: Kajetan Koźmian. Złoczów (1929) *Bibl. Powsz.* nr 1159. — Kajetan Węgierski. Złoczów b. r. *Bibl. Powsz.* nr 1073.

32. Wspomnienie o Andrzeju Edwardzie Koźmianie. *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7; odb. Lw. 1865. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 3.

33. Wspomnienie o życiu i pismach Franciszka Wężyka. Czytane na publicznym posiedzeniu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 11 (1866); odb. Kr. 1865. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 3.

34. Żywot Tadeusza Kościuszki. Fragm. pt. Kilka ustępów z żywota Kościuszki. *Bibl. Ossol.* 1865 t. 7; całość wyd. Kr. 1866.

35. Jan Paweł Woronicz, poeta i mówca kościelny. *Pam. obchodu 50-letniej rocznicy Tow. Nauk. Kr.* Kr. 1868; odb. Kr. 1868. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 4.

36. (1831-1863) Dwaj Juliusze. Kartki z ostatnich dni ich żywota. Kr. 1869. Wyd. nast.: Kr. 1935.

Zawartość: Juliusz Małachowski; Juliusz Tarnowski.

37. Legenda liryczna o świętym Stanisławie biskupie i męczenniku. *Czas* 1869 nr 269-271; odb. Kr. 1870.

Dedykacja: Wincentemu Kirchmayerowi, znawcy i miłośnikowi sztuk pięknych, lat wielu przyjacielowi, niniejszą legendę poświęcam.

38. Roztrząsania i poglądy literackie. Poz. 1869.

Zawartość m. in.: Henryk Rzewuski i Bartłomiej Michałowski; Ostatnie chwile króla wygnańca; Księstwo Warszawskie; Historio-romans; Historia polska; Wiek świetności i wiek upadku; Tragedie Rasyna; Juliusz Cezar] i Szekspir; Lord Byron; Najpopularniejsza książka.

39. Mistyka i poezje św. Teresy Hiszpanki. *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 1; odb. Kr. 1870.

Tu również przekład kilku jej utworów.

40. Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii. *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 2-3; wyd. osob. pt. Wacław Rzewuski i przygody jego w Arabii opowiedziane z pism pozostałych po nim. Kr. 1870. Wyd. nast. zob. poz. 31 t. 4.

41. Polne kwiatki. Artykuł krytyczny. *Czas* 1871 nr 256; odb. Kr. 1871.

42. Religijność i mistyka w życiu i poezjach Adama Mickiewicza. Studium. Kr. 1871.

Dedykacja: Żyjącym przyjaciołom i towarzyszom Adama Mickiewicza pismo niniejsze poświęcam.

43. W Giulistanie. Fantazja majowa do Maurycego Manna. *Czas* 1872 nr 146; odb. Kr. 1872.

44. Św. Franciszek z Asyżu. Lw. 1873.

45. Kolej życia. Wiersz. W-wa 1876.

46. Poezje oryginalne i przekłady poetyczne. W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej.*

Zawartość: Trąby w Dnieprze (zob. poz. 6); Potrzeba warneńska (jw.); Samuel Zborowski (jw.); Królodworski rękopis (zob. Przekłady poz. 1).

47. Jan Koźmian. Wspomnienie pośmiertne. Kr. 1877.

L. Siemieńskiemu był przypisywany utwór Michała Chodźki: Dwa akty. Paryż 1845.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Ossol.* (1865-1866), *Bibl. Warsz.* (1850-1853), *Czas* (red. odp. 1848-1849; tu m. in.: Farys. Powieść. 1851 nr 137-144), *Czas. Dod. Mies.* (1856-1860), *Demokrata Pol.* (Paryż; tu: Pamięć serca. 1842), *Dod. Lit. do „Czasu"* (red. 1849-1850), *Dzien. Dom.* (1842-1846), *Dzien. Mód Paryskich* (1847-1848; tu m. in. wiersz: Chrystus triumfujący. 1848 nr 25), *Gaz. Pol.* (tu: Księżyc w archeologii, heraldyce, poezji i sztuce. Studium. 1877 nr 250-257), *Gaz. Warsz.* (1853), *Kółko Dom.* (1863-1865), *Kółko Rodz.* (1860), *Kronika Rodz.* (1875-1876; tu m. in.: Poeci laureaci. 1875 nr 12-13; O róży w historii i poezji. 1875 nr 20-21; Sady z Szyrazu i jego Gulistan. 1876 nr 14-15), *Noworocznik Demokratyczny* (Paryż 1842; tu: Pobyt na Litwie i ostatnie chwile Szymona Konarskiego. (Ustęp z jego żywota); Panna Antonina P., czyli wejście Austriaków do Lwowa. Scena z roku 1809; Tajemnica), *Orędownik Nauk.* (1843-1847; tu m. in.: Czas nam do Boga. 1843 nr 39; Poeta w stosunku do społeczeństwa. 1845 nr 4; Psalm przedpokutny. 1847 nr 18), *Pam. dla Płci Pięknej* (tu m. in.: Łza. 1830 t. 4 z. 2), *Pam. obchodu ku uczczeniu prac i męczeństw Szymona Konarskiego, rozstrzelanego w Wilnie.* Strasburg 1839 (tu: Przemówienie na obchodzie ku czci Szymona Konarskiego), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (1835), *Prace lit.* T. 1. Wiedeń 1838 (tu wiersz: Żegluga), *Przegl. Lw.* (1872, 1877), *Przegl. Nauk.* (tu: Żal wieśniaczki. 1845 nr 32/33), *Przegl. Pol.* (tu wiele art. i drobnych utworów w 1866-1877), *Przyj. Ludu* (1847-1848), *Pszonka* (Strasburg; współred. 1839), *Rozmaitości* (Lw.; 1835), *Teka Wil.* (1858), *Tyg. Ilustr.* (1859-1862, 1874), *Tyg. Lit.* (1839-1841; tu m. in.: Wyprawa zamorska. Myśl z dumki ukraińskiej. 1840 nr 8; Męczennik i pustelnik. 1840 nr 33), *Tyg. Pol.* (1848), *Wanda*

(tu: Podróżny. 1828 nr 7; Janusz i Mitona. (Romans). 1828 nr 11), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 1. W-wa 1857 (tu wiersz: Prawda o Jachowiczu), *Ziewonia* (tu m. in.: Dumy czeskie. 1834; Czy już wiosna? 1838; Nie słuchaj piosenek. 1838; Dwa poświęcenia się. Powieść z 1833 r. 1839).

Ponadto po śmierci autora drobne utwory z rkpsu ogł.:

Czas 1877 nr 281 (tu: Komu w drogę, temu czas. (Ostatni wiersz...);

Czas 1878 nr 25, 64-65, 83, 273-275 (tu kilka drobnych utworów);

Bibl. Warsz. 1879 t. 2 (tu: Pamiętniki kantora katedry krakowskiej);

Kilka szczegółów o Fryderyku Chopinie i L. Siemieńskim. *Czas* 1879 nr 19 (tu: Rycerz w więzieniu. Powiastka; Wstęp do poematu Mnich z gór);

H. Barycz: Sztambuch Żegoty Paulego. *Silva Rerum* 1928 z. 4/5 (tu wiersz, inc.: O wierz mi, jak świat stare zakochanych dzieje ...).

Rękopisy drobnych utworów: Bibl. PAN Kr. sygn. 718, 2216, 2262.

PRZEKŁADY (drobnych utworów)

Francuskie: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Adieux à la vie. W: Poètes illustres de la Pologne au XIX-e siècle. Cycle lithuanien. Nicea-Paryż 1880. — Le Génie de Bohdan Zaleski. *Bulletin Polonais, littéraire, scientifique et artistique* (Paryż) 1921 nr 392-394.

Niemieckie: P. Löbenstein: Erzählungen aus dem Polnischen übertragen. Lipsk 1877 *Universal Bibliothek* nr 918-919.

Serbsko-chorwackie: S. Petrović: Staro vreme, stari običaji. Nowy Sad 1879.

Węgierskie: M. Lászlofy: A vissztért az elveszett kézirat, ket beszély, lengyelböl forditto ... Magyar könyvesház. Budapeszt 1882.

Włoskie: M. A. Canini: L'orologio. W zbiorze: Il libro dell'amore. Poesie italiane e straniere. Wenecja 1885.

Przekłady

1. (V. Hanka): Królodworski rękopis. Zbiór staroczeskich bohaterskich i lirycznych śpiewów nalezionych i wydanych przez W. Hankę. Kr. 1836. Wyd. nast.: Praga 1852; przedr. zob. Twórczość poz. 46.

2. Piosennik ludów. Z. 1-2. Poz. 1842-1843.

Zawartość: z. 1: Pieśni bretońskie; z. 2: Pieśni skandynawskie.

3. Homer: Odyseja. Fragm. ogł.: *Orędownik Nauk.* 1844 nr 43, 45; *Przyj. Ludu* 1847 nr 1-5; *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1; *Bibl. Ossol.* 1866 t. 9; 1869 t. 12; *Kłosy* 1871 nr 300-305; całość wyd. Kr. 1873. Wyd. nast.: W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej* (23); W-wa 1882; W-wa 1895 *Bibl. Miniaturowa*; Lw. (1923) *Bibl. Powsz.* nr 687-694; oprac. T. Sinko. Kr. 1922 *BN* II, 21; toż wyd. nast.: Kr. 1924; Kr. 1925; Wr. 1948; Wr. 1953; Wr. 1959.

4. J. Manuel: Rady Patrioniuszowe, czyli historie i przykłady opowiadane hrabi Lukanorowi. Z hiszpańskiego wyd. po polsku. Fragm. ogł. *Orędownik Nauk.* 1845 nr 22; całość t. 1-2 wyd. Poz. 1847.

5. Firdausi (A. K. M. Firdozi): Biszen i Menisze. Ustęp z poematu Szach-Nameh. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 3; 1854 t. 1; wyd. osob. W-wa 1855.

Tu obszerny wstęp pt. Historyczne znaczenie i poetycka ważność perskiej epopei: Szach-Nameh.

6. Michał Anioł Buonarroti: Poezje. Fragm. ogł. pt. Sonety. I-IV. *Niewiasta* 1860 nr 1; całość wyd. Kr. 1861. (Przed każdym przełożonym wierszem tekst oryginału).

Tu obszerny wstęp pt. Michał-Anioł poeta.

7. F. d'Ollando: Rzecz o malarstwie z roku 1549. Wyd. zob. Twórczość poz. 27.

8. L. Bignon: Polska w 1811 i 1813 roku. Pamiętnik francuskiego dyplomaty. Kr. 1862.

9. L. Viel Castel: Dyplomata polski w XIX wieku. (Książę Adam Czartoryski). Kr. 1863.

10. E. Fontille (Mainard): Adam Mickiewicz. Rys biograficzny, złożony ze wspomnień i wrażeń. Kr. 1863.

11. Horacy: Ody. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1867 t. 2; całość wyd. Kr. 1869. Wyd. nast.: ze wstępem K. Morawskiego. Kr. 1916.

W wyd. 1 obszerny wstęp pt. O życiu i pismach Horacjusza.

Dedykacja: Józefowi Drowi Brodowiczowi na 50-letnią rocznicę zasłużonego publicznego zawodu.

12. H. Bornier: Córka Rolanda. Dramat w 4 aktach. *Ateneum* 1876 t. 2 z. 4-5.

13. Święci poeci. Pieśni mistycznej miłości. (Antologia). Lw. 1877.

Zawartość: Przekłady utworów św. Franciszka z Asyżu, św. Bonawentury, Jacopone da Todi, św. Teresy, św. Jana od Krzyża, Anioła Ślązaka (Jana Szefflera).

Drobne przekłady ogł. m. in. w czasopismach: *Bibl. Ossol.* (1865 t. 6), *Bibl.*

Warsz. (tu m. in.: Eischylos: Próby przekładu Agamemnona. Z trylogii Oresteja. 1851 t. 3), *Czasopism Nauk. Zakładu Nar. im. Ossol.* (tu: Początek pieśni o wyprawie Igora Światosławicza przeciw Połowcom. 1833 z. 2), *Kur. Codz.* (1869 nr 194), *Magazyn Mód* (1861 nr 22), *Pam. dla Płci Pięknej* (tu: Piosnka z Lorda Byrona. 1830 t. 4 z. 2), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (1835 t. 2), *Przyj. Ludu* (1839 nr 28-29), *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: F. Schiller: Hero i Leander. 1829 nr 30).

Ponadto w książce: Pienia liryczne F. Szyllera poprzedzone żywotem (pióra A. Bielowskiego) i ozdobione rycinami. Lw. 1841 (tu przekł. trzech wierszy: Młodzieniec nad strumieniem; Obca dziewczyna; Tęsknota).

Pieśni ruskie, serbskie, litewskie, bretońskie, skandynawskie, włoskie, hiszpańskie, wyd. zob. Twórczość poz. 16.

Drobny przekł. z rkpsu ogł. W. Francew: Drobne przyczynki do dziejów literatury polskiej w. XIX. 2. Nieznany przekład L. Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 11 (1912) z. 2 (tu: V. Hugo: Grób i róża).

Prace edytorskie

1. Pamiętniki o Samuelu Zborowskim zebrane ze współczesnych dzieł i rękopisów Biblioteki Kórnickiej. Poz. 1844.

2. Żywot i pamiętniki S. Małachowskiego. *Czas* 1853 nr 39-65, 84-85; odb. Kr. 1853.

3. S. Kosmowski: Pamiętniki z końca XVIII wieku. Poz. 1860.

4. Ostatni rok życia króla Stanisława Augusta, czyli dziennik prywatny opisujący jego pobyt w Rosji. Objaśnieniami i historycznym wstępem opatrzył ... Kr. 1862.

5. W. Wielogłowski: Kraków przed czterdziestu laty. Wyd. pośmiertne. Kr. 1871.

Ostatni rozdział dopełniony przez wydawcę.

6. H. Kołłątaj: Listy pisane z emigracji w r. 1792, 1793 i 1794. T. 1-2. Poz. 1872 jako: Pamiętniki z osiemnastego wieku. T. 12.

7. W. Pol: Wincenty Pol i jego poetyczne utwory. Liryki. Gawędy. Dramat. (Wybór utworów). Kr. 1873.

Tu obszerny wstęp.

8. T. Kościuszko: Listy do generała Mokronowskiego i innych osób pisane. *Ruch Lit.* 1876 nr 39-52; wyd. osob. Lw. 1877.

9. Listy Stanisława Augusta do pani Geoffrin od roku 1764 do roku 1777. Kr. 1876.

Wydania zbiorowe

1. Dzieła. T. 1-10. W-wa 1881.

Zawartość: t. 1 z portretem autora: Varia z literatury, historii, archeologii i przyrody; t. 2: Varia. Roztrząsania i poglądy literackie; t. 3-5: Portrety literackie (poz. 31); t. 6: Muzamerit (poz. 4); Wieczornice (fragm. poz. 17); t. 7-8: Wieczornice (c. d.); t. 9: Poezje (tu m. in.: poz. 3, 12, 21, fragm. poz. 1, 5, 16, 29); Królodworski rękopis (Przekłady poz. 1); Pieśni mistycznej miłości (Przekłady poz. 13); t. 10: Homer: Odyseja (Przekłady poz. 3).

2. Ogrody i poeci. (Wybór pism). Wyboru dokonała M. Janion. Przypisy oprac. M. Grabowska. W-wa 1955.

Zawartość: m. in.: Dumki (poz. 1); Wiersze różne (fragm. poz. 2, 5, 29); Opowiadania (fragm. poz. 4, 17); Pobyt na Litwie ... Sz. Konarskiego; Przemówienie na obchodzie ku czci Sz. Konarskiego; Publicystyka z „Pszonki"; wybór przekładów: Początek pieśni o wyprawie Igora; fragm. Królodworskiego rękopisu (Przekłady poz. 1); fragm. Piosennika ludów (Przekłady poz. 2).

Bibliograficzne zestawienie utworów podaje *Czas* 1877 nr 281-283.

Listy

1. Do A. Bielowskiego 5 listów z 1833. Ogł. H. Fischówna: Z listów Goszczyńskiego, Bielowskiego i Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. (Tu autobiografia).

2. Do V. Hanki 8 listów z 1835-1858. Ogł. W. Francew: Pisma k Wiaczesławu Gankie iz sławianskich ziemiel. W-wa 1905.

3. Do W. A. Maciejowskiego z 1836; do A. Przezdzieckiego z 1851. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

4. Do M. Grabowskiego 3 listy z 1837-1839. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1160.

5. Do niewiadomej osoby z 1838. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

6. Do S. Goszczyńskiego 84 listy z 1839-1860. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2958.

7. Do K. W. Kielisińskiego 3 listy z 1842, 1843 i b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1584.

8. Do W. Wielogłowskiego 26 listów z 1847-1848. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1830.

9. Do S. E. Koźmiana 36 listów z 1848-

-1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 7.

10. Do M. Łempickiego z 1849. Rkps Ossol. sygn. 6857/I.

11. Do J. I. Kraszewskiego 63 listy z 1850-1867. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 871, 3755.

12. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1854 i b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

13. Do A. Bielowskiego 56 listów z 1855-1872. Rkps Ossol. sygn. 2432/II.

14. Do T. Lenartowicza z 1856. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7092.

15. Do H. Schmitta 12 listów z 1856-1871. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

16. Do A. E. Koźmiana z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 1.

17. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1858, 1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

18. Do K. Szajnochy z 1860. Rkps Ossol. sygn. 6518/I.

19. Do J. Łozińskiego 2 listy z 1860, 1868. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

20. Do K. Godebskiego z 1863. Ogł. K. Ostaszewski-Barański. *Adamowi Krechowieckiemu*. Lw. 1908.

21. Do W. Pola z 1865. Ogł. dr Wincenty Pol. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913.

22. Do K. W. Wójcickiego 10 listów z 1866-1869. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

23. Do K. Godebskiego 3 listy z 1867, 1868 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 6260/II.

24. Do S. Buszczyńskiego 9 listów z 1867-1874. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1-2.

25. Do niewiadomej osoby z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2217.

26. Do J. Bartoszewicza z 1869. Rkps Ossol. sygn. 4961/II.

27. Do K. Godebskiego z 1869. Rkps Ossol. sygn. 5865/II.

28. Do Łakocińskiego przed 1873; do J. G. Pawlikowskiego b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.

29. Do J. Działyńskiego z 1873. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 9 t. 2.

30. Do W. Baworowskiego 2 listy z 1877. Rkps Ossol. sygn. 7194/II.

31. Do A. Borkowskiej b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

32. Do M. Darowskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 6790/II.

33. Do A. Szukiewicza 2 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

34. Do A. Wodzickiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 11792/II.

35. Do niewiadomego adresata 2 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 6522/I.

OPRACOWANIA

S. Goszczyński: (Trzy wieszczby. Rec.). *Demokrata Pol.* 1842 t. 4 cz. 2; przedr. w: Dzieła zbiorowe. T. 3: Podróże i rozprawy literackie. Wyd. Z. Wasilewski. Lw. 1912. — A. B.: (Świtezianka. Rec.). *Orędownik Nauk.* 1843 nr 14. — M. S.: (Muzamerit. Rec.). *Tyg. Lit.* 1843 nr 52. — (Podania i legendy polskie, ruskie, litewskie. Rec.). *Dzien. Dom.* 1845 nr 13. — W. Wolski: L. Siemieńskiego powieści. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4. — Mistycyzm w poezji. Pol, Siemieński, Hołowiński. *Nowiny* 1854 t. 1 nr 52-53. — (Wieczornice. Rec.). *Nowiny* 1854 t. 1 nr 32-33, 45-46. — (Przegląd dziejów literatury powszechnej. Rec.): J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1855 nr 268-269, 271-272; F. H. Lewestam. *Gaz. Codz.* 1855 nr 184-186; A. Tyszyński. *Dzien. Warsz.* 1856 nr 53-57; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904. — (Kilka rysów z literatury i społeczeństwa... Rec.): F. S. D. (Dmochowski). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 15; A. A. K. (Krajewski). *Bibl. Warsz.* 1859 t. 3. — K. Kaszewski: (Mimoza. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1. — K. Kaszewski: (Kartka z dziejów sztuki i poezji. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 3. — Szreniawita (B. Ujejski): Słów kilka o artykułach p. feuilletonisty „Czasu" i o broszurze „Co się komu należy". Lipsk 1860. — S. z W.: (Portrety literackie. T. 1. Rec.). *Dzien. Lit.* 1865 nr 69. — K. Kaszewski: Jedność Odysei. Przekład jej przez Bronikowskiego w porównaniu z przekładem L. Siemieńskiego. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 1. — (Obóz klasyków. Rec.): T. (J. K. Turski). *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 347; K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1867 t. 1. — H. Bogdański: O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841. Powst. między 1850-1867. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Wr. 1954. — J. I. Kr. (Kraszewski): (Portrety literackie. T. 2. Rec.). *Dzien. Poz.* 1867 nr 244. —

A. Tyszyński: Dwie Świtezianki, czyli rzut oka na ostatni okres poezji polskiej. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2 i wyd. nast. —

K. Chłędowski: Krakowski Horacy. *Kraj* 1871; przedr. w: Album fotograficzne. Cz. 2. Kr. 1871; wyd. nast. oprac. A. Knot. Wr. 1951. — P. Chmielowski: Przekłady Horacego. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 3. — S. Koźmian: Pierwszy zeszyt Odysei. Przekład L. Siemieńskiego. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 2. — X. (A. Tyszyński): Religijność i mistyka w życiu i poezjach A. Mickiewicza. Studium L. Siemieńskiego. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 2. — (Przekład Odysei Homera. Rec.): *Przegl. Lw.* 1873 t. 6; H. Zathey: Przegląd polskich tłumaczeń Homera wydanych do r. 1874. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 1; wyd. osob. pt. Homer w Polsce. Przegląd polskich tłumaczeń Homera z powodu przekładu Odysei p. L. Siemieńskiego. Kr. 1874; wyd. nast. pt. Homer w Polsce. W: Pisma. Nowe wyd. zbior. T. 2. Poz. 1885; wyd. osob. Poz. 1886. — F. Jezierski. *Bibl. Warsz.* 1875 t. 2. — (Portrety literackie. T. 4. Rec.): J. I. Kraszewski. *Ruch Lit.* 1875 t. 2 nr 1; *Kronika Rodz.* 1875 nr 18. —

Wspomnienia pośmiertne: L. Z. D. (Dębicki). *Czas* 1877 nr 273-276, 281-283; odb. Kr. 1878; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1877 t. 2 nr 103-104; A. Pilecki. *Tyg. Powsz.* 1877 t. 1 nr 50; W. Ć. *Biesiada Lit.* 1877 t. 4 nr 102; K. W. Wójcicki. *Kłosy* 1877 t. 25 nr 650; H. Zathey. *Przegl. Pol.* 1877 t. 2; *Kronika Rodz.* 1877 nr 24; *Przegl. Tyg.* 1877 nr 50-51; A. Bełcikowski. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 3-4; odb. W-wa 1879; J. I. Kraszewski. *Kłosy* 1878 t. 26 nr 656-657; W. K. *Kronika Rodz.* 1878 nr 1; K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 1. — S. Tarnowski: Mowa nad grobem śp. L. Siemieńskiego. *Czas* 1877 nr 277; przedr.: *Jubileusz „Czasu”*. Kr. 1899. — S. Tarnowski: Lucjan Siemieński. *Przegl. Pol.* 1878/79 t. 1; odb. Kr. 1878; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej. Wiek XIX. Rozprawy i sprawozdania. T. 2. Kr. 1896. — W. Zawadzki. Literatura w Galicji (1772-1848). Lw. 1878; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — Kilka szczegółów o Fryderyku Chopinie i L. Siemieńskim. *Czas* 1879 nr 19. — L. Ćwikliński: Homer i homeryci. *Przew. Nauk. i Lit.* 1881; odb. Lw. 1881. — (S. Koźmian i K. Morawska): I z bliska, i z daleka. Poczet stu felietonów umieszczonych w Kurierze Poznańskim od października 1878 do sierpnia 1880, w skróceniu. Poz. 1881. — J. Karłowicz: Nowe przekłady starych poematów. *Prawda* 1883 nr 12-15. —

W. Gomulicki: Siemieński i jego dzieła. (Pierwszy zarys portretu). *Tyg. Ilustr.* 1895 t. 1 nr 25-26. — P. Chmielowski: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — L. Dębicki: Z pięćdziesięcioletnich roczników „Czasu”. *Jubileusz „Czasu”*. Kr. 1899. — S. Tarnowski: O „Czasie” i jego redaktorach. Wspomnienie. Tamże. — F. Walczak: L. Siemieński i jego stanowisko w literaturze polskiej. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. w Bochni za r. szk. 1899*. Kr. 1899; wyd. osob. Kr. 1899. — H. Galle: Lucjan Siemieński. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX*. T. 1. W-wa 1901. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — S. Zdziarski: Na niwie galicyjskiej. W: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — P. Chmielowski: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — F. M. Faleński: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — M. Mann: Wincenty Pol. T. 2. Kr. 1906. — A. Dobrowolski: Lucjan Siemieński. W setną rocznicę urodzin. *Kur. Warsz.* 1909 nr 224. — J. Szafran: Gdzie i kiedy urodził się L. Siemieński. *Gaz. Lw.* 1909 nr 75. — S. Wasylewski: Lucjan Siemieński. (W setną rocznicę urodzin). *Świat* 1909 t. 8 nr 42. — H. Fischówna: Z listów Goszczyńskiego, Bielowskiego i Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 3/4. — W. Francew: Drobne przyczynki do dziejów literatury polskiej w. XIX. 2. Nieznany przekład L. Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 11 (1912) z. 2. — B. Chlebowski: Siemieński Lucjan Hipolit. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1913). — J. Tretiak: Bohdan Zaleski na tułactwie. Cz. II. Kr. 1914. — S. Karwowski: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1: 1815-1852. Poz. 1918. —

J. Szafran: Lucjan Siemieński (1807-1877). *Przew. Nauk. i Lit.* 1920. — J. Szafran: Siemieński a Cervantes. *Ruch Lit.* 1927 nr 7. — Z. Szmydtowa: Geneza i pierwsze fragmenty „Odysei” Siemieńskiego. *Pam. Lit.* R. 25 (1928) z. 3; przedr. pt. „Odyseja” słowiańska Siemieńskiego. W: Poeci i poetyka. W-wa 1964. — J. Szafran: Do biografii L. Siemieńskiego. *Ruch Lit.* 1930 nr 2. — J. Krzyżanowski: Z motywów wędrownych u Siemieńskiego. *Ruch Lit.* 1932 nr 6. — W. Hahn: Nowela Boccaccia „Sokół” i powiastka L. Siemieńskiego „Sarneczka”. *Pam. Lit.* R. 30 (1933) z. 1. — W. Klinger: Wernyhora i jego proroctwa w świetle krytyki historycznej. *Przegl.*

Współcz. 1934 t. 51 nr 150. — M. Janik: Motyw zemsty ludu w poezji polistopadowej. Lw. 1935. — J. Krzyżanowski: Zza kulis „Wieczornic" L. Siemieńskiego. W: Paralele. Studia porównawcze z pogranicza literatury i folkloru. W-wa 1935; toż wyd. nast. W-wa 1961. — W. Ogrodziński: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — Z. Konaszewski: Pierwszy redaktor „Czasu" — L. Siemieński. *Czas* 1936 nr 149. — M. Kridl: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — J. Kleiner: Samuel Zborowski w literaturze polskiej. W książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938. — K. Michalski: Listy brata Alberta do L. Siemieńskiego. *Księga pam. na dziewięćdziesięciolecie dziennika „Czas" 1848-1938.* W-wa 1938. — Redaktorowie „Czasu". Lucjan Siemieński. Tamże. —

T. S. Grabowski: Z dziejów 1848 r. na Słowaczyźnie. Wr. 1948. — S. Kieniewicz: Konspiracje galicyjskie 1831-1845. W-wa 1950. — W. Kubacki: Legenda o rzymskim pielgrzymie. *Pam. Lit.* R. 42 (1951) z. 3/4; odb. Wr. 1952. — J. Zanoziński: Materiały do działalności L. Siemieńskiego w dziedzinie krytyki artystycznej. *Materiały do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki* 1952 nr 10/11 i nadb. — J. W. Gomulicki: Lucjan Siemieński. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — M. Grabowska: Przypisy. W wyd.: Ogrody i poeci. (Wybór pism). W-wa 1955. — M. Janion: Wybór utworów. Tamże. — M. Janion: Lucjan Siemieński, poeta romantyczny. W-wa 1955. [Rec.: K. Groniowski. *Przegl. Hist.* 1956 z. 4]. — J. Rudnicka: Komentarz i przypisy. W książce: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi (1867-1903). Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — J. Demel: Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853-1866. Wr.-Kr. 1958 *Bibl. Kr.* nr 112. — M. Grabowska, M. Janion: Lucjan Siemieński. W zbiorze: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — J. W. Gomulicki: Lucjan Siemieński. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — A. Goriaczko-Borkowska: Pieśń historyczna ziewończyków. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — M. Grabowska: Lucjan Siemieński. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — M. Grabowska: Ocena Słowackiego w kręgu „Pszonki". *Juliusz Słowacki w stopięćdziesięciolecie urodzin. Materiały i szkice.* W-wa 1959 i nadb. — T. Gospodarek: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A. *Nauki Społ.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — K. Poklewska: „Dziennik Literacki" (1852-1870) wobec ogólnopolskiej dyskusji nad powieścią. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego. Nauki Hum.-Społ.* S. I z. 20. Łódź 1961. — T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82. — J. M. Kasjan: Wernyhora. Zarys dziejów postaci w literaturze polskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* Z. 6. *Filologia pol.* Tor. 1962. — K. Poklewska: W kręgu „Ziewonii" i „Dziennika Mód Paryskich". (Z dziejów grup literackich w Galicji lat 1830-1848). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego. Nauki Hum.-Społ.* S. I z. 25. Łódź 1962. — A. Bartoszewicz: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 3. — M. Grabowska: Henryk Heine a literatura polska okresu romantyzmu. (Zarys problematyki). *Z polskich studiów slawistycznych.* Seria 2. W-wa 1963 i nadb. — M. Janion: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4. — S. Kalembka: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863. *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — H. Bernhardt-Kralowa: Michał Anioł Buonarroti w przekładach polskich. *Przegl. Hum.* 1964 nr 1. — Z. Niedziela: Vuk Karadžić i serbskie pieśni ludowe we Lwowie do roku 1864. *Pam. Słowiański* t. 14 (1964). — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964. — B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.

SIERPIŃSKI ZENON SEWERYN (1818–1843)

Krypt.: S. Z. S.

Powieściopisarz, publicysta.

Ur. 1818 w Zamościu; syn rektora tamtejszej szkoły. Dzieciństwo spędził w Zamościu. Wykształcenie otrzymał prawnicze. Interesował się i zajmował głównie historią. Należał do tzw. Cyganerii warszawskiej. Zmarł 8 lutego 1843 w ewangelickim szpitalu dla ubogich w Warszawie. Bliższe szczegóły życia nieznane.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obraz miasta Lublina. W-wa 1839. Wyd. powiększone kroniką miasta i dodatkami pt. Historyczny obraz miasta Lublina. W-wa 1843.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu General-Majorowi Markowi Albertow, gubernatorow cywilnemu guberni lubelskiej, kawalerowi wielu orderów, poświęcam.

W wyd. nast.: Obywatelom i mieszkańcom miasta Lublina to powtórne wydanie poświęca autor.

2. Nowy gabinet powieści. T. 1-3. W-wa 1840-1842. Przedr. fragm. zob. poz. 4.

Zawartość: t. 1: Maria; Bez czucia; Tajemnica; Dziennik panny Ludwiki; Astronom; t. 2: Robert-Diabeł; Pan Wojski; t. 3: Biedna Józia. Powieść obyczajowa; Gawędki: Zabójcy, czyli przykłady morderstw. (Z prawdziwych zdarzeń); Historia pana Bartosza. (Z prawdziwego opowiadania). (*Nadwiślanin* 1841 z. 1); Mądry Maciek. (Opowiadanie ojca Pafnucego); Historia o bazyliszku warszawskim. (*Piśmiennictwo Kraj.* 1841 nr 5); Sąd diabłów na Trybunale Lubelskim. Powieść. (*Niezabudka* 1841).

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Janowi Wydździe na pamiątkę chwil w Jego domu spędzonych i w dowód wysokiego szacunku poświęca autor.

Wyd. osob.: Robert-Diabeł. Powieść historyczna krajowa. W-wa 1842.

3. Treść kodeksu karzącego polskiego dla użytku tak mieszkańców jako też kandydatów na egzamina prawne sposobiących się zebrał ... W-wa 1841.

4. Pięć powieści oryginalnych. W-wa 1843. (Wyd. bezimiennie).

Zawartość: Janusz Werycha; Bez czucia; Tajemnica; Dziennik panny Ludwiki; Astronom.

Por. poz. 2.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Jaskułka* (tu: Rys dziejów Akademii Zamojskiej. 1843 s. 136-163), *Nadwiślanin* (1841; tu m. in. w t. 1: Gierada; Hergewet; Wiano; Posag; Dziedzictwo u dawnych mieszczan w Polsce; Sława; w t. 2: Miasto Grabowiec), *Niezabudka* (1841), *Orędownik Nauk.* (tu: Plan dzieła pt. Akademia Zamojska, jej dzieła i uczeni, wiadomość bibliograficzno-historyczna do dziejów literatury polskiej. 1842 nr 13), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu m. in.: Narzeczona. 1840 nr 10; Krasnystaw i okolice. 1840 nr 5-7/8), *Przegl. Warsz.* (tu m. in.: Simonides. 1840 t. 3; Stanisław z Łazów Duńczewski. 1841 t. 1; Ułamki historyczne. 1841 t. 2).

OPRACOWANIA

(Obraz miasta Lublina. Rec.). *Przegl. Warsz.* 1840 t. 1. — (Nowy gabinet powieści. Rec.): J. Majorkiewicz. *Przegl. Warsz.* 1840 t. 3; M***. *Przegl. Warsz.* 1841 t. 2; *Nadwiślanin* 1841 t. 2. — E. D. (Dembowski): (Rys dziejów Akademii Zamojskiej. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1843 t. 3 nr 26. (Tu Dembowski określił Rys dziejów ... „panegirykiem samolubstwa" i „uwielbieniem żywiołów przeciwludowych"). — H. Sk. (Skimborowicz): Słów kilka po pogrzebie S. Z. Sierpińskiego w Warszawie. *Orędownik Nauk.* 1843 nr 9. — R. Mazur (R. Zmorski): Wspomnienie Z. S. Sierpińskiego. *Tyg. Lit.* 1844 nr 20. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — S. Kawyn: Cyganeria warszawska. Z dziejów obyczajowości literackiej. W-wa 1938. — H. Syska: Syn Mazowsza. Opowieść o Romanie Zmorskim. W-wa 1953. — Z. Lewinówna: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia ... (jw.). W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.*

Zob. również: Cyganeria warszawska.

SKIMBOROWICZ HIPOLIT (1815–1880)

Pseud. i krypt.: =; ʃ | ⌐; ⊃; Dr H. S.; Dr S.; H. S.; H. Sk.; H. Skim......; H. Skimb........; Hip. Sk.........; Sfinx; Sk.; Sk....

Redaktor, wydawca, publicysta.

Ur. w 1815 w Żytomierzu na Wołyniu; syn Teodora, doktora filozofii, znanego pedagoga, i Anny z Woytkowskich. Uczył się w szkołach w Niemirowie i Międzyborzu, następnie w Liceum Krzemienieckim, a po jego likwidacji w 1833 wyjechał do Wilna. Studiował od 1834 w Akademii Medyko-Chirurgicznej trzy lata na wydziale nauk fizycznych, a dwa na wydziale nauk lekarskich. W 1839 wyjechał do Warszawy, gdzie rozpoczął działalność wydawniczą. Ożenił się z Anną Sokołowską, pisarką dla dzieci, i wszedł do grona tzw. Entuzjastów i Entuzjastek. W 1839-1841 wydawał *Gazetę Poranną* oraz jako jej dodatki w 1839 *Pismo Dodatkowe do Gazety Porannej*, a w 1840-1841 *Piśmiennictwo Krajowe*. W 1840-1842 był współredaktorem miesięcznika *Przeglądy Warszawskie*. W 1841 wydawał dziennik *Czas*. Przyjaźnił się z Teofilem Lenartowiczem. Od 1842 redagował *Przegląd Naukowy*, najpierw wspólnie z Edwardem Dembowskim, a po jego wyjeździe w 1843 sam. Równocześnie w 1846-1848 wydawał popularnonaukowy *Kalendarz warszawski* J. Ungra. We wrześniu 1848, w związku z wykryciem przez policję tzw. spisku warszawskiego, został wraz z żoną aresztowany i przez dwa lata więziony w twierdzy w Zamościu, potem przymusowo osiedlony na Wołyniu. Po kilku latach powrócił do Warszawy. W 1856-1859 był stałym współpracownikiem *Gazety Warszawskiej*. W 1859-1863 był redaktorem miesięcznika *Księga Świata*. W 1863 został sekretarzem Szkoły Głównej, a w 1868 kustoszem Biblioteki Szkoły Głównej w Warszawie. Z jego inicjatywy powstał przy Bibliotece gabinet archeologiczny. Był jednym z członków założycieli Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych. W 1866-1874 był współpracownikiem *Kuriera Codziennego*. Od 1873 był nauczycielem historii i literatury polskiej w IV Gimnazjum. Pod koniec życia został bibliotekarzem u Potockich w Wilanowie. Zmarł w Wilanowie 30 lipca 1880.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienie życia śp. Jędrzeja Śniadeckiego. W-wa 1840. (Dołączona mowa pogrzebowa ks. L. G. Trynkowskiego: Na uczczenie śp. Jędrzeja Śniadeckiego).

Dedykacje: Uczniom śp. Jędrzeja Śniadeckiego, którzy na zawsze o nim przechowają pamięć, przypisuje Spółuczeń.

Zofii Balińskiej, Ludwice i Józefowi Śniadeckim, dzieciom śp. zmarłego, jako pamiątkę po ich ojcu poświęca H. S.

2. Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie, wystawiony przez Adama Jochera. *Przegl. Warsz.* 1841 t. 1; nadb. W-wa 1841.

3. Małżeństwo dni piętnastu. W-wa 1844.

4. Taryfa domów miasta Warszawy i przedmieścia Pragi, z wielu użytecznymi informacjami. W-wa 1844.

Rodzaj przewodnika po Warszawie.

5. Przewodnik dla zwiedzających Częstochowę. W-wa 1847. (Wyd. bezimiennie).

6. Rzecz krótka o życiu i dziełach Szyllera, wydana w rocznicę stulecia urodzin jego, obchodzoną w Warszawie roku 1859. W-wa 1859.

7. Jan Heweliusz, astronom żyjący za panowań: Władysława IV, Jana Kazimierza i Jana III. J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy*. W-wa 1860; wyd. osob. pt. Żywot i prace Jana Heweliusza Gdańszczanina, żyjącego pod panowaniem czterech królów polskich. W-wa 1860.

Dedykacja: Ludwikowi Rulikowskiemu i Kajetanowi Kraszewskiemu, zwolennikom astronomii praktycznej, tę monografię przesyła autor.

8. Przyczynek do historii literatury polskiej. Powst. ok. 1860-1870. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, Arch. po Skimborowiczu. Teka XXIV nr bieżący 1/8. (119 stronic).

9. O dziennikarstwie warszawskim. Powst. ok. 1860-1870. Rkps, jw. poz. 8, Teka XXIV nr bieżący 1/12.

10. Życiorys Edwarda Dembowskiego. Powst. ok. 1860-1870. Ogł. W. Tatar-

kiewicz: Wiadomości źródłowe o Edwardzie Dembowskim. *Myśl Filoz.* 1955 z. 4.
Rkps, jw. poz. 8, Teka XXIV nr bieżący 1/16.

11. Żywot i skon Jakuba Józefa Franka. Ze spółczesnych i dawnych źródeł opisał ... *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 13 nr 338-339; toż *Przegl. Tyg.* 1866 nr 46; wyd. osob. rozszerzone pt. Żywot, skon i nauka Jakuba Józefa Franka. Ze spółczesnych i dawnych źródeł oraz z 2 rękopismów opowiedział ... W-wa 1866.

Dedykacja: J. W. Marii z hr. Mielżyńskich Bnińskiej na pamiątkę chwil spędzonych w Osieczu przypisuje autor.

12. Magdalena (Nina) z Żółtowskich Łuszczewska. (Wspomnienie pośmiertne). *Kłosy* 1869 nr 221; wyd. osob. pt. Magdalena (Nina) z Żółtowskich Łuszczewska i jej salon. Wspomnienie pośmiertne. W-wa 1869.

13. O Mikołaju Koperniku. W-wa 1873. Rkps Bibl. Nar. zniszcz. 1944.

14. Tekst historyczny w książce: Wilanów. Album widoków i pamiątek oraz kopie z obrazów Galerii Wilanowskiej, wykonane na drzewie w drzeworytni warszawskiej, z dodaniem opisów skreślonych przez dra H. Skimborowicza i W. Gersona. W-wa 1877.

15. Gabriela i Entuzjastki przez Sfinxa. *Bluszcz* 1880 nr 10-32 (z przerwami).

16. Słownik pisarzy i artystów polskich. Fragm. ogł. pt.: Alżbieta z Bobolusk. Wyjątek z przygotowanego do druku dzieła: Polki autorki, artystki i w dziejach krajowych sławne. *Przegl. Nauk.* 1844 t. 4 nr 32; pt. Polki autorki i artystki. *Bluszcz* 1879 nr 8-11, 13-17; Polki autorki, artystki i w dziejach krajowych sławne. Tamże 1880 nr 2-3, 5-7.
Rkps siedmiu tomów w bibl. Przeździeckich zniszcz. 1944. Rkps życiorysów niektórych autorów w Arch. Głównym Akt Dawnych, Arch. po Skimborowiczu.

Praca wieloletnia nie ukończona.

17. Salony warszawskie. Rkps zaginął.

Miał to być przygotowany do druku zbiór szkiców.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album warsz.* W-wa 1845 (tu: Jadwiga), *Bibl. Warsz.* (1847), *Bluszcz* (tu m. in.: Humor, humoreski i humoryści nasi. 1879 nr 20-22), *Czas* (red. 1841), *Dwutyg. Lit.* (tu: Anna Krakowianka, Anna z Krakowa. 1844/45 nr 19, 22; toż *Athenaeum* 1845 t. 1), *Gaz. Codz.* (1857-1861), *Gaz. Pol.* (1861-1863), *Gaz. Por.* (red. 1839--1841), *Gaz. Warsz.* (1843, 1852, 1856--1858), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (1859-1862), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (red. 1846-1848), *Kłosy* (1869, 1878-1879), *Korespondent Płocki* (1880), *Księga Świata* (1853-1858; red. 1859-1863), *Kur. Codz.* (współprac. 1866-1878; tu m. in.: Żmichowska Narcyza (Gabriela). Wspomnienie pośmiertne. 1876 nr 287-288; F. M. Sobieszczański jako historiograf, literat i archeolog. 1878 nr 128-129, 131-133; Fr. Henryk Lewestam. 1878 nr 290-291), *Kur. Warsz.* (tu: Poezje Józefy Prusieckiej. 1841 nr 263), *Pismo Dod. do Gaz. Por.* (red. 1839), *Piśmiennictwo Kraj.* (red. 1840-1841), *Przegl. Nauk.* (współred. 1842-1843; red. 1843-1848; tu m. in.: Bibliografia. 1843 t. 2 nr 13; t. 3 nr 19; Wiadomość o rękopismach autora Pojaty. 1844 t. 3 nr 23; J. I. Kraszewski i ostatnie pisma jego. 1844 t. 3 nr 24), *Przegl. Warsz.* (współred. 1840-1842), *Przyj. Dzieci* (1862--1863), *Teka Wil.* (tu: Jeszcze o Zorianie Chodakowskim, czyli Adamie Czarnockim. 1858 nr 6), *Tyg. Ilustr.* (1865-1878; tu m. in.: Pałac Kazimierzowski i Biblioteka Główna w Warszawie. 1865 t. 12 nr 308-309, 312; Leon Dembowski. 1878 t. 5 nr 114; Leon Rogalski. 1878 t. 5 nr 123).

Rkpsy wielu prac Skimborowicza znajdują się w Arch. Głównym Akt Dawnych, Arch. Publ. Potockich.

Przekłady

1. E. Sue: Zemsta Hiszpanki, romans z czasów Richelieugo. T. 1-4. W-wa 1847.

2. F. R. Chateaubriand: Atala. W-wa 1853 *Skarbiec Arcydzieł Piśmienniczych Europy.*

3. C. Cantù: Historia powszechna. T. 6. Od rozdziału o Fryderyku Rudobrodym do końca tomu. W-wa 1854.

Tłumaczem dzieła był L. Rogalski.

4. C. Schmid: Powieści. W-wa 1854.

Prace edytorskie

1. W. Hugo: Wybór poezji pomniejszych. Przekład B. Kicińskiego. W-wa 1840.

2. (Z. Fisz): Konaszewicz w Białogrodzie. Tragedia oryginalnie po polsku z dziejów Ukrainy napisana. Przedmowa... *Przegl. Nauk.* 1843 t. 4 nr 33-36; wyd. osob. W-wa 1845. (Wyd. bezimiennie).

3. J. G. Byron: Niektóre poemata. Z oryginału przełożył Antoni Zawadzki. W-wa 1846.

4. Album malownicze. Wizerunki z dziedziny natury, sztuki, dziejów i życia. W-wa 1849 (na okładce: 1848).

Zbiór szkiców przeważnie anonimowych.

5. Wybór rozrywek dla różnego wieku płci obojej, ze wzorowych pisarzy polskich dawnych i teraźniejszych zebrany. Cz. 1-2. W-wa 1853.

6. A. Krzyżanowski: Dawna Polska ze stanowiska jej udziału w dziejach postępującej ludzkości skreślona w jubileuszowym Mikołaja Kopernika roku 1843, a teraz nowo uporządkowana, przejrzana i życiorysem autora powiększona przez... Cz. 1-2. W-wa 1857.

7. Literatura dla młodzieży płci obojej, ze wzorowych pisarzy polskich zebrana. Cz. 1-2. W-wa 1862.

8. Specimen photographicum titulorum, quos habent Biblia eorumque partes singulae in polonicum versa, aut in Polonia edita. Zbiór fotograficzny odbić kart tytułowych 30 najrzadszych Biblii polskich. W-wa 1865.

Wyd. w kilkudziesięciu egzemplarzach.

9. Materiały do historii masonów polskich. Fragm. ogł. *Korespondent Płocki* w 1880. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, Arch. Publ. Potockich.

Olbrzymi zbiór materiałów. Korzystali z nich m. in.: W. Smoleński: Przewrót umysłowy w Polsce wieku XVIII. W-wa 1891 i wyd. nast.; S. Załęski: O masonerii w Polsce ... Kr. 1908.

Listy

1. Do M. Wiszniewskiego 5 listów z 1839-1844. Ogł. *Kronika Rodz.* 1886 nr 21-22; 1887 nr 8.

2. Do M. Grabowskiego 3 listy z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 1160.

3. Do Redakcji Bibl. Warsz. z 1842. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

4. Do J. Majera z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

5. Do H. Schmitta 3 listy z 1858-1860. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

6. Do J. Działyńskiego 4 listy z 1871, 1873 i b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.

7. Do Z. Celichowskiego 3 listy z 1875-1879. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Bibl. 59.

8. Do S. Buszczyńskiego 3 listy z 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

9. Do Anieli (Dembowskiej?) z 1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 4530.

10. Do A. Bielowskiego, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 2432/II.

11. Do J. Dobrzańskiego, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

12. Do B. Podczaszyńskiego 2 listy nie dat. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

13. Do A. Szabrańskiego, nie dat. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

14. Do K. W. Wójcickiego, nie dat. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 717.

15. Listy (nie podano adresatów). Rkps Ossol. sygn. 3604/II.

16. Listy do Skimborowicza z 1839-1879 od wielu osób. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, Arch. Skimborowicza. Teka XXV nry bieżące 54-235.

OPRACOWANIA

B. Moraczewska: Dziennik. Powst. 1836-1863. Wyd. L. Dobrzyńska-Rybicka. *Przegl. Wielkopol.* 1911 t. 1; wyd. osob. Poz. 1911. — (Małżeństwo dni piętnastu. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — K. Estreicher, M. i F. Faleńscy: Korespondencja ... (1867-1903). Wyd. J. Rudnicka. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. w książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Wyd. M. Opałek. W-wa 1962. — Wspomnienia pośmiertne: F. *Biesiada Lit.* 1880 nr 240; P. Jaxa Bykowski. *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 10 nr 242; Borzywój (W. Korotyński). *Tyg. Powsz.* 1880 t. 1 nr 37; S. K. (Krzemiński). *Bluszcz* 1880 t. 16 nr 31; A. Pług (A. Pietkiewicz). *Kłosy* 1880 t. 31 nr 789; *Bibl. Warsz.* 1880 t. 3; *Kronika Rodz.* 1880 nr 16; *Kur. Codz.* 1880 nr 169. — Zbiory po śp. H. Skimborowiczu. *Kur. Codz.* 1881 nr 243. — (js): Rękopisy. *Kur. Por.* 1883 nr 241. — (js): Zbiory po śp. H. Skimborowiczu. *Kur. Por.* 1883 nr 239. — E. M. Galli: Pamiętniki. Powst. przed 1893. Ogł. L. P. *Przegl. Nar.* 1913 t. 12 nr 8. —

T. Boy Żeleński: Przypisy w książce: N. Żmichowska: Poganka. Kr. 1930 *BN* I, 121; toż wyd. 2 przejrzane Wr. 1950. — S. Pigoń: Jan Kochanowski w sądach

romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Kr. 8 i 9 czerwca 1930.* Kr. 1931 i nadb.; przedr. w książkach: Na wyżynach romantyzmu. Kr. 1936; Studia literackie. Kr. 1951. — J. W. Gomulicki: Zabłąkany pielgrzym. Rzecz o Ludwiku Norwidzie. *Przegl. Współcz.* 1935 t. 55 nr 163-164. — J. Rudnicka: Listy Edwarda Dembowskiego do współredaktora (1841-1843). *Pam. Lit.* R. 46 (1955) z. 2 i nadb. — J. Rudnicka: Listy Henryka Kamieńskiego do H. Skimborowicza (1842-1845). *Studia i materiały do dziejów nauki polskiej.* R. 3 (1955) i nadb. — W. Tatarkiewicz: Wiadomości źródłowe o Edwardzie Dembowskim. *Myśl Filoz.* 1955 z. 4. — Z. Sudolski: Inedita wieku XIX w zbiorach Skimborowicza. *Pam. Lit.* R. 47 (1956) z. 3 i nadb. — J. Rudnicka: Przypisy w książce: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi (1867-1903). Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — M. Żmigrodzka: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — A. Zajączkowski: „Przegląd Naukowy". (Przyczynek do dziejów pisma). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). Łódź 1958 i nadb. — Z. Lewinówna: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pamiętników Pol. i Obcych.* — S. Borowkin: Z nie drukowanej korespondencji Augusta Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XV (1960) i nadb. — Z. Sudolski: Nieznane archiwum Lenartowiczowskie. *Przegl. Hum.* 1960 nr 2. — W. Semkowicz: Przewodnik po zbiorze rękopisów wilanowskich. Uzupełnił i przygotował do druku P. Bańkowski. W-wa 1961. — H. Pańczyk: Twórczość literacka Narcyzy Żmichowskiej. Poz. 1962. — W. Benedyktowicz: Hipolit Skimborowicz, dziennikarz — bibliograf — bibliotekarz. *Roczn. Uniw. Warsz.* t. 5 (1964) z. 1 i nadb.

SKOBEL FRYDERYK KAZIMIERZ (1806–1876)

Krypt.: F. S.

Profesor medycyny.

Ur. 23 listopada 1806 w Warszawie; syn Daniela i Julianny z Korszów. Naukę rozpoczął w domu, ale już w 1813, po śmierci ojca, wysłano go do Lwowa pod opiekę wuja. Tam ukończył gimnazjum akademickie i w 1822-1824 uczęszczał na wydział filozoficzny uniwersytetu. W 1825 wyjechał do Wiednia i przez dwa lata studiował nauki przyrodnicze. W 1827 przeniósł się na Wszechnicę Jagiellońską w Krakowie i tu w 1833 uzyskał doktorat na wydziale medycznym. W powstaniu listopadowym wziął udział jako lekarz polowy. W 1834 został profesorem patologii i nauk farmaceutycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wykładał 42 lata, sześciokrotnie był obierany dziekanem wydziału lekarskiego, a w 1869 rektorem uniwersytetu. W 1837 zawarł małżeństwo z Florentyną Czyżówną. Poza naukami związanymi z zawodem interesował się historią i słownictwem. Miał opinię wielkiego purysty językowego. Był jednym z założycieli i w 1862-1872 współredaktorem *Przeglądu Lekarskiego.* Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego i Akademii Umiejętności, gdzie piastował godność przewodniczącego Wydziału Filologicznego, oraz członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu i wszystkich krajowych towarzystw lekarskich, a także niektórych zagranicznych. W 1869 posłował na sejm krajowy we Lwowie. Zmarł w Krakowie 25 listopada 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. Uwagi nad niektórymi wyrazami lekarskimi. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 z. 3; odb. Kr. 1835; (c. d.:) Objaśnienia spostrzeżeń nad wyrazami lekarskimi, umieszczonych w t. 3 Kwartalnika Naukowego. Kr. 1836. (Współautor: J. Majer).

2. O pojęciu choroby ze stanowiska filozofii natury. *Pam. Nauk.* 1837 t. 2; odb. z podtyt. Napisał i na publicznym posiedzeniu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego dnia 20 maja 1837 r. odczytał... Kr. 1837.

3. Słownik anatomiczno-fizjologiczny. *Roczn. Wydz. Lekarskiego w U. J.* t. 1

(1838); odb. Kr. 1838. (Współautor: J. Majer).

4. Słownik niemiecko-polski wyrazów lekarskich. W książce: J. Bętkowski: Słownik podręczny niemiecko-polski podług Lindego, Mrongoviusa, Bandtkiego i innych ułożony oraz zawierający słownik ... Kr. 1840; wyd. osob. pt. Niemiecko-polski słownik wyrazów lekarskich. Kr. 1842. (Współautor: J. Majer).

5. Wiadomość o stanie wydziału lekarskiego w Szkole Głównej Krakowskiej za rządu austriackiego, podana przez ... *Roczn. Wydz. Lekarskiego w U. J.* t. 5 (1842); odb. Kr. 1842.

6. Wiadomość o stanie wydziału lekarskiego w Szkole Głównej Krakowskiej od r. 1809 do r. 1817, podana przez ... *Roczn. Wydz. Lekarskiego w U. J.* t. 6 (1843); odb. Kr. 1843.

7. Obrazki wód podgórskich. 1. Krynica w roku 1856; 2. Bardyjów; 3. Żegiestów; 4. Żulin. *Roczn. ces.-król. Tow. Nauk. Kr. z r. 1857* poczet III t. 1 (1858); odb. Kr. 1858.

8. Gleichenberg w lecie 1863 r. Wspomnienie z pobytu tamże w mies. sierpniu 1863 r. *Przegl. Lekarski* 1864 nr 1-8; odb. Kr. 1864.

9. Życiorys Floriana Sawiczewskiego. Dat. 29 grudnia 1863. Ogł. A. Wrzosek. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 14 (1934); odb. Poz. 1934.

10. Słownik łacińsko-polski wyrazów lekarskich. Kr. 1868. (Współautor: A. Kremer).

11. Żywot Sebastiana Girtlera. *Roczn. Tow. Nauk. Kr. Dział Nauk Moralnych* poczet III t. 17 (1869); odb. Kr. 1869.

12. O zepsuciu języka polskiego w dziennikach i w mowie potocznej, osobliwie w Galicji. Spostrzeżenia i uwagi. *Roczn. ces.-król. Tow. Nauk. Kr. Dział Nauk Moralnych* t. 18 (1870); odb. Kr. 1870; wyd. 2 powiększone pt. O skażeniu języka polskiego ... Kr. 1871; wyd. 3 powiększone Kr. 1872. Dalsze części pt. O skażeniu języka polskiego w dziennikach i w innych pismach, osobliwie w Galicji. Spostrzeżenia i uwagi. Poczet drugi. Kr. 1874; poczet trzeci. Kr. 1877.

Dedykacje: wyd. 1870, 1871, 1872: Pamięci zmarłego przyjaciela Jana Nep. Deszkiewicza, wielkiego miłośnika i znawcy języka polskiego, pisemko niniejsze poświęca autor.
Wyd. 1874: Wychowańcom Uniwersytetu Jagiellońskiego uwagi niniejsze poświęca autor.
Wyd. 1877: Józefowi Majerowi, prezesowi Akademii Umiejętności, w upominku rzadkiej podobno, bo wypadkami przez pół wieku nienaruszonej przyjaźni, towarzyszowi w każdym zawodzie życia swego, poświęca autor.

13. Jaworze w roku 1871. Rzecz czytana na posiedzeniu oddziału nauk przyrodniczych i lekarskich Towarzystwa Naukowego Krakowskiego dnia 11 listopada 1871. *Przegl. Lekarski* 1872 nr 2, 4; odb. Kr. 1872.

14. Dr Józef Jakubowski. Szkic biograficzny. *Przegl. Lekarski* 1874 nr 35; odb. Kr. 1874.

15. Dr Franciszek Kostecki, drugi z kolei profesor kliniki lekarskiej w Szkole Głównej Krakowskiej. Szkic biograficzny. *Przegl. Lekarski* 1874 nr 5-7; odb. Kr. 1874.

16. Pamiętnik uroczystości otwarcia Szkoły Głównej w Zagrzebiu dnia 19 października 1874. *Przegl. Lekarski* 1874 nr 49-52; odb. Kr. 1874.

17. Moje wspomnienia (1812-1876). Powst. 1872-1876. Z autografu wydał i wstępem zaopatrzył A. Wrzosek. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 1 (1924) z. 1-2; odb. Poz. 1924.

Ponadto prace z zakresu lecznictwa i historii medycyny.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Enc. powsz.* Orgelbranda (1859-1867), *Pam. Nauk.* (1837), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (tu m. in.: O chorobach właściwych rozmaitym narodom kuli ziemskiej. 1835 t. 1 z. 1-2), *Przegl. Lekarski* (1862--1876), *Roczn. Wydz. Lekarskiego w U. J.* (1838-1844; tu m. in.: Wspomnienie o życiu i pracach naukowych R. J. Czerwiakowskiego. 1838 t. 1), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1843-1870; tu m. in.: Wiadomość o życiu Fryderyka Hechla, prof. wydziału lekarskiego w Uniw. Jagiel. t. 7 (1852) *Oddział Nauk Moralnych*).

Przekłady

H. E. Richter: Wykład terapii fizjologicznej. Przełożył i uzupełnił ... Cz. 1-2. Kr. 1855-1856.

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego z 1871. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6532.

2. Do S. Nowińskiego 8 listów z 1873--1875. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

3. Do J. i S. z Libeltów Łepkowskich z 1876. Rkps Bibl. Nar. sygn. 90; zniszcz. 1944.

4. Do A. Walickiego 3 listy z 1876. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2976.

5. Moja ostatnia wola. Dat. Kraków, dnia 9 lipca 1860; dodatek dat. Kraków, dnia 15 października 1876. Ogł. A. Wrzosek w dodatku do wyd.: Moje wspomnienia, zob. Twórczość poz. 17.

6. Materiały do życiorysów wybitnych lekarzy polskich. Powst. 1844. Ogł. A. Wrzosek: Profesorowie wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Jagiellońskim w r. 1844 w oświetleniu F. Skobla. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 13 (1933); odb. Poz. 1933.

Bibliografię podaje S. Kośmiński: Słownik lekarzów polskich. W-wa 1883.

OPRACOWANIA

J. F. Trojański: Spostrzeżenia nad niektórymi polsko-lekarskimi wyrazami w wykładzie chorób. *Kwart. Nauk.* 1836 t. 3. — L. Gąsiorowski: Do F. Skobla 2 listy z 6 czerwca 1851 i 13 lipca 1856. Ogł. A. Wrzosek: Listy Ludwika Gąsiorowskiego do F. Skobla. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 1 (1924) z. 3/4. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — Nekrologi: (J. z Ś.) (A. H. Kirkor). *Dzien. Poz.* 1876 nr 277; Dr H. Łuczkiewicz. *Kłosy* 1876 t. 2 nr 598; W. Ściborowski. *Tyg. Ilustr.* 1876 t. 2 nr 50-51; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 3. — J. Majer: Przemowa nad zwłokami prof. F. K. Skobla dnia 28 listopada 1876 roku. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 3; odb. Kr. 1877. — J. Oettinger: Kilka rysów zdjętych z życia F. K. Skobla. Listek wspomnienia rzucony na świeżą mogiłę przez wdzięcznego ucznia, przyjaciela i kolegę... na wieczorku Czytelni Akademickiej d. 12 stycznia 1877. Kr. 1877. — Wiadomo czytelnikom naszym... *Tyg. Ilustr.* 1877 t. 3 nr 61. (O udziale w pracach nad zmianą pisowni). — S. Kośmiński: Słownik lekarzów polskich. W-wa 1883. — A. Wrzosek: Rzut oka na rozwój czasopiśmiennictwa lekarskiego polskiego ze szczególnym uwzględnieniem pięćdziesięciolecia „Przeglądu Lekarskiego". *Przegl. Lekarski* 1911 nr 28; odb. Kr. 1911. — R. Wierzbicki: Bibliografia słownictwa lekarskiego polskiego. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* t. 1 (1924) z. 3/4. — R. Wierzbicki: Historia słownictwa lekarskiego polskiego. Tamże t. 1 z. 1-2. — A. Wrzosek: Wstęp w wyd.: Moje wspomnienia (1812-1876). Tamże t. 1 z. 1; odb. Poz. 1924. — A. Wrzosek: Przedmowa wydawcy. W wyd.: Życiorys Floriana Sawiczewskiego. Tamże t. 14 (1934); odb. Poz. 1934.

SŁOWACKI JULIUSZ (1809–1849)

W tomie oddzielnym.

SŁOWACKI WŁADYSŁAW (1826–1858)

Poeta-narrator.

Ur. 5 listopada 1826 w Iliaszówce na Wołyniu; syn Erazma i Anny z Rohozińskich. Był stryjecznym bratem Juliusza. Ożenił się z Aleksandrą Witkowską i osiadł w jej majątku Drenniki w powiecie żytomierskim. W 1855 po śmierci Salomei Słowackiej Bécu, matki Juliusza, na podstawie jej testamentu został głównym spadkobiercą jej majątku i różnych pamiątek po Juliuszu. Prowadził życie awanturnicze. Zabiwszy w pojedynku sąsiada, Piotra Trypolskiego, uciekł za granicę. Po roku wrócił z Bukaresztu z paszportem holenderskim i popełnił samobójstwo 28 kwietnia 1858 w Brodach. Bliższe szczegóły życia nieznane.

TWÓRCZOŚĆ

1. O przykazkach, pieśniach i skazkach ukraińskich. Powst. 1844. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1901; zniszcz. 1944.

Rękopis został przesłany przez Aleksandrę Słowacką Agatonowi Gillerowi.

2. Narracje. Kijów 1847.

Zawartość: Wstęp; Cztery obrazy; Szósty zmysł; Świat artystów; Trzy pocałunki; Purytanie; Chiromantyk; Pół-sen; Gorączka pasji; Człowiek zręczny; Ludzie świata.

3. Uścisk trupa. Powiastka. Rkps.

Ponadto po śmierci autora kilka dumek w duchu J. B. Zaleskiego ogł. J. Prusinowski: Jeszcze słów kilka o Juliuszu Słowackim i próbki pism Władysława Słowackiego. *Gaz. Codz.* 1860 nr 225 (tu: Ukrainki. Dumki 1, 2, 3, 4, 5). Przedr. dumek 1, 2, 3 w art.: Rodzina poetów. *Kółko Rodz.* 1860 nr 27.

OPRACOWANIA

J. Słowacki: Do W. Słowackiego list dat. Paryż, 14 marca 1845. Ogł. J. Prusinowski: Jeszcze słów kilka o Juliuszu Słowackim i próbki pism W. Słowackiego. *Gaz. Codz.* 1860 nr 225; przedr. m. in. w art.: Rodzina poetów. *Kółko Rodz.* 1860 nr 27; przedr. H. Biegeleisen: Ze stosunków rodzinnych Juliusza Słowackiego. *Bibl. Warsz.* 1895 t. 4. — J. I. Kraszewski: (Narracje. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1849 nr 53. — S. Bécu: Do T. Łukaszewicza 2 listy z 13 lutego i 22 marca 1850; testament z 25 lipca 1855. Ogł. H. Biegeleisen, jw.; listy przedr. S. Makowski i Z. Sudolski: W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Juliusza Słowackiego. W-wa 1960 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 1. — S. Januszewski: Do L. Michalskiego list z 29 grudnia 1855. Ogł. S. Makowski i Z. Sudolski, jw. — J. Prusinowski: Jeszcze słów kilka o Juliuszu Słowackim..., jw.; fragm. przedr. w art.: Rodzina poetów, jw. — A. Słowacka: Do A. Gillera 16 listów z 1876-1886. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1901; zniszcz. 1944. (Materiały do życiorysu). — S. Konopacki: Pamiętniki. Powst. przed 1884. Wyd. z przedmową J. A. Święcickiego. T. 1. W-wa 1899 s. 71-72. — H. Biegeleisen: Ze stosunków rodzinnych Juliusza Słowackiego. *Bibl. Warsz.* 1895 t. 4. — W. Trąmpczyński: Stryjeczny brat autora „Balladyny". *Wędrowiec* 1899 nr 26. (Tamże przypis A. Pługa). — W. Lasocki: Wspomnienia z mojego życia. Powst. przed 1921. Wyd. M. Janik i F. Kopera. T. 1. Kr. 1933. — S. Makowski i Z. Sudolski: Przypisy w książce: W kręgu bliskich poety, jw.

SOBIESZCZAŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN (1814–1878)

Krypt.: F. M. S.; F. M. Sob.; F. Max. S.

Historyk, publicysta.

Ur. 10 października 1814 w Bychawie, powiat lubelski; syn Stanisława, ogrodnika w dobrach księcia Scipio del Campo. Uczęszczał do szkoły parafialnej w Horochowie na Wołyniu, następnie uczył się ogrodnictwa w Krzemieńcu przy ogrodzie botanicznym Liceum Krzemienieckiego. W 1831 przekradł się do Sandomierza i zaciągnął do oddziału generała Samuela Różyckiego. Po upadku powstania przedostał się do Galicji. Był bibliotekarzem w Dzikowie u Tarnowskich. Kształcił się razem z synem hrabiego, któremu towarzyszył w 1833 w podróży do wód badeńskich. W 1834 przybył do Krakowa. Tam odbył praktykę drukarską u Antoniego Helcla, któremu pomagał również przy redagowaniu *Kwartalnika Naukowego*. W 1837 udał się za granicę. Czas jakiś pracował w drukarni Fryderyka Brockhausa w Lipsku, po czym w poszukiwaniu dalszej praktyki drukarskiej zwiedził zachodnie i południowe Niemcy, Belgię, Anglię i Francję. W Paryżu pracował w drukarni Bourgogne, tam poznał Eustachego Januszkiewicza. Po powrocie do Krakowa w końcu 1838, podczas starań o otrzymanie paszportu na wyjazd do Saksonii, udowodniono mu sfałszowanie dokumentów osobistych i jako pochodzącego z Królestwa wydano władzom rosyjskim. Oskarżony o udział w powstaniu i o ucieczkę za granicę, więziony był w Kielcach i w Cytadeli warszawskiej. Obietnicą ułaskawienia wydobyto odeń ważne zeznania dotyczące działalności emigrantów, m. in. wskazał rządowi rosyjskiemu siedziby wydawnictw Towarzystwa Demokratycznego. W 1840 udał się jako konfident rządu rosyjskiego za granicę pod nazwiskiem Jana Müllera celem nawiązania stosunków z wybitniejszymi emigrantami. Przebywając w Paryżu słuchał wykładów Adama Mickiewicza i Juliusza Micheleta. Po powrocie do kraju opracował dla władz rosyjskich zarys stosunków emigracji z rewolucjonistami zachodnioeuropejskimi. W 1846 pracował jako urzędnik Biblioteki Głównej Królestwa i równocześnie był redaktorem *Kmiotka*. W 1852 został członkiem warszawskiego Ko-

mitetu Cenzury, a w 1862 prezesem Komitetu Cenzury i redaktorem *Dziennika Powszechnego*, popierającego politykę Aleksandra Wielopolskiego. W 1863 został zwolniony ze służby rządowej. W 1857-1862 redagował *Kalendarz wydawany przez Obserwatorium Astronomiczne Warszawskie*. W 1859-1868 był redaktorem haseł działu geografii, archeologii i biografii pisarzy polskich w *Encyklopedii powszechnej* Orgelbranda; w 1872-1877 był głównym redaktorem *Encyklopedii ogólnej wiedzy ludzkiej*, wydanej przez Józefa Ungra. Zmarł 3 czerwca 1878 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wiadomości historyczne o sztukach pięknych w dawnej Polsce, zawierające opis dziejów i zabytków budownictwa, rzeźby, snycerstwa, malarstwa i rytownictwa, z krótką wzmianką o życiu i dziełach znakomitych artystów krajowych lub w Polsce zamieszkałych. T. 1-2. W-wa 1847-1849.

2. Rys historyczno-statystyczny wzrostu i stanu miasta Warszawy od najdawniejszych czasów aż do 1847 roku. (Z ryciną). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 1-4; odb. W-wa 1848.

3. Bieg życia i prace naukowe Michała Pełki Polińskiego. *Bibl. Warsz.* 1848 t. 4 i nadb.

4. O cynkografii i drukach anastatycznych z powodu doświadczeń p. Seweryna Oleszczyńskiego i listu tegoż w Bibl. Warszaw. na miesiąc wrzesień na str. 623 umieszczonego. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 4; odb. W-wa 1849.

5. Dopełnienia i poprawki pierwszej części rozprawy p. Juliana Bartoszewicza pod tytułem: Kościół Śgo Andrzeja w Warszawie, w Bibliotece Warszawskiej na miesiąc luty r.b. umieszczonej. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 2; odb. W-wa 1850.

6. O życiu i sprawach Krzysztofa z Arciszewa Arciszewskiego, generała artylerii i pułkownika piechoty w wojsku holenderskim kompanii zachodnioindyjskiej w Brazylii, a następnie generała artylerii koronnej w dawnej Polsce. W-wa 1850.

7. O życiu i pracach piśmiennych Marcina i Joachima Bielskich. W książce: Joachima Bielskiego dalszy ciąg Kroniki polskiej..., zob. Prace edytorskie poz. 4.

8. Wycieczka archeologiczna w niektóre strony guberni radomskiej odbyta w miesiącu wrześniu r. b. przez ... (Z ryciną). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 4 - 1852 t. 2; odb. W-wa 1852.

Dedykacja: Pisana i poświęcona Jaśnie Wielmożnemu P. A. Muchanow, kuratorowi okręgu szkolnego warszawskiego.

9. Kilkanaście dni w powiecie opoczyńskim jako przyczynek do podróży archeologicznej po kraju. W-wa 1853. Przedr. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 154-161.

10. Przewodnik po Warszawie z planem miasta ozdobionym 10cią rycinami na stali. W-wa 1857.

Toż w skróceniu w jęz. franc. pt. Guide de l'étranger à Varsovie. W-wa 1857; toż w jęz. niem. pt. Freundenführer in Warschau. W-wa 1857.

11. Wiadomość historyczno-bibliograficzna o kalendarzach wychodzących w Warszawie od najdawniejszych czasów aż do 1863 roku. J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. ilustr. na r. 1864*. W-wa 1863 s. 6-14, i odb.

12. Historia miasta Warszawy. T. 1-3. Rkps powst. przed 1866. Fragm. ogł. pt.: O najdawniejszej pieczęci miasta Warszawy. *Bibl. Warsz.* 1848 t. 4; Kościół Śgo Jana w Warszawie; Brama Krakowska w Warszawie; Kamienica przy ulicy Daniłowiczowskiej nr 617 w Warszawie. (Dawniej Biblioteka Załuskich). S. Strąbskiego *Kalendarz, czyli Rocznik na r. przestępny 1852*. W-wa 1851 i odb.; Pałac i Łazienki królewskie. *Kalendarz powsz. na r. przestępny 1852*. W-wa 1852; Pogląd na postać miasta Warszawy w rozmaitych czasach i zmianach aż do dnia dzisiejszego. *Taryfa* Świtkowskiego *na r. 1852*. W-wa 1852 i odb.; Pochodzenie nazwisk, położenie ulic i rozległość ulic miasta Warszawy, czyli spis abecadłowy ulic pod względem topograficznym, etymologicznym, historycznym. J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. na r. 1856*. W-wa 1855 i odb.; Pochodzenie nazwisk pałaców, kamienic, placów i ogrodów w mieście Warszawie, czyli spis abecadłowy takich posiadłości, które od dawna ustalone a osobliwe mają nazwiska. Tamże, *na r. 1857*. W-wa 1856 i odb.; Ulica Miodowa. Wyjątek z trzeciego tomu historii Warszawy w rękopisie. *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 3. W-wa 1858 i odb.; Nowolipie i Nowolipki. (Ustęp z przygotowanej do druku Historii Warszawy). J. Ungra *Kalen-*

darz ... na r. 1862. W-wa 1861; O dawnym magistracie Warszawy. Ustęp z jednego rozdziału historii tego miasta. Tamże, *na r. 1863.* W-wa 1862; Dawne urządzenia w Warszawie. Tamże, *na r. 1865.* W-wa 1864; Kościół pobernardyński w Warszawie. *Tyg. Ilustr.* 1865 nr 277; Ulica Leszno w Warszawie. J. Ungra *Kalendarz ... na r. 1868.* W-wa 1867; Ulica Senatorska. Tamże, *na r. 1869.* W-wa 1868; Ulica Nowy Świat. Tamże, *na r. 1870.* W-wa 1869; Ślady warownych murów w Warszawie odkryte w roku 1870. J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr. na r. 1871.* W-wa 1870; Pałac zwany Krasińskich przy ulicy Długiej. Tamże, *na r. 1872.* W-wa 1871; Ulica Ogrodowa. J. Ungra *Kalendarz... na r. 1872.* W-wa 1871; Dawne zgromadzenia i obrady miejskie w Warszawie, istniejące do XVIII w. Tamże, *na r. 1873.* W-wa 1872; Opowiadania o Warszawie, jej przeszłości i pamiątkach miasta. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 3-4; Dzieje dobroczynności w Warszawie do końca zeszłego wieku. J. Ungra *Kalendarz... na r. 1874.* W-wa 1873; Straż miejska i Towarzystwo Strzeleckie w dawnej Warszawie. J. Jaworskiego *Kalendarz ... na r. 1874.* W-wa 1873; O dawnym magistracie miasta Warszawy do końca XVIII w. Tamże, *na r. 1876.* W-wa 1875; Pogląd na postać Warszawy w różnych epokach od najdawniejszych do naszych czasów. *Gaz. Pol.* 1875 nr 111-112; Spis bibliograficzny planów i widoków m. Warszawy. J. Ungra *Kalendarz ... na r. 1876.* W-wa 1875; Dawne prawa miejskie w Warszawie do końca XVI stulecia. Tamże, *na r. 1877.* W-wa 1876; Flora i fauna m. Warszawy. Ustęp z opisu tego miasta. Tamże, *na r. 1878.* W-wa 1877; Dawne archiwa miasta Warszawy. *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 131.

Artykuły dotyczące Starego Miasta przedr. A. Kraushar pt. Dzielnica Staromiejska w Warszawie. Szkice historyczno-obyczajowe F. M. Sobieszczańskiego. I. W-wa (1914) *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 841.

13. Opis kościołów ośmiu diecezyj Królestwa Polskiego. Rkps powst. przed 1866.

Wiadomość wg *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866).

14. Słownik pisarzy. Rkps powst. przed 1866.

Wiadomość, jw. poz. 13.

15. Słownik geograficzny Polski. Rkps powst. przed 1866.

Wiadomość, jw. poz. 13.

16. Warszawa. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867) s. 416-507; odb. W-wa 1867.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lit.* K. W. Wójcickiego. T. 2. W-wa 1849 (tu: Poszukiwania historyczno-bibliograficzne do żywotów znakomitych uczonych polskich i dzieł ich szczególnie czynione przez ... (Rodzina Bielskich herbu Prawdzic), s. 355-424), *Bibl. Warsz.* (1847-1853, 1869, 1872; tu m. in.: Wiadomości o nowo odkrytych zabytkach sztuk pięknych ze średnich wieków dawnej Polski. 1847 t. 4; Czy w literaturze naszej było dwóch współczesnych sobie Stanisławów Sarnickich? 1869 t. 2; Opisanie książki wydanej w 1535 r. przez Andrzeja Glabra z Kobylina pt. „Problemata Aristotelis" i sprostowanie zdań o tym dziele. 1869 t. 2; Przyczynek mogący posłużyć do objaśnienia sprawy tyczącej się wydania Biblii królowej Zofii. 1872 t. 3), *Dzien. Powsz.* (red. 1861-1863), *Enc. powsz.* Orgelbranda (współred. 1859-1868), *Enc. ogólna wiedzy ludzkiej* (red. 1872-1877), *Gaz. Pol.* (1875), S. Strąbskiego *Kalendarz, czyli Rocznik na r. przestępny 1852.* W-wa 1851, J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr. na r. ...* (1871-1877), *Kalendarz powsz. na r. przestępny 1852.* W-wa 1852; J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. ilustr. na r. ...* (1856-1878), *Kalendarz wyd. przez Obserwatorium Astronomiczne Warsz.* (red. 1857-1862), *Kmiotek* (red. 1846), *Kronika Rodz.* (1869/70 nr 7), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856-1857), *Kur. Warsz.* (tu m. in.: O sobótkach śtojańskich. 1848 nr 164; Dożynki. 1848 nr 200; Wigilia Bożego Narodzenia. 1848 nr 343), *Kwart. Nauk.* (współred. 1835-1836), *Taryfa* Świtkowskiego *na r. 1852.* W-wa 1852, *Tyg. Ilustr.* (1859-1878; tu wiele drobnych artykułów historycznych i biograficznych, m. in.: Pieskowa Skała. 1861 nr 96; Marcin Bielski. 1861 nr 118; Albrecht Stanisław Radziwiłł, kanclerz wielki litewski. 1863 nr 212; Kaźmirz Dolny nad Wisłą. 1865 nr 281; Rynek w Pińczowie. 1865 nr 290; Nowe źródło historyczne do pierwszych lat XVIII wieku. 1872 nr 242; Lwów. 1873 nr 293; Początek herbów w Polsce. 1876 nr 53), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 3. W-wa 1858.

Przekłady

1. A. Skalkowski: Zamek w Międzyborzu. (Wyjątek z notatek podróży odbytej w r. 1843). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 1.

2. Wiadomość statystyczna o stanie za-

kładów naukowych Okręgu Naukowego Warszawskiego w roku 1847 oraz tabele porównawcze z lat 1846 i 1847. (Z rosyjskiego tłumaczył F. M. S.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3.

3. A. Załuski: Nota własnoręczna biskupa Załuskiego podana królowi Stanisławowi Augustowi. (Ze zbioru i tłumaczenia F. M. S.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2.

Prace edytorskie

1. Bezkrólewie po śmierci Augusta III. (Wyjątek z pamiętników współczesnych, ze zbioru swego udzielił F. M. S.) *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3.

2. Elekcja Stanisława Augusta w dniu 7 września 1764 r. (Wyjątek z współczesnych pamiętników, z rękopismu ogł. ...). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2.

3. Informacja o fundacji biblioteki J. W. Imci księdza Józefa Jędrzeja Załuskiego, biskupa kijowskiego, roku 1761. (Memoriał podany królowi Stanisławowi Augustowi). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2.

4. Joachima Bielskiego dalszy ciąg Kroniki polskiej, zawierającej dzieje od 1587 do 1598 r. W rękopiśmie odkrył i do druku podał oraz historyczno-bibliograficzny opis żywota i prac Marcina ojca i Joachima syna Bielskich napisał i przyłączył ... W-wa 1851. (Por. Twórczość poz. 7).

Listy i materiały

1. Do A. Szabrańskiego z 1844. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

2. Do T. Działyńskiego 3 listy z 1856 i 1859. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. VII t. 1.

3. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1856, 1872, 1876. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6479, 6532.

4. Do W. Platera list z lat między 1831-1878. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Rapperswilskie sygn. 886; zniszcz. 1944.

5. O stosunkach Polaków z zagranicznymi tajnymi związkami i związkowymi przed i w czasie rewolucji 1830 r.; Rys działań komitetów pod naczelnictwem Bonawentury Niemojowskiego i Joachima Lelewela. Raporty powst. ok. 1843. Ogł. J. Iwaszkiewicz: Tajne raporty F. M. Sobieszczańskiego. (Stosunki tajnych polskich związków z zagranicą około r. 1830). *Przegl. Warsz.* 1924 nr 28-29.

OPRACOWANIA

(Wiadomości historyczne o sztukach pięknych w dawnej Polsce. Rec.): J. I. Kraszewski. *Athenaeum* 1847 t. 6; E. Rastawiecki. *Bibl. Warsz.* 1847 t. 4. — J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1852 nr 1. (Uwagi o pracach hist.). — J. Bartoszewicz: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. Przegląd. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 3. — K. T. G.: (Wycieczka archeologiczna w niektóre strony guberni radomskiej. Rec.). *Gaz. Codz.* 1853 nr 189. — (H. Skimborowicz): Nowe prace nad dziejami Wilna i Warszawy. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 85. — (M. Baliński): Listy znad brzegów Krożenty. List V. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 254. (Dot. prac. hist.) — Zapowiedziane przez nas dziełko Przewodnik Warszawy ... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 159. — △ (L. Rogalski): (Przewodnik po Warszawie. Rec. przekł. franc.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 3. — L. Rogalski. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — Nekrologi: Borzywój: Nie zajęte stanowisko. *Tyg. Powsz.* 1878 nr 33; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 128; Dr S. (H. Skimborowicz): F. M. Sobieszczański jako historiograf, literat i archeolog. *Kur. Codz.* 1878 nr 128-129, 131-133; K. W. Wójcicki. *Kłosy* 1878 t. 26 nr 676; *Biesiada Lit.* 1878 nr 128; *Gaz. Pol.* 1878 nr 125; *Kur. Codz.* 1878 nr 125, 126; *Kur. Por.* 1878 nr 153, 155. — We wspomnieniu pośmiertnym o śp. Sobieszczańskim ... *Kur. Por.* 1878 nr 161. (Dot. prac o Warszawie). — W uzupełnieniu wiadomości z życia ... *Kur. Por.* 1878 nr 162. — W. Korotyński: Dzieje Warszawy. *Kur. Warsz.* 1914 nr 207. — A. Kraushar: Franciszek Maksymilian Sobieszczański. W wyd.: Dzielnica Staromiejska w Warszawie. W-wa (1914) *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 841. — J. Iwaszkiewicz: Smutna karta z historii czasów paskiewiczowskich. *Przegl. Warsz.* 1922 nr 6. — J. Iwaszkiewicz: Tajne raporty F. M. Sobieszczańskiego. (Stosunki tajnych polskich związków z zagranicą około r. 1830). *Przegl. Warsz.* 1924 nr 28. — E. Szwankowski: Od wydawcy. W książce: F. K. Kurowski: Pamiątki miasta Warszawy. T. 1. W-wa 1949.

SOWIŃSKI LEONARD (1831–1887)

Krypt.: L. S.; L. Sow.; S.; S. M. N.

Poeta, publicysta.

Ur. 7 listopada 1831 we wsi Berezówka na Podolu; syn Jana, autora dzieła pt. *O uczonych Polkach*, i Pelagii z Pawlickich. Ojciec był szlachcicem, matka chłopką. Uczył się w szkole powiatowej w Międzyborzu, następnie w gimnazjum w Żytomierzu (1842-1847). W 1847-1851 studiował na wydziale filologiczno-historycznym uniwersytetu kijowskiego, następnie w 1851-1855 studiował medycynę. W 1857 zwiedził Austrię, Włochy, Francję, Belgię, Saksonię i Wielkie Księstwo Poznańskie. W 1859 zamieszkał w Kijowie, skąd przenosił się od czasu do czasu do rodzinnej Berezówki. W 1860-1862 był współpracownikiem *Kuriera Wileńskiego*. W 1861 wziął udział w manifestacjach patriotycznych w Uściługu i Horodle, a w sierpniu 1862 na wyborach szlacheckich w Kamieńcu Podolskim zredagował adres do cara o przyłączenie Podola pod względem administracyjnym do Królestwa Kongresowego. W drugiej połowie 1862 ożenił się z wdową po Juliuszu Trypolskim, z domu Rościszewską. W listopadzie 1862 został uwięziony i zesłany do Kurska, gdzie przebywał do lipca 1863, następnie do Szczygr. W 1868 otrzymał pozwolenie na osiedlenie się w Królestwie. Początkowo mieszkał w Warszawie, później spędził parę lat na guwernerce. W 1880 był krótko w Paryżu. W ostatnich latach żył w skrajnej nędzy wskutek nałogu pijaństwa. Zmarł 23 grudnia 1887 w Stepkowcach pod Lubarem na Wołyniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Satyra. Dat. Kijów 1859. Fragm. ogł. *Pismo zbior. wil.* Wil. 1859; całość ogł. *Dzien. Lit.* 1870 nr 26-35 (z przerwami); wyd. osob. Kr. 1871. Przedr.: fragm. *Kaliszanin* 1875 nr 67; całość zob. poz. 14 t. 1.

Dedykacja: Młodzieży polskiej pracę tę poświęca Autor.

2. Widziadła. Kijów 1859. Przedr. zob. poz. 14 t. 2.

3. Studia nad ukraińską literaturą dzisiejszą. *Kur. Wil.* 1860 nr 62-67; wyd. osob. Wil. 1860.

4. Z życia. Okruchy poematu. Dat: Pisałem w maju i sierpniu 1860 r. w Kijowie. Wyd. Kijów 1861. Wyd. 2 Kijów 1861; przedr. zob. poz. 14 t. 1.

Dedykacje: wyd. 1861: Duchom bratnim poświęca te kartki Autor. — W przedr.: Duchom bratnim pieśń tę poświęca Autor.

5. List ze wsi. *Kur. Wil.* 1861 nr 66; odb. Wil. 1862.

6. Szlachta i kmiecie. Tragedia. Fragm. (Wstęp i obraz pierwszy) ogł. *Kur. Wil.* 1861 nr 67.

7. Taras Szewczenko. Studium przez ... z dołączeniem przekładu Hajdamaków. Wil. 1861.

Por. Przekłady poz. 1.

8. Fragment powieści. Dat. Kijów 1862. Wyd. Lw. 1869. Przedr. zob. poz. 14 t. 2.

9. Fragment. *Kur. Wil.* 1863 nr 25; odb. Wil. 1863.

10. Słowo bytu. Zarys prawdy powszechnej. Powst. 1863. Wyd. Lw. 1871.

Wstęp dat.: Kursk, 30 stycznia 1863.

11. Graf Jarosz. Dat. W-wa 1871. Ogł. *Wieniec* 1872 nr 53; przedr. zob. poz. 14 t. 2.

Przekł. ros.: *Pczeła* 1876 nr 41.

12. Na Ukrainie. Tragedia w pięciu aktach z prologiem i epilogiem. Fragm. ogł. *Tyg. Wielkopol.* 1872 nr 14, 15, 19; całość wyd. Poz. 1873. Wyst. Kr. 1900.

Odpis kilku fragmentów w wielu miejscach błędny, w Bibl. Nar. sygn. 5280.

Dedykacja: Pamięci ofiar.

13. Rys dziejów literatury polskiej podług notat Aleksandra Zdanowicza oraz innych źródeł opracował i do ostatnich czasów doprowadził ... T. 1-5. Wil. 1874-1878.

Prospekt na dzieło „Rys dziejów literatury polskiej podług notat...". W-wa 1878.

14. Poezje. T. 1-2. Poz. 1875.

Zawartość: t. 1: poz. 1, 4; t. 2: poz. 2, 8, 11 oraz: Promyki i cienie. (Drobne wiersze powst. 1857-1873, niektóre z nich ogł. poprzednio w prasie; tu m. in.: Madonny Rafaelowe: Dziewica; Matka; Przed Madonną Sykstyńską; Przed obrazami Fra Angelico da Fiesole. Powst. 1857. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 403); Z Szewczenki: Najemnica. (Przekłady poz. 2); Pustka.

15. Mistrz. Opowiadanie na tle niedawnej przeszłości. *Gaz. Pol.* 1877 nr 227-239.

16. Petro. Z życia ludu wiejskiego na Podolu przed pół wiekiem. Fragm. ogł. *Echo* 1878 nr 92-99; całość wyd. Lw. 1882 *Bibl. Mrówki* t. 9. Przedr. pt. Prażnik. Obrazek z życia ludu wiejskiego na Podolu przed pół wiekiem, zob. poz. 20.

17. Szał. Prolog tragedii. *Tyg. Ilustr.* 1883 nr 14-18; przedr. pt. Prolog tragedii, zob. poz. 20.

18. Wspomnienia szkolne. *Tyg. Powsz.* 1884 nr 1-35; wyd. osob. W-wa 1884.

Dedykacja: Czcigodnemu panu Feliksowi Sobańskiemu, w hołdzie uznania obywatelskich zasług jego tudzież osobistej wdzięczności, wspomnienia te poświęca Autor.

19. Na rozstajnych drogach. Powieść współczesna. T. 1 ogł. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 40-52; całość t. 1-3 wyd. W-wa 1886.

Przekł. ros.: *Wsiemirnaja illustracija* 1886.

20. O zmroku. W-wa 1885.

Zawartość: Drobne wiersze; Fragmenta satyryczne; Z czarnych chwil; Z mroku do światła; Modlitwa pańska; poz. 16, 17; Naśladowania i przekłady (z Szewczenki i Paillerona).

Dedykacja: Wacławowi Wiernickiemu na pamiątkę wspólności wielu doznanych niegdyś wrażeń zbiorek ten poświęca Autor.

21. Nadzwyczajne przygody pana chorążyca. Kartka ze starego raptularza. *Głos Narodu* 1896 nr 4-287 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1904 *Biblioteczka Powsz. Warsz. Spółki Wyd.* 5-7.

22. Obrazki z przeszłości 1838-1883. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 523; zniszcz. 1944.

23. Wiersze i plan dramatu. Rkps, jw. poz. 22.

Wiersze i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (tu: O nie wydanym dramacie Antoniego Sowy. 1884 t. 4), *Bibl. Warsz.* (1860, 1878), *Bluszcz* (1868, 1879-1885), *Dzien. Lit.* (1869-1870), *Dzwonek* (1870), *Echo* (1877-1879; tu m. in.: Ze wspomnień o Kraszewskim oraz o wpływie jego na jednego z ciżby. 1878 nr 223-262 (z przerwami); Kilka słów o A. E. Odyńcu oraz o jego „Listach z podróży". 1879 nr 15-55, z przerwami), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Pol.* (1876-1877), *Gaz. Warsz.* (tu: Obrazki z minionych czasów. 1868 nr 78, 80, 81, 83-85), *Goniec Niedzielny i Świąteczny* (1886), *Iris* (1868-1869), *Izraelita* (1869), J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr. na r.* (1872-1874, 1876-1877; tu m. in.: Ze wspomnień dziecinnych. 1873), *Kalendarz lud. Redakcji „Zorzy" z obrazkami na r. 1871* (1870), *Kalendarz rodz. na r. 1870* (1869), *Kaliszanin* (1875), *Kłosy* (1868-1886; tu m. in.: Dozorca szkolny. 1873 nr 424-425; Michał Wiszniewski. 1877 nr 639-641; Zenon Fisz. 1878 nr 670-674; Listy z podróży A. E. Odyńca. 1878 nr 688-696; Tomasz August Olizarowski. 1879 nr 751-753; Przeglądy literackie 1878-1884), *Kronika Rodz.* (1878, 1883), *Kur. Codz.* (1883), *Kur. Warsz.* (1869, 1878-1885), *Kur. Wil.* (1860-1863; tu m. in.: Kilka słów z powodu uwłaszczenia włościan. 1861 nr 85), *Mrówka* (1870), *Na pomoc.* W-wa 1884, *Nowiny* (1868), *Opiekun Dom.* (1871), *Pam. kieleckie na r. zwyczajny 1871* (1870), *Pismo zbior. wil.* (1859, 1862), *Postęp* (Wiedeń; 1861/62), *Przyj. Dom.* (1864, 1883), *Świt* (1886), *Tydzień Pol.* (1880-1881), *Tyg. Ilustr.* (1867-1883; tu m. in.: Obrazki z dawno minionych czasów. 1870 nr 139, 142; Plotki. (Bajka). 1870 nr 109; Ze wspomnień o Rzymie. 1870 nr 135, 140; Scena z nie wydanego dramatu. 1871 nr 177), *Tyg. Mód i Nowości* (1862), *Tyg. Powsz.* (1880-1885; tu m. in.: Wierszyk z nawiasami. 1884 nr 13), *Tyg. Wielkopol.* (1872), *Wanda. Noworocznik* (1869), *Warta* (1887), *Wiek* (1883-1885), *Wieniec* (1872), *Zorza* (1869).

Po śmierci autora drobne wiersze z autografu ogł.:

Poezje Leonarda Sowińskiego. *Biesiada Lit.* 1888 nr 10 (tu wiersze: Oświadczyny; Do narzeczonej);

Kur. Warsz. 1902 nr 303 (tu ze zbioru L. S. Korotyńskiego wiersz: Blaskiem srebra lśnią żelazne wasze koleje...).

Ponadto drobne wiersze w rękopisach: Bibl. Nar. sygn. 2981(2) (tu odpis: Każdy idąc obok mnie wzdycha ...); sygn. 2679 (tu: Płacz senny); sygn. 5737 (tu odpis: Pożegnanie wioski). — Bibl. PAN Kr. sygn. 718 (tu: Poemat „Ponad ziemią. Fantazja"); sygn. 2077 (tu: Więc daruj — pierś ma nie odpowie).

Przekłady

1. T. Szewczenko: Hajdamacy. Wil. 1861.

Tu studium o T. Szewczence, por. Twórczość poz. 7.

2. T. Szewczenko: Najemnica. Z ukraińskiego. Lw. 1870. Wyd. nast.: zob. Twórczość poz. 14 t. 2; Lw. 1882 *Bibl. Mrówki* t. 22.

Ponadto drobne przekłady z T. Szewczenki (m. in.: Kalina; Do zorzy), E. Paillerona (Skąd i jak?) i in., wyd. zob. Twórczość poz. 14 t. 2, poz. 20 oraz w czasopismach.

Wydania zbiorowe

1. Wybór poezyj. Oprac. W. Bryda. Kr. (1922) *BN* I, 45.

Zawartość: Satyra (w wyjątkach); Widziadła; Z życia. Okruchy poematu; Fragment powieści (w wyjątkach); Na Ukrainie (wyjątki); Drobne utwory; Przekłady: V. Hugo: W dolinie Cherizy; T. Szewczenko: Do zorzy; Kalina.

2. Wspomnienia szkolne i uniwersyteckie. Oprac. R. Taborski. W-wa 1961.

Zawartość: Nauczyciel domowy. Ze wspomnień dziecinnych; Wspomnienia szkolne; Obrazki z minionych czasów. Ze wspomnień uniwersyteckich.

Listy i materiały

1. Do W. Mazurkiewicza z 1841-1883 (listy pisane razem z bratem Albertem). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 852; zniszcz. 1944.

2. Do J. I. Kraszewskiego 5 listów z 1860-1886. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6479, 6535.

3. Do A. J. Rollego, dat. Szczygry, 13 maja 1867. Fragm. ogł. M. Rolle: Włodzimierz Antonowicz. (Kilka rysów do sylwetki). W książce: In illo tempore... Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914.

4. Do A. J. Rollego 3 listy, dat. Szczygry, 18 kwietnia 1867 (tu autobiografia), 24 sierpnia 1876 i 3/15 września 1884. Ogł. M. Rolle: Poeta o sobie. *Gaz. Lw.* 1905 nr 37-38; przedr. w książce: Z minionych stuleci. Szkice historyczne i literackie. Lw. 1908.

5. Do A. Jabłonowskiego 9 listów z 1871-1873. Ogł. W. Jabłonowski: Z korespondencji L. Sowińskiego z Aleksandrem Jabłonowskim. *Przegl. Nar.* 1914 nr 6.

6. Do T. Lenartowicza 7 listów z 1881-1883. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 6.

7. Notaty. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 523; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

1. Biografia

Piszą nam z Żytomierza... *Gaz. Pol.* 1861 nr 104. (Dot. pobytu w Żytomierzu). — A. Pług (A. Pietkiewicz): Leonard Sowiński. *Kłosy* 1884 nr 1014-1015. — P. Chmielowski: Leonard Sowiński. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1888: T. Jeske-Choiński. *Kur. Warsz.* nr 11; toż *Niwa* z. 316; L. Korotyński. *Życie* nr 2-3; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* nr 262; B. Liwski. *Biesiada Lit.* nr 8; A. Pług (A. Pietkiewicz). *Kłosy* nr 1175; Dr Antoni J. (A. J. Rolle). *Tyg. Ilustr.* nr 263; S. M. Rzętkowski. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 224; Radost (Z. Sarnecki). *Świat* (Kr.) nr 2; A. W. S-ko (Storożenko). *Kijewskaja starina* t. 21 i odb. [Rec.: M. Koroway-Metelicki. *Przegl. Tyg.* 1888 nr 46]; ...ski. *Kur. Codz.* nr 2; W.-t. *Głos* nr 1; Wisz. *Życie* nr 2; *Ateneum* t. 1; *Bibl. Warsz.* t. 1; *Dzien. dla Wszystkich* nr 1; *Dzien. Pol.* nr 4; *Gaz. Pol.* nr 3; *Gaz. Warsz.* nr 2; *Kronika Rodz.* nr 2; *Kur. Por.* nr 2; *Przegl. Tyg.* nr 2; *Wiek* nr 1; *Wolne Pol. Słowo* (Paryż) nr 9. — B. Liwski: O albumie z improwizacją Mickiewicza i o śp. L. Sowińskim. *Biesiada Lit.* 1888 nr 8. — T. Zawadyński: Ze wspomnień uniwersyteckich. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 36. — Leonard Sowiński. *Kalendarz „Wieku" ilustr.* W-wa 1889. — (T. Burzyński): Wspomnienia z czasów młodości. Wydawnictwo materiałów do historii powstania 1863-1864. T. 4. Lw. 1894. — M. Rolle: Poeta o sobie. *Gaz. Lw.* 1905 nr 37-38; przedr. w książce: Z minionych stuleci. Szkice historyczne i literackie. Lw. 1908. — T. Zawadyński: Leonard Sowiński. Kartka ze wspomnień. *Kalendarz kijowski na r. 1909.* Kijów 1909. — W. Jabłonowski: Z korespondencji L. Sowińskiego z Aleksandrem Jabłonowskim. *Przegl. Nar.* 1914 nr 6.

2. Twórczość

(Z życia. Rec.): × (J. I. Kraszewski). *Gaz. Codz.* 1860 nr 325; K. Kaszewski. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 1; A. Korzeniowski. *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 83. — T. Padalica (Z. Fisz): (Widziadła. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1860 nr 146. — (Taras Szewczenko. Rec.): Kozaczyzna i hajdamaczyzna. *Czas* 1861 nr 121; (f) (F. Faleński). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — (Fragment powieści. Rec.): O...k (W. Olendzki). *Kalina* 1869 nr 36; *Przegl. Pol.* 1869/70 t. 3; △. *Przegl. Tyg.* 1870 nr 9; J. I. Kr. (Kraszewski). *Opiekun Dom.* 1870 nr 20; toż *Tydzień* (Drezno) 1870 nr 8; W. Przyborowski. *Tyg. Mód* 1870 nr 53; S. M. Rzętkowski. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 132; X. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 3; *Dzien.*

Lit. 1870 nr 6, 8; J. P. (PRUSINOWSKI). *Tyg. Mód* 1871 nr 44. — (H. PERZYŃSKI): Ślady życia. *Opiekun Dom.* 1872 nr 29. (Rec. Graf Jarosz). — (Na Ukrainie. Rec.): Sprawozdanie komisji konkursowej o rozdaniu nagród za utwory sceniczne 1872 r. *Afisz Teatr.* 1872 nr 95-97; L. POWIDAJ. *Przegl. Pol.* 1873/74 t. 3; J. M. *Tyg. Wielkopol.* 1873 nr 40; *Kraj* 1873 nr 182. — (Rys dziejów literatury polskiej. Rec.): A. M. J. (JAWORNICKI). *Kaliszanin* 1874 nr 89; P. CHMIELOWSKI. *Gaz. Pol.* 1876 nr 7-14. [Polemika: L. SOWIŃSKI: Odpowiedź na recenzję „Rysu...". *Gaz. Pol.* 1876 nr 18-20; P. CHMIELOWSKI: Kilka słów z powodu odpowiedzi p. L. Sowińskiego. *Gaz. Pol.* 1876 nr 23; *Gaz. Pol.* 1876 nr 158]; A. JABŁONOWSKI: Poezja polska ostatniego okresu. *Ateneum* 1876 t. 4; *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 3; (A. SKROBAŃSKI). *Ateneum* 1876 t. 1; P. CHMIELOWSKI. *Gaz. Pol.* 1877 nr 47-48, 51; *Kronika Rodz.* 1877 nr 24; *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 105; S. *Tyg. Mód i Powieści* 1878 nr 46; A. TYSZYŃSKI. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 4. — (Poezje. Rec.): P. CHMIELOWSKI. *Opiekun Dom.* 1875 nr 52; -?-. *Kur. Codz.* 1876 nr 47; J. ALBERT. *Kłosy* 1876 nr 561; P. CHMIELOWSKI. *Biesiada Lit.* 1876 nr 13-14; T. W. (WÓJCICKI). *Bibl. Warsz.* 1876 t. 1. —

Plagiat z plagiatu. *Nowiny* 1879 nr 331. (Dot. studium o T. A. Olizarowskim). — (Petro. Rec.): M. B. *Prawda* 1883 nr 12; *Kur. Codz.* 1883 nr 53. — (Szał. Rec.). *Kur. Codz.* 1883 nr 83. — (Wspomnienia szkolne. Rec.): W. GOMULICKI. *Kur. Codz.* 1884 nr 346; Qs. *Gaz. Pol.* 1884 nr 285; ZGLIŃSKI (D. FREUDENSOHN). *Kraj* 1885 nr 10; Z. KOMAR (PIETKIEWICZ). *Prawda* 1885 nr 18; *Ateneum* 1885 t. 4; *Biesiada Lit.* 1885 nr 36. — (O zmroku. Rec.): P. CHMIELOWSKI. *Ateneum* 1885 t. 4; W. GOMULICKI. *Kur. Codz.* 1885 nr 265-266. — (Na rozstajnych drogach. Rec.): Ed. *Przegl. Powsz.* 1886 t. 12; N. H. (HIRSZBAND): Tajemnice „śmietanki". *Prawda* 1886 nr 44-45; W. MARRENÉ (MORZKOWSKA). *Dzien. Łódzki* 1886 nr 203-204; W. M. (MARRENÉ MORZKOWSKA). *Świt* 1886 nr 128; (J. WAŚNIEWSKI). *Przegl. Tyg.* 1886 nr 42 (tu streszczenie); *Przegl. Powsz.* 1886 t. 12. — F. KVAPÍL: Hledání nových čest. Leonard Sowiński. Powst. 1888; ogł. w: Modré ostrovy. Literární vzpomínky a skizzy. Praga 1926. — H. NITSCHMANN: Neues von polnischen Parnass. *Das Magazin für die Literatur des In und Auslandes* 1888 nr 33. — Z. PIETKIEWICZ: Literatura polska. (Leonard Sowiński). *Prawda* 1888 nr 1. —

P. CHMIELOWSKI: Leonard Sowiński. W książce: Współcześni poeci polscy. Szkice nakreślone. Petersb. 1895. — W. M. KOZŁOWSKI: Manfred, hr. Henryk i Płoszowski jako przedstawiciele trzech pokoleń XIX stulecia. *Ateneum* 1895 t. 4; wyd. osob. W-wa 1896. — M. ZDZIECHOWSKI: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — (Na Ukrainie. Rec. teatr.): E. Z. *Krytyka* 1900 t. 2; W. LEWICKI. *Głos Narodu* 1900 nr 200; L. RYDEL. *Czas* 1900 nr 219; *Naprzód* 1900 nr 154.— T. GRABOWSKI: Poezja polska po roku 1863. Zarys jej rozwoju w ciągu ostatniego czterdziestolecia. Kr. 1903. — Leonard Sowiński. W wyd.: Nadzwyczajne przygody pana chorążyca. W-wa 1904. — X. I.: Napoleon i Kościuszko w poemacie Sowińskiego. *Kur. Warsz.* 1906 nr 84. — B. ŁEPKI: Leonard Sowiński. Życie i dzieła. *Przegl. Kraj.* (Kijów) 1909 nr 6-7. — W. BRYDA: Literacko-artystyczna twórczość L. Sowińskiego w latach 1858-1862. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. im. arcyksiężniczki Elżbiety w Samborze za r. szk. 1913.* Sambor 1913 i odb. [Rec.: Z. GERSTMAN. *Pam. Lit.* R. 13 (1914/15) z. 3/4]. — S. WINDAKIEWICZ: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. —

J. ŁOŚ: Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju. W-wa (1920). — W. BRYDA: Wstęp do wyd.: Wybór poezyj. Kr. (1922) *BN* I, 45. — Leonard Sowiński. *Nowy Świat* (Nowy Jork) 1922 nr 165. — W. KOROTYŃSKI: Poezje L. Sowińskiego. *Kur. Warsz.* 1923 nr 90. — M. SZYJKOWSKI: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — A. LANGE: La littérature polonaise contemporaine. *Le Journal de Pologne* 1924 nr 229. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 1. W-wa 1929. — T. Ś.: Zapomniany poeta. *Tyg. Ilustr.* 1932 nr 5. — T. SINKO: Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia. Lw. 1933. — M. KRIDL: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — A. LEWAK i H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 2. W-wa 1938. —

J. W. GOMULICKI: Leonard Sowiński. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. W. GOMULICKI: Leonard Sowiński. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań pol-

skich XIX wieku. W-wa 1959. — R. Taborski: Ukraina w twórczości L. Sowińskiego. *Slavia Orientalis* 1960 nr 2. — J. W. Gomulicki: Przypisy w książce: W. Gomulicki: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961. — R. Taborski: Wstęp do wyd.: Wspomnienia szkolne i uniwersyteckie. W-wa 1961. [Rec.: T. J. Żółciński: Ukraińskie wspomnienia z zeszłego stulecia. *Twórczość* 1962 nr 3]. — Z. Markiewicz: Les impressions d'Italie dans la poésie de Leonard Sowiński. *Studi in onore di Ettore Lo Gatto e Giovanni Maver*. (Florencja) 1962.

SPITZNAGEL LUDWIK WŁADYSŁAW (1805—1827)

Inne wersje nazwiska: Szpitznagel; Szpicnagel; Szpicnagiel.

Poeta.

Ur. 9 stycznia 1805 (lub 1806) w Wilnie; syn Ferdynanda, profesora medycyny Uniwersytetu Wileńskiego. Gimnazjum ukończył w Wilnie w 1821, następnie studiował na wydziale literatury i sztuk wyzwolonych Uniwersytetu Wileńskiego. W 1823 zorganizował wśród młodzieży akademickiej tajny związek o tendencjach patriotycznych. W 1824 uzyskał stopień kandydata filozofii. Przyjaźnił się z Juliuszem Słowackim, który tę przyjaźń upamiętnił w *Godzinie myśli* oraz kilku wzmiankami w pamiętniku, raptularzu, listach do matki i wierszu *Do Ludwika Spitznagla*. Na dalsze studia wyjechał do Petersburga, gdzie przez trzy lata studiował języki wschodnie w Instytucie Orientalnym, po czym został mianowany tłumaczem konsula rosyjskiego w Aleksandrii. Udając się w podróż, zajechał do Snowia, majątku Rdułtowskich w Nowogródzkiem, i tam popełnił samobójstwo 26 lutego 1827.

Na tle życia i śmierci L. Spitznagla Wacław Kubacki osnuł *Krzyk jarzębiny. Opowieść dramatyczną w 3 aktach* (1949).

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumania nocne Ateńczyka w czasie, gdy Filip zagarnął Ateny. *Tyg. Wil.* 1820 t. 10 nr 170 s. 155-159; przedr. *Filomata* 1937 nr 96.

2. Oswobodzenie Wiednia. Poemat w 12 pieśniach oktawami. Fragm. ogł. pt. Wiedeń wybawiony. Wyjątek z pieśni pierwszej. *Tyg. Wil.* 1820 t. 10 nr 171 s. 183-187.

3. Wiersz o poezji dydaktycznej. *Tyg. Wil.* 1822 nr 12 s. 272-278.

4. Mieczysław III. Legenda. *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* 1823 t. 2 nr 1 s. 22-24.

5. Zemsta. Powieść. *Dzien. Wil.* 1824 t. 1 nr 2 s. 217-223.

6. Do Konstantego Rdułtowskiego, zamierzając z nim podróż na Wschód. *Dzien. Wil.* 1824 t. 2 nr 7 s. 294-297. Przedr. C. Bobolewski, zob. poz. 8.

7. Po długich latach, gdy wiek sił ukróci... Czterowiersz wpisany w 1827 w imionniku J. Słowackiego, który zacytował go w 1832 r. w Pamiętniku. Ogł. W. Gasztowtt: O nowo znalezionym Pamiętniku Juliusza Słowackiego. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 1. Włączony przez Słowackiego do Godziny myśli, wyd. w: Poezje. T. 3. Paryż 1833 i wyd. nast.

8. Garść snowskiej ziemi. Powst. 1827. Ogł. C. Bobolewski: Ze spuścizny rękopiśmiennej L. W. Spitznagla. *Księga pam. Koła Polonistów Słuchaczów USB w Wil. 1922-1932*. Wil. 1932 *Alma Mater Vilnensis Bibl.* z. 2.

9. Jeśli różę chcesz zobaczyć... Czterowiersz. Z autografu ogł. M. Pawlikowski: Dumania archiwalne. II. Godzina myśli. *Prosto z mostu* 1935 nr 49; przedr. w książce: Okna. (Seria druga). Medyka 1936 (tu również facsimile autografu).

Utwory ogł. w czasopismach: *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* (1823), *Dzien. Wil.* (1824), *Tyg. Wil.* (1820, 1822).

Przekłady

1. Szanfary. Kasyda z arabskiego. (Fragment). Autograf był w posiadaniu Juliusza Słowackiego. Z kopii rkpsu ogł. C. Bobolewski, jw. Twórczość poz. 8.

2. Nizami: Expédition d'Alexandre le Grand contre les Russes: extrait de l'Alexandréide ou Iskènder-Nâmé ... traduit

... du persan. T. 1. Wyd. (w swojej przeróbce) F. B. Charmoy. Petersb. 1829.

Ponadto czterowiersz z Giaura J. G. Byrona, wpisany do sztambucha Konstantemu Rdułtowskiemu 24 grudnia 1826; ogł. C. Bobolewski, jw. Twórczość poz. 8.

L i s t y

List pożegnalny do Anieli Rdułtowskiej z lutego 1827. Z kopii rkpsu ogł. C. Bobolewski, jw. Twórczość poz. 8.

Kopie rkpsu Bibl. Nar. sygn. 142/5; zniszcz. 1944.

Rkpsy utworów i listów Spitznagla znajdowały się u Rdultowskich w Czernichowie Górnym i w Bibl. Tow. Przyj. Nauk w Wilnie.

B i b l i o g r a f i c z n e zestawienie drukowanych utworów Spitznagla podaje C. Bobolewski, jw.

OPRACOWANIA

J. Czeczot: List do A. Mickiewicza, dat. 1 lutego 1823. Wyd. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 1. Korespondencja. T. 5. Kr. 1913. — I. Onacewicz: List do J. Lelewela, dat. 12/24 marca 1827. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4435. — S. Słowacka-Bécu: Sześć listów do A. E. Odyńca z 1827. Ogł. L. Méyet: Listy Salomei Słowackiej Bécu do Antoniego Edwarda Odyńca (1826-1829). *Przew. Nauk.-Lit.* 1898; przedr. z komentarzem i wstępem S. Makowski i Z. Sudolski: W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Juliusza Słowackiego. W-wa 1960 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 1. — (M. Mochnacki?): (Expédition d'Alexandre le Grand ... Rec.). *Kur. Pol.* 1830 nr 33 s. 172. — J. Słowacki: Pamiętnik. Fragm. powst. 1832. Wyd. W. Gasztowtt: O nowo znalezionym Pamiętniku Juliusza Słowackiego. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 1; wyd. L. Méyet: Listy Juliusza Słowackiego. T. 1. Lw. 1899. — J. Grontkowski: Wieniec literacki. T. 2. Wil. (Berdyczów) 1836. — A. Małecki: Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła w stosunku do współczesnej epoki. T. 1. Lw. 1866; wyd. 2 Lw. 1881. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — A. Chodźko: List do dyrektora Biblioteki Polskiej w Paryżu. *Rocz. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1868.* Paryż 1869. — A. E. Odyniec: Listy z podróży. T. 2. W-wa 1875 s. 225-230; wyd. nast. W-wa 1961. — A. E. Odyniec: Wspomnienia z przeszłości. *Kronika Rodz.* 1879 nr 18; 1880 nr 2; 1881 nr 9-10; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884. — L. Méyet: Sztambuch matki Słowackiego. *Ateneum* 1895 t. 2 (tu wiersz J. Słowackiego: Do Ludwika Spitznagla). — F. Hoesick: Życie Juliusza Słowackiego na tle epoki. T. 1. Kr. 1896. —

I. Chrzanowski: Godzina myśli. *Przegl. Hum.* 1922 t. 1. — S. F. Mielowski: Godzina myśli. W książce: J. Słowacki: Godzina myśli. Kr.-W-wa b. r. *Bibl. Klasyków* nr 5. — H. Życzyński: J. Słowackiego Godzina myśli. (Jej geneza i znaczenie w rozwoju twórczości). *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926). — C. Bobolewski: Ze spuścizny rękopiśmiennej L. W. Spitznagla. *Księga pam. Koła Polonistów Słuchaczów USB w Wil. 1922-1932.* Wil. 1932 *Alma Mater Vilnensis Bibl.* z. 2. — M. Pawlikowski: Dumania archiwalne. II. Godzina myśli. *Prosto z mostu* 1935 nr 49; przedr. w książce: Okna. (Seria druga). Medyka 1936. — M. Czapska: Wileńska Heloiza. *Bluszcz* 1936 nr 11, 17-18. — J. Sandhaus: Ludwik Spitznagel. *Filomata* 1938 nr 96. — L. Janowski: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — W. Lachnitt: Ofiara zielonego fraka i żółtej kamizelki. *Kultura* 1939 nr 21. —

W. Kubacki: Słowo wstępne. W: Krzyk jarzębiny. W-wa 1949; przedr. w książce: W wyobraźni. W-wa 1964. — W poszukiwaniu słowacjanów. *Juliusz Słowacki 1809-1849. Księga zbior. w stulecie zgonu.* Londyn 1951. — J. W. Gomulicki: Ludwik Spitznagel. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. — J. Reychman: Próby organizacji orientalistyki polskiej w dobie mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 3 i odb. — A. Zajączkowski: Z dziejów orientalizmu polskiego doby mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 2-3; przedr. w zbiorze: Szkice z dziejów polskiej orientalistyki. W-wa 1957. — J. Reychman: Zainteresowania orientalistyczne w środowisku mickiewiczowskim w Wilnie i Petersburgu. W-wa 1955 (na prawach rękopisu); przedr. w zbiorze, jw. — A. Zajączkowski: Orient jako źródło inspiracji w literaturze romantycznej doby mickiewiczowskiej. W-wa 1955. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — S. Pigoń: Walka Słowackiego z towiańszczyzną. (Próba ujęcia syntetycznego). *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 59. *Prace Hist.-lit.* z. 5. Kr. 1963. — J. Reychman: Ludwik Spitznagel jako tłumacz Nizamiego. *Przegl. Hum.* 1964 nr 5.

STADNICKI KAZIMIERZ (1808–1886)

Krypt.: K. S.

Historyk.

Ur. w 1808 w Żmigrodzie, w rodzinie hrabiowskiej; syn Antoniego i Józefy z Jabłonowskich. Wzrastał w atmosferze intelektualnych zainteresowań ojca i starszego brata Aleksandra (obydwaj historycy). Studia ukończył w Wiedniu uzyskując tytuł doktora obojga praw. W 1842-1850 był członkiem Wydziału Stałego Stanów Galicyjskich, a od 1854 radcą Namiestnictwa we Lwowie. Miał tytuł c.-k. austriackiego podkomorzego i był kawalerem Orderu Żelaznej Korony. Prywatnie studiował genealogię rodów polskich, w czym dużą pomoc stanowiła świetna rodzinna biblioteka, którą w trójnasób powiększył i uporządkował. Z czasem zbiór ten stał się własnością biblioteki Baworowskich. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, a od 1873 Akademii Umiejętności. Niepowodzenia majątkowe sprawiły, że u schyłku życia znalazł się w niedostatku, zdany na łaskę krewnych i przyjaciół, głównie Edmunda Krasickiego. Zmarł w stanie bezżennym 9 kwietnia 1886 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Piasty. Rys historyczny skreślony przez K. S. w latach 1838-1839. Paryż 1842.

2. Synowie Gedymina. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 1 z. 2, 6; t. 2 z. 2-4; wyd. osob. (na karcie tyt.: wyd. 2) przerobione i poprawione pt. Synowie Gedymina. T. 1: Monwid — Narymunt — Jawnuta — Koriat. Lw. 1849; t. 2: Lubart książę wołyński. Lw. 1853. Wyd. nast. t. 1 pt. Synowie Gedymina wielko-władcy Litwy: Monwid — Narymunt — Jewnuta — Koriat. Wyd. nowe przerobione i powiększone. Lw. 1881; wyd. poprawne (znacznie skrócone) pt. Synowie Gedymina. *Rozpr. i Spr. Wydz. Filoz.-Hist. AU* t. 3 (1875); odb. Kr. 1875.

Por. poz. 8, 9, 10, 11, 13.

3. Projekt do tymczasowego prawa wyborowego dla zwołać się mającego zgromadzenia narodowego Królestwa Galicji i Lodomerii, wypracowany przez Wydział Stanowy. Lw. 1848 (2 wyd.).

4. Tu l'as voulu, Georges Dandin, czyli jak się stało, że pan A. B...i (Batowski) samego siebie po raz pierwszy sprawiedliwie osądził. Lw. 1852.

5. Rodowody domu Stadnickich herbu Szreniawa od 1386 do 1861. Lw. 1857-1861.

Wyd. zeszytami w bardzo małym nakładzie.

6. Linia Stadnickich, która zachowała pierwotny przydomek rodu ze Stadnik, czyli de Stadniki. Cz. 1-2. Lw. 1858.

7. Komentarz do ustępu o rodzie Stadnickich w herbarzu Niesieckiego. Lw. 1861.

8. Olgierdowicze. *Bibl. Ossol.* 1864 t. 5 - - 1866 t. 9.

Por. poz. 2, 9, 10, 11, 13.

9. Bracia Władysława Jagiełły Olgierdowicza, króla Polski, wielkiego księcia Litwy. Jako dalszy ciąg „Synów Gedymina". Z tablicami genealogicznymi. Lw. 1867.

Por. poz. 2, 8, 10, 11, 13.

10. Olgierd i Kiejstut, synowie Gedymina, w. księcia Litwy. Lw. 1870.

Dedykacja: Ofiarowane Jaśnie Wielmożnemu Kazimierzowi hrabiemu ze Siecina Krasickiemu ...

Por. poz. 2, 8, 9, 11, 13.

11. Dodatki i poprawki do dzieł: Bracia Władysława Jagiełły i Olgierd i Kiejstut, wydanych we Lwowie ... Lw. 1873.

Por. poz. 2, 8, 9, 10, 13.

12. Shakespeare's Studien. T. 1-4. Rkps w jęz. niem. i pol. Ossol. sygn. 3193/II. Ogł. fragm.: Czy Shakespeare znał Polskę? *Przegl. Lw.* 1873 t. 6 z. 14; Makbet. Studium. *Przegl. Mies.* 1874 nr 3; toż *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 2; Czy Shakespeare był katolikiem? *Przegl. Lw.* 1875 t. 10 z. 21; Studia o Szekspirze: Otello; Antoniusz i Kleopatra; Romeo i Julia. *Ruch Lit.* 1875 nr 43-45; Studia o Szekspirze: Nieporozumienie. Komedia z omyłek; Król Lear; Kupiec wenecki; Recepta na złośnicę; Troilus i Kressyda; Wesołe kumoszki; Wiele hałasu o nic. *Tydzień Pol.* 1880 t. 10 - 1881 t. 12.

13. Koriat Gedyminowicz i Koriatowicze. *Rozpr. i Spr. Wydz. Hist.-Filoz. AU* t. 7 (1877); odb. Kr. 1877.

Por. poz. 2, 8, 9, 10, 11.

14. Przyczynek do heraldyki polskiej w średnich wiekach. Lw. 1879.

15. O tronie elekcyjnym domu Jagiellonów w Polsce. Lw. 1880.

16. O początkach arcybiskupstwa i biskupstw katolickich łac. obrz. na Rusi halickiej i na Wołyniu. Lw. 1882.

17. Kilka przyczynków do monografii Stadnickich wydanej w „Złotej księdze szlachty polskiej" (Roczn. III s. 258-286). Wyd. T. Żychliński: Złota księga szlachty polskiej. R. 6. Poz. 1884.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu m. in.: O pierwszych zaborach Wariagów na ziemi lachickiej i grodzie Czerwieńsk. 1843 t. 5), *Bibl. Ossol.* (1864-1866), *Przegl. Lw.* (1873, 1875), *Przegl. Pol.* (1874/75), *Przew. Nauk. i Lit.* (tu m. in.: Wspomnienie o Abdankach-Konopkach Buczackich i Jazłowieckich. 1873 t. 1; O Herburtach w XIII i XIV w. 1874 t. 2), *Rozpr. i Spr. Wydz. Hist.-Filoz. AU* (1875, 1877), *Ruch Lit.* (1875), *Tydzień Pol.* (1880-1881).

Listy

1. Do T. Wodzickiej z 1852. Rkps Ossol. sygn. 11783/II.

2. Do H. Wodzickiego 9 listów z 1861-1876. Rkps Ossol. sygn. 11760/II.

3. Do W. Kętrzyńskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 6225/II t. 22.

4. Do K. Szajnochy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5879/II t. 4.

OPRACOWANIA

(Synowie Gedymina. Rec.): *Österreichische Blätter für Literatur und Kunst* 1854, 2 stycznia; fragm. w przekł. pol. ogł. *Dzien. Lit.* 1854 nr 1; (M. Baliński): Listy znad brzegów Krożenty. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 4, 6. — (Olgierdowicze. Rec.). *Dzien. Lit.* 1864 nr 33. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 23 (1866). — (Bracia Władysława Jagiełły. Rec.): W. Łoziński. *Dzien. Lit.* 1867 nr 51; *Słowo* (Lw.) 1868 nr 20-32; J. Bartoszewicz. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4. — W. Zakrzewski: (Olgierd i Kiejstut... Rec.). *Dzien. Lit.* 1870 nr 7. — W. Zawadzki: Literatura w Galicji (1772-1848). Cz. 2. Lw. 1878 s. 120-122; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Wyd. A. Knot. Kr. 1961. — T. Żychliński: Złota księga szlachty polskiej. R. 1. Poz. 1879. — Nekrologi: W. Górski. *Kłosy* 1886 t. 1 nr 1088; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 4; *Ateneum* 1886 t. 2; *Kronika Rodz.* 1886 nr 9. — W. Hahn: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958.

STALMACH PAWEŁ (1824—1891)

Publicysta.

Ur. 13 sierpnia 1824 w Bażonowicach pod Cieszynem; syn Jana, rządcy w dobrach arcyksiążęcych. Do 1836 uczył się w ewangelickiej szkole ludowej w Cieszynie, następnie do 1843 w gimnazjum. W 1843-1845 udał się na „filozofię" (odpowiada dzisiejszemu liceum) do Bratysławy. W 1845 wyjechał do Wiednia na studia teologiczne. W 1848 brał czynny udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze jako członek delegacji śląskiej; był autorem memoriału złożonego Zjazdowi przez delegację i pełnił obowiązki pomocnika sekretarza w utworzonej na Zjeździe grupie polsko-ruskiej. Po powrocie do Cieszyna w lipcu 1848 poświęcił się działalności publicystycznej. Od 5 sierpnia 1848 redagował *Tygodnik Cieszyński*, później przejął na siebie jego wydawanie. W 1851 uzupełnił go dodatkiem pt. *Przegląd Wypadków Politycznych* oraz zmienił jego tytuł na *Gwiazdkę Cieszyńską*, która z małą przerwą przetrwała do 1939 r. Równocześnie brał żywy udział w pracy społecznej mającej na celu budzenie polskości na Śląsku. W jesieni 1848 został sekretarzem, później także bibliotekarzem, nowo założonej Czytelni Polskiej w Cieszynie. Po zamknięciu Czytelni w 1854 brał udział w organizowaniu Kasyna w 1856, Kasy Oszczędności w 1859, Czytelni Ludowej w 1861, Towarzystwa Rolniczego w 1869, Towarzystwa Naukowej Pomocy w 1872, Bazaru Cieszyńskiego w 1873, wreszcie Macierzy Szkolnej w 1885. Za swą działalność publicystyczną był kilkakrotnie w 1863-1866 karany więzieniem lub grzywnami, zyskał jednak wielkie uznanie wśród społe-

czeństwa polskiego, m. in. w 1873 pisarze złożyli mu dar w postaci księgi pt. *Wisła. Księga zbiorowa ku uczczeniu 25-letniej rocznicy pracy na polu dziennikarskim Pawła Stalmacha*, miasto Tarnów w 1874 nadało mu honorowe obywatelstwo, towarzystwa rolnicze w Galicji mianowały go członkiem honorowym. Od 1854 był żonaty z wdową Anną Skribową z Horachów. Zmarł 13 listopada 1891 w Cieszynie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bój na Dobropolu. Opiew wojny książąt śląskich z Tatarami. Dat.: W Wiedniu 1847. Ogł. *Tyg. Cieszyński* 1850; wyd. osob. Cieszyn 1890 (razem z poz. 3).

2. Żądania Ślązaków. Memoriał z 8 czerwca 1848 przedstawiony na Zjeździe słowiańskim w Pradze. Ogł. M. Gębarowicz: Z puścizny rękopiśmiennej po P. Stalmachu. (Przyczynek do dziejów myśli słowiańskiej). *Przew. Bibliogr.* 1926 nr 6.
Rkps Ossol.

3. Cieszymir. Śpiewogra ludowa w trzech odsłonach, z nutami do śpiewek i jednym obrazkiem. Powst. 1859. Wyd. Cieszyn 1890 (razem z poz. 1).

4. Światło prawdy w narodowych stosunkach Szląska, czyli odpowiedź na broszurę: „Ewangelicy i sprawa narodowa na Szląsku". Cieszyn 1884.

5. W obronie własnej. Odpowiedź Wydziałowi Czytelni Ludowej w Cieszynie od redakcji „Gwiazdki Cieszyńskiej". Cieszyn 1887.

6. Księgi rodu słowiańskiego. Cieszyn 1889.

Zawartość: 1. Ród słowiański; 2. Bogowiedza pogańskich Słowian; 3. Obyczaje, obrzędy, uroczystości, świątynie i kapłaństwo dawnych Słowian; 4. Urządzenie społeczne dawnych Słowian; 5. Dzieje starożytne Słowian.

7. Pamiętnik. Powst. przed 1891. Ogł. E. Grim: Paweł Stalmach. Jego życie i działalność w świetle prawdy. Cieszyn 1910.

Pamiętnik doprowadzony do r. 1860.

Artykuły ogłaszał w pismach redagowanych przez siebie, zob. Prace redakcyjne, oraz w *Przegl. Poz.* (1849 i n.).

Prace redakcyjne

1. *Tygodnik Cieszyński. Pismo poświęcone dla ludu wiejskiego*. Cieszyn 1848-1851. Od 1 września do końca 1849 podtyt.: *Pismo poświęcone rzeczom naukowym, przemysłowym i gospodarskim*; w 1850-1851 podtyt.: *Pismo dla ludu. Zawiera rzeczy naukowe, przemysłowe, gospodarskie i zabawne.*

P. Stalmach pisywał artykuły do tego pisma jeszcze będąc studentem w Wiedniu, po powrocie do Cieszyna był jego redaktorem od 5 sierpnia 1848. Wydawcą pisma był Ludwik Klucki. W marcu 1851 Stalmach przekształcił pismo w *Gwiazdkę Cieszyńską* (zob. poz. 3).

2. *Przegląd Wypadków Politycznych*. Cieszyn 1849-1851. (Ukazały się 24 numery).

Stalmach wydawał to pismo jako miesięcznik w okresie kilkumiesięcznego zawieszenia *Tygodnika Cieszyńskiego* (por. poz. 1) od 21 sierpnia 1849 do 28 czerwca 1851. W lipcu 1851 i ono zostało zawieszone, więc Stalmach zamiast niego zaczął wydawać *Miesięcznik. Obraz dziejów bieżących* (zob. poz. 4).

3. *Gwiazdka Cieszyńska. Pismo dla nauki, umiejętności, przemysłu i zabawy*. Cieszyn 1851-(1886). Od 5 marca 1853 podtyt.: *Pismo dla zabawy, nauki i przemysłu*; w 1859: *Pismo dla nauki, przemysłu i zabawy*; w 1863: *Pismo poświęcone wiadomościom politycznym, nauce, przemysłowi i zabawie.*

Pismo było kontynuacją *Tygodnika Cieszyńskiego* (por. poz. 1). Ukazywało się jako tygodnik z przerwą od kwietnia 1852 do maja 1853. W 1885 Stalmach sprzedał pismo Katolickiemu Towarzystwu Prasowemu, a w roku następnym zrezygnował również z jego redakcji. Zmieniając właścicieli i redaktorów *Gwiazdka Cieszyńska* przetrwała do września 1939.

4. *Miesięcznik. Obraz dziejów bieżących*. Cieszyn 1851-1852. (Ukazało się 11 numerów).

Był kontynuacją *Przeglądu Wypadków Politycznych* (por. poz. 2).

5. *Kalendarz cieszyński na rok Pański ... dla katolików i ewangelików* ... Cieszyn 1856-1877(?).

Był wydawany co rok i przeznaczony dla ludu cieszyńskiego; równocześnie była wydawana jego mutacja dla Galicji, zob. poz. 6. W latach następnych wydawnictwo *Kalendarzy* Stalmacha przejęło Dziedzictwo bł. Jana Sarkandra w Cieszynie.

6. *Kalendarz polski na rok Pański* ... Cieszyn 1856-1873(?).

Por. poz. 5.

Prace edytorskie

1. Zbiór pieśni słowiańskich. Cieszyn 1849.

Wg E. Grim: Paweł Stalmach. Jego życie i działalność w świetle prawdy. Cieszyn 1910 s. 58.

2. Kancjonał, czyli śpiewnik dla chrześcijan ewangelickich, zebrany i ułożony za staraniem ewangelickiego duchowieństwa w c.-k. Szląsku. Cieszyn 1865. (Współwyd. Jerzy Heczko).

Wg E. Grim, jw. poz. 1, s. 73.

Listy i materiały

1. Do M. Pawlikowskiego 3 listy z 1854--1861 i b. d.; do Redakcji z 1885. Rkps Ossol. sygn. 12167/III.

2. Do F. Wężyka z 1857. Rkps Ossol. sygn. 12321/II.

3. Do nieznanego adresata z 1860; do Tow. Przyj. Sztuk Pięknych we Lwowie z 1868. Rkps Ossol. sygn. 12042/III.

4. Do S. Buszczyńskiego z 1872. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.

5. Do A. Gillera z 1873. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1900; zniszcz. 1944.

6. Do Redakcji NN z 10 grudnia 1877. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.

7. Do W. Bełzy 2 listy z 1878. Rkps Ossol. sygn. 12422/I.

8. Do Redakcji Ruchu Literackiego i Gazety Narodowej we Lwowie na ręce Agatona Gillera z 1878 (razem z Z. Spaustą). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1898; zniszcz. 1944.

9. Do J. I. Kraszewskiego list z 1880. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

10. Do W. Bełzy 2 listy z 1888, 1889. Rkps Ossol. sygn. 12660/III.

OPRACOWANIA

Monografia: E. Grim: Paweł Stalmach. Jego życie i działalność w świetle prawdy. Cieszyn 1910. [Rec.: A. Kr. *Kronika Rodz.* 1911 nr 8].

K.: Od lat dwudziestu w Cieszynie ... *Gaz. Codz.* 1860 nr 9. (Omówienie Gwiazdki Cieszyńskiej). — L. Jenike: Piotr [!] Stalmach. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 413. — W. L. Anczyc: Paweł Stalmach. *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873. — Paweł Stalmach. *Warsz. Roczn. Lit. 1873.* W-wa 1874. — B. Limanowski: Losy narodowości polskiej na Śląsku. Lw. 1874. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1891: J. Grzegorzewski. *Wędrowiec* nr 46; S. Karwowski. *Biesiada Lit.* nr 50; Radost (Z. Sarnecki). *Świat* (Kr.) nr 23; *Przegl. Tyg.* nr 48; *Tyg. Ilustr.* nr 99. — A. Cinciała: I. Uwagi ze strony przeciwnej; II. Uwagi do nekrologu P. Stalmacha. Powst. 1894. Ogł. L. Brożek: Uwagi dra Andrzeja Cinciały o P. Stalmachu. *Zaranie Śląskie* 1932 nr 2. — J. Londzin: P. Stalmach i K. Miarka. *Ziemia* 1894 nr 11. — J. Witort: Z dziejów walki kulturalnej z germanizmem. *Charitas. Księga zbior.* Petersb. 1894. — M. Dubiecki: Ze wspomnień o P. Stalmachu. *Dla Szląska. Książka zbior. na rzecz Gimn. Pol. w Cieszynie.* Lw. 1895; przedr. w zbiorze: Wspomnienia Cieszyniaków. Zebrał i oprac. L. Brożek. W-wa 1964. — A. Cinciała: Pamiętnik Dra ... notariusza w Cieszynie (1825-1898). Powst. 1891-1898. Wyd. i wstępem zaopatrzył J. S. Bystroń. Kat. 1931 *Wyd. Muzeum Śląskiego w Kat.* Dział II nr 3. (Tu w dodatkach: Pierwsi szermierze na kresach śląskich. Dat. Cieszyn, 15 kwietnia 1896; Przepowiednia zaczyna się sprawdzać). — A. Jachondowicz: Polskości budziciel P. Stalmach, jego życie i działalność na Śląsku. *Kronika Rodz.* 1911 nr 11-13. — J. Młot: P. Stalmach, budziciel Śląska Cieszyńskiego. W-wa 1912. — Ćwierćwiecze zgonu szermierza polskości w Cieszyńskiem. *Kur. Poz.* 1917 dod. do nru 2. — *Gwiazdka Cieszyńska. Numer jubileuszowy* 1918. — E. Grim: Paweł Stalmach, niestrudzony bojownik za sprawę narodową, który budził lud śląski. Na 100-letnią pamiątkę urodzin. Kat.-Cieszyn 1924. — J. Londzin: Coś z osobistych wspomnień o P. Stalmachu. *Gwiazdka Cieszyńska* 1924 nr 84-85; toż *Polonia* 1924 nr 23; przedr.: Wspomnienia Cieszyniaków, jw. — M. Dubiecki: Ze wspomnień o P. Stalmachu. *Tyg. Ilustr.* 1925 nr 11-12. — M. Gębarowicz: Z puścizny rękopiśmiennej po P. Stalmachu. (Przyczynek do dziejów myśli słowiańskiej). *Przew. Bibliogr.* 1926 nr 6. — J. Londzin: 80-letni jubileusz „Gwiazdki Cieszyńskiej". *Gwiazdka Cieszyńska* 1928 nr 35. — J. Kuglin: „Gwiazdka Cieszyńska". *Tęcza* 1929 nr 14. — P. Musioł: Rzut oka na literaturę śląsko-polską. *Pam. Warsz.* 1930 z. 6. — L. Brożek: Uwagi dra Andrzeja Cinciały o P. Stalmachu. *Zaranie Śląskie* 1932 nr 2. — A. Jesionowski: Śladami P. Stalmacha. Twórczość ks. Emanuela Grima. *Zaranie Śląskie* 1934 nr 3. — W. Olszewicz: O polsko-słowackiej współpracy na terenie Śląska Cieszyńskiego. *Zaranie Śląskie* 1934 nr 1. — J. Sikora: Narodziny Macierzy Szkolnej. *Jubileusz 50-lecia istnienia Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego.* Cieszyn 1935; fragm. przedr.: Wspomnienia Cieszyniaków, jw. — L. Brożek: Kilka listów górnośląskich do P. Stalmacha. *Zaranie Śląskie* 1936 nr 2

i odb. (Tu listy B. Bogedaina, J. Ligonia, J. Lompy, K. Miarki, J. Rogera, z 1853-1865). — K. L. Koniński: Kartki z dziejów polskości Śląska Cieszyńskiego. W-wa 1936. — L. B. (Brożek): Przeniesienie zwłok Miarki, Stalmacha i Świeżego. *Zaranie Śląskie* 1937 nr 4. — K. Hławiczka: Melodie ludowe Śląska Cieszyńskiego. *Zaranie Śląskie* 1937 nr 1. — P. P.: Jeszcze koło sprawy P. Stalmacha słów kilkoro. *Gwiazdka Cieszyńska* 1937 nr 100-102; 1938 nr 1, 3, 5; odb. Cieszyn 1938. — W. Sobkowiak: Józef Chociszewski na Śląsku. *Zaranie Śląskie* 1937 nr 1. — M. Tobiasz: Pionierzy odrodzenia narodowego na Śląsku (1763-1890). Kat. 1937; wyd. 2 poszerzone pt. Pionierzy odrodzenia narodowego i politycznego na Śląsku (1763-1914). Kat. 1945. — J. Galicz: Felieton literacki w najstarszych pismach polskich Śląska Cieszyńskiego (1848-1878). *Zaranie Śląskie* 1938 nr 1. —

W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Kat.-Wr. 1946; wyd. poszerzone oprac. L. Brożek i Z. Hierowski. Kat. 1965. — W. Szewczyk: Śląski trud literacki. Pisarze śląscy XIX i XX wieku. Wr.-W-wa 1946. [Rec.: T. Mikulski. *Sobótka* 1946]. — L. Brożek: Lompa a „Gwiazdka Cieszyńska". *Zaranie Śląskie* 1947 nr 3. — W. Żelechowski: Trzej budziciele polskości na Śląsku. W-wa 1947. — E. Grim: Stulecie „Tygodnika Cieszyńskiego". *Zaranie Śląskie* 1948 nr 1. — H. Grotowska: Pierwsi działacze polscy na Śląsku. W-wa 1948. — M. Tyrowicz: Udział Śląska w ruchu rewolucyjnym 1846-1849. W-wa 1949. — M. Przywecka-Samecka, J. Reiter: Bibliografia polskich czasopism śląskich. (Do 1939 roku). Wr. 1960. — Z. Hierowski, S. Wilczek: Piśmiennictwo śląskie na tle literatury ogólnonarodowej. *Ruch Lit.* 1962 nr 3. — Z. Hierowski, M. Motyka: Paweł Stalmach. *Pisarze śląscy XIX i XX wieku.* Wr. 1963 i nadb. — T. Gospodarek: Walka o polszczyznę i narodowość polską na Śląsku w czasach Lompy. W zbiorze: Ze studiów nad Lompą. Wr. 1964. — L. Brożek i inni: Słownik biograficzny. W książce: W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Kat. 1965.

Ponadto zob.: Z. Kossak-Szczucka: Nieznany kraj. W-wa 1932. (Tu m. in.: Nawrócony; Pątnicy).

STANISŁAWSKI ANTONI (1817–1883)

Krypt.: Ant. St.

Tłumacz, poeta, profesor prawa.

Ur. 25 czerwca 1817 we wsi Stawiszcze, powiat taraszczański na Ukrainie; syn Grzegorza. Uczył się najpierw na pensji prywatnej w Zwinogródce, później w szkołach bazyliańskich w Kaniowie, a po ich zamknięciu w zakładzie prywatnym Villettiego w Złotopolu. Studiował prawo na uniwersytecie w Kijowie (1834), następnie w Kazaniu, gdzie w 1840 otrzymał stopień kandydata praw. W 1842 uzyskał stopień magistra praw. W 1843 otrzymał zlecone wykłady z prawa rzymskiego i prawa cywilnego na uniwersytecie w Kazaniu. W dwa lata później mianowany był tamże adiunktem. W 1847 uzyskał doktorat, a w 1851 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego katedry encyklopedii prawa i prawa państwowego. W 1855 przeniesiony został na to samo stanowisko na uniwersytecie w Charkowie; tam w 1857 otrzymał nominację na profesora zwyczajnego. W 1859 ożenił się z Karoliną Olszewską. W 1869 wrócił na katedrę prawa na uniwersytecie w Kazaniu. Po wysłużeniu emerytury w 1879 przeniósł się do Warszawy. Zmarł 21 sierpnia 1883 w Białejcerkwi na Ukrainie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kozak na Czużyni. Powst. 1837. Ogł. J. Czeczot: Piosnki wieśniacze znad Niemna, Dniepra i Dniestra. Wil. 1845 s. 22-24.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 2676.

Dedykacja na autografie: Szanownemu Panu Antoniemu Pietkiewiczowi na przyjacielską pamiątkę odpis ten ofiaruje autor Antoni Stanisławski. Warszawa, 16 lutego 1882.

2. O chodie zakonowiedienija w Rossii i riezultatach sowriemiennago jego naprawlenija. Riecz proizniesiennaja w torżestwiennom sobranii impieratorskago Kazanskago Uniwiersitieta, 8 junia 1853 goda. *Żurnał Ministierstwa narodnago proswieszczenija* 1853 t. 80; odb. Petersb. 1854.

3. Wspomnienia o profesorach Polakach

w uniwersytecie charkowskim. Śp. Jan Krynicki. *Gaz. Codz.* 1860 nr 175-176.

4. Dante Alighieri. Biograficzeskij oczerk czitannyj na litieraturnom wieczerie 5 apriela 1864 w polzu Maryjskago żenskago uczíliszcza profiessorom ... Petersb. 1864.

5. Do historii stosunków literackich w piątym lat dziesiątku naszego wieku. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 33. (Tu list H. Rzewuskiego do M. Grabowskiego z 26 marca 1843).

6. Przed półwiekiem. Kartki ze wspomnień emeryta przepisał Ant. St. *Kłosy* 1884 nr 994-996. (Ogł. wdowa po śmierci autora).

Ponadto studia i rozprawy w jęz. rosyjskim z dziedziny prawa.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Umiejętności Prawnych* (?), *Czasop. Poświęcone Prawu i Umiejętności Polit.* (1863), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Kielecka* (1870), *Gaz. Sądowa* (?), *Gaz. Warsz.* (1858), *Kłosy* (1882), *Kronika Rodz.* (tu: Przyczynek do „korespondencji z lat ubiegłych". (List A. E. Odyńca do A. Mickiewicza dat.: 1827, grudnia 24, Warszawa). 1882 nr 24), *Opiekun Dom.* (tu: Lirnik. (Wierszyk ułożony do melodii Fr. Szuberta ...). 1866 nr 25), *Pismo zbior. wil.* Wil. 1862, *Rodzina* (1865), *Tyg. Powsz.* (1883), *Żurnał Ministierstwa narodnago proswieszczenija* (1852-1853).

Po śmierci autora fragment artykułu o przekładzie Boskiej Komedii Dantego ogł. A. Pług (A. Pietkiewicz): Antoni Stanisławski. (Wspomnienie pośmiertne). *Kłosy* 1883 nr 948-949.

Przekłady

1. Dante Alighieri: Boska Komedia. Fragm. ogł.: *Gaz. Warsz.* 1858 nr 219-223; *Rodzina* 1865 nr 11; 1866 nr 4, 19, 21; *Pismo zbior. wil.* Wil. 1862; *Gaz. Kielecka* 1870 nr 18; całość wyd. Poz. 1870. Wyd. nast.: Kr. 1887.

2. V. Hanka: Żal dziewczyny. *Kłosy* 1882 nr 864.

3. F. B. Trojan: Po burzy. *Kłosy* 1882 nr 864.

Ponadto po śmierci autora ogł.: Z teki śp. Antoniego Stanisławskiego. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 31 (tu wiersze: Pierwsza łza. (Z Ludwika Ratisbonne); Kłosiarka z Sapri. (Wiersz Mercantiniego).

Listy

1. Do redaktorów Biblioteki Domowej z lat między 1848-1868. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 272; zniszcz. 1944.

2. Do J. I. Kraszewskiego 16 listów i telegram z 1856-1879. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6479, 6535.

3. Do Redakcji Kłosów 2 listy z 1866. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

* (J. Bartoszewicz): (O chodie zakonowiedienija w Rossii ... Rec.). *Dzien' Warsz.* 1854 nr 55. — D. Kaczenowskij: (O proischożdienii położitielnago prawa. Rec.). *Russkij wiestnik* 1856 t. 2. — (Boska Komedia. Rec. przekł.): M. M. *Gaz. Pol.* 1869 nr 81; X. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4. — A. E. Odyniec: List do A. Stanisławskiego, dat. Warszawa, 1 (13) listopada 1869. Ogł. *Kronika Rodz.* 1882 nr 24. — (Prelekcja o Boskiej Komedii. Rec.): J. Ł. (Łętowski). *Echo* 1880 nr 256, 259, 263. (Streszczenie odczytu); Sęp (W. Maleszewski). *Biesiada Lit.* 1880 nr 256; *Ateneum* 1880 t. 4. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1883: L. Jenike. *Tyg. Ilustr.* nr 35; A. Pług (A. Pietkiewicz). *Kłosy* nr 948-949; S. *Biesiada Lit.* nr 405; *Bibl. Warsz.* t. 3; *Biesiada Lit.* nr 400; *Kronika Rodz.* nr 17; *Kur. Codz.* nr 220; *Kur. Por.* nr 234; *Roczn. Pedag.* 1882/83 t. 2; *Tyg. Powsz.* nr 35. — (A. Mazanowski): Nowa firma księgarska w Krakowie ... *Przegl. Tyg.* 1888 nr 5. (Omówienie przekładu Boskiej Komedii). — M. Dubiecki: Młodzież polska w uniwersytecie kijowskim przed rokiem 1863. Kijów 1909. — F. Kr-ij: Stanisławskij Anton Grigoriewicz. *Russkij biograficzeskij słowar'.* T. 19. Petersb. 1909. — W. De Andreis Wyhowska: La Divina Commedia nelle traduzioni polacche. *Mies. Italo-Pol.* 1937 nr 2. — W. Borowy: Kraszewski jako krytyk literatury europejskiej. *Księga ku czci J. I. Kraszewskiego.* Łuck 1939. — L. Janowski: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

STĘCZYŃSKI BOGUSZ ZYGMUNT MACIEJ (1814—1890)

Poeta, rysownik.

Ur. 19 lutego 1814 w Hermanowicach koło Dobromila; syn Wojciecha i Agaty z Zawadzkich. Uczył się w Krośnie, Przemyślu i Tarnopolu, potem praktykował u pokojowego malarza i poznawał samodzielnie literaturę piękną i historię. W 1844 rozpoczął piesze wędrówki po Małopolsce i Śląsku z myślą zebrania materiału do 50-tomowego wydawnictwa przedstawiającego krajobraz i zabytki Polski. Zamiłowanie do wędrówek pociągnęło go za granicę. Był na Bukowinie, na Węgrzech, w Siedmiogrodzie, Słowacji, Serbii, Chorwacji, Dalmacji. Z Triestu udał się do Wenecji. Obdarzony zdolnościami malarskimi, opisy krajobrazu ilustrował swoimi rysunkami. Wielką ilość zgromadzonych szkiców i notatek stracił w czasie wypadków 1846. Był wówczas więziony w Tarnowie. Mimo że opublikowanie kilku albumów z ocalałymi rysunkami krajobrazów nie przyniosło mu uznania, nie porzucił idei propagowania piękna kraju. Aby zdobyć środki utrzymania, był kolejno: leśniczym, zarządcą księgarni, korektorem w redakcji *Kroniki* (1863), woźnym (1867) przy wydawnictwie dzieł tanich i pożytecznych, bibliotekarzem (1870-1872) u Maurycego Dzieduszyckiego w krakowskiej filii Stowarzyszenia Przyjaciół Oświaty, urzędnikiem i wreszcie na starość został bez środków do życia. Odwoływał się do ofiarności publicznej, w czym pomagał mu *Czas*, ale rezultaty były małe. Zmarł zapomniany w przytułku w Krakowie 8 sierpnia 1890.

TWÓRCZOŚĆ

1. Okolice Galicji. Lw. 1847.

Dedykacja: Wielmożnemu Aleksandrowi Konstantemu Batowskiemu, Panu na Kulikowie i Odnowie z przyległościami, byłemu deputatowi stanowemu Kr. Galicji i Lodomerii, miłośnikowi nauk i sztuk pięknych ojczystych, poświęca M. B. Stęczyński.

2. Krakowiak napisany dla Gwardii Narodowej Lwowskiej, z powodu nadanej konstytucji i zwinięcia cenzury przez Najjaśn. Cesarza JMci Ferdynanda I. Wiersz. Lw. 1848.

3. Album na rok 1852 z 4-ma krajobrazami widoków galicyjskich rysował na kamieniu ... Na fundusz drukowania książek polskich. Lw. (1852).

4. Ziewonija, czyli pieśni i dumania o dawnych zamkach, rozwalinach, klasztorach, świątyniach, kaplicach, pałacach, ogrodach, górach, lasach, skałach, źródłach, wodospadach, z dodatkiem o Doboszu, Janosiku, Podgórskim Vetrarze i Waligórskim, wielkich bandytach polskich, pisane w podróżach po Galicji od r. 1833 do 1856. Rkps.

Wg W. Mileskiego: Odkrycie nowego rękopisu Stęczyńskiego. *Wierchy* 1938, przypis 1.

5. Pieniny i Tatry. Zbiór 80 malowniczych widoków przez ... wolną rękę z natury, na kamieniu pierwszy raz igłą rytowanych, z treściwym onych przez autora opisem. Kr. 1860.

6. Tatry w dwudziestu czterech obrazach skreślone piórem i rylcem. Dzieło ozdobione 80 rysunkami, przez autora z natury zdjętymi i rylcem na kamieniu wykonanymi. Wyd. W. Wielogłowski. Kr. 1860.

Dedykacja: Wielmożnemu Lucjanowi Siemieńskiemu, w piśmiennictwie narodowym wielce zasłużonemu, w hołdzie wysokiego szacunku poświęca Autor.

7. Zbójcy w Galicji. Z podań gminnych opowiedział ... Kr. 1860.

Dedykacja: Wielmożnemu panu Hipolitowi Stupnickiemu, wydawcy i redaktorowi Przyjaciela Domowego, założycielowi Przeglądu Powszechnego, wskrzesicielowi wielu pamiątek krajowych, dobroczyńcy ludzkości, mężowi powszechnie lubianemu itd., w znak szacunku i przyjaźni, jako też na pamiątkę chwil w Krakowie roku 1860 u Autora spędzonych, te kazki gminne poświęca Autor.

8. Krosno. Opowiadanie podróżnika powtórzył ... Kr. 1862.

9. Pieśń do Najświętszej Matki Boskiej w Bramie Floriańskiej w Krakowie na uroczystość 8 września. Kr. 1862.

10. Pieśń o Najświętszej P. Marii Odporyszowskiej. Kr. 1862.

11. Do ciebie. *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek na r. 1864*. W-wa 1864.

12. Świątynia Polaków, czyli katedra na Wawelu w Krakowie. Poemat historyczny. Kr. 1864.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3345.

Dedykacja: Prawym Rodakom w dowód czci i poważania poświęca Autor.

13. Pan Tadeusz Łada. Poemat historyczny z czasów 1-o rozbioru Rzpltej Polskiej, skreślił ... (Z czterema rycinami). Powst. 1865. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6827.

14. Ryszard z Krzyżanowic, chorąży krakowski. Legenda z wieku XI. Dat. Kraków, 3 stycznia 1873. Wyd. Odessa 1875.

15. Książę Ulryk 1522-1564. Wyd. zob. Prace redakcyjne.

16. Ulisses Grant. Bohater amerykański. Powieść historyczna z lat 1860-1866. Wyd. zob. Prace redakcyjne.

17. Święta prawda, czyli krakowiak napisany w czasie karnawału 1879 roku. Kr. 1879.

18. Śląsk. Podróż malownicza w 21 pieśniach, wyśpiewał ... Powst. po 1879. Wyd. F. Pajączkowski. Wr. 1949. Wyd. 2 Wr. 1949.

Rkps Ossol. sygn. 3424/I. — Wcześniejsza redakcja pt. Sudety. Rkps Ossol. sygn. 11557/II. — Inny rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1914.

19. Coś naszego o naszych. Krakowiak 1880. Wysłuchał i powtórzył ... Kr. 1880.

Dochód na wsparcie autora.

20. Polska Najada, czyli pieśń o bardzo dawnych czasach ... Dat.: Początek odpisywania z dodatkami i popraw. dnia 9 stycznia, koniec 27 stycznia 1886. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6041.

21. Feronija z podróży po Spiszu, Węgrzech, Slawonii ... Rkps.

22. Iliada słowiańska. Poemat historyczny z czasów wojny trzydziestoletniej. Rkps.

23. Krótka autobiografia w formie listów. Rkps.

Na jednym egz. autor dopisał: „Takich listów rozesłałem franco 96 i nie otrzymałem żadnej pomocy ani nawet odpowiedzi od naszych niby to polskich panów w Galicji!!!". Do listów były dołączone rękopisy oczekujące wydania.

24. Pamiętnik historyczny. Autograf znajdował się w Bibl. Baworowskich. Lw.

Odnosi się głównie do r. 1846 i pobytu Stęczyńskiego w Krakowie; sięga do r. 1880.

25. Wspomnienia malowniczo-historycznych przechadzek po Tatrach, Spiszu, Orawie, Węgrzech, Serbii, Siedmiogrodzie, Slawonii, Multanach, Banacie, Kroacji, Dalmacji i Krainie, odbytych w r. 1845, z notat swoich opowiedział ... Rkps.

Drobne utwory i poezje ogł. w czasopismach: *Gaz. Kr.* (tu m. in.: Krakowiak (nadesłany) na odjazd czeskich gości 19 sierpnia 1884. 1884 nr 191; Do czeskich gości. 1884 nr 192), *Lwowianin* (tu: Pieśni ludu wiejskiego w Galicji w obwodzie jasielskim i sanockim. 1841 z. 9), *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek na r.* ... (1863-1864).

P r a c e   r e d a k c y j n e

Przyjaciel wszystkich ludzi, czyli kalendarz stoletni zastosowany do potrzeb teraźniejszych czasów, wymagań postępu ducha i wygody, jako niezbędny podręcznik dla mieszkańców krainy naszej, obejmujący święta i świętych rzymskokatolickiego i ruskiego obrządku ... Na koniec: wspomnienia historyczne z ważniejszych wydarzeń naszej przeszłości, poezje, powieści i anegdoty, mające na sobie kwiaty wiecznej świeżości, służące ku nauce, zabawie i rozweseleniu. Zgromadził, ułożył i na widok powszechny wydał ... Kr. 1873.

L i s t y

1. Do A. E. Koźmiana z 1853. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2040 t. 3.

2. Do H. Schmitta z 1862. Rkps Ossol. sygn. 5917/II t. 9.

3. Do S. Barącza z 1879. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

4. Do J. I. Kraszewskiego z 1879. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

OPRACOWANIA

M. Jabłoński: Odpowiedź na uwagi z powodu Widoków Galicji ... *Rozmaitości* (Lw.) 1847 nr 26 Dod. nadzw. — A. E. Koźmian: Wiadomość o autorze. W wyd.: Tatry ... Kr. 1860. — W. Wielogłowski: Przedmowa wydawcy. Tamże. — (Tatry. Rec.): K. Cieszewski. *Czytelnia dla Młodzieży* 1860 nr 9; R. (J. I. Kraszewski?). *Gaz. Codz.* 1860 nr 169; (L. Siemieński). *Czas* 1860 nr 193; *Bibl. Warsz.* 1860 t. 4; *Gaz. Codz.* 1860 nr 140. — W. Gąsiorowski: Przedmowa do wyd.: Świątynia Polaków, czyli katedra na Wawelu w Krakowie. Kr. 1864. — J. K. Turski. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Odezwy w sprawie pomocy Stęczyńskiemu: A. Sozański. *Gaz. Nar.* 1876 nr 295; *Czas* 1876 nr 295; *Czas* 1877 nr 285; *Czas* 1879 nr 177. — W. S. (Seredyński): Bogusz Zygmunt Stęczyński i jego prace. Kr. 1878. — Nekrolog. *Czas* 1890 nr 183. —

J. Obrochta: Wodzowie góralszczyzny, czyli rok 1846 na Podhalu. Kr. 1908. — J. Kantor: Tatry w poezji polskiej. Jarosław 1909. — Z. Zagórowski: Nowy Sącz w poezji. I. Tatry B. Z. Stęczyńskiego. *Ziemia Sądecka* 1913 nr 25-26. — F. Hoesick: Zapomniany poemat o Tatrach i Zakopanem. *Kur. Warsz.* 1921 nr 44; przedr. w: Książki i ludzie. Felietony literackie. W-wa 1934. — K. Dobrowolski: Trzej poeci u grobu Socyna. *Reformacja w Polsce* 1922. — W. Mileski: Odkrycie nowego rękopisu Stęczyńskiego. *Wierchy* 1938. — J. Reychman: Polski poemat o Sudetach i Dolnym Śląsku z połowy XIX wieku. *Śląsk* 1946 nr 10. — M. Gotkiewicz: Polski — sprzed stu laty — poemat o Karkonoszach. *Ziemia* 1948 nr 7-8. — J. Zb.: O lasach i pasterstwie w Tatrach w r. 1851. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 1948 nr 7-8. — F. Pająckowski: Wstęp do wyd.: Śląsk. Wr. 1949; toż wyd. 2 Wr. 1949. — (Śląsk. Rec.): (b. j.). *Ziemia* 1949 nr 5 s. 116; W. Krygowski. *Wierchy* 1949 s. 271-272; (Nad.): Opowieść wędrowca. *Odra* 1949 nr 13; Os. *Odrodzenie* 1949 nr 18; S. Pigoń. *Zeszyty Wr.* 1950 z. 1/2. — J. Pierzchała: Mały poeta wielkich spraw. *Ekran Tygodnia* 1949 nr 26. — Lector (C. Kwiecień): O zapomnianym piewcy Śląska. *Kierunki* 1958 nr 40. — J. Reychman: W sprawie identyfikacji jednego z rysunków sudeckich B. Z. Stęczyńskiego. *Wierchy* 1958. — (Śląsk. Rec.): J. Kolbuszewski. *Kwart. Opolski* 1960 nr 3; T. Gumiński. *Wiad. Legnickie* 1961 nr 29. — T. Gierymski: Nasz region w twórczości Stęczyńskiego. *Nad Wartą* 1961 nr 8. — L. Brożek i inni: Słownik biograficzny. W książce: W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Kat. 1965.

STRASZEWICZ JÓZEF (1801–1838)

Historyk, wydawca.

Ur. 1 stycznia 1801 w Rogowie, pow. wiłkomierski. Był synem Michała, marszałka powiatu upickiego, i Kazimiery z Koszczyców. Studia odbył na Uniwersytecie Wileńskim, następnie wyjeżdżał za granicę. Walczył w powstaniu listopadowym w stopniu majora i był członkiem Rządu Tymczasowego na Litwie. Po upadku powstania osiadł w Paryżu. W 1833-1834 był współredaktorem czasopisma *Souvenirs de la Pologne, historiques, statistiques et littéraires,* a w 1833-1836 miesięcznika *Le Polonais.* Był również członkiem Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu. Żonaty był z Francuzką Frinette i miał z nią syna Edmunda, urodzonego w 1837. Zmarł w Paryżu 5 maja 1838.

TWÓRCZOŚĆ

1. Do ziomków. Paryż 1832.

Jest to prospekt pisma: *Souvenirs de la Pologne.*

2. Les Polonais et les Polonaises de la Révolution du 29 novembre 1830, ou cent portraits des personnes qui ont figuré dans la dernière guerre de l'indépendance polonaise. Z. 1-20. Paryż 1832-1837.

Przekł. niem.: (K. Andrée): Die Polen und die Polinnen der Revolution vom 29 November 1830. Hundert Portraits. Stuttgart 1832-1837.

Przekł. włoski: I Polacchi della Rivoluzione del 29 novembre 1830. Ossia ritratti dei personaggi che hanno figurato nell' ultima guerra dell' indipendenza polacca. T. 1-2. Capolago 1833-1834.

3. Armée polonaise. Révolution du 29 novembre 1830. Costumes militaires de toute armée et de tout grade. Notice historique sur chaque régiment, avec les portraits des principaux généraux. Paryż 1835.

4. Émilie Plater, sa vie et sa mort. Avec une préface de M. Ballanche. Paryż 1835.

Przekł. ang.: J. K. Salomoński: The Life of Countess Emily Plater. Nowy Jork 1843.

5. Les femmes célèbres de tous les pays, leurs vies et leurs portraits. Paryż 1835. Wyd. nast.: Paryż 1835. (Współautorką była księżna L. Junot d'Abrantès).

6. La nuit du 29 novembre 1830 à Varsovie. Dédié aux élèves de l'École Polytechnique. Orné de quinze gravures. Paryż 1835.

Po tekście nota: Les matériaux de cette notice ont été recueillis par M. Podczaszyński.

7. Ouvrages publiés par ... Paryż 1835.

Prace edytorskie

1. J. Lelewel: Numismatique du moyen

âge considérée sous le rapport du type. T. 1-3. Paryż 1835.

2. J. U. Niemcewicz: Biographie du prince Adam-Georges Czartoryski, ex-président du gouvernement national de Pologne. Paryż 1835. Wyd. nast.: Londyn 1853.

3. J. Lelewel: Pythéas de Marseille et la géographie de son temps. Paryż 1836. Wyd. nast.: Bruksela 1836.

Listy

Listy do L. Chodźki, J. Lelewela, L. Platera i W. Platera. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. Lelewel: Listy emigracyjne. Wyd. i wstępem poprzedziła H. Więckowska. T. 1-5. Kr.-Wr. 1948-1956. — W. Plater: Biografia J. Straszewicza. Paryż 1838. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1928. — H. Więckowska: Przypisy. W: Listy emigracyjne J. Lelewela, jw.

STRONCZYŃSKI KAZIMIERZ (1809–1896)

Krypt.: K. S.; S.

Pedagog, archeolog, numizmatyk.

Ur. 1809 w Piotrkowie. Uczył się tam w szkole pijarów. Maturę otrzymał w 1825, potem studiował na oddziale przyrodniczym wydziału filozoficznego Uniwersytetu Warszawskiego. Po ukończeniu uniwersytetu został nauczycielem nauk przyrodniczych w szkole wojewódzkiej na Lesznie w Warszawie i szkole rzemiosł. Równocześnie pracował w Banku Polskim. W powstaniu listopadowym nie brał udziału. Po upadku powstania i po zamknięciu szkół wojewódzkich pracował tylko w Banku. W 1836 przeniósł się do Heroldii Królestwa Polskiego. Od 1844 kierował inwentaryzacją zabytków architektury i sztuki w Królestwie Polskim. W 1844-1855 odbywał z polecenia Komisji Spraw Wewnętrznych i Duchownych podróże naukowo-artystyczne wraz z rysownikami (A. Leme, Franciszek Kostrzewski, Ludwik Buszard i inni) w celu opisania zabytków. W 1847 został dyrektorem Heroldii. W 1861 został referendarzem stanu i dyrektorem kancelarii Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, w 1864 również członkiem Senatu. Brał udział w przeprowadzonej przez Aleksandra Wielopolskiego reformie szkół średnich i organizowaniu Szkoły Głównej. W 1867 przeszedł na emeryturę. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, członkiem korespondentem Akademii Umiejętności oraz członkiem Rosyiskiego Towarzystwa Geograficznego. Zmarł 10 listopada 1896 w Piotrkowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozrywki entomologiczne dla młodzieży. Pisemko zawierające w sobie opisy pospolitych owadów krajowych. W-wa 1835.

2. Spis zwierząt ssących kraju polskiego i zagranicznych. W-wa 1839.

3. Grobowiec Henryka Łagodnego (Probus) w Wrocławiu. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 4; odb. pt. Grobowiec Henryka Łagodnego, księcia szląskiego i krakowskiego, we Wrocławiu. W-wa 1841.

4. Pieniądze Piastów od czasów najdawniejszych do roku 1300, rozbiorem źródeł spółczesnych i wykopalisk oraz porównaniem typów menniczych objaśnione. W-wa 1847.

Dzieło podstawowe w dziedzinie numizmatyki polskiej.

5. Nowości numizmatyczne. *Bibl. Warsz.* 1848 t. 1 i odb.

6. Mniemany grobowiec Bolesława Wstydliwego w Krakowie. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 2 i odb.

7. Sprawozdanie z prac Delegacji do opisu zabytków starożytności wysłanej z polecenia Rady Administracyjnej Królestwa w latach 1850-1855. *Dzien. Powsz.*

1861 nr 38 - 1862 nr 230. Fragm. pt. 1. Ogólne sprawozdanie Delegacji ...; 2. Opisy zabytków starożytności przez Delegację wysłaną z polecenia Rady Administracyjnej. Ogł. M. Walicki: Sprawa inwentaryzacji zabytków w dobie Królestwa Polskiego. W-wa 1931.

Rkpsy Bibl. Uniw. Warsz.; Album ilustracji jako objaśnienia do opisu. Tamże, Gabinet Rycin. Inny autograf pt. Opis zabytków starożytności w Królestwie Polskim. T. 1-4. Z rysunkami i szkicami, był w posiadaniu wnuka, inżyniera Karola Stronczyńskiego, W-wa.

8. Studium heraldyczne z rękopismów pozostałych po heraldyku K. S. W-wa 1879.

9. Kilka słów o dawnych pieczęciach w ogólności, a w szczególności o dawnych pieczęciach polskich. *Przegl. Bibliogr.-Archeol.* 1881 t. 1-2; odb. pt. Pobieżny przegląd pieczęci Piastów polskich. W-wa 1881.

10. Dawne monety polskie dynastii Piastów i Jagiellonów. T. 1-3. Piotrków 1883-1885.

11. Dawny grobowiec Bolesława Chrobrego w Poznaniu. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 3; odb. W-wa 1887.

12. Pomniki książęce Piastów, lenników dawnej Polski, w pieczęciach, budowlach, grobowcach i innych starożytnościach zebrane i objaśnione. Piotrków 1888.

13. Wspomnienia szkół piotrkowskich z czasu 1817 do 1823. B. m. r.

14. Starożytności piastowskie i jagiellońskie do w. XVI. Rkps.

Prace edytorskie

1. Wzory pism dawnych w przerysach wystawione i objaśnione drukowanym ich wyczytaniem. W-wa 1839.

2. M. Cygański. Myślistwo ptasze. (W-wa ok. 1840).

3. Statuta polskie crola Kazimierza w Wyslyci słożone. W-wa ok. 1845. (Przekł. pol. z początku XVI w.; wyd. w podobiźnie).

4. Legenda obrazowa o św. Jadwidze, księżnie szląskiej, według rękopisu z r. 1353 przedstawiona i z późniejszymi tejże treści obrazami porównana. Kr. 1880.

5. Obrazy legendy o św. Jadwidze, księżnie szląskiej, podług rękopisów ostrowskiego z 1355 r. i wrocławskiego z 1451. Kr. (1880).

6. Constitutiones et statuta vel sintagmata provincialia incliti Regni Poloniae per serenissimum principem et dominum dominum Kazimirum primum ... edita et promulgata ... B. m. r. (Piotrków 1880).

Przerys w 10 egz.

Listy

1. Do A. Wagi 3 listy z 1855 i b. d. Rkps Bibl PAN Kr. sygn. 718.

2. Do C. Walewskiego z 1872. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1872.

3. Do W. Kętrzyńskiego z 1879. Rkps Ossol. sygn. 6225/II t. 22.

4. Do J. I. Kraszewskiego z 1886. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

OPRACOWANIA

F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Wspomnienia pośmiertne: N. W. *Kraj* 1896 nr 48; H. Sadowski. *Tyg. Ilustr.* 1896 nr 47; *Ateneum* 1896 t. 4. — Z. Gloger: Kazimierz Stronczyński. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — H. Łopaciński: Z puścizny naukowej po śp. K. Stronczyńskim. *Wisła* 1903 t. 17 z. 3. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski. T. 2. W-wa 1911. — T. Manteuffel: Centralne władze oświatowe na terenie b. Królestwa Kongresowego 1807-1915. W-wa 1929. — M. Walicki: Sprawa inwentaryzacji zabytków w dobie Królestwa Polskiego. W-wa 1931 *Bibl. Zakładu Architektury Pol. i Historii Sztuki Politechniki Warsz.* t. 3.

STRUTYŃSKI JULIUSZ (1810–1878)

Pseud.: BERLICZ SAS.

Poeta, powieściopisarz.

Ur. 1 lipca 1810 w Lipowcu, gub. kijowska; syn Feliksa, pułkownika wojsk napoleońskich, i Karoliny z książąt Lubomirskich. Uczył się u jezuitów w Mohylowie i Romanowie, później w domu. Wykształceniem jego zajmowali się przeważnie guwernerowie Francuzi. W bardzo młodym wieku wstąpił do wojska. Był adiutantem generała gubernatora Dymitra Bibikowa w Kijowie, potem generała Borysa Neudhardta na Kaukazie. Jeździł do Teheranu dla złożenia szachowi podarków cesarskich, za co otrzymał Order Lwa i Słońca. Brał udział w wojnie krymskiej, po czym wystąpił z wojska ze stopniem majora. Po powrocie do kraju mieszkał w swoich dobrach lub u krewnych, później w Petersburgu. W 1869 przeniósł się do Lwowa. Był współpracownikiem czasopisma *Świt* (1872). W 1873 zamieszkał w Krakowie. Tu został członkiem Komisji Archeologicznej. Ożeniony był z Greczynką Marią Maurokordato, córką pułkownika służby morskiej. Zmarł 23 marca 1878 w Skierniewicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Essais poétiques. B. m. 1836.

Wg Korbuta III, 542.

2. Lydia. Dédiée à ma soeur Giana 1832. Wil. 1838.

3. Świętopełk, książę pomorski. Powieść. Petersb. 1840.

4. Chmury przeszłości. Wil. 1844.

5. Miscellanea. Wil. 1855.

Dedykacja w formie listu: Przyjaciołom moim: Józefowi Witwickiemu, Władysławowi Izopolskiemu, Mikołajowi Zubkowiczowi, księciu Piotrowi Dołhorukiemu, baronowi Arturowi Mohrenheim, baronowi Gustawowi Krieg von Hochfelden, Gustawowi Kocelau, hrabiemu Venzel von Klebelsberg, baronowi von Stackelberg.
Wyjazd z Kaukazu 1846: Kaukaskim kolegom: księciu Arkadiuszowi Golicynowi, księciu Mikołajowi Kozłowskiemu, Aleksandrowi Timaszew, księciu Aleksandrowi Dondukow-Korsakow, księciu Dawidowi Czawczawadze, Borysowi Neidhardt, Platonowi Czeliszczew, Walerianowi Mezencow, Aleksandrowi Minkwiz.

6. Kilka badań geologicznych i dziejowych Kaukazu. Berlin 1857.

Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 798; zniszcz. 1944.

Dedykacja: Jego ekscelencji jaśnie wielmożnemu baronowi von Raumer, ministrowi stanu Królestwa Pruskiego, wysokich orderów kawalerowi, członkowi wielu uczonych towarzystw, tę dań hołdowną trudu swojego z najgłębszym uszanowaniem i nieśmiałością poświęca Autor.

7. Ukraina. Obrazki czasu i ludzi. *Dzien. Lit.* 1869 nr 37-51; przedr. *Kłosy* 1875 nr 497-538 (z przerwami); wyd. osob. pt. Obrazki czasu i ludzi. W-wa 1876.

8. Dwie babki. Cz. 1: Pani kasztelanowa trocka. Pamiętnik; cz. 2: Pani starościna horodelska. Pamiętnik. Ogł. *Dzien. Lit.* 1870 nr 1-22, 24; wyd. osob. cz. 1. Lw. 1871; całość cz. 1-2. W-wa 1876.

9. Kalejdoskop. Fragm. ogł. *Przegl. Lw.* 1871 t. 2; całość pt. Kalejdoskop. Obrazy czasów i ludzi. *Świt* 1872 nr 1-20, 22, 32-55.

10. Obrazy z natury. Giul-Szada. Powieść wschodnia. Lw. 1872.

11. Gawędy. *Kraj* 1873 nr 3-74; odb. Kr. 1873.

12. Moskwa. (Dalszy ciąg „gawęd"). Kr. 1873.

13. Mozaika. Gawędy szlacheckie z lat ubiegłych. *Wiek* 1874 nr 139-173; przedr. *Gaz. Nar.* 1880 nr 155-229 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1881.

14. Poezje Berlicza Sasa (Juliusza hr. Strutyńskiego) i wspomnienia jego wierszem. Wydanie pośmiertne. Kr. 1878.

Zawartość: Niezabudki. (Drobne wiersze z 1842-1862. Tu m. in.: Ustęp z powieści pod tytułem Ukraina); Obraz z Ukrainy z natury.
Dedykacja Niezabudki: Przyjaciołom z Ukrainy na pamiątkę.

15. Pan Jeremiasz. Pamiętnik. *Kur. Poz.* 1878; odb. Poz. 1879.

Dedykacja: Korna dań czci i wdzięczności Stanisławowi hr. Tarnowskiemu od Autora.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Lit.* (1869-1870), *Dzien. Pol.* (tu: Wołyń, Podole i Ukraina. Wspomnienie. 1869 nr 2, 5, 7, 15, 19, 20), *Gaz. Nar.* (1880, 1883: tu m. in.: Czworobok Kosowego Pola. Szkic z dziejów serbskich. 1883 nr 278-279), *Gaz. Warsz.* (tu: Wspomnienia z podróży i wycieczek. Przejazd do Ziemi

Dońskiej. 1855 nr 168), *Kłosy* (1874--1875; tu m. in.: Odkrycie A. H. Kirkora w Kwaczale w 1873 roku. 1874 nr 476-477), *Kraj* (Kr.; 1873), *Kronika Rodz.* (1876 nr 24), *Kur. Poz.* (1878), *Opiekun Dom.* (1875 nr 16), *Przegl. Lw.* (1871-1872; tu m. in.: Karta wspomnień. 1871 t. 1-2; Dwaj biskupi. (Obrazek z przeszłości). 1871 t. 1; Duch nocy. 1872 t. 3), *Strzecha* (1869-1873; tu m. in.: Kopiec Unii. 1869 z. 11; Noc w stepie. 1871 z. 1-3; Szkice myśliwskie z Ukrainy. 1872 z. 2-4), *Szkice Społ. i Lit.* (1876), *Świt* (1872), *Unia* (1870), *Wiek* (1874).

Ponadto po śmierci autora ogł.: Berlicz Sas. *Przegl. Lw.* 1878 t. 15 (tu wiersz: Nie nerwy, katary...).

Rkps wiersza pt. Anakreontyk, w Ossol. sygn. 12042/III.

P r z e k ł a d y

A. d'Avril: Akta odnoszące się do kościołów wschodnich pod względem ich stosunków ze Stolicą Apostolską. *Unia* 1870 nr 54-98 (z przerwami).

L i s t y

1. Do Alberta Po... z 1843. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458 (kopia).

2. Do W. Bełzy z 1871. Rkps Ossol. sygn. 12420/I.

3. Do K. Wilda w sprawach wydawniczych i księgarskich z 1872-1874. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1929; zniszcz. 1944.

4. Do redakcji Ruchu Literackiego i Gazety Narodowej we Lwowie na ręce A. Gillera z 1874-1878. Rkps, jw. poz. 3, sygn. 1898.

5. Do nieznanego adresata z 1876. Rkps Ossol. sygn. 12042/III.

6. Do W. Bełzy z 1876. Rkps Ossol. sygn. 12421/I.

7. Do A. Gillera z 1879-1883. Rkps, jw. poz. 3, sygn. 1900.

OPRACOWANIA

S. Chołoniewski: Potajemne usiłowania skrzywienia opinii narodowej w prowincjach naszych za pomocą periodycznego piśmiennictwa. Powst. lipiec 1843. Wyd. w: Obrazy z galerii życia mego. Lw. 1890. (Tu także list M. Grabowskiego do J. Strutyńskiego, dat. Aleksandrówka, 21 luty 1843). — (Chmury przeszłości. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4. — (Miscellanea. Rec.): Wacław P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 1; (K. Witte). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 94; *Nowiny* 1855 nr 62. — M. Grabowski: Do A. Przeździeckiego list z 1 sierpnia 1855. Ogł. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3. — (Obrazy z natury. Rec.): K. Kaszewski. *Bluszcz* 1872 nr 45; E. Lubowski. *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1. — (Dwie babki. Rec.): G. C. *Wiek* 1876 nr 252; T. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1877 t. 4; *Gaz. Pol.* 1877 nr 74-75, 77-81, 84. — (Obrazki czasu i ludzi. Rec.): T. W. (Wójcicki). *Bibl. Warsz.* 1876 t. 4; *Gaz. Pol.* 1876 nr 50. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1878: (J. Heppen). *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 156; J. G. *Echo* nr 104; J. ze Ś. (A. H. Kirkor). *Kłosy* nr 674; W. S. *Warta* nr 100; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Czas* nr 95; *Kronika Rodz.* s. 351; *Kur. Codz.* nr 97; *Kur. Por.* nr 115-116; *Przegl. Lw.* t. 15; *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 4; *Tyg. Powsz.* nr 18; *Wiek* nr 96. — (Mozaika. Rec.): § (H. Sienkiewicz). *Gaz. Pol.* 1881 nr 16; toż *Niwa* 1881 z. 147; przedr. w książce: Publicystyka. T. 6. W-wa 1937; L. S. W. (Szczerbowicz-Wieczór). *Tyg. Ilustr.* 1881 nr 303. — F. Rawita-Gawroński: Ukraina, Wołyń i Podole pod rządami D. C. Bibikowa (1837-1853). W: Rok 1863 na Rusi. T. 2: Ukraina, Wołyń, Podole. Lw. 1903. — M. Rolle: Żywot polityczny Michała Grabowskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1908; przedr. w: In illo tempore. Szkice historyczno-literackie. Brody-Lw. 1914. —

M. Toporowski: Puszkin i Mikołaj I (po spisku dekabrystów). (Relacja J. Strutyńskiego). *Puszkin 1837-1937*. Kr. 1939 *Prace Pol. Tow. dla Badań Europy Wschodniej i Bliskiego Wschodu* t. 16 i nadb. — J. Reychman: Polacy w górach Kaukazu do końca XIX w. *Wierchy* 1954. — M. Inglot: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej poł. XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2 i nadb. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — J. Reychman: Kilka azerbejdżańskich piosenek ludowych zapisanych przez Polaków na Zakaukaziu w I połowie XIX wieku. *Roczn. Orientalistyczny* 1962/ /63 z. 2.

STRZELNICKI WŁADYSŁAW (1820–1846)

Krypt.: W. S.; Wł. S.

Poeta.

Ur. 1820 na Wołyniu. Studiował na uniwersytecie w Kijowie. Za udział w spisku Szymona Konarskiego został zesłany w 1839 na Kaukaz i wcielony do artylerii, gdzie uzyskał awans na chorążego. Przebywał kolejno w miejscowościach: Szemacha, Temir-chan-Szura, Chodżały w Karabachu, Tyflis. Przyjaźnił się z Tadeuszem Ładą Zabłockim, z którym razem przebywał na zesłaniu. Zmarł 19 października 1846 w Tyflisie. Bliższe szczegóły życia nieznane. Cztery zbiorki jego poezji wydał w 1860 w Żytomierzu jego brat Józef Strzelnicki.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bej-Bułat. Poemat. Dat. 9 października 1846, Tyflis. Ogł. fragm. pt. Bej Bulat. (Początek poematu). *Roczn. Lit.* 1844; całość pt. Ułomki z poematu: Bej-Bułat, zob. poz. 5.

2. Dwaj Uzdeni. Powieść. *Roczn. Lit.* 1846; wyd. osob. z podtyt. Powieść kaukaska. Żytomierz 1860.
Toż w jęz. ros. ogł. *Kawkaz* (Tyflis) 1846 nr 18-21.

3. Mahmudek. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1847 t. 1-2; wyd. osob. z podtyt. Powieść kaukaska. Żytomierz 1860.
Toż w jęz. ros. ogł. *Kawkaz* (Tyflis) 1848 nr 28-37.

4. Szkice Kaukazu. Fragm. ogł. *Rubon* 1849 t. 10; całość wyd. Żytomierz 1860.

5. Poezje. Żytomierz 1860.
Zawartość: ok. 30 drobnych utworów, m. in. poz. 1 oraz Sonety 1-4. (*Rubon* 1846 t. 7).

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1845 t. 2), *Bibl. Warsz.* (1847), *Gwiazda* (1846, 1847), *Roczn. Lit.* (1843-1844, 1846), *Rubon* (1847, 1849).

OPRACOWANIA

T. Łada Zabłocki: List do R. Podbereskiego, dat. Tyflis, 10 czerwca 1843. Fragm. ogł. *Roczn. Lit.* 1849 s. XI-XII. — Nekrolog. *Kawkaz* (Tyflis) 1846 nr 43. — L. Janiszewski: Z listu do wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 6. — L. Janiszewski: List o pracach literackich i naukowych na Kaukazie. *Czas* 1851 nr 203-205. — ⊙: (Poezje; Dwaj Uzdeni. Rec.). *Czas* 1860 nr 204. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — A. Giller: Polacy na Kaukazie. Odczyt Mateusza Gralewskiego. *Dzien. Lit.* 1869 nr 52. (Spr. z odczytu w Paryżu 9 grudnia 1869). —
M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — W. Lachnitt: Do skał Taurydy przykuci ... *Trybuna Literatów i Artystów* 1939 nr 1-2. — J. W. Gomulicki: Władysław Strzelnicki. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. Reychman: Polacy w górach Kaukazu do końca XIX w. *Wierchy* 1954. — M. Inglot: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej poł. XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — M. Warneńska: Z ziemi polskiej na daleki Kaukaz ... *Trybuna Ludu* 1959 nr 249. — M. Żywow: Polscy poeci „kaukascy". (Materiały biograficzne). Tłum. K. Heintsch. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — J. Reychman: Kilka azerbejdżańskich piosenek ludowych zapisanych przez Polaków na Zakaukaziu w I połowie XIX wieku. *Roczn. Orientalistyczny* 1962/63 z. 2.

SUCHODOLSKI RAJNOLD (1804–1831)

Krypt.: Raj.... S..........

Poeta.

Ur. w 1804; syn Jana, brat malarza Januarego. Uczył się w gimnazjum w Świsłoczy (1818-1824). Tam był członkiem Towarzystwa Zorzan. Później pracował w Ministerium Skarbu w Warszawie. Brał udział w powstaniu listopadowym, służąc w akademickiej gwardii honorowej, a później jako podchorąży pułku strzelców pieszych. Ranny pod Ostrołęką, został odznaczony za męstwo w boju. Zmarł z odniesionych ran w Szpitalu Ujazdowskim w Warszawie 8 września 1831.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dalej, bracia, do bułata! Powst. 30 listopada 1830. Ogł. *Patriota* 1830, 2 grudnia; przedr. pt. Bóg! Wolność! Niepodległość! Śmierć! *Bard Oswobodzonej Polski* 1830 nr 1 i odb. Pieśń wielokrotnie przedrukowywana w czasopismach i ulotkach.

2. Śpiew wojenny ofiarowany naczelnemu wodzowi (J. Skrzyneckiemu). W-wa 1831.

3. Ulubione pieśni. W-wa 1831. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawione i pomnożone W-wa 1831; wyd. 3 W-wa 1831.

Tu także pieśni Stanisława Starzyńskiego i Feliksa Frankowskiego.

Poezje ogł. w czasopismach: *Bard Nadwiślański* (1832 nr 63), *Bard Oswobodzonej Polski* (1830), *Pam. dla Płci Pięknej* 1830 (tu: Do Wilhelma M**. Sonet; Nadzieja; Czarnobrewa; Przyjaźń; Skon wodza Kleftów. Pieśń nowogrecka; Do O***; Dajna. Pieśń gminna litewska), *Polak Sumienny* (tu: Witaj, majowa jutrzenko. 1831 nr 128).

Pieśni Suchodolskiego (m. in.: Patrz, Kościuszko, na nas z nieba...; Rżnijcie nam od ucha tęgiego mazura...; Moskalu wygnany, zgryzotą nękany...; Krew nam polska w żyłach krąży...), ogłaszane w czasopismach i ulotkach, stały się bardzo popularne.

Chronologiczny spis pieśni powstańczych ogł. S. Zetowski: Rajnold Suchodolski. Nieznane szczegóły z życia poety. *Ruch Lit.* 1932 nr 7.

OPRACOWANIA

Akta komisji śledczej dotyczące procesu Zorzan (1826-1827). *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce.* T. 9. Kr. 1897. — Poeta i żołnierz w pułku 5... *Kur. Pol.* 1831 nr 532. — K. Gaszyński: Sonety. X. Pamiątce Rajnolda Suchodolskiego. Powst. 1835. Wyd. w: Poezje. Paryż 1844. — W. Cybulski: Geschichte der polnischen Dichtkunst in der ersten Haelfte des laufenden Jahrhunderts. T. 2. Powst. 1842-1845. Wyd. Poz. 1880; przekł. pol. F. Dobrowolskiego pt. Odczyty o poezji polskiej ... Cz. 2. Poz. 1870. — S. Goszczyński: Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika 1801-1842. Powst. ok. 1858. Wyd. S. Pigoń. Wil. 1924 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 1 z. 3. — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866 s. 386. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — L. Orpiszewski: Kilka wspomnień. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867.* Paryż 1868 s. 297-298. — K. W. Wójcicki: Kawa literacka w Warszawie (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1 i odb. — S. Patelski: Opowiadania kapitana ... powtórzył J. Louis. Kr. 1880. — F. Falkowski: Upadek powstania polskiego r. 1831. Poz. 1881. — M. Rolle: Poeci-żołnierze. (Notatka literacka). *Iris* 1899 z. 4. — M. Smolarski: Poezja powstania listopadowego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1910; odb. Kr. 1911. —

J. Znamirowska: Liryka powstania listopadowego. W-wa 1930. — M. Smolarski: Poezja powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830-1831.* Lw. 1931. — S. Zetowski: Rajnold Suchodolski. Nieznane szczegóły z życia poety. *Ruch Lit.* 1932 nr 7. — N. Jaruga: Formacje wojskowe akademików warszawskich w roku 1830 i 1831. *Studia z dziejów Warszawy 1830-1831.* W-wa 1937. — A. Moraczewski: Pułki „Dzieci Warszawskich": 5 strzelców pieszych i 6 ułanów w powstaniu listopadowym. Tamże. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — S. Łempicki: Rajnold Suchodolski, bard wstającej Warszawy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 15. — J. W. Gomulicki: Rajnold Suchodolski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956.

SUFFCZYŃSKI KAJETAN (1807–1873)

Pseud. i krypt.: * * *; K. S. Bodzantowicz; K. B. S.; S. K.; Turłaj Władysław, Szlachcic litewski.

Powieściopisarz.

Ur. w 1807 we wsi Łańcuchów, woj. lubelskie; syn Michała. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Kształcił się w 1820-1825 w konwikcie pijarskim na Żoliborzu. Następnie służył w wojsku jako adiutant generała Henryka Kamieńskiego. Brał udział w powstaniu listopadowym. Po upadku powstania osiadł w Łańcuchowie i ożenił się z Laurą Kamieńską, córką generała. Po rozejściu się z żoną ok. 1847 przeniósł się do Oszczowy,

majątku swego szwagra Jana Rulikowskiego, gdzie zaprzyjaźnił się z Edwardem Rastawieckim, bliskim sąsiadem. Około 1860 wyjechał do Galicji Wschodniej, gdzie w powiecie bełskim wziął w dzierżawę wieś Tartaków od Ignacego Komorowskiego. Bywał często u niego w Łuczycach, w powiecie sokalskim. Tam poznał Wincentego Pola, z którym następnie utrzymywał bliskie stosunki. Około 1871 mieszkał jakiś czas w Krakowie. Zmarł 7 stycznia 1873 w Łuczycach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Moje sny. Pieśń. Lipsk 1851.

Jest to parafraza *Przedświtu* Z. Krasińskiego.

2. Rodzina konfederatów. I. Obrazek. Pan starosta warecki. Ogł. bez wiedzy autora ze zmianami tekstu pt. Krwawe znamię. Powieść konfederacka. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1; opuszczoną przedmowę wraz z krytyczną oceną ogł. autor: Protestacja. *Nowiny* 1856 nr 28; wyd. osob. poprawne Lw. 1856; (cz. 2 pt.) Rodzina konfederatów. Pan marszałek łomżyński. Obrazek historyczny. *Dzien. Lit.* 1869 nr 1-22. Wyd. nast. pt. Rodzina konfederatów. I. Pan starosta warecki. II. Pan marszałek łomżyński. Obrazki historyczne. Lw. 1869; wyd. 2 Lw. 1883; przedr. z podtyt. (Józef i Kazimierz Pułascy). *Gaz. Pol.* (Chicago) 1890 nr 13-52; odb. Chicago 1890.

3. Dzisiaj. Przez autora pieśni „Moje sny". Dat. 29 listopada 1864. Wyd. Poz. 1874.

4. Chwila zapomnienia. *Gaz. Tor.* 1867 nr 295 - 1868 nr 17; wyd. osob. Tor. 1868.

5. Boje polskie i przygody żołnierskie. Poz. 1871. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1883; wyd. 3 Poz. 1898; Lw.-Złoczów (1907) *Bibl. Powsz.* nr 625-629.

6. Zawsze oni. Obrazy historyczne i obyczajowe z czasów Kościuszki i Legionów. Dzieło pośmiertne. Z ilustr. J. Kossaka i epigrafami W. Pola nigdzie nie drukowanymi. T. 1-3. Poz. 1875. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1-2. Kr. 1887 *Nowa Bibl. Uniwersalna*; Kr. 1896; t. 1, 2. Lw.-Złoczów (1909, 1926) *Bibl. Powsz.* 761, 772; Poz. 1917; Olsztyn 1933.

7. Opowiadania historyczne i pisma pomniejsze. Lw. 1875; część składu z odmienną kartą tyt.: Pisma pomniejsze. Lw. 1875 *Bibl. Najcelniejszych Powieści i Romansów* t. 73.

Zawartość: Wieczór przy kominku. (*Bibl. Warsz.* 1852 t. 3); Fatum. (*Przegl. Pol.* 1869/70 t. 1-2); Muszkieter. (*Przegl. Pol.* 1868/69 t. 3-4); Sierota. Wspomnienie z przeszłości. (*Dzien. Lit.* 1869 nr 32-33; przedr. *Praca* 1901 nr 48-49); Opowiadanie pani strażnikowej; Pan Gajeski. Gawęda szlachecka; Kasper Cieciszowski, arcybiskup mohilowski i metropolita całej Rosji.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Ossol.* (1865), *Bibl. Warsz.* (1852), *Czas. Dod. Mies.* (1856), *Dzien. Lit.* (1869), *Gaz. Tor.* (1867-1868), *Nowiny* (1856), *Przegl. Pol.* (1868-1870), *Sobótka. Książka zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875 (tu: Fragmenta z powieści Pan marszałek sanocki; Gość z nieba. Dat. 1858).

Listy

1. Do T. Działyńskiego z 1840. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 5 t. 1.

2. Do J. Dobrzańskiego 2 listy z 1857. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

OPRACOWANIA

H. Kamieński: Pamiętniki i wizerunki. Powst. 1852-1853. Wr. 1951. — (Rodzina konfederatów. Polemika). *Dzien. Lit.* 1856 nr 27. — (K. Szajnocha): O najnowszej literaturze polskiej. *Rozmaitości* 1856 nr 29. — W. Nehring: Kurs literatury polskiej do użytku szkół. Poz. 1866. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Kronika miejscowa i zagraniczna. *Czas* 1869 nr 112. — (Rodzina konfederatów. Rec.). *Dzien. Lit.* 1869 nr 46. — (Boje polskie i przygody żołnierskie. Rec.): Del. (W. Łoziński). *Czas* 1871 nr 297; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 3; *Czas* 1872 nr 32. — K. K. (Kantecki): Wincenty Pol i Kajetan Suffczyński. (Notatka do biografii). *Strzecha* 1873 nr 15/16. — Wspomnienia pośmiertne w 1873: A. Bełcikowski. *Tyg. Ilustr.* nr 278; Dr B. Ł. (Łoziński). *Tyg. Mód i Powieści* nr 11; W. Łoziński. *Przew. Nauk. i Lit.* t. 1; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 3; (W. B.). *Gaz. Nar.* nr 18; (W. Zawadzki). *Kłosy* nr 413; *Bibl. Warsz.* t. 1; *Czas* nr 20; *Przegl. Lw.* t. 5. — (Opowiadania historyczne i pisma pomniejsze. Rec.): K. Kantecki. *Ruch Lit.* 1875 nr 22-23; *Czas* 1875 nr 171; *Ojczyzna* 1875 nr 182. — (Zawsze oni. Rec.): J. I. Kraszewski. *Dzien. Poz.* 1875 nr 177; toż *Gaz. Nar.* 1875 nr 184; toż *Wiek* 1875 nr 26; *Gaz. Lw.* 1875 nr 106; *Czas* 1876 nr 18, 20, 22-24; A. S. *Przegl. Powsz.* 1896 t. 49. — K. Kraszewski: Bodzantowicz i chorąży. Wspomnienie. *Świat* 1894 nr 22-24.

SUPIŃSKI JÓZEF (1804–1893)

Krypt.: J. K. S. Akad.; J. S.

Ekonomista, filozof, publicysta, poeta.

Ur. 21 lutego 1804 w Romanowie pod Lwowem; syn Adama, sędziego, i Tekli z Mrozińskich, siostry generała i językoznawcy. Początkowo uczył się we Lwowie (1814-1815) w zakładzie prywatnym pod kierunkiem W. Zaleskiego, następnie w Warszawie w Liceum Lindego i konwikcie pijarskim na Żoliborzu, gdzie słuchał wykładów Kazimierza Brodzińskiego. Od 1824 studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim i uczęszczał na wykłady ekonomiczne Fryderyka Skarbka. Po ukończeniu w 1827 uniwersytetu ze stopniem magistra został aplikantem w Komisji Spraw Wewnętrznych i Policji. Przed powstaniem listopadowym ożenił się. W powstaniu początkowo był sekretarzem dyktatora Józefa Chłopickiego, później walczył pod Wawrem, Grochowem, Ostrołęką i Warszawą. Po upadku powstania przekroczył granicę pruską i udał się do Francji. Przebywał jakiś czas w Awinionie, następnie przeniósł się do Lyonu. Tu pracował początkowo w Biurze Towarzystwa Ogniowego, później jako buchalter w jednej z fabryk, wreszcie został naczelnikiem wydziału rachunkowego w Kasie Departamentu. W 1836 wyjechał do Paryża, tu w 1840 objął stanowisko dyrektora fabryki wyrobów wełnianych. Równocześnie był jednym z kuratorów szkoły batignolskiej. W 1844 przeniósł się do Galicji i osiadł we Lwowie. Tu pracował jako pisarz w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim, następnie do 1864 jako buchalter w Kasie Oszczędności. W 1857 przedstawił dyrekcji Kasy Oszczędności projekt przekształcenia instytucji na Krajowy Bank Oszczędności. W 1870 ociemniał. 18 lutego 1877 obchodzono pięćdziesięciolecie jego działalności literackiej i naukowej, m. in. został doktorem praw honoris causa Uniwersytetu Lwowskiego. Od 1873 był członkiem Akademii Umiejętności. Zmarł 16 marca 1893 we Lwowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Karpaty. Poemat. Powst. w latach szkolnych. Rkps zaginął.

K. Brodziński omawiał ten utwór na lekcji w konwikcie pijarskim.

2. Obrzęd pogrzebowy Stanisława Staszica. W-wa 1826. (Wiersz). Przedr. A. Kraushar: Towarzystwo Królewskie Przyjaciół Nauk (1800-1832). T. 6. Kr.--W-wa 1905 s. 430-435.

3. Arcez. Trajedia w czterech aktach. Fragm. ogł. *Kur. Warsz.* 1828 nr 134. Całość wyst. i wyd. W-wa 1828. Wyd. nast. zob. poz. 10, poz. 14 t. 5.

4. Morsztyn. Tragedia. Powst. przed 1831. Rkps zaginął.

5. Regulus. Tragedia. Powst. przed 1831. Rkps zaginął.

6. Dwa wiersze ... czytane na Zgromadzeniach Polaków w Paryżu z powodu obchodu rocznicy rewolucji listopadowej 1838 i 1839 roku — na żądanie i nakładem obecnych na tych zgromadzeniach drukiem ogłoszone. Poitiers 1839.

Wiersze: Do nadziei; Do ludu polskiego.

7. Głos wołającego nie na puszczy. Dat. Lwów, 30 marca 1848. Wyd. Lw. 1848.

8. Tatarzy. Tragedia w pięciu aktach. Powst. 1851. Wyd. zob. poz. 10. Wyd. nast. zob. poz. 14 t. 5.

„Sztuka ta złożoną była do konkursu ogłoszonego przez Kasyno Narodowe we Lwowie r. 1852, przy którym nagrodę otrzymała komedia «Wąs i peruka», a to, jak powiedziano, ze względu na zasługi dramatyczne Korzeniowskiego."

9. Myśl ogólna fizjologii powszechnej. Dat.: Wykończyłem w kwietniu 1855. Wyd. Lw. 1860. Wyd. nast. pt. Myśl ogólna fizjologii wszechświata, zob. poz. 14 t. 1.

Dedykacja: Pamięci wuja mego i opiekuna mej młodości, twórcy „Zasad gramatyki języka polskiego".

10. Dwie trajedie. Lw. 1861.

Zawartość: poz. 3, 8.

Cały dochód przeznaczony na elementarze dla dzieci wiejskich.

11. Szkoła polska gospodarstwa społecznego. Cz. 1 oddział 1. Lw. 1862; cz. 1 oddział 2. Lw. 1865; cz. 1 oddział 1-2, zob. poz. 14 t. 2-3; w skróceniu wyd. W-wa

1911 *Bibl. Dziel Społ.-Ekonomicznych* S. I t. 2.

Cz. 2 była zamierzona z podtyt. Mechanizm społeczny.

12. Kilka szczegółów treści społecznej. Lw. 1867; toż pt. Kilka szczegółów treści społecznej rozebranych w listach poufnych. *Bibl. Ossol.* 1868 t. 10-11. Wyd. nast. pt. Listy treści społecznej, zob. poz. 14 t. 4.

13. Siedm wieczorów. Opowiadania z życia społecznego. Wyd. zob. poz. 14 t. 4; odb. Lw. 1871. Wyd. nast.: pt. Siedm wieczorów. Pogadanki o rzeczach pożytecznych. Wyd. 2 powiększone. Wyd. K. T. Włoszek. W-wa 1879; toż wyd. 5 przejrzane i znacznie pomnożone. W-wa 1883; wyd. 6 Kr. 1883; pt. Siedm wieczorów niedzielnych z młodzieżą włościańską, zob. poz. 14 t. 4 (wyd. 3); wyd. 7 Lw. 1891 *Wyd. im. Staszica* t. 20-21.

2500 egz. odbitki rozdano bezpłatnie szkołom i czytelniom ludowym.

14. Pisma. Wyd. poprawione i pomnożone. T. 1-5. Wyd. J. Welichowski. Lw. 1872. Wyd. nast.: wyd. 3 przejrzane i znacznie pomnożone W-wa 1883.

Zawartość: t. 1: poz. 9; t. 2-3: poz. 11; t. 4: poz. 12, 13 oraz: Stowarzyszenia i spółki. (*Bibl. Ossol.* 1869 t. 12); Projekt narodowego banku oszczędności. (*Bibl. Ossol.* 1864 t. 4); t. 5: poz. 3, 8 oraz: Turnieje i pojedynki w średnich wiekach. (*Album lw.* Lw. 1862); Do ... List treści moralno-społecznej; Kilka artykułów z pism czasowych. — W t. 5 wyd. 3 również poz. 15, 16.

15. „Help yourself". *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873. Przedr. zob. poz. 14 t. 5 (wyd. 3).

16. O mierzeniu czasu. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl.* Lw. 1876. Przedr. zob. poz. 14 t. 5 (wyd. 3).

17. Wspomnienia i gawędy. Zapiski prywatne dla ukochanych wnuków moich na pamiątkę. Powst. lipiec-sierpień 1889. Fragm. ogł. Z. Gargas pt. Demokracja chrześcijańska. *Przegl. Powsz.* 1902 t. 75 i odb.

Rkps Bibl. SGPiS W-wa sygn. A. 138.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album Muz. Nar. w Rapperswyl.* Lw. 1876, *Bibl. Ossol.* (1862-1869), *Dzien. Lit.* (tu m. in.: Teoria i praktyka. 1852 nr 29; Porucznik Osiński. Opowiadanie z wypadków wojennych w Hiszpanii. 1853 nr 4), *Dzien. Nar.* (red. 1848; tu m. in.: Sympatia i antypatia. 1848 nr 64), *Gaz. Nar.* (1866), *Głos* (tu m. in.: Pogląd krytyczny na stanowisko Żydów. 1861 nr 70), *Kółko Rodz.* (1860), *Kur. Warsz.* (1828), *Pam. Gospodarski* (1849), *Republikanin* (Londyn; 1837), *Sprawy Emigracji* (1837), *Świt* (1856-1857), *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873.

Listy i materiały

1. Listy z 1829-1868 w sprawie dzieła L. Chodźki: Biographie du gen. Kościuszko. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 964; zniszcz. 1944.

2. Do matki z 1830. Fragm. ogł. T. Brandowski: Pożółkłe liście — krwawy ślad serca. Listy J. Supińskiego z powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830--1831.* Lw. 1931.

3. Do siostry 2 listy, dat. 7 czerwca 1831 w obozie pod Pragą i 1832 z Awinionu. Fragm. ogł. J. Welichowski: Życiorys J. Supińskiego. W wyd.: Pisma. T. 5. Lw. 1872; toż wyd. nast. W-wa 1883. Fragm. listu z 1831 przedr. T. Brandowski, jw. poz. 2.

4. Do W. Heltmana z lat między 1832--1840. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2386; zniszcz. 1944.

5. Do L. Królikowskiego z lat między 1834-1876. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1044.

6. Do Cypriana (?) Roberta z 16 stycznia 1838. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2675(5).

7. Do A. Hłuszniewicza z 1840. Rkps, jw. poz. 4, sygn. 2552.

8. Do T. Wasilewskiego z 1842. Rkps Ossol. sygn. 3230/II.

9. Do K. Ostrowskiego listy z 1863-1864. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 751 t. 19.

10. Do J. Łozińskiego 2 listy z 1876. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

11. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z 1876-1882. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6535.

12. Do A. Gillera z 1878. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1900.

13. Do H. Schmitta 2 listy z 1879. Rkps Ossol. sygn. 5917/II t. 9.

14. Do S. Nowińskiego 7 listów z 1882--1883. Rkps Ossol. sygn. 5248/I t. 2.

15. Do J. Lelewela pisma zbiorowe i rozmaite z podpisami różnych osób, m. in. J. Supińskiego, z lat między 1820-1861. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1265.

16. Protokół posiedzeń z lat 1832-1834 Rady Polaków w Awinionie zebranych. Rkps, jw. poz. 1, sygn. 1189.

17. Różne papiery dot. Rady Polaków w Awinione z 1832-1833. Rkpsy, jw. poz. 1, sygn. 1194, 1195, 1202, 1207, 1209, 1218, 1245.

Bibliografię podają: B. Limanowski w wyd.: Szkoła polska gospodarstwa społecznego. W-wa 1911. — A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

1. Biografia

F. Krupiński: Józef Supiński. *Kalendarz pol. ilustr.* 1867. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — (A. Wiślicki): Smutne dzieje. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 35. — J. Welichowski: Życiorys J. Supińskiego. W wyd.: Pisma T. 5. Lw. 1872; toż Wyd. W-wa 1883. — Józef Supiński. *Warsz. Roczn. Lit. za r. 1871.* W-wa 1872. — Obchód pięćdziesięcioletniej rocznicy zawodu literackiego: Sęp (W. Maleszewski). *Biesiada Lit.* 1877 nr 101; *Bibl. Warsz.* 1878 t. 1. — J. Gadomski: Józef Supiński. *Kłosy* 1883 nr 936-937. — S. K. (Krzemiński): Wiadomość o życiu i pismach autora. W wyd.: Pisma. T. 1. Wyd. 3. W-wa 1883. — S. Leliwa: Józef Supiński. W: Galeria współczesnych znakomitości. W-wa 1883. — J. Welichowski: Opis obchodu jubileuszowego 50-letniej rocznicy J. Supińskiego na polu piśmienniczym. W wyd.: Pisma. T. 5. Wyd. 3. W-wa 1883. — K. M.: Józef Supiński. *Ognisko Dom.* 1884 nr 6. — H. Biegeleisen: Józef Supiński. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1893: F. K. *Tyg. Ilustr.* nr 170; S. Głąbiński. *Przegl. Prawa i Administracji* z. 6; J. L. *Świat* (Kr.) s. 301; J. St. *Kraj* nr 12, 15; P. *Przew. Nauk. i Lit.* t. 21; W. Pilat. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 1; *Ateneum* t. 2; *Tyg. Mód i Powieści* nr 12. —

L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — S. Kempner: Józef Supiński. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — S. A. Kempner: Józef Supiński. *Ekonomista* 1903 z. 2. — S. Diewulski: Setna rocznica urodzin J. Supińskiego. *Ekonomista* 1904 z. 1. — S. Grabski: Józef Supiński. *Ogniwo* 1904 nr 11, 14. — S. A. Kempner: Józef Supiński. Notatka z powodu setnej rocznicy urodzin. W-wa 1904. — C. Łagiewski: Józef Supiński. (W setną rocznicę urodzin). *Kur. Codz.* 1904 nr 54. — L. Dębicki: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. S. II. T. 1. Kr. 1906. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 2. W-wa 1911. — B. Limanowski: Józef Supiński. W wyd.: Szkoła polska gospodarstwa społecznego. W-wa 1911 *Bibl. Dzieł Społ.-Ekonomicznych* S. I t. 2. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 1. W-wa 1929. — T. Brandowski: Pożółkłe liście — krwawy ślad serca. Listy J. Supińskiego z powstania listopadowego. *Powstanie listopadowe 1830-1831.* Lw. 1931. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie. W-wa 1933. — A. Lewak, H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 2 cz. 1. W-wa 1938.

2. Twórczość

(Myśl ogólna fizjologii powszechnej. Rec.): T. T. Jeż (Z. Miłkowski). *Dzien. Lit.* 1860 nr 70-71; K. Widman. *Kółko Rodz.* 1860 nr 20; *Czas* 1860 nr 139; *Czytelnia Młodzieży* 1860 nr 12-13; *Dzien. Poz.* 1860 nr 228; *Gaz. Warsz.* 1860 nr 74; *Postęp* (Wiedeń) 1859/60 z. 11. — (Szkoła polska gospodarstwa społecznego. Rec.): K. Widman. *Bibl. Ossol.* 1862 t. 1; G. E. (Ehrenberg). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2; F. Krupiński. *Gaz. Warsz.* 1865 nr 171-174; J. Welichowski. *Tyg. Nauk.* 1865 nr 36; *Gaz. Pol.* 1865 nr 274-275, 278, 295-296. — M. Marassé: Przegląd polskiej literatury ekonomicznej z uwzględnieniem stosunków ekonomicznych Królestwa Polskiego. Kr. 1864. — K. Szulc: Główniejsze kwestie ekonomiczno-polityczne, w których się ze sobą zgadzają, a w których się różnią H. C. Carey i J. Supiński, i publikacje K. Forstera. *Dzien. Poz.* 1866 nr 185-186. — J. Deskur: Kilka uwag o Supińskim. *Ekonomista* 1867 z. 6. [Polemika: *Przegl. Tyg.* 1867 nr 39]. — F. Faleński: (Arcez; Tatarzy. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 386. — W. Zawadzki: Józef Supiński. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 386-387; przedr. w książce: Z teki literackiej. Poz. 1870. — A. Morzycki: Uwagi nad systemem fizjologii powszechnej, przez J. Supińskiego ułożonym. Poz. 1868. — E. Wejchert: O znaczeniu Bastiata, Careya i Supińskiego w ekonomice. *Ekonomista* 1868 t. 1-2 i odb. — R. Szymański: O wartości w „Szkole polskiej gospodarstwa społecznego". *Bibl. Ossol.* 1869 t. 12. — J. Welichowski: Przedmowa wydawcy. W wyd.: Pisma. T. 1. Lw. 1872; toż wyd. 3 W-wa 1883. — (Pisma.

Rec.): L. P. (Powidaj). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 3; J. N. Sadowski. *Na dziś. Pismo zbior.* ... T. 3. Kr. 1872; *Gaz. Nar.* 1872 nr 104-105; F. K. (Krupiński): Nasza historiozofia. *Ateneum* 1876 t. 3. — K.: Józef Supiński. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 33-34. — (Pisma. Wyd. 3. Rec.): Sęp (W. Maleszewski): Z Warszawy. *Biesiada Lit.* 1882 nr 326; *Biesiada Lit.* 1882 nr 364; J. B. *Niwa* 1883 nr 194; S. Krusiński. *Dod. Mies. Przegl. Tyg.* 1883 t. 1; przedr. w: Szkice ekonomiczne i filozoficzne. W-wa 1892; P. A. K. *Tyg. Ilustr.* 1883 nr 4; K. P. (Puchewicz). *Ateneum* 1883 t. 4; *Biesiada Lit.* 1883 nr 383. — J. Welichowski: Od wydawcy poprzedniego wydania. W wyd.: Siedm wieczorów. Wyd. 5. W-wa 1883. — J. T. (Tokarzewicz) Hodi: Zarys filozofii rodzimej. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1. — L. Gumplowicz: Pierwszy socjolog polski. *Prawda* 1885 nr 12-15. — S. Głąbiński: Józef Supiński. (Wspomnienie pośmiertne). *Przegl. Prawa i Administracji* 1893 z. 6; toż pt. Supiński jako ekonomista. *Kraj* 1893 nr 27-28. — Myśl ogólna fizjologii wszechświata J. Supińskiego. *Dzien. Pol.* 1894 nr 13. —

W. Celichowski: J. Supiński a rozwój teorii ekonomicznych. *Przegl. Prawa i Administracji* 1898 z. 3-4, 6-7 i odb. — S. Grabski: Współczesna nasza literatura ekonomiczna i stanowisko jej w historii rozwoju polskiej myśli ekonomicznej. *Ekonomista* 1901 z. 3. — A. Wereszczyński: (O demokracji chrześcijańskiej. Rec.). *Przegl. Prawa i Administracji* 1902. — H. Radziszewski: Zasadnicze cechy umysłu i filozofii Supińskiego. W pięćdziesiątą rocznicę napisania „Myśli ogólnej fizjologii wszechświata". *Tyg. Ilustr.* 1903 nr 26-27. — M. Straszewski: Józef Supiński. Wykład wygł. ... w dniu 24 marca 1911. *Polska filozofia narodowa.* Kr. 1921. — W. Muttermilch: Supiński — Bergson. *Gaz. Warsz.* 1913 nr 332-333. —

S. Dziewulski: Polska szkoła ekonomiczna. *Ekonomista* 1927 z. 2-3. — F. Zweig: Liberalizm polskiej szkoły ekonomicznej. *Przegl. Współcz.* 1937 nr 12. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — M. Orłowski: Poglądy ekonomiczne J. Supińskiego. W-wa 1938. — J. Baculewski: Edukacja sentymentalna... pozytywizmu. *Wieś* 1949 nr 10. — K. Wyka: Teka Stańczyka na tle historii Galicji w latach 1849-1869. Wr. 1951 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 4. — B. Skarga: Józef Supiński. W: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964.

SUZIN ADAM (1800–1879)

Krypt.: Adam S.

Filareta.

Ur. w 1800 we wsi Zaliszany, pow. brzeski; syn Dominika, kapitana artylerii za panowania Stanisława Augusta, i Eulalii z Rosenbaumów. Początkowe nauki pobierał na wsi, szkołę średnią ukończył w Świsłoczy, w 1819 wstąpił na Uniwersytet Wileński, na wydział fizyczno-matematyczny. Należał do Towarzystwa Filaretów. Po procesie Filaretów został w 1824 zesłany do Orska, następnie do Orenburga. Zwolniony z zesłania w 1838, początkowo przebywał w Kijowie, w 1841 osiadł w Wilnie, gdzie otrzymał posadę w administracji dóbr poradziwiłłowskich. Żonaty był z najmłodszą siostrą Antoniego Edwarda Odyńca — Karoliną. Ostatnie pięć lat życia spędził przy córce w Warszawie. Zmarł 11 grudnia 1879 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Referat o książce Piotra Bogorskiego pt. „Polak do współrodaków z okazji przywróconego Królestwa Polskiego". Powst. 1820. Ogł. S. Pigoń: Głosy sprzed wieku. Wil. 1924.

2. Hipoteza Newtona o świetle i ciężkości. *Dzien. Wil.* 1823 t. 2 s. 73-85, 204-212.

3. Wycieczka w stepy kirgiskie odbyta w 1834 roku. *Kronika Rodz.* 1870/71 nr 17-20, 22-24.

Ponadto drobny zapis w albumie ogł. I. Chrzanowski: Autograf „Majtka" Mickiewicza i poezja filaretów. Lw. 1901; przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: Okruchy literackie. W-wa 1903 (tu: Szczęśliwym się sądzę, iż mi wolno zapisać tu moje imię...).

Przekłady

A. L. G. Staël-Holstein: O Niemczech. Rkps znajdował się w bibl. Chodkiewiczów w Młynowie.

Wg A. E. Odyńca współtłumaczem był K. Chodkiewicz.

Listy

1. Do I. Koczalskiego z 1820. Fragm. ogł. S. Pigoń: Głosy sprzed wieku. Wil. 1924.

2. Do A. Walickiego 2 listy z 1877 i 1878. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2976.

OPRACOWANIA

Proces Filaretów w Wilnie. Dokumenta urzędowe z teki rektora Twardowskiego. Wyd. Dr Szeliga (J. Bieliński). *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce.* T. 6. Kr. 1890 s. 318. — T. ZAN: Do A. Mickiewicza 2 listy, dat. Uskałyk, lipiec 1827; Orenburg, 12 grudnia 1828. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 3. Paryż 1876 s. 83, 106, i wyd. nast. — A. E. ODYNIEC: Listy z podróży. T. 2. W-wa 1875 i wyd. nast. — A. E. ODYNIEC: Adam Suzin. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 215. — Nekrologia (za rok 1879 i pierwszą połowę 1880 roku). *Gwiazda. Kalendarz petersb.* Petersb. 1881. — O. ŚLIZIEŃ: Pamiętniki. Powst. 1882. Rkps Muz. Mickiewicza W-wa. Fragm. ogł. L. Finkel. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888); przedr. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — Z. LIBROWICZ: Polacy w Syberii. Kr. 1884 s. 92-93. — E. OSTASZEWSKI: Silva rerum. Powst. w połowie XIX w. Wyd. E. Heleniusz (Iwanowski): Wspomnienia polskich czasów dawnych i późniejszych. T. 2. Lw. 1894. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — I. CHRZANOWSKI: Autograf „Majtka" Mickiewicza i poezja filaretów. Lw. 1901; przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: Okruchy literackie. W-wa 1903. — J. KALLENBACH: Uwagi wydawcy. W: A. Mickiewicz. Dzieła. T. 4: Dziady. Lw. 1905 s. 401. — H. MOŚCICKI: Tło historyczne trzeciej części „Dziadów". *Bibl. Warsz.* 1907 t. 2; wyd. osob. zmienione pt. Wilno i Warszawa w „Dziadach" Mickiewicza. W-wa 1908. [Rec.: L. JANOWSKI. *Przegl. Pol.* 1908/09 t. 4; przedr. w książce: W promieniach Wilna i Krzemieńca. Wil. 1923]. — S. PIGOŃ: Bohaterski więzień. W: Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego. Wil. 1924. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — L. JANOWSKI: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

Zob. również: FILOMACI, FILARECI, PROMIENIŚCI.

SZABRAŃSKI ANTONI JÓZEF (1802–1882)

Pseud. i krypt.: A. J. S.; A. J. S.; A. J. S....; A. S.; A. Sz.; M.; MRU. K.; MRUK; RF; RJ; RT; S.

Poeta, redaktor, publicysta.

Ur. 20 lipca 1802 w Łowiczu, w środowisku mieszczańskim. Do szkół uczęszczał w Kaliszu. W 1822-1825 ukończył wydział prawny w Uniwersytecie Warszawskim. Na dalsze studia udał się do Wrocławia. Tam interesował się głównie literaturą, specjalnie niemiecką. Brał udział w powstaniu listopadowym. W 1832 osiadł w Warszawie. Pracował w sądownictwie i doszedł do stanowiska sędziego apelacyjnego. Równocześnie prowadził wcześnie rozpoczętą działalność literacką. Zaprzyjaźniony był z Kazimierzem Brodzińskim. W 1835-1837 redagował *Dziennik Powszechny*, a w 1840-1841 wspólnie z Antonim Dobkiem *Gazetę Poranną*. W 1836-1838 wydawał pierwsze w Polsce czasopismo wyłącznie literackie pt. *Panorama Literatury Krajowej i Zagranicznej*, które przeważnie sam wypełniał. Był jednym z założycieli *Biblioteki Warszawskiej* i jej pierwszym redaktorem w 1841-1843, potem jej współredaktorem i współpracownikiem do 1874. Zmarł 11 maja 1882 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. T. 1-2. Wr. 1826. (Wyd. bezimiennie).

Zawartość: t. 1: Ballady, drobne utwory liryczne; t. 2: Wąsy. Poema heroikomiczne w sześciu pieśniach.

Zapowiedziane przez autora t. 3-4 nie ukazały się; miały zawierać w t. 3 drobne utwory, w t. 4: Samuel Zborowski. Tragedia w 5 aktach.

2. Do Boga. (W-wa 1831).

3. Wyjątek z powieści pod tytułem: Dziecko zbójcy. *Wianek. Noworocznik na r. 1836*. W-wa 1836 s. 133-141.

Przekł. czeski: J. Liman: Ecyn Gieraj. *Květy* 1842.

4. Rys historii literatury niemieckiej do połowy ośmnastego wieku. W-wa 1876.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Alleluja* (1840-1843), *Bibl. Warsz.* (współzałożyciel; red. 1841-1843; współred. do 1874; tu m. in.: Zbiory pieśni ludu z r. 1840. 1841 t. 1; Noworoczniki na rok 1841. 1841 t. 1; Noworoczniki na rok 1842. 1842 t. 1), *Dzien. Powsz.* (red. 1835-1837), *Gaz. Codz.* (tu: Sprostowanie. 1841 nr 336; dot. sprawy krypt. A. J. S.), *Gaz. Por.* (współred. 1840-1841), *Jutrzenka* (1834; tu drobne wiersze, m. in.: Pociecha, s. 197; przedr. *Wieniec* 1858 t. 3), *Kur. Codz.* (tu: Pieśń i róża. 1876 nr 132), *Magazyn dla Dzieci* (1836), *Niezapominajki* (tu m. in.: Do***. Sonet. 1838 s. 192; Dumanie. 1843 s. 172), *Panorama Literatury Kraj. i Zagr.* (red. 1836-1838: tu stała rubryka: Kronika literacka; stałe rec. teatr.), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu pod pseud. Mru. K.: Pan Pietruszka; Pierwiosnek. 1840 nr 5), *Wianek* (1836).

Przekłady

1. G. A. Bürger: Zimowa piosnka. *Jutrzenka* 1834 s. 183-184; Pieszczoszek. Piosnka. *Magazyn dla Dzieci* 1836 nr 79; Piosnka. *Niezapominajki* 1838.

2. J. W. Goethe: Śpiewak; Znalezienie; Kwiatek. Pieśń więźnia. *Jutrzenka* 1834; Triolet. *Niezapominajki* 1838 s. 120; Faust. (Fragm.). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2.

3. Homer: Diomed i Nestor. Ustęp z Iliady Homera księgi VIII. *Niezapominajki* 1838.

4. G. Sand: O dramacie fantastycznym. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1.

5. Pieśń o Nibelungach. Starożytna epopeja niemiecka w dwóch częściach. W-wa 1881 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*.

Listy i materiały

1. Do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1835-1865. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718. (Tu również autobiografia).

2. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1840 i 1843. Autografy w Bibl. Jagiel. sygn. 6458.

3. Do I. Zbiegniewskiej z 1881. Rkps Ossol. sygn. 4805/I.

4. Autobiografia, zob. poz. 1.

5. Zbiór listów różnych osób do A. Szabrańskiego. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 714-715.

OPRACOWANIA

K. Wójcicki. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Nekrologi w 1882: - ig -. *Nowiny* nr 132; L. Jenike. *Tyg. Ilustr.* t. 13 nr 334; A. Kraushar. *Kłosy* t. 1 nr 882; A. Niemirowski. *Tyg. Powsz.* nr 21; A. R. (Rembowski). *Niwa* z. 178; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Kronika Rodz.* nr 11 s. 352; *Kur. Por.* 1882 nr 131. — K. Lewald: A. Szabrański i jego przekład „Pieśni o Nibelungach". *Prawda* 1882 nr 21. — L. German: „Faust" Goethego i polskie przekłady tej tragedii. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1. — P. Chmielowski: Aleksander Tyszyński. Zarys biograficzno-literacki. W: A. Tyszyński: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski. 1816-1831. T. 2. W-wa 1911. — S. Mękarski: O genezie „Biblioteki Warszawskiej" i jej charakterze w l. 1841-1863. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926). — M. Straszewska: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1 (1832-1840). Wr. 1953; cz. 2 (1841-1848). Wr. 1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — A. Kłoskowska: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej" w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — M. Żmigrodzka: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957.

SZAJNOCHA KAROL (1818—1868)

Krypt.: K. S.; K. Sz.

Dramaturg, historyk, redaktor.

Ur. 20 listopada 1818 w Komarnie pod Samborem. Jego ojciec Wacław Scheinoha Wtelenský, Czech, przybył do Galicji w charakterze lekarza wojskowego, tu wkrótce

zrezygnował z praktyki, został urzędnikiem państwowym tzw. mandatariuszem i ożenił się z Marią Łozińską, stryjenką późniejszych pisarzy Walerego i Władysława. Karol uczył się początkowo w domu w Wołoszczy i w Koniuszkach Siemianowskich, dokąd kolejno przenosili się jego rodzice, potem w 1829-1833 w gimnazjum w Samborze, wreszcie w 1833-1835 we Lwowie. W 1835 został aresztowany pod zarzutem działalności rewolucyjnej. Przez półtora roku przebywał w więzieniu, początkowo w bardzo ciężkich warunkach (ciemnica, kajdany). Uwolniony w 1837, mając zamknięty wstęp do wyższych uczelni, mieszkał czas jakiś z matką w Żydaczowie. W 1838 osiadł we Lwowie i utrzymywał się z lekcji prywatnych, równocześnie prowadząc pracę samokształceniową. Należał do związku Młodej Sarmacji. W 1843-1847 był współpracownikiem *Rozmaitości*, pisma dodatkowego do *Gazety Lwowskiej*, następnie w 1847-1848 *Biblioteki Naukowego Zakładu im. Ossolińskich*. W 1848 redagował *Tygodnik Polski* oraz był członkiem Rady Narodowej. W 1850 poznał Salomeę Bécu i Teofila Januszewskiego. W roku następnym otrzymał od nich rękopisy i listy Juliusza Słowackiego, o którym zamierzał napisać powieść biograficzną. W 1852 założył i redagował *Dziennik Literacki*. W 1853 został zastępcą kustosza Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. W 1855 ożenił się z Joanną Bilińską. W 1856-1857 redagował *Rozmaitości*. W 1857 dla leczenia bardzo osłabionego wzroku przebywał na kuracji za granicą. W Brukseli kontaktował się z Joachimem Lelewelem. W 1858 ustąpił z Ossolineum na skutek utraty wzroku. Pracy twórczej nie przerwał do 1865, korzystając z pomocy żony i płatnych lektorów. Zmarł we Lwowie 10 stycznia 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. Miłostki wiejskie. Szkic powieściowy, napisany w Żydaczowie 1838. Rkps Ossol. sygn. 5869/I.

2. Stasio. Tragedia w czterech aktach. Wyst. Lw. 1843; wyd. w zbiorze: Gołąb pożaru. Lw. 1843; toż wyd. wznowione Lw. 1862.

3. Kochanka Kazimierza Wielkiego. Tragedia historyczna w 5 aktach. Powst. ok. 1843. Fragm. rkps Ossol. sygn. 5870/III.

Utwór nie ukończony.
Drugi tytuł: Jej pamiątka.

4. Wincenty z Szamotuł. Tragedia historyczna w pięciu aktach. Powst. ok. 1843. Fragm. rkps Ossol. sygn. 5870/III.

5. Poświęcenie. Obraz dramatyczny w pięciu aktach. Powst. 1843-1846. Rkps znajdował się w Bibl. Pawlikowskich, Lw. sygn. 119.

6. Panicz i dziewczyna. Obraz dramatyczny w 5 aktach. Powst. ok. 1845. Ogł. fragm. pt. Z dramatu Panicz i dziewczyna. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 2 z. 1.

Uzupełnił ten fragment K. Ujejski: Epilog do dramatu „Panicz i dziewczyna" napisanego przez K. Szajnochę. *Dzien. Mód Paryskich* 1847 nr 2.

7. Jerzy Lubomirski. Dramat historyczny. Fragm. pt. Prolog z dramatu historycznego „Jerzy Lubomirski". *Dzien. Mód Paryskich* 1846 nr 4; fragm. pt. Z dramatu historycznego Jerzy Lubomirski. Akt I. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 1 z. 3; całość wyd. Lw. 1850.
Rkps Ossol. sygn. 1810/I.

8. Wojewodzianka sędomirska. (Maryna Mniszchówna). Dramat. Fragm. aktu III pt. Ślubne gody Maryny carowej. Scena z dramatu Wojewodzianka sędomirska. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 2 z. 5; fragm. pt. Wojewodzianka sędomirska. Akt I dramatu historycznego w 5 aktach. *Dzien. Mód Paryskich* 1848 nr 4-7.
Rkps Ossol. sygn. 5871/I.

9. Jan III w tumie Św. Szczepana. Lw. 1848. (Poemat). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 192; zniszcz. 1944.

10. Bolesław Chrobry. Opowiadanie historyczne według źródeł współczesnych. Lw. 1849. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne Lw. 1859 (razem z poz. 11).

Przeróbki: Skróciła H. O. (H. Radlińska). W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* (nr 375); pt. Bolesław Chrobry. Streszczenie z dzieła ... W-wa 1915 *Biblioteczka Nar.* nr 80.

11. Pierwsze odrodzenie się Polski 1279-1333. Szkic historyczny. Lw. 1849. Wyd. 2 poprawne pt. Bolesław Chrobry i odrodzenie się Polski za Władysława Łokietka. Dwa opowiadania historyczne. Lw. 1859 (razem z poz. 10).
Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 536.

Pierwotny tyt.: Synowie Kazimierza, czyli pierwsze odrodzenie się Polski.

Przeróbki: Streściła H. O. (H. Radlińska) pt. Władysław Łokietek. W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* (nr 376); pt. Władysław Łokietek. Streszczenie. W-wa (1915) *Biblioteczka Nar.* nr 81.

12. Jadwiga i Jagiełło. 1374-1413. Opowiadanie historyczne. Fragm. pt. Król Lois. Ustęp z dzieła „Władysław Jagiełło i Jadwiga". *Bibl. Warsz.* 1853 t. 3; fragm. pt. Gedyminowicze. Ustęp z dzieła „Jadwiga i Jagiełło". *Bibl. Warsz.* 1853 t. 4; fragm. pt. Ustęp z obrazu życia społecznego za dni Jadwigi i Jagiełły. *Dzien. Lit.* 1854 nr 3-4; fragm. pt. Bitwa grunwaldzka. *Dzien. Lit.* 1854 nr 64-67; całość t. 1-3 wyd. Lw. 1855-1856. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne (dopełnione) t. 1-4. Lw. 1861; fragm. pt. Dwie wojny, 1399--1410, wyjątek z dzieła ... Oprac. F. Próchnicki. Lw. 1891 *Bibl. dla Młodzieży* 1; cz. 1-7. W-wa 1902 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 217-219, 222-225; cz. 1-3 oprac. E. Łuniński. W-wa 1905 *Książki dla Wszystkich* nr 217-219.

Przeróbka: Wielkopolska a Małopolska w wieku XIV. Z „Jadwigi i Jagiełły" t. 1 streściła H. O. (H. Radlińska). W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* (nr 381).

Przekł. franc.: W. Gasztowtt: (Fragm. pt.) La bataille de Grünwald (le 15 juillet 1410). Paryż 1910.

Przekł. ros.: W. Kieniewicz: Jadwiga i Jagajło. T. 1. Petersb. 1880. — W. Czujko: Jadwiga i Jagajło. T. 2. Petersb. 1882.

13. Szkice historyczne. Lw. 1854; (t. 2 pt.) Nowe szkice historyczne. Lw. 1857; wyd. 2 poprawne t. 1-2. Lw. 1857-1858; t. 3. Lw. 1861; t. 4. Lw. 1869; całość t. 1-4. W-wa 1881. Wyd. nast.: fragm. w streszczeniu pt. O królach i bohaterach polskich. Opowiadania. Kr. 1892; wybór pt. Szkice historyczne. I-XII. Lw.-Złoczów (1900-1924) *Bibl. Powsz.* nr 296, 303, 310, 333, 379, 444, 528/530, 868, 918, 925, 952, 990; wyd. 3 t. 1-4. Lw. 1901 *Bibl. „Słowa Pol."*; wybór oprac. W. Kucharski. W-wa 1930 *Wielka Bibl.* nr 137; toż wyd. W-wa 1930 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 321.

Rkps t. 1 Bibl. Nar. Zbiory Rapperswilskie sygn. 777; zniszcz. 1944.

Zawartość: t. 1: Św. Kinga. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1853 nr 28, 30, 32, 34, 37); Wiek Kazimierza Wielkiego. (Pierwotny tyt.: Obraz Europy za czasów Kazimierza Wielkiego. Powst. 1845. Ogł. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1848 t. 1 z. 4); Do historii Krakowa. (*Dzien. Lit.* 1853 nr 12-13); Brody krzyżackie; Barbara Radziwiłłówna; Stanisław i Anna Oświęcimowie; Próbka podań historycznych; Wacław Potocki, autor Wojny chocimskiej; Wnuka króla Jana III;

t. 2: Walgierz Wdały, hrabia na Tyńcu. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1855 nr 5-6); Przed sześciuset laty. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1854 nr 41, 44-46); Wojna o cześć kobiety; Matka Jagiellonów. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1854 nr 1-4, 6); Jadwiga Jagiellonka, księżna Bawarska. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1856 nr 28-29, 36-39); Zwycięstwo r. 1675 pode Lwowem. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1855 nr 44-45); O.O. trynitarze. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1854 nr 13-18); Kopia husarska; O myszach króla Popiela. (*Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* 1857 nr 1-5); O „łaźni" Bolesława Chrobrego; Nastanie szlachty i herbów w Polsce. (*Bibl. Warsz.* 1857 t. 2);

t. 3: Słowianie w Andaluzji. (*Pismo zbior.* J. Ohryzki. T. 1. Petersb. 1859); Zdobycze pługa polskiego; Powieść o niewoli na Wschodzie; Miecznik koronny Jabłonowski; Urazy królewiąt polskich; Krzysztof Opaliński; Śmierć Czarnieckiego; Jan Sobieski banitą i pielgrzymem;

t. 4: Domna Rozanda; Hieronim i Elżbieta Radziejowscy. (*Bibl. Ossol.* 1862 t. 2); Jak Ruś polszczała; Rozbiór krytyczny dzieła: Bohdan Chmielnicki. Utwór Mikołaja Kostomarowa. T. 1-2. Petersb. 1859; Świętowit. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 2); Starożytna sfinga z napisem słowiańskim. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 11); Obyczaje pierwotnych Słowian. (*Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 1 z. 5); Siostra Kazimierza Wielkiego we Włoszech. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 5); Diabeł wenecki. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 41); Szlachcic chodaczkowy. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 48); Staropolskie wyobrażenia o kobietach. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 51).

W wyd. Lw.-Złoczów *Bibl. Powsz.*: I. Barbara Radziwiłłówna; II. Matka Jagiellonów; Brody krzyżackie; III. Jan Sobieski banitą i pielgrzymem; Wnuka króla Jana III; IV. Wojna o cześć kobiety; Zwycięstwo r. 1675 pode Lwowem; V. Stanisław i Anna Oświęcimowie; Próbka podań historycznych; VI. Słowianie w Andaluzji; Zdobycze pługa polskiego; VII. Mściciel (poz. 15); VIII. Powieść o niewoli na Wschodzie; IX. Wiek Kazimierza Wielkiego; X. Obyczaje pierwotnych Słowian; Staropolskie wyobrażenia o kobietach; Siostra Kazimierza Wielkiego we Włoszech; XI. Diabeł wenecki; Szlachcic chodaczkowy; Jak Ruś polszczała; Śmierć Czarnieckiego; XII. Domna Rozanda.

Ponadto poszczególne szkice wyd. osob.:

Krzysztof Opaliński. Oprac. F. Próchnicki. Lw. 1895 *Bibl. dla Młodzieży* 13;

Wojna o cześć kobiety. W-wa 1902 *Książki dla Wszystkich* (nr 28);

Powieść o niewoli na Wschodzie. Kr. 1904;

Barbara Radziwiłłówna. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 124; toż W-wa (1922); inne wyd. W-wa 1911;

Wnuka króla Jana III. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 123; toż wyd. 2 W-wa 1925;

Zdobycze pługa polskiego. Brody krzyżackie. W-wa (1909) *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 125; toż wyd. nowe W-wa (1923);

Zwycięstwo r. 1675 pode Lwowem. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 126; toż wyd. 2 W-wa (1925);

Jan Sobieski banitą i pielgrzymem. Wnuka króla Jana III. Oprac. S. Bełza. W-wa 1910;

Matka Jagiellonów. Brody krzyżackie. W-wa 1911;

Słowianie w Andaluzji. Zdobycze pługa polskiego. W-wa 1912;

Matka Jagiellonów. W-wa 1918 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 199;

O „łaźni" Bolesława Chrobrego. Kopia husarska. W-wa 1918 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 204.

Dedykacje: t. 2: Józefowi Korzeniowskiemu. — Wyd. 2 t. 1: Joachimowi Lelewelowi poświęca uczeń.

Przekł. czeski: H. Teigová: Válka o čest ženy. Praga 1947.

Przekł. niem.: Smoler: Die Slaven in Andalusien. *Zeitschrift für Slavische Literatur* (Budziszyn) 1862 z. 1-2.

Przekł. ros.: ?. *Wiestnik* 1862. — Szostakowicz: (Słowianie w Andaluzji). Petersb. 1874. — Domna Rozanda. *Russkaja mysl'* 1881 nr 6.

Uwaga: W czasie okupacji w Warszawie ok. 1943 Zygmunt Wojciechowski wydał historię Państwa Polskiego 963-1942 jako druk tajny pt. Karol Szajnocha: Szkice historyczne. Wyd. nowe. T. 1. W-wa 1938.

14. Lechicki początek Polski. Szkic historyczny. Lw. 1858.

15. Opowiadania o królu Janie III. Opowiadanie I. Mściciel. Żytomierz 1860. Wyd. nast.: pt. Mściciel. Z opowiadań o królu Janie III. Oprac. F. Próchnicki. Lw. 1892 *Bibl. dla Młodzieży*; Lw.-Złoczów b. r. *Bibl. Powsz.* nr 528-530 jako: Szkice historyczne VII (zob. poz. 13); pt. Opowiadania o królu Janie III. Cz. 1-2. (W streszczeniu). W-wa 1915-1916 *Biblioteczka Nar.* nr 82-83; wyd. skrócone pt. Mściciel. Z opowiadań o królu Janie III. Oprac. K. Tyszkowski. Lw. 1933 *Bibl. Macierzy Pol.*

Przekł. franc.: M. de Saint-Aulaire: La Pologne au XVII siècle. Le château de Zolkiew. Tiré des récits historiques. Paryż 1870 *Bibliotéque contemporaine.*

16. Polska w roku 1646 a Polska w roku 1648. Opowiadanie historyczne. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 3 - 1863 t. 3; wyd. osob. pt. Dwa lata dziejów naszych 1646, 1648. Opowiadanie i źródła. T. 1-2. Lw. 1865-1869. Wyd. nast.: W-wa 1900.

17. Pieśń szczęścia. Muzyka M. Wąsowskiego. Wil. 1863.

18. Przegląd krytyczny pierwszej większej połowy dzieła Jakuba Michałowskiego. Księga pamiętnicza. Lw. 1865 (Wyd. bezimiennie).

Krytyka wywołała polemiki: A. Z. Helcel: Odpór zarzutów. Kr. 1865; J. Majer: List otwarty do K. Szajnochy. *Czas* 1865 nr 99; wyd. osob. Kr. 1865.

19. Bitwa na Kosowym Polu (Wuk zdrajca). Tragedia historyczna w pięciu aktach. Rkps zachowanych aktów I-III w Ossol. sygn. 5870/III s. 1-44.

20. Koneksje. Tragedia w pięciu aktach. Rkps zachowanych 2 scen z aktu I w Ossol. sygn. 5870/III s. 127-134.

21. Harmonia dziejów okazana w zarysie historii uniwersalnej. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 536.

22. Wiadomości literackie. (Artykuł). Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

Ponadto: Opowiadania historyczne i literackie. Rkps Ossol. sygn. 5867/II; Wiersze i pieśni. Rkps Ossol. sygn. 5868/I, 5874/I.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu m. in.: Pogląd na ogół dziejów Polski. 1847 t. 1 z. 1; toż przedr. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886; Literatura czasowa w Polszcze. 1848 t. 1 z. 2), *Bibl. Ossol.* (1862), *Bibl. Warsz.* (1853-1863), *Czas* (1861-1865), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860-1862), *Dod. Tyg. przy Gaz. Lw.* (1853-1857), *Dzien. Lit.* (red. 1852; tu m. in.: Przesądy poetyckie. 1852 nr 23; O typie narodowym w powieściach nowszych. 1852 nr 39; toż przedr. w zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 3. W-wa 1959), *Dzien. Mód Paryskich* (1840, 1846-1848; tu m. in.: Romans na własne oczy widziany. 1840 nr 8; Milczący. Wiersz. 1840 nr 7; Cipcia. 1848 nr 16-17), *Dzien. Nar.* (1848), *Gaz. Codz.* (1860), *Lwowianin* (tu m. in.: Kontrakty. Powiastka. 1842 z. 2; Jan Müller. Biografia. 1842 z. 4; Starościanka. Opowiadka z podania ludu. 1842 z. 5), *Nowiny* (1854), *Rozmaitości* (Lw.; współprac. 1843-1847, red. 1856-1857), *Tyg. Pol.* (red. 1848).

Ponadto drobne utwory z rkpsu ogł: K. Kantecki: Żywot K. Szajnochy, zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 10 (tu początek satyry: Bajratowiczanka; Oda do powideł);

Nieznany wiersz K. Szajnochy. *Przegl. Lit. i Artyst.* 1884 nr 2/3 (tu: Do Józefa Jakubowicza);

Z nie drukowanych poezji K. Szajnochy. *Bluszcz* 1907 nr 40 (tu wiersz: Żeglarz);

L. Finkel: K. Szajnochy Próba krytyki literackiej w r. 1839. *Pam. Lit.* R. 25 (1928) z. 4 (tu artykuł: Rozmowa z dziewczyną 9/10 839 o naszych młodych pisarzach).

Wydania zbiorowe

1. Dzieła: T. 1-10. W-wa 1876-1878.

Zawartość: t. 1-3: Szkice historyczne; t. 4: Szkice historyczne (dokończenie); Lechicki początek Polski; Jadwiga i Jagiełło (początek); t. 5-7: Jadwiga i Jagiełło; t. 8: Jadwiga i Jagiełło (dokończenie); Dwa lata dziejów naszych (początek); t. 9-10: Dwa lata dziejów naszych; t. 10 również: Żywot K. Szajnochy przez K. Kanteckiego.

2. Pisma. T. 1-2. Kr. 1887 *Nowa Bibl. Uniwersalna.*

Zawartość (utwory nie objęte wyd. poprzednim): t. 1: Bolesław Chrobry; Odrodzenie się Polski za Władysława Łokietka; t. 2: Opowiadania o królu Janie III. Mściciel; Stasio; Jerzy Lubomirski.

Listy

1. Listy do matki, K. Ujejskiego, W. Dzieduszyckiego, A. Bielowskiego, J. Jakubowicza, J. Zachariasiewicza i in. z ok. 1838-1865. Fragm. ogł. K. Kantecki: Żywot K. Szajnochy, zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 10.

2. Do K. Ujejskiego 25 listów z 1844--1865. Ogł. K. Wróblewski: Listy K. Szajnochy do Kornela Ujejskiego z lat 1844 do 1865. W książce: Kornel Ujejski (1823-1893). Lw. 1902.

3. Do matki z 1847. Ogł. S. Kieniewicz: Po powstaniu. Śmierć Wiśniowskiego. W: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 *BN* I, 132.
Rkps Ossol. sygn. 5881/II.

4. Do A. E. Odyńca z 1852. Ogł. *Kronika Rodz.* 1883 nr 23.

5. Do K. Wilda 44 listy z 1853-1868; do A. Bielowskiego 2 listy z 1859; do L. Wildowej 2 listy z 1860. Ogł. S. Wasylewski: Korespondencja K. Szajnochy z Karolem Wildem. *Przew. Nauk. i Lit.* 1918.

6. Do T. Lenartowicza z 1855. Ogł. I. Chrzanowski: Z albumu T. Lenartowicza. *Sfinks* 1912 z. 12.

7. Do J. Bartoszewicza z 1856; do K. W. Wójcickiego z 1864. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

Tu również inny list do K. W. Wójcickiego, nie dat., który, zdaniem H. Barycza, jest listem K. Estreichera.

8. Do A. Grozy z 16 grudnia 1859. Ogł. (z mylną datą 1861) A. Kraushar: Z dni niedoli K. Szajnochy. *Świat* 1909 nr 12; odb. W-wa 1909 *Miscellanea Hist.* 39.

9. Do W. Dzieduszyckiego z 11 kwietnia 1862. Ogł. W. Zawadzki: Kościół farny w Żółkwi, jego dzieje i pomniki. Wraz z listem K. Szajnochy o grobowcu Jakuba i Konstantyna Sobieskich. Lw. 1869.

10. Do K. Wilda z 1 maja 1862. Ogł. C. Chowaniec: Z lwowskich autografów Biblioteki Polskiej w Paryżu. *Studia lwowskie.* Lw. 1932.
Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1076.

11. Do K. Balińskiego, L. Chodźki, Z. Kaczkowskiego i in. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 274, 428, 883; zniszcz. 1944.

12. Do rodziny, przyjaciół i znajomych z (1829-1831)-1867 oraz listy do K. Szajnochy z ok. 1839-1867. Ogł H. Barycz: Korespondencja K. Szajnochy. T. 1-2. Wr. 1959.
Rkpsy m. in. w Arch. Uniw. Jagiel., Bibl. Jagiel., Bibl. PAN Kr., Bibl. Nar., Ossol.

Tu również przedr. poz. 1-10.

13. Zapiski, notaty, arkusze korektowe, wycinki z czasopism i in. Rkps Ossol. sygn. 5866/III, 5872/II.

14. Do K. Szajnochy 9 listów Salomei Słowackiej-Bécu z 1852-1853 oraz 4 listy Hersylii i Teofila Januszewskich z 1851--1853. Ogł. S. Makowski i Z. Sudolski: W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Juliusza Słowackiego. W-wa 1960 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 1.

OPRACOWANIA

W. Pol: Z wędrówek po ziemi naszej. 1. Listy pisane do żony z podróży po kraju z r. 1840. W książce: Pamiętniki. Oprac. K. Lewicki. Kr. 1960. — (Stasio. Rec.): L. Dunin-Borkowski. *Dzien. Mód Paryskich* 1843 nr 13; A. Bielowski: O apologach i krytyce tragedii „Stasio". Tamże nr 14; T. L. (Lenartowicz). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 1. — (Jan III w tumie Św. Szczepana. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 9. — (Bolesław Chrobry. Pierwsze odrodzenie się Polski. Rec.). *Przegl. Poz.* 1850 t. 10. — (Jerzy Lubomirski. Rec.): *Pam. Lit.* 1850 s. 302-310; *Przegl. Poz.* 1850 t. 11. — (Szkice historyczne. T. 1. Rec.): J. Bartoszewicz. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 4; *Przegl. Poz.* 1854 t. 19. — A. W. Maciejowski: (Jadwiga i Jagiełło. Rec.). *Gaz. Codz.* 1856 nr 322-324; wyd. osob. W-wa 1856. — Prace historyczne K. Szajnochy.

Przegl. Poz. 1858 t. 26. — H. Schmitt: (Lechicki początek Polski. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 t. 1 nr 67-70; toż *Gaz. Warsz.* 1858 nr 192-232. — J. Bartoszewicz: Karol Szajnocha. *Tyg. Ilustr.* 1859 t. 1 nr 9-10. — F. Z.: Kilka słów z powodu zdania p. Szajnochy o dwóch groszach łanowych i opisu zjazdu koszyckiego przez tegoż. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 2. — (Opowiadania o królu Janie III. Opowiadanie I: Mściciel; Bolesław Chrobry i Odrodzenie się Polski. Wyd. 2. Rec.). *Przegl. Poz.* 1860 t. 30. — (Mściciel. Rec.). *Dzien. Lit.* 1860 t. 1 nr 57; *Przegl. Poz.* 1860 t. 30. — A. A. K. (Krajewski): (Jerzy Lubomirski. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 3. — — (Szkice historyczne. T. 3. Rec.). *Dzien. Lit.* 1861 t. 1 nr 86-98. — T. R.: Kilka uwag o liście otwartym J. Majera do K. Szajnochy, zamieszczonym w nr 99 „Czasu". *Dzien. Lit.* 1865 nr 46-48. — (Dwa lata dziejów naszych. T. 1. Rec.): S. z W. *Dzien. Lit.* 1865 nr 27-31, 41; W. Łoziński. *Dzien. Lit.* 1867 nr 49. — H. Bogdański: O tajnych politycznych związkach w Galicji od roku 1832 do roku 1841. Powst. 1850-1867. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki spiskowców i więźniów galicyjskich w latach 1832-1846. Wr. 1954. — (K. Liske): Uebersicht der polnischen geschichtlichen Literatur der letzten Jahre. *Historische Zeitschrift* 1867 t. 18. — Pogrzeb śp. K. Szajnochy. *Dzien. Lit.* 1868 nr 2. — Wspomnienia pośmiertne: B. Kalicki. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 4; 1868/69 t. 2; W. Łoziński. *Dzien. Lit.* 1868 nr 3-5, 7-9, 11-12; F. Waligórski: List do redaktora. (Rys do biografii śp. K. Szajnochy). *Dzien. Lit.* 1868 nr 10; W. Zawadzki. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 18, 20-22; przedr. w książce: Z teki literackiej. Poz. 1870; *Bibl. Ossol.* 1868 t. 10. —

J. Klaczko: Une annexion d'autrefois. *Revue des Deux Mondes* 1869 t. 82; toż w przekł. pol. pt. Aneksja w dawnej Polsce. Kr. 1901. — L. Siemieński: Legenda i rodowód. W: Roztrząsania i poglądy literackie. Poz. 1869 s. 270-278. — (K. Liske): Literaturbericht. *Historische Zeitschrift* 1870 t. 23. — W. Zawadzki: Wspomnienie o K. Szajnosze. Kartka z mego pamiętnika. *Kłosy* 1847 t. 19 nr 470-473; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — K. Kantecki: Żywot K. Szajnochy. W wyd.: Dzieła. T. 10. W-wa 1878. — W. Zawadzki: Literatura w Galicji (1772-1848). Ustęp z pamiętników. Lw. 1878 s. 122-127; przedr. jw. — W. Zawadzki: Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848. Dalszy ustęp z pamiętników. Lw. 1878; przedr. jw. — B. Kalicki: Najnowsze sądy o K. Szajnosze. Lw. 1879. — K. Kantecki: „Panicz i dziewczyna", nie wydany dramat K. Szajnochy. Studium. *Kłosy* 1880 t. 1 nr 757-760; przedr. w: Szkice i opowiadania. Poz. 1883. — E. S. S. (Świeżawski): Karol Szajnocha. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — A. Małecki: Lechici w świetle historycznej krytyki. Lw. 1897; wyd. 2 przejrzane Lw. 1907. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — J. K. Kochanowski: (Jadwiga i Jagiełło. Rec.). *Książka* 1902 s. 189. — J. K. Kochanowski: Karol Szajnocha. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903; przedr. w: Szkice i drobiazgi historyczne. Seria I. W-wa 1904. — B. Łoziński: Proces kryminalny K. Szajnochy. *Bibl. Warsz.* 1904 t. 4; przedr. w: Szkice z historii Galicji w XIX w. Lw. 1913. — K. Słonka: Młodość K. Szajnochy. (Szkic biograficzny). *Mies. Pedag.* 1907 nr 10-11; 1908 nr 2-9, 24-27, 33-37. — A. Kraushar: Z dni niedoli K. Szajnochy. *Świat* 1909 t. 7 nr 12; odb. W-wa 1909 *Miscellanea Hist.* 39. — Kartki ilustrowane. Krzywda się dzieje prochom zasłużonego. *Biesiada Lit.* 1910 t. 68 nr 34. — B. Chlebowski: Szajnocha Karol. *Sto lat myśli pol.* T. 8 (1913). — J. G. Krajewski: K. Szajnocha w setną rocznicę urodzin 1818-1918. Lw. 1918 *Bibl. Macierzy Pol.* nr 110. — S. Wasylewski: Korespondencja K. Szajnochy z Karolem Wildem. (W 100 rocznicę urodzin, a 50 śmierci znakomitego historyka). *Przew. Nauk. i Lit.* 1918. —

M. Szyjkowski: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — L. Finkel: K. Szajnocha bibliotekarzem. *Przegl. Bibl.* 1928 z. 2; wyd. osob. Kr. 1928. — L. Finkel: K. Szajnochy próba krytyki literackiej w r. 1839. *Pam. Lit.* R. 25 (1928) z. 4. — K. Wóycicki: Walka na Parnasie i o Parnas. Kr. 1928 s. 11-19. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — T. Sinko: Udział Polaków w bojach i pracach Hellady. *Przegl. Współcz.* 1932 t. 42 nr 125. — L. Finkel: Karol Szajnocha. Próba ujęcia syntezy i genezy poglądów historiograficznych wielkiego pisarza. *Ziemia Czerwieńska* 1935 nr 1. — M. Szyjkowski: Dramat w Polsce. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — A. Mannówna: Zebrania literackie u Pola, Dobrzańskiego i Szajnochy. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 42. —

W. Hahn: K. Szajnocha jako autor dramatyczny. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 3. Wr. 1948 i nadb. — J. Korpała: Karol Baliński — poeta i rewolucjo-

nista. *Twórczość* 1948 z. 5. — S. Kieniewicz: Konspiracje galicyjskie 1831-1845. W-wa 1950. — S. Śreniowski: Węzłowa problematyka historii Polski XVII wieku. Postawa historiografii burżuazyjnej. *Przegl. Hist.* 1953 z. 1/2. — R. Taborski: Apollo Korzeniowski, ostatni dramatopisarz romantyczny. Wr. 1957 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 9. — H. Barycz: Przedmowa do wyd.: Korespondencja. T. 1. Wr. 1959. — S. Frybes: Karol Szajnocha. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 3. W-wa 1959. — J. Kulczycka-Saloni, S. Frybes: Wstęp. Tamże. — Z. Sudolski: Początki dziejów spuścizny literackiej Juliusza Słowackiego. (Na marginesie zapomnianych kontaktów rodziny poety z K. Szajnochą). *Juliusz Słowacki w stopięćdziesięciolecie urodzin. Materiały i szkice.* W-wa 1959. — J. W. Gomulicki: Karol Szajnocha. W: Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. Seria II. W-wa 1960. — S. Makowski i Z. Sudolski: Przypisy w książce: W kręgu bliskich poety. Listy rodziny Juliusza Słowackiego. W-wa 1960 *Bibl. Tow. im. A. Mickiewicza* t. 1. — K. Śreniowska: Uwagi o twórczości historycznej K. Szajnochy na marginesie jego korespondencji. *Przegl. Hist.* 1961 t. 2. — K. Poklewska: W kręgu „Ziewonii" i „Dziennika Mód Paryskich". (Z dziejów grup literackich w Galicji lat 1830-1848). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego. Nauki Hum.-Społ.* S. I z. 25. Łódź 1962. — H. Barycz: Joachim Lelewel w życiu Galicji i Krakowa. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963. — H. Barycz: Zmarnowany talent: Józef Jakubowicz. Tamże. — H. Barycz: Karol Szajnocha, twórca dziejopisarstwa romantycznego. W książce: Wśród gawędziarzy..., jw. T. 2. Kr. 1963. — Z. Niedziela: Vuk Karadžić i serbskie pieśni ludowe we Lwowie do roku 1864. *Pam. Słowiański* t. 14 (1964).

SZCZENIOWSKI TYTUS (1808—1880)

Pseud.: Autor Bigosu hultajskiego; Izasław Blepoński.

Satyryk, filozof.

Ur. 4 stycznia 1808 w Siedliszczach w okolicach Winnicy na Podolu. Kształcił się początkowo w domu, później w Liceum Krzemienieckim. W 1831 brał udział w powstaniu listopadowym. Przebywał czas jakiś w Galicji, potem wrócił do wioski dziedzicznej Siedliszcze. Ożenił się ze Stanisławą Zapolską. Zmarł w 1880.

TWÓRCZOŚĆ

1. Przygotowania do nauki dziejów powszechnych i historii, rozwinięcie się umysłu i ducha ludzkiego. Wil. 1842.

2. Bigos hultajski. Bzdurstwa obyczajowe. Fragm. ogł. *Athenaeum* 1843 t. 3; 1845 t. 1; *Bibl Warsz.* 1845 t. 2; całość t. 1-4. Wil. 1844-1849.

Utwór skierowany przeciwko Mieszaninom Jarosza Bejły H. Rzewuskiego.

3. Powieści domowe przez autora Bigosu hultajskiego. T. 1-2. Wil. 1852-1854.

4. List pisany do pana Józefa Jaroszyńskiego z powodu nabycia siedliskiego majątku przez ostatniego. Lw. 1874.

5. Bezstronny głos. Lw. 1875.

6. List do jednego z mych kolegów. Odessa 1876.

7. Ad aeternam rei memoriam. Przybliżony szczegółowy wykaz mienia... przez p. Józefa Jaroszyńskiego zabranego i temuż przez dwa sądy sumienne przyswojonego. Odessa 1877.

Rozprawy filozoficzne i artykuły ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1841-1845; tu m. in.: O filozofii. 1841 t. 4; O prawach konieczności. 1842 t. 6; Parafrazy Hegla, z jego wstępu do historii filozofii. 1842 t. 1, 2, 5; O urządzeniu banków gubernskich. 1844 t. 4), *Tyg. Petersb.* (tu: List do Wydawcy. 1843 nr 38).

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 22 listy z 1841-1874. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6480, 6536.

2. Do nieznanego adresata („ciotki"), dat. Siedliszcze, 2 grudnia 1846. Rkps Arch. Młynowskie Chodkiewiczów w Państw. Arch. na Wawelu.

OPRACOWANIA

A. Jełowicki: Listy do Ksaweryny Chodkiewiczowej z lat 1832-1839. W przekł. z franc. M. Fredro-Bonieckiej wyd. F. German pt. Listy do Ksaweryny. W-wa 1964. — A. N. (A. Marcinkowski): Filozofia w Athenaeum. *Tyg. Petersb.* 1841 nr 75. — (Parafrazy Hegla.

Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1842 nr 39. — (Przygotowania do nauki dziejów powszechnych... Rec.): E. Dembowski. *Przegl. Nauk.* 1842 nr 18, 28; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1955; J. I. Kraszewski. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 47; F. H. L. (Lewestam). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 nr 45-46; Mazur z Płockiego (J. Majorkiewicz). *Przegl. Nauk.* 1841 nr 28; przedr. w: Pisma pomniejsze. T. 2. W-wa 1852; F. Z. (Zieliński). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3. — (Bigos hultajski. Rec.): (K. Witte). *Gaz. Warsz.* 1844 nr 132; *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4; *Przegl. Nauk.* 1844 nr 10; J. I. Kraszewski. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 1; M. *Przegl. Nauk.* 1846 nr 13; (K. Witte). *Bibl. Warsz.* 1846 t. 2; (K. Witte). *Gaz. Warsz.* 1847 nr 18; K. Kaczkowski: Wspomnienia o Krzemieńcu. (List do Szymona Konopackiego). *Gwiazda* z. 4 (1848); T. (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854 s. 488-502; (K. Witte). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 163-164; W. Szymanowski: Podróż na Wschód. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 73. — M. Ch.: Uwagi nad projektem utworzenia gubernskich banków. *Athenaeum* 1845 t. 3. — J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. I. *Gaz. Warsz.* 1851 nr 206. (O twórczości Szczeniowskiego). — A. N. (A. Marcinkowski): (Powieści domowe. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 237. — C. Biernacki. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — A. Z.: Kilka uwag o wyroku sądu polubownego p. T. Szczeniowskiego z p. Józefem Jaroszyńskim. Odessa 1875. — Nałęcz (K. Dłuski): Odezwa obywatela do obywateli z powodu wyroku sądu polubownego między pp. T. Szczeniowskim a Józefem Jaroszyńskim zapadłego. Lw. 1876. — W. Spasowicz: Nasze dzisiejsze sądy szlacheckie polubowne. *Ateneum* 1877 t. 1; przedr. w: Pisma. T. 1. Petersb. 1892. — L. K. Podoski: Nasze szlacheckie sądy polubowne. Lw. 1880. — (J. Heppen): Nekrologia półroczna. *Tyg. Ilustr.* 1881 nr 300. — P. Chmielowski: Tytus Szczeniowski. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — K. Pułaski: Kronika polskich rodów szlacheckich Podola, Wołynia i Ukrainy. T. 1. Brody 1911. — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — A. Bar: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce. PAU.* Kr. 1933. — S. Harassek: Trentowski o filozofii narodów europejskich. *Kwart. Filoz.* 1935 z. 4. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — W. Dobaczewska: Dzieje kultury wileńskiej pomiędzy dwoma powstaniami. Wil. 1937. — L. Janowski: Słownik biobibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

SZOKALSKI WIKTOR FELIKS (1811–1891)

Pamiętnikarz, lekarz.

Ur. 15 grudnia 1811 w Warszawie; syn Antoniego, urzędnika skarbu, i Justyny z Rogozińskich. Uczył się w Warszawie najpierw u pijarów, potem w Liceum Warszawskim. Był kolegą Zygmunta Krasińskiego, Konstantego Gaszyńskiego i Leona Łubieńskiego. W 1827 zapisał się na wydział lekarski uniwersytetu. Brał udział w powstaniu 1831 jako lekarz wojskowy. Odznaczony został krzyżem Virtuti Militari. Emigrował z kraju razem z korpusem generała Macieja Rybińskiego. Wtedy zaprzyjaźnił się z Julianem Szotarskim (zob.). W 1832-1834 studiował na uniwersytecie w Giessen, tam uzyskał stopień doktora medycyny, następnie studiował na uniwersytetach w Heidelbergu i Würzburgu. Przez pewien czas korzystał ze stypendium rządowego w Hesji. W 1837 udał się do Paryża. Tam w 1839 zdał egzamin, po czym został docentem oftalmologii w lekarskiej szkole paryskiej i lekarzem dobroczynności. Był również lekarzem w szkole batignolskiej i w zakładzie wychowawczym dla panien. W tym czasie redagował wspólnie z Furnarim czasopismo naukowe *L'Esculape*. Około 1844 założył towarzystwo naukowe mające za zadanie zjednoczenie kierunku francuskiego w medycynie z kierunkiem niemieckim i został pierwszym jego prezesem. W 1847 był dyrektorem szpitala w Burgundii, a w 1848 jako agent Adama Czartoryskiego odbył podróż do południowych Niemiec. W 1840 powołano go na katedrę w Uniwersytecie Jagiellońskim, ale nie został zatwierdzony przez rząd austriacki. W 1853 osiadł na stałe w Warszawie. Od 1857 był stałym

sekretarzem Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego. W 1858 został naczelnym lekarzem Instytutu Oftalmicznego. Od 1859 był profesorem Akademii Medyko-Chirurgicznej, następnie Szkoły Głównej do 1871. Był członkiem towarzystw naukowych w Brukseli, Dreźnie, Amsterdamie, Montpellier i wielu innych. Zmarł 6 stycznia 1891 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. O zasadach organicznych przyszłej polskiej społeczności. Rzecz czytana na posiedzeniu Towarzystwa Literackiego dnia 3 czerwca. *Trzeci Maj* 1847 nr 27/28; wyd. osob. Paryż 1847.

2. Fantazyjne objawy zmysłowe. T. 1-2. Kr. 1861, 1863.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Janowi hrabi Zamoyskiemu w dowód wysokiego poważania poświęca Autor.

3. Początek i rozwój umysłowości w przyrodzie. W-wa 1885.

4. Pamiętniki. Powst. 1889-1891. Fragm. ogł. Z. Kramsztyk: Z pamiętników prof. Szokalskiego. *Krytyka Lekarska* 1897 nr 7-8; cz. 1 ogł. A. Wrzosek pt. Wspomnienia z przeszłości. T. 1-2. Wil. 1914; toż wyd. 2 Wil. 1921; cz. 2-3 ogł. R. Wierzbicki pt. Pamiętniki. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1925 t. 2 z. 1-2; t. 3 z. 1-2.

Ponadto dzie a i rozprawy z zakresu medycyny w języku francuskim, niemieckim i polskim ogł. w czasopismach fachowych.

Artykuły i rozprawy ogł. m. in. w czasopismach: *Annales d'oculistique* (1865), *Ateneum* (1877, 1882), *L'Esculape* (współred. ok. 1840), *Medycyna* (1878-1882), *Pam. Tow. Lekarskiego Warsz.* (1853-1882), *Przegl. Lekarski* (1881-1882), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1851-1852), *Trzeci Maj* (Paryż; 1845-1847). *Tyg. Ilustr.* (1872-1876; tu m. in.: Pogadanki higieniczne. 1872 nr 236, 243, 245), *Tyg. Lekarski* (1853-1858).

Listy i materiały

1. Do L. Mierosławskiego z lat między 1834-1878. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 850; zniszcz. 1944.

2. Do A. Grabowskiego 3 listy z 1842-1851. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2920.

3. Do S. Barzykowskiego 3 listy z 16, 21 i 28 kwietnia 1848; do J. Woronicza z 30 maja 1848; Raport z misji, dat. 7 maja 1848. Ogł. E. Kipa: Misja polityczna dra Szokalskiego do Niemiec 1848 r. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 2. (Tu również 2 listy od S. Barzykowskiego).

4. Do A. Hłuszniewicza z 1848. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2552; zniszcz. 1944.

5. Do J. Majera 2 listy z 1850-1851. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

6. Do J. Majera 3 listy z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2292.

7. Do T. Działyńskiego z 1861. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. III t. 3.

8. Do Z. Celichowskiego z 1874. Rkps Bibl. Kórn. sygn. Arch. Bibl. p. XII t. 4.

9. Do J. I. Kraszewskiego w imieniu Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego z 1880. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6536.

Bibliografię podaje S. Kośmiński: Słownik lekarzów polskich. W-wa 1883.

OPRACOWANIA

Enc. powsz. Orgelbranda. T. 24 (1867). — A. Giller: Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864. T. 3. Paryż 1870 s. 496-498. — F. Sulimierski: Wiktor Feliks Szokalski. *Tyg. Ilustr.* 1871 t. 8 nr 189. — J. Talko: Feliks Szokalski. *Kłosy* 1879 nr 728. — S. Kośmiński: Słownik lekarzów polskich. W-wa 1883. — H. Dobrzycki: Profesor Wiktor Feliks Szokalski. *Medycyna* 1884 nr 44. — H. D. (Dobrzycki): Uroczystość jubileuszowa prof. dra W. F. Szokalskiego. *Medycyna* 1884 nr 44. — Z. Kramsztyk: Rzut oka na naukową działalność profesora Szokalskiego. Mowa wypowiedziana na uroczystym posiedzeniu Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego w dniu 25 X 1884. *Medycyna* 1884 nr 44; toż *Gaz. Lekarska* 1884 nr 43. — J. Talko: Prof. dr Wiktor Szokalski. *Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięcioletniej działalności naukowej... Szokalskiego.* W-wa 1884; odb. pt. Prof. dr Szokalski i jego działalność tudzież zebranie materiałów do historii oftalmologii w Polsce od najdawniejszych czasów aż do dni naszych. W-wa 1884. — (Początek i rozwój umysłowości w przyrodzie. Rec.): A. Mahrburg: Nauka i metafizyka w nowej książce prof. Szokalskiego. *Kraj* 1885 nr 9, 11, 14; J. K. Potocki. *Przegl. Tyg.* 1885 nr 6-7. —

Wspomnienia pośmiertne: H. Dobrzycki. *Tyg. Ilustr.* 1891 nr 55; Z. Kramsztyk. *Gaz. Lekarska* 1891 nr 2. — H. Dobrzycki: Mowa ... wygłoszona w dniu 12 lutego 1895 na uroczystym po-

siedzeniu tegoż Towarzystwa, ku uczczeniu zasług śp. prof. W. F. Szokalskiego, długoletniego sekretarza stałego Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Nowiny Lekarskie* 1895 nr 3; odb. Poz. 1895. — H. Dobrzycki: Rys naukowo-społecznej działalności prof. W. F. Szokalskiego, ze szczególnym uwzględnieniem zasług położonych dla Warsz. Tow. Lek. *Pam. Tow. Lekarskiego Warsz.* 1895 t. 91. — Z. Kramsztyk: Z pamiętników prof. Szokalskiego. *Krytyka Lekarska* 1897 nr 7. — B. Bartkiewicz: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 2: Cesarsko-Królewska Warszawska Medyko-Chirurgiczna Akademia (1857-1869). Kr. 1901. — Z. Kramsztyk: Wiktor Feliks Szokalski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 2. W-wa 1912. — E. Kipa: Misja polityczna dra W. Szokalskiego do Niemiec 1848 r. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 2. —

A. Wrzosek: Wiktor Feliks Szokalski. W wyd.: Wspomnienia z przeszłości. T. 1. Wil. 1914; toż wyd. 2 Wil. 1921. [Rec.: S. Łempicki: Przyczynki lekarzy do historii literatury polskiej. *Pam. Lit.* R. 24 (1927)]. — R. Wierzbicki: Przedmowa Wydawcy. W wyd.: Pamiętniki W. Szokalskiego. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1925 t. 2 z. 1. — R. Wierzbicki: Działalność naukowa Szokalskiego na polu okulistyki. Poz. 1927. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Batignolskie. W-wa 1933. — N. Jaruga: Formacje wojskowe akademików warszawskich w roku 1830-1831. *Studia z dziejów Warszawy 1830-1831.* W-wa 1937. — M. Meloch: Warszawa w pierwszych dniach powstania listopadowego. Tamże. — E. Oppman: Warszawa w przededniu wybuchu listopadowego. Tamże. —

M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948. — H. Mogilska: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — L. Zembrzuski: Studia medyczne W. Szokalskiego 1828-1837. *Klinika Oczna* 1956 nr 2 i odb. — M. Skulimowski: W. F. Szokalski o Adamie Mickiewiczu. *Pol. Tyg. Lekarski* 1957 nr 11. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960.

SZOTARSKI JULIAN (ok. 1807–1838)

Pseud.: Ein polnischer Offizier.

Publicysta, krytyk literacki.

Ur. ok. 1807 w Krakowie; był siostrzeńcem (?) Kazimierza Brodzińskiego. Przed 1830 był oficerem wojska polskiego. W 1831 redagował dziennik *Merkury*. Po upadku powstania listopadowego przeszedł granicę z korpusem generała Macieja Rybińskiego. Wtedy zaprzyjaźnił się z Wiktorem Feliksem Szokalskim (zob.). W 1832-1836 studiował medycynę w Giessen, Heidelbergu i Darmstadzie. Przez pewien czas korzystał ze stypendium rządowego Hesji. Od 1837 mieszkał w Paryżu. Zaprzyjaźnił się z Adamem Mickiewiczem. Chory na gruźlicę, zmarł 29 maja 1838 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Skizzen aus Polen. Aus der Brieftasche eines polnischen Offiziers. Frankfurt 1832. Wyd. 2 Heidelberg 1833.

Dedykacja: Seinem Freunde dr Ernst Stegmayer zum Zeichen der Achtung und innigen Freundschaft gewidmet.

2. Puławy. Historische Erzählung aus dem letzten polnischen Freiheitskampfe von einem polnischen Offizier. Heidelberg 1834.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Merkury* (red. 1831), *Młoda Polska* (Paryż; tu: Historia w Polsce. 1839 t. 2 s. 127. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6575/13), *Revue Française* (tu art. o literaturze polskiej. 1837 nr 3), *Roczn. Emigracji Pol.* (tu w 1836: Wchodzę raz do mojej miłej...; Wzmianka o Kazimierzu Brodzińskim i jego pismach; Pieśń tułacza).

Ponadto pisał wiersze, lecz te zaginęły. Był autorem entuzjastycznej recenzji „Pana Tadeusza", ogłoszonej prawdopodobnie w jednym z pism niemieckich w 1835 lub 1836.

Przekłady

T. Richard: Übersicht der hauptsächlichen Zeichen, welche die Auskultation

und Percussion darbieten, so wie der Anwendung derselben zur Diagnose der langen Krankheiten entworten. Aus dem englischen übersetzt ... Darmstadt 1836.

OPRACOWANIA

F. Michałowski: Żywot J. Szotarskiego. *Młoda Polska* 1838 nr 28. — B. Trentowski: Stara walka wolności z koniecznością. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 4-9, 11. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — W. F. Szokalski: Pamiętniki. Powst. 1889-1891. Cz. 1 ogł. A. Wrzosek pt. Wspomnienia z przeszłości. T. 2. Wil. 1914; toż wyd. 2 Wil. 1921; cz. 2-3 ogł. R. Wierzbicki pt. Pamiętniki. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1925 t. 2 z. 1, t. 3 z. 1. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz z własnych wspomnień. T. 2. Poz. 1892; wyd. 2 Poz. 1931. — J. Kallenbach: Julian Szotarski. Sylwetka emigracyjna. *Świat* (Kr.) 1894 nr 8. — J. Kallenbach: Adam Mickiewicz. T. 2. Poz. 1918; wyd. 4 Lw. 1926. — K. Kolbuszewski: Z dziejów krytyki literackiej w czasopismach emigracjnych (1836-1848). Szkic. Wil. 1924 s. 12-14. — S. Łempicki: Przyczynki lekarzy do historii literatury polskiej. *Pam. Lit.* R. 24 (1927) s. 195-202. — M. Skulimowski: Wiktor Feliks Szokalski o Adamie Mickiewiczu. *Pol. Tyg. Lekarski* 1957 nr 11.

SZTYRMER LUDWIK (1809–1886)

Pseud.: Gerwazy Bomba; Gerwazy Bomba, szlachcic z Polesia; Eleonora Sztyrmer; Taratutka Sebastian; Taratutka Weredyk.

Powieściopisarz.

Ur. 30 kwietnia 1809 w Płońsku; syn Jakuba Stürmera, lekarza wojskowego, i Julianny z Linkowskich. Uczył się początkowo w Siedlcach, następnie w 1821-1825 w Korpusie Kadetów w Kaliszu, a w 1825-1829 w Szkole Wojskowej Aplikacyjnej w Warszawie. W 1829 otrzymał stopień podporucznika artylerii pieszej. Służbę odbywał w Kozienicach. W powstaniu listopadowym walczył pod Grochowem, a w kilka dni później dostał się do niewoli i jako jeniec został zesłany do Wiatki. W 1832 przebywał w Kotelniczu, następnie wstąpił do wojska rosyjskiego. W 1832-1834 służył w Finlandii. W 1834 wstąpił do akademii wojskowej w Petersburgu. Około 1838 ożenił się z Eleonorą Janowską. Działalność literacką rozpoczął w 1841 od drukowania powieści psychologicznych, potem był współpracownikiem *Tygodnika Petersburskiego* i w 1842-1845 należał do tzw. koterii tygodnikowej. W 1843 dosłużył się stopnia pułkownika sztabu generalnego i został naczelnikiem wydziału w departamencie osad wojennych. Zmarł 4 czerwca 1886 w Wilnie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pantofel. Historia mojego kuzyna. Dat. Petersburg, w lipcu 1840 r. Ogł. *Niezabudka* 1841. Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 3; oprac. K. Bartoszyński. Poz. 1959 *Nowela Polska* (razem z poz. 2).

2. Frenofagiusz i Frenolesty. Powieść wyjęta z papierów nieboszczyka Pantofla przez Eleonorę Sztyrmer. Fragm. ogł.: *Athenaeum* 1842 t. 4; *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3; *Tyg. Petersb.* 1842 nr 94-95; całość z podtyt.: Powieść nieboszczyka Pantofla wydana przez jego kuzynkę. *Rocz. Lit.* 1843; wyd. osob. ozdobione 30 drzeworytami. Petersb. 1843. Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 3; oprac. K. Bartoszyński, jw. poz. 1.

Przekł. ros.: A. Domaniewski: Frienofagi i Frienolesty. *Moskwitianin* 1843 nr 11-12.

3. Powieści nieboszczyka Pantofla z papierów po nim pozostałych wybrane i ogłoszone ... T. 1-2. Wil. 1844. Wyd. 2 Petersb. 1860.

Zawartość: t. 1: Pantofel (poz. 1); Trupia główka. (*Niezabudka* 1843): Czarne oczy. (*Tyg. Petersb.* 1844 nr 3-6, 8-9); Błogosławieństwo matki. (Dat. Petersburg, lipiec 1838; ogł. *Niezabudka* 1844); t. 2: Urywki z pamiętnika oryginalnie wychowanej kobiety. (*Niezabudka* 1842); Dusza w suchotach. (*Athenaeum* 1843 t. 4); Frenofagiusz i Frenolesty (poz. 2); Wiersze znalezione w papierach nieboszczyka Pantofla: Bartłomiej w chmurach. (*Niezabudka* 1843; *Roczn. Lit.* 1843); Do***. (*Roczn. Lit.* 1843); Natura. (*Niezabudka* 1843); Żal dziewczyny. (*Niezabudka* 1843); Do***. (*Roczn. Lit.* 1843); Do młodego artysty X. Y.; Magda karczmarka. (*Niezabudka* 1843).

Przekł. ros.: An. Dom. (A. Domaniewski): Pantofel. *Moskwitianin* 1843 nr 10. — Duszewnaja

czachotka. *Moskwitianin* 1846 nr 11/12. — S. Gajworowskaja: Zapiski nieobyknowienno wospitannoj diewicy. *Syn otieczestwa* 1848 nr 10. — A. Kriesin: Miertwaja gołowa. *Litieraturnaja gazieta* 1849 nr 4-5.

4. Kataleptyk. Powieść nieboszczyka Pantofla. T. 1-2. Wil. 1846.

5. Światło i cienie. Powieść nieboszczyka Pantofla. T. 1-2. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 34 - 1848 nr 65 (z przerwami); wyd. osob. Petersb. 1847-1848.

6. Noc bezsenna. Rozmyślania i pamiątki nieboszczyka Pantofla z papierów po nim pozostałych ogłoszone. T. 1-3. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 337 - 1858 nr 157 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1859.

Zawartość: t. 1: Przedmowa pełna skarg i wyrzekań; Rozmyślania w ciągu długiej bezsennej nocy na korzyść ludzkości sporządzone z serdecznym zastosowaniem do Mazowsza; t. 2: Wariat (dalszy ciąg Frenofagiusza i Frenolestów); Paliwoda (z wizerunkiem jednej części ciała ludzkiego); t. 3: Ewa; Pantofel (Alter ego).

7. Pamiętnik. Fragm. ogł. P. Chmielowski: Ludwik Sztyrmer. *Ateneum* 1890 t. 3-4; toż przedr. w: Nasi powieściopisarze. Zarysy literackie. Seria II. W-wa 1895.

Ponadto prace w języku rosyjskim z zakresu wojskowości.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1842-1843), *Bibl. Warsz.* (1842), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857-1858), *Niezabudka* (1841-1844), *Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury* (tu: O magnetyzmie zwierzęcym. 1830), *Rocz. Lit.* (tu m. in.: Do młodego literata R. P. 1843), *Tyg. Petersb.* (1842-1844, 1847; tu m. in. pod pseud. Gerwazego Bomby: List z Polesia. 1842 nr 88, 92, 98-100; 1843 nr 20-99, z przerwami).

Drobne wiersze załączone do listów E. Sztyrmerowej do A. Walickiego. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2976 (tu: I ja też przemarzyłem w Arkadii...; Do Malewskiego i Przecławskiego; Do Przecławskiego).

Wydania zbiorowe

Wybór powieści nieboszczyka Pantofla. W-wa 1903.

Zawartość: Pantofel; Dusza w suchotach; Szpargały Karola: Kozienice, Świetlikowa Wola, Kilka wspomnień, Romans na zimno; Frenofagiusz i Frenolesty.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1842-1843. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458.

2. Do H. Rzewuskiego z 1852. Rkps Ossol. sygn. 5997/II.

OPRACOWANIA

M. Grabowski: O kilku literatach polskich w Petersburgu. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 77. — Ż. Kostrowiec (I. Hołowiński): Listy do Wydawcy. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 91. — Wydawca Tygodnika (J. E. Przecławski): Kilka słów o artykule umieszczonym w nr 88 Tygodnika Petersburskiego pod tytułem: List z Polesia. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 90. — Hr. H* (Rzewuski?): (Pantofel. Rec.). *Lwowianin* 1842 z. 2. — (E. Dembowski): Młoda piśmienność warszawska. *Tyg. Lit.* 1843 nr 32. — M. Gr. (Grabowski): Do Pana Wydawcy Tygodnika Petersburskiego. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 31. — (Frenofagiusz i Frenolesty. Rec.): M. Gr. (Grabowski). *Tyg. Petersb.* 1843 nr 37; J. I. Kraszewski. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 33; (K. Witte). *Bibl. Warsz.* 1844 t. 4. — E. Izopolski: Uwaga do artykułu p. Bomby. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 1. — (Dusza w suchotach. Rec.): J. I. Kraszewski: Cukierek z pieprzem dla p. E. Sztyrmer. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 41; Z. L. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 93. — Podwileńczyk: O artykułach p. Bomby. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 76. — O artykułach p. Gerwazego Bomby i o krytycyzmie w ogólności. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 95. — Uwagi J. Bychowca nad krytyką sztuki zapobiegania chorobom przez Gerwazego Bombę. *Orędownik Nauk.* 1844 nr 34-40. — (Powieści nieboszczyka Pantofla. Rec.): R.: List do wydawcy. *Tyg. Petersb.* 1844 nr 77/78; (S. Koźmian). *Przegl. Poz.* 1845 t. 2; Aleksander N... (Niewiarowski). *Przegl. Nauk.* 1845 nr 3; (A. Przezdziecki). *Bibl. Warsz.* 1845 t. 2; (K. Witte?). *Gaz. Warsz.* 1845 nr 137. — J. I. Kraszewski: List do hr. Alex. Przezdzieckiego. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 1. — E. Ziemięcka: Eleonora Sztyrmer i literatura powieściowa w ogólności. *Pielgrzym* 1845 t. 1. — (Kataleptyk. Rec.): J. B. Dziekoński. *Dzwon Lit.* 1846 t. 2; A. Tyszyński. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854 s. 375-397; *Przegl. Nauk.* 1846 nr 29; *Przegl. Poz.* 1847 t. 5; A. Nowosielski (A. Marcinkowski): Ideały i karykatury, zarysy fantazji i rzeczywistego świata (etiudy nakreślone dwoma tępymi ołówkami). Kijów 1848. — (Światło i cienie. Rec.): J. R. Szymański. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 4; *Dod. Lit. do „Czasu”*. 1849 nr 4; (K. Witte?). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 66-67. — F. M. Sobieszczański.

Enc. powsz. Orgelbranda. T. 24 (1867). — Zbigniew (M. Sadowska): Słów kilka o humorystyce i humorystach polskich. *Przegl. Tyg.* 1876 nr 49-53. — E. Sztyrmerowa: Do A. Walickiego 25 listów z 1883-1891. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2976 (tu również biografia L. Sztyrmera). — T. Bobrowski: Pamiętniki. T. 1. Powst. przed 1885. Wyd. Lw. 1900 s. 398-399. — W. Marrené (Morzkowska): Kobieta w powieści naszej. *Świt* 1885 nr 86-91. —

Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1886: J. Gadomski. *Świt* nr 119; Fantazy (W. Gomulicki). *Kur. Codz.* nr 205; Ad. N. (Niemirowski). *Kur. Warsz.* nr 160b; Półkozic (A. Niewiarowski). *Kłosy* nr 1097-1098; toż *Wiek* nr 131; A. Pług (A. Pietkiewicz). *Kłosy* nr 1095; *Ateneum* t. 3; *Bibl. Warsz.* t. 3; *Biesiada Lit.* nr 30; *Chwila* nr 65; *Dzien. Pol.* nr 136; *Gaz. Nar.* nr 146; *Kronika Rodz.* nr 13; *Ognisko Dom.* nr 78; *Szkoła* s. 198. — P. Chmielowski: Józef Ignacy Kraszewski. Zarys historycznoliteracki. Kr. 1888 s. 158-163. — Letuwisław: Parę słów o Ludw. Sztyrmerze. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 19. — P. Chmielowski: Ludwik Sztyrmer. *Ateneum* 1890 t. 3-4; przedr. w: Nasi powieściopisarze. Seria II. W-wa 1895. [Rec.: A. M. Kurpiel. *Kwart. Hist.* 1891; K. B. (Bartoszewicz). *Kraj* 1895 nr 23--24]. — A. Jelski: Przyczynek do biografii L. Sztyrmera. *Tyg. Ilustr.* 1892 nr 117. — A. Walicki: Wspomnienie o Sztyrmerze. *Kraj* 1892 nr 14. — A. Walicki: Ludwik i Eleonora Sztyrmerowie. *Tyg. Ilustr.* 1892 nr 114. — S. Hłasko: Zapomniany autor L. Sztyrmer. *Kraj* 1896 nr 46. — W obronie pamięci Sztyrmera. *Kur. Wil.* 1911 nr 196. — A. Drogoszewski: Sztyrmer Ludwik. *Sto lat myśli pol.* T. 8 (1913). —

S. Trzebiński: Psychoza i nerwica w beletrystyce polskiej. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1925 t. 3 z. 1-2. — (t): Fantastyczne opowieści polskiego Hoffmana. *Gaz. Por.* 1928 nr 8690. — S. Pigoń: Protoplasta imć pana Zagłoby w służbie u Negusa. *Kur. Poz.* 1935 nr 563; przedr. pt. Jeszcze jeden protoplasta imć pana Zagłoby. W książce: Wśród twórców. Kr. 1947. — Z. Szweykowski: Rozwój powieści w Polsce. Powieść w latach 1776-1930. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. Kawyn: Cyganeria warszawska. Z dziejów obyczajowości literackiej. W-wa 1938. — K. Czachowski: Zapomniany meteor powieści psychologicznej. *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 18. —

J. Andrzejewski: Ludwik Sztyrmer. *Odrodzenie* 1948 nr 1. — J. Andrzejewski: „Powieści nieboszczyka Pantofla". *Odrodzenie* 1948 nr 2. — W. Borowy: Jeszcze o Sztyrmerze. *Odrodzenie* 1948 nr 10. — A. Śnieżko: Grób L. Sztyrmera. *Odrodzenie* 1948 nr 7. — K. Górski: Zagadka imienia Telimeny. *Nowa Kultura* 1958 nr 5. — K. B. (Bartoszyński): Posłowie do wyd.: Pantofel. Frenofagiusz i Frenolesty. Poz. 1959 *Nowela Polska.* [Rec.: J. Iwaszkiewicz. *Życie Warszawy* 1959 nr 100; J. Okopień: Seria zapomnianej noweli polskiej. *Nowe Książki* 1959 nr 8; J. Maciejewski: Nowela polska XIX wieku. *Twórczość* 1960 nr 5]. — T. S. Grabowski: Z pogranicza polsko-białoruskiego. *Księga pam. ku czci S. Pigonia.* Kr. 1961. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — M. Janion: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4. — M. Inglot: O powieściach Sztyrmera w latach 1838-1844. *Pam. Lit.* R. 55 (1964) z. 3 i nadb.

SZUJSKI JÓZEF (1835—1883)

Pseud. i krypt.: * *; Autor Anny Jagiellonki; Dymitr Kocyndyk; Hilary Bączalski, dziedzic na Małej i Wielkiej Bączali; J. S.; J. Sz.; Jerzy Pogonia; Jerzy Prawdzic; Józef spod Krakowa; Józef Sz.; Mateusz Żuraw; Mateusz Wszędobyła; Michał Skiba; Nie-Van-Dyk; Sz.

Historyk, publicysta, dramaturg.

Ur. 16 czerwca 1835 w Tarnowie, w środowisku ziemiańskim; był nieślubnym synem Emilii Szujskiej. Wychowywany był tylko przez matkę. Sześć klas gimnazjum ukończył w Tarnowie, następnie przeniósł się do Gimnazjum Nowodworskiego w Krakowie. Był tam kolegą Stanisława Tarnowskiego. W 1854-1858 studiował na uniwersytecie w Krakowie, a w 1858-1859 — w Wiedniu. Studiował prawo, historię i filozofię. Po ukończeniu uniwersytetu osiadł w rodzinnym mająteczku Kurdwanów pod Krakowem, poświę-

cając się pracy literackiej. W 1861 ożenił się z Joanną Jełowicką i zamieszkał we Lwowie. W tymże roku został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1863 wziął udział w powstaniu, m. in. wspólnie ze Stanisławem Tarnowskim wydawał konspiracyjne demokratyczne pismo *Naprzód*. W 1863 na stałe osiadł w Krakowie. W 1866 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu. W 1866-1871 razem ze Stanisławem Tarnowskim, Stanisławem Koźmianem i Ludwikiem Powidajem redagował miesięcznik *Przegląd Polski*. Był jednym z czterech współautorów *Teki Stańczyka*. W 1867 i 1870 posłował na Sejm Galicyjski z ziemi sądeckiej. W 1869 został profesorem historii polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1878/1879 pełnił godność rektora. Położył też duże zasługi w organizowaniu Akademii Umiejętności, w której od 1873 pełnił funkcje sekretarza. W 1879 został członkiem Izby Panów w Wiedniu. Zmarł 7 lutego 1883 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Tajemnica śmierci hetmańskiej. Poemat. Dat.: wrzesień 1855. Fragm. ogł. *Dzien. Lit.* 1857 nr 80-88, 145-151.

Utwór nie dokończony.

2. Śmierć proroka. Misterium biblijne poświęcone Cieniom Mistrza. Powst. w 1856 po śmierci Mickiewicza. Ogł. *Dzien. Lit.* 1859 nr 76-78.

3. O Zosieńce sierocie. Dat.: 1857, maj. Ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 106; przedr. *Dzwonek* 1859 nr 4; *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 86; wyd. osob. pt. O Zosi sierocie. Śpiew z towarzyszeniem fortepianu. Muzyka St. Moniuszki. Lw. 1869.

4. Pan Rożnowa. Dat. 1857, wrzesień. Ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 22-29.

Powieść wierszem.

5. Samuel Zborowski. Studium dramatyczne. Fragm. ogł. pt. Z dramatu: Samuel Zborowski. Akt V scena 7. *Dzien. Lit.* 1857 nr 77-78; całość z autografu w Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 2.

6. Michał Wiśniowiecki. Dramat. Powst. 1858. Rkps zaginął.

Estr. I, 352, podaje tyt.: Michał Korybut. Tragedia.

7. Pan Jacek Brzuchański. (Rzecz wzięta z Gigantomachii Kordeckiego). Dat.: Luty 1858. Ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 65-73; przedr. *Tyg. Ilustr.* 1860 nr 48-50; wyd. osob. pt. Obrona świętej Częstochowy. Historia cudowna a prawdziwa o Jacku Brzuchańskim, mieszczaninie częstochowskim, na cześć i chwałę Boską, a dobrym ludziom na pocieszenie opowiedziana przez Józefa spod Krakowa. Lw. 1862. Wyd. nast.: Lw. 1863; Chicago 1883; z dodaniem opisu teraźniejszej Częstochowy i widoków kościoła jasnogórskiego. W-wa 1898; toż W-wa 1899.

8. Radziejowski. Dramat. Fragm. z II, III i IV aktu ogł. *Dzien. Lit.* 1858 nr 49-53; 1859 nr 12-15, 42-46.

Utwór nie dokończony.

9. Dzierżanowski. Dramat w pięciu aktach. *Dzien. Lit.* 1859 nr 32-39; odb. Lw. 1859.

10. Halszka z Ostroga. Dramat historyczny. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 16; odb. Kr. 1859. Wyst. Kr. 1861. Wyd. przerobione, zob. poz. 32.

P r z e k ł. c z e s k i: W. Dunara. Wyst. i wyd. Praga 1860.

11. Królowa Jadwiga. Dramat historyczny. Dat. 1859. Ogł. *Dzien. Lit.* 1860 nr 14-19; wyd. przerobione, zob. poz. 32. Wyst. Kr. 1865.

Rkps Ossol. sygn. 11124/I.

12. Ostatni książęta mazowieccy. Tragedia wierszem. Powst. 1859. Rkps.

Por. Estr. I, 352.

13. Sługa grobów. Tradycja wawelska. Fragm. ogł. pt. Rzeź pragska. Z poematu: Sługa grobów. (Opowiadanie żołnierza). *Dzien. Lit.* 1859 nr 48; całość tamże nr 95-100 i odb.

D e d y k a c j a: Panu W. P. w dowód czci i pamięci.

14. Anna Jagiellonka, królowa polska. (Z wiadomościami o całej familii Zygmunta Starego). *Niewiasta* 1860 nr 1-6.

15. Ostatnia nobilitacja. Ustęp z dziejów r. 1794. *Dzien. Lit.* 1860 nr 61-65; wyd. osob. pt. Bartosz Głowacki. Ostatnia nobilitacja. Ustęp z dziejów r. 1794. Z przedmową H. Mościckiego. W-wa 1917 *Bibl. Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 194; toż wyd. 2 W-wa 1925.

16. Portrety przez Nie-Van-Dyka. *Dzien. Lit.* 1860 nr 36-101 (z przerwami); pt. Jeszcze kilka portretów przez Nie-Van-

-Dyka. *Dzien. Lit.* 1861 nr 23-25; przedr. przejrzany i pomnożony. Lw. 1861.

Por. poz. 39.

17. Poważne chwile. Zbiór pieśni I-XXIII. *Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 17 i odb.

Zawartość: Drobne utwory liryczne. Ogł. pod pseud. Jerzego Prawdzica.

18. Stara dewotka. Powiastka dramatyczna w pięciu aktach. *Dzien. Lit.* 1860 nr 76-81.

19. Upadek i śmierć Jana III. Ogł. pt. Z dramatu: Upadek i śmierć Jana III. Akt I scena 6. *Dzien. Lit.* 1860 nr 39.

Utwór nie dokończony.

20. Wallas. Tragedia historyczna w pięciu aktach. Z angielskiego. *Dzien. Lit.* 1860 nr 97-98, 100-103; 1861 nr 3-6, 14-17. Przedr. z podtyt.: Poemat dramatyczny w pięciu aktach, zob. poz. 32; wyd. osob. ze wstępem L. Germana. Lw. 1892 *Bibl. dla Młodzieży* t. 6.

21. Czyste dusze i mętne dusze. Powieść współczesna. *Dzien. Lit.* 1861 nr 1-52 (z przerwami).

22. Jerzy Lubomirski. Dramat historyczny. Fragm. ogł. *Album lw.* Lw. 1862; całość *Dzien. Lit.* 1862 nr 86-101; wyd. osob. Lw. 1863. Wyst. Lw. 1865.

23. Pan Twardowski. Komediodramat. Akt I ogł. *Dzien. Lit.* 1862 nr 8-10; akt II pt. Pan Twardowski. Poemat dramatyczny. Tamże 1866 nr 39-41; akt III. *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 371, 373; całość wyst. Kr. 1866. Wyd. pt. Twardowski. Poemat dramatyczny w 4 aktach, zob. poz. 32.

24. Dzieje Polski podług ostatnich badań spisane. T. 1-4. Lw. 1862-1866.

Zawartość: t. 1: Piastowie; t. 2: Jagiellonowie; t. 3-4: Królowie wolno obrani.

25. Obraz Jana Matejki. Upadek Polski. (Objaśnienie). Kr. 1866. Wyd. 2 Kr. 1895.

26. Rok polski. *Kalendarz Wydawnictwa Dzieł Tanich i Pożytecznych na r. 1867.* Kr. 1866; wyd. osob. Kr. 1868.

27. Treny na śmierć córki Jana Kochanowskiego i Ojciec zadżumionych w El-Arish Juliusza Słowackiego. Zestawienie historycznoliterackie i estetyczne. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 11 (1866) i odb.

28. Z wycieczki do Lwowa listów pięć. Fragm. ogł. *Czas* 1866 nr 33; całość wyd. Kr. 1866.

Zawartość: Kwestia ruska; Gmina; Język wykładowy; Wniosek względem Żydów; Parcelowanie gruntów.

29. Jerzy Ossoliński. Trylogia 1616-1650. — Dwór królewicza Władysława. Komedia historyczna w 3 aktach jako część pierwsza trylogii. *Przegl. Pol.* 1866/67 t. 3. Wyst. Kr. 1867. Wyd. osob. Kr. 1876.

Por. poz. 48, 56.

30. Adam Szmigielski. Komedia historyczna w 5 aktach. Wyst. Lw. 1867. Wyd. zob. poz. 32.

31. Bezimienna trucizna. Powieść. *Przegl. Pol.* 1866/67 t. 4 - 1867/68 t. 1; toż *Gaz. Tor.* 1867 nr 152-180; wyd. osob. Tor. 1867.

32. Dramata. Seria I. Kr. 1867.

Zawartość: Halszka z Ostroga (poz. 10); Królowa Jadwiga (poz. 11); Pan Twardowski (poz. 23); Adam Szmigielski (poz. 30); Wallas (poz. 20).

33. Kilka prawd z dziejów naszych ku rozważeniu w chwili obecnej. Kr. 1867.

34. Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego. 23 odczyty. Kr. 1867 *Wydawnictwo Dzieł Tanich i Pożytecznych* t. 10.

Dedykacja: Uczniom szkół gimnazjalnych do użytku przy studiach historii starożytnej i filologii klasycznej poświęca Autor.

35. Teka Stańczyka. *Przegl. Pol.* 1868/69 t. 4 - 1869/70 t. 2 i nadb. (Współautorzy: S. Koźmian, S. Tarnowski, L. Wodzicki)

„List Brutusika" nr 5, przypisywany J. Szujskiemu, jest utworem S. Koźmiana.

36. Zborowscy. Tragedia historyczna w pięciu aktach. Dat. 1 kwietnia 1868. Wyst. 1868. Ogł. *Dzien. Lit.* 1868 nr 36-48; wyd. osob. Lw. 1869.

Dedykacja: Bohdanowi Bolesławicie przed zamknięciem „Rachunków na rok 1869" przesyła Autor.

37. O obowiązkach narodu względem ludu w sprawie oświaty. *Kraj* 1869 nr 70-71 i odb. Przedr. zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. III t. 1.

38. Kniaźnin. Dramat w 5 aktach. Pierwszą scenę aktu I ogł. *Dzien. Lit.* 1869 nr 41; akt 1-2 i część aktu 3, zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 4.

39. Portrety przez Nie-Van-Dyka. Nowa seria. *Dzien. Lit.* 1869 nr 8-10, 16-17.

Por. poz. 16.

40. Roztrząsania i opowiadania historyczne (pisane w latach 1866-1870). Kr. 1876.

41. Słowo o zadaniach sejmowych. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 1; odb. Kr. 1871.

42. Historyczna wędrówka po Krakowie. Cztery prelekcje w Muzeum Techniczno-Przemysłowym Krakowskim. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 3-4 i odb.

43. Jasełka galicyjskie. Komedie nie przyjęte na deski. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 2-3; wyd. osob. Kr. 1875. Wyd. nast.: Kr. 1879.

Zawartość: List do Redakcji „Przeglądu Polskiego"; I. Założenia dziennika. Komedia bez aktów; II. Nasza autonomia. Komedia w 5 aktach.

44. Kopernik. Poemat dramatyczny osnuty na tle historycznym. Przedstawiony na scenie krakowskiej w czterechsetną rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika, dnia 19 lutego 1873. *Kronika Rodz.* 1873 nr 6-7; wyd. osob. Kr. 1873.

45. Maryna Mniszchówna. Tragedia historyczna w dwóch częściach. Przedstawiona po raz pierwszy na scenie krakowskiej 3 października 1874 r. Cz. 1: Dymitr Pierwszy. *Przegl. Pol.* 1875/76 t. 1; cz. 2: Dymitr Drugi. Tamże 1875/76 t. 2; wyd. osob. Kr. 1876.

46. Nieznany poemat satyryczny XVII wieku. *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* 1874 t. 1; wyd. osob. Kr. 1875.

47. Trzy zabytki języka polskiego XIV i XV w. *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Filol.* 1874 t. 1.

48. Śmierć Władysława IV. Dramat w pięciu aktach. *Przegl. Pol.* 1875/76 t. 3; odb. Kr. 1876. Wyst. Kr. 1885.

Jest to część druga trylogii: Jerzy Ossoliński, por. poz. 29, 56.

Przekł. niem.: E. Bratranek: Der Tod Wladislaus IV. W książce: Heingebrachtes. Kr. 1880.

49. Długosz i Kallimach. Obraz historyczny w 3 aktach, przedstawiony w czterechsetną rocznicę śmierci Długosza przez młodzież akademicką Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 19 maja 1880. *Przegl. Lw.* 1880 t. 20; odb. Lw. 1880.

50. Historii polskiej treściwie opowiedzianej ksiąg dwanaście. W-wa 1880. Wyd. nast.: W-wa 1889.

51. Odrodzenie i reformacja w Polsce. Pięć odczytów publicznych w zimie r. 1880. *Niwa* 1880 t. 18; wyd. osob. W-wa 1880; toż z podtyt.: Pięć prelekcji publicznych mianych r. 1880 w Krakowie. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 4 - 1881/82 t. 1; wyd. osob. Kr. 1881.

52. Opowiadania i roztrząsania historyczne (pisane w latach 1875-1880). W-wa 1882.

53. Głos z Polski na uroczystość śś. Cyryla i Metodego w Rzymie. Wiersz. *Czas* 1881 nr 154; odb. Kr. 1881. Bardzo liczne przedruki w czasopismach współczesnych.

54. W sprawach szkolnych uwagi. *Czas* 1882 nr 221, 223, 224 i odb.

55. Die Polen und Ruthenen in Galizien. *Die Völker Oesterreich-Ungarns.* Cz. 9. Wiedeń 1882 i odb. Przekł. pol. F. Koniecznego pt. Polacy i Rusini w Galicji zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. III t. Dod.

56. Śmierć Ossolińskiego. Część trzecia trylogii. (Fragment). W Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 4 s. 155-174.

Jest to część trzecia trylogii: Jerzy Ossoliński, por. poz. 29, 48.

57. Brutus. Tragedia wierszem. Rkps.

Por. Estr. I, 352.

Ponadto rozprawy historyczne i artykuły publicystyczne.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* (1877, 1882), *Bibl. Ossol.* (1866), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Sprawozdanie Tow. Nauk. Kr. ... z działu nauk moralnych. 1871 t. 1), *Bluszcz* (tu wiersz: Bluszcze. 1870 nr 23), *Czas* (stały współprac. 1859-1883; tu m. in.: Wiersz na cześć Gołuchowskiego. 1867 nr 24; Mowa nad grobem Antoniego Walewskiego. 1876 nr 281; Przemówienie na jubileuszu ... J. I. Kraszewskiego. 1879 nr 230; Dobroć serca. (Satyra). 1882 nr 197; Rozmowa z Quidamem. (Satyra). 1882 nr 82), *Czas. Dod. Mies.* (1859-1860), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860-1861; tu m. in.: Święta Kinga. Legenda tatrzańska. 1860 nr 5; Spowiedź drzewom. 1860 nr 7; Modlitwa pacholęcia. 1860 nr 10; Wincenty Kadłubek. 1860 nr 14), *Dzien. Lit.* (1857-1869; tu m. in.: Prometejska modlitwa. 1858 nr 101; Burza. 1858 nr 102; Sylfidion. 1858 nr 109; Święte chwile. 1858 nr 110; Do Seleny. 1858 nr 127; Adoracja. 1858 nr 128; Sen o starości i śmierci. Fantazja. 1859 nr 5; Świąteczną godziną. 1859 nr 18; Westchnienie. 1859 nr 33; Platonizm. 1859 nr 38; Rzut oka na stanowisko Polski w historii powszechnej. 1860 nr 50-51; Maksyma. 1860 nr 55; Szozat. (Wezwanie). 1861 nr 12; Spotkanie. 1861 nr 93-94; W krwawej chwili. Hymn. 1861 nr 34; Akty narodowe. I. Credo. 1862 nr 11;

Obłąkani. Ballada z roku 1863. 1863 nr 104; Alleluja. 1864 nr 22; Wyjątek z powieści poetycznej: Historia szlachcica na bruku. Imieniny babuni. 1868 nr 27-28; Kapitan klasyk. 1868 nr 29), *Dzwonek* (1859-1860; tu m. in.: Historia o kłótniach Szeligów i Berdyszów, dwóch kmiecych rodzin w Gajowie — i jak się pogodzili z sobą. 1860 nr 7-10),

Gaz. Lw. (tu: Dramat polski Calderona. 1882 nr 115), *Gaz. Tor.* (1867), *Hasło* (1865), J. Ungra *Kalendarz ilustr.* (tu: Kwiaty. 1864; Wiosna i ruina. 1875), J. Czecha *Kalendarz kr.* (tu m. in.: Król Chrobry, legenda tatrzańska. 1882), J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* (1865-1867; tu m. in.: Pan Rymsza. 1866), J. Wildta *Kalendarz powsz.* (tu m. in.: Z teki podróżnej; Bluszcz; W liściastym lesie. 1867), *Kalendarz premiowy ilustr.* (tu: Babunia, fragment poematu. 1867), *Kłosy* (tu wiersze: Dusza i natura. Zbiór pejzażów pisanych. 1870 nr 236), *Kraj* (1869, 1873), *Kraków — Zagrzebiowi.* Kr. 1881 (tu: Z notat Tymona; Między publicznością i artystą), *Kronika Rodz.* (1873), *Mieszczanin Pol.* (tu: Miawki. 1864 nr 3; przedr. *Zorza* 1868 nr 7; J. Wildta *Kalendarz powsz.* 1868), *Monumenta Medii Aevi Historica.* T. 4. Kr. 1878; t. 11. Kr. 1884 (współprac.), *Naprzód* (współred. 1863), *Niewiasta* (1860-1862; tu m. in.: Marzenie pana Bonawentury opisane przez niego samego. 1860 nr 1-2 (brak dokończenia); Życie kąpielne. Szkic obyczajowy. 1860 nr 10-14; Maria Ludwika Gonzaga. Szkic historyczny. 1861 nr 1-11; Szkice karnawałowe. 1861 nr 6-12; Trzy żony Zygmunta Augusta. Szkic historyczny. 1862 nr 26, 27, 34, 35, 40, 52), *Niwa* (1879-1882), *Nowiny* (Lw.; 1856), *Nowiny* (W-wa; tu m. in.: Felieton krakowski. 1882 nr 54, 81, 105, 120, 140), *Opiekun Dom.* (tu: Pieśń flisaka rozbitka. 1866 nr 15),

Pamiątka obchodu 50-tej rocznicy zawiązania Tow. Nauk. Kr. Kr. 1868 (tu: Toast na cześć W. Pola wzniesiony na uczcie ...), *Przegl. Lw.* (1878-1881), *Przegl. Mies.* (tu: Moralność i wiedza jako czynniki w historii. 1874 z. 1), *Przegl. Pol.* (współzałożyciel i współred. 1866-1871; tu liczne artykuły i utwory literackie, recenzje teatralne, kronika literacka; m. in.: Maryna Mniszchówna i obaj Samozwańce. Szkic historyczny. 1867/68 t. 2; Wincenty Pol. 1872/73 t. 2; Stańczyk. Scena dramatyczna na uroczystość Mikołaja Kopernika. 1872/73 t. 3; Józef Mianowski, rektor Szkoły Głównej Warszawskiej. 1878/79 t. 3; List otwarty do Leona Bilińskiego z powodu broszury jego pt. Znamiona polityki narodowej i krajowej tzw. stańczyków. 1881/82 t. 4), *Przew. Nauk. i Lit.* (1881-1882), *Przyj. Dom.* (1864-1865; tu m. in.: Rok 1863. Trzy powiastki z powstania polskiego. 1864 nr 16),

Roczn. Tow. Nauk. Kr. (tu m. in.: Teoria materialistyczna naszego czasu wobec krytyki filozoficznej i ducha chrześcijańskiego. Rzecz sprawozdawcza. 1866 t. 11), *Roczn. Wydawnictwa Dzieł Tanich i Pożytecznych* (tu przekł.: Requiescat z Freiligratha. 1868; Z notat biograficznych Bronusia liber-barona Gapiątkowskiego. 1868), *Roczn. Zarządu AU w Kr.* (tu m. in. artykuły sprawozdawcze z tytułu stanowiska sekretarza generalnego w 1873-1882), *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Hist.-Filoz.* (1873-1874), *Scriptores Rerum Polonicarum* (1872-1881), *Skarbczyk Dom.* (tu: Na zamku wiśnickim. 1863 z. 1), *Spr. Komisji Badań Sztuki w Polsce* (1879), *Tyg. Ilustr.* (1860-1862), *Tyg. Nauk.* (1865), *Wiek* (tu: Pamiętniki Mimozy. 1864 nr 5 i n.), *Włościanin* (tu: O pierścieniu królewnej. Podanie nadwiślańskie. 1870 nr 23-24).

Po śmierci autora drobne utwory ogł.:

J. Leniek: Nieznany wiersz J. Szujskiego. *Czas* 1885 nr 136 (tu wiersz dla uczczenia 400-lecia śmierci Długosza, inc.: Pamięcią wielkich w Ojczyźnie ludzi...);

Wiersz ofiarowany p. Marii Twardowskiej. *Słowo* 1889 nr 226; przedr. *Biesiada Lit.* 1902 nr 46;

H. Biegeleisen: Nieznany szkic literacki J. Szujskiego. *Bibl. Warsz.* 1901 t. 4 (tu: Kasper Miaskowski. Szkic literacko-historyczny);

Z nieznanego autografu J. Szujskiego. *Słowo Pol.* 1913 nr 34 (tu wiersz: W dzisiejszych czasach...);

Kilka kart z dziejów mojego serduszka. *Nowa Reforma* 1925 nr 217, 220;

J. Seruga: Z pobytu J. Szujskiego w Suchej. *Czas* 1933 nr 116 (tu wiersz z 4 X 1882 wpisany do księgi pamiątkowej).

Prace edytorskie

1. A. Kosiński: Zbiór korespondencji z lat 1815-1820. Poz. 1861.

2. Diariusze sejmów koronnych z lat 1548, 1553, 1570. Kr. 1872 *Scriptores Rerum Polonicarum* t. 1.

3. Uchwały zjazdu w Radomsku z 3 marca 1384. Kr. 1873.

4. Codex epistolaris saeculi XV. Pars 2 ab a. 1444 ad a. 1492. Kr. 1876.

5. E. Sanguszko: Pamiętnik 1786-1815. Kr. 1876.

6. Relacje posłów austriackich podczas sejmu unii 1567 z tajnego c.-k. Archiwum dworu i państwa w Wiedniu. Kr. 1877.

7. Antiquissimi libri Cracoviae. Kr. 1878. (Współwyd. A. Piekosiński).

8. A. Przeździecki: Jagiellonki polskie w XVI w. Uzupełnienia, rozprawy, materiały ... przeznaczone na dodatkowy t. 5. Z pozostałości autora wydał i dopełnił ... Kr. 1878.

9. Statuta antiqua Collegii Maioris, Minoris et Facultatis Theologicae. Kr. 1878 *Arch. Komisji do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* t. 1.

10. Ewangeliarz XV wieku Kapituły Katedralnej. Kr. 1879 *Spr. Komisji Badań Sztuki w Polsce.*

11. Rewizja województwa połockiego z roku 1552. Kr. 1880.

12. J. Wielewicki: Dziennik spraw Domu Zakonnego OO. Jezuitów u Św. Barbary w Krakowie. T. 1 od r. 1579-1599. Kr. 1881 *Scriptores Rerum Polonicarum* t. 7.

13. Statuta Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1604-1724. Kr. 1882 *Arch. Komisji do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* t. 2.

Przekłady

1. Anakreont: Pieśni. *Dzien. Lit.* 1859 t. 2 nr 54.

2. W. Shakespeare: Ryszard III. Fragm. ogł. *Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 18; całość przełożona powtórnie ok. 1865. Wyst. Kr. 1866. Wyd. pt. Życie i śmierć Ryszarda III. Dramat historyczny, zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 5.

3. Ajschylos: Agamemnon. Tragedia. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 9 (1864) i odb.

4. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. Powst. 1865. Rkps zaginął.

5. Ajschylos: Prometeusz w okowach. Tragedia pozostała z jego trylogii zatytułowanej: Prometeja. *Bibl. Ossol.* 1866 t. 9; odb. Kr. 1866.

Dedykacja: Memu Mieczysławowi posyłam.

6. Ajschylos: Choefory. Powst. 1868. Wyd. pt. Ofiarnice. (Tragedia). Część druga Orestei, zob. Wyd. zbior. poz. 1 S. I t. 5.

7. Ajschylos: Eumenidy. Tragedia. Trzecia część Orestei. Powst. 1871. Wyd. jw. poz. 6.

8. Arystofanes: Rycerze. Komedia. Wyst. Kr. 1873. Ogł. *Bibl. Warsz.* 1875 t. 1; odb. W-wa 1875.

9. Ajschylos: Persowie. *Przegl. Pol.* 1878/ /79 t. 4 i odb.

10. Arystofanes: Ptaki. Komedia. *Przew. Nauk. i Lit.* 1881 t. 9 z. 3-5.

11. P. Calderon: Życie snem. Dramat... dziejący się w Polsce. *Przew. Nauk. i Lit.*; 1882; odb. Lw. 1882; wyd. osob. Lw.-Złoczów (1924) *Bibl. Powsz.* 1017-1018.

12. G. Brunelli: Saluto dei fratelli Latini ai fratelli Slavi. Canto di ... Rzym 1882i (Tu: Versione in polacco ... s. 21-25).

13. P. Calderon: Magik cudowny. Dramat. Rkps zaginął.

14. P. Calderon: Nabożeństwo do Krzyża. Dramat. Rkps zaginął.

Ponadto drobne przekł. ogł.: *Dzien. Lit.* (tu tłumaczenie z Biblii: Dawid. Psalm 136; Z Izajasza. 1866 nr 26), *Niewiasta* (tu z Legendy wieków W. Hugo: Potęga dobroci Bożej. 1860 nr 7), *Tyg. Nauk.* (tu z W. Szekspira: Lir. Scena 1 aktu I. 1865 nr 26).

Wydania zbiorowe

1. Dzieła. Wydanie zbiorowe. Seria I t. 1-7. Wyd. S. Tarnowski. Kr. 1885-1889; S. II t. 1-9. Wyd. W. Czermak. Kr. 1885-1896; S. III t. 1-3 i Dod. Wyd. M. Bobrzyński. Kr. 1885-1896.

Zawartość: S. I t. 1 (1885): Drobne wiersze z pierwszej młodości (m. in.: O Zosieńce sierocie; Pieśni Anakreonta); Poważne chwile; Drobne wiersze późniejsze; Satyry; Śmierć proroka; Tajemnica śmierci hetmańskiej; Pan Rożnowa; Sługa grobów; Rok polski; Historia szlachcica na bruku; t. 2 (1886): Dramata. T. 1: Samuel Zborowski; Halszka z Ostroga; Jerzy Lubomirski; Królowa Jadwiga; t. 3 (1886): Dramata. T. 2: Twardowski; Adam Śmigielski; Wallas; Zborowscy; Maryna Mniszchówna; t. 4 (1887): Dramata. T. 3: Jerzy Ossoliński; Śmierć Władysława IV; Śmierć Ossolińskiego; Kopernik; Długosz i Kallimach; Radziejowski; Upadek i śmierć Jana III; Kniaźnin; t. 5 (1887): Dramata tłumaczone; t. 6 (1888): Powieści prozą: Ostatnia nobilitacja; Historia o kłótniach Szeligów i Berdyszów; Bezimienna trucizna; Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego; t. 7 (1889): Literatura i krytyka; Sprawy Akademii Umiejętności; Mowy; Nekrologi; Fragmenta.

S. II t. 1-4 (1894-1895): Dzieje Polski. T. 1-4; t. 5-8 (1885-1888): Opowiadania i roztrząsania. T. 1-4; t. 9 (1889): Historii polskiej ... ksiąg dwanaście.

S. III t. 1-3 (1885, 1894, 1894): Pisma polityczne; Dod. (1896): Die Polen und Ruthenen in Galizien — w jęz. niem. i przekł. pol.

Listy

1. Korespondencja młodzieńcza. Fragm. ogł. S. Tarnowski: Szujskiego lata szkolne. *Przegl. Pol.* 1884/85 t. 3-4 i odb.

2. Do L. Dębickiego z 1856 i fragm. listu z 1858. Ogł. L. Dębicki: Wspomnienie o J. Szujskim. W-wa 1883.

3. Do K. Szajnochy z 1863. Ogł. L. Finkel. *Kwart. Hist.* 1926 t. 40.

4. Do J. I. Kraszewskiego 14 listów z 1863-1882. Autografy w Bibl. Jagiel. sygn. 6536.

5. Do J. Starkla 2 listy z 1865, 1866. Ogł. S. Wasylewski: Z papierów po J. Szujskim. *Czas* 1933 nr 71-72.

6. Do N. Żmichowskiej z 1866. Ogł. w przypisach w książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Kr. 1885.

7. Do B. H. Szaniawskiego z 1868. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 3, Dz. 33.

8. Do J. Łozińskiego z 1870. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

9. Do H. Schmitta z 1871. Rkps Ossol. sygn. 5317/II t. 9.

10. Do Z. Celichowskiego 19 listów z 1871-1881. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Bibl. 64.

11. Do K. Liskego 6 listów z 1874-1875 i b. d. Rkps Ossol. sygn. 11555/I.

12. Do S. Nowińskiego z 1881. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

13. Do T. Bratranka b. d. Ogł. E. Masák: Dr Tomaš Bratranek a J. Szujski. *Archa* (Ołomuniec) t. 21 (1933) z. 3.

14. Do J. Dobrzańskiego 6 listów b. d. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

15. Do T. Lenartowicza b. d. Rkps Ossol. sygn. 5244/I.

16. Do W. Pola b. d. Ogł. w art.: Listy do W. Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913 s. 1309-1310.

17. Do K. Szajnochy 4 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

18. Do E. Świeżawskiego b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2677/2.

19. Do R. Wodzickiego 5 listów b. d. Rkps Ossol. sygn. 11787/II.

20. Do B. Zaleskiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. BK. 2440.

21. Do W. Zawadzkiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.

22. Do żony Joanny 5 listów b. d. i do córki Jadwigi 2 listy. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2755.

23. Do nieokreślonej osoby 2 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 7322/II.

24. Podanie do Wydziału Filozoficznego c.-k. Uniwersytetu Jagiellońskiego, dat. 21 listopada 1868 i życiorys z 1868. Ogł. H. Barycz: Docenckie kłopoty Józefa Szujskiego. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 2. Kr. 1963.

25. Papiery osobiste, korespondencja — listy od różnych osób, katalog biblioteki. Rkpsy Ossol. sygn. 7322/II.

26. Materiały historyczne, fragmenty naukowe i literackie, szkice wykładów. Rkpsy Ossol. sygn. 7325/II.

27. Notatki. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7151.

Bibliograficzne zestawienia podają: K. Estreicher: Zestawienie prac Szujskiego chronologicznie, jak były pisane. Estr. VII, 197-198. — (Józef Szujski). Bibliografia prac. *Roczn. Zarządu AU w Kr.* 1874 s. 56-57. — J. Polkowski: Śp. J. Szujskiego dzieła drukiem ogłoszone. *Gaz. Kr.* 1883 nr 32. — F. Zoll: Spis prac naukowych, literackich i politycznych śp. Szujskiego ogłoszonych drukiem, bądź osobno, bądź w pismach czasowych. *Czas* 1884 nr 62-63; odb. Kr. 1884.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism (w dziale Twórczość), E — Prace edytorskie, P — Przekłady, T — Twórczość.

Adam Śmigielski (Szmigielski)	T-30
Adoracja	Cz-DL
Agamemnon (Ajschylos)	P-3
Akty narodowe. I. Credo	Cz-DL
Alleluja	Cz-DL
Anna Jagiellonka	T-14
Antiquissimi libri Cracoviae	E-7
Babunia	Cz-KPI
Bartosz Głowacki. Ostatnia nobilitacja	T-15
Bezimienna trucizna	T-31
Bluszcz	Cz-KP
Bluszcze	Cz-B
Brutus	T-57
Burza	Cz-DL
Choefory (Ajschylos)	P-6
Codex epistolaris saeculi XV	E-4
Czyste dusze i mętne dusze	T-21
Diariusze sejmów koronnych	E-2
Długosz i Kallimach	T-49
Do Seleny	Cz-DL
Dobroć serca	Cz-C
Dramat polski Calderona	Cz-GL
Dramata. Seria I	T-32

Dusza i natura Cz-K
Dwór królewicza Władysława T-29
Dymitr Pierwszy T-45
Dymitr Drugi T-45
Dzieje Polski ... T-24
Dziennik spraw Domu Zakonnego OO. Jezuitów u Św. Barbary w Krakowie (J. Wielewicki) E-12
Dzierżanowski T-9
Eumenidy (Ajschylos) P-7
Ewangeliarz XV wieku Kapituły Katedralnej E-10
Felieton krakowski Cz-N
Głos z Polski na uroczystość śś. Cyryla i Metodego w Rzymie T-53
Gmina T-28
Halszka z Ostroga T-10
Historia o kłótniach Szeligów i Berdyszów ... Cz-D
Historia szlachcica na bruku Cz-DL
Historii polskiej treściwie opowiedzianej ksiąg dwanaście T-50
Historyczna wędrówka po Krakowie T-42
Imieniny babuni Cz-DL
Jagiellonki polskie w XVI w. (A. Przeździecki) E-8
Jasełka galicyjskie T-43
Jerzy Lubomirski T-22
Jerzy Ossoliński. Trylogia T-29
Jeszcze kilka portretów przez Nie-Van-Dyka T-16
Język wykładowy T-28
Józef Mianowski ... Cz-PP
Kapitan klasyk Cz-DL
Kasper Miaskowski po Cz-1901
Kilka kart z dziejów mojego serduszka po Cz-1925
Kilka myśli o obowiązkach narodu względem ludu w sprawie oświaty T-37
Kilka prawd z dziejów naszych ku rozważeniu w chwili obecnej T-33
Kniaźnin T-38
Kopernik T-44
Król Chrobry Cz-KK
Królowa Jadwiga T-11
Kwestia ruska T-28
Kwiaty Cz-KI
Lir. Scena 1 aktu I (W. Shakespeare) po P-Cz-TN
List Brutusika T-35
List do Redakcji „Przeglądu Polskiego" T-43
List otwarty do L. Bilińskiego z powodu broszury jego ... Cz-PP
Magik cudowny (P. Calderon) P-13
Maksyma Cz-DL
Maria Ludwika Gonzaga Cz-N
Maryna Mniszchówna T-45
Maryna Mniszchówna i obaj Samozwańce Cz-PP
Marzenie pana Bonawentury ... Cz-N
Miawki Cz-MP
Michał Korybut T-6
Michał Wiśniowiecki T-6
Między publicznością i artystą Cz-KZ
Modlitwa pacholęcia Cz-CM
Moralność i wiedza jako czynniki w historii Cz-PM
Mowa nad grobem A. Walewskiego Cz-C
Na zamku wiśnickim Cz-SD
Nabożeństwo do Krzyża (P. Calderon) P-14
Nasza autonomia T-43
Nieznany poemat satyryczny XVII wieku T-46
O obowiązkach narodu względem ludu w sprawie oświaty T-37
O pierścieniu królewnej Cz-W
O Zosi sierocie T-3
O Zosieńce sierocie T-3
Obłąkani Cz-DL
Obraz Jana Matejki. Upadek Polski T-25
Obrona świętej Częstochowy T-7
Odrodzenie i reformacja w Polsce T-51
Ofiarnice (Ajschylos) P-6
Opowiadania i roztrząsania historyczne (pisane w latach 1875-1880) T-52
Ostatni książęta mazowieccy T-12
Ostatnia nobilitacja T-15
Pamięcią wielkich w Ojczyźnie ludzi ... po Cz-1885
Pamiętnik 1786-1815 (E. Sanguszko) E-5
Pamiętniki Mimozy Cz-W
Pan Jacek Brzuchański T-7
Pan Rymsza Cz-KPI
Pan Twardowski T-23
Pan Rożnowa T-4
Parcelowanie gruntów T-28
Persowie (Ajschylos) P-9
Pieśni (Anakreont) P-1
Pieśń flisaka rozbitka Cz-OP
Platonizm Cz-DL
Polacy i Rusini w Galicji T-55
Die Polen und Ruthenen in Galizien T-55
Portrety przez Nie-Van-Dyka T-16
Portrety przez Nie-Van-Dyka. Nowa seria T-39
Potęga dobroci Bożej. (Z Legendy wieków W. Hugo) po P-Cz-N
Poważne chwile T-17
Prometejska modlitwa Cz-DL
Prometeusz w okowach (Ajschylos) P-5
Przemówienie na jubileuszu ... J. I. Kraszewskiego Cz-C
Psalm 136 Dawida po P-Cz-DL
Ptaki (Arystofanes) P-10
Radziejowski T-8
Relacje posłów austriackich ... 1567 E-6
Requiescat z Freiligratha Cz-RWD
Rewizja województwa połockiego z roku 1552 E-11
Rok polski T-26
Rok 1863. Trzy powiastki z powstania polskiego Cz-PD
Rozmowa z Quidamem Cz-C
Roztrząsania i opowiadania historyczne (pisane w latach 1866-1870) T-40
Rycerze (Arystofanes) P-8
Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego T-34
Ryszard III (W. Shakespeare) P-2
Rzeź pragska T-13
Rzut oka na stanowisko Polski w historii powszechnej Cz-DL
Saluto dei fratelli Latini ai fratelli Slavi (G. Brunelli) P-12
Samuel Zborowski T-5

Sen nocy letniej (W. Shakespeare)	P-4
Sen o starości i śmierci	Cz-DL
Słowo o zadaniach sejmowych	T-41
Sługa grobów	T-13
Spotkanie	Cz-DL
Spowiedź drzewom	Cz-CM
Sprawozdanie Tow. Nauk. Kr. ... z działu nauk moralnych	Cz-BW
Stańczyk	Cz-PP
Stara dewotka	T-18
Statuta antiqua Collegii Maioris, Minoris et Facultatis Theologicae	E-9
Statuta Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1604-1724	E-13
Sylfidion	Cz-DL
Szkice karnawałowe	Cz-N
Szozat	Cz-DL
Śmierć Ossolińskiego	T-56
Śmierć proroka	T-2
Śmierć Władysława IV	T-48
Świąteczną godziną	Cz-DL
Święta Kinga	Cz-CM
Święte chwile	Cz-DL
Tajemnica śmierci hetmańskiej	T-1
Teka Stańczyka	T-35
Teoria materialistyczna naszego czasu ...	Cz-RTNK
Toast na cześć W. Pola ...	Cz-POR
Treny na śmierć córki J. Kochanowskiego i Ojciec zadżumionych w El-Arish J. Słowackiego	T-27
Trzy zabytki języka polskiego XIV i XV w.	T-47
Trzy żony Zygmunta Augusta	Cz-N
Twardowski	T-23
Uchwały zjazdu w Radomsku z 3 marca 1384	E-3
Upadek i śmierć Jana III	T-19
W dzisiejszych czasach ...	po Cz-1913
W krwawej chwili	Cz-DL
W liściastym lesie	Cz-KP
W sprawach szkolnych uwagi	T-54
Wallas	T-20
Westchnienie	Cz-DL
Wiersz dla uczczenia 400-lecia śmierci Długosza	po Cz-1885
Wiersz na cześć Gołuchowskiego	Cz-C
Wiersz ofiarowany p. M. Twardowskiej	po Cz-1889
Wiersz ... wpisany do księgi pamiątkowej w Suchej	po Cz-1933
Wincenty Kadłubek	Cz-CM
Wincenty Pol	Cz-PP
Wiosna i ruina	Cz-KI
Wniosek względem Żydów	T-28
Wyjątek z powieści poetycznej: Historia szlachcica na bruku	Cz-DL
Z dramatu: Samuel Zborowski	T-5
Z dramatu: Upadek i śmierć Jana III	T-19
Z Izajasza	po P-Cz-DL
Z Legendy wieków W. Hugo: Potęga dobroci Bożej	po P-Cz-N
Z notat biograficznych Bronusia liber-barona Gapiątkowskiego	Cz-RWD
Z notat Tymona	Cz-KZ
Z teki podróżnej	Cz-KP
Z wycieczki do Lwowa listów pięć	T-28
Założenia dziennika. Komedia bez aktów	T-43
Zbiór korespondencji (A. Kosiński)	E-1
Zborowscy	T-36
Życie i śmierć Ryszarda III (W. Shakespeare)	P-2
Życie kąpielne	Cz-N
Życie snem (P. Calderon)	P-11

OPRACOWANIA

1. Biografia

E. Lubowski: Józef Szujski. *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 1 nr 346. — (K. Estreicher, M. i F. Faleńscy): Korespondencja ... (1867-1903). Wyd. J. Rudnicka. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — K. Kruk (K. Chłędowski): Poseł-poeta irritabilis. *Kraj* 1869 nr 240; przedr. w: Album fotograficzne. Kr. 1870; toż wyd. nast. oprac. A. Knot. Wr. 1951. — E. Lubowski: Józef Szujski. *Kłosy* 1876 t. 22 nr 557. —

Nekrologi w 1883: M. Chyliński. *Bibl. Warsz.* t. 2; L. Dębicki: Wspomnienia o J. Szujskim. W-wa; A. G. (Gruszecki): Józef Szujski. *Przegl. Tyg.* nr 6; E. Jelínek. *Světozor* s. 56; S. Koźmian. *Przegl. Pol.* 1883/84 t. 3; F. Kvapil: Čerstvé rody polské. J. Szujski. *Osvěta* s. 458-459; H. Lisicki. *Przegl. Lw.* t. 25; E. Lubowski: Kilka wspomnień o śp... *Kłosy* nr 922; Sęp (W. Maleszewski). *Biesiada Lit.* nr 372; A. Pawiński. *Tyg. Ilustr.* nr 6; S...cki. *Kraj* nr 5; A. Sokołowski. *Nowa Reforma* nr 31-32 i odb.; A. Stępiński: Głos polski o zmarłym ... *Kur. Paryski*; odb. Paryż; M. Straszewski. *Gaz. Kr.* nr 37-39; A. Ś. (Świętochowski). *Prawda* nr 7; W. D. *Wędrowiec* nr 7; B. Zawadzki. *Bluszcz* nr 9; *Ateneum* t. 1; *Echo* nr 29, 31; *Kronika Rodz.* nr 5; *Slovenský sborník* s. 164; *Tyg. Powsz.* nr 7. — S. Sobieski: Szujski w gimnazjum. *Kur. Warsz.* 1883 nr 34. — S. Tarnowski: Szujskiego lata szkolne. *Przegl. Pol.* 1884/85 t. 3-4 i odb. — E. Świeżawski: Szujski Józef. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — S. Tarnowski: Szkolne lata dziejopisa. (Wyjątki z obszernej całości). *Kronika Rodz.* 1886 nr 9-12. — S. Tarnowski: Szujskiego lata młodości. *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 - 1892/93 t. 1; toż pt. Szujskiego młodość. Kr. 1892. [Rec.: R. Koppens. *Przegl. Powsz.* 1893 t. 37; Z. Hordyński. *Kwart. Hist.* 1893 s. 325-329]. —

K. Bartoszewicz: Miłość Szujskiego. *Nowa Reforma* 1925 nr 205-208. — A. J.: Korespondencja J. Szujskiego. *Przew. Bibliogr.* 1927 nr 3. — Z. Roma-

NOWICZÓWNA: Cienie. Kilka oderwanych kart z mojego życia. Lw. 1930. — S. WASYLEWSKI: List A. Cieszkowskiego do J. Szujskiego z r. 1880. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 4. — W. KONOPCZYŃSKI: Józef Szujski. 1835-1883. Przemówienie ... *Myśl Nar.* 1933 nr 29-30 i odb. — J. SERUGA: Z pobytu J. Szujskiego w Suchej. *Czas* 1933 nr 116; odb. Kr. 1933. — S. WASYLEWSKI: Tylko ćwierć funta. *Czas* 1933 nr 88. — S. WASYLEWSKI: Tajemnica z życia J. Szujskiego. *Ilustr. Kur. Codz.* 1934 nr 311. — M. z STAROWIEYSKICH TOMIKOWA: Tajemnica pochodzenia J. Szujskiego. *Ilustr. Kur. Codz.* 1934 nr 317. — W. SZUJSKI (senior), R. SZUJSKI, W. SZUJSKI (junior): Pochodzenie J. Szujskiego nigdy nie było tajemnicą. *Ilustr. Kur. Codz.* 1934 nr 321. — T. ZIÓŁKOWSKI: Dwie rocznice: Szujski i Wojciechowski. *Przeszłość* 1934 nr 2. — K. WYKA: Matejko i Słowacki. W-wa 1953. — J. W. GOMULICKI: Józef Szujski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. RUDNICKA: Oprac. wyd.: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi (1867-1903). Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — J. DEMEL: Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853-1866. Wr. 1958 *Bibl. Kr.* nr 112. — H. BARYCZ: Docenckie kłopoty J. Szujskiego. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 2. Kr. 1963.

2. Twórczość

(Pan Jacek Brzuchański. Rec.). ⊙. *Czas* 1860 nr 198. — Halszka z Ostroga. Dramat historyczny J. Szujskiego przedstawiony w teatrze narodowym w Pradze czeskiej. *Gaz. Codz.* 1860 nr 147. — (O wyst. Halszki z Ostroga w Pradze). *Czas* 1860 nr 51. — (Halszka z Ostroga. Rec. teatr.): *Czas* 1861 nr 275; *Czas* 1862 nr 288; *Dzien. Lit.* 1862 nr 4-5. — (Portrety Nie-Van-Dyka. Rec.): ⊙ (J. K. TURSKI). *Niewiasta* 1861 nr 29-34; *Kur. Wil.* 1861 nr 55; przedr. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 4. — H. SCHMITT: Listy do żony (1845-1880). Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1961. (O Szujskim listy z 1862-1880). — (Jerzy Lubomirski. Rec.): (f) (F. FALEŃSKI). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 3; K. KASZEWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1863 t. 1 nr 192; *Gaz. Pol.* 1863 nr 124; *Dzien. Lit.* 1865 nr 34-35; *Gaz. Nar.* 1865 nr 94. — N.: (Dzieje Polski. Rec.). *Dzien. Poz.* 1865 nr 186-187. — (Twardowski. Rec. teatr.): K. Ch. (CHLĘDOWSKI): *Dzien. Lit.* 1866 nr 23; J. S. (STARKEL). *Dzien. Lit. i Polit.* 1867 nr 13. — (Dwór królewicza Władysława. Rec.). *Czas* 1867 nr 39. — K. KASZEWSKI: Podania o Prometeuszu. *Bibl. Warsz.* 1867 t. 3. — J. S. (STARKEL): (Adam Śmigielski. Rec.). *Dzien. Lit.* 1867 nr 46. — J. STARKEL: (Kilka prawd z dziejów naszych. Rec.). *Dzien. Lit. i Polit.* 1867 nr 4/5. — F. ZIEMIAŁKOWSKI: List otwarty do J. Szujskiego. Lw. 1867. — (Bezimienna trucizna. Rec.): K. KASZEWSKI. *Bluszcz* 1868 nr 8; F. H. L. (LEWESTAM). *Kłosy* 1868 nr 140. — (W. ŁOZIŃSKI): (Halszka z Ostroga. Rec. teatr.). *Dzien. Lit.* 1868 nr 7. — (Rys dziejów piśmiennictwa świata niechrześcijańskiego. Rec.): B. *Gaz. Pol.* 1868 nr 2-5; J. T. *Dzien. Lit.* 1868 nr 44. — (W. ŁOZIŃSKI): (Dwór królewicza Władysława. Rec.). *Dzien. Lit.* 1870 nr 3. —

Z. GOLIAN: Moderanci wobec Kościoła, narodu i dziejowej przeszłości. Lw. 1871. — E. PODOLSKI: Od redakcji. *Przegl. Lw.* 1871 t. 1. — Odpowiedź p. Szujskiemu i Przeglądowi Polskiemu. Historyczna wędrówka po Krakowie — zmiana w sądach o jezuitach XVI i poł. XVII w. Dawna piosenka Przeglądu Polskiego. *Przegl. Lw.* 1872 t. 3. — L. POWIDAJ: (Arystofanes: Rycerze. Rec. teatr.). *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 4. — (Kopernik. Rec.). *Czas* 1873 nr 46. — (Maryna Mniszchówna. Rec. teatr.). *Czas* 1874 nr 227. — S. TOMKOWICZ: Barbara Radziwiłłówna u historyków, w rzeczywistości i w poezji. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 3-4. — a: (Śmierć Władysława IV. Rec.). *Przegl. Lw.* 1876 t. 12 s. 779. — (W. ZAWADZKI): (O Kazimierzu Wielkim. Prelekcja. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1876 t. 2. — (Roztrząsania i opowiadania historyczne. Rec.). a***. *Przegl. Lw.* 1877 t. 13; bc. (B. CZERWIEŃSKI). *Dzien. Pol.* 1877 nr 24, 25, 27; toż *Tydzień* 1877 nr 21-24; *Ateneum* 1877 t. 1; *Przegl. Lw.* 1881 t. 22; K. G. *Przegl. Tyg.* 1882 nr 1-2; Al. K. (KRAUSHAR). *Kłosy* 1882 t. 34 nr 862-863.—

B. KALICKI: Quousque tandem! Lw. 1877. — S. STOJAŁOWSKI: „Czas" i jego polityka ze stanowiska katolickiego i polskiego w odpowiedzi na list p. Szujskiego. Lw. 1877. — S. TARNOWSKI: Szekspir w Polsce. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 2-3; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej. Wiek XIX. T. 4. Kr. 1898. — (Historii polskiej treściwie opowiedzianej ksiąg dwanaście. Rec.): F. K. *Bibl. Warsz.* 1880 t. 4; § (H. SIENKIEWICZ). *Gaz. Pol.* 1880 nr 228; S. ZAŁĘSKI. *Czas* 1880 nr 266-268, 270; A. N. *Echo* 1881 nr 15; T. KORZON. *Kłosy* 1881 t. 32 nr 815-816; *Tyg. Powsz.* 1881 nr 16. — L. D. (DĘBICKI): (Życie snem. Dramat Kalderona. Rec.). *Czas* 1882 nr 248. — J. MYCIELSKI:

(Die Polen und Ruthenen in Galizien. Rec.). *Czas* 1882 nr 2, 3, 5. — L. Ćwikliński: J. Szujski jako tłumacz. *Gaz. Lw.* 1883 nr 99-102. — H. Lisicki: Józef Szujski. *Przegl. Lw.* 1883 t. 25 s. 177-182. — J. G. Pawlikowski: Kilka słów o „Stańczykach". Przyczynek do dziejów i charakterystyki politycznego obozu. Kr. 1883. — S. Smolka: J. Szujski. *Czas* 1883 nr 31-45 (z przerwami); toż *Słowo* 1883 nr 39-60 (z przerwami); wyd. osob. pt. J. Szujski. Jego stanowisko w literaturze i społeczeństwie. Kr. 1883. — F. Zoll: Spis prac naukowych, literackich i politycznych śp. J. Szujskiego ogłoszonych drukiem bądź osobno, bądź w pismach czasowych. *Czas* 1884 nr 62-63; odb. Kr. 1884. — L. Dębicki: Szujski jako poeta. *Przegl. Powsz.* 1885 t. 8; przedr. w książce: Z teki dziennikarskiej. Kr. 1893. — (Śmierć Władysława IV. Rec. teatr.): *Czas* 1885 nr 45; L. K. *Czas* 1885 nr 50. — S. Tarnowski: Przedmowa. W wyd.: Dzieła. Seria I t. 1. Kr. 1885. — (Dzieła. Seria I. Rec.): L. Dębicki. *Niwa* 1885 t. 18 z. 263; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 1-3; 1886/87 t. 4; 1887/88 t. 3; 1889/90 t. 1; S. Tarnowski i K. Morawski. *Przegl. Pol.* 1888/89 t. 3. — (Dzieła. Seria II. Rec.): S. Załęski. *Przegl. Powsz.* 1885 t. 8; S. Smolka. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 2; 1888/89 t. 2; 1889/90 t. 1; A. Darowski. *Słowo* 1887 nr 75; K. M. (Morawski). *Przegl. Pol.* 1888/89 t. 2. — M. Bobrzyński: Od wydawcy. W wyd.: Dzieła. Seria III. T. 1. Kr. 1885. — P. Popiel: W drugą rocznicę śmierci J. Szujskiego. *Przegl. Powsz.* 1885 t. 5 Dod. do nr 14; wyd. osob. Kr. 1885. — L. Dębicki: Pisma polityczne J. Szujskiego. *Niwa* 1886 t. 29. — L. K.: (Królowa Jadwiga. Rec. teatr.). *Czas* 1886 nr 37. — E. Porębowicz: „Życie snem" Szujskiego a „La vida es sueño" Kalderona. *Przegl. Pol.* 1887/88 t. 3. — L. German: O dramatach J. Szujskiego. *Przegl. Pol.* 1888/89; wyd. osob. Kr. 1889. — E. Deiches: Halszka z Ostroga w dramacie i historii. *Świat* (Kr.) 1891 nr 6-9 i odb. — S. T.: Dzieła Szujskiego. *Kraj* 1891 nr 2-3. — I. Matuszewski: Diabeł w poezji. 4. Figury demoniczne w utworach poetów polskich. Twardowski Szujskiego. *Ateneum* 1893 t. 2; przedr. w książce: Diabeł w poezji. W-wa 1894; toż wyd. nast. rozszerzone W-wa 1900. — W. Czermak: Przedmowa wydawcy. W wyd.: Dzieła. Seria II t. 1. Kr. 1895. —

(f) (W. Feldman): Szujski — Lelewel. *Dzien. Kr.* 1896 nr 118. — S. Załęski: (Dzieje Polski. Wyd. 2. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1896 t. 50. — P. Chmielowski: Twórczość dramatyczna J. Szujskiego. *Ateneum* 1897 t. 3; przedr. w: Nasza literatura dramatyczna. T. 1. Petersb. 1898. — T. Konczyński: J. Szujski jako teoretyk i jako twórca dramatyczny. *Ateneum* 1900 t. 1; toż z niewielkimi zmianami pt. J. Szujski jako teoretyk i twórca dramatyczny. *Przegl. Pol.* 1899/1900 t. 3. — S. Tarnowski: Szujski jako poeta. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 1-3; wyd. osob. Kr. 1901. [Rec.: I. Chrzanowski. *Książka* 1901 nr 10; A. Drogoszewski. *Prawda* 1902 nr 13; B. Gubrynowicz. *Pam. Lit.* R. 1 (1902) z. 2]. — H. Biegeleisen: Nieznany szkic literacki J. Szujskiego. *Bibl. Warsz.* 1901 t. 4. — S. Zdziarski: Na przełomie dwu epok. W: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — M. Sokolnicki: Upadek polskiej myśli historycznej (od Lelewela do szkoły krakowskiej). *Krytyka* 1905 t. 1. — B. Dembiński: Szujski i jego synteza dziejów. *Roczn. AU* 1907/08; toż *Przegl. Pol.* 1908/09 t. 1; przedr. w książce: Z dziejów i życia narodu. Lw. 1913. — W. Tarnawski: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. — K. Wóycicki: Wyspiański i Szujski. W-wa 1917. [Rec.: J. Kleiner. *Świat* 1917 Dod. *Romans i Powieść* nr 31]. —

J. Parandowski: „Minnesaengerskiej pieśni wątek złoty". *Gaz. Lw.* 1920 nr 224-225. — M. Szyjkowski: Dzieje nowożytnej tragedii polskiej. Typ szekspirowski. Kr. 1923. — J. Kleiner: Koncepcje literackie tragedii Samuela Zborowskiego. *Teatr* 1928/29 nr 7. — K. Kosiński: Drogi religijne w literaturze polskiej. *Jednota* 1930 nr 2. — S. Zabierowski: Samuel Zborowski jako motyw literacki. *Pam. Lit.* R. 27 (1930) z. 3. — W. Konopczyński: Józef Szujski. *Myśl Nar.* 1933 nr 29-30. — E. Masák: Dr Tomáš Bratránek a J. Szujski. *Archa* (Ołomuniec) 1933 z. 3. — Pamięci J. Szujskiego. *Czas* 1933 nr 35. — T. Sinko: Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia. Lw. 1933. — S. Wasylewski: Z papierów po J. Szujskim. *Czas* 1933 nr 71-72; toż *Dzień Polski* 1933 nr 71-72. — W. Ogrodziński: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — S. Estreicher: Michał Bobrzyński. *Przegl. Współcz.* 1936 t. 56 nr 165-166. — Z. Konarzewski: Z cyklu: Dawni redaktorowie „Czasu". Józef Szujski. *Czas* 1936 nr 287. — M. Szyjkowski: Dramat w Polsce. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — J. Adamus: O syntezach historycznych Szujskiego. Szkic z dziejów polskiej myśli historycznej. *Studia hist. ku czci S. Kutrzeby.* T. 2. Kr. 1938. — J. Kleiner: Samuel

Zborowski w literaturze polskiej. W książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — J. Hulewicz: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939 *Arch. Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce* t. 5. —
W. Hahn: Wpływ Szekspira na polską literaturę dramatyczną. *Teatr* 1947 nr 1-2. — K. Wyka: Teka Stańczyka na tle historii Galicji w latach 1849-1869. Wr. 1951 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 4. — Z. Libiszowska: Tendencje społeczne i polityczne dramatów J. Szujskiego. *Prace Polon.* S. X (1952) i nadb. — K. Wyka: Matejko i Słowacki. W-wa 1953. — W. Kubacki: Wątpliwy awans szewca. O balladzie Mickiewicza Pani Twardowska. *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedag. Kat. 10 i 11 kwiecień 1956.* Kat. 1958. — W. Hahn: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958. — H. Barycz: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska". W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963.

SZUKIEWICZ ALEKSANDER (1816–1885)

Krypt.: A. S.; A. Sz.

Publicysta.

Ur. 22 listopada 1816 w Stanisławowie w rodzinie pochodzącej z Mazowsza. Po ukończeniu szkół w Stanisławowie i Lwowie kształcił się na uniwersytetach w Pradze i Wrocławiu. Był propagatorem zbliżenia polsko-czeskiego na gruncie kulturalnym. W 1842 osiadł w Krakowie, tu wszedł do grona młodych poetów, zaprzyjaźnił się z Edmundem Wasilewskim. W okresie Wiosny Ludów brał udział w ruchu narodowym na terenie Krakowa. W 1848 założył i redagował wspólnie z Leonem Ulrychem, a potem Teofilem Lenartowiczem czasopismo *Jutrzenka*. W 1851 wszedł do redakcji *Czasu*. Tutaj trwał na stanowisku redaktora politycznego do 1883, kiedy ciężka choroba oczu nie pozwoliła mu dalej pracować. Był członkiem Rady Miejskiej Krakowa i członkiem nadzwyczajnym Akademii Umiejętności. W 1883 przeniósł się do syna do Przemyśla. Tam zmarł 23 listopada 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obłąkana. Kilka zarysów z życia potocznego. Powieść. *Tyg. Lit.* 1840 nr 12-14. Fragm. przedr. *Przegl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 147-163.

2. Masław. Dramat. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1841 nr 17; całość w rękopisie spłonęła w pożarze Krakowa 1850.

3. Jadwiga. Dramat. Rkps spłonął w 1850.

4. Powieść krakowska. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1-3.

5. Wiersz na obiedzie instalacyjnym danym na cześć nowego burmistrza Józefa Dietla przez członków Rady Miejskiej m. Krakowa dn. 31 października 1866. *Czas* 1866 nr 250 i odb.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Czas* (współred. 1851-1883; tu m. in.: wiersz okolicznościowy: „Witaj, sędziwy wieszczu ..." do A. Fredry. 1860 nr 130; Przemówienie na zebraniu sympatyków „Czasu". 1877 nr 265), *Gaz. Wielkiego Księstwa Poz.* (tu: Wspomnienie o Karolu Pieniążku i Edmundzie Wasilewskim. 1846, listopad), *Jutrzenka* (współred. 1848), *Kalendarz powsz.* Wilda (red. 1853), *Opiekun Dom.* (tu wiersze: Młody rybak. 1867 nr 2; Wróble. Bajka. 1867 nr 15), *Przegl. Pol.* (tu stała rubryka: Przegląd polityczny w 1876-1882), *Przegl. Warsz.* (1841), *Przyj. Ludu* (tu m. in. wiersze: Poranek; Wieczór — sonet. 1834 nr 8, 10), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Anusia. Kilka fantastycznych rysów na tle dziejowym osnutych. 1838 nr 18-19; Wstępne myśli o pojęciu poezji. 1838 nr 21-22; Kancelista. Fantazja. 1838 nr 36-37).

Przekłady

1. P. Desforges: Vert-Vert. Komiczna opera w 3 a. Wyst. W-wa 1839.

2. V. Hanka: O słowiańskim Ewangelium w Reims. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 40.

3. F. Čelakovský: Odgłos pieśni czeskich. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1840 nr 10, 17; całość wyd. osob. Wr. 1840.

4. K. Demoustier: Kobiety. Komedia w 3 aktach.

5. F. Duvert: Karol i Karolina. Komedia w 2 aktach.

6. Melesville i E. Scribe: Powiernik. Komedioopera w 1 a.

Ponadto drobne przekłady w *Tyg. Lit.* (N. Lenau: Faust. (Fragm.). 1839 nr 40; H. Freiligrath: Szeik na Synai na jesieni 1830. 1840 nr 42).

Prace edytorskie

1. E. Wasilewski: Poezje. Kr. 1849. (Tu jako wstęp: Wspomnienie o E. Wasilewskim).

2. E. Wasilewski: Poezje. Wyd. przejrzane i powiększone. Kr. 1873. (Wstęp, jw. poz. 1).

Listy i materiały

1. Do K. Szajnochy z 1852. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

2. Do H. Schmitta 9 listów z 1862-1863. Rkps Ossol. sygn. 5917/II.

3. Do H. Wodzickiego z 1872. Rkps Ossol. sygn. 11761/II.

4. Do J. Majera b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2292.

5. Listy od różnych osób do Szukiewicza. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

6. M. Frąckiewicz: Materiały do słownika biograficznego. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2159 t. 18.

OPRACOWANIA

K. Witte: (P. Deforges: Vert-Vert. Rec.). *Pam. Sceny Warsz. na r. 1838.* W-wa 1839 s. 187-188. — Korczak: (Powieść krakowska. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 12. — (K. Estreicher): Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — M. B.: Sprawozdanie publicznego c.-k. sądu karnego. (Sprawa A. Szukiewicza). *Czas* 1864 nr 36. — Nekrologi: L. Dębicki. *Czas* 1885 nr? i odb.; S. Koźmian. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 2; A. Zaleski. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 2 nr 153; *Bibl. Warsz.* 1885 t. 4; *Kronika Rodz.* 1885 nr 23; *Kur. Por.* 1885 nr 327. — L. Dębicki: Z 50-letnich roczników „Czasu". *Jubileusz „Czasu".* Kr. 1899. — S. Tarnowski: O „Czasie" i jego redaktorach. Tamże. — K. Sosnowski: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta 1815-1846. Kr. 1901. — K. Wojciechowski: Werter w Polsce. Lw. 1904; wyd. 2 Lw. 1925. — E. Haecker: Wstęp do książki: E. Wasilewski: Poezje. Kr. 1925 *BN I*, 85. — Redaktorowie „Czasu". Aleksander Szukiewicz. *Księga pam. na dziewięćdziesięciolecie dziennika „Czas" 1848-1938.* W-wa 1938. — J. Magnuszewski: Sprawy słowiańskie na łamach poznańskiego „Tygodnika Literackiego" (1838-1845). *Pam. Słowiański* t. 5 (1955). Wyd. Wr. 1957.

SZULC DOMINIK (1797—1860)

Filozof, historyk.

Ur. 10 kwietnia 1797 w guberni mińskiej. Uczył się w gimnazjum w Mińsku. W 1815 zapisał się razem z Adamem Mickiewiczem na wydział literatury i sztuk wyzwolonych na Uniwersytecie Wileńskim. Po otrzymaniu stopnia kandydata filozofii w 1818 został nauczycielem w gimnazjum w Wilnie, w 1823 został przeniesiony do gimnazjum w Białymstoku, w 1835-1840 był profesorem gimnazjum w Lublinie. Odmówił przyjęcia posady lektora języka polskiego na uniwersytecie w Kijowie. W 1840 zamieszkał w Warszawie, gdzie całkowicie poświęcił się pracy naukowej. Był pierwszym wyznawcą filozofii A. Comte'a na gruncie polskim. Od 1838 był członkiem korespondentem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, od 1846 Towarzystwa Geograficznego Rosyjskiego. Pod koniec życia stracił wzrok. Zmarł 27 grudnia 1860 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gramatyka mniejsza języka łacińskiego. (Wil. ok. 1821).

Oparta na Gramatyce Ch. G. Broedera, por. Przekłady poz. 2.

2. O prawdziwości napisu grobowego Bolesława Chrobrego. Powst. 1841. Wyd. zob. poz. 9.

3. O wieku bolesławowskim. Pieśni Bogarodzicy. *Pam. Religijno-Moralny* 1841 i odb. Przedr. zob. poz. 9.

4. O Tarnowie mazowieckim (Thorn) do Kopernika. *Pam. Religijno-Moralny* 1843 i odb. Przedr. zob. poz. 9.

5. O znaczeniu Prus dawnych. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; 1845 t. 3; wyd. osob. W-wa 1846. Przedr. zmieniony zob. poz. 9.

6. Rozwój zasad umysłu polskiego w piśmiennictwie. *Przegl. Nauk.* 1845 nr 25; 1846 nr 1, 4.

7. O Pomorzu zaodrzańskim. W-wa 1850.

8. O źródle wiedzy tegoczesnej. W-wa 1851.

9. Pisma. Z kartą jeograficzną. W-wa 1854 (na okładce: 1853).

Zawartość: poz. 2, 3, 4, 5.

10. Życie Mikołaja Kopernika. *Gaz. Warsz.* 1855 nr 131-134, 136-140; wyd. osob. zmienione W-wa 1855.

11. Stanowisko historii polskiej. Wyd. A. Chmieliński. W-wa 1862.

12. Estetyka. Rkps.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Pogląd na piśmiennictwo europejskie. 1857 t. 4; Nowe listy Kopernika. 1857 t. 4; Zaczątki piśmiennictwa polskiego. 1858 t. 1; Rozkwit piśmiennictwa polskiego. Filozofia narodowa. 1858 t. 3 - 1859 t. 1), *Dzien. Warsz.* (tu: O wzorach Platona. 1853 nr 62-63), *Gaz. Codz.* (tu: Jan Śniadecki. 1860 nr 233), *Gaz. Warsz.* (tu: O powstaniu miasta Berlina z Kolna Śląskiego. 1852 nr 325), *Pam. Religijno-Moralny* (1841, 1843), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu: M. Wiszniewski: Historia literatury polskiej. Rec. 1840), *Przegl. Nauk.* (tu: W. Maciejowski: Pierwotne dzieje Polski i Litwy. Rec. 1846 nr 16; O mniemanym przywileju tynieckim Bolesława Chrobrego. 1847 nr 33/34; Pogadanka o mniemanym dyplomacie, którym miał nadać Tyniec Bolesław Chrobry. 1848 nr 6), *Przegl. Warsz.* (tu: J. Muczkowski: Rękopisma Marcina Radymińskiego. Rec. 1841 t. 1), *Tyg. Wil.* (1819).

Przekłady

1. Lukian z Samosaty: Rozmowy Lucyana. *Tyg. Wil.* 1819 t. 8 nr 155. (Ogł. bezimiennie).

Zawartość: Kupido i Jonisz; Cyklop i Neptun.

2. Ch. G. Broeder: Gramatyka pierwiastkowa języka łacińskiego. Wil. 1821. Wyd. nast.: Wil. 1829; Wil. 1838.

OPRACOWANIA

(O znaczeniu Prus dawnych. Rec): J. Majorkiewicz. *Przegl. Nauk.* 1846 nr 11, 13, 16; S. (H. Skimborowicz). *Przegl. Nauk.* 1846 nr 1. — J. Bartoszewicz: (O Pomorzu zaodrzańskim. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1850 t. 4. — J. Bartoszewicz: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Bibl. Warsz.* 1851 t. 4. — (O źródle wiedzy tegoczesnej. Rec.): T. (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 2; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 1. W-wa 1854. [Polemika: D. S. (Szulc). *Gaz. Warsz.* 1851 nr 148; A. Tyszyński. Tamże nr 151; T. (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1851 t. 3]; *Przegl. Poz.* 1861 t. 31; Recenzja prac historycznych Szulca. *Gaz. Codz.* 1852 nr 316. — A. Tyszyński: Listy. III. (Życie Mikołaja Kopernika. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 33-35. — Nekrologi: *Gaz. Codz.* 1860 nr 343; P. P. *Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 11; Wappa. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 68; *Bibl. Warsz.* 1861 t. 1; *Przegl. Poz.* 1861 t. 31. — W. G. (Grochowski): (Stanowisko historii polskiej. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 2-3. Kr. 1899-1900. — M. Massonius: Dominik Szulc. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — A. Zieleńczyk: Źródła polskiego pozytywizmu filozoficznego. *Droga* 1928 nr 4. — T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960.

SZYMANOWSKI WACŁAW (1821–1886)

Pseud. i krypt.: ±; ***; Ψ; ϒ; ♃; S.; S.....; Sz.; Sz...; Szymon Wacławowski; Wac. Szym.

Publicysta, dramatopisarz, tłumacz.

Ur. 9 lipca 1821 w Warszawie; syn Jakuba z rodziny semickiego pochodzenia, dzierżawcy klucza Chruślin w powiecie łowickim, i Anny z Zawadzkich. Uczył się w domu do 1837. W 1839 ukończył gimnazjum i zaczął pracować jako urzędnik Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu, skąd odszedł w 1851 na własne żądanie. Zawód literacki

rozpoczął w 1841 w grupie Cyganerii warszawskiej. W 1851 na propozycję Henryka Rzewuskiego objął wspólnie z Julianem Bartoszewiczem redakcję *Dziennika Warszawskiego*, w którym stworzył nowy dział: felieton aktualny. W 1856 został właścicielem i współredaktorem pisma przekształcając je w *Kronikę Wiadomości Krajowych i Zagranicznych*. W 1859 należał do pierwszego zespołu redakcyjnego *Tygodnika Ilustrowanego*. W walce stronnictw przed powstaniem 1863 stanął po stronie Andrzeja Zamoyskiego. Oddał *Kronikę*... na usługi „białych" i z ich ramienia nawiązał stosunki z *Czasem* i *Dziennikiem Poznańskim*, a nawet został anonimowym korespondentem paryskiej *La Presse*. Podejrzany o działalność polityczną, został w czerwcu 1861, na zlecenie Wielopolskiego, wysiedlony z Warszawy do Białej, gdzie przebywał pół roku pod nadzorem policji. W styczniu 1862 powrócił do stolicy. W 1866-1872 był stałym współpracownikiem *Bluszczu*. W 1868 objął redakcję *Kuriera Warszawskiego* i na tym stanowisku pozostawał do końca życia. W ostatnich latach życia odbył szereg podróży zagranicznych. Żonaty był z Michaliną Naimską. Zmarł 21 grudnia 1886.

Korbut III, 446 podaje: „Szymanowski i Wiślicki reprezentowali w dobie pozytywistycznej dwa kierunki ścierające się ze sobą w prasie, literaturze i życiu".

TWÓRCZOŚĆ

1. Dwa dni życia pana Wojciecha Puzderko. *Dzien. Warsz.* 1851 nr 215-217, 219-224, 226-229.

2. Warszawa i warszawianie. Obrazki humorystyczne. I. Gry towarzyskie. *Dzien. Warsz.* 1851 nr 30-31; Bielany. Tamże nr 68-70; przedr. *Goniec Pol.* 1851 nr 140-141; Wyścigi konne. Tamże nr 72-73; Wianki. Tamże nr 78; przedr. *Goniec Pol.* 1851 nr 146; Jarmark na wełnę. Tamże nr 82, 84; Tłumacze monopoliści. Tamże nr 149, 151.

3. Czerwiec w Warszawie. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 157-162. Przedr. zob. poz. 19.

Zapowiedziany dalszy ciąg nie nastąpił.

4. Duch fortepianu. Powieść fantastyczna. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 281-285.

5. Jakiej przemiany doznał deresz pana Piotra z Osmolina. Gawęda z XVIII stulecia opowiedziana p. S..... Kr. 1852. Przedr. pt. Jako deresz pana Piotra z Kordaszyc przemienił się w brata Jakuba i co się potem wydarzyło, zob. poz. 27; poz. 32 t. 1.

6. Żywy i umarły. (Przypowieść Śląska). *Dzien. Warsz.* 1852 nr 47-49.

7. Szynki piwa w Warszawie. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 320, 321, 323, 327, 329, 331. Przedr. zob. poz. 19.

8. Diament. Trochę prawdy, trochę nieprawdy. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 203-211, 214-219.

9. Kawiarnie w Warszawie. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 104, 106, 115, 128, 129, 135, 149, 154.

10. Urywek z obrazu dramatycznego pod napisem Leon. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 193-196.

11. Listy do redakcji Dziennika Warszawskiego. List III. O poezji. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 161, 163-173.

12. Podróż na Wschód. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 36, 40, 44, 51, 58, 70, 71, 73, 85. (Od nru 70 w spisie treści: Literaci kijowscy).

13. Lichwiarze warszawscy. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 114-208 (z przerwami); wyd. osob. pt. Szkice warszawskie. Lichwiarze. W-wa 1855.

14. Literaci warszawscy. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 216-269 (z przerwami). Przedr. J. W. Gomulicki w książce: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964.

W nrze 269: Koniec serii pierwszej.

15. Ostatnie chwile Kopernika. Obraz dramatyczny. W-wa 1855. Wyst. W-wa 1869. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 2.
Rkps Ossol. nr 10884/I.

16. Literaci minores i amatorowie literatury. Szkic warszawski. Fragm. ogł. *Dzien. Lit.* 1856 t. 2 nr 72-76 („Przewodnik" nr 68-72); całość ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 189-190, 192-202, 204-208, 221-223.

17. Salomon. Dramat z XVI wieku w trzech aktach. Fragm. ogł. pt. Ustęp z nie drukowanego dramatu pod napisem: Salomon. *Czas* 1855 nr 131; całość wyd. W-wa 1856. Wyst. W-wa 1870. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 2.

18. Matka. Obrazek dramatyczny w jednym akcie. Wyst. W-wa 1858. Wyd. zob. poz. 32 t. 2.
Rkps Ossol. sygn. 10069/I.

19. Szkice i obrazki. Seria I. W-wa 1858. (Współautorzy: A. Wieniarski, A. Wilczyński i K. W. Wójcicki. Ilustr. F. Kostrzewski).
Tu m. in. przedr. poz. 3, 7.
Gawędę: Jakim sposobem pani Maciejowa nauczyła się milczeć, a panna Konstancja deklamować, przedr. J. W. Gomulicki: Iskry z popiołów. Seria II. W-wa 1960.

20. Michał Sędziwój. Dramat w pięciu aktach oryginalnie wierszem napisany. W-wa 1859; przedr. *Tyg. Ilustr.* 1862 nr 137, 139, 140. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 2.

21. Dzieje serca. Komedia w 3 aktach wierszem. *Gaz. Codz.* 1860 nr 71-72, 74, 80-84. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 3. Wyst. Lw. 1860, 1866.
Rkps Ossol. nr 11091/I.
Utwór odznaczony pierwszą nagrodą na konkursie warszawskim 1860 r.

22. Siła złego na jednego. Dialog z czasów pierwszej wojny chocimskiej. *Tyg. Ilustr.* 1860 nr 54, 56. Wyst. W-wa 1881. Przedr. zob. poz. 32 t. 3.

23. Listy o wypadkach w Polsce 1861-1862. Ogł. jako korespondencje w *La Presse* (Paryż) 1861, marzec - 1862, czerwiec. Przekł. pol. S. Stempowskiego i M. Zabojeckiej z przedmową M. Handelsmana wyd. W-wa 1936.

24. Hymn do muzyki. (Słowa W. Szymanowskiego, muzyka A. Zarzyckiego). W-wa 1871.

25. Na ulicy. Obrazek sceniczny. *Wieniec* 1872 nr 33; przedr. zob. poz. 32 t. 1. Wyst. W-wa 1874.
Rkps Ossol. sygn. 10448/I.

26. Józef Szczepan Kowalewski. *Tyg. Ilustr.* 1864 nr 273-274; wyd. osob. pt. Krótkie wspomnienie o życiu Józefa Kowalewskiego, dziekana wydziału filologicznego Szkoły Głównej Warszawskiej. W-wa 1865.

27. Gawędy i satyry. W-wa 1873. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 1.
Zawartość: 26 drobnych utworów, m. in. poz. 5.

28. Przedmowa do książki: A. Wilkoński: Ramoty i ramotki literackie. Wyd. nowe i zupełne. T. 1. W-wa 1873.

29. Życie w Warszawie. *Przewodnik po Warszawie i jej okolicach.* W-wa 1873 s. 108-141.

30. Ostatnia próba. Obrazek dramatyczny w jednym akcie. Wyst. W-wa 1880. Ogł. *Kłosy* 1880 nr 773-775; wyd. osob. W-wa 1881. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 3; W-wa 1893.
Rkps Ossol. nr 10883/I.

31. Posąg. Dramat w trzech aktach. Z muzyką A. Müncheimera. Wyst. W-wa 1880. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 258 - 1881 nr 268 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1881. Wyd. nast. zob. poz. 32 t. 3.
Przekł. niem.: A. Weber. Ok. 1886.

32. Poezje i dramata. T. 1-5. W-wa 1884.
Zawartość: t. 1: poz. 25, 27 oraz inne gawędy i wiersze; t. 2: Przekłady drobnych utworów autorów: V. Hugo, F. Coppée, H. Murger; poz. 15, 17, 18, 20; t. 3: poz. 21, 22, 30, 31; t. 4: Przekłady poz. 2, 4, 5, 6, 7, 9; t. 5: Przekłady poz. 8, 10, 13, 14.
Dedykacja: Żonie i dzieciom Autor.

Ponadto opowiadania dla dzieci.

Artykuły, drobne utwory i przekłady ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (tu wiersz: Dziś i jutro. 1878 t. 1 z. 3), *Biesiada Lit.* (tu m. in. wiersz: Za psa. 1878 nr 112), *Bluszcz* (1865-1876, 1881; tu m. in.: Kartki oderwane. 1865 nr 1, 6, 13; Przekł. z V. Hugo: Rumak. 1865 nr 8; Przy maszynie. 1872 nr 5; Psyche. 1872 nr 6; Dwa grobowce (z Coppéego). 1881 nr 52), *Czas* (tu: wiersz bez tyt. poświęcony pamięci A. Fredry. 1876 nr 186), *Czytelnia Niedzielna* (tu: Historia o kowalu Matiasku. 1856 nr 35), *Dzien. Warsz.* (współred. 1851-1856; tu m. in.: Łowicz. 1851 nr 178-183; Jako pan Piotr odsadził od panny Francuza, a sam jej nie dostał. 1851 nr 208; Historia o żaku, który szczęścia szukał. 1853 nr 172-175, 177-178; Pierwsza zmarszczka. Gawęda tegoczesna. Do Antoniego Nowosielskiego. 1854 nr 126-127; Kilka myśli o posągach i posążkach. 1854 nr 197-199; Pańszczyzna. 1854 nr 278-280; Handle win. Szkic warszawski. 1856 nr 78-81, 83-85), *Fortuna* (tu: Błędne ogniki. 1885 nr 15), *Gaz. Codz.* (1854-1860; tu rec. teatr. i stała rubryka: Wiadomości bieżące. 1859-1860; O honorariach autorskich. 1860 nr 289, 292, 307, 317, 319),
J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarski* (tu m. in.: Wyjątek ze szkicu: Sztuka i rzemiosło. 1860 s. 154-156), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1856-1871; tu m. in.: Wiktor Hugo. 1863; Opowiadania: I. Narzeczona z Ko-

ryntu; II. Pan z Raiz. 1863; Testament psa. (Powieść turecka). 1867), *Kłosy* (1878, 1880; tu m. in. wiersz: Koń trojański. 1878 nr 667), *Kłosy i kwiaty*. Kr. 1869 (tu: Pieśń egipska), *Kraków — Zagrzebiowi*. Kr. 1881 (tu wiersz, inc.: Z czołem schylonym...), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (właściciel i współred. 1856-1859; tu stałe rubryki: Przegląd tygodniowy, Przegląd teatralny, Wiadomości literackie; tu m. in.: Ogrody i ogródki warszawskie. 1856 nr 116, 118-122), *Kur. Warsz.* (red. 1868-1886; tu m. in. wiersz na powitanie nowego roku, inc.: Pan to wielki i groźny ... 1876 nr 289; przedr. *Gaz. Pol.* 1877 nr 2), *Na pomoc*. W-wa 1884 (tu bajki), *Nadwiślanin* (tu wiersze: Niewolnica; Śpiew; Fantazja. 1841 t. 1; Sen poety. 1841 t. 2), *Noworocznik ilustr. dla Polek* (tu: Przechadzki warszawskie. 1865), *Opiekun Dom.* (tu wiersz: Z Mossulu do Bir. 1871 nr 27),

Prawda (tu szereg felietonów w 1883), *La Presse* (Paryż; tu korespondencje z Polski od marca 1861 do czerwca 1862), *Przegl. Tyg.* (tu: Echa warszawskie. 1879 nr 47; 1881 nr 5), *Przegl. Warsz.* (tu: Historia o kartce welinowego papieru. 1842 t. 3), *Przyj. Dzieci* (tu szereg opowiadań i artykułów w 1862-1884), *Świat Powieściowy* (tu przekł. H. Murger: Ballada zrozpaczonego. 1881 nr 1), *Tydzień Pol.* (tu przekł. W. Hugo: Sieroty. 1880 nr 5), *Tyg. Ilustr.* (współzałożyciel i współred. 1859-1874; tu liczne artykuły, nekrologi, rec. teatr. itd., m. in.: Szopka. 1860 nr 15; Sędziwój Michał. 1862 nr 137, 139-140. (Nie ma nic wspólnego z dramatem — Twórczość poz. 20); Roksolana. 1866 nr 354-355; Przekł. F. Coppée: Bezrobocie kowali. 1869 nr 102), *Wędrowiec* (1864-1866; tu m. in.: Niemowlę. 1864 nr 62; przedr. *Bibl. Warsz.* 1864 t. 2; Rodzina Pulcinella. 1864 nr 77; przedr. *Bibl. Warsz.* 1864 t. 3; Oktawiusz Feuillet. 1866 nr 182; Józef Méry. 1866 nr 186), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*. T. 1, 3. W-wa 1857, 1858 (tu: Rozmowa serca z rozsądkiem. Gawęda z nocy pobalowej. T. 1; Jachowicz. T. 3), *Wieniec* (tu m. in.: Timur Leng. 1872 t. 1 nr 5; Przekł. F. Coppée: Klejnoty wyzwolenia (z wojny 1870/71). 1872 t. 2 nr 66).

Po śmierci autora drobne wiersze z rkpsu ogł. *Kur. Warsz.* 1887 nr 1 (tu: Wyjątek z dramatu pt. Palec Boży, nr 315, 323, 341, 351; 1901 nr 187).

Przekłady

1. P. de Musset: Fraskatanka. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 139-142, 144, 145, 147.

2. F. Ponsard: Honor i pieniądze. Komedia w 5 aktach. Fragm. ogł. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 218-224; całość wyd. W-wa 1855 *Teatra Warsz.* Oddział III. Wyst. W-wa 1854. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

3. C. Delavigne: Dzieci Edwarda. Tragedia w 3 aktach wierszem. Wyst. W-wa 1858.

Rkps Ossol. nr 10513/I.

4. C. Delavigne: Paria. Tragedia wierszem w 5 aktach z chórami. Przetworzona z... (Muzyka S. Moniuszki). *Tyg. Ilustr.* 1866 dod. do nr 330-332. Wyst. W-wa 1868. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

5. E. Gondinet: Biały krawat. Komedia w 1 akcie. *Bluszcz* 1867 nr 51-53. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

6. A. de Musset: Lizetka. Komedia w 2 aktach wierszem. Wyst. W-wa 1867. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

7. E. Augier: Flecista. Komedia w 1 akcie. *Wędrowiec* 1868 nr 272-274. Wyst. W-wa 1874. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

8. V. Hugo: Marion Delorme. Tragedia w 5 aktach. Wyst. W-wa 1873. Fragm. aktu IV ogł. *Bluszcz* 1873 nr 7; całość zob. Twórczość poz. 32 t. 5.

9. E. About: Morderca. Komedia w 1 akcie. Przekł. przed 1880. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 4.

10. Delacour: Skarbonka. Komedia w 5 aktach. Przekł. przed 1880. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 5.

11. O. Feuillet: Dalila. Dramat w 6 aktach. Przekł. przed 1880.

12. E. Labiche: Zapraszam pułkownika. Komedia w 1 akcie. Przekł. przed 1880.

13. Molière: Mizantrop. Komedia w pięciu aktach wierszem (1666). W-wa 1882 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Lit. Europejskiej*. Wyd. nast. zob. Twórczość poz. 32 t. 5.

14. E. Pailleron: Podczas balu. Obrazek w jednym akcie wierszem. Wyd. zob. Twórczość poz. 32 t. 5. Przedr. w zbiorze: Komedie i monologi oryginalne i tłumaczone. Seria I. W-wa 1891.

Ponadto drobne przekłady z V. Hugo, F. Coppée i H. Murgera, zob. wykaz czasopism.

Wydania zbiorowe

Zob. Twórczość poz. 32.

L i s t y

1. Do K. Szajnochy z 1856. Rkps Ossol. sygn. 5879/II t. 4.

2. Do nieokreślonej osoby z 1857 i do W. A. Maciejowskiego. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

3. Do H. Rzewuskiego z 1859. Rkps Ossol. sygn. 5997/II.

4. Do T. Lenartowicza 4 listy z 1875--1883. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 6.

5. Do A. Gillera z 1875. Rkps Bibl. Nar. sygn. 1900; zniszcz. 1944.

6. Do A. Szukiewicza z 1878. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

7. Do Z. Miłkowskiego z 1881. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2040; zniszcz. 1944.

8. Do nieokreślonej osoby z 1884. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.

9. Do J. Chęcińskiego, nie dat. Rkps Ossol. sygn. 4360/II.

10. Do S. Krzemińskiego, nie dat. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2734.

OPRACOWANIA

F. H. Lewestam: (F. Ponsard: Honor i pieniądze. Rec. teatr.). *Gaz. Codz.* 1854 nr 318. — (Salomon. Rec.): F. H. Lewestam. *Gaz. Codz.* 1856 nr 134-136; Al. N. (Niewiarowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 145; 3. (K. Widman). *Dzien. Lit.* 1856 nr 10. — (J. Kenig): (C. Delavigne: Dzieci Edwarda. Rec. teatr.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 69-70. — (Matka. Rec. teatr.): (J. Kenig). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 146; *Ruch Muzyczny* 1858 nr 21. — (Sędziwój. Rec.): (J. Kenig). *Gaz. Warsz.* 1859 nr 62-63; Al. N. (Niewiarowski). *Gaz. Codz.* 1859 nr 57-60; *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — (Dzieje serca. Rec.): K.: Do redakcji Biblioteki Warszawskiej o komediach konkursowych. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1; K. (K. Kaszewski): Sprawozdanie Komitetu powołanego do oceniania komedii nadesłanych na konkurs p. n. Edwarda Starzyńskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 47-49; ×. (J. I. Kraszewski). *Gaz. Codz.* 1860 nr 84. — (Dzieje serca. Rec. teatr.): *Dzien. Lit.* 1860 nr 82; *Gaz. Warsz.* 1860 nr 101-103; E. Lubowski. *Bluszcz* 1866 nr 29; (A. Wiślicki). *Przegl. Tyg.* 1866 nr 15; *Gaz. Warsz.* 1866 nr 86, 88. — (A. de Musset: Lizetka. Rec. teatr.): K-i. (J. Kotarbiński). *Przegl. Tyg.* 1867 nr 38; F. H. L. (Lewestam). *Kłosy* 1867 nr 119; *Gaz. Pol.* 1867 nr 200. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). — Wacław Szymanowski. *Przegl. Tyg.* 1867 nr 48. — (C. Delavigne: Paria. Rec. teatr.): F. H. L. (Lewestam). *Kłosy* 1868 nr 150; S. Pawlicki: *Bibl. Warsz.* 1868 t. 2. — F. H. Lewestam: (Ostatnie chwile Kopernika. Rec. teatr.). *Kłosy* 1869 nr 218 dod. nadzwyczajny. —

S. Peltyn: Recenzja-nierecenzja. Słówko o dramacie „Salomon". *Izraelita* 1870 nr 18. — (Salomon. Rec. teatr.): M. Dzikowski. *Opiekun Dom.* 1870 nr 18; (J. Kotarbiński). *Przegl. Tyg.* 1870 nr 19; F. H. L. (Lewestam). *Kłosy* 1870 nr 253-254; S. Rzętkowski. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 123. — S. Rzętkowski: Wacław Szymanowski. *Opiekun Dom.* 1871 nr 29-30. — F. H. L. (Lewestam): (V. Hugo: Marion Delorme. Rec. teatr.). *Kłosy* 1873 nr 398. — (A. Wiślicki): (Na ulicy. Rec. teatr.). *Przegl. Tyg.* 1874 nr 14. — (E. Augier: Flecista. Rec. teatr.): K. Kaszewski. *Tyg. Ilustr.* 1874 nr 360; *Tyg. Romansów i Powieści* 1874 nr 308; E. Lubowski. *Bluszcz* 1875 nr 14. — (Gawędy i satyry. Rec.). *Kłosy* 1874 nr 451; *Przegl. Tyg.* 1874 nr 8. — S. Rzętkowski: Wacław Szymanowski. *Tyg. Ilustr.* 1876 nr 11-12. — W. (K. W. Wójcicki): Wacław Szymanowski. *Kłosy* 1876 nr 558. — (Ostatnia próba. Rec. teatr.): K. Kaszewski. *Kłosy* 1880 nr 774; E. Lubowski. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 227; K. Łuniewski. *Tyg. Powsz.* 1880 nr 18; Z. M. *Kur. Codz.* 1880 nr 90; *Gaz. Warsz.* 1880 nr 99. — (Posąg. Rec. teatr.): S. K. (Krzemiński). *Bluszcz* 1880 nr 52; E. Lubowski. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 260; St. M. Rz. (Rzętkowski). *Kur. Codz.* 1880 nr 277; Orgon (Z. Sarnecki). *Echo* 1880 nr 277; B. Zawadzki. *Tyg. Powsz.* 1880 nr 51; Litwos (H. Sienkiewicz). *Niwa* 1881 t. 19 s. 77-79; *Wiek* 1886 nr 41. — (Siła złego na jednego. Rec. teatr.): W. Lubicz. *Tyg. Mód i Powieści* 1881 nr 38; *Gaz. Pol.* 1881 nr 198; *Kur. Codz.* 1881 nr 198; *Kur. Por.* 1881 nr 247; *Nowiny* 1881 nr 246. —

M. G. (Gawalewicz): Nasz współczesny dramat i komedia. *Tyg. Powsz.* 1884 nr 30. — J. Kotarbiński: W. Szymanowski jako poeta i dramaturg. *Prawda* 1884 nr 18-19. — (Poezje i dramata. Rec.): B. K. *Biesiada Lit.* 1884 nr 21; W. Kor. (Korotyński). *Tyg. Powsz.* 1884 nr 26; W. Marrené (Morzkowska). *Dzien. Łódzki* 1884 nr 176; T. T. Jeż (Z. Miłkowski). *Przegl. Tyg.* 1884 nr 25; St. M. Rz. (Rzętkowski). *Tyg. Ilustr.* 1884 t. 2 nr 93; E. Zorian (Sedlaczek). *Kłosy* 1884 nr 988; S. T. (Tar-

NOWSKI). *Przegl. Pol.* 1884/85 t. 1; *Kraj* 1884 nr 14; *Wiek* 1884 nr 160-161; A. Półkozic (Niewiarowski). *Rola* 1885 nr 21-22; *Gaz. Warsz.* 1885 nr 245. — W. Korotyński: Wacław Szymanowski. (Sylwetka). *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1885 nr 79-80. — P. Chmielowski: Szymanowski Wacław. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi: W. Bogusławski. *Kur. Warsz.* 1886 nr 354; L. D. (Dębicki). *Czas* 1886 nr 293; M. G. (Gawalewicz). *Gaz. Pol.* 1886 nr 284; W. Gomulicki. *Kur. Codz.* 1886 nr 354; S. Krzemiński. *Bluszcz* 1886 nr 52; W. M. (Marrené Morzkowska). *Świt* 1886 t. 5 nr 144; Sęp. *Biesiada Lit.* 1886 nr 574; Kl. J. (Szaniawski). *Wiek* 1886 nr 283-284; *Kłosy* 1886 t. 2 nr 1121; *Kur. Por.* 1886 nr 354-356; T. Ch. (Jeske-Choiński). *Niwa* 1887 t. 31 z. 290 s. 149-150; J. Kotarbiński. *Kraj* 1887 nr 4; A. Półkozic (Niewiarowski). *Kłosy* 1887 t. 1 nr 1124-1125; S. Rzętkowski. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 1; W. Sabowski. *Tyg. Ilustr.* 1887 t. 1 nr 209; *Ateneum* 1887 t. 1; *Kronika Rodz.* 1887 nr 1. — Mefisto: Jak mścić się umiał? *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1887 nr 170. — S. Rzętkowski: W. Szymanowski (jego działalność autorska). *Życie* 1887 nr 5. — Sg (A. Sygietyński): Z wędrówki. Szymanowski jako poeta i publicysta. *Wędrowiec* 1887 nr 1. — I. Suesser: Żydzi w poezji dramatycznej. Szkic literacki. *Izraelita* 1889 nr 2. — B. Zawadzki: Wacław Szymanowski. *Kłosy* 1889 t. 2 nr 1267. —

A. Kraushar: Sylwetki literackie z niedawnej przeszłości. W: Kartki historyczne i literackie. Kr. 1894. — K. Zalewski: Wydawcy — Redaktorzy — Współpracownicy. 9. Wacław Szymanowski. *Kurier Warszawski. Książka jubileuszowa ... 1821-1896.* W-wa 1896. — Eksdziennikarz (W. Przyborowski): Stara i młoda prasa. Petersb. 1897. — Z. Kościesza: Z końcem wieku. Ze wspomnień dziennikarza. *Rola* 1901 nr 20 i n.; toż Seria II. *Rola* 1903 nr 4-5. — S. Krzywoszewski: Wacław Szymanowski. *Kraj* 1902 nr 50. — Fantazy (W. Gomulicki): „Rybka". (Rozdział z kurierowych Annalów). *Kur. Warsz.* 1908 nr 109. — M. Gawalewicz: Szymanowski i młodzi. (Ze wspomnień osobistych). *Kur. Warsz.* 1909 nr 122. — W. Gomulicki: O Wacławie Szymanowskim. (Wspomnienie). *Kur. Warsz.* 1909 nr 121; przedr. w: Warszawa wczorajsza. Wyd. J. W. Gomulicki. W-wa 1961. — W. Maleszewski: Echo z d. 23 grudnia 1886 r. *Kur. Warsz.* 1909 nr 122. — A. Kraushar: Neocyganeria warszawska. Kr. (1913) *Bibl. Dzieł Wyborowych* 896. —

M. Frenkiel: Bałucki czy Szymanowski? (Wspomnienie). *Kur. Warsz.* 1921 nr 1 jubileuszowy. — A. Grzymała-Siedlecki: Redaktor Szymanowski jako poeta. Tamże. — W. Korotyński: Sto lat „Kuriera". Tamże. — Z. D. (Dębicki): Wacław Szymanowski. *Kur. Warsz.* 1921 nr 187. — Č (A. Černy): Slovanské rody. W. Szymanowski. *Slovanský přehled* 1930 s. 569-570. — J. Andrzejewski: Na kanwie wspomnień i anegdoty. *Antena* 1933 nr 3. — S. Szpotański: Insurekcyjna publicystyka W. Szymanowskiego. *Kur. Warsz.* 1933 nr 52. — A. Grzymała-Siedlecki: Wobec 50-lecia śmierci W. Szymanowskiego. *Kur. Warsz.* 1936 nr 349. — M. Handelsman: Przedmowa do wyd.: Listy o wypadkach w Polsce 1861-1862. W-wa 1936. — S. Wasylewski: Wacław Szymanowski jako dramaturg. *Kur. Warsz.* 1936 nr 350. — S. Wasylewski: Wacio. *Gaz. Pol.* 1937 nr 17. —

S. Kozakiewicz i A. Ryszkiewicz: Warszawska „cyganeria" malarska. Grupa Marcina Olszyńskiego. Wr. 1955 *Źródła do Dziejów Sztuki Pol.* t. 8. — A. Zajączkowski: Henryk Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski" (1851-1854). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — A. Bartoszewicz: Spór o powieść historyczną w połowie XIX wieku na tle antagonizmu między „Dziennikiem Warszawskim" a „Gazetą Warszawską". *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 2 Tor. 1959. — Z. Żydanowicz: Recepcja „Legendy wieków" w Polsce. *Przegl. Hum.* 1959 nr 5. — J. W. Gomulicki: Wacław Szymanowski. W: Iskry z popiołów. Seria II. W-wa 1960. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — J. W. Gomulicki: Przypisy. W książce: W. Gomulicki: Warszawa wczorajsza. W-wa 1961. — J. W. Gomulicki: O autorze „Literatów warszawskich". W książce: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — J. W. Gomulicki: Nota edytorska i przypisy. Tamże.

SZYRMA KRYSTYN LACH (1791–1866)

Krypt.: K. L. S.; K. L-S; L.

Wydawca, tłumacz.

Ur. 17 grudnia 1791 (lub 1790) w Wojnasach koło Olecka w Prusach Wschodnich. Uczył się w gimnazjum w Królewcu, potem na uniwersytecie w Wilnie, gdzie w 1813 uzyskał stopień magistra filozofii. Następnie przez dziesięć lat pracował u księcia Konstantego Czartoryskiego wychowując jego syna Adama. Podróżował wraz ze swym uczniem do Anglii, Francji i Szkocji. Przez trzy lata słuchał wykładów filozofii i ekonomii politycznej w Edynburgu i uzyskał tam stopień doktora filozofii. W 1824 został powołany na stanowisko tymczasowego profesora filozofii w Uniwersytecie Warszawskim. W 1826 został profesorem języka i literatury angielskiej w szkole przygotowawczej do Instytutu Politechnicznego, a w roku następnym profesorem zwyczajnym filozofii w Uniwersytecie Warszawskim. W 1828 został członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk. W 1828-1831 był współredaktorem *Nowego Kalendarza Domowego*. W 1829 należał do zespołu redakcyjnego *Dziennika Warszawskiego*. W 1830 redagował *Pamiętnik Umiejętności Moralnych i Literatury*, a w 1831 wraz z Józefem Hubem *Dziennik Gwardii Honorowej*. W powstaniu listopadowym brał udział jako komendant gwardii akademickiej. Po upadku powstania emigrował do Anglii, gdzie pozostał do końca życia. Był sekretarzem angielskiego Towarzystwa Literackiego Przyjaciół Polski. W Londynie razem z Bachem wydawał pismo *Polonia*, które od kwietnia 1833 przekształciło się w kwartalnik *The British and Foreign Review*. W 1839 utworzył w Londynie Grono Historyczne Londyńskie podległe Towarzystwu Historyczno-Literackiemu w Paryżu. Był zwolennikiem polityki Adama Jerzego Czartoryskiego. Żonaty był naprzód z Józefą Dzierzkowską, a po jej śmierci ożenił się w 1840 z Sarą Somerville. Zmarł 21 kwietnia 1866 w Devonport.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumki ze śpiewów ludu wiejskiego Czerwonej Rusi. Jaś i Zosia. Zdanek i Halina. *Dzien. Wil.* 1818 t. 1 nr 5.

Napisane pod wpływem Z. Dołęgi Chodakowskiego (A. Czarnockiego) przy korzystaniu z jego zbiorów. Pierwsze w druku zwrócenie uwagi na wartość poetycką pieśni gminnych.

2. Letters Literary and Political on Poland, comprising observations on Russia and other Sclavonian Nations and Tribes. Fragm. ogł. *Blackwood's Edinburgh Magazine* 1821-1822; całość wyd. osob. Edynburg 1823. (Wyd. anonimowo).

Tu m. in. omówienie słowiańskiej poezji ludowej.

3. Theses z pisma Wstęp do filozofii w zamiarze pozyskania stopnia doktora filozofii ... na publicznym posiedzeniu Król. Warsz. Uniwersytetu dnia 18 grudnia 1824. B. m. r.

4. O związkach myśli (de associatione idearum). Rzecz czytana przez ... profesora Kr. W. Uniwersytetu. *Posiedzenie publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na pamiątkę założenia jego ... odbyte dnia 15 IX 1825 r.* 1825 i nadb.

5. Książka wypisów angielskich z słownikiem, ułożone przez K. L-S. dla użytku młodzieży Instytutu Politechnicznego. W-wa 1828.

D e d y k a c j a: Jaśnie wielmożnemu hrabi Ludwikowi Platerowi, Radcy Stanu & opiekunowi Instytutu Politechnicznego, w dowód głębokiego uszanowania Wydawca.

Słownik angielsko-polski ... (Dodatek do książki wypisów angielskich). W-wa 1828.

6. Anglia i Szkocja. Przypomnienia z podróży roku 1820-1824 odbytej. Z rysunkami litograficznymi. T. 1-3. W-wa 1828-1829.

D e d y k a c j a: Jaśnie oświeconemu księciu Konstantemu Czartoryskiemu w dowód uszanowania i wdzięczności przypisuje Autor.

P r z e k ł. r o s.: Fragm. *Majak* 1841.

7. Życie Michała Wyszkowskiego, członka Tow. Przyjaciół Nauk, Radcy Stanu nadzwyczajnego. *Roczniki Tow. Król. Warsz. Przyj. Nauk* t. 21 (1830); toż w: M. Wyszkowski: Poezje. W-wa 1830.

8. O ucisku religii rzymskokatolickiej w Polsce. Powst. 1839. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu.

9. Mowa w rocznicę śmierci śp. Jul. Ur. Niemcewicza, czytana ... na posiedzeniu grona historycznego londyńskiego 21 maja 1842. Paryż 1842.

10. Copernicus and His Native Land: An address delivered at the annual meeting of the Polish Association, on the occasion of the three hundredth anniversary of the Copernican system. *Foreign and Colonial Quarterly Review* 1843; odb. Londyn (1844).

Przekł. pol. E. Rykaczewskiego: Kopernik i jego ojczyzna. Gniezno 1873.

11. Wyjątki z listów znad brzegów Dniepru. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2501.

12. Pamiętnik mego życia. Londyn 1873.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Pol.* (tu: Rozmowa o filozofii. 1825 t. 2), *Blackwood's Edinburgh Magazine* (1821-1822), *Czas* (1860-1862; tu m. in.: Z Londynu do Paryża. 1860 nr 230; Rzecz o pomniku w Nowogrodzie, 1862 nr 17), *Czas. Dod. Mies.* (1856. 1858-1860; tu m. in.: (H. Longfellow: Śpiew Hyawaty. Rec.). 1856 t. 1; O zbrodniarczych dzieciach w Anglii. 1856 t. 4; Uniwersytet Oksfordzki. 1858 t. 11; Urywek z dziejów alchemii w XVI wieku. 1859 t. 16; Sir John Bowring o Chinach. 1860 t. 17; O wygaśnięciu i przygodach starodawnych familij angielskich, szkockich i irlandzkich. 1860 t. 18; Ostatnie posiedzenie stowarzyszenia brytańskiego w Oksfordzie. 1860 t. 19), *Ćwiczenia Nauk. Oddział Literatury* (tu m. in.: Krótki rys i rozbiór dzieła: „Authentic Memoirs of the Life of John Sobieski" by A. F. Palmer. 1818 t. 2), *Dzien. Gwardii Honorowej* (współred. 1831; tu: Wiadomości krajowe. 1831 nr 1), *Dzien. Warsz.* (1829), *Dzien. Wil.* (1818-1821; tu m. in.: O literaturze czeskiej. 1821 t. 2 s. 291-294), *Foreign and Colonial Quarterly Review* (1843), *Gaz. Warsz.* (1860), *Goniec Kr.* (1831), *Kur. Pol.* (1830, 1831), *Melitele* (tu m. in.: Postylion Wenda. 1830), *Nowy Kalendarz Dom.* (współred. 1828-1831), *Pam. Lw.* (tu: Na obraz Rafała malowany przez niego. 1818 t. 3 nr 9; Dodatek do życia Stanisława Stadnickiego zwanego Diabłem. 1818 t. 1 nr 4), *Pam. Nauk. Oddział Literatury* (tu: Kamilla i Leon. Naśladowanie Leonory (!) Bürgera. 1819 t. 1; Uwagi nad balladą Bürgera Leonora (!). (Kamilla i Leon). 1819 t. 2), *Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury* (red. 1830), *Pam. Warsz. Umiejętności Czystych i Stosowanych* (tu: Rzut oka na pierwiastkowe ludy w Europie. 1829 t. 3), *Pielgrzym Pol.* (1833), *Polak Sumienny* (1830), *Polonia* (Londyn; współwyd. 1833), *Roczniki Tow. Król. Warsz. Przyj. Nauk* (1830), *Rozmaitości* (W-wa; 1818), *Trzeci Maj* (1848).

Ponadto artykuły w innych czasopismach angielskich, m. in.: *The British and Foreign Review.*

Przekłady

1. Trzech krynic wyrocznia. Tłumaczenie miarowe ze sławiańskiego. *Pam. Nauk. Oddział Literatury* 1819 t. 2.

2. T. Campbell: Córka Ulina. *Melitele* 1830.

3. A. Mickiewicz: The Books and the Pilgrimage of the Polish Nation. Londyn 1833.

4. E. Felińska: Revelations of Siberia. T. 1-2. Londyn 1852. Wyd. nast.: wyd. 2 Londyn 1853; wyd. 3 Londyn 1854.

Dedykacja: To Lord Dudley Coutts Stuart, M. P. & &, whose generous sympathy with the expatriated and oppressed has enshrined his name indelibly in the memory of all Nations: these volumes are humbly inscribed by his most devoted admirer the Editor.

5. D. Defoe: Przypadki Robinsona. W-wa 1830; wyd. 7 W-wa 1853.

Z przekładu niemieckiego J. H. Campe.

6. M. Czajkowski: The Moslem and the Christian, or Adventures in the East. T. 1-3. Londyn 1855.

7. H. Longfellow: Śpiew Hyawaty. Fragm. ogł. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 1.

8. T. Campbell: Dziecię Okonora, czyli kochanek krwawy. *Czas. Dod. Mies.* 1858 t. 10.

Listy i materiały

1. Do I. Onacewicza z 1811-1829. Rkps Bibl. Krasińskich sygn. 4701; zniszcz. 1944. Fragm. listów z 11 lutego 1812, 14 października 1819 i 13 marca 1820 ogł. H. Hleb-Koszańska: „Letters Literary and Political on Poland" K. Lacha-Szyrmy. *Księga pam. Koła Polonistów Słuchaczów USB w Wil. 1922-1932.* Wil. 1932 *Alma Mater Vilnensis Bibl.* z. 2.

2. Do J. Zawadzkiego 6 listów z 1815-1817. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty. Z archiwum drukarni i księgarni Józefa Zawadzkiego w Wilnie. T. 1. Wil. 1935.

3. Do A. J. Czartoryskiego 5 listów z 1816-1846. Rkps Wojewódzkie Arch. Państw. Kr. Kodeks Czart. sygn. 5521.

4. Do A. Dobrowolskiego 3 listy z 16 kwietnia, 29 sierpnia i 8 października 1816. Rkps Arch. Rodz. Czart. sygn. Ew. XVII/1368.

5. Do J. Lelewela 2 listy: z Sieniawy 18 lutego 1819 i Międzyrzecza 12 maja 1820. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7102.

6. Do nieznanego adresata z 1819. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.

7. Do G. E. Grodka z 16 czerwca 1820. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3097. Fragm. ogł. H. Hleb-Koszańska, jw. poz. 1.

8. Do J. Lelewela z 1 stycznia 1820. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4435. Fragm. ogł. H. Hleb-Koszańska, jw. poz. 1.

9. Do J. Lelewela z lat między 1820-1861; do W. Platera z lat między 1833-1837. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1265, 886, 915, 500, 1013; zniszcz. 1944.

10. Do J. Bowringa 7 listów z 1823-1825. Ogł. F. Chudoba: Listy psané Johnu Bowringovi ve věcech české a slovanské literatury. Praga 1912.

11. Do I. Onacewicza z 1825. Fragm. ogł. K. Dienstl-Kaczyńska: Przyczynki do działalności filozoficznej K. Lacha-Szyrmy. *Przegl. Filoz.* 1937 z. 3 i odb.

12. Do S. E. Koźmiana 5 listów z 1830-1845. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 13.

13. Do I. Domejki z lat między 1831-1888. Rkps Muz. A. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1018.

14. Do L. Niedźwieckiego 137 listów z 1832-1866. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2410.

15. Do J. N. Janowskiego z 1833. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

16. Do żony Józefiny, córki Czesławy i zięcia Ignacego Terleckiego 18 listów z 1833-1860; do Młodzieży Akademickiej Polskiej z 1833; do nieznanego adresata (J. Woronicza?) z 1842; do Mokrzeckiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2443.

17. Do J. Koźmiana z 1839. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2213 t. 9.

18. Do H. Skimborowicza z 25 sierpnia 1846. Rkps Arch. Główne Akt Dawnych, zespół Branickich z Suchej, sygn. 515.

19. Do W. A. Maciejowskiego z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

20. Do L. Kronenberga z 1862. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6480.

21. Do G. Małachowskiego b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2446.

22. Listy do różnych osób. Rkps Bibl. Pol. w Paryżu.

23. Autobiografia. Dat. 10 października 1824. Ogł. K. Dienstl-Kaczyńska, jw. poz. 11.

24. Do Komitetu Ogółu Emigracji Polskiej w Londynie z 1855; protokoły posiedzeń tegoż Komitetu od dn. 9 lipca 1846 do 23 czerwca 1856; protokoły posiedzeń i sprawozdania roczne z działalności grona historycznego polskiego w Londynie od 27 września 1846 do 5 sierpnia 1861 przedstawione Towarzystwu Historyczno-Literackiemu w Paryżu. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2664, 2665; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

F. Bernatowicz: List do J. Węckiego, dat. Wysock, 29 lipca 1814; do J. Zawadzkiego, dat. Sieniawa, 27 marca 1817. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty. Z archiwum drukarni i księgarni J. Zawadzkiego w Wilnie. T. 1. Wil. 1935. — J. Zawadzki: List do A. J. Czartoryskiego, dat. Wilno 17/29 czerwca 1814. Tamże. — W. Szweykowski, J. Trzciński: O oddanie katedry filozofii L. Szyrmie. W-wa, 11 listopada 1824. Ogł. T. Wierzbowski: Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego i biografii pisarzów polskich. T. 2. W-wa 1904. — (Letters ... on Poland. Rec.): Listy o Polsce, zawierające uwagi nad słowiańskimi narodami i pokoleniami. *Astrea* 1825 nr 1. — (Anglia i Szkocja. Rec.): K. Brodziński. *Rozmaitości Warsz.* 1828 nr 39; *Kronika Literatury Pol.* 1828 nr 6, 22; YY. *Dzien. Wil.* 1829 t. 8; *Kur. Pol.* 1830 nr 98. — (A. n.): Spod Inowłodza ... *Kur. Pol.* 1830 nr 338. (Krytyka Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury). — Na posiedzeniu Towarzystwa Patriotycznego ... *Kur. Pol.* 1830 nr 354. (Dot. M. Mochnackiego i L. Szyrmy). — Dnia wczorajszego na uroczystość obchodu pamiątki 29 listopada ... *Kur. Pol.* 1831 nr 495. — G.: Uniwersytet Warszawski i Szyrma. *Nowa Polska* 1831 nr 108. — Gwardia Honorowa przymuszona rozstać się na teraz z prof. Szyrmą ... *Kur. Pol.* 1831 nr 393. — Uczta dana przez Gwardię Honorową swemu dawnemu dowódcy K. L. Szyrmie. W-wa 1831. — M. Mochnacki: Powstanie narodu polskiego w r. 1830 i 1831. T. 1-3. Paryż 1834-1835. — M. Rosienkiewicz: List z Filadelfii do L. K. Szyrmy, dat. 9 maja 1836. *Kronika Emigracji Pol.* 1836 t. 4. — B. F. Trentowski: Chowanna, czyli system pedagogiki narodowej. T. 2 poszyt 2. Poz. 1842 s,

1073, 1074. — K. F. PREK: Czasy i ludzie. Powst. 1818-1855. Wyd. Wr. 1959. — Nekrologi: (J. HEPPEN). *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 354; *Głos Wolny* (Londyn) 1866 nr 101; *Roczn. Wyd. Dzieł Tanich i Pożytecznych* 1867; B. BOLESŁAWITA (J. I. KRASZEWSKI): Z roku 1866 Rachunki. T. 1. Poz. 1867 s. 332; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1866.* Paryż 1867. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI: Szyrma Krystian (!) Lach. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 24 (1867). —

Katedra języków słowiańskich w uniwersytecie oksfordzkim. *Gaz. Nar.* 1871 nr 246. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876--1886. Wyd. Wr. 1950. — W. F. SZOKALSKI: Pamiętniki. Powst. 1889-1891. Cz. 1. Ogł. A. Wrzosek pt. Wspomnienia z przeszłości. T. 1. Wil. 1914; wyd. 2 Wil. 1921. — I. SOZONOWICZ: Lenora Bürgera i rodstwiennyje jej siużety w narodnoj poezii jewropiejskoj i russkoj. W-wa 1893. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900.— A. GIEŁGUD: Wychodźcy nasi w Anglii ... *Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych. Książka zbior. ... A. Mickiewicza.* W-wa 1899. — A. LANGE: Ballada przed Mickiewiczem. *Głos* 1899 nr 40-42. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. — A. KRAUSHAR: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk 1800-1832. Księga III. Czasy Królestwa Kongresowego. Ostatnie lata 1828--1830. T. 7. Kr. - W-wa 1905; Księga IV: Czasy polistopadowe. Epilog 1831-1836 (=T. 8). Kr.-W-wa 1906 s. 330-332. — W. A. FRANCEW: Polskoje slawianowiedienije konca XVIII i pierwoj czetwierti XIX st. Praga 1906. — S. SZPOTAŃSKI: Emigracja polska w Anglii (1831-1848). *Bibl. Warsz.* 1909 t. 2. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816--1831). T. 3. W-wa 1912. — F. CHUDOBA: Listy psané Johnu Bowringovi ve věcech české a slovanské literatury. Praga 1912. — M. STRASZEWSKI: Dzieje filozoficznej myśli polskiej w okresie porozbiorowym. T. 1. Kr. 1912. — W. TATARKIEWICZ: Z dziejów filozofii na Wszechnicy Warszawskiej. *Przegl. Filoz.* 1915. — M. SZYJKOWSKI: Dzieje polskiego upiora przed wystąpieniem Mickiewicza. *Rozpr. AU Wydz. Filol.* S. III t. 10. Kr. 1917. —

Z. KLARNERÓWNA: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800-1848. W-wa 1926 *Studia z Zakresu Lit. Pol.* nr 4. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — K. GÓRSKI: Drzewo genealogiczne Lach Szyrmów. *Mies. Heraldyczny* 1931 nr 10. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — T. CIESZEWSKI: Bürger w Polsce. *Księga pam. Koła Polonistów Słuchaczów USB w Wil. 1922-1932.* Wil. 1932 *Alma Mater Vilnensis Bibl.* z. 2. — H. HLEB-KOSZAŃSKA: „Letters Literary and Political on Poland" K. Lacha-Szyrmy. Tamże i odb. — K. DIENSTL-KACZYŃSKA: Przyczynki do działalności filozoficznej K. Lacha-Szyrmy. *Przegl. Filoz.* 1937 z. 3 i odb. — N. JARUGA: Formacje wojskowe akademików warszawskich w roku 1830-1831. *Studia z dziejów Warszawy 1830-1831.* W-wa 1937. — M. MELOCH: Warszawa w pierwszych dniach powstania listopadowego. Tamże. — L. JANOWSKI: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

C. ZGORZELSKI: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949. — R. L. LEWITTER: Krystyn Lach-Szyrma. *Wiadomości* (Londyn) 1954 nr 51/52. — W. ŁUKASZEWICZ: Tadeusz Krępowiecki, żołnierz rewolucjonista. W-wa 1954. — H. BARYCZ: Wstęp do książki: F. K. Prek: Czasy i ludzie. Wr. 1959. — W. BORTNOWSKI: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 do lutego 1831 r.). Łódź 1960 *Łódzkie Tow. Nauk.* nr 31. — A. ALEKSANDROWICZ: Przyczynki do działalności kulturalno-literackiej K. Lacha Szyrmy. *Przegl. Hum.* 1961 nr 2. — J. ANTONIEWICZ: Jeszcze o K. Lachu Szyrmie. *Warmia i Mazury* 1961 nr 6. — J. KRAUSOWA: Odnaleziony pisarz mazurski. *Warmia i Mazury* 1961 nr 5. — T. ORACKI: Mazurzy i Warmiacy jako profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego w latach 1818-1831. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1961 nr 4. — A. WITKOWSKA: Spotkanie z ludowością. W: Rówieśnicy Mickiewicza. Życiorys jednego pokolenia. W-wa 1962. — A. KAMIŃSKI: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — A. KOWALSKA: John Bowring — tłumacz poetów słowiańskich. Antologia poezji rosyjskiej z roku 1822. *Slavia Orientalis* 1963 nr 1 i nadb. — A. KOWALSKA: Działalność literacka i publicystyczna K. Lacha-Szyrmy w Polsce i Szkocji w latach 1818-1830. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 36. Łódź 1964 i nadb. — A. KOWALSKA: Obchód 29 listopada 1844 r. w Londynie i udział w nim Johna Bowringa. *Zeszyty Nauk.* ..., jw. z. 34. Łódź 1964 i nadb. — A. KOWALSKA: John Bowring, tłumacz i propagator literatury polskiej w Anglii. Łódź 1965 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. I* nr 62.

Ś

ŚWIDERSKI FAUSTYN (1821–1885)

Pseud. i krypt.: Bocian znad Pilicy; Ex-; Ex-Bocian; F. S.; Faustyn Ś...; Faustyn z Mzurowa; Wicek z Mzurowa.

Satyryk, humorysta.

Ur. 14 lutego 1821 w Piotrkowie; syn Piotra, dawnego oficera kościuszkowskiego i napoleońskiego. Kształcił się w Krakowie i w Niemczech. Ożenił się w 1846 i osiadł w dziedzicznej wsi Mzurów pod Żarkami w Kieleckiem. Brał udział w pracach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Od 1873 był stałym współpracownikiem czasopisma *Tydzień* w Piotrkowie. Zmarł 29 sierpnia 1885 w Mzurowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pospolite ruszenie wszelkiego rodzaju stworzeń i elementów przeciwko szlachcicowi wiejskiemu. *Gaz. Codz.* 1858 nr 107-108; toż *Przyj. Dom.* 1858 nr 18-19. Przedr.: *Kolce* 1872 nr 27-28; *Gaz. Kielecka* 1880 nr 39-40.

Dedykacja: Wielmożnemu Wojciechowi Jastrzębskiemu i jego towarzyszom podróży na pamiątkę corocznych odwiedzin ofiaruję.

2. Pół kopy bajek dla poczciwych chłopków. W-wa 1862.

Tu m. in. przedruk utworów ogłoszonych poprzednio w czasopismach.

3. Jesienią. Komedia. Wyst. w Teatrze Wielkim W-wa 1881.

4. Ojcowizna. Komedia w 3 aktach. Wyst. 1881.

5. Pisma humorystyczne. Z. 1-2. Częstochowa 1883-1884.

Tu m. in. przedruk utworów ogłoszonych poprzednio w czasopismach.

6. Wicek przyaresztowany. Dialog humorystyczny. *Tydzień* (Piotrków) 1883 nr 17; przedr. K. Hoffman przy pomocy J. Głodowskiego: Bukiet dramatyczny. Zbiór scen, monologów, dialogów, fragmentów, monodramów humorystycznych i dramatycznych oraz poezyj i wierszy ... Radom 1889. Wyst. 1887 z podtyt. Obraz ludowy.
Rkps Ossol. sygn. 10927/I(6).

Satyry, opowiadania, wiersze i bajki ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Diabeł* (1879), *Gaz. Codz.* (1858), *Gaz. Kielecka* (1876-1885; tu m. in.: Świat i kochankowie. Coś na kształt opery w 1 akcie. 1878 nr 48), *Ilustr. kalendarz powsz.* Kr. 1869, *Kalendarz lud. obrazkowy*. W-wa 1866, *Kalendarz rodz. na r. 1868*. W-wa 1867, *Kaliszanin* (1874-1876), *Kmiotek* (1860-1862), *Kolce* (1871-1885; tu m. in.: Wielka defilada żab. Wielmożnemu i szanownemu Kazimierzowi Władysławowi Wójcickiemu w pięćdziesięcioletni jubileusz d. 5 maja 1876 r. w całej parafialnej paradzie przedstawiona przez... 1876 s. 164-165), *Magazyn Mód i Nowości* (1861-1862; tu m. in.: Rozbójnicy salonowi. 1861 nr 11), *Opiekun Dom.* (1866, 1875-1876), *Przyj. Dom.* (1858, 1861), *Przyj. Dzieci* (1873-1874, 1879, 1882-1885), *Tydzień* (Piotrków; 1875-1885), *Wolne Żarty* (współred. 1858-1859; tu m. in.: Wojna owadów. (Przeciwko profesorowi Wadze). 1858).

Listy

Do A. Wagi z 1857; do nieznanego adresata z 1871. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 718.

OPRACOWANIA

W. Górski: (Pół kopy bajek... Rec.). *Dzien. Powsz.* 1862 nr 226. — (Jesienią. Rec. teatr.). *Kur. Codz.* 1881 nr 51. — (Ojcowizna. Rec. teatr.): E. Lubowski. *Tyg. Ilustr.* 1881 nr 286; Solus. *Niwa* 1882 t. 21. — Sęp (W. Maleszewski): Z Warszawy. *Biesiada Lit.* 1883 nr 386. — (Pisma humorystyczne. Rec.): J. K. G. (Gregorowicz). *Tyg. Mód i Powieści* 1883 nr 46; J. L. P. *Prawda* 1883 nr 29; Zygzak. *Tydzień* (Piotrków) 1883 nr 30; *Gaz. Pol.* 1883 nr 153; (Notatka). *Kur. Codz.* 1883 nr 175; Marian Bohusz (J. K. Potocki). *Prawda* 1884 nr 34; (Notatka). *Kur. Codz.* 1884 nr 230. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1885: Chorąży (S. Godlewski). *Niwa* z. 260; J. K. Gregorowicz. *Tyg. Mód i Powieści* nr 41; Sęp (W. Maleszewski): Z Warszawy. *Biesiada Lit.* nr 41; *Ate-*

neum t. 4; *Bibl. Warsz.* t. 4; *Kur. Codz.* nr 272; *Kur. Por.* nr 273; *Przegl. Tyg.* nr 41; *Tydzień* (Piotrków) nr 40; *Wiek* nr 217; Kilka słów o śp. F. Świderskim i jego ojcu. *Tydzień* (Piotrków) nr 42; Zmarli. *Gość* (Kalendarz). W-wa 1887. — M. Federowski: Zygmunt Gloger. (Garstka wspomnień osobistych w pierwszą rocznicę zgonu). *Ziemia* 1911 nr 51-52. — S. Frycie: „Tydzień" piotrkowski jako czasopismo społeczno-literackie. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Studium Terenowego Kr. Wyższej Szkoły Pedag. w Rzeszowie.* Z. 1. Rzeszów 1964 s. 81-86, 138.

T

TERLECKA ANNA (1810–1835)

Pseud.: Anna z Krakowa; Handzia.

Poetka.

Ur. w 1810 w Halickiem; córka Hermana Schugta, profesora literatury starożytnej w Uniwersytecie Jagiellońskim, Niemca z pochodzenia, i Tekli z Romerów. Od drugiego roku życia mieszkała w Krakowie. Tu ukończyła pensję i tu zetknęła się w domu rodziców z grupą młodych poetów krakowskich. Pod wpływem Edmunda Wasilewskiego, przyszłego męża siostry, zaczęła pisać wiersze. W 1834 wyszła za mąż za lekarza Hipolita Terleckiego. Zmarła w Krakowie 8 lutego 1835, osierocając syna.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sierota nadwiślański. Dramat. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. między 4918-4935.

2. Drobne utwory. Fragm. ogł. K. Sosnowski: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). Rkps Bibl. Jagiel. sygn. między 4918-4935.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Rozmaitości* (Lw.; 1833-1834), *Rozmaitości. Pismo dod. do Gaz. Warsz.* (tu wiersz: Improwizacja. 1833 nr 29).

Po śmierci autorki jej wiersze ogł.: *Pam. Nauk.* (tu: Kobieta. 1837 t. 3), *Sławianin* (tu: Trzy łzy anioła. 1837; Wigilia świętego Andrzeja. 1837; Dwie pieśni. 1839; Do ptaszka. 1839).

OPRACOWANIA

Nekrolog. *Rozmaitości* (Lw.) 1835 nr 10. — F. K. Prek: Czasy i ludzie. Powstok. 1835. Wyd. i oprac. H. Barycz. Wr. 1959. — S. P.: Wspomnienie o Annie z Krakowa. *Sławianin* 1837 t. 1. — Anna z Krakowa (Terlecka). *Przyj. Ludu* 1837/38 nr 1. — H. Skimborowicz: Anna Krakowianka i Anna z Krakowa. *Athenaeum* 1845 t. 1; toż *Dwutyg. Lit.* 1844/45 nr 19, 22. — Stanisława P.: Anna z Krakowa (Terlecka). *Kółko Dom.* 1865 z. 11; przedr. *Opiekun Dom.* 1869 nr 45. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — K. Sosnowski: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). — T. Kończyc (T. Grot-Bęczkowski): Zapomniane poetki: Anna Libera (Krakowianka) i Anna z Krakowa. *Bluszcz* 1912 nr 43. — Z. Jagoda: Anna z Schugtów Terlecka i jej udział w życiu literackim Krakowa po roku 1830. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Wyższej Szkoły Pedag. w Kr.* z. 24. *Prace Hist.-lit.* III. Kr. 1966; odb. Kr. 1966.

TETMAJER JÓZEF PRZERWA (1804–1880)

Poeta, matematyk.

Ur. 14 marca 1804 w Czernej, pow. jasielski, w środowisku ziemiańskim. Kilka lat przebywał w Wiedniu. W powstaniu listopadowym walczył najpierw jako szeregowiec; po bitwie pod Grochowem został awansowany na porucznika, w końcu został prze-

niesiony do sztabu generała Macieja Rybińskiego i z nim po upadku powstania przekroczył granicę Prus. W listopadzie 1831 powrócił do Galicji, przywożąc ze sobą towarzysza broni Seweryna Goszczyńskiego, i osiadł u matki w Mikołajewicach pod Tarnowem. Wkrótce zaczął brać udział w konspiracji. Należał do tzw. Związku Dwudziestu Jeden. Był zastępcą naczelnego organizatora partyzantki Józefa Zaliwskiego na terenie Galicji. Po załamaniu się partyzantki na wiosnę 1833, w obawie przed aresztowaniem, wyjechał za granicę. Początkowo przebywał w Londynie i w Brukseli, gdzie obracał się w kołach zbliżonych do Joachima Lelewela, a pod koniec 1834 wyjechał do Francji i po pewnym czasie zamieszkał w Paryżu, oddając się pracy naukowej w dziedzinie matematyki. W 1846 powrócił do kraju i został geometrą sądowym w Tarnowskiem, później zamieszkał w Krakowie. W 1873 za prace w dziedzinie matematyki został powołany na członka korespondenta Akademii Umiejętności w Krakowie. Zmarł w Krakowie 25 marca 1880.

Był stryjecznym bratem Adolfa, ojca malarza Włodzimierza i poety Kazimierza.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pieśni. Lw. 1829. Przedr. zob. poz. 2.

Tu m. in. popularna pieśń: Jak wspaniała nasza postać...

Dedykacja: Teodorowi z Biezdziedzy Broniewskiemu, kuratorowi ekonomicznemu Zakładu Naukowego imienia Ossolińskich, w dowód najczulszej przyjaźni.

2. Poezje liryczne. Lw. 1830.
Rkps Zbiory Raperswilskie Bibl. Nar. sygn. 480; zniszcz. 1944.

Zawartość: poz. 1 oraz wiersze nowe nie drukowane.

Dedykacja: Gwalbertowi Pawlikowskiemu, jego C.-K. Mości sekretarzowi nadwornemu, członkowi Krakowskiego Towarzystwa Uczonych ... autor.

Ponadto dzieła z dziedziny matematyki w jęz. franc. (wyd. 1853-1861) i jęz. pol. (po 1873).

Drobne utwory ogł. w czasopiśmie *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: Młodzieniec. 1825 nr 17; Głos żalu. 1825 nr 19).

Listy

1. Do J. Rogalińskiego z 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1850.

2. Do J. Majera z 1862. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

3. Do J. Działyńskiego z 1874. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 8 t. 2.

OPRACOWANIA

B: (Pieśni. Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1830 nr 21. — J. Lelewel: Listy do W. Pietkiewicza, E. Wodzińskiego i W. Zwierkowskiego z 1834-1836. Ogł. H. Więckowska w: Listy emigracyjne J. Lelewela. T. 1-2. Kr. 1948-1949 *PAU. Wyd. Komisji Hist.* nr 87-88. — (S. Goszczyński): Nowa epoka poezji polskiej. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 i wyd. nast. — S. Goszczyński: Pamiętnik. Powst. ok. 1858; fragm. odnoszący się do lat 1832-1842 ogł. Z. Wasilewski: Z życia poety romantycznego. Seweryn Goszczyński w Galicji. Lw. 1910; całość wyd. S. Pigoń pt. Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika 1801-1842. Wil. 1924 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 1 z. 3. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — A. Giller: Historia powstania narodu polskiego w latach 1861-64. T. 3. Paryż 1870 s. 352. — S. Schnür-Pepłowski: Z przeszłości Galicji 1772-1868. Wyd. 2. Lw. 1895 s. 334, 349. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2. Kr. 1901. — K. Tetmajer: Wrażenia. W-wa 1902. — J. Krajewski: Tajne związki polityczne w Galicji (od r. 1833 do r. 1841). Lw. 1903. — Z. Dębicki: Rodzina Tetmajerów. *Tyg. Ilustr.* 1912 nr 12. —

J. Białynia Chołodecki: Wyprawy na Kolbuszowę r. 1833 w świetle aktów procesu karnego przeciw pułkownikowi Józefowi Zaliwskiemu i wspólnikom. Lw. 1919. — H. Naglerowa: Wyprawa Zaliwskiego 1833 r. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919 s. 621 i in. — R. Rozdolski: Do historii Stowarzyszenia Ludu Polskiego. *Kwart. Hist.* 1936 z. 4. — S. Kieniewicz: Konspiracje galicyjskie (1831-1845). W-wa 1950. — J. W. Gomulicki: Józef Tetmajer. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. Sieradzki, C. Wycech: Rok 1846 w Galicji. Materiały źródłowe. W-wa 1958. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

TOMASZEWICZ WALERIAN (ok.1819–1861)

Pseud. i krypt.: WALERIAN KĘPIS; W. T.

Publicysta, tłumacz.

Ur. ok. 1819 w powiecie trockim; syn Kaspra, zubożałego szlachcica i adwokata, i Ludwiki z Oranowiczów. Gimnazjum ukończył w Wilnie w 1838 i tamże rozpoczął studia w 1839 w Akademii Medyko-Chirurgicznej. Po roku, zamieszany w sprawę Szymona Konarskiego, został aresztowany i osadzony w więzieniu, skąd został zwolniony 18 grudnia 1841. Przez dwa i pół roku był nauczycielem domowym w powiecie trockim, potem udał się do Moskwy, gdzie na uniwersytecie studiował prawo i filozofię i otrzymał dyplom nauczycielski. W 1855 ożenił się z Matyldą z Krupowiczów i gospodarował na wsi. Około 1856 przeniósł się do Zameczku pod Wilnem. Był jednym ze współautorów *Słownika języka polskiego* wydanego przez M. Orgelbranda. W 1857 zaczął tracić wzrok. W 1858 wyjechał wraz z żoną do Paryża w celu leczenia oczu. Zmarł w Paryżu 14 maja 1861.

Dopiero po śmierci Tomaszewicza Jan Prusinowski i Maurycy Krupowicz wydali książkę zbiorową pt. *Po ziarnie. Zbiorek pamiątkowy*. Wil. 1861, która pomyślana była pierwotnie przez kolegów literatów jako pomoc pisarzowi znajdującemu się w bardzo ciężkich warunkach materialnych.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienia z życia akademickiego. *Lud i Czas* 1845.
2. Fenomena somnambulizmu w Wilnie. List do Wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 z. 4 i odb.
3. O chemicznej polskiej terminologii. Wil. 1856. (Współautor: J. Filipowicz).
4. Słownik języka polskiego. Cz. 1-2. Wil. 1861. (Wyd. M. Orgelbrand. Współautorstwo).

Jest to tzw. *Słownik wileński*. W. Tomaszewicz był jednym ze współautorów, opracował część haseł na litery P i Z oraz hasła z astronomii, fizyki, chemii, geologii, botaniki i mineralogii.

5. Czary i pamiętniki rubla. Powieść. Rkps.
6. Ernest Mennesinger. Monolog z fantazji dramatycznej. Rkps.
7. Za późno. Komedia w 5 aktach. Wyst. W-wa 1886.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (tu: Don Karlos. Poemat dramatyczny Szyllera. Od tłumacza. 1856 t. 1), *Gaz. Codz.* (1860), *Gaz. Warsz.* (tu m. in.: Postronne zdańko o tendencyjnym i filozoficznym romansie. 1856 nr 61, 64), *Lud i Czas* (1845), *Nowiny* (tu: Do M. R. 1855 nr 100; Boskiej. Ustęp z poematu. 1855 nr 116, 117), *Pam. Nauk.-Lit.* (tu m. in.: Kilka wspomnień uniwersyteckich. 1849 z. 3 - 1850 z. 4).

Przekłady

1. F. Schiller: Rozbójnicy. Powst. ok. 1843. Rkps.
2. A. Puszkin: Huzar. *Lud i Czas* 1845.
3. F. Schiller: Don Karlos. Fragm. ogł. *Lud i Czas* 1845; fragm. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1.
4. F. Schiller: Fiesco. Fragm. ogł. *Pam. Umysłowe* 1846 t. 3.
5. A. Stöckhardt: Wykład chemii, czyli pierwsze zasady tej nauki, wsparte najprostszymi doświadczeniami. Wil. 1855. (Współtłumacz: J. Filipowicz).

Listy

1. Do K. W. Wójcickiego 2 listy z 1856-1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.
2. Do T. Wierzbowskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1881 t. 11.
3. Do L. Chodźki z lat między 1818-1876. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

R. PODBERESKI: O wydawaniu encyklopedii i pism zbiorowo-encyklopedycznych u nas. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 z. 5. — △ (L. ROGALSKI): (A. Stöckhardt: Wykład chemii... Rec.). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 211. — (F. Schiller: Don Karlos. Rec.): A. N. (A. MARCINKOWSKI). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 254; *Dzien. Warsz.* 1856 nr 45. — J. P. (PAPŁOŃSKI): Nie wiadomo, na jakiej zasadzie... *Gaz. Warsz.* 1856 nr 114. — WACŁAW P. (PRZYBYLSKI): (O chemicznej polskiej terminologii. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 321. — Wspomnienia pośmiertne w 1861: B. R. *Gaz. Pol.* nr 152; W. KOROTYŃSKI. *Kur. Wil.*

nr 43; W. Korotyński. *Po ziarnie. Zbiorek pam.* Wil.; J. Prusinowski. *Gaz. Pol.* nr 187; K. Wł. W. (Wójcicki). *Bibl. Warsz.* t. 3; *Gaz. Pol.* nr 150. — J. B. Zaleski: List do Bronisława Zaleskiego, dat. 21 maja 1861. Wyd. w: Korespondencja. T. 3. Lw. 1902. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — B. Zaleski: Zmarli na wychodztwie od 1861 roku. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1866.* Paryż 1867. — (Za późno. Rec.).: X. *Kłosy* 1886 nr 1081; *Bibl. Warsz.* 1886 t. 2. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Z dawnych wspomnień. Z Paryża przed rokiem 1859. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 25. — W. R. Korotyński: Syrokomla o sobie. W-wa 1896. — W. R. Korotyński: Spór o Szyllera. *Kur. Warsz.* 1906 nr 42. — S. Kossowski: O poemacie Słowackiego „W Szwajcarii". Uwagi nad krytyką i egzegezą tekstu. *Przegl. Hum.* 1931 z. 1/2 i odb. — L. Janowski: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — C. Gajkowska: Z tajemnic redakcyjnych księgi „Po ziarnie". *Ruch Lit.* 1962 nr 1.

TOWIAŃSKI ANDRZEJ (1799–1878)

Pisarz filozoficzny.

Ur. 1 stycznia 1799 w Antoszwińciu koło Wilna; syn Jakuba i Izabeli z Pomarnackich. Gimnazjum ukończył w Wilnie w 1815, następnie studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Wileńskiego. W 1818, nie ukończywszy studiów, został rejentem sądu powiatowego wileńskiego, a w 1826 asesorem sądu głównego. Należał do Towarzystwa Antyszubrawców, założonego w 1819 w Wilnie. W 1826 jeździł do Petersburga. 11 maja 1828 podczas modlitwy w kościele w nagłym olśnieniu — jak sam to określał — „ujrzał w duchu" powołanie do Sprawy Bożej, lecz swego trybu życia nie zmienił; dopiero później zaczął szukać w Wilnie zwolenników dla swych poglądów. W 1830 ożenił się z Karoliną Maksówną, córką fabrykanta powozów. W powstaniu listopadowym udziału nie brał. W 1832 porzucił urząd i wyjechał do Petersburga, potem w 1835-1837 wyjeżdżał za granicę, głównie do Karlowych Warów w Czechach. W Dreźnie nawiązał bliższe stosunki z Antonim Edwardem Odyńcem i poznał się z generałem Janem Skrzyneckim. Po śmierci ojca objął w 1837 gospodarstwo w Antoszwińciu. 11 maja 1839 i w lipcu 1840 miał ponowne widzenia. W końcu lipca z żoną i najstarszym synem wyjechał z kraju, pozostawiając na opiece ciotki pięcioro małych dzieci. Do Paryża przybył 15 grudnia, w dniu pogrzebu Napoleona, potem wyjechał do Belgii, gdzie spotkał się ze Skrzyneckim, następnie do Anglii, skąd wrócił do Paryża. W lipcu 1841 nawiązał kontakt z Adamem Mickiewiczem, pozyskał go dla swych poglądów i przy jego pomocy założył paryskie Koło Sprawy Bożej. W maju 1842, wydalony z Francji, wyjechał do Belgii. W październiku 1843 pojechał do Rzymu w celu uzyskania poparcia papieża dla swojej nauki, lecz nie uzyskał audiencji. Wydalony z Państwa Kościelnego, przeniósł się do Szwajcarii. Po wybuchu rewolucji lutowej w 1848 ponownie przybył do Paryża, lecz tu został aresztowany i więziony przez trzy miesiące. Po uwolnieniu przebywał krótko w Awinionie, po czym wrócił do Szwajcarii i osiadł na stałe w Zurychu. Zmarł tam 13 maja 1878.

TWÓRCZOŚĆ

1. Zdarzenie prawdziwe. *Tyg. Wil.* 1820 t. 10 nr 174 s. 285-288. Przedr. S. Pigoń, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

2. Pamiątka ... włościanom antoszwińskim w 1840 r. przed oddaleniem się od nich ofiarowana. Wyd. w książce: T. Canonico: Andrzej Towiański. Turyn 1897.

Przekł. franc.: w książce: T. Canonico: Andrée Towiański.Turyn 1897.

Przekł. włoski: T. Canonico:: Ricordo offerto da A. Towiański ai suoi contadini di Antoszwińcie nel 1840, prima di separarsi da loro. W książce: Andrea Towiański. Rzym 1895.

3. Biesiada z Janem Skrzyneckim dnia 17 stycznia 1841 roku w Brukseli. Facsimile wyd. A. Jełowicki (bez upoważnienia autora). (Wersal) 1842; wyd.

nast.: przedr. pt. Biesiada, pismo A. Towiańskiego z dn. 17 stycznia 1841. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1843 nr 107, 109; przedr. *Pszonka* 1843 oddział 4; przedr. *Rok* 1843 t. 4; przedr. S. Witwicki: Towiańszczyzna wystawiona i aneksami objaśniona. Paryż 1844; toż w: Zbiór pism pomniejszych. T. 1. Lipsk 1878; wyd. osob. Paryż 1844; przedr. P. Semenenko: Towiański et sa doctrine jugé par l'enseignement de l'Église. Paryż 1850 (Biesiada wyd. dat. 1849); tekst zmieniony przez autora, zob. poz. 10 t. 1.

Autograf znajdował się w zbiorach Czartoryskich w Gołuchowie.

Przekł. franc.: pt. Banquet du 17 janvier 1841. *Annales Philosophiques Chrétiennes* 1844 S. III t. 9 nr 52; wyd. osob. Paryż (1844). — P. Semenenko (?), jw. (razem z tekstem pol. i łac.).

Przekł. łac.: P. Semenenko, jw. (razem z tekstem pol. i franc.).

4. Wezwanie do emigracji polskiej z powodu zawieszenia kopii obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej Wileńskiej w kościele Św. Seweryna w Paryżu 8 grudnia 1841. Ogł. pt. Przemówienie w kościele Ś-go Seweryna w Paryżu 8 grudnia 1841. (Paryż 1841). Tekst w redakcji poprawionej, zob. poz. 10 t. 1.

5. Wielki Period. Powst. w Solurze, dat. 27 marca 1844. Z kopii w Muzeum Mickiewicza w Paryżu wyd. S. Pigoń, zob. Wyd. zbior. poz. 3, wyd. 2 Kr. 1922; toż wyd. S. Szpotański: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 3. W-wa 1922.

6. Biesiada z bratem Karolem. Paryż (1845). Przedr. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1846 nr 253; przedr. W. Mickiewicz: Współudział Adama Mickiewicza w Sprawie A. Towiańskiego. T. 2. Paryż 1877; toż wyd. nast. Paryż 1880.

7. Powody, dla których amnestia przyjętą być nie może, przedstawione przez część emigracji polskiej Jego Cesarskiej Mości Aleksandrowi II. Dat. 8 stycznia 1857. Wyd. Paryż 1857. (Tekst w jęz. pol. i franc.; wyd. razem z kilku drobnymi pismami). Przedr. zob. poz. 10 t. 3; przedr. w zbiorze: Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. Cz. 1. Rzym 1898. (Por. Listy i materiały poz. 12).

Pismo podpisał: „W imieniu własnym i części emigracji polskiej Karol Różycki, były pułkownik wojsk polskich". Głównym autorem pisma był niewątpliwie A. Towiański.

8. Do braci udających się do Polski w czasie powstania 1863 r. Dat. Zurych, 28 maja 1863. Ogł. K. Różycki pt. Do Rodaków. Tułacz kończący tułactwo. Paryż 1863 (razem z kilku drobnymi pismami). Przedr. pt. Odezwa A. Towiańskiego do rodaków. *Przegl. Poz.* 1863 t. 36; odb. Poz. 1864 (z uwagami wrogimi A. Ł.); przedr. zob. poz. 10 t. 3.

Przekł. franc.: pt. Salut de la Pologne. Paryż 1864.

9. List do Jego Świętości Piusa IX. Dat. Zurych, 27 grudnia 1868. Przesłany w języku francuskim. Tekst franc. i pol. wyd. zob. poz. 10 t. 2. W skróceniu przedr. S. Pigoń, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

Przekł. włoski: T. Canonico: Scritto di Andrea Towiański a Pio IX. Rzym 1878. (Wręczone kardynałom przed konklawe po śmierci Piusa IX); przedr. w skróceniu *L'Azione* 1914, sierpień (przy okazji konklawe).

10. Pisma. T. 1-3. Powst. 1841-1878. Wybór wyd. pt. Extraits des écrits sur l'église, adressés par Towiański aux Italiens serviteurs de l'Oeuvre de Dieu de 1855 à 1860. Turyn 1879; całość wyd. Turyn 1882 jako poszczególne pisma lub ich zespoły w osobnych odbitkach nr 1-193 o oddzielnej paginacji, do nich dodana kartka pt. Notka o udzieleniu pism Sprawy. Turyn 1883.

Zawartość: przemówienia, odezwy, listy, odpowiedzi, noty, notatki, listy do znajomych i do rodziny oraz zapisane przez rozmówców lub uczestników spotkań treści, noty i wyjątki z rozmów, pamiątki zebrań, kartki „naprędce kreślone lub dyktowane", wszystko „przez samegoż autora przejrzane i własnoręcznie podpisem stwierdzone, a nareszcie z polecenia i według wskazówek jego uporządkowane"; m in. w t. 1: poz. 3, 4 oraz list do papieża Grzegorza XVI, dat. 25 października 1843; w t. 2: poz. 9 oraz Noty z kilku rozmów z Józefem J. (o poezji i jej zadaniach); w t. 3: poz. 7, 8 oraz listy: do Feliksa N. z powodu wypadków zaszłych w Warszawie w lutym 1861 roku; do cesarza Aleksandra II, dat. 27 lipca 1863; do cesarza Napoleona III, dat. 28 marca 1866; do cesarzowej Eugenii, dat. 24 lutego 1868; do króla Wiktora Emmanuela II, dat. 23 września 1870.

„W imieniu wszystkich upoważnionych współwydawców" przedmowę podpisali S. Falkowski i K. Baykowski.

Wyd. nast.: fragm. przedr. A. Begey: André Towiański et Israël. Actes et documents (1842-1864). Rzym 1912. Ponadto drobne przedruki w pismach towiańczyków: K. Baykowskiego, A. Begey, T. Canonico i in.

Rkpsy Towiańskiego znajdują się głównie w Archiwum Sprawy w Turynie, niektóre również w Muzeum Mickiewicza w Paryżu. Rkpsy, które się znajdowały w Muzeum w Raperswilu, przewiezione do Bibl. Nar., zostały zniszczone w 1944.

Wykaz autografów w Muzeum Mickiewicza w Paryżu podaje L. Płoszewski:

Przegląd pism i not Towiańskiego z lat 1841-8. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25) s. 352-357.

Ok. 20 przemówień, objaśnień, notat i pism oraz ponad 100 listów z rękopisów znajdujących się w Muzeum Mickiewicza w Paryżu ogł. wcześniej W. Mickiewicz: Współudział Adama Mickiewicza w Sprawie Andrzeja Towiańskiego. T. 1-2. Paryż 1877 i wyd. nast. Głównie o tym wydaniu pisali wydawcy Pism „uporządkowanych przez autora", kiedy w przedmowie swej podkreślali, że inne pisma, „wbrew woli a pod imieniem jego (Towiańskiego) bezprawnie w drukach i rękopisach szerzone były".

Pisma i przemówienia z 1842-1844, zachowane w rękopisie S. Zana, ogł. W. Nehring: Wyciągi z rękopisu Stefana Zana. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 4 (1890).

Przekł. franc.: W. Szerlecka: Quelques écrits d'André Towiański. Supplément à: Un Saint des temps modernes. Paryż 1912; Deuxième supplément. Paryż 1916. — A. Begey: (Kartki pt.) Fragments. Rzym 1913.

Przekł. włoskie: T. Canonico: Fragm. w książce, jw. poz. 2. — (Wybór pt.) Armonie di vita cristiana nelle relazioni fra l'uomo e la donna. Turyn 1912. — (Wybór pt.) Lo Stendardo dell' Opera di Dio. Turyn 1912.

Wydania zbiorowe

1. Pisma. T. 1-3. Turyn 1882. (Zob. Twórczość poz. 10).

2. Pisma wybrane. (T. 1-2). Wybór, układ i przypisy A. Boleskiego. W-wa-Kr. 1920.

Zawartość: (podtyt. t. 1): Ogłoszenie Sprawy Bożej. Polska — Naród—Sługa Boży. Z doświadczeń i przeżyć; (podtyt. t. 2): Kościół Chrystusowy. Izrael. Sztuki piękne. Listy. Urywki. — Wyd. oparte na wyd. Turyn 1882.

3. Wybór pism i nauk. Oprac. S. Pigoń. Kr. (1920) *BN* I, 8; toż wyd. 2 przejrzane i rozszerzone Kr. 1922.

Zawartość: m. in. Twórczość poz. 1, 3 (Biesiada — tekst pierwotny), 4, 7, 8 (w skróceniu), 9. — W wyd. 2 m. in. również poz. 5 oraz fragm. pt. Sztuki piękne.

Listy i materiały

1. Do cześnika wiłkomirskiego, nie dat. Facsimile ogł. W. C.: Autograf Towiańskiego. *Kwart. Literacki* 1910 t. 3 s. 127.

2. Do A. Mickiewicza i innych osób, m. in. papieża Grzegorza XVI z 1843 i Rotszylda z 1843 i 1844 (w przekł. pol.), razem ponad 100 listów z 1841-1845. Ogł. W. Mickiewicz: Współudział Adama Mickiewicza w Sprawie Andrzeja Towiańskiego. T. 1-2. Paryż 1877 i wyd. nast. (Tu również przemówienia, notaty, zdania itp.).

Autografy ponad stu listów do Mickiewicza w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 678.

3. Do A. Mickiewicza 3 notatki z 1841 i list z 1845. Ogł. W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 3. Poz. 1894.

4. Do J. A. Rama 4 listy z 1842-1845 i 2 listy do Rotszylda z 1843. Ogł. F. Rawita-Gawroński: Andrzej Towiański i Jan Andrzej Ram. *Pam. Lit.* R. 9 (1910); odb. Lw. 1911. Te same listy w jęz. franc. ogł. A. Begey: André Towiański et Israël. Actes et documents (1842-1864). Rzym 1912.

5. Do A. Mickiewicza, A. Chodźki i innych osób z 1842-1845. Ogł. S. P. Koczorowski: Nieznane listy A. Towiańskiego. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25).

6. Do K. Deybel z 1845. Ogł. J. Kallenbach: Towianizm na tle historycznym. *Przegl. Powsz.* 1924 t. 163 - 1926 t. 170; odb. Kr. 1926.

7. Do K. Balińskiego z 22 grudnia 1856. Ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1878 s. 129.

8. Do L. de Carmagnola z lipca 1859. Z Pism tomu 3 przedr. A. Begey: Fra Luigi da Carmagnola (1857-1859). Turyn 1910. (Tamże przekł. włoski).

9. Do F. Różańskiego 3 listy z 1865-1866. Ogł. F. Różański: Andrzej Towiański, jego cele polityczne i socjalna religia. Poz. 1882.

10. Do F. Jarońskiego z 1866. Ogł. Z. W. *Pam. Koła Kielczan.* T. 5. Kielce--W-wa 1933.

11. Do W. Zaborowskiej 3 listy z 1869--1872. Ogł. K. Wojciechowski: Towiańczycy między sobą. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 1.

12. Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. Cz. 1-2. Rzym 1898-1899; cz. 3. Kr. 1899.

W cz. 1 m. in. Twórczość poz. 7. — Cz. 3 zawiera przekłady na język polski tekstów francuskich z cz. 1-2.

13. T. Canonico: Testimonianze di Italiani su Andrea Towiański. Rzym 1903.

14. E. Bournier i A. Begey: Quelques actes et documents concernant André Towiański et la France. Reims 1905.

15. Pisma odnoszące się do Towiańskiego. 5 części. Rkps Ossol. sygn. 2930/I.

Bibliografię podają: M. Bersano Begey: Vita e pensiero di Andrea Towiański (1799-1878). Mediolan 1918. — S. Pigoń: Wstęp do wyd.:

Wybór pism i nauk. Kr. (1920) *BN* I, 8, i wyd. nast. — A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

Monografie: T. Canonico: Andrea Towiański. Rzym 1895; przekł. franc. Turyn 1897; przekł. pol. K. Baykowskiego. Turyn 1897. — M. Bersano Begey: Vita e pensiero di Andrea Towiański (1799-1878). Mediolan 1918. [Rec.: *Pochodnia* 1919 t. 1 nr 6]. — S. Szpotański: Andrzej Towiański, jego życie i nauka. W-wa 1938.

„Ha!!! Otóż jestem nareszcie". *Pszonka* III (1841) półarkusz 11/12. — Baraszki, a na ten raz przypisy do powyższego artykułu. Tamże. — R. Jeliński: Paraliżowanie sprawy Polski, czyli proroctwo Imci Pana Andrzeja Towiańskiego. Poitiers 1842. — Albrecht, Vintras, Towiański, czyli prorocy 1842 roku. *Pszonka* IV (1842) półarkusz 3/4; przedr. pt. Mesjanizm, czyli prorocy XIX wieku. Albrecht, Vintras, Towiański. *Album Pszonki*. Paryż 1845; fragm. przedr. B. Baczko: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Dokumenty i pisma. W-wa 1954. — (Biesiada, przedr. i omówienie). *Pszonka* IV (1842) półarkusz 11/12. — Prorok. *Narodowość* 1842 cz. 3 s. 3. — Towiański. *Przyj. Ludu* 1842/43 nr 18. — Towiańszczyzna — adres. *Pszonka* IV (1842) półarkusz 1/2. — A. Mickiewicz: L'Église officielle et le messianisme. Cours de la littérature slave du Collège de France 1842-1843. Cz. 1-2. Paryż 1845 i wyd. nast.; przekł. pol. pt. Kurs trzecioletni (1842-1843) literatury słowiańskiej. Paryż 1844; Kurs czwartoletni ... Paryż 1844 i wyd. nast. — J. M. (Moraczewski?): Ogólny zarys nauki Towiańskiego. *Rok* 1843 t. 4 s. 47-55. [Rec.: A. Mosbach. *Tyg. Lit.* 1844 nr 16]. — Sekta Towiańskiego. *Noworocznik Demokratyczny* 1843 s. 187-198; przedr. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25) s. 352-357. — W. Golembiowski: Mickiewicz odsłoniony i towiańszczyzna. Paryż 1844. [Polemika: W. Cybulski: Mickiewicza moralne i poetyckie stanowisko. *Rok* 1845 z. 8; Rec.: *Demokrata Pol.* 1844/45 t. 7]. — S. Witwicki: Towiańszczyzna wystawiona i aneksami objaśniona. Paryż 1844; przedr. w: Zbiór pism pomniejszych. T. 1. Lipsk 1878. [Rec.: Kronika. *Trzeci Maj* 1844 nr 14/15]. — F. Wrotnowski: Towianizm. Paryż 1844. — Towiańszczyzna. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1844/45 nr 206. — K. Libelt: Filozofia i krytyka. T. 1. Poz. 1845 i wyd. nast. — B. Trentowski: Rzecz dotycząca się towiańszczyzny. Ułomek z Teozofii. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1845 z. 3. — Towiańszczyzna. Dodatek do wywodu słownego. Bruksela 1845. —

Melvesin: L'Homme de l'époque. Paryż 1848. — W. Wielogłowski: Emigracja polska wobec Boga i narodu. Wr. 1848 s. 147. — Nieco o towiańszczyźnie. *Dzien. Nar.* 1848 s. 1434. — P. Semenenko: Towiański et sa doctrine jugé par l'enseignement de l'Église. Paryż 1850; streszcz. pol. *Przegl. Poz.* 1858 s. 188-203. — G. Scovazzi: Sull'Opera di Dio che fa Andrea Towiański. Espansione. Powst. 1855 (jako raport dla władz kościelnych w Turynie). Wyd. Turyn 1864; wyd. nast. Turyn 1890; przekł. pol. pt. O Sprawie Bożej, którą czyni Andrzej Towiański. Świadectwo złożone w arcybiskupstwie turyńskim. Kr. 1890. — E. Duński: Listy (1848-1856). Wyd. A. Begey i J. Komenda. Turyn 1915. —*** (J. Komierowski): Moje stosunki z Towiańskim i towiańczykami. Paryż 1856. — J. Klaczko: Adres uczniów Towiańskiego do cesarza Aleksandra. *Wiad. Pol.* (Paryż) 1857, 19 i 26 września; przedr. w zbiorze: Roczniki polskie. T. 1. Paryż 1865. — Towiańczycy zrzucili maskę. *Demokrata Pol.* 1857, 20 listopada. — Sekta Towiańskiego. *Przegl. Rzeczy Pol.* 1857, 29 listopada. — (J. Koźmian): Przeciw błędom A. Towiańskiego. Kazanie o. Piotra Semenenki miane w Paryżu dn. 4 października r. b., przypisami objaśnione. *Przegl. Poz.* 1858 t. 25. — M. Budzyński: Wspomnienia z mojego życia. T. 1. Poz. 1860. — X. Y. Z. (H. Kamieński): Zwolennicy Towiańskiego. *Prawda* 1861 nr 1-2. — (J. Klaczko): Korespondencja Mickiewicza. Studium. Paryż 1861. — E. Fontille: Adam Mickiewicz, sa vie et sa croyance. Paryż 1862; przekł. pol. pt. Adam Mickiewicz. Rys biograficzny złożony ze wspomnień i wyrażeń. Kr. 1863. — A. Ł.: Odezwa A. Towiańskiego do rodaków, z objaśnieniami. *Przegl. Poz.* 1863 t. 36; odb. Poz. 1864. —

T. Canonico: I tempi attuali e la missione di Andrea Towiański. Lettura fatta il 20 marzo 1866. Turyn 1866; wyd. nast. Turyn 1895; przekł. pol. w zbiorze: Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. Cz. 2. Rzym 1899. — A. Małecki: Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła w stosunku do współczesnej epoki. T. 2. Lw. 1867; wyd. 2 t. 3. Lw. 1881; wyd. 3 t. 3. Lw. 1901. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — B. K. Małachowska: Pamiętniki 1830-1870. Ogł. J. Freilich. *Przew.*

Nauk. i Lit. 1919. — L. Siemieński: Religijność i mistyka w życiu i poezjach Adama Mickiewicza. Kr. 1871. — C. Pieniążek: Mesjanizm i towiańszczyzna w ogólnym zarysie. *Tydzień* 1875/76 t. 3 nr 9-32; wyd. osob. Lw. 1877. — W. Mickiewicz: Współudział Adama Mickiewicza w Sprawie A. Towiańskiego. Listy i przemówienia. T. 1-2. Paryż 1877; wyd. nast. Paryż 1880. [Rec.: P. Chmielowski: Towiański i Mickiewicz. *Ateneum* 1879 t. 1]. — Nekrologi: *Corriere della Sera* 1878, ? maja; *L'Unità Cattolica* 1878, 26 maja; *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 4; *Strzecha* 1878 s. 314; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878.* T. 2. Poz. 1879. — A. G. Bem: Andrzej Towiański. (Wspomnienie). *Przegl. Tyg.* 1878 nr 22-25; przedr. w: Studia i szkice literackie. W-wa 1904. — G. A. Garberoglio: Andrea Towiański, l'uomo dell'epoca. *Rivista Subalpina* 1878 nr 47. — Borzywoj (W. Korotyński): Andrzej Towiański. *Tyg. Powsz.* 1878 nr 24-25. — P. Chmielowski: Towiański i Mickiewicz. *Ateneum* 1879 t. 1. — A. Falkowski: Wspomnienia z roku 1848 i 1849. Poz. 1879. — W. Makuszew: A. Towianskij, jego żizń, uczenije i posledowatieli. (Po nowym istocznikam). *Russkij wiestnik* 1879 t. 139, 141, 143; wyd. osob. b. m. 1879. — E. T. Massalski: Pamiętniki. Powst. przed 1879. Fragm. pt. Z pamiętników (1799-1824). Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. —

W. Makuszew: Uczenije A. Towianskogo prieimuszczestwienno socialno-politiczeskoje. *Sławianskij jeżegodnik* 1882.— F. Różański: A. Towiański, jego cele polityczne i socjalna religia. Poz. 1882. — Notka o udzieleniu pism Sprawy. Turyn 1883. (Por. Twórczość poz. 10). — W. Zawadzki: Ludwik Nabielak. Biografia na tle historycznym z autentycznych dokumentów. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885 z. 9; wyd. osob. Lw. 1886. — P. Chmielowski: Adam Mickiewicz. Zarys biograficznoliteracki. T. 2. W-wa 1886; wyd. 3 W-wa 1901. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — M. Ursin (M. Zdziechowski): Mickiewicz i Słowackij pod wlijanijem Towianskogo. W książce: Oczerki iz psichołogii sławianskogo plemieni. Sławianofiły. Petersb. 1887; toż w jęz. pol. pt. Mesjaniści i słowianofile. Kr. 1888. — Z. S. Feliński: Trzej wieszczowie nasi wobec Kościoła. List otwarty do pana Mariana Zdziechowskiego. *Świat* 1888 s. 381-384; odb. Kr. 1889. — M. Motty: Przechadzki po mieście. Cz. 1. Poz. 1888; wyd. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — W. Nehring: Nieznane szczegóły z nauki A. Towiańskiego. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888). — P. Chmielowski: Juliusz Słowacki towiańczykiem. W: Studia i szkice do dziejów literatury polskiej. Seria II. Kr. 1889. — W. Kozłowski: A. Towiański. *Kur. Lw.* 1890 nr 183. — W. Nehring: Wyciągi z rękopisu Stefana Zana zawierające pisma i przemówienia A. Towiańskiego. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 4 (1890). — Adam Towiański: List o ojcu. *Kraj* 1890 nr 27. — K. Baykowski: Znad grobu. Kr. 1891; wyd. 2 pomnożone. Kr. 1903. — R. Pilat: Wyjątki z listów Jana Koźmiana z lat 1841 i 1842 o towiańszczyźnie i Mickiewiczu. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 5 (1891). — P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. — W. Bugiel: Artykuł Adama Mickiewicza w Revue des Revues. *Prawda* 1894 nr 42-43. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 3. Poz. 1894. — P. Smolikowski: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2. — W. J.: O Towiańskim. *Kraj* 1896 nr 32. — Z. S. Feliński: Pamiętniki. Cz. 1. Kr. 1897 s. 239-255. — F. Hösick: Życie Juliusza Słowackiego na tle współczesnej epoki (1809-1849). Biografia psychologiczna. T. 3. Kr. 1897.— J. Kallenbach: Towiańszczyzna. W książce: Adam Mickiewicz. T. 2. Kr. 1897; wyd. 4 Lw. 1926. — Kilka aktów i dokumentów odnoszących się do działalności A. Towiańskiego. T. 1-2. Rzym 1898-1899. — W. Kozłowski: Mickiewicz a Towiański. *Tydzień* (dod. *Kur. Lw.*) 1898 nr 23. — Kronika. Towianizm. *Życie* 1898 nr 23. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — I. Strzemiński: Towiański i mesjanizm. *Tyg. Pol.* 1899 nr 51; 1900 nr 1. — A. Begey: L'incontro di due grandi: A. Mickiewicz — A. Towiański. Bergamo 1900. — J. Bystrzycki: A. Towiański i jego doktryna. *Spr. gimn. w Jaśle.* Jasło 1900 i odb. — H. Struve: Charakter narodowy filozofii polskiej. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 2; toż w: Historia filozofii w Polsce na tle ogólnego rozwoju życia umysłowego. Z. 1. W-wa 1900. — A. Lange: Tołstoj i Towiański. Powst. ok. 1900. Rkps Ossol. sygn. 7203/II t. 29 (Papiery Wysłouchów).

J. Mazurkiewicz: Andrzej Towiański. Studium psychologiczne. W-wa 1901; wyd. nast. Łódź 1904. [Rec.: A. Lange: A. Towiański. *Wędrowiec* 1901 nr 49; A. Niemojewski: Felieton. Andrzej To-

wiański. *Głos* 1901 nr 44; *Kraj* 1901 nr 39; A. Lange: O A. Towiańskim. *Wędrowiec* 1902 nr 1; K. Jarecki: Kilka uwag z powodu książki p. Mazurkiewicza pt. A. Towiański. Rzym 1903; A. Brückner. *Książka* 1905 s. 187-188, 436]. — W. Makowski: Andrzej Towiański. *Głos* 1902 nr 16. — (T. Canonico): Testimonianze di Italiani su Andrea Towiański. Rzym 1903. — A. Baumfeld: Andrzej Towiański. Dwa odczyty. *Odrodzenie* 1904; odb. Lw. 1904. — A. Baumfeld: O towiańszczyźnie słów parę. *Słowo Pol.* 1904 nr 496. — K. Jarecki: Śp. K. Baykowski i towianizm. *Słowo Pol.* 1904 nr 476, 496. — J. Tretiak: Juliusz Słowacki. T. 1-2. Kr. 1904. — A. Drogoszewski: Z biegącej fali. (Współczesne głosy o Towiańskim). *Ogniwo* 1905 nr 37. — Z. Wasilewski: O ton w poezji i w życiu. Z dziejów towianizmu. W: Śladami Mickiewicza. Szkice i przyczynki do dziejów romantyzmu. Lw. 1905. — Z. Wasilewski: Stosunki Goszczyńskiego ze Słowackim. W książce, jw.; przedr. w: Seweryn Goszczyński. Szkice literackie. Poz. 1923. — W. Makowski: Mickiewicz, Słowacki i Towiański. W książce: Godzina pogardy. Wil. 1906. — J. Sarrazin: Les grands poètes romantiques de la Pologne. Paryż 1906. — A. Baumfeld: Poglądy towianizmu na sprawę polską. *Prawda* 1907 nr 42. — R. Kostro: Biskup katolicki o Towiańskim. *Biesiada Pol.* 1907 nr 2; *Lechita* 1907 nr 1. — M. Kridl: Stosunek Mickiewicza do Lamennais'go w epoce towianizmu. W-wa 1907. — H. Mościcki: Wspomnienie o Towiańskim. *Bibl. Warsz.* 1907 t. 1. — J. G. Pawlikowski: Źródła i pokrewieństwa towianizmu i mistyki Słowackiego. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) - R. 7 (1908); fragm. przedr. w książce: Studiów nad Królem Duchem część pierwsza: Mistyka Słowackiego. W-wa 1909. — S. Puławski. *Enc. kościelna.* T. 29 (1907). — Z. Wasilewski: Do Waterloo. Z praktyk religijnych towianizmu. W książce: Od romantyków do Kasprowicza. Studia i szkice literackie. Lw. 1907; przedr. w: Seweryn Goszczyński. Szkice literackie. Poz. 1923. — Z. Wasilewski: Kolęda polska sprzed 50 lat. W książce: Od romantyków do Kasprowicza. Lw. 1907. — K. Wojciechowski: Towiańczycy między sobą. *Pam. Lit.* R. 6 (1907). — A. Baumfeld: Andrzej Towiański i towianizm. Zarys chwili i postaci. Kr. 1908 [Rec.: J. Adamowicz. *Witeź* 1908 z. 9; J. Kotarbiński. *Kur. Warsz.* 1908 nr 156; L. S. (Skoczylas). *Eleusis* 1908 s. 234-240]. — J. Tretiak: Towiański Andrzej. *Sto lat myśli pol.* T. 4 (1908). — A. Baumfeld: „Niebo" i „ziemia" w mesjanizmie polskim. *Świat* 1909 nr 16. — M. Kridl: Mickiewicz i Lamennais. W-wa 1909. — J. Zmitrowicz: Do źródeł natchnienia i mocy. *Prąd* 1909 nr 7/8. [Polemika: J. Kaźmierczak. Tamże nr 9; J. Zmitrowicz. Tamże nr 9]. — A. Baumfeld: Polska myśl mesjanistyczna. W-wa 1910. [Rec.: W. M. Borowski. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 2 s. 182-184; J. U. *Przegl. Powsz.* 1910 t. 107 s. 431-432]. — A. Begey: Tancredi Canonico nelle sue relazioni con A. Towiański. (Streszcz. odczytu). *Bolletino della Biblioteca Filosofica* 1910 nr 10; wyd. osob. pt. Delle relazioni di S. E. T. Canonico con A. Towiański. Turyn 1910. — F. Rawita-Gawroński: Andrzej Towiański i Jan Andrzej Ram. *Pam. Lit.* R. 9 (1910). — W. C.: Autograf Towiańskiego. *Kwart. Litewski* 1910 t. 3. — S. Brzozowski: Filozofia romantyzmu polskiego. Powst. przed 1911. Ogł. *Tyg. Lit.* (dod. do *Kur. Lw.*) 1921; wyd. osob. Lw. 1924 *Bibl. Tęczowa* nr 11; wyd. nast. Rzym 1945. — A. Begey i A. Favero: S. E. Monsignor arcivescovo L. Puecher Passavalli. Turyn 1911. — M. Gozdawa (W. Gizbert Studnicki): Kilka dat z życia A. Towiańskiego. *Kwart. Litewski* 1911 t. 5 i nadb. — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — A. Begey: André Towiański et Israël. Actes et documents (1842-1864). Rzym 1912. [Rec.: S. Szpotański. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 1]. — J. Bystrzycki: Krasiński a Kajsiewicz. *Spr. II Szkoły Realnej w Kr. za r. 1911/12*; toż: *Księga pam. ... Z. Krasińskiego*. T. 2. Lw. 1912. — F. Gabryl: Andrzej Towiański. *Ateneum Kapłańskie* 1912 t. 7 nr 4; przedr. w: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W-wa 1914. [Rec.: A. Brykczyński: Kilka uwag z powodu artykułu ... *Ateneum Kapłańskie* 1912 t. 8; odb. Częstochowa 1912]. — F. Rawita-Gawroński: Echa towianizmu we Włoszech. *Świat* 1912 nr 35. — W. Gomulicki: Towianizm prawdziwy. *Świat* 1912 nr 40. — J. Kleiner: Zygmunt Krasiński. Dzieje myśli. T. 1-2. Lw. 1912. — (A. Niemojewski?): O Towiańskiego. *Myśl Niepodległa* 1912 nr 224. — T. Olejniczak: Towiański ojcem modernistów włoskich. *Gaz. Kościelna* 1912 nr 28. — P. Smolikowski: Towianizm i Towiański. *Myśl Katolicka* 1912 nr 26-30; odb. pt. Przesłaniec modernizmu. Andrzej Towiański. Częstochowa 1912. — W. Szerlecka: Un Saint des temps modernes. Paryż 1912. — M. Zdziechowski: Mickiewicz i Towiański. W książce: Wizja Krasińskiego. Ze studiów nad literaturą i filozofią polską. Kr. 1912. — S. B. Cesan: Andrea Towiański. *Fede e Vita* 1913 nr 9-10. — F. Gawroński: Apostoł towianizmu. *Gaz.*

Lw. 1913 nr 273-275. — W. Lutosławski: Volonté et liberté. Paryż 1913. — O. Premoli: Andrea Towiański (1799-1878) contributo alla storia del misticismo contemporaneo. *Scuola Cattolica* 1913, lipiec; odb. Mediolan 1913; wyd. 2 Rzym 1914. — F. Strowski: André Towiański. *Revue des Cours et Conférences* 1913, 20 stycznia. — F. Strowski: Un Messie sous Louis Philippe. *Le Temps* 1913, 18 stycznia. — J. Pelczar: Pius IX a towianizm i A. Mickiewicz. *Mies. Kościelny* 1914 t. 11 z. 61. — S. Pigoń: „Biesiada" A. Towiańskiego (i jej komentarz w IV kursie „Prelekcji paryskich" A. Mickiewicza). *Bibl. Warsz.* 1914 t. 1; przedr. w książce: Z epoki Mickiewicza. Lw. 1922. — M. Zdziechowski: Pesymizm, romantyzm a podstawy chrześcijaństwa. T. 2. Kr. 1914. — X.R.A. *Podręczna enc. kościelna.* T. 39/40 (1914). — M. Bersano Begey: Di taluni critici del towianesimo. *Coenobium* 1915, styczeń. — J. Komenda: Wstęp do wyd. książki: E. Duński: Listy (1848-1856). Turyn 1915. — F. Momigliano: Mazzini, Mickiewicz e Towiański. *Nuova Antologia* 1915, 1 czerwca. — S. Pigoń: Do dziejów wydania „Biesiady" Towiańskiego. Dwa listy ks. P. Semeneńki. *Pam. Lit.* R. 14 (1916). — S. Bridget: Andrea Towiański e l'anima della Polonia. *Bilychnis* 1917, maj-czerwiec. — W. Bojomir (W. Mileski, Muttermilch): Idee towianizmu w związku z chwilą obecną. W-wa 1918. — M. Zdziechowski: Towiański i X. Duński. *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* T. 6 (1915/1918). — Z. Gąsiorowska: Służba narodowa w „Sprawie" A. Towiańskiego. Kr. 1918 *Prace Hist.-Lit.* nr 10. [Rec.: J. Ujejski: Geniusz religijny. *Rok Pol.* 1918 nr 10; S. Cywiński: Na marginesie nowej książki o Towiańskim. *Sprawa* 1919 nr 4; J. Kleiner. *Tyg. Ilustr.* 1919 nr 32]. —

J. Freilich: Oprac. wyd.: Generałowej Benigny Kazimierzowej Małachowskiej pamiętniki. 1830-1870. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919. — Jednacz: Sprawa żydowska w oświetleniu mesjanizmu polskiego. (Poglądy Towiańskiego, Mickiewicza, Cieszkowskiego i Hoene-Wrońskiego). *Pochodnia* 1919 nr 3. — A. Boleski (Baumfeld): Oprac. wyd.: Pisma wybrane. (T. 1-2). W-wa-Kr. 1920. — S. Pigoń: Oprac. wyd.: Wybór pism i nauk. Kr. (1920) *BN* I, 8; toż wyd. 2 Kr. 1922. — S. Szpotański: A. Mickiewicz i jego epoka. T. 1-3. W-wa-Kr. 1921-1922. — M. Zdziechowski: Andrzej Towiański. *Polska filozofia narodowa.* Kr. 1921. — S. Pigoń: Ks. E. Duński, sługa „Sprawy Bożej" Towiańskiego. W książce: Z epoki Mickiewicza. Studia i szkice. Lw. 1922. — S. Pigoń: Zręby „Sprawy Bożej". Źródła i pokrewieństwa kilku idei podstawowych towianizmu. Tamże. [Rec.: M. Kridl. Krytyka i krytycy. W-wa 1923]. — S. Tync: Rehabilitacja towiańszczyzny. *Głos Pomorski* 1922 nr 108. — J. Kallenbach: Rozmowa o Towiańskim. W książce: Adam Mickiewicz. T. 2. Lw. 1923; toż wyd. nast. Lw. 1926. — S. Kamiński: Z powodu wydania dzieł Towiańskiego. *Przegl. Katolicki* 1923 nr 14. — M. Bersano Begey: Mickiewicz e Towiański. *Rivista di Cultura* 1924 t. 10. — J. Kallenbach: Towianizm na tle historycznym. *Przegl. Powsz.* 1924 t. 163 - 1926 t. 170; odb. Kr. 1926. [Rec.: S. Pigoń. *Ruch Lit.* 1926 nr 10; Z. Szmydtowa. *Pam. Lit.* R. 24 (1927) s. 479-482]. — S. P. Koczorowski: Nieznane listy A. Towiańskiego. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25). — J. G. Pawlikowski: Układ pism Towiańskiego podług ich treści. Tamże. — S. Pigoń: Chrystologia A. Towiańskiego. *Kwart. Teolog.* 1924 i odb.; przedr. w książce: Na wyżynach romantyzmu. Studia historycznoliterackie. Kr. 1936. — L. Płoszewski: Przegląd pism i not Towiańskiego z lat 1841-1848. *Pam. Lit.* R. 21 (1924/25). — M. Bersano Begey: A. Towiański. Lo spirito e l'azione. Turyn 1925. — Z. Klarnerówna: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800-1848. W-wa 1926. — J. Kleiner: Geneza pojęcia „tonu" w nauce Towiańskiego. *Ruch Lit.* 1926 nr 2. — W. Mickiewicz: Moja matka. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 19 nr 54-56. — S. Pigoń: Adoracja Towiańskiego. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 16 nr 46-47; przedr. w książce: Wśród twórców. Kr. 1947. — S. Pigoń: Program moralny towianizmu. *Nasze Drogi* 1926 nr 3. — J. Ujejski: Wielcy poeci 1848 roku. (Mickiewicz, Słowacki, Krasiński, Norwid). W-wa 1926. — K. Czapiński: Teatr klerykalny. S. Goszczyński i A. Towiański skonfiskowani w wolnej Polsce. *Robotnik* 1927 nr 52. — J. Kleiner: Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 4. W-wa 1927. — J. Kleiner: System Towiańskiego. *Przegl. Filoz.* 1927 z. 4. — S. Pigoń: Seweryn Goszczyński w sporze z kołem „Sprawy". Kartka z dziejów towianizmu. *Przegl. Współcz.* 1928 t. 25 nr 72-73. — J. Ujejski: Naundorf, Vintras i towiańszczyzna. *Pam. Lit.* R. 25 (1928). [Rec.: S. Pigoń: Słowo o stosunkach A. Towiańskiego z Vintrasem. *Pam. Lit.* R. 25 (1928)]. — A. Towiańskiego życie pogrobowe. *Przegl. Tyg. Życia Kult. i Obyczajowego dod. Słowa* 1928 nr 20. — A. Begey: U źródła. Wspomnienia o A. Towiańskim. *Przegl. Współcz.* 1929 t. 29 nr 86 i odb. — A. Dziembowska: Towiański i najważniejsze wpływy na

niego oddziałujące. W: Zagadnienie zła u Słowackiego. Poz. 1929. — R. Pollak: Polonika włoskie. *Przegl. Współcz.* 1929 t. 28 nr 81. — Z. Szmydtowa: Towianizm we Włoszech. *Myśl Nar.* 1929 nr 2-3. —

O towianizm. Do redaktora „Wiadomości Literackich". *Wiad. Lit.* 1929 nr 31. — M. Bersano Begey: W obronie Towiańskiego. *Wiad. Lit.* 1930 nr 1. — A. Boleski (Baumfeld): Osobistość A. Towiańskiego. *Wiad. Lit.* 1930 nr 2. — T. Boy Żeleński: Brązownicy. W-wa 1930; przedr. w książce: O Mickiewiczu. W-wa 1949. (Tu m. in. artykuły ogł. w *Wiad. Lit.* 1929 nr 25, 46). — jam.: Przegląd prasy. Ksawera Deybel i Towiański. *Wiad. Lit.* 1930 nr 5. — M. Janik: Towiańczycy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1930 t. 34 nr 99 i odb. — M. Dzikowski: Wystawa jubileuszowa Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 9-20 X 1929 r. *Źródła Mocy* nr 7 (1931). —

J. Kleiner: Polska mistyka romantyczna wobec koncepcji paralelizmu światów. *Księga pam. Pol. Tow. Filol. 12 II 1904 - -12 II 1929.* Lw. 1931; przedr. w książce: W kręgu Mickiewicza i Goethego. W-wa 1938. — A. Kulwieć: Kilka szczegółów z życia A. Towiańskiego. *Na dziesięciolecie Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy 1920-1930.* Bydgoszcz 1931. — F. Manthey: Polscy myśliciele. Dzieje myśli filozoficznej w Polsce w czasach nowszych. 5. Andrzej Towiański. *Mies. Diecezji Chełmińskiej* 1931 nr 6; odb. Pelplin 1931. — S. Pigoń: Kiedy Słowacki poznał Towiańskiego? *Tyg. Ilustr.* 1932 nr 23; przedr. w książce: Na wyżynach romantyzmu. Kr. 1936. — S. Pigoń: Towiański na Litwie. *Przegl. Współcz.* 1932 nr 125-126 i odb. — S. Pigoń: Wstęp do książki: A. Mickiewicz: Dzieła wszystkie. T. 11. W-wa (1933); odb. pt. Adam Mickiewicz w Kole Sprawy Bożej. W-wa 1932. [Rec.: J. Krzyżanowski. *Roczn. Lit.* 1932; K. Koniński. *Przegl. Współcz.* 1933 t. 46 nr 137]. — S. Wasylewski: Pod wpływem Mistrza Andrzeja. Z dziejów warszawskiego towianizmu. *Wiad. Lit.* 1932 nr 17. — S. Wasylewski: Zygmunt Noskowski towiańczykiem. *Wiad. Lit.* 1932 nr 24. — H. Więckowska: Z propagandy towianistycznej w Towarzystwie Demokratycznym Polskim. Na marginesie nieznanego listu Juliusza Słowackiego. *Przegl. Współcz.* 1933 t. 46 nr 135/136. — W. Charkiewicz: Mistrz Andrzej i matka Makryna. *Wiad. Lit.* 1934 nr 18; Od Towiańskiego do ... Dejblówny. Tamże nr 43; O rodowód duchowy mistrza Andrzeja. Tamże 1935 nr 17. [Rec.: K. Mężyński: Towiański makrynizowany. *Pion* 1934 nr 23; O towianizmie i Towiańskim. *Wolnomyśliciel Pol.* 1934 nr 3; W. Horoszkiewiczówna: O bezstronną opinię o Towiańskim. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 10-11; K. Krobicki: Około Towiańskiego. Tamże nr 3; S. Telega: Dwa oskarżenia. Tamże nr 7; W. Charkiewicz. Tamże nr 12; R.: Jeszcze o „świętym" Andrzeju Towiańskim. *Wolnomyśliciel Pol.* 1934 nr 16]. — Z. K.: Pamiątki religijne po A. Towiańskim w Bydgoszczy. *Przegl. Bydgoski* 1934 nr 1-2. — W. Horoszkiewiczówna: Andrzej Towiański, ale który? *Przegl. Współcz.* 1935 t. 53 nr 156 i odb. — E. Krakowski: Adam Mickiewicz, philosophe mystique, les sociétés secrètes et le messianisme européen après la révolution de 1830. Paryż 1935. [Rec.: J. Braun: Na manowcach towiańszczyzny. *Zet* 1935 nr 8]. — H. Lukrec: Jan Wł. Dawid o A. Towiańskim. *Tyg. Ilustr.* 1935 nr 3. — A. Madej: Ku źródłom idej. *Mies. Lit. i Sztuki* 1935 nr 3. — S. Pigoń: Towianizm Narcyzy Żmichowskiej. *Spr. PAU* 1935 nr 10. — S. Telega: Makryna Mieczysławska towianizmu. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 41, 43-44. — K. Chobotowa: O przeznaczeniu. *Hejnał* 1936 z. 6. — J. Górecki: Andrzej Towiański. W: Rzym a Polska w twórczości Słowackiego. W-wa 1936. — J. Braun: Istota polskiego mesjanizmu. *Zet* 1937 nr 9. — W. Horoszkiewiczówna: Jeden czy dwóch A. Towiańskich? *Wzloty* 1937 nr 20-21. — K. Mężyński: Kobieta i miłość w świetle mistyki Towiańskiego. *Ruch Lit.* 1937 nr 1. — M. Bersano Begey: Fogazzaro a prądy mesjanistyczne w Polsce. *Przegl. Współcz.* 1938 nr 12 (200). — W. Horoszkiewiczówna: Etyka Towiańskiego, jej źródła i promieniowanie. Wil. 1938 *Rozpr. Tow. Przyj. Nauk w Wil. Wydz. I* t. 10 z. 1. [Rec.: W. Kubacki. *Wiad. Lit.* 1938 nr 45; S. Weidel. *Przegl. Powsz.* 1939 t. 222 s. 258-259]. — K. Świtalski: Towiański, Sprawa Boża i jej realizacja. *W służbie Ojczyzny i Kościoła. Wyd. Komitet uczczenia 25-lecia pracy ks. sen. F. Gloeha.* W-wa 1938. — K. Chobotowa: Dusza zwierzęca w świetle polskiej myśli filozoficznej. *Hejnał* 1939 z. 7. —

H. Desmettre: Towiański et le messianisme polonais. Lille 1947. — A. Wrzosek, J. Hurynowiczówna: Świadectwo lekarskie Jędrzeja Śniadeckiego dla Andrzeja Towiańskiego. *Spr. PAU* 1947 nr 3. — S. Kawyn: Mickiewicz-towiańczyk w zwierciadle satyry emigracyjnej. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 3. Wr. 1948. — E. Łopaciński: Fałszywy mesjasz narodu polskiego. *Odrodzenie* 1948 nr 49. — M. Szyjkowski: Polacy w Karlowych Warach. *Przegl. Zach.* 1948. — S. Kozicki: Dziedzictwo polityczne trzech

wieszczów. W-wa 1949 *Bibl. Wiedzy o Polsce* t. 6. — A. Mauersberger: Władysław Mickiewicz, A. Towiański i inni. *Twórczość* 1951 z. 1. — S. Żółkiewski: Spór o Mickiewicza. Wr. 1952 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 16. — (R. Brandstaetter: Noce narodowe. Wyst. Kr. 1954. Rec.): K. Brończyk. *Tyg. Powsz.* 1954 nr 32; A. Gerard: Na pograniczu mistyki i mistyfikacji. *Dziś i Jutro* 1954 nr 43-44. — K. Kantak: Mickiewicza i Towiańskiego Sprawa Boża. Londyn 1957. — S. Kawyn: Dwa mistyczne portrety Mickiewicza w ujęciu Towiańskiego. W książce: W kręgu kultu Mickiewicza. Szkice fenograficzne. Łódź 1957. — S. Kawyn: Milczenie Mickiewicza-poety w okresie towianizmu. W książce, jw. — S. Kieniewicz: Legion Mickiewicza 1848-1849. W-wa 1957. — S. Fiszman: Towiański w świetle dokumentów. *Życie Lit.* 1958 nr 51/52; przedr. zmieniony w: Archiwalia mickiewiczowskie. Wr. 1962. — L. Płoszewski: Mickiewicz w korespondencji i zapiskach Leonarda Niedźwieckiego. *Pam. Bibl. Kórn.* z. 6 (1958). — M. Czapska: Świadkowie „Sprawy Bożej". *Kultura* (Paryż) 1960 nr 6; przedr. w: Szkice mickiewiczowskie. Londyn 1963 *Londyńska Bibl. Lit.* nr 17. — S. Kawyn: Słowacki-mistyk jako burzyciel i ... twórca legendy mickiewiczowskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 16. *Filologia*. Łódź 1960. — J. Odrowąż-Pieniążek: Bydgoskie archiwum A. Towiańskiego. *Ilustr. Kur. Pol.* 1960 nr 289. —

S. Kawyn: Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 20. Łódź 1961. — S. Strumph Wojtkiewicz: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — K. Kantak: Słowacki i Towiański. *Wiadomości* (Londyn) 1962 nr 14. — M. Czapska: Czy Mickiewicz był katolikiem? W: Szkice mickiewiczowskie, jw. — J. Odrowąż-Pieniążek: Archiwum Begeyów w Turynie. *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2. — J. Odrowąż-Pieniążek: Zbiory rodzinne Towiańskich. Tamże. — S. Pigoń: Walka Słowackiego z towiańszczyzną. (Próba ujęcia syntetycznego). *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 59. *Prace Hist.-lit.* z. 5. Kr. 1963; przedr. w: Miłe życia drobiazgi. W-wa 1964.

TRENTOWSKI BRONISŁAW FERDYNAND (1808–1869)

Inna forma nazwiska: Trętowski.

Pseud. i krypt.: B. F. T.; B. T.; F. B. T.; M. S.; Ojczyźniak; Riał. Ant.

Filozof, pedagog.

Ur. 21 stycznia 1808 we wsi Opole, powiat chełmski na Podlasiu, w środowisku drobnoszlacheckim; syn Leona i Marii z Karskich. Dzieciństwo spędził w Kopciach pod Łozicami. Uczył się u pijarów w Łukowie, następnie w Liceum Warszawskim. Od 1825 studiował filologię i filozofię ścisłą w Uniwersytecie Warszawskim, który ukończył w 1828 ze stopniem magistra. Następnie przez cztery miesiące studiował w Paryżu, gdzie słuchał wykładów Cousina, Guizota i Villemaina. Po powrocie do kraju został w 1829 nauczycielem historii, literatury polskiej i języków starożytnych w szkole wydziałowej w Szczuczynie. W powstaniu listopadowym walczył m. in. pod Grochowem i Ostrołęką i dosłużył się stopnia podporucznika. Po upadku powstania przeszedł granicę z korpusem generała Macieja Rybińskiego. Przez pewien czas przebywał w Jungter nad Bałtykiem w charakterze nauczyciela włościanina pruskiego. W 1832 wyjechał do Królewca i tu wstąpił na uniwersytet. Wydalony z Królewca za udział w powstaniu, wstąpił na uniwersytet w Heidelbergu, lecz wkrótce przeniósł się do Fryburga. W 1836 uzyskał stopień doktora filozofii. Od 1836 pod jego opieką znajdowało się ukryte w Getyndze archiwum sejmu z 1831. W 1838 ożenił się z Karoliną Humberger i osiadł na stałe we Fryburgu. W 1838-1842 był docentem prywatnym w uniwersytecie fryburskim. W 1839 powołano go na członka korespondenta Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu. W 1840 został członkiem loży masońskiej w Miluzie (Alzacja), a od 1847 był czynnym członkiem loży fryburskiej, gdzie od 1852 do zgonu sprawował funkcje pierwszego mówcy loży. W 1843 wyjechał do Poznania, gdzie w roku następnym

wygłosił odczyt publiczny. Wydalony przez policję pruską, powrócił do Fryburga. W 1843-1847 redagował przegląd polityczny *Teraźniejszość i Przyszłość*, które zasilał przeważnie swoimi rozprawami. W 1846 poznał Zygmunta Krasińskiego i odtąd korzystał z jego stałej pomocy finansowej, a później wychowywał jego synów. W 1848 przybył do Krakowa. Został przyjęty entuzjastycznie przez krakowian, lecz wkrótce wydalony przez władze austriackie, udał się do Frankfurtu, gdzie podpisał odezwę do parlamentu niemieckiego z żądaniem, aby zgromadzenie wypowiedziało się w imieniu całych Niemiec za przywróceniem niepodległości Polski. W Krakowie wydał pierwszy (jedyny) numer pisma *Polska*. W 1849 i 1850 leczył się w Bernie, w Szwajcarii. W 1850 został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1859-1860 przebywał w Paryżu, gdzie został członkiem Rady Szkoły Polskiej w Montparnasse; w tej szkole wykładał estetykę. Zmarł 16 czerwca 1869 we Fryburgu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Triumf christianizmu w Polsce. Tragedia. Powst. Szczuczyn 1829-1830. Rkps.

2. Eufonia jako zasada języka polskiego. *Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury* 1830 t. 4.

3. Myśl podniesienia nauk i ogólnej oświaty. Powst. 1831. Wyd. W. Horodyski: Bronisław Trentowski. Kr. 1913.

4. Grundlage] der universellen Philosophie. Karlsruhe 1837.

5. De vita hominis aeterna. Commentatio adnotationibus germanicis illustrata. Fryburg 1838.

6. Vorstudien zur Wissenschaft der Natur oder Uebergang von Gott zur Schopfung nach den Grundsätzen der universellen Philosophie. Cz. 1-2. Lipsk 1840.

7. Aforyzmy dotyczące się ogólnego lub też naturalnego przeznaczenia człowieka, czyli rzecz o małżeństwie. *Orędownik Nauk.* 1841 nr 23-30, 33-34, 37-40.

Rkps pt. Rzecz o małżeństwie. Ossol. sygn. 4745/I.

8. Chowanna, czyli system pedagogiki narodowej jako umiejętności wychowania, nauki i oświaty, słowem wykształcenia naszej młodzieży. T. 1-2. Poz. 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 przerobione i pomnożone t. 1. Poz. 1845; t. 2 pt. Chowanna, czyli całokształt pedagogiki narodowej. Powtórne poprawione i w wielu pożytecznych rzeczach przyczynione wydanie. Poz. 1846; fragm. pt. Wypisy z pedagogiki B. T. Współwyd.: T. Sierociński: Pedagogika. W-wa 1846; fragm. pt. Chowanna. Podał w celniejszych wyjątkach W. Osterloff. Łódź 1922 *Skarbnica Pedag.* 4.

Podobiznę autografu podał W. Horodyski, jw. poz. 3.

Wyciąg ze wstępu do Chowanny. *Orędownik Nauk.* 1841 nr 10-12.

9. Listy naukowe. List pierwszy o Szellingu. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 23-28; List drugi o Florianie Bochwicu, Janie (! Antonim) Bukatym i Eleonorze Ziemięckiej. Tamże 1842 nr 49 - 1843 nr 3.

10. Stosunek filozofii do cybernetyki, czyli sztuki rządzenia narodem. Rzecz treści politycznej. Poz. 1843.

Por. poz. 16.

11. Bożyca lub teozofia. Fragm. pt. Stosunek filozofii do teologii. *Rok* 1843 t. 1 s. 1-94; fragm. pt. Rzecz dotycząca się towiańszczyzny. Ułomek z Teozofii Br. Trentowskiego. *Teraźniejszość i Przyszłość* (Paryż) 1845 z. 3 s. 289-362; fragm. pt. Ułomek z Teozofii. Jak można poznać Boga. *Rok* 1845 z. 1 s. 1-28; streszcz. całości nie ukończonej (t. 1-4) i podobiznę autografu podał W. Horodyski, jw. poz. 3; fragm. t. 1 z rkpsu Bibl. PAN Kr. ogł. B. Suchodolski: Kultura i osobowość. Wypisy z dzieł myślicieli polskich XIX i XX wieku. W-wa 1935 s. 150-159.

12. Demonomania, czyli nauka nadziemskiej mądrości w najnowszej postaci. *Orędownik Nauk.* 1844 nr 3-18; odb. Poz. 1844. Wyd. nast.: Poz. 1854.

13. Hoene-Wroński, czyli mesjanizm polsko-francuski, mieniący się ostatecznym zjednoczeniem filozofii z religią, chcący stanowić filozofię i religię absolutną lub też mądrość achrematyczną. *Rok* 1844 z. 2-4.

14. Myślini, czyli całokształt loiki narodowej. T. 1-2. Poz. 1844.

15. Prace naukowe B. F. Trentowskiego i jego recenzenci. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1844 t. 1 z. 2 s. 113-249.

Podpisane krypt. M. S. Wśród polemik m. in. polemika z A. Mickiewiczem.

16. Urywki polityczne. Paryż 1845.

Zawartość: Rzecz o wyjarzmieniu Ojczyzny. (*Teraźniejszość i Przyszłość* 1845 t. 1 z. 4); Powitanie Wielkopolan, rzecz odczytana w Poznańskim Bazarze na dniu 15 lipca 1843 roku, czyli pięć politycznych widzeń. (Ogł. tamże).

Miały stanowić uzupełnienie poz. 10.

17. Wizerunki duszy narodowej z końca ostatniego szesnastolecia. *Teraźniejszość i Przyszłość* 1847 t. 2 z. 4; odb. Paryż 1847.

Kilka ustępów opracował Z. Krasiński.

18. Przedburza polityczna. Fryburg 1848.

Fragmenty opracował Z. Krasiński.

19. Schilderung der jüngsten Ereignisse in Krakau 1848. Frankfurt 1 Mai 1848.

20. Hegel i Kremer. Powst. 1856. Ogł. *Na dziś. Pismo zbior.* T. 1. Kr. 1872 s. 129-170.

21. Dydaktyka. (Urywki). *Teka Wil.* 1857 s. 77-133.

Rozważania metafizyczne o rodzinie.

22. Trzy skazówki dążeń i usiłowań moich w Paryżu. Paryż 1860.

23. Panteon wiedzy ludzkiej lub pantologia, encyklopedia wszech nauk i umiejętności, propedeutyka powszechna i wielki system filozofii. Powst. 1855-1861. Wyd. t. 1-2. Poz. 1873-1874; t. 3. Poz. 1881. Przedr. fragm. *Hejnał* 1936 z. 10-11; 1938 z. 2.

Rkps Ossol. sygn. 3265/II.

24. Program do pozyskania godnej nas i czasu naszego historii polskiej. Paryż 1863.

Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2500 nr 6.

25. Księgi zasadnicze rodu ludzkiego. Poradnik kieszonkowy poświęcony obywatelom i obywatelkom polskim, a zawierający: zasady wychowania rodu ludzkiego, zastosowane do „Chowanny" polskiej. Lipsk 1865.

26. Die Freimauerei in ihrem Wesen und Unwesen. Powst. w końcu 1868. Wyd. Lipsk 1873.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (tu: Związek duszy z ciałem. 1842 t. 4), *Gaz. Codz.* (1860-1861), *Orędownik Nauk.* (1841-1845; tu m. in.: Stara walka wolności z koniecznością. 1842 nr 4-9, 11), *Polska* (Kr.; red. 1848; ukazał się tylko nr 1), *Rok* (1843-1845; tu m. in.: Czy można uczyć się filozofii narodowej od ludu i jakie cechy mieć powinna taż filozofia. 1845 z. 3), *Słownik języka polskiego* (A. Zdanowicza i in.). Wil. 1861 (tu większość haseł z mitologii i filozofii), *Teka Wil.* (1857), *Teraźniejszość i Przyszłość* (Paryż-Strasburg; red. 1843-1848; niektóre zeszyty zawierają wyłącznie prace Trentowskiego, m. in.: Rzecz dotycząca się towiańszczyzny. 1845 t. 1 z. 3), *Tyg. Lit.* (tu: List Trentowskiego do redaktora Tygodnika. 1839 nr 36-38).

Przekłady

J. C. F. Schiller: Oblubienica messeńska. Tragedia liryczna z chórami. Wyst. W-wa 1827 (?). Wyd. Wil. 1844.

Rkps autografu z r. 1830 znajdował się Bibl. Nar. sygn. 79M, kopie Bibl. Krasińskich i Bibl. Zamoyskich sygn. 1040; wszystkie zniszcz. 1944.

Listy i materiały

1. Do J. U. Niemcewicza z 1830. Ogł. A. Kraushar: Pierwociny literackie Trentowskiego. *Na powodzian. Księga zbior.* W-wa 1904; przedr. w książce: Towarzystwo Warszawskie Przyjaciół Nauk. T. 7. Kr. 1905.

2. Do J. Lelewela z 18 maja 1837 i 20 lutego 1843. Ogł. S. Żeromski. *Przegl. Filoz.* 1900 z. 1 s. 35-38; ogł. K. Woźnicki. *Bibl. Warsz.* 1905 t. 2 s. 366-371.

3. Do A. Mickiewicza z 23 września 1839. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 1. Paryż 1871.

Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 682.

4. Do Towarzystwa Literackiego Polskiego w Paryżu dat. 22 grudnia 1839. Ogł. A. Kurpiel: Autobiografia B. Trentowskiego. *Pam. Lit.* R. 1 (1902).

5. Do A. Poplińskiego z 1841. Fragm. dwu listów ogł. *Orędownik Nauk.* 1841 nr 6, 34.

6. Do K. Libelta z 23 października 1842. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1884 t. 4 nr 100 s. 347.

7. Do M. Wiszniewskiego z 1842. Ogł. *Kronika Rodz.* 1886 nr 15.

8. Do L. Królikowskiego z 12 października 1843. Ogł. S. Żeromski, jw. poz. 2, s. 38-41.

9. Do pani W. z 1843 (list o poglądach dotyczących sprawy kobiet). Ogł. *Bluszcz* 1899 nr 8; przedr. R. D.: Biały kruk. *Tyg. Pol.* 1900 nr 6-7.

10. Do N. Nurkowskiego 4 listy z 1848. Wyd. H. Biegeleisen. *Bibl. Warsz.* 1886 t. 3.

11. Do J. Kęszyckiego, dat. 1 stycznia 1855. Ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1878.

12. Do A. Zdanowicza z 1856-1862. Fragm. 7 listów ogł. P. Chmielowski: Filozof w więzach reakcji. *Ateneum* 1889 t. 2.

13. 62 listy z 1836-1868 ogł. W. Horodyski: Bronisław Trentowski. *Przegl. Pol.* 1912/13 t. 186 - 1913/14 t. 191; odb. pt. Z życia filozofa. (Materiały rękopiśmienne do Trentowskiego). Cz. 1. Kr. 1912-1914.

14. Listy (1836-1869). Zebrał i oprac. S. Pigoń. Kr. 1937 *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce* t. 6.

Tu 238 listów (przeważnie z rękopisów), w tym ogł. poprzednio, zob. poz. 1-12. Dodany rejestr listów Trentowskiego znanych, a nie objętych wydaniem, m. in. poz. 13.

15. Krótki rys mojego awanturnictwa po świecie. Powst. 1832. Wyd. W. Horodyski: Ze spadku rękopiśmiennego po Trentowskim. *Przegl. Nar.* 1911 nr 11.

16. Curriculum vitae, dat. 1836. Ogł. W. Horodyski, zob. Opracowania, Monografia; przekł. pol. ogł. W. Horodyski, jw. poz. 13.

Bibliografię podają: W. Horodyski, zob. Opracowania, Monografia. — A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

Monografia: W. Horodyski: Bronisław Trentowski. (1808-1869). Kr. 1913. [Rec.: I. Halpern. *Książka* 1913 s. 495. [Polemika: W. Horodyski. Tamże s. 655]; K. Jaworski: Dookoła Trentowskiego. (Z powodu książki W. Horodyskiego). *Pam. Lit.* R. 12 (1913); B. Nawroczyński: Nowe dane o życiu i twórczości B. Trentowskiego. *Tyg. Pol.* 1913 nr 29-30. [Polemika: W. Horodyski. Tamże nr 39, 41; B. Nawroczyński. Tamże nr 39]; A. Skorski: Nowe głosy o filozofii Trentowskiego. *Przegl. Filoz.* 1914 z. 3. [Polemika: W. Horodyski. *Przegl. Filoz.* 1916 z. 1/2]; K. Jaworski. *Ruch Filoz.* 1914/18 nr 1].

(Grundlage der universellen Philosophie. Rec.): F. Kozłowski. *Wiad. Kraj. i Emigracyjne* 1837 nr 19; K. Orański. Tamże nr 15; K. T. Bayerhoffer. *Hallische Jahrbuch der deutschen Wissenschaften und Kunst* 1838 nr 166-167; E. B. *Isis* 1838 z. 5; L....t (K. Libelt). *Tyg. Lit.* 1838 nr 6-9, 11; przedr. w: Pisma pomniejsze. T. 5. Poz. 1851; D. Paulus. *Theologisches Literaturblatt zur allgemeinen Kirchenzeitung* 1837 nr 103-105. — A. Mickiewicz: List do B. Trentowskiego, dat. 9 września 1839. Ogł. *Kłosy* 1885 nr 1021 i wyd. nast. — K. Libelt: (De vita hominis aeterna. Rec.). *Tyg. Lit.* 1840 nr 1-3; przedr. w książce, jw. — (Vorstudien zur Wissenschaft der Natur. Rec.): K. Libelt. *Tyg. Lit.* 1840 nr 42-47. [Polemika: B. Trentowski. Tamże nr 43]; W. Zwierkowski. Tamże 1841 nr 10; K. Libelt: Synkretyzm i eudemonizm. Tamże nr 16. — J. Rymarkiewicz: O filozofii Trentowskiego. *Orędownik Nauk.* 1840 nr 13; 1841 nr 1-5. — M. Gr. (Grabowski): Stan literatury polskiej w obecnej chwili 1840. *Rusałka* 1841 s. 33-39. — A. Tyszyński: Rys historyczny oświecenia Słowian. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1-3. — W. Serwatowski: Uwagi nad wstępem do Chowanny, czyli systemu pedagogiki p. B. Trentowskiego. *Przyj. Ludu* 1841/42 nr 52. — Ł.......a (K. Łubieńska): Odpowiedź na artykuł: Kobieta, umieszczony w nrze 33 „Orędownika". *Przyj. Ludu* 1841/42 nr 29. — Uwag kilka nad artykułem Kobieta w aforyzmach Trentowskiego umieszczonych w „Orędowniku". *Przyj. Ludu* 1841/42 nr 35. — P. Lechliński (F. Kozłowski): Czym jest filozofia tak zwana uniwersalna obok religii chrześcijańskiej objawionej. *Dzien. Nar.* 1842/43 nr 65-68. — F. Kozłowski: List do B. Trentowskiego w przedmiocie religii i filozofii. Tamże nr 102. — (Stosunek filozofii do teologii. Rec.): (F. Kozłowski). *Dzien. Nar.* 1842/43 nr 104; 1843/44 nr 107, 111; A. Mosbach. *Tyg. Lit.* 1844 nr 11; *Przegl. Poz.* 1845 t. 1. — A. Mickiewicz: Kurs trzecioletni (1842-1843) literatury słowiańskiej. Paryż 1844 wykład XVIII, XXI, i wyd. nast. — F. Kozłowski: Stosunek wiary umysłowej do wiary objawionej. *Rok* 1843 t. 3. [Polemika: D. (P. Dahlmann): Kilka uwag nad rozprawą ... *Tyg. Lit.* 1843 nr 43]. — Mazur z Płockiego (J. Majorkiewicz): Rzuty filozoficzne. *Przegl. Nauk.* 1843 t. 4; 1845 t. 4; przedr. w: Pisma. T. 4. W-wa 1852. — J. Woykowska: O stosunku kobiety do mężczyzny i w ogóle do społeczeństwa. *Tyg. Lit.* 1843 nr 48. — N. Wróblewski (H. Kamieński): (Związek duszy z ciałem. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 5. — (Stosunek filozofii do cybernetyki. Rec.): J. R. (Rymarkiewicz). *Orędownik Nauk.* 1843 nr 50 - 1844 nr 1; S. *Rok* 1844 z. 5. — (Chowanna. Rec.): F. Kozłowski: Uwagi krytyczne nad Chowanną. *Gaz. Kościelna* 1843 nr 48-52; wyd. osob. Poz. 1844; (F. Kozłowski):

Odpowiedź p. Trentowskiemu polskich uczniów uniwersytetu we Fryburgu Bad. *Dzien. Nar.* 1843/44 nr 113, 116-117; O szkodliwości rzeczy obcych religii i narodowości przeciwnych. Tamże nr 124; *Pszonka* 1843 oddział 5 s. 17-20; XXX. *Dzien. Nar.* 1844/45 nr 209-210; J. Jundziłł: Rzut oka na Chowannę B. Trentowskiego. Rkps Bibl. PAN Kr. nr 1362. — Teraźniejszość i Przyszłość. Rec.). *Echo Miast Pol.* 1843 nr 3; 1844 nr 13. — W. A. Wolniewicz: Kilka uwag o skażeniu języka. *Rok* 1844 t. 7. — L. Żychliński: Polen und seine Idee. Lipsk 1844. — (Oblubienica messeńska. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1844 t. 2. — O związku koniecznym filozofii z historią. *Athenaeum* 1844 t. 2. —

F. Kozłowski: Początki filozofii chrześcijańskiej włącznie z krytyką filozofii B. F. Trentowskiego. T. 1-2. Poz. 1845. [Rec.: *Obrona Prawdy* 1845 z. 3-4]. — (J. Koźmian?): Wiara i wiedza. *Przegl. Poz.* 1845 t. 1-2. — K. Libelt: Filozofia i krytyka. T. 1. Poz. 1845 i wyd. nast. — Kilka uwag Anonima. II. Puryzm w mowie polskiej. *Orędownik Nauk.* 1845 nr 23. — (Urywki polityczne. Rec.): *Rok* 1845 z. 10; *Trzeci Maj* 1845 nr 36, 40. — Ż. Kostrowiec (I. Hołowiński): O stosunku bezpośredniej filozofii do religii i cywilizacji naszej. *Tyg. Petersb.* 1846 nr 18-86 (z przerwami); przedr. w: Pisma. T. 2. Wil. 1848. — F. Jezierski: Nauczyciel ze stanowiska moralnego i naukowego. W-wa 1847. — J. I. Kraszewski: System Trentowskiego treścią i rozbiorem analityki loicznej okazany. Lipsk 1847; wyd. nast. Bruksela 1862 *Bibl. Dom.* t. 21. [Rec.: *Przegl. Poz.* 1847 t. 5].— A. Gryf (A. Marcinkowski): Listy do Benedykta Dołęgi. List 7, 8. *Gwiazda* nr 2 (1847). — H. Rzewuski: Kalejdoskop filozoficzny. *Tyg. Petersb.* 1847; przedr. w książce: Głos na puszczy. Petersb. 1847. — H. Rzewuski: Kilka słów o filozofii. *Tyg. Petersb.* 1847; przedr. jw. — O „Wizerunkach" Trentowskiego. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1847/48 nr 342--346. —

F. Hechel: Pamiętniki. Fragm. powst. ok. 1848 wyd. H. Barycz pt. Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Wr. 1950. — L. Kraśnicka: Dziennik z rewolucyjnych dni Krakowa r. 1848. Wyd. M. Tyrowicz. *Twórczość* 1948 z. 6. — (Przedburza polityczna. Rec.). *Przegl. Poz.* 1848 t. 7. — Reakcja przeciwko demokracji. Trentowski. *Demokrata Pol.* 1848. — Trentowski w Krakowie. *Dzien. Nar.* (Kr.) 1848 nr 8, 14, 21; *Gaz. Kr.* 1848 nr 83. — Socjalizm i p. Trentowski. *Demokrata Pol.* 1849 t. 12; przedr. B. Baczko: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Dokumenty i pisma. W-wa 1954. — A. Tyszyński: Początki filozofii krajowej. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1 - 1851 t. 1; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 1. Petersb. 1854. — X. Y. Z.: Korespondencja literacka. *Athenaeum* 1850 t. 5. — A. Żuryński: Wizerunki obłudnych nauk w upominku dalekim braciom posłane. Paryż 1850. — M. Jakubowicz: Chrześcijańska filozofia życia w porównaniu z filozofią naszego wieku panteistyczną. Cz. 1-3. Wil. 1853.— A. Nowosielski (Marcinkowski): Listy z N***. Kilka myśli o etymologii. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 33. — (Dydaktyka. Rec.): *. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 286; A. Nowosielski (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 27; K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1; W. Zawadzki, *Dzien. Lit.* 1858 nr 25-27; przedr. w książce: Z teki literackiej. Poz. 1870. — Z. Krasiński: Listy. T. 3. Lw. 1887. (Tu 90 listów do B. Trentowskiego z lat 1846-1858). — Z. Krasiński: Listy do Augusta Cieszkowskiego. Wyd. J. Kallenbach. T. 1-2. Kr. 1912. (Listy z lat 1840-1859). — J. I. Kraszewski: Wieczory wołyńskie. *Dzien. Lit.* 1859 nr 20; wyd. osob. Lw. 1859 s. 174 i n. — F. Krupiński: Filozofia w Polsce. W książce: A. Schwegler: Historia filozofii w zarysie. W-wa 1863. — F. Krupiński: Przyszłość filozofii. W-wa 1864. — M. P. Ł.: Co pod „filozofią narodową" rozumieć należy? *Tyg. Nauk.* 1865 nr 2. — L. Zienkowicz: Polska w kraju w 1848 roku. Lipsk 1865. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — K. Hankiewicz: Grundzüge der Slavischen Philosophie. Lw. 1869; wyd. nast. Rzeszów 1873. — Wspomnienia pośmiertne: Bo-Bol. *Sobótka* 1869 nr 51; J. I. K. (Kraszewski). *Kłosy* 1869 nr 231-232; *Dzien. Lit.* 1869 nr 29; *Gaz. Nar.* 1869 nr 183; *Gwiazdka Cieszyńska* 1869 nr 31; F. Biłek. *Mrówka* 1870; B. Bolesławita (J. I. Kraszewski): Z roku 1869 Rachunki. Poz. 1870; F. Krupiński. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 114--116; Głos serca na wieść o śmierci B. Trentowskiego. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1869.* Paryż 1870; *Opiekun Dom.* 1871 nr 20. — H. Struve: Wykład systematyczny logiki. W-wa 1870. — K. Hankiewicz: Życie, pisma i system filozoficzny B. Trentowskiego. Stanisławów 1871. —

Krytyczny przegląd panteistycznych systemów filozofii polskiej. 1. Bronisław Trentowski. *Tyg. Katolicki* 1872 nr 44, 46. — (Hegel i Kremer. Rec.): L. Po-

WIDAJ. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 4 s. 137; *Przegl. Tyg.* 1872 nr 34. — (Panteon wiedzy ludzkiej. Rec.): L. POWIDAJ. *Przegl. Pol.* 1872/73 t. 2; F. O. *Roczn. Lit.* 1873; A. ŚWIĘTOCHOWSKI. *Przegl. Tyg.* 1873 nr 32-33; J. T. (TOKARZEWICZ) HODI. *Kłosy* 1873 nr 416; K. LIBELT. *Tydzień* 1874 nr 1 - 1875 nr 15; Dr P. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 4 s. 119-127; toż *Przegl. Mies.* 1875 z. 7; M. St. (STRASZEWSKI). *Przegl. Kryt.* 1875 nr 4; odb. Kr. 1877. — H. STRUVE: Die philosophische Literatur der Polen. *Philosophische Monatshefte* 1874. — A. MOLICKI: Stanowisko filozofii Karola Libelta i stosunek jego do innych współczesnych filozofów polskich. Lw. 1875. — (Die Freimauerei ... Rec.): Dr P. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 3; toż *Przegl. Lw.* 1875; Dr P. *Przegl. Mies.* 1875 t. 2 z. 6. — T. ŻYCHLIŃSKI: Kronika żałobna rodzin wielkopolskich od 1863 do 1876. Poz. 1877. — S. PRZEROWA (K. JAROCHOWSKI): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. (bezimiennie) Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — (Panteon ... T. 3. Rec.). *Ateneum* 1882 t. 1. — J. A. (ADAMSKI): B. Trentowskiego Panteon wiedzy ludzkiej ... rozebrany i oceniony. *Warta* 1882 nr 441 - 1883 nr 557 (z przerwami); wyd. osob. Poz. 1883. — J. PODBIELSKI: Trentowski on the Sources and Faculties of Cognition. *Journal of Speculative Philosophy* 1882/83. — F. KASPAREK: Udział Polaków w uprawie prawa międzynarodowego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885. — H. BIEGELEISEN: Listy B. Trentowskiego do Norberta Nurkowskiego. *Bibl. Warsz.* 1886 t. 3. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — S. KRZEMIŃSKI: Bronisław Ferdynand Trentowski. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — ŻELEZIŃSKI (H. BIEGELEISEN): Nieznane prace polityczne Zygmunta Krasińskiego. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 33-35. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — P. CHMIELOWSKI: Filozof w więzach reakcji. *Ateneum* 1889 t. 2. — A. SKÓRSKI: Jan Śniadecki na polu pedagogicznym. *Muzeum* 1892; odb. Lw. 1892. — (Oblubienica messeńska. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1894 t. 2 nr 14. — S. DICKSTEIN: Hoene-Wroński. Jego życie i prace. Kr. 1896. — A. GLIŃSKI: Pedagog polski w zapomnieniu. Kilka słów z powodu 55 rocznicy wydania Chowanny. *Szkoła* 1897 nr 14. — F. MAJCHROWICZ: Klementyna z Tańskich Hoffmanowa a B. Trentowskiego Chowanna. *Rodzina i Szkoła* 1897 nr 17. — P. CHMIELOWSKI: Filozoficzne poglądy Mickiewicza. *Przegl. Filoz.* 1897/98-1898/99; odb. W-wa 1899. — H. STRUVE: Ks. Franciszek Krupiński jako filozof. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 4; odb. W-wa 1898. —

K. WRÓBLEWSKI: Bronisław Trentowski. Szkic biograficzny. W trzydziestą rocznicę zgonu autora. Lipsk 1899. [Rec.: S. *Iris* 1899; P. CHMIELOWSKI. *Kur. Codz.* 1900 nr 93; M. JAKIMOWSKI. *Szkoła* 1900 nr 43; S. KOBYŁECKI. *Przegl. Powsz.* 1900 t. 65; (W. M. KOZŁOWSKI). *Pogląd na Świat* 1900 nr 5; X. Dr A. P. (PECHNIK?). *Przegl. Pol.* 1900/01 t. 1 (137) s. 525; Dr K. R. (RAKOWSKI). *Tydzień* 1900 nr 7; S. ZDZIARSKI. *Przegl. Filoz.* 1900 nr 1. — R. D.: Biały kruk. *Tyg. Pol.* 1900 nr 6-7. — H. STRUVE: Charakter narodowy filozofii polskiej. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 2; toż w: Historia filozofii w Polsce. Z. 1. W-wa 1900. — M. MASSONIUS: Bronisław Trentowski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 1. W-wa 1901. — S. BRZOZOWSKI: Co to jest filozofia i co o niej wiedzieć należy. T. 2. W-wa 1902; wyd. nast. W-wa 1908. — P. CHMIELOWSKI: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — P. CHMIELOWSKI: Hołowiński Ignacy. *Wielka enc. powsz. ilustr.* T. 29 (1902). — A. KURPIEL: Autobiografia B. Trentowskiego. *Pam. Lit.* R. 1 (1902). — A. KRAUSHAR: Pierwociny literackie Trentowskiego. (Przyczynek do życiorysu autora „Chowanny"). *Na powodzian. Księga zbior.* W-wa 1904. — K. WOŹNICKI: Dwa listy B. Trentowskiego do Joachima Lelewela. *Bibl. Warsz.* 1905 t. 2. — A. SZYCÓWNA: B. Trentowski i jego „Chowanna". *Nowe Tory* 1907 z. 9. — I. RADZISZEWSKI. *Enc. kościelna.* T. 29 (1907) s. 70-78. — S. STUDNICKA: Ogólne zasady „Chowanny" Trentowskiego, ich postępowość i żywotność. *Wychowanie w Domu i Szkole* 1908 nr 5-6. — H. K.: B. F. Trentowski. *Głos Nauczyciela Lud.* 1909 nr 23-24. — L. JANOWSKI: O pismach historyczno-literackich Jundziłła. *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* 1909. — S. GARFEIN-GARSKI: Zagadnienie polskiej filozofii narodowej. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 2; przedr.: *Polska filozofia narodowa.* Kr. 1921. — A. KARBOWIAK: Dzieje edukacyjne Polaków na obczyźnie. Lw. 1910. — A. ZIELEŃCZYK: Drogi i bezdroża filozofii polskiej. *Sfinks* 1910 t. 3; przedr. w: Drogi i bezdroża filozofii. W-wa 1912. — A. ZIELEŃCZYK: Historiozofia Trentowskiego. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 1; przedr. w książce, jw. —

J. Bieliński: Trentowski Bronisław. W: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 2. W-wa 1911. — F. Gabryl: Nasza filozofia religijna w XIX w. *Przegl. Powsz.* 1911 t. 110. — W. Horodyski: Bronisław Trentowski. Wykład wygł. 17 lutego 1911. Wyd.: *Polska filozofia narodowa*. Kr. 1921. — B. Nawroczyński: Trentowski Bronisław Ferdynand. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — M. Sobeski: Z dziejów estetyki polskiej. *Bibl. Warsz.* 1911 t. 4; przedr. w: Filozofia sztuki. W-wa 1917; toż wyd. 2 Poz. 1924. — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — W. Ćwik: Badania nad idiosynkrazjami językowymi Z. Krasińskiego. *Spr. Gimn. VIII we Lw. za r. 1911/12*; toż: *Księga pam. Z. Krasińskiego*. T. 2. Lw. 1912. — W. Ćwik: Czas napisania traktatu Krasińskiego O stanowisku Polski z Bożych i ludzkich względów. *Pam. Lit.* R. 11 (1912). — W. Horodyski: B. F. Trentowski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1912. — W. Horodyski: Myśli i ideały polityczne Trentowskiego. *Sfinks* 1912 t. 4. [Rec.: W. Bart... (Bartoszewicz). *Tyg. Pol.* 1913 nr 1]. — W. Horodyski: Nieznane rękopisy Trentowskiego. *Spr. AU* 1912 nr 9.— W. Horodyski: Panteizm Trentowskiego. (Streszcz. odczytu). *Ruch Filoz.* 1912 nr 4. — W. Horodyski: Polska filozofia romantyczna a mesjanizm. (Zarys porównawczy). *Bibl. Warsz.* 1912 t. 3. — W. Horodyski: Ze spadku rękopiśmiennego po Trentowskim. *Przegl. Nar.* 1912 nr 11. — J. Kleiner: Zygmunt Krasiński. Dzieje myśli. T. 1-2. Lw. 1912. — S. Kotowicz: Z. Krasiński wobec „Króla Ducha". *Spr. gimn. w Sanoku* 1912. — R. Mienicki: Ze stosunku Trentowskiego z Krasińskim. *Kur. Warsz.* 1912 nr 214. — S. Tarnowski: Zygmunt Krasiński. T. 2. Kr. 1912. — M. Zdziechowski: Wizja Krasińskiego. Kr. 1912. —

F. Gabryl: Bronisław Ferdynand Trentowski. W: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 1. W-wa 1913. — W. Jabłonowski: Zapomniany filozof. *Tyg. Ilustr.* 1913 nr 34-35. — Z. Nowak: Z filozofii filozofii z uwzględnieniem Panteonu Trentowskiego. *Literatura i Sztuka* (dod. *Dzien. Poz.*) 1913 nr 15. — A. Zieleńczyk: Podstawy filozofii uniwersalnej Trentowskiego. *Bibl. Warsz.* 1913 t. 2 i odb. [Rec.: W. Horodyski. *Przegl. Filoz.* 1914 nr 6].— W. Horodyski: Bronisław Trentowski. *Przegl. Pol.* 1912/13 t. 1 - 1913/14 t. 3; odb. pt. Z życia filozofa. (Materiały rękopiśmienne do Trentowskiego). Cz. 1. Kr. 1912-1914. —W. Horodyski: Z porównawczych zagadnień logiki obiektywnej. *Przegl. Filoz.* 1914 z. 2. — N. N.: Z filozofii filozofii. *Literatura i Sztuka* (jw.) 1914 nr 10. — A. Skórski: Nowe głosy o filozofii Trentowskiego (z krytycznego wstępu do większej pracy). *Przegl. Filoz.* 1914 z. 3. — X. R. A. *Podręczna enc. kościelna*. T. 39/40 (1914). — W. Horodyski: Średniowieczne źródło do filozofii mesjanizmu (Eriugena — Mistrz Eckhardt). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce.* T. 1 cz. 1. Kr. 1915. [Rec.: K. Jaworski. *Ruch Filoz.* 1914/18 nr 9/10]. — M. Szyjkowski: Schiller w Polsce. Studium historycznoporównawcze. Kr. 1915. — W. M. Albiński: Trentowski a przyszłość wychowania i szkolnictwa polskiego. *Dzien. Poz.* 1916 nr 139. — W. Horodyski: Nowe głosy o filozofii Trentowskiego. (Odpowiedź p. Skórskiemu). *Przegl. Filoz.* 1916 z. 1/2. — W. Horodyski: Wydawnictwo materiałów rękopiśmiennych Trentowskiego i materiałów do jego życia i twórczości. *Spr. AU* 1917 nr 10. — H. Rowid: Podstawy pedagogiki Trentowskiego. *Ruch Pedag.* 1917 nr 3-9/10; wyd. osob. Lw. 1920. — S. Studnicka: Zasadnicze idee Chowanny jako pedagogiki narodowej. *Muzeum* 1918. —

H. Rowid: Trentowski w Paryżu. *Ruch Pedag.* 1919 nr 9/10. — W. Muttermilch: Bronisław Trentowski. W książce: Katechizm ducha polskiego. W-wa 1920. — J. Marcinowska: Wartości twórcze religijnej myśli polskiej. W-wa 1922. — W. Osterloff: Trentowski i Chowanna. W wyd.: Chowanna. Łódź 1922. — I. Chrzanowski: O wyjarzmieniu Ojczyzny. Zapomniane pismo polityczne Trentowskiego. *Przegl. Wszechpol.* 1923; przedr. w: Literatura a naród. Lw. 1936. — B. Suchodolski: Pokrewieństwo poglądów Cieszkowskiego, Trentowskiego i Euckena. *Przegl. Warsz.* 1923 t. 2 nr 20 i nadb. — S. Kot: Historia wychowania. W-wa 1924; wyd. rozszerzone t. 2. Lw. 1934. — A. Karbowiak: Z rozmyślań nad Chowanną Trentowskiego. *Przyj. Szkoły* 1925 nr 3. — H. Rowid: Ideały wychowawcze w filozofii polskiej. *Mies. Pedag.* 1925 nr 10. — M. Handelsman: Emigracja i kraj (II). Poszukiwanie nowej formuły demokratycznej. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 16 nr 45. — P. Hulka-Laskowski: B. F. Trentowski. *Jednota* 1926 nr 6. — Z. Klarnerówna: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848. W-wa 1926. — T. Lutman: Rękopisy B. Trentowskiego w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Lwowie. *Ruch Lit.* 1926 nr 6. — R. Pollak: Notatki o Trentowskim. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926). (Tu: 1. Kandydatura na pedagoga w Poznaniu; 2. Odczyt w Bazarze poznańskim; 3. Myślini i Chowanna a pruska cenzura.

(*Kur. Poz.* 1926 nr 454)). — H. Rowid: Szkoła twórcza. Kr. 1926. — H. Życzyński: Przyczynek do charakterystyki Trentowskiego. *Mies. Pedag.* 1926 nr 11. — W. Mileski (Muttermilch): Polska filozofia narodowa. Cykl 24 prelekcji, wygłoszonych przed mikrofonem Polskiego Radia w Warszawie. W-wa 1927. —

A. Bar: Trentowski a cenzura warszawska. *Silva Rerum* 1930 nr 1/3 i odb. — J. Bulanda: Wśród poglądów pedagogicznych B. F. Trentowskiego. Ropczyce 1930. — B. Chrzanowski: Podstawy logiczne „Analityki" Trentowskiego. Kr. 1930. [Rec.: S. Harassek. *Przegl. Filoz.* 1931 z. 2/3]. — T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — F. Manthey: Dzieje myśli filozoficznej w Polsce w czasach nowszych. 2. Bronisław Trentowski. *Mies. Diecezji Chełmińskiej* 1931 nr 3. — K. Banszel: Bronisław Trentowski. *Głos Ewangelicki* 1932 nr 37-40. — A. Bar: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce.* T. 5. Kr. 1933. — S. Harassek: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 nr 3-4; nadb. Kr. 1934. — S. Ubysz: Ćwiczenia cielesne jako czynnik wychowania moralnego. *Kwart. Pedag.* 1933 nr 3-4. — I. Chrzanowski: Romantyzm jako czynnik rozwoju idei narodowości w Polsce. (Szkic do rozprawy). *Kultura i Wychowanie* 1933/34 nr 3; przedr. w: Literatura a naród. Lw. 1936. — W. Kühne: Die Polen und die Philosophie Hegels. W książce: Hegel bei den Slaven. Reichenberg 1934. — H. Rowid: Jednostka a społeczeństwo w wychowaniu współczesnym (na tle koncepcji osobowości w Chowannie Trentowskiego). Kr. 1934. [Rec.: B. Suchodolski. *Nowa Książka* 1935 z. 1]. — H. Rowid: Teoria osobowości w Chowannie Trentowskiego w świetle współczesnej pedagogiki. *Chowanna* 1934 nr 1. —

Z. Danecki: Z badań nad źródłami pedagogiki Trentowskiego. *Ruch Pedag.* 1935 nr 8-9. — H. Rowid: Zagadnienie autonomii w wychowaniu. *Chowanna* 1935 nr 1-2. — I. Chrzanowski: „O wyjarzmieniu ojczyzny". Zapomniane pismo polityczne Trentowskiego. W: Literatura a naród. Lw. 1936. — S. Harassek: Pomysł i założenia epistomologiczne „filozofii narodowej" Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1935/36 z. 1 i nadb. — S. Harassek: Trentowski o filozofii narodów europejskich. Tamże z. 2-4; odb. Kr. 1936. — M. Janik: Romantyzm a ludowość. W książce: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — A. Nowaczyński: Inny Libelt. *Tęcza* 1936 nr 2. — H. Rowid: Wychowawca i młodzież. (Z zagadnień psychologii międzyindywidualnej). *Chowanna* 1936 z. 3. — J. Szczotka: Filozofia religii u Trentowskiego i jej źródła. *Przegl. Filoz.* 1936 nr 4. [Dyskusja: F. Januszewski i J. Stępniewski. *Przegl. Filoz.* 1936 z. 4]. — J. Świerzowicz: O żywotności „Chowanny" F. B. Trentowskiego. W: Szkice literackie. Seria I. Grodzisk Poz. 1936. — S. Pigoń: Dwoista teozofia B. Trentowskiego. *Myśl Nar.* 1937 nr 36-38 i odb.; przedr. w książce: Wśród twórców. Kr. 1947. [Rec.: J. Wepsięć. *Kwart. Filoz.* 1938 z. 3; Polemika: P. Chomicz: O wpływie Hoene Wrońskiego na Trentowskiego. *Myśl Nar.* 1938 nr 38; S. Pigoń: Między Kościołem a lożą. Dodatkowe uwagi o dwoistej teozofii B. Trentowskiego. Tamże nr 42]. — S. Pigoń: Trentowski i Mickiewicz na udeptanej ziemi. *Kur. Poz.* 1937 nr 31. — S. Pigoń: Oprac. wyd.: Listy (1836-1869). Kr. 1937. [Rec.: W. Osten. *Dzień. Nar.* 1937 nr 336; F. Januszewski. *Przegl. Filoz.* 1938 nr 1; J. Wepsięć. *Kwart. Filoz.* 1938 z. 1; A. Zieleńczyk. *Ruch Filoz.* 1939; A. Bar. *Kwart. Hist.* 1939/1946]. — A. Wojtecki: Podstawa filozofii uniwersalnej. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 35. —

J. Chobot: 1. Mesjanizm polski. Istota — zasady, rodowód i wskazania na przyszłość. 2. Bronisław Trentowski. Jego żywot, dzieła i nauki. Wisła 1938. — K. S. Frycz: Nauka czynu. O B. F. Trentowskim — w 130-lecie jego urodzin: 21 I 1808 — 21 I 1938. *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 4. - Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — W. Szumowski: Nieznana relacja o pobycie Trentowskiego w Krakowie w r. 1848. *Księga pam. na dziewięćdziesięciolecie dziennika „Czas" 1848-1938.* W-wa 1938. — A. Wojtkowski: Trentowski Bronisław. W: Bibliografia historii Wielkopolski. Poz. 1938. — J. Hulewicz: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939. — F. Januszewski: B. Trentowski w świetle swoich listów. (W siedemdziesiątą rocznicę zgonu 16 VI 1869 - 16 VI 1939). *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 22-23, 25, 27-29. — A. Rogalski: Siedemdziesięciolecie B. Trentowskiego. *Tęcza* 1939 nr 7. — J. Szczotka: Poznanie Boga u B. Trentowskiego. Szczakowa 1939. —

W. Jakóbczyk: Marcinkowski a Tren-

towski. *Przegl. Wielkopol.* 1946 nr 10. — I. Szaniawski: Oblicze społeczne B. Trentowskiego na tle wydarzeń 1846 r. *Odrodzenie* 1946 nr 16-17. — R. Werfel: Dembowski i Szela. Rok 1846. *Twórczość* 1946 z. 2. — H. Barycz: B. Trentowskiego marzenia o katedrze uniwersyteckiej w Krakowie. *Przegl. Hist.* 1948. — W. Jakóbczyk: Cieszkowski i Liga Polska. *Przegl. Hist.* 1948. — S. Kawyn: Mickiewicz-towiańczyk w zwierciadle satyry emigracyjnej. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 3. Wr. 1948. — M. Piszczkowski: Obrońcy chłopów w literaturze polskiej. Kr. 1948. — M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 2. W-wa 1949. — H. Mogilska: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — S. Pigoń: Pokłosie listów Br. Trentowskiego. *Spr. PAU* 1951 nr 6. — M. Żmigrodzka: Walka o realizm w estetyce i krytyce literackiej kraju l. 1831-1848. *Pam. Lit.* R. 44 (1953) z. 1. — T. Kroński: Reakcja mesjanistyczna i katolicka w Polsce połowy XIX wieku. *Myśl Filoz.* 1954 z. 3; przedr. w zbiorze: Z dziejów polskiej myśli filozoficznej i społecznej. T. 3. Wiek XIX. W-wa 1957; przedr. rozszerzony w książce: Rozważania wokół Hegla. W-wa 1960. — T. Kroński: Koncepcje filozoficzne mesjanistów polskich w połowie XIX w. W-wa 1955; toż: *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* 1957. — J. Maciejewski: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — A. Śladkowska: Poglądy społeczno-polityczne i filozoficzne Edwarda Dembowskiego. W-wa 1955. — A. Kłoskowska: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej" w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — K. Groniowski: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *PAN Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — J. B. Gawecki: Systemat Trentowskiego. *Przegl. Pol. i Obcy* 1958 nr 3. — S. Morawski: O estetyce Libelta. *Przegl. Hum.* 1958 nr 5. —

T. Sinko: Co to jest ta cybernetyka. *Meander* 1961 nr 1. — H. Barycz: B. Trentowskiego marzenia o krakowskiej katedrze. W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 2. Kr. 1963. — S. Kawyn: Mickiewicz-towiańczyk w opinii autora Chowanny. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 36. *Filologia.* Łódź 1964 i nadb. — B. Piotrowski: Delegacja wielkopolska na Zjeździe słowiańskim w Pradze (1848 rok). *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz.* nr 47. *Historia* nr 6. Poz. 1964.

TRIPPLIN TEODOR (1813–1881)

Inna forma nazwiska: Tryplin.

Pseud. i krypt.: Dr T. T.; Jeden z jedenastu; T. T.; dr Antoni Zanowicz.

Powieściopisarz, pamiętnikarz.

Ur. w 1813 w Kaliszu; syn Fryderyka, profesora literatury klasycznej w kaliskiej szkole wojewódzkiej. Po ukończeniu miejscowego gimnazjum brał udział w powstaniu 1831, następnie w 1831-1836 studiował na wydziale lekarskim uniwersytetu w Królewcu. Nauki medyczne ukończył w Montpellier, gdzie w 1840 otrzymał tytuł doktora. Jako lekarz praktykował w różnych miejscowościach Francji, potem wstąpił do służby lekarsko-wojskowej i wziął udział w wyprawie do Hiszpanii. Stamtąd robił wycieczki do Portugalii i Maroka, podróżował następnie po Danii, Szwecji, Anglii i Norwegii. W 1849 powrócił do kraju, ożenił się z córką generała Dunin-Żochowskiego i osiadł w Warszawie. Cieszył się opinią dobrego lekarza. Do prac literackich zaangażował tłumaczy, którzy według jego wskazówek przerabiali obce utwory. Około 1856 przeniósł się na Litwę, a po roku opuścił znowu kraj udając się na Wschód. W 1859 udał się do Egiptu, a stamtąd na wieść o wypadkach wojennych przyjechał około 1862 do Włoch i przyjął obowiązki lekarza wojskowego w Turynie. W 1877, ciężko chory, powrócił do kraju. Zmarł w Warszawie 25 stycznia 1881.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienia z podróży po Danii, Norwegii, Anglii, Portugalii, Hiszpanii i Państwie Marokańskim. T. 1-2. Poz. 1844. Wyd. nast.: wyd. 2 t. 1-12. W-wa 1851--1853; wyd. 2 poprawne t. 1-4. Petersb. 1853; t. 1-8. Petersb. 1855.

Zawartość: Wyd. 1: t. 1: Dania i Norwegia; t. 2: Norwegia. — Wyd. 2: t. 1-2 (1851): przedr. wyd. 1; t. 3 (1851): Anglia; toż odb. (Fragm. ogł. *Athenaeum* 1850 t. 4; 1851 t. 5; t. 4 (1851): Szkocja; t. 5 (1851): Portugalia. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 3-4); t. 6-7 (1851-1852): Hiszpania; t. 8 (1852): Państwo Marokańskie. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1851 t. 1-4; *Księga Świata* 1852 cz. 1); t. 9 (1853): Hiszpania i Francja. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1; zakończenie ogł. *Gaz. Codz.* 1852 nr 168-243, z przerwami); t. 10 (1853): Francja. (Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 3); t. 11 (1852): Francja i Włochy Północne; t. 12 (1853) cz. 1: Paryż. (Fragm. ogł. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 303-311, z przerwami; *Księga Świata* 1852 cz. 2); cz. 2: Paryż i podróż powtórna do Hiszpanii. — Wyd. 2 poprawne: każdy tom zawiera po 2 tomy z wyd. poprzedniego do tomu 8 włącznie.

Przekł. ros.: *Sowriemiennik* 1852.

2. Pan Zygmunt w Hiszpanii. Powieść prawdziwa z ostatniej wojny domowej hiszpańskiej. T. 1-4. W-wa 1852.

3. Podróż przez Saharę, ułożona z opowiadań Jakuba Arago i objaśniona przypisami i uwagami. *Gaz. Codz.* 1853 nr 217-261 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1854.

4. Asmodeusz w Paryżu. Wspomnienia lekarza Polaka. T. 1-4. W-wa 1854.

5. Higiena polska, czyli sztuka zachowania zdrowia, przedłużenia życia i uchronienia się od chorób, zastosowana do użytku popularnego. Fragm. ogł.: J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. na r. 1854, 1856.* W-wa 1853, 1855; J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy na r. 1855, 1856, 1857.* W-wa 1854, 1855, 1856; *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1; *Rozmaitości* 1857 nr 5; całość wyd. t. 1-2. W-wa 1857.

6. Pamiętniki lekarza Polaka z wypadków za granicą doznanych. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 1; całość wyd. t. 1-6. W-wa 1855; Seria II pt. Pamiętniki lekarza polskiego. T. 1-4. W-wa 1857.

7. Kobieta z głową. Obraz z życia galicyjskiego. *Gaz. Codz.* 1855 nr 171-227 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1855.

8. Nowa podróż naokoło ziemi odbyta na fregacie Ermancya przez dra Antoniego Zanowicza. Fragm. ogł. *Księga Świata* 1855 cz. 1; całość wyd. t. 1-3. W-wa 1855.

9. Wycieczki po stokach galicyjskich i węgierskich Tatrów. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1855 t. 2; całość wyd. t. 1-2. W-wa 1856.

10. Kalotechnika, czyli sztuka zachowania piękności. W-wa 1856.

11. Lekarz w Szwajcarii. T. 1-4. W-wa 1856.

12. Maskarada w obłokach, czyli podróż nadpowietrzna nad Morze Północne. Ogł. *Gaz. Codz.* 1856 nr 58-134 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-2. Wil. 1856.

13. Amazonka. Szkic z życia światowego w zamkach Francji. Z francuskiego przerobiony. W-wa 1857.

14. Lunatycy, czyli przepowiedziane nieszczęście. Opowiadanie wypisane z rękopismu niewiadomego autora. T. 1-2. Wil. 1857.

15. Najnowsza podróż po Danii, Norwegii i Szwecji odbyta w roku 1855 przez skrzypka polskiego. T. 1-2. Wil. 1857.

16. Powrót spod Berezyny. Opowiadanie śp. Antoniego hr. Lanckorońskiego, b. pułkownika b. wojsk polskich. Wil. 1857.

17. Dziennik podróży po Litwie i Żmudzi odbytej w 1856 roku. T. 1-2. Wil. 1858.

Dedykowane Ludwikowi Kondratowiczowi i Michałowi Iwanowskiemu.

18. Podróż po księżycu odbyta przez Serafina Bolińskiego. Petersb. 1858.

19. Wycieczki lekarza Polaka po własnym kraju. T. 1-4. Wil. 1858.

20. Dwanaścioro cudownych dzieci. Zbiór 12 życiorysów dla użytku młodzieży i innych kształcicieli. Wil. 1859.

21. Dwa duchy. Powieść. T. 1-2. Żytomierz 1860.

22. Il preste (!). Powst. ok. 1862-1866. Rkps zaginął.

23. I martini. Rkps, jw. poz. 22.

24. La moglie. Rkps, jw. poz. 22.

25. Le donne. Rkps, jw. poz. 22.

26. Le donne polacche. Dramma originale in cinque atti con prologo. Powst. ok. 1862-1866. Wyd. Piza b. d.

27. Wspomnienia z ostatnich podróży. T. 1-4. W-wa 1878.

28. Hrabiomania. Powst. po 1877. Rkps.

29. Klauberfisa. Powst. po 1877. Rkps.

30. Kobiety z duszą. Powst. po 1877. Rkps.

31. Księżna, hrabianka i Cyganka. Komedia. Powst. po 1877. Rkps.

32. Pan Zygmunt we Włoszech. Powst. po 1877. Rkps.

33. Po małych kątach. Powst. po 1877. Rkps.

34. Przygody kawalera Pipperbauma. Powst. po 1877. Rkps.

35. Salvator Rosa. Powst. po 1877. Rkps.

36. Szatański anioł. Powst. po 1877. Rkps.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1850-1851), *Bibl. Warsz.* (1850--1856), *Dzien. Lit.* (tu: Pojedynki akademickie. 1853 nr 50), *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Olbrzym i karlica. 1853 nr 283--286), *Gaz. Codz.* (1852-1856; tu m. in.: Posłuchanie u króla holenderskiego i galeria malowideł widziana przy świetle pochodni. 1853 nr 205, 207, 209, 210), *Il Giornale di Torino* (1862-1866), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (1854-1856), J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk.* (tu m. in.: Zmartwychwstały kapitan. 1856; Grobowiec bez napisu nad Niemnem. 1857), *Kalendarz kr.* (1867), *Księga Świata* (1852-1857), *Przyj. Dzieci i Młodzieży* (1872), *Rozmaitości* (1857), St. Strąbskiego *Rocznik na rok przestępny 1856* (1856), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 1. W-wa 1857 (tu: Osada polska na brzegach jeziora Balaton w Węgrzech).

Przekłady

A. R. Lesage: Diabeł kulawy. W-wa 1853.

Listy

1. Do K. W. Wójcickiego 7 listów z 1850--1855. Rkps Bibl. Nar. sygn. 51; zniszcz. 1944.

2. Do J. Bergera 3 listy z 1851-1852. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

3. Do M. Iwanowskiego 7 listów z 1851--1852. Ogł. W. Maślak: Z pamiątek po śp. Michale Iwanowskim. *Spr. Dyrektora Gimn. w Jaśle za r. szk. 1893.* Jasło 1893.

4. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1851. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6480.

5. Do E. Grabowskiego z 1852. Rkps Bibl. Nar. sygn. 171; zniszcz. 1944.

6. Do J. I. Kraszewskiego, dat. Warszawa, 7 marca 1852. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

7. Do T. Lenartowicza z 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

OPRACOWANIA

(Wspomnienia z podróży ... Rec.): *Czas* 1851 nr 198; H. *Czas* 1852 nr 184-188; *Gaz. Codz.* 1852 nr 157; K. T. G. *Gaz. Codz.* 1853 nr 189. — Dr T. Tripplin naglony prośbami ... *Gaz. Codz.* 1852 nr 199. — Od dra T. Tripplina podróżującego ... *Gaz. Codz.* 1852 nr 185. — (Pan Zygmunt w Hiszpanii. Rec.): H. *Czas* 1852 nr 184-188; J. K. (Korzeniowski). *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; W. D. z P., Obywatel z Radomskiego. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; *Kur. Warsz.* 1852 nr 9; *Nowiny* 1854 nr 13-14. — Wojciech z Bogusławic: Korespondencja. *Gaz. Codz.* 1852 nr 177. — P. Tripplin, autor wspomnień ... *Gaz. Codz.* 1853 nr 187. — (Asmodeusz w Paryżu. Rec.): ✠. *Gaz. Codz.* 1854 nr 25; M. Gliszczyński. *Gaz. Codz.* 1854 nr 77-78; S. K. J. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 68; G. W. (Wołowski). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 78, 80; *Nowiny* 1854 nr 39-41. — (Kobieta z głową. Rec.). *Nowiny* 1855 nr 126-127. — (Nowa podróż naokoło ziemi. Rec.): J. Bartoszewicz. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 265-267; *Nowiny* 1855 nr 130-136. — (Pamiętniki lekarza Polaka. Rec.). *Nowiny* 1855 nr 36-41. — (Wycieczki po stokach galicyjskich i węgierskich Tatrów. Rec.): *Nowiny* 1855 nr 118-120; K. Kalinka. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 2. — (Lekarz w Szwajcarii. Rec.): A. N. (Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 160; *Nowiny* 1856 nr 3-4. — (Higiena polska. Rec.): A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 247; *Dzien. Warsz.* 1856 nr 39. — (K. Szajnocha): O najnowszej literaturze polskiej. *Rozmaitości* 1856 nr 29. — (K. Widmann): (Maskarada w obłokach. Rec.). *Dzien. Lit.* 1856 nr 82-84. — W. (Wieczorkowski): (Amazonka. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 254. — Zetmisław Szczery (I. Onichowski): Tydzień w Pińszczyźnie. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 130, 132, 135. — M. Grabowski: Kraszewski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 6. — A. N. (Marcinkowski): (Higiena polska. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 97. — (Lunatycy. Rec.): A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 278; (J. Zachariasiewicz ?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 236. — (Najnowsza podróż po Danii, Norwegii i Szwecji. Rec.): J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 166; Wacław P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 119; (K. Widmann). *Dzien. Lit.* 1857 nr 41; *Dzien. Lit.* 1858 nr 15. —

(Powrót spod Berezyny. Rec.): R. G. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 3; J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 165-166; (J. Zachariasiewicz?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 166. — (K. Widmann): (Pamiętniki lekarza Polaka. Rec.). *Dzien. Lit.* 1857 nr 25-28. — (Wycieczki lekarza Polaka po własnym kraju. Rec.): Wacław P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 329; (J. Zachariasiewicz?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 318. — (Dziennik podróży po Litwie i Żmudzi. Rec.): Obywatel znad Brzegów Wermeny. *Kronika Wiad. Kraj i Zagr.* 1858 nr 344, 346; D. (J. Dobrzański?). *Dzien. Lit.* 1859 nr 73-76; L. Hubert. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1; *Przegl. Powsz.* 1859 nr 11. — Trypplin. *Dzien. Lit.* 1858 nr 8. —

L. Mierosławski: Pamiętnik (1861--1863). Wyd. J. Frejlich. W-wa 1924. — J. Kontrymowicz: Doktor Tripplin. (Wyjątek z pamiętników). *Opiekun Dom.* 1865 nr 30. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — F. H. L. (Lewestam): Dr Teodor Tripplin. *Kłosy* 1877 nr 616. — Dr Teodor Tripplin. *Bibl. Warsz.* 1877 t. 2. — Dr Teodor Tripplin, *Gaz. Nar.* 1877 nr 48. — (Wspomnienia z ostatnich podróży. Rec.): L. Sowiński. *Kłosy* 1878 nr 684; *Kur. Por.* 1878 nr 248. — Wspomnienia pośmiertne w 1881: S. G. (Grudziński). *Tyg. Powsz.* nr 9; St. M. Rz. (Rzętkowski). *Tyg. Ilustr.* nr 267; W. Szymanowski. *Kur. Warsz.* nr 19; *Bibl. Warsz.* t. 1; *Echo* nr 18; J. Ungra *Kalendarz warsz. popularnonauk. na r. 1882*; *Kronika Rodz.* nr 4; *Nowiny* nr 25. — A. Tripplinówna: Ostatnie lata życia śp. T. Tripplina. *Kłosy* 1881 nr 816. — M. Konopnicka: Kilka słów o T. Tripplinie i o podróżach jego. *Wędrowiec* 1882 nr 9-14. —

P. Chmielowski: Teodor Tripplin. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — K. Kraszewski: Przygoda dr T. Tripplina. Wspomnienie. Powst. 1891. Wyd. w książce: Humoreski. W-wa 1909. — W. Maślak: Z pamiątek po śp. Michale Iwanowskim. *Spr. Dyrektora Gimn. w Jaśle za r. szk. 1893.* Jasło 1893. — F. M. Faleński: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka w zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8.—W. Gomulicki: Z Warszawy. *Biesiada Lit.* 1906 nr 28. — Deotyma (J. Łuszczewska): Pamiętnik. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 3-4 i odb. — A. Nowaczyński: Doktor Tripplin w Palestynie. *Świat* 1936 nr 1. —

E. Halicz: Polska Szkoła Wojskowa w Genui i Cuneo 1861/2. *Biul. Wojskowej Akademii Polit.* S. Hist. 1959 nr 3. — Z. Lewinówna: Przypis w książce: P. Wilkońska. Moje wspomnienia... (jw.). W-wa 1959 s. 526. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

TRYNKOWSKI LUDWIK GABRIEL (1805–1849)

Krypt.: L. T.; L. Tr.; X. L. Tr.....ski.

P o e t a, k a z n o d z i e j a.

Ur. 24 marca 1805 we wsi Pełenie na Wileńszczyźnie. Pochodził ze stanu włościańskiego. Uczył się w Wilnie, tam przyjął święcenia kapłańskie. W 1823-1826 studiował teologię na Uniwersytecie Wileńskim i uzyskał stopień doktora teologii. W 1836 został kanonikiem katedralnym wileńskim. Zasłynął jako kaznodzieja. Zamieszany w sprawę Szymona Konarskiego, więziony w Wilnie, wpadł w obłęd. W 1839 został wywieziony na Syberię do Irkucka, tam zmarł 24 marca 1849.

TWÓRCZOŚĆ

1. Mowy pogrzebowe. Wil. 1834.

Z a w a r t o ś ć: cztery mowy, a wśród dodatków m. in.: Rzut oka'na przesądne wyobrażenie u nas co do przemysłu i kunsztów.

2. Geniusz wieków, czyli postęp oświaty — zwalczone i do zwalczenia przesądy. Wstęp. Wyd. T. D. (F. Dobkiewicz, L. Trynkowski i J. Krzeczkowski) w: Pisma rozmaite. Wil. 1838.

3. Na uczczenie śp. Jędrzeja Śniadeckiego. Ogł. H. Skimborowicz w książce: Wspomnienie życia śp. Jędrzeja Śniadeckiego. W-wa 1840; wyd. osob. pt. Mowa na uczczenie... miana w kościele Ś-go Jana dnia 4 maja 1838 r. Wil. 1861.

Ponadto wyd. osob. kilka mów pogrzebowych.

Drobne utwory i wiersze ogł. w czasopismach: *Biruta* (tu: Geniusz wieku. Wyjątek. Przesyt w naukach — jego przyczyny — cel i dobrodziejstwo oświaty. 1837 s. 293-346; Oleś. 1837 s. 364-365; Wróg i lud. Poema obrazowe. Wyjątek. 1838 s. 81-100), *Bojan* (tu: Z dumań nad zniszczeniem Poryncji. 1838 s. 47--57), *Piśmiennictwo Kraj.* (tu: Mowa na uczczenie śp. Jana Skidełła. 1840 nr 43/44, 46; Widnokrąg naukowy. 1841 nr 1; 1842 nr 3, 5, 12), *Przegl. Nauk.* (tu: Wpływ filozofii spółczesnej na literaturę w ogólności. 1842 nr 3), *Tyg. Petersb.* (1837-1838; tu m. in.: Wiersz do J. I. Kraszewskiego z powodu niektórych zdań w pismach jego rzuconych. 1837 nr 96).

OPRACOWANIA

(Mowy pogrzebowe. Rec.). *Wizerunki i Rozstrząsania Nauk.* 1834 t. 2. — P. Jankowski: Wspomnienia szkolne i uniwersyteckie. (Urywek z pamiętnika pisanego dla własnych dzieci 1836 r.). *Kłosy* 1884 nr 985. — S. P.: O wierszach księdza L. Trynkowskiego. *Magazyn Powsz.* 1838 s. 150-151. — A. Andrzejowski: Ramoty starego Detiuka o Wołyniu. T. 4. Wil. 1861 s. 156. — A..... (A. Giller): Groby polskie w Irkucku. *Chwila* 1864 nr 23. — M. Malinowski: Księga wspomnień. Powst. 1864. Wyd. J. Tretiak. Kr. 1907 *Źródła do Dziejów Polski Porozbiorowych* t. 3, s. 97-99. — T. Dobszewicz: Wspomnienia z czasów, które przeżyłem. Powst. 1867. Wyd. Kr. 1883 s. 151-152. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — Z. S. Feliński: Pamiętniki. Powst. 1882--1883. T. 1. Kr. 1897 s. 113. — A. S. Krasiński: Ksiądz Ludwik Trynkowski. Powst. przed 1891. Wyd. Kr. 1900. — M. Dubiecki: Teresa z Wierzbickich Bułhakowa. Wizerunek pośmiertny z jej pamiętników, listów, notat. Kr. 1895 s. 47. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900.— M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — L. Janowski: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

TUROWSKI KAZIMIERZ JÓZEF (1813–1874)

Krypt.: Wł. Rp.

Poeta, publicysta, wydawca.

Ur. 3 marca 1813 we wsi Tarnów w ziemi przemyskiej; pochodził z ubogiej szlachty. Uczył się w Dobromilu, następnie w Przemyślu. Po ukończeniu dwuletniego studium filozoficznego w Przemyślu w 1832 zamieszkał w Sanoku, gdzie prawdopodobnie został nauczycielem prywatnym i przygotowywał się do doktoratu filozofii. W czasie studiów zorganizował koleżeńską grupę samokształceniową, która się nazwała Przemyskim Towarzystwem Naukowym; praca w tym Towarzystwie naraziła go później na śledztwo policyjne. W październiku 1833 przeniósł się do Lwowa i został stypendystą Zakładu im. Ossolińskich; pracował przy katalogowaniu zbiorów. Latem 1836 porzucił pracę w Ossolineum i zamierzał odbyć wycieczkę naukową po Słowiańszczyźnie, lecz nie uzyskał na nią pomocy materialnej. W 1837 ożenił się, kupił wieś Zubracze w górach sanockich i tam gospodarował. Zaprzyjaźnił się wtedy z niedalekim sąsiadem Wincentym Polem i wspólnie prowadzili badania etnograficzne. W 1847-1848 przez pewien czas mieszkał we Lwowie i był redaktorem *Tygodnika Rolniczo-Przemysłowego*. W 1854 przeprowadził w Akademii Technicznej w Krakowie habilitację w zakresie gospodarstwa praktycznego, lecz nie uzyskał jej zatwierdzenia.

W nocy 13/14 grudnia 1854 pożar zniszczył mu majątek. Ażeby zebrać pieniądze na odbudowę, rozpoczął wydawanie utworów piśmiennictwa staropolskiego w serii pt. *Biblioteka Polska* najpierw w 1855-1856 do spółki z drukarzem Karolem Pollakiem w Sanoku, potem w pierwszej połowie 1857 do spółki z Mieczysławem Dzikowskim, drukarzem w Przemyślu, wreszcie — ponieważ wydawnictwo zamiast zysków przynosiło straty — uzyskawszy pomoc finansową od Adama Potockiego i Wincentego Kirchmajera, przeniósł się do Krakowa i tam kontynuował wydawnictwo do końca 1861. Wy-

dał łącznie 320 tomików. W 1859 został członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1860-1863 wydawał tygodnik *Niewiasta*, w 1863 przez dwa miesiące był redaktorem pisma *Kronika*. W 1865 próbował wydawać w Przemyślu dwutygodnik *Prawda*, a w 1868 we Lwowie dwutygodnik *Słowianin*. Na skutek niepowodzeń usunął się od działalności publicznej i osiadł w Dobromilu. Zmarł w zapomnieniu i biedzie 28 grudnia 1874 w Bereźnicy.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pierwiastkowe płody... ucznia humaniorów drugiego roku w c.-k. Gimnazjum Przemyślskim. Przemyśl 1829.

2. Pisma. Rkps oddany do cenzury 3 listopada 1829. Nie dopuszczony do druku. Rkps Bibl. Uniw. Lw. sygn. 841. III. Tamże rkpsy następnych zbiorków przedstawianych cenzurze w 1830 i 1834.

3. Kilka pieśni strojem Dawida. Przemyśl 1831.

4. Żal nad grobem Lwa Krajewskiego. Przemyśl (1831?).

5. Pisemka. Z. 1. Lw. 1835.

Z. 2-3 pozostały w rękopisie pomimo zezwolenia cenzury na druk.

6. Uwagi nad niektórymi pieśniami poetów ludu. Lw. 1835.

7. Poczet książąt i królów polskich. Lw. 1835.

8. Władysław. Obraz tragiczny. Powst. w sierpniu 1843. Wyd. Lw. 1846.

9. O urządzeniu i zarządzie dóbr. Rys ze względu na stosunki galicyjskie skreślony przez ... *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* 1844; wyd. osob. Lw. 1844.

10. Krótka nauka dla JJ. PP. ekonomów. *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* 1847 nr 11 i n.; wyd. osob. Lw. 1847.

11. System gospodarstwa wiejskiego. Rkps powst. ok. 1850.

12. O wzajemnym zabezpieczaniu się od szkód. (Na korzyść autora pożarem poszkodowanego). Sanok 1855.

Dedykowane Wincentemu Polowi.

13. Od wydawcy Biblioteki Polskiej z powodu (nr 11 z 10 czerwca r. 1856) Dziennika Literackiego Lwowskiego. Sanok 1856.

14. List otwarty. *Dzien. Lw.* 1868 nr 187; odb. Lw. 1868.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dniestrzanka* (1841), *Kronika* (red. 1863), *Niewiasta* (red. i wyd. 1860-1863), *Prawda* (red. i wyd. 1865), *Sławianin* (1837-1839; tu m. in.: Kilka słów o najdawniejszych sztukach dramatycznych polskich. 1837), *Słowianin* (red. 1868), *Tyg. Pol.* (1848), *Tyg. Rolniczo-Przemysłowy* (1843-1848; red. 1847).

Przekłady

1. (V. Hanka): Sąd Libuszy. Rkps powst. 1836.

2. J. Kollár: (Dwa sonety). *Sławianin* 1837; przedr. H. Batowski w wyd.: J. Kollár: Wybór pism. Wr 1954 *BN* II, 89.

3. S. Orzechowski: Mowa na zgon Zygmunta I. Rkps 1855.

4. S. Starowolski: Opis Polski. Powst. 1855 (?). Brulion przekładu był w 1865 u Żegoty Paulego.

Ponadto drobne młodzieńcze przekłady z J. W. Goethego, Jurendego, J. G. Salisa i F. Schillera w zbiorku poezji, zob. Twórczość poz. 1.

Prace edytorskie i redakcyjne

1. Zbiorek pieśni polsko-ruskich. Lw. 1846.

2. Dodatek do zbiorów pieśni ludu polskiego i ruskiego. Lw. 1846.

3. *Biblioteka Polska*.
Z. (1-104). Nakładem Karola Pollaka. Sanok 1855-1856.
Z. (105-120). Nakładem Mieczysława Dzikowskiego. Przemyśl 1857.
Z. 1-60. Nakładem K. J. Turowskiego. Kr. 1858.
Z. 1-63. Nakładem K. J. Turowskiego. Kr. 1859.
Z. 1-60. Nakładem K. J. Turowskiego. Kr. 1860.
Z. 1-61. Nakładem K. J. Turowskiego; od 1 lipca 1861 nakładem Drukarni Czasu z utrzymaniem firmy Turowskiego. Kr. 1861.
Z. 1-16. Nakładem Drukarni Czasu. Kr. 1862.

4. *Niewiasta. Pismo wyłącznie płci pięknej poświęcone*. Kr. 1860 nr 1-14; 1861 nr 1-52; 1862 nr 1-52; 1863 nr 1-25.

Tygodnik. Wychodził od 1 października 1860 do końca czerwca 1863. W 1861-1862 współredaktorem był Michał Bałucki. Przegląd zawartości podaje Estr. III, 237.

5. *Kronika*. Wychodzi w każdy poniedziałek i piątek. Kr. 1863 nr 1-16.

Pismo wychodziło od 8 czerwca 1863. Turowski był „odpowiedzialnym za redakcję i wydawcą" do końca lipca. Od nru 17 (3 sierpnia) odpowiedzialnym za redakcję był sam nakładca Jan hr. Załuski, od nru 23 (17 sierpnia) Ludwik Powidaj.

6. *Prawda*. Przemyśl 1865 nr 1-2.

Dwutygodnik. Wydane numery datowane w lipcu 1865.

7. *Słowianin. Dwutygodnik polityczny*. Lw. 1868 nr 1-6/7.

Wychodził od 18 lipca do 15 października 1868 nakładem drukarza M. F. Poremby. Wykaz zawartości podaje Estr. IV, 544.

OPRACOWANIA

(J. Dobrzański): Biblioteka Polska i Biblioteka Lwowska. *Dzien. Lit.* 1856 nr 11. — K. Ujejski: Rzecz o p. Turowskim i o jego „Bibliotece Polskiej". *Dzien. Lit.* 1857 nr 89. — J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 12. — A. Adamowicz: Biblioteka Polska K. J. Turowskiego. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 2. — M. Wiszniewski: (List w sprawie Biblioteki Polskiej). *Gaz. Codz.* 1860 nr 126; toż *Czas* 1860, 2 czerwca. — A. Adamowicz: Biblioteka Polska. Wydanie krakowskie za rok 1860. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 3. — K. W. Wójcicki: Biblioteka Polska J. K. Turowskiego. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 1. — K. Estreicher: Dziennik. Fragm. powst. 1857-1862. Rkps w arch. rodzinnym. — A. Adamowicz: Biblioteka Polska za rok 1861. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 3. — W. (K. W. Wójcicki): Biblioteka Polska. Seria na rok 1861. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 2. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 25 (1867). — L. Dunin Borkowski: Odpowiedź ... na list otwarty umieszczony w „Dzienniku Lwowskim" nr 187. *Dzien. Lw.* 1868 nr ?; odb. Lw. 1868. — (W. Zawadzki): Nekrolog. *Gaz. Lw.* 1874 nr 295. —

W. Zawadzki: Literatura w Galicji (1772-1848). Lw. 1878; przedr. w książce: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — K. Rogawski: Jan Konrad Załuski. Kr. 1889 s. 81-82. — A. Brückner: Biblioteki pisarzów polskich. *Ateneum* 1900 t. 2. — W. A. Francew: Pis'ma k Wiaczesławu Gankie iz sławianskich ziemiel. W-wa 1905. — M. Terszakoweć: Materiały i zamitky do istorii nacionalnoho widrodżennja Hałyćkoji Rusi w 1830 ta 1840 r. Lw. 1907 *Ukrainśko-Ruśkyj Archiw* t. 3. —

Z. Klarnerówna: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848. W-wa 1926. — A. Fischer: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Zarys dziejów. Lw. 1927. — M. Szyjkowski: Polská účast w českém národním obrození. Praga 1931. — W. T. Wisłocki: Tajne druki Zakładu Ossolińskich. *Pam. Lit.* R. 31 (1934) z. 3/4; odb. rozszerzona Lw. 1935. — H. Batowski: Wstęp do książki: J. Kollár: Wybór pism. Wr. 1954 *BN* II, 89, s. XCIV-XCV. — A. Goriaczko-Borkowska: Z zagadnień galicyjskiego słowianofilstwa. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A. *Nauki Społ.* nr 32. *Prace Lit.* II Wr. 1961. — H. Barycz: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska". W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963.

TYSZKIEWICZ EUSTACHY (1814—1873)

Pseud. i krypt.: E. T.; Eust. hr. T....; Mieszkaniec lasów.

Powieściopisarz, archeolog, etnograf.

Ur. 6 kwietnia 1814 w Łohojsku, pow. borysowski; syn Piusa, starościca strzałkowskiego, i Augusty z Platerów; młodszy brat Konstantego. Początkowo uczył się w domu, a w 1824-1830 w Wilnie pod kierunkiem Jana Waszkiewicza, profesora ekonomii politycznej Uniwersytetu Wileńskiego. W 1830 oddano go do gimnazjum w Mińsku, które ukończył w 1831. W 1832 wyjechał na trzy lata do Petersburga, gdzie prowadził studia w bibliotece publicznej. Od 1835 przebywał w Wilnie. W 1840 został kuratorem honorowym szkół powiatu borysowskiego, w 1844 marszałkiem szlachty tegoż powiatu. Odbył szereg podróży po krajach skandynawskich dla badań archeologicznych. W 1847 przeniósł się na jakiś czas do Mińska, gdzie objął stanowisko kuratora miejscowego gimnazjum. W 1855 został dożywotnim prezesem-kuratorem Muzeum Starożytności

w Wilnie, które sam założył i któremu przekazał swoje cenne zbiory archeologiczne i bibliotekę. Równocześnie był prezesem Wileńskiej Komisji Archeologicznej. Był również członkiem wielu towarzystw naukowych, m. in. Towarzystwa Antykwariuszów w Kopenhadze, Towarzystwa Badaczów Historii i Starożytności w Rydze, Towarzystwa Archeologiczno-Numizmatycznego w Petersburgu, Królewskiej Akademii Nauk Wyzwolonych, Historii i Starożytności w Sztokholmie. W 1865 podał się do dymisji, opuścił Wilno i osiadł u krewnych w Birżach. Zmarł w Wilnie 27 sierpnia 1873.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rzut oka na źródła archeologii krajowej, czyli opisanie zabytków niektórych starożytności, odkrytych w zachodnich guberniach cesarstwa rosyjskiego. Wil. 1842.

2. Pan Choroszcza. Wil. 1842 jako: Obrazy domowego pożycia na Litwie. Książeczka 1. Wyd. nast. zob. poz. 8.

3. Druga żona. Wil. 1844 jako: Obrazy domowego pożycia na Litwie. Książeczka 2. Wyd. nast. zob. poz. 8.

4. Listy o Szwecji. T. 1-2. Wil. 1846.

5. Opisanie powiatu borysowskiego pod względem statystycznym, geognostycznym, historycznym, gospodarczym, przemysłowo-handlowym i lekarskim. Z dodaniem wiadomości o obyczajach, śpiewach, przysłowiach i ubiorach ludu, gusłach, zabobonach itd. Wil. 1847. (W przedmowie wymienieni współpracownicy: Konstanty Tyszkiewicz, Konstanty Dulicz, Józef Bohdanowicz, Józef Bielicki).

D e d y k o w a n e Leonowi Perowskiemu, ministrowi spraw wewnętrznych.

6. Badania archeologiczne nad zabytkami przedmiotów sztuki rzemiosł itd. w dawnej Litwie i Rusi litewskiej. Wil. 1850.

7. Fryderyk Bachström. Ustęp z życia księcia Hieronima Flor. Radziwiłła. *Kur. Wil.* 1862; wyd. osob. Wil. 1864. Wyd. nast. zob. poz. 8.

8. Obrazy domowego pożycia na Litwie. T. 1. W-wa 1865; t. 2. Kr. 1867.

Z a w a r t o ś ć: t. 1: poz. 2, 3, 7; Horodyszcze; t 2: Przypomnienie; Jagódka.

9. Birże. Rzut oka na przeszłość miasta, zamku i ordynacji. Petersb. 1869.

10. Wincenty Marewicz. Studium obyczajowe. *Gaz. Warsz.* 1870; odb. W-wa 1870.

11. Nasze strony. Obrazek litewski. Kr. 1871.

12. Słup nowożeńców. Z podania ludu. W-wa 1871.

13. List mieszkańca lasów do pana J. I. Kraszewskiego. Wil. 1873 (Wyd. bezimiennie).

Na egzemplarzu IBL sygn. K. 7324 dedykacja z podpisem autora.

14. Króla Stanisława Augusta ostatni pobyt w Grodnie. Poz. 1878.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (tu: O kilku nowo odkrytych monetach litewskich. 1845 t. 4), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Przysłowia polskie używane na Litwie, a nie objęte w zbiorze przysłów K. Wł. Wójcickiego 1830 r. wydanych. 1850 t. 1), *Gaz. Warsz.* (1869-1871), J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* (1872-1873), *Kłosy* (tu: Kazimierz Bujnicki. Życiorys. 1867 nr 173), *Teka Wil.* (1858), *Tyg. Ilustr.* (tu: Notatki panny respektowej. 1872 nr 258-259), *Tyg. Petersb.* (tu m. in.: Zabawy i uroczystości ludu wiejskiego. Kupało. 1837 nr 66; Wiadomość o kurhanach. 1837 nr 94).

P r a c e e d y t o r s k i e

1. W. Bagiński: Rękopis ... dominikana prowincji litewskiej (1747-1784 r.). Wil. 1854.

2. Źródła do dziejów Kurlandii i Semicalii z czasów Karola, królewicza polskiego, księcia saskiego. Z autentycznych korespondencji ogłoszone. Kr. 1870.

L i s t y

1. Do Redakcji Kłosów z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

2. Do J. Majera z 1868. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

B i b l i o g r a f i c z n e zestawienia prac oryginalnych i edytorskich podaje S. Krzyżanowski: Eustachy hrabia Tyszkiewicz i jego prace. Lw. 1873 s. 30-33.

OPRACOWANIA

J. I. KRASZEWSKI: (Listy o Szwecji. T. 1. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1846 t. 1. — K. W. WÓJCICKI: Eustachy hrabia Tyszkiewicz. *Kłosy* 1866 t. 2 nr 43. — W. Ko-

ROTYŃSKI: Eustachy hr. Tyszkiewicz. *Tyg. Ilustr.* 1873 t. 2 nr 299-301. — S. KRZYŻANOWSKI: Eustachy hrabia Tyszkiewicz i jego prace. Poprzedził kilkoma słowy S. Kunasiewicz. Lw. 1873. — S. KUNASIEWICZ: Eustachy hr. Tyszkiewicz. Wspomnienie pośmiertne. Lw. 1874. (Tu szczegółowe omówienie twórczości). — A. N. PYPIN: Istorija russkoj etnografii. T. 4. Petersb. 1892.

TYSZKIEWICZ KONSTANTY (1806–1868)

Archeolog, etnograf.

Ur. 5 lutego 1806 w Łohojsku, pow. borysowski; syn Piusa, starościca strzałkowskiego, i Augusty z Platerów; starszy brat Eustachego. Początkowo uczył się w domu, następnie u jezuitów w Połocku i w szkole dominikanów w Zabiałach w guberni witebskiej. Gimnazjum ukończył w Wilnie, potem w 1823-1828 studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Wileńskiego. W 1828 otrzymał posadę w Ministerium Skarbu Królestwa Kongresowego i w interesach banku wysyłany bywał za granicę. W 1836 ożenił się z Pauliną Ciechanowiecką i osiadł w rodzinnym Łohojsku. Tu zajął się podniesieniem gospodarczym powiatu. Założył bank pożyczkowy dla mieszczan i włościan, cukrownię, fabrykę wyrobów lnianych i bawełnianych oraz niewielką hutę żelaza. Jednocześnie podjął badania archeologiczne i etnograficzne. W związku z tym odbywał wyprawy wzdłuż Wilii i Dźwiny. Odbył również kilka podróży po Europie: był w Dreźnie, Wenecji, Londynie. W 1861 zasiadał w komitecie do usamowolnienia i uwłaszczenia włościan. Był członkiem wielu towarzystw naukowych w Wilnie, Krakowie, Pradze, Paryżu, Londynie, Moskwie. Zmarł w Mińsku 13 lipca 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. (Część historyczna). W książce: E. Tyszkiewicz: Opisanie powiatu borysowskiego. Wil. 1847.

2. Wiadomość historyczna o zamkach, horodyszczach i okopiskach starożytnych na Litwie i Rusi litewskiej. *Teka Wil.* 1858 nr 4; nadb. Wil. 1859.

3. O kurhanach na Litwie i Rusi zachodniej. Studium archeologiczne. Z 16 tablicami. Berlin 1868.

Przekł. ros.: O kurganach w Litwie i zapadnoj Rusi. Archieołogiczeskija izsledowanija. Wil. 1865. (Przekład znacznie skrócony; ukazał się wcześniej od oryginału w jęz. polskim).

4. Wilia i jej brzegi pod względem hydrograficznym, historycznym, archeologicznym i etnograficznym. Wyd. J. I. Kraszewski. Drezno 1871.

Prace edytorskie

Pomniki rytownictwa krajowego. Oddział 1. Wil. 1858.

Listy

1. Do P. Jankowskiego 11 listów z 1847-1851. Ogł. pt. Listy K. hr. Tyszkiewicza do Johna of Dycalpa. *Kłosy* 1884 nr 1002-1006, 1008.

2. Do nieznanej osoby z 1858. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

OPRACOWANIA

W. KOROTYŃSKI: Konstanty hr. Tyszkiewicz. *Tyg. Ilustr.* 1868 t. 2 nr 51. — J. I. KRASZEWSKI: Śp. K. hr. Tyszkiewicz. Ogł. jako przedmowa w wyd.: Wilia i jej brzegi ... Drezno 1871. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — I. G. (Giżycki): Materiały do dziejów Akademii Połockiej i szkół od niej zależnych. Kr. 1905. — Z. KRZYŻANOWSKA: Listy Jana Czeczota do K. Tyszkiewicza (1844-46). *Pam. Lit.* R. 38 (1948) i nadb.

TYSZYŃSKI ALEKSANDER (1811–1880)

Pseud. i krypt.: A. T.; AL. T...SKI; A. TYSZ......; AUT. AMER.; AUTOR AMERYKANKI W POLSCE; T; -TY-SKI; TYSZ...SKI A.; WYDAWCA MORENY; X.

Krytyk literacki, filozof.

Ur. 21 maja 1811 w Petersburgu; syn Erazma, prawnika, plenipotenta księcia Michała Ogińskiego, i Teresy z Sartynich. Pochodził z rodziny szlacheckiej. Po śmierci ojca przeniósł się z matką do majątku Miassota koło Mołodeczna, otrzymanego przez wdowę na własność od księżny Ogińskiej. Uczył się w szkole trynitarzy w Mołodecznie następnie w 1825-1828 studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Wileńskiego. Po uzyskaniu stopnia kandydata nauk moralno-politycznych wrócił do Miassoty. W powstaniu listopadowym udziału nie brał. Od 1832 był urzędnikiem powiatowej kancelarii marszałkowskiej w Wilejce, wkrótce potem sądu gubernialnego w Mińsku. W 1835 wyjeżdżał do Petersburga. W 1835-1838 piastował urząd sędziego granicznego w okręgu mińskim. W 1836 ubiegał się o katedrę historii literatury polskiej na uniwersytecie w Kijowie. W 1839 przeniósł się do Warszawy, gdzie został urzędnikiem Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych. W 1841 należał do grona założycieli *Biblioteki Warszawskiej*. Brał żywy udział w życiu literackim Warszawy, przyjaźnił się z Antonim J. Szabrańskim, bywał w salonach Katarzyny Lewockiej, Niny Łuszczewskiej, Karoliny Nakwaskiej i Rozalii Rzewuskiej. W 1855 wrócił do Miassoty i gospodarował, pełniąc równocześnie urząd deputata do Zgromadzenia Szlacheckiego w Wilnie. W 1857 ożenił się z Felicją Frybesówną, córką byłego gubernatora adrianopolskiego. W 1857 należał do zespołu redakcyjnego *Teki Wileńskiej*. W 1865 ponownie przybył do Warszawy i tu w 1866-1869 wykładał historię literatury polskiej w Szkole Głównej. Wykształcił kilku krytyków literatury, między nimi Piotra Chmielowskiego i Bronisława Chlebowskiego. W 1873 wrócił na wieś. W tymże roku został członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie. Był również członkiem Wileńskiej Komisji Archeologicznej. Zmarł 5 listopada 1880 w Miassocie, pogrzebany w Radoszkowiczach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Amerykanka w Polsce. Romans. Cz. 1-2. Petersb. 1837.

W tekst romansu są włączone rozprawki: O religii chrześcijańskiej; O języku polskim; Rys historyczny oświecenia Polski; O szkołach poezji polskiej; O dawnej poezji polskiej; O poezji polskiej komicznej.

Dedykacja: Nestorowi Kukolnikowowi na pamiątkę przypisuje Autor.

2. Dwaj ostatni krytycy w Polsce. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 55-56.

O M. Mochnackim i M. Grabowskim.

3. Próba. Dramat we trzech obrazach. Fragm. (2 sceny) ogł. *Przegl. Warsz.* 1840 t. 1.

4. Rys historyczny oświecenia Słowian. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1-3; odb. W-wa 1841.

5. Morena albo powieści blade przez autora Amerykanki w Polsce. W-wa 1842.

Zawartość: Zaprzaniec; Prospera; Zymio. Obraz we czterech chwilach. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 2).

Dedykacja: Leonowi hrabi Łubieńskiemu na pamiątkę przyjaźni Autor.

6. Rozbiory i krytyki. T. 1-3. Petersb. 1854.

Zawartość: t. 1: Cel krytyki; Początki filozofii krajowej. (*Bibl. Warsz.* 1850 t. 1, 2, 4; 1851 t. 1); recenzje dzieł filozoficznych, m. in. J. Hoene-Wrońskiego, I. Hołowińskiego, J. Kremera, K. Libelta, J. Majorkiewicza, B. F. Trentowskiego; t. 2: recenzje dzieł historycznych, m. in. F. H. Lewestama, W. A. Maciejowskiego, W. Wężyka; rec. Listów z Krakowa J. Kremera; rec. O piękności w sztuce J. Ankiewicza; t. 3: recenzje poezji, przekładów i powieści, m. in. M. Grabowskiego, I. Hołowińskiego, J. Korzeniowskiego, J. I. Kraszewskiego, A. E. Odyńca, J. Paszkowskiego, L. Sztyrmera, K. W. Wójcickiego, J. B. Zaleskiego, G. Zielińskiego.

Z wyjątkiem wstępu (Cel krytyki) inne prace były ogłoszone w czasopismach, głównie w *Bibl. Warsz.* od 1841.

7. Prelekcja wstępna historii literatury polskiej z r. 1866 w Szkole Głównej Warszawskiej. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 4 i nadb.

8. Wykłady z historii literatury polskiej w Szkole Głównej w Warszawie. Wygł. 1866-1869. Rkps nie wykończony. Fragm.

ogł. P. Chmielowski, zob. Wyd. zbior., t. 2.

9. Dwie Świtezianki, czyli rzut oka na ostatni okres poezji polskiej. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2; odb. W-wa 1871.

O utworach A. Mickiewicza z r. 1822 i L. Siemieńskiego z r. 1843.

10. Pierwsze zasady krytyki powszechnej T. 1-2. W-wa 1870.

Tyszyński uważał to dzieło za najważniejsze w swym dorobku, pracował nad nim prawie całe życie. Tu w dod. przedr. m. in.: Cel krytyki (por. poz. 6); Trzy loiki, czyli jaką powinna być oika. (*Bibl. Warsz.* 1860 t. 4).

Dedykacja: Henrykowi Struve na pamiątkę i w dowód przyjaźni poświęca to pismo Autor.

11. Wizerunki polskie. Zbiór szkiców literackich. W-wa 1875.

Zawartość: Wincenty Kadłubek jako pisarz. (Ogł. pt. Kronika Wincentego Kadłubka. *Bibl. Warsz.* 1867 t. 2); Marcin Bielski, najdawniejszy prozaik polski. (*Kronika Rodz.* 1874 nr 17-18); Wizerunek. Poemat z roku 1558 Mikołaja Reja. (*Bibl. Warsz.* 1868 t. 2); Szymonowicz i jego sielanki. (*Bibl. Warsz.* 1869 t. 2); Szymon Starowolski. (*Bibl. Warsz.* 1871 t. 3-4); Elżbieta Drużbacka. (*Kronika Rodz.* 1869 nr 1-2); Komedia polska w XVIII wieku. (*Bibl. Warsz.* 1870 t. 3); Ludwik Kondratowicz i jego poezje. (*Bibl. Warsz.* 1872 t. 3); Poezje Wincentego Pola. (*Bibl. Warsz.* 1873 t. 4).

12. Józef Ignacy Kraszewski i jego powieści historyczne. *Ateneum* 1877 t. 3-4.

13. Rysy Polski. Rkps.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (1877-1880), *Athenaeum* (1847), *Bibl. Warsz.* (współzałożyciel; tu m. in.: Dzisiejsza poezja w Anglii. 1841 t. 4; Darwinizm i pozytywizm w treści pism naszych. 1873 t. 1; Doświadczenie jako kryterium prawdy. 1876 t. 1-2; wiele art. i rec. przedr. zob. poz 6, 11), *Dzien. Warsz.* (tu: Listy o piśmiennictwie bieżącym. 1856 nr 53-57, 72-73), *Dzwon Lit.* (tu: Ćwiczenia gramatyczne. 1846 t. 1), *Enc. wych.* T. 1 (1880), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: O przyjaciołach Słowian w Warszawie i ich obecnych zajęciach. 1839 nr 2598-2601, 2606-2607; Sekstus. Podanie. 1860 nr 198), *Gaz. Pol.* (tu: Hipoteza Darwina jest czy nie jest antychrześcijańska. 1873 nr 82), *Kłosy* (tu: Stefan Czarniecki i Pacholę hetmańskie. Parelela. 1873 nr 414-415; Józef Kraszewski w Warszawie w grudniu 1846. 1880 nr 808), *Kronika Rodz.* (tu m. in.: Ruch myśli. 1873 nr 1; Wacław Potocki. Wizerunek. 1874 nr 3-5; Korespondencja Adama Mickiewicza. (Rec.). 1875 nr 3; Antoni Muchliński. Wspomnienie. 1878 nr 11-12), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu: Listy o piśmiennictwie bieżącym. 1856 nr 33-35, 87, 170, 172, 175), *Kur. Wil.* (tu m. in.: (E. Ziemięcka: Zarysy filozofii katolickiej. Rec.). 1860 nr 25-26; Czynsz czy pańszczyzna. 1862 nr 11), *Lwowianin* (1840-1841), *Niezapominajki* (tu: O poezji hebrajskiej. 1841), *Pismo zbior. wil.* T. 1. Wil. 1859 (tu: Deotyma. Szkic do dziejów poezji), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840-1841), *Przegl. Nauk.* (1842--1844), *Przegl. Warsz.* (1840), *Teka Wil.* (współred. 1857), *Tyg. Ilustr.* (tu: Dwie poezje przedśmiertne. (Ojca i syna Słowackich). 1879 nr 189), *Tyg. Petersb.* (1837-1842).

Przekłady

1. W. Shakespeare: Król Jan. Fragm.: akt II scena 3 i akt IV scena 1. *Tyg. Petersb.* 1838 nr 34.

2. W. Shakespeare: Król Ryszard III. Tragedia w 5 aktach. Fragm. ogł. *Przegl. Nauk.* 1842 t. 2 nr 10; całość wyd. W-wa 1842.

Ponadto drobny wiersz F. Schillera w *Przegl. Warsz.* 1840 t. 2.

Listy i materiały

1. Do M. Grabowskiego 11 listów z 1837-1840. Rkps (kopie współczesne) Bibl. Kórn. sygn. 1160.

2. Do M. Wiszniewskiego 3 listy z 1840. Ogł. *Kronika Rodz.* 1886 nr 19-20.

3. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów z 1841-1874. Autografy Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6480, 6538.

4. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej z 29 listopada 1841; do K. W. Wójcickiego z 21 marca 1860 i 20 kwietnia 1876; do A. Szabrańskiego z 13 października 1873. Fragm. ogł. P. Chmielowski we wstępie do wyd.: Pisma krytyczne, zob. Wyd. zbior., t. 1.

5. Do A. H. Kirkora 2 listy z 1858 i 1859; do A. E. Odyńca z 1860. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

6. Do I. Radlińskiego 2 listy nie dat. Autografy w Bibl. Publ. W-wa sygn. 32.

7. Dziennik 1829-1878. Rkps (6 grubych poszytów) był w posiadaniu rodziny w Miassocie.

Wydania zbiorowe

Pisma krytyczne. Staraniem rodziny ogłoszone drukiem. T. 1-2. Wyd. P. Chmielowski. Kr. 1904.

Zawartość: t. 1: Z Amerykanki w Polsce trzy rozprawki i wybór recenzji z czasopism do r. 1866, m. in. dzieł J. Bartoszewicza, Z. Kaczkowskiego, J. Kremera, J. I. Kraszewskiego, K. Libelta, W. Pola, S. Pruszakowej, L. Siemieńskiego, W. Syrokomli, E. Ziemięckiej, E. Żeligowskiego; Sekstus; t. 2: wybór artykułów z czasopism po r. 1866, m. in. poz. 7, 9, 12, fragm. poz. 8, 11.

Bibliografię podają A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

M. Gr-ski (Grabowski): Odpowiedź na krytykę. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 68. — (Amerykanka w Polsce. Rec.): M. Gr. (Grabowski): Do pana A. T., autora Listów Amerykanki. *Tyg. Petersb.* 1838 nr 56. [Polemika: (A. Tyszyński): Tłumaczenie się autora Amerykanki. Tamże nr 67-68].— J. Ankiewicz: Rozbiór zdania p. T. wyrzeczonego w Bibliotece Warszawskiej o książce pt. O piękności w sztuce... *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1. — (Morena. Rec.): E. Dembowski. *Przegl. Nauk.* 1842 t. 2 nr 18; t. 3 nr 23; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1955; F. H. L. (Lewestam). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 49; Micros (J. E. Przecławski). *Tyg. Petersb.* 1842 nr 60. [Polemika: Wydawca Moreny (A. Tyszyński): Słowo o celu sztuki. (Z powodu krytyki pana Mikros). Tamże nr 68; Micros: Odpowiedź na artykuł poprzedzający. Tamże nr 68]. — M. Grabowski: O nowszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61, 81-82, 86-87. — J. Bartoszewicz: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Bibl. Warsz.* 1851 t. 4. — W.: Aleksander Tyszyński. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 191-192, 194. — (Rozbiory i krytyki. Rec.): A. Nowosielski (A. Marcinkowski): List z N***. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 112; *Dzien. Warsz.* 1854 nr 144; A. Nowosielski (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 24. [Polemika: T. (A. Tyszyński). *Dzien. Warsz.* 1856 nr 82; A. Nowosielski. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 160; A. Tyszyński: Wyjątek z listu do K. Wł. W. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1]. —

E. Ziemięcka: List otwarty do Aleksandra Tyszyńskiego. *Przegl. Europejski* 1863 t. 3. — K. Kaszewski: Aleksander Tyszyński. *Tyg. Ilustr.* 1866 t. 13 nr 347.— K. W. Wójcicki: Aleksander Tyszyński. *Kłosy* 1866 t. 3 nr 68. — H. Struve: Wykład systematyczny logiki. W-wa 1870. — (Pierwsze zasady krytyki powszechnej. Rec.): D. Henkiel. *Tyg. Ilustr.* 1870 nr 153; *Przegl. Tyg.* 1870 nr 23; Ks. M. N. *Przegl. Katolicki* 1871 nr 3. [Polemika: A. Tyszyński. Tamże nr 8]; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 3; A. Świętochowski. *Przegl. Tyg.* 1871 nr 2-4; *Gaz. Pol.* 1871 nr 29 dod.; *Kronika Rodz.* 1871 nr 13-14; *Mrówka* 1871 nr 1]. — Wspomnienia pośmiertne: P. Chmielowski. *Tyg. Ilustr.* 1880 t. 2 nr 256-257; A. Pług (A. Pietkiewicz). *Kłosy* 1880 nr 807; W. K. *Tyg. Powsz.* 1880 nr 47; *Kronika Rodz.* 1880 nr 23; *Przegl. Tyg.* 1880 nr 47; F. K. (Krupiński). *Bibl. Warsz.* 1881 t. 1 i nadb.; S. K. (Krzemiński). *Bluszcz* 1881 nr 1; W. M. *Biesiada Lit.* 1881 nr 279. —

H. Biegeleisen: Aleksander Tyszyński. *Złota przędza.* T. 2. W-wa 1885. — P. Chmielowski: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — P. Chmielowski: Nasza krytyka literacka w w. XIX. *Bluszcz* 1899 nr 48-50. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — P. Chmielowski: Aleksander Tyszyński. W zbiorze: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1. Kr. 1900. — H. Struve: Charakter narodowy filozofii polskiej. *Bibl. Warsz.* 1900 t. 2; toż w książce: Historia filozofii w Polsce na tle ogólnego rozwoju życia umysłowego. Z. 1. W-wa 1900. — P. Chmielowski: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — P. Chmielowski: Aleksander Tyszyński. Zarys biograficzno-literacki. W wyd.: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904. — (Pisma krytyczne. Rec.): I. Chrzanowski. *Książka* 1904 nr 10; T. Grabowski. *Przegl. Pol.* 1903/04 t. 3; C. Jankowski. *Życie i Sztuka. Dod. do Kraju* 1904 nr 25-26; W. P. (Prokesch). *Gaz. Warsz.* 1904 nr 111; Z. S. (Sarnecki). *Głos Narodu* 1904 nr 256; S. Zdziarski. *Przegl. Powsz.* 1904 t. 83 nr 249; G. Korbut. *Pam. Lit.* R. 4 (1905); toż przedr. pt. Aleksander Tyszyński jako estetyk i krytyk. W książce: Szkice i drobiazgi historyczno-literackie. W-wa 1935. — P. Chmielowski: Kant w Polsce. *Przegl. Filoz.* 1904. — T. Grabowski: Aleksander Tyszyński jako krytyk literacki. *Pam. księga 1866-1906 ... S. Tarnowskiego ...* T. 1. Kr. 1904. [Rec.: K. Wojciechowski. *Pam. Lit.* R. 4 (1905)]. — G. Korbut: Tyszyński Aleksander. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1911). — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — Z. Mocarski: Album pewnego literata. *Na obczyźnie.* Petersb. 1916. —

T. Grabowski: Z dziejów krytyki literackiej w Polsce. Wyniki teorii romantycznej — reakcja Kresów. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 10 nr 28. — T. Grabowski: Stanowisko Tyszyńskiego w dziejach krytyki literackiej w Polsce. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/26). — Z. Klarnerówna: Słowiano-

filstwo w literaturze polskiej lat 1800 do 1848. W-wa 1926. — M. Junosza: Aleksander Tyszyński. (W pięćdziesiątą rocznicę zgonu). *Dzien. Wil.* 1930 nr 255. — T. Newlin-Wagner: Aleksander Tyszyński. (W pięćdziesiąt lat po zgonie). *Kur. Warsz.* 1930 nr 334. — T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — S. Harassek: Trentowski o filozofii narodów europejskich. *Kwart. Filoz.* 1935 z. 2-4. — Z. Wasilewski: Rozdz. pt. Morena. W książce: Aspazja i Alcybiades. W-wa 1935. —
S. Kolbuszewski: Polsko-czeskie zagadnienia w epoce romantyzmu. *Sobótka* 1947; przedr. pt. Polsko-czeskie stosunki literackie w epoce romantyzmu. W: Romantyzm i modernizm. Studia o literaturze i kulturze. Kat. 1959. — M. Straszewska: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1-2. Wr. 1953-1958 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — W. Hahn: Pod wpływem Herodota. *Meander* 1954 nr 2 i nadb. (Rec. opowiadania A. Tyszyńskiego pt. Ewanos, prorok Ematii). — A. Kłoskowska: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej" w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — M. Żmigrodzka: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — M. Straszewska: Aleksander Tyszyński. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — A. Bartoszewicz: Z dziejów polskiej terminologii literackiej pierwszej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 3.

U

UJEJSKI KORNEL (1823–1897)

Pseud. i krypt.: Jeremi; K. U.; K... z P...; Kornel U.; Kornel z Pawłowa.

Poeta.

Ur. 12 września 1823 w Beremianach, pow. czortkowski na Podolu, w rodzinie szlacheckiej; syn Erazma i Ludwiki z Wolańskich. Początkowo uczył się w domu, następnie od 1833 przez kilka lat u bazylianów w Buczaczu, później we Lwowie, gdzie najpierw został umieszczony na stancji, a potem mieszkał z rodzicami, kiedy ci przenieśli się do Lwowa po wzięciu w dzierżawę pobliskiej wsi Dawidów. Kończył nauki prywatnie. W tym okresie zawarł znajomość z Leszkiem Duninem Borkowskim, Augustem Bielowskim, Wincentym Polem, trochę później serdecznie zaprzyjaźnił się z Karolem Szajnochą. Bywał na wieczorach literackich u Adama Kłodzińskiego, dyrektora Ossolineum. W 1844 odwiedził Warszawę, gdzie w środowisko literackie wprowadził go Kazimierz Władysław Wójcicki. Tu poznał Wilkońskich, Łuszczewskich i Teofila Lenartowicza. Z Warszawy pojechał do Puław, a w drodze powrotnej odwiedził Czarnolas i grób Kochanowskiego w Zwoleniu. W 1845 mieszkał w Lubszy, wsi nabytej przez rodziców w powiecie brzeżańskim. Na początku 1846 przebywał u Wróblewskich w Czortkowie, później we Lwowie. Brał udział w pracach konspiracyjnych przygotowujących powstanie. W 1847 wyjechał przez Wrocław, Niemcy i Belgię do Paryża. W Brukseli poznał Joachima Lelewela, w Paryżu Adama Mickiewicza, Bohdana Zaleskiego, Fryderyka Chopina i Juliusza Słowackiego, z którym się zaprzyjaźnił (z listopada 1847 pochodzi wiersz Słowackiego *Do autora Skarg Jeremiego*). Uczęszczał na wykłady w Sorbonie i Collège de France. Brał udział w paryskiej rewolucji lutowej. W 1848 powrócił do kraju. W roku następnym ożenił się z Henryką Komorowską i osiadł na wsi w powiecie złoczowskim, najpierw w Pawłowie, później w Podlipcach. Bawił też krótko w Medyce u swego przyjaciela Mieczysława Pawlikowskiego. W 1858-1880 gospodarował w wydzierżawionej

wsi Zubrzy pod Lwowem. Stąd kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę. W 1860 chcąc uniknąć nadzoru władz przebywał w Jassach. W okresie powstania styczniowego należał do tajnej organizacji rewolucyjnej, ale czynnego udziału w samym powstaniu nie brał. W 1863 wytoczono mu proces sądowy za zbiorek pt. *Dla Moskali*. W 1868 wyjeżdżał do Szwajcarii, później do Belgii, Włoch i Niemiec. W 1877-1878 był posłem do Rady Państwa w Wiedniu. Występował kilkakrotnie przeciw stronnictwu Stańczyków. Od 1880 aż do śmierci mieszkał w Pawłowie. W 1893 uczczono we Lwowie uroczystym jubileuszem 70 rocznicę jego urodzin. Zmarł w Pawłowie 19 września 1897 i tam został pochowany.

TWÓRCZOŚĆ

1. Maraton. Dat. 1844. Czytany w 1845 na wieczorze literackim u A. Kłodzińskiego, dyrektora Ossolineum. Wyd. *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1847 t. 1 (bez Wstępu i Zakończenia). Przedr.: poz. 5 (bez Wstępu i Zakończenia); poz. 16 (bez Zakończenia); poz. 18 t. 1 (bez Zakończenia).

Wstęp do Maratonu (inc.: Wy chcecie pieśni! ...). Dat. 1845. Wyd. zob. poz. 6.

Zakończenie (inc.: Błogosławiony, kto w chwili zwątpienia ...) wykreślone przez cenzurę austriacką w 1845, ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1894 z. 12; przedr. *Słowo Pol.* 1897 nr 223.

Wyd. całości: oprac. M. Janik. Brody 1906 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 50 (razem z poz. 4; tu również 3 wiersze, fragm. poz. 17); Poz. 1923 *Biblioteczka Piśmiennictwa Pol.* nr 6; toż Poz. 1933; Kr. (1945); toż wyd. 2 Kr. 1946 *Biblioteczka Pisarzy Pol.*; oprac. dr F. M. W-wa 1946 *Bibl. Powsz.*; toż W-wa 1947; toż W-wa 1948; oprac. A. Bar. Kr. (1947) (razem z poz. 4).

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Marathon. W: Poètes illustres de la Pologne au XIX siècle. Cycle lithuanien. T. 2. Paryż 1880. (Tu także przekł. fragm. poz. 5, 7, 8, 13, 15, 16, 17).

Przekł. grecki: G. Thomopulu: 'O Marathonas. Ateny 1944.

Przekł. niem.: A. Zipper. W: Gedichte Wiedeń 1888; toż wyd. 2 Lipsk 1892. (Tu także przekł. poz. 2, fragm. poz. 8). — M. Landau: Marathon. Ein episches Gedicht. *Polnische Post* (Wiedeń) 1908 nr 11-14.

2. Chorał z r. 1846 (inc.: Z dymem pożarów...). Krążył w licznych odpisach w 1846-1847. Ogł. *Dzien. Nar.* (Paryż) 1847 nr 337; wyd. zob. poz. 4; wyd. osob. pt. Bóg był i jest! Z r. 1846. Lw. 2 kwietnia 1848. (Wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: pt. Chorał z roku 1846. *Gaz. Kr.* 1848 nr 73; pt. Pieśń. Poz. ok. 1859; pt. Chorał „z dymem pożarów" na cztery głosy, muzyka J. Nikorowicza. Lw. b. r.; pt. Chorał, muzyka J. Nikorowicza na 4 głosy, ułożył i towarzyszenie fortepianu dodał K. Mikuli. Lw. 1861; pt. Chorał, śpiew na sopran z towarzyszeniem fortepianu. W-wa 1861; pt. Chorał w obrazach J. Styki. Lw. 1894.

Rkps (kopie): Bibl. Kórn. sygn. 2486; Ossol. sygn. 9901/I.

Przekł. ang.: Hymn of Complaint. *Przegl. Pol.-Amerykański* (Chicago) 1911 z. 3.

Przekł. franc.: L. Léger: Choral. W: Notice sur le commandant Paul Suzin. Paryż 1863. — V. G. (Gasztowtt): Choeur. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1896 nr 90; przedr. S. E. (V. Gasztowtt). Tamże 1915 nr 328.

Przekł. łużycki: A. Černy: Choral z polšćiny přeł. ... *Budzišyńska Łužica* 1898, wrzesień.

Przekł. niem.: L. Morgenstern: Aus rauchenden Trümmern. W książce: Die neuesten religiösen Nationallieder Polens. Berlin 1861. — L. Ary-Zucker: Aus rauchenden Trümmern. W książce: Einige lyrische Gedichte polnischen Meistern nachgesungen. Lipsk 1869. (Tu także przekł. fragm. poz. 16). — A. Zipper: Choral. W książce, jw. poz. 1; przedr. *Dzien. Pol.* 1893 nr 253.

3. Pieśni Salomona. Poz. 1846.

Zawartość: Pieśń z pieśni (Sir hasirim); Kaznodzieja (Koheleth).

Dedykacja: Leszkowi Duninowi Borkowskiemu w dowód wysokiego poważania i przyjaźni poświęcam.

4. Skargi Jeremiego. Londyn (w rzeczywistości Paryż) 1847. (Wyd. bezimiennie). Wyd. nast.: wyd. 2 Londyn (jw.) 1848; wyd. 3 z dod. pt. Skargi Jeremiego napisane w roku 1846. Lipsk 1862; przedr. zob. poz. 18 t. 1; wyd. 4 Złoczów 1890; wyd. 5 drugą częścią pomnożone. Lw. 1890 (razem z poz. 26); wyd. 6 drugą częścią pomnożone. Przemyśl 1893; wyd. 7 drugą częścią pomnożone. Przemyśl 1904; oprac. M. Janik. Brody 1906 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 50 (razem z poz. 1 oraz 3 wierszami, fragm. poz. 17); oprac. S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1923) *Wielka Bibl.* nr 40; toż wyd. 2 W-wa 1930; Złoczów ok. 1929 *Bibl. Powsz.* nr 1088-1089; Szkocja 1942 *Nauka Chrystusowa* 18; oprac. A. Bar. Kr. 1947 (razem z poz. 1).

Rkps pt. Modlitwy Jeremiego. Ossol. sygn. 6502/I.

Zawartość: Słowo Jeremiego; Noc natchnienia. Modlitwa wstępna; I. Ojcze nasz; II. Smutno nam, Boże!; III. Eli, Eli, lama sabachtani; IV. Suplikacje; V. Do Bogarodzicy; VI. W cześć umarłym; VII. Modlitwa więźnia; VIII. Modlitwa ojca przy chrzcie syna; IX. Za zbłąkanych; X. Chorał (poz. 2); XI. Chwała Tobie, Panie!; XII. Akt wiary.

Ponadto wyd. osob.:

Modlitwa ojca przy chrzcie syna. (Lw. 1848; druk ulotny, wyd. bezimiennie).

Modlitwa więźnia. (Lw. 1848; druk ulotny wyd. bezimiennie).

Ojcze nasz. Lw. 20 marca 1848; (druk ulotny; wyd. bezimiennie). W wyd. 3 i nast. dołączono wiersze: Krzyż a miecz! (Dat. 1848. Ogł. *Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 16); Modlitwa. (Dat. 1860. Ogł. tamże nr 12). Pierwsze dwa wyd. ukazały się z fikcyjną przedmową wydawcy, podpisaną: W... (W. Wielogłowski), i z fikcyjną datą powstania całego cyklu „Rzym, roku 1847".

Przekł. franc.: V. G. (Gasztowtt): La Prière d'un père au baptême de son fils. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1895 nr 81; La Prière du prisonnier. Tamże 1895 nr 78; (odtąd krypt. S. E.:) Notre père. Tamże 1896 nr 98: Eli, Eli, lama sabachtani. Tamże 1897 nr 112; Nuit d'inspiration. Prière d'introduction. Tamże 1899 nr 128; Nous sommes tristes, o Seigneur! Tamże 1899 nr 136; Pour les égarés Tamże 1901 nr 159; Jérémie à son peuple. Tamże 1902 nr 167.

5. Kwiaty bez woni. Poezje. Lw. (w rzeczywistości Wiedeń) 1848. Wyd. nast.: Lw. 1861; przedr. zob. poz. 18 t. 2 (fragm.). Przedmowa dat.: „W dzień Bożego Narodzenia 1846".

Zawartość: ponad 30 wierszy, m. in.: Sonety (R. 1839-1840); Gdyby ty moją była, aniele! (*Dzien. Mód Paryskich* 1844 nr 18); Pod ziemię! (Tamże 1844 nr 21); Poezja i proza; Urywki z niedokończonej spowiedzi; Lazzara. (Tamże 1845 nr 2); Maraton (zob. poz. 1); Przeczucie śmierci. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 9); Księżyc i ona. (Tamże 1846 nr 6); Scena z Antygony Sofoklesa (zob. Przekłady poz. 2); Czarny szal. (*Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1848 t. 1 z. 3); Pamięci Józefa Dunina Borkowskiego i Dominika Magnuszewskiego. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 8); Anioł Pański. (Tamże 1846 nr 15).

Przekł. esperanto: S. Łazica: Lazzara. *Pola Esperantisto* 1908 nr 3. — Lozo: La nigra shalo. Tamże 1908 nr 2.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Le Châle noir. *Revue Slave* (W-wa) 1879 nr 9/10; toż w książce, jw. poz. 1.

Przekł. niem.: H. Nitschmann: Der Mond und Sie. W: Der polnische Parnass. Lipsk 1875. (Tu także przekł. fragm. poz. 8).

Przekł. ros.: F. Tiutczewa: Łozara. *Żiwopisnoje obozrienije* 1886 nr 32.

6. Zwiędłe liście. Poezje. Lw. 1849 (wyd. bezimiennie). Przedr. zob. poz. 17 (fragm.), 18.

Zawartość m. in.: Monolog Ankarströma. (Dat. 1841); Mój drugi chrzest. (Dat. 1842); Do mistrza. (Dat. 1843); Pieśń o ziarnie. (Dat. 1843); Podróż z mego okna. (Dat. 1843); On i ja. (Dat. 1843; ogł. *Dzien. Mód Paryskich* 1844 nr 6); Damokles. (Dat. 1844; ogł. *Dzien. Mód Paryskich* 1847 nr 22); Gęśl Jeremiasza. (Dat. 1844; ogł. *Orędownik Nauk.* 1845 nr 13); Stance do mojej matki. (Dat. 1844); Polska z krzyża. (Dat. 1845); Trzy struny. (Dat. 1845); Wy chcecie pieśni! ... Wstęp do Maratonu (por. poz. 1); Perły boleści. (Dat. 1846; jako nieznany wiersz ogł. *Życie* (W-wa) 1897 nr 1; przedr. *Przegl. Lit.* 1898 nr 2); Do autora Kordiana. (Dat. 1847); Do A. K. (Dat. 1848); Tłumaczenia z Freiligratha (zob. Przekłady poz. 1).

7. Samson. Dramat. Fragm. ogł. *Tyg. Lw.* 1850 nr 3. Przedr. pt. Początek z niedokończonego dramatu: Samson. (Akt I, sceny 1-4), zob. poz. 8, Lw. 1852; przedr. rozszerzony pt. Początek Samsona. Rzecz dramatyczna w jednym akcie. (Akt I, sceny 1-6), zob. poz. 8, wyd. 3 Przemyśl 1893 i wyd. nast.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Les Premiers exploits de Samson. W książce, jw. poz. 1.

8. Melodie biblijne. Powst. 1845-1850. Wyd. Lw. 1852. Wyd. nast.: zob. poz. 18 t. 1; Złoczów ok. 1890; wyd. 3 pomnożone Przemyśl 1893; wyd. 4 Przemyśl 1904; oprac. S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1922) *Wielka Bibl.* nr 52; toż W-wa 1924; toż W-wa 1930; Złoczów (1926) *Bibl. Powsz.* nr 1096-1097.

Zawartość: Dwaj aniołowie. Wstęp; I. Jubal. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 17); II. Ostatnie głosy Sodomy. (*Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* 1848 t. 1 i odb.); III. Słup soli; IV. Hagar na puszczy. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 18); V. Rebeka; VI. Żona Putyfara. (Red. zmieniona i znacznie rozszerzona w wyd. Przemyśl 1893); VII. Izrael w Egipcie; VIII. Hymn wychodźców z Egiptu. (*Dzien. Mód Paryskich* 1845 nr 21); IX. Pan w gniewie; X. Bala-am. (*Tyg. Pol.* 1849 nr 1); XI. Mojżesz przed śmiercią; XII. Jerycho; XIII. Początek z niedokończonego dramatu: Samson (zob. poz. 7); XIV. Jeremiasz. (*Tyg. Pol.* 1849 nr 6); XV. Super flumina Babylonis; XVI. Jan Chrzciciel.

W wyd. 3 dołączono: Przeklęci; Judyta. Scena dramatyczna.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Rébecca; Plainte d'Agar au désert. W książce, jw. poz. 1.

Przekł. hebrajski: B. J. Borenstein: Hakochab. W-wa 1926.

Przekł. niem.: H. Nitschmann: Rebekka; Jeremias. W książce, jw. poz. 5. — A. Zipper: Hagar in der Wüste; Super flumina Babylonis. W: Gedichte, jw. poz. 1. — E. Bett: Biblische Melodien. Halle 1890 *Bibliothek der Gesamtlite-*

ratur des In- und Auslandes. — G. Kohn: 1. Balaam; 2. Die Verfluchten. *Rocznik* (Sambor). T. 17 (1893/94). (Tu także przekł. fragm. poz. 16.)

Przekł. ros.: K. Wiskowatow: Agar w pustynie. W książce: Iz żemczużin polskoj poezii. Wyd. 1. Petersb. 1915.

9. Poezje. Petersb. 1856 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 11 cz. 1.

Zawartość: Pieśni Salomona (poz. 3); Kwiaty bez woni (fragm. poz. 5); Przekłady (fragm. poz. 6; por. Przekłady poz. 1).

10. Wieść o Adamie Mickiewiczu. Lw. 1856. Wyd. nast. zob. poz. 16, poz. 18 t. 1.

Druk skonfiskowany przez cenzurę. (Estr. IV, 595).

11. Rozbitki. Prolog napisany dla sceny polskiej we Lwowie przy jej nowym otwarciu. Lw. 1857.

Dedykacja: Kochanemu Mieczysławowi Pawlikowskiemu, bratu od serca, pierwszy obszerniejszy utwór napisany w Medyce poświęcam.

12. O scenie polskiej we Lwowie. *Dzien. Lit.* 1858 nr 117-120; wyd. osob. pt. Artykuły dziennikarskie. I. O scenie polskiej we Lwowie. Lw. 1858.

13. Tłumaczenia Szopena (r. 1857-1860). Wyd. zob. poz. 18 t. 2. Wyd. nast. (razem z poz. 27): wyd. 2 pomnożone Przemyśl 1893; wyd. 3 Przemyśl 1904; wyd. zupełne Złoczów 1930 *Bibl. Powsz.* nr 1179; przedr. K. Kobylańska: Fryderyk Chopin natchnieniem poetów. W setną rocznicę śmierci. W-wa 1949.

Zawartość: Marsz pogrzebowy. Z Sonaty b-moll op. 35. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 41); Finale. Z Sonaty b-moll op. 35; Wniebowzięcie. Preludium op. 28 nr 7. (Tamże 1858 nr 130); Po śmierci. Preludium op. 28 nr 13; Ostatni bój. Modlitwa. Preludium op. 28 nr 20. (Ogł. pt. Maraton. Modlitwa. Tamże 1860 nr 31); Terkotka. Mazurek op. 30 nr 2; Na wiosnę. Mazurek op. 33 nr 3; Zakochana (inc.: Jego dotąd nie ma, a duszyczka roi...). Mazurek op. 7 nr 2. Tamże 1858 nr 3; przedr. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 3; przedr. *Ruch Muzyczny* 1859 nr 15); Panna młoda. Mazurek op. 7 nr 4. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 8); Kto lepiej? Mazurek op. 7 nr 5. (Tamże 1858 nr 18); Noc straszna. Mazurek op. 6 nr 2. (Tamże 1858 nr 12); Koniucha. Mazurek op. 33 nr 4. (*Strzecha* 1870 nr 13).

Ostatni wiersz dodany w wyd. 2.

Dedykacja (Leonii Wildowej): Tej, która potęgą swego muzycznego talentu, potężniejszym słowem siostrzanego współczucia koiła i podnosiła mego ducha, chcąc zostawić ślad mojej niewygasłej wdzięczności, te tłumaczenia składam.

W wyd. 2 dedykacja inna: Poza grób w uczuciu świętej czci i wiecznej wdzięczności z powtórnym ofiarowaniem posłane.

Przekł. czeski: J. Boreský: 1. Smuteční pochod; 2. Finale; Po smrti. *Slovanský přehled* 1904.

Przekł. esperanto: Lozo: Funebra marŝo. *Pola Esperantisto* 1908 nr 3.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): L'Amoureuse; Dernière bataille; Marche funèbre; Finale. W książce, jw. poz. 1. — S. E. (V. Gasztowtt): Une interprétation de la Marche funèbre de Chopin. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1911 nr 275.

Przekł. niem.: H. Monat: Worte zu Chopin. Wiedeń 1889.

14. Listy spod Lwowa. *Dzien. Lit.* 1860 nr 34-48 (z przerwami); wyd. osob. pt. Listy spod Lwowa. Pierwsze trzy głosy. Lw. 1860. Wyd. nast.: Lipsk 1861.

Zawartość: I. O Albumie wileńskim; II. O grobach Sieniawskich w Brzeżanach; III. O Januszu i o panu Wincentym Polu.

Dalszy ciąg pt. Listy spod Lwowa. (Nad jedną z krótkich ewangelii feilletonisty „Czasu" — obszerniejsze uwagi). *Dzien. Lit.* 1860 nr 52-53.

15. Dla Moskali. Wyjątek z nie wydanych poezji. Lipsk 1862. Wyd. nast.: zob. poz. 16, poz. 18 t. 1; Lw. 1883 *Bibl. Kieszonkowa.*

Zawartość: Przedmowa autora. (Dat. 1 lipca 1862); Po latach ośmnastu. (Dat. 1856; ogł. *Dzien. Lit.* 1860 nr 1-3); Ustęp z powieści sybirskiej. (*Album lw.* 1862); Nota (tu dołączony wiersz M. Romanowskiego: Sztandary polskie w Kremlu).

Dedykacja: Ku uczczeniu oficerów rosyjskich: Potapowa, który złamał i odrzucił szpadę w czasie rzezi warszawskiej, i Alexandrowa, który w roku 1862 ocalił Warszawę od nowych mordów. Wielkie ich imiona kładzie na nikłej tej książce w uwielbieniu wróg caryzmu, przyjaciel rosyjskiego narodu, syn pokutnej Polski, Autor.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Dix-huit ans après, épisode de l'année 1844. W książce, jw. poz. 1.

Z powodu tego zbiorku został autorowi wytoczony proces sądowy w 1863 we Lwowie. Wygłosił wtedy obronę, wyd. później pt. Obrona sądowa przy ostatniej rozprawie w procesie prasowym we Lwowie (zob. poz. 23). Sąd skazał Ujejskiego na 8 dni aresztu lub 40 zł r. grzywny oraz zniszczenie całego nakładu.

16. Drobne poemata i urywki. Wyd. zob. poz. 18 t. 1. Wyd. nast.: wyd. 2 pomnożone Przemyśl 1893; pt. Poemata i urywki. Złoczów (1931) *Bibl. Powsz.* nr 1198-1200.

Zawartość: Maraton (por. poz. 1); Dla Moskali (por. poz. 15); Podróż przerwana. (Fragm. ogł. *Dzien. Lit.* 1854 nr 37-38; 1855 nr 10-11); Pogrzeb Kościuszki. (Dat. 1853); Konfederat. (Urywek). (Dat. 1853; ogł. *Dzien. Lit.* 1865 nr 82); Scena z dramatu: Ostatni Buczaccy. (Dat. 1855); Wieść o Adamie Mickiewiczu (por. poz. 10); Błonia medyckie; Z legendy: Pług i szabla. (*Dzien. Lit.* 1857 nr 127).

W wyd. 2 dodano: Ptasie gniazdko. (*Niedziela* 1884 nr 31-34).

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Funérailles de Kosciuszko à Cracovie. W książce, jw. poz. 1. — S. E. (V.

Gasztowtt): Les Funérailles de Kosciuszko. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1906 nr 219.

Przekł. niem.: L. Ary-Zucker: Kościuszko's Bestattung. W książce, jw. poz. 2. — G. Kohn: Kościuszko's Pregräbniss. *Rocznik* (Sambor) t. 17 (1893/94). (Tu także przekł. fragm. poz. 8). — W. Gumplowicz: Die Wiese von Medyka. *Polen* (Wiedeń) 1915 t. 3 nr 29.

17. Wiersze różne. Wyd. zob. poz. 18 t. 2. Wyd. nast.: wyd. 2 pomnożone Przemyśl 1893; wyd. 3 Przemyśl 1904.

Zawartość: kilkadziesiąt wierszy, m. in.: poz. 5, 6; La République!; Przez ogień w blask! (*Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 17); Zawiana chata. (Powst. 1852; ogł. *Nowiny* 1855 nr 25); Niebezpieczna. (Ogł. pt. Pogadanka. (Tekst do muzyki K. Lubomirskiego). *Dzien. Lit.* 1856 nr 43); Do młodego poety Adama P. (Pajgerta). (*Nowiny* 1854 nr 144); Do moich przyjaciół. (*Kółko Rodz.* 1860 nr 7); Do mego brata Adolfa. (*Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 220); Za służbą. (*Dzien. Lit.* 1856 nr 27); Orły i słowiki. (*Czytelnia dla Młodzieży* 1861 nr 19); Marsz polski. (Wyd. też jako ulotka b. m. r.).

W wyd. 2 dodano kilkanaście wierszy z 1863-1892, m. in.: Powstańcowi poległemu w r. 1863. (*Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875); Na drukarski jubileusz. (*Dzien. Poz.* 1877 nr 222); Do kobiety. (Odpowiedź na prośbę o autograf). (Dat. 1880; wyd. bez tyt. jako nieznany wiersz. *Przegl. Lit.* 1898 nr 12/13); Oda do poezji. (Powst. 1885; ogł. *Życie* (W-wa) 1887 nr 6; wyd. jako wiersz nie drukowany *Życie* (Kr.) 1898 nr 45); Do Albumu międzynarodowego wydanego w Rzymie na cześć Krzysztofa Kolumba. Dat. 1892. (Wiersz o Koperniku, inc.: W pamięci ludzkiej stoją razem oni ...); Ostatnia strofa.

Przekł. franc.: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Kilka wierszy. W książce, jw. poz. 1.

Przekł. ros.: K. Wiskowatow: Zamietiennaja chata; Orły i sołowji. W książce, jw. poz. 8.

Przekł. węgierskie: (Ostatnia strofa pt. Az utolsó strófa. *Nagyvilág* 1948 nr 1. — L. Lator: (Za służbą pt.) Mezitlab jött. W zbiorze: Lengyal Költök Antológiája. Budapeszt 1951.

18. Poezje. Nowe wyd. z wyboru autora. T. 1-2. Lipsk 1866 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 42-43. Wyd. nast.: toż Lipsk 1894; toż Lipsk 1900.

Zawartość m. in. w t. 1: poz. 1, 4, 16, 8; t. 2. poz. 5, 13, 17.

Dedykacja: Zmarłym za ojczyznę, żyjącym dla niej, co jest z bolu i z wiary polskiej w moich poezjach, poświęcam.

Na odwrocie karty tyt.: „Co mogłem".

19. Na zgon Szaramowicza, Celińskiego, Reinerta i Kotkowskiego, rozstrzelanych w Irkucku d. 15 listopada 1866 r. Lw. 1867. Wyd. nast.: przedr. *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875; przedr. pt. Na zgon rozstrzelanych w Irkucku, zob. poz. 23, 26.

20. Mowa miana na pogrzebie śp. Artura Grottgera we Lwowie dnia 4 lipca 1868 r. *Dzien. Lw.* 1868 nr 153; wyd. osob. Lw. 1868; przedr. zob. poz. 23.

Na karcie tyt.: „Cały dochód przeznaczony na pomnik Grottgera".

21. Odpowiedź na list otwarty jego przyjaciół. Lw. 1868.

22. Mowa miana w Samborze na zgromadzeniu wyborców (d. 5 października 1873). Lw. 1873. Przedr. zob. poz. 23.

23. Żywe słowa Jeremiego 1863-1877. Lw. 1877. Wyd. nast. rozszerzone pt. Przemówienia 1863-1891. Lw. 1892; wyd. 3 uzupełnione pt. Przemówienia 1863-1893. Przemyśl 1893; wyd. 4 Przemyśl 1904; Chicago 1907.

Zawartość: m. in.: poz. 19, 20, 22; Obrona sądowa..., zob. poz. 15; Improwizacja podczas uczty na cześć J. I. Kraszewskiego; Pamięci Traugutta. (Ogł. pt. W pamięć Trauguttowi. *Świt* 1872 nr 15); Przemówienie do Seweryna Goszczyńskiego przy ofiarowaniu księgi pamiątkowej „Sobótka"; Mowa miana na pogrzebie śp. Seweryna Goszczyńskiego we Lwowie; Nasz orzeł. — W wyd. nast. również: Sprawozdanie poselskie dnia 8 września 1878 przed wyborcami w Rohatynie. (Wyd. Lw. 1878).

Dedykacja: Dwom patriotom, a moim przyjaciołom: zmarłemu Adamowi Pajgertowi i żyjącemu, oby jak najdłużej między nami, Józefowi Ignacemu Kraszewskiemu, poświęcam.

24. Obrazki dramatyczne. Smok siarczysty, w dwóch częściach: I. Precz! II. Smok swatem. Lw. 1880.

25. Grzela, czyli rok 1846. Fragm. ogł. *Przyj. Ludu* (Poz.) 1885.

Druk przerwany ze względów politycznych. Całość, złożona już w redakcji powyższego pisma, wyniosłaby w osobnej odbitce (o co już pertraktował Ujejski) ok. 7-8 arkuszy. (Por. Listy poz. 38).

26. Skargi Jeremiego. Część druga. Urywki w różnych chwilach i czasach po r. 1863 pisane. Lw. 1890 (razem z poz. 4). Wyd. nast. (razem z poz. 4): Przemyśl 1893 (tu mniej o kilka wierszy); Przemyśl 1904; oprac. S. Vrtel-Wierczyński. W-wa (1923) *Wielka Bibl.* nr 40; toż wyd. 2 W-wa 1930; Złoczów ok. 1929 *Bibl. Powsz.* nr 1088-1089.

Zawartość: dwadzieścia wierszy, m. in.: Na ziemi mogił; Nie! nie! nie!; Na zgon rozstrzelanych w Irkucku (poz. 19); Na stoku Cytadeli; Niech wstaje pieśń; Wobec wroga stać spokojnie; Pieśń polska niepodległa.

W wyd. 1893 tylko 16 wierszy.

27. Tłumaczenia Beethovena. Przemyśl 1893 (razem z poz. 13). Wyd. nast. (razem z poz. 13): Przemyśl 1904; Złoczów 1930 *Bibl. Powsz.* nr 1179.

Zawartość: Largo (w czwartej sonacie). (Dat. 1887); Allegretto w siódmej symfonii. (Dat. 1888).

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (1847-1848), *Czytelnia dla Młodzieży* (1861), *Dzien. Lit.* (1854-1860; tu m. in.: Rozmowa z dorobkiewiczem. 1856 nr 24; Rzecz o panu Turowskim i o jego Bibliotece Polskiej. 1857 nr 89; toż *Czas* 1857 nr 174; Spokój. 1858 nr 93; Konfederacja barska. 1858 nr 94), *Dzien. Lw.* (tu: Polska demokracja. 1868 nr 155), *Dzien. Mód Paryskich* (1844-1848; tu m. in.: Młodości moja! 1844 nr 26; Pieśń za murem. Wyjątek z nie drukowanego poematu. 1844 nr 24; Do Karoliny W. 1845 nr 7; Nocna dumka sieroty. 1845 nr 1; Nocleg w puszczy (z Freiligratha). 1846 nr 15; Niemoc. 1848 nr 3), *Dzien. Nar.* (Paryż; 1847), *Dzien. Poz.* (1877), *Kółko Rodz.* (1860), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856), *Krzyż a Miecz* (tu: Wtóry chorał. 1850 nr 1), *Niedziela* (1884), *Nowiny* (Lw.; 1854-1855), *Orędownik Nauk.* (1845), *Przyj. Ludu* (1885), *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875, *Strzecha* (1868, 1870), *Tydzień* (Lw.; 1878), *Tyg. Lw.* (1850), *Tyg. Pol.* (1848-1849; tu m. in.: O ojczyźnie prelekcja pierwsza, miana na zgromadzeniu w Auli lwowskiej dnia 14 października 1848. 1848 nr 43), *Warta* (1890), *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873 (tu: Z polskich dytyrambów).

Po śmierci poety drobne utwory ogł.:

Przegl. Polit., Spol. i Lit. 1897 nr 217 (tu: W albumie p. Zofii Komorowskiej, inc.: Kościół bez frymarki... Dat. lipiec 1858. Jest to odpowiedź na wiersz W. Pola: Człowiek bez sumienia ...);

Wiersz dotychczas nie drukowany. *Biesiada Lit.* 1902 nr 3 (tu: Pieśń ukojenia);

L. Méyet: Z nieznanych pamiątek. *Kur. Warsz.* 1905 nr 72 (tu wiersz poświęcony Zofii Skrzyńskiej, inc.: Z podartą piersią, jak sztandar bojowy ... Dat. Wrocław, 11 września 1847);

Dzien. Kijowski 1908 nr 205 (tu: Cecorskie pola. Ogł. z rękopisu M. Wolska; toż przedr. *Słowo Pol.* 1908 nr 453);

Lamus 1908/1909 z. 1 (tu: Erotyki I-VI);

W sztambuchu Z. R. *Lamus* 1909 z. 4 (tu wiersz, inc.: Ciebie chcą ściągnąć na ziemię...);

Lamus 1912/13 cz. 2 (tu: Barkarola. (Tekst i nuty). Dat. 1877);

Wiedeński Kur. Pol. 1915 nr 96 (tu: Improwizacja. Powst. 1878);

Nowa Reforma 1917, 28 sierpnia; toż przedr. *Kur. Poz.* 1917 nr 196; (tu nieznany wiersz ku czci Kościuszki);

B. Czarnik: Wiersz Ujejskiego. *Pam. Lit.* R. 16 (1918) (tu przytoczona piosenka pt. Widziałam ptaszka — zamieszczona w powiastce W. Zawadzkiego: Ona była niewinna. *Dzien. Mód Paryskich* 1847; piosenka jest prawdopodobnie utworem Ujejskiego);

Czyn (W-wa) 1922 nr 20-21 (tu wiersz: Z sztambuchu panny B... Z... Dat. 1859);

Z. Krzemicka: Toast twórcy Chorału — K. Ujejskiego. *Tyg. Ilustr.* 1939 nr 5 (tu: Aleksandrowi Guttry'emu na pamiątkę. Dat. Leodium, 6 listopada 1869).

Ponadto drobne utwory w rękopisach: wiersze różne, m. in. do S. Szczepanowskiego z 1868; wiersz pt. Śpiew. Rkps Ossol. sygn. 5736/II, 5963/II, 6788/II. — Art.: W dniu stuletniej rocznicy nadania Konstytucji 3 maja. Rkps Ossol. sygn. 7206/II. — Wiersze. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1866; 2077.

PRZEKŁADY (drobne)

Czeski: J. Nečas: Vybrané básně. Praga 1883.

Francuski: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki), zob. Twórczość poz. 1.

Niemiecki: L. Ary-Zucker, zob. Twórczość poz. 2. — H. Nitschmann, zob. Twórczość poz. 5.

Węgierski: S. Feleki: Éjjeli kepek. *Magyar Szalon* t. 28 (1897) s. 253.

Przekłady

1. F. Freiligrath: Drobne przekł. w wyd.: Zwiędłe liście, zob. Twórczość poz. 6.

Tu: La vida es sueño; Gdybym się zrodził był na Synaju. (*Dzien. Mód Paryskich* 1847 nr 10); Gadka jaskółek; Budziciel w pustyni; Romanca korsarzy; Jedwabny sznur; Animonium; Widzenie podróżnego. (*Dzien. Mód Paryskich.* 1848 nr 1); Lew jeźdźcem; Majaki; Epilog. (Dat. 1846).

Ponadto drobne przekłady z tegoż autora w *Dzien. Mód Paryskich* 1846-1848.

2. Sofokles: Antygona. (Fragm.). Wyd. zob. Twórczość poz. 5.

Wydania zbiorowe

1. Poezje. W-wa 1898. (Druk w Lipsku; Data cenzury: Warszawa 18 listopada 1897).

Zawartość: Maraton (bez Wstępu i Zakończenia); Drobne poemata i urywki (fragm. poz. 16); Melodie biblijne; Tłumaczenia Szopena (fragm.); Wiersze różne (fragm. poz. 17).

2. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 59; toż wyd. 2 W-wa 1908; toż wyd. W-wa 1908 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 97 (dwa wyd. 1908 różnią się tylko nazwą serii).

Zawartość m. in.: Za służbą (skrócone); Młodości moja!; Pieśń o ziarnie; Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.); Maraton.

3. Wybór pism. Z przedmową I. Chrzanowskiego. Kr. 1909.

Zawartość m. in.: Sonety młodzieńcze (1839-1840); Pieśń o ziarnie; Gęśl Jeremiasza; Stance do mojej matki; Maraton; Polska z krzyża; Trzy struny; Anioł Pański; Skargi Jeremiego; Ustęp z powieści sybirskiej; Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.).

4. Trzy struny. Wybór poezji. Moskwa 1916 *Biblioteczka Wychodźctwa Pol.* t. 20.

Zawartość m. in.: Trzy struny; Ze zbioru Skargi Jeremiego. Cz. 1; Maraton; Pogrzeb Kościuszki; Z legendy: Pług i szabla; Z Melodii biblijnych; Z Tłumaczeń Szopena; Pieśń o ziarnie; Anioł Pański.

5. Wybór poezji. Oprac. M. Janik. Kr. (1921) *BN* I, 37; toż wyd. 2 uzupełnione i rozszerzone Kr. 1924.

Zawartość: Wstęp; Maraton; Skargi Jeremiego. Cz. 1; Skargi Jeremiego. Cz. 2 (fragm.); Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.); Wiersze różne (fragm. poz. 17); Listy spod Lwowa (fragm.); Żywe słowa Jeremiego (fragm.).

6. Wybór pism twórcy „Chorału". Oprac. M. Kalityński. Kamionka Strumiłowa 1923.

Zawartość m. in.: Maraton; Skargi Jeremiego. Cz. 1 (fragm.); Melodie biblijne (fragm.); Tłumaczenia Szopena (fragm.); Pogrzeb Kościuszki; Skargi Jeremiego. Cz. 2 (fragm.); Przemówienia (fragm. poz. 22).

7. Wybór poezji. Oprac. Ł. Pinczewska. Jerozolima 1946 *Szk. Biblioteczka na Wschodzie* t. 96.

Zawartość oparta na Wyd. zbior. poz. 5.

8. Maraton oraz wybór poezji. Oprac. J. Kijas. Kr. 1948 *Bibl. Arcydzieł Poezji i Prozy* nr 38.

Zawartość: Maraton; Ze Skarg Jeremiego. Z Melodii biblijnych; Z Tłumaczeń Szopena; Z drobnych wierszy.

9. Pisma wybrane. T. 1-2. Oprac. A. Jopek. Kr. 1955.

Zawartość: t. 1: Z Pieśni Salomona; Z Kwiatów bez woni; Z Zwiędłych liści; Skargi Jeremiego; Z Melodii biblijnych; t. 2: Z Tłumaczeń Szopena i Erotyków; Z wierszy różnych; Dla Moskali; Z wierszy po roku 1863; Publicystyka.

10. Wybór poezji. Oprac. I. Korsak. Wstęp J. W. Gomulicki. W-wa 1958.

Zawartość: Wiersze różne z lat 1841-1847; Z Skarg Jeremiego; Z Melodii biblijnych; Z Tłumaczeń Szopena; Wiersze różne z lat 1848-1873.

11. [Wybór poezji] Kornel Ujejski. W-wa 1962 *Poeci Pol.*

Zawartość: 41 wierszy, m. in.: Maraton; Chorał; Na zgon rozstrzelanych w Irkucku.

Listy

1. Do K. Szajnochy 8 listów z 1846-1850. Rkps Ossol. sygn. 5879/II.

2. Do W. Wielogłowskiego z 1850. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1832.

3. Do K. Wilda 3 listy z 1853. Ogł. S. Wasylewski: Trzy listy K. Ujejskiego z r. 1853. *Ruch Lit.* 1935 nr 4/5.

4. Do P. Wilkońskiej 2 listy z 1853, 1857. Ogł. J. Kostrzewski: Dwa listy K. Ujejskiego do Pauliny Wilkońskiej. *Kur. Poz.* 1916 dod. do nr 100-101.

5. Do L. Wolskiego 2 listy z 1853, 1857; do panien Pokutyńskich z 1857; do W. Młodnickiej z 1885 (fragm.); do M. Wolskiej z 1894; do L. Borkowskiego b. d. Ogł. M. Pawlikowski: Nieznany K. Ujejski. *Przegl. Współcz.* 1936 t. 56 nr 166-167; przedr. pt. Dumania archiwalne. III. Ujejski. W książce: Okna. Seria II. Medyka 1936.

6. Do J. Dobrzańskiego 4 listy z 1854-1857. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

7. Do A. Pajgerta 32 listy z 1854-1872; do I. Chylewskiego 2 listy z 1868; do Stanisława... (?) z 1875. Rkps Ossol. sygn. 5736/II.

8. Do K. Szajnochy z 1855. Ogł. L. Bernacki. *Gaz. Lw.* 1903 nr 154.

9. Do J. I. Kraszewskiego z 1856. Ogł. K. Bartoszewicz. *Przegl. Lit.* 1897 nr 17/18.

10. Do J. Zachariasiewicza list z 1856 oraz autobiografia. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

11. Do W. Wróblewskiego 2 listy z 1856, 1878; do J. Niedźwieckiego 2 listy z 1857; do Z. Romanowiczówny 33 listy z 1879-1897; do K. Wróblewskiego z 1880; do T. Szumskiego 3 listy z 1891. Ogł. K. Wróblewski: Dodatki. W książce: K. Ujejski (1823-1893). Lw. 1902. (Tu także do K. Ujejskiego od K. Szajnochy 25 listów z 1844-1865 i od B. Zaleskiego 2 listy z 1875, 1877).

12. Do U. Cieńskiego z 1859. Rkps Ossol. sygn. 6767/I.

13. Do H. Gropplera z 1860. Ogł. Z. W.

Pam. Koła Kielczan za r. 1932. T. 5. (W-wa 1933).

14. Do Mieczysława Pawlikowskiego z 1862. Ogł. Michał Pawlikowski: Nieznany list K. Ujejskiego. *Pam. Lit.* R. 7 (1908).

15. Do Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu z 1862. Ogł. J. Kostrzewski. *Kur. Poz.* 1917 nr 293 (Dod.).

16. Do majora Żurowskiego z 1864. Ogł. J. Gębica: K. Ujejski a powstanie. *Radostowa* (Kielce) 1937 nr 1.

17. Do I. Lipczyńskiego z 1866. Ogł. J. Nowak: List K. Ujejskiego do posła Lipczyńskiego. *Ruch Lit.* 1935 nr 2.
Rkps Ossol. sygn. 5963/II.

18. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1867, 1875. Ogł. I. Chrzanowski: Z albumu Lenartowicza. *Sfinks* 1912 t. 20 z. 12.
Rkps listu z 1867 Bibl. PAN Kr. sygn. 2029. (Tu również ogł. listy i wiersze do K. Ujejskiego, m. in. C. Norwida, J. I. Kraszewskiego, M. Konopnickiej, L. Siemieńskiego).

19. Do J. Działyńskiego z 1868. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.

20. Do J. N. Janowskiego z 1868. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

21. Do Polskiego Akademickiego Stowarzyszenia „Ognisko" w Wiedniu z 1868 i 2 listy z 1874, 1894. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2442, 3894.

22. Do T. Lenartowicza 6 listów z 1868-1871. Ogł. L. Méyet. *Kur. Codz.* 1903 nr 88, 90, 92; przedr. *Gaz. Lw.* 1903 nr 24-26.

23. Do S. Dunina 2 listy z 1868, 1872. Ogł. A. Czartkowski: Listy K. Ujejskiego do Stanisława Dunina. *Ruch Lit.* 1930 nr 8.

24. Do H. Schmitta z 1869. Rkps Ossol. sygn. 5918/II.

25. Do T. Lenartowicza 7 listów z 1871-1883. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 7.

26. Do syna Kordiana z 1871; do wyborców z 1871; do F. Smolki z 1894. Rkps Ossol. sygn. 5963/II.

27. Do T. Lenartowicza 7 listów z 1872-1878. Rkps Ossol. sygn. 5244/I.

28. Do Mieczysławów Darowskich (ojca i syna) 54 listy z 1873-1885. Rkps Ossol. sygn. 6788/II.

29. Do B. Zaleskiego 3 listy z 1875, 1877. Ogł. I. Turowska-Barowa: Od imienin do „żywych słów". (Z nieznanej korespondencji K. Ujejskiego z Bohdanem Zaleskim). *Myśl Nar.* 1937 nr 47.

30. Do K. Bartoszewicza 3 listy z 1875, 1882, 1890. Fragm. ogł. K. Bartoszewicz: K. Ujejski w setną rocznicę. *Rzeczpospolita* 1923 nr 252 por.

31. Do S. Buszczyńskiego z 1877. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

32. Do A. Guttry'ego 5 listów z 1877-1885. Ogł. A. Czartkowski: Listy K. Ujejskiego do Aleksandra Guttrego z lat 1877-1885. *Pam. Lit.* R. 30 (1933) z. 2.

33. Do T. Romanowicza 2 listy z 1878. Rkps Ossol. sygn. 6825/I.

34. Do B. Świętorzeckiego z 1878. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2636.

35. Do L. i M. Wolskich z 1879-1885. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1865.

36. Do Z. Romanowiczówny 43 listy z 1879-1897. Rkps Ossol. sygn. 6130/I.

37. Do W. Baworowskiego z 1882. Rkps Ossol. sygn. 7194/II.

38. Do T. Szumskiego 8 listów z 1883-1893. Ogł. *Tydzień* 1898 nr 30-31.

39. Do J. Łozińskiego z 1885. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

40. Do Wandy Młodnickiej wiele listów. Rkpsy znajdowały się w posiadaniu jej córki Maryli Wolskiej, która z kolei przekazała je swojemu zięciowi M. Pawlikowskiemu. Listy te stanowiły część tzw. Archiwum Medyckiego. Fragm. listu z 3 kwietnia 1885, dotyczący pobytu Juliusza Słowackiego w Jerozolimie w styczniu 1837, z kopii J. G. Pawlikowskiego ogł. Z. Sudolski: Nieznane wspomnienie K. Ujejskiego o Juliuszu Słowackim. *Ruch Lit.* 1962 nr 3.

41. Do E. Bett z 1886. Ogł. E. Bett w wyd. przekł.: Biblische Melodien. Halle 1890 *Bibliothek der Gesamtliteratur des In- und Auslandes.*

42. Do H. Zatheya z 1886. Ogł. *Życie* (Kr.) 1898 nr 45.

43. Do B. Brzechowskiej-Garlickiej 22 listy z 1886-1889. Rkps Ossol. sygn. 5153/I.

44. Do P. Kosteckiego z 1888. Ogł. w art.: Bankiet na cześć Platona Kosteckiego. *Gaz. Nar.* 1888 nr 16.

45. Do pani P. z Galicji 3 listy z 1888, 1889, 1891. Ogł. w art.: Z listów K. Ujejskiego. *Świat Kobiecy* 1906 nr 43.

46. Do P. Kosteckiego z 1889. Ogł. Dr St. L. (Lam). *Przegl. Księgarski* 1919 nr 5.

47. Do J. Styki z 1889. Fragm. ogł. W. Gomulicki: K. Ujejski o „Polonii" Styki. *Biesiada Lit.* 1907 nr 18.

48. Do J. K. Janowskiego z 1890. Rkps Ossol. sygn. 8048/I.

49. Do A. Stokowskiego 3 listy z 1891. Ogł. pt. Z powodu konstytucji 3 maja. *Tydzień* 1901 nr 50.

50. Do A. Zippera 2 listy z 1892-1893. Ogł. A. Zipper: Z dziejów „Chorału" K. Ujejskiego. Lw. 1930.

51. Do S. Konopki z 1893. *Nowy Kur. Pol.* 1893 nr 3.

52. Do L. Méyeta z 1893. Ogł. L. Méyet: Słowacki i Ujejski. *Gaz. Lw.* 1901 nr 288.

53. Do B. Wysłoucha z 1893. Rkps Ossol. sygn. 7184/II.

54. Do S. Niewiadomskiego z 1894. Ogł. S. Niewiadomski: Krzywda poety. *Rzeczpospolita* 1923 nr 343 por.

55. Do A. Stokowskiego z 1894. Ogł. pt. O Chorale. (Z listów K. Ujejskiego do śp. Apolinarego Stokowskiego). *Tydzień* 1901 nr 49.

56. Do wiecu włościańskiego we Lwowie z 1894. Rkps Ossol. sygn. 7231/II.

57. Moja autobiografia. Dat. Pawłów, 15 sierpnia 1888. Ogł. *Lamus* 1908/1909 z. 1.

58. Biografia spisana przez syna Kordiana, ale przejrzana i poprawiona przez Kornela Ujejskiego. Ogł. H. Biegeleisen: Nieznana autobiografia K. Ujejskiego. *Świat* 1908 nr 11-13.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism, P — Przekłady, T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Akt wiary T-4
Aleksandrowi Guttry'emu na pamiątkę po Cz-1939
Allegretto w siódmej symfonii T-27
Animonium (F. Freiligrath) P-1
Anioł Pański T-5
Antygona (Sofokles) P-2
Artykuły dziennikarskie T-12
Bala-am T-8
Barkarola po Cz-1912
Błogosławiony, kto w chwili zwątpienia... (Zakończenie Maratonu) T-1
Błonia medyckie T-16
Bóg był i jest! T-2
Budziciel w pustyni (F. Freiligrath) P-1
Cecorskie pola po Cz-1908
Chorał z r. 1846 T-2
Chwała Tobie, Panie T-4
Ciebie chcą ściągnąć na ziemię ... po Cz-1909
Czarny szal T-5
Damokles T-6
Dla Moskali T-15
Do A. K. T-6
Do albumu międzynarodowego wydanego w Rzymie na cześć Krzysztofa Kolumba T-17
Do autora Kordiana T-6
Do Bogarodzicy T-4
Do Karoliny W. Cz-DMP
Do kobiety. (Odpowiedź na prośbę o autograf) T-17
Do mego brata Adolfa T-17
Do mistrza T-6
Do młodego poety Adama P. (Paigerta) T-17
Do moich przyjaciół T-17
Drobne poemata i urywki T-16
Dwaj aniołowie T-8
Eli, Eli, lama sabachtani T-4
Epilog (F. Freiligrath) P-1
Erotyki po Cz-1908
Finale T-13
Gadka jaskółek (F. Freiligrath) P-1
Gdyby ty moją była, aniele T-5
Gdybym się zrodził był na Synaju (F. Freiligrath) P-1
Gęśl Jeremiasza T-6
Grzela, czyli rok 1846 T-25
Hagar na puszczy T-8
Hymn wychodźców z Egiptu T-8
Improwizacja (1878) po Cz-1915
Improwizacja podczas uczty ... na cześć J. I. Kraszewskiego T-23
Izrael w Egipcie T-8
Jan Chrzciciel T-8
Jedwabny sznur (F. Freiligrath) P-1
Jego dotąd nie ma ... (Zakochana) T-13
Jeremiasz T-8
Jerycho T-8
Jubel T-8
Judyta T-8
Kaznodzieja (Koheleth) T-3
Konfederacja barska Cz-DL
Konfederat T-16
Koniucha T-13
Kościół bez frymarki ... (W albumie...) po Cz-1897
Krzyż a miecz T-4
Księżyc i ona T-5
Kto lepiej T-13
Kwiaty bez woni T-5
Largo (w czwartej sonacie) T-27
Lazzara T-5
Lew jeźdźcem (F. Freiligrath) P- 1
Listy spod Lwowa T-14
Majaki (F. Freiligrath) P-1
Maraton T-1
Marsz pogrzebowy T-13
Marsz polski T-17
Melodie biblijne T-8

Młodości moja!	Cz-DMP
Modlitwa	T-4
Modlitwa ojca przy chrzcie syna	T-4
Modlitwa więźnia	T-4
Modlitwy Jeremiego	T-4
Mojżesz przed śmiercią	T-8
Monolog Ankarströma	T-6
Mowa miana na pogrzebie śp. A. Grottgera ...	T-20
Mowa miana na pogrzebie śp. S. Goszczyńskiego ...	T-23
Mowa miana w Samborze na Zgromadzeniu wyborców ...	T-22
Mój drugi chrzest	T-6
Na drukarski jubileusz	T-17
Na stoku cytadeli	T-26
Na wiosnę	T-13
Na zgon rozstrzelanych w Irkucku	T-19
Na zgon Szaramowicza, Celińskiego, Reinerta i Kotkowskiego ...	T-19
Na ziemi mogił	T-26
Nasz orzeł	T-23
Nie! nie! nie!	T-26
Niebezpieczna	T-17
Niech wstaje pieśń	T-26
Niemoc	Cz-DMP
Noc natchnienia	T-4
Noc straszna	T-13
Nocleg w puszczy (z Freiligratha)	Cz-DMP
Nocna dumka sieroty	Cz-DMP
O Albumie wileńskim	T-14
O grobach Sieniawskich w Brzeżanach	T-14
O Januszu i o panu Wincentym Polu	T-14
O ojczyźnie prelekcja pierwsza...	Cz-TP
O scenie polskiej we Lwowie	T-12
Obrazki dramatyczne. Smok siarczysty	T-24
Oda do poezji	T-17
Odpowiedź na list otwarty jego przyjaciół	T-21
Ojcze nasz	T-4
On i ja	T-6
Orły i słowiki	T-17
Ostatnia strofa	T-17
Ostatnie głosy Sodomy	T-8
Ostatni bój	T-13
Ostatni Buczaccy	T-16
Pamięci J. Dunina Borkowskiego i D. Magnuszewskiego	T-5
Pamięci Traugutta	T-23
Pan w gniewie	T-8
Panna młoda	T-13
Perły boleści	T-6
Pieśni Salomona	T-3
Pieśń o ziarnie	T-6
Pieśń polska niepodległa	T-26
Pieśń ukojenia	po Cz-1902
Pieśń z pieśni (Sir hasirim)	T-3
Pieśń za murem	Cz-DMP
Po latach ośmnastu	T-15
Po śmierci	T-13
Początek Samsona	T-7
Początek z niedokończonego dramatu: Samson	T-7
Pod ziemię!	T-5
Podróż przerwana	T-16
Podróż z mego okna	T-6
Poemata i urywki	T-16
Poezja i proza	T-5
Poezje. Nowe wyd. z wyboru autora. Lipsk 1866	T-18
Poezje. Petersb. 1856	T-9
Pogadanka	T-17
Pogrzeb Kościuszki	T-16
Polska demokracja	Cz-DL
Polska z krzyża	T-6
Powstańcowi poległemu w r. 1863	T-17
Przeczucie śmierci	T-5
Przeklęci	T-8
Przemówienia 1863-1891	T-23
Przemówienia 1863-1893	T-23
Przemówienie do S. Goszczyńskiego ...	T-23
Przez ogień w blask!	T-17
Ptasie gniazdko	T-16
Rebeka	T-8
La République!	T-17
Romanca korsarzy (F. Freiligrath)	P-1
Rozbitki	T-11
Rozmowa z dorobkiewiczem	Cz-DL
Rzecz o panu Turowskim i o jego Bibliotece Polskiej	Cz-DL
Samson	T-7
Scena z dramatu: Ostatni Buczaccy	T-16
Skargi Jeremiego	T-4
Skargi Jeremiego. Cz. 2	T-26
Słowo Jeremiego	T-4
Słup soli	T-8
Smok siarczysty	T-24
Smutno nam, Boże	T-4
Sonety	T-5
Spokój	Cz-DL
Sprawozdanie poselskie ... w Rohatynie	T-23
Stance do mojej matki	T-6
Super flumina Babylonis	T-8
Suplikacje	T-4
Śpiew	po Cz-rkps
Terkotka	T-13
Tłumaczenia Beethovena	T-27
Tłumaczenia Szopena	T-13
Trzy struny	T-6
Urywki z niedokończonej spowiedzi	T-5
Ustęp z powieści sybirskiej	T-15
La vida es sueño (F. Freiligrath)	P-1
W albumie p. Z. Komorowskiej	po Cz-1897
W cześć umarłym	T-4
W dniu stuletniej rocznicy nadania Konstytucji 3 maja	po Cz-rkps
W pamięć Trauguttowi	T-23
W pamięci ludzkiej stoją razem oni ... (Do albumu międzynarodowego...)	T-17
Widzenie podróżnego (F. Freiligrath)	P-1
Widziałam ptaszka	po Cz-1918
Wiersz ku czci Kościuszki	po Cz-1917
Wiersze różne	T-17
Wieść o Adamie Mickiewiczu	T-10
Wniebowzięcie	T-13
Wobec wroga stać spokojnie	T-26
Wtóry chorał	Cz-KM
Wy chcecie pieśni!... (Wstęp do Maratonu)	T-1
Z dymem pożarów ... (Chorał)	T-2
Z legendy: Pług i szabla	T-16
Z podartą piersią, jak sztandar bojowy ...	po Cz-1905
Z polskich dytyrambów	Cz-WKZ
Z sztambuchu panny B... Z...	po Cz-1922
Za służbą	T-17
Za zabłąkanych	T-4
Zakochana	T-13
Zawiana chata	T-17
Zwiędłe liście	T-6
Żona Putyfara	T-8
Żywe słowa Jeremiego	T-23

OPRACOWANIA

Monografie: A. Bądzkiewicz: Kornel Ujejski. Zarys biograficzno-krytyczny. Kr. 1893. [Rec.: A. M. Kurpiel. *Przegl. Powsz.* 1894 t. 44; *Kwart. Hist.* 1895 t. 9]. —

M. Wysłouchowa: Kornel Ujejski, jego życie i dzieła. Lw. 1899; wyd. 2 Kr. 1904. —

K. Wróblewski: Kornel Ujejski (1823--1893). W dodatkach garść listów Ujejskiego, Szajnochy i Bohdana Zaleskiego. Lw. 1902. [Rec.: I. Chrzanowski. *Książka* 1902 nr 5; T. Pini. *Pam. Lit.* R. 1 (1902) z. 4; M. Rolle. *Gaz. Lw.* 1902 nr 38; S. Zdziarski. *Przegl. Powsz.* 1902 t. 74].

(Kwiaty bez woni. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 8. — (Melodie biblijne. Rec.): *Dzien. Lit.* 1852 nr 3; *Czas* 1852 nr 56; *Przegl. Poz.* 1852 t. 14. — W. W. (Wolski): (Poezje. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 357, 359. — H. Schmitt: Listy do żony (1845-1880). Oprac. S. Kieniewicz. Wr. 1961. (Tu wzmianki w listach z 1858-1868). — W. (K. W. Wójcicki): (Rozbitki. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3. — M. Dzieduszycki: Co się komu należy. Słowo o p. K. Ujejskim i o p. Wincentym Polu. Lw. 1860. — Szreniawita (B. Ujejski): Słów kilka o artykule pana feuilletonisty „Czasu" i o broszurze „Co się komu należy". Lipsk 1860. — K. Oe. (Estreicher): Kornel Ujejski. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 1 nr 19. — (Nota dotycząca wyroku sądu za druk Dla Moskali). *Czas* 1863 nr 233. — Poezja polska i jej koryfeusze. Kilka myśli do charakterystyki współczesnego piśmiennictwa polskiego. *Dzien. Lit.* 1864 nr 1-6. — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 397. — J. Starkel: (Poezje. Nowe wyd. z wyboru autora. Rec.). *Dzien. Lit.* 1867 nr 12. — K. Ujejskiego reformatorskie zapędy. *Tyg. Katolicki* 1868 nr ?; wyd. osob. Poz. 1868. — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — Głos poety. *Przegl. Lw.* 1877 t. 13. — K. Kantecki: Żywot Karola Szajnochy. W: K. Szajnocha: Dzieła. T. 10. W-wa 1878. — W. Zawadzki: Literatura w Galicji 1772-1848. Lw. 1878; przedr. w książce: Pamiętniki z życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961 *Pamiętniki i wspomnienia.* S. I. *Pamiętniki Pol.* — Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Kornel Ujejski. W: Poetès illustres de la Pologne au XIX siècle. T. 1. Paryż 1879. — (Obrazki dramatyczne. Rec.): W. Zawadzki. *Bibl. Warsz.* 1879 t. 4; B. Spausta. *Gaz. Nar.* 1880 nr 89; T. Szumski. *Dzien. Pol.* 1880 nr 50; Z poetyckiej niwy. *Przegl. Lw.* 1880 nr 19. — E. Zorian (E. Sedlaczek): Ostatni romantyk. Szkic literacki. *Niwa* 1886 t. 30 nr 286-287. — Zr. (A. Zipper): Nowe przekłady z K. Ujejskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1890. — B. Czarnik: Na wieść o śmierci Mickiewicza. *Przew. Nauk. i Lit.* 1891. — F. Rawita (Gawroński): Ostatni romantyk. K. Ujejski „Poezje". T. 1-2. *Świat* (Kr.) 1893 nr 8-11. — Słonicki: Ujejski jako poeta narodowy. *Gaz. Kołomyjska* 1893. — J. Tretiak: K. Ujejski i jego poezja. *Gaz. Lw.* 1893 nr 218-220; wyd. osob. Kr. 1893. — A. Zipper: Kornel Ujejski w literaturze niemieckiej. *Dzien. Pol.* 1893 nr 289. — A. Barański: Kilka słów o epoce romantycznej i o autorze „Chorału", ostatnim romantyku polskim. *Rocznik* (Sambor). T. 17 (1893/94). — H. Biegeleisen: Ujejski o Słowackim. *Tydzień. Dod. lit. do Kur. Lw.* 1894 nr 1. — A. Mazanowski: Kornel Ujejski. Charakterystyka literacka. *Spr. Dyrekcji Gimn. w Stryju.* Stryj 1894; wyd. osob. Złoczów (1897) *Charakterystyki Lit. Pisarzów Pol.* 5. — L. Mierzejewski: Kornelowi Ujejskiemu 1823-1893. Kr. 1894. — A. Świętochowski: Poeta jako człowiek pierwotny. Kr. 1896. — E. Zorian (E. Sedlaczek): Ostatni romantyk. *Przedświt* 1896 nr 20. — M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. —

Kornel Ujejski, urodzony w 1823 r., zasnął w Panu d. 19 września 1897 w Pawłowie. Kr. 1897. (Odbito w 60 egzemplarzach). — Ostatnie chwile śp. K. Ujejskiego. *Biesiada Lit.* 1897 nr 40. —

Wspomnienia pośmiertne w 1897: B. Biernacki. *Niwa* nr 39; K. Błeszyński: Kornel Ujejski jako dramaturg. *Kur. Niedzielny* nr 41; W. Bukowiński. *Gaz. Pol.* nr 237, 242, 243; P. Chmielowski. *Kur. Codz.* nr 260, 261; L. Dębicki: Kornel Ujejski. *Czas* nr 224-226; przedr. w: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. Seria II. T. 1. Kr. 1906; A. Dobrowolski. *Bluszcz* nr 39; toż *Tyg. Ilustr.* nr 39; Homo (W. Feldman): K. Ujejski. Próba charakterystyki. *Przegl. Tyg.* nr 46; F. Rawita (Gawroński). *Przew. Nauk. i Lit.*; T. Jeske-Choiński. *Wędrowiec* nr 40-42; G. Karpeles: Der letzte polnische Dichter. *Pester Lloyd* (Budapeszt) nr 300; B. Korwin. *Wędrowiec* nr 39; W. Łoziński: Ze wspomnień o Ujejskim. *Słowo Pol.* nr 223; A. Mazanowski: Kornel Ujejski. Sylwetka li-

teracka. *Przegl. Lit.* nr 17-21; T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Nekrolog. *Wolne Pol. Słowo* (Paryż) październik; T. Pini: Kornel Ujejski. Wspomnienie pośmiertne. *Szkoła* nr 49-51; odb. Lw. 1897. [Rec.: K. L. Wróblewski. *Muzeum* 1898 z. 3]; M. S. *Biesiada Lit.* nr 40-41; H. (A. Świętochowski). *Prawda* nr 40; M. Wolska: Ze wspomnień o K. Ujejskim. *Tyg. Ilustr.* nr 40; toż *Słowo Pol.* nr 574; K. Wróblewski. *Głos* nr 40; S. Wyrzykowski. *Życie* nr 2; X. *Nowa Reforma* nr 214; Kornel Ujejski. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 732. — W. Dalecka: Ostatni romantyk. *Tydzień* 1898 nr 5. — M. Janik: O genezie twórczości K. Ujejskiego. *Życie* 1898 nr 8-10, 12. — I. Kamiński: Ze wspomnień o K. Ujejskim. *Kur. Stanisławowski* 1898 nr 648. — B. Kąsinowski: Wspomnienie K. Ujejskiego o Mickiewiczu jako kompozytorze. *Dzien. Poz.* 1898 nr 244. — J. J. Rychter: Nieznany wiersz Ujejskiego. *Głos* 1898 nr 32. — L. Rydel: Kornel Ujejski. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 1. — S. Tarnowski: Kornel Ujejski. *Przegl. Pol.* 1898/99 t. 1. — W. Wolski: Ujejski i jego krytyk p. Pini. *Słowo Pol.* 1898 nr 33. [Polemika: T. Pini: Kilka słów odpowiedzi szermierzowi sławy Ujejskiego. *Słowo Pol.* 1898 nr 44]. — M. Wołowski: Ze wspomnień o K. Ujejskim. *Kur. Warsz.* 1898 nr 40. — S. Zdziarski: Kaczkowski o Ujejskim. *Przegl. Lit.* 1898 nr 14-17. (Tu cytowany list Z. Kaczkowskiego z 1860 do A. Bielowskiego dot. Listów spod Lwowa). —

A. Pilecki: Przyroda w poezji. W-wa 1899 s. 211-212. — K. Wróblewski: Nieznane wiersze Ujejskiego. *Głos* 1899 nr 2. — P. Bryła: K. Ujejski. Jego poezja. Szkic biograficzno-krytyczny. *Spr. Dyrekcji Gimn. c.-k. w Stanisławowie za r. szk. 1899/1900.* Stanisławów 1900 i odb. — K. Wróblewski: Skargi Jeremiego. Szkic literacki. *Iris* 1900 nr 3-4; odb. Lw. 1900. — A. B. Brzostowski: Ujejski we Lwowie. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 50-51. — L. Méyet: Słowacki i Ujejski. *Gaz. Lw.* 1901 nr 288-290; przedr. *Kur. Warsz.* 1901 nr 339. — K. Wróblewski: Młodość K. Ujejskiego. (1823-1843). Szkic literacki. *Tyg. Nar.* 1901 nr 8, 10-11. — J. B. Szado: Znaczenie K. Ujejskiego w dziełach i życiu. *Szkoła* 1902 nr 20-25. — Szary: W Pawłowie. Z ostatnich lat Ujejskiego. *Kraj* 1902 nr 26. (*Życie i Sztuka. Pismo dod. ilustr.*). — Kornel Ujejski. *Biesiada Lit.* 1902 nr 3. — I. Chrzanowski: Kornel Ujejski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903; przedr. w: Okruchy literackie. W-wa 1903. — L. Méyet: Listy Ujejskiego do Lenartowicza. *Kur. Codz.* 1903 nr 88, 90, 92. — A. J. Mikulski: Wspomnienie o K. Ujejskim, jego życiu i pismach dla ludu polskiego. Lw. 1903 *Wydawnictwo Lud.* — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Ze wspomnień starego włóczęgi. *Na powodzian.* W-wa 1904. — J. Tenner: Estetyka żywego słowa. Lw. 1904. — J. Tretiak: Najświętsza Panna w poezji polskiej. Kr. 1904 s. 104-107. — L. Méyet: Z nieznanych pamiątek. *Kur. Warsz.* 1905 nr 72. — M. Janik: Wstęp w wyd.: Maraton i Skargi Jeremiego. Brody 1906 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 50. — I. Chrzanowski: Pieśń Jeremiaszowa K. Ujejskiego. *Polski Łan* 1907 nr 8-12. — W. Gomulicki: K. Ujejski o „Polonii" Styki. *Biesiada Lit.* 1907 nr 18; przedr. *Biesiada Lit.* 1916 nr 19. — J. Dicksteinówna: Jeremi polski (Kornel Ujejski). Wspomnienie w dziesięć lat po zgonie. W-wa 1908; przedr. w książce: Prometeusz-Paraklet. W-wa 1913. — H. Biegeleisen: K. Ujejski w świetle nie ogłoszonej korespondencji. *Kur. Lw.* 1909, 24 grudnia. — I. Chrzanowski: Przedmowa. W wyd.: Wybór pism. Kr. 1909. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. T. 2. Kr. 1936; fragm. przedr. S. Strumph Wojtkiewicz: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961 *Ludzie Żywi* 2. — A. B. Brzostowski: Kornel Ujejski. W książce: Ci, których znałem. Garść luźnych wspomnień, opisów i wrażeń. W-wa (1910) *Bibl. Dzieł Wyborowych.* — I. Chrzanowski: Ujejski Kornel. *Sto lat myśli pol.* T. 6 (1911). — G. Dubiel: Wpływ Krasińskiego na twórczość poetycką Ujejskiego. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. I w Tarnowie 1911/12.* Tarnów 1912; wyd. osob. Tarnów 1912; toż: *Księga pam. Z. Krasińskiego.* T. 3. Lw. 1912. — S. Windakiewicz: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — J. Kostrzewski: Dwa listy K. Ujejskiego do Pauliny Wilkońskiej. *Kur. Poz.* 1916 nr 100-101 dod. — J. Kostrzewski: Nieznany list K. Ujejskiego. *Kur. Poz.* 1917 nr 293 dod. — B. Czarnik: Wiersz Ujejskiego. *Pam. Lit.* R. 16 (1918) z. 1/2. —

M. Janik: Wstęp. W wyd.: Wybór poezji. Kr. (1921) *BN* I, 37 i wyd. nast. — K. Bartoszewicz: K. Ujejski. W setną rocznicę. *Rzeczpospolita* 1923 nr 252. — K. Bielańska: Ujejski w Wygnance 1890-1893. *Tyg. Ilustr.* 1923 nr 37. — K. Bielańska: W setną rocznicę urodzin K. Ujejskiego. *Bluszcz* 1923 nr 35. — M. Kali-

TYŃSKI: O życiu i twórczości K. Ujejskiego (1823-1897). W wyd.: Wybór pism twórcy „Chorału". Kamionka Strumiłowa 1923. — S. WINDAKIEWICZ: Wawel w XIX wieku. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 10 nr 29; przedr. w: Dzieje Wawelu. Kr. 1925. — W. TASZYCKI: Franciszek Kvapil. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 18 nr 53. — T. MIKULSKI: K. Ujejskiego wiersz o Koperniku. *Tyg. Tor.* 1927 nr 8. — K. FIRLEY-BIELAŃSKA: Ze wspomnień K. Ujejskiego o Słowackim. *Ruch Lit.* 1928 nr 10. — Z. ROMANOWICZÓWNA: Cienie. Kilka oderwanych kart z mojego życia. Lw. 1930. — M. z PRZEZDZIECKICH WALEWSKA: Polacy w Paryżu, Florencji i Dreźnie. Sylwetki i wspomnienia. W-wa 1930. — S. WASYLEWSKI: Panna Zofia. *Tęcza* 1930 nr 34. — C. ZGORZELSKI: Sycyna, Czarnolas i Zwoleń w opisach wędrówek po kraju. *Alma Mater Vilnensis* z. 9 (1930). — A. ZIPPER: Z dziejów „Chorału" K. Ujejskiego. Lw. 1930. — A. CZARTKOWSKI: Z życia K. Ujejskiego. Udział poety w tajnym Rządzie Narodowym 1877. *Kur. Warsz.* 1931 nr 203. — T. MIKULSKI: K. Ujejski o „Finis Poloniae". *Ruch Lit.* 1931 nr 10. — S. WASYLEWSKI: Beatrycze Skarg Jeremiego. *Tęcza* 1932 nr 1. — A. CZARTKOWSKI: Listy K. Ujejskiego do Aleksandra Guttry'ego z lat 1877-1885. *Pam. Lit.* R. 30 (1933) z. 2. — T. SINKO: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933. — B. NADOLSKI: Stosunki Ujejskiego i Sienkiewicza z Baworowskim. *Ruch Lit.* 1934 nr 5. — S. SIEROTWIŃSKI: Kartka z dziejów przyjaźni. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 37. — R. DOBRZYNIECKI: Wiersze o mowie polskiej. Cz. 2. Stanisław Koźmian — K. Ujejski — T. Lenartowicz. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 38. — B. NADOLSKI: Dzieje przyjaźni dwu lwowskich poetów: K. Ujejskiego i Adama Pajgerta. *Kur. Lit.-Nauk.* 1935 nr 15. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936. — M. PAWLIKOWSKI: Nieznany K. Ujejski. *Przegl. Współcz.* 1936 t. 56 nr 166-167; przedr. pt. Dumania archiwalne. III. Ujejski. W książce: Okna. Seria II. Medyka 1936. — S. PIGOŃ: K. Ujejski i autografy Króla Ducha. *Ruch Lit.* 1936 nr 1. [Polemika: K. BIELAŃSKA: W sporze z prof. Pigoniem o K. Ujejskiego. Kto rozproszył rękopisy Słowackiego? *Kur. Por.* 1936 nr 21]. — K. BIELAŃSKA: K. Ujejski, jakim go znałam w ostatnich latach jego życia (1886-1897). W czterdziestolecie zgonu 19 września 1897. *Bluszcz* 1937 nr 38. — K. z WĄGROWSKICH BIELAŃSKA: Wspomnienie o K. Ujejskim. *Prosto z mostu* 1937 nr 32. — J. G.: Wspomnienie o Kornelu Ujejskim. *Kur. Lit.-Nauk.* 1937 nr 18. — S. MĘKARSKI: Profetyzm twórcy Chorału. *Pion* 1937 nr 42. — I. NIKOROWICZ: Chorał. *Tęcza* 1938 nr 5. — K. BIELAŃSKA: Kornel Ujejski. *Tyg. Ilustr.* 1939 nr 14. — B. DANKOWSKI: Ujejskiego „Maraton" z perspektywy „Marii". *Ruch Lit.* 1939 nr 1. — Z. KRZEMICKA: Toast twórcy Chorału — K. Ujejskiego. *Tyg. Ilustr.* 1939 nr 5. —

T. MIKULSKI: Spotkania wrocławskie. Pamiątki dziewczęce. *Śląsk* 1947 nr 1; przedr. w książce: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; wyd. 2 poszerzone Kr. 1954. — H. DEVECHY: K. Ujejski w Paryżu w r. 1848. *Odrodzenie* 1948 nr 30; przedr. *Odra* 1948 nr 191. — W. HAHN: Juliusz Słowacki w 1848 r. *Sobótka* 1948. — J. KIJAS: Nota wydawcy. W wyd.: Maraton oraz wybór poezji. Kr. 1948 *Bibl. Arcydzieł Poezji i Prozy* nr 38. — K. KOBYLAŃSKA: Fryderyk Chopin natchnieniem poetów. W setną rocznicę śmierci. W-wa 1949. — T. MIKULSKI: Zapomniany wiersz K. Ujejskiego o Koperniku. *Przegl. Zach.* 1950 nr 9/10; przedr. w: Rzeczy staropolskie. Wr. 1964. — K. DUNIN-WĄSOWICZ: Czasopiśmiennictwo ludowe w Galicji. Wr. 1952 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 15. — J. W. GOMULICKI: Kornel Ujejski. W książce: J. Tuwim. Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. — A. JOPEK: Wiersze dla Moskali. *Życie Lit.* 1954 nr 37. — A. JOPEK: Wstęp do wyd.: Pisma wybrane. T. 1. Kr. 1955. [Rec.: A. STRUMIŁOWSKI. *Życie Lit.* 1955 nr 38; M. WIERCZYŃSKI: Do czego prowadzi pasja. *Życie Lit.* 1955 nr 39; A. STRUMIŁOWSKI: Korespondencja. Odpowiedź Wierczyńskiemu. *Życie Lit.* 1955 nr 40]. — J. STARNAWSKI: Juliusz Słowacki we wspomnieniach współczesnych. Wr. 1956. — J. W. GOMULICKI: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Oprac. I. Korsak. W-wa 1958. — M. GRABOWSKA, M. JANION: Kornel Ujejski. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958 *Bibl. Szk.* — J. MACIEJEWSKI: Kiedy nastąpił przełom? *Twórczość* 1958 z. 10. — M. GRABOWSKA: Kornel Ujejski. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — W. KUBACKI: Religia smutku (I). *Przegl. Hum.* 1960 nr 4. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — Z. SUDOLSKI: Nieznane wspomnienie K. Ujejskiego o Juliuszu Słowackim. *Ruch*

Lit. 1962 nr 3. — H. Barycz: Kazimierz Józef Turowski i jego „Biblioteka Polska". W książce: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1. Kr. 1963. — J. Kulczycka-Saloni: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964.

ULRICH LEON (1811–1885)

Inna forma nazwiska: Ulrych.

Tłumacz, poeta.

Ur. 1811 w Urzędowie Zamojskim w Lubelszczyźnie; syn pocztmistrza. Uczył się u pijarów w Opolu i w Lublinie, gdzie zaprzyjaźnił się z braćmi Janem i Stanisławem Egbertem Koźmianami. W 1828 wstąpił na wydział prawny Uniwersytetu Warszawskiego. Był kolegą Zygmunta Krasińskiego. W powstaniu listopadowym służył w artylerii w randze podporucznika pod dowództwem generała Juliana Sierawskiego. Po upadku powstania emigrował do Francji, zamieszkał w Lunel. W 1838-1842 przebywał w Anglii, zajmując się nauczycielstwem. W 1849 przebywał w Poznańskiem. Od 1849 do 1851 mieszkał w Krakowie, gdzie razem z Aleksandrem Szukiewiczem wydawał dziennik *Jutrzenka*. Powróciwszy do Francji przebywał w Bordeaux, gdzie pracował jako nauczyciel. Tam zmarł w 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Powstańcy polscy w 1833 roku. Obraz dramatyczny. Agen 1834. (Tu razem: Wiersz poświęcony pamiątce Artura Zawiszy przez Konstantego Gaszyńskiego).

2. Ludmiła. Powieść (wierszem). Fragm. początkowy pt. Ciało bez duszy, ogł. *Tyg. Lit.* 1840 nr 19 s. 146-147; inne fragm. z rkpsu ogł. K. Bartoszewicz: Nieznany poemat o roku 1831. *Tyg. Ilustr.* 1920 nr 48-49.
Rkps, uszkodzony, był w posiadaniu K. Bartoszewicza.

Drobne wiersze ogł. w czasopismach: *Pam. dla Płci Pięknej* (tu m. in.: Ty nie jesteś moją panią. 1830 t. 3 z. 3 s. 103; Endymion. 1830 t. 3 z. 4 s. 151), *Pielgrzym Pol.* (1833), *Jutrzenka* (współred. 1848-1849).

Ponadto drobne wiersze w rkpsie, z którego 4 sonety z 1838-1840 ogł. (kb) (K. Bartoszewicz): Z poezji oryginalnych L. Ulricha. *Przegl. Lit.* 1898 nr 5.

Przekłady

1. Jasmin (J. Boé): Ptaki wędrowne, czyli Polacy we Francji. *Pielgrzym Pol.* 1833 s. 87-88.

2. W. Shakespeare: Otello. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1840 nr 22; 1842 nr 6, 9; całość wyd. zob. poz. 5.

3. W. Shakespeare: Kupiec wenecki. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1842 nr 28-30; całość wyd. zob. poz. 5; wyd. osob. W-wa 1919 *Bibl. Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 216.

4. W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. Wyd. J. I. Kraszewski. T. 1-3. W-wa 1875-1877. (Razem z przekładami S. Koźmiana i J. Paszkowskiego).

Tu przekłady Ulricha: t. 1: Król Henryk IV. Cz. 2; Król Henryk V; Król Henryk VI. Cz. 1-3; Król Henryk VIII; t. 2: Tymon Ateńczyk; Troilus i Kresyda; Cymbelin; Antoniusz i Kleopatra; Tytus Andronikus; Perykles; t. 3: Stracone zachody miłości; Jak wam się podoba; Wszystko dobre, co się dobrze kończy; Wieczór Trzech Króli lub co chcecie; Zimowa powieść.

Tytus Andronikus. Wyd. osob. W-wa 1957.

5. W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. Z objaśnieniami J. I. Kraszewskiego. Wyd. nowe. T. 1-12. Kr. 1895 (1894).

Zawartość:
t. 1: Król Jan; Król Ryszard II; Król Henryk IV. Cz. 1-2;
t. 2: Król Henryk V; Król Henryk VI. Cz. 1-2;
t. 3: Król Henryk VI. Cz. 3; Król Ryszard III; Król Henryk VIII;
t. 4: Hamlet; Król Lear;
t. 5: Romeo i Julia; Otello; Makbet;
t. 6: Koriolan; Antoniusz i Kleopatra;
t. 7: Juliusz Cezar; Troilus i Kresyda; Perykles;
t. 8: Cymbelin; Tymon Ateńczyk; Tytus Andronikus;

t. 9: Figle kobiet; Kupiec wenecki; Ułaskawienie sekutnicy;
t. 10: Jak wam się podoba; Komedia omyłek; Wszystko dobre, co się dobrze kończy; Dwaj panowie z Werony;
t. 11: Burza; Wiele hałasu o nic; Wieczór Trzech Króli; Miarka za miarkę;
t. 12: Stracone zachody miłości; Sen nocy letniej; Zimowa powieść.

Przekłady Ulricha przedr. w nast. wyd. zbior. dzieł Szekspira:

Dzieła dramatyczne w 12 t. Oprac. R. Dyboski i S. Krzemiński. W-wa 1911-1913.

Tu w t. 1: Figle kobiet; Burza; Dwaj panowie z Werony; t. 3: Kupiec wenecki; t. 4: Wieczór Trzech Króli; t. 5: Zimowa powieść; t. 6: Król Henryk IV. Cz. 1-2; t. 8: Król Ryszard III; Król Henryk VIII; t. 11: Cymbelin; t. 12: Troilus i Kresyda; Tytus Andronikus; Tymon Ateńczyk; Perykles.

Pięć dramatów. Pod red. W. Lewika. Wstęp J. Parandowskiego. W-wa 1955.

Tu: Wesołe kumoszki z Windsoru.

Dzieła. Oprac. W. Lewik i A. Staniewska. T. 1-6. W-wa 1958.

Tu w t. 1: Stracone zachody miłości; Komedia omyłek; Miarka za miarkę; Wesołe kumoszki z Windsoru; Burza; t. 2: Kupiec wenecki; Jak wam się podoba; Wszystko dobre, co się dobrze kończy; Wieczór Trzech Króli; Zimowa powieść; t. 3: Tragedia Ryszarda II; Król Henryk IV; Życie Henryka V; t. 4: Król Henryk VI. Cz. 1-3; Tragedia Ryszarda III; Sławna historia Henryka VIII; t. 5: Troilus i Kresyda; Tytus Andronikus; Tymon Ateńczyk; t. 6: Antoniusz i Kleopatra; Cybelin; Perykles.

Dzieła dramatyczne. Opracowali S. Helsztyński, R. Jabłkowska, A. Staniewska. I-VI. W czterechsetną rocznicę urodzin Williama Szekspira 1564-1964. Wyd. 2. W-wa 1963-1964.

Zawartość, jw. poz. poprzednia.

Ponadto fragm. Straconych zachodów miłości ogł. w zbiorze: Na angielskim brzegu. Londyn 1945 *Bibl. „Wczoraj i dziś"*. (Tu dla konfrontacji ten sam fragm. w przekł. E. Porębowicza).

6. Plutarch: Żywoty sławnych mężów. Rkps.

7. Arystofanes: Komedia. Rkps.

L i s t y

Do J. I. Kraszewskiego 11 listów z 1874-1875. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6538.

OPRACOWANIA

Z. Krasiński: Listy do K. Gaszyńskiego, dat. 17 stycznia 1834, 6 czerwca 1837 i 6 lipca 1837. Wyd. J. I. Kraszewski: Listy Zygmunta Krasińskiego do Konstantego Gaszyńskiego. Lw. 1882. — Z. Krasiński: List do S. E. Koźmiana, dat. 21 kwietnia 1847. Wyd. L. Bernacki. *Pam. Lit.* R. 10 (1911); odb. pt. Listy do S. E. Koźmiana. Lw. 1912. — (W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. W-wa 1875. Rec.): *Przegl. Tyg.* 1875 nr 45; Wł. K. *Przegl. Kryt.* 1876; *Gaz. Pol.* 1876 nr 181. — S. Tarnowski: Szekspir w Polsce. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 1-3; przedr. w: Studia do historii literatury polskiej w XIX w. T. 4: Rozprawy i sprawozdania. Kr. 1898. — (W. Shakespeare: Stracone zachody miłości. Rec. teatr.): *Kur. Por.* 1886 nr 75. — Cz. (T. Czapelski): Leon Ulrich. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 2 nr 153. — Nekrologia. Leon Ulrich. *Bibl. Warsz.* 1885 t. 4. — M. (K. Morawska): Leon Ulrich. Wspomnienia pośmiertne. *Przegl. Pol.* 1885/86 t. 3. — J. Zahorski: Szekspir w Polsce. W: W. Shakespeare: Dzieła. T. 9. Lw. 1897. — kb (K. Bartoszewicz): Z poezji oryginalnych L. Ulricha. *Przegl. Lit.* 1898 nr 5. — J. Bieliński: Ulrich Leon. W: Królewski Uniwersytet Warszawski. T. 3. W-wa 1911. — S. Tarnowski: Zygmunt Krasiński. T. 1. Kr. 1912 s. 217-219, 360. — W. Tarnawski: O polskich przekładach dramatów Szekspira. Kr. 1914. — (W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. W-wa 1911-1913. Rec.): W. Grubiński. *Wieś Ilustr.* 1914 nr 3; *Kur. Poz.* 1914 nr 11; A. Nowaczyński. *Tyg. Ilustr.* 1914 nr 29-30. — K. Bartoszewicz: Nieznany poemat o roku 1831. *Tyg. Ilustr.* 1920 nr 48-49. — K. Nast. (Nastulanka): (W. Shakespeare: Pięć dramatów. W-wa 1955. Rec.). *Nowa Kultura* 1955 nr 6. — Od redakcji. W wyd.: W. Shakespeare: Dzieła dramatyczne. T. 1. W-wa 1958. — W. Hahn: Shakespeare w Polsce. Bibliografia. Wr. 1958.

W

WAGA JAKUB (1800–1872)

Przyrodnik, pedagog.

Ur. 25 lipca 1800 w Grabowie powiatu augustowskiego; syn Bernarda, ziemianina, i Agaty z Gutowskich; synowiec historyka Teodora Wagi, młodszy brat znakomitego entomologa Antoniego. Naukę zaczął u pijarów w Szczuczynie, następnie uczył się w Łomży i w szkole wojewódzkiej w Warszawie, gdzie uzyskał maturę w 1821. Na Uniwersytecie Warszawskim studiował nauki przyrodnicze. Tu w 1824 otrzymał złoty medal za rozprawę konkursową na temat skorupiaków w Polsce. Po uzyskaniu magisterium w 1825 wykładał przyrodę u pijarów w Warszawie, potem w Radomiu, przez 1827 miał zastępstwo w Szczuczynie. Od 1828 uczył w Łomży, tam w 1854 został inspektorem. W 1862 przeszedł na emeryturę. Równolegle do pracy nauczycielskiej prowadził samodzielne studia botaniczne, odbywając mnóstwo pieszych wycieczek po ziemiach Królestwa Polskiego. Zebrane i opisane materiały stały się podstawą epokowej w dziejach botaniki polskiej pracy pt. *Flora polska*, mającej też dużą wartość ludoznawczą ze względu na starannie opracowane nazwy ludowe roślin. Żonaty był od 1833 z Kornelią Romanówną. Zmarł 23 lutego 1872 w Łomży.

TWÓRCZOŚĆ

1. O narzędziach oddychalnych ryb. Powst. 1825. (Praca magisterska).

2. Wspomnienia. Powst. 1829. Fragm. ogł. B. Hryniewiecki: Jakub Waga (1800-1872). W 150 rocznicę urodzin. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* t. 20 (1951) Suppl.

3. Rodzajowe cechy roślin Królestwa Polskiego, z wyliczeniem gatunków w latach 1823-1828 w Polsce znalezionych. Powst. ok. 1830. Rkps.

4. Flora polska jawnokwiatowych rodzajów, czyli botaniczne opisy tak dzikich, jako i hodowanych pod otwartym niebem jawnokwiatowych Królestwa Polskiego roślin, uporządkowane według zasad sztucznego układu, a poprzedzone ogólnym wyobrażeniem o znaczniejszych przyrodzonych pokrewieństwach roślinnego królestwa. T. 1-2 i dod. do t. 1-2. W-wa 1847-1848.

Dedykacje: t. 1: Do jaśnie wielmożnego Leona hrabi Łubieńskiego ... wdzięczny Autor. t. 2: Wielmożnemu IMC Panu Aleksandrowi Kurcowi, życzliwemu tej pracy, dokończenie jej składa wdzięczny Autor.

5. Biografia Antoniego Andrzejewskiego. B. m. (1869?).

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1850 t. 2, 4), *Pam. Warsz. Umiejętności Czystych i Stosowanych* (1829 t. 4 z. 3).

Przekłady

1. K. Flammarion: Wielość światów zamieszkiwanych. W-wa 1868. Wyd. 2 powiększone (o pracę o aerolitach). T. 1-2. W-wa 1873.

2. L. Figuier: Historia roślin. Z francuskiego przełożył, objaśnił i licznymi dodatkami powiększył autor Flory polskiej. T. 1-3. W-wa 1871.

OPRACOWANIA

A. Waga: Uwagi nad gatunkami krustaceów znajdującymi się w kraju naszym. *Pam. Umiejętności, Sztuk i Nauk* 1825 s. 252-258. — L. Z. (Zejszner): Odpowiedź p. J. Wadze na artykuł umieszczony przeciw mnie w Bibliotece Warszawskiej na miesiąc maj rb. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 4. — J. Pankiewicz. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — H. Załęski: Jakub Waga. *Tyg. Ilustr.* 1872 t. 1 nr 224; toż: *Przyroda i Przemysł* 1872. — J. Rostafiński: Słownik polskich imion rodzajów oraz wyższych skupień roślin poprzedzony historyczną rozprawą o źródłach. Kr. 1900. — E. Strumpf: Jakub Waga. (Z powodu setnej rocznicy urodzin). *Wszechświat* 1900 nr 44. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet War-

szawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912. — J. Rostafiński: Botanika i zoologia w Polsce od czasów najdawniejszych aż do otwarcia Szkoły Głównej w Warszawie. *Polska w kulturze powszechnej*. Cz. 2. Kr. 1918. — B. Hryniewiecki: Zarys historii botaniki w Polsce. *Poradnik dla samouków*. T. 2. W-wa 1927. — Jakow Waga. Russkije botaniki. *Biografo-bibliograficzeskij słowar'*. T. 2. Moskwa 1947. — B. Hryniewiecki: Jakub Waga (1800-1872). W 150 rocznicę urodzin. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* t. 20 (1951) Suppl. — G. Brzęk: Historia zoologii w Polsce do r. 1918. T. 3. Materiały do historii Ośrodka Warszawskiego. Lubl. 1955 *Annales Universitatis M. Curie Skłodowska* Sectio C. Suppl. 7.

WALEWSKI ANTONI (1805–1876)

Historyk.

Ur. 1805 w Brzozowie w Galicji. Po ukończeniu studiów przebywał w Warszawie, gdzie utrzymywał stosunki z Maurycym Mochnackim. Brał udział w powstaniu listopadowym w randze porucznika. Po upadku powstania udał się na emigrację. Przebywał w Anglii i we Francji. Ok. 1834 znajdował się w Paryżu i w zakładzie w Auxerre. Pielęgnował w chorobie Mochnackiego i był świadkiem jego śmierci. Od 1846 jako agent Adama Czartoryskiego przebywał w Wiedniu, później jako urzędowy przedstawiciel Hotelu Lambert znajdował się w Berlinie, następnie w Galicji. Jeździł z Leonem Sapiehą do Budapesztu. W 1848 redagował razem z Hilarym Meciszewskim pismo *Polska* (nr 1 i 2). W 1848 brał udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze w charakterze sekretarza sekcji polskiej. Po upadku rewolucji 1848 osiedlił się w Krakowie. Wziął udział w konkursie na profesurę historii powszechnej w Uniwersytecie Jagiellońskim. Wbrew krytycznej opinii Wydziału został w 1851 mianowany profesorem nadzwyczajnym, później zwyczajnym, a w końcu dziekanem. W działalności swojej na Uniwersytecie zapisał się jako ultralojalista, popierany przez rząd, działający na szkodę profesorów Polaków. Na skutek jego opinii profesorowie Antoni Małecki, Wincenty Pol i Antoni Zygmunt Helcel otrzymali dymisję od stycznia 1853. W 1869 był przeciwnikiem kandydatury Henryka Schmitta na katedrę historii Polski. Należał do Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Od 1873 był czynnym członkiem Akademii Umiejętności. Zmarł w Krakowie 3 grudnia 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. Pogląd na sprawę Polski ze stanowiska monarchii i historii. T. 1. Lw. 1848 (1849).

2. Geschichte der heiligen Ligue und Leopolds I vom Umschwung im Gleichgewichtssystem des Westens durch den schwedisch-polnisch-oesterreichischen Krieg, bis zur Verwicklung der orientalischen Frage durch August II. 1657-1700. Cz. 1 (podczęści 1-2) - 2 (podczęść 1). Kr. 1857-1861.

3. Historia wyzwolenia Polski za panowania Jana Kazimierza (1655-1660). T. 1-2. Kr. 1866-1868; t. 2 wyd. również pt. Dzieje polskie za Jana Kazimierza. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* poczet III t. 13 (1868).

4. Historia wyzwolonej Rzeczypospolitej wpadającej pod jarzmo domowe za panowania Jana Kazimierza (1655-1660). T. 1-2. Kr. 1870-1872. Zakończenie z t. 2 ogł. pt. Dumania Polaka nad pięcioletnimi (1655-1660) dziejami narodu i ich bezpośrednimi (roku 1661) wynikami. *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 4.

5. Dzieje bezkrólewia po skonie Jana III. T. 1. Kr. 1874.

Następne tomy nie ukazały się.

6. Filozofia dziejów polskich i metoda ich badania. Kr. 1875.

Utwory przypisywane Walewskiemu

O wyswobodzeniu Polski przez zniesienie pańszczyzny. B. m. 1843. Wyd. nast.: b. m. 1848.

Wg E. Kostołowskiego był wspólnie z T. Ostaszewskim autorem rozprawy. Estr. tego nie potwierdza.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach: *Kraj i Emigracja* (1835-1843), *Pam. Emigracji* (1832-1833), *Polska* (współred. 1848), *Przegl. Pol.* (1870/71), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1865-1866).

Listy i materiały

1. Do J. Ledóchowskiego 8 listów z 1830-1831. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1848.

2. Do Bazylego Mochnackiego (ojca Maurycego) 2 listy z 2 grudnia 1834 i 20 kwietnia 1835. Ogł. w: Dzieła M. Mochnackiego. T. 1. Poz. 1863 s. 271-278, 349-357.

3. Bruliony artykułów, głównie do pisma „Kraj i Emigracja". Rkpsy Bibl. Czart. Arch. Dom. Ew. XVII/1306.

OPRACOWANIA

(Pogląd na sprawę Polski... Rec.): *Polska* 1848 nr 38/39; *Przegl. Poz.* 1851 t. 13. — Opinia Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jegiellońskiego złożona na posiedzeniu w dniu 9 sierpnia 1850. Rkps Arch. Uniw. Jagiel. WF II, 135. (Niepochlebnie o kwalifikacjach naukowych).— (X) (H. Schmitt): (Geschichte der heiligen Ligue... Cz. 1. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 178, 190. — Pierwsza prelekcja historii polskiej po polsku w Uniwersytecie Jagiellońskim p. Walewskiego. *Dzien. Lit.* 1860 t. 2 nr 94. — Dalsze prelekcje o historii polskiej prof. Walewskiego w Krakowie. *Dzien. Lit.* 1861 t. 1 nr 1. — A. Brandowski: (Historia wyzwolenia Polski za panowania Jana Kazimierza... T. 1. Rec.). *Dzien. Poz.* 1867 nr 175/176. — H. Schmitt: List do żony z 24 maja 1869. Ogł. w: Listy do żony (1845-1880). Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1961. — J. Szujski: (Historia wyzwolonej Rzeczypospolitej... T. 1. Rec.). *Przegl. Pol.* 1870/71 t. 3. — A. G. (Giller): Pan Antoni Walewski jako historyk. *Gaz. Lit.* 1871 nr 6-7. — S. G. (Grudziński): Pan Walewski. *Szkice Społ. i Lit.* 1875 nr 20. — W. Chomętowski: (Dzieje bezkrólewia po zgonie Jana III. Rec.). *Wiek* 1875 nr 108. — K. Estreicher: List z 21 października 1875 do F. Faleńskiego. Ogł. J. Rudnicka: Korespondencja Karola Estreichera z Marią i Felicjanem Faleńskimi. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — (Filozofia dziejów polskich ... Rec.): W. Kozłowski. *Tydzień* 1875 nr 34; P. Antoni Walewski, największy patriota polski. *Ojczyzna* (Lw.) 1875 nr 190; S... (J. Szujski). *Przegl. Pol.* 1875/76 t. 2; *Ojczyzna* (Lw.) 1875 nr 186. — H. Schmitt: Rozbiór krytyczny pomysłów historiozoficznych i odkryć dziejowych p. A. Walewskiego. Lw. 1875. — F. K. (Krupiński): Nasza historiozofia. *Ateneum* 1876 t. 3. — Obóz zachowawczy i p. Walewski. *Dzien. Poz.* 1876 nr 4. — J. Szujski: Mowa na pogrzebie A. Walewskiego. *Czas* 1876 nr 28; przedr. *Roczn. Zarządu AU w Kr. za r. 1876.* Kr. 1876; przedr. w książce: Dzieła. S. I t. 7. Kr. 1889. — J. Szujski: Antoni Walewski. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 3; przedr. w: Dzieła, jw. —

W. Smoleński: Szkoły historyczne w Polsce. (Główne kierunki poglądów na przeszłość). *Ateneum* 1886 t. 4; wyd. osob. W-wa 1887 i wyd. nast.; oprac. M. H. Serejski. Wr. 1952 *BN* I, 142. — J. Kallenbach: Antoni Małecki. W książce: Czasy i ludzie. W-wa 1905. — S. Tarnowski: Historia literatury polskiej. T. 6 cz. 1. Kr. 1906 s. 248-251. — B. Łoziński: Agenor Gołuchowski w pierwszym okresie rządów swoich. 1846-1859. Lw. 1911. — S. Karwowski: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 1. Poz. 1918. —

W. T. Wisłocki: Kongres słowiański w roku 1848 i sprawa polska. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* R. 1/2. Lw. 1928 i odb. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury polskiej. Lw. 1938. — M. H. Serejski: Rzut oka na historiografię polską w dobie kapitalizmu do początku XX w. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 1 (1951). — J. Zathey: Przypis. W książce: Pamiętniki krakowskiej rodziny Luisów. (1831-1869). Kr. 1962 *Pam. Pol.*, s. 197.

WALICKI ALFONS (1808–1858)

Krypt.: A. W.

Filolog, tłumacz.

Ur. 19 października 1808 w Suchymborze na Wileńszczyźnie; syn Józefa, dymisjonowanego porucznika wojsk rosyjskich, i Urszuli z Tukalskich. Uczył się w Wilnie: w gimnazjum jako stypendysta funduszu im. M. Walickiego (dalekiego krewnego), potem w seminarium nauczycielskim przy Uniwersytecie Wileńskim jako stypendysta rządowy.

W 1826 otrzymał stopień kandydata filozofii, po czym został mianowany nauczycielem w powiatowej szkole w Mozyrzu. Pracował tam tylko 2 miesiące i jako wyjątkowo zdolny odwołany został z posady dla dalszych studiów. Był wybitnym uczniem profesora Godfryda Ernesta Grodka. W 1828 wyjechał do Petersburga i tam złożył konkursowy egzamin w Akademii Nauk. Dzięki temu został skierowany do Instytutu tzw. profesorskiego przy uniwersytecie w Dorpacie. W 1833 otrzymał stopień doktora filozofii i zlecenia dalszych studiów w ciągu dwu lat w Berlinie. Po powrocie z Berlina został mianowany w 1835 profesorem zwyczajnym literatury greckiej i starożytności w uniwersytecie charkowskim. W 1837 ożenił się z Emilią Rozenówną. Dopóki nie opanował języka rosyjskiego, przez kilka lat wykładał po łacinie. W 1838 nawiązał kontakty literackie z Józefem Korzeniowskim. Przez kilkanaście lat piastował godność dziekana fakultetu literackiego, a przez trzynaście lat opiekował się gabinetem numizmatycznym na uniwersytecie. Zmarł 12 października 1858 w Charkowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. De Cornelio Nepote dissertatio inauguralis. Dorpat 1832.

2. Ad celebrandam Caes. Universitatis Charcoviensis solemnia anniversaria orationem de cyclo epice conscripsit... Charków 1839.

3. Historia literatury greckiej. Rkps zaginął. Fragm. pt. Zjawienie się nowych rodzajów poezji w literaturze greckiej. O poezji elegicznej. Wyjątek z kursu hist. lit. gr. *Athenaeum* 1844 t. 6.

Praca nie ukończona, doprowadzona do epoki Aleksandra Macedońskiego. Wiad. wg A. Walickiego: Alfons Walicki. *Świat* 1889 nr 4.

4. Zbigniew. Tragedia w pięciu aktach. Powst. 1845. Rkps części 1 w Bibl. Nar. sygn. II. 6170.

5. Encyklopedia filologii. Rkps zaginął.

Wiad. jw. poz. 3.

6. O wychowaniu dzieci. Rkps zaginął.

Wiad. jw. poz. 3.

7. Prelekcje o literaturze greckiej. (Praca ok. 50 arkuszy w jęz. ros.). Rkps zaginął.

Wiad. jw. poz. 3.

8. Katalogi monet gabinetu numizmatycznego przy uniwersytecie charkowskim. Rkps zaginął.

Wiad. jw. poz. 3.

Rozprawy i przekłady ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1844), *Pam. Lit.* (1842).

Przekłady

1. E. Tegnér: Saga o Frithjofie. Fragm. ogł. *Pam. Lit.* 1842 nr 16-17. (Przekł. anonimowy).

Rkps (odpis) fragm. Bibl. Nar. sygn. I. 6173.

2. J. W. Goethe: Faust. Tragedia. Cz. 1 wyd. Wil. 1844 *Arcydzieła Dramatyczne* t. 1; rkps przekładu cz. 2 w Bibl. Nar. sygn. II. 6169.

3. Sofokles: Edyp król. Wil. 1845 *Arcydzieła Dramatyczne* t. 2.

4. Ksenofont: Cyropedia. Charków 1848. (Z uwagami rosyjskimi i słownikiem greckim).

5. Eurypides: Hipolit uwieńczony. Tragedia. Powst. 1851. Rkps Bibl. Nar. sygn. II. 6166.

6. Ajschylos: Eumenidy. Powst. 1854. Rkps Bibl. Nar. sygn. I. 6171.

7. Eurypides: Medea. Powst. 1857. Rkps (odpis) Bibl. Nar. sygn. II. 6168.

8. Arystofanes: Plutos. Rkps zaginął.

Wiad. jw. Twórczość poz. 3.

9. Arystofanes: Żaby. Rkps zaginął.

Wiad. jw. Twórczość poz. 3.

10. Demostenes i Eschines: Mowy o wieńcu (w procesie Ktezyfonta) z komentarzem. Rkps zaginął.

Wiad. jw. Twórczość poz. 3.

11. J. W. Goethe: Goetz von Berlichingen z żelazną ręką. Sztuka w 5 aktach. Rkps Bibl. Nar. sygn. I. 6172.

Tekst w rkpsie urywa się na początku sceny 16 aktu IV.

12. E. T. A. Hoffmann: Majster Marcin, bednarz, i jego czeladnicy. Rkps Bibl. Nar. sygn. II. 6165.

13. W. Shakespeare: Król Ryszard III. Rkps zaginął.

Wiad. jw. Twórczość poz. 3.

14. Sofokles: Antygona. Rkps Bibl. Nar. sygn. II. 6167.

Listy

Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1842 i 1844. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458.

OPRACOWANIA

R.: (Faust. Rec. przekł.). *Tyg. Petersb.* 1844 nr 77/78. — R. S.: Dramat grecki i jego tłumacze: Walicki, Kaszewski i Małecki. *Dzien. Warsz.* 1856 nr 5. — Nekrologi:* (J. Bartoszewicz). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 323; *Bibl. Warsz.* 1858 t. 4; *Gaz. Warsz.* 1858 nr 305; *Przegl. Poz.* 1858 t. 26; *Dzien. Lit.* 1859 nr 1. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — M. De-Pulé: Charkowskij uniwiersitiet i D. J. Kaczenowskij. Kulturnyj oczerk i wospominanija iz 40-ch godow. *Wiestnik Jewropy* 1874 z. 1 s. 93-96; toż przekł. pol. *Bibl. Warsz.* 1874 t. 4. — R. Zawiliński: O polskich przekładach tragedii Sofoklesowych. *Bibl. Warsz.* 1881 t. 3. — L. German: Faust Goethego i polskie przekłady tej tragedii. *Bibl. Warsz.* 1884 t. 1 i odb. — A. Walicki: Alfons Walicki. *Świat* 1889 nr 3-4. — W. J. Łapszyn: Iz wospominanij profiessora... *Żurnał Ministierstwa Narodnogo Proswieszczenija* 1890 t. 5. — A. Pypin: Istorija russkoj etnografii. T. 3. Petersb. 1891-1893. — Walickij Alfons Osipowicz. *Enciklopiediczeskij słowar'*. T. 5. Petersb. 1892. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — Riedin: Priepodawanije iskusstw w Charkowskom uniwiersitietie. *Zapiski Charkowskogo uniwiersitieta* 1904 t. 4 s. 81. — Lipiński: Polacy w Charkowie. *Znicz* (Moskwa) 1905 s. 79. — M. Chałanskij: Biograficzeskij słowar' profiessorow Charkowskogo uniwiersitieta z ist. fakultieta. Cz. 1. Charków 1908. — S. Masłow: Istorikofiłołogiczeskij fakultiet uniwiersitieta za sto let (1805-1905). Cz. 2. Charków 1908. — L. Janowski: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

WASILEWSKI EDMUND (1814–1846)

Krypt.: E. W.; W.

Poeta.

Ur. 16 listopada 1814 w Rogoźnie w Lubelskiem, w rodzinie szlacheckiej. Był synem Kajetana i Tekli z Głowińskich. Po upadku Księstwa Warszawskiego przebywał w Krakowie, gdzie jego ojciec osiadł z rodziną i pracował jako kwestor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od 1823 uczęszczał do Gimnazjum Św. Anny. Uczył się źle i powtarzał kolejno pierwszą, drugą i trzecią klasę. W 1825 zmarł jego ojciec. W 1829 porzucił naukę, ukończywszy tylko trzy klasy. Przez rok uczęszczał jako nadzwyczajny słuchacz na ciekawsze wykłady uniwersyteckie, poznawał zabytki Krakowa i czytał poezje. W 1830 stracił matkę i został bez środków do życia. Próbował pracy w zawodzie bibliotekarza u margrabiego Wielopolskiego w Książu, a po roku został nauczycielem domowym u Hilarego Meciszewskiego, ale szybko pracę porzucił i prowadził życie bezczynne w otoczeniu przyjaciół, do których należeli m. in.: Aleksander Szukiewicz, Franciszek Żygliński, rodzina emerytowanego profesora Hermana Schugta oraz po 1835 Gustaw Ehrenberg. Około 1839 zamieszany był w spisek patriotyczny. Pędził życie w skrajnej nędzy i tylko pomoc przyjaciół ratowała go od śmierci głodowej. W 1844 otrzymał posadę kolektanta loterii i ożenił się z Heleną Schugtówną, siostrą „Anny z Krakowa" Terleckiej. Zmarł w Krakowie w nocy z 14 na 15 listopada 1846.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opat. Fragment powieści poetyckiej. Powst. 1832. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6786.

2. Dziecko szału. Dat.: jesień r. 1837. Wyd. zob. poz. 6.

3. Krakowiaki. Poemat. Cz. 1-3. Cz. 1 ogł. *Tyg. Lit.* 1839 nr 21; fragm. cz. 2 *Tyg. Lit.* 1839 nr 37, 39; całość wyd. zob. poz. 6.

Poemat składa się z kilkunastu drobnych utworów o charakterze piosenkowym; do ośmiu z nich skomponował muzykę S. Moniuszko. Do najpopularniejszych należy: Na Wawel, na Wawel, krakowiaku żwawy!

Przekł. ang.: P. Sobolewski: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881; toż wyd. nast.:

Chicago 1883; Milwaukee 1929. (Tu przekł. fragm. cz. 1: Na skalistym brzegu ...).

Przekł. bułgarski: (Na Wawel, na Wawel ...). *Polsko-Bălgarski Prĕgled* 1920 nr 24.

4. Krakowiaki. (Tytuł nadany trzem wierszom:)

Krakowiak (inc.: Wesoły, szczęśliwy krakowiaczek ci ja!...). Dat. 17 sierpnia 1840. Ogł. *Tyg. Lit.* 1840 nr 35. Przedr.: *Rozrywki Umysłowe* 1841 (t. 1); *Pismo dla Nauczycieli Ludu* 1845, luty.

Krakowiak do H.... (inc.: Śnił mi się aniołek...). Dat. 1 marca 1841. Ogł. *Tyg. Lit.* 1841 nr 24. Przedr.: *Rozrywki Umysłowe* 1841 (t. 3).

Krakowiak (inc.: Zapomniane skrzypki moje...). Dat. 9 marca 1844. Ogł. *Dwutyg. Lit.* 1844 nr 1.

Pierwszy i trzeci z tych *Krakowiaków* spopularyzowała muzyka S. Moniuszki.

5. Visum et repertum zmarłej Rzeczypospolitej Krakowskiej. Rok 1839. Krążyło po Krakowie w anonimowych odpisach rękopiśmiennych. Ogł. bezimiennie R. Kämpf: Krakau und ein Blick über seine Grenzen. Lipsk 1844; z innego rękopisu fragm. ogł. S. Estreicher w książce: Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego. T. 1. Kr. 1909 *Bibl. Kr.* (t. 40) s. 124-128; całość z kopii A. Grabowskiego wyd. E. Haecker, zob. Wyd. zbior. poz. 10.

Jest to wierszowana satyra polityczna, z jej powodu Wasilewski był przesłuchiwany przez policję.

6. Poezje. T. 1. Poz. 1840.

Zawartość: poz. 2, 3 oraz drobne wiersze, m. in.: Skargi drzew; Sonety (kilkanaście sonetów dat. 1835-1839); Pieśń żeglarzów. (*Tyg. Lit.* 1838 nr 26; muzykę do niej skomponował S. Moniuszko); Samotność. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 48); Kielich goryczy. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 48); Hymn orłów. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 36); Wiązanie Anielce. (*Tyg. Lit.* 1838 nr 29); Błyskawica. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 13); Dwie chwile. (*Pam. Nauk.* 1837 t. 1 nr 2); O czym marzyć? (*Pam. Nauk.* 1837 t. 3 nr 9); Dumanie. (*Tyg. Lit.* 1838 nr 36); Bal; Drzym sobie, duszo! (*Tyg. Lit.* 1839 nr 51); Róże. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 5); Polatuj myśli! (*Tyg. Lit.* 1839 nr 1); Zapytanie. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 3); Widok Babiej Góry. (Dat. 1835); Kocierz. (Dat. 1835); Dumka. (Powst. 1833; inc.: Młodzieńcze, biedny młodzieńcze ...); Od poetów. (Odpowiedź). (*Tyg. Lit.* 1839 nr 10; ogł. jako odpowiedź na wiersz J. N. Jaśkowskiego: Do poetów, tamże nr 4); Anty-ironia życia. (Dat. 16 sierpnia 1836. Ogł. *Tyg. Lit.* 1839 nr 45; ogł. jako odpowiedź na wiersz G. Ehrenberga: Ironia życia, tamże nr 44); Upominek poetom na r. 1839. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 40).

Dedykacja: „H. S. (Helenie Schugtównie) na pamiątkę wieku dziecinnego i młodości spędzonych razem poświęcam".

7. Katedra na Wawelu. Poemat w trzech pieśniach. Dat. 1841. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1841 nr 18, 41, 47; całość ogł. *Orzeł Biały* (Bruksela) 1844 nr 14-15; wyd. osob. Poz. 1846.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i w wydawnictwach zbior.: *Dwutyg. Lit.* (tu m. in.: Alleluja. 1844 nr 3; Widzenia. 1844 nr 13), *Orzeł Biały* (Bruksela; 1844), *Pam. Nauk.* (tu m. in.: Józef Ignacy Kraszewski. 1837 t. 3 nr 7), *Przyj. Ludu* (tu: Szkielety Holbeina. 1841 nr 2-3; Dzień zaduszny. (Powiastka). 1841 nr 27-29), *Rozrywki Umysłowe* (tu m. in.: Pan Piotr i inni. 1841), *Tyg. Lit.* (1838-1842); tu m. in.: Fantazje wieczorne. I-VIII. 1838 nr 35; Metempsichosis. Powieść. 1839 nr 25-26; Trzy pieśni. 1839 nr 32; Do starca. 1839 nr 38; Ułamek historyczny z r. 1376. (Z okładki starej książki). 1839 nr 42; Pieśń wiślańska. 1839 nr 47; List z Krakowa. 1839 nr 51; Wieści o wiośnie. (Fantazja). 1840 nr 7; przedr. *Przegl. Warsz.* 1841 t. 1; Wyjątek z listu z Krakowa. 1840 nr 36; Fantazja do E... na Górze Bronisławy. 1840 nr 36; Wyjątek z Poematu „Dzwon wawelski". 1841 nr 27; Baba z Czernichowa. (Powieść). 1841 nr 49; Pielgrzymi. 1842 nr 44).

Ponadto po śmierci pisarza drobne utwory ogł.:

(J. K. Turski): Dopełnienie życiorysu E. Wasilewskiego. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 2 nr 51 (tu wiersz: Do Jana Au.... przyszłego doktora medycyny. Powst. 1833);

Wieniec. Dwutyg. lit. 1862 nr 19 (tu wiersz pt. Z albumu Pauliny z L. Wilkońskiej, inc.: Świętych pamiątek tu takie mnóstwo ... Dat. 5 lipca 1844);

A. Szukiewicz w wyd.: Poezje. Kr. 1873 (zob. Wyd. zbior. poz. 4; tu: Do F. W. sonet. Powst. 1833, wyd. z rkpsu brata poety, Feliksa Wasilewskiego; Taniec szkieletów. Wyd. z rkpsu. Muzykę do tego wiersza skomponował W. Studziński).

Wydania zbiorowe

1. Poezje. Wyd. zupełne. (Wyd. A. Mułkowski z przedmową A. Szukiewicza). Kr. 1849.

Zawartość: Twórczość poz. 2, 3, 4, 6, 7 oraz wiersze zebrane z czasopism i rękopisów.

2. Poezje. Petersb. 1855 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 5.

Zawartość, jw. poz. 1, lecz zmniejszona ze względów cenzuralnych; tu m. in.: Twórczość poz. 4, fragm. poz. 3, 6, kilkanaście drobnych wierszy.

Poezje. W-wa 1859.

Zawartość, jw. poz. 1, lecz zmniejszona ze względów cenzuralnych; tu m. in.: Twórczość poz. 2, 4, fragm. poz. 3, 6, dwadzieścia kilka drobnych wierszy.

4. Poezje. Wyd. 5 przejrzane i powiększone. (Wyd. A. Szukiewicz). Kr. 1873.

Zawartość: przedr. poz. 1 z dołączeniem trzech wierszy.

5. Poezje. Wyd. 6 przejrzane i powiększone. Lw. 1883.

Zawartość, jw. poz. 4.

6. Poezje. Złoczów (1900) *Bibl. Powsz.* nr 197-300.

Zawartość, jw. poz. 4.

7. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 99.

Zawartość: Twórczość poz. 4, fragm. poz. 3 6, 7 oraz: Dzwon wawelski. Wyjątek z poematu; Przepowiednie; Pragnienie cudu; Marzenia w Tatrach. Ułamki.

8. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* nr 79.

Zawartość, jw. poz. 7.

9. Wybór poezji. Oprac. S. Zathey. Brody 1909 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 67.

Zawartość: Twórczość poz. 2, 3, 4, 7, fragm. poz. 6, drobne wiersze.

10. Poezje. Oprac. E. Haecker. Kr. 1925 *BN* I, 85.

Zawartość, jw. poz. 4 oraz: Visum et repertum.

11. Wybór poezji. Oprac. M. Janion. Kr. 1955.

Zawartość: Twórczość poz. 3, 5, 7, fragm. poz. 4, 6; kilkanaście drobnych wierszy; proza: Józef Ignacy Kraszewski; „Szkielety" Holbeina; Baba z Czernichowa.

OPRACOWANIA

J. Słowacki: Krytyka krytyki i literatury. Powst. 1841. Z autografu wyd. B. Erzepki. Poz. 1891 i wyd. nast. — J. Woykowska: Noworocznik Demokratyczny. Rok pierwszy 1842. *Tyg. Lit.* 1842 nr 47. — E. Dembowski: Wyjątek z „Pomysłów do wiedzy o umnictwie". *Tyg. Lit.* 1843 nr 7-8; przedr. w: Dzieła. T. 3. W-wa 1955. — A. Szukiewicz: Wspomnienie o E. Wasilewskim. *Gaz. Wielkiego Księstwa Poz.* 1846; fragm. przedr. jako wstęp do wyd.: Poezje. Kr. 1849; toż Kr. 1873. — G. Czernicki: Wspomnienie E. Wasilewskiego. *Przegl. Nauk.* 1847 t. 4 nr 31. — (Poezje. Kr. 1849. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 8. — (Poezje. W-wa 1859. Rec.): Bolesław Wiktor (S. Budziński). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 10; F. S. D. (Dmochowski). Tamże nr 15; K. Kaszewski. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1 s. 758-760; S. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 78. [Polemika: J. Krasuski: Odpowiedź na przegląd poezji E. Wasilewskiego... *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 135, 137]; Listy z Warszawy. *Pismo zbior. wil.* T. 1. Wil. 1859. — K. Kaszewski: Edmund Wasilewski. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 2 nr 47. — (J. K. Turski): Dopełnienie życiorysu E. Wasilewskiego. *Tyg. Ilustr.* 1860 t. 2 nr 51. — Korespondencje. (O przeniesieniu zwłok E. Wasilewskiego do grobowca murowanego). *Dzien. Lit.* 1860 nr 93. — Z Krakowa. 15 listopada 1860. (W 14 rocznicę śmierci E. Wasilewskiego). *Czytelnia dla Młodzieży* 1860 nr 27. — G. Czernicki: Edmund Wasilewski. (Szkic biograficzny). J. Wildta *Kalendarz powsz.* Kr. 1867. — A. Grabowski: Wspomnienia. T. 1. Powst. przed 1868. Wyd. S. Estreicher. Kr. 1909 *Bibl. Kr.* (t. 40). — Redaktor (J. Chmielewski): Edmund Wasilewski. *Włościanin* 1870 nr 16. — W. K. Stattler: Przypomnienie starych znajomości. *Kłosy* 1873 nr 433. — K. K. (Kantecki): Poezje Wasilewskiego. *Gaz. Lw.* 1873 nr 286. — A. Półkozic (A. Niewiarowski): Edmund Wasilewski. (Wspomnienie). *Echo* 1877 nr 19. — S. Przerowa (K. Jarochowski): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 4; wyd. osob. Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — W. Przyborowski: Niewieście ideały poetów polskich. W-wa 1881 s. 266-272. — H. Biegeleisen: Edmund Wasilewski. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — A. Półkozic (Niewiarowski): Edmund Wasilewski. *Wędrowiec* 1887 nr 19-20. —

P. Chmielowski: Edmund Wasilewski. *Tyg. Ilustr.* 1896 nr 48-49. — M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897 s. 581-587. — K. Sosnowski: Nieznani poeci krakowscy z okresu Wolnego Miasta. *Księga pam. uczniów Uniw. Jagiel.* Kr. 1900; przedr. w książce: Poezja krakowska, jak niżej. — K. Sosnowski: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta (ze szczególnym uwzględnieniem E. Wasilewskiego) 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). [Rec.: J. F. Magiera. *Książka* 1901 nr 11 s. 413; St. Zdz. (Zdziarski). *Przegl. Powsz.* 1902 t. 74 s. 118-119]. — S. Zdziarski: Ludowość w poezji polskiej XIX wieku. *Lud* 1904 z. 4 s. 383-386; odb. Lw. 1904. — K. Wojciechowski: Werter w Polsce. Lw. 1904; wyd. 2 Lw. 1925. — L. S. K. (Korotyński): Ed-

mund Wasilewski. *Kur. Warsz.* 1906 nr 317. — L.: Pamięci pieśniarza Krakowiaków. *Nasze Kłosy* 1906 nr 47. — Edmund Wasilewski. (Wspomnienie w 60 rocznicę zgonu). *Obrona Ludu* 1906 nr 47. — S. Zathey: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Brody 1909 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 67. — J. S. Pietrzak: Edmund Wasilewski w setną rocznicę urodzin. *Głos Narodu* 1915 nr 546, 548, 550; wyd. osob. Kr. 1915. — J. K.: Edmund Wasilewski. *Czas* 1916 nr 574. — J. Kallenbach: Edmundowi Wasilewskiemu w siedemdziesiątą rocznicę śmierci (†14 XI 1846 r.). *Pam. Lit.* R. 14 (1916). — O E. Wasilewskim. (Wspomnienie pośmiertne). *Kur. Warsz.* 1916 nr 131 wyd. por. —

J. Łoś: Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju. W-wa (1920) s. 272-273. — W. Bruchnalski: Kościuszko w wizjach poetyckich. *Słowo Pol.* 1921 nr 451. — S. Windakiewicz: Wawel w XIX wieku. *Przegl. Współcz.* 1924 t. 10 nr 29; przedr. w: Dzieje Wawelu. Kr. 1925. — Jak sponiewierano w Krakowie krakowskiego poetę E. Wasilewskiego. *Rzeczpospolita* 1925 nr 180. — E. Haecker: Wstęp do wyd.: Poezje. Kr. 1925 *BN* I, 85. [Rec.: I. Chrzanowski. *Ruch Lit.* 1926 nr 5; A. Nowaczyński: Los poety narodowego (Shaeckerowanie E. Wasilewskiego, czyli 85 tom „Biblioteki Narodowej"). *Myśl Nar.* 1926 nr 7-8; A. Nowaczyński: Jeszcze o obronie E. Wasilewskiego. *Myśl Nar.* 1926 nr 10]. — E. Haecker: Wyspiański a Wasilewski. *Naprzód* 1925 nr 276. — S. K.: Listopadowy poeta Krakowa. *Kur. Lit.-Nauk.* 1925 nr 46. — R. Bergel: Pierwszy poeta Krakowa. *Głos Warsz.* 1925 nr 278. — T. Sinko: St. Wyspiańskiego pytajniki na marginesie „Piśmiennictwa" W. Feldmana. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 17 nr 50. — F. Hoesick: Poprzednik Wyspiańskiego. *Kur. Warsz.* 1926 nr 80. — Z. Jakubowska: Zapomniane utwory E. Wasilewskiego. *Ruch Lit.* 1927 nr 4. — E. Haecker: Kraków w poezjach E. Wasilewskiego. *Ziemia* 1935 nr 1. — M. Kridl: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. „Tygodnik Literacki" 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 8. —

J. Bieniarzówna: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — M. Janion: Wstęp do książki: R. Berwiński: Księga życia i śmierci. W-wa 1953. — M. Janion: W walce o ideowe nowatorstwo poezji krajowej. *Pam. Lit.* R. 44 (1953) z. 3/4. — K. W. Zawodziński: Studia z wersyfikacji polskiej. Wr. 1954. — M. Janion: Wasilewski — poeta Krakowa. *Życie Lit.* 1955 nr 30. — M. Janion: Wstęp do wyd.: Wybór poezji. Kr. 1955. [Rec.: (jb) (J. Błoński). *Echo Tygodnia* 1956 nr 4; M. Inglot: Nowe spojrzenie na „romantyzm krajowy". *Życie Lit.* 1956 nr 4; K. Pecold. *Pam. Lit.* R. 47 (1956) z. 2]. — M. Grabowska, M. Janion: Edmund Wasilewski. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958 *Bibl. Szk.* — M. Grabowska: Edmund Wasilewski. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — T. Gospodarek: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* ... S. A. *Nauki Spol.* nr 32. *Prace Lit.* II Wr. 1961. — T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82. — B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.

WĘCLEWSKI STANISŁAW (1820–1893)

Krypt.: S. W.

Filolog.

Ur. 10 listopada 1820 w Międzyrzeczu, w Poznańskiem; syn Sylwestra, pisarza sądu ziemskiego, i Tekli z Zakęskich; brat Zygmunta. Uczył się w szkółce elementarnej w Międzyrzeczu, potem w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu, które ukończył w 1841. Jako stypendysta państwowy studiował filologię na uniwersytetach w Bonn, Berlinie i Wrocławiu. W 1846 był więziony w Poznaniu. W 1848 jako uczestnik powstania był ranny pod Miłosławiem. W marcu 1849 złożył we Wrocławiu egzamin nauczycielski. W tymże roku rozpoczął pracę w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu, skąd powołano go do Chełmna na Pomorzu, gdzie wykładał przez 25 lat języki starożytne oraz literaturę niemiecką i francuską. W czasie więzienia redaktorów

oficjalnych był anonimowym redaktorem *Nadwiślanina* w Chełmnie (między 1850-1863). W 1850 ożenił się z Marią Broekere, a po jej śmierci z Wiktorią Ginter w 1866. W końcu 1874 przeniesiono go do gimnazjum w Chojnicach, a w 1887 przeniesiono na emeryturę. Był długoletnim członkiem Zarządu Towarzystwa Pomocy Naukowej w Chełmnie. Po przejściu na emeryturę zamieszkał we Wrocławiu; tam zmarł 4 kwietnia 1893.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ueber das polnische Lautsystem. *Program Królewskiego Gimn. Katolickiego w Chełmnie na r. szk. 1852/53*. Chełmno 1853.

2. De Polonorum cultu et humanitate decimo sexto et ineunte decimo septimo saeculo exteris testibus et arbitris advocatis. *Program*... (jw. poz. 1) *na r. szk. 1858/59*. Chełmno 1859.

3. Wykłady o literaturze polskiej XVI wieku głoszonych w Chełmnie w r. 1861/ /62. Rkps.

4. Wiadomość o życiu i pismach Sebastiana Fabiana Klonowicza. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 1.

5. Wiadomość o życiu i pismach Szymona Szymonowicza porządkiem lat spisana. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 2.

6. Simon Maricius. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte Polens. *Program*... (jw. poz. 1) *na r. szk. 1866/67*. Chełmno 1867 i odb.

7. De Platonis Euthyphrone. Chojnice 1875.

8. Wspomnienia o Zygmuncie Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym. Powst. 1889. Wyd. A. Mańkowski. Pelplin 1934.

9. Pamiętnik. Powst. 1889-1891. Wyd. R. z Węclewskich Erzepkowa. Pelplin 1933.

10. Kronika rodziny Węclewskich. Rkps.

11. Wiadomości z biblioteki mojej. (Zwierzyńca Rejowego z r. 1574 dokładny opis). Rkps.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Goniec Pol.* (tu: Źródła do dziejów i rzeczy polskich znajdujące się w archiwach prowincji rządowi pruskiemu podległych, jako to W. Ks. Poznańskiego, Prus Wschodnich i Zachodnich, Pomeranii, Szląska i Berlina. 1851 nr 122-124), *Nadwiślanin* (Chełmno; między 1850-1863), *Program Królewskiego Gimn. Katolickiego w Chełmnie* (1853, 1859, 1867).

Prace edytorskie

1. S. Klonowicz: Flis, to jest spuszczanie statków Wisłą i innymi rzekami do niej przypadającymi. Chełmno 1862.

Dedykacja: Wielmożnemu księdzu Siwickiemu, dawniej proboszczowi w Sulmierzycach, wskrzesicielowi pamięci Klonowicza, wydanie to ofiaruje Wydawca.

2. S. Szymonowicz: Sielanki i kilka innych pism polskich. Chełmno 1864.

Rkpsy prac znajdowały się w zbiorach Towarzystwa Naukowego w Toruniu.

OPRACOWANIA

F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — I. Danielewski: Śp. Stanisław Węclewski. *Gaz. Tor.* 1893 nr?; przedr. *Dzien. Poz.* 1893 nr?. — F. Majchrowicz: O życiu i pracach Zygmunta Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895. — A. Mańkowski: Dzieje drukarstwa i piśmiennictwa polskiego w Prusach Zachodnich wraz z szczegółową bibliografią druków polskich zachodniopruskich. *Roczniki Tow. Nauk. w Tor.* R. 14 (1907). — A. Mańkowski: Odrodzenie narodowe na Pomorzu w XIX i XX wieku. *Polskie Pomorze*. T. 2: Przeszłość i kultura. Tor. 1931 *Pam. Instytutu Bałtyckiego*. Seria *Balticum* z. 2. — A. Mańkowski: Słowo wstępne. W wyd.: Pamiętnik. Pelplin 1933. [Rec.: A. M. Skałkowski. *Kwart. Hist.* 1934 z. 1; toż *Nowa Książka* 1935 z. 2]. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — A. Wojtkowski: Bibliografia historii Wielkopolski. Poz. 1938 *Wyd. Tow. Miłośników Historii w Poz.* — B. Zakrzewski: Józef Przyborowski na studiach we Wrocławiu. *Sobótka* 1947. — J. Makowski: Stanisław Węclewski — pedagog, patriota. *Ilustr. Kur. Pol.* 1958 nr 282.

WĘCLEWSKI ZYGMUNT (1824—1887)

Filolog-hellenista.

Ur. 1 maja 1824 w Międzyrzeczu, w Poznańskiem; syn Sylwestra, pisarza sądu ziemskiego, i Tekli z Zakęskich; brat Stanisława. W 1832 przeniósł się z rodzicami do Poznania i w 1837 rozpoczął naukę w katolickiej szkole miejskiej, a w parę tygodni później w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny. Następnie przeszedł do gimnazjum fryderykowskiego, które ukończył celująco w 1845. W tymże roku jako stypendysta Towarzystwa Pomocy Naukowej w Poznaniu rozpoczął studia filologiczne na uniwersytecie we Wrocławiu. W 1848 złożył rządowy egzamin pedagogiczny wyższego stopnia z prawem wykładania języków klasycznych. Pracę zawodową rozpoczął w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Obowiązki te pełnił do 1863. W 1851 ożenił się ze Sławską z Komornik, po roku owdowiał. W 1855 ożenił się z Jadwigą Grabską. W 1861 był jednym z czterech kandydatów na katedrę filologii klasycznej na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1862 otrzymał propozycję objęcia katedry analogicznej w Szkole Głównej w Warszawie i przed objęciem tej katedry doktoryzował się na uniwersytecie w Halle 16 stycznia 1863. Po przekształceniu Szkoły Głównej na Uniwersytet Warszawski w 1869 udzielono mu dymisji. Trzy lata borykał się z biedą, utrzymując się z pracy publicystycznej i naukowej. W 1872 powołano go na uniwersytet we Lwowie jako profesora zwyczajnego filologii klasycznej. Od 1869 przez pięć lat pełnił funkcję sekretarza Wydziału Filologiczno-Historycznego. W 1874 został członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie. W 1874-1875 był członkiem Rady Szkolnej Krajowej we Lwowie, powołany powszechnym głosem obywateli Krakowa. W 1875-1876 był dziekanem Wydziału Filologicznego na uniwersytecie we Lwowie, a w 1877/78 rektorem. Zmarł we Lwowie 14 sierpnia 1887.

TWÓRCZOŚĆ

1. Słownik łacińsko-polski do autorów klasycznych, zwykle po gimnazjach czytywanych. Poz. 1851. Wyd. nast.: wyd. 2 poprawne pomnożone Kr. 1868; wyd. nowe Lw. 1927.

Dedykacja: Wielmożnemu dr H. A. Brettnerowi, radcy regencji i prowincjonalnej rady szkolnej, dyrektorowi gimnazjum katolickiego Ś-tej Marii Magdaleny, członkowi wielu towarzystw naukowych, w dowód głębokiego uszanowania poświęca Autor.

2. Dziewięć wierszy oryginalnych łacińskich okolicznościowych. Powst. 1852. Rkps.

3. De rebus Epidauriorum disputatio. *Program Królewskiego Gimn. Św. Marii Magdaleny w Poz. za r. szk. 1853/54.* Poz. 1854.

4. Choephoris ex Graeco translatis de studio, quod proximis quattuor superioribus saeculis in Graecis legendis Poloni consumpserint, et de tragoediis e Graeco in linguam Polonicam conversis brevissimam disputatiunculam praemisit... *Program...* (jw. poz. 3) *za r. szk. 1856/57.* Poz. 1857.

Przekł. pol. pt. Studia w Polsce nad literaturą grecką w czterech przeszłych wiekach i przekłady tragików na język polski. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 4.

5. Carmen sollemnia dedicationis novi Gymnasii Regii ad st. Mariam Posnaniensem celebrans... Poz. 1858.

6. O Babriosie i bajce greckiej. *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 15; przedr. przerobiony i rozszerzony pt. Wiadomość o życiu Babriosa i bajce greckiej, zob. Przekłady poz. 4.

7. O trylogii „Prometeja" Eschylosa (nie przed r. 2 Olimp. 75 napisanej). *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 13.

8. Trachińskie dziewice Sofoklesa i Herkules Ojtajski Seneki. (Wstęp do przekładu Dziewic Trachińskich). *Czas. Dod. Mies.* 1859 t. 15; przedr. zob. Przekłady poz. 9 t. 2.

9. O sztuce dramatycznej w Attyce. *Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 18.

10. O komedii greckiej i Arystofanesie. *Czas. Dod. Mies.* 1860 t. 19.

11. De Sophoclis Oedipo rege commentatio. Dissertatio inauguralis, quam die XVI mensis Ianuarii anni MDCCCLXIII publica disputatione defendet auctor... Halle 1863.

12. Życie domowe Stanisława Chwalczewskiego. *Spis wykładów w Szkole Głównej Warsz. w letnim półroczu roku n. 1863/64*. W-wa 1864.

13. Sollemnia natalitia. Powst. 1864. Przekł. pol. T. Węclewskiego pt. Na uroczystość dnia urodzin. W książce: S. Węclewski: Pamiętnik. Wyd. R. z Węclewskich Erzepkowa. Pelplin 1933.

14. O niewiastach w starożytnej Grecji. Rzecz czytana na posiedzeniu publicznym w Warszawie, dn. 4 kwietnia 1865 r. W-wa 1865.

15. Disputatio de Clementis Ianicii scriptis et editionibus nonnullisque locis emendatis Carmen peregrini cuiusdam advenae in laudem Ianicii compositum. *Index lectionum in Universitate Varsaviensi per annum 1864/65*. W-wa 1865.
Toż w jęz. pol. pt. Wiadomość o życiu, pismach, wydaniach i przekładach poezyj Klemensa Janickiego. *Bibl. Warsz*. 1868 t. 4; wyd. osob. W-wa 1869.

16. Historia literatury greckiej. W-wa 1867.

17. Słownik grecko-polski. W-wa 1869. Wyd. nast.: wyd. tyt. W-wa 1870; wyd. 2 W-wa 1874; wyd. 3 W-wa 1884; wyd. 4 W-wa 1892; wyd. 5 W-wa 1905; wyd. nowe Lw. 1929; W-wa 1930.

18. O poezjach Andrzeja Krzyckiego. *Pam. AU Wydz. Filol. i Hist.-Filoz*. 1874 t. 1; wyd. osob. Kr. 1874.

19. Wiadomość o życiu i pismach Gotfryda Ernesta Grodka. *Rozpr. i Spr. AU Wydz. Filol*. 1876 t. 4 i odb.

20. Wstęp do książki: Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska ... Powst. 1877. Wyd. zob. Prace edytorskie poz. 4.

21. Szlązacy w Polsce. *Przew. Nauk. i Lit*. 1879 i odb.

Zawartość: Adam Schroeter, poeta uwieńczony; Andrzej Schoneus, rektor Akademii Krakowskiej.

22. Dziwak albo jak sobie kto pościele, tak się wyśpi. (Przysłowie dramatyczne). Rkps.

23. Słownik łacińsko-polski. Z. 1-2. (Litery A-D). Rkps.

24. Słownik polsko-łaciński. (Litery A-D) Rkps.

25. Wykłady na uniwersytecie. Rkps.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz*. (1859, 1861, 1863, 1864, 1868, 1870; tu m. in.: Historia tragedii greckiej. 1859 t. 3; Teatr grecki. 1859 t. 3; Bukoliczna poezja w starożytnej Grecji. 1870 t. 1; Sztuka dziejopisarska starożytnych Greków i Rzymian. 1870 t. 1), *Czas* (1861), *Czas. Dod. Mies*. (1859-1860), *Gaz. Pol*. (tu: O romansie starożytnym. Odczyt publiczny. 1870 nr 91-92; Rzymianka. (Obrazek z domowego i publicznego życia Rzymian starożytnych w końcu 1go stulecia przed erą chrześcijańską). 1871 nr 260-262), *Monumenta Poloniae Historica*. T. 3. Lw. 1877, *Pam. AU* (1874), *Program Królewskiego Gimn. Św. Marii Magdaleny w Poz*. (1854, 1857), *Przew. Nauk. i Lit*. (1876, 1878-1879; tu m. in.: Literaci i wykłady publiczne w starożytnym Rzymie. 1876), *Rozpr. i Spr. AU* (1876), *Spis wykładów w Szkole Głównej Warsz*. (1864), *Tyg. Ilustr*. (tu: Jan Szczepan Wolfram. 1870 nr 148; O sztuce greckiej i chrześcijańskiej. Dwa odczyty. 1870 nr 119-120, 122-123; Teofil Berwiński. 1871 nr 176; Sztuka rzymska i posąg cesarza Augusta wykopany w roku 1863. 1873 nr 266-267), *Wieniec* (tu: Józef Hall i jego fantastyczna podróż po ziemi. 1872 nr 33), *Ziarno. Wyd. zbior. dla głodnych*. W-wa 1880 (tu: Starożytny świat to niby ziemia... s. 49).

Przekłady

1. A. Krzycki: Poezje łacińskie. Powst. po 1850. Rkps. Bibl. Kórn. sygn. 1591. Fragm. ogł. J. Mosdorf: Poezje Krzyckiego w przekładzie Z. Węclewskiego. *Meander* 1959 nr 1.

2. Aischylos: Agamemnon. Tragedia. Poz. 1856.

Dedykacja: Wielmożnemu profesorowi Augustowi Wannowskiemu w dowód szacunku i przyjaźni Autor.

3. Aischylos: Choefory, czyli ofiara grobowa. Tragedia. *Program Królewskiego Gimn. Św. Marii Magdaleny w Poz. za r. szk. 1856/57*. Poz. 1857; wyd. osob. Poz. 1857.

4. Babrios: Ezopowe bajki. Fragm. ogł. *Czas. Dod. Mies*. 1859 t. 15; całość wyd. Poz. 1861.

Por. Twórczość poz. 6.

5. Sofokles: Trachińskie dziewice. Tragedia. *Czas. Dod. Mies*. 1859 t. 14; przedr. zob. poz. 9 t. 2.

6. Teokryt: Amarillis lub Kosmastes. *Czas* 1861 nr 126.

7. Eurypides: Hekabe. Tragedia. *Bibl. Warsz*. 1863 t. 1; przedr. zob. poz. 9 t. 3 cz. 1.

8. Arystofanes: Eirene, tj. pokój. Komedia. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1864 t. 3.

9. Tragicy greccy. T. 1-3. Poz. 1873--1882.

Utwory Sofoklesa i Eurypidesa były wydane równocześnie w osobnych odbitkach.

Zawartość: t. 1 (1873): Tragedie Aischylosa: Orestea; Prometea; Siedmiu przeciw Tebom. Dramat trzeci trylogii opiewającej Dzieje Labdakidów; Persowie; Hiketydy, to jest błagające opieki. Z trylogii Danaidy;
t. 2 (1875): Tragedie Sofoklesa: Ajas; Dziewice Trachińskie; Filoktet; Antygona; Król Edyp; Edyp w Kolonos; Elektra;
t. 3: Tragedie Eurypidesa: cz. 1 (1881): Alcestys; Andromache; Bachantki, czyli Pentej; Fenicjanki; Hekabe; Medea: cz. 2 (1882): Ifigenia w Aulidzie; Ifigenia w Taurii; Orestes; Rezos; Cyklop; Hipolit; Elektra; cz. 3 (1882): Ion; Heraklidzi; Herakles szalony; Trojanki; Helena; Hiketydy, czyli błagające opieki.

Każdy tom poprzedzony wstępem o życiu i twórczości danego autora.

Dedykacja: t. 1: Towarzystwu Pedagogicznemu we Lwowie obchodzącemu setną rocznicę ustanowienia Komisji Edukacyjnej przesyła Wydawca.

10. Iskra. (Fraszka dramatyczna z francuskiego). Rkps.

11. Trzpiot z dobrym sercem znajdzie przebaczenie. Z francuskiego. Rkps.

12. Albius Tibullus: Elegia 5 księgi I. Ogł. F. Majchrowicz: O życiu i pracach Z. Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895.

13. Horacy: Satyry i listy. Rkps.

14. Plautus: Junak. Rkps.

15. Plautus: Bliźniacy. Rkps.

16. Terencjusz: Formio. Rkps.

17. Tacyt: Roczniki. Fragm. Rkps.

18. Tucydydes: Historia wojny peloponeskiej. Fragm. Rkps.

19. J. W. Goethe: Pieśni. Fragm. Rkps.

20. F. Schiller: Pieśni. Fragm. Rkps.

Prace edytorskie

1. Listy Joachima Lelewela do Grodka G. Ernesta, profesora klasycznej literatury w Wilnie. *Przew. Nauk. i Lit.* 1876.

2. Listy Tadeusza Czackiego do Godfr. Ernesta Grodka. *Przew. Nauk i Lit.* 1876.

3. Kronika książąt polskich. *Monumenta Poloniae Historica.* T. 3. Lw. 1877 i odb.

4. Pamiętniki Jana Chryzostoma z Gosławic Paska z czasów panowania Jana Kazimierza, Michała Korybuta i Jana III (1656-1688). Lw. 1877. Wyd. nast.: Poz. 1915; W-wa 1926.

5. Listy Godfryda Ernesta Grodka do Joachima Lelewela. *Przew. Nauk i Lit.* 1878.

Listy

1. Do S. Węclewskiego z 1864-1876. Fragm. ogł. S. Węclewski: Wspomnienia o Z. Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym. Powst. 1889. Wyd. A. Mańkowski. Pelplin 1934.

Fragm. 2 listów z 13 czerwca 1872 i 9 października 1877 ogł. F. Majchrowicz: O życiu i pracach Z. Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895.

2. Do K. W. Wójcickiego z 1865. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

Bibliografię podaje J. Smereka: Pierwszy filolog Polak w Uniwersytecie Jana Kazimierza, Zygmunt Węclewski. W 50 rocznicę śmierci. *Eos* 1938 z. 2 i odb.

OPRACOWANIA

(L. Rogalski): Ostatniego dnia upłynionego miesiąca... *Gaz. Warsz.* 1854 nr 99. (O obronie pracy doktorskiej). — L. Siemieński: Przegląd piśmiennictwa. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 5. (O przekładach). — (Babrios: Ezopowe bajki. Rec.): *Czas* 1861 nr 220; *Gaz. Pol.* 1861 nr 183. — A. Bełcikowski: (Historia literatury greckiej. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 424. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — J. Przyborowski: (Wiadomość o życiu, pismach... K. Janickiego. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 94. — F. J. (Jezierski): (Sofokles: Ajas. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1875 t. 3. — Poczet członków. *Roczn. Zarządu AU w Kr. Rok 1874.* Kr. 1875. — P. Chmielowski: (Wiadomość o życiu i pismach G. E. Grodka. Rec.). *Niwa* 1877 z. 61. — St. Ł.: (O poezjach Andrzeja Krzyckiego. Rec.). *Ateneum* 1877 t. 1. — (Eurypides: Tragedie. Cz. 1. Rec.). *Ateneum* 1881 t. 2; P. Chmielowski. *Ateneum* 1883 t. 3. — Wspomnienia pośmiertne: W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1887 nr 243; Ski. *Kur. Codz.* 1887 nr 229a; *Ateneum* 1887 t. 3; *Bibl. Warsz.* 1887 t. 3; *Kur. Por.* 1887 nr 231, 236; *Pam. Tow. Tatrzańskiego.* T. 12. Kr. 1888. — S. Węclewski: Wspomnienia o Z. Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym. Powst. 1889. Wyd. A. Mańkowski. Pelplin 1934. —

L. Finkel i S. Starzyński: Historia

Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 2: 1869-1894. Lw. 1894. — F. Majchrowicz: O życiu i pracach Z. Węclewskiego. *Eos* 1894 z. 1; odb. Lw. 1895. — S. Mieczyński: Katedry języków i literatur klasycznych. 1. Zygmunt Węclewski. W: Szkoła Główna Warszawska (1862-1869). T. 1: Wydział filologiczno-historyczny. Kr. 1900. —
A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — W. Ogrodziński: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — J. Smereka: Pierwszy filolog Polak w Uniwersytecie Jana Kazimierza, Z. Węclewski. W 50 rocznicę śmierci. *Eos* 1938 z. 2 i odb. — A. Wojtkowski: Bibliografia historii Wielkopolski. Poz. 1938 *Wyd. Tow. Miłośników Historii w Poz.* —
B. Zakrzewski: Józef Przyborowski na studiach we Wrocławiu. *Sobótka* 1947. — H. Krępska: Sylwetki filologów klasycznych w Polsce. Zygmunt Węclewski. *Meander* 1954 z. 4. — J. Kostrzewski: O „emigrantach" naukowych z Wielkopolski. *Roczniki Hist.* R. 23 (1957) = *Księga pam. w stuleciе Poz. Tow. Przyj. Nauk.* Poz. 1957. — J. Mosdorf: Poezje Krzyckiego w przekładzie Z. Węclewskiego. *Meander* 1959 nr 1.

WĘGIERSKA ZOFIA (ok. 1820—1869)

Pseud. i krypt.: E.; Bronisława Kamińska; Z. W.

Felietonistka, pisarka dla dzieci.

Ur. ok. 1820 w Górkach Bożych k. Węgrowa na Podlasiu, w środowisku ziemiańskim; córka pułkownika Ludwika Kamińskiego i Barbary z Walchnowskich. Uczyła się w domu, jedynym jej nauczycielem był ojciec, tłumacz Dantego, Tassa, Byrona i Schillera, późniejszy uczestnik powstania listopadowego i zesłaniec do Wiatki (1832-1840). Wydana za mąż ok. 1841 za Edmunda Mielęckiego, ziemianina z Poznańskiego, zamieszkała w Ściborzu, w krótkim czasie jednak uzyskała separację i nie licząc się z opinią połączyła swój los z działaczem konspiracyjnym Feliksem Węgierskim. Odtąd często zmieniała miejsce pobytu w zależności zapewne od działalności Węgierskiego. Wróciła do Górek, przebywała w Warszawie, w 1844 spędziła lato w Bretanii, gdzie poznała Juliusza Słowackiego, w 1847 zamieszkała w Krakowie, w 1848 znalazła się we Wrocławiu. Po upadku rewolucji wyemigrowała z Węgierskim do Paryża. Pomagała mu w pracy dziennikarskiej, a po jego śmierci w 1849 sama została korespondentem zagranicznym czasopism krajowych. Obok działalności pisarskiej prowadziła polski salon literacki, zwany przez współczesnych paryską „Sofiówką". Bywali tam m. in. Seweryn Goszczyński, Józef Bohdan Zaleski, Feliks Wrotnowski, Cyprian Norwid, Walerian Kalinka, Zygmunt Szczęsny Feliński, Stefan Buszczyński. Wielu się w niej kochało. Zmarła 8 listopada 1869 w Paryżu.

Była opisywana przez J. Słowackiego jako Sofos w *Teogonii*, Dziewica w *Eolionie*, Atessa w *Poecie i natchnieniu*, Helois w *Dialogach* (wykład nauki) i liście do J. N. Rembowskiego. N. Żmichowska przedstawiła ją pod postacią Augusty w „Obrazku wstępnym" do *Poganki*.

TWÓRCZOŚĆ

1. Obrazy wieku dziecinnego. Zbiór powieści dla dzieci od 6 do 9 lat. Wr. 1850 (1851). Wyd. 2 Berlin 1864.

2. Marynka czarownica. Opowiadanie mojej piastunki. W-wa 1852.

Przeróbka utworu G. Sand pt. La petite Fadette.

3. Legendy historyczne. Fragm. pt. Złoty kilof. Powiastka wyjęta z Legend. Ogł. *Szkółka dla Dzieci* 1852 nr 7; całość wyd. Poz. 1852. Fragm. przedr. pt.: Napady Tatarów. *Gaz. Codz.* 1853 nr 273, 275-276; Święta Jadwiga i klasztor trzebnicki. Tamże 1853 nr 282, 296. Wyd. 2 przejrzane Poz. 1863.

Dedykacja: Ludwikowi Kamińskiemu, Ojcu, Nauczycielowi, Przyjacielowi, poświęca Autorka.

4. Nowe wiązanie Helenki. Nouvelles étrennes à Hélène. Wr. (1853). Wyd. nast.: Berlin 1866. (Utwór w dwu językach).

5. Podróż malownicza po najciekawszych okolicach ziemi naszej podług Humboldta i innych znakomitych podróżnych i ba-

daczy natury dla młodzieży płci obojej. Wr. 1853. Wyd. nast.: Berlin 1858.

6. Staś i Jadwisia. Powiastki dla grzecznych dzieci przez autorkę „Obrazów wieku dziecinnego". Wr. 1853. Wyd. nast.: Berlin 1868.

7. Kronika z Paryża literacka, naukowa i artystyczna. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 1 - - 1869 t. 4.

W 1854 t. 2 - 1856 t. 4 tyt.: Kronika zagraniczna literacka, naukowa i artystyczna; 1857 t. 1 - 1869 t. 4 tyt.: Kronika paryska literacka, naukowa i artystyczna.

8. Kronika paryska. *Gaz. Codz.* 1859 nr 208 - 1861 nr 63 (z przerwami); *Gaz. Pol.* 1861 nr 94 - 1869 nr 270 (z przerwami).

W 1859 nr 208, 217, 239-240 tyt.: Listy z Paryża; 1860 nr 21, 126-129 tyt.: Korespondencja zagraniczna Gazety Codziennej. Paryż.

9. Korespondencja z Paryża. *Kur. Wil.* 1860 nr 1 - 1864 (z przerwami).

10. Nowa podróż malownicza, czyli obrazy z Ameryki, Afryki i Australii podług znakomitych podróżnych i badaczy natury. Berlin 1860. Wyd. 2 Berlin 1871.

11. Tygodnik paryski. *Czas* 1865 nr 3 - - 1869 nr 257 (z przerwami).

12. Paryskie nowiny. *Bluszcz* 1866 nr 3 - - 1869 nr 47 (z przerwami).

Artykuły, felietony i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1853--1869), *Bluszcz* (1866-1869), *Czas* (tu m. in.: O „Posłaniu do Polski" S. Goszczyńskiego. 1869 nr 68), *Czas. Dod. Mies.* (tu m. in.: Wspomnienie Bérangera. 1857 t. 7), *Gaz. Codz.* (1853, 1859--1861), *Gaz. Pol.* (1861-1869), *Kur. Wil.* (1860-1864), *Szkółka dla Dzieci* (1852).

Po śmierci autorki art. pt. Kobiety Mickiewicza (z rękopismów pozostałych po Z. W.). Ogł. *Czas* 1874 nr 36.

Przekłady

J. Méry: L'Essai du mariage. Komedia w 1 akcie. *Bibl. Warsz.* 1855 t. 2 s. 316-345.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 16 listów z 1862-1867. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483, 6539.

2. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej 3 listy z 1865-1868; do A. Wagi 2 listy b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

3. Do S. Buszczyńskiego 43 listy z 1866--1869. Ogł. J. Mikołajtis: Sofos-Hamlet. *Bluszcz* 1934 nr 11-13; przedr. w: Listy N. Żmichowskiej i Z. Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.

4. Do B. Zaleskiego z 21 listopada 1868. Ogł. S. Pigoń w książce: S. Goszczyński: Listy. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4.

5. Do S. Goszczyńskiego z 15 lutego 1869. Ogł. S. Pigoń: S. Goszczyński — Z. Węgierska — C. Norwid. *Ruch Lit.* 1937 nr 1.

6. Do C. Norwida z 1869. Autograf w Arch. Norwidowskim Przesmyckiego w Bibl. Nar. sygn. 6290.

7. Do T. Lenartowicza b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

OPRACOWANIA

N. Żmichowska: Listy. Do rodziny i przyjaciół (1842-1847). Wyd. Kr. 1885 i wyd. nast. — J. Słowacki: List do Z. Węgierskiej z 8 września 1848. Ogł. Z. P. (Przesmycki). *Chimera* 1907 t. 10 z. 30 i wyd. nast. — (Legendy historyczne. Rec.): *Przegl. Poz.* 1852 t. 15 s. 184-189; J. Z. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 181; Red. (A. Lesznowski). *Gaz. Warsz.* 1854 nr 78; A. J. S. (Szabrański). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 3; *Gaz. Pol.* 1863 nr 108. — C. Norwid: Czarne kwiaty. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 4 s. 659, i wyd. nast. — F. M. Sobieszczański: *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — L. Kapliński: Zofia Węgierska. Studium literackie. *Roczn. Tow. Hist. Lit. w Paryżu. Rok 1869.* Paryż 1870; toż *Dzien. Lit.* 1870 nr 15. — C. Norwid: Listy do B. Zaleskiego z 1869. Wyd. S. Pigoń w książce: Listy do Bronisława Zaleskiego (1865--1879). Kr. 1937. — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: M. Ilnicka. *Bluszcz* 1869 nr 50; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1869 t. 2 nr 101; B. Bolesławita (J. I. Kraszewski): Z roku 1869 Rachunki. Rok czwarty. Poz. 1870 s. 658-660; Sz.: Wspomnienie o autorce Tygodnika paryskiego. *Czas* 1869 nr 263; *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4; *Dzien. Lit.* 1869 nr 47; *Gaz. Pol.* 1869 nr 254; *Kłosy* 1870 nr 242. — S. Duchińska: Wspomnienia o Z. Węgierskiej. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2 s. 142. — N. Żmichowska, J. Baranowska: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Powst. ok. 1875. Wyd. M. Romankówna. Wr. 1961. — L. Sowiński: Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdanowicza. T. 4. Wil. 1877 s. 364. — T. Ży-

CHLIŃSKI: Węgierska Zofia. W książce: Kronika żałobna rodzin wielkopolskich ... od 1863-1876 r. Poz. 1877. — SFINX (H. SKIMBOROWICZ): Gabryella i Entuzjastki. *Bluszcz* 1880 nr 10-32 (z przerwami). — P. CHMIELOWSKI: Entuzjastki. W: Autorki polskie wieku XIX. W-wa 1885. — F. HOESICK: Wycieczka do Montmorency. *Kraj. Dział Hist.-Lit.* 1898 nr 1-4. — P. CHMIELOWSKI. *Wielka enc. powsz. ilustr.* T. 33/34 (1903). — ELLA (I. ZBIGNIEWSKA): Sylwetki. *Bluszcz* 1903 nr 35. — Z. P. (PRZESMYCKI): Sofos — Dziewica — Atessa — Helois i nieznany list J. Słowackiego. *Chimera* 1907 t. 10 z. 30. —

J. KLEINER: Juliusz Słowacki. Dzieje twórczości. T. 4 cz. 2. W-wa 1927. — A. BUTRYMOWICZÓWNA: Zapomniana mistrzyni felietonu. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 31. — A. WYLEŻYŃSKA: W paryskiej Sofiówce. *Bluszcz* 1931 nr 5 - 1932 nr 38 (z przerwami). — A. WYLEŻYŃSKA: Cyprian Norwid. W pięćdziesiątą rocznicę zgonu. *Bluszcz* 1933 nr 20. — J. MIKOŁAJTIS: Listy N. Żmichowskiej i Z. Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1. [Rec.: E. LAND. *Ruch Lit.* 1935 nr 4/5]. — W. KUBACKI: Ostatnia Korynna. (Z. Węgierska w świetle listów do St. Buszczyńskiego). *Gaz. Pol.* 1935 nr 192. — A. WYLEŻYŃSKA: Korespondentka i jej czytelniczka. *Bluszcz* 1935 nr 50/51. — A. WYLEŻYŃSKA: Trucizna. *Bluszcz* 1935 nr 11. — M. ESTREICHERÓWNA: Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-1863. T. 1. Kr. 1936. — S. PIGOŃ: S. Goszczyński — Z. Węgierska — C. Norwid. *Ruch Lit.* 1937 nr 1. —

J. W. GOMULICKI: Życie Norwida. *Pamięci Cypriana Norwida.* W-wa 1946. — H. MUSZYŃSKA-HOFFMANOWA: Najpiękniejsze listy miłosne. *Zwierciadło* 1948 nr 24. — T. MIKULSKI: Kawa krzemieniecka. W: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; toż wyd. 2 Kr. 1954. — M. ROMANKÓWNA: Sprawa Entuzjastek. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — J. W. GOMULICKI: Nieznane listy Norwida. *Przegl. Hum.* 1957 nr 3. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 1-2. Wr. 1957-1960. — J. W. GOMULICKI: Mała kronika życia i twórczości Cypriana Norwida. W: C. Norwid: Dzieła wszystkie. T. 1. Wiersze. W-wa 1966; toż w odb. pt. Wprowadzenie do biografii Norwida. W-wa 1965. (Lata 1868-1870).

WĘŻYK WŁADYSŁAW (1816–1848)

Krypt.: WŁ. W.; WŁ... W...; WŁ. WĘŻ.

Literat, krytyk literacki.

Ur. w 1816 w Toporowie na Podlasiu, w zamożnej rodzinie szlacheckiej; syn Ignacego, oficera w kampanii napoleońskiej, a w czasach Królestwa Kongresowego posła na sejm warszawski; bratanek poety Franciszka Wężyka. Uczył się początkowo w Krakowie, później w Liceum Warszawskim, gdzie był uczniem Kazimierza Brodzińskiego. W powstaniu listopadowym walczył w szeregach Gwardii Narodowej. W lutym 1832 opuścił potajemnie Warszawę. Po krótkim pobycie w Poznaniu wyjechał do Londynu, skąd niebawem przyjechał do Paryża na wezwanie Adama Czartoryskiego. Tu kontynuował przerwaną naukę szkolną. Z emigracji powrócił w końcu 1836 lub na początku 1837. Następne lata spędził, jak sam podaje w liście do Ludwika Nabielaka, „pół roku w więzieniu, pół roku na estradach wielkiego, eleganckiego świata, rok na prowincji i wśród rozpoczętych poważniejszych nauk". Na początku 1839 wyjechał do Berlina, gdzie uczęszczał na wykłady uniwersyteckie. W kwietniu tegoż roku wyruszył w podróż na Wschód. Zwiedził Egipt, Palestynę, Syrię, Turcję, a w drodze powrotnej Grecję i Włochy. Do kraju powrócił na początku 1841 i gospodarował na wsi lub bawił się w Warszawie. Serdecznie zaprzyjaźnił się z Cyprianem Norwidem, który przypisał mu na pamiątkę wiersz: *Do wieśniaczki* (dat. Warszawa, 11 maja 1841). Latem 1841 wyruszyli obaj na paromiesięczną pieszą wędrówkę po kraju. Drugą, krótszą wędrówkę odbyli w 1842. W czerwcu 1842 otrzymał rozkaz od namiestnika Iwana Paskiewicza, aby zgolił piękną, długą brodę (broda i wąsy uważane były za cechy usposobienia rewolucyjnego). Wężyk odmówił i wystarawszy się w ciągu kilku dni o paszport wyjechał do Galicji. Czas jakiś bawił w gościnie u Wincentego Pola. Z początkiem lutego 1843 przybył do

Poznania. Został tam członkiem Opieki Teatralnej. W listopadzie i grudniu 1843 przebywał we Wrocławiu. W 1844 przeniósł się do Krakowa, skąd w marcu 1845 wyjechał na kilka miesięcy do Berlina. We wrześniu 1845 był we Wrocławiu, później kupił majątek ziemski w Brzozowie pod Pszczyną. W 1846 ożenił się z Felicją Dembowską. Zajmował się gorliwie pracą oświatową wśród okolicznej ludności. Zmarł na tyfus w Brzozowie 15 lutego 1848.

TWÓRCZOŚĆ

1. Podróże po starożytnym świecie. Fragm. pt. Wyjątki z podróży po Egipcie, odbytej w roku 1839. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1-2; całość cz. 1-2 wyd. W-wa 1842. Wyd. nast.: fragm. cz. 2 pt. Pierwotne słów pojęcie. Przygoda z podróży. *Pielgrzym* 1843 t. 1; cz. 2: Egipt. — Obrazy. Oprac. J. St. Bystroń. Kr. 1930; cz. 2: Podróże po starożytnym świecie. Egipt. — Obrazy. Oprac. L. Kukulski. W-wa 1957.

Zawartość: cz. 1: Egipt. — Dzieje; cz. 2: Egipt. — Obrazy.

Dedykacja: Dobremu i światłemu Ojcu w dowód wdzięczności ofiaruję.

2. Historia siedmiomiesięcznego teatru w Poznaniu. Poz. 1843. (Wyd. bezimienne).

3. Powszechny przegląd arcy-tworów poezji świata. Fragm. ogł. pt.: O Piotrze Kochanowskim i o geniuszu Tassa. *Przyj. Ludu* 1842 nr 1-2; Fragment z Wstępu do powszechnego Przeglądu arcytworów poezji świata. Tamże 1842 nr 7, 9, 11, 13, 16; Wyjątek z trzeciego działu Przeglądu powszechnego arcy-tworów poezji. Literatura polska. Kasper Miaskowski. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 31-32; Wyjątek z rozbioru celniejszych pisarzów polskich. Stanisław Grochowski, arcybiskup lwowski. (Nazwany słowikiem wśród bardów polskich). *Pielgrzym* 1843 t. 1.

Praca nie ukończona.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (tu: List z Berlina w 1845 r. pisany. 1847 z. 2), *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu: Korespondencja. 1847 t. 1), *Bibl. Warsz.* (1841-1846; tu m. in.: Dwaj przyjaciele. Szkic z obyczajów Paryża. 1841 t. 3; Pierwsze wyścigi konne w Warszawie dnia 20 i 21 czerwca. 1841 t. 3; Pielgrzymka do Ziemi Świętej przez ks. Hołowińskiego. (Rec.). 1842 t. 3; toż *Przyj. Ludu* 1842 nr 4-6, 8; Wyjątek z trzeciej części podróży. Grecja. 1843 t. 1; Rolnicza uroczystość. 1846 t. 1), *Orędownik Nauk.* (1842-1843), *Pielgrzym* (1843 t. 1), *Przyj. Ludu* (1842), *Rok* (tu: Pierwsze wrażenia podróżnego. List z Poznania do C. N. (Norwida). 1843 t. 2; fragm. przedr. W. Jakóbczyk pt. Poznań w oczach przybysza. W książce: Wielkopolska (1815-1850). Wybór źródeł. Wr. 1952), *Tyg. Lit.* (tu: Dwa słowa o prawdzie i o udaniu w utworach sztuki. 1842 nr 9; Wspomnienia z mych podróży. Sceny obyczajowe. Przejażdżka po Praterze. 1842 nr 14-17).

Ponadto cztery wiersze, recenzja Pism F. Morawskiego (T. 1. Wr. 1841), notaty z różnych dzieł historycznych i in. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1918, 2060, 3188, 3189.

Listy

1. Do A. J. Szabrańskiego z 1842. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

2. Do L. Nabielaka z 1843. Ogł. S. Pigoń w książce: S. Goszczyński: Listy. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4, s. 507-511.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 1118 (między brulionami listów Goszczyńskiego).

3. Do F. Wężyka z 1843; do W. Pola 2 listy z 1843, 1847. Ogł. H. Barycz: Jeszcze jedno spotkanie wrocławskie. Do biografii W. Wężyka. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4.

Rkps Ossol. sygn. 11568/III.

4. Do M. Wiszniewskiego z 6 marca 1845. Ogł. L. Bernacki: Korespondencja Franciszka Wężyka z Michałem Wiszniewskim. *Pam. Lit.* R. 24 (1927) z. 1.

5. Do J. B. Zaleskiego z 1845. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9214 t. 20.

6. Do J. I. Kraszewskiego z 1846. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

Bibliografię podaje L. Kukulski w wyd.: Podróże po starożytnym świecie, zob. Twórczość poz. 1.

OPRACOWANIA

(Podróże po starożytnym świecie. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1842 t. 4 nr 34; (E. Dembowski). *Tyg. Lit.* 1843 nr 8; przedr. w: Pisma. T. 3. W-wa 1955; L. K. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; A. T. (Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; przedr. w: Roz-

biory i krytyki. T. 2. Petersb. 1854. — J. Woykowska: Pisma periodyczne wychodzące w Polsce. *Tyg. Lit.* 1843 nr 26. (O szkicu pt. Pierwsze wrażenia podróżnego). — I. Hołowiński: Pielgrzymka do Ziemi Świętej. T. 5. Wil. 1845 s. 127-128. — Wspomnienia pośmiertne: *Przyj. Ludu* 1848 nr 12; *Dzien. Mód Paryskich* 1848 nr 10; *Przegl. Poz.* 1848 t. 6 nr 3. — F. Hechel: Pamiętniki. Fragm. powst. ok. 1848 wyd. H. Barycz pt. Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Wr. 1950. — K. W. Wójcicki. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. Weryha Darowski: Przysłowia polskie odnoszące się do nazwisk szlacheckich i miejscowości. Poz. 1874 s. 98. — S. Przerowa (K. Jarochowski): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. (bezimiennie) Poz. 1880 s. 89; wyd. 2 Poz. 1884. — Lambda: Z pamiętnika Wielkopolanina. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 35. — Z korespondencji Cypriana Norwida. *Kraj* 1904 nr 11. —

A. Z. Klimczyk: Żywot tułacza. *Rodzina Pol.* 1928 nr 1. — W. Arcimowicz: Z dziejów przyjaźni Cypriana Norwida z W. Wężykiem. *Ruch Lit.* 1929 nr 10. — W. Arcimowicz: Jeszcze o przyjaźni Cypriana Norwida z W. Wężykiem. *Ruch Lit.* 1930 nr 2. — J. S. Bystroń: Władysław Wężyk. W: Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie. Kr. 1930. [Rec.: W. Weintraub: O Polakach na Wschodzie. *Przegl. Współcz.* 1930 t. 33 nr 98]. — Z. A. Morawski: Przyjaciel Norwida. *Tęcza* 1930 z. 46. — J. S. Bystroń: Wstęp do wyd.: Egipt. — Obrazy. Kr. 1930. — S. Cywiński: O gwiaździsty diament Norwida. Wil. 1935. — S. Wasylewski: Triumfy Liszta w Polsce romantycznej. *Tyg. Ilustr.* 1936 nr 6. — S. Pigoń: Dwie pieśni ludowe zapisane przez Wł. Wężyka na G. Śląsku. *Zaranie Śląskie* 1938 z. 5 (Rkps tych pieśni w Bibl. PAN Kr. sygn. 1918). —

K. Wyka: Norwid w Krakowie. *Dzien. Lit.* 1947 nr 33. — M. Tyrowicz: Udział Śląska w ruchu rewolucyjnym 1846-1849. W-wa 1949. — L. Kukulski: Wstęp i oprac. wyd.: Podróże po starożytnym świecie. W-wa 1957. [Rec.: A. Tatomir: Wężyk wydarty niepamięci i Syrokomla dla ludu za pięćdziesiąt złotych. *Nowe Książki* 1957 nr 18]. — H. Barycz: Jeszcze jedno spotkanie wrocławskie. Do biografii W. Wężyka. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — Z. Lewinówna: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — W. Bortnowski: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 r. do lutego 1931 r.). Łódź 1960 *Łódzkie Tow. Nauk. Wydz. II* nr 31. — J. W. Gomulicki: Il conte Serpentino. Z galerii warszawskich oryginałów. *Stolica* 1960 nr 36. — O rodzinie Wężyków. *Stolica* 1960 nr 50. — B. Zakrzewski: Śląska pieśń ludowa w zbiorach z okresu Romantyzmu. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 85. — J. W. Gomulicki: Mała kronika życia i twórczości Cypriana Norwida. W: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1. Wiersze. W-wa 1966; toż w odb. pt. Wprowadzenie do biografii Norwida. W-wa 1965.

Ponadto zob. powieść: M. Jastrun: Spotkanie z Salomeą. W-wa 1951.

WIELOGŁOWSKI WALERY (1805—1865)

Pseud. i krypt.: Exkolega; Feliks Borunia, włościanin z Kaszowa pod Krakowem; Poseł sejmowy; Taki, co kalendarz na każden rok funduje; W.; W. W.

Publicysta, moralista, pisarz dla ludu.

Ur. 6 grudnia 1805 w Proszówkach koło Bochni; syn Ignacego i Marianny z Wielogłowskich. Początkowo uczył się w domu, później w zakładzie wychowawczym profesora Sołtykowicza w Krakowie, gdzie był kolegą Pawła Popiela i Aleksandra Jełowickiego. W 1823 ukończył Gimnazjum Św. Anny i rozpoczął studia filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1824 na skutek śmierci ojca przerwał naukę, powrócił na wieś i zaczął gospodarować w dziedzicznych dobrach Zborów. W rok później ożenił się z Konstancją Wesslówną. W 1827 został wybrany na radcę Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Kielcach. W powstaniu listopadowym walczył w korpusie generała Samuela Różyckiego, dosłużył się rangi majora i został szefem sztabu. Po upadku powstania jego d bra zborowskie zostały skonfiskowane, więc gospodarował w dzierża-

wionym majątku Dębno pod Tarnowem i brał udział w działalności konspiracyjnej. Należał do Stowarzyszenia Ludu Polskiego. W 1836, zagrożony aresztowaniem, wyjechał do Strasburga, później w Paryżu uczęszczał do szkoły górniczej. Został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, lecz z niego wystąpił pod wpływem Bohdana Jańskiego i stał się gorliwym katolikiem. Przez pewien czas należał do Koła Sprawy Bożej Towiańskiego, potem zbliżył się do zakonu zmartwychwstańców. W 1840-1848 przebywał kolejno w Rzymie, w południowej Francji i Fontainebleau, potem wrócił do Paryża i założył dom komisowy emigracyjny.

Po rewolucji 1848 powrócił do kraju. W 1849 osiadł w Krakowie. Był jednym z pierwszych politycznych przedstawicieli pracy organicznej. Po pożarze Krakowa w 1851 pracował nad podźwignięciem miasta. Założył Towarzystwo Sztuk Pięknych, którego został sekretarzem. Był członkiem Komitetu Towarzystwa Rolniczego i Rady Miejskiej Krakowa. Z jego inicjatywy powstała szkoła rolnicza w Czernichowie. Popierał Towarzystwo Naukowe Krakowskie, prowadził dom komisowy dla ziemian, założył na plantach krakowskich pijalnię wód mineralnych. Zorganizował nakładową księgarnię katolicką, w której własnym nakładem wydawał dzieła wybitnych autorów polskich. W 1854-1865 redagował i wydawał kalendarze, w 1860-1861 pismo ekonomiczno-społeczne *Ognisko*, które później wznowił z Ludwikiem Dębickim w 1865. W 1861-1862 był posłem do sejmu krajowego we Lwowie. Pod koniec życia mieszkał we wsi Rybnej pod Krakowem. Zmarł 4 czerwca 1865 w Krakowie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Polska wobec Boga. Paryż 1846.

Wstęp pt. Do jego świętobliwości Piusa IX, namiestnika Bożego.

2. Emigracja polska wobec Boga i narodu. Wr. 1848.

Wstęp pt. Do J. W. Jana Skrzyneckiego, generała, wodza naczelnego.

3. Godła rewolucyjne wobec prawdy. Wr. 1849.

Dedykacja: JWmu hr. Janowi Tarnowskiemu, deputowanemu polskiemu na sejm w Kromieryżu, w hołdzie uszanowania i wdzięcznych uczuciów poświęca autor.

4. Polska na drodze pokoju i miłości. Kr. 1850. Wyd. nast.: Kr. 1865.

5. Niewiasta. *Noworocznik Katolicki dla Dam na r. 1855*; wyd. osob. Kr. 1855. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1855; wyd. 3 Kr. 1856; wyd. 4 Kr. 1858; wyd. 5 Kr. 1860.

6. Kościoły krakowskie, wydane w stalorytach z treściwym onych opisem. Kr. 1855.

7. Dom mojej babki. Kr. 1856.

Z cyklu: Zwiady świata i ludzi. Oddział I od r. 1800-1816.

8. Obrazki z obyczajów ludu wiejskiego. Kr. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1856; wyd. 3 Kr. 1857 (okładkowe); wyd. 4 Kr. 1882.

Zawartość: Leniwy Bartek; Kuba jarmarczny; Franek pijanica; Wsiowi złodzieje; Grzeszni rodzice i występne dzieci; Narada gromadzka.

Dedykacja: Szanownemu Komitetowi Towarzystwa Rolniczo-Krakowskiego poświęca autor.

9. Obrazek wiejskich rozkoszy. Żniwo dworskie. Kr. 1857.

Dedykacja: Przesadnym filantropom i humanitarzom poświęca Exkolega.

10. Obrazki z obyczajów domownictwa wiejskiego. Kr. 1857.

Dedykacja: Dziełko niniejsze w dowód współczucia poświęcam braci mojej szlachcie ...

11. Jedynaczka, czyli walka uczucia z rachubą. Powieść z epoki tegoczesnej. Kr. 1858.

12. Pożary. Obrazek z życia ludu wiejskiego. Kr. 1859.

13. Medycyna wiejska. Obrazek z obyczajów ludu wiejskiego. Kr. 1859.

14. Społeczeństwo dzisiejsze w obrazach. Z. 1: Możni panowie. Szlachta magnaci. Giełdowi kupcy. Kr. 1859. Wyd. nast.: Kr. 1861.

15. O szkole politechnicznej i szkole górniczej w Krakowie. Kr. 1861.

16. List posła z gmin wiejskich do wyborców. Kr. 1861.

17. Wiadomość o sejmie galicyjskim, podług protokołów sejmowych dla ludu napisana przez posła sejmowego. Kr. 1861.

18. Podróż do Rzymu i Paryża odbyta w r. 1861 przez Feliksa Borunia, włościanina z Kaszowa pod Krakowem, spisana za opowiadaniem pielgrzyma. Kr. 1862. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1863; wyd. 4 Kr. 1890.

19. Komornica, czyli tajemnica życia wiejskiego. Kr. 1862. Wyd. nast.: Kr. 1879.

20. Groby polskie w Irkucku. Kr. 1863.

21. Pielgrzymka do Ziemi Św. odbyta w r. 1863 przez Feliksa Borunia, włościanina z Kaszowa pod Krakowem, spisana za opowiadaniem pielgrzyma. Kr. 1863.

22. Dramat spraw obecnych w kilku odsłonach. Cz. 1-3. Kr. 1864.

23. Podróże po szerokim świecie, czyli jak jest gdzie indziej, a jak u nas? Kr. 1865. Wyd. nast.: Kr. 1879.

24. Kraków przed 40-tą laty. Wyd. pośmiertne dopełnione przez L. Siemieńskiego. Kr. 1871.

Ponadto publikacje z zakresu literatury popularnej, rolniczej i dewocyjnej.

Drobne utwory ogł. w następujących czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Czas* (tu m. in.: Odpust w Kalwarii Zebrzydowskiej. 1862 nr 113-114), *Kalendarz dla ludu polskiego* (tu: Ślub sieroty. 1863), *Kalendarz dom.* (1870), *Kalendarz dla rodzin katolickich* (wyd. i red. 1854-1870), *Kalendarz rolniczo-przemysłowy* (wyd. i red.; tu: O miłości rodzinnej ziemi. 1859), *Noworocznik Katolicki dla Dam* (wyd. 1855), *Ognisko* (red. 1860-1861; współred. 1865; tu m. in.: Starzy i młodzi. 1861 nr 2-4; O oświacie ludu naszego. 1861 nr 10-12; Stan moralny społeczeństwa po wypadkach w roku 1863. 1865, luty; O dziennikarstwie krajowym i zagranicznym. 1865, luty), *Postęp* (Wiedeń; tu m. in.: Z tajemnic Warszawy. Obrazek współczesny. 1863 nr 18-20), *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: Pius IX. Breve Ojca Świętego. 1854 nr 34), *Zagroda* (tu m. in.: Rady lekarskie. 1871 nr 3), *Przyj. Ludu* (tu m. in.: Bogdan Jański. 1849 nr 10).

B. Chlebowski przypisuje W. Wielogłowskiemu utwór L. Królikowskiego: Westchnienie pobożne za dynastię Czartoryskich w Polsce, posłane z ziemi ucisku do synów jej w rozproszeniu. Paryż 1840.

L i s t y

1. Do B. Jańskiego, H. Kajsiewicza, H. Terleckiego 18 listów z 1839-1846. Ogł. P. Smolikowski: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - 1894/95 t. 2; przedr. w: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1, 3. Kr. 1892, 1895.

2. Do K. Wielogłowskiej z 1842. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1843.

3. Do S. E. Koźmiana 5 listów z 1846-1850 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 6.

4. Do F. Rawity-Gawrońskiego 2 listy z 1857 i 1861. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2164.

5. Do J. Ledóchowskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1848.

6. Do K. W. Wójcickiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

7. Spuścizna rękopiśmienna: Listy od różnych osób, papiery osobiste, akta majątkowe. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 1822-1845 (dar wnuka B. Richthofena).

OPRACOWANIA

Kołatka. (Inc.:) Walery Wielogłowski przybył podzielić los polskiej emigracji … *Nowa Polska* 1836 t. 3. — (Emigracja polska wobec Boga i narodu. Rec.): *Demokrata Pol.* 1847-1848 t. 11; *Dzien. Nar.* 1846/47 t. 6 nr 299; *Przegl. Poz.* 1848 t. 7. — (Godła rewolucyjne wobec prawdy. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 8. — M. Aulick: Dziennik dwunastoletniej misji apostolskiej na Wschodzie. Cz. 2. Kr. 1850. — (Niewiasta. Rec.). *Czas* 1855 nr 16. — (Dom mojej babki. Rec.): L. Siemieński. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 3; K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1; J. Bartoszewicz. *Kronika Wiad. Kraj i Zagr.* 1857 nr 209. — (Obrazki z obyczajów ludu wiejskiego. Rec.): K. Kalinka. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 1; W. Szymanowski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 19; F. Czermiński. *Czytelnia Niedzielna* 1857 s. 389-392; *Przegl. Poz.* 1857 t. 23. — (Obrazki z obyczajów domownictwa wiejskiego. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 166. — Bolesław Kr. (B. Wolski): W. Wielogłowski i piśmiennictwo ludowe. *Dzien. Lit.* 1857 nr 124-131. — K. Kalinka: (Obrazek wiejskich rozkoszy. Żniwo dworskie. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 1. — (Jedynaczka. Rec.): B. Kr. (B. Wolski). *Dzien. Lit.* 1858 nr 31; K. Kaszewski. *Kronika Wiad. Kraj i Zagr.* 1858 nr 234. — L. Siemieński: Poezja ciszy i żywot ziemiański; W. Pohl i W. Wielogłowski;

Wioskowy sentymentalizm i naga rzeczywistość; Poemata Syrokomli i W. Wielogłowskiego. W książce: Kilka rysów z literatury i społeczeństwa od roku 1848-1858. T. 1. W-wa 1859. — K. Estreicher: Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — T. W.: (Społeczeństwo dzisiejsze w obrazach. Z. 1. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 4. — (Komornica. Rec.): K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 3; J. I. Kraszewski. *Gaz. Pol.* 1862 nr 192; *Przegl. Poz.* 1862 t. 34. —

Wspomnienia pośmiertne w 1865: J. F. K. *Czas* nr 160; K. W. Wójcicki. *Kłosy* nr 20; *Bibl. Warsz.* t. 3; *Czas* nr 164; toż przedr. *Dzien. Poz.* nr 164; *Gaz. Nar.* nr 162; *Gaz. Pol.* nr 159, 164. — Jan z Ojrzycy: W. Wielogłowski. *Opiekun Dom.* 1866 nr 11. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — (Kraków przed 40-tą laty. Rec.): L. P. (Powidaj). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 1; *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2; *Wieniec* 1872 nr 13. — L. Dębicki: W. Wielogłowski. *Przegl. Lw.* 1875 t. 9; przedr. w: Portrety i sylwetki z dziewiętnastego stulecia. Seria I. Kr. 1905. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 1-4. Kr. 1892-1896. — P. Smolikowski: Pierwsi bracia Zmartwychwstania Pańskiego i początki towiańszczyzny. *Przegl. Pol.* 1893/94 t. 3 - - 1894/95 t. 2. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — K. A. Pęski. *Enc. kościelna.* T. 31 (1911). — S. Turowski: Przypisy w książce: Listy A. Mickiewicza i Z. Krasińskiego do W. Wielogłowskiego. *Pam. Lit.* R. 11 (1912). — F. Starowieyski: W. Wielogłowski. *Głos Narodu* 1915 nr 281, 283, 285, 289, 291, 293-294, 296; wyd. osob. Kr. 1915. —

S. Pigoń: Przypisy w art.: List Makryny Mieczysławskiej do Wielogłowskiego. *Pam. Lit.* R. 17/18 (1920). — B. Chlebowski: Wielogłowski Walery. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — S. Pigoń: Adoracja Towiańskiego. *Przegl. Współcz.* 1926 t. 16 nr 46. — J. Zawidzki: Wstęp i przypisy w książce: Listy Filipa Waltera do Wielogłowskiego (1836-1844). *Arch. Historii i Filozofii Medycyny* 1927 t. 5 i odb. — Jubileusz Towarzystwa Sztuk Pięknych w Krakowie ... założyciel Wielogłowski ... *Światowid* 1930 nr 21. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. —

J. Bieniarzówna: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 1. W-wa 1948. — M. Piszczkowski: Obrońcy chłopów w literaturze polskiej. Cz. 2. Kr. 1948. — H. Mogilska: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — K. Groniowski: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846--1870. W-wa 1957 *Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — J. Demel: Stosunki gospodarcze i społeczne Krakowa w latach 1853-1866. Wr.-Kr. 1958 *Bibl. Kr.* nr 112. — A. Preisner: Spuścizna rękopiśmienna po W. Wielogłowskim. Materiały do Katalogu rękopisów Bibl. PAN w Krakowie. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 2 (1956). Wyd. Wr. 1959. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

WIELOPOLSKI ALEKSANDER (1803—1877)

Pseud. i krypt.: A. W.; Un gentilhomme polonais.

Pisarz polityczny, publicysta.

Ur. 15 marca 1803 w Sędziejowicach pod Pińczowem; syn Józefa Stanisława i Eleonory z Dębińskich. Uczył się w Theresianum w Wiedniu, potem w Liceum Warszawskim, gdzie w 1820 otrzymał maturę. W 1820-1822 studiował na wydziale prawnym Uniwersytetu Warszawskiego, następnie na uniwersytetach w Paryżu i Getyndze, gdzie w 1824 uzyskał stopień doktora filozofii. W 1827 ożenił się z Teresą Potocką (zmarła w 1831). Zaprzyjaźnił się z Konstantym Świdzińskim, który mu później przekazał w spadku swe bogate zbiory. Po wybuchu powstania listopadowego udał się w grudniu

do Londynu jako agent dyplomatyczny rządu narodowego. Po powrocie do Warszawy, w sierpniu 1831, obrany został z Grodna posłem na sejm. Był jednym z redaktorów czasopisma *Zjednoczenie*, wychodzącego w Warszawie od końca czerwca do 5 września 1831. Po upadku powstania przejechał razem z Maurycym Mochnackim granicę pruską, potem pojechał do Krakowa, skąd po uzyskaniu amnestii w 1833 wrócił do swych dóbr i osiadł w Chrobrzu. W 1832 ożenił się z Pauliną Potocką. W 1840-1841 spędził kilka miesięcy w Berlinie, uczęszczając na wykłady uniwersyteckie. Tam poznał m. in. Iwana Turgieniewa i Michała Bakunina. W 1848 należał do założycieli stronnictwa konserwatywnego w Galicji i brał udział w Zjeździe słowiańskim w Pradze. Około 1859 zniósł pańszczyznę w swoich majątkach. W 1861 został mianowany ministrem oświecenia i wyznań w Królestwie Polskim, potem również ministrem sprawiedliwości. M.in. opracował plan pomnożenia szkół elementarnych i średnich oraz przywrócił uniwersytet pod nazwą Szkoły Głównej. W czerwcu 1862 został mianowany naczelnikiem rządu cywilnego. Zarządzeniem branki przyczynił się do przyśpieszenia wybuchu powstania w styczniu 1863. W lipcu tegoż roku podał się do dymisji i wyjechał za granicę. Resztę życia spędził w Dreźnie. Tam zmarł 30 grudnia 1877.

TWÓRCZOŚĆ

1. De idea aeternitatis. Getynga 1824.

2. Constitutional Charter of the Kingdom of Poland in the Year 1815 with some remarks on the manner in which the Charter und the stipulations in the treaties relating to Poland have been observed. Londyn 1831.

3. Memoire présenté à lord Palmerston, secrétaire d'état de S. M. B. W-wa 1831. Przekł. pol. pt. Nota podana lordowi Palmerston S. S. I. K. M. króla angielskiego przez ... posłannika Polski w marcu 1831. W-wa 1831.

4. The Polish Cause. Speech ... March 9 1831 to celebrate the Polish Revolution. Londyn 1831.

5. The Case of the Poles Now at Portsmouth. A letter adressed to the editor of the Times. Londyn 1834.

6. Myśli i uwagi. *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1-2; przedr. *Kronika Rodz.* 1878 nr 5; wyd. osob. W-wa 1878.

7. Lettre d'un gentilhomme polonais sur les massacres de Gallicie, adressée au prince de Metternich à l'occasion de sa depèche circulaire du 7 mars 1846. Paryż 1846; toż Bruksela 1846. Przedr. H. Lisicki, zob. Opracowania. Monografie.

Przekł. pol. pt. List szlachcica polskiego o rzezi galicyjskiej do księcia Metternicha. Ogł. S. Kieniewicz: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 *BN* I, 132.

Przekł. niem. pt. Ueber die blutigen Ereignisse in Galizien. Sendschreiben an den Fürsten von Metternich. Bern 1847; pt. Brief eines polnischen Edelmannes an den Fürsten von Metternich über die Metzeleien in Galizien. Grimma 1848; toż Wiedeń 1848.

8. Dziennik. Powst. 1861 i 1863. Fragm. ogł. A. M. Skałkowski: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 3. Poz. 1947 *Poz. Tow. Przyj. Nauk.*

9. Wiersze. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 535; zniszcz. 1944. Rkps Arch. Chroberskie sygn. III. 30. Niektóre wiersze ogł. A. M. Skałkowski, jw. poz. 8, t. 1-2.

Ponadto ogł. mowy i akta procesowe.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Czas* (1860), *Kwart. Nauk.* (1835), *Pszczółka Kr.* (1822), *Zjednoczenie* (współred. 1831).

Prace edytorskie

Biblioteka Ordynacji Myszkowskich. Zapis Konstantego Świdzińskiego. Cz. 1-2. Kr. 1859-1860.

Zawartość: cz. 1: Zapis K. Świdzińskiego; Pisma rozmaite K. Świdzińskiego; O wykopanych numizmatach w Steblowie; O monetach chanów Kapczaku; Jurium constitutionumque Sigismundinarum proposita a Mathia Slivnicio descriptio e codice antiquo adhuc ignoto, opera Ant. Sig. Helcelii praefixo proemio nunc primum edita; cz. 2: Zapis K. Świdzińskiego; O zapisie Świdzińskiego oznajmienie pożegnalne. Dodatek do tegoż. Zrzeczenie się spadku przez margrabiego Wielopolskiego, a przyjęcie przez Świdzińskich; Korespondencja; Sprawa o zapis w pismach publicznych; Rys ustawy dla Muzeum Polskiego imienia Świdzińskich i jego historia; Kronika zbiorów; Listy Jana Sobieskiego uporządkowane i objaśnione przez A. Z. Helcla.

Listy i materiały

1. Do Leonarda Chodźki z lat między 1818-1876. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428; zniszcz. 1944.

2. Do różnych osób listy z 1831 oraz Myśli o misji do Anglii, dat. 6 grudnia 1830. Ogł. H. Lisicki: Aleksander Wielopolski. T. 4. Kr. 1879.

3. Do E. Grabowskiego 6 listów z 1852-1858. Rkpsy Bibl. Nar. sygn. 171 M; zniszcz. 1944.

4. Do syna Zygmunta Wielopolskiego 4 listy, dat. Petersburg 5/17, 7/19, 17/29 maja, 23 maja/4 czerwca 1862; do żony Pauliny Wielopolskiej, dat. Warszawa, 14 czerwca 1862. Ogł. A. M. Skałkowski: Na marginesie życiorysu A. Wielopolskiego (1861-1862). *Roczniki Hist.* 1948 z. 4; odb. Poz. 1949.

5. Do O. Bismarcka b. d. (1866). Ogł. H. Lisicki: Le marquis Wielopolski, sa vie et son temps. T. 2. Wiedeń 1880.

6. Zdanie sprawy z misji londyńskiej w r. 1831. Ogł. H. Lisicki: Aleksander Wielopolski. T. 2. Kr. 1878.

7. Korespondencja, protokoły, odezwy i inne dokumenty w całości lub fragmentach ogł. A. M. Skałkowski: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 1-3. Poz. 1947 *Poz. Tow. Przyj. Nauk.*

OPRACOWANIA

Monografie: H. Lisicki: Aleksander Wielopolski. T. 1-4. Kr. 1878-1879. [Rec.: (J. Karnicki): Suum cuique. Kilka słów z powodu niektórych ustępów dzieła pod tytułem „Aleksander Wielopolski". Drezno 1878; J. Enoch: Odpowiedź na drezdeńską broszurę pt. Suum cuique. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 3751; *Czas* 1878 nr 188-189; H. Lisicki: Odpowiedź na uwagi nad dziełem... *Czas* 1878 nr 219-220; odb. Kr. 1878; *Kur. Por.* 1878 nr 212; L. D. (Dębicki). *Czas* 1879 nr 109-111, 113-114; B. Łoziński. *Przew. Nauk. i Lit.* 1879; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2; Z. Wielopolski: Do JW. Stanisława hr. Tarnowskiego. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 3; H. Lisicki: Domowe sprawy. Kr. 1880]. —

H. Lisicki: Le marquis Wielopolski, sa vie et son temps. T. 1-2. Wiedeń 1880. —

W. Spasowicz: Żizń i politika markiza Wielopolskogo. *Wiestnik Jewropy* 1880-1881; wyd. osob. Petersb. 1882. Przekł. pol. przez A. G. B. (Bem) pt. Życie i polityka margrabiego Wielopolskiego. Epizod z dziejów kwestii polskiej w Rosji. W: Pisma. T. 3. Petersb. 1892. [Rec.: A. Rembowski. *Niwa* 1892 nr 19-20]. —

J. Grabiec (Dąbrowski): Ostatni szlachcic A. hrabia Wielopolski margrabia Gonzaga Myszkowski na tle dziejów. T. 1-2. W-wa-Kr. 1924. [Rec.: A. Śliwiński: Wódz bez armii. *Świat* 1924 nr 15; J. Grabiec (Dąbrowski): Legenda i historia. *Świat* 1924 nr 23]. —

A. M. Skałkowski: Aleksander Wielopolski w świetle archiwów rodzinnych. T. 1-3. Poz. 1947 *Poz. Tow. Przyj. Nauk.* [Rec.: I. Pannenkowa. *Tyg. Warsz.* 1948 nr 14].

Dz..... : Posiedzenie sobotnie izby poselskiej z d. 21 maja br. *Kur. Pol.* 1831 nr 517-518. — „Zwolennicy dyplomacji...". *Nowa Polska* 1834 s. 95-96. — J. Olrych-Szaniecki: Pamiętnik. Powst. przed 1840. Ogł. M. Handelsman. W-wa 1912 *Materiały do Dziejów Adwokatury w Polsce* z. 1. — J. Lelewel: Pamiętnik z roku 1830-31. Powst. przed 1841. Ogł. J. Iwaszkiewicz. W-wa 1924; wyd. nast. w: Dzieła. T. 1: Materiały autobiograficzne. Oprac. H. Więckowska. W-wa 1957. — F. Dzierżykraj-Morawski: Odpowiedź na list szlachcica polskiego do Metternicha z daty 15 kwietnia 1846 roku co do ustępu od stronicy 36 do 45. Paryż 1847; przedr. w: Pisma zbiorowe wierszem i prozą. T. 4. Poz. 1882. — Nowy list szlachcica polskiego. *Przegl. Poz.* 1852 t. 14. — * (K. Bartoszewicz): Do dziejów biblioteki Świdzińskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 57. — Kilka uwag z powodu spraw o zapisy testamentowe śp. Konstantego Świdzińskiego i Karola hr. Brzozowskiego. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 215-216. — (*): Korespondencja Gazety Codziennej. *Gaz. Codz.* 1860 nr 133-134. — W. Małachowski, A. Przeździecki: Odpowiedź egzekutorów testamentu śp. K. Świdzińskiego na zarzuty margr. A. Wielopolskiego. *Czas* 1860 nr 117. — T. Świdziński: List ... do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1860 nr 138. (O zrzeczeniu się spadku po K. Świdzińskim). —

J. N. J. (Janowski): Margrabia Aleksander Wielopolski. Rys biograficzny. Paryż 1861 (2 wyd.). — J. Klaczko: A. Wielopolski. *Journal des Débats* 1861, 30 kwietnia; przedr. w: Listy włoskie (1860). Wyd. F. Hoesick. Kr. 1908. — Nowy renegat, margrabia Aleksander Wielopolski. *Demokrata Polski* (Londyn) 1861 s. 39-40. — W. Szymanowski: Listy o wypadkach w Polsce 1861-1862. Ogł. w jęz. franc. *La Presse* (Paryż) 1861-1862; przekł. pol. wyd. W-wa

1936. — N. Żmichowska: List do Erazma Żmichowskiego, dat. Warszawa, 5 kwietnia 1861. W: Listy. T. 1: W kręgu najbliższych. Wyd. S. Pigoń. Wr. 1957. — β.: Warszawa, 9 sierpnia... *Czas* 1862 nr 185. (Opis zamachu na Wielopolskiego). — W. Czartoryski: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1862-1864. W: Pamiętniki 1860-1864. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — (E. Keller): Le grand-duc Constantin, le marquis Wielopolski et les Polonais. Paryż 1862. — A. de Mazade: Deux potraits de la Pologne contemporaine. Le comte André Zamoyski et le marquis Wielopolski. *Revue des Deux Mondes* 1862 t. 42; wyd. osob. Berlin-Poz. 1863. — R. Raczyński: Mémoires sur la Pologne. Le marquis Wielopolski et les reformes du gouvernement russe en Pologne. *Revue contemporaine* 1862; wyd. osob. Berlin-Poz. 1863; toż w jęz. pol. pt. Margrabia Wielopolski i reformy rządu rosyjskiego w Królestwie Polskim. Poz. 1863. — H. Schmitt: List do żony z 1862. Ogł. w: Listy do żony (1845-1880). Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1961. — A. Lasocki: Kilka słów w odpowiedzi margrabiemu Wielopolskiemu na broszurę pt. „Rzut oka na rozwój polityczny w Królestwie Polskim". Bruksela 1863. — List szlachcica polskiego do margrabiego Wielopolskiego. Drezno 1863. — W. Mickiewicz: Czartoryski, Wielopolski et Mierosławski. Paryż 1863. — Aleksander hrabia Wielopolski margrabia Gonzaga Myszkowski. *Dzien. Lit.* 1864 nr 9. — Z. Chądzyński: Wspomnienia powstańca z lat 1861-1863. Powst. 1867. Oprac. i wstępem opatrzył E. Halicz. W-wa 1963. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — N. W. Bierg: Zapiski o polskich zagoworach i wosstanijach 1831-1862. Moskwa 1873; przekł. pol. W. Ralexa pt. Pamiętniki o polskich spiskach i powstaniach 1831-1862. Kr. 1880; wyd. nast. W-wa 1906. — Śp. Lucjan Siemieński o Wielopolskim. *Przegl. Lw.* 1877 t. 14. —

Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: (J. Badeni). *Czas* 1878, 3 stycznia, i odb.; J. Badeni. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 3; E. *Przegl. Lw.* 1878 t. 15; A. Niemirowski. *Tyg. Powsz.* 1878 nr 6-7; Piast. *Warta* 1878 nr 185; St. M. Rz. (Rzętkowski). *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 107; A. Świętochowski. *Przegl. Tyg.* 1878 nr 3, 5; *Ateneum* 1878 t. 1; *Kronika Rodz.* 1878 nr 2; *Kur. Codz.* 1878 nr 1; *Kur. Por.* 1878 nr 1, 170, 193, 199; *Lech* 1878 nr 8; *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 106. — A. G. (A. Giller): Aleksander Wielopolski margrabia Gonzaga Myszkowski. *Gaz. Nar.* 1878; wyd. osob. Lw. 1878. — (Myśli i uwagi. Rec.). *Kur. Por.* 1878 nr 107, 113. — L. Sapieha: Wspomnienia (z lat od 1803 do 1863 r.). Powst. przed 1878. Wyd. Lw. b. r.; wyd. nast. Kr. 1912. — K. W. Wójcicki: Myśl A. margr. Wielopolskiego. *Kłosy* 1878 nr 676-677. — H. Lisicki: Przyczyny powstania roku 1830. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 3. [Rec. S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 3]. — J. Moszyński: Rzut oka na politykę austriacko-polską 1880 roku. Kr. 1880. — W. Spasowicz: Literacki i polityczny spadek po A. Wielopolskim. Poz. 1880; toż *Przegl. Tyg.* 1881 nr 1; przedr. w: Pisma. T. 2. Petersb. 1892. [Rec.: X***: A. Wielopolski i polityczni jego spadkobiercy. *Warta* 1881; odb. Poz. 1881]. — Szlachcic na zagrodzie: Głos szlachcica polskiego. (J. I. Kraszewski a zakon szlachecki). Lw. 1880. — Urywki z listów śp. margr. A. Wielopolskiego. *Przegl. Lw.* 1881 z. 10. — L. Jabłonowski: Pamiętniki. Powst. 1876-1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — Z. S. Feliński: Pamiętniki. Cz. 2. Powst. przed 1883. Wyd. S. Smolka. Kr. 1897; wyd. 2 Lw. 1911. — J. Moszyński: Polityka austriacko-polska wobec myśli politycznej A. Wielopolskiego. T. 1-2. Kr. 1884. [Rec.: X. *Przegl. Powsz.* 1884 t. 3]. — K. Junosza (Szaniawski): Bezimienny domniemany spadkobierca polityczny A. Wielopolskiego. Tarnopol 1884. — Litwin (J. K. Gieysztor): Litwa przed rokiem 1863. Lw. 1888. — W. Czartoryski: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — S. Koźmian: Rzecz o roku 1863. T. 1-3. Kr. 1894-1896. [Rec.: J. Moszyński: Obrachunek z „Rzeczą" p. S. Koźmiana „O roku 1863", z jej autorem i z tegoż przyjaciółmi. Kr. 1895; K. Bartoszewicz: Rok 1863. Historia na usługach ludzi i stronnictw. T. 2. Kr. 1896 s. 146]. — Panowie Wielopolscy w Krakowie. Niektóre epizody z przeszłości tej rodziny. Lw. 1896. —

B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — J. Moszyński: A. Wielopolski w oświetleniu masońsko-liberalnej prawdy historycznej. Kr. 1902. — J. Baudouin de Courtenay: Margrabia Wielopolski jako zbrodniarz. *Jako lecące na wyraj żurawie ... E. Orzeszkowej Polacy znad Newy.* Petersb. 1906. — J. Zadora: Trzy autonomie Królestwa Polskiego. Cz. 3: Autonomia Wielopolskiego. *Ognisko* 1906 nr 3. — A. Kraushar: Trzy epizody z działalności publicznej margrabiego A. Wielopolskiego w roku 1831. W-wa 1908 *Miscellanea Hist.* 26. — F. Pu-

łaski: Spory o bibliotekę i zapis Konstantego Świdzińskiego. *Przegl. Hist.* 1909 z. 3. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912. — K. Bartoszewicz: Margrabia Wielopolski. *Tyg. Ilustr.* 1912 nr 9, 11, 13. — A. Kraushar: Kraszewski i Wielopolski. (Kartka z lat 1861-1863). *Świat* 1912 nr 11-12; odb. W-wa 1912 *Miscellanea Hist.* 52. — Margrabia A. Wielopolski. Jego życie i działalność polityczna. W-wa 1912 *Bibl. Hist.* nr 4. — A. Pawłowski: Wielopolski i Zamoyski. *Świat* 1912 numer specjalny. — Polska przed 50 laty. *Ilustr. Kur. Codz.* 1912 nr 297. — S. Posner: Dola i niedola Jana Olrycha Szanieckiego. (Materiały do dziejów adwokatury w Polsce). *Gaz. Sądowa Warsz.* 1912 nr 1 i odb. — K. Bartoszewicz: Egeria Wielopolskiego. *Tyg. Ilustr.* 1913 nr 27-30; wyd. osob. pt. Muza Margrabiego. W-wa 1914 *Popularna Bibl. Hist.* nr 21. — S. Karwowski: Powstanie 1863 r. *Przegl. Wielkopol.* 1913 nr 4. — B. Lutomski: Aleksander Wielopolski. *Świat* 1913 nr 30. — A. Kraushar: Margrabiego Wielopolskiego reforma wychowania publicznego w Królestwie Polskim. Kartka z lat 1861-1862. W-wa 1914 *Miscellanea Hist.* 56. — A. Śliwiński: Margrabia Wielopolski i jego spadkobiercy. *Widnokrąg* 1915 nr 5. — M. Handelsman: Anglia — Polska 1814-1864. W-wa-Lw. 1917. —

S. Karwowski: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 2. Poz. 1919.— C. Łagiewski: Pan Andrzej i Margrabia. *Bluszcz* 1921 nr 4-7, 9. — W. Mickiewicz: Pamiętniki. T. 2. Kr. 1927. — J. Feldman: Do charakterystyki Wielopolskiego. *Kwart. Hist.* 1928 t. 42. — M. Bobrzyński: Przed powstaniem. *Przegl. Współcz.* 1930 t. 31 nr 92. — M. Godlewski: Tragedia arcybiskupa Felińskiego (1862-1863). Szkic historyczny. Kr. 1930. — K. L. Koniński: Zagadnienie roku 1863. *Tęcza* 1930 nr 6. — M. Janik: Prądy panslawistyczne i rusofilskie w okresie wielkiej emigracji. *Pam. Lit.* R. 31 (1934) z. 1-2. — H. Grynwaser: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — S. Kieniewicz: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 r. W-wa 1935; wyd. nowe uzup. W-wa 1960. — H. Eile: Teatr warszawski w dobie powstań. W-wa 1937. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — A. Skałkowski: Muza A. Wielopolskiego. *Wiad. Lit.* 1938 nr 6. — K. Zbyszewski: Katastrofalny szef rządu. *Prosto z mostu* 1939 nr 6. —

K. Pruszyński: Margrabia Wielopolski. Fragm. ogł. *Nowa Polska* (Londyn) 1944 z. 1-5; całość wyd. Londyn 1944; wyd. nast.: W-wa 1946; wyd. 2 W-wa 1957. [Rec.: (at.): Duch Margrabiego i Ksawery. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 21; A. Grodzicki: To warto przeczytać. *Dzien. Zach.* 1946 nr 210; W. Jabłonowski: Książka nie na czasie. *Tyg. Warsz.* 1946 nr 29; P. Jasienica: Mentor wierzgający. *Odnowa* 1946 nr 18; W. Kętrzyński: Problem Wielopolskich. *Dziś i Jutro* 1946 nr 28; S. Kieniewicz: Prawda margrabiego. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 32; S. Kieniewicz: Sprostowanie. *Tyg. Powsz.* 1946 nr 33; J. Sieradzki: Prawda z błędami. *Odrodzenie* 1946 nr 19; J. Walczak: Pruszyński o Wielopolskim. *Nowa Epoka* 1946 nr 9/10; J. Wyszomirski: Zaskakująca książka. *Tydzień* 1946 nr 2; Stan. Dal. (Dalewski). *Nowiny Raciborskie* 1948 nr 43; J. W. *Nowe Sygnały* 1957 nr 40; Arystarch: W sprawie Margrabiego. *Kierunki* 1958 nr 3; A. Bocheński. *Kierunki* 1958 nr 11; J. Gawroński: Agent czy kontrahent? *Kierunki* 1958 nr 4; J. Łojek: W odpowiedzi sprzymierzeńcom i przeciwnikom. *Kierunki* 1958 nr 11; J. Milewski. *Kierunki* 1958 nr 4; J. Pogonowski. *Kierunki* 1958 nr 6; M. Pruszyńska: Moje trzy grosze w sprawie Wielopolskiego. *Kierunki* 1958 nr 5; E. Tryniszewski: Margrabiego program a polityka. *Kierunki* 1958 nr 5]. —

A. M. Skałkowski: Na marginesie życiorysu A. Wielopolskiego (1861-1862). *Roczniki Hist.* 1948 z. 2; odb. Poz. 1949. — M. Handelsman: Adam Czartoryski. T. 1-3. W-wa 1948-1950. — J. Kowalski: Rewolucyjna demokracja rosyjska a powstanie styczniowe. W-wa 1949; wyd. 2 rozszerzone W-wa 1955. — S. Kieniewicz: Oprac. wyd.: Rewolucja polska 1846 roku. Wybór źródeł. Wr. 1950 *BN* I, 192. — S. Kieniewicz: Pomysły urbanistyczne margr. Wielopolskiego z 1862 roku. *Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury* 1952 z. 3. — S. Kieniewicz: Sprawa włościańska w powstaniu styczniowym. Wr. 1953. — A. Niesiołowski: Warszawa w powstaniu styczniowym. *Wiedza i Życie* 1953 nr 1. — T. Zaniec: Geneza „realizmu" politycznego w Polsce. *Dziś i Jutro* 1954 nr 4. — T. Zaniec: Mit o A. Wielopolskim. *Dziś i Jutro* 1954 nr 9-10. — W. Rostocki: Władza wodzów naczelnych w powstaniu listopadowym. (Studium historycznoprawne). Wr. 1955. — I. Koberdowa: Polityka czartoryszczyzny w okresie powstania stycz-

niowego. W-wa 1957. — P. Trzebuchowski: A. Wielopolski i powstanie styczniowe 1863. *Kierunki* 1957 nr 3. — P. Jasienica: Dwie drogi. O powstaniu styczniowym. W-wa 1960; wyd. 2 W-wa 1963. — S. Kieniewicz: Między ugodą a rewolucją. (Andrzej Zamoyski w latach 1861-62). W-wa 1962. — Z. Stankiewicz: Sprawa serwitutów w reformach Wielopolskiego 1861-1862. *Kwart. Hist.* 1962 z. 4. — J. Ciałowicz: Wielopolski na tle swojej epoki. *Tyg. Powsz.* 1963 nr 10. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — S. Kieniewicz: Społeczeństwo Królestwa Polskiego w powstaniu styczniowym. *Powstanie styczniowe 1863.* T. 1. W-wa 1963. — Z. Komender: Oczynszować czy uwłaszczyć? Problem sprzed stu lat. *Życie i Myśl* 1963 nr 3/4. — S. Stomma: „Z kurzem krwi bratniej". *Tyg. Powsz.* 1963 nr 3. — S. Strumph Wojtkiewicz: Powstanie styczniowe. W-wa 1963. — S. Kieniewicz: Dramat trzeźwych entuzjastów. O ludziach pracy organicznej. W-wa 1964.

WIENIARSKI ANTONI (1823–1869)

Pseud. i krypt.: A. W.; A. Wie...; Ant... Wie...; Gr. K.; Grzegorz Kostrzewa, autor Obrazków lubelskich.

Powieściopisarz, komediopisarz, publicysta.

Ur. 21 stycznia 1823 w Wierzchowinie pod Turobinem na Lubelszczyźnie; syn Stanisława, administratora Wierzchowiny, i Elżbiety z Dziewulskich. Ciężkie kalectwo z lat niemowlęcych nie pozwoliło mu na naukę poza domem. Głównie uczył go wuj Stanisław Dziewulski. W jego latach dziecięcych rodzina przenosiła się z miejsca na miejsce: najpierw do własnego mająteczku Suche Lipie, a po jego utracie do dóbr Wysokie, wreszcie do Łącznej. W obydwu tych majątkach ojciec miał stanowisko zarządcy, a syn w miarę dorastania pomagał ojcu w pracy administracyjnej. Pisać zaczął już od dwunastego roku życia. Ok. 1846 nawiązał kontakt z *Gazetą Codzienną*, gdzie jako stały współpracownik umieszczał swoje korespondencje. W 1848 przeniósł się do Warszawy, przyjął posadę w kancelarii ordynacji hr. Zamoyskich i zamieszkał w Pałacu Błękitnym. Odtąd publikował swoje liczne artykuły i opowiadania we wszystkich niemal czasopismach warszawskich. Ok. 1860, nie mogąc pogodzić obowiązków służbowych z pracą literacką, zaczął się po trochu z niej wycofywać. Zmarł 30 maja 1869 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Gabriel Zaranek, pierwszy wychowaniec domu podrzutków w Warszawie. Powieść z XVIII wieku. *Gaz. Codz.* 1850 nr 261, 262, 264, 265, 267, 269, 271, 272. Wyd. nast. zob. poz. 8.

2. Góra Biruty. Powieść z podań żmudzkich. *Gaz. Codz.* 1850 nr 34-39, 42-44; wyd. osob. Petersb. 1851 (razem z poz. 4). Wyd. nast. zob. poz. 24.

3. Wysokie w XVII wieku, czyli arianie w Polsce. Powieść historyczna z dziejów polskich. Fragm. ogł. *Gaz. Codz.* 1850 nr 19-20; całość wyd. Petersb. 1851. Wyd. nast. przerobione pt. Pani Kazanowska. Powieść historyczna, zob. poz. 24.

4. Piotr Konaszewicz Sahajdaczny. Powieść ukraińska. Petersb. 1851 (razem z poz. 2). Wyd. nast. przerobione pt. Obraz św. Barbary. Powieść ukraińska, zob. poz. 24.

5. Kilka szkiców warszawskich. *Dzien. Warsz.* 1852 nr 316-322. Przedr. zob. poz. 14.

Zawartość: Człowiek za pieniądze; Poeta; Miłość i świat.

6. Kopiec graniczny. Przygoda z dziejów szlacheckich (r. 1656). *Gaz. Codz.* 1852 nr 36, 38, 40-42, 45-48, 50-51. Przedr. zob. poz. 15 t. 3.

7. Panna Klara i Klarusia Mielniczanka. Obrazek. *Gaz. Codz.* 1852 nr 117-118, 121-122, 124, 127-130, 132. Przedr. zob. poz. 12.

8. Powieści historyczne. T. 1-2. W-wa 1852.

Zawartość: t. 1: Kościół O. O. Bernardynów w Lublinie. Powieść z dawnych czasów; t. 2: Bernard Cikowski z Cikowa. Rzecz historyczna. (*Bibl. Warsz.* 1848 t. 4); Tamko pokutnik. (Ogł. pt. Tamko. Powieść z XVIII wieku. *Bibl. Warsz.* 1849 t. 2); Gabriel Zaranek (zob. poz. 1); Wieś Krupa. Zdarzenie historyczne z 1715 roku. (*Bibl. Warsz.* 1850 t. 1); Szymon

Szymonowicz; Wygnanowice. Powiastka historyczna. (*Bibl. Warsz.* 1849 t. 4).

9. Siedm. Powieść z podań krajowych. *Gaz. Codz.* 1852 nr 338-342; 344-347; 1853 nr 1-2. Przedr. zob. poz. 15 t. 1.

10. Ś-ty Antoni Radecznicki. Obrazek lubelski. *Gaz. Codz.* 1852 nr 272-281. Przedr. zob. poz. 12.

11. Na jawie. Powieść. *Gaz. Codz.* 1853 nr 166-170, 176-187. Przedr. zob. poz. 15 t. 1.

12. Obrazki lubelskie. W-wa 1854.

Zawartość: Obrazek św. Cecylii. Powiastka lubelska. (*Dzien. Warsz.* 1853 nr 226-230); Dworek na wydmach; Panna Klara i Klarusia Mielniczanka (zob. poz. 7); Biłgorajanka.

13. Płock i płocczanie. Kilka szkiców z krótkiego tam pobytu. *Gaz. Codz.* 1854 nr 239-240, 243, 249-250. Przedr. zob. poz. 15 t. 1.

14. Pogadanki. Szkice z teraźniejszości i przeszłości. W-wa 1854.

Zawartość: Wyrobnica; Podróż po Saskim Ogrodzie w Warszawie. (*Dzien. Warsz.* 1851 nr 161-162, 164-165); Tydzień w Warszawie. Ustęp z notat lublinianina. (*Dzien. Warsz.* 1852 nr 51-55); Ni o tym, ni o owym. Kilka szkiców warszawskich (zob. poz. 5); Kupczyk z Frankfortu. Zdarzenie historyczne z 1733. (*Dzien. Warsz.* 1852 nr 2, 4-5); Zaklęcie; Pamiątka. Obrazek. (*Księga Świata* 1853/54 cz. 1 s. 94-97); Tatarczuk. Pątnik poleski. Obrazek z dawnych czasów. (Tamże s. 98-100).

15. Nasze strony i nasi ludzie. Zbiór powieści historycznych, obrazków tegoczesnych, wspomnień i życiorysów. T. 1-3. W-wa 1855.

Zawartość: szereg drobnych utworów, m. in. przedr. poz. 6, 9, 11, 13.

16. Diabeł w domu. Obrazek miejski. *Gaz. Codz.* 1856 nr 245-248; toż *Dzien. Lit.* 1856 Przewodnik nr 57-61; wyd. osob. Lw. 1901 *Bibl. Sensacyjnych Powieści i Romansów* nr 8; Poz. 1901 *Pol. Bibl. Lud.* nr 1.

17. Nad Wisłą. Krotochwila w 1 a. ze śpiewkami ... grana pierwszy raz w teatrze warszawskim dn. 31 sierpnia 1856. W-wa 1857. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1897; wyd. 3 Poz. 1911.

18. Ulicznik warszawski. Krotochwila ze śpiewkami w 1 a. W-wa 1856. Wyd. nast.: z muzyką A. Wrońskiego. Poz. 1909 *Naród sobie* nr 27.

19. Wieczorek tańcujący. Obrazek miejski. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 213, 216-219; toż *Dzien. Lit.* 1856 Przewodnik nr 41-46. Przedr. zob. poz. 21 t. 1; przedr. J. W. Gomulicki: Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. Seria II. W-wa 1960.

20. Szwaczka warszawska. Krotochwila w 1 a. ze śpiewkami. Muzyka Tarnowskiego. W-wa 1857. Wyd. nast.: z muzyką A. Wrońskiego. Poz. 1913 *Naród sobie* nr 38.

21. Warszawa i warszawianie. Szkice towarzyskie i obyczajowe. Seria I. T. 1-2. W-wa 1857.

Zawartość: drobne utwory, m. in. poz. 19.

22. Warszawiacy i hreczkosieje. Komedia w 3 a. ze śpiewkami, przedstawiona na warszawskim Teatrze Rozmaitości w 1857. W-wa 1857.

23. Błękitny pałac hr. ordynatów Zamoyskich w Warszawie. *Księga Świata* 1860 z. 7 i odb.

24. Powieści z podań i dziejów polskich. T. 1-2. W-wa 1860.

Zawartość: t. 1: Pani Kazanowska (zob. poz. 3); Kleparz. Obrazek lubelski; t. 2: Przekleństwo w spuściźnie. Obrazek z podań ludu. (J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* 1857 s. 166-169); Dzieci Eryka, króla szwedzkiego, w Krakowie. Obrazek historyczny. (Tamże 1856 s. 65-67); Obraz św. Barbary (zob. poz. 4); Ósemki. Obrazek z historii Warszawy; Góra Biruty (zob. poz. 2).

25. Chłopi i koloniści. Rkps.

26. Pańskość. Komedia w 1 a. Rkps.

Drobne utwory literackie, artykuły, recenzje ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Berek Joselewicz, szef szwadronu lekkiej jazdy. 1861 t. 2; Poezje Orlika. 1864 t. 2), *Czytelnia Niedzielna* (tu: Stary pan i stary pies. Obrazek z życia miejskiego. 1857 s. 3; Leki wiejskie. Pogadanka. 1859 s. 270; Sądy ludzkie. Obrazek warszawski. 1859 s. 74-77; Strachy. Obrazek wiejski. 1860 s. 2-5), *Dzien. Lit.* (1856), *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Zgon dziewicy. 1853 nr 289; Listy z Ordynackiego. 1854 nr 168, 177; Romans w jednej godzinie. Historyjka tegoczesna. 1854 nr 142-143, 145),

Gaz. Codz. (tu m. in.: Poranek muzykalny. 1843 nr 343; Malutka odpowiedź na krytykę. 1850 nr 345; Kawa u Haberkanta. 1853 nr 198; (W. Syrokomla: Wędrówki po moich niegdyś okolicach. Rec.). 1853 nr 295-296, 298; Maciuś. Obrazek z przeszłości. 1853 nr 289-294; Poezja i muzyka. 1853 nr 259; Przechadzki poranne w Warszawie. Wody. Opowiadanie. 1853 nr 193-194; Bezdzietny. Obrazek w małych ramkach. 1854 nr 210-211; Kulawy koń. Historyjka te-

goczesna. 1854 nr 6-8; Wrażenia z niewielkiej podróży. 1854 nr 111-112; Inwalidzi rolnictwa. 1856 nr 180-181; Listy z Ordynackiego. 1856 nr 340-342; Najemnicy salonowi. Obrazek miejski. 1856 nr 12; Rewizja nowości. Obrazek miejski. 1856 nr 28; Sprawa Fabiana Kaszyca. Opowiadanie. 1856 nr 336; Warszawianki. Obrazek miejski. 1856 nr 86-87), *Gaz. Kr.* (tu: Rejowiec. Opowiadanie. 1845 nr 17; Bronowice. Powiastka historyczna. 1846 nr 8-10), *Gaz. Warsz.* (tu: Pamięci Kornelii z Wołowskich Dziewulskiej. 1855 nr 14; Filary salonów. Obrazek miejski. 1856 nr 239-241; (Notatka w sprawie Nosiwody w krotochwili „Nad Wisłą"). 1856 nr 230; Odpowiedź na artykuły o komedii: Warszawiacy i hreczkosieje. 1857 nr 118),

J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy.* W-wa (tu m. in.: Zbójcy na Czorsztynie. Obrazek historyczny z XVI wieku. 1854 s. 79-84; Powódź. Przygoda z dawnych czasów. 1855 s. 76-80; Zaślubiny Jagiełły z czwartą żoną. 1860 s. 146--149; Babunia pięknej wnuczki. Historyjka tegoczesna. 1861 s. 142-145; Szczęśliwy człowiek. 1862 s. 131-135), *Kalendarz kr.* Kr. (tu: Anioł pocieszyciel. Obrazek z prawdziwego zdarzenia. 1858 s. 12-17), *Kalendarz popularnoziemiański.* W-wa (tu: Krzyż na Wiśle. Legenda. 1857 s. 18-21), *Kalendarz powsz. galicyjski.* Lw. (tu: Obrazek z życia. 1855), S. Strąbskiego *Kalendarz, czyli Rocznik.* W-wa (tu: Przezwiska dawane ludziom w niektórych okolicznościach. 1856 s. 147-150), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862 (tu: Jędrzej Zamoyski, kanclerz wielki koronny, s. 244-254), *Księga Świata* (tu: Szymon Okolski. 1852 s. 298-301; Wojciech Jaksa Bobowski Hali-bej. 1852 s. 230; Dwa pragnienia. Opowiadanie myśliwego. 1853/ /54 s. 1; Grzegorz Knapski i jego pisma. Wspomnienie. 1853/54 s. 16; Franciszek Karpiński. Wspomnienie. 1855 cz. 1 s. 22-30; Grzegorz Piramowicz. 1855 cz. 2 s. 83-88; Jan Lorenzo Papagoda. Obrazek z XVI stulecia. 1855 cz. 2 s. 159; Lublin. Szkic opisowy. 1855 cz. 2 s. 102-113; Podatek od rzeczy zbytkownych. Wyjątek z obrazów XVI w. 1855 cz. 1 s. 120-123; Stary wiarus. Obrazek lubelski. 1855 cz. 2 s. 132-135; Wiązka gałęzi. Obrazek. 1855 s. 17; Liw. Szkic historyczny. 1857 cz. 1 s. 187; O życiu i pismach Stefana Witwickiego. 1857 cz. 2 s. 89-93),

Szkice i obrazki. S. I. W-wa 1858 (tu: Właściciele domów i lokatorzy w Warszawie), *Tyg. Ilustr.* (tu: Olesko. 1859/60 nr 16; Antoni Tyzenhaus, podskarbi nadworny litewski. 1860 nr 63; Czernięcin. 1860 nr 50; Dom Esterki w Opocznie. Wyjątek z opisu wycieczki po kraju. 1860 nr 63; Klasztor Oliwa pod Gdańskiem. 1860 nr 39; Krasiczyn nad Sanem. 1862 nr 44; Fundusz gromadzki. 1861 nr 101; Jan Leon Hipolit Kozietulski. 1861 nr 96; Podkamień. 1861 nr 94; Radecznica. 1861 nr 85; Wespazjan Kochowski. 1861 nr 92; Doroszenko pod Lwowem (r. 1672). 1862 nr 138; Kościół i klasztor pobazyliański w Byteniu. 1862 nr 122; Szczekociny i pani starościna wolbromska. 1862 nr 121; Irena, hospodarówna multańska. Opowiadanie historyczne. 1863 nr 171-173; Maurycy August Beniowski jako władca Madagaskaru. 1864 nr 239; Drobne zbyteczki. 1866 nr 47; Pogadanki o rzeczach bieżących. 1867 nr 419, 427; 1868 nr 6).

Wydania zbiorowe

Dziennik dla Wszystkich (W-wa) 1897 nr 3-13, 48-195, 210-216 (z małymi przerwami) przedr. 16 utworów A. Wieniarskiego, m. in. Twórczość poz. 2, 3, 4, 6, 9, 11, 21.

Listy i materiały

1. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1846, 1855. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

2. Autobiografia z 1866. Ogł. W. Szymanowski w nekrologu. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 76.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6712.

OPRACOWANIA

(Wieś Krupa. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1850 nr 112, 340. — S. K. J.: (Obrazki lubelskie. Rec.). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 40. — (Nad Wisłą. Rec.): J. W... z S. *Gaz. Codz.* 1856 nr 234; F. H. Lewestam. *Gaz. Codz.* 1856 nr 229; W. Szymanowski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 146; A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 222. — (Ulicznik warszawski. Rec.): J. Miłkowski. *Gaz. Codz.* 1856 nr 68; W. Szymanowski. *Kronika Wiad. Kraj i Zagr.* 1856 nr 11; A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 281. — (Warszawa i warszawianie. Rec.): J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 119; A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 214; (J. Zachariasiewicz?). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 81. (Wyjaśnienienia do tej recenzji. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 84). — (Warszawiacy i hreczkosieje. Rec.): (J. Kenig?). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114; A. N. (Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 281; W. Szymanowski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 115. — A. N. (A. Marcinkowski): List Antoniego Nowo-

sielskiego. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 184. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — Nekrologi: F. H. Lewestam. *Kłosy* 1869 nr 207; K. Milkuszyc. *Opiekun Dom.* 1870 nr 46; W. Szymanowski. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 76; *Bibl. Warsz.* 1869 t. 3; Pokój ich pamięci. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 23. — (Nad Wisłą. Rec.): A. Br. *Kur. Codz.* 1889 nr 241; Q (M. Gawalewicz). *Tyg. Ilustr.* 1889 nr 349. — Es.: Antoni Wieniarski. *Kur. Codz.* 1889 nr 242. — A. Piątek: (Ulicznik warszawski. Rec.). *Przegl. sztuk do grania. Poradnik teatrów i chórów włościańskich.* Lw. 1909. — J. Koller: (Szwaczka warszawska). *Poradnik teatrów i chórów włościańskich.* Lw. 1913. — J. W. Gomulicki: Antoni Wieniarski. W: Iskry z popiołów. Seria II. W-wa 1960.

WIERNIKOWSKI JAN NEPOMUCEN (1800–1877)

Krypt.: J. W.; J. Wiern.

Filolog, orientalista.

Ur. 11 maja 1800 we wsi Kosiejsk, pow. mozyrski; syn Antoniego i Marty z Arciszewskich. Po ukończeniu szkół powiatowych w Mozyrzu w 1818 wstąpił na Uniwersytet Wileński na wydział filologiczny. Należał do Towarzystwa Filomatów. Po procesie Filaretów wyraził gotowość podjęcia studiów orientalnych, został więc wysłany w 1824 na uniwersytet w Kazaniu. W 1827 został mianowany profesorem uniwersytetu kazańskiego i nauczycielem języka arabskiego w tamtejszym gimnazjum. W 1834 wysłany został do Wiatki. W 1843 przebywał w Symbirsku. W 1853 został mianowany rektorem szkół guberni symbirskiej, później przeniesiony na to samo stanowisko w Charkowie, gdzie pełnił obowiązki do 1860, po czym przeszedł, na emeryturę. Ożeniony był z Wincentą Orzeszkowską. Zmarł w Charkowie w 1877.

Przed wyjazdem do Rosji w październiku 1824 przy pożegnaniu A. Mickiewicz wpisał w imionniku Wiernikowskiego wiersz inc.: *Żegnaj mi, parnaski bracie ...*

TWÓRCZOŚĆ

Wiersze. Rkps Ossol. sygn. 2426/II.

Artykuły i wiersze ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Kronika Rodz.* (tu: Do Stasia Roszczewskiego. 1874 nr 20), *Noworocznik Litewski na r. 1831.* Wil. 1831 (tu: Krótka wiadomość o Hafizie).

Ponadto po śmierci pisarza drobny zapis w imionniku L. Kostrowickiej ogł. I. Chrzanowski: Autograf „Majtka" Mickiewicza i poezje filaretów. Lw. 1901; przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: Okruchy literackie. W-wa 1903 (tu: Największym zostanie dla przychylnego sługi...).

Przekłady

1. Pindarus: Niektóre celniejsze ody... z potrzebnymi do ich zrozumienia objaśnieniami, tekstem greckim i tłumaczeniem prozaicznym. Wil. 1824.

Zawartość: Oda pytyjska I; Oda olimpijska X, XIV, II, IV; Oda (pytyjska II).

Tu również wstęp pt. Krótka wiadomość o Pindarze i jego poezji.

Dedykacja: Jaśnie Wielmożnemu Filipowi Obuchowiczowi, b. marszałkowi pow. mozyrskiego, w dowód wiecznej wdzięczności za tylokrotnie odbierane dobrodziejstwa tę młodą pracę poświęca Tłumacz.

2. I. Tegnér: Aksel. Romans. Z prozaicznego przekładu P. Chake przerobiony. Wil. 1842.

Tu również wstęp pt. Kilka słów o Tegnerze i jego poezjach. Dat. Symbirsk 1841.

Dedykacja: Cesarskiego Helsingforskiego Uniwersytetu magistrom, JJPanom: Wirzenowi, Langeskiöldowi, Hongelinowi i Kajanusowi, na pamiątkę lat 1833 i 1834, mile z nimi w Kazaniu przepędzonych, poświęca Autor.

3. I. Tegnér: Frytjof. (Z sagi islandzkiej pod tytułem „Sagann af Frithjofe Fräkna"). Poemat bohaterski we XXIV pieśniach wierszem polskim. Petersb. 1861.

Dedykacja: Ziomkom Litwinom, starym wileńskim i mozyrskim kolegom: Franciszkowi Malewskiemu, Józefowi Zarzeckiemu, Aleksandrowi Mickiewiczowi, Janowi Hejdatelowi, Józefowi Kowalewskiemu, Danielowi Spasowiczowi, Piotrowi Wagnerowi, Napoleonowi Jeleńskiemu, Wincentemu Ihnatowiczowi, Hilaremu Łukaszewskiemu etc., w dowód wysokiej czci, szacunku i braterskiej przyjaźni poświęcam Jan Wiernikowski.

Drobne przekłady ogł. w czasopismach i wyd. zbior.: *Bibl. Ossol* (tu: Pindar: Oda olimpijska I. 1862 t. 2), *Bibl. Warsz.* (1842), *Biruta* (tu: Pytania morskiego ducha. Legenda indyjska. (Wyj. z księgi Tamamuku). 1837 cz. 1 s. 204-221), *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* (tu: M. K. Sarbiewski: Oda z powodu rzucenia węgielnego kamienia na założenie kościoła N. Panny w Krożach. 1823 t. 2; Psalm XLII, tłum. z hebrajskiego. 1823 t. 2; M. K. Sarbiewski: Do Najświętszej Panny. Z powodu założenia kościoła w Krożach przez Karola Chodkiewicza mającego wystąpić przeciw Osmanowi tureckiemu. 1824 t. 1; Widzenie Arseniusza. (Legenda). 1824 t. 1), *Noworocznik Litewski na r. 1831.* Wil. 1831 (tu: Hafiz: Gazel (toż przedr. *Biruta* 1838 cz. 2); Do Nahmy. Myśl z arabskiego).

Listy

1. Do J. Zawadzkiego 2 listy, dat. 18 października 1829 i 3 marca 1837; do A. Zawadzkiego 14 listów z 1841-1862. Ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. Z archiwum drukarni i księgarni Józefa Zawadzkiego w Wilnie z lat 1805-1865. T. 1. Wil. 1935.

2. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy z 1861. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

OPRACOWANIA

A. Mickiewicz: List do J. Kowalewskiego, dat. 9 lipca 1827. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 1. Paryż 1870 i wyd. nast. — A. J. S. (Szabrański): (I. Tegnér: Aksel. Rec. przekł.). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3. — (I. Tegnér: Frytjof. Rec. przekł.): × (J. I. Kraszewski). *Gaz. Pol.* 1861 nr 129; (f). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 2; S. Pilat. *Bibl. Ossol.* 1862 t. 1. — M. Malinowski: Księga wspomnień. Powst. 1864. Wyd. J. Tretiak. Kr. 1907 *Źródła do Dziejów Polski Porozbiorowych* III. — *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 26 (1867). — A. Giller: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl. Na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872. — A. E. Odyniec: Jan Nepomucen Wiernikowski. *Kłosy* 1873 nr 407. — (J. Heppen): Nekrologia półroczna. *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 98. — Z Charkowa piszą do nas... *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 74. — E. T. Massalski: Pamiętniki. Powst. przed 1879. Fragm. pt. W celi więziennej. (Z nie drukowanych pamiętników). Ogł. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916; fragm. pt. Z pamiętników (1799-1824). Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — A. E. Odyniec: Wspomnienia z przeszłości. *Kronika Rodz.* 1880 nr 4; 1881 nr 9; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884. — J. Tretiak: Przypis do wiersza w imionniku Jana Wiernikowskiego. W: A. Mickiewicz: Dzieła. T. 1. Lw. 1896. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — N. I. Mamajew: Zapiski. *Istoriczeskij wiestnik* 1901 t. 84 s. 65-67. — Lipiński: Polacy w Charkowie. *Znicz* 1905 s. 82. — H. Mościcki: Ostatni pobyt Mickiewicza w Wilnie. W książce: Pod znakiem Orła i Pogoni. Szkice historyczne. W-wa 1915; wyd. 2 W-wa 1923. — L. Janowski: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

W. Kotwicz: Józef Kowalewski, orientalista. Wr. 1948 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 11. — I. J. Kraczkowskij: Oczerki po istorii russkoj arabistiki. Moskwa 1950. — J. Reychman: Próby organizacji orientalistyki polskiej w dobie mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 3 i odb. — A. Zajączkowski: Z dziejów orientalizmu polskiego doby mickiewiczowskiej. *Przegl. Orientalistyczny* 1954 nr 2-3; przedr. w zbiorze: Szkice z dziejów orientalistyki. W-wa 1957. — J. Reychman: Zainteresowania orientalistyczne w środowisku mickiewiczowskim w Wilnie i Petersburgu. W-wa 1955 (na prawach rękopisu); przedr. w zbiorze, jw. — A. Zajączkowski: Orient jako źródło inspiracji w literaturze romantycznej doby mickiewiczowskiej. W-wa 1955. — Z. Kawyn-Kurzowa: Język filomatów i filaretów. Przyczynek do dziejów języka polskiego XIX wieku. Słowotwórstwo i słownictwo. Wr. 1963.

Zob. również: Filomaci, Filareci, Promieniści.

WILCZYŃSKI ALBERT (1829–1900)

Pseud. i krypt.: A. W.; AUTOR „KŁOPOTÓW STAREGO KOMENDANTA"; W.

Powieściopisarz, komediopisarz.

Ur. 16 kwietnia 1829 w Warszawie. Początkowe nauki pobierał w Brzesku w powiecie kieleckim, następnie w Pińczowie i w szkole realnej w Kielcach, którą ukończył w 1848. W 1851 rozpoczął pracę w Warszawie jako sekretarz Komisji Sprawiedliwości. W 1860 ożenił się z Biernacką, siostrą satyryka Mikołaja Biernackiego (Rodocia), i przeniósł się z Warszawy na wieś. Najpierw gospodarował w Czerwonce, potem w Żarnówce na Podlasiu. W 1871 przeniósł się do Galicji i zamieszkał we Lwowie, gdzie pracował jako urzędnik wydziału krajowego. Przez szereg lat był prezesem Lwowskiego Koła Literacko-Artystycznego. Zmarł we Lwowie 27 kwietnia 1900.

TWÓRCZOŚĆ

1. Kłopoty starego komendanta. Obrazki naszych czasów. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 1-4; 1855 t. 2-4; wyd. osob. t. 1-3. Wil. 1856. Wyd. nast.: wyd. 2 z rys. E. Błotnickiego. Lw. 1879; zob. poz. 30 t. 1-3.

Zawartość wyd. osob.: t. 1: Przykładna kara; Odwet za siostrzenicę; Panna pułkownikówna (początek); t. 2: Panna pułkownikówna (dokończenie); Pan Marszałkowicz; t. 3: Pan Marszałkowicz (dokończenie).

W t. 3 wyd. nast. również poz. 15.

Dedykacja wyd. nast.: W roku jubileuszowym pięćdziesięcioletniej działalności literackiej Wielmożnemu J. I. Kraszewskiemu zawdzięczając tę pierwszą pracę moją ojcowskiej zachęcie Jubilata, z uczuciem nieograniczonej czci poświęca Autor.

Wyd. osob. Przykładna kara. Opowiadanie. W-wa 1908 *Bibl. Uniw. Lud.* 84.

Przekł. ros.: Zaboty naczalnika inwalidnoj komandy. *Bibliotieka dla dacz, parochodow i żeleznych dorog* 1857 t. 90.

2. Dziecię niedoli i dziecię próżności. Opowiadanie. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 126-166, 295-347; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1856. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 7-8.

3. Najnowsze swaty. Szkic do komedii. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 224-232; wyd. osob. zob. poz. 30 t. 3.

Przeróbki:
1. P. Lewiński: Najnowsze swaty. Wyst. w teatrze amatorskim w Równem 19 kwietnia 1859.
2. X. W. M.: Najnowsze swaty. Komedia w II odsłonach. Poz. 1925 *Teatr Lud.* nr 54.

4. Nasze dzieci. Powieść w 2 tomach. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 250 - 1857 nr 72 (z przerwami); wyd. osob. Mohylew 1857.

5. Drobiazgi powieściowe. T. 1-2. Mohylew 1858.

6. Historia mojej dubeltówki. *Kronika Codz.* 1876 nr 148-151; 1877 nr 1-10; wyd. osob. Lw. 1877.

7. Komedia z oświatą. Komedia. Wyst. Lw. 1877.

8. Opiekunowie wdowca. Obrazek z życia wiejskiego. *Echo* 1877 nr 137-163; toż *Gaz. Lw.* 1877 nr 118-141; wyd. osob. Lw. 1884. Wyd. nast.: W-wa 1911.

9. Siostra mojej żony. Obrazek z życia wiejskiego. *Gaz. Lw.* 1877 nr 317-333; toż *Kur. Warsz.* 1878 nr 79-104; wyd. osob. Lw. 1878. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 12.

10. W Krynicy. Komedia w 1 akcie. Wyst. Lw. 1877.

11. Fotografie społeczne. T. 1-3. Lw. 1878. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 4-6.

Zawartość: t. 1: Kaprys panny Julii. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 230-243); Sąd polubowny. (*Gaz. Lw.* 1877 nr 20-42); t. 2: Przegrana sprawa. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 263-274); Pan komornik. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 123-131); Pani inspektorowa; t. 3: Mania curaciosa. (*Tydzień* 1877 nr 30-34); Intromisja lekarza. (*Gaz. Lw.* 1876 nr 192-209); Zęby warszawianki. (*Gaz. Kielecka* 1876 nr 102-103; przedr. *Ilustr. kalendarz kr.* 1877); Naiwności szlacheckie.

Wyd. osob.: Pan komornik. Obrazek. Lw. (1883) *Bibl. Mrówki* nr 167.

12. Słomiany wdowiec. Obrazki współczesne. *Gaz. Lw.* 1878 nr 296-315; 1879 nr 27-38; toż *Wiek* 1878 nr 273-292 (z przerwami); 1879 nr 3-17, 52-81; wyd. osob. Lw. 1879. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 13.

13. Z pamiętników plotkarza. *Gaz. Lw.* 1878 nr 156-206, 240-276; toż *Kur. Warsz.* 1878 nr 168-223, 267; 1879 nr 19; wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1879. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 10-11.

14. Misja familijna. Opowiadanie. *Gaz. Lw.* 1879 nr 196-226; toż *Wiek* 1879 nr

209-260; wyd. osob. Lw. 1880. Wyd. nast.: zob. poz. 30 t. 17.

15. Panna Zofia w oblężeniu. Wyd. zob. poz. 1 t. 3. Lw. 1879. Przedr. zob. poz. 30 t. 3.

16. Wspomnienia obywatelskie. *Gaz. Lw.* 1879 nr 255-269, 286-299; toż *Kur. Warsz.* 1880 nr 5-61; wyd. osob. Lw. 1880.

17. Dla dobra dzieci. Studium z natury. *Tyg. Powsz.* 1880 nr 1-41; wyd. osob. W-wa 1881. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 14.

18. Sielanki szlacheckie. *Gaz. Lw.* 1880 nr 124-140; toż *Wiek* 1880 nr 163-193; wyd. osob. Lw. 1881. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 16.

19. Woły robocze. Szkice patologiczno-społeczne. *Tydzień Pol.* 1880 nr 1-2, 16-17, 29-30, 32, 50-52; wyd. osob. z podtyt. Obrazki z życia poczciwców. W-wa 1882. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 9.

Przekł. czeski: V. Hanuš: Voli robotníci. Praga 1897.

Przekł. ros.: Raboczije woły. *Zagranicznyj wiestnik* 1882 nr 10, 12.

20. Medytacje kawalerskie. Przygody pana Kleofasa. *Gaz. Lw.* 1882 nr 126-136, 210-222; toż *Wiek* 1882 nr 205-220, 262-267; wyd. osob. Lw. 1883.

21. Na manowcach. Dzieje zwykłego śmiertelnika. *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 315-328; wyd. osob. W-wa 1882. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 18.

Przekł. czeski: A. Schvab-Polabský: Na bludných cestách. Praga 1885.

22. Galeria dyletantów. Szkice. W-wa 1883. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 19-20.

Zawartość: Świetne interesa. (*Gaz. Lw.* 1881 nr 176-203; przedr. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 13-25 (z przerwami); Wspólnicy. (*Gaz. Lw.* 1881 nr 250-278; przedr. *Tyg. Powsz.* 1883 nr 1-14).

23. Stary sługa. Obrazek. Lw. 1883 *Bibl. „Wieńca" i „Pszczółki".*

24. Za groszem. Opowiadania. Lw. 1883. Wyd. nast. zob. poz. 30 t. 15.

Zawartość: Za groszem. (*Gaz. Lw.* 1880 nr 63-79; toż *Wiek* 1880 nr 134-162); Pociecha artystów. (*Gaz. Lw.* 1882 nr 15-20; toż *Wiek* 1882 nr 66-77); Zięć obywatelski. (*Gaz. Lw.* 1881 nr 91-99; toż *Kur. Warsz.* 1881 nr 142-159).

25. Ze świata. Obrazki i humoreski. Lw. 1883. Wyd. nast.: Chicago 1891.

Zawartość: Zemsta doktora. (*Szczutek* 1882 nr 13-15); Śledztwo domowe. (*Szczutek* 1882 nr 18-20; toż *Wiek* 1882 nr 179-193); Na wycieczce. (*Kur. Warsz.* 1882 nr 189-196; toż *Szczutek* 1882 nr 27-30); Królik domowy. (*Kur. Codz.* 1883 nr 26-51 (z przerwami); toż *Szczutek* 1882 nr 48 - 1883 nr 1).

26. Humoreski i obrazki z życia. W-wa 1884.

Zawartość: Rezerwista. (*Dzien. Pol.* 1882 nr 292, 295, 297; 1883 nr 2-14, z przerwami); Zbrodnia urzędowa. (*Dla Zagrzebia.* Lw. 1881); Skarb Andrzeja. (*Pszczółka* 1880 nr 1-5); Rachunek sąsiedzki. (*Kur. Warsz.* 1881 nr 1; toż *Świat Powieściowy* 1880/81 nr 7; *Tydzień Pol.* 1881 nr 2); Na leśniczówce; Facjenda na konie. (*Kur. Warsz.* 1880 nr 242-245); Próbka tragedii. (*Kur. Warsz.* 1882 nr 1); Orznąłem Żyda. (*Tydzień* 1878 nr 58-62); Zakład. (*Dzien. Pol.* 1883 nr 1; toż *Kur. Warsz.* 1883 nr 1); Kasztaniarka. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 35-36).

27. O pracy i własności. Lw. 1884.

28. Nowe fotografie społeczne. T. 1-2. Lw. 1885.

Zawartość: t. 1: Wet za wet. (*Tydzień* 1877 nr 3-12); Na świecie. (*Gaz. Lw.* 1877 nr 97-108; toż *Kur. Warsz.* 1877 nr 285-288; 1878 nr 1-9); Rządy dziadunia i babci. (*Gaz. Lw.* 1879 nr 82-86; toż *Tyg. Powsz.* 1879 nr 31-34); t. 2: Wyprawa po sukcesję. (*Gaz. Lw.* 1877 nr 169-186; toż *Kur. Warsz.* 1879 nr 63-96); Sprawa u wójta. (*Gaz. Lw.* 1878 nr 212-216; toż *Wiek* 1878 nr 208-217; przedr. *Wieniec* 1882 nr 15-22); Spadkobiercy kasjera. (*Gaz. Lw.* 1879 nr 106-113; toż *Kur. Warsz.* 1879 nr 197-213).

29. Z naszego życia. Szkice i obrazki. W-wa 1885.

Zawartość: Lepażówka. (*Rola* 1883 nr 12-21); Odrodzeni. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 56-59; toż *Gaz. Warsz.* 1883 nr 67-71); Na bruku. (*Kur. Codz.* 1883 nr 253-262, z przerwami); Literacka sofa. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 48-50; toż *Kur. Warsz.* 1883 nr 58-61; przedr. zob. poz. 30 t. 20); Losy ładnego chłopca. (*Gaz. Lw.* 1883 nr 222-231; toż *Gaz. Warsz.* 1883 nr 241-251); Facet. (*Rola* 1884 nr 26-31); Ze strachu. (*Kur. Warsz.* 1884 nr 308b-309b).

30. Zbiorowe wydawnictwo pism. T. 1-20. W-wa 1885-1887.

Zawartość: t. 1-3: Kłopoty starego komendanta (por. poz. 1; t. 3 razem z poz. 15); Obrazki i szkice: Dwa bale. (*Gaz. Codz.* 1854 nr 328-344, z przerwami); Gawędka podsłuchana. (*Gaz. Codz.* 1854 nr 142-150, z przerwami); Coś. (*Dzien. Warsz.* 1855 nr 277-280; przedr. *Kalendarz powsz. galicyjski* 1860); Najnowsze swaty (por. poz. 3); t. 4-6: Fotografie społeczne (poz. 11); Doraźny sąd małżeński. (*Dzien. Warsz.* 1855 nr 200-205); Kapitan profesor. (*Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 3); Obrazek z miasteczka. (*Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 106-111); Będzie nieszczęście. (*Dzien. Lit.* 1857 nr 138-141; toż *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 271-275); Spotkanie. (J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1858; toż *Przyj. Dom.* 1858 nr 33); Aplikant dandy; Jak pan naczelnik wygrawszy przegrał, a pan aplikant przegrawszy wygrał. (Szkice i obrazki. Seria I. W-wa 1858); t. 7-8: Dziecię niedoli i dziecię próżności (por. poz. 2); t. 9: Woły robocze (por. poz. 19); t. 10-11: Z pamiętników plotkarza (por.

poz. 13); t. 11 również: Tanie tabakierki. (*Gaz. Lw.* 1885 nr 104-118; toż *Kur. Warsz.* 1885 nr 126-154); t. 12: Siostra mojej żony (por. poz. 9); t. 13: Słomiany wdowiec (por. poz. 12); t. 14: Dla dobra dzieci (por. poz. 17); t. 15: Za groszem (por. poz. 24); t. 16: Sielanki szlacheckie (por. poz. 18); t. 17: Misja familijna (por. poz. 14); t. 18: Na manowcach (por. poz. 21); t. 19: Galeria dyletantów (część; por. poz. 22); Turysta z Gilowa. (*Wiek* 1885 nr 222-232; przedr. poz. 34); t. 20: Galeria dyletantów (część; por. poz. 22); Pierwszy zawód. (*Kur. Warsz.* 1885 nr 284-286); Literacka sofa (por. poz. 29).

Przekł. niem.: A. W. von J. S. (Straszyński): Der Hauptmann Professor. Kr. 1875.

31. Z miasta i ze wsi. Obrazki z życia. Lw. 1891.

Zawartość: Narzeczony Elżuni. (*Gaz. Lw.* 1889 nr 97-107); Żywy zastaw. (*Kur. Pol.* 1889 nr 61-68); Pan Jan. (*Biesiada Lit.* 1885 nr 9-13; toż *Dzien. Pol.* 1885 nr 86-98); Wójt szlachecki. (*Gaz. Lw.* 1887 nr 72-78).

32. Milutka żona. *Kur. Warsz.* 1893 nr 295-359; wyd. osob. W-wa 1894.

33. O utworzeniu Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy Literatów. *Pam. Zjazdu Literatów i Dziennikarzy Pol.* Lw. 1894.

34. Wycieczka na Krzyżne. W-wa 1903.

Zawartość: Wycieczka na Krzyżne. (*Świat* 1891 nr 5-8); Lekcja flirtu. (*Kur. Codz.* 1893 nr 264-265); Sprzedają las. (*Gaz. Nar.* 1890 nr 91-97, z przerwami; toż *Nowa Bibl. Rodz.* 1890 t. 1); Dla honoru medycyny. (*Kraj* 1892 nr 9-11; toż *Ateneum* 1892 t. 1); Zemsta Feliksa. (*Gaz. Lw.* 1893 nr 126-130; toż *Wiek* 1894 nr 17-23); Turysta z Gilowa (por. poz. 30 t. 19); Syn obywatelski. (*Kur. Warsz.* 1890 nr 100-101); Za późno. (*Kur. Warsz.* 1892 nr 1); Iskra w popiele. (*Kur. Warsz.* 1894 nr 242-245; przedr. *Iris* 1899 nr 1); Po dobrym obiedzie. (*Dzien. Pol.* 1891, 24 grudnia; przedr. *Kur. Warsz.* 1892 nr 113); Pan Marcin. (*Słowo Pol.* 1896 nr 208-211).

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior: *Ateneum* (1892), *Biesiada Lit.* (1885-1889), *Bibl. Warsz.* (1854-1855), *Czas. Dod. Mies.* (1856), *Czołem. Jednodniówka.* Lw. 1890, *Czytelnia Niedzielna* (1856-1860), *Dla włościan.* Lw. 1890, *Dla Zagrzebia. Album Koła Lit. we Lw.* Lw. 1881, *Dzien. Lit.* (1857), *Dzien. Pol.* (1882-1885, 1891; tu m. in.: Kolekcja facetów. 1884 nr 127-128, 130-131, 133), *Dzien. Warsz.* (1855), *Echo* (1877-1878; tu m. in.: Obrazek z Krynicy. 1877 nr 71-75), *Gaz. Codz.* (1854), *Gaz. Kielecka* (1876, 1882; tu m. in.: Odważny Icek. 1882 nr 32-35), *Gaz. Lw.* (1876-1893; tu m. in.: Konkurent panny Anny. 1877 nr 268-295; Miejski gość na wsi. 1878 nr 28-55; Najazd na wsi. 1880 nr 200-228; Pan Jacek. 1881 nr 42-54; Pszczoła familijna. 1881 nr 110-124; Towarzystwo wzajemnego odrodzenia. 1890 nr 171-177), *Gaz. Nar.* (1886-1891), *Gaz. Pol.* (tu: W jakim celu? 1877 nr 170-188), *Gaz. Warsz.* (1883), *Ilustr. powsz. kalendarz kr.* (1877), *Iris* (1899), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (tu: Rozkosze letniego mieszkania. 1859; Sąsiedzkie pociechy. 1860), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1858), *Kalendarz Echa* (tu: Jak pan Eustachy orznął Goldgarta. 1879), *Kalendarz Macierzy Pol.* (tu: Zabawna historia o wieprzu, który się sam zastrzelił. 1884), *Kalendarz powsz. galicyjski* (1860), *Kłosy* (tu: Miłość i recydywa. 1868 nr 166-169), *Kraj* (1891-1892), *Krakowianka* (1892), *Kronika Codz.* (1876-1877), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1856-1857), *Kur. Codz.* (1883, 1893), *Kur. Nowojorski i Brooklyński* (1890), *Kur. Pol.* (1889), *Kur. Warsz.* (1877-1885, 1888, 1890-1894; tu m. in.: Mąż pięknej żony. 1881 nr 63-72; Metoda Koha. Humoreska. 1891 nr 1. Rkps Bibl. Nar. sygn. IV. 6096), *Muza* (tu: Mój pierwszy dramat. 1891/92), *Niedziela* (wyd. i red. 1883-1888), *Nowa Bibl. Rodz.* (1890), *Opiekun Dom.* (1867, 1870), *Polak w Ameryce* (1888), *Przegl. Lit. i Artyst.* (1884), *Przyj. Dom.* (1858, 1879; tu m. in.: Sędzia w spódnicy. 1879 nr 1-6), *Pszczółka* (1880), *Roczn. Koła Lit.-Artyst. we Lw.* (1896), *Rodzina* (1865), *Rola* (1883-1884), *Ruch Lit.* (1877), *Słowo Pol.* (1896), *Szczutek* (1882-1883), *Szkice i obrazki.* Seria I. W-wa 1858 (tu m. in.: Dowcipniś salonowy), *Świat* (1891), *Świat Powieściowy* (1880/81), *Tydzień* (1877-1878), *Tydzień Pol.* (1880-1881), *Tyg. Ilustr.* (1882-1883), *Tyg. Mód i Powieści* (1885), *Tyg. Powsz.* (1878-1883), *Wiek* (1878-1880, 1882, 1885--1889, 1894; tu m. in.: Antosia. 1878 nr 108-131), *Wieniec* (1882), *Wisła. Księga zbior. ... P. Stalmacha.* Kr. 1873 (tu: Pani inspektorowa. Obrazek), *Zgoda* (Milwaukee; 1888).

Przekł. czeski: *Ruch* (Praga) 1886.

Przekł. ros.: *Russkij wiestnik* 1894; *Trud* 1892.

Przekł. serbsko-chorwacki: *Vijenac* 1883, 1888.

Przekłady

A. Ostrowski: Szeroka natura. Komedia. Wyst. Lw. 1890.

Wydania zbiorowe

Zbiorowe wydawnictwo pism. Zob. Twórczość poz. 30.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów z 1854-1883. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6483, 6540.

2. Do J. B. Wagnera z 1876. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1988; zniszcz. 1944.

3. Do J. Blizińskiego 6 listów z 1877-1891. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6699, 6702.

4. Do A. Szukiewicza, redaktora „Czasu" i „Jutrzenki", z 1877. Rkps Ossol. sygn. 6531/II.

5. Do księgarni „Gebethner i Wolff" w Warszawie z 1881. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7111.

6. Do J. Blizińskiego w imieniu redakcji „Niedzieli" 2 listy z 1883 i 1884. Rkps Bibl Jagiel. sygn. 6700, 6701.

7. Do Z. Sarneckiego z 1887. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6718.

OPRACOWANIA

J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 269. (Ocena talentu pisarskiego). — (Kłopoty starego komendanta. Rec.): *(J. Bartoszewicz). *Dzien. Warsz.* 1854 nr 151. [Polemika: J. Wilczyński. *Gaz. Warsz.* 1854 nr 157]; *Dzien. Warsz.* 1854 nr 125; A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 207; Wacław P. (Przybylski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 212. — Kłopoty starego komendanta... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 287. (Dot. przekł. ros.). — B. Kopeć: Korespondencja Dziennika Warszawskiego. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 156, 164. — (Dziecię niedoli i dziecię próżności. Rec.): F. S. D. (Dmochowski). *Gaz. Codz.* 1856 nr 85; (J. Dzierzkowski). *Dzien. Lit.* 1856 nr 5-8. — M. Grabowski: Kraszewski. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 6-7. — ♀: Niedawno pod innym znaczkiem... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 20 (O pracach dramatycznych). — A. Pług (A. Pietkiewicz): List do Feliksa Pietkiewicza. Kilka wrażeń z wycieczek na Litwę. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 255. — * (J. Bartoszewicz): Nowe wydania p. Wilczyńskiego. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 310. — Albert W.........: (Najnowsze swaty. Rec. teatr.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 130. — F. M. Sobieszczański: Wilczyński Alfons (!). *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — Omikron (W. Sabowski): Z kraju i ze świata. *Dzien. Mód* 1875 nr 18. (Dot. autorstwa humoreski „Kapitan profesor"). — (W Krynicy. Rec. teatr.): (b) (B. Czerwieński). *Dzien. Pol.* 1877 nr 68; *Kronika Codz.* 1877 nr 67; *Ruch Lit.* 1877 nr 14. — (Fotografie społeczne. Rec.): K. Grzymała (S. Grudziński). *Niwa* 1878 nr 78; J. T. (Tretiak). *Tydzień* 1878 nr 19; T. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; W. Zawadzki. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 4; *Tyg. Powsz.* 1878 nr 10. — (Siostra mojej żony. Rec.): R. Nałęcz. *Przegl. Pol.* 1878/79 t. 2; J. T. (Tretiak). *Tydzień* 1878 nr 41; *Tyg. Powsz.* 1878 nr 16. — Kl. J. (Szaniawski): Źródła twórczości literackiej pana Wilczyńskiego. *Gaz. Nar.* 1878 nr 124; toż *Kur. Codz.* 1878 nr 116. [Polemika: J. Tretiak: Odpowiedź na artykuł ... *Tydzień* 1878 nr 40; Klemens Junosza contra A. Wilczyński. *Echo* 1878 nr 117-118]. — Junosza Kl. (K. Szaniawski): Pan Wilczyński... *Kur. Codz.* 1878 nr 127. (Dot. zarzutu plagiatu). — (Kłopoty starego komendanta. Rec.): *Kur. Por.* 1878 nr 142; *Tyg. Powsz.* 1879 nr 10. — S. Grudziński: Charakterystyka humoru polskiego i A. Wilczyński. *Tyg. Powsz.* 1879 nr 51-52. — (Z pamiętników plotkarza. Rec.). *Tyg. Powsz.* 1879 nr 45. — (Słomiany wdowiec. Rec.): *Kur. Codz.* 1879 nr 83; L. S. W. (Szczerbowicz-Wieczór). *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 228. — (Wspomnienia obywatelskie. Rec.): *Tyg. Powsz.* 1880 nr 14; M. B. (T. Jeske-Choiński). *Przegl. Tyg.* 1881 nr 29. — (Sielanki szlacheckie. Rec.): § (H. Sienkiewicz). *Gaz. Pol.* 1880 nr 290; *Tyg. Powsz.* 1881 nr 11. — (Woły robocze. Rec.): Certus (A. Gruszecki). *Echo* 1881 nr 292; R. B. (Buczyński). *Niwa* 1882 z. 189; A. Gruszecki. *Kur. Codz.* 1882 nr 72; Łada. *Niwa* 1882 z. 191; L. S. W. (Szczerbowicz-Wieczór). *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 347; Z. *Prawda* 1882 nr 11; *Tyg. Powsz.* 1882 nr 26. — (Na manowcach. Rec.): (q). *Kur. Por.* 1882 nr 333; W. P. *Echo* 1882 nr 172; R. B. (Buczyński). *Niwa* 1883 z. 205; L. Sowiński. *Kłosy* 1883 nr 929-930. — (Medytacje kawalerskie. Przygody pana Kleofasa. Rec.). *Tyg. Powsz.* 1883 nr 4. — (Za groszem. Rec.): *Tyg. Powsz.* 1883 nr 36. — (Humoreski i obrazki z życia. Rec.): Qs. *Gaz. Pol.* 1883 nr 248; *Przegl. Tyg.* 1883 nr 51; T. (Jeske) Choiński. *Niwa* 1884; T. Z. (Zadurowicz). *Gaz. Kr.* 1884 nr 7-8; *Rola* 1884 nr 1.— (Galeria dyletantów. Rec.). *Gaz. Nar.* 1883 nr 219. — Ed...d (E. Sedlaczek): Alb. Wilczyński, autor „Kłopotów starego komendanta". *Biesiada Lit.* 1885 nr 9; toż *Tyg. Mód i Powieści* 1885 nr 7. — (Z naszego życia. Rec.): M. B. *Wędrowiec* 1885 nr 8; A. N. (Nowicki). *Przegl. Lit. i Artyst.* 1885 nr 11; *Tyg. Powsz.* 1885 nr 37. — (Nowe fotografie społeczne. Rec.). *Tyg. Powsz.* 1885 nr 22. — (Zbiorowe wydawnictwo pism Rec.): E. J. (G. Czernicki). *Rola* 1885

nr 45; *Gaz. Warsz.* 1885 nr 210. — T. Jeske-Choiński: Humor A. Wilczyńskiego. *Kur. Warsz.* 1885 nr 187. — P. Chmielowski: Albert Wilczyński. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — T. J. (Jeske) Choiński: Nowelistki i noweliści polscy. A. Wilczyński. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1886 nr 151. — A. Mazanowski: Albert Wilczyński i jego powieści. *Dod. Mies. do Przegl. Tyg.* 1889 t. 1. —

*** (A. Krechowiecki): (A. Ostrowski: Szeroka natura. Rec. teatr.). *Gaz. Lw.* 1890 nr 37. — (nr): Koło Literacko-Artystyczne we Lwowie (1880-1890). *Przegl. Tyg.* 1891 nr 2. — (Z miasta i ze wsi. Rec.): C. Pieniążek. *Przegl. Powsz.* 1891 t. 32; *Ateneum* 1891 t. 3. — T. Jeske-Choiński: Albert Wilczyński. *Tyg. Ilustr.* 1893 nr 188-189. — (Milutka żona. Rec.): J. T. H. (Tokarzewicz Hodi). *Gaz. Warsz.* 1894 nr 346; cj. (C. Jankowski). *Tyg. Ilustr.* 1895 nr 13; Mmp. *Gaz. Pol.* 1895 nr 57. — A. Chołoniewski: Nieśmiertelni. Fotografie literatów lwowskich. Lw. 1898. — J. Oryszkiewicz: Karykatury nauczycielskie. *Szkoła* 1899. —

Nekrologi i wspomnienia pośmiertne w 1900: ab (A. Bieńkowski). *Tyg. Ilustr.* nr 18; Č. (A. Černy). *Slovanský přehled*; Szary (A. Chołoniewski). *Kraj* nr 17; M. Gawalewicz. *Bibl. Warsz.* t. 2; przedr. jako wstęp do wyd.: Wycieczka na Krzyżne. Lw. 1903; B. G. (Gorczyński). *Gaz. Warsz.* nr 214; W. Z. (B. Gubrynowicz?). *Kur. Codz.* nr 117; T. Jeske-Choiński. *Wędrowiec* nr 20; S. P. *Gaz. Lw.* nr 102; *Ateneum* t. 2; *Dzien. Chicagowski* nr 115; *Dzien. dla Wszystkich* nr 99; *Dzien. Pol.* nr 118; *Gaz. Pol.* nr 100; *Kraj* nr 16; *Kur. Warsz.* nr 116; *Tyg. Mód i Powieści* nr 18; *Tyg. Nar.* nr 32; *Wiek Ilustr.* nr 117. — (Wycieczka na Krzyżne. Rec.): H. Galle. *Gaz. Pol.* 1903 nr 195; G. (H. Galle). *Tyg. Ilustr.* 1903 nr 35; H. Galle. *Książka* 1904 nr 4. —

J. W. Gomulicki: Albert Wilczyński. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959.

WILKOŃSKA PAULINA (ok. 1815–1875)

Krypt.: Paulina z L-W.; Paulina z L.-W........; Paulina z L. W...; Paulina z L. W........; Paulina z L... W...; Paulina z L...... W........

Powieściopisarka, redaktorka.

Ur. ok. 1815 w Swarzędzu pod Poznaniem. Była córką Karola Laucza, dzierżawcy lasów państwowych, i Reginy z Zadolskich. Uczyła się na pensji w Poznaniu. Straciła ojca w 1828. W 1832 wyszła za mąż za Augusta Wilkońskiego i zamieszkała z nim za murami twierdzy w Głogowie. Po uwolnieniu męża w 1836 i po krótkim pobycie w Berlinie zatrzymali się w Warszawie, następnie przebywali w Królestwie: przez rok w wydzierżawionej wsi Garbatka w Lubelskiem, później przez dwa lata w Tynicy pod Radomiem. W 1840 przenieśli się na stały pobyt do Warszawy, gdzie zajęli się pracą literacką. We wtorki zbierała się u nich śmietanka literacka stolicy. Do stałych bywalców należeli m. in.: Oskar Kolberg, Edward Dembowski, Hipolit Skimborowicz, Roman Zmorski, Józef Bohdan Dziekoński, Włodzimierz Wolski. W 1850 czas jakiś przebywała z mężem za murami twierdzy w Zamościu. Pod koniec tegoż roku wrócili do Warszawy, ale już w 1851 zostali zmuszeni do opuszczenia Królestwa i wyjechali do Karlsbadu. Po powrocie zamieszkali w swym majątku Siekierki w Poznańskiem, gdzie Wilkoński zmarł 4 lutego 1852. W 1855 przez trzy miesiące przebywała w Warszawie. Zmarła w Poznaniu 9 czerwca 1875.

TWÓRCZOŚĆ

1. Helena. Powieść z lat 1826 i 1827. Powst. 1836. Wyd. W-wa 1855 (razem z poz. 13).

2. Wieś i miasto. Obrazy i powieści. Cz. 1-2. W-wa 1841.

Zawartość: cz. 1: Obrazy z domowego życia. Część pierwsza; Wychowanka żebraków; Celina; Stary kawaler; Rozyna. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 2); cz. 2: Obrazy z domowego życia. Część druga; Zemsta; Infernali; Zakonnica; Wdzięczność; Dwie mogiły.

Przekł. czeski: (Wychowanka żebraków). *Našinec* 1877.

3. Hanna z Grzymałowa. Powieść z czasów Kazimierza Wielkiego. Wyd. zob. poz. 5 t. 1.

4. Natalia. Wyd. zob. poz. 5 t. 1. (Powieść).

5. Powieści. T. 1-2. W-wa 1842.

Zawartość: t. 1: Hanna z Grzymałowa (poz. 3); Natalia (poz. 4); Chłopka swatką hrabianki; t. 2: Zgliszcza kościoła Marii-Dziewicy; Anna. (*Echo* 1841 nr 8); Rutkę, rutkę będzie panna siała. Powieść z małego miasteczka.

6. Młynarczanka z Czarnopola. Powieść. *Dzwon Lit.* 1846 t. 4; przedr. zob. poz. 9 t. 1.

7. Tak się dzieje. Powieść. T. 1-2. Fragm. ogł. *Dzwon Lit.* 1846 t. 2; całość wyd. Wil. 1848.

8. Za późno! i Jeszcze dość wcześnie. Dwie powieści. T. 1-3. W-wa 1846.

Zawartość: t. 1-2: Za późno!; t. 3: Jeszcze dość wcześnie.

9. Poranki i wieczory. Obrazy, szkice i powieści. T. 1-2. W-wa 1847.

Zawartość: t. 1: poz. 6; Bez przesądu. Szkic współczesny; Z życia Hoffmanna; t. 2: Kilka scen z życia plebana wiejskiego; Ziarnko piasku; Chwila pojednania, obrazek w kilku zarysach. (*Dzwon Lit.* 1846 t. 3); Sama jedna. (*Dwutyg. Lit.* 1844 nr 12); Grób w Nowym Jorku. (*Dwutyg. Lit.* 1844 nr 5); Gawędka towarzyska.

10. Godzina rozrywki. Zbiór powieści, szkiców i obrazów. Cz. 1-2. W-wa 1849.

Zawartość: cz. 1: Maria Wrzostkówna. Powieść. (Powst. 1847); Skutki wychowania. Powieść. (Powst. 1847); cz. 2: Idiota. Szkic w kilku lekkich zarysach; Białe róże; Po namyśle. Obrazek zdjęty z rzeczywistości. (*Dzwon Lit.* 1846 t. 4); Stracone złudzenia; Córka leśnika; Gawęda pani Sierzchulinej, dwórki u państwa mieczników. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 4); Dwa ustępy z życia nieznanego wieszcza. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 2 nr 16).

11. Wawrzyna. Powieść. Petersb. 1851.

Dedykacja: Do mojej siostry Anieli Radońskiej.

Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 14, 16, 23, 31).

12. Różni ludzie. Powieść. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 220-282; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1853 (po przedmowie data: 17 lipca 1854, data cenzury 24 sierpnia 1854).

13. Wróżka. Powieść z ubiegłego stulecia. W-wa 1855 (razem z poz. 1).

14. Obrazek poznański piórem naszkicowała ... Lipsk 1857.

Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 16, 23, 31).

15. Irena. Powieść. T. 1-2. Poz. 1857.

16. Pani Podkomorzyna. Powieść. Poz. 1857.

Dedykacja: Cieniom śp. Tekli z Pieniążków Boguckiej, marszałkowej kozienickiej.

Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 14, 23, 31).

17. Pisma. T. 1-9. Poz. 1858-1869.

Zawartość, zob. poz. 18, 20, 22, 30, 32.

18. Pan Wojski. (Bratni obrazek do Pani Podkomorzyny). Poz. 1858 jako: Pisma. T. 1, zob. poz. 17.

Por. poz. 16.

19. Powieści. T. 1-2. W-wa 1859. Wyd. nast.: W-wa 1865.

Zawartość: t. 1: Zdarza się to czasem; Pustelnik; Najpiękniejszy kulig w karnawale roku 1848. (*Dzwon Lit.* 1848 t. 1); Alfons Tetnicki; Narzeczona. (*Dzien. Dom.* 1845 nr 4); t. 2: Życie jednej kobiety. Szkic. (*Dzwon Lit.* T. 2. W-wa 1853); Powieść składana; Gabriela; Jejmość. (Powiastka z małego miasteczka); Zaprowadzenie wiary chrześcijańskiej w Polsce; August Platen. (*Przegl. Nauk.* 1844 t. 4 nr 28); Śmiech w piekle; Kilka zdań urywkowych.

20. Fatamorgana. Powieść. T. 1-2. Poz. 1859-1860 jako: Pisma. T. 2-3, zob. poz. 17; c. d. pt. W roku 1863. Zarys dopełniający powieść Fatamorgana. Poz. 1869, zob. poz. 17 t. 9 (razem z dokończeniem poz. 30).

21. Mrowin i Trock. Powieść. *Tyg. Mód* 1863 nr 3-15, 17-27. (Dod.); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1863.

Przekł. niem.: H. A. von Arndt: Mrowin und Trozk. Eine Erzählung. Frankfurt 1871.

22. Skalińce. Opowiadanie z przeszłości. T. 1-3. Poz. 1864 jako: Pisma. T. 4-6, zob. poz. 17.

23. Gałązka cierniowa. Powieść. *Dzien. Lit.* 1866 nr 10-15; wyd. osob. Lw. 1866. Wyd. nast.: Chicago 1874; Chicago (1880).

Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 14, 16, 31).

24. Dziedziczka Jodłowca. Powieść. *Tyg. Mód* 1866 nr 48-52; 1867 nr 1-17. (Dod.); wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1867.

25. Dziedziczka Czarnolic. Powieść. Lw. 1867.

26. Dziedzic Orłowa. Powieść. *Gaz. Tor.* 1868 nr 115-153 (z przerwami); wyd. osob. Tor. 1868.

Przekł. ros.: pt. Władielec Orłowa. *Nabludatiel* 1888 nr 2.

27. Macocha. Powieść. *Tyg. Mód* 1868 nr 2-3, 7-8, 11; wyd. osob. W-wa 1868.

28. Obrazek święty. Komedyjka w jednym akcie. *Opiekun Dom.* 1868 nr 7-8; wyd. osob. Lw. 1872.

Przekł. czeski: E. Jelínek: Svatý obrázek. W wyd.: Ochotník divadelní. Praga 1875.

29. Wnuk, czyli precz z przesądem. Powieść. *Gaz. Tor.* 1868 nr 18-33; wyd. osob. Tor. 1868.

30. Kazimira. Powieść. Poz. 1869 jako: Pisma. T. 8-9, zob. poz. 17 (w t. 9 także c. d. poz. 20).

31. Kilka pereł. Szkic. Tor. 1869.

Przekł. niem.: H. A. von Arndt. Stuttgart 1873 (razem z przekł. poz. 11, 14, 16, 23).

32. Na pograniczu. Zarys piórem nakreślony. Opowiadanie z przeszłości. Poz. 1869 jako: Pisma. T. 7, zob. poz. 17.

33. Panna kasztelanka. Powieść. *Tyg. Romansów i Powieści* 1869 nr 21-33.

34. Dziś. Powiastka. Poz. 1870.

35. Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Fragm. ogł. pt. Z moich wspomnień o życiu towarzyskim w Warszawie. *Tyg. Wielkopol.* 1871 nr 1-32 (z przerwami); całość wyd. Poz. 1871. Wyd. nast.: cz. 1-3. Z przedmową Z. Dębickiego. W-wa 1907 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 473-475; oprac. Z. Lewinówna pod red. J. W. Gomulickiego. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.*

36. Za posagiem. Powieść. Cz. 1-2. Lw. 1871.

37. Opactwo grodzieckie. Powieść. Lw. 1872 *Biblioteczka Nar.* t. 10.

38. Na dwóch krańcach. Powieść. Lw. 1873 *Bibl. Najciekawszych Powieści i Romansów* t. 47.

39. Powołanie. Powieść. T. 1-2. Lw. 1874 *Bibl. Najciekawszych Powieści i Romansów* t. 59-60.

40. Moje wspomnienia o życiu towarzyskim na prowincji w Kongresówce. T. 1-2. Poz. 1875. Wyd. nast.: fragm. przedr. Z. Lewinówna pod red. J. W. Gomulickiego, zob. poz. 35.

41. Trucizna. Powieść. *Tydzień* 1875 nr 31-35; wyd. osob. Lw. 1875.

42. Na teraz. Powieść. *Ruch Lit.* 1876 nr 18-26; wyd. osob. Lw. 1876.

43. Dwa śluby. Powieść. Z dodatkiem powiastki: Próżność ukarana. Poz. 1879. Wyd. nast.: Chicago 1889.

44. Prima aprilis. Komedia w jednym akcie. Poz. 1879.

45. Dwie powieści, dzień 25 lutego 1846 r. w Poznaniu i powiastki ... Chicago 1880.

46. Opieka i opiekunowie. Powieść. Poz. 1880.

47. Cyganki. Komedyjka w 1 akcie. *Leszek. Kalendarz J. Chociszewskiego dla dzieci* 1883; odb. Poz. 1883.

48. Powiastki dla panienek. Wyd. 2 pomnożone. Poz. 1900.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album Muz. Nar. w Rapperswyll.* Poz. 1872 (tu: Sto lat dobiega. Obrazek; przedr. razem z obrazkiem J. Zachariasiewicza: Poseł męczennik. Lw. 1891), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Gabriela. Powiastka. 1849 t. 4), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860), *Dzien. Dom.* (1841, 1845), *Dzien. Lit.* (tu m. in.: Sokół w Poznaniu. Powiastka. 1868 nr 34-36), *Dzien. Mód Paryskich* (tu: Wybór Polki. 1844 nr 12), *Dzien. Warsz.* (tu: Ulina. Powiastka. 1851 nr 15-17), *Dwutyg. Lit.* (1844), *Dzwonek* (Lw.; 1859-1862, 1865-1866, 1870), *Dzwon Lit.* (1846, 1848, 1853), *Gaz. Tor.* (1868), *Kalina* (1867-1869), *Kmiotek* (tu: Czarownica. Powiastka starego Bartosza. 1843 nr 14), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu m. in. wiersz do L. Kondratowicza, inc.: „Szczęśliwy wieszczu!..." 1858 nr 58), *Magazyn Mód i Nowości* (1861), *Niewiasta* (1860-1862; tu m. in.: Paola. Szkic. 1861 nr 8, 10), *Niezapominajki. Noworocznik na r. 1842* (tu: Józefina), *Opiekun Dom.* (1865, 1867-1868), *Pierwiosnek. Noworocznik na r. 1841* (tu m. in.: Zasłona księżniczki Elizy Radziwiłłówny), *Przegl. Nauk.* (1842-1844, 1847; tu m. in.: Bez przesądu. Szkic spółczesny. 1847 t. 1 nr 2-8), *Przyj. Dzieci* (1862), *Rodzina* (tu: Trzy dziewczęta. Powiastka. 1865 nr 21-26), *Strzecha* (tu m. in.: Fraszka. 1868 z. 8-12), *Tydzień* (tu: Kilka słów o dzisiejszej powieści niemieckiej. 1875 nr 14-15, 21), *Tyg. Mód* (1862-1874), *Wiązanka lit.* Poz. 1853 (wyd. i red.; tu: Dziecię szczęścia, dziecię niedoli, obrazek niewymarzony; całość przedr. zmieniony pt. *Snopek lit.* Poz. 1857), *Wieniec* (tu wiersz: Do Edmunda Wasilewskiego. 1862 nr 3), *Zorza* (1843-1844).

Przekł. niem.: Der Schleier der Fürstin Elise Radziwill. *Galizia* (Lw.) 1841 nr 20.

Przekłady

1. G. Fullerton: Helena Middleton. Powieść. T. 1-2. W-wa 1857.

2. F. Bret-Harte: Obrazy Kalifornii. Nowele amerykańskie. *Ruch Lit.* 1874 nr 1-5; 1875 nr 10, 11, 18-24.

3. F. Hoffmann: Hrabia i niedźwiedziarz. Brody 1876.

4. G. Ebers: Córka króla egipskiego. Powieść. T. 1-3. Lw. 1877.

Listy

1. Do J. Grodeckiej z 1841. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza*. T. 1. W-wa (1898).

2. Do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1849-1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

3. Do J. I. Kraszewskiego 223 listy z 1850-1870. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6483, 6531, 6540. Fragm. listów z 1863-1864 ogł. K. Bartoszewicz: Echa wielkopolskie o roku 1863 w listach P. Wilkońskiej. *Rzeczpospolita* 1924 nr 18.

4. Do J. Bartoszewicza 2 listy z 1855, 1 list z 1875. Rkps Ossol. sygn. 4961/II.

5. Do A. Zawadzkiej z 1861. Rkps Ossol. sygn. 3456/II.

6. Do O. Kolberga z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

7. Do J. Szujskiego z 1868. Rkps Ossol. sygn. 5770/I.

8. Do S. Nowińskiego z 1870. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

9. Do S. Buszczyńskiego z 1874. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

10. Do T. Lenartowicza bez daty. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2027.

OPRACOWANIA

F. H. L. (Lewestam): Powieści przez Paulinę z L. W. ... *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 58. — L. P. (Potocki): (Powieści. T. 1-2. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3. — (Za późno i Jeszcze dość wcześnie. Rec.): A. Tyszyński. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4; S. (H. Skimborowicz). *Przegl. Nauk.* 1847 t. 1 nr 1. — A. Wilkoński: Do Redakcji Biblioteki Warszawskiej. *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4. — (Poranki i wieczory. Rec.): S. M. *Przegl. Nauk.* 1847 t. 4 nr 32; *Bibl. Warsz.* 1848 t. 2. — J. S.: (Tak się dzieje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3. — J. R. S. (Szymański): (Godzina rozrywki. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1850 t. 2. — K. W. (Wójcicki): (Wawrzyna. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1. — (R. Zmorski): (Irena, Pani Podkomorzyna, Obrazek poznański. Rec.). *Dzien. Lit.* 1858 t. 1 nr 24-28. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — Ole ... (W. Olendzki): (Kilka pereł. Rec.). *Kalina* 1870 nr 2. — A. Ś. (Świętochowski): (Za posagiem. Rec.). *Przegl. Tyg.* 1871 nr 35. — C. Pieniążek: O autorkach polskich, a w szczególności o Sewerynie Duchińskiej. Poz. 1872 s. 22-25. — L. P. (Powidaj): (Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Rec.). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 3. — Wspomnienia pośmiertne: M. Ilnicka. *Bluszcz* 1875 nr 28; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1875 t. 1 nr 391; F. H. L. (Lewestam). *Kłosy* 1875 t. 21 nr 522. — (T. Radońska): August i Paulina Wilkońscy. *Warta* 1875 nr 53. — Paulina z Lauczów Wilkońska. Szkic biograficzno-literacki. *Wiek* 1875 nr 150. —

P. Chmielowski: Paulina Wilkońska. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — P. Chmielowski: Literatka polska przed półwiekiem. *Tyg. Ilustr.* 1894 t. 1 nr 223-229. [Rec.: E. Bogdanowicz: Chmielowski o Wilkońskiej. *Kur. Warsz.* 1894 nr 90-91]. — B. Chlebowski: Salony i kółka literacko-artystyczne w Warszawie między 1840 a 1855. *Książka* 1907 nr 10; przedr. pt. Salony i kółka literackie w Warszawie (1840-1855). W: Pisma. T. 4. W-wa 1912. — Z. Dębicki: Wstęp. W wyd.: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Cz. 1. W-wa 1907 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 473. — W. G. (Gomulicki): (Moje wspomnienia... Rec.). *Kraj* 1907 nr 6.— W. Trąmpczyński: Rojenia czterech poetów o Polsce idealnej. W: Epizody historyczne. Seria I. W-wa 1914. — H. Galle: Wilkońska Paulina. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — K. Bartoszewicz: Echa wielkopolskie o roku 1863 w listach P. Wilkońskiej. *Rzeczpospolita* 1924 nr 18. — J. Szpunar: Gucio z Kąkolewa i jego Puchna. *Ziemia Leszczyńska* 1933 nr 3. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — J. Szpunar: August Wilkoński i pani Paulina. *Wici Wielkopol.* 1935 nr 10. — A. Nowaczyński: Miejsca dla Pauliny Wilkońskiej! *Tęcza* 1937 nr 12. —

J. W. Gomulicki: Wstęp. W wyd.: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*. — Z. Lewinówna: Przypisy. Tamże. — (Moje wspomnienia ... Rec. wyd.): M. Grabowska: Dwie współczesne Warszawy sprzed wieku. *Nowe Książki* 1959 nr 21; S. Podhorska-Okołów: Salony i kazamaty. *Twórczość* 1959 z. 12; B. K. (Krzywobłocka). *Mówią wieki* 1960 nr 3; M. Prosnak: Nowe wydanie pamiętników Wilkońskiej. *Polonistyka* 1960 nr 1; J. Rudnicka: Warszawskie wspomnienia P. Wilkońskiej. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1; M. Stępień. *Ruch Lit.*

1962 nr 2. — F. German: Wśród prozaików warszawskich. Pamiętnikarze. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — S. Burkot: Dwa listy w sprawie „Przebudzonych" Elpidona. *Ruch Lit.* 1961 nr 2.

WILKOŃSKI AUGUST (1805–1852)

Pseud. i krypt.: Au.; Au. Wi.; Au: Wi:; Au: Wi: ch. fil.; Au. Wi. Ch. fil. k. k. n.; Au: Wi: ch: fil: k: n: k:; Au: Wi: chi. fil.; Au: Wi: chirurg filozofii; Au. Wi. chirurg filozofii k. n. k.; Au: Wi: chirurg filozofii i krzyża naturalnego kawaler.

Satyryk, redaktor, wydawca.

Ur. 28 sierpnia 1805 we wsi Kąkolewie pod Lesznem w Poznańskiem, w rodzinie szlacheckiej. Uczył się początkowo w domu, później w gimnazjum w Poznaniu. W 1826-1828 studiował na uniwersytecie wrocławskim. W 1828, ująwszy się za swym przyjacielem, wyzwał i ciężko ranił w pojedynku oficera pruskiego. W powstaniu listopadowym, ranny w bitwie pod Iganiami, dostał się do niewoli, z której po kilkunastu dniach udało mu się zbiec. W 1832 został aresztowany i skazany za udział w powstaniu i za dawne zranienie oficera pruskiego na 12 lat twierdzy. Uzyskawszy pozwolenie króla pruskiego i krótki okolicznościowy urlop, ożenił się z poznaną już wcześniej Pauliną Lauczówną, która razem z nim zamieszkała w twierdzy w Głogowie. Po wielu staraniach odzyskał wolność w 1836. Po krótkim pobycie w Berlinie zatrzymali się w Warszawie, następnie przebywali w Królestwie: przez rok w wydzierżawionej wsi Garbatka w Lubelskiem, później ponad dwa lata w Tynicy pod Radomiem. W 1840 przenieśli się na stałe do Warszawy i zajęli się pracą literacką. Wilkoński został stałym współpracownikiem *Biblioteki Warszawskiej* i próbował założyć pismo *Upiór Literacki* (do którego już zaprojektował rysunek na okładkę Cyprian Norwid), ale władze rosyjskie odmówiły mu koncesji. Grono literatów bywających we wtorki u Wilkońskich zawiązało tzw. Cech Głupców, którego Wilkoński został prezesem i otrzymał przydomek Najgłupszy. (N. Żmichowska była Dziwnie Głupia, A. Czajkowski Wzniośle Głupi, T. Lenartowicz Tkliwie Głupi, H. Skimborowicz Rześko Głupi). Wynikiem zebrań Cechu Głupców (każdy z członków raz na miesiąc musiał dostarczyć jakąś oryginalną pracę na piśmie) było pismo zbiorowe *Dzwon Literacki*. We wrześniu 1848 Wilkoński został aresztowany pod zarzutem utrzymywania stałego kontaktu z emigrantami rewolucjonistami. Po rocznym pobycie w Cytadeli został przewieziony na rok do twierdzy w Zamościu, gdzie razem z nim zamieszkała żona. Pod koniec 1850 powrócili do Warszawy. W 1851 został współpracownikiem *Dziennika Warszawskiego*. Jeszcze w tym roku otrzymał nakaz natychmiastowego opuszczenia Królestwa i wraz z żoną wyjechał do Karlsbadu. Po powrocie zamieszkali w swym majątku Siekierki w Poznańskiem. Tam Wilkoński zmarł 4 lutego 1852.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienie szkolne. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; przedr. zob. poz. 5 t. 1; wyd. osob. W-wa 1907 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 47 (razem z ramotkami: Pomyłki. Ułamek ze starej gawędy); toż wyd. 2 W-wa (1917). Przedr. J. W. Gomulicki: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959.

Przekł. czeski: *Lumir* 1862.

Przekł. niem.: E. W.: Rückerinner, aus den Schmieralien. *Warschauer Zeitung* 1859, grudzień.

2. Gorzkie wspomnienie słodkiej nadziei. Powieść z przedmową, z trzynastomiarowym wierszem dedykacyjnym, z ostrzeżeniem dla czytelników, przy którym się znajduje postscriptum. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; przedr. zob. poz. 5 t. 2; wyd. osob. W-wa 1907 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 46.

3. Salon literacki. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 2; przedr. *Dzien. Mód Paryskich* 1846 nr 22-23; przedr. zob. poz. 5 t. 3; wyd. osob. Lw. (1883) *Bibl. Mrówki* t. 169 (razem z poz. 6).

4. Emancypacja Sabiny ze stanowiska absolutnego. Komedia w dwóch aktach. Wyd. zob. poz. 5 t. 2. Wyst. Poz. 1872.

5. Ramoty i ramotki literackie. T. 1-2. W-wa 1845 (w drukarni J. Kaczanowskiego; data cenzury: 5(17) października 1844. Cenzor Niezabitowski); toż t. 1-2. W-wa 1845 (w drukarni J. Tomaszewskiego; na karcie tyt. 1845, ale data cenzury: 29 kwietnia (11 maja) 1848. Cenzor P. Dubrowski); t. 3-4. W-wa 1846 (w drukarni J. Kaczanowskiego; data cenzury: 15/27 października 1845. Cenzor Niezabitowski).

Wyd. nast. zob. Wyd. zbior.

Zawartość m.in.: t. 1: Wspomnienie szkolne (poz. 1); Spostrzeżenia nad moralnymi chorobami XIX stulecia. O kołowaciźnie literackiej; A. B. C. dla pełnoletnich dzieci. Zemsta mlecznego brata; Moja mówka pogrzebowa; O potrzebie założenia u nas bibliotek i stowarzyszeń agronomicznych w każdym powiecie. (*Przegl. Nauk.* 1844 t. 2 nr 14); t. 2: Emancypacja Sabiny ze stanowiska absolutnego (poz. 4); Weksel. Tragedia w pięciu aktach; Szkice psychologiczne niektórych ludzi — zwierząt; Listy Jana Skórczykiewicza pisane do mnie w roku 1827; Gorzkie wspomnienie słodkiej nadziei; t. 3: Przypadek, który na własne oczy widziałem...; Człowiek strzela, Pan Bóg kule nosi; Salon literacki (poz. 3); Pomyłki; Ułamek ze starej gawędy; t. 4: Najdroższa na całą Litwę śmietanka; Z życia mojego dziadka; D. E. F. dla pełnoletnich dzieci.

Dedykacja humorystyczna t. 3-4: Wielce uczynnemu Janklowi Magenfisch, wspierającemu piśmiennictwo krajowe, w dowód właściwej wdzięczności ten drugi oddział Ramot i ramotek literackich przypisują Au: Wi: ch: fil: k: n: k:

Niektóre ramotki wyd. osob.:

Moja mówka pogrzebowa. Przypadek, który na własne oczy widziałem. W-wa 1907 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 45;

Pomyłki. Ułamek ze starej gawędy, zob. poz. 1;

Hrabia parobkiem u kmiecia, powieść wyciągnięta z ramot i ramotków. Chicago (1880). (Podaje Estr. VII, 249; tytuł nie znany w zbiorze poz. 5).

Przekł. franc.: R. J. Mickiewicz: Mon oraison funèbre. *La Revue universelle internationale* 1885 nr 6. — R. J. Mickiewicz: La Crême la plus chère de toute la Lithuanie. Tamże 1886 nr 15.

Przekł. niem.: E. W.: (?). *Warschauer Zeitung* 1859, grudzień.

Przekł. ros.: N. N-cz: Dwa rasskazy: Moja nadgrobnaja riecz. Proisszestwije, kotorogo ja sam był oczewidcem. *Siewier* 1897 nr 35-36.

6. Józef Ignacy Kraszewski w Warszawie. *Dzwon Lit.* 1846 t. 3; wyd. osob. Lw. (1883) *Bibl. Mrówki* t. 169 (razem z poz. 3).

Przeróbka: M. Gawalewicz: Kraszewski w Warszawie. Ramotka sceniczna według A. Wilkońskiego, w 1 akcie. W-wa 1880.

Przekł. czeski: Kraszewski ve Varšavě. *Světozor* 1878 nr 30-31.

7. Duch matki. Melodramat. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 196/57.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (współprac. 1841-1845), *Dzien. Mód Paryskich* (1842-1844), *Dzien. Warsz.* (współprac. 1851; tu m. in.: Tulipcia, wychowanka panny Chourgotte. 1851 nr 2-6: Kubuś się przeciera. 1853 nr 174-175), *Dzwon Lit.* (zob. Prace edytorskie poz. 1; tu m. in: Przedślubne przygody Juliana Byczkowskiego, młodzieńca pełnego nadziei bogatego ożenku. 1846 t. 1; Kafarek. Z tysiąc zdarzeń jedno. 1846 t. 4), *Przegl. Nauk.* (tu m. in.: Doniesienie o nowym astronomie Koperniku. 1842 nr 27).

Ponadto kilka ramotek ogł. *Dzwon Lit.* 1853 t. 1.

Prace edytorskie

1. *Dzwon Literacki. Pismo zbiorowe.* T. 1-4. W-wa 1846 (t. 3-4 wyd. 1847); oddział II t. 1. W-wa 1848; oddział II t. 1-2. W-wa 1853 (tu przedr. t. 1 z r. 1848). Wyd. nast.: oddział II pt. Wiązanka układu śp. chirurga filozofii. T. 1-2. W-wa 1858.

Zawartość: zbiór drobnych utworów członków Cechu Głupców i innych pisarzy, m. in., K. Balińskiego, T. Lenartowicza, W. Wolskiego: M. Morzkowskiego, S. Pruszakowej, L. Kunickiego, S. Kaplińskiego, P. Wilkońskiej. (Oddział II t. 2 z upoważnienia A. Wilkońskiego przygotował W. A. Maciejowski).

2. (J. B. Dziekoński): Spomnienia i marzenia Bogdańskiego. Zebrał i drukiem ogłosił Au. Wi. T. 1-2. W-wa 1848.

Wydania zbiorowe

1. Ramoty i ramotki. Wyd. nowe i zupełne. Z życiorysem autora przez K. W. Wójcickiego. T. 1-5. Poz. 1862.

Zawartość: t. 1-4: Twórczość poz. 5; t. 5: poz. 6 i przedr. ramotek z czasopism.

2. Ramoty i ramotki. Wyd. nowe i zupełne z życiorysem autora przez W. Szymanowskiego. T. 1-5. W-wa 1873.

Zawartość: z drobnymi zmianami, jw. poz. 1.

3. Ramotki. T. 1. Lw. (1883); t. 2-3.

Lw. 1885 *Bibl. Mrówki* nr 170-171, 211-216.

Zawartość: skrócone wyd. poz. 1.

4. Pisma. Wyd. zupełne. Wyd. A. Kaczurba. T. 1-6. Kr. 1888.

Zawartość: z drobnymi zmianami i uzupełnieniami, jw. poz. 1.

5. Ramotki. T. 1-6. Lw.-Złoczów (1891--1892) *Bibl. Powsz.* nr 21-23, 29-30, 32; toż wyd. nast. t. 1-6. Lw.-Złoczów ok. 1924.

Zawartość: skrócone wyd. poz. 1.

6. Wybór ramot i ramotek. W-wa 1905 *Książki dla Wszystkich* 284.

7. Wybór ramot i ramotek. Ze słowem wstępnym S. Bełzy. Cz. 1-2. W-wa 1909.

Zawartość: kilkanaście ramotek.

8. Ramoty i ramotki. Wyboru dokonał i wstępem opatrzył W. L. Brudziński. W-wa 1950 *Bibl. Szpilek 4*.

Zawartość: kilkanaście ramotek.

Listy

1. Do A. Szabrańskiego z 1840-1844. Fragm. listów ogł. M. Gawalewicz: Au. Wi., chirurg filozofii, kawaler krzyża naturalnego (1840-1851). *Tyg. Powsz.* 1885 nr 49-52; przedr. w: Sylwetki i szkice literackie. Kr. 1888.

2. Do J. Grodeckiej z 1841. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

3. Do J. I. Kraszewskiego 8 listów z 1842-1846. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6483. 5 listów z 1842-1843 ogł. K. Bartoszewicz: Listy Wilkońskiego do J. I. Kraszewskiego. *Echo Lit.-Artyst.* 1913 z. 11-12.

Por. poz. 8.

4. Do H. Skimborowicza 16 listów z 1844-1850. Ogł. S. Borowkin: Z nie drukowanej korespondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XV (1959) i nadb. (tu również art. pt. Uwagi do Redakcji Przeglądu Naukowego).

Rkpsy Arch. Akt Dawnych W-wa: Teki Skimborowicza sygn. XXV nr bieżący 224; zbiory z Suchej sygn. 513.

5. Do A. Wagi 2 listy z 1844, 1851; do W. A. Maciejowskiego z 1846 oraz upoważnienie z 1851 do zredagowania i wydania ostatniego rocznika Dzwonu Lit.; do J. Ungra z 1851; do nieznanych adresatów 3 listy z 1845, 1846, 1851. Ogł. S. Borowkin: Z nie drukowanej korespondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XVI (1960).

Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

6. Do A. Cyprysińskiego z 1845. Fragm. ogł. M. Gawalewicz: Au. Wi. kawaler krzyża naturalnego. *Kur. Warsz.* 1903 nr 1.

7. Do F. Świderskiego z 1846. Ogł. *Ostroga* (W-wa) 1871 nr 1.

8. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1846; do J. Kraszewskiego (ojca J. I. Kraszewskiego) 4 listy z 1847. Ogł. K. Bartoszewicz: Wilkoński i Kraszewscy. *Przegl. Lit.* 1897 nr 9.

Por. poz. 3.

9. Do J. N. Leszczyńskiego 25 listów. Rkpsy Bibl. Publ. W-wa. List z 1847 ogł. S. Borowkin: Z nie drukowanej korespondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XIII (1957).

10. Do J. Bartoszewicza 2 listy z 1847, 1851. Rkps Ossol. sygn. 4961/II.

11. Do Skomorowskiego, dat. 4 marca 1850 z Zamościa. Ogł.: Z nie znanych listów autora „Ramot i ramotek". *Biesiada Lit.* 1899 nr 47.

12. Do L. Zwolińskiego, dat. 11 czerwca 1850 z Zamościa. Ogł. P. Chmielowski: Historia literatury polskiej. T. 5. W-wa 1900.

OPRACOWANIA

Aleksander N. (Niewiarowski) (Ramoty i ramotki literackie. T. 1-2. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1845 t. 1 nr 9. — (Dzwon Literacki; Ramoty i ramotki. T. 3-4. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1846 t. 2 nr 13. — M. Grabowski: O naszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61, 81-82, 86-87. — K. W. Wójcicki: A. Wilkoński. Wspomnienie. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1. — K. W. Wójcicki: Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. T. 1. W-wa 1858. — K. W. Wójcicki: Życiorys. W wyd.: Ramoty i ramotki. T. 1. Poz. 1862. — K. W. Wójcicki. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — J. K. Kotarbiński: August Wilkoński. *Przegl. Tyg.* 1872 nr 44-46. — Jordan (J. Wieniawski): Komedia w podróży. Ustęp z życia śp. chirurga filozofii. *Tyg. Ilustr.* 1873 t. 1 nr 262-264. — W. Szymanowski: August Wilkoński. W wyd.: Ramoty i ramotki. T. 1. W-wa 1873. — (T. Radońska): August i Paulina Wilkońscy. *Warta* 1875 nr 53. — Wie

LISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 34; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*. — M. GAWALEWICZ: Au. Wi., chirurg filozofii, kawaler krzyża naturalnego (1840-1851). *Tyg. Powsz.* 1885 nr 49-52; przedr. w: Sylwetki i szkice literackie. Kr. 1888. — M. MOTTY: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888-1891; wyd. osob. cz. 1-5. Poz. 1888-1892; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1-2. W-wa 1957. — K. KRASZEWSKI: Wspomnienia o A. Wilkońskim. Dat. listopad 1889. Ogł. *Przegl. Lit.* 1897 nr 10; przedr. w: Humoreski. W-wa 1909. — Wspomnienie o A. Wilkońskim. *Warta* 1890 nr 815.— K. BARTOSZEWICZ: Z notat i rękopisów. *Kraj* 1893 nr 46-47. — K. BARTOSZEWICZ: Wilkoński i Kraszewscy. *Przegl. Lit.* 1897 nr 9. — M. GAWALEWICZ: Au. Wi., kawaler krzyża naturalnego. *Kur. Warsz.* 1903 nr 1. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka w zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — Cz. J. (JANKOWSKI): August Wilkoński. *Kraj* 1905 nr 35. — B. KORWIN: Chirurg filozofii. W setną rocznicę urodzin. *Goniec Por.* 1905 nr 53 (dod. świąteczny). — T. K-c (KOŃCZYC): A. Wilkoński. (W 100 rocznicę urodzin). *Wędrowiec* 1905 nr 24. —

H. GALLE: Wilkoński August. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — W. BOROWY: Z historii równouprawnienia Żydów w powieści polskiej. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/26); przedr. pt. Z dziejów uczuciowego uprawnienia Żydów. W: Kamienne rękawiczki i inne studia i szkice literackie. W-wa 1932. — J. SZPUNAR: Gucio z Kąkolewa i jego Puchna. *Ziemia Leszczyńska* 1933 nr 3. — A. SZYPERSKI: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — J. SZPUNAR: A. Wilkoński i pani Paulina. *Wici Wielkopol.* 1935 nr 10. — Z. SZWEYKOWSKI: Rozwój powieści w Polsce. 3. Powieść w latach 1776-1930. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936.— A. NOWACZYŃSKI: „Au. Wi." w Warszawie. W książce: Warta nad Wartą. Poz. 1937. — A. NOWACZYŃSKI: Miejsca dla Pauliny Wilkońskiej! *Tęcza* 1937 nr 12. — J. ŚERUGA: A. Wilkoński, chirurg filozofii i krzyża naturalnego kawaler, jako propagator wiedzy agronomicznej. *Silva Rerum* 1939 nr 4; odb. Kr. 1939. —

W. L. BRUDZIŃSKI: Wstęp do wyd.: Ramoty i ramotki. W-wa 1950 *Bibl. Szpilek* 4. [Rec.: C. HERNAS. *Zeszyty Wr.* 1950 z. 3/4]. — A. ZAJĄCZKOWSKI: Henryk Rzewuski i jego „Dziennik Warszawski" (1851-1854). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956); nadb. Łódź 1958. — S. BOROWKIN: Z nie drukowanej korespondencji A. Wilkońskiego. *Prace Polon.* S. XIII (1957), XV (1959), XVI (1960). — J. W. GOMULICKI: August Wilkoński. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — J. W. GOMULICKI: Wstęp. W książce: P. Wilkońska. Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych*. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy. Tamże. — S. BOROWKIN: „Dzwon Literacki" (1845-1853). Bibliografia zawartości. *Roczniki Bibl.* 1962 z. 1/2.

WISZNIEWSKI MICHAŁ (1794–1865)

Pseud. i krypt.: BEZIMIENNY; M. W.; NEMO; JAMES WILLIAM WHITECROSS; X**(?) Y. Y. (?).

Historyk literatury.

Ur. 27 września 1794 w Firlejowie, powiat rohatyński ziemi bełskiej; syn Aleksandra i Marcjanny z Borzków. Kształcił się we Lwowie i w 1806-1815 w Liceum Krzemienieckim. W 1818 ożenił się z Elżbietą Lisiecką i wyjechał do Włoch na studia. Był w Mediolanie, Wenecji i Genui, gdzie poznał Adama Jerzego Czartoryskiego, następnie studiował w Paryżu. W 1821 wyjechał na ukończenie studiów do Edynburga, tam zbliżył się do Dougalda Stewarta, czołowego przedstawiciela filozofii szkockiej, poznał również Waltera Scotta. W 1822 pisywał do *Timesa* sprawozdania z posiedzeń parlamentu. Pod koniec 1822 powrócił do kraju. W 1823/24 był profesorem filozofii w Liceum Krzemienieckim. Na początku 1825 w obawie przed prześladowaniami udał się ponownie do Włoch. Przebywał w Padwie, Bolonii, Mantui i Wenecji, poświęcając się studiom historycznym. W 1826 powrócił do kraju i osiadł na wsi w Liszni w powiecie dubień-

skim, w marcu 1829 przeniósł się do wsi Strzelce w powiecie włodzimierskim. Po wybuchu powstania listopadowego przyjechał do Warszawy jako przedstawiciel szlachty wołyńskiej z prośbą o pomoc wojskową dla ziem wschodnich. Zbliżył się do Maurycego Mochnackiego i Joachima Lelewela. Występował jako zwolennik uwłaszczenia włościan. W lutym 1831 udał się do Krakowa. Tam po kilkumiesięcznych zabiegach został profesorem historii powszechnej na Uniwersytecie Jagiellońskim i równocześnie członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Od 1833 miał również wykłady z historii literatury powszechnej. W 1836-1839 był dyrektorem Liceum Św. Anny i szkół wydziałowych. W 1839-1841 był dziekanem wydziału filozoficznego. Należał do delegacji wyznaczonej do opracowania nowego statutu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1845 odbył trzecią podróż do Włoch. W okresie rewolucji krakowskiej 1846 występował po stronie konserwatywnej. Po nieudanym zamachu na dyktaturę Jana Tyssowskiego został skazany na śmierć przez rząd rewolucyjny. Schronił się do Wrocławia i spotkał się tam z Aleksandrem Wielopolskim. Powrócił po zajęciu Krakowa przez wojska sprzymierzone i był sądzony za udział w rewolucji. W wypadkach krakowskich związanych z rewolucją 1848 redagował pierwsze cztery numery czasopisma *Jutrzenka*, nie pozyskał jednak zaufania w sferach rewolucyjnych społeczeństwa, więc zniechęcony i rozgoryczony opuścił w kwietniu 1848 Kraków i wyjechał do Mediolanu, potem osiadł w Genui, gdzie mieszkał dziesięć lat. Wszedł w bliskie stosunki z Camilo Benso Cavourem i pracował z nim w redakcji *Il Diritto*, później zaś był jego zaufanym doradcą. W 1859 obdarzony został przez Wiktora Emmanuela II orderem i tytułem księcia. Nie przyjął wysuwanej mu kilkakrotnie propozycji powrotu na Uniwersytet w Krakowie. Ostatnie lata życia, od jesieni 1859, spędził w Nicei. Tam zmarł 22 grudnia 1865.

TWÓRCZOŚĆ

1. O systematach filozofii moralnej. Powst. 1820. Z rkpsu Arch. Przeździeckich ogł. *Kronika Rodz.* 1888 nr 3-7.

Jest to być może praca złożona w 1820 na konkurs Uniwersytetu Wileńskiego na temat: Zasady logiki, metafizyki i filozofii moralnej.

2. On Moral Philosophy as a Rule. Powst. 1820-1821. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 949 z. 244-248.

Zawiera cytaty z filozofa szkockiego H. G. Macnaba, zaopatrzone w poprawki i uwagi Wiszniewskiego.

3. Pamiątka po dobrym ojcu. Powst. przed 1825. Wyd. W. R. Korotyński. W-wa 1897.

Plagiat-przeróbka wyd. pt. Pamiątka po dobrym ojcu, z rękopismu bezimiennego przerobiona, pomnożona i wydana przez Teodozego Sierocińskiego. W-wa 1825. Wyd. nast.: ... drugi raz przerobiona, pomnożona i wydana dla użytku młodzieży przez ... Puławy 1830; wyd. 3 W-wa 1838.

4. Sextus Empiricus. O skeptycyzmie. Powst. 1830. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 945 z. 6.

5. Spinoza. Powst. 1830. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 945 z. 6.

6. Bakona metoda tłumaczenia natury, którą ... wyłożył i przydał wiadomość o Sędziwoju, alchemiku polskim. Kr. 1834. Wyd. nast.: W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*.

7. O historii wieków Piastowych i kronikarstwie polskim przed Długoszem. Wyd. jako przedmowa do: Pomniki historii i literatury polskiej. T. 1. Kr. 1835 s. I-XXXII (por. Prace edytorskie).

8. Charaktery rozumów ludzkich. Kr. 1837. Wyd. nast.: Kr. 1842; W-wa 1876 *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej*; Lw. 1884 *Bibl. Uniwersalna*; ze wstępem S. Szumana. W-wa 1935 (tu także przekł. fragm. wyd. ang.).
Rkps Bibl. Kórn. sygn. 702.
Wyd. rozszerzone w jęz. ang. pt. Sketches and Characters or the Natural History of the Human Intellects. By James William Whitecross. Londyn 1853.
Rkps Ossol. sygn. 3201/III.
Przekł. pol. fragm.: S. Szuman we wstępie do wyd. W-wa 1935, jw.; J. Suchodolska w książce: B. Suchodolski: Kultura i osobowość. W-wa 1935.

9. O nauce z książek i sposobie ich czytania. *Programma popisów publ. uczniów Lic. Św. Anny na rok 1837*. Kr. 1837.

Autorstwo Wiszniewskiego prawdopodobne. Estr. III, 481, wymienia jako autora Ignacego Kowalskiego.

10. Uwagi nad filozofowaniem. *Przyj. Ludu* 1838/39 t. 2 nr 32 s. 253-255, nr 33 s. 258-260.

Podpisane krypt.: X**. Autorstwo Wiszniewskiego prawdopodobne.

11. Historia literatury polskiej. T. 1-7. Kr. 1840-1845; t. 8 wyd. nie dokończone spłonęło w pożarze Uniw. Jagiel. w 1850; t. 8 wyd. K. Macewicz. Kr. 1851; t. 9-10 wyd. T. Żebrowski (bez wiedzy autora). Kr. 1857.

Fragm. ogł. poprzednio w czasopismach.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 950-951; Bibl. Kórn. sygn. 574-581; Materiały i notatki. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 949, 3055.

12. Grzegorz z Sanoka. *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* t. 1 (1841) s. 33-52; przedr. *Przyj. Ludu* 1842 t. 2 nr 40-45. Włączone do Historii literatury polskiej. T. 3. Kr. 1841 s. 236-261 (zob. poz. 11).

13. Plotki. Komedia w 1 akcie. Powst. 1842. Ogł. *Kronika Rodz.* 1888 nr 15-17.

14. Historia powszechna. Powst. 1846. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 946.

15. O rozumie ludzkim, jego siłach, przymiotach i sposobach kształcenia. Napisał M. W. dla pożytku kształcącej się młodzi płci obojej. W-wa 1848.

W rkpsie Bibl. Jagiel. prawdopodobnie zmieniona wersja pt. O umyśle ludzkim ksiąg troje.

16. Podróż do Włoch, Sycylii i Malty. T. 1-2. W-wa 1848. Wyd. 2 W-wa 1851.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 944.

17. Słownik polsko-angielski. Z przedmową i rozprawą: Porównanie języka angielskiego z polskim. T. 1. A-F. Powst. 1854. Rkps Ossol. sygn. 3185/I.

18. Historia jezuitów. T. 1-4. Wstęp, dat. 22 listopada 1860, zawierający ogólny pogląd na działalność jezuitów, ogł. *Kraj* 1886 nr 14.

Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944. Kopia t. 1 w Ossol. sygn. 3095/II.

19. Historia XIX wieku. Powst. 1860. Rkps zaginął. Rkps przedmowy w Ossol.

20. Myśli o ukształtowaniu siebie samego. W-wa 1873 (Poprzedzone biografią autora przez L. Niesiołowskiego).

Rkps Ossol. sygn. 3298.

Utwory mylnie (?) przypisywane

1. Przydatek do historii bezkrólewia po śmierci Jana III. *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1.

2. (S. Goszczyński): Bohdan Zaleski i jego poezje. *Demokrata Pol.* 1842. Ogł. "z materiałów M. Wiszniewskiego do „Historii literatury polskiej" w Arch. hr. Przeździeckich". *Kronika Rodz.* 1890 nr 9-12.

Artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Il Diritto* (po 1850), *Czas* (1860, 2 czerwca), *Dzien. Dom.* (?), *Dzien. Wil.* (tu: (A. Dowgird: Wykład przyrodzonych myślenia prawideł. Rec.). 1830 *Historia i Literatura* t. 9 s. 50-74), *Enc. powsz.* Orgelbranda (1859-1867), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Krzysztof Warszewicki. 1853 nr 325, 328-329, 332; Listy z Genui. 1859-1860), *Gaz. Nar.* (?), *Gaz. Warsz.* (tu: Listy z Włoch. 1857 nr 340), *Goniec Kr.* (tu m. in. replika na paszkwil w *Kur. Pol.* 1831 nr 492), *Jutrzenka* (red. 1848 nr 1-4), *Kur. Pol.* (1831), *Il Movimento* (?), *Nowa Polska* (1831), *Orędownik Nauk.* (1840-1843), *Przyj. Ludu* (1838/39, 1842), *Roczn. Tow. Nauk. Kr.* (1841), *Times* (1822), *Tyg. Lit.* (1840-1843; art. anonimowe, autorstwo prawdopodobne).

Prace edytorskie

Pomniki historii i literatury polskiej. T. 1-4. Kr. 1835-1837.

Zawartość: rozprawy T. Czackiego; w t. 4 również: De vita et moribus Gregorii Sanocensis F. Kallimacha.

Przekłady mylnie (?) przypisywane

1. J. K. J. Drez: Droga do szczęścia. Przełożył M. W. Kr. 1836.

Tłumaczem był prawdopodobnie M. Wodzyński.

3. S. Pellico: O powinnościach człowieka. Przełożył z włoskiego M. W. Kr. 1839.

Listy i materiały

1. Do V. Hanki 6 listów z 1834-1845. Ogł. W. Francew: Piśma k Wiaczesławu Gankie iz sławianskich ziemiel. W-wa 1905.

2. Do J. Dzieduszyckiego z 1837. Rkps Ossol. sygn. 6516/II.

3. Do K. Grabowskiej 3 listy z 1838-1842. Rkps Ossol. sygn. 4188/III.

4. Do F. Wężyka z 25 kwietnia 1840. Ogł. L. Bernacki: Korespondencja z Michałem Wiszniewskim. *Pam. Lit.* R. 24 (1927) z. 1/2.

5. Do A. Batowskiego listy z lat 1840-ych. Rkpsy Bibl. Akademii Nauk USRR Lw. Bibl. Baworowskich sygn. 847 IV F35.

6. Do K. W. Kisielińskiego 3 listy z 1842-1845. Rkpsy Bibl. Kórn. sygn. 1584.

7. Do T. Działyńskiego 2 listy z 1844, 1845. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

8. Do A. Bielowskiego z 1845. Rkps Ossol. sygn. 2432/II.

9. Do syna Adama 30 listów z 1847-1865. Rkpsy Ossol. sygn. 5821/I.

10. Do syna Adama listy z 1847-1865. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 4563.

11. Listy z 1848-1865 do F. Duchińskiego, Waleriana Krasińskiego, M. Lubomirskiego, L. Łętowskiego, K. Mecherzyńskiego, A. Przeździeckiego, E. Rautenstrauchowej, generałowej Wąsowiczowej, syna Adama. Rkpsy Ossol. sygn. 3093/II.

12. Do generałowej Wąsowiczowej 2 listy z 1849. Ogł. *Kur. Warsz.* 1902 nr 303.

13. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z 1849-1857. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6483.

14. Do Waleriana Krasińskiego z 1850. Ogł. L. Niesiołowski w przedmowie do wyd.: Myśli o ukształtowaniu siebie samego. W-wa 1873.

15. Materiały niezbędne do napisania biografii. Rkpsy Ossol. sygn. 4827/I. Fragm. pt. Z autobiografii ... ogł. H. Biegeleisen. *Tyg. Nar.* 1900 nr 38.

16. Notatki do wykładów, bruliony rozpraw, różne pisma, korespondencja, materiały. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 945-949, 4435, 4558-4568, 4571, 5683; Bibl. Kórn. sygn. 139, 154, F-I 1798, Arch. Działyńskich p. XII t. 7; Ossol. 2203/I, 2872/II, 3094/II, 3095/II, 3097/II, 3298/II, 4395/I.

Bibliografię podają: G. Korbut. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1913) s. 164-168. (Tu także spis rękopisów i listów). — A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

1. Biografia

A. Czartoryski, J. Twardowski: Korespondencja 1822-1824. Do druku ułożył J. Ogończyk. *Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poz.* t. 26 (1899) s. 208-209, 211, 401, 412, 417, 463. — S. (A. Soczyński): Z Krakowa d. 21 kwietnia. *Kur. Pol.* 1831 nr 492. [Odpowiedź: N. *Kur. Pol.* 1831 nr 545; S. Łańcucki. *Polak Sumienny* 1831 nr 159-160]. — Listy do Wiszniewskiego z 1833-1846. (T. Działyńskiego, Ł. Gołębiowskiego, K. W. Kisielińskiego, M. Kolanowskiego, A. Koźmiana, K. Libelta, J. Łukaszewicza, W. A. Maciejowskiego, J. Poplińskiego, A. Przeździeckiego, H. Skimborowicza, B. Trentowskiego, A. Tyszyńskiego, A. Wagi, R. Hadziewicza, K. W. Wójcickiego, J. Żochowskiego). Z arch. hr. Przeździeckich ogł. *Kronika Rodz.* 1886 nr 7-9, 12, 13, 15, 17-22; 1887 nr 8, 10, 11. — F. Wężyk: Listy do M. Wiszniewskiego z 1840-1844. Ogł. L. Bernacki. *Pam. Lit.* 1927 z. 1-2. (9 listów). — I. Zajączkowski: Raport... do c.-k. komisarza hr. Deyma o profesorach Uniwersytetu, o Wiszniewskim w szczególności. Powst. w jęz. niem. 1847. Ogł. M. Polaczkówna. *Roczn. Kr.* 1910 s. 158-160. — E. S. *Gaz. Kr.* 1848 nr 210. — H. Meciszewski. *Polska* (Lw.) 1848 nr 19, 22. — (Notatka przeciwko powrotowi Wiszniewskiego na katedrę uniwersytecką). *Jutrzenka* 1848 nr 161, 163. — F. Hechel: Pamiętniki. Fragm. powst. ok. 1848-1849 wyd. H. Barycz pt. Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Wr. 1950. — W. Pol: List do M. Wiszniewskiego z 1849. Ogł. *Księga pam... A. Mickiewicza.* T. 2. W-wa (1898). — M. Wiszniewski, znany powszechnie autor Historii literatury polskiej ... *Gaz. Kr.* 1849 nr 67. — J. Alcyato: Kilka słów o wypadkach w roku 1846 z notatkami od r. 1831. Strasburg 1850; przedr. L. Zienkowicz: Wizerunki polityczne dziejów państwa polskiego. T. 1. Lipsk 1864 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 28. — Z. Krasiński: List do M. Wiszniewskiego, dat. Rzym, 14 grudnia 1851. Ogł. M. Akielewicz: List Krasińskiego o Napoleonie III. *Gaz. Nar.* 1873 nr 165; list przedr. pt. Nieznany list Krasińskiego. *Dzien. Pol.* 1886 nr 114; toż *Kraj* 1886 nr 5; przedr. W. Korotyński. *Kur. Warsz.* 1909 nr 54. — J. Majer: Pogląd historyczny na Towarzystwo Naukowe Krakowskie. Kr. 1858. — J. I. Kraszewski: Kartki z przejażdżki po Europie. *Gaz. Codz.* 1860 nr 21-60 (z przerwami); wyd. osob. pt. Kartki z podróży 1858-1864. Ks. 1. W-wa 1866 s. 219-221; toż wyd. nast. W-wa (1892) s. 91, 229-232. — A. Słowikowski: Wspomnienia szkoły krzemienieckiej. *Bibl. Warsz.* 1863 t. 2 s. 353. — M. Baliński: Pamiętniki o Janie Śniadeckim. T. 1-2. Wil. 1865. — L. Rogalski: Michał Wiszniewski. *Opiekun Dom.* 1866 nr 42. — F. M. Sobieszczań-

SKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — W. KOROTYŃSKI: Michał Wiszniewski. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 27-28. — Michał Wiszniewski. J. Ungra *Kalendarz warsz. na r. 1869.* W-wa 1868 s. 22-23. —

L. NIESIOŁOWSKI: Przedmowa do wyd.: Myśli o ukształceniu samego siebie. W-wa 1873. (Tu życiorys). — M. SALA: Geschichte des polnischen Aufstandes von 1846. Wiedeń 1876. — K. KANTECKI: Dwaj krzemieńczanie. Lw. 1879 s. 236--237. — H. LISICKI: A. Z. Helcel. T. 1. Lw. 1882 s. 139-145. — J. LENIEK: Książka pamiątkowa ku uczczeniu 300 rocznicy założenia Gimn. Św. Anny w Krakowie. Kr. 1888. — K. WURZBACH. *Biographisches Lexicon des Kaisertums Oesterreich.* Cz. 57. Wiedeń 1889 s. 138. — Z. S. FELIŃSKI: Pamiętniki. Powst. przed 1883. T. 1. Kr. 1897 s. 223-227; wyd. 2 Lw. 1911. — M. ROLLE: Ateny wołyńskie. Lw. 1898 s. 75-76; wyd. nast. Lw. 1923. — J. WAWEL-LOUIS: Kronika rewolucji krakowskiej w r. 1846. Kr. 1898. — H. BIEGELEISEN: Z autobiografii M. Wiszniewskiego. *Tyg. Nar.* 1900 nr 38. — K. MORAWSKI: Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. T. 1. Kr. 1900 s. 6. — K. SOSNOWSKI: Poezja krakowska z czasów Wolnego m. Krakowa. Kr. 1901 s. 64. — L. MÉYET: Słowacki i Wiszniewski. *Sfinks* 1909, wrzesień; wyd. osob. uzup. W-wa 1909; uzup. *Sfinks* 1911, lipiec. — M. POLACZKÓWNA: Michał Wiszniewski. 1830-1848. *Roczn. Kr.* 1910. — M. STECKA: Edward Dembowski. *Przegl. Hist.* 1911 t. 12 i odb. —

S. HARASSEK: Józef Gołuchowski. Zarys życia i filozofii. Kr. 1924 s. 16-17. — M. TYROWICZ: Jan Tyssowski, dyktator krakowski r. 1846. W-wa 1930 s. 138--143. — S. TELEGA: Kłopoty redaktora J. I. Kraszewskiego z „odrzynającym" korespondentem. (Z nieznanych listów J. I. Kraszewskiego). *Kur. Lit.-Nauk.* 1938 nr 49. — J. BIENIARZÓWNA: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — M. ŻYCHOWSKI: Rok 1846 w Rzeczypospolitej Krakowskiej. W-wa 1956 s. 262, 301-304. — W. M. BARTEL: Rewolucja krakowska 1846 roku na tle niektórych polskich koncepcyj społeczno--politycznych lat 1831-1846. *Czasop. Prawno-Hist.* 1957 t. 9 z. 1. — Michał Wiszniewski. *Księgarz* 1959 nr 1/2.

2. Twórczość

(Bakona metoda ... Rec.). *Tyg. Kr.* 1834 nr 23 s. 115-118; *Tyg. Petersb.* 1834 nr 69 s. 421-422; S. GOSZCZYŃSKI. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 s. 174-176; *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1 s. 183-186. — (Pomniki historii i literatury pol. Rec.). *Kwart. Nauk.* 1835 t. 1 s. 384-385; t. 2 s. 190-191; 1836 t. 4 s. 392-393. — (Charaktery rozumów ludzkich. Rec.). *Kwart. Nauk.* 1836 t. 4 s. 393-396; ***. *Tyg. Petersb.* 1837 nr 81 s. 487-488; *Magazyn Powsz.* 1837 nr 12 s. 92-95, nr 13 s. 100-103, nr 16 s. 123-127; *Muzeum Dom.* 1837 z. 11 s. 86-88; *Pam. Nauk.* 1837 t. 1 s. 297-309. — M. G. (GRABOWSKI): Stan literatury polskiej w obecnej chwili. *Rusałka* 1841 s. 42-44. — L. TRYNKOWSKI: Widnokrąg naukowy. 5. Rzut oka na filozoficzność spółczesną. *Piśmiennictwo Kraj.* 1841 nr 16 s. 247--250. — (L. ŁĘTOWSKI): Nauka poznawania ludzi z uwagi na dobro towarzystwa, poprzedzona odpowiedzią na „Charaktery rozumów ludzkich" M. Wiszniewskiego. W-wa 1847. — J. S. (SIKORSKI): M. Wiszniewskiego Podróż do Włoch, Sycylii i Malty. *Bibl. Powsz.* 1848 t. 2. — (O rozumie ludzkim. Rec.). *Przegl. Poz.* 1849 t. 9 s. 277-278. — (E. STAWISKI): Teofrast i niektórzy nowsi badacze charakterów. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 2 s. 447-449. —

M. ŁYSZKOWSKI: List do Redakcji. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 34 s. 87. (W sprawie wydania „Pamiątki po dobrym ojcu"). — T. ZIEMBA: (Sketches. Rec.). *Czas* 1872 nr 30 s. 1-2. — (Myśli o ukształceniu siebie samego. Rec.): K. KANTECKI: M. Wiszniewskiego „Myśli". *Gaz. Lw.* 1873 nr 136; Ostatnie myśli M. Wiszniewskiego. *Bluszcz* 1873 nr 32-33; *Kur. Codz.* 1873 nr 97. — L. SOWIŃSKI: Michał Wiszniewski. *Kłosy* 1877 nr 639-641. — S. ZAŁĘSKI: (Historia jezuitów. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1886, wrzesień. — W. KOROTYŃSKI: (Plotki. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1888 nr 293 s. 93. — W. KOROTYŃSKI: Wstęp do tekstu „Plotek". *Kronika Rodz.* 1888 nr 15. — A. SKÓRSKI: Jan Śniadecki wobec współczesnej metafizyki niemieckiej. Lw. 1890. — A. MAHRBURG: Historia filozofii. Poradnik dla samouków. Cz. 2. W-wa 1899. — G. KORBUT: Michał Wiszniewski i spuścizna po nim. *Prawda* 1901 nr 5-7; odb. poprawiona W-wa 1901; przedr. w: Szkice i drobiazgi historyczno-literackie. W-wa 1935. [Rec.: H. GALLE. *Książka* 1901 s. 332; W. M. KOZŁOWSKI. *Przegl. Filoz.* 1901 z. 2; (I. MATUSZEWSKI?). *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 47; P. CHMIELOWSKI. *Gaz. Pol.* 1902 nr 34; toż *Pam. Lit.* R. 1 (1902)]. — A. MAHRBURG: Logika i teoria poznania. W: Poradnik dla samouków. Cz. 4. 1902. — H. STRUVE: Wstęp kry-

tyczny do filozofii. W-wa 1903. — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — S. Harassek: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 z. 4 s. 317. — S. Harassek: Pomysł i założenia epistemologiczne „filozofii narodowej" Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1935 z. 1 s. 1-3. — S. Szuman: Rozbiór i ocena Charakterów rozumów ludzkich. W wyd.: Charaktery.... W-wa 1935; streszcz.: *Bulletin International de la Société Scientifique de Pédagogie* 1935 s. 75-101. [Rec.: J. Ostrowski-Naumoff: Prace polskiego pioniera charakterologii. O geniuszach i matołach. *Kur. Por.* 1936 nr 321; H. Radomska-Strzemecka. *Pol. Arch. Psychologii* 1936/7 nr 3; J. Wepsięć. *Nauka Pol.* 1937 s. 295-298]. — W. Szewczuk: Typologia inteligencji. *Wiad. Lit.* 1936 nr 38. — J. Wepsięć: Filozofia Wiszniewskiego jako ostatni przejaw empiryzmu z epoki polskiego Oświecenia. *Przegl. Filoz.* 1936 z. 4. — J. Wepsięć: M. Wiszniewski i jego filozofia na tle empiryzmu z epoki polskiego Oświecenia. *Kwart. Filoz.* 1938 z. 3 i odb. — B. Baczko: Głos w dyskusji w sprawie liberalizmu. *Myśl Filoz.* 1954 nr 4. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864.) W-wa 1964.

H i s t o r i a l i t e r a t u r y p o l s k i e j: L. D. (Dmuszewski): Uwagi nad przedmową i wstępem do dzieła Historia literatury polskiej przez M. Wiszniewskiego. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 21. [Polemika: Bohdan z Werydycz Werydycki: Odpowiedź na uwagi Pana L. D. ... *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 oddz. 1 nr 27-31]. — S. (H. Skimborowicz): Jeszcze słów kilka o dziełach uczonego M. Wiszniewskiego. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 dział 2 nr 32. — A. Tysz. (Tyszyński). *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 19-20. — *Orędownik Nauk.* 1840 nr 5-7. — *Tyg. Lit.* 1840 nr 1-3. — W. A. Maciejowski: Uwagi nad Historią literatury polskiej... *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2. — A. Mosbach. *Tyg. Lit.* 1841 nr 50 s. 419-420. — Podgórzanin od Sącza: Krytyka M. Wiszniewskiego: Historia literatury polskiej. *Lwowianin* 1841 z. 8. — I. L. Rychter: Rozbiór nagrobka Bolesława Chrobrego. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 3 s. 101. (Sprostowanie przekładu napisu dokonanego przez Wiszniewskiego). — A. Waga: List do Redakcji. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 848-849. (Sprostowanie opinii M. Wiszniewskiego o nieautentyczności Pamiętników Paska). — X. N. J.: O trzech historiach literatury polskiej. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 442-451. — O pierwiastkowych wiekach oświaty w Polsce. (Z uwagami nad Historią literatury M. Wiszniewskiego). *Tyg. Lit.* 1841 nr 11-15. — J. S. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 84. — F. H. L. (Lewestam). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 3-5, 7-9. — A. Mosbach: Rozbiór krytyczny Historii literatury polskiej przez M. Wiszniewskiego. *Tyg. Lit.* 1842 nr 12 – 1843 nr 3 (z przerwami). [Rec.: J. F.: Kilka słów na Rozbiór krytyczny... *Przyj. Ludu* 1842 nr 50]. — F. Zieliński. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1. — J. Żochowski: Uwagi nad trzecim tomem Historii literatury M. Wiszniewskiego. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 1. — Fr. St. G. (Gąsiorowski): Praca Józefa Muczkowskiego do dziejów literatury polskiej. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1 s. 166-167. — W. A. Maciejowski. *Orędownik Nauk.* 1843 nr 16-17. — W. A. Maciejowski. *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 1. — E. Dembowski: Sprawozdanie z piśmienności polskiej w ciągu 1843 roku. *Rok* 1844 t. 1 s. 57-79; przedr. w: Dzieła. T. 4. W-wa 1955. — A. Mosbach. *Tyg. Lit.* 1844 nr 28.—N. Trzciński. *Orędownik Nauk.* 1844 nr 45-46. — J. Muczkowski: Rozmaitości historyczne i bibliograficzne. Kr. 1845. — S. Chołoniewski: Odpowiedzi na dwa pytania. Wil. 1847 s. 131-144. [Polemika z Hist. lit. pol. t. 1]. — Historia polskiej literatury. *Przegl. Poz.* 1847 t. 5. — A. Przeździecki: Dopełnienie Historii literatury polskiej M. Wiszniewskiego pod koniec epoki zygmuntowskiej. *Przegl. Poz.* 1854 t. 19. —

Sprostowanie miejsca jednego w literaturze Wiszniewskiego. *Przegl. Poz.* 1897 t. 4. — P. Chmielowski: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — T. Sinko: Spór o Grzegorza z Sanoka. Wyd. jako wstęp do książki: Kallimach: Życie i obyczaje Grzegorza z Sanoka. Lw. 1909. — T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — B. Nadolski: Uwagi o pracy naukowej M. Wiszniewskiego. *Ruch Lit.* 1934 nr 4. — S. Cywiński: Sprawa podziału dziejów literatury polskiej na okresy. *Prace hist.-lit. ku czci I. Chrzanowskiego.* Kr. 1936; odb. Kr. 1936. — M. Żmigrodzka: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — A. Kadler: Działalność filozoficzna M. Wiszniewskiego i miejsce filozofii w jego twórczości naukowej. *Charisteria. Rozpr. filoz. złożone w darze W. Tatarkiewiczowi.* W-wa 1960. — S. Pigoń: Początki pracy badawczej nad dziejami literatury polskiej. III. W dobie romantyzmu. *Ruch Lit.*

1960 z. 1/2; przedr. w: Miłe życia drobiazgi. W-wa 1964. — H. Barycz: Michał Wiszniewski — niedoszły bibliotekarz. *Roczniki Bibl.* R. 8 (1964) z. 1/2. — J. Dybicz: Michał Wiszniewski jako profesor historii powszechnej w Uniwersytecie Jagiellońskim. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1964 nr 2.

WIŚLICKI JÓZEF MIKOŁAJ (1804–1887)

Krypt.: J. M. W.; J. M. W.....; J. M. Wiśl....; J. W.......; Józef M. W.......; Józef W.......

Powieściopisarz, komediopisarz, publicysta.

Ur. 6 grudnia 1804 we Lwowie; syn Józefata i Antoniny z Żebrowskich. Dzieciństwo spędził w Krakowie, uczył się w Liceum Św. Anny, później studiował w Uniwersytecie Jagiellońskim na wydziale lekarskim. Studiów nie ukończył. Pod koniec 1825 wyjechał do Kielc i wstąpił do służby rządowej w górnictwie. W 1826-1827 uczył się w szkole górniczej. W 1828 przeniósł się do Warszawy. Pracował w kancelarii Karola Lubeckiego, ówczesnego ministra skarbu, następnie w Komisji Przychodów Skarbu, a od 1833 w Banku Polskim na stanowisku naczelnika sekcji. W 1828 ożenił się z Michaliną Jopkiewiczówną. Po śmierci żony (1852) ożenił się powtórnie w 1855 z Lucyną Dowborówną. W 1845-1853 był współpracownikiem *Gazety Codziennej*. W 1869 na własne żądanie przeszedł na emeryturę. Pod koniec życia zamieszkał w Gołachach pod Zakroczymiem. Zmarł 23 lipca 1887.

Był ojcem Adama, publicysty, redaktora *Przeglądu Tygodniowego* (1864-1905).

TWÓRCZOŚĆ

1. Nasze uprzedzenia, czyli małżeństwo przez magnetyzm. Komedia we 3 aktach. Oryginalnie wierszem przez ... napisana. Powst. 1829. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 69.

2. Karol i Maria, czyli moje sąsiedztwo z pierwszego piętra; Eufemia, czyli tak na świecie; Obłąkana. Ogł. *Światowid* 1835 t. 2; wyd. osob. z podtyt. Powieści. W-wa 1836.

Karol i Maria — równocześnie ogł. *Rozmaitości Warsz.* 1835 nr 21-24.

3. Starosta rabsztyński. Obraz z domowego życia Polaków w drugiej połowie wieku XVIII. T. 1-2. W-wa 1841.

Dedykacja: Feliksowi Miaskowskiemu, naczelnikowi w Banku Polskim, w dowód przyjaźni i szacunku poświęca Autor.

4. Józef Krogulski jako kompozytor religijny. W-wa 1843.

5. Zborowscy. Obraz z domowego życia Polaków w drugiej połowie XVI wieku. T. 1-2. W-wa 1843.

6. Pani Orzelska. Obraz z domowego życia Polaków w pierwszej połowie XVIII wieku. T. 1-2. W-wa 1846-1847.

Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 71.

7. Opis Królestwa Polskiego pod względem historycznym, statystycznym, rolniczym, fabrycznym, handlowym, zwyczajowym i obyczajowym. Z rycinami. T. 1-4. W-wa 1850-1862.

Rkps t. 1 cz. 1 Bibl. Publ. W-wa sygn. 72.

Zawartość: t. 1 (1850): Powiat olkuski (dawna Ziemia Krakowska). Cz. 1-2; t. 2 (1850): Powiat miechowski; powiaty kielecki, stopnicki; t. 3 (1853): Powiat opatowski (dawna Ziemia Sandomierska); powiat sandomierski; t. 4 (1862) pt. Zarysy ziemi opatowskiej i sandomierskiej pod względem historycznym, statystycznym, rolniczym, fabrycznym i handlowym.

8. Branka u Tatarów. Opera w 3 aktach oryginalnie wierszem przez ... napisana w Warszawie r. 1858. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 73.

9. Mistrz Twardowski. Opera w 4 aktach z prologiem. Powst. 1877. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 74.

10. Pamiętnik z całego mojego życia. Powst. 1880-1887. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 78.

11. Na poddaszu, czyli medaliony. Nowela. Powst. 1883. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 75.

12. Przyczynek do opisu mojego życia, czyli mój testament umysłowy. Powst. ok. 1883. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 76.

13. Z życia warszawskiego. Wspomnienia od roku 1832. Powst. 1883-1885. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 77. Fragm. ogł. J. Kądzielski: Działalność pisarska i wydawnicza J. M. i Adama Wiślickich do roku 1875. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 4 (1954); odb. Łódź 1955.

14. Wyciąg z pamiętników. Bank Polski rok 1828. Powst. 1884. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 79.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1850, 1857; tu m. in.: Ideał piękna w muzyce i jakie się jej stanowisko w dziedzinie sztuk należy. 1857 t. 1), *Dzien. Warsz.* (tu: Korespondencja. 1854 nr 273-274), *Gaz. Codz.* (1841-1843, 1850, 1852-1853, 1860; tu m. in.: Listy z wycieczki po kraju. 1852 nr 282-344, z przerwami), *Gaz. Warsz.* (1837), *Księga Świata* (tu: Michał Glinka i jego kompozycje dramatyczne. 1858 cz. 1), *Muzeum Dom.* (tu: Charakterystyka ubiegłego pół wieku. 1839 t. 2), *Pam. dla Płci Pięknej* (1830), *Pielgrzym* (1843), *Przegl. Tyg.* (1866-1868; tu: Salomon de Caus. 1866 nr 38; O tańcu. 1867 nr 1; Szkice biograficzne. I. Taine. 1868 nr 51), *Rozmaitości Warsz.* (1835), *Światowid* (1835, 1837-1838; tu m. in.: Historia o czterech ścianach. Powieść oryginalna. 1837 t. 2; Bronisława. Powieść z XVII w. 1838 t. 1 nr 4-6; Sto lat pierwej. Wyjątek z powieści mojego dziadunia. 1838 t. 2 nr 2-4).

Przekłady

1. H. Balzac: Podróż z Paryża na wyspę Jawa. *Światowid* 1837 t. 3 s. 147-164.

2. L. E. Bautain: Filozofia moralna. Fragm. ogł. *Pielgrzym* 1843 t. 4.

3. Więzy. Komedia w 3 aktach z francuskiego tłumaczona. Powst. 1843. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 70.

4. J. Sandeau: Pieniądze i klejnot szlachecki. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 1-2.

Listy i materiały

1. Do syna Adama Wiślickiego, dat. Warszawa, 1 marca 1880. Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 80.

2. Autobiografia. Rkps Bibl. PAN. Kr. sygn. 719.

OPRACOWANIA

(Starosta rabsztyński. Rec.): Fr. Kondr..... *Gaz. Codz.* 1841 nr 329; K. Podwysocki. *Tyg. Petersb.* 1842 nr 26. — L. (A. Lesznowski): Przegląd teatralny. *Gaz. Warsz.* 1842 nr 273. [Polemika z art. w Gaz. Codz.]. — L. (A. Lesznowski): Odpowiedź panu J. M. W... na artykuł... *Gaz. Warsz.* 1842 nr 314. (Dot. art. kryt.). — (Zborowscy. Rec.): K. L.: Kilka słów o Zborowskich. *Gaz. Codz.* 1843 nr 60; Fr. Kondr...: Kilka słów nad powieścią historyczną „Zborowscy". *Gaz. Warsz.* 1843 nr 160. — (Opis Królestwa Polskiego... Notatka). *Gaz. Codz.* 1852 nr 255. — Szanowna Redakcjo. Celem jest każdego... *Gaz. Codz.* 1853 nr 114. [Polemika z art. w Gaz. Codz. 1852 nr 334]. — H. Skimborowicz: Literaci i artyści polscy zmarli w roku zeszłym. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114. (Tu notatka o art.: Ideał piękna w muzyce...). — Henryk T.: (Muzyka i kompozytorowie polscy. Rec.). *Gaz. Codz.* 1860 nr 126. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — Wspomnienia pośmiertne: *Gaz. Pol.* 1887 nr 166; *Kur. Warsz.* 1887 nr 202; *Przegl. Tyg.* 1887 nr 31. —
R. Szwarcówna: Problematyka gospodarcza Przeglądu Tygodniowego w latach 1866-1870. W zbiorze: Pozytywizm. Cz. 2. Wr. 1951 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 3. — M. Straszewska: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1 (1832-1840). Wr. 1953 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22. — J. Kądzielski: Działalność pisarska i wydawnicza J. M. i Adama Wiślickich do roku 1875. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 4 (1954); odb. Łódź 1955. [Rec.: H. Ładyka. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 z. 1].

WITWICKI STEFAN (1802—1847)

Pseud. i krypt.: ***; Podolanin; Kasper Prawdzic; S. W.; Stefan; Stefan W.; St. Witw.; Stef. Witw.; W.

Poeta, publicysta, moralista.

Ur. 13 września 1802 w Janowie na Podolu; syn Jana i Ewy z Urbanowiczów. Ojciec był nauczycielem u Chołoniewskich, później rektorem szkół winnickich, a potem profesorem Liceum Krzemienieckiego. Po śmierci ojca Stefan był pod opieką Józefa Lipiń-

skiego, wizytatora szkół. Kształcił się w Winnicy, następnie w Liceum Krzemienieckim, a po jego ukończeniu wyjechał do Warszawy. Nie mogąc znaleźć odpowiedniego zajęcia, został guwernerem syna marszałka A. Szlubowskiego w Antopolu koło Włodawy. Na początku 1822 powrócił do Warszawy i zaczął pracować w Komisji Rządowej Wyznań i Oświaty, w której pracował również wizytator Józef Lipiński i którą kierował minister Stanisław Grabowski. Zaczął bywać w jego domu i uczył jego dzieci. Przez niego nawiązał kontakty towarzyskie i literackie. Zaprzyjaźnił się z Kazimierzem Brodzińskim, Józefem Bohdanem Zaleskim, Fryderykiem Chopinem, Maurycym Mochnackim, Antonim Edwardem Odyńcem, spotykał się z Juliuszem Słowackim. Około 1829 był nauczycielem literatury w gimnazjum w Szczuczynie, potem wrócił do Warszawy. Zaręczony był z Marią Szadurską z Wileńszczyzny. Ze względu na zły stan zdrowia nie brał udziału w walkach powstania listopadowego. W 1832 dobrowolnie opuścił kraj. W Dreźnie poznał Adama Mickiewicza. W Paryżu należał do najbliższego grona przyjaciół, którym Mickiewicz czytywał ustępy tworzonego wtedy *Pana Tadeusza*. W 1834 był członkiem założycielem tzw. Braci Zjednoczonych. Ciężko i nieuleczalnie chory, wyjeżdżał często na kurację do różnych uzdrowisk, m. in. do miejscowości nadreńskich. W 1841 poróżnił się z Mickiewiczem na tle nauki Towiańskiego. Zbliżył się wtedy do Bohdana Jańskiego i postanowił poświęcić się stanowi duchownemu. W 1846 wyjechał do Rzymu z zamiarem wstąpienia do zakonu braci zmartwychwstańców. Zmarł po nagłej chorobie na ospę w Rzymie 15 kwietnia 1847.

TWÓRCZOŚĆ

1. Synonimy. Westchnienie i lęk. *Pam. Warsz.* 1821 t. 20 s. 217-222. (Rozprawka).

2. Ballady i romanse. T. 1-2. W-wa 1824-1825.

Zawartość: 20 utworów, m. in. w t. 1: Dialog. Rozmowa między klasykiem a romantykiem. (Ogł. jako wstęp); Ksenor i Zelina. Ballada. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 2; przedr. *Jutrzenka* 1824); Kasper Karliński albo oblężenie Holsztyna. (*Rozmaitości* 1824 nr 3); Wieczór Ś-go Andrzeja.

Dedykacja: Kazimierzowi Brodzińskiemu, profesorowi i sekretarzowi Król. Warsz. Uniwer., członkowi Król. Tow. Przyj. Nauk, Tobie, który śmiałeś powstać na nasze wyłączne oddanie się jednym tylko wzorom; Autorowi czułych i miłych poezji, ważnych i rozumnych rozpraw — w dowód literackiego szacunku i osobistej przyjaźni niniejsze dziełko ofiaruję S. W.

3. Żal za Gazetą Literacką, czyli o potrzebie krytyki. Wiersz. W-wa 1824.

Dedykacja: Wydawcom byłej Gazety Literackiej. Wiersz ten ofiaruje autor.

4. Notatki Podolanina. Myśli urywkowe. W-wa 1826. (Wyd. anonimowe).

Autorstwo stwierdza Witwicki w utworze: Wieczory pielgrzyma. T. 1. Wyd. 2. Paryż 1844 s. 407 (zob. poz. 14).

5. Maruda. Komedia. Wyst. W-wa 13 maja 1827. Ogł. fragm. pt. Wyjątek z komedii pt. Maruda, scena 2 aktu 3. *Melitele* 1830 s. 105-115; inny fragm. ogł. H. Skimborowicz: Wyjątek z pamiętników nieznanego autora oraz urywek nie wydanej komedii. *Piśmiennictwo Kraj.* 1841 nr 2, 6.

6. Uczczenie pamięci Józefa Lipińskiego, wizytatora jeneralnego szkół w Królestwie Polskim, zmarłego dn. 23 września 1828. W-wa 1828; toż b. m. (1828).

7. Edmund. Poema dramatyczne. W-wa 1829.

Wg H. Skimborowicza (*Piśmiennictwo Kraj.* 1841 nr 2) autor zniszczył początek utworu pt. Listy Edmunda.

8. List podający sposób na zgodę. *Gaz. Pol.* 1829 nr 113.

Podpisane pseudonimem Kasper Prawdzic. J. Tretiak przypisuje autorstwo J. B. Zaleskiemu.

9. O poezji i jej krytykach. Dwie rozmowy. *Melitele* 1830 s. 151-168. (Ogł. anonimowo).

10. Piosnki sielskie. W-wa 1830.

Zawartość: 47 drobnych wierszy lirycznych, m. in.: Wyjazd; Stróż grobu; Smutna rzeka; Piosnka gajowego. (*Melitele* 1829); Matka. (*Pam. dla Płci Pięknej* 1830 t. 2); Wiosna. (Tamże); Podróż. (Tamże); Mowa do Emmy. (*Wanda* 1825); Przyczyna. (Tamże).

Poszczególne wiersze były przedrukowywane często w czasopismach do r. 1930.

F. Chopin skomponował muzykę m. in. do następujących wierszy: Hulanka (inc.: Szynkareczko, szafareczko, bój się Boga, stój! ...); Wojak (inc.: Rży mój gniady, ziemię grzebie ...); Życzenie (inc.: Gdybym ja była słoneczkiem na niebie ...); Pierścień (inc.: Smutno niańki ci śpiewały ...); Gdzie lubi (inc.: Strumyk lubi w dolinie ...); Wiosna (inc.: Błyszczą krople rosy ...); Smutna rzeka (inc.: Rzeko z cudzoziemców stro-

ny!); Poseł (inc.: Błysło ranne ziółko ...). Wyd. m. in. w zbiorze: F. F. Chopin: Zbiór śpiewów polskich z towarzyszeniem fortepianu. Op. 74. ... Nuty z tekstem. W-wa b. r.

S. Moniuszko skomponował muzykę do następujących wierszy: Przyczyna (inc.: Mówię ci grzecznie i skromnie ...); Hulanka (jw.); Marzenie (inc.: Skąd to płyniesz, strumieniu ...); Wiosna (jw.). Wyd. S. Moniuszko: Śpiewnik domowy. Z. 3, 4, 5. Wyd. 3. W-wa b. r.

Wyd. z muzyką T. Dobrzyńskiego. Poz. 1857.

11. Poezje biblijne. W-wa 1830.

Zawartość: Tobiasz. (*Melitele* 1829); Pokutujący; Ruth; Samson. (Przedr. *Tyg. Petersb.* 1833 nr 61); Saul i Dawid; Płacz grzesznika; Bitwa i zgon Abnera; Edyssa; Ismael. (*Kur. Pol.* 1830 nr 76); Znalezienie Rebeki; Poddanie się; Odbudowanie kościoła; Modlitwy.

Dedykacja: Józefowi Bohdanowi Zaleskiemu, swemu przyjacielowi, ofiarował w r. 1829 Autor.

12. Do Boga. Modlitwa o zwycięstwo przez S. W. *Kur. Pol.* 1830 nr 369; wyd. osob. (W-wa 1830; jako druk ulotny).

13. Moskale w Polsce albo treść dziennika pisanego w Warszawie przez ciąg dziesięciu miesięcy od 8 września 1831 do 8 lipca 1832. Paryż 1833 (tu na końcu: Odezwa. Do rodaków w ojczyźnie będących. Paryż 5 V 1833). Wyd. nast.: Lw. 1833 (w 500 egzemplarzach jako tajny druk drukarni Ossolineum; do r. 1936 zachował się tylko jeden egzemplarz w biurze Dyrekcji Ossol.).

14. Wieczory pielgrzyma. Rozmaitości moralne, literackie i polityczne. Z. 1. Paryż 1833; z. 2. Paryż 1835; t. 1. Paryż 1837; t. 2. Paryż 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 pomnożone (zmienione) t. 1-2. Paryż 1844-1845; toż wyd. 3 Lipsk 1866 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 38-39; Lw. 1885.

Zawartość wyd. nast.: t. 1: Przedmowa; 1. O języku narodowym i o francuszczyźnie, a najsamprzód o narodowości; 2. O duchu poetyckim polskiego narodu, o dawnej Polsce i jej poetach ustnych; 3. Dwie wielkie rewolucje. Skutki rozbioru Polski. Terroryzm królów; 4. O prowincjonalizmie między Polakami; 5. Do dzieci angielskich z miasta Beverley. (*Feniks* 1833 nr 3); 6. Co u nas działo się w literaturze, a mianowicie w poezji przez ciąg ostatnich lat kilkudziesięciu; 7. O dobrym tonie; 8. O kazaniach Piotra Skargi; 9. O jedności Kościoła; 10. O pisaniu pamiętników; 11. Przestroga o konfederacjach. (*Roczn. Emigracji Pol.* 1836); 12. O wieku Stanisława Augusta; 13. Kilka rad dla młodszych literatów; 14. O samobójstwie Polaków; 15. Honor — punkt honoru — i ich pochodne; 16. O starych ludziach; 17. O młodych; 18. Głos miany w rocznicę 29 listopada; t. 2: Do czytelnika. (Przedmowa do 1 wydania). 1. O panach i możniejszej szlachcie; 2. O lafiryndyzmie i lafiryndach, a nawiasem o dobrym tonie; 3. O Polkach; 4. O wychowaniu; 5. O filozofii i filozofach; 6. O tłumaczeniach; 7. Podróże; 8. Słowiańszczyzna; 9. Dwie strony; 10. Główna rzecz; 11. Zakończenie. — W wyd. 1 t. 1 m. in. również: Julian Ursyn Niemcewicz. (*Dzien. Nar.* 1841 nr 9). — W z. 1 (Paryż 1833) również wiersze: Do Antoniego Oleszczyńskiego; Piosnka pielgrzyma; Do sosny polskiej.

Autorstwo wiersza: Do sosny polskiej — przypisali mylnie A. Mickiewiczowi W. Gomulicki, A. Pług i B. Kraszewski. Muzykę do tego wiersza ułożył N. Orda.

15. Ołtarzyk polski, tj. zbiór nabożeństwa katolickiego, mieszczący w sobie nabożeństwa zupełne i na wszelki czas, do Trójcy Przenajświętszej, do N. Panny i do Świętych... modlitwy stosowne w różnych potrzebach. Paryż 1836. Wyd. nast.: Paryż 1840; Berlin 1848; Berlin 1850.

Por. poz. nast.

Zamieszczony w zbiorze *Hymn Veni Creator* jest przeróbką przekładu z łaciny pióra A. Mickiewicza.

16. Ołtarzyk polski mniejszy. Zbiór katolickiego nabożeństwa co najpotrzebniejszego z ksiąg przez Kościół święty potwierdzonych, do użytku wiernych ułożony. Paryż 1836. Do r. 1880 — 7 wydań.

Jest to skrót pozycji poprzedniej.

17. Poezje biblijne, Piosnki sielskie. Wiersze różne. Paryż 1836; toż wyd. tyt. Berlin 1836. Wyd. 2 Berlin 1840.

Zawartość: poz. 10, 11 oraz wiersze ogł. poprzednio w czasopismach.

18. Podarunek ślubny. Książka dla panny młodej. Paryż 1838. Do r. 1883 — 6 wydań; wyd. nowe Lipsk 1883 *Bibl. Nabożeństw Katolickich* 6.

19. Listy z zagranicy. Lipsk 1842. Wyd. nast.: Lipsk 1854; Przemyśl 1885.

Zawartość: 1. Listy znad brzegów Renu do T. M. (Fragm. ogł. *Dzien. Dom.* 1840 nr ?); 2. List z Paryża do T. M. (Fragm. przedr. *Lwowianin* 1842 z. 8).

20. O pewnych Purystach i Nowatorach językowych z okazji narzecza, krajowidza, pierwotworu itp. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 21 s. 162-164. (Przy tym list do redakcji).

21. Towiańszczyzna wystawiona i aneksami objaśniona. Paryż 1844.

Związany z tą broszurą: List do redakcji, dat. 18 kwietnia 1844, ogł. *Dzien. Nar.* 1844 nr 158.

22. List Stefana Witwickiego do pani J. Sand, autorki romansu „Młynarz z Angibaut". Dat. Freiwaldau (Frywaldów) na Śląsku Austriackim 15 I 1846. Ogł. J. Koźmian. *Pokłosie* R. 1 (1852) s. 237-249. Przedr. *Czas* 1858 nr 265.

Jest to rozprawka filozoficzna.

23. O Przenajświętszym Imieniu Marii. Lw. 1850.

24. Gadu-gadu. Powieść z papierów pośmiertnych autora Listów z zagranicy. Lipsk 1852. Wyd. nast.: Złoczów b. r. *Bibl. Powsz.* 507-508.

Zawartość: Przejezdny; Podobieństwo; Dodatek do powyższej powieści; Brygadier Kiejżda; Ślub przyjaźni; Obiór stanu. (*Magazyn Mód* 1852 nr 16-17).

Opowiadanie pt. Przejezdny — przedr. J. W. Gomulicki: Iskry z popiołów. W-wa 1959.

25. Sonety. Wyd. pt. Wspomnienia wygnańca. Sonety. *Pokłosie* R. 1 (1852) s. 7-17.

Sonetów jest 14. Sonet IV pt. Do sosny — ogł. poprzednio w Wieczorach pielgrzyma, zob. poz. 14.

S. Witwickiemu Estr. V, 253, przypisał utwór pt. Romantyczność. Ballada. W-wa 1827. Zaprzeczyli autorstwa R. Ottman i S. Wasylewski.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bard Nadwiślański* (Awinion; 1832), *Bibl. Pol.* (tu: Odpowiedź na zarzut uczyniony przez panów wydawców Dziennika Warszawskiego. 1825 t. 3), *Dzien. Mód Paryskich* (tu: Do Helenki. 1845 nr 12), *Dzien. Nar.* (tu m. in.: Nasza emigracja. Odpowiedź niektórym w kraju. W końcu słowo do emigrantów. 1841 nr 40-42), *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Ranek. 1826 nr 16; przedr. *Tyg. Petersb.* 1833 nr 61), *Feniks* (Paryż; 1833 nr 3), *Gaz. Pol.* (1828-1830; tu m. in.: O reputacji autorów za ich życia kilka uwag przyjaciela literatury ojczystej. 1828 nr 140; Rozbiór książki mającej tytuł: Próby dramatyczne przez Józefa Korzeniowskiego. 1829 nr ?), *Jutrzenka. Roczn. poezji w upominku płci pięknej na r. 1824.* W-wa 1824 (tu: Triolety do Malwiny; Miłość i śmierć; Noc. 1824), *Kur. Pol.* (tu m. in.: Pamięci J. P. Woronicza, prymasa Król. Pol. 1830 nr 190; toż *Melitele* 1830; Niech żyje polski lud. 1831 nr 474; przedr. *Bard Nadwiślański* 1832 nr 5), *Kur. Warsz.* (tu: Strzelec. 1830 nr 128), *Lwowianin* (1842),

Melitele. W-wa 1829 (tu m. in.: Do*** (inc.: Nikną dnia ślady), *Melitele.* Lipsk 1837 (tu: Miasto święte; Rozmowa z Michałem; przedr. *Roczn. Emigracji Pol.* 1836; Rachunek życia; List gospodarza pisany ze wsi do mieszkańca miasta; przedr. *Świętojanka* 1842; Prostak wiejski; Dwa wieki; Zmarszczki czoła; Kukułka; Koń grabarza; Trzy plamy; Tułaczka), *Orędownik Nauk.* (1842), *Pam. dla Płci Pięknej* (1830 t. 2), *Pam. Warsz.* (tu m. in.: O naszym życiu. Do Stefana A***. 1821 t. 20; Sielanka: Jasio i Haneczka. 1822 t. 1; Znikomość; Obraz Zeny; Triolet do Malwiny. 1822 t. 3), *Pielgrzym Pol.* (tu: Poezja biblijna. Esdrasz i Anioł Uriel. 1833 nr 8), *Polihymnia, czyli piękności poezji*... Lw. 1827, *Le Polonais* (tu: Aux enfants de Beverley. 1833 t. 1; De l'esprit poétique en Pologne, ou de l'ancienne Pologne et de ses poètes traductionnels. 1835 t. 4), *Roczn. Emigracji Pol.* (tu w 1836 m. in.: Treny przechodnie; Wojak; Rozmowa z Michałem), *Rozmaitości* (Lw.; tu przedruki wierszy w 1828, 1833), *Rozmaitości* (W-wa; tu m. in.: O Anglikach zasłużonych w Polsce. 1824 nr 9), *Świętojanka.* Kr. 1842, *Tyg. Petersb.* (tu: przedruki wierszy 1833-1835), *Wanda* (1825), *Zbieracz Lit. i Polit.* (1836-1838).

Po śmierci poety drobne utwory ogł.: Do mojej ptaszki, wypuszczając ją na wolność. *Dzwonek* 1851 t. 1;

Ptaszek i dziewczyna; O urojeniu. Do***. Dat. 19 czerwca 1845. *Pokłosie* R. 1 (1852);

Notatki z opowiadań Kniaziewicza i Niemcewicza. *Kronika Rodz.* 1884 nr 13-17, 21, 23-24 (tu fragm. z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6248 III).

Przekłady

1. J. Racine: Mitrydat (fragm.). Ogł. pt. Z tragedii Mitrydat z aktu 3 scena 1. *Pam. Warsz.* 1821 t. 19.

2. J. Macpherson: Pieśni Osjana. (Przekł. wolny fragm.). Ogł.: Bitwa nad Lorą. Poemat. *Pam. Warsz.* 1823 t. 4; Kroma. Poemat. *Pam. Warsz.* 1823 t. 6; Minwana, czyli żal kochanki. Tamże.

3. F. Schiller: Oczekiwanie. (Wolny przekład z Szyllera). *Dzien. Warsz.* 1826 t. 5 nr 16.

Prace edytorskie

1. K. Brodziński: Poselstwo z ziemi ucisku do synów jej w rozproszeniu. Z przedmową J. B. Zaleskiego. Paryż 1838.

2. H. Rzewuski: Pamiątki JPana Seweryna Soplicy, cześnika parnawskiego. T. 1-4. Z przedmową S. Witwickiego, dat. 19 grudnia 1838. Wyd. Paryż 1839.

3. S. Chołoniewski: Artykuł nadesłany. Obraz z galerii życia mego. (Poprzedzony listem S. Witwickiego do Wydawcy, dat. 7 listopada 1845). Lipsk 1846.

Wydania zbiorowe

1. Poezje. Petersb. 1853 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 4.

Zawartość: Twórczość poz. 17; Przekłady poz. 2.

2. Zbiór pism pomniejszych. T. 1-2. Lipsk 1878 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 76-77.

Zawartość: t. 1: Twórczość poz. 7, 17; Przekłady poz. 2; t. 2: Twórczość poz. 13, 19, 21, 24.

Listy i materiały

1. Do J. Korzeniowskiego 3 listy z 1821, 1823, 1829. Ogł. F. German: Z korespondencji S. Witwickiego. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7.
Rkps Bibl. Nar. sygn. 2669.

2. Do J. Korzeniowskiego 7 listów z 1823-1828. Rkps Bibl. Nar. sygn. M 42; zniszcz. 1944.

3. Do J. B. Zaleskiego z 13 listopada 1826. Ogł. w art.: Z dawnych korespondencji ... *Kronika Rodz.* 1886 nr 17 s. 515-516; ogł. powtórnie (z komentarzem) L. Méyet. *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1.

4. Do J. J. Szczepańskiego z 1828. Ogł. W. Dropiowski; Z korespondencji S. Witwickiego. *Pam. Lit.* R. 1 (1902) z. 4.

4a. Do B. M. Wolffa z 24 lutego 1830. Ogł. F. German, jw. poz. 1.

5. Do F. Chopina 5 listów z 1831-1842. Ogł. M. Karłowicz: Nie wydane dotychczas pamiątki po Chopinie. W-wa 1904; przedr. B. E. Sydow: Korespondencja F. Chopina. T. 1-2. W-wa 1959.

6. Do A. E. Odyńca z 1835. Ogł. w art.: Z korespondencji Mickiewicza. *Kur. Warsz.* 1906 nr 326.

7. Do A. E. Odyńca 8 listów z 1835-1837. Ogł. A. E. Odyniec: Wspomnienia z przeszłości. *Kronika Rodz.* 1882 nr 2 s. 41-48; toż przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884 s. 374-382.

8. Do A. Mickiewicza 11 listów z 1835-1846. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy S. Witwickiego do Adama Mickiewicza. *Pam.* Lit. R. 52 (1961) z. 4.

9. Do K. z Wyganowskich Grabowskiej 5 listów z 1838-1840. Ogł. W. Francew. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926).

10. Do K. z Wyganowskich Grabowskiej 3 listy z 1838-1842. Ogł. S. Zdziarski. *Roczn. Poz. Tow. Przyj. Nauk* t. 26 (1900); odb. Lw. 1900.

11. Do J. B. Zaleskiego 114 listów z 1838-1847. Ogł. D. Zaleski. *Gaz. Lw.* 1900 nr 173 i n.; *Przew. Nauk. i Lit.* 1899-1900; odb. pt. Listy S. Witwickiego do J. B. Zaleskiego. Lw. 1901.
Rkpsy 121 listów z 1826-1847 w Bibl. Jagiel. sygn. 9214.

12. Do A. Mickiewicza 17 listów z 1839-1843. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 4. Paryż 1885; list z 5 listopada 1841 przedr. W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 3. Poz. 1894 s. XXV.

13. Do F. Chopina 2 listy z 1840-1842. Ogł. M. Mirska. *Tyg. Ilustr.* 1938 nr 50; przedr. pt. Lettres inédites adressées à Chopin. *La Revue musicale* 1939 nr 189; przedr. B. E. Sydow, jw. poz. 5.

14. Do F. Chopina z 17 kwietnia 1840. Fragm. ogł. F. Hoesick: Chopiniana. T. 1. Korespondencja Chopina. W-wa 1912; przedr. B. E. Sydow, jw. poz. 5.

15. Do J. B. Zaleskiego 3 listy z 1840. Ogł. *Kronika Rodz.* 1883 nr 1.

16. Do braci zmartwychwstańców z 1841; do E. Duńskiego z 1842; do A. Jełowickiego 2 listy z 1843 i 1844; do P. Semenenki z 1844. Ogł. P. Smolikowski: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 3. Kr. 1895.

17. Do redakcji Orędownika Naukowego z 1842. Ogł. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 21.

18. Do J. Skrzyneckiego z 1843 i 1844 7 listów i fragmentów ogł. S. Pigoń: Z listów S. Witwickiego. *Ruch Lit.* 1931 nr 4.

19. Do siostry z 1843. Fragm. ogł. L. Méyet. *Tyg. Ilustr.* 1907 nr 19.

20. Do K. Królikowskiego z 1844; do E. Grocholskiej z Chołoniewskich z 1846. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898) s. 299-300.

21. Do E. Grocholskiej 8 listów z 1845-1847. Ogł. *Niwa* 1882 z. 188.

22. Opinia o pierwszym wydaniu Psalmów przyszłości Z. Krasińskiego, dat. 15 lutego 1846. Ogł. F. German, jw. poz. 1.

23. Listy różnych osób do S. Witwickiego. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 9239 t. 5.

OPRACOWANIA

M. Grabowski: List do J. B. Zaleskiego z 20 października 1824. Ogł. J. Tretiak: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831. Kr. 1911 s. 210-215. — (F. S. Dmochowski): Uwagi nad teraźniejszym stanem, duchem i dąż-

nością poezji polskiej. *Bibl. Pol.* 1825 t. 1 s. 185-186. — M. GRABOWSKI: Uwagi nad balladami Witwickiego z przyłączeniem uwag ogólnych nad szkołą romantyczną w Polszcze. *Astrea* 1825 t. 1. — (Notatki Podolanina. Rec.). *Bibl. Pol.* 1826 t. 2. — J. B. ZALESKI: Listy do S. Witwickiego z 1827-1830 i 1846-1847. Ogł. D. Zaleski, jw. Listy poz. 11. — (Edmund. Rec.): M. MOCHNACKI. *Kur. Pol.* 1829 nr 14; *Gaz. Pol.* 1829 nr 329; *Pam. dla Płci Pięknej* 1830 t. 1. — (Piosnki sielskie. Rec.): Piosnki sielskie ... pod względem swojej prostoty i nowości uważane. *Gaz. Pol.* 1830 nr 140; *Pam. dla Płci Pięknej* 1830 t. 2. — We wtorek na Teatrze Narodowym ... (Obrona autora Marudy). *Kur. Pol.* 1830 nr 75. —

(S. GOSZCZYŃSKI): Nowa epoka poezji polskiej. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 z. 1-3 i wyd. nast. — T. B.: Jeszcze wzmianka o poezjach Witwickiego. *Tyg. Petersb.* 1835 nr 41. — T. B.: Rozmaitości. List do wydawcy (o Witwickim). *Tyg. Petersb.* 1835 nr 49. — (Poezje biblijne, Piosnki sielskie. Wiersze różne. Rec.). *Roczn. Emigracji Pol.* 1836.— A. TYSZYŃSKI: O szkołach poezji polskiej. W: Amerykanka w Polsce. Cz. 2. Petersb. 1837 s. 43-46; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904. — (Wieczory pielgrzyma. Rec.): Kilka słów o narodowości. *Wiad. Kraj. i Emigracyjne* 1837 nr 13. — A. MICKIEWICZ: List do I. Domeyki z 14 czerwca 1838 oraz 2 listy do B. i J. Zaleskich z maja i sierpnia 1838. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 1. Wyd. 2. Paryż 1871. — F. CHOPIN: Listy do S. Witwickiego z 1841/42 i b. d. Ogł. B. E. Sydow: Korespondencja Fryderyka Chopina. T. 2. W-wa 1959. — (S. GOSZCZYŃSKI?):(Wieczory pielgrzyma. Rec.). *Demokrata Pol.* 1843 t. 5 cz. 1. — (Listy z zagranicy. Rec.). *Demokrata Pol.* 1844 t. 6. — A. JEŁOWICKI: List z 9 lipca 1847 do nie określonej bliżej osoby. Ogł. *Przegl. Lit. i Artyst.* 1884 nr 2/3. — H. KAJSIEWICZ: Mowa na pogrzebie. Powst. 1847. Wyd. w: Kazania i mowy przygodne. Paryż-Wr. 1848; przedr. w: Pisma. T. 2. Berlin 1870; toż Berlin-Kr. 1872. — J. KOŹMIAN: Wspomnienie pośmiertne. *Przegl. Poz.* 1847 t. 4; przedr. w: Pisma. T. 3. Poz. 1881. — H. TERLECKI: Listy do B. J. i Zofii Zaleskich z 16 i 23 kwietnia 1847. Ogł. D. Zaleski: Listy Stefana Witwickiego do Józefa Bohdana Zaleskiego. Lw. 1901. — Stefan Witwicki (Życiorys). *Przyj. Ludu* 1848/49 nr 29. — Ostatnie lata życia S. Witwickiego. *Pokłosie* R. 1 (1852). — J. I. KRASZEWSKI: (Gadu-gadu. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1852 nr 63; przedr. w książce: Wybór pism. Oddział 10. W-wa 1894. —

EDMUND* (A. NIEWIAROWSKI): (Felieton, inc.:) Tym razem nie rozpocznę... *Gaz. Warsz.* 1855 nr 87 (tu m. in. Uwagi o Edmundzie). — C. NORWID: Czarne kwiaty. *Czas. Dod. Mies.* 1856 t. 4. — A. WIENIARSKI: O życiu i pismach S. Witwickiego. *Księga Świata* 1857 t. 2. — Ostatnie lata życia Stefana Witwickiego. *Czas* 1858 nr 262-263, 265-266. — (F. Szopena Zbiór śpiewów polskich. Wyd. J. Fontana. Rec.). *Ruch Muzyczny* 1859 nr 40-41. — H. CIESZKOWSKI: Notatki z mojego życia. Powst. 1850-1860. Wyd. Poz. 1873. — G. PUZYNINA: W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843. Powst. przed 1867. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Wil. 1928. — J. B. ZALESKI: List do W. Mickiewicza z 8 kwietnia 1869. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 1. Wyd. 2. Paryż 1871. — J. POLKOWSKI: Groby i pamiątki polskie w Rzymie. Drezno 1870. — F. S. DMOCHOWSKI: Znakomici literaci z okresu 1800-1830. *Kłosy* 1871 nr 309-312. — K. W. WÓJCICKI: Ostatni klasyk. Wspomnienie z pierwszej połowy naszego stulecia. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 1; wyd. osob. W-wa 1872.— WIELISŁAW (E. SKRODZKI): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1875 nr 41; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych* .— (R.) OTTMAN: Stefan Witwicki. Życie i pisma jego. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 1. — DR ANTONI J... (A. J. ROLLE): Z teki autografów. Stefan Witwicki (1800-1847). *Niwa* 1882 t. 21 z. 187-188.— A. E. ODYNIEC: Stefan Witwicki i Stefan Garczyński. Z opowiadań Deotymie. *Kłosy* 1882 nr 865-869, 872-876; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884. — W. MICKIEWICZ: Żywot Adama Mickiewicza. T. 1-3. Poz. 1892-1894. — P. SMOLIKOWSKI: Historia Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego. T. 3. Kr. 1895. — S. ZDZIARSKI: O genezie Ballad i romansów S. Witwickiego. (Streszcz.). *Spr. AU Wydz. Filol.* 1899 nr 10. —

A. KRECHOWIECKI: Bohdan Zaleski o sobie i współczesnych. (Na podstawie korespondencji). Lw. 1901. — W. ŁASZCZYŃSKI: Stefan Witwicki. W stuletnią rocznicę urodzin. *Wędrowiec* 1901 nr 36.— (Listy do K. Grabowskiej. Wyd. S. Zdziarski. Rec.): H. UŁASZYN. *Przegl. Powsz.* 1901 t. 70; *Książka* 1901 nr 8. — S. ZDZIARSKI: (Listy do J. B. Zaleskiego. Wyd. D. Zaleski. Rec.). *Przegl. Powsz.*

1901 t. 70. — S. ZDZIARSKI: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX wieku. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — S. ZDZIARSKI: Witwicki i Żukowski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1901. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — F. HOESICK: Chopin. Życie i twórczość. T. 1. W-wa 1904. — W. FRANCEW: „Swietłana" Żukowskogo i „Wieczór św. Andrzeja" S. Witwickogo. *Russkij fiłołogiczeskij wiestnik* 1906; odb. W-wa 1906. — L. M. (MÉYET): Stefan Witwicki. (W 60 rocznicę zgonu). *Tyg. Ilustr.* 1907 nr 19. — T. ROJEK: S. Witwicki w Warszawie. XII. *Spr. Dyrekcji Pierwszego Prywatnego Gimn. Żeńskiego w Kr. za r. szk. 1907/8.* Kr. 1908. — A. KRAUSHAR: Życie potoczne Warszawy w czasach listopadowych 1830-1831. W-wa 1910. — J. MICHALSKI: Witwicki Stefan. *Sto lat myśli pol.* T. 3 (1910). — J. TRETIAK: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831. Kr. 1911. — P. BAŃKOWSKI: M. Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. —

J. TOPORSKI (Z. MATUSZEWSKI): S. Witwicki. *Kur. Warsz.* 1922 nr 148. — Stefan Witwicki. (W 75 rocznicę zgonu). *Ziemia Sieradzka* 1922 nr 21-23. — A. ABRAMOWICZ: S. Witwicki. (Wspominek w 80 rocznicę śmierci poety). *Ziemia Lubelska* 1927 nr 212. — S. PIGOŃ: Veni Creator w przekładzie Adama Mickiewicza. *Tęcza* 1929 nr 18. — W. T. WISŁOCKI: Tajne druki Zakładu Ossolińskich. *Pam. Lit.* R. 31 (1934) z. 3/4. — S. WINDAKIEWICZ: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — A. ABRAMOWICZ: Rozbiór poetyckich i prozaicznych utworów S. Witwickiego. *Pam. Lubelski.* T. 3 (1935-1937); odb. Lubl. 1938. —

A. BAR: Kumoszki na Parnasie. Kr. 1947 (tu m. in.: Plotkarski artykuł; Romantyczni antagoniści). — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 2. W-wa 1949. — C. ZGORZELSKI: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949.— J. W. GOMULICKI: Stefan Witwicki. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — F. GERMAN: W kręgu poetów. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — M. INGLOT: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — S. KAWYN: Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 20. Łódź 1961. — J. ODROWĄŻ-PIENIĄŻEK: Listy S. Witwickiego do Adama Mickiewicza. *Pam. Lit.* R. 52 (1961) z. 4. — F. GERMAN: Z korespondencji S. Witwickiego. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7. — K. WYKA: Pan Tadeusz. Studia o tekście. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1. — Z. LIBERA: O „Czarnych" i „białych kwiatach". *Przegl. Hum.* 1964 nr 4.

WODZICKI KAZIMIERZ (1816–1889)

Pseud. i krypt.: K. W.; KAZIMIERZ OLEJOWSKI.

P u b l i c y s t a, o r n i t o l o g.

Ur. 26 września 1816 w majątku rodowym Olejowie, pow. złoczowski; syn Józefa i Petroneli z Jabłonowskich. Z zamiłowaniem poświęcał się ornitologii, najpierw w Korzkwi, majątku położonym w powiecie olkuskim, potem w dobrach rodzinnych w Olejowie. Prace z tego zakresu miały obok wartości naukowej również wartość literacką. Brał udział w życiu politycznym: posłował do sejmu galicyjskiego i do austriackiej rady państwa. Żonaty był dwukrotnie: najpierw z Platerówną, a po jej śmierci z Józefą Dzieduszycką. Zmarł w Olejowie 20 października 1889.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wycieczka ornitologiczna w Tatry i Karpaty galicyjskie na początku czerwca 1850 roku. Leszno 1851.

P r z e k ł. n i e m.: R. Wentzel. *Journal für Ornithologie* 1853 nr 6.

2. Zapiski ornitologiczne. *Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 6-7; 1858 t. 9-10, 12; 1859 t. 13-15; *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 3; 1868/69 t. 3-4; 1870/71 t. 3-4; 1871/72 t. 1; 1875/76 t. 2; *Łowiec* 1886 nr 4-11; wyd. osob. (jako wyd. 2) t. 1-10. Kr.-Lw. 1877-1929.

Z a w a r t o ś ć wyd. osob.:
t. 1 (1877): Bocian. (*Czas. Dod. Mies.* 1857 t. 6-7; 1858 t. 9);

t. 2 (1878): Jaskółka. (*Czas. Dod. Mies.* 1858 t. 10, 12; 1859 t. 13-15); wyd. skrócone Lw. 1891 *Bibl. dla Młodzieży*;
t. 3 (1878): Jastrząb. (*Przegl. Pol.* 1875/76 t. 2; odb. Kr. 1876);
t. 4 (1878): Kuropatwa;
t. 5 (1880): Wróbel. (*Przegl. Pol.* 1867/68 t. 3; odb. Kr. 1868);
t. 6 (1884): Kukułka. (*Przegl. Pol.* 1870/71 t. 3-4; 1871/72 t. 1; odb. Kr. 1871);
t. 7 (1927): Kruk. (*Przegl. Pol.* 1868/69 t. 3-4; odb. Kr. 1869);
t. 8 (1882): Skowronek;
t. 9 (1886): Orły polskie; wyd. 2 Lw. 1890;
t. 10 (1929): Słonka. (*Łowiec* 1886 nr 4-11).

Dedykacja: t. 3 (Jastrząb. Kr. 1878): Autor zapisków ornitologicznych o bocianach, jaskółkach, wróblu, kruku i kukułce towarzyszom lisowieckim poświęca.

Przekł. niem.: Fragm. *Journal für Ornithologie* 1854, 1856, 1857, 1859. — *Naumannia* 1854, 1855.

3. O sokolnictwie i ptakach myśliwskich. W-wa 1858.

4. Własność i służebnictwa w Galicji. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 1; odb. Kr. 1867.

5. Teresa. Powieść tegoczesna. T. 1-2. Lw. 1874.

6. Wspomnienia z życia łowieckiego. *Łowiec* 1878-1880; wyd. osob. Lw. 1880. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw. 1928; wyd. 3 Lw. (1928).
Rkps Ossol. sygn. 9867/III.

Zawartość: Polowanie na niedźwiedzie w Karpatach. (*Łowiec* 1879 nr 5-8); Wspomnienia z łowów na dziki. (*Łowiec* 1880 nr 1-8); Wspomnienia o wilkach. (*Łowiec* 1878 nr 4).

7. Konie polskie. *Gaz. Rolnicza* 1881 i odb.

8. Uwagi o sprawach krajowych. *Czas* 1881 i odb.

9. Kochajcie przyrodę. Lw. 1883.

10. Pan Michał. Wspomnienie myśliwskie. *Łowiec* 1888 nr 10, 12; wyd. osob. Lw. 1889.

Ponadto inne prace z dziedziny ornitologii i hodowli zwierząt.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (tu: Systematyczny spis ptaków uważanych w dawnej Ziemi Krakowskiej. 1850 t. 1), *Czas* (1881), *Czas. Dod. Mies.* (1857-1859), *Gaz. Rolnicza* (1881), *Journal für Ornithologie* (1853-1859), *Łowiec* (1878-1889; tu m. in.: Korespondencje. 1878-1887; Spotkanie. 1884 nr 4-6; Bywało i u nas wesoło. 1884 nr 9; Pogadanka myśliwska. 1885 nr 9-10; Noc zimowa w lesie. 1887 nr 5; Rok 1888. 1889 nr 1), *Naumannia* (1852-1855), *Przegl. Pol.* (1866/67-1875/76; tu m. in.: Kredyt w Galicji. 1866/67 t. 4), *Rozprawy c.-k. Galicyjskiego Tow. Gospodarczego* (1851-1853).

Listy

1. Do brata H. Wodzickiego 158 listów z 1838-1880. Rkps Ossol. sygn. 11764/II.

2. Do S. K. Pietruskiego z lat między 1845-1856. Rkps Ossol. sygn. 4391/II.

3. Do T. Wodzickiej z Sułkowskich 57 listów z 1847-1888. Rkps Ossol. sygn. 11784/II.

4. Do A. Wagi 2 listy z 1851, 1856. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

5. Do M. Warteresiewicza 3 listy z 1857-1859. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6303 t. 3.

6. Do H. Schmitta z 1868. Rkps Ossol. sygn. 5918/II.

7. Do J. Majera, dat. 1876. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2020.

8. Do J. Łozińskiego 6 listów z 1878-1886. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

9. Do W. Baworowskiego 2 listy z 1879 i 1881. Rkps Ossol. sygn. 5985/II.

10. Do J. I. Kraszewskiego z 1882. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6542.

11. Do T. Wodzickiej z Potockich 3 listy z 1883-1889. Rkps Ossol. sygn. 11790/II.

Bibliografię podaje W. Ziembicki: Bibliografia prac K. hr. Wodzickiego z zakresu przyrody, łowiectwa i gospodarstwa. *Łowiec* 1927 nr 6 i odb.

OPRACOWANIA

△ (L. Rogalski): (O sokolnictwie i ptakach myśliwskich. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 258. — Zbiór ornitologiczny Wodzickiego. *Gaz. Warsz.* 1859 nr 279. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — (Teresa. Rec.). *Czas* 1874 nr 155; S. Z. *Przegl. Lw.* 1874 t. 7. — (Wspomnienia z życia łowieckiego. Rec.): Łowy na grubego zwierza. *Przegl. Lw.* 1881 t. 21. — T. S.: (Zapiski ornitologiczne. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1884 t. 4. — T. P.: (Kochajcie przyrodę. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1885 t. 6. — Wspomnienia pośmiertne w 1889: W. Dzieduszycki. *Gaz. Nar.* nr 250; St. (J. Starkel). *Łowiec* nr 11; W. Stebelski. *Tyg. Ilustr.* nr 357; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1889/90 t. 2; *Gaz. Nar.* nr 245; *Kronika Rodz.* nr 21; *Die Schwalbe*; A. v. Pelzeln: Zur Erin-

nerung an heimgegangene Ornithologen: Graf Casimir Wodzicki. *Die Schwalbe* 1890. — A. Rembowski: Kazimierz Wodzicki jako myśliwy. *Niwa* 1891 nr 4-11; wyd. osob. W-wa 1891. [Rec.: F. B. (Brodowski). *Prawda* 1891 nr 48; L. K. *Ateneum* 1892 t. 1 s. 596-598; M. (K. Morawska). *Przegl. Pol.* 1892/93 t. 1]. — E. Klein: Vergessene oder wenig bekannte ornithologische Beobachtungen des verstorbenen Grafen Casimir Wodzicki. *Ornithologische Monatsschrift* 1911 nr 4. — W. Ziembicki: Bibliografia prac K. hr. Wodzickiego z zakresu przyrody, łowiectwa i gospodarstwa. *Łowiec* 1927 nr 6 i odb. — W. Ziembicki: Kazimierz hr. Wodzicki w piśmiennictwie niemieckim. *Łowiec* 1927 nr 11 i odb.

WOJNAROWSKA KAROLINA (1814–1858)

Pseud. i krypt.: ***; Karolina W.; Młoda Polka; Ks. L. Nowara; Karol Nowowiejski.

Pisarka dla młodzieży, poetka.

Ur. 4 listopada 1814 w Połomii, pow. jasielski; córka Antoniego Rylskiego i Antoniny z Myszkowskich. Za mąż wyszła za Franciszka Wojnarowskiego. Pisała swe utwory głównie dla córki. Zmarła w Kościelcu pod Krakowem 12 maja 1858.

TWÓRCZOŚĆ

1. Ostatnie rady ojca dla syna. Wr. 1842. (Wyd. bezimiennie).

2. Słowa prawdy dla użytku wszystkich stanów zebrał ks. L. Nowara. Lipsk 1842. Wyd. nast.: wyd. 2 pt. Słowa prawdy... przez ***. Lipsk 1846; Poz. 1885.

3. Do matek polskich słów kilka o przyszłości wzrastających pokoleń. Lipsk 1843. Wyd. nast.: wyd. 2 ... przez autorkę Pierścionków Babuni. Lipsk 1850; wyd. 3 Bruksela 1862 *Bibl. Dom.* t. 3; Poz. 1885.

Dedykacja: Szanownej autorce „Krystyny" w dowód szczególnego szacunku ofiaruje autorka.

4. Pierścionki Babuni, czyli bieg życia kobiety w pięciu oddziałach przez autorkę Słów kilku do matek polskich. T. 1-4. Lipsk 1845. Wyd. nast.: W-wa 1852 (wyd. ocenzurowane); wyd. 3 t. 1-6. Lipsk 1868; Poz. 1872.

5. Bluszcze. Poezje przez Młodą Polkę. Lipsk 1846. Wyd. nast.: wyd. tyt. Bruksela 1862; Poz. 1885.

6. O potrzebach naszego czasu. Uwagi dla kobiet. Lipsk 1868.

Dedykacja: Cieniom za wcześnie zgasłej przewodniczki i mistrzyni Polek w dowód czci najgłębszej poświęcam.

Ponadto drobne utwory ogł.: *Dzien Lit.* (tu pod pseud. Karolina W., m. in. Pieśń w utrapieniu. 1852 nr 5; O kształceniu kobiet przez autorkę Pierścionków Babuni. 1852 nr 7; Myśli. 1852 nr 11), *Nowiny Lw.* (tu: Rzut oka na nowoczesne wychowanie płci żeńskiej. 1854 nr 89-90), *Przyj. Ludu* (?).

Wydania zbiorowe

Pierścionki Babuni z dołączeniem pozostałych pism. Wydanie pierwsze zupełne. T. 1-6. Lipsk 1868 *Bibl. Dom. Pol.*

Zawartość: t. 1: Do matek polskich o przyszłości wzrastających pokoleń; t. 2: Bluszcze; Słowa prawdy; t. 3-6: Pierścionki Babuni.

OPRACOWANIA

(E. Estkowski): (O kształceniu kobiet. Rec.). *Szkoła Pol.* 1852 z. 3. — Nekrologi: *Dzien. Lit.* 1858 nr 67, 76; *Gaz. Warsz.* 1858 nr 170; *Przegl. Poz.* 1858 t. 26. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — A. Dzieduszycka: Kilka myśli o wychowaniu i wykształceniu niewiast naszych. Lw. 1871. — C. Pieniążek: O autorkach polskich, a w szczególności o Sewerynie Duchińskiej. Poz. 1872. — J. Hulewicz: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939 *Arch. Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce* t. 5.

WOLNIEWICZ WŁODZIMIERZ ADOLF (1814–1884)

Krypt.: W. A. W.

Publicysta.

Ur. 17 czerwca 1814 w Objezierzu, pow. obornicki w Poznańskiem; syn Antoniego, pułkownika legionów włoskich i nadreńskich, i Teresy ze Swinarskich. Początkowe nauki pobierał w domu. W 1827-1830 uczył się w gimnazjum francuskim w Berlinie, następnie w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu. W 1831 wziął udział w powstaniu listopadowym. Po upadku powstania zamieszkał w Dembiczu pod Środą, który ojciec jego nabył w 1827. Przerwaną naukę starał się uzupełnić studiami na uniwersytetach w Getyndze, Weimarze i Bonn. Podróżował po Niemczech, Szwajcarii, Belgii, Holandii i Francji. W 1839 powrócił do Dembicza. Brał żywy udział w ruchu literackim i politycznym. Zagrożony uwięzieniem w 1846, wyjechał na dwa lata do Francji, gdzie studiował chemię i ekonomię polityczną. Po powrocie do kraju w 1848 zajął się pracą społeczną, a zwłaszcza podniesieniem gospodarki rolnej. W 1850 był współzałożycielem i współredaktorem *Ziemianina*. W 1863, wbrew przekonaniu, wziął udział w pracach komitetu Działyńskiego, za co został skazany na więzienie w fortecy. Karę odbywał w Kłodzku do 1866, kiedy to został zwolniony na skutek amnestii. W 1868-1873 był prezesem Centralnego Towarzystwa Gospodarczego. Reprezentował powiat średzki na sejmie prowincjonalnym. Ożeniony był z Michaliną Swinarską. Zmarł w Źrenicy pod Środą 16 marca 1884.

TWÓRCZOŚĆ

1. Marzanna. Powieść. *Marzanna. Noworocznik lit. i genealogiczny dla płci pięknej*. Wr. 1834.

2. Doświadczenie. Powieść. Ogł. jw. poz. 1.

3. Wyimki z pamiętników młodego pustelnika. *Przyj. Ludu* 1836 nr 24, 31.

4. Niezwykła kara. Opowiadanie przyjaciela. *Tyg. Lit.* 1840 nr 19-20.

5. Magazyn powieści dla dzieci. T. 10. Poz. 1842 (wg Estr.).

6. Die polnische Frage mit Bezug auf die letzten Ereignisse von einem Krakauer. Bruksela 1846.

7. Uwagi o teatrze polskim w Poznaniu i o innych potrzebach naszych. Poz. 1883.

Ponadto prace publicystyczne i ekonomiczne w zakresie rolnictwa.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Poz.* (1884), *Gaz. Wielkopol.*, *Marzanna*. Wr. 1834 (współred.; tu m. in.: Pożegnanie majtka; Alkanzor i Zaida; Ekskuza smutku; Do A.... Sonet; Nadgrobek łagodnej kobiety; Piosnki sielskie; Potęga miłości. Piosnka), *Przew. Rolniczo-Przemysłowy*, *Przyj. Ludu* (tu m. in.: Elegia i jej pisanie. 1837 nr 42-43), *Rok* (tu m. in.: Obraz wypadków politycznych w roku 1842. 1843; Kilka uwag o skażeniu języka. 1844 t. 7; Rzut oka na stosunki polityczne i ich przyszłość. 1845 t. 4), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Jak ja „Nieboską" rozumiem? 1838 nr 10-11; Ogólne uwagi nad wyprawą Jana III pod Wiedeń. 1838 nr 27; Niektóre uwagi z powodu rozprawki: Dlaczego umiejętności przyrodzone itd. 1841 nr 4), *Ziemianin* (współred. 1850-1868).

Przekłady

T. Körner: Pieśń związkowa przed bitwą. *Tyg. Lit.* 1841 nr 42.

Listy

1. Do S. Goszczyńskiego z 1840-1875; do A. Guttry'ego z 1863-1881. Rkpsy Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1118, 1784; zniszcz. 1944.

2. Do L. Germana 32 listy z 1879-1883. Rkpsy Ossol. sygn. 6414/I.

OPRACOWANIA

J. Łukaszewicz, A. Popliński: Odpowiedź na wycieczkę pana W. A. Wolniewicza, umieszczoną w Gazecie Poznańskiej numerze 305. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 27. — (Obraz wypadków politycznych w roku 1842. Rec.): J. Woykowska:

Pisma periodyczne wychodzące w W. Polsce. *Tyg. Lit.* 1843 nr 24; A. Mosbach: Rok 1843 pod względem oświaty, przemysłu i wypadków czasowych. *Tyg. Lit.* 1844 nr 11, 18. — (K. Jarochowski): Poznań, d. 10 maja 1857 r... *Gaz. Warsz.* 1857 nr 162. — A. Mieczyński: Włodzimierz Wolniewicz. *Kalendarz rolniczy na r. 1875.* W-wa 1874. — T. Żychliński: Kronika żałobna rodzin wielkopolskich od 1863-1876 r. Poz. 1877. — Wspomnienia pośmiertne w 1884: Ks. Wojciech N...... *Przyj. Ludu* nr 18; Dr Tschuschke. *Schrodaer Kreis Blatt* nr 12; M. Wołowski. *Kłosy* nr 1016; *Bibl. Warsz.* t. 2; *Dzien. Poz.* nr 65; *Gaz. Nar.* nr 67; *Goniec Wielkopol.* nr 65, 70; *Posener Tageblatt* nr 185; *Warta* nr 508; *Ziemianin* nr 12; J. Dzwonkowski. *Dwutyg. dla Kobiet* 1885 nr 10. — Włodzimierz Adolf Wolniewicz. Wspomnienia pośmiertne razem zebrane i wydane. Gródek 1887. — M. Motty: Przechadzki po mieście. Cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — K. Rakowski: Dzieje W. Księstwa Poznańskiego w zarysie (1815-1900). Kr. 1904. — S. Karwowski: Czasopisma wielkopolskie. Cz. 1: 1796-1859. *Dzien. Poz.* 1908; odb. Poz. 1908. — S. Karwowski: Historia Wielkiego Księstwa Poznańskiego. T. 2: 1852-1863. Poz. 1919. — S. Pigoń: Jan Kochanowski w sądach romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Kr. 8 i 9 czerwca 1930 r.* Kr. 1931; przedr. w: Studia literackie. Kr. 1951. — S. Kieniewicz: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935 *Rozpr. Hist. Tow. Nauk. Warsz.* t. 14 z. 1; wyd. nast. W-wa 1960. — A. Wojtkowski: Bibliografia historii Wielkopolski. Poz. 1938 *Wyd. Tow. Miłośników Historii w Poz.* — A. Głowacka: Włodzimierz Adolf Wolniewicz, pionier postępu rolniczego w Wielkim Księstwie Poznańskim. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol.* S. B z. 3 (1960).

WOLSKI WŁODZIMIERZ (1824–1882)

Pseud. i krypt.: Paterkul; W. W.; Wł. W.; Włodzimierz W.

Poeta.

Ur. 9 października 1824 w Serocku koło Pułtuska, w dość zamożnej rodzinie szlacheckiej; syn Hipolita, majora wojsk polskich, i Józefy z Młockowskich (czy Młochowskich). Po wczesnej śmierci obojga rodziców wychowywał się pod opieką Francuza Bertrand. Uczył się na pensji francuskiej i niemieckiej w Warszawie. Opanował świetnie język francuski i niemiecki, później włoski i angielski. Należał do redakcji tajnego pisma szkolnego, która około 1840 przekształciła się w kółko spiskowe. Po wykryciu kółka przez policję został na kilka miesięcy osadzony w Cytadeli. W 1841 ukończył gimnazjum. Przyjaźnił się z Aleksandrem Niewiarowskim, który wprowadził go do grona pisarzy nazwanych później Cyganerią warszawską. W 1842 został współpracownikiem *Biblioteki Warszawskiej*. Brał udział w manifestacji patriotycznej w 1861 w Warszawie. Po 1863 wyjechał do Paryża, później osiadł w Brukseli. Należał tam do Zjednoczenia Demokratycznego. Utrzymywał się z licho płatnej współpracy z pisarzem belgijskim hrabią du Chastel. Przyjaźnił się z Henrykiem Merzbachem, z którym w 1878 i 1879 wspólnie wysyłał wierszowane *Listy z Belgii* do *Kuriera Warszawskiego* (Wolski podpisywał pseudonimem Paterkul, Merzbach — Agrykola). Zmarł w Brukseli 6 sierpnia 1882.

TWÓRCZOŚĆ

1. Halka. Poemat. Powst. ok. 1843. Z rkpsu ogł. E. Kipa. *Pam. Lit.* R. 42 (1951) z. 3/4; odb. Wr. 1951. Rkps ze skreśleniem cenzury w Arch. Głównym Akt Dawnych. Teki Skimborowicza XXIV nr 2/26.

Data cenzury: 23 listopada (5 grudnia) 1845.

2. Halka. Opera w dwóch aktach. Powst. 1846. Wyd. Wil. 1847. Wyst. Wil. 1 stycznia 1848. Wyd. nast.: z drobnymi zmianami pt. Halka. Opera w czterech aktach. Z muzyką S. Moniuszki. W-wa 1857; wyst. W-wa 1 stycznia 1858; wyd. zob. poz. 9; wyd. 3 (ze zmienionym zakończeniem) W-wa 1860; toż wyd. 4 W-wa 1866; wyd. 5 Kr. 1876; Kr. 1876; Kr. 1883; W-wa 1891; W-wa 1897; W-wa 1898; W-wa 1902; W-wa 1908; Paryż 1912; wyd. zmienione, układ sceniczny

L. Schillera. Tekst i objaśnienia. Kr. 1952; toż wyd. 2 Kr. 1953.

Przekł. czeski: V. Štulc. Praga 1868.

Przekł. esperanto: A. Grabowski: (Fragm. pt.) El opero „Halka". *Pola Esperantisto* (W-wa) 1910 nr 3; 1911 nr 6-8; całość wyd. pt. Halka. Opero en kwar aktoj. Paryż 1912.

Przekł. ros.: Moskwa 1879.

Przekł. włoski: A. Bonoldi. Lipsk b. r.

3. Opowiadania i powieści. W-wa 1852.

Zawartość: Czarna wstążka. Ustęp z opowiadania; Don Juan (zob. Przekłady poz. 1); La kaczucza. Ustęp z opowiadania.

4. Wielki pan. Powiastka. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 3; wyd. osob. W-wa 1852. Wyd. nast. zob. poz. 9.

Dedykacja: Leonowi Łubieńskiemu poświęca autor.

5. Uśmiech losu. Powieść. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 317 - 1855 nr 111 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1856.

6. Bakałarz. Zdarzenie w powieści w dwóch częściach. Fragm. ogł. *Gaz. Codz.* 1856 nr 328-339, 342-344; całość wyd. osob. W-wa 1858.

Dedykacja: Walentemu Sierakowskiemu w dowód przyjaźni i szacunku pracę tę poświęca autor.

7. Opowiadania i powieści. Seria II. Wil. 1858.

Zawartość: Korepetytor. Fantazja. (Dat. 1844); Dobry pijaczek. Fraszka z miejskiego życia; Do północy. Urywek; Pan Żreniczka. Fraszka z miejskiego życia; Ranne odwiedziny. Dziwactwo opowiedziane; Na stogu. Fraszka z miejskiego życia.

8. Domek przy ulicy Głębokiej. Powieść. *Gaz. Codz.* 1858 nr 172-258 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1859. Wyd. nast.: oprac. T. Jodełka. W-wa 1956.

9. Poezje. T. 1-2. Wil. 1859.

Zawartość: m. in. w t. 1: Zapał. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 3 nr 22); Fantazja wieczorna. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 2 nr 11); Liszt. Fantazja. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 2 nr 11); Ojciec Hilary. Szkic poetyczny. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 3, t. 2 nr 8); Marzenie. (*Ruch Muzyczny* 1857 nr 9); Wioska. Fantazja. (*Dzwon Lit.* 1848 t. 1); Halka. Opera w dwóch aktach i czterech obrazach. Dat. 1846 (zob. poz. 2); t. 2: Fryderyk Szopen. Fantazja. (*Bibl. Warsz.* 1850 t. 37); Wielki pan (zob. poz. 4); Krakowiaki (muzykę do nich skomponował S. Moniuszko; fragm. przedr. *Gwiazdka Cieszyńska* 1860 nr 35; 1862 nr 26); Oberek (muzykę skomponował Ignacy Feliks Dobrzyński); Biała; Połośka. Poemat fantastyczny w sześciu śpiewach. (Fragm. ogł. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 208-209).

Dedykacja: Przyjaciołom i towarzyszom z 1843 roku poświęca autor.

10. Hrabina. Opera w trzech aktach. Muzyka S. Moniuszki. Wyst. W-wa 1860. Wyd. W-wa 1860. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1867; W-wa 1899; W-wa 1901; maszynopis powielany W-wa 1960.

11. We dworku. Sceniczny utwór w jednym akcie. W-wa 1861 *Bibl. Teatr.* nr 3.

12. Głos z Paryża i Genui. Paryż 1861.

Wg Estr. V, 150.

13. Śpiew towarzyszów polskich. Metz (W-wa 1861). (Nuty z tekstem). Przedr. pt. Śpiew towarzyszów, zob. poz. 14.

14. Śpiewy powstańcze. Z. 1. Paryż 1863. Wyd. 2 Paryż 1863 (Z nutami).

Zawartość: Przedśpiew; Śpiew towarzyszów (zob. poz. 13); Marsz czwartego piętra; Modlitwa; Marsz biedaków warszawskich; Śpiewka strzelców; Marsz żuawów; Marsz kosiarzy; Marsz powstańców.

15. Promyki. Nowe poezje liryczne. Bruksela 1869.

Zawartość: Mrok i noc; Na morzu; Powrót; Ona; Mleczna siostra. (*Dzien. Lit.* 1868 nr 45); Narzeczona. (*Dzien. Lit.* 1869 nr 6); Marsz sybirski; Raudas pierwszy; Raudas drugi; W górach; Mosiek. (*Mrówka* 1869 nr 15-17); Sen dziecka. (*Dzien. Lit.* 1869 nr 36); Kuba; Wanda-Maria.

16. Mam dwa domy. Fraszka sceniczna w 3 aktach. *Tyg. Wielkopol.* 1872 nr 41-52; wyd. osob. Poz. 1873.

Rkps Ossol. sygn. 10843/I.

17. Listy z Belgii. *Kur. Warsz.* 1878 nr 284 - 1879 nr 115 (z przerwami); wyd. osob. pt. Listy z Belgii Agrykoli i Paterkula. Bruksela 1882.

Są to wierszowane korespondencje, które Wolski i Merzbach pisali na przemian.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album warsz.* K. W. Wójcickiego. W-wa 1845 (tu: Dokończenie powieści. Fantazja), *Bibl. Warsz.* (współprac. 1842-1856), *Dwutyg. Lit.* (tu wiersz: Geniusz. 1845 t. 2 nr 19), *Dzien. Lit.* (1868-1869), *Dzwon Lit.* (tu m. in.: Pół-światła, półcienia, czyli kilku ludzi. Szkic zaledwo zaczęty. 1846 t. 1; Dominik Magnuszewski i jego pisma. 1846 t. 1; Pan Pasożycki, redaktor in spe. Wyjątek z piątego rozdziału powieści pod napisem „Przejście". 1846 t. 2), *Gaz. Codz.* (tu m. in.: Kubuś Kulasik i hrabianka Józia. 1858 nr 325-344, z przerwami), *Jaskułka* (tu m. in.: Skrzypce. Powiastka. 1843), *Kur. Warsz.* (1878-1879), *Przegl. Nauk.* (1843, 1845; tu m. in.: Antoni Czajkowski i jego poezje. 1845 t. 1 nr 5, 8), *Snopek Nadwiślański*

(tu 4 wiersze w 1844), *Strzecha* (1869-1870), *Tyg. Wielkopol.* (1872).

Przekłady

1. E. T. A. Hoffmann: Don Juan. Zdarzenie zapaleńca w podróży. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 4; wyd. książkowe, zob. Twórczość poz. 3.

2. L. Rellstab: Złotnik z Augsburga. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 3.

3. J. W. Goethe: Faust. (Fragm.). *Bibl. Warsz.* 1848 t. 3.

4. B. F. Mendelssohn: Paweł. Oratorium. W-wa 1859.

Ponadto drobne przekłady w *Bibl. Warsz.* 1843 t. 1; 1844 t. 3.

Wydania zbiorowe

Utwory wybrane. Oprac. T. Jodełka. Wstępem opatrzyła K. Leśniewska. W-wa 1955.

Zawartość: m. in.: Twórczość poz. 1, 2, 13, 16; fragm. poz. 3, 7, 9, 14, 15; wybór opowiadań z czasopism, m. in.: Pan Pasożycki.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1855. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6481.

2. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1857. Ogł. L. Méyet. *Kur. Warsz.* 1903 nr 34.

3. Do J. N. Janowskiego z 1874. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3685.

4. Do S. Wegnera fragm. listu z 1878. Ogł. J. Błoński w wyd.: Halka... Układ sceniczny L. Schillera. Kr. 1952; toż wyd. 2 Kr. 1953.

OPRACOWANIA

T. Padalica (Z. Fisz): (Wielki pan. Rec.). *Czas* 1852 nr 124. — K. W. (Wójcicki): Czarna wstążka i La kaczucza. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 4. — K. W. (Witte): Korespondencja znad brzegów Pilicy, Bugu i Narwi. *Gaz. Warsz.* 1855 nr 248-249, 252. (Tu: Uśmiech losu. Rec.). — (Halka. Rec. teatr.): M. K. (Karasowski). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 4; (J. Kenig). *Gaz. Warsz.* 1858 nr 8-9. — F. S. D. (Dmochowski): (Poezje. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 142. — M. Karasowski: (Hrabina. Rec. teatr.). *Gaz. Codz.* 1860 nr 39-40. — K. Kaszewski: (Poezje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1860 t. 2. — T.: Śpiewy powstańcze W. Wolskiego. *Dzien. Lit.* 1863 t. 1 nr 55. — K. W. (Wójcicki). *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.*— (W. Marrené Morzkowska): Grupa poetów z 1840 r. Włodzimierz Wolski. *Przegl. Tyg.* 1878 nr 40-43. — A. Półkozic (Niewiarowski): Kilka wyrazów dorzuconych do ostatniej „Sylwetki literackiej". *Echo* 1878 t. 2 nr 296. — Zygzak: Sylwetki literackie. W. Wolski. *Echo* 1878 t. 2 nr 221-225. — Nekrologi: W. Korotyński. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 35-37; J. Kotarbiński. *Kłosy* 1882 t. 2 nr 895-896; W. P. *Echo* 1882 nr 176; *Bibl. Warsz.* 1882 t. 3; *Oświata* 1882 nr 347. — A. Półkozic (Niewiarowski): Włodzimierz Wolski. Sylwetka. *Słowo* 1882 nr 32-33, 35-38. —

M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — H. Michałowski: Czterdziestolecie „Halki". *Wędrowiec* 1898 nr 1. — W. Marrené Morzkowska: Włodzimierz Wolski. *Wędrowiec* 1900 nr 40-43, 45-46. — Jeszcze o Halce. Autor libretta. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1900 nr 897. — W. Marrené (Morzkowska): Włodzimierz Wolski. *Tydzień* 1903 nr 22-29. — S. Zdziarski: Ludowość w poezji polskiej XIX w. Okruszyny badań. Lw. 1904. — F. M. Faleński: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905, fragm. ogł. W. Przecławski pt. Z pamiętników. *Nowy Przegl. Literatury i Sztuki* 1921 t. 1; całość wyd. J. Rudnicka w zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — W. Marrené Morzkowska: Cyganeria warszawska. Z przedmową H. Gallego. W-wa 1905 *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 374. — J. z Zagorowskich Anc: Pogrzeb poety-tułacza. *Tydzień* (dod. *Kur. Lw.*) 1905 nr 31-32. — -m. dz.- (M. Synoradzki): Pięćdziesięciolecie „Halki" na scenie warszawskiej. *Lechita* 1908 nr 2. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. T. 3. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936. — W. Gomulicki: Cyganeria warszawska. Bajki o niej i prawda. *Tyg. Ilustr.* 1911 nr 42-43. — W. Trąmpczyński: Rojenia czterech poetów o Polsce idealnej. W: Epizody historyczne. S. I. W-wa 1914. — S. Windakiewicz: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — S. Wegner: W. Wolski o „Hal-

ce". *Dzien. Poz.* 1919 nr 200. — G. Korbut: Wolski Włodzimierz. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — H. Opieński: Stanisław Moniuszko. Życie i dzieła. Lw. 1924. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. —
E. Kipa: W. Wolskiego poemat „Halka". *Pam. Lit.* R. 42 (1951) z. 3/4 i odb. — L. Schiller: Trwała wartość „Halki". *Muzyka* 1951 nr 12. — J. Błoński: Włodzimierz Wolski. W wyd.: Halka. Układ sceniczny L. Schillera. Kr. 1952; toż wyd. 2 Kr. 1953. — L. Schiller: Objaśnienia. W wyd.: Halka, jw. — L. Schiller: Realistyczna inscenizacja „Halki". Noty reżyserskie. *Pam. Teatr.* 1952 z. 2. — Z. Jachimecki: Zagadnienie genezy libretta i aspektu społecznego opery Stanisława Moniuszki „Halka". *Pam. Teatr.* 1953 z. 2. — J. W. Gomulicki: Włodzimierz Wolski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Kr. 1954; wyd. 2 Kr. 1957. — T. Jodełka: Przypisy. W wyd.: Utwory wybrane. W-wa 1955. — K. Leśniewska: Przedmowa. W wyd.: Utwory wybrane, jw. [Rec.: M. Dziwisz. *Pam. Lit.* R. 47 (1956) z. 2]. — T. Jodełka: Wstęp do wyd.: Domek przy ulicy Głębokiej. W-wa 1956. [Rec.: S. Gnoiński. *Nowiny Lit.* 1957 nr 1]. — M. Grabowska, M. Janion: Włodzimierz Wolski. W książce: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — Z. Lewinówna: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — M. Dziewisz: „Halka" i „Połośka" W. Wolskiego. *Prace Polon.* S. XV (1960) i nadb. — J. W. Gomulicki: Włodzimierz Wolski. W: Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. Seria II. W-wa 1960. — J. Nowakowski: Cyganeria warszawska. (Między legendą a prawdą). *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — S. Strumph Wojtkiewicz: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — M. Opałek: Przypisy. W książce: E. Skrodzki: Wieczory piątkowe i inne gawędy. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — J. Kulczycka-Saloni: Bohaterscy wychowankowie pieśni. (Literatura piękna a powstanie styczniowe). *Kwart. Hist.* 1963 nr 4. — T. S.: Liryka powstania styczniowego. Włodzimierz Wolski. *Stolica* 1963 nr 12. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — J. Kulczycka-Saloni: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964.

Zob. również: Cyganeria warszawska.

WOŁOWSKI LUDWIK (1810–1876)

Krypt.: L. W.

Ekonomista.

Ur. 31 sierpnia 1810 w Warszawie; syn Franciszka, prawnika, i Tekli. W dwunastym roku życia został wysłany do Paryża, gdzie uczył się w Collège Henri IV. W 1827 wrócił do kraju, uzyskał maturę w Towarzystwie Elementarnym i w 1828 rozpoczął studia na wydziale prawnym Uniwersytetu Warszawskiego. Był kolegą Zygmunta Krasińskiego. W 1830 został aresztowany i więziony u karmelitów na Lesznie. W powstaniu listopadowym był kapitanem gwardii akademickiej, później adiutantem Michała Radziwiłła jako wodza naczelnego. W 1831 jako sekretarz misji Rządu Narodowego został wysłany do Paryża. Po upadku powstania kontynuował studia prawnicze w Paryżu i uzyskał stopień licencjata. W 1834 przyjął obywatelstwo francuskie i ożenił się z Laurą Guérin. W 1834 założył pismo prawnicze *Revue de législation et de jurisprudence*. W 1839 otrzymał katedrę prawodawstwa przemysłowego w paryskim Conservatoire des Arts et des Métiers, zamienioną później na katedrę ekonomii politycznej i prawodawstwa. W 1844 otrzymał krzyż kawalerski Legii Honorowej, a w 1851 komandorię tego orderu. W 1848 został wybrany na prezesa rady Conservatoire. W 1848-1852 i 1871 był deputowanym do parlamentu, a w 1876 został senatorem. W 1852 razem z Ksawerym Branickim założył w Paryżu Towarzystwo Kredytowe Ziemskie. W 1855 został członkiem Akademii Nauk Moralnych i Politycznych, w 1864 jej wiceprezesem, a w 1865 prezesem. Był

również wiceprezesem Rady Szkoły Polskiej na Batignolles, członkiem Akademii Umiejętności w Krakowie i wielu towarzystw naukowych, m. in. w Belgii, Florencji, Genewie, Madrycie, Mediolanie, Neapolu, Poznaniu, Kazaniu. Zmarł w Gisors 15 sierpnia 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. L'empereur Nicolas et la constitution polonaise de 1815. Paryż (1832).

2. Discours prononcé au 17 anniversaire de la revolution polonaise (29 novembre 1847). Paryż 1847; przedr.: *Zdanie sprawy z 17 obchodu rocznicy rewolucji polskiej roku 1830 odbytego na ogólnym zgromadzeniu w Paryżu 29 listopada 1847*. Paryż 1847.

3. La monnaie. Entretien sur le traité de la monnaie de Copernic. Paryż 1864.

4. Inauguration du monument d'Adam Mickiewicz à Montmorency (21 mai 1867). Allocution de M. ... Paryż 1867.

5. Le travail des enfants dans les manufactures. Paryż 1868.

Przekł. pol. L. Tołoczki pt. Praca dzieci po rękodzielniach. Lw. 1869 *Bibl. Mrówki* nr 8.

Ponadto rozprawy z dziedziny ekonomii i przemówienia w jęz. franc.

Artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Gaz. Codz.* (tu: Korespondencja. 1856 nr 300; Przegląd nauk społecznych. 1859 nr 287, 289; 1860 nr 2-242, z przerwami; 1861 nr 55), *Journal des économistes* (1863, 1870, 1872), *Pismo zbior.* (Ohryzki). T. 1. Petersb. 1859 (tu: O ekonomii politycznej we Włoszech), *Przegl. Powsz.* (tu: Finanse Rosji. 1866), *Revue des Deux Mondes* (1858, 1864), *Revue de législation et de jurisprudence* (1835, 1841, 1843, 1848).

P r z e k ł a d y

K. Gaszyński: Wiersz do Henrietty Sontag. W-wa 1830.

L i s t y

1. Do L. Chodźki z lat między 1818-1876; do J. Lelewela, jw., 1820-1861; do W. Mazurkiewicza, jw., 1841-1884; do K. Ostrowskiego, jw. 1848-1850. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428, 1265, 852, 751 t. 11; zniszcz. 1944.

2. Do A. Scialoji z 1859; do F. Sclopisa z 1859; do P. Torrigianiego z 1859; do J. I. Kraszewskiego 4 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6481.

3. Do J. B. Zaleskiego 4 listy z 1861-1886. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9215 t. 21.

4. Do W. Szymanowskiego 2 listy z 1874. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6712.

5. Do S. E. Koźmiana b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 8.

6. Do Leona (Łubieńskiego) b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6470. (Kopia).

7. Do W. Wielogłowskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1833.

8. Do M. z Dziekońskich Bronisławowej Zaleskiej b. d. Rkps Bibl. Nar. sygn. 6318.

9. Do W. Zamoyskiego 3 listy b. d. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2431.

B i b l i o g r a f i ę podaja: P. Levasseur: La vie et les travaux de Wolowski. Paryż 1877 s. 31-36. — A. Roulliet: Wolowski, sa vie et ses travaux. Paryż 1880 s. 455-468.

OPRACOWANIA

M o n o g r a f i a: A. ROULLIET: Wolowski, sa vie et ses travaux. Paryż 1880.

Y: Korespondencja z Paryża. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 289. — Ludwik Wołowski. *Postęp* 1860 nr 8. — W. CZARTORYSKI: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1861-1863. Wyd. w książce: Pamiętnik 1860-1864. Oprac. i wstępem zaopatrzył H. Wereszycki. W-wa 1960. — × (J. I. KRASZEWSKI): Prelekcje L. Wołowskiego. *Gaz. Pol.* 1862 nr 242. — × (J. I. KRASZEWSKI): (Rozprawa o kursie polityki konstytucyjnej B. Constanta. Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 173. — A.: Prelekcje L. Wołowskiego w Konserwatorium Kunsztów i Rzemiosł. *Czas* 1863 nr 3. — A. MEYENDORFF: Les finances de la Russie. Lettre à M. Wolowski ... Paryż 1864. — A. GRĄBCZEWSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — W. SOMMER: Ludwik Wołowski. *Tyg. Ilustr.* 1874 nr 318-319. — Wspomnienia pośmiertne i nekrologi: J. I. KRASZEWSKI. *Dzien. Poz.* 1876 nr 190; *Ateneum* 1876 t. 3; *Biesiada Lit.* 1876 nr 35 dod.; *Dzien. Poz.* 1876 nr 194; *Gaz. Pol.* 1876 nr 191; *Kłosy* 1876 nr 582, 584; *Kronika Codz.* 1876 nr 45; *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 1; *Tyg. Ilustr.* 1876 nr 35; E. LEVASSEUR: La vie et les travaux de Wolowski. Paryż

1877; L. Dębicki: Ludwik Wołowski. *Czas* 1878; odb. Kr. 1878. — L. Sowiński: Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdanowicza. T. 5. Wil. 1878. — Br. Z. (Zaleski): Zmarli na wychodztwie od 1873 do 1878 roku. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878.* T. 2. Poz. 1879. — A. Rambaud: L'oeuvre économique de L.Wolowski. Paryż 1882. — W. Czartoryski: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-2. Kr. 1901. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912. — W. Mickiewicz: Pamiętniki. T. 1, 3. W-wa-Kr. 1926, 1933. — M. z Przeździeckich Walewska: Polacy w Paryżu i we Francji. W: Polacy w Paryżu, Florencji i Dreźnie. Sylwetki i wspomnienia. W-wa 1930. — F. German: W kręgu poetów. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — N. Gruss: Szkoła polska w Paryżu. W-wa 1962.

WORCELL STANISŁAW GABRIEL (1799–1857)

Pseud.: Gryzomir Tukan (w Towarzystwie Szubrawców).

Publicysta.

Ur. 26 marca 1799 w Stepaniu na Polesiu wołyńskim; syn Stanisława i Anny z Tepperów. Pochodził z rodziny magnackiej. W 1814-1819 kształcił się w Liceum w Krzemieńcu. W 1820 został prezesem krzemienieckiej sekcji wileńskiego Towarzystwa Szubrawców. W 1821 został członkiem i sekretarzem prowincjonalnej loży masońskiej Doskonała Tajemnica oraz członkiem i mówcą loży Cnota Uwieńczona. Po zlikwidowaniu w 1822 wolnomularstwa należał do jednej z komórek tajnego Towarzystwa Patriotycznego z centralą w Warszawie. W 1823 ożenił się z Salomeą Kaszewską. W czasie powstania listopadowego był posłem z okręgu równieńskiego na sejm warszawski. Należał do liberalnej opozycji, przeciwstawiającej się ugodowej polityce rządu. W sierpniu 1831 brał udział w dochodzeniu przyczyn bezczynności Jana Skrzyneckiego jako naczelnego wodza. Pod koniec powstania wyruszył do obozu korpusu generała Hieronima Ramorino, aby skłonić go do powrotu do stolicy. Na wiadomość o kapitulacji razem z wojskiem przeszedł granicę pruską pod Brodnicą i następnie przez Śląsk udał się do Lwowa. W połowie 1832 wyruszył w towarzystwie Józefa Bohdana Zaleskiego do Francji. W Paryżu został przyjęty do Towarzystwa Litewskiego i Ziem Ruskich, był członkiem tzw. Komitetu Emigracji Polskiej Józefa Dwernickiego i brał udział w pracach nad zwołaniem sejmu powstańczego na emigracji. Z Joachimem Lelewelem i Józefem Zaliwskim pracował nad organizacją wyprawy partyzanckiej. W grudniu 1832 wszedł do tajnego Komitetu Wykonawczego Zemsta Ludu. Należał do francuskiego Towarzystwa Praw Człowieka i Obywatela oraz do międzynarodowej loży lewicy masońskiej Trinité Indivisible, której mistrzem był reorganizator międzynarodowego węglarstwa Filip Michał Buonarroti. W lipcu 1833 aresztowany i wysiedlony z Francji, wyjechał do Brukseli i tam zarabiał na życie jako zecer i korektor. W listopadzie 1833 został redaktorem pisma *La Voix du Peuple*. W kwietniu 1834 wydalony z Belgii, wyjechał do Londynu i tam przystąpił do organizowania z Tadeuszem Krępowieckim obozu demokratycznego. Przy jego współpracy powstały Gromady Ludu Polskiego Humań i Grudziąż. W okresie tym zaprzyjaźnił się z Józefem Mazzinim. W lipcu 1839 przystąpił do Zjednoczenia Emigracji Polskiej. Od kwietnia 1840 współpracował z Lelewelem. W czerwcu 1845, wybrany do Komitetu Naczelnego Zjednoczenia, przeniósł się do Brukseli i został prezesem Komitetu. Po wybuchu powstania krakowskiego w 1846 zlikwidował Zjednoczenie na rzecz Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Po powrocie do Londynu wstąpił do utworzonego przez Mazziniego Międzynarodowego Związku Ludów. W maju 1847 został wybrany do Centralizacji TDP, a na jesieni tegoż roku powrócił do Paryża. Po wybuchu rewolucji 1848 był jednym z najgorliwszych

propagatorów walki z kontrrewolucją. Nawiązał wówczas współpracę z przywódcą francuskiej partii tzw. socjaldemokratów Aleksandrem Ledru-Rollinem. W lipcu 1849 był zmuszony ponownie opuścić Francję. Wyjechał do Londynu, gdzie razem z Janem Kantym Podoleckim i Wiktorem Heltmanem utworzył tzw. Centralizację Londyńską. Od 1851 był redaktorem *Demokraty Polskiego*. Należał do Komitetu Centralnej Demokracji Europejskiej. Na tym gruncie współpracował m. in. z Aleksandrem Hercenem i Ludwikiem Kossuthem. Pod koniec życia utrzymywał się z lekcji prywatnych. Żył w wielkiej biedzie. Zmarł w Londynie 3 lutego 1857.

TWÓRCZOŚĆ

1. O własności. Powst. w połowie 1836. Wyd. Z. Świętosławski: Lud Polski w emigracji 1835-1846. Jersey 1854. Przedr. B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. (1910); toż wyd. 2 W-wa 1948; przedr. H. Pomorska. *W stulecie Wiosny Ludów*. T. 5. W-wa 1953; przedr. H. Temkinowa: Lud Polski. Wybór dokumentów. W-wa 1957.

2. Mowa na obchodzie w Paryżu osiemnastej rocznicy rewolucji 29 listopada, zarządzonej przez Centralizację TDP. *Demokrata Pol.* 1848, 1 grudnia. Przedr. H. Pomorska, jw. poz. 1.

3. Polska i Węgry. *Demokrata Pol.* 1849, lipiec.

4. Tendence sociale de l'idée démocratique polonaise. *Le Proscrit* 1849 t. 1. (Współautorzy: W. Darasz i J. K. Podolecki).

5. (Artykuł anonimowy, bez tytułu, odnoszący się do idei rewolucyjnych w Rosji). *La Nation Belge* 1853 nr 319-320.
Przekł. pol. pt. Rewolucyjne idee w Rosji. *Myśl Filoz.* 1954 z. 2.

6. O związkach przyrodzonych i społeczeńskich, stąd o rodach i narodach, o ojczyźnie i ludzkości, o kosmopolityzmie, solidarności i federacji ludów. Z rkpsu ogł. Z. Miłkowski. *Ognisko* (Bruksela) 1866 z. 2. Przedr. B. Limanowski, jw. poz. 1.

Artykuły ogł. w następujących czasopismach: *Demokrata Pol.* (Londyn; tu m. in.: Wolna Rosyjska Drukarnia. 1852 s. 49-51), *Dzien. Warsz.* (tu wiersz: Do ... 1826 nr 18), *La Nation Belge* (1853), *Orzeł Biały* (Bruksela 1842-1844), *Le Proscrit* (Londyn 1849), *La Voix du Peuple* (1833-1834), *Wiad. Brukowe* (tu Korespondencje z Krzemieńca, m. in.: Manifest pokoju, z Ryspy nadesłany. 1820 nr 185; Catalani w Ryspie. 1820 nr 178).

Listy

1. Do Joberta z 1834. Fragm. ogł. B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. (1910), rozdz. 10.

2. Do J. B. Zaleskiego z 1836. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9215. III t. 21.

3. Do A. Mickiewicza z 1838. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja A. Mickiewicza. T. 2. Paryż 1872 i wyd. nast.

4. Do A. Hłuszniewicza 12 listów z 1839-1858. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Batignolskie sygn. 2445; zniszcz. 1944.

5. Do J. Klaczki z 1850. Ogł. B. Erzepki w: Pisma J. Klaczki z 1849-1851. T. 2. Poz. 1919.

6. Materiały do biografii i działalności Worcella w Towarzystwie Litewskim i Ziem Ruskich i w Komitecie „Zemsta Ludu" oraz listy do wybitnych osób, jak: F. Delhasse, J. Lelewel, A. Chodźko, W. Pietkiewicz, L. Zienkowicz i in., znajdowały się w Zbiorach Raperswilskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

7. Materiały do działalności Worcella w Komitecie Narodowym Polskim, Zjednoczeniu Emigracji Polskiej i Towarzystwie Demokratycznym Polskim znajdowały się w Zbiorach Batignolskich Bibl. Nar.; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

J. LELEWEL: Listy z 1832-1861, m. in. 6 listów do S. Worcella z 1845-1848. Wyd. H. Więckowska pt. Listy emigracyjne. T. 1-4. Kr. 1948-1954; t. 5. Wr. 1956. — A. HERCEN: List do S. Worcella z 1854. Ogł. w art.: S. Worcell o Hercenie. *Myśl Filoz.* 1854 z. 2. — Śmierć i pogrzeb S. Worcella. *Demokrata Pol.* 1857, 10 marca; przedr. B. Baczko: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Dokumenty i pisma. W-wa 1954. — I-r (A. HERCEN): Smiert' S. Worcella. *Polarnaja zwiezda* (Londyn) 1857 t. 3; przekł. franc. pt. L'Étoile Polaire sur la mort de Stanislas Worcell. Londyn 1857;

przekł. pol. pt. Śmierć S. Worcella. *Nowiny Lit.* 1947 nr 7. — A. HERCEN: Byłoje i dumy. T. 4. Londyn 1862, rozdz. 46; przekł. pol. fragm. B. Limanowski: Stanisław Worcell. Kr. (1910); całość J. Wyszomirski pt. Rzeczy minione i rozmyślania 1852-1864. T. 4. W-wa 1953, rozdz. 46. — W. HELTMAN: Emigracja polska od 1831 do 1863. Lipsk 1865; wyd. nast. Lipsk 1877. — J. FALKOWSKI: Wspomnienia z roku 1848 i 1849. Poz. 1879. — J. N. JANOWSKI: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950.

L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — Z. MIŁKOWSKI: Centralizacja Towarzystwa Demokratycznego Polskiego w r. 1850-1851. W: Sylwety emigracyjne. Lw. 1904. — Ze wspomnień Hercena o Polakach. *Prawda* 1907 nr 41-46. — S. SZPOTAŃSKI: Początki polskiego socjalizmu. W-wa 1907. — S. SZPOTAŃSKI: Lud polski. Z dziejów polskiej myśli socjalistycznej. Lw. 1907. — T. T. JEŻ (Z. MIŁKOWSKI): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. T. 1. Kr. 1936. — Z. MIŁKOWSKI: Stanisław Worcell. *Bibl. Warsz.* 1910 t. 4. — B. LIMANOWSKI: Stanisław Worcell. Kr. (1910); wyd. 2 W-wa 1948. [Rec.: Z. GROTOWSKI: O Worcellu. *Przegl. Nar.* 1911 nr 5-6; Z. GROTOWSKI: Zapatrywania społeczne S. Worcella. *Przegl. Nar.* 1911 nr 7; *Przegl. Powsz.* 1912 t. 113]. —

A. LEWAK: Od związków węglarskich do Młodej Polski. W-wa (1919). — M. STECKA: Pisma polityczne wielkiej emigracji. W-wa (1922). — G. KORBUT: Bohdan Zaleski i Stanisław Worcell w Ulmie w roku 1832. W: Dzieje literatury polskiej w w. XIX. W-wa 1929 i nadb. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — I. W. KOSMOWSKA: Idee i ludzie doby listopadowej. *Wiedza i Życie* 1930 nr 12. — H. WIĘCKOWSKA: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Biblioteki Batignolskiej. W-wa 1933. — A. LEWAK: Ideologia polskiego romantyzmu politycznego a Mazzini. W-wa 1934. — H. ŁUCZAKÓWNA: Wiktor Heltman. Poz. 1935. — (J. HOFFMAN): Wołyń w XIX wieku. *Życie Krzemienieckie* 1936 nr 3. — M. JANIK: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936. — M. B.: Stanisław Worcell. *Młodzi idą.* 1937 nr 4. — A. BROSSOWA: Przywódcy emigracji polskiej i włoskiej w Anglii po roku 1831. *Filomata* 1938 nr 108. —

R. WERFEL: Szela i Dembowski. *Twórczość* 1946 z. 2. — K. A. JAWORSKI: Aleksander Herzen. *W stulecie Wiosny Ludów literaci lubelscy.* Lubl. 1948. — (B. LIMANOWSKI: Stanisław Worcell. Wyd. 2. W-wa 1948. Rec.): A. GALOS. *Zeszyty Wr.* 1949 nr 1-2; G. M. *Wiad. Hist.* 1950 z. 3. — H. MOGILSKA: Wspólna własność ziemi w polskiej publicystyce lat 1835-1860. W-wa 1949. — S. BERNSTEIN: Buonarroti. W-wa 1950. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 3. W-wa 1950. — W. ŁUKASZEWICZ: S. G. Worcell na tle epoki. *Wieś* 1950 nr 11. — W. ŁUKASZEWICZ: Wpływ masonerii, karbonaryzmu i Józefa Mazziniego na polską myśl rewolucyjną w latach poprzedzających Wiosnę Ludów. *W stulecie Wiosny Ludów.* T. 3. W-wa 1951 i odb. — W. ŁUKASZEWICZ: Stanisław Gabriel Worcell. W-wa 1951. — W. ŁUKASZEWICZ: Wielka Emigracja (1831-1862). Obozy ideologiczne, polityka, publicystyka. *Prace Polon.* S. IX (1951) i nadb. — G. MISSALOWA: Francuski socjalizm utopijny i jego wpływ na polską myśl rewolucyjną w latach 1830-1848. *W stulecie Wiosny Ludów.* T. 3. W-wa 1951. — H. POMORSKA: Stanisław Worcell. *W stulecie Wiosny Ludów.* T. 4. W-wa 1951. — L. BAUMGARTEN: Dekabryści a Polska. W-wa 1952. — Historia polskiej postępowej myśli społecznej i filozoficznej XIX w. (do r. 1864). *Myśl Filoz.* 1952 nr 1. — H. POMORSKA: Stanisław Worcell. Nota informacyjna. *W stulecie Wiosny Ludów.* T. 5. W-wa 1953. — C. BOBIŃSKA: Marks i Engels a sprawy polskie do osiemdziesiątych lat XIX wieku. W-wa 1954. — W. ŁUKASZEWICZ: Tadeusz Krępowiecki. Żołnierz rewolucjonista. W-wa 1954. — H. TEMKINOWA: Wstęp. W książce: Lud Polski. Wybór dokumentów. W-wa 1957. — P. BROCK: Z dziejów wielkiej emigracji w Anglii. Przeł. z ang. A. Ślósarczyk. W-wa 1958. —

P. BROCK: Na marginesie historii Gromady Grudziąż. (Cz. 1). *Przegl. Hist.* 1961 z. 1. — W. ŁUKASZEWICZ: Wstęp do książki: W. Łukaszewicz i W. Lewandowski: Postępowa publicystyka emigracyjna 1831-1846. Wybór źródeł. Wr. 1961. — S. STRUMPH WOJTKIEWICZ: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętnika, pism i listów wybrał i oprac. ... W-wa 1961. — S. MIKOS: Gromady Ludu Polskiego w Anglii 1835-1846. Gdańsk 1962 *Wyższa Szkoła Pedag. w Gdańsku. Zeszyty Nauk. Wydz. Hum.* III. — B. CYGLER: Zjednoczenie Emigracji Polskiej 1837-1846. *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum.*

WSP w Gdańsku z. 4. Gdańsk 1963. — S. Kalembka: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863. *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — M. Żychowski: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

Zob. również: Towarzystwo Demokratyczne Polskie.

WORONICZ JANUSZ (1805–1874)

Publicysta.

Ur. 27 czerwca 1805 we wsi Prawutynie, pow. zwiahelski na Wołyniu; syn Wojciecha i Franciszki z Kraszewskich; synowiec prymasa Jana Pawła Woronicza. Kształcił się u jezuitów w Romanowie i u pijarów w Międzyrzeczu. Od 1822 studiował na uniwersytecie w Krakowie. W 1830 pracował w Warszawie jako dyrektor kancelarii sejmowej. W noc 29 listopada wdarł się pierwszy do arsenału i więzienia w klasztorze karmelitów, gdzie został raniony. W późniejszych walkach uzyskał srebrny krzyż wojskowy. Po upadku powstania przebywał we Francji w zakładzie w Awinionie, potem w Auxerre. Należał do stronnictwa Adama Czartoryskiego. Był jednym z założycieli Towarzystwa 3 Maja. Będąc sekretarzem politycznej kancelarii Czartoryskiego, jeździł często w misjach dyplomatycznych do Bukaresztu, Turcji, Serbii i na Węgry. W 1835-1843 współredagował z Karolem Boromeuszem Hoffmanem pismo *Kraj i Emigracja*, w 1841-1848 był redaktorem tygodnika *Trzeci Maj*. W okresie wojny krymskiej był agentem Czartoryskiego w Turcji. Zaciągnął się do 1 pułku kozaków sułtańskich w randze majora. Po zakończeniu działań wojennych pozostał na Wschodzie i wstąpił do francuskiej służby dyplomatycznej jako tłumacz konsulatu. W 1856-1874 pełnił obowiązki konsula francuskiego w Tulczy. Klimat tamtejszy zniszczył mu zdrowie. Ciężko chory, wrócił do Francji. Zmarł 4 lipca 1874 w Paryżu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rzecz o monarchii i dynastii w Polsce. *Kraj i Emigracja* 1839 z. 9 s. 1-62; wyd. osob. Paryż 1839.

2. Les Juifs de la Russie et de la Pologne. *Archives Israélites de France* 1844; wyd. osob. Paryż 1844.

3. Moje wspomnienia (1815-1844). Rkps Bibl. Pol. w Paryżu.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Archives Israélites de France* (1844), *Kraj i Emigracja* (współred. 1835-1843), *Młoda Polska* (tu list do redaktora kroniki. 1839 nr 29 dod.), *Trzeci Maj* (red. 1841-1848).

Listy

1. Do A. Czartoryskiego i W. Zamoyskiego. Fragm. listów z 1839 ogł. w książce: Jenerał Zamoyski 1803-1868. T. 4. Poz. 1918.

2. Do L. Niedźwieckiego 6 listów z 1840--1842. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2410.

3. Rkpsy przemówień, notatki, bruliony prac, korespondencja, listy od różnych osób znajdują się w Bibl. Czart. Arch. Dom. Ew. XVII, 1246, 1306, 1331, 1341.

4. Listy do różnych osób i instytucji oraz dokumenty dotyczące działalności. Rkpsy znajdowały się w Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

I. Omieciński: Kilka słów o rozprawie: Rzecz o monarchii i dynastii w Polsce. Paryż 1839. — M. Budzyński: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1860. Wyd. t. 1. Poz. 1880. — L. Bystrzonowski: Zmarli na wychodztwie. Woronicz Janusz. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 2. Poz. 1879. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1903. — J. Starża: Stosunki towarzyskie w Polsce przed stu laty. *Lechita* 1907 nr 5-7. — E. Woroniecki: Słowianofilstwo książąt Czartoryskich. *Świat Słowian* 1911 t. 1 nr 78. — Jenerał Zamoyski. 1803-1868. T. 4. Poz. 1918. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej.

T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1928. — M. PAWLICOWA: O formacjach kozackich w czasie wojny krymskiej. *Kwart. Hist.* 1936 z. 4. — M. HANDELSMAN: Adam Czartoryski. T. 1-3. W-wa 1948-1950.

WOYKOWSKA JULIA (1816–1851)

Krypt.: JULIA W.; XXX.

Literatka, publicystka.

Ur. 12 marca 1816 w Bninie koło Śremu w Poznańskiem; córka Wiktora Molińskiego, byłego celnika, a następnie wyższego urzędnika skarbowego, i Anieli z Czekajskich. Zaczęła uczyć się prawdopodobnie w Lesznie, dalej kształciła się jakoby we Wrocławiu i Paryżu, może i w Berlinie. Miała patent guwernantki; przez pewien czas pracowała jako nauczycielka domowa w dworach ziemiańskich. W 1839 osiadła w Poznaniu z zamiarem prowadzenia pensji dla dziewcząt. Uzyskała koncesję na wiosnę 1840 i prowadziła zakład do października tegoż roku. Na cofnięcie pozwolenia wpłynęły zbyt nowatorskie metody wychowawcze i gorszące ówczesną opinię życie osobiste. Od 1839 nawiązała ona bliższy stosunek z Antonim Woykowskim, kompozytorem i publicystą, którego następnie poślubiła prawdopodobnie w 1841 roku. Jesienią 1840 zadebiutowała w *Tygodniku Literackim* i rozpoczęła działalność literacką. W 1840-1844 prowadzili Woykowscy dom otwarty, gromadząc ludzi sztuki i postępu. Razem redagowali *Tygodnik Literacki*, *Pismo dla Nauczycieli Ludu* i *Pismo dla Ludu Polskiego* oraz *Gazetę Wielkopolską Niedzielną*. W czerwcu 1843, wobec ciągłych zatargów z cenzurą i wierzycielami, usiłowali przenieść redakcję *Tygodnika* do Wrocławia. Po wydaniu tam pięciu numerów pisma wrócili w październiku tegoż roku do Poznania. W 1848 przebywała jakiś czas w Berlinie, starając się przy pomocy swych znajomości literackich o amnestię dla więźniów politycznych. W 1849 stała się wraz z mężem właścicielką księgarni, drukarni i zakładu litograficznego w Poznaniu. W 1850-1851 straciła męża i rodziców. Nieszczęścia te stały się jej katastrofą życiową. Popadła w mistycyzm. W styczniu 1851 opuściła Poznań. Po krótkim pobycie u brata w Trzemesznie udała się do Wrocławia. Tu, obłąkana, w skrajnej nędzy, zakończyła życie 9 sierpnia 1851.

TWÓRCZOŚĆ

1. Piosnki dla ludu wiejskiego z muzyką do jednej pieśni A. Woykowskiego. Zeszyt 1. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1841 nr 44, 46; 1842 nr 10, 18, 23, 25, 26, 28, 35, 39, 43; całość wyd. Poz. 1843 (antydat. 1844).

2. Dzieje polskie od Lecha aż do śmierci królowej Jadwigi, opisane podług opowiadania Bartłomieja. Fragm. ogł. pt.: Dzieje polskie opowiadane przez Bartłomieja. *Tyg. Lit.* 1844 nr 23, 24, 27; O królowej Jadwidze. Wyjątek z Dziejów polskich, opowiadanych przez Bartłomieja. *Pismo dla Ludu Pol.* 1845 nr 2; wyjątek z Dziejów polskich ... o księżniczce Wandzie, o Popielu, co go myszy zjadły, i o Piaście Kołodzieju. *Pismo dla Ludu Pol.* 1845 nr 3; całość wyd. Leszno-Gniezno 1845.

Dedykacja: Szanownym Księżom Leszczyńskiemu w Czerminie, Dyniewiczowi w Lubaszu w dowód cenienia Ich zasług około polepszenia losu włościan i wyswobodzenia ich tę książkę poświęca Autorka.

3. Kilka wspomnień i kilka obrazów. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1844 nr 12-14. Rkps całości zaginął.

Całość miała zawierać m.in.: Lud Wielkopolski; Lud nasz w Śląsku; Wspomnienia z podróży po Górnym Śląsku; Wrocław; Artyści i artystki; Pogląd na W. Księstwo Poznańskie.

4. Mały Tadzio. Elementarzyk dla grzecznych chłopczyków. Wr. 1844. Korekta błędów pt. Sprostowanie. *Tyg. Lit.* 1844 nr 1.

5. Mała Marynia. Elementarz dla dziewcząt polskich. Leszno-Gniezno 1844.

6. Dwie książki, które stary Wojciech kupił na jarmarku w miasteczku do czytania w niedzielne popołudnia. Fragm. ogł. *Pismo dla Ludu Pol.* 1845; całość t. 1-2. Poz. 1846. Wyd. 2 t. 1. Poz. 1873.

7. O poczciwym Janku i dobrej Marysi. Książka, którą Kuba kupił Jankowi i Marysi. Wszystko razem spisane dla dzieci ku nauce i zabawie. Poz. 1846. Wyd. nast.: wyd. 2 Poz. 1868; Poz. 1883.

8. Marynia, czyli rozmowy o pierwszych zasadach świętej religii. Ułożone dla pożytku polskich dzieci. Poz. 1846. (Wyd. bezimiennie).

9. Nauki religijno-moralne na zasadach Ewangelii oparte, dla szkółek elementarnych zastosowane. Poz. 1847. Wyd. 2 Poz. 1862.

10. Dzieje naszej świętej Ojczyzny, Polski ukochanej. Fragm. ogł. *Gaz. Wielkopol. Niedzielna* 1849 nr 2; 1850 nr 4; całość wyd. Gniezno 1850.

11. Z Kudowy. Powieść. Fragm. ogł. pt. Kilka wspomnień. *Gaz. Pol.* 1849 nr 213-216, 252-255; całość wyd. pt. Z Kudowy. Z. 1. Poz. 1850.

Dedykacja: Mycielskiemu z Dębna słowem wdzięczności przypisuje Autorka.

Planowany przez aktorkę ciąg dalszy nie ukazał się.

12. O potrzebach naszego czasu. Uwagi dla kobiet. Lipsk 1868.

13. Żona księżycowa. Rozważania. *Warta* 1877 nr 157, 159, 161, 162; wyd. osob. Poz. 1877.

14. Pamiętniki nieznajomej. Rkps zaginął.

Drobne utwory poetyckie, artykuły i rozprawy ogł. w czasopismach: *Dzien. Pol.* (1849-1850), *Gaz. Pol.* (1849), *Gaz. Wielkopol. Niedzielna* (współred. 1849-1850; tu m. in.: Kilka słów do dziejów czasu ostatniego. 1849 nr 1-4; 1850 nr 1; Opowiadanie kosyniera. 1849 nr 1; 1850 nr 3-5), *Kosynier* (współwyd. 1848; po skonfiskowaniu nru 1 pismo zawieszono), *Pismo dla Ludu Pol.* (współred. 1845; tu m. in.: O ućciwym a mądrym kmieciu Grzeli Stępczaku i o wnuku jego Janku. 1845, styczeń), *Pismo dla Nauczycieli Ludu* (współred. 1845), *Stadło* (Budziszyn; tu: Słów kilka o gazecie „Der Osten". 1849 nr 9), *Tyg. Lit.* (współred. 1840-1845; tu m. in.: Dumanie wieśniaka. 1840 nr 45; Dumka. 1842 nr 2; Noworocznik Demokratyczny. Rok pierwszy 1842. (Rec.). 1842 nr 47-48; Pisma periodyczne wychodzące w W. Polsce. 1842 nr 50 - 1843 nr 28 (z przerwami). (Odcinek w 1843 nr 24 jest skierowany przeciwko artykułowi S. Goszczyńskiego pt. O stanowisku poety w społeczności); Dom obłąkanych w Owińskach. 1843 nr 19-21; O stosunku kobiety do mężczyzny i w ogóle do społeczeństwa. 1843 nr 46, 48, 50-52; Krytyka. 1844 nr 3-4, 6-8; Parę scen z życia chłopa polskiego. 1844 nr 9-12; O projekcie wydawania i upowszechniania pism dla ludu przez L. drukowanym w Dzienniku Domowym nr 17. 1844 nr 21-24).

Listy

1. Do S. Goszczyńskiego z grudnia 1842 i 2 października 1850. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2959 (dawnych Zbiorów Rapperswilskich).

2. Do J. Purkyniego z 14 listopada 1843. Fragm. ogł. T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82.

3. Do J. Purkyniego listy z 1843. Rkps Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72.

4. Do N. Kamieńskiego z 28 września 1846. Zbiory Ksawerego Przyjemskiego, Poz.

5. Do „Szanownego ziomka" (E. Estkowskiego) z 26 stycznia 1846. Ogł. *Lech* 1879 nr 36.

6. Do Przepałkowskich w Poznaniu 8 listów z 1848. Ogł. R. Erzepki: Z tek wielkopolskich prof. dr Bolesława Erzepkiego. Julia Woykowska. Listy z r. 1848. *Kronika M. Poz.* 1934 nr 1.

7. Do B. von Arnim 6 listów z 1848-1850. Fragm. ogł. H. Wyss: Bettina von Arnim Stellung zwischen der Romantik und dem Jungen Deutschland. Berno-Lipsk 1935.

8. Do A. Cieszkowskiego 2 listy z 1849 i do W. Lipskiego 5 listów z 1849-1850. Ogł. W. Jakóbczyk: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do A. Cieszkowskiego i W. Lipskiego z 1849-1850. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 4.

9. Do S. Goszczyńskiego z 21 października 1850 i do nieznanej osoby z 16 stycznia 1851. Rkps w zbiorach Róży Erzepki, Poz. Fragm. ogł. M. Frelkiewicz: Julia Molińska-Woykowska. Próba monografii. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 9.

Bibliograficzne zestawienie podaje T. Gospodarek, zob. Zarysy monograficzne.

OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne: M. Frelkiewicz: Julia Molińska-Woykowska. Próba monografii. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 9. — T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82. [Rec.: Z.

Kozarynowa: Emancypantka warszawska. *Wiadomości* (Londyn) 1962 nr 49].

P. Dahlmann: (Mały Tadzio. Rec.). *Tyg. Lit.* 1843 nr 39. — S. Goszczyński: Listy do J. Woykowskiej z 7 stycznia 1843 i z grudnia 1851. Wyd. S. Pigoń w: Listy Seweryna Goszczyńskiego. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. — P. Dahlmann: (Mała Marynia. Rec.). *Tyg. Lit.* 1844 nr 22. — E. Dembowski: Sprawozdanie z piśmienności polskiej w ciągu 1843 roku. *Rok* 1844 t. 1; przedr. w: Piśmiennictwo polskie w zarysie. Poz. 1845 s. 392, i wyd. nast. — (Dzieje Polski. Rec.). *Jahrbücher für Slavische Literatur, Kunst und Wissenschaft* (Lipsk) 1845 s. 306. — Nekrologi: Emilian (E. Pol). *Goniec Poz.* 1851 nr 249; *Bibl. Warsz.* 1851 t. 4; *Dzien. Warsz.* 1851 nr 234; *Przegl. Poz.* 1851 t. 13 s. 209; *Wieści Poz.* 1851 nr 40. — N. Żmichowska: O Pawle Edmundzie Strzeleckim. *Ateneum* 1876 t. 1. — J. N. Gniewosz z Oleksowa: Ze wspomnień niedawnej przeszłości. Julia i Antoni Woykowscy. *Strażnica Pol.* (Lw.) 1879 nr 15-19, 21, 26; 1880 nr 1; fragm. przedr. S. Wasylewski. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — S. Przerowa (K. Jarochowski): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 2-4; wyd. osob. (bezimiennie) Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — P. Chmielowski: Julia z Molińskich Woykowska. *Świt* 1884 nr 14-16; przedr. w: Autorki polskie wieku XIX. W-wa 1885. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. Cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957.— T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — S. Wasylewski: Antoni i Julia Woykowscy. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — R. Erzepki: Z tek wielkopolskich prof. dr Bolesława Erzepkiego. Julia Woykowska. Listy z r. 1848. *Kronika M. Poz.* 1934 nr 1. — A. Szyperski: Geografia talentów wielkopolskich. Poz. 1934. — A. Rogalski: Wielkopolanka pierwszą emancypantką. *Wici Wielkopol.* 1935 nr 3. — S. Wasylewski: O szalonej poznaniance. *Gaz. Pol.* 1935 nr 113-114. — Jane: Literackie małżeństwo. Autorki polskie XIX w. *Praktyczna Pani, Dobra Obywatelka* 1936 nr 30. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Lw. 1936. — S. Wasylewski: Zapomniana cyganeria. *Dzien. Kujawski* (*Piast*) 1936 nr 8. — M. Frelkiewicz: Nieszczęsna pani Julianna Angiela. *Kur. Poz.* 1937 nr 488. — A. Nowaczyński: Giuletta i Romeo. *Kur. Poz.* 1937 nr 464. — A. Skałkowski: Kasztelanic-komunista i jego żona. *Kur. Lit.-Nauk.* Wr. 1960. — T. Gospodarek: Piosnki 1937 nr 38. — H. Bartoszek-Zastawniakowa: Pióro i cygaro. Kartki z życia pierwszych postępowych kobiet. *As* 1938 nr 35. — W. Jakóbczyk: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do A. Cieszkowskiego i W. Lipskiego z 1849-1850. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 4. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* nr 8. — A. Wojtkowski: Woykowska Julia z Molińskich. W: Bibliografia historii Wielkopolski. T. 1. Poz. 1938. — E. Klich: Dialektyczne zabarwienie języka pisma J. Woykowskiej. *Polono-Slavica* 1939 i nadb. —

T. Mikulski: O szalonej poznaniance we Wrocławiu. *Odra* 1946 nr 19; przedr. w wersji poszerzonej pt. Szalona. (Julia Molińska-Woykowska). W: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; toż wyd. 2 Kr. 1954. — H. Syska: Od „Kmiotka" do „Zarania". Z historii prasy ludowej. W-wa 1949 s. 48-55. — K. Topińska: Poznańska George Sand — Julia Woykowska. *Świat* (dod. do *Głosu Wielkopol.*) 1949 nr 36. — E. Durczyńska: Julia z Molińskich Woykowska. Poznański fragment historii polskiej literatury dziecięcej. *Życie i Myśl* 1951 nr 1-2. — B. Zakrzewski: Z dziejów walki o ideologię demokratyczną w Poznaniu w latach 1830-1850. *Przegl. Zach.* 1953 nr 7-8 (=*Studia poz.* Cz. 1. Poz. 1953). — S. Truchim: „Pismo dla Nauczycieli Ludu" — pierwsze czasopismo pedagogiczne w Polsce. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 4 (1954). — J. Kwiatek: Szkolnictwo elementarne w Wielkim Księstwie Poznańskim w okresie Wiosny Ludów. *Studia i materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza.* T. 1. Poz. 1955. — J. Reiss: Bettina von Arnim w walce o polskość. *Wiedza i Życie* 1955 z. 12. — Z. Grot, F. Paprocki: Szkice poznańskie 1794-1864. W-wa 1957 s. 122 i n. — B. Zakrzewski: Z problematyki „Tygodnika Literackiego". *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 3/4. — M. Żmigrodzka: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — M. Grabowska: Julia Woykowska. W zbiorze: Polska krytyka literacka 1800-1918. Materiały. T. 2. W-wa 1959. — J. Jakóbczyk: Jan Karol Marcinkowski; Wielkopolska w XIX w. Okres pierwszy 1815-1870. *Wybitni Wielkopolanie XIX wieku.* Poz. 1959. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2.

dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — M. JANION: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4. — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. [Rec.: F. FORNALCZYK: Najwybitniejszy tygodnik okresu romantyzmu. *Twórczość* 1964 nr 10].

WOYKOWSKI FELICJAN ANTONI (1815–1850)

Krypt.: F. A. W.; F. A. W.Y...; F. A. W.Y......

Publicysta, wydawca.

Ur. 3 czerwca 1815 w Poznaniu; syn Ignacego i Eleonory z Rutterów, bardzo zamożnych mieszczan, o wysokiej kulturze artystycznej. Od urodzenia był ułomny; miał garb i był niskiego wzrostu. Uczył się w Gimnazjum Św. Marii Magdaleny w Poznaniu i studiował muzykę. Matkę stracił w 1828, ojca w 1836. Gimnazjum nie skończył, poprzestając na 7 klasach, studiów muzycznych zaniechał. Po śmierci ojca został spadkobiercą dużego majątku i cennej biblioteki. Był dobrym pianistą i kompozytorem. Już w 1836 debiutował jako publicysta. W 1838 razem z Józefem Łukaszewiczem i Antonim Poplińskim przystąpił do wydawania *Tygodnika Literackiego*, a po rozłamie w redakcji od 1840 prowadził czasopismo samodzielnie. Mimo braku wykształcenia odznaczał się wyjątkową inteligencją i wrażliwością. Należał do tych nielicznych krytyków, którzy współcześnie ocenili wielkość Fryderyka Chopina i Stanisława Moniuszki. Do współpracy z *Tygodnikiem Literackim* potrafił zjednać szereg znakomitych pisarzy z kraju i emigracji. W 1839 zbliżył się z Julią Molińską, którą prawdopodobnie poślubił w 1841 we Wrocławiu. Dom ich stał się przystanią dla artystycznej cyganerii Poznania, punktem zbornym młodzieży radykalnej i emisariuszy emigracyjnych, m. in. bywali tam: Roman Zmorski, Franciszek Żygliński, Piotr Dahlman, Ryszard Berwiński, Edward Dembowski. W 1845-1850 podejmował próby wydawania coraz to nowych czasopism o tendencji postępowej. W 1848 wyjeżdżał do Berlina, aby pomagać żonie w staraniach o uzyskanie amnestii dla więźniów politycznych w Poznańskiem. W 1849 nabył księgarnię i drukarnię w Poznaniu. Zmarł nagle 20 kwietnia 1850 w Poznaniu.

TWÓRCZOŚĆ

1. Chopin. *Przyj. Ludu* 1835/36 nr 28-30; przedr. w skrócie *Muz. Dom.* 1836 z. 46; Odpowiedź na Suum cuique w N. 31. *Przyj. Ludu* 1835/36 nr 35.

Suum cuique — artykuł Unruga w *Przyj. Ludu* 1835/36 nr 31.

2. Trzy śpiewy z muzyką Stanisława Moniuszki. *Tyg. Lit.* 1839 nr 48.

Entuzjastyczna recenzja zbiorku Moniuszki.

3. Piosnki polskie z towarzyszeniem fortepianu, ułożone i ofiarowane pannie Julii Molińskiej. Poz. 1839.

4. Piosnki polskie. Z. 2. Poz. 1842.

Ponadto szereg drobnych artykułów, recenzji, doniesień, korespondencji ogł. jako redaktor lub współpracownik następujących czasopism: *Dzien. Handlowy dla M. Poznania i Prowincji* (założyciel i red. 1850), *Gaz. Wielkopol. Niedzielna* (założyciel i red. 1849-1850), *Kosynier* (założyciel i red. 1848), *Pismo dla Nauczycieli Ludu* (założyciel i wyd. 1845), *Pismo dla Ludu Polskiego* (założyciel i wyd. 1845), *Przyj. Ludu* (1836), *Stadło* (współpraca w 1849), *Tyg. Lit.* (współzałożyciel i współred. 1838-1840, samodzielny wyd. i red. 1840-1845).

Prace edytorskie

1. Opis krótki rzezi w mieście Humaniu, od czerni ukraińskiej dnia 20 miesiąca czerwca 1768 roku zdziałanej. Z akt klasztoru humańskiego ks. ks. bazylianów wyjęta. *Tyg. Lit.* 1837 nr 37-39; wyd. osob. Poz. 1842.

2. A. Kitowicz: Pamiętniki do panowania Augusta III i Stanisława Augusta. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1838 nr 2-4; całość wyd. osob. (z. 1-4). Poz. 1839-1840.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z 1838-1839. Autografy Bibl. Jagiel. sygn. 6458.

2. Do S. Goszczyńskiego 3 listy z 1842. Autografy Bibl. Nar. sygn. 2959 (z dawnych Zbiorów Raperswilskich).

3. Do J. Purkyniego z 9 grudnia 1842. Fragm. ogł. T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82.
Rkps Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72.

4. Do Przepałkowskich w Poznaniu 2 listy z 1848. Ogł. R. Erzepki: Z tek wielkopolskich prof. dr Bolesława Erzepkiego. Julia Woykowska. Listy z r. 1848. *Kronika M. Poz.* 1934 nr 1.

5. Do W. Lipskiego z 1849. Ogł. W. Jakóbczyk: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do A. Cieszkowskiego i W. Lipskiego. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 4.

Ponadto pozostawił szereg kompozycji muzycznych, przeważnie wokalnych do słów: E. Wasilewskiego, S. Witwickiego, W. Pola, J. Woykowskiej oraz anonimowych, być może własnych.

OPRACOWANIA

..r.. (Unrug): Suum cuique. *Przyj. Ludu* 1835/36 nr 31. — (Piosnki polskie z towarzyszeniem fortepianu. Rec.). *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1839 nr 282. — J. Słowacki: List do A. Woykowskiego z 1839. Fragm. ogł. *Tyg. Lit.* 1839 nr 6 (pod tekstem „Hymnu o zachodzie słońca"). — J. Słowacki: List z 21 listopada 1839. Ogł. L. Méyet: Nieznane listy Juliusza Słowackiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1899. — W. A. Wolniewicz: Nadesłano. *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1839 nr 305. — J. Łukaszewicz, A. Popliński: Odpowiedź na wycieczkę p. W. A. Wolniewicza umieszczoną w Gazecie Poznańskiej nr 305. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 27. — N. Z.: Uwagi nad sporem pomiędzy redaktorami Tygodnika Literackiego. *Przyj. Ludu* 1839/40 nr 27. — M. H. Szulc: (Piosnki polskie. Z. 2. Rec.). *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1842, 8 lutego. — X. Fenrych: List do Redakcji. *W obronie prawdy* 1845 z. 3. — Ks. Witkowski: List do Redakcji. *Gaz. Kościelna* 1845 nr 15. (Woykowski i jego „Pismo dla Nauczycieli Ludu i Ludu Polskiego"). — Wspomnienia pośmiertne: L. Wegner. *Dzien. Pol.* 1850 nr 102; *Gaz. W. Księstwa Poz.* 1850 nr 93; *Przegl. Poz.* 1850 t. 10. — A. Sowiński: Słownik muzyków polskich. Paryż 1874 s. 411. — J. N. Gniewosz z Oleksowa: Ze wspomnień niedawnej przeszłości. Julia i Antoni Woykowscy. *Strażnica Pol.* 1879 nr 15-19, 21, 26; 1881 nr 1; fragm. przedr. S. Wasylewski. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — A. Małecki: Juliusz Słowacki. T. 2. Lw. 1881 s. 259 i n., i wyd. nast. — M. Motty: Przechadzki po mieście. *Dzien. Poz.* 1888; wyd. osob. Cz. 1. Poz. 1888; wyd. nast. oprac. Z. Grot. T. 1. W-wa 1957. — Lambda: Z pamiętnika Wielkopolanina. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 35. —
J. Słowacki w Poznaniu. *Kur. Poz.* 1927 nr 284 i odb. — S. Wasylewski: Antoni i Julia. *Kur. Poz.* 1931 nr 515. — R. Erzepki: O grób A. Woykowskiego. *Dzien. Poz.* 1932 nr 199. — S. Wasylewski: Antoni i Julia Woykowscy. *Kronika M. Poz.* 1932 nr 1-2/3 i nadb. — S. Wasylewski: St. Moniuszko i Antoni Woykowski. *Kur. Poz.* 1932 nr 251. — S. Żetowski: Pierwszy propagator kultu Szopena. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 34; przedr. *Piast* 1934 nr 34. — S. Kieniewicz: Społeczeństwo polskie w powstaniu poznańskim 1848 r. W-wa 1935; wyd. nowe W-wa 1960. — (wel): Jeszcze słówko o poznańskim „cyganie". *Kur. Poz.* 1935 nr 299. — A. Bar: Za kulisami Tygodnika Literackiego. *Kronika M. Poz.* 1938 nr 2. — A. Wojtkowski: Nowe szczegóły o „Tygodniku Literackim" i „Orędowniku Naukowym". *Kronika M. Poz.* 1938 nr 3. —
W. Jakóbczyk: Wielkopolska (1815-1850). Wr. 1952. — S. Truchim: „Pismo dla Nauczycieli Ludu" — pierwsze czasopismo pedagogiczne w Polsce. *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 4 (1954). — J. Maciejewski: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — Z. Grot, F. Paprocki: Szkice poznańskie 1794-1864. W-wa 1957. — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — T. Gospodarek: Julia Molińska-Woykowska. Wr. 1962 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 82. — B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. [Rec.: F. Fornalczyk: Najwybitniejszy tygodnik okresu romantyzmu. *Twórczość* 1964 nr 10].

Zob. również: Woykowska Julia.

WÓJCICKI KAZIMIERZ WŁADYSŁAW (1807–1879)

Pseud. i krypt.: ♂; K. W.; K. W. W.; K. WŁ. W.; K. WŁ. WÓJ.; PODWALSKI; REDAKTOR; TADEUSZ NEKANDA; W.; WŁ. W.; WŁ...; X.

Gawędziarz, historyk literatury, wydawca.

Ur. 3 marca 1807 w Warszawie; syn Jana, chirurga wojskowego, a następnie lekarza króla Stanisława Augusta, i Zofii z Zienkiewiczów. Po ukończeniu szkoły pijarskiej uczęszczał w 1826-1827 do szkoły przygotowawczej Instytutu Politechnicznego oraz na wykłady uniwersyteckie Ludwika Osińskiego i Kazimierza Brodzińskiego. W tym czasie już brał udział w życiu literackim stolicy. Przyjaźnił się z Dominikiem Magnuszewskim, debiutował w *Dzienniku Warszawskim* w 1827. Wakacje spędzał u rodziców na Podlasiu. W 1827-1830 odbył szereg podróży krajoznawczych po kraju, wyjeżdżał również na Węgry. Po upadku powstania, w którym brał udział, wyjechał do Elbląga. Stamtąd zwiedził Prusy. W 1832 osiadł u przyjaciół w Załuczu na Pokuciu. Tam ożenił się z Hanną Magnuszewską. Nawiązał bliskie stosunki z grupą młodych literatów lwowskich: Wincentym Polem, Lucjanem Siemieńskim i Augustem Bielowskim, i brał udział w przygotowaniu noworocznika *Ziewonia*. W 1834 wrócił do Królestwa i tu jako uchodźca został osadzony w więzieniu w Zamościu. W 1835 był jakiś czas w Warszawie, po czym przyjął posadę zarządcy cegielni Banku Polskiego w Jachronce k. Zegrza, a następnie przez cztery lata dzierżawił majątek Górę pod Modlinem. W 1843 osiadł na stałe w Warszawie. Najpierw był archiwistą i bibliotekarzem Senatu, następnie, aż do 1862, zarządcą drukarni Komisji Sprawiedliwości. Równocześnie zajmował się publicystyką i edytorstwem. Od 1841 był członkiem redakcji, a od 1850 naczelnym redaktorem *Biblioteki Warszawskiej*. W 1859 wszedł do naczelnej redakcji *Encyklopedii powszechnej* Orgelbranda, a w 1865 do redakcji *Kłosów*. Był również bardzo czynnym współpracownikiem *Przeglądu Naukowego*, *Bluszczu* i *Tygodnika Ilustrowanego*. Zwolnienie go z posady w 1862 wywołało wielkie poruszenie opinii publicznej; stworzono wówczas dla niego stanowisko prezesa komitetu właścicieli listów zastawnych przy Towarzystwie Kredytowym Ziemskim. W 1876 obchodzono jubileusz jego pracy literackiej. Zmarł 2 sierpnia 1879 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Opis miasta Warszawy i jej okolic. Fragm. ogł. pt.: Kościół katedralny Św. Jana. *Dzien. Warsz.* 1827 nr 26; Kościół XX. Bernardynów. Tamże nr 27; Zamek królewski w Warszawie. Tamże nr 31. Całość nie wyd.

2. Przysłowia narodowe z wyjaśnieniem źródła, początku oraz sposobu ich użycia, okazujące charakter, zwyczaje i obyczaje, przesądy starożytności i wspomnienia ojczyste. Fragm. ogł. *Dzien. Warsz.* 1827 nr 20, 22, 26, 27; całość przesłana na konkurs do Tow. Przyj. Nauk w 1828; wyd. nakładem autora. T. 1-3. W-wa 1830. Wyd. nast.: Chicago 1889.

3. Dobosz. Powieść z r. 1740. *Podarek dla Płci Pięknej* 1830 t. 4; wyd. osob. Lw. 1834. Przedr.: *Przyj. Ludu* 1838/39 nr 40-43; *Niezapominajki* 1839 s. 7-41; zob. poz. 11 t. 3.

Przekł. czeski: J. Kulina. *Vlastimir* 1840.

4. Mąż zawojowany. Komedia w 1 a. Wyst. W-wa 1832.

5. Teatr starożytny w Polsce. Fragm. pt. Postępy w badaniach starożytności polskich. *Rozmaitości* (Lw.) 1833 nr 35; Prospekt dzieła. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 2; fragm. pt. Badania starożytności sławiańskich. *Muzeum Dom.* 1835 nr 10; Kalina. *Kwart. Nauk.* 1836 t. 3; Teatr za Zygmunta III. *Tyg. Lit.* 1840 nr 11-13; Teatr starożytny Władysława IV. *Kwart. Nauk.* 1836 t. 3; toż przedr. *Przyj. Ludu* 1840/41 nr 13-15; Klecha. *Wianek* 1837 s. 88-98; Teatr starożytny w Polsce. I. Początkowe pomniki. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 17-18; całość t. 1-2. W-wa 1841.

Pierwotnie zamierzony tytuł całości dzieła: Badania starożytności polskich i ruskich.

6. Kurpie. Powieść historyczna. Lw. 1834. Wyd. nast.: Lw. 1856; Poz. 1891; W-wa

1902; oprac. J. Solecki. Kr. 1914; Łomża 1938 *Bibl. Dobrych Książek* t. 31.

Przekł. czeski: J. Kalina.?

7. Straszny dwór. Gawęda dworzan w baszcie nad broną. Lw. 1834. Przedr.: *Tyg. Lit.* 1839 t. 1; zob. poz. 11 t. 2.

Przekł. czeski: J. Kalina. *Vlastimir* 1840 t. 1-2.

8. Pani koniuszyna. Kom. w 1 a. Wyst. W-wa 1836.

9. Pieśni ludu Biało-Chrobatów, Mazurów i Rusi znad Bugu, z dołączeniem odpowiednich pieśni ruskich, serbskich, czeskich i słowiańskich. W-wa 1836.

Oprócz właściwego tekstu zawiera przedmowę do W. A. Maciejowskiego. Wiele pieśni pochodzi ze zbioru Wacława z Oleska (Zaleskiego).

10. Klechdy starożytne, podania i powieści ludu polskiego i Rusi. T. 1-2. W-wa 1837. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1851; wyd. 3 pomnożone W-wa 1876; wyd. 4 Grudziądz 1910.

Zawartość m. in. w t. 1: Oczy uroczne. (*Wianek* 1836 s. 53-64; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 9; przedr. *Zbieracz Lit. i Polit.* 1837 t. 2); Wdali Walgerz; Waligóra-Wyrwidąb; Madej i Twardowski; Boruta; w t. 2: Żaba; Koszałki-opałki; Czarownik i uczeń; Szklana góra; Dąb albo Barani Kożuszek.

Poszczególne utwory wyd.:

Boruta. Podania, przedr. zob. poz. 13 t. 1; wyd. osob. W-wa 1842; oprac. Z. Hajkowski. Łódź 1935; oprac. T. K. Kr. 1946.

Twardowski. Kr. 1846; Kr. 1879 *Baśnie i Podania Ludu Pol.*; toż wyd. nast. W-wa 1885; z rysunkami J. Kossaka. Lubl. 1889; oprac. T. K. Kr. 1946.

Madej. Oprac. T. K. Kr. 1946.

Nędza z biedą. Baśń ludowa. W-wa 1881; wyd. nast. pt. Bieda. Klechda. Oprac. Ni. W-wa 1899.

Szklana góra. Kr. (1946) *Bibl. Dziecięca* nr 11.

13 klechd przedr. S. Czernik: Klechdy ludu polskiego. W-wa 1957.

Przekł. ang.: (Podobno był).

Przekł. czeskie: J. B. Maly. Praha 1838. (Całość). — J. Liman: (Boruta). *Květy* 1842. — F. Zherský: (Boruta). Praga 1874.

Przekł. franc.: F. H. Lewestam. *Revue du Nord* 1837; wyd. osob. Genewa 1851.

Przekł. niem.: F. H. Lewestam. Berlin 1839.

Przekł. ros.: Odyńcowa. Wyd. O. A. Grimm: Polskije skazki. Petersb. 1880.

11. Stare gawędy i obrazy. T. 1-4. W-wa 1840.

Zawartość: Drobne utwory powieściowe, m. in. w t. 1: Niedźwiednik. Gawęda stara. (*Wianek* 1836 s. 289-304); Stado gołębi. Stara gawęda z r. 1760. (*Niezapominajki* 1838 s. 44-55); Bekfark. Lutnista. (*Wianek* 1836 s. 322-324; przedr. *Zbieracz Lit. i Polit.* 1836 t. 1; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 8); Konna gawęda. (*Rozrywki Umysłowe* 1841 t. 2 s. 230-243); Wolf. Obraz z 1798 r. (*Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 21; Łowcy na wilki. (*Kalendarz wolnego m. Krakowa* 1844); t. 2: Stare Miasto w Warszawie. Obraz z 1829 r. (*Magazyn Powsz.* 1837 t. 4); Huculy. (*Przyj. Ludu* 1840/41 nr 27-28, 30-31); poz. 7; Góralka. Obraz dramatyczny z XVIII w. (*Muzeum Dom.* 1835 t. 1);
t. 3: poz. 3; Zalotnik marcowy. Z rodzinnego podania. (*Muzeum Dom.* 1839 t. 2; przedr. *Tyg. Lit.* 1839 nr 18; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1839 nr 35); Morowa zaraza w Warszawie 1712 r. Obraz z podań miejscowych. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 1); Klecha. Obraz historyczny. (*Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 7, 9); Dziadek. Gawęda z rodzinnego podania. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 30-31); Dawne czasy. Gawęda z początku XVII wieku. (*Tyg. Lit.* 1839 nr 20-21); Kościół Świętego Krzyża na Łysej Górze. Dziennik podróży w r. 1826. (*Dzien. Warsz.* 1828 nr 36; przedr. *Zbieracz Umysłowych Rozrywek* 1839 s. 1-27);
t. 4: Łowiec. Gawęda z XVI wieku. (*Przyj. Ludu* 1839/40 nr 41, 43-52); Wysoki Zamek. Obraz z roku 1594. (*Wianek* 1837 s. 5-33); Policzek panieński. Zdarzenie prawdziwe z rękopismu mojej prababki. (*Muzeum Dom.* 1835 nr 8); Widzenie. Gawęda z końca XVIII w. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 1); Powietrze. Obraz z podań i pieśni ludu. (*Przyj. Ludu* 1839/40 nr 30).

Przekł. czeski: (Zalotnik marcowy). *Denice* 1840. — P. M. Weselski. (Zalotnik marcowy). *Květy* 1841; (Łowiec). *Gaz. Lit.* 1841.

12. Zarysy domowe. T. 1-4. Powst. Góra nad Narwią 1841. Wyd. W-wa 1842.

Zawartość: Drobne utwory, m. in. w t. 1: Boruta (por. poz. 10); Napad. (*Przyj. Ludu* 1840/41 nr 46-47); Didko. Z podania rodzinnego. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; przedr. *Rozmaitości* (Lw.) 1841 nr 13); Karykatury historyczne: I. Klecha; II. Albertus; III. Matyasz. (*Przyj. Ludu* 1840/41 nr 22-24); Gościnność. (*Prace Lit.* 1838 t. 1; przedr. *Muzeum Dom.* 1839 t. 2); Zoilus. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 3); Pieśni miłosne XVI i XVII wieku. (*Niezapominajki* 1841 s. 218-233); Rozbójnicy. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 1); Wróżby. (*Kalendarz Wolnego M. Krakowa* 1842); Kat. (*Przyj. Ludu* 1841/42 nr 1);
t. 2: Powieści ludu. Gorejące palce. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 4); Zwierzęta w Polsce: Niedźwiedź; Sobol; Wielbłąd. (*Przyj. Ludu* 1840/41 nr 49-50);
t. 3: Rębacz. (*Niezapominajki* 1841 s. 37-41); O Kurpiach. (*Ziemomysł* 1830 t. 3 nr 18);
t. 4: Panna starościanka. Powieść. (*Bibl. Warsz.* 1841 t. 3); Pan Jan i pan Michał. (*Niezapominajki* 1841 s. 119-134); Stary sługa. (*Przyj. Ludu* 1841/42 nr 9-10); Andrzej Trzycieski. (*Przyj. Ludu* 1841/42 nr 31-32).

Przekł. niem.: (Napad). *Provinzial-Blätter für das Grossherzogtum Posen, Lissa und Gnesnen* 1846 t. 1 s. 337-340.

13. Tatarzy. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; wyd. osob. W-wa 1842. Przedr. zob. poz. 14 t. 2.

14. Obrazy starodawne. T. 1-2. W-wa 1843.

Zawartość: Drobne utwory, m. in. w t. 1: Zmarłe przysłowia. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 4); Husarz. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 3); Żaki. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 2); t. 2: Turnieje i gonitwy. (*Przyj. Ludu* 1843/44 nr 40-41); poz. 13.

Przekł. niem.: (Zbytek). *Allgemeine Bibliographie für Deutschland* 1857 nr 10; wyd. osob. Lahr 1857.

15. Niewiasty polskie. Zarys historyczny. Fragm. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; *Ondyna Druskienickich Źródeł* 1844 z. 7; *Snopek Nadwiślański* 1844 s. 231-235; całość wyd. W-wa 1845.

Przekł. ros.: (Obszerne fragm.). *Siewiernaja pczeła* 1863.

16. Historia literatury polskiej w zarysach. T. 1-4. W-wa 1845-1846. Wyd. 2 poprawione i powiększone W-wa 1859--1861.

17. Domowe powiastki i wizerunki. T. 1-2. W-wa 1846. Wyd. nast.: Lubl. 1889.

Zawartość: Szereg drobnych utworów, m. in. w t. 1: Pomnik Jana III w Łazienkach. Obraz historyczny. (*Niezapominajki* 1843 s. 1-13); Pan Hieronim. Rok 1655-1667. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 2); Królowa Bona. Szkic historyczny. (*Bibl. Warsz.* 1843 t. 1); Osobliwsze przygody. Gawęda. (*Niezapominajki* 1842 s. 50-72); t. 2: Zarysy z domowego życia kmiotków naszych. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; przedr. *Kalendarz Wolnego M. Krakowa* 1845); Flisy-oryle. (*Album warsz.* 1845 s. 17-23); Ekonom. Zarys charakterystyczny. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 3); Dialog wiejski. (*Bibl. Warsz.* 1844 t. 2); Pan starościc. Powiastka. (*Niezapominajki* 1845 s. 9-42); Wspomnienie. Powiastka z podania. (*Niezapominajki.* 1844 s. 214-234).

18. Święta Jadwiga. Księżna śląska z rodziny Piastów. *Album lit.* T. 1. W-wa 1848 s. 131-141; wyd. osob. Kr. ok. 1890.

19. Życiorysy znakomitych ludzi wsławionych w różnych zawodach. T. 1-2. W-wa 1849-1851.

20. Jan Stefan Wydżga i jego pamiętnik spisany podczas wojny szwedzkiej od roku 1655 do 1660. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; wyd. osob. W-wa 1852.

Por. Prace edytorskie poz. 11.

21. Kochajmy się. Gawęda dramatyczna w 1 a. Wyst. W-wa 1852.

22. Domowa powieść. T. 1-2. Mohylew 1853.

23. Silva rerum. Staropolskie powieści. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 276-283, 287-301; fragm. przedr. pt. Prawy dziedzic. J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1858 s. 92-99; całość wyd. osob. t. 1-2. Wil. 1861.

24. Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. Fragm. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1854 t. 1; 1855 t. 1; J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* 1855 s. 57-59; 1856 s. 30-34; J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1855 s. 75-79; całość wyd. t. 1-3. W-wa 1855-1858.

25. Dworek i pałac. *Bibl. Warsz.* 1854 t. 3; wyd. osob. W-wa 1856. Wyd. nast.: W-wa 1902.

26. Mazowieckie powiastki. W-wa 1858.

Zawartość: Rynek Starego Miasta w Warszawie. (*Album lit.* T. 1. W-wa 1848 s. 201-213); Bielany pod Warszawą; Czerniaków pod Warszawą. (Tamże s. 41-64); Latarnik warszawski. (*Dzien. Warsz.* 1853 nr 165, 167-168); Przejażdżka chwilowa w Mazowsze. (*Album lit.*, jw., s. 353--364); Zmiany życia. Opowieść. (*Album lit.* T. 2. W-wa 1849 s. 67-92).

27. Wspomnienie o życiu Adama Mickiewicza. Wyd. jako przedmowa do: A. Mickiewicz: Pisma. T. 1. W-wa 1858; wyd. osob. W-wa 1858 (na okładce 1859).

Por. Prace edytorskie poz. 16.

28. Lekarz domowy. Dialog dramatyczny w dwóch odsłonach. *Pismo zbior. wil.* Oddział 1. Wil. 1859 s. 21-54; wyd. osob. Wil. 1859.

29. Przysłowia polskie, czyli nauka starych a rozumnych naszych ludzi. W-wa 1862.

30. Amerykanin. Powieść z czasów T. Kościuszki. Poz. 1869. Wyd. nast.: W-wa 1901 *Tania Bibl.* nr 4; W-wa 1907 *Bibl. dla Wszystkich*; W-wa 1926 *Bibl. Domu Pol.* t. 43.

31. Szkice historyczne i z domowego życia niedawno ubiegłej przeszłości. Kr. 1869. Wyd. nast.: pt. Z dawnych dziejów i wspomnień naszego stulecia. Kr. 1875.

Zawartość: Drobne utwory, m. in.: Charakterystyka dawnych Mazurów. (*Snopek Nadwiślański* 1845 t. 2 s. 342-365); Książę Biały. Szkic historyczny. (J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1862 s. 31-36); Jan Karol Chodkiewicz w domowych stosunkach. (*Tyg. Ilustr.* 1864 nr 264-265); Kazania szlacheckie. (*Tyg. Ilustr.* 1862 nr 131); Ostatni kulig staropolski. (*Tyg. Ilustr.* 1861 nr 84).

32. Wspomnienia. Powst. 1869-1872 (stronic 272). Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 554; zniszcz. 1944.

33. Pamiętniki dziecka Warszawy. Powst. i ogł. 1870. Wyd. częściowo Kr. 1909.

34. Julian Bartoszewicz. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 1; wyd. osob. W-wa 1871.

35. Fryderyk Skarbek. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 1, 4; wyd. osob. W-wa 1873.

36. Ostatni klasyk. Wspomnienie z pierwszej połowy naszego stulecia. *Bibl. Warsz.* 1872 t. 1-2; wyd. osob. W-wa 1872.

37. Kawa literacka w Warszawie (1829--1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1; wyd. osob. W-wa 1873.

38. Niewiasta polska w początkach naszego stulecia (1800-1830). *Bluszcz* 1874 nr 19-51; 1875 nr 2-4; wyd. osob. W-wa 1875.

39. Warszawa i jej społeczność w początkach naszego stulecia. *Bibl. Warsz.* 1874 t. 1-2, 4; wyd. osob. W-wa 1875.

40. Społeczność Warszawy w początkach naszego stulecia (1800-1830). *Bibl. Warsz.* 1875 t. 3-4; 1876 t. 2-4; wyd. osob. W-wa 1877.

41. Z rodzinnej zagrody. T. 1: Życiorysy. T. 1-2. W-wa 1877-1881.

Zawartość: t. 1: Życiorysy wybitnych Polaków z XVI i XVII w.; t. 2: Życiorysy z XVIII i XIX w. (Przeważnie ogł. poprzednio w *Kłosach* i *Tyg. Ilustr.*).

Por. poz. 42.

42. Z rodzinnej zagrody. T. 2: Pokój dziadunia. Opowiadanie z dziejów przeszłości dla młodocianego wieku. W-wa 1878. Wyd. nowe W-wa 1898.

Por. poz. 41.

43. Warszawa, jej życie umysłowe i ruch literacki w ciągu lat trzydziestu (od 1800--1830 r.). *Bibl. Warsz.* 1878 t. 2; wyd. osob. W-wa 1880.

44. Biblioteczka dziadunia. Zarys literatury w opowiadaniach dla dziatwy poświęcony. W-wa 1879.

45. Historia literatury polskiej w zarysie dla młodzieży. W-wa 1879.

46. Gabriel Hołubek. Obrazek historyczny z XVI w.; Częstochowa. Opowiadania dwa historyczne dla młodzieży. W-wa 1906.

47. Szewc i czeladnik. Obraz dramatyczny w 1 a.

48. Wołoskie dzieje z niektórych relacji pewnych osób. W-wa b. r.

49. Zwierciadło Twardowskiego. Dialog. B. m. r.

Drobne opowiadania, gawędy, artykuły, rozprawy, recenzje ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lit.* T. 1-2. W-wa 1848 (wyd. i red., por. Prace edytorskie poz. 10; tu m. in.: Pieśń polska z 1462 r. o zabiciu Jędrzeja Tęczyńskiego. T. 1 s. 299-309), *Album warsz.* W-wa 1845 (wyd. i red., por. Prace edytorskie poz. 7),

Bibl. Warsz. (współred. od 1841, red. nacz. od 1850; prowadził stale działy: Kronika literacka. 1841-1868; Piśmiennictwo krajowe i zagraniczne. 1868-1879; tu m. in.: Czarownice, dwa obrazy Teniersa. 1841 t. 4; Bibliografia (zabytków polskich). 1842 t. 1-3; Pomniki do historii obyczajów w Polsce XVI i XVII w. 1843 t. 4; Jędrzej Kitowicz. 1853 t. 1; Gertruda Komorowska. 1853 t. 3; Przysłowia kaszubskie. 1856 t. 2; August Wilkoński. Wspomnienie. 1857 t. 1; Lucjan Siemieński. Z księgi moich wspomnień. 1857 t. 1; F. S. Dmochowskiego Wspomnienia od 1806 do 1830. 1858 t. 4; Michał Baliński. Wspomnienie. 1865 t. 1; Aleksander Przeździecki. 1872 t. 2; Cyprian Walewski. 1874 t. 1; Akademia Umiejętności w Krakowie. 1874 t. 4; Stuletnia rocznica urodzin ks. Jakuba Falkowskiego. 1875 t. 3; Okolice Warszawy. 1876 t. 4; Bitwa pod Grunwaldem 1410 r. 1879 t. 1),

Bluszcz (tu m. in.: Trzy wieki niewiasty polskiej. Wiek XVI-XVII. 1872 nr 42-47; toż: wiek XVIII. 1873 nr 2-49 (z przerwami); Księżna Anna Jabłonowska, wojewodzina bracławska. 1876 nr 29-31; Wieńce i kwiaty, rysy charakterystyczne z przeszłości. 1878 nr 12-14; Wielkanoc. 1878 nr 16-17; Aksamitna suknia podług rękopismu Jana Wardyńskiego z czasów panowania Zygmunta III. 1878 nr 44; Katarzyna z Maciejowskich Wapowska. 1878 nr 24), *Czytelnia Niedzielna* (członek redakcji 1856--1864),

Dzien. Warsz. (tu m. in.: Jan Grudczyński, starosta rawski. 1827 nr 21; Jan Reynold Patkul. 1827 nr 23; O ludziach w Polsce nadzwyczajną siłą obdarzonych. 1827 nr 23; Stańczyk, nadworny trefniś króla Zygmunta I. 1827 nr 20; Szczególniejsze przywiązanie psa. 1827 nr 21; Szmigielski, starosta gnieźnieński ... 1827 nr 20; Warszawa pod panowaniem Jana Kazimierza. 1827 nr 23-24; Inwalid. Zdarzenie prawdziwe z roku 1794. 1828 nr 32; Podróż w Podlasiu. Wyimek z dziennika podróży z roku 1825 i 1826. 1828 nr 34; Posąg i prawda; Miłość własna; Kominiarz; Bogacz i żebrak. (Bajki). 1828 nr 33; Wigilia do św. Andrzeja i do św. Katarzyny. 1828 nr 37; Wilkołek, czyli Wilkołak. 1828 nr 33; Rys historyczny początku i wzrostu m. Warszawy.

1829 nr 45; Wyjątek z dziennika podróży 1825 roku. 1829 nr 44), *Dzien. Warsz.* (tu: Mój pamiętnik literacki. 1853 nr 311-320; 1854 nr 48-51, 51-55; Nowy szczegół do życiorysu Jana Stefana Wydżgi. 1853 nr 187; Słówko do pana Władysława Syrokomli. 1853 nr 95; Życiorysy tegoczesne. II. Aleksander Tyszyński. 1853 nr 191-192, 194; Książę Arrakański. 1854 nr 106-123 (z przerwami); Wspomnienia z przechadzek po cmentarzach warszawskich. 1854 nr 160--161. Ponadto w 1852-1856 recenzje literackie, notatki, komunikaty), *Dzwon Lit.* (tu: Samuel książę Korecki. 1846 t. 1 s. 201-213; (J. I. Kraszewski: Zygmuntowskie czasy. Rec.). 1846 t. 2 s. 289-299), *Dzwonek* (Lw.; tu: Piękne przykłady. Gromada krosieniecka. 1859 nr 1), *Echo* (tu: O zbiorowe wydanie dzieł J. Korzeniowskiego. 1879 nr 15), *Enc. powsz.* Orgelbranda (red. nacz. 1859--1868), *Gaz. Codz.* (tu: Rękopism J. Chryzostoma Paska. 1855 nr 106), *Gaz. Pol.* (współred. 1831), *Gaz. Pol.* (tu: Ze wspomnień przeszłości. Dwory ziemiańskie od pierwszych lat XVI do połowy XVIII stulecia. 1877 nr 240-242, 244-245), J. Jaworskiego *Kalendarz astronomiczno-gospodarczy* (tu: Literatura rolnicza. 1855 s. 80-83; 1856 s. 84-87; Samuel Korecki i pieśń o nim historyczna. 1862 s. 117-122; Zamek Tęczyński. 1863 s. 116-118; Obrazki z Puszczy Bialskiej. Wspomnienie lat młodych. 1865 s. 63-68), *Kalendarz kr.* (tu: Przysłowia rolnicze ludu polskiego. 1874 s. 34-40), *Kalendarz lubelski* (tu: J. I. Kraszewski. Z księgi moich wspomnień. 1876 s. 1-9), *Kalendarz premiowy ilustr.* (tu: Jan Matejko. 1867 s. 41-42; Stoły wirujące. Ramotka. 1867 s. 45-49), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (tu m. in.: Pieśń a powieść ludowa. 1854 s. 26-28; Rezydenci. Wyjątek z mego pamiętnika. 1859 s. 48-52; Starodawny szlachcic polski. 1860 s. 54-58; Czerwony dwór. Fragment z powieści. 1861 s. 23-35; Wspomnienia literackie z lat 1813-1830. Z pamiętników moich czasów. 1864 s. 102-110; Flis. 1865 s. 103-110; Pieśni ludowe. 1866 s. 59-67),

Kłosy (kierownik lit. 1865-1879; tu m. in.: Łowy z sokołem. 1865 nr 2; Fantastyczne postacie ludowe. 1865 nr 3, 5, 7, 16, 17; 1866 nr 32; 1867 nr 84; Fryderyk Bachström. 1865 nr 6, 7; Strzyga. 1865 nr 24; Biała niewiasta. 1866 nr 35; Półpoście. 1866 nr 37; Dyngus śmigus. 1866 nr 41; Anusia z Powiśla. 1866 nr 45-47; Bartoszewicz Julian. 1867 nr 81-82; Typy przeszłości. 1867 nr 94; Starożytne karty. 1867 nr 113-114; Powieść. (Szkic historyczny). 1868 nr 132-133, 135-136; Wiadomości bieżące z pola literatury i sztuki. 1868 nr 131-176 (z przerwami); Wycieczka do Krakowa dn. 20 sierpnia 1868. 1868 nr 167, 169-170; Józef Kremer. 1869 nr 188, 190; Twardowski czarnoksiężnik. 1871 nr 333-334; Aleksander Przeździecki. Wspomnienie pośmiertne. 1872 nr 341-342; Wincenty Pol. Wspomnienie. 1872 nr 391; Wspomnienie z życia Kazimierza Brodzińskiego. 1872 nr 383; Teofil Lenartowicz. 1873 nr 405; Paweł Stalmach. „Wisła". Księga zbiorowa. 1874 nr 448; Zebrania literackie w Warszawie. 1875 nr 511; Dominik Magnuszewski. 1877 nr 620-621, 624; Z powodu trzechsetletniej rocznicy zgonu Jana Kochanowskiego. 1879 nr 711; Piotr Corneille w Polsce. 1879 nr 730. Ponadto mnóstwo nekrologów, życiorysów, artykułów krajoznawczych i historycznych, varsavianów oraz opisów ilustracji),

Kłosy i kwiaty. Kr. 1869 (tu: Kazimierz Brodziński. Wspomnienie lat młodych, s. 115-122), *Kółko Dom.* (tu: Marcin Michał Dębicki. 1864 s. 199-201; Łowiec na posagi. Z księgi wspomnień. 1865 z. 13-15), *Kronika Rodz.* (tu: Dramat Szekspira osnuty na tle podań Mazowsza. 1872 nr 2; Komedie Ignacego Krasickiego. 1876 nr 5), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu: Misteria polskie. 1856 nr 91-93), *Książka jubileuszowa dla uczczenia pięćdziesięciolecia działalności literackiej J. I. Kraszewskiego.* W-wa 1879 (tu: Projekt encyklopedii starożytności polskich J. I. Kraszewskiego), *Kur. Pol.* (tu: Listy o Węgrach. 1830 nr 94, 105, 127, 143; (Inc.:) W niedawno wyszłem dziele P. Ł. Gołębiowskiego pt. „Lud Polski ..." (Sprawa o plagiat). 1830 nr 339), *Kur. Warsz.* (tu: List do Redakcji. 1851 nr 309), *Kwart. Nauk.* (tu m. in.: Nad-Prucie. Wyjątek z opisu Pokucia. 1835 t. 2; O kronice ruskiej od roku 1498-1649. 1835 t. 2-3; O jako-występkach. 1836 t. 4),

Magazyn Mód i Nowości (tu: Anna Jagiellonka, królowa polska. 1861 nr 38; Podróż za granicę. 1861 nr 25-26), *Magazyn Powsz.* (1837), *Muzeum Dom.* (tu: Malborg. Z dziennika podróży. 1835 nr 11; O miłości poetów. Wyjątek z dzieła „O literaturze polskiej". 1835 nr 7; Pogrzeby u Słowian. 1835 nr 11-14), *Niezapominajki* (tu m. in.: Samuel Zborowski. 1843 s. 239-270; Maria Ludwika Gonzaga. 1847 s. 336-346), *Ondyna Druskiennickich Źródeł* (1844), *Ognisko Dom.* (tu: Haliczanin. Ziewonia. Z księgi wspomnień. 1874 nr 1-34 (z przerwami); 1875 nr 27; Wspomnienia z podróży. Sierpień 1874. 1874 nr 3-6, 8-11; Z kroniki rodziny ziemiańskiej. 1876 nr 1-12),

Pismo zbior. (Ohryzki). Petersb. 1859

(tu: Wycieczka do Krakowa w maju 2-14 1858 roku. S. 81-135), *Pismo zbior. wil.* (1859, 1862), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Podarek dla Płci Pięknej* (1830), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (1835), *Prace Lit.* (1838), *Przegl. Nauk.* (tu: Augustyn Bielowski. 1843 nr 18; Przyjacielskie koło. Powiastka. 1843 nr 21; Mieszkania. Z rękopismu: Wykład starożytności polskich. 1845 nr 6; Mikołaj Rej z Nagłowic. Przegląd wszystkich dzieł. 1845 nr 5), *Przegl. Warsz.* (1840), *Przyj. Dom.* (1859-1867), *Przyj. Dzieci* (tu przeważnie przedruki 1861-1879), *Przyj. Ludu* (tu m. in.: Karlice. 1840/41 nr 11; Lipa. 1840/41 nr 3; Obraz starożytnego teatru porządkiem lat ułożony. 1840/41 nr 33-34; Dialogi satyryczne. 1842/43 nr 10), *Rozmaitości* (Lw.; tu w 1827 „przedruki" z *Dzien. Warsz.*; Świadek z Boskiej opatrzności. Zdarzenie prawdziwe. 1838 nr 36), *Rozmaitości Warsz.* (tu: Szczególniejsze przywiązanie psa. 1827 nr 17; Ucinki. (Epigramma). 1833 nr 10; Motyl i kupido. Powieść. 1834 nr 83; Nędzarz. Wiersz. 1834 nr 85; Wezwanie muzy. Wiersz. 1834 nr 100), *Rozrywki Umysłowe* (1841), *Snopek Nadwiślański* (tu m. in.: O pieśniach historycznych. 1844 s. 12-23), *Szkice i obrazki.* S. I. W-wa 1858 (tu: Stary wiarus; Ogród Saski w lecie),

Tyg. dla Dzieci (współprac. 1829), *Tyg. Ilustr.* (stała współpraca w 1859-1869; Red. rubryk: Rozmaitości; Do redakcji „Tyg. Ilustr.". Poza tym bardzo liczne życiorysy, nekrologi, art. hist. i obyczajowe, m. in.: Szable Stefana Batorego i Stanisława Lubomirskiego. 1859 nr 14; Husarze polscy. 1859/60 nr 17, 19; Bielany pod Warszawą. 1860 nr 36; Czerniaków pod Warszawą. 1860 nr 35; Ks. Jędrzej Kitowicz. 1860 nr 39-40; Maria Leszczyńska, królowa francuska. 1860 nr 42; Niedziela na wsi. 1860 nr 65; Ubiory Polek z XVI wieku. 1860 nr 42; Uliczni handlarze warszawscy. 1860 nr 37; Wielki Czwartek. 1860 nr 28; Cyganie w Polsce. 1861 nr 67; Dzień Zaduszny. 1861 nr 110; Kostiumy polskie z XVII wieku podług Stefana della Belli. 1861 nr 77; Lirnicy. 1861 nr 77; Mody dawne i teraźniejsze. 1861 nr 101; Tomasz Padura. 1861 nr 99; Zaręczyny staropolskie i tegoczesne. 1861 nr 96; Handel książek straganowy. 1862 nr 169; Karol Kniaziewicz. 1862 nr 152-153; Podanie o czarnoksiężniku Twardowskim. 1862 nr 168-170; Uroczystość Zesłania Ducha Świętego. 1862 nr 142; Wielkanoc. 1862 nr 134-135; Judasz. 1864 nr 229; Obchód w r. 1816 ukończenia druku Słownika języka polskiego przez S. B. Lindego. 1864 nr 252; Wieczór Zaduszek na cmentarzu Powązkowskim. 1864 nr 268; Dwór w Jaszunach. 1865 nr 280; Przysłowie. 1865 nr 307; Wspomnienie o Józefie Dzierzkowskim. Z księgi notat. 1865 nr 284-285; Podanie o morowej zarazie. 1868 nr 9-11), *Tyg. Lit.* (tu m. in.: Rec. noworocznika Niezapominajki. 1839 nr 49-51), *Tyg. Powsz.* (tu: Pamiętniki historyczne. Przyczynek do dziejów krajowych. 1879 s. 180 i nast.),

Wanda (tu drobne wiersze w 1828), *Wianek* (1836-1837), *Wisła. Księga zbior. ku uczczeniu... P. Stalmacha.* Kr. 1873 (tu: Tradycja narodowa), *Zbieracz Lit. i Polit.* (1836-1837), *Ziemomysł* (tu w 1830 m. in.: Stanisław Koniecpolski — t. 1 nr 1; Jan Dymitr z Solik Solikowski, arcybiskup lwowski — t. 2 nr 8; Zygmunt Rożen — t. 2 nr 9), *Ziewonia* (tu w 1834 m. in.: O pieśniach polskiego ludu; Przekupka warszawska. Obraz).

PRZEKŁADY utworów nie zidentyfikowanych.

Czeskie: V. S. Štulc: Stanislav a Aninka. Praga 1838 *Bibl. zabavného čteni* z. 10. — Rozdelení zastavenícko. W książce: Narodné pisne polské. *Wiela* (?) 1844.

Francuskie: J. M. Ixus: Contes populaires polonais. *Revue Slave* (W-wa) 1879 nr 15/16.

Niemieckie: K. Wurzbach: Polnische Spirchwörter. Lw. 1846. — Beiträge zur Kulturgeschichte Polens. Cz. 1. Wiedeń 1852.

Przekłady

Życie Piotra Kmity z Wiśnicza, wojewody krakowskiego. (Przekład z łacińskiego). *Bibl. Warsz.* 1865 t. 2; wyd. osob. W-wa 1865.

Prace edytorskie

1. Guslar Gwardii Honorowej. W-wa 1830.

Drugi (por. poz. 3) zbiór pieśni akademickich, powstańczych, ludowych, ogł. przeważnie bezimiennie. Tu m. in. utwory A. Mickiewicza, J. Słowackiego, S. Goszczyńskiego, K. Brodzińskiego, S. Starzyńskiego, R. Suchodolskiego.

2. J. Kiliński: Kilińskiego Jana, szewca, a zarazem pułkownika 20 regimentu, Pamiętniki. W-wa 1830.

Wyd. z autografu. Na edycji Wójcickiego oparte były wyd. nast.: pt. Historia J. Kilińskiego szewca. Poz. 1850; Poz. 1861 *Pamiętniki z XVIII w.* t. 1; Paryż 1868 *Bibl. Lud. Pol.* nr 55; Lw. 1881; Lw. 1894; W-wa 1907 *Książki dla Wszystkich* nr 383.

3. Pieśni ojczyste. W-wa 1830.

Zbiór utworów patriotycznych. Por. poz. 1.

4. Starożytne przypowieści z w. XV, XVI i XVII. W-wa 1836.

5. K. Baliński: Powieści ludu spisane z podań. W-wa 1842.

6. Biblioteka starożytna pisarzy polskich. T. 1-5. W-wa 1844. Wyd. 2 powiększone t. 1-6. W-wa 1854.

Zawartość: wybór znakomitych zabytków (dokumentów, listów, pamiętników, utworów itp.) dotyczących literatury, historii i języka polskiego XVI i XVII w., m. in. w t. 1: facsimile Pieśni nowej Zofii Oleśnickiej; Prawa i artykuły Ormian lwowskich; Jephtes, tragedia J. Zawickiego; t. 2: Droga do Szwecjej A. Zbylitowskiego; Przypowieści polskie S. Rysińskiego; Oekonomia albo porządek zabaw ziemiańskich W. S. Jeżowskiego; t. 3: Schadzka ziemiańska P. Zbylitowskiego; Pogrom Tatarów przez S. Żółkiewskiego: Wybawienie Ruggiera z wyspy Alcyny S. S. Jagodzińskiego; t. 4: Kronika M. Muriniusa; Prawo bartne bartnikom należące K. Niszczyckiego; t. 5: Umowy ze Szwecją diariusz J. Tyszkiewicza; Opisanie wielu poważniejszych rzeczy, które się działy podczas wojny szewedzkiej (1655-1660); Dziewosłąb dworski mięsopustny ucieszny; t. 6: Kronika od r. 1507 do 1541 spisana (1549); Panowanie króla JMCI Stefana Batorego 1575; Rozmowy umarłych Polaków.

7. *Album warszawskie*. W-wa 1845.

Zawartość: utwory literackie, opowiadania historyczne, życiorysy, artykuły naukowe pióra T. Lenartowicza, J. B. Dziekońskiego, K. i M. Balińskich, J. Majorkiewicza, L. Norwida, W. Wolskiego, P. i A. Wilkońskich, G. Zielińskiego i in.

8. Pamiętniki do panowania Zygmunta III, Władysłwa IV i Jana Kazimierza. Z rękopismu. T. 1-2. W-wa 1846.

9. Statuta polskie króla Kazimierza w Wiślicy złożone, z dodaniem rozprawy F. Żochowskiego o języku i pisowni polskiej w XV w. W-wa 1847.

10. *Album literackie. Pismo zbiorowe poświęcone dziejom i literaturze krajowej*. T. 1-2. W-wa 1848-1849.

Zawartość: Artykuły historyczne K. Balińskiego, J. W. Bandtkiego, J. Bartoszewicza, P. Dubrowskiego, S. Lisowskiego, W. A. Maciejowskiego, F. M. Sobieszczańskiego i in.; utwory literackie L. Kunickiego, T. Lenartowicza, A. Ładnowskiego, T. Padurry, J. Paszkowskiego, K. W. Wójcickiego, S. Żochowskiej; tu również L. Borowskiego: Historia literatury polskiej od początków aż do wieku złotego Zygmunta.

11. J. S. Wydżga: Historia abo opisanie wielu poważniejszych rzeczy, które się działy podczas wojny szwedzkiej w Królestwie Polskim od r. Pańskiego 1655 w miesiącu lipcu aż do r. 1660 w miesiącu maju trwającej, w sobie zamykające i do wiadomości potomnym wieku podane. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1; wyd. osob. W-wa 1852.

Por. Twórczość poz. 20.

12. J. Jerlicz: Latopisiec albo kroniczka z czasów Jana Kazimierza. T. 1-2. W-wa 1853.

13. J. Kitowicz: Obraz Polaków i Polski. T. 1-4. Petersb. 1855.

14. Archiwum domowe do dziejów i literatury krajowej. W-wa 1856.

Zawartość: przeważnie listy znanych osobistości z XVIII w.

15. A. Malczewski: Pisma. T. 1-2. W-wa 1857.

16. A. Mickiewicz: Pisma zbiorowe. T. 1-10. W-wa 1858.

Por. Twórczość poz. 27.

17. A. Wilkoński: Ramoty i ramotki literackie. T. 1-5. Poz. 1861-1862.

18. J. Boldenyi: Dzieje Węgier... Przekład polski S. P. (Pruszakowej) ... Poglądem na stosunki polityczne, jakie łączyły ten kraj z Polską, opisem wypadków na Węgrzech zaszłych w roku 1848 i 1849 oraz przypisami do historii polskiej odnośnymi uzupełnił ... W-wa 1863.

19. Z. Chodakowski: Listy z lat 1817-1821. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 2.

20. Berezowski: Resztki z pozostałych prac zgasłego przyjaciela. Kr. 1869. Wyd. nast.: pt. Spuścizna po nieznajomym. Kr. 1875.

21. P. Piasecki: Kronika. Polski przekład wedle dawnego rękopismu. Kr. 1870.

Przekład Chrząszczewskiego, „poprzedzony studium krytycznym nad życiem i pismami autora" przez J. Bartoszewicza.

22. C. Walewski: Spis bibliograficzny wszystkich pism A. Przeździeckiego, wyjęty z „Notat do bibliografii polskiej Cypriana Walewskiego". *Bibl. Warsz.* 1872 t. 2; wyd. osob. W-wa 1872.

23. Album Jana Matejki z tekstem objaśniającym ... W-wa 1873.

24. T. Padurra: Pyśma Tymka Padurry. Lw. 1874.

25. D. Magnuszewski: Dzieła. T. 1. Lw. 1877.

26. Bajarz polski. Zbiór bajek celniejszych autorów polskich. W-wa 1887.

Listy

1. Do M. Wiszniewskiego 2 listy z 1840-1841. Ogł. w art.: Z dawnych korespondencji. *Kronika Rodz.* 1887 nr 8.

2. Do P. Wilkońskiej. z 1851-1870. Wyjątki z listów ogł. P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast.

OPRACOWANIA

Pan Kazimierz Wójcicki... *Kur. Pol.* 1830 nr 149. — Wkrótce wyjdzie na widok publiczny. *Kur. Pol.* 1830 nr 78. — (Przysłowia narodowe. Rec.). *Kur. Warsz.* 1830 s. 509-510. — S. L. J. (S. Lubicz Jaszowski): (Kurpie. Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1834 nr 32. — (Pieśni ludu Biało-Chrobatów... Rec.): J. Kaczanowski. *Rozmaitości* (Lw.) 1836 nr 33; *Tyg. Petersb.* 1839 nr 46-48. — (Starożytne przypowieści z XV, XVI i XVII wieku. Rec.): *Kur. Warsz.* 1836 s. 1013; *Pam. Nauk.* (Kr.) 1837 t. 1 nr 3. — (Klechdy. Rec.): J. J. *Tyg. Lit.* 1838 t. 1 nr 26; J. I. Kraszewski: Podania gminne. *Tyg. Petersb.* 1839 nr 44. —

M. Grabowski: Literatura romansu w Polsce. W: Literatura i krytyka. Cz. 2. Wil. 1840. — (Stare gawędy i obrazy. Rec.): ***. *Rozmaitości* (Lw.) 1840 nr 52; J. Majorkiewicz. *Przegl. Warsz.* 1840 t. 3; W. *Orędownik Nauk.* 1840 nr 13; 1841 nr 1; R. Zmorski. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 45; S. (H. Skimborowicz): Domówienie wydawcy. Tamże; F. Żochowski. Tamże 1840 nr 46; P. Dubrowski. Tamże 1841 nr 5; J. I. Kraszewski. *Athenaeum* 1841 t. 4; S.: (List do redaktora). *Tyg. Lit.* 1842 nr 48; (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1. — (Zarysy domowe. Rec.): H. S. (Skimborowicz). *Kur. Warsz.* 1841 s. 1474; A. Tyszyński. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 4; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854; (R. Zmorski). *Przegl. Warsz.* 1841 t. 2; *Tyg. Lit.* 1841 nr 49; Rawicz. *Lwowianin* 1842 z. 3. — M. Grabowski: Korespondencja literacka. T. 1. Wil. 1842. — F. H. Lewestam: (Osobliwe przygody. Rec.). *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1. — (Powieści ludu K. Balińskiego. Rec.): W. Zieliński. *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 50; *Kur. Warsz.* 1842 s. 1581. — W. Trębicki: (Teatr starożytny w Polsce. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 4. — A. Tyszyński: (Biblioteka starożytna pisarzy polskich. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1843 t. 3; przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854. — E. D. (Dembowski): Piśmiennictwo polskie w zarysie. Poz. 1845; przedr. w: Dzieła T. 4. W-wa 1955. — H. Skimborowicz: Badania we względzie literatury krajowej. Z powodu Historii literatury polskiej w zarysach. *Przegl. Nauk.* 1846 t. 3 nr 19, 21-23, 25; t. 4 nr 35. — M. Grabowski: O nowszych powieściach polskich. *Tyg. Petersb.* 1847 nr 59-61; 81-82; 86-87. —

J. Bartoszewicz: Nowa epoka literatury historycznej polskiej. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 4 - 1851 t. 2. — Anonimowe wzmianki o przekładach wyd.: Klechdy starożytne, podania i powieści... *Dzien. Warsz.* 1851 nr 190; *Kur. Warsz.* 1851 s. 1708. — W. Zakrzewski: (Życiorysy znakomitych ludzi. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1851 nr 8-10. — J. Majorkiewicz: Pisma pomniejsze. T. 1. W-wa 1852. — (Latopisiec ... Jerlicza. Rec.). *Przegl. Poz.* 1853 t. 17. — (Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. Wzmianki i rec.): J. Bartoszewicz. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 11, 306; 1855 nr 11, 18, 111, 189, 203, 246, 251, 287; K. W. (Witte). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 256; A. Tyszyński. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904; *Przegl. Poz.* 1857 t. 23; S. *Dzien. Lit.* 1858 t. 2 nr 132-135. — (Archiwum domowe ... Rec.): △ (L. Rogalski). *Gaz. Warsz.* 1855 nr 297; J. Bartoszewicz. *Dzien. Warsz.* 1856 nr 25-27; (W. Szymanowski). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 177. — (Dworek i pałac. Rec.): K. Kaszewski. *Bibl. Warsz.* 1856 t. 4; I. Zapolski: *Dzien. Warsz.* 1856 nr 54. — I. Zapolski: Historia teatru i literatury dramatycznej polskiej. *Dzien. Warsz.* 1856 nr 43. — K. Kaszewski: (Mazowieckie powiastki. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 208. — (Wspomnienie o życiu A. Mickiewicza. . Rec.). *Kur. Warsz.* 1859 s. 362. —

Pokrzywdzenie p. K. Wł. Wójcickiego przez rząd rosyjski. *Głos* (Lw.) 1861 nr 139. — A. Hennel: Wśród głuchej ciszy ... *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862. — S. z Żochowskich Pruszakowa: Kazimierz Władysław Wójcicki. Tamże; toż uzupełnione i pod nazwiskiem S. Duchińska. *Bibl. Warsz.* 1888 t. 3. [Rec. Z. Hordyński. *Kwart. Hist.* 1890 s. 335-337]. — (I. Boldenyi: Dzieje Węgier... Rec.). *Kur. Warsz.* 1862 s. 107. — A. Kuczyński: Kazimierz Wł. Wójcicki. J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* 1865 s. 1-2. — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866; przedr. w: Dzieła prozą. T. 8. Lw. 1877. — (Szkice historyczne z domowego życia... Rec.). *Przegl. Pol.* 1869/70 t. 2. —

P. Wilkońska: Czwartkowe wieczory u Kazimierzostwa Wójcickich. W książce: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 1. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. E. Odyniec: List do redaktorki „Kroniki Rodzinnej". *Kronika Rodz.* 1872 nr 11. — A. G. Bem: (Ostatni klasyk. Rec.). *Niwa* 1873 nr 42. — (Niewiasta polska w początkach naszego stulecia. Rec.): A. Pilecki. *Opiekun Dom.* 1875 nr 19; W. Chomętowski. *Kłosy* 1876 t. 22 nr 559; *Ruch Lit.* 1876 nr 8. —

A. KRAUSHAR: K. Wł. Wójcickiemu. *Kur. Warsz.* 1876 nr 108. — F. H. L. LEWESTAM: Pięćdziesięcioletni jubileusz działalności literackiej K. Wł. Wójcickiego. *Kłosy* 1876 nr 569-570. — A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): K. Wł. Wójcicki. *Kłosy* 1876 t. 22 nr 568. — W. SZYMANOWSKI: K. W. Wójcicki. *Kur. Warsz.* 1876 nr 70. — Kazimierz Władysław Wójcicki. *Bluszcz* 1876 nr 24. — Silva rerum. *Kronika Rodz.* 1876 nr 8. — W dniu dzisiejszym... *Kur. Codz.* 1876 nr 124. — (Z rodzinnej zagrody. Rec.). *Kur. Codz.* 1876 nr 261. — Nekanda Tadeusz. *Echo* 1877 nr 60, 76, 149. — P. CHMIELOWSKI: (Społeczność Warszawy... (1800-1830). Rec.). *Niwa* 1877 nr 52. — A. R. (REMBOWSKI): (Pokój Dziadunia. Rec.). *Niwa* 1877 z. 71. — F. WITKOWSKI: (Baśnie i podania ludu polskiego. Rec.). *Ateneum* 1878 t. 4. — (Biblioteczka Dziadunia. Rec.): W. NOWICKI. *Kłosy* 1879 nr 756; *Kur. Codz.* 1879 nr 204; P. CHMIELOWSKI. *Ateneum* 1880 t. 4. — (Historia literatury polskiej w zarysie dla młodzieży. Rec.): A. G. BEM. *Nowiny* 1879 nr 192-193; *Kur. Codz.* 1879 nr 155; L. S. (SZCZERBOWICZ). *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 228. —

Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: A. G. BEM. *Nowiny* 1879 nr 39; J. CORVIN-PIOTROWSKI. *Tyg. Ilustr.* 1879 t. 2 nr 190; L. DĘBICKI. *Czas* 1879 nr 184; H. K. (KUCZALSKA). *Niwa* 1879 nr 39; A. PIETKIEWICZ. *Kłosy* 1879 nr 738; E. ŚWIEŻAWSKI. *Bibl. Warsz.* 1879 t. 3; W. K. ZIELIŃSKI. *Tyg. Powsz.* 1879 nr 34; *Ateneum* 1879 t. 4; *Biesiada Lit.* 1879 nr 188; *Echo* 1879 nr 172, 174-175; *Gaz. Lw.* 1879 nr 178; *Gaz. Nar.* 1879 nr 179; *Kronika Rodz.* 1879 nr 16, 17; *Kur. Codz.* 1879 nr 172, 194; *Kur. Por.* 1879 nr 215-216; *Niwa* 1879 nr 112; *Przegl. Lw.* 1879 t. 18 s. 185. — G. R.: Sprawozdanie z pogrzebu i projekt uczczenia zmarłego pisarza. *Kur. Warsz.* 1879 nr 178, 188. — T. J. ROLA (T. PIEKARSKI): Kazimierz Wł. Wójcicki. *Echo* 1879 nr 176. — Pomnik dla K. Wł. Wójcickiego. *Echo* 1879 nr 180. — S. K.: Działalność literacka Wójcickiego. *Kur. Warsz.* 1879 nr 177. — A. REMBIELIŃSKI: Nasze dobre chęci. *Echo* 1880 nr 283. — (Życiorysy znakomitych krajowców z XVIII i XIX w. Rec.): M. ILNICKA. *Bluszcz* 1880 nr 50; W. NOWICKI. *Kłosy* 1880 nr 808. —

A. PŁUG (A. PIETKIEWICZ): Wieczór deklamacyjno-muzyczny na rzecz wdowy po śp. K. Wł. Wójcickim. *Kłosy* 1888 nr 1192. — Silva rerum. „Wybór dzieł" K. W. Wójcickiego. *Kronika Rodz.* 1889 nr 4. — P. CHMIELOWSKI: Metodyka historii literatury polskiej. W-wa 1899. — W. K.: Śp. Anna Wójcicka. *Kur. Warsz.* 1899 nr 296. — W. GOMULICKI: Opowiadania o starej Warszawie. W-wa 1900; wyd. nast. W-wa 1913; oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1960. — H. ŁOPACIŃSKI: Przyczynek do historii plagiatów w piśmiennictwie polskim. Kto był autorem „Bylicy świętojańskiej". *Pam. Lit.* R. 1 (1902). — Z. GLOGER: K. W. Wójcicki. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — ELLA (I. ZBIEGNIEWSKA): Sylwetki. *Bluszcz* 1903 t. 39 nr 31. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — St. B.: (Pamiętniki dziecka Warszawy. Rec.). *Przegl. Powsz.* 1909 t. 102. — B. CHLEBOWSKI: Wójcicki Kazimierz Władysław. *Sto lat myśli pol.* T. 7 (1913). —

T. GRABOWSKI: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — Z. TOŁWIŃSKI i J. WEPSIĘĆ: Z korespondencji W. Pola. Listy W. Pola i J. Polówny do K. W. Wójcickiego. *Pam. Lubelski 1935-1937.* Lubl. 1938 s. 417-425. — S. CYWIŃSKI: Sprawa podziału dziejów literatury polskiej na okresy. *Prace hist.-lit. Księga zbior. ku czci I. Chrzanowskiego.* Kr. 1936; odb. Kr. 1936. — J. KRZYŻANOWSKI: Józef Lompa jako zbieracz bajek. *Zaranie Śląskie* 1947 nr 3. — M. JANION: Z narodowej pielgrzymki. *Pam. Lit.* R. 42 (1951). — M. STRASZEWSKA: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 1-2. Wr. 1953-1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 22-23. — W. KUBACKI: Wątpliwy awans szewca. O balladzie Mickiewicza Pani Twardowska. *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedag. Kat. 10 i 11 kwiecień 1956.* Kat. 1958. — S. CZERNIK: Wstęp do antologii: Klechdy ludu polskiego. W-wa 1957. — R. GÓRSKI: Ludoznawstwo epoki Mickiewicza. W zbiorze: Ludowość u Mickiewicza. W-wa 1958. — J. W. GOMULICKI: Kazimierz Władysław Wójcicki. W: Iskry z popiołów. 25 zapomnianych opowiadań polskich XIX wieku. W-wa 1959. — F. GERMAN: Wśród prozaików warszawskich. Pamiętnikarze. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — M. ROMANKÓWNA: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960. — S. PIGOŃ: Twórczość A. Fredry w sądach współczesnych. 3. Dookoła jednego wywiadu. W książce: Z ogniw życia i literatury. Rozprawy. Wr.-W-wa 1961.— S. CZERNIK: Stare złoto. O polskiej pieśni ludowej. W-wa 1962.

WROTNOWSKI FELIKS (1803–1871)

Krypt.: F. W.

Wydawca, historyk, tłumacz.

Ur. w 1803 w Karaciszkach powiatu trockiego; syn Józefa, pisarza grodzkiego, i matki z domu Tańskiej z Talkowa. W 1815 rozpoczął naukę w gimnazjum w Wilnie, w 1822 wstąpił na wydział prawny Uniwersytetu Wileńskiego. Od 1826 należał do zespołu redakcyjnego *Dziennika Wileńskiego*. W 1831 został wysłany z Wilna z misją do Rządu Narodowego w Warszawie. Wziął udział jako oficer sztabowy w wyprawie generała Dezyderego Chłapowskiego na Litwę. Po upadku powstania emigrował do Francji i osiadł w Paryżu. W 1841-1842 był pierwszym redaktorem *Dziennika Narodowego*, a w 1855-1859 *Wiadomości Polskich*. Był wyznawcą nauki Towiańskiego i brał udział w pracach Koła. Od 1854 zarządzał Biblioteką Polską w Paryżu. Zmarł w Paryżu 2 lipca 1871.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rozmowy polskie i rosyjskie podług celniejszych dzieł rosyjskich ułożone i na 100 lekcyj podzielone. Wil. 1829.

2. Upominek dla dzieci litewskich. T. 1-3. Wil. 1829.

3. Ogólny rys powstania na Litwie 1831 r. Paryż 1834.

4. Pamiętnik obywatela powiatu upitskiego. Z kartą Litwy. Paryż 1835.

5. Powstanie na Wołyniu, Podolu i Ukrainie w roku 1831 opisane... podług podań dowódców i współuczestników tegoż powstania. T. 1-2. Paryż 1837-1838. Wyd. 2 w jednym tomie. Lipsk 1875 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 71, jako: Historia powstania w 1831 roku na Wołyniu, Podolu, Ukrainie, Żmudzi i Litwie. T. 1. por. Prace edytorskie poz. 2.

6. Dwa losy w życiu cesarzowej Józefiny. Powieść oryginalna. Kr. 1840.

7. Esquisse sur la religion payenne, sur les traditions populaires et sur les anciens usages des Lithuaniens. Paryż 1843.

8. Atlas de l'ancienne Pologne. Paryż 1850. (Wspólnie z A. H. Dufourem).

9. Elementarz dla dzieci polskich. Berlin b. r. (1851). Wyd. nast.: Paryż (1851).

10. Zbiory starożytności polskich w Paryżu. *Przegl. Poz.* 1852 t. 15; wyd. osob. fragm. uzup. pt. Zbiory starożytności polskich w Paryżu Adolfa Cichowskiego. Paryż 1856.

11. Zasady gramatyki polskiej dla użytku szkoły narodowej polskiej Batignolles w Paryżu wyłącznie ułożone. Paryż 1864. (Wspólnie z H. Piotrowskim).

12. Krótki wykład historii i jeografii polskiej. Paryż 1866. (Wspólnie z E. Januszkiewiczem).

13. Historia emigracji do r. 1831-1838. Rkps Bibl. Nar. sygn. 150; zniszcz. 1944.

14. Historia Polski. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1032; zniszcz. 1944.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Demokrata Pol.* (1843), *Dzien. Nar.* (1841-1848; red. 1841-1842), *Dzien. Wil.* (1826-1830), *Kalendarz Pielgrzymstwa Pol. na r. 1839*. Paryż 1839 (tu: Wspomnienia siedmiu lat pielgrzymstwa polskiego), *Narodowość* (tu: O szkole domowej i towarzystwie naukowej pomocy. 1841 cz. 2), *Wiad. Pol.* (red. 1855-1859).

Ponadto przypisek na autografie A. Mickiewicza opracowania wyrazu „cnota" (inc.: Około roku 1844 zabierało się tu w Paryżu między nami na robotę słownika polskiego...) ogł. w art.: Próbka słownika języka polskiego. *Kronika Rodz.* 1873 nr 10.

Przekłady

1. J. F. Cooper: Szpieg. Romans amerykański. T. 1-2. Wil. 1829.

2. J. F. Cooper: Ostatni Mohikanin. Powieść historyczna z roku 1757. T. 1-4. Wil. 1830.

3. A. Mickiewicz: Kurs literatury słowiańskiej wykładanej w Kolegium Francuskim. Fragm. pt. Wyciąg z kursu literatury słowiańskiej. Ogł. *Dzien. Nar.* 1841/42 nr 5-38 (z przerwami) i dod. Wyd. osob. T. 1-2. Paryż 1842-1843; wyd. 2 pt. Rzecz o literaturze słowiańskiej wykładanej w Kolegium Francuskim. T. 1-4. Poz. 1850-1851; wyd. 3 nowo

poprawione pt. Literatura słowiańska wykładana w Kolegium Francuskim. T. 1-4. Poz. 1865; wyd. uzup. i poprawione uwagami autora pt. Wykłady o literaturze słowiańskiej. T. 1-7. Lw. 1900 *Bibl. Słowa Pol.*; streszczenie cz. 1 pt. Literatura słowiańska wykładana w Kolegium Francuskim. W-wa 1908 *Książki dla Wszystkich* 453.

Prace edytorskie

1. Pamiętniki o powstaniu Litwy i Ziem Ruskich w roku 1831. Cz. 1-2. Paryż 1833.

2. Zbiór pamiętników o powstaniu Litwy w r. 1831. Paryż 1835. Wyd. 2 Lipsk 1875 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 72, jako: Historia powstania na Wołyniu, Podolu, Ukrainie, Żmudzi i Litwie. T. 2, por. Twórczość poz. 5.

3. Żywot Adolfa Januszkiewicza i jego listy ze stepów kirgiskich. Berlin-Poz. 1861. Wyd. 2 t. 1-2. Berlin 1875. (Wspólnie z E. Januszkiewiczem).

4. Roczniki polskie z lat 1857-1861. T. 1-4. Paryż 1865. (Wspólnie z W. Kalinką i J. Klaczką).

Zawartość: Zbiór ważniejszych artykułów z *Wiadomości Polskich*.

Listy i materiały

1. Do L. Chodźki z lat między 1818-1876; do J. Lelewela, jw., 1820-1881; do W. Platera, jw., 1831-1889; do W. Pietkiewicza, jw., 1833-1840; do C. Platera w interesach Stowarzyszenia Naukowej Pomocy z 1833-1834; do L. Platera z 1833-1837; do redakcji „Le Polonais" z 1833-1837; do L. Zwierkowskiego, jw., 1848-1860. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428, 1265, 886, 473, 1009, 1236, 1013, 996; zniszcz. 1944.

2. Do Hieronima (Kajsiewicza?) z 1834. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2674.

3. Do A. Mickiewicza 2 listy, dat. Paryż, 8 listopada 1839, 7 marca 1848. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 4. Paryż 1885.

4. Do Dyrekcji Towarzystwa Polskiego w Paryżu z 1840. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2475.

5. Do J. B. Zaleskiego 2 listy z 1842 i 1859. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 9215 t. 21.

6. Do L. Niedźwieckiego 16 listów z 1843-1856. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2410.

7. Do A. Towiańskiego, dat. Paryż, 22 maja 1846; do A. Mickiewicza, dat. Paryż, 1 października 1847. Ogł. S. Szpotański: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 3. W-wa 1922.

8. Do A. Mickiewicza 2 listy z 14 kwietnia (razem z C. Mickiewiczową) i 6 czerwca 1848 (razem z E. Januszkiewiczem). Ogł. H. Lutzowa: Listy legionistów Adama Mickiewicza z lat 1848-1849. Wr. 1963.

9. Do K. Szajnochy z 1861. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.

10. Do S. Buszczyńskiego z 1869. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1.

11. Do T. Prylińskiego z 1871. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2440.

12. Do Br. Zaleskiego z 1871. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2440.

13. Pismo w sprawie projektowanego wydawnictwa pamiętników o powstaniu Litwy i Ziem Ruskich. Rkps Bibl. Czart. Arch. Dom. sygn. XVII/1246.

14. Różne notatki, wypisy do historii, geografii, etnografii i literatury polskiej. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 1033, 1034, 1035, 1036, 1037; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

(J. F. Cooper: Szpieg. Rec. przekł.): M. *Dzien. Wil.* 1830 t. 9. — (Notatka). *Pam. dla Płci Pięknej* 1830 t. 1. — Od niejakiego czasu... *Tyg. Petersb.* 1831 nr 22. (Dot. przekł. z Coopera). — I. Domejko: Pierwsze dni kwietnia 1831 r. w Litwie. Powst. 1831-1832. Wyd. J. Tretiak w książce: Pamiętniki. Kr. 1908 s. 14, 56; wyd. E. H. Nieciowa w: Moje podróże. T. 1. Wr. 1962. — (Pamiętniki o powstaniu Litwy i Ziem Ruskich. Rec.). *Pam. Emigracji* 1833 cz. 3. — J. Lelewel: Pamiętnik z roku 1830-31. Powst. przed 1841. Ogł. J. Iwaszkiewicz. W-wa 1924; wyd. nast. w: Dzieła. T. 1: Materiały autobiograficzne. Oprac. H. Więckowska. W-wa 1957. — Nowa gramatyka polska. *Chwila* 1864 nr 22. — **: (A. Mickiewicz: Literatura słowiańska. Rec. przekł.). *Dzien. Poz.* 1865 nr 83. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — Nekrologi i wspomnienia pośmiertne: *Gaz. Nar.* 1871 nr 219; *Przegl. Lw.* 1871 t. 2; Br. Z. (Zaleski): Zmarli na wychodztwie od 1870 do 1872 roku. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872.* Poz. 1872. — W. Kalinka: Wrotnowski — pisarz. Powst. przed 1886. Rkps Bibl. Kórn. sygn. 2521. — P. Chmielowski: O potrzebie nowego przekładu kur-

su literatury słowiańskiej A. Mickiewicza. *Przew. Nauk. i Lit.* 1898. — J. BIELIŃSKI: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 3. Kr. 1899-1900. — L. GADON: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 3. Kr. 1902. — W. MICKIEWICZ: Pamiętniki. T. 1. W-wa-Kr. 1926. — A. LEWAK: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. T. 1. W-wa 1929. — L. PŁOSZEWSKI: Mickiewicz o ojczyźnie. *Ruch Lit.* 1929 nr 9-10. — L. JANOWSKI: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — N. GRUSS: Szkoła polska w Paryżu. W-wa 1962. — A. ZIELIŃSKI: Emigracyjny „Dziennik Narodowy" wobec zagadnień literatury polskiej. *Prace Polon.* S. XVIII (1962).

WRÓBLEWSKI WALERIAN (1809–1877)

Pseud. i krypt.: W. KORONOWICZ; W. W.; W. WRÓ...; W......n W......ı; W...... z Z.....; WALERIAN WR......KI.

Publicysta, krytyk literacki.

Ur. 1809 we wsi Czerniawce w powiecie lipowieckim guberni kijowskiej; syn Ksawerego i Heleny z Burzyńskich. W 1817-1820 uczył się u jezuitów w Romanowie, następnie od 1820 w gimnazjum w Winnicy i w Liceum Krzemienieckim. Około 1840 osiadł na Wołyniu we wsi Zielińce. Po 1860 wziął w dzierżawę wieś Włodzimierza Platera pod Wiśniowcem na Wołyniu. Ostatnie lata przebywał w guberni podolskiej. Zmarł w Piłkach na Wołyniu 27 października 1877.

TWÓRCZOŚĆ

1. Fragment filozoficzny. Sensualizm i spirytualizm. *Athenaeum* 1842 t. 4.

2. Pamiątki Cześnika, tom 1 Listopada, Mieszaniny. *Athenaeum* 1846 t. 6.

Polemika H. Rzewuskiego w *Tyg. Petersb.* 1847 nr 2-3, 68, i *Athenaeum* 1847 t. 6. — Odpowiedź W. Wróblewskiego pt. Objaśnienie tego, co się rzekło o Listopadzie. *Athenaeum* 1847 t. 3.

3. Słowo dziejów polskich. T. 1-3. Lipsk 1858-1860.

Artykuły, krytyki i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Athenaeum* (1841-1842, 1846-1851; tu m. in.: O Krasickim i oryginalności w literaturze. 1841 t. 5; O niektórych wyobrażeniach literackich dzisiejszych czytelników. 1842 t. 6; Korespondencja. (Z powodu rozprawy autora Listopada...). 1848 t. 2; Z powodu romansu historycznego: Zamek krakowski. 1848 t. 3; 1849 t. 1; Pamiętniki Paska i Diariusz Chrapowickiego, wojewody witebskiego, w porównaniu z historią. 1850 t. 3; Czego życzymy sobie i czytelnikom naszym na Nowy Rok. 1850 t. 6; O powieści Adam Śmigielski, starosta gnieźnieński. 1851 t. 5), *Bibl. Warsz.* (tu: List do... O rozbiorze kursów Adama Mickiewicza, napisanym przez Eleonorę Ziemięcką. 1861 t. 3), *Co Bóg dal.* Kijów 1872 (tu: Bajron sceptyk, kosmopolita i zwiastun socjalizmu), *Czas* (tu: Dramata A. E. Odyńca. 1861 nr 55-58), *Dzien. Warsz.* (tu: O powieści Stary sługa przez J. I. Kraszewskiego. 1851 nr 251, 253. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6481), *Kółko Dom.* (tu: Korespondencja Michała Mniszcha, marszałka w. k., znajdująca się w archiwum wiszniowieckim. 1866 z. 1, 12), *Kronika Rodz.* (tu: Postęp i zbytek. 1872 nr 5), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu: Poetyczność epoki Piastów. 1856 nr 132-135, 137-138; Poetyczność epoki jagiellońskiej. 1856 nr 210-218, z przerwami).

Listy

1. Do H. Rzewuskiego z 1839. Rkps Ossol. sygn. 5997/II.

2. Do J. I. Kraszewskiego 58 listów z 1841-1875 i 2 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6481, 6543.

3. Do redaktora Biblioteki Warszawskiej, K. W. Wójcickiego, z 1867. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

4. Do K. W. Wójcickiego z 1875. Rkps Bibl. Nar. sygn. 51; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

H. SCHMITT: Polska w rzeczywistości dziejowej, a Polska przedstawiona w „Dziejach" Józefa Szujskiego i W. Koronowicza. (Rozbiór historyczno-krytyczny). *Pismo zbior. wyd. staraniem i nakładem Tow. Nauk. Młodzieży Pol. w Paryżu.* Bendli-

kon 1865. [Rec.: *Dzien. Lit.* 1865 nr 63]. — J. Bartoszewicz. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 27 (1867). — T. J. Stecki: Walerian Wróblewski. (Notatka biograficzna). *Tyg. Ilustr.* 1871 nr 192. — F. K. (Krupiński): Nasza historiozofia. *Ateneum* 1876 t. 3. — L. Sowiński: Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdanowicza. T. 4. Wil. 1877. — Wspomnienia pośmiertne: Sęp (W. Maleszewski). *Biesiada Lit.* 1877 nr 98; T. J. Stecki. *Echo* 1877 nr 265-266; W. C. *Biesiada Lit.* 1877 nr 102; *Kronika Rodz.* 1877 nr 22; *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 99; (J. Heppen). *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 120; W. Korotyński. *Kłosy* 1878 nr 656-658; A. Świętochowski. *Przegl. Tyg.* 1878 nr 10. — K.: Odyniec i Koronowicz. *Gaz. Lw.* 1881 nr 15-17. — W. Smoleński: Szkoły historyczne w Polsce. (Główne kierunki poglądów na przeszłość). *Ateneum* 1886 t. 4; wyd. osob. W-wa 1887; oprac. M. H. Serejski. Wr. 1952 *BN* I, 142. — M. Gozdawa: Zakłady naukowe w Romanowie. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 2. W-wa (1898). — M. Rolle: Ateny wołyńskie. Szkic z dziejów oświaty w Polsce. Lw. 1898; wyd. 2 Lw. 1923.— A. Bar: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce.* T. 5. Kr. 1933. — L. Janowski: Słownik bio- bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939.

Z

ZABŁOCKI TADEUSZ ŁADA (1813–1847)

Krypt.: * * *.

P o e t a.

Ur. w 1813 na Witebszczyźnie. W 1831 ukończył gimnazjum w Witebsku i na koszt skarbowy studiował na wydziale literatury uniwersytetu w Moskwie, gdzie zaprzyjaźnił się z Wissarionem Bielińskim. Podczas studiów należał do tajnego Towarzystwa Miłośników Ojczystej Literatury, które szerzyło wśród studentów Polaków idee patriotyczne i wolnościowe, oraz do konspiracyjnego Towarzystwa Numeru 11 (numer pokoju w bursie studenckiej). Aresztowany w 1833 za napisanie wiersza przeciw carowi i za szerzenie propagandy wolnościowej, w czasie paroletniego śledztwa i procesu znajdował się częściowo na wolności, przebywając w Mozyrzu, Prużkach i Witebsku. W 1835 został skazany na 24 lata katorgi, którą miał odbywać jako prosty żołnierz w korpusie kaukaskim. Po zatwierdzeniu wyroku w 1837 znalazł się w Taganrogu nad Morzem Azowskim, a na wiosnę 1838 na Kaukazie. Początkowo służył w wojsku, później utrzymywał się z pośrednictwa księgarskiego, z tłumaczeń oraz z udzielania lekcji języka francuskiego. W 1842-1843 odbył wielką podróż wzdłuż granic Persji i Turcji. Na krótko przed śmiercią został mianowany przez księcia Woroncowa zarządcą żup solnych w Kulpach. Tam zmarł na cholerę w sierpniu 1847.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. Powst. 1831-1845. Wyd. R. Podbereski. Petersb. 1845.

Z a w a r t o ś ć: Poezje pierwszego okresu (1831--1833); Poezje drugiego okresu (1834-1836); Poezje trzeciego okresu pisane za Kaukazem (1838-1845); Naśladowania i tłumaczenia.

D e d y k a c j a: Poezje pierwszego okresu: Justynowi Hrebnickiemu jako oznakę powszechnego szacunku dla Jego cnót obywatelskich. Poezje trzeciego okresu: Leonowi Janiszewskiemu, Michałowi Buttowtowi Andrzejkowiczowi, Władysławowi Strzelnickiemu i Ksaweremu Pietraszkiewiczowi, przyjaciołom i współtowarzyszom broni, na pamiątkę poświęca Tadeusz Łada-Zabłocki.

2. Rzut oka na piśmiennictwo gruzińskie. Powst. 1843. Rkps zaginął.

3. Materiały do historii cywilizacji i literatury słowiańskiej. Rkps zaginął.

4. Próby poetyczne. Rkps zaginął.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (1844-1846), *Bibl. Warsz.* (1845), *Biruta* (1837-1838; tu m. in.: Laszka. Ballada. 1838), *Gwiazda* (1846-1847: tu m. in.: Na śmierć Władysława Strzelnickiego. 1847), *Leviathan.* Kijów 1848 (tu m. in.: Dumka w samotności), *Ondyna Druskienickich Źródeł* (1844-1845; tu m. in.: Dumanie Czerkiesa u stóp góry śniegowej Kazbek. 1844 z. 8), *Roczn. Lit.* (1843-1844, 1846), *Rubon* (1846-1849).

P r z e k ł a d y

1. A. Kuli-Aga Bakichanow: Historia wschodniej części kraju zakaukaskiego. Powst. 1843. Rkps. (Przekł. na jęz. ros.).

2. Chants populaires de l'Ukraine, traduits de l'original russe ... Paryż 1845.

3. A. Puszkin: Jeniec kaukaski. Ogł. w zbiorze anonimowym pt. Fantazja wierszem i prozą. W-wa 1855.

Ponadto drobne przekłady ogł.: *Athenaeum* 1844 t. 3 (tu: E. M. Villegas: Do źródła. Z hiszpańskiego. Powst. 1834; J. G. Byron: Elegia druga do Tyrzy; Horacy: Do Melpomeny), *Leviathan.* Kijów 1848 (tu: J. G. Byron: My soul is dark. (Melodia hebrajska); J. W. Goethe: Sen Zulejki; J. W. Goethe: Śpiew duchów na wodach; E. M. de Villegas: Do Zefiru), *Rubon* 1849 t. 10 (tu: Kilka pieśni gminnych zakaukaskich Tatarów).

Wyd.: Poezje (zob. Twórczość poz. 1) zawierają również m. in. drobne przekłady z Alkoranu oraz z następujących poetów: S. T. Coleridge, F. D. Hemans, V. Hugo, T. Moore, Parma, W. Shakespeare, R. Southey.

L i s t y

1. Do M. Tumanowa 3 listy z 1838-1839. Ogł. M. Żiwow: Polscy poeci „kaukascy". (Materiały biograficzne). Tłum. K. Heintsch. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4.

2. Do J. I. Kraszewskiego 9 listów z 1840-1847. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6456. Fragm. ogł. T. Turkowski: Materiały do dziejów literatury i oświaty na Litwie i Rusi. T. 3. Wil. 1937; przedr. M. Żiwow, jw. poz. 1.

3. Do R. Podbereskiego, dat. 10 czerwca 1843. Fragm. ogł. *Roczn. Lit.* 1849 s. X-XIV.

B i b l i o g r a f i c z n e zestawienie utworów podał M. Inglot: Polacy piszący na Kaukazie ... *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2.

OPRACOWANIA

(Poezje. Rec.): A. Czajkowski. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 4; J. I. Kraszewski. *Bibl. Warsz.* 1845 t. 4; W. Prokopowicz. *Tyg. Petersb.* 1845 nr 74-75. — Nekrolog. *Kawkaz* (Tbilisi) 1847 nr 33 (16 sierpnia). — Adolf z pod Bielska: Gawęda krytykoliteracka. N. 3. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 4. — L. Janiszewski: Z listu do Wydawcy Pamiętnika. *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 6. — L. Janiszewski: List o pracach literackich i naukowych na Kaukazie. *Czas* 1851 nr 203-205. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — A. Giller: Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864 r. T. 3. Paryż 1870. — B. Limanowski: Młoda Polska i Stowarzyszenie Ludu Polskiego. *Tydzień* 1894 nr 1-6. — L. Janowski: Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — W. Lachnitt: Do skał Taurydy przykuci ... *Trybuna Literatów i Artystów* 1939 nr 1-2. —

W. Borowy: Shelleyanin polski sprzed wieku. *Twórczość* 1946 z. 10. — K. W. Zawodziński: W stulecie romantycznego tomu poezji. *Twórczość* 1946 z. 3. — J. Dürr-Durski: T. Zabłocki spod przemalowań biograficznych. *Twórczość* 1947 z. 7/8. — J. Reychman: Literatura polska w krajach Bliskiego Wschodu. *Przegl. Orientalistyczny* 1951 nr 3. — J. W. Gomulicki: Tadeusz Łada-Zabłocki. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — J. Reychman: Polacy w górach Kaukazu do końca XIX w. *Wierchy* R. 23 (1954).— J. Reychman: Wyjaśniona zagadka zapomnianego poety-spiskowca. *Twórczość* 1954 z. 6. — M. Inglot: Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej poł. XIX w. Materiały do zagadnienia. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — M. Warneńska: Z ziemi polskiej na daleki Kaukaz ... *Trybuna Ludu* 1959 nr 249. — M. Żiwow: Polscy poeci „kaukascy". (Materiały biograficzne). Tłum. K. Heintsch. *Pam. Lit.* R. 50 (1959) z. 3/4. — T. S. Grabowski: Z pogranicza polsko-białoruskiego. *Księga pam. ku czci S. Pigonia.* Kr. 1961. — J. Reychman: Ze stosunków literackich polsko-gruzińskich w XIX w. *Przegl. Hum.* 1961 nr 3. — J. Reychman: Kilka azerbejdżańskich piosenek ludowych zapisanych przez Polaków na Zakaukaziu w I połowie XIX wieku. *Roczn. Orientalistyczny* t. 26 (1963) z. 2. — J. Reychman: Stosunki literackie polsko-azerbejdżańskie w XIX wieku. *Przegl. Hum.* 1963 nr 6.

ZACHARIASIEWICZ JAN (1825–1906)

Pseud.: Maciej Łomża.

Powieściopisarz, publicysta.

Ur. 1 września 1825 w Radymnie, pow. jarosławski; syn Aleksandra, drobnomieszczanina pochodzenia rusińskiego. Po ukończeniu szkoły elementarnej w Radymnie uczył się w gimnazjum w Przemyślu, gdzie był kolegą Zygmunta Kaczkowskiego. Zamieszany w spisek polityczny, został aresztowany i skazany na dwa lata ciężkiego więzienia, które odbył w 1842-1844 w fortecy Spielberg. Po uwolnieniu zamieszkał we Lwowie i zajął się dziennikarstwem. Był współpracownikiem *Gazety Lwowskiej*. W 1848 został współredaktorem *Postępu*, a od września tegoż roku powstałej z niego *Gazety Powszechnej*. Od stycznia 1849 był redaktorem *Tygodnika Polskiego*, powstałego z *Dziennika Mód Paryskich*. Za umieszczenie w tym piśmie wiersza *Machabeusze* został oskarżony o zdradę stanu i internowany w Theresienstadt. Do Lwowa powrócił dopiero w 1853. W 1854-1856 wydawał razem z Janem Dobrzańskim pismo *Nowiny*, następnie powstały z nich *Dziennik Literacki*. W 1860 był współredaktorem *Kółka Rodzinnego*. W 1865 wyjeżdżał do Drezna, następnie przebywał we Francji i Włoszech. Po powrocie do kraju przebywał na przemian w Warszawie, gdzie zbliżył się do grona pozytywistów, i w Galicji. W 1895 w Warszawie obchodzono uroczyście jubileusz 70-lecia jego urodzin. Zmarł w Krzywczy nad Sanem 7 maja 1906.

TWÓRCZOŚĆ

1. Do Ludu! (Wiersz). Lw. 1848.

Wg Estr. V, 222.

2. Gwiazda. Epizod z życia wygnańca. *Nowiny* 1854 nr 68-74. Przedr. zob. poz. 6.

3. M. S. Ustęp z życia mało znanych ludzi. *Nowiny* 1854 nr 25-28. (O Maurycym Sikorskim). Przedr. zob. poz. 6.

4. Skromne nadzieje. Powieść odporna. *Nowiny* 1854 nr 143-149. Przedr. zob. poz. 6.

Polemika z powieścią J. Dzierzkowskiego: Wielkie nadzieje.

5. Jednodniówki. *Nowiny* 1855 nr 1-18. Przedr. zob. poz. 6.

6. Powieści. Lw. 1855.

Zawartość: poz. 2, 3, 4, 5.

7. Uczony. Obrazek fantastyczny. *Nowiny* 1855 nr 64-95; wyd. osob. t. 1-2. Lw. 1855.

W t. 2 podtyt.: Powieść w dwóch tomach.

8. Wykład dziejów polskich. Dla dzieci od lat siedmiu do dwunastu przez Macieja Łomżę. Lw. 1855. Wyd. 2 Lw. 1861.

Dedykacja: Jadwidze i Kazimierzowi, dobrym dzieciom, na pamiątkę.

9. Klemens Janicki. Obrazek historyczny. *Dzien. Lit.* 1856 nr 1-10; wyd. osob. pt. Dwaj lutniści. Obrazki z naszej przeszłości. Lw. 1857 (razem z poz. 11).

Przekł. słoweński: T. Požežanin. *Slavonac* 1863 nr 15-20.

10. Sąsiedzi. Powieść współczesna. *Dzien. Lit.* 1856 nr 17-34, 38-54; wyd. osob. Lw. 1858.

11. Sebastian Klonowicz. Obrazek historyczny. *Dzien. Lit.* 1856 t. 2 nr 79-87; wyd. osob. zob. poz. 9. Wyd. nast. pt. Sebastian Klonowicz. Obraz z ciernistego żywota wieszcza. Chełmno 1862.

Przekł. czeski: *Lumir* 1857.

Przekł. serbsko-chorwackie: J. Miškatović: Sebastian Klonowicz, obrazek historični. *Neven* 1858 nr 10 i n. — *Danica srpska* 1865.

12. Sierota wielkiego świata. *Nowiny* 1856 nr 1-35.

13. Boże dziecię. Powieść z naszych czasów. *Dzien. Lit.* 1857 nr 70-88, 92-110, 113-129; wyd. osob. cz. 1-3. Lw. 1858.

Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 2950.

14. Nie ma Żyda w karczmie. Krotochwila w 1 akcie. Wyst. Lw. 1857.

15. Renata. Powieść. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 81-117 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1858.

16. Fałszywy król. Zdarzenie sekretne JMPana Marcina Wilgi. *Kółko Rodz.* 1860 nr 17-18; wyd. książkowe Lw. 1861 (razem z poz. 18, 19). Przedr. zob. poz. 66.

17. Na kresach. Powieść z naszych czasów w trzech częściach. Lw. 1860. Wyd. nast. Lw. 1867 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 49; przedr. poz. 71 t. 5-7.

Dedykacja: Karolowi i Joannie Szajnochom poświęcam.

18. Złota góra. Opowiadanie przy kominku. *Kółko Rodz.* 1860 nr 1-6; wyd. książkowe Lw. 1861 (razem z poz. 16, 19).

19. Konfederat. Z kroniki małego miasteczka. Lw. 1861 (razem z poz. 16, 18). Przedr. zob. poz. 66; wyd. osob. Kr. 1904.

Przekł. niem.: G. Hreczecha. *Volksstimme* (Wiedeń) 1862 nr 12-17.

20. Święty Jur. Powieść w trzech częściach. Lw. 1862. Wyd. nast.: Lipsk 1873 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 66-67 (w t. 67 razem z poz. 21); przedr. zob. poz. 71 t. 1-3.

21. Jarema. Studium z wewnętrznych dziejów Galicji. *Tyg. Ilustr.* 1863 nr 185-191, 193-194, 196; wyd. osob. Lipsk 1873 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 67 (razem z poz. 20). Wyd. nast.: przedr. zob. poz. 71 t. 11; oprac. M. Janion. Wr. 1951 *Powieści Pol. XIX w.*; toż wyd. nast. W-wa 1957.

22. W przededniu. T. 1-3. Lw. 1863.

23. Marcjan Kardysz. Powieść. *Dzien. Lit.* 1865 nr 18-40; wyd. osob. Lw. 1865. Przedr. zob. poz. 71 t. 10.

24. Po ślubie. Z zapisków kobiety. Powieść. *Tyg. Ilustr.* 1866 nr 347-365; wyd. osob. Kr. 1903.

25. Marek Poraj. Powieść z czasów pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej Polskiej. Kr. 1867.

26. Muszka, czyli wzajemne dopełnienie się. Obrazek. *Pam. Nauk., Lit. i Artyst.* 1867.

Przekł. czeski: J. Krondl. *Sumavan* 1874.

27. Zakazane owoce. Powieść. *Bluszcz* 1867 nr 12-20, 22-39; wyd. osob. W-wa 1868.

28. Mąż upatrzony. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 42-50; 1869 nr 58-62, 64-67.

29. Tajemnice serca. *Kłosy* 1868 nr 151-163.

30. Wiktoria Regina. Ze wspomnień narzeczonej ułożył ... *Bibl. Warsz.* 1868 t. 2-3; wyd. osob. W-wa 1870. Przedr. zob. poz. 71 t. 9.

Przekł. czeski: J. Klika. Brno 1891 *Bibliotéka zabavná* 130.

31. Czerwona czapka. Z notatek cesarsko-królewskiego radcy. *Dzien. Poz.* 1869 nr 77-125; wyd. osob. Poz. 1869. Przedr. pod zmienionym tyt.: Nemezys. Z notatek biurokraty ułożył ... *Gaz. Pol.* 1882 nr 199-200, 202-241; przedr. zob. poz. 71 t. 4.

Przekł. serbsko-chorwacki: N. Manojlović-Rajko. Crvena kapa. *Stražilovo* 1892 nr 38-51.

32. Dzieje ideału. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 3-4; wyd. osob. W-wa 1870.

Przekł. czeski: J. Klika: Model. Roman. Praga 1883.

33. Tajny fundusz. Powieść. *Kraj* 1869 nr 117-175; wyd. osob. t. 1-2. Kr. 1869.

Przekł. serbski: 1872. (Wg Estr. V, 222).

34. Chleb bez soli. Powieść z czasów rozbioru Rzeczypospolitej Polskiej. *Dzien. Poz.* 1870 nr 53-148; wyd. osob. Poz. 1872. Wyd. nast.: W-wa (1914).

Przekł. czeski: *Pokrok* 1873. (Wg Estr. V, 222).

35. Milion na poddaszu. Obrazek z niedawnej przeszłości. Poz. 1870.

36. Porwanie Sabina. Obrazek z życia. Tor. 1870. Przedr. zob. poz. 71 t. 8.

37. Człowiek bez jutra. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 2-4; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1871. Wyd. nast.: z wstępem Z. Mitznera. W-wa 1952.

38. Noc królewska. Powieść z ostatnich lat panowania Stanisława Augusta. *Strzecha* 1871 nr 1-12; wyd. osob. Lw. 1872.

Przekł. czeski: J. O. Horna: Noc kralovská. Povídka z posledních let panování Stanislava Augusty. *Preran* 1872.

39. Albina. Studium powieściowe z notatek autora. *Tyg. Mód i Powieści* 1872 nr 14-29 (Dodatek powieściowy) i odb.

40. Opinia parafialna. Powieść. W-wa 1872.

41. Posag. Powieść. W-wa 1872.

42. Poseł męczennik. Obrazek z ostatniego polskiego sejmu. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll.* Poz. 1872; wyd. osob. Lw. 1891 (współwyd. z utworem P. Wilkońskiej: Sto lat dobiega końca).

43. Widoki familijne. Powieść. *Gaz. Pol.* 1872 nr 69-83, 85-88; wyd. osob. W-wa 1872.

44. Co ich zbliżyło? Powieść. *Kłosy* 1872 nr 391; 1873 nr 392-398, 400-415.

45. Buty dziadunia. Opowiadanie. J. Ungra *Kalendarz warsz.* 1873; wyd. osob. Chicago 1880. Wyd. 2 Chicago 1887.

46. Sumienny konkurent. Studium karnawałowe. *Kronika Rodz.* 1873 nr 20-21; 1874 nr 19-24; wyd. osob. W-wa 1875.

W 1873 podtyt. Powiastka.

47. Szczęście kobiece. Powieść. *Strzecha* 1873 z. 1-17; wyd. osob. Lw. 1874.

48. Kupno i sprzedaż. Komedia w pięciu aktach. Premiowana na konkursie

krakowskim 1874 r. Wyst. Kr. 1875; wyd. *Kłosy* 1875 nr 524-532 i odb.
Rkps Ossol. sygn. 10666/I.

Przekł. ros.: A. S-n: Kupla i prodaża. W-wa 1875.

49. Pomyłka serca. Szkic. *Kłosy* 1874 nr 487-496; wyd. osob. Lw. 1883 (razem z poz. 58).

50. Zakryte skarby. Powieść współczesna. *Dzien. Pol.* 1874 nr 96-141 (tom pierwszy); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1874.

51. Na chlebie żony. Powieść. *Wiek* 1875 nr 224-274 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1876.

52. Omanka. Powieść. *Opiekun Dom.* 1875 nr 10-34; wyd. osob. W-wa 1876.

53. Preferans po śmierci. Powieść. *Biesiada Lit.* 1876 nr 42-45. Przedr. zob. poz. 66.

Przekł. serbsko-chorwacki: T. Maretić: Preferans po smrti. *Vijenac* 1877 nr 25-27.

54. Zły interes. Powieść ze studiów wiedeńskich. *Kronika Rodz.* 1876 nr 1-15; wyd. osob. W-wa 1876.

55. Oboje. Obraz sceniczny w 2 aktach. Wyst. Lw. 1877.

56. Prawo bezprawia. Powieść. *Bibl. Warsz.* 1877 t. 1-3; wyd. osob. W-wa 1877.

57. Wybór posła. Powieść współczesna (na tle stosunków galicyjskich osnuta). *Kłosy* 1877 nr 601-644.

58. Jedna krew. Powieść. *Biesiada Lit.* 1878 nr 105-111; wyd. osob. Lw. 1883 (razem z poz. 49).

59. Królewskie krzesło. Powieść współczesna. *Dzien. Poz.* 1878 nr 9-96; wyd. osob. Poz. 1878. Wyd. nast.: przedr. *Wędrowiec* 1897 nr 40-52.

60. Tajemnica Stefanii. Powieść w dwóch tomach. *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 143-157; 1879 nr 158-183 i odb. Wyd. nast.: Kr. 1901.

61. Teoria pana Filipa. Obrazek. *Kur. Warsz.* 1878 nr 143-177 (z przerwami); wyd. osob. Lw. 1881.

62. Flaminia. Powieść. *Tyg. Mód i Powieści* 1879 nr 4-39.

63. Romans pana Michała. Opowiadanie spisane przez ... *Wiek* 1879 nr 125-129, 131-170, 173-207; toż *Gaz. Lw.* 1879 nr 126-157, 173-193; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1880.

Dedykacja: J. I. Kraszewskiemu w pięćdziesiątą rocznicę pracy poświęcam.

64. Kometa. Powieść. *Ateneum* 1881 t. 2-3.

65. Za srebrniki. Powieść. *Gaz. Pol.* 1883 nr 201-244, 246-259, 261-263.

66. Nowele i opowiadania. W-wa 1884.

Zawartość: Pojedynek. Powiastka. (*Kronika Rodz.* 1878 nr 1-5); Niedokończony telegram. (*Kronika Rodz.* 1871/72 nr 4-5); poz. 53, 16, 19.

67. Polska miłość. Ze wspomnień c.-k. radcy. *Gaz. Pol.* 1885 nr 66-68, 70-76; toż *Nowa Reforma* 1885 nr 25-51.

68. Samoluby. Powieść. *Biesiada Lit.* 1885 nr 27-38.

69. Wyprawa po wujaszka. *Wiek* 1885 nr 82-138 (z przerwami); toż *Gaz. Lw.* 1885 nr 70-101.

70. W dole i na wyżynach. Nowele i powiastki. W-wa 1886.

Zawartość: Swaty ekscelencji. (*Czas* 1881 nr 230-260; toż *Gaz. Pol.* 1881 nr 264 - 1882 nr 3, z przerwami); Kozica. (*Pam. Tow. Tatrzańskiego* 1881 t. 6 cz. 2); Różne drogi; Wolny wybór.

71. Wybór pism. T. 1-11. W-wa 1886-1889.

Zawartość: t. 1-3: poz. 20; t. 4: poz. 31; t. 5-7: poz. 17; t. 8: poz. 36; t. 9: poz. 30; t. 10: poz. 23; t. 11: poz. 21 oraz: Ślub mimo woli. Nowela (J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* 1876); Wierutna bajka.

72. Herb na giełdzie. Powieść. *Biesiada Lit.* 1887 nr 1-22; wyd. osob. W-wa 1888.

73. Nieboszczyk w kłopotach. Gawęda staroszlachecka z teki ... *Bibl. Warsz.* 1888 t. 3; przedr. *Nowa Reforma* 1889 nr 218-227; wyd. osob. Złoczów 1893 *Bibl. Powsz.* nr 89; toż wyd. nast. Złoczów (po 1923).

74. Karolowi Estreicherowi w dniu doręczenia medalu 24 listopada 1889. Lw. 1889.

75. Deresz. Szkic. *Kur. Warsz.* 1890 nr 66-68, 71-72; toż *Nowa Reforma* 1890 nr 68-72; wyd. osob. Kr. 1891.

76. Moje szczęście. Ze zwierzeń kobiety ułożył ... *Słowo* 1891 nr 101-166 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1891.

77. Przy końcu wieku. Powieść. *Kur. Warsz.* 1894 nr 3-42 (z przerwami).

78. Spod trzech zaborów. Lw. 1894.

79. Chleb. Powieść współczesna. Petersb. 1895.

80. Orion i Chryzantema, czyli romans w XX wieku. W-wa 1895.

81. Wolne serce. Komedia w 3 aktach. Wyst. Lw. 1896. Rkps Bibl. Jagiel.

82. Zakopane skarby. Powieść. Z przedmową T. Jeske-Choińskiego. W-wa (1897) *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 13. Wyd. nast.: przedr. *Dzien. Chicagowski* 1898 nr 119-157.

Artykuły i drobne rozprawy ogł. m. in. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862 (tu: Wieczorek u dziadunia), *Album Muz. Nar. w Rapperswyl.* Poz. 1872, *Almanach Tatrzański* (Lw.; tu: Przy Morskim Oku. Nowela. 1894/95), *Ateneum* (1881), *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (tu: Rys historyczny architektury od najdawniejszych do najnowszych czasów. 1848 t. 1), *Bibl. Warsz.* (1868-1871, 1877, 1888, 1891; tu m. in.: Wydziedziczony. Nowela. 1891 t. 2; toż *Nowa Reforma* 1891 nr 180-194), *Biesiada Lit.* (tu m. in.: Pan Izydor J. I. Kraszewskiemu zamiast listu przesyła ... 1880 nr 261; Najpraktyczniejsza szkoła miłości. Z manuskryptu Imci Pana Doświadczyńskiego przepisał ... 1884 nr 1-9; Do Adama Pługa. 1898 nr 3), *Bluszcz* (1865-1868, 1872-1876; tu m. in.: Intryga. Obrazek. 1866 nr 14-32; Romans dziadunia, Ze starych papierów przepisał ... 1868 nr 31-36; Z konterfektów moich sąsiadów. Herbata. Obrazek. 1872 nr 25-28; O powieści tegoczesnej. 1874 nr 30-32; Kupony, czyli pierwsza miłość. 1876 nr 17-19; Pierwsza nowela. 1884 nr 41-43), *Czas* (tu m. in.: Andrea. Nowela. 1882 nr 178-195 (z przerwami); przedr. *Wiek* 1882-1883), *Dla Stryja.* Lw. 1886 (tu: Muza, czyli Meduza. Kartka z moich wspomnień), *Dla Zagrzebia. Album Koła Lit.* Kr. 1881 (tu: Napoleon I), *Dzien. Lit.* (1856-1857), *Dzien. Mód Paryskich* (tu m. in.: Sonety dla M.: Wiara. Miłość. Nadzieja. 1847 nr 1), *Dzien. Pol.* (1874), *Dzien. Poz.* (1869-1870, 1878, 1897), *Echo* (tu m. in.: Dramat familijny. 1878 nr 288, 290-293; 1879 nr 1; Gdzie on? Gdzie ona? Nowela. 1879 nr 103-108, 116-120, 122-127; toż *Czas* 1879 nr 102-108, 116-122), *Gaz. Lw.* (tu m. in.: Na morzu. Nowela. 1881 nr 211-224; przedr. *Tyg. Mód i Powieści* 1882 nr 10-17; Anna. 1882 nr 174-192; Mój rywal. Opowiadanie. 1883 nr 133-145; przedr. *Wiek* 1884 nr 140-144, 146-155), *Gaz. Nar.* (1869, 1882, 1887-1889; tu m. in.: Ars amandi. Z starego manuskryptu. 1882 nr 10-13, 15, 19-29), *Gaz. Pol.* (1872, 1881-1888; tu m. in.: Druga młodość. 1884 nr 191-202, 205-207; Słomiany człowiek. Z kroniki zaścianku. 1887 nr 2-8, 10-13, 15-17, 19; Nowela mego sąsiada. 1888 nr 86-90, 92, 94-95), *Gaz. Powsz.* (współred. 1848), *Głos* (Lw. 1861; współred.), J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* (tu m. in.: Dom na cmentarzu. 1867 s. 89-106; toż *Przyj. Dom.* 1867; Tajemnica. Powieść. 1877 s. 144-153), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1867-1880; tu m. in.: Godzina szczęścia. Powiastka. 1872 s. 7-23), *Kłosy* (1872, 1874-1879, 1886-1889; tu m. in.: Idealizm i realizm. Studium historycznoliterackie. 1872 nr 367-370, 372-374; Sobowtór. Opowiadanie przy kominku. 1878 nr 696-704; Kobieta Kraszewskiego. 1879 nr 744-747), *Kłosy i kwiaty.* Kr. 1869 (tu. Fortel pana Piotra. Opowiadanie — s. 153-175), *Kółko Rodz.* (współred. 1860), *Kraj* (Kr.; 1869), *Kraj* (Petersb.; tu m. in.: Król-filozof. Obrazek na tle historycznym. 1883 nr 15-18), *Kronika Rodz.* (tu m. in.: Barwa weselna. Powieść ze starych papierów przepisał ... 1867/68 nr 18-19; Fundacja mojej babki. Opowiadanie z papierów familijnych wyjęte. 1886 nr 6-9), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (1857-1858), *Kur. Codz.* (tu: Dobre przeczucie. (Z notat psychologicznych). 1887 nr 347-349, 351), *Kur. Warsz.* (tu drobne utwory rozsiane w wielu rocznikach, m. in.: Złe przeczucie. (Z notatek psychologicznych). 1888 nr 17-19; Zraniony ptak. 1902 nr 192, 194-196), *Mieszczanin Pol.* (Lw.; tu: „Szczęść Boże!" Z notatek starego cechmistrza zebrał i ułożył ... 1863 nr 1-5), *Nowa Reforma* (1883-1891; tu m. in.: Droga powiatowa. Nowela. 1883 nr 54-69; toż *Wiek* 1883 nr 217-233; Żółta róża. Nowelka. 1885 nr 264-265; Burza. Obrazek. 1886 nr 125-135; Nieboszczka. Opowiadanie. 1889 nr 10-28; W stacji klimatycznej. Opowiadanie. 1890 nr 134-141; Cztery nieszczęścia mego sąsiada. 1891 nr 42-51), *Nowiny* (Lw.; tu wiele wierszy i opowiadań w 1854-1856, m. in.: Pisarze dzisiejsi. I. Władysław Syrokomla. 1856 nr 43-46, 48-52), *Opiekun Dom.* (1865, 1868, 1875; tu m. in.: Poniedziałek. Kartki z teki. 1865 nr 33-34; Kukułka. Fraszka. 1868 nr 1-3), *Orędownik Nauk.* (1901-1902; tu m. in.: Pan Damian. Opowiadanie. 1902 nr 110-116), *Pam. Lit.* (Lw.; tu: Do księżyca (z ruskiego). 1850 nr 15; Trzy godziny. Sonet. 1850 nr 15), *Pam. Nauk., Lit. i Artyst.* (1867), *Pam. Tow. Tatrzańskiego* (1881 t. 6), *Postęp* (Lw. 1848; współred.; tu m. in.: Polityka czeska i narodowość ruska — nr 21-23), *Pamiątka jubileuszu Deotymy (1852-1897).* Kr. 1901 (tu: Przemówienie do Deotymy), *Przegl. Pol.* (tu: Stracony poemat. Kartka z podróży. 1879/80 t. 53 z. 1-2; przedr. *Echo* 1880 nr 290 - 1881 nr 8), *Przegl. Powsz.* (Drezno; tu: O funduszach narodowych.

(Kartka z teki). 1866 z. 2), *Przyj. Dom.* (1867-1868), *Słowo* (1891), *Sobótka. Księga zbior.* ... *S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875 (tu: Tajemniczy produkt. Ze studiów wiedeńskich), *Strzecha* (1868-1869, 1871, 1873; tu m. in.: Słowo bez echa! Szkic powieściowy. 1869 nr 1-7), *Świt* (tu: Z karnawału. 1884 nr 20-24), *Tydzień Romansów i Powieści* (tu: Jałmużna. Powiastka. 1872 nr 186-188), *Tyg. Ilustr.* (tu m. in: Kotek babuni. Szkicował z natury... 1867 nr 418-422; Dwie humoreski. Opowiadanie. 1889 nr 343-346), *Tyg. Mód i Powieści* (tu m. in.: Niezrozumiany. Obrazek karnawałowy. 1876 nr 16-24: Oboje. 1886 nr 44-52), *Tyg. Pol.* (red. 1849; tu m. in. wiersz: Machabeusze. 1849 nr 5), *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej.* Kr. 1893 (tu: Fantazja wschodnia), *Wędrowiec* (1898), *Wieczory Rodz.* (1901), *Wiek* (tu m. in.: Człowiek bez akcji! Ze studiów wiedeńskich. 1875 nr 125-129; Droga powiatowa. Nowela. 1883 nr 217-233; Nadczłowiek. Nowela. 1896 nr 276-279, 281, 283-284, 288, 290; przedr. *Dzien. Poz.* 1897), *Wisła. Księga zbior. ku uczczeniu... P. Stalmacha.* Kr. 1873 (tu: Fata morgana. Szkic).

Przekł. ros.: J. Janowski: Nie doczitał. Rasskaz. *Swietłyj łucz* 1912 nr 2 s. 1-21.

Listy

1. Do K. Szajnochy 4 listy z 1847-1865. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.

2. Do J. Dobrzańskiego z 1857. Rkps Ossol. sygn. 6517/II.

3. Do J. I. Kraszewskiego 37 listów z 1866-1885 i 2 listy b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6544, 6482; dopiski do listów tamże sygn. 6500, 6501, 6524.

4. Do K. W. Wójcickiego 3 listy z 1870 i b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

5. Do T. Lenartowicza z 1872. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

6. Do A. E. Odyńca 3 listy z 1877-1879. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1352.

7. Do T. Lenartowicza 2 listy z 1878, 1884. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 7.

8. Do Z. Kaczkowskiego z 1889. Fragm. ogł. A. Krechowiecki: Zygmunt Kaczkowski i jego czasy. Lw. 1918.

9. Do S. Tomkowicza 6 listów z 1894. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1998.

10. Do S. Barącza 3 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 2758/II.

11. Do K. Godebskiego list prozą i wierszem z 14 kwietnia b. d. Ogł. K. Ostaszewski-Barański: Z pożółkłych kart. *Adamowi Krechowieckiemu.* Lw. 1908.

12. Do S. Nowińskiego 3 listy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism. T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Albina T-39
Andrea Cz-C
Anna Cz-GL
Ars amandi Cz-GN
Barwa weselna Cz-KR
Boże dziecię T-13
Burza Cz-NR
Buty dziadunia T-45
Chleb T-79
Chleb bez soli T-34
Co ich zbliżyło? T-44
Czerwona czapka T-31
Człowiek bez akcji! Cz-W
Człowiek bez jutra T-37
Cztery nieszczęścia mego sąsiada Cz-NR
Deresz T-75
Do Adama Pługa Cz-BL
Do księżyca Cz-PL
Do Ludu! T-1
Dobre przeczucie Cz-KC
Dom na cmentarzu Cz-KI
Dramat familijny Cz-E
Droga powiatowa Cz-NR
Druga młodość Cz-GP
Dwaj lutniści T-9
Dwie humoreski Cz-TI
Dzieje ideału T-32
Fałszywy król T-16
Fantazja wschodnia Cz-UKZO
Fata morgana Cz-WKZS
Flaminia T-62
Fortel pana Piotra Cz-KK
Fundacja mojej babki Cz-KR
Gdzie on? Gdzie ona? Cz-E
Godzina szczęścia Cz-KW
Gwiazda T-2
Herb na giełdzie T-72
Herbata Cz-B
Idealizm i realizm Cz-K
Intryga Cz-B
Jałmużna Cz-TRP
Jarema T-21
Jedna krew T-58
Jednodniówki T-5
Karolowi Estreicherowi w dniu doręczenia medalu T-74
Klemens Janicki T-9
Kobieta Kraszewskiego Cz-K
Kometa T-64
Konfederat T-19

Kotek babuni	Cz-TI
Kozica	T-70
Król filozof	Cz-K
Królewskie krzesło	T-59
Kukułka	Cz-OP
Kupno i sprzedaż	T-48
Kupony, czyli pierwsza miłość	Cz-B
M.S. Ustęp z życia mało znanych ludzi	T-3
Machabeusze	Cz-TP
Marcjan Kordysz	T-23
Marek Poraj	T-25
Mąż upatrzony	T-28
Milion na poddaszu	T-35
Moje szczęście	T-76
Mój rywal	Cz-GL
Muszka, czyli wzajemne dopełnienie się	T-26
Muza, czyli Meduza	Cz-DS
Na chlebie żony	T-51
Na kresach	T-17
Na morzu	Cz-GL
Nadczłowiek	Cz-W
Najpraktyczniejsza szkoła miłości	Cz-BL
Napoleon I	Cz-DZ
Nemezys	T-31
(Nie doczitał)	po Cz-Przekł.
Nie ma Żyda w karczmie	T-14
Nieboszczka	Cz-NR
Nieboszczyk w kłopotach	T-73
Niedokończony telegram	T-66
Niezrozumiany	Cz-TMP
Noc królewska	T-38
Nowela mego sąsiada	Cz-GP
Nowele i opowiadania	T-66
Oboje. (Nowela)	Cz-TMP
Oboje. Obraz sceniczny	T-55
O funduszach narodowych	Cz-PP
O powieści tegoczesnej	Cz-B
Omanka	T-52
Opinia parafialna	T-40
Orion i Chryzantema, czyli romans w XX wieku	T-80
Pan Damian	Cz-ON
Pan Izydor J. I. Kraszewskiemu zamiast listu przesyła...	Cz-BL
Pierwsza nowela	Cz-B
Pisarze dzisiejsi. I. Władysław Syrokomla	Cz-N
Po ślubie	T-24
Pojedynek	T-66
Polityka czeska i narodowość ruska	Cz-P
Polska miłość	T-67
Pomyłka serca	T-49
Poniedziałek	Cz-OP
Porwanie Sabina	T-36
Posag	T-41
Poseł męczennik	T-42
Powieści (Lw. 1885)	T-6

Prawo bezprawia	T-56
Preferans po śmierci	T-53
Przemówienie do Deotymy	Cz-PJD
Przy końcu wieku	T-77
Przy Morskim Oku	Cz-AT
Renata	T-15
Romans dziadunia	Cz-B
Romans pana Michała	T-63
Różne drogi	T-70
Rys historyczny architektury	Cz-BNZO
Samoluby	T-68
Sąsiedzi	T-10
Sebastian Klonowicz	T-11
Sierota wielkiego świata	T-12
Skromne nadzieje	T-4
Słomiany wdowiec	Cz-GP
Słowo bez echa!	Cz-S
Sobowtór	Cz-K
Sonety dla M.: Wiara. Miłość. Nadzieja	Cz-DMP
Spod trzech zaborów	T-78
Stracony poemat	Cz-PP
Sumienny konkurent	T-46
Swaty ekscelencji	T-70
Szczęście kobiece	T-47
„Szczęść Boże!"	Cz-MP
Ślub mimo woli	T-71
Święty Jur	T-20
Tajemnica	Cz-KI
Tajemnica Stefanii	T-60
Tajemnice serca	T-29
Tajemniczy produkt	Cz-SKZG
Tajny fundusz	T-33
Teoria pana Filipa	T-61
Trzy godziny	Cz-PL
Uczony	T-7
W dole i na wyżynach	T-70
W przededniu	T-22
W stacji klimatycznej	Cz-NR
Widoki familijne	T-43
Wieczorek u dziadunia	Cz-AL
Wierutna bajka	T-71
Wiktoria Regina	T-30
Wolne serce	T-81
Wolny wybór	T-70
Wybór pism (W-wa 1886-1889)	T-71
Wybór posła	T-57
Wydziedziczony	Cz-BW
Wykład dziejów polskich	T-8
Wyprawa po wujaszka	T-69
Z karnawału	Cz-Ś
Z konterfektów moich sąsiadów	Cz-B
Za srebrniki	T-65
Zakazane owoce	T-27
Zakopane skarby	T-82
Zakryte skarby	T-50
Złe przeczucie	Cz-KW
Złota góra	T-18
Zły interes	T-54
Zraniony ptak	Cz-KW
Żółta róża	Cz-NR

OPRACOWANIA

F. H. LEWESTAM: (Uczony. Rec.). *Gaz. Codz.* 1856 nr 106, 108. — W.: (Sierota wielkiego świata. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 240. — A. N. (A. MARCINKOWSKI): (Renata. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1857 nr 222. — W. MARRENÉ MORZKOWSKA: (Nowy gladiator. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 10.— (K. SZAJNOCHA): (Sąsiedzi. Rec.). *Rozmaitości* (Lw.) 1857 nr 3. — (K. ESTREICHER): Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — K. KASZEWSKI:

O powieściach J. Zachariasiewicza. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2. — (Złota góra... Powieści. Rec.): × (J. I. Kraszewski. *Gaz. Pol.* 1861 nr 112; (f.) (F. Faleński). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 1. — J. Pracki: J. Zachariasiewicz i jego ostatnie powieści. *Tyg. Ilustr.* 1862 t. 5 nr 139. — P.... : (Na kresach. Rec.). *Gaz. Pol.* 1862 nr 45-46. — (Święty Jur. Rec.): × (J. I. Kraszewski). *Gaz. Pol.* 1862 nr 175; L. P. (Powidaj?). *Dzien. Lit.* 1862 nr 56; *Niewiasta* 1862 nr 29; (f.) (F. Faleński). *Bibl. Warsz.* 1864 t. 1 s. 141. — (W przededniu. Rec.): K. Cieszewski. *Dzien. Lit.* 1863 t. 1 nr 32-33, 35-38; *Czas* 1863 nr 31. — F. H. Lewestam: Jan Zachariasiewicz. Szkic biograficzno-literacki. *Tyg. Ilustr.* 1864 t. 9 nr 230. —

F. (F. Faleński): Przegląd piśmiennictw. *Tyg. Ilustr.* 1865 nr 324-325. (Paralela między Dzierzkowskim a Zachariasiewiczem. Ocena Marcjana Kordysza). — (Marcjan Kordysz. Rec.): A. Wiślicki. *Rodzina* 1865 nr 19; K. Kaszewski. *Bluszcz* 1866 nr 4. — J. K. Turski: J. Zachariasiewicz. *Opiekun Dom.* 1866 nr 17. — K. Estreicher i M. i F. Faleńscy: Korespondencja... (1867-1903). Z autografu wyd. i komentarzem opatrzyła J. Rudnicka. Wr. 1957 *Arch. Lit.* t. 3. — (Marek Poraj. Rec.): J. Starkel. *Dzien. Lit.* 1867 nr 50; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1867/68 t. 2. — (Zakazane owoce. Rec.): Chm. (P. Chmielowski). *Bibl. Warsz.* 1868 t. 1; W. Ł. (Łoziński). *Dzien. Lit.* 1868 nr 21; (A. Wiślicki). *Przegl. Tyg.* 1868 nr 3. — (Wiktoria Regina. Rec.): H. Ciemniewski. *Gaz. Pol.* 1868 nr 251; M. Ilnicka. *Bluszcz* 1878 t. 4 nr 45; K. Kaszewski. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 43; W. Przyborowski. *Przegl. Tyg.* 1868 nr 39; S. K. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4 s. 307; O... le (W. Olendzki). *Kalina* 1870 nr 6. — (Dzieje ideału. Rec.): P. Chmielowski. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 47; H. Ciemniewski. *Gaz. Pol.* 1870 nr 88; K. Kaszewski. *Bluszcz* 1870 t. 6 nr 9; M. S. Rzętkowski. *Tyg. Ilustr.* 1860 nr 117. — (Mąż upatrzony. Rec.): B. L. *Przegl. Tyg.* 1869 nr 23; Kropka: Powieści w 1869. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 2. — O... le (W. Olendzki): (Tajny fundusz. Rec.). *Kalina* 1869 nr 31. —

(Porwanie Sabina. Rec.): O... le (W. Olendzki). *Kalina* 1870 nr 4; As (A. Świętochowski). *Przegl. Tyg.* 1870 nr 52. — A. Świętochowski: Dzieje ideału. Kilka słów o najnowszych powieściach Zachariasiewicza. *Gaz. Pol.* 1870 nr 26. — (Milion na poddaszu. Rec.): ℭ· *Dzien. Poz.* 1870 nr 155; P. Chmielowski. *Przegl. Tyg.* 1870 nr 43; E. Lubowski. *Bibl. Warsz.* 1870 t. 4 s. 329-330; M. S. Rzętkowski. *Tyg. Ilustr.* 1871 nr 159-160. — (Człowiek bez jutra. Rec.): P. Chmielowski. *Przegl. Tyg.* 1871 nr 48; *Dzien. Poz.* 1871 nr 211. — P. Ch. (Chmielowski): (Posag. Rec.). *Opiekun Dom.* 1872 nr 15. — (Widoki familijne. Rec.): D. Henkel. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 251-252; K. Kaszewski. *Bluszcz* 1872 t. 8 nr 40-41; A. G. B. (Bem). *Opiekun Dom.* 1873 nr 3. — K. Kaszewski: (Opinia parafialna. Rec.). *Bluszcz* 1873 t. 9 nr 15. — P. Chmielowski: Nasi powieściopisarze. IV. J. Zachariasiewicz. *Opiekun Dom.* 1873 nr 21-25; przedr. w: Nasi powieściopisarze. Seria I. Kr. 1887. — (Szczęście kobiece. Rec.): Zgliński (D. Freudensohn). *Niwa* 1874 nr 56-57; K. Kaszewski. *Bluszcz* 1874 t. 10 nr 34-36. —

E. Lubowski: J. Zachariasiewicz. *Kłosy* 1875 t. 20 nr 517. — (Kupno i sprzedaż. Rec. teatr.): Weredyk (K. Bartoszewicz). *Dzien. Mód* 1875 nr 15; J. M. *Bluszcz* 1875 nr 23. — (Sumienny konkurent. Rec.): K. Kaszewski. *Bluszcz* 1875 nr 29; A. Pilecki. *Opiekun Dom.* 1875 nr 16. — (Zakryte skarby. Rec.): K. Kaszewski. *Bluszcz* 1875 nr 20-21; E. Lubowski. *Kłosy* 1875 nr 520-521; Z. (K. Zalewski). *Wiek* 1875 nr 81-82. — K. Kaszewski: (Zły interes. Rec.). *Bluszcz* 1876 t. 12 nr 12 nr 47-49. — (Omanka. Rec.): J. Wolicki. *Szkice Społ. i Lit.* 1876 nr 18. — J. T. (Tretiak). *Tydzień* 1877 t. 6 nr 2.— J. T. (Tretiak): (Oboje. Rec. teatr.). *Tydzień* 1877 t. 6 nr 12. — W. Zawadzki: Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848. Dalszy ustęp z pamiętników. Lw. 1878; przedr. w: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot. Kr. 1961. — (Romans pana Michała. Rec.): § (H. Sienkiewicz). *Gaz. Pol.* 1880 nr 144; Litwos (H. Sienkiewicz). *Niwa* 1880 t. 28 z. 133. — J. Zachariasiewicz. *Biesiada Lit.* 1880 t. 10 nr 261. — P. Chmielowski: Zarys literatury polskiej z ostatnich lat szesnastu. Wil. 1881 i wyd. nast. — M. K.: (Teoria pana Filipa. Rec.). *Kłosy* 1881 t. 32 nr 833.— H. Wiercieński: Z powodu trzech powieści odcinka Gazety Polskiej. List do Redakcji „Niwy". *Niwa* 1883 z. 197. — T. (Jeske) Choiński: (Nowele i opowiadania. Rec.). *Niwa* 1884 t. 25 z. 217. — T. Ujejski: J. Zachariasiewicz. *Bluszcz* 1884 t. 20 nr 10. —

Artykuły z okazji jubileuszu: W. Cz. (Czajewski). *Tyg. Mód i Powieści* 1885 nr 20; Dz. P. *Ognisko Dom.* 1885 nr 40-41; E. Zoryan (E. Sedlaczek). *Tyg. Ilustr.* 1885 nr 123; Poseł Prawdy (A. Świętochowski). *Prawda* 1885 nr

21; W. Zagórski. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 18. — M: J. Zachariasiewicz. *Kronika Rodz.* 1885 nr 11. — H. Biegeleisen: J. Zachariasiewicz. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — (W dole i na wyżynach. Rec.): K. Kaszewski. *Bibl. Warsz.* 1886 t. 4; W. M. (Marrené). *Świt* 1886 nr 110; F. R. *Głos* 1887 nr 3. — T. J. (Jeske-Choiński): J. Zachariasiewicz. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1887 nr 187. — A. N. (Nossig): (Wiktoria Regina. Rec.). *Prawda* 1888 nr 27. — A. N. (Nossig). (Herb na giełdzie. Rec.). *Prawda* 1888 nr 27; A. N. (Nowicki). *Życie* (W-wa) 1888 nr 28. — A. N. (Nowicki): (Marcjan Kordysz. Rec.). *Życie* (W-wa) 1889 nr 6. — S. Schnür-Pepłowski: Dr Karol Estreicher. *Dzien. Pol.* 1889 nr 326. — T. Jeske-Choiński: Powieść Zachariasiewicza. *Kur. Warsz.* 1891 nr 337. — (Moje szczęście. Rec.): T. Jeske-Choiński. *Wiek* 1892 nr 13; M. Rawicz. *Przegl. Pol.* 1892 t. 4; A. Krzyżanowski (W. Szymanowska). *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* 1892 nr 457. — (Spod trzech zaborów. Rec.). *Dzien. Pol.* 1894 nr 265. —

Artykuły z okazji jubileuszu w 1895: P. Chmielowski. *Gaz. Pol.* nr 211; M. Ilnicka. *Bluszcz* nr 22; Z. Miłkowski. *Dzien. Poz.* nr 139; Hajota (H. J. Pajzderska Rogozińska). *Tyg. Ilustr.* nr 17; A. Pług (A. Pietkiewicz). *Kur. Warsz.* nr 137; S. Schnür-Pepłowski. *Gaz. Nar.* 1895 nr 164; W. M. *Kronika Rodz.* nr 10; *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 611. — (Chleb. Rec.): F. Faleński. *Gaz. Pol.* 1895 nr 49; M. Ilnicka. *Bluszcz* 1895 nr 17; T. Jeske-Choiński: Powieści i przekłady. *Kur. Warsz.* 1895 nr 60; K. Kaszewski. *Wiek* 1895 nr 69; J. T. Hodi (J. Tokarzewicz). *Gaz. Warsz.* 1895 nr 97. — (Orion i Chryzantema. Rec.): A. Z. *Przegl. Pol.* 1895/96 t. 2; B. *Dzien. Pol.* 1895 nr 156; H. J. (Pajzderska Rogozińska). *Tyg. Ilustr.* 1895 nr 27. — Born: Ideały niewieście w powieściach J. Zachariasiewicza. *Myśl* 1895. — K. Kaszewski: Jan Zachariasiewicz. (Czterdziestolecie powieści). *Wędrowiec* 1895 t. 1 nr 15-21; wyd. osob. Lw. 1895. [Rec.: L. M. Dziama. *Przegl. Powsz.* 1896 t. 51]. — T. Jeske-Choiński: Przedmowa. W wyd.: Zakopane skarby. W-wa (1897) *Bibl. Dzieł Wyborowych* nr 13. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — (Tajemnica Stefanii. Rec.): H. Galle. *Książka* 1902 nr 12; L. Konarski. *Głos* 1902 nr 52. — (Po ślubie. Rec.): J. Flach. *Przegl. Pol.* 1903 t. 147; H. Galle. *Książka* 1905 nr 2. —

Wspomnienia pośmiertne w 1906: Ign. B. (Baliński). *Wieczory Rodz.* nr 20; A. Bar. *Świat* nr 19; H. G. (Galle). *Książka* nr 6; *Tyg. Ilustr.* nr 19; Redakcja (M. Synoradzki). *Biesiada Lit.* nr 20; Z. D. *Bibl. Warsz.* t. 2; E. Żm. (Żmijewska). *Bluszcz* nr 20. — Z. Sokołowska: Pierwsza miłość Zachariasiewicza. (Z dawnych wspomnień). *Kur. Warsz.* 1906 nr 242. — A. Krechowiecki: Ze wspomnień o J. Zachariasiewiczu. W książce: Prawdy i bajki. W-wa 1911 s. 377-385. — A. Krechowiecki: Zygmunt Kaczkowski i jego czasy. Lw. 1918. —

A. Kraushar: Wtorki Marii Ilnickiej. *Tyg. Ilustr.* 1924 nr 22; przedr. w: Polki twórcze czasów nowszych. Seria I. W-wa 1929. [Rec.: M. Pelczar. *Przegl. Powsz.* 1930 t. 185 nr 553]. — W. Hahn: J. Zachariasiewicz o powieści. *Pam. Lit.* R. 26 (1929) z. 4. — Z. Romanowiczówna: Cienie. (Kilka oderwanych kart z mojego życia). Lw. 1930. — M. Janion: Powieść o chłopskim buntowniku. Wstęp do wyd.: Jarema. Wr. 1951 *Powieści Pol. XIX w.* [Rec.: J. Gawałkiewicz. *Zeszyty Wr.* 1951 z. 2]; toż w wyd. W-wa 1957. — Z. Mitzner: Wstęp do wyd.: Człowiek bez jutra. W-wa 1952. — K. Groniowski: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *PAN Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — K. Poklewska: „Dziennik Literacki" (1852-1870) wobec ogólnopolskiej dyskusji nad powieścią. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum. Społ.* z. 20. Łódź 1961. — M. Janion: Zmierzch romantyzmu. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4. — J. Detko: Powstanie styczniowe w twórczości pisarzy minorum gentium 1863-1864. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964.

ZALESKI BRONISŁAW (1819–1880)

Pseud. i krypt.: B. Z.; Br. Z.; Un étudiant lithuanien; Litwin.

Historyk, pamiętnikarz, wydawca.

Ur. 1819 w Raczkiewiczach, pow. słucki; syn Franciszka, oficera legionisty, i Julii z Czarnockich. Początkowo uczył się w domu wuja Karola Czarnockiego, nauczycielem jego był Dominik Chodźko. W 1836 wstąpił na wydział prawny uniwersytetu w Dorpacie. Brał żywy udział w życiu studenckim młodzieży polskiej, będącej pod wpływem propagandy Towiańskiego. Na skutek swojej aktywnej postawy został zesłany do Czernichowa, gdzie ukończył studia, po czym zdał egzaminy na uniwersytecie w Charkowie. Po powrocie do kraju ok. 1845 został członkiem komisji lustracyjnej dóbr państwowych w guberni wileńskiej. W tym czasie wszedł w kontakt z emisariuszem Janem Roehrem, wysłanym przez Wiktora Heltmana na Wileńszczyznę z ramienia Centralizacji TDP. Po wykryciu spisku Roehra został w 1846 uwięziony, a pod koniec 1847 zesłany do batalionów karnych w Orenburgu. Stamtąd wysyłano go w stepy kirgiskie, a w końcu w góry uralskie. Na wygnaniu zaprzyjaźnił się z Zygmuntem Sierakowskim, późniejszym naczelnikiem powstania na Żmudzi, oraz z Tarasem Szewczenką. W 1853 awansował na oficera. W 1856 uwolniony, powrócił do kraju. Brał udział w pracach Centralnego Komitetu do Spraw Włościańskich w Petersburgu. Około 1862 wyjechał do Francji i brał udział w pracach przygotowawczych do powstania, m. in. przy zakupie broni. Po upadku powstania osiadł w Paryżu. Zbliżył się ideowo do Hotelu Lambert, nawiązał przyjazne stosunki z Teodorem Morawskim, Walerianem Kalinką, Julianem Klaczką, Leonem Kaplińskim. Był sekretarzem Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu i kierownikiem Biblioteki Polskiej. Od 1866 redagował *Rocznik Towarzystwa Historyczno--Literackiego*, zajmował się także rytownictwem i ilustrował własne książki oraz razem z Michałem Elwiro Andriollim *Pamiątki Soplicy* Henryka Rzewuskiego, wydane w 1866 w przekładzie francuskim Władysława Mickiewicza. Od końca 1873 był członkiem korespondentem Akademii Umiejętności w Krakowie. Zmarł na gruźlicę 2 stycznia 1880 w Mentonie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dwie wycieczki do stepów kirgiskich ... Szkice podróżne. *Księga Świata* 1857 cz. 2.

Przekł. franc.: La vie des steppes kirghizes. Paryż 1865.

Por. W stepach kirgiskich. Z notatek Bronisława Zaleskiego. *Kronika Rodz.* 1890 nr 19-20.

2. Lettres d'un étudiant lithuanien. Paryż 1861.

3. Kilka słów z powodu listu z kraju pod tytułem: Sprawa polska w 1861 r. Paryż 1862.

Dotyczy anonimowej broszury J. I. Kraszewskiego pod wymienionym tytułem.

4. Michał Bakunin i odezwa jego do przyjaciół rosyjskich i polskich przez Litwina. Paryż 1862.

5. Chefs-d'oeuvre de Ruys-Dael. Notice et eaux-fortes. Paryż 1867.

6. Zniesienie poddaństwa na Litwie. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867*. Paryż 1868; odb. Paryż 1868.

7. Jenerał Zamoyski. Nekrolog. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1868*. Paryż 1869; odb. Paryż 1869.

8. Szerzenie się Rosji w Azji Środkowej. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1868*. Paryż 1869.

9. Rzym jako stolica Państwa Włoskiego. Kr. 1871.

10. Chełchowski Walerian. W rubryce: Zmarli na wychodztwie. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872*. Poz. 1872; wyd. osob. Kr. 1882.

11. Korespondencja krajowa Stanisława Augusta z lat 1784-1792. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872*. Poz. 1872; odb. Poz. 1872.

Por. Prace edytorskie, poz. 3.

12. Ludwik Orpiszewski 1810-1875. *Przegl. Pol.* 1875/76 t. 1 s. 408-467; wyd. osob. Kr. 1875.

13. Z życia Litwinki 1827-1874. Z listów i notatek złożył ... Poz. 1876.

Biografia Heleny ze Skirmuntów Skirmuntowej, opracowana na podstawie jej pamiętników, cytowanych w obszernych wyjątkach. Tu także jej Dziennik podróży z Pińska do Tambowa, por. Prace edytorskie poz. 4.

14. Ks. Hieronim Kajsiewicz. (Wyciągi z listów i notat zmarłego). (1812-1873). *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 1. Poz. 1878 s. 254-419; odb. Poz. 1878.

15. Seweryn Gałęzowski, Eustachy Januszkiewicz, Karol Ruprecht. Nekrologi. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 2. Poz. 1879; odb. Poz. 1879.

16. Żywot księcia Adama Jerzego Czartoryskiego. Poz. 1881.

Drobne utwory ogł. w następujących czasopismach: *Czas* (1865-1879: tu m. in.: Oświadczenie w sprawie Szewczenki. 1869 nr 280; Teodor Morawski. 1879 nr 283-284), *Dzien. Lit.* (1869), *Dzien. Poz.* (1876), *Dzien. dla Wszystkich* (1879), *Gaz. Nar.* (1867), *Listy Polskie* (Paryż; 1878), *Przegl. Lw.* (1874), *Przegl. Mies.* (tu: (K. Jarochowski: Dzieje panowania Augusta II... Rec.). 1874 nr 1), *Przegl. Pol.* (tu: Księcia Adama Czartoryskiego ministerstwo spraw zagranicznych w Rosji. Odczyt miany na posiedzeniu publicznym Tow. Hist.-Literackiego w Paryżu d. 3 maja 1878 r. 1878/79 t. 1), *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu* (tu m. in.: Karol Kniaziewicz 1762-1842. R. 1866; Młodość i wychowanie Stanisława Augusta. Z pamiętników króla. R. 1866; Wygnańcy polscy w Orenburgu. R. 1866; Spisek Gorzkowskiego 1796 r. R. 1868; Stosunki Polski z Portą Ottomańską na początku panowania Stanisława Augusta. R. 1869; Wojenny naczelnik dwóch powiatów na Litwie w 1865 r. ze źródeł zaczerpniętych u p. Bolesława Świętorzeckiego. R. 1869; rubryka „Zmarli na wychodztwie". 1866-1878).

Przekłady

1. Pomnik Adama Mickiewicza w Montmorency, poglądy i mowy z tłumacz. na jęz. franc. i akwafortą Bronisława Zaleskiego. Paryż 1867.

Por. Prace edytorskie poz. 1.

2. Pamiętniki Stanisława Augusta Poniatowskiego. Z autografu francuskiego przełożone. Drezno 1870 jako: Biblioteka pamiętników i podróży po dawnej Polsce, wydawana przez J. I. Kraszewskiego. T. 3.

Prace edytorskie

1. Monument d'Adam Mickiewicz à Montmorency. Notice et discours, texte français et polonais avec vignette et eau forte. Paryż 1867.

Toż w jęz. pol. zob. Przekłady poz 1.

2. (Stanisław August?): Mikołaja Wolskiego obrona Stanisława Augusta. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867*. Paryż 1868.

3. Stanisław August: Korespondencja krajowa ... z lat 1784-1792. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872*. Poz. 1872; odb. Poz. 1872.

Por. Twórczość poz. 11.
Tu streszczenie i obszerne fragmenty listów króla do różnych osób oraz ich odpowiedzi ze zbioru pt. Korespondencja polska, Arch. Czart. w Paryżu (obecnie prawdopodobnie w Krakowie).

4. H. Skirmuntowa: Dziennik podróży z Pińska do Tambowa. Powst. październik-listopad 1863. W książce: Z życia Litwinki, zob. Twórczość poz. 13.

Por. Twórczość poz. 13.

5. M. Zaleski: Pamiętniki..., wojskiego Wielkiego Księstwa Litewskiego, posła na Sejm Czteroletni. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1873-1878*. T. 2. Poz. 1879; odb. Poz. 1879.

Listy

1. Do M. Balińskiego z 1844. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 3.

2. Do S. E. Koźmiana 3 listy z 1847-1878. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 2210 t. 8.

3. Do R. z Łubieńskich Sobańskiej 36 listów z 1849-1856. Ogł. W. Kalinka pt. Z Orenburga. *Przegl. Pol.* 1880/81 t. 4 (s. 3-59, 213-273). (Tu także list Z. Sierakowskiego do Sobańskiej z 25 czerwca 1856). Listy z 1853 przedr. pt. Podróż po stepie orenburgskim. *Przegl. Powsz.* 1884 t. 3; 1885 t. 8.

4. Do J. I. Kraszewskiego 10 listów z 1855 i 1867-1879. Rkpsy Bibl. Jagiel. sygn. 6482, 6544.

5. Do Redakcji Kłosów z 1865-1866. Rkps Bibl. PAN. Kr. sygn. 719.

6. Do A. Baranieckiego z 1866. Rkps Bibl. PAN. Kr. sygn. 3660.

7. Do S. Buszczyńskiego z 1867-1870. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 1, 2.

8. Do W. Chełchowskiego 5 listów z 1867-1872. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6163.

9. Do J. i W. Zamoyskich 10 listów z 1868-1879. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Zamoyskich 4, 179.

10. Do W. Kętrzyńskiego z 1869. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. XII t. 3.

11. Do L. Niedźwieckiego 66 listów z 1869-1882. Rkpsy Bibl. Kórn. sygn. 2411. (W liście z 6 sierpnia 1878 — życiorys własny).

12. Do K. Forstera z 1872. Ogł. A. Knot: Nieznany spór o pobyt A. Mickiewicza w Krakowie. *Pam. Lit.* R. 33 (1936) z. 4.

13. Do C. Norwida z 8 listopada 1877. Ogł. S. Pigoń: Garść listów C. Norwida. *Myśl Nar.* 1935 nr 24; przedr. w odb. uzup.: C. Norwid: Słowo i litera... Garść listów z lat 1845-1883. Wyd. S. Pigoń. W-wa 1935 (1936).

14. Do J. Majera 2 listy z 1878. Rkpsy Bibl. PAN Kr. sygn. 3170 t. 2.

15. Do J. Działyńskiego 5 listów b. d. Rkpsy Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. IX t. 1.

16. Do J. Rustejki b. d. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 16.

OPRACOWANIA

M. Bielicki: Uwagi o dwóch wycieczkach do stepów kirgiskich — szkicach podróżnych Zaleskiego. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 66. — Konstanty M.: Wspomnienia z tułactwa. Kijów 1862 s. 53-72. — W. Czartoryski: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1863-1864. W książce: Pamiętnik 1860-1864. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — C. Norwid: Listy do B. Zaleskiego. Powst. 1866-1879. Z rkpsów Arch. Czart. wyd. S. Pigoń. *Tydzień. Dod. do Głosu Narodu* 1936 nr 25-27, 38-39; 1937 nr 4, 7, 12, 16-17, 28-35; odb. Kr. 1937. — Z. Węgierska: List do B. Zaleskiego, sobota (21 listopada 1868). Ogł. S. Pigoń w książce: Listy Seweryna Goszczyńskiego. Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4.— (Rzym jako stolica Państwa Włoskiego. Rec.): L. D. (Dębicki). *Czas* 1871 nr 248; L. P. (Powidaj). *Przegl. Pol.* 1871/72 t. 2; *Przegl. Lw.* 1871 t. 2. — S. Goszczyński: List do B. Zaleskiego, dat. 3 stycznia 1871 r. Wyd. S. Pigoń w książce: Listy Seweryna Goszczyńskiego, jw. — (Z życia Litwinki. Rec.): J. I. Kraszewski. *Dzien. Poz.* 1876 nr 185; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 1; Wizerunek Polki. *Przegl. Lw.* 1876 t. 12. — (Ksiądz H. Kajsiewicz. Rec.): R. Nałęcz. *Przegl. Pol.* 1878/79 t. 2; *Przegl. Lw.* 1878 t. 16. — Nekrologi: L. D. (Dębicki). *Czas* 1880 nr 10-11 i odb.; X. W. K. (Kalinka). *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 3; A. P. (Pietkiewicz). *Kłosy* 1880 nr 767; T. Rewieński. *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 212; *Tyg. Powsz.* 1880 nr 4. — Kronika. IV. Zapis Bronisława Zaleskiego. *Przegl. Lw.* 1880 t. 19 s. 276. — E. (Podolski): Notatki literacko-bibliograficzne... Korespondencja B. Zaleskiego z Orenburga. *Przegl. Lw.* 1881 t. 21 s. 481. — (Żywot księcia A. J. Czartoryskiego. Rec.): L. D. (Dębicki). *Czas* 1881 nr 62-63, 65-66; *Przegl. Lw.* 1881 t. 21; *Bulletin littéraire et scientifique* 1882 nr 14-15; 1883 nr 16. —

L. Gadon: Z życia Polaków we Francji. Rzut oka na 50-letnie koleje Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu 1832-1882. Paryż 1883 s. 86-88. — Z. Librowicz: Polacy w Syberii. Kr. 1884. — A. Sulima (Szarłowski): Szewczenko na wygnaniu i Bronisław Zaleski. *Przegl. Powsz.* 1884 t. 4. — W. Czartoryski: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — A. Jodziewicz: Egzekucja Roehra i kolegów (1848 r.). *Ateneum Wil.* 1927 z. 12. — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936 *Bibl. Dziejów Kultury Wsi* t. 3. — S. Pigoń: Oprac. wyd.: C. Norwid: Listy do B. Zaleskiego, jw.

ZALESKI JÓZEF BOHDAN (1802–1886)

Pseud.: J. B.; J. B. Z.; J. Z.; Polanin Dnieprowy; B. Zabrzeziński.

Poeta.

Ur. 14 lutego 1802 we wsi Bohaterce w guberni kijowskiej; syn Wawrzyńca, cześnika smoleńskiego, i Marii z Burkatów, z rodziny mołdawskiej; był najmłodszy z trzynaściorga rodzeństwa. Osierocony przez matkę w dziesiątym miesiącu życia, wychowywał się u ciotki Apolonii Kundziczowej w Medwedówce pod Kaniowem. Po wyjeździe ojca

na Litwę w rodzinnych sprawach majątkowych w 1809 przeszedł w 1811 pod opiekę ciotki Anny Jasieńskiej w Jerczykach Małych w powiecie skwirskim, a w jesieni 1812 najstarszy jego brat Eliasz, wówczas rządca w majątku swych zamożnych krewnych Zaleskich, oddał go do szkoły bazylianów w Humaniu. Tu w 1816-1817 zaprzyjaźnił się z kolegą Sewerynem Goszczyńskim, a w 1818 także z Michałem Grabowskim i przez pewien czas tworzyli triumwirat literacki pod nazwą Za-Go-Gra. W 1819 na skutek nieporozumień z prefektem szkoły Grabowski przeniósł się do szkoły w Odessie, a Zaleski z Goszczyńskim przerwali naukę i we wrześniu 1820 wyjechali do Warszawy, ażeby rozpocząć studia na uniwersytecie. Ze studiów nic nie wyszło, ale zostali przyjęci na początku 1821 do tajnego związku Wolnych Polaków, a wkrótce potem Zaleski jako młody poeta pozyskał opiekę Kazimierza Brodzińskiego, który właśnie został redaktorem *Pamiętnika Warszawskiego* i profesorem uniwersytetu. Czyniąc starania o stypendium, Zaleski latem 1822 przyjął miejsce nauczyciela domowego u pułkownika Górskiego w Leszczynku pod Kutnem, a w 1824 przeniósł się, również jako nauczyciel, do Szembeków w Płocku i z nimi podróżował po kraju, bywał w Rawie, Sochaczewie i Warszawie. W powstaniu listopadowym był najpierw adiutantem sztabu dywizji generała Szembeka, walczył pod Dobrem, Sochaczewem i Grochowem i otrzymał krzyż Virtuti Militari. W czerwcu 1831 został obrany posłem z powiatu taraszczańskiego (województwa kijowskiego), potem był sekretarzem przy prezydencie Warszawy Stanisławie Węgrzeckim. W tym czasie należał także do redakcji *Nowej Polski*. We wrześniu 1831 wraz z korpusem generała Hieronima Ramorino przekroczył granicę pruską pod Brodnicą i razem ze Stanisławem Worcellem pojechał do Lwowa. Tu się poznał z poetą Wacławem Zaleskim (dzięki niemu uniknął dłuższego więzienia) i zaprzyjaźnił z majorem Józefem Zaleskim, a w kwietniu 1832 (również z Worcellem) wyjechał do Paryża, dokąd byli wzywani wszyscy posłowie na sejm. Po drodze zwiedził Kraków i Tatry (z Tetmajerami i S. Goszczyńskim), do Paryża przybył w końcu lipca 1832.

Mieszkał w Paryżu, potem przez pewien czas w Sèvres i brał udział w życiu politycznym emigracji. Zaprzyjaźnił się w tym czasie z Adamem Mickiewiczem i wkrótce należał do grona najbliższych przyjaciół tego poety w okresie pisania *Pana Tadeusza*. W jesieni 1833 odbył wycieczkę na południe Francji. Po powrocie związał swe losy z przybyłym właśnie z Galicji majorem Józefem Zaleskim. W grudniu 1834 był jednym z założycieli Braci Zjednoczonych, na początku 1835 wstąpił do Towarzystwa Demokratycznego, wkrótce potem do Towarzystwa Słowiańskiego. W końcu 1835 wycofali się z majorem z życia politycznego i wyjechali do Strasburga, a w lipcu 1836 przenieśli się do Molsheim. W jesieni 1836 w Kehl poznał przybyłą z Ukrainy siostrzenicę majora, Dionizję z Iwanowskich Poniatowską, którą pokochał z wzajemnością i z którą utrzymywał przyjaźń i korespondencję do końca jej życia (1868). W styczniu 1837 przeniósł się z majorem do Endoume w okolicach Marsylii i odbył z nim wycieczkę do Włoch. W lipcu 1837 wystąpili z Towarzystwa Demokratycznego. W sierpniu 1838 wrócili do Sèvres, w końcu tego roku osiedli w Fontainebleau, stąd w latach następnych robili wycieczki po Francji, m. in. w 1840 do Plombières, w 1841 do Beaune, w 1840 do Szwajcarii, a w 1843 przez Włochy do Ziemi Świętej. W 1843 i 1845 odbył rekolekcje u trapistów w Alzacji. Pomimo przyjaźni z Mickiewiczem nie dali się nakłonić do towianizmu, natomiast utrzymywali stałe kontakty z braćmi zmartwychwstańcami, którym m. in. przekazywali pieniądze przesyłane im z Ukrainy. Na początku 1845 przenieśli się do Paryża.

W listopadzie 1846 Bohdan ożenił się z Zofią Rosengardtówną, warszawianką, która w Paryżu była uczennicą Fryderyka Chopina. Po ślubie wyjechał na kilka miesięcy do Hyères, potem zrobił wycieczkę do Rzymu. W czerwcu 1848 jako delegat grona sejmowego paryskiego wybrał się na Zjazd słowiański w Pradze, ale zanim dojechał do

Drezna, Zjazd został rozpędzony przez władze austriackie. Po powrocie mieszkał w Paryżu, w 1850 ponownie osiadł w Fontainebleau. Po śmierci najmłodszego syna wrócił w 1860 do Paryża. Od 1853 był przez kilkanaście lat członkiem Rady Szkoły Polskiej w Batignolles. W 1864 umarł major, w 1868 żona, w 1872 Zaleski zamieszkał w Villepreux u swej córki, od roku zamężnej. Został tam i po śmierci córki, oślepły, zmarł 31 marca 1886. W 1882 emigracja polska uczciła go uroczystym jubileuszem 80-lecia jego urodzin.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dumka hetmana Kosińskiego. Powst. 1822. Ogł. *Pam. Warsz.* 1823 t. 6; przedr. *Jutrzenka* 1824 s. 55-59; wyd. osob. pt. Duma o hetmanie Kosińskim z muzyką Ign. Platona Kozłowskiego. (Moskwa 1830). Przedr. pt. Hetman Kosiński z konia, w wyd. Poezje, zob. poz. 15 t. 1; przedr. prawie w każdym zbiorku poezji, m. in. poz. 9, 10, poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. czeski: L. R. z Rittersbergu: Hetman Kosinský. *Květy* 1844 nr 96. — J. Kolář. Wyd. F. Vymazal: Slovanská poesie. Praga 1878.

Przekł. franc.: J. Ph. M. (Malinowski): Dumka de Kosiński, sujet du XVII siècle, ou les Cosaques d'Ukraine sous la protection de la République Polonaise. Trad. en prose... *L'Exilé de la Pologne*. Dijon 1833 s. 45-49.

Przekł. serbsko-chorwacki: V. Pacel. *Neven* 1859 s. 337.

2. Janusz Bieniawski. Fragment z rycerskiego rapsodu. Powst. 1822. Ogł. pt. Wyjątek z rycerskiego rapsodu. *Pam. Warsz.* 1823 t. 4; toż przedr. zob. poz. 9, 10. Przedr. pt. Janusz Bieniawski, zob. poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. czeski: J. Kolář. Wyd. jw. poz. 1.

3. Wyjeżdżający do Legionów. Duma. Powst. 1822. Ogł. J. Tretiak: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego. Kr. 1911 s. 475-479.

4. Śpiew poety. Powst. 18 czerwca 1823. Ogł. *Dzien. Warsz.* 1825 nr 1. Przedr. wielokrotnie w zbiorach i wyborach poezji Zaleskiego, m. in. poz. 9, 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Utwór ten jest wyznaniem wiary poetyckiej J. B. Zaleskiego.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881 s. 297; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Przekł. niem.: Hochbach. 1832. — T. Stahlberg: Des Dichters Sang. *Spr. Dyrekcji Gimn. w Nowym Sączu*. 1855. — J. Kornicki: Des Dichters Lied. *Spr. Dyrekcji Wyższej Szkoły Żeńskiej w Tarnowie za r. 1875*. Tarnów 1875 s. XLI-XLIII.

5. Damian książę Wiśniowiecki. Fragment z poematu ukraińskiego. Powst. 1825. Ogł. *Dzien. Warsz.* 1826 nr 13. Przedr. zob. poz. 31 t. 2.

6. Rusałki. Fantazja. Powst. 1828. Ogł. *Melitele* 1829; wyd. osob. Praga 1838. Przedr. zob. poz. 9, 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. franc.: V. G. (Gasztowtt): Les Rusałki. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1900.

Przekł. niem.: E. Schnobrich. *Spr. Dyrekcji c.-k. Gimn. w Przemyślu za r. szk. 1889*. Przemyśl 1889 s. 1-20.

7. Złota duma. Poemat w trzech częściach a dziewięciu nawrotach. Cz. pierwsza. Ukraina. Powst. Strasburg i Molsheim 1836 (przed jesienią). Ogł. fragm.: pt. Marian Bukat, czyli piewca ukraiński. *Orędownik Nauk*. 1841 nr 43-44; toż przedr. pt. Ze snu, zob. poz. 17 t. 2; pt. Trechtymirowski monastyr. *Nowoczesnik Demokratyczny* 1842 s. 251; pt. Księżna Hanka, zob. poz. 17 t. 3; toż poz. 31 t. 2; toż wyd. osob. Lw. 1877 (tu razem: Zołotarenko w Warszawie); całość wyd. zob. poz. 32 t. 1.

W wyd. całości poprzedzone tytułem: Przodkowie. Poemat miał składać się z trzech części, powstała tylko część pierwsza mająca trzy „nawroty": 1. Księżna Hanka; 2. Ksiądz; 3. Piewca. Pracę nad nim przerwało poznanie z Dionizją Poniatowską i potem napisanie utworu pt. Duch od stepu, zob. poz. 8.

Przekł. włoski: M. A. Canini: I sogni del passato. W książce: Il libro dell'amore. Poesie italiane e straniere. Wenecja 1885 s. V, 251.

8. Duch od stepu. Dat. Molsheim w Alzacji, w listopadzie 1836. Wyd. pt. Duch od stepu. Przygrawka do nowej poezji, zob. poz. 14; wyd. osob. pt. Duch od stepu. Lipsk 1847. Wyd. nast.: pt. Przygrawka do nowej poezji, zob. poz. 17 t. 2; pt. Duch od stepu. Przygrawka do nowej poezji. Wyd. 3. Paryż 1867 *Bibl. Lud. Pol.* (z. 18); toż wyd. 5 Paryż 1867; Lipsk 1874; Lw. 1877.

Dedykacja w wyd. Paryż 1867: Przyjacielowi swemu, Adamowi Mickiewiczowi, składa w upominku J. B. Z.

Przekł. czeski: R. Pokorný: Duch stepi. báseň. Praga 1887.

9. Poezje. (Wyd. J. Zawadzki). Wil. 1838.

Zawartość: poz. 1, 2, 4, 6 oraz: Dumka Mazepy, pazia przy królu Janie Kazimierzu, przed ujściem do Bohdana Chmielnickiego. (*Bibl. Pol.* 1825 t. 2); Duma z pieśni ludu ukraińskiego. (*Dzien. Warsz.* 1826 t. 3); Wzgórek pożegnania. (*Astrea* 1823 t. 3 nr 5); Triolety. (*Jutrzenka* 1824); Pielgrzym. Ballada z Waltera Skotta (zob. Przekłady poz. 3); Co mi tam! czyli poranek starego myśliwca. (*Melitele* 1830); Śpiewające jezioro. (Tamże); Pielgrzym w obcym kraju. Dumka. (Tamże; przedr. pt. Nigdyż, zob. poz. 10); Czajki. Śpiew Zaporożców w powrocie z wyprawy morskiej Konaszewicza. (Tamże); Trzeci szturm do Stawiszcz! Śpiew historyczny. (Tamże).

Wszystkie wiersze przedr. w poz. 10, 17 t. 1, 31 t. 1. — Triolety przedr. z nutami M. Madejskiego. *Ruch Muzyczny* 1857 nr 22; wyd. osob. jako: Pieśni. Słowa B. Zaleskiego... Nr 2. Lw. 1862.

Przekł. czeski: L. R. z Rittersbergu: Zpívající jezíro. *Květy* 1844 nr 122. — J. Kolář: Zpívající jezíro. *Lumír* 1854 t. 2.

Przekł. franc.: J. Ph. M. (Malinowski): Maseppa, sujet d'histoire d'Ukraine au XVIIe siècle. *L'Exilé de la Pologne*. Dijon 1833 s. 28--32. — C. Z.: Le troisième assaut de Stawiszcze. (Chant historique). *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1914 s. 306.

Przekł. niem.: Hochbach: (Śpiewające jezioro; Pielgrzym w obcym kraju). 1832.

10. Poezje. Lw. 1838. Wyd. 2 Lw. 1845.

Zawartość: utwory jak w poz. 9 oraz: Lubor. Ballada z powieści ludu. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 2); Ludmiła. Duma z pieśni ukraińskiej. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 1); Ukaranie. Dumka ukraińska. (*Jutrzenka* 1824); Nieszczęśliwa rodzina. Dumka ukraińska. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 2); Westchnienie za rodzinną chatką. (*Wanda* 1825 nr 1); Spomnienie. (*Jutrzenka* 1824); Śpiewak w obcej stronie. Dumka. (Ogł. pt. Pielgrzym w obcym kraju. *Melitele* 1830, por. poz. 9); Fiołek. (*Wanda* 1825); Rojenia wiośniane. (Podsłuchane). Dumka przy krosienkach. (*Melitele* 1837; przedr. zob. poz. 15); Wiersz w imionniku przyjacielskim. Napisany pod „Żeglarzem" A. M. (Mickiewicza). (Tamże); Do gitary. (*Wanda* 1825); Arab u mogiły konia. (*Pam. Warsz.* 1822 t. 3); Odmiana. Sonet pisany blisko rozwalin. (*Wanda* 1825); Tłumaczenia (por. Przekłady poz. 1, 2, 3 i in.).

Wszystkie wiersze przedr. w poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: To my guitar. W książce, jw. poz. 4.

Przekł. czeskie: L. R. z Rittersbergu: Ku kytaře. *Česká včela* 1844 nr 85. — R. Pokorný: Kytara. *Světozor* 1878 s. 397; przedr. F. Vymazal: Slovánská poesie. Praga 1878.

Przekł. ros.: (P. Kozłow): Lubor. *Zaria* 1870 nr 8 s. 150-152; przedr. N. Gierbiel: Poezija Sławian. Petersb. 1871 s. 503-505.

Przekł. serbsko-chorwacki: A. Palmović: Ljudmila. *Vijenac* 1880 nr 450; przedr. w książce: Pjesme. Zagrzeb 1883 s. 150-151.

11. Kalinowy most. (Na finał). Powst. Fontainebleau w końcu marca i 7-8 lipca 1839. Ogł. w wyd.: Poezje. T. 1, zob. poz. 15. Przedr. zob. poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1.

12. Przenajświętsza Rodzina. Poemat. Powst. 1839. Wyd. zob. poz. 15 t. 2; przedr. zob. poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1; wyd. osob. W-wa 1898. Wyd. nast.: Złoczów ok. 1909 *Bibl. Powsz.* nr 1011; toż Złoczów (1924).

Dedykacja: Duszom siostrzanym F...... D....... (Felicji Iwanowskiej i jej córce Dionizji Poniatowskiej).

Przekł. franc.: E. Dumond: La Sainte Famille. Paryż 1842. — J. Zaleski: (Przekład prozą). W zbiorze: Choix de bonnes lectures. Paryż 1842. — M. Borch: La Sainte Famille. Wil. 1844. — V. G. (W. Gasztowtt): La Sainte Famille. *Les Échos de la première communion*. Paryż 1887.

Przekł. niem.: A. Zipper. Lipsk 1879 *Universal-Bibliothek* nr 1118; wyd. nast. 1882.

13. Potrzeba zbaraska. Hetmańską dumę z przypomnień o starosławnych mołojeckich czasach i w posłuch; u piewcom domowym spisał... Dat. Fontainebleau 1840. Ogł. fragm. pt. Urywek z Hetmańskiej dumy, którą z przypomnień o starodawnych mołojeckich czasach i w posłuch ku piewcom ukraińskim spisał... *Dzien. Lit.* 1862 nr 12; całość zob. poz. 32 t. 2.

14. Poezija. Wyd. E. J. (Januszkiewicz) Paryż 1841.

Zawartość: Duch od stepu (poz. 8); Wiersze różne: Przechadzka poza Rzymem. Do Hamilkara N. (doktora Aleksandra Stankiewicza). (Dat. w maju 1837. Ogł. *Dzien. Nar.* 1841/42 t. 1 nr 13); Modlitwa za Polską; Sam z pieśnią. (Dat. Endoume nad Morzem Śródziemnym w październiku 1837); Kwinta w mej gęśli; Nawiedziny grobu Laury. (Cztery sonety dat. Avignon, 24 sierpnia 1838).

Kilka wierszy przedr. w poz. 17 t. 2; wszystkie w poz. 31 t. 1, 4. — Modlitwa za Polskę — z muzyką S. Moniuszki wyd. w: Sześć pieśni z towarzyszeniem fortepianu. W-wa 1879.

Przekł. franc.: D. Z.: Promenade dans les environs de Rome. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1902 s. 163.

15. Poezje. Wyd. przez E. Raczyńskiego. T. (1)-2. Poz. 1841-1842. (Wyd. nakładem hr. Mycielskiej). Wyd. nast.: Poz. 1868.

Zawartość: t. (1): Dumy a dumki Bohdanowe (tu 41 wierszy, m. in. przedr. poz. 1, 11 oraz: Sen-Drzewo wieszcze. Powst. Fontainebleau, latem 1839; Do gęśli. Powst. Endoume, 13 czerwca 1838; Step; Lach serdeczny na marach. Powst. Plombières, 30 czerwca 1840; Smutna

krakowianka. Powst. Fontainebleau, 16 lipca 1839; Pochód. Powst. Endoume, 20 września 1837; Wyprawa chocimska. Powst. 1838; Wyjazd bez powrotu. Powst. Endoume 19 września 1837; Co mi po tym! Powst. 30 września 1837; U nas inaczej. Powst. Endoume, 17 lutego 1838; Nigdyż (por. poz. 9); Ktoś czy Ktosia; Zakochana. Powst. Endoume, 13 września 1837; Dwojaki koniec; Synowski żal); Kilka wiośnianek i szumek (tu 10 wierszy, m. in.: Rojenia wiośniane, por. poz. 10); t. 2: Poezje religijne: Przenajświętsza Rodzina (poz. 12); Modlitwy i hymny (tu 10 wierszy powst. 1839-1840, m. in.: Zwiastowanie; Zielona Niedziela; W dzień Gromniczny. (Na swoje urodziny); Smutki); Wiersze różne (tu 7 wierszy powst. 1837-1838, m. in.: Mdła cisza. Pisano na Morzu Śródziemnym 5 października 1837; Nasze Endoume. Pisano 18 maja 1838).

Wszystkie wiersze przedr. w poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 1, 4.

Nigdyż — wyd. osob. z nutami M. Madejskiego jako: Pieśni. Słowa B. Zaleskiego... Nr 1. Lw. 1862. — Zakochana — wyd. osob. jw. ... Nr 3. — (Jako Nr 4 wyd. pieśń: Co ja widział; por. również poz. 9).— Wiośnianki — z muzyką S. Dunieckiego. Lw. (1862). — Młoda zaswatana — przedr. w zbiorze: Lira. Zbiór pieśni z towarzyszeniem fortepianu przez W. Troschla. W-wa (1862). — Marzenia wiosenne — z muzyką J. Doroszenki (M. Jasińskiego). (W-wa 1862).

Rkps wierszy: Smutna krakowianka; Zazulicz; Ktoś czy Ktosia; W spółce ze słowikiem — w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 804.

Przekł. ang.: P. Sobolewski: 't is different with us. (U nas inaczej). W książce, jw. poz. 4, s. 298-300, 302; 't is different... — przedr. *Przegl. Pol.-Amerykański* (Chicago) 1911 z. 2 s. 77-78.

Przekł. czeskie: F. Kvapil: Ó stepní husle... (Do gęśli). *Slovanský sborník* 1886 nr 5 s. 237-238. — R. Pokorný: Dvojí konec. *Světozor* 1877 s. 331; Synovský žal. *Světozor* 1881 nr 8 s. 86-87; Step. *Světozor* 1886 nr 22 s. 343.

Przekł. franc.: S. E. (W. Gasztowtt): La triste cracovienne. (Duma). *Bulletin littéraire et scientifique* 1884 nr 23 s. 30-32.

Przekł. niem.: A. Woycke: Zweierlei Tod. W: Proben neuerer polnischen Lyrik und Epik. Berlin 1861. — F. Gumbert: Zwei Leichen, polnisches Lied von F. Chopin. (1870).

Przekł. ros.: Je. Szachowa: K cewnice. *Moskwitianin* 1844 nr 7 s. 4; przedr. N. Gierbiel: Poezija Sławian. Petersb. 1871 s. 504. — A. S.: Ukrainka w Krakowie. *Russkoje słowo* 1861 nr 2 cz. 1 s. 30-32. — L. Miej: Ledaszczaja. *Syn otieczestwa* 1861 nr 17 s. 529; przedr. w: Połnoje sobranije soczinienij. T. 1. Petersb. 1887; toż wyd. 3 Petersb. 1910; przedr. N. Gierbiel, jw. — L. Miej: Dwie smierti. (Dwojaki koniec.). *Swietocz* 1864 z. 4 cz. 1 s. 35-36; przedr. w książce, jw.; przedr. N. Gierbiel, jw. — W. Bieniediktow: Stiep'. Ogł. N. Gierbiel, jw.

Przekł. serbsko-chorwackie: S. Vukovinski: Pohod; Gitari; Zaljublena; Dvojaki konac. *Vijenac* 1878 nr 6, 43, 47. — A. Palmović: Puti nedohodi. *Vijenac* 1881 nr 19; przedr. w książce: Pjesme. Zagrzeb 1883 s. 153-154.

Przekł. włoskie: M. A. Canini: Rumoreggia tra i pioppi. (Zakochana). |W książce, jw. poz. 7, s. III, 185. — Il mio tesoro; Due morti; Malincolia. W książce: F. Chopin: Composizioni ... Libro XVII: Sedici melodie sopra poesie di Witwicki, Mickiewicz, Zaleski. Mediolan b. r.

16. Przedmowa do: K. Brodziński: Posłanie do Braci Wygnańców i Mowa o narodowości Polaków. Paryż 1850. Wyd. nast.: Paryż 1850 *Bibl. Lud. Pol.* (z. 3); toż Paryż (1867); przedr. w wyd.: Korespondencja. T. 2. Lw. 1901 (por. Listy i materiały poz. 21 t. 2).

17. Poezje. T. 1-4. Petersb. 1851-1852. Wyd. nast.: t. 3-4 jako: Poezje. T. 1-2. Petersb. 1855 *Skarbczyk Poezji Pol.* t. 8-9.

Zawartość: t. 1: Przenajświętsza Rodzina (poz. 12); Modlitwy i Hymny (por. poz. 15); Rusałki (poz. 6); Dumki, ballady i inne wiersze (głównie przedr. poz. 15; m. in. Jeniusz bohater. *Przegl. Nauk.* 1842 nr 23); Wiośnianki i szumki; Tłumaczenia; t. 2: Wiersze różne (m. in. kilka z poz. 14); Przygrawka do nowej poezji (poz. 8); t. 3: Księżna Hanka (por. poz. 7); Dumy; t. 4: Pieśni serbskie spolszczone; Car Łazarz, czyli bój kosowski; Wiośnianki (por. Przekłady poz. 4, 5; wyd. poprzedzone obszernym wstępem z fragmentów kursu literatury słowiańskiej A. Mickiewicza).

18. Mowa nad grobem Adama Mickiewicza w Montmorency dnia 21 stycznia 1856 roku. Ogł. *Czas* 1890 nr 151; toż w art.: Pierwszy pogrzeb Mickiewicza. *Kraj* (Petersb.) 1890 nr 26; ogł. w wyd.: Dzieła pośmiertne. T. 2. Kr. 1891 (zob. poz. 32). Przedr. zob. Listy i materiały poz. 21 t. 2.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2489; inny rkps w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 757.

19. Chwała Bogu! Hymn polski na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów. *Dzien. Lit.* 1860 nr 99; wyd. osob. pt. Chwała Bogu! Hymn polski na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów. Ku uczczeniu trzydziestej rocznicy Powstania Narodowego. Paryż (1860). Utwór włączony do cyklu: Wniebogłosy — jako wiersz piąty pt. Chwała Bogu! (Na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów). Wyd. zob. poz. 26, 31 t. 4.

20. Paralityk. Wiersz. Ogł. *Tyg. Katolicki* 1861 nr 34; toż *Czas* 1861 nr 264; toż *Dzien. Poz.* 1861 nr 280; toż *Przegl. Powsz.* 1861 nr 79; wyd. osob. pt. Paralityk — hymn polski. Paryż (1862). Utwór włączony do cyklu: Wniebogłosy —

Jako wiersz szósty pt. Paralityk. Wyd. zob. poz. 26, poz. 31 t. 4.

21. Przedmowa do: Eug.... Heleniusz (Eustachy Iwanowski): Wspomnienia narodowe. Paryż 1861.

22. Warszawo nasza! Dat. Paryż, 27 lutego 1861. Wyd. P. Gumiński. Paryż 1861. Przedr.: *Dzien. Lit.* 1862 nr 12; zob. poz. 31 t. 2.

Druk ulotny. Utwór włączony do poz. 23.

23. Pyłki. Pisane przez wiele lat do końca życia. Ogł.: kilkanaście „pyłków" pt. Pyłki. *Dzien. Lit.* 1862 nr 13; przedr. ok. 100 „pyłków", zob. poz. 31 t. 2; ok. 120 pt. Pyłki (część dat. Paryż 1869) i Pyłki marcowe, zob. poz. 32 t. 1.

Są to drobne wiersze pisane na wzór „Zdań i uwag" A. Mickiewicza. „Pyłków" jest ok. 240. Część podobnych wierszy pt. Jamby, zob. poz. 25.

24. Wigilia godów tysiąclecia. Dat. Paryż 1863. Utwór nie dokończony. Z rkpsu bardziej wykończonego ogł. cz. 1 pt. Kruświca. W wyd.: Dzieła pośmiertne. T. 2. Kr. 1891 (zob. poz. 32).

Dedykacja: Braci wielkopolskiej, Polanom Wiślanym z pozdrowieniem na nowe tysiąclecie oddaje swoją opowieść Polanin Dnieprowy.

25. Jamby. Dat. 1864. Ogł. w wyd.: Dzieła pośmiertne. T. 1. Kr. 1891 (zob. poz. 32).

Są to drobne wiersze pisane na wzór „Zdań i uwag" A. Mickiewicza. „Jambów" jest 77. Por. poz. 23.

26. Wieszcze oratorium w dumach i dumkach. Powst. 1864. Wyd. pt. Wieszcze oratorium. Poz. 1866 (na okładce litograficznej: Paryż 1865). (Tu razem Wniebogłosy (poz. 27) i 5 „wierszy różnych"). Przedr. pt. Dum i dumek księga trzecia. W wyd. zob. poz. 31 t. 4.

Zawartość: 28 wierszy poprzedzonych wstępem „Wieszcz-gość do Z. Z. ..." i obfitymi „Objaśnieniami"; tu m. in.: XI. Po księżycu. Ku śp. Józefowi mojemu (J. Zaleskiemu); XV. Bezdole. Ku śp. M. G. ... (Michałowi Grabowskiemu); XVII. Angelus. (W Fontainebleau); XXII. Mogiła Tarasowa. (O T. Szewczence); XXVI. Ptak daleki.

Wśród wierszy różnych: I. O geniuszach. Do Adama Mickiewicza z okoliczności prelekcji pewnego profesora w Kolegium Francuskim roku 1841. (*Po ziarnie*. Wil. 1861; toż *Bibl. Ossol.* 1862 t. 1); III. Głos ku Deotymie. (*Bibl. Ossol.* 1862 t. 1).

Dedykacja: Żonie to Wieszcze oratorium, wydumane przy jej sercu w żałobie wielkiej lata tysiąc ośmset sześćdziesiąt czwartego, poświęca Bohdan.

W wyd. Lw. 1877 wyrazy „to Wieszcze oratorium" zastąpione wyrazami „te pieśni".

Przekł. franc.: L'Angélus à Fontainebleau. *L'Abeille de Fontainebleau* 1906, 21 grudnia; L'Oiseau de pays lointains. Tamże 28 grudnia; przedr. *Bulletin Polonais littéraire, scientifique et artistique* 1907 nr 222 s. 22-23.

27. Wniebogłosy. Wyd. razem z poz. 26; przedr. w poz. 31 t. 4.

Zawartość: 14 wierszy powst. głównie w 1861, m. in. poz. 19, 20 oraz: I. Zgryzota i łaska. (Wiersz napisany na Oelberg u trapistów alzackich w dzień św. Bernarda 1846 roku); IV. Cedr. (*Dzien. Lit.* 1861 nr 11); VII. Do wtóru! Na święto horodelskie. *Przegl. Rzeczy Pol.* 1861); VIII. Bractwo św. Weroniki. (Ku pobudce Sewerynowi Goszczyńskiemu); XI. Ku młodziankom polskim. (*Czas* 1863 nr 156; toż *Niepodległość* 1863 nr 3); Abarim i Tabor. (*Przegl. Poz.* 1864 t. 37).

28. Stella Maris. Hymn ku Bogarodzicy. *Dzien. Lit.* 1866 nr 29; wyd. osob. Paryż 1866. Przedr. zob. poz. 31 t. 1.

29. Improwizacja polska ku panslawistom powracającym z Moskwy na ręce panów F. Palackiego i Rygiera. Ogł. *Gaz. Nar.* 1867, 6 lipca; toż *Warta* 1867 nr 106; wyd. osob. Paryż 1867. Przedr. zob. poz. 31 t. 4.

30. Adam Mickiewicz podczas pisania i drukowania Pana Tadeusza. List do syna Adama (Władysława Mickiewicza). *Czas* 1874 nr 285, 287, 289; przedr.: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 2. Wyd. 4. Paryż 1874; wyd. osob. Paryż 1875. Przedr.: *Książka zbior. A. Mickiewicza w stuletnią rocznicę urodzin poety*. Petersb. 1898; w wyd.: Korespondencja. T. 5. Lw. 1904 (por. Listy poz. 21 t. 5).

Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 777.

31. Pisma. Wyd. zbiorowe przejrzane przez autora. T. 1-4. Lw. 1877; toż pt. Poezje. T. 1-4. Lw.-W-wa 1877 (wyd. cenzurowane dla zaboru rosyjskiego).

Zawartość: t. 1 (głównie przedr. poz. 15 i poz. 17 t. 1): Przenajświętsza Rodzina; Modlitwy i hymny; Rusałki; Dumki, ballady i inne wiersze; t. 2 (głównie przedr. poz. 14 i poz. 17 t. 2-3): Wiersze różne; Dumy (tu m. in.: Żołotarenko w Warszawie. Powst. w pierwszej redakcji 1828); Wiośnianki i szumki; Pyłki; Przygrawka do nowej poezji; t. 3: Pieśni serbskie spolszczone (por. poz. 17 t. 4); Tłumaczenia; t. 4: Dum i dumek księga trzecia. (Tu m. in. przedr. poz. 26, 27 oraz: Odpowiedź A. Mickiewiczowi. (Ogł. pt. Odpowiedź B. Z. (inc.: Kto? z jakich stron ... *Przyj. Ludu* 1843/44 nr 18); Modlitwa za Francję. (*Czas* 1870 nr 195); W śnieżycy. (Na post-scriptum do moich dumek). Dat. Villepreux, w listopadzie 1876 r. Ogł. *Ruch Lit.* 1877 nr 14).

Por. również poz. 1, 2, 4-13, 19-20, 22-23, 26-29; Przekłady poz. 1-7 i in.

32. Dzieła pośmiertne. T. 1-2. Z przedmową S. Tarnowskiego. Kr. 1891. Wyd. tyt. wznowione. Kr. 1899.

Zawartość: t. 1: Różne wiersze (tu m. in.: Do Laszki. Przypomniana pieśń warszawska z r. 1828. Dat. Paryż, 12 sierpnia 1866. (Jest to nowa redakcja wiersza: Zołotarenko w Warszawie, por. poz. 31 t. 2); Mistrzowi Janowi Matejce. Dat. Villepreux, 22 czerwca 1880; ogł. *Czas* 1880 nr 148); Luźne zapiski o rówieśnikach; Modlitwy; Urywki (tu m. in.: Do moich dzieci. Dat. w grudniu 1860; ogł. *Głos Polski* 1887 nr 240); Luźne rozpamiętywania ku zbudowaniu się; Ukraińszczyzna (tu wiersz w jęz. ukraińskim pt. Zurba); Jamby i Pyłki (por. poz. 24, 29); Fragmenta większych całości (Ptaszę lasze; Kwiat paproci; Pasieka); Złota Duma (por. poz. 7); t. 2: poz. 13, 25, 18).

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Astrea* (1823), *Bibl. Ossol* (1862 t. 1), *Bibl. Pol.* (1825), *Bibl. Warsz.* (1872 t. 1), *Czas* (1861-1863, 1870-1880; tu m. in.: Do Anioła Stróża. 1861 nr 264; Modlitwa za Francję, z powodu porażek ofiarowanie nowenny. 1870 nr 195; Nasza gromada, do O. Aleksandra Jełowickiego. 1876 nr 7), *Demokrata Pol.* (1842), *Dzien. Lit.* (1861-1862; tu m. in.: Twardowski pod Bożą figurą. 1862 nr 12), *Dzien. Mód Paryskich* (1840 nr 13, 17), *Dzien. Nar.* (tu m. in.: Nekrolog Stanisława Radziszewskiego. 1844; przedr. zob. Listy i materiały poz. 21 t. 1), *Dzien. Pol.* (tu: List... do Rodaków z podziękowaniem za przygotowanie uroczystości jubileuszowych. 1886 nr 98), *Dzien. Warsz.* (1825-1826), *Dzien. Wil.* (tu m. in.: Duma o Wacławie. 1819 t. 2 nr 5), *École Nationale Polonaise. Distribution solennelle des prix. Année scolaire 1860-1861.* Paryż 1861, *Gaz. Nar.* (1867 nr 153), *Gaz. Warsz.* (1856 nr 25), *Głos Wolny* (Paryż; 1864 nr 56; 1866 nr 101), *Gwiazdka Cieszyńska* (1861, 1870), *Jutrzenka* (1824), *Kalendarz dla rodzin katolickich.* Kr. 1867, J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr.* W-wa 1876, J. Wilda *Kalendarz powsz.* Kr. 1863 (tu: W imionniku), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862 (tu: Pod krzyżem), *Kraj* (Petersb.; 1885), *Krzyż a Miecz* (1850 nr 14), *Kur. Pol.* (tu: Donieśliśmy już, że pierwsza dywizja piechoty... 1830 nr 374), *Lwowianin* (1842, 1868/69), *Łowiec* (1878),

Magazyn Mód (tu m. in.: Cioteczny pana Paska. 1852 nr 21), *Melitele* (1829-1830), *Melitele* (1837), *Młoda Polska* (tu: O duchu asocjacji. Z powodu klubów polskich w Paryżu. 1838 nr 21), *Niepodległość* (1863 nr 3), *Nowa Polska* (tu w 1831 artykuły (inc.): Zawistny duch rządów eks-dyktatora... — nr 19; Nie tylko p. eks-ambasador... — nr 20; Wyjątek z listu do redakcji Nowej Polski. Radzymin, 15 luty 1831 — nr 45; Mieszkańcy Warszawy... — nr 46; Drugi to już raz... — nr 62; Pułk czwarty piechoty liniowej... — nr 70; Opuszczenie kraju — nr 73; O nadaniu własności wieśniakom — nr 80; Pan major Bertrand... — nr 117; Zdarza się niekiedy słyszeć... — nr 123; Modlitwa obozowa (inc.: Do Litwy, wodzu...), — nr 136; Interpelacje sobotnie... — nr 142; Byłem naocznym świadkiem... — nr 164; Potęga opinii — nr 187), *Noworocznik Demokratyczny* (1842), *Ojczyzna* (Lipsk; tu: Do spółtułaczów; Rezygnacja. 1864 nr 9), *Opiekun Dom.* (tu: Zima. 1871 nr 8), *Orędownik Nauk.* (1841-1843),

Pam. Nauk. (tu: Róża. 1819 t. 2), *Pam. Warsz.* (1822-1823), *Patriota* (tu: Notatka. Donieśliśmy już... 1830 nr 29), *Po ziarnie.* Wil. 1861, *Prix et nominations mérités par les élèves de l'École Nationale Polonaise à la clôture de l'année scolaire 1858-1859.* Paryż 1859, *Przegl. Lw.* (tu: Wzmianka o śp. Walerianie Chełchowskim. 1872 t. 4; Pożegnanie od Sulimy ku królowi Władysławowi IV. 1872 t. 3), *Przegl. Nauk.* (1842), *Przegl. Pol.* (tu m. in.: Do młodych poetek polskich. 1866/67 t. 3), *Przegl. Poz.* (tu m. in.: Wspomnienie o K. Hoffmanowej. 1845 t. 1; Święty Wincenty a Paulo. Hymn polski. 1864 t. 37), *Przegl. Powsz.* (1861), *Przegl. Rzeczy Pol.* (1861-1862), *Przyj. Dom.* (1853, 1863, 1870, 1886), *Przyj. Ludu* (1843/44 nr 18), *Rozmaitości* (Lw.; 1823-1827, 1837), *Rozmaitości* (W-wa; 1826), *Ruch Lit.* 1875 nr 11), *Ruch Muzyczny* (1857 nr 22), *Sioło* (1866), *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875 (tu: Z poślednich dum; Dąb namogilny; Żuraw; Niewyśpiewana; W zmierzchu dnia), *Strzecha* (1869 z. 1), *Tyg. Ilustr.* (1868, 1870, 1882), *Tyg. Petersb.* (1837), *Tyg. Wielkopol.* (1873 nr 45), *Unia* (Lw.; tu m. in.: W zmierzchu dnia. 1870 nr 66; przedr. *Sobótka*; Boży chorąży. 1870 nr 66), *La Vistule.* Kr. 1885, *Wanda* (1825), *Warta* (1867, 1880), *Wiad. Pol.* (Paryż; tu: Do przyjaciela odjeżdżającego na Wschód. 1885 nr 5. (Jest to wiersz do A. Mickiewicza, inc.: Zarozumiałe dziejów plemię...), *Wieniec* (1872), *Wisła.* Kr. 1884, *Zagroda* (1872), *Zbieracz Lit.* (1838).

Ponadto ogł. wiersze:

Śpiew Tarły. W powieści F. Skarbka: Tarło. W-wa 1829;

Siostrze Narcyzie jesienny swój kwiatek, zanim spłowieje, przesyła na pamiątkę J. B. Z. (inc.: Im dalej, im dalej w lata...). Dat. Paryż 12 września 1862 roku... W książce: Listy Narcyzy Żmichowskiej do rodziny i przyjaciół. T. 2. Kr. 1885 s. 601-602.

Po śmierci poety jego drobne utwory ogł. w czasopismach: *Głos Polski* (Paryż; 1887 nr 3, 240), *Kłosy* (1887 nr 1155-1159, 1162-1163, 1165, 1168-1170, 1173), *Świat* (1888 nr 1), *Tyg. Ilustr.* (1888 t. 12 nr 299, 304; 1889 t. 13 nr 316, 329; 1889 t. 14 nr 351), *Przegl. Pol.* (1888/89 t. 4) oraz w wyd.: Dzieła pośmiertne, zob. Twórczość poz. 32.

Przekł. czeski: R. Pokorný: Básně. Praga 1881 *Poesie světová, sbírka básnických spisů jinojazyčných* t. 21.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Poètes illustres de la Pologne au XIX siècle. Cycle ukrainien II: Chants d'Ukraine par ... Nicea 1878.

Przekł. niem.: H. Nitschmann: Der Polnische Parnass. Lipsk 1875 (tu 10 wierszy; te same wiersze w: Perlen polnischer Poesie. Lipsk 1875).

Przekł. ros.: M. Żiwow i B. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963 (tu 6 wierszy).

Przekł. ukraińskie: W. Terlecki: Dumy ta dumki, perewedeny z polskoho na rodymyj ruśkyj jazyk. Przemyśl 1861. — M. Żiwow: Nespetaja duma; Otjezd Kozaka. *Sowietskaja Ukraina* 1961 nr 11.

Przekłady

1. Horacy: Do Wenery; Do Pirry. *Dzien. Wil.* 1819 t. 2 nr 5; Z księgi epodon pieśń XII. (O życiu wiejskim). Tamże 1820 t. 1 nr 3. Przedr. zob. Twórczość poz. 10, 31 t. 3.

2. Pieśń staroczeska. Z Rękopismu królodworskiego. *Pam. Warsz.* 1822 t. 3; inną pieśń ogł. *Astrea* 1823 t. 3 nr 4. Przedr. zob. Twórczość poz. 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 3.

3. W. Scott: Pielgrzym. Ballada naśladowana z Waltera Skota. *Astrea* 1823 t. 3 nr 5. Przedr. zob. Twórczość poz. 9, 10, 17 t. 1, poz. 31 t. 3.

4. Rapsody gęślarskie. Car Łazarz, czyli bój kosowski. Powst. 1836. Wyd. zob. Twórczość poz. 17 t. 4, poz. 31 t. 3; wyd. osob. pt. Pieśni gęślarskie serbskie. Car Łazarz, czyli bój kosowski. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 114. Wyd. nast.: toż W-wa (1936); W-wa 1947 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 114.

5. Wiośnianki. Powst. 1836. Wyd. zob. Twórczość poz. 17 t. 4, poz. 31 t. 3.

Zbiór zawiera 49 pieśni, m. in.: XXII. Sąd dziewczęcy.

Przekł. franc.: Ch. de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Chansons serbes. W książce: Poètes illustres de la Pologne ..., jw.

Przekł. niem.: A. Woycke: Das Gericht der Mädchen. *Warschauer Zeitung* 1859, luty.

6. F. Schiller: Gody zwycięzców, czyli powrót Greków spod Troi. *Pospolite Ruszenie* 1835 t. 1. Przedr. zob. Twórczość poz. 17 t. 1, poz. 31 t. 3.

7. J. W. Goethe: Król dębów. *Magazyn Mód* 1852 nr 23. Przedr. pt. Król dziadek, zob. Twórczość poz. 31 t. 3.

Ponadto kilka drobnych przekładów z Biblii oraz Horacego, F. Petrarki, J. W. Goethego i F. Schillera ogł.: *Dzien. Wil.* (1819), *Księga zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu*. W-wa 1862, *Melitele* (1837) oraz w wyd., zob. Twórczość poz. 14, 17, 31 t. 3.

Prace edytorskie

D. Poniatowska: Bolesław Wstydliwy i Leszek Czarny. Paryż 1875. (Z przedmową).

Wydania zbiorowe

Por. Twórczość poz. 9, 10, 14, 15, 17, 29, 30.

1. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Uniw. Lud.* 100.

Zawartość: 25 utworów, m. in. w skróceniu: Przenajświętsza Rodzina i Rusałki.

2. Wybór poezji. W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 77.

Zawartość, jw. poz. 1.

3. Wybór poezji. Ułożył J. Kallenbach. W-wa 1909.

Zawartość: Z utworów młodocianych (m. in. Twórczość poz. 4); Dumy; Rusałki; Dumki, ballady i inne wiersze; Wiośnianki i szumki; Złota duma; Przenajświętsza Rodzina; Potrzeba zbaraska; Duch od stepu. (Wyjątki); Różne wiersze.

4. Wybór poezji. Oprac. J. Tretiak. Kr. (1921) *BN* I, 30; wyd. 2 Kr. (1925).

Zawartość: 45 utworów z podziałem na grupy: W kraju (1821-1830) (tu m. in.: Nieszczęśliwa rodzina; Lubor; Dumka Mazepy; Rusałki; Czajki; Śpiewające jezioro; Śpiewak tęskniący); Na obczyźnie (1836-1876): fragm. Złotej dumy i Ducha od stepu; Dumy historyczne (m. in.: Wyprawa chocimska; Lach serdeczny na marach); Dumki i szumki (m. in.: U nas inaczej; Sen-Drzewo wieszcze; Rojenia wiośniane); Poezja religijna (m. in.: Przenajświętsza Rodzina; Na dzień Gromniczny); Z późniejszej doby życia (m. in.: Zgryzota i Łaska; Mogiła Tarasowa; Modlitwa za Francję).

Listy i materiały

1. Do M. Grabowskiego z 3 grudnia 1825. Ogł. J. Tretiak: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831. Kr. 1911 s. 479-481.

2. Do A. E. Odyńca 9 listów z 1826-1836. Ogł. W. Korotyński: Sprzed lat pięćdziesięciu. *Kronika Rodz.* 1882 nr 7.

3. Do L. Nabielaka 2 listy z 1832. Ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885 t. 1/2 s. 525-529; 4 listy z 1833-1834. Tamże s. 625-630; przedr. W. Zawadzki: Ludwik Nabielak. Opowieść historyczna. Lw. 1886.

4. Do J. Lelewela z 1834; do L. Siemieńskiego z 1843; do K. Szajnochy z 1857; do L. Chodźki 4 listy z 1858-1866; do P. Stachurskiego 3 listy z 1866; do L. Nabielaka z 1881; do Z. Nabielakowej 2 listy z 1883 i 1884; do W. Platera 4 listy z 1870-1880; do S. Goszczyńskiego b. d. Ogł. S. Zdziarski: Z korespondencji. *Przegl. Powsz.* 1898 t. 60 nr 180.

5. Do K. Wodzińskiego 9 listów z 1835--1837. Ogł. *Kłosy* 1886 t. 43 nr 1104-1106.

6. Do A. Mickiewicza z 1836. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 3. Paryż 1876 i wyd. nast.

7. Do A. Mickiewicza 14 listów z 1836--1841. Ogł. J. Siemieński: Listy B. i J. Zaleskich. *Kłosy* 1886 t. 42 nr 1092-1093, t. 43 nr 1100-1103.

List z 29 grudnia 1840 pisany wspólnie przez Bohdana i Józefa Zaleskich.

7a. Do A. Mickiewicza 21 listów z 1836--1842. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 703. Ogł. zob. poz. 6, 7, 21.

8. Do braci zmartwychwstańców z 28 października 1837. Ogł. P. Smolikowski: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 s. 415--418; przedr. w książce: Historia Zgromadzenia Pańskiego. T. 1. Kr. 1892.

9. Do L. Siemieńskiego z 1841; do G. Pr. (Proskurzyny) 2 listy z 1852; do A. Bielowskiego z 1860; do Z. Morawskiego z 1876. Ogł. *Księga pam. ... Adama Mickiewicza (1798-1898).* T. 1. W-wa (1898).

10. Do L. Siemieńskiego z 17 stycznia 1842. Ogł. L. Gocel: Mickiewicz a książka. (Okruchy informacyjne). *Pam. Bibl. Kórn.* z. 6 (1958).

11. Do L. Jankowskiego z 13 grudnia 1844; do J. Koźmiana 9 listów z 1844--1864, 1876-1877; do Z. (Morawskiego) 2 listy z 1876-1878; do uczniów J. Koźmiana z 1877; do A. Szembeka z 8 kwietnia 1866; do młodego krewnego z 4 marca 1845. Ogł. N. (K. Morawska): Bohdan Zaleski. *Przegl. Pol.* 1886/87 t. 3 s. 95--125, 225-247, 521-562.

12. Do T. Lenartowicza z 11 maja 1855. Ogł. *Kur. Warsz.* 1902 nr 303.

Rkps był w zbiorze L. Méyeta; zniszcz. 1944.

13. Do F. Iwanowskiej z 1859-1860. Ogł. S. M. K. (Szembekówna): Przyczynek do dziejów emigracji po powstaniu listopadowym. *Przegl. Powsz.* 1930 t. 188 nr 562.

14. Do T. Lenartowicza 2 listy z 18 grudnia 1869 i 22 marca 1870. Ogł. w art.: Poeta do poety. *Kur. Warsz.* 1902 nr 47; toż wyd. w poz. 21.

15. Do nie określonej bliżej osoby z 1874. Ogł. T. Ziemba: Mickiewicz w pierwszych latach emigracji. *Przew. Nauk. i Lit.* 1884 t. 1/2 s. 169.

16. Do K. Ujejskiego 2 listy z 23 marca 1875 i 6 kwietnia 1877. Ogł. K. Wróblewski: Kornel Ujejski. Lw. 1902 s. 304-306. List z 1877 wyd. zob. poz. 21.

17. Do J. Koźmiana z 1876. Ogł. *Warta* 1877 nr 132; toż *Przegl. Lw.* 1877 t. 13; toż wyd. zob. poz. 21.

18. Do Z. Morawskiego z 15 września 1876. Ogł. *Kur. Pol.* (Lw.) 1898 nr 217; toż *Przegl. Katolicki* (W-wa) 1898 nr 31; toż wyd. zob. poz. 21.

19. Do T. Rutkowskiego z 14 stycznia 1881. Ogł. A. Krechowiecki: Bohdan Zaleski o sobie i współczesnych na podstawie korespondencji. *Gaz. Lw.* 1901 nr 71; wyd. osob. Lw. 1901; przedr. w: Prawdy i bajki. W-wa 1911 s. 121-124.

20. Do A. E. Odyńca 2 listy z 4 maja i 27 września 1882. Ogł. W. Korotyński: Józef Bohdan Zaleski. *Kronika Rodz.* 1886 nr 8; toż wyd. zob. poz. 21.

21. Korespondencja Józefa Bohdana Zaleskiego. Wyd. D. Zaleski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1899-1903; wyd. osob. t. 1-5. Lw. 1900-1904.

Zawartość: ok. 1200 listów od listu do M. Grabowskiego z 30 marca 1825 do listu do F. Smolki z 28 grudnia 1885. Tu m. in. listy do A. Bielowskiego, K. Brodzińskiego, J. I. Kraszewskiego, A. Mickiewicza, C. Norwida, K. Różyckiego, A. Towiańskiego, S. Witwickiego.

Pomiędzy listami — odezwy, notatki, aforyzmy, mowy (m. in. Mowa na pogrzebie księdza Floriana Topolskiego w Montmorency 28 sierpnia 1844; Mowa na rozdaniu nagród w Szkole Polskiej 10 sierpnia 1859 r.; Przemówienie na posiedzeniu Towarzystwa Literackiego 7 czerwca 1870 r.; Mowa na uczcie danej Matejce w Paryżu 25 czerwca 1870 r.), nekrologi; tu również przedr. Twórczość poz. 16, 18; Przedmowa z wyd. Prace edytorskie.

Na końcu tomu 5 (s. 357): daty niektórych pieśni z lat 1837-1840.

22. Notatki pamiętnikarskie. Fragm. z listopada 1843 ogł. I. Turowska: Frag-

ment z nieznanego pamiętnika J. B. Zaleskiego. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 575 s. 234-243; fragm. ze stycznia-lutego 1844 ogł. D. Zaleski, zob. poz. 21 t. 5 s. 327-341; fragm. z sierpnia 1845 ogł. I. Turowska: J. B. Zaleski w klasztorze Oelenburg. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 576 s. 353-358; fragm. dotyczące A. Mickiewicza z 1851 ogł. W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 4. Poz. 1875 s. XXXV-XXXIX; toż ogł. D. Zaleski, zob. poz. 21 t. 2 s. 180-186; fragm. z 1876 pt. Pamiętnik mój. Dat. 1 czerwca 1876; Tytuły rozdziałów Pamiętnika. Ogł. D. Zaleski, zob. poz. 21 t. 5 s. 183-185.

Rękopisy J. B. Zaleskiego znajdują się w następujących zbiorach:

Bibl. Jagiel. (tu spuścizna rękopiśmienna — korespondencja, notatki, bruliony, dzienniki, materiały biograficzne — złożone w 1925 przez syna poety Dionizego, m. in. listy do poety sygn. 9214-9239; tu także listy do J. I. Kraszewskiego sygn. 6105),

Bibl. Kórn. (tu kopie współczesne kilku wierszy i 5 listów: do L. Niedźwieckiego z 1841, W. Zamoyskiego z 1851, F. H. Duchińskiego z 1859, Bronisława Zaleskiego z 1871 i 1879 — sygn. BK 2411, 2431, 2500, 2440),

Bibl. Nar. (tu 86 listów ocalałych ze Zbiorów Raperswilskich, zniszczonych w 1944, sygn. 2951 i 2960, oraz dwa drobne wiersze sygn. 2676, 2960),

Bibl. PAN Kr. (tu kilka wierszy sygn. 2029, 2073, 2077 oraz kilkanaście listów sygn. 1833, 2028 t. 7, 2064 t. 1, 2210 t. 8, 2234),

Muz. Mickiewicza w Paryżu (tu drobne wiersze, mowy, listy, materiały biograficzne — sygn. 777, 804),

Ossol. (tu list do L. Siemieńskiego z 1841 sygn. 6522/I i do K. Szajnochy z 1857 sygn. 6518/I).

INDEKS TYTUŁÓW

Cz — Wykaz czasopism, E — Prace edytorskie, L — Listy i materiały, P — Przekłady, T — Twórczość. Duże litery po Cz — pierwsze litery tytułów czasopism.

Abarim i Tabor T-27
Adam Mickiewicz podczas pisania i drukowania Pana Tadeusza T-30
Angelus. (W Fontainebleau) T-26
Arab u mogiły konia T-10
Bezdole. Ku śp. M. G. ... T-26
Bolesław Wstydliwy i Leszek Czarny (D. Poniatowska) E-1
Boży chorąży Cz-U
Bractwo św. Weroniki. (Ku pobudce S. Goszczyńskiemu) T-27
Byłem naocznym świadkiem ... Cz-NP
Car Łazarz, czyli bój kosowski P-4
Cedr T-27
Chwała Bogu! Hymn polski na wiadomość o nawróceniu się Bułgarów T-19
Cioteczny pana Paska Cz-MM
Co ja widział T-15
Co mi po tym! T-15
Co mi tam! czyli poranek starego myśliwca T-9
Czajki T-9
Damian książę Wiśniowiecki T-5
Dąb namogilny Cz-SKZG
Do Anioła Stróża Cz-C
Do gęśli T-15
Do gitary T-10
Do Laszki T-32
Do Litwy, wodzu ... Cz-NP
Do młodych poetek polskich Cz-PP
Do moich dzieci T-32
Do Pirry (Horacy) P-1
Do przyjaciela odjeżdżającego na Wschód Cz-WP
Do spółtułaczów Cz-O
Do Wenery (Horacy) P-1
Do wtóru! Na święto horodelskie T-27
Donieśliśmy już, że pierwsza dywizja piechoty ... Cz-KP
Drugi to już raz ... Cz-NP
Duch od stepu T-8
Duma o hetmanie Kosińskim T-1
Duma o Wacławie Cz-DW
Duma z pieśni ludu ukraińskiego T-9
Dumka hetmana Kosińskiego T-1
Dumka Mazepy T-9
Dumy a dumki Bohdanowe T-15
Dwojaki koniec T-15
Dzieła pośmiertne T-32
Fiołek T-10
Głos ku Deotymie T-26
Gody zwycięzców, czyli powrót Greków spod Troi (F. Schiller) P-6
Hetman Kosiński z konia T-1
Im dalej, im dalej w lata ... po Cz-
Improwizacja polska ku panslawistom powracającym z Moskwy T-29
Interpelacje sobotnie ... Cz-NP
Jamby T-25
Janusz Bieniawski T-2
Jeniusz bohater T-17
Kalinowy most T-11
Król dębów (J. W. Goethe) P-7
Król dziadek (J. W. Goethe) P-7
Kruświca T-24
Ksiądz T-7
Księżna Hanka T-7
Kto? z jakich stron ... T-31
Ktoś czy Ktosia T-15
Ku młodziankom polskim T-27
Kwiat paproci T-32
Kwinta w mej gęśli T-14
Lach serdeczny na marach T-15
List ... do Rodaków z podziękowaniem za przygotowanie uroczystości jubileuszowych Cz-DP

List o K. Hoffmanowej Cz-PP
Lubor T-10
Ludmiła T-10
Luźne rozpamiętywania ku zbudowaniu się T-32
Luźne zapiski o rówieśnikach T-32
Marian Bukat, czyli piewca ukraiński T-7
Marzenia wiosenne T-15
Mdła cisza T-15
Mieszkańcy Warszawy ... Cz-NP
Mistrzowi J. Matejce T-32
Młoda zaswatana T-15
Modlitwa obozowa Cz-NP
Modlitwa za Polskę T-14
Modlitwa za Francję T-31
Modlitwy i hymny T-15
Mogiła Tarasowa T-26
Mowa na pogrzebie ks. F. Topolskiego L-21
Mowa na posiedzeniu Towarzystwa Literackiego L-21
Mowa na rozdaniu nagród w Szkole Polskiej L-21
Mowa na uczcie danej Matejce w Paryżu L-21
Mowa nad grobem A. Mickiewicza T-18
Nasza gromada, do O. A. Jełowickiego Cz-C
Nasze Endoume T-15
Nawiedziny grobu Laury T-14
Nekrolog S. Radziszewskiego Cz-DN
Nie tylko p. eks-ambasador... Cz-NP
Nieszczęśliwa rodzina T-10
Niewyśpiewana Cz-SKZG
Nigdyż T-9, 15
Notatka. Donieśliśmy już... Cz-P
Notatki pamiętnikarskie L-22
O duchu asocjacji Cz-MP
O geniuszach. Do A. Mickiewicza T-26
O nadaniu własności wieśniakom... Cz-NP
O życiu wiejskim (Horacy) P-1
Odmiana. Sonet pisany blisko rozwalin T-10
Odpowiedź A. Mickiewiczowi T-31
Odpowiedź B. Z. T-31
Opuszczenie kraju... Cz-NP
Pamiętnik mój L-22
Pan major Bertrand... Cz-NP
Paralityk T-20
Pasieka T-32
Pielgrzym (W. Scott) P-3
Pielgrzym w obcym kraju T-9
Pieśni gęślarskie serbskie P-4
Pieśń staroczeska. Z Rękopismu królodworskiego P-2
Piewca T-7
Pisma. Lw. 1877 T-31
Po księżycu. Ku śp. Józefowi mojemu. T-26
Pochód T-15
Pod krzyżem Cz-KZOW
Poezija. Paryż 1841 T-14
Poezje. Lw. 1838 T-10
Poezje. Lw. 1877 T-31
Poezje. Petersb. 1851-1852 T-17
Poezje. Poz. 1841-1842 T-15
Poezje. Wil. 1838 T-9
Poezje religijne T-15
Potęga opinii Cz-NP
Potrzeba zbaraska T-13
Pożegnanie od Sulimy ku królowi Władysławowi IV Cz-PL
Przechadzka poza Rzymem T-14
Przedmowa do: Eug. ... Heleniusz: Wspomnienia narodowe T-21
Przedmowa do: K. Brodziński: Posłanie do Braci Wygnańców... T-16
Przenajświętsza Rodzina T-12
Przodkowie T-7
Przygrawka do nowej poezji T-8
Ptak daleki T-26
Ptaszę lasze T-32
Pyłki T-23
Pyłki marcowe T-23
Rapsody gęślarskie P-4
Rezygnacja Cz-O
Rojenia wiośniane T-10
Róża Cz-PN
Rusałki T-6
Sam z pieśnią T-14
Sąd dziewczęcy P-5
Sen-Drzewo wieszcze T-15
Siostrze Narcyzie jesienny swój kwiatek... po Cz-
Smutki T-15
Smutna krakowianka T-15
Spomnienie T-10
Stella Maris T-28
Step T-15
Synowski żal T-15
Śpiew poety T-4
Śpiew Tarły po Cz-
Śpiewające jezioro T-9
Śpiewak w obcej stronie T-10
Święty Wincenty a Paulo Cz-PP
Trechtymirowski monastyr T-7
Triolety T-9
Triolety z nutami Cz-RM
Trzeci szturm do Stawiszcz T-9
Twardowski pod Bożą figurą Cz-DL
Tytuły rozdziałów Pamiętnika L-22
U nas inaczej T-15
Ukaranie T-10
Ukraina T-7
Ukraińszczyzna T-32
Urywek z Hetmańskiej dumy T-13
Urywki T-32
W dzień Gromniczny T-15
W imionniku Cz-KPK
W spółce ze słowikiem T-15
W śnieżycy T-31
W zmierzchu dnia Cz-U
Warszawo nasza! T-22
Westchnienie za rodzinną chatką T-10
Wiersz w imionniku przyjacielskim. Napisany pod „Żeglarzem" A. M. T-10
Wieszcz-gość do Z. Z.... T-26
Wieszcze oratorium T-26
Wigilia godów tysiąclecia T-24
Wiośnianki P-5
Wiośnianki T-15
Wniebogłosy T-27
Wyjazd bez powrotu T-15
Wyjątek z listu do redakcji Nowej Polski Cz-NP
Wyjątek z rycerskiego rapsodu T-2
Wyjeżdżający do Legionów T-3
Wyprawa chocimska T-15
Wzgórek pożegnania T-9
Wzmianka o śp. W. Chełchowskim Cz-PL
Wzrok anielski po Cz-

Z księgi epodon pieśń XII (Horacy)	P-1
Z poślednich dum	Cz-SKZG
Zakochana	T-15
Zarozumiałe dziejów plemię...	Cz-WP
Zawistny duch rządów ex-dyktatora...	Cz-NP
Zazulicz	T-15
Zdarza się niekiedy słyszeć...	Cz-NP
Ze snu	T-7
Zgryzota i łaska	T-27
Zielona Niedziela	T-15
Zima	Cz-OD
Złota duma	T-7
Zołotarenko w Warszawie	T-31, 32
Zurba	T-32
Zwiastowanie	T-15
Żuraw	Cz-SKZG

OPRACOWANIA

1. Monografie i zarysy monograficzne

M. Mazanowski: Józef Bohdan Zaleski, życie i dzieła. Zarys biograficzny. Petersb. 1900 *Życiorysy Sławnych Polaków* nr 15. [Rec.: S. Zdziarski. *Kwart. Hist.* 1900 z. 1 s. 85-87]. —

S. Zdziarski: Bohdan Zaleski. Studium biograficzno-literackie. Lw. 1902. [Rec.: P. Chmielowski. *Kwart. Hist.* 1902 t. 16 z. 4; Wołyniak (J. M. Giżycki). *Przegl. Powsz.* 1902 t. 76 s. 394-397; W. Gostomski. *Książka* 1902 nr 11 s. 381; J. Leciejewski. *Muzeum* 1902 s. 879; mre (M. Rolle). *Gaz. Lw.* 1902 nr 104; A. Drogoszewski. *Bibl. Warsz.* 1903 t. 1]. —

J. Tretiak: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego 1802-1831. Życie i poezja. Karta z dziejów romantyzmu polskiego. Kr. 1911; Bohdan Zaleski na tułactwie 1831-1838. Życie i poezja. Karta z dziejów emigracji polskiej. Kr. 1913; Bohdan Zaleski na tułactwie. Życie i poezja na tle dziejów emigracji polskiej. Cz. II: 1838-1886. Kr. 1914. [Rec.: B. Chlebowski. *Książka* 1911 s. 513; przedr. w: Pisma. T. 4. W-wa 1912; E. Kucharski. *Bibl. Warsz.* 1911 t. 2; S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1911/12 t. 2; S. Turowski. *Pam. Lit.* R. 10 (1911) z. 2/3; S. Turowski. *Przegl. Powsz.* 1911 t. 111; W. Orłowski. *Sfinks* 1912 t. 4; J. Kleiner. *Książka* 1914 nr 4/5 s. 272; M. Szyjkowski. *Przegl. Powsz.* 1914 t. 121 s. 399; T. Grabowski. *Pam. Lit.* R. 13 (1914/15) z. 3/4].

2. Studia i przyczynki

A. E. Odyniec: List do I. Chodźki, dat. 14 grudnia 1825. Ogł. W. Korotyński: Sprzed lat pięćdziesięciu. *Kronika Rodz.* 1882 nr 7. — I. Chodźko: List do A. E. Odyńca, dat. Dziewiętnia, 30 sierpnia 1826. *Kronika Rodz.* 1882 nr 5 s. 136-137. — S. Witwicki: List do J. B. Zaleskiego z 13 listopada 1826. Ogł. w art.: Z dawnych korespondencji... *Kronika Rodz.* 1886 s. 515-516; ogł. powtórnie L. Méyet. *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1. — (M. Mochnacki). Meliteles. *Kur. Pol.* 1830 nr 196. — M. Mochnacki: O literaturze polskiej w wieku XIX. W-wa 1830 s. 182-185, i wyd. nast. — Ze Lwowa (inc.:) Miło jest słyszeć... *Rozmaitości* (Lw.) 1832 nr 34. (Szczegóły z życia B. Zaleskiego). — (S. Goszczyński): Nowa epoka poezji polskiej. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 1 s. 214-216, i wyd. nast. — D. Poniatowska: Listy z 1835-1868 do Bohdana i Józefa Zaleskich i in. Ogł. D. Zaleski pt. Listy... T. 1-2. Kr. 1900. — S. Witwicki: Listy do A. E. Odyńca z 25 stycznia 1836 i 24 lipca 1836. Ogł. *Kronika Rodz.* 1882 nr 2. — M. Grabowski: Literatura i krytyka. Cz. 2. Wil. 1837 s. 107-113. — A. Tyszyński: O szkołach poezji polskiej. W książce: Amerykanka w Polsce. Cz. 2. Petersb. 1837 s. 71-78; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904 s. 36-41. — S. Witwicki: Listy (114) do J. B. Zaleskiego z lat 1838-1841. Ogł. D. Zaleski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1899-1900; *Gaz. Lw.* 1900 nr 173 i in.; odb. pt. Listy Stefana Witwickiego do J. B. Zaleskiego. Lw. 1901. —

(Poezje. Lw. 1838. Rec.): *Tyg. Lit.* 1838 nr 9; *Lwowianin* 1840 z. 3 s. 96. — J. J. Herbu D. (J. Jurkiewicz): Krytyka. Słówko o poezjach J. B. Zaleskiego. *Tyg. Petersb.* 1839 nr 101. — L. Z. (Zieliński): Józef Bohdan Zaleski. *Lwowianin* 1840 z. 3 s. 67-71. — S. Goszczyński: List do A. Bielowskiego z 24 maja 1840. Ogł. *Bukiet dla Pań.* Kr.-Lw. 1892 s. 79-84. (M. in. o Potrzebie zbaraskiej). — (Poezija. Paryż 1841. Rec.): ** (J. Koźmian). *Dzien. Nar.* 1841 nr 39; *Orzeł Biały* (Bruksela) 1842 nr 5; J. Słowacki: O poezjach B. Zaleskiego. Ogł. *Warta* 1884 nr 504 i wyd. nast., m. in. wyd. J. Kleiner w: Dzieła wszystkie. T. 10. Lw. 1925; P. Hertz: Juliusza Słowackiego myśli o literaturze i sztuce. W-wa 1959. — (Poezje. Poz. 1841. Rec.): A. Bielowski. *Dzien. Mód Paryskich* 1841 z. 24; (J. Koźmian). *Dzien. Nar.* 1842 nr 56, 61; M. P. *Lwowianin* 1842 z. 1 s. 31-33. — S. Goszczyński: Poezje B. Zaleskiego. *Demokrata Pol.* 1842 t. 4 cz. 4 s. 229-256. — A. Mickiewicz: Kurs drugoletni (1841-42) literatury słowiańskiej. Paryż 1842, wykład 30, i wyd. nast.; Kurs trzecio-

letni (1842-43) literatury słowiańskiej. Paryż 1844, wykład 3, 5, i wyd. nast. — W. Cybulski: Wykłady na uniwersytecie berlińskim. Powst. 1842-1845. Wyd. pt. Odczyty o poezji polskiej w pierwszej połowie XIX wieku. Przekł. z niem. F. Dobrowolskiego. Poz. 1870; toż w jęz. niem pt. Geschichte der polnischen Dichtkunst... Wyd. L. Kurtzmann. Poz. 1880.— (Noworocznik Demokratyczny na r. 1842. Rec.). *Nowa Polska* 1842 s. 686-688. — Ż. Kostrowiec (I. Hołowiński): (Poezje religijne. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1842 nr 81. — (Przenajświętsza Rodzina. Rec.): M. Grabowski: Korespondencja literacka... *Pielgrzym* 1842 t. 4; M. Grabowski: (List...). *Dzien. Nar.* 1843 nr 144; E. Ziemięcka. *Pielgrzym* 1843 t. 3 s. 124-155; M. Grabowski: (List...). *Dzien. Nar.* 1844 nr 145. — M. Grabowski: Korespondencja literacka. T. 2. Wil. 1843 s. 182-188; wyd. A. Bar: Michała Grabowskiego listy literackie. Kr. 1934 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 3. — Pisarze polscy wobec potrzeby narodowej. *Rok* 1845 t. 12 s. 30-45. — E. Duński: Listy (1848-1856). Wyd. A. Begey i I. Komenda. Turyn 1915. — Bohdan Zaleski. Wizerunek z galerii poetów. *Dod. Lit. do „Czasu"* 1849 nr 2; 1850 nr 32. — (Poezje. Petersb. 1851-1852. Rec.): *Czas* 1852 nr 126-127; J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. XII. *Gaz. Warsz.* 1852 nr 172. — T. Padalica (Z. Fisz): O poezjach Tomasza Padurry. Do Antoniego Nowosielskiego 27 września 1854. *Dzien. Warsz.* 1854 nr 292-294. (M. in. porównanie ich z dumkami Zaleskiego). — A. Tyszyński: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854 s. 176-240. — Mistycyzm w poezji. III. Bohdan Zaleski. *Nowiny* 1854 nr 50. — T. Stahlberg: Des Dichters Sang. *Spr. Dyrekcji Gimn. w Nowym Sączu za r. 1855.* — Kronika bibliograficzna. Pasek dostarcza ciągle... *Gaz. Warsz.* 1856 nr 25. — (I. Chodźko): Periody życia. (Autobiografia). *Teka Wil.* 1858 nr 3. — Paul de Saint-Vincent (W. Budzyński): Écrivains et poètes modernes de la Pologne. La poésie oukrainienne. B. Zaleski. *Revue contemporaine* 1860 t. 18 s. 612-641; przekł. pol. pt. Poezja ukraińska. Bohdan Zaleski. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2. — W. Czartoryski: Protokoły posiedzeń biura. Powst. 1861-1862. W książce: Pamiętnik 1860-1864. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — (Pieśni. Lw. 1862. Rec.): × (J. I. Kraszewski). *Gaz. Pol.* 1862 nr 237; Przegląd kompozycyj. „Wiośnianki" B. Zaleskiego, ułożył do śpiewu S. Duniecki... *Pam. Muzyczny i Teatr.* 1862 nr 18. — L. Siemieński: Bohdan Zaleski. W książce: Portrety literackie. T. 1. Poz. 1865 i wyd. nast. — S. Gruszczyński: (Duch od stepu i Sam z pieśnią. Rec.). *Oświata* 1866, I s. 557-571. — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 362-367. — J. Szujski: (Wieszcze oratorium. Rec.). *Przegl. Pol.* 1866/67 t. 1 s. 220. — F. H. Lewestam: Literatura polska w XIX wieku. *Kłosy* 1867 nr 99-100. — K. Widman: Wizerunki żyjących znakomitości narodowych. *Strzecha* 1868 nr 6. — J. K.: Szkoła ukraińska i Bogdan Zaleski. Szkic literacki. *Sobótka* 1869 nr 26-28, 31. —

A. Bełcikowski: Romantyczność przed Mickiewiczem. *Wieniec* 1872 nr 4-10; przedr. w książce: Ze studiów nad literaturą polską. W-wa 1886 s. 421, 425-427. — W. Grochowski: J. B. Zaleski. *Tyg. Ilustr.* 1873 t. 1 nr 262-263. — W. K. Stattler. Przypomnienie starych znajomości. *Kłosy* 1873 nr 434. — K. W. Wójcicki: Kawa literacka w Warszawie. (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1; wyd. osob. W-wa 1873 s. 64-67. — J. Kornicki: Des Dichters Lied von B. Zaleski. *Spr. Wyższej Szkoły Żeńskiej w Tarnowie za r. 1875.* Tarnów 1875. — H. Blumenstok: Die Ukraine und ihre Dichter ... *Dioskuren* i odb. Wiedeń 1877. — P. Chmielowski: Józef Bohdan Zaleski. *Niwa* 1877 t. 12; przedr. w: Studia i szkice z dziejów literatury polskiej. S. II. Kr. 1889. — (Poezje. Lw. 1877. Rec.): P. Chmielowski. *Niwa* 1877 z. 65-66; St. T. (Tarnowski). *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 4 s. 442-443. [Polemika: Miscellanea. *Ruch Lit.* 1877 nr 17]; W. Zawadzki. *Wiek* 1877 nr 136-139; Poezje i powieści. (O B. Zaleskim w związku z zupełnym wydaniem jego poezji). *Czas* 1877 nr 88. — Uczta na cześć ks. prałata Koźmiana. *Przegl. Lw.* 1877 t. 13 s. 89-94. — A. G. B. (Bem): Józef Bohdan Zaleski. *Przegl. Tyg.* 1878 nr 18-21; przedr. w: Studia i szkice literackie. W-wa 1904. — E. Lipnicki: B. Zaleski. *Echo* 1878 t. 2 nr 149. — W chorwackim piśmie „Vienac" młody poeta ... *Kur. Por.* 1878 nr 344. (O przekładach poezji J. B. Zaleskiego na język chorwacki i czeski). — R. Pokorný: Bohdan Zaleský. *Osvěta* 1880 nr 2 s. 97-114. — A. P. (Pietkiewicz): Poezje B. Zaleskiego. *Kłosy* 1880 nr 796. — A. Giller: Bohdan Zaleski. *Album Muz. Nar. w Rapperswyl. Wieniec pam. półwiekowej rocznicy powstania listopadowego.* Z. 1. Poz. 1881; odb. 1882. — R. Pokorný: Bohdan Zaleský. *Světozor* 1881 nr 8 s. 94. — A. Tripplinówna: Kilka godzin u Bohdana Zales-

kiego w Villepreux. *Kłosy* 1881 t. 32 nr 822-823, 825-827. —

Art. z okazji 80-lecia urodzin: S. Duchińska: Jubileusz B. Zaleskiego. *Kur. Codz.* 1882 nr 69; toż *Tyg. Mód i Powieści* 1882 nr 14; S. Duchińska: Jubileusz wieszcza Ukrainy, J. B. Zaleskiego. *Dzien. Poz.* 1882 nr 71; W. Korotyński: Sprzed lat pięćdziesięciu. *Kronika Rodz.* 1882 nr 7; Rz. (S. M. Rzętkowski): Józef Bohdan Zaleski. *Kur. Por.* 1882 nr 79; J. Tretiak: Bohdan Zaleski i Ukraina. *Gaz. Lw.* 1882 nr 79-83; J. Tretiak: Młodociany wiek B. Zaleskiego. *Szkoła* 1882 s. 98-99; Adres do Józefa Bohdana Zaleskiego (od Koła Pol. w Berlinie). *Gaz. Kr.* 1882 nr 35; (Adres posłów polskich na sejm pruski skierowany do J. B. Zaleskiego w osiemdziesiątą rocznicę urodzin, inc.:) W dniu dzisiejszym przypada... *Kur. Codz.* 1882 nr 62; Imieniny J. B. Zaleskiego. *Kur. Paryski* 1882 nr 14; Na cześć Bohdana Zaleskiego. (Jubileusz). *Dzien. Pol.* 1882 nr 38, 72, 74; (80-letnia rocznica urodzin B. Zaleskiego, inc.:) Słowiczku mój... *Kur. Codz.* 1882 nr 55; Wieszcz ukraiński. (Życiorys). *Wieniec* 1882 nr 7; *Kur. Warsz.* 1882 nr 62; Conférances. Clôture du jubilé littéraire de Bohdan Zaleski. *Bulletin Littéraire et Scientifique* 1883 nr 16. — E. Jelínek: Poezja polska w Czechach. (Básně Bohdana Zaleského přeložil R. Pokorný. Praga 1881). *Przegl. Pol.* 1881/82 t. 3 s. 322-325. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski. Szkic literacki. *Tyg. Powsz.* 1882 nr 26-28. — J. Iłgowski: Szewczenko i Polacy. *Kraj* 1883 nr 31. — Echo literackie i artystyczne. Bohdan Zaleski... *Echo* 1883 nr 226. — P. Chmielowski: J. B. Zaleski. *Złota przędza.* T. 1. W-wa 1884. — A. E. Odyniec: J. B. Zaleski. W książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884 s. 411-426. — T. Ziemba: Mickiewicz w pierwszych latach emigracji. *Przew. Nauk. i Lit.* 1884 t. 1/2. — Napad na Bohdana Zaleskiego. *Kur. Pol. w Paryżu* 1885 nr 40. —

Wiadomości o śmierci i pogrzebie w 1886: S. Duchińska: Ostatnie chwile poety. *Kronika Rodz.* nr 8; J. K.: Z ostatnich chwil B. Zaleskiego ... *Kur. Warsz.* nr 91. (Sprostowanie. *Czas* nr 86); (J. I. Kraszewski): Ostatnie chwile B. Zaleskiego (z listu ...). *Ognisko Dom.* nr 75; *Chwila* nr 56, 60; *Dzien. Pol.* nr 77, 80; *Kur. Pol. w Paryżu* nr 56; *Kur. Por.* nr 95, 98, 101, 102, 136; *Nowa Reforma* nr 77; *Ognisko Dom.* nr 61; *Przegl. Polit.* nr 80; *Rola* nr 16, 17; *Wiek* nr 79, 98, 105. —

Wspomnienia pośmiertne w 1886: P. Chmielowski. *Ateneum* t. 2; Z. z Zabokrzeckich Chrzanowska: Ze wspomnień. *Tyg. Ilustr.* nr 168; Item (G. Czernicki). *Rola* nr 15; L. Dębicki. *Czas* nr 76; S. Duchińska. *Bibl. Warsz.* t. 2; Ed. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1886 nr 13; V. G. (Gasztowtt). *Bulletin Littéraire, Scientifique et Artistique* nr 29-31; M. Ilnicka. *Bluszcz* t. 22 nr 15-16; J. Iłgowski: Listy z Ukrainy. *Chwila* nr 57; J. *Echo Muzyczne, Teatr. i Artyst.* nr 131; J. B. *Tyg. Mód i Powieści* nr 15-16; H. (N. Hirszband). *Prawda* nr 15-16: E. Jelínek. *Hlas narodu* 1886. [Rec.: O B. Zaleskim w Czechach. *Gaz. Warsz.* nr 85]; E. J. (Jelínek). *Zlatá Praha* nr 18 s. 285-286; E. Jelínek: Návštěva u Bohdana Zaleského. *Slovanský sbornik* nr 3 s. 118-123; J. Kallenbach. *Tyg. Ilustr.* t. 1 nr 171; W. Korotyński. Tamże; F. Kvapíl: Mezi emigranty. Vzpominka na B. Zaleského. *Ruch* (Praha) nr 12 s. 191-192; T. Lenartowicz: Wspomnienie o B. Zaleskim. Z listu ... do A. Pługa. *Kłosy* t. 1 nr 1091. [Rec.: Z. Hordyński. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* R. 1 (1887) s. 238]; M. Szeliga (M. z Mireckich Levy-Czarnowska). *Dzien. Łódzki* nr 101; W. Marrené. *Świt* t. 4 nr 106; Al. Połkozic (A. Niewiarowski). *Wiek* nr 72; A. Pług (A. Pietkiewicz). *Kłosy* t. 1 nr 1084-1085, 1090; R. Pokorný. *Světozor* nr 22 s. 342-343; J. L. P. (Popławski). *Wędrowiec* nr 15; E. Przewóski. *Przegl. Tyg.* nr 15; S. Tarnowski: Bohdan Zaleski. (Słowo po śmierci). *Przegl. Pol.* t. 4 s. 402-404; *Biesiada Lit.* t. 21 nr 15; *Chwila* nr 55, 56, 60; *Diabel* nr 7; *Dzien. Pol.* nr 75; *Gaz. Pol.* (Czerniowce) nr 27; *Gaz. Pol.* (W-wa) nr 72; *Gaz. Warsz.* nr 73; *Goniec Tyg.* nr 13; *Gość. Kalendarz.* W-wa 1887; *Gwiazdka Cieszyńska* nr 16; Ze swojego świata. *Kłosy* nr 1084; *Kur. Pol. w Paryżu* nr 56; *Kur. Por.* nr 91; *Niwa* t. 29 z. 272; *Nowa Reforma* nr 75; *Ognisko Dom.* nr 71, 75; *Przegl. Tyg.* nr 14; *Przyj. Dom.* nr 8; *Romans i Powieść* t. 11 nr 276; *Slovanský sbornik* nr 5 s. 238-239; *Słowo* nr 12; *Szkoła* nr 15; *Strażnica Pol.* nr 13; *Wieczory Rodz.* nr 18. —

C. Adamski: Natchnienie B. Zaleskiego. *Warta* 1886 nr 616. — M. Konopnicka: Pieśniarz Ukrainy. *Świt* 1886 nr 107-108; przedr. w studium: O B. Zaleskim. W: Szkice. Lw. 1905. — F. Rawita: Rodzinna chata B. Zaleskiego. *Przegl. Tyg.* 1886 nr 27. — J. Siemieński: Listy B. i J. Zaleskich. *Kłosy* 1886 t. 42 nr 1092-1093, t. 43 nr 1100-1103. — F. Suryn: B. Zaleski. Studium literackie. *Tyg. Ilustr.* 1886 t. 1 nr 174-179. —

Towiańczyk (z Połocka): Adam i Bohdan w Paryżu. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1886 nr 39. [Rec.: L. Finkel. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 1 (1887) s. 253]. — H. Zathey: Młodość B. Zaleskiego (1802-1830). *Spr. trzecie Dyrekcji c.-k. III Gimn. w Kr. za r. szk. 1886.* Kr. 1886. [Rec.: L. D. (Dębicki). Ze świata książek. *Czas* 1886 nr 228; F. P. *Muzeum* 1887 s. 93-94; W. Nehring. *Kwart. Hist.* 1887 s. 269; O.: Listy z Krakowa. *Gaz. Lw.* 1886 nr 223; S. Tarnowski. *Niwa* 1887 t. 31 z. 290 s. 155; St. (S. Tarnowski). *Przegl. Pol.* 1886/87 t. 2 s. 177-178; Ż. *Przegl. Powsz.* 1886 t. 12 s. 467; W. P. *Prawda* 1887 nr 44; *Tyg. Powsz.* 1887 t. 1 nr 2]. — W. Zawadzki: Ludwik Nabielak. Opowieść historyczna. Lw. 1886. — Dr Aleksander Okińczyc ... *Kur. Pol.* 1886 nr 85. (Wspomnienie pośmiertne o Okińczycu, zięciu J. B. Zaleskiego). —

C. A. (Adamski): Bohdan Zaleski w poezji. Poz. 1887. — N. (K. Morawska): Bohdan Zaleski. *Przegl. Pol.* 1886/87 t. 3. [Rec.: W. Nehring. *Kwart. Hist.* 1887 z. 4]. — W. Nehring: Z młodych lat B. Zaleskiego. *Bibl. Warsz.* 1887 t. 3. [Rec.: B. Czarnik. *Kwart. Hist.* 1888 z. 1]. — A. Pług (A. Pietkiewicz): Spuścizna literacka po B. Zaleskim. *Kłosy* 1887 t. 2 nr 1155. — A. Pług (A. Pietkiewicz): Ukraińszczyzna B. Zaleskiego z r. 1866. *Kłosy* 1887 t. 2 nr 1165. — S. T. (Tarnowski). (La Sainte Famille. Tłum. W. Gasztowtt. Rec.). *Przegl. Pol.* 1887/88 t. 2 s. 362. — I. Domejko: Moje podróże. T. 5 cz. 1: Powrót z Chile do Europy w 1884 roku. Przedostatni rozdział moich dalekich podróży. Powrót z Ameryki. Powst. 1886-1888. Wyd. E. H. Nieciowa. T. 2. Wr. 1963. — C. Jankowski: Styl i sądy o nim. *Tyg. Ilustr.* 1888 nr 307, 310-311. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Z dawnych wspomnień: Z Paryża przed rokiem 1859. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1888 nr 24-26; przedr. zmieniony w książce: Sylwety emigracyjne. Lw. 1904. — M. Gawalewicz: Bohdan Zaleski. *Przegl. Pol.* 1889/90 t. 2 s. 221-257; odb. Kr. 1890. [Rec.: Z. Hordyński. *Kwart. Hist.* 1891 s. 862-866]. — T... L... (Lenartowicz): Słowo o B. Zaleskim. Lw. 1889. [Rec.: L. *Przegl. Powsz.* 1890 t. 27 s. 118-119; W. Nehring. *Kwart. Hist.* 1890 s. 534-535; Zr. (A. Zipper). *Przew. Nauk. i Lit.* 1890 s. 186-189]. — S. Tarnowski: Z nie wydanych wierszy B. Zaleskiego. *Przegl. Pol.* 1888/89 t. 4. — M. K. (Konopnicka): Wspomnienia o „słowiku" i „skowronku" naszym. *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* 1890 nr 112-114. — J. Tretiak: O głównych kierunkach poezji polskiej XIX w. *Świat* (Kr.) 1890 s. 511, 538. — Listy do J. B. Zaleskiego. *Tyg. Ilustr.* 1890 t. 1 nr 1-16. (M. in. M. Grabowskiego). — Pierwszy pogrzeb Mickiewicza. *Kraj* 1890 nr 26. —

S. Tarnowski: Przedmowa do wyd.: Dzieła pośmiertne. T. 1. Kr. 1891. — H. Biegeleisen: Sąd J. Słowackiego o poezjach B. Zaleskiego. (Z nie wydanych rękopisów). *Kraj* 1892 nr 5. — (Dzieła pośmiertne. Rec.): K. G. (Górski?). *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 s. 441-445; *Wolne Pol. Słowo* (Genewa) 1892 nr 124; L. Dębicki. *Kraj* 1893 nr 42. — W. Czartoryski: Pamiętnik 1860-1864. Powst. 1892-1894. Ogł. H. Wereszycki. W-wa 1960. — O. Kolessa: Ukrainśki narodni pisni w poezijach B. Zaleskoho. *Zapysky Nauk. Tow. im. Szewczenka.* Lw. 1892. [Rec.: J. Tretiak. *Kwart. Hist.* 1894 s. 105-107; M. Murko. *Archiv für Slavische Philologie* 1895 z. 3/4 s. 270 i n.]. — J. Sedlaczkówna: Józef Bohdan Zaleski. Studium literackie. *Dzien. Pol.* 1892, marzec. — P. Smolikowski: Pierwszy zakon przez Polaków w Rzymie założony. *Przegl. Pol.* 1891/92 t. 4 s. 415-418. — P. P.: Józef Bohdan Zaleski. *Szkoła* 1893 s. 166-167. — O. Kolessa: Ślidy wpływu W. Żukowskoho w poezijach B. Zaleskoho. 1894. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 2-3. Poz. 1892-1894. — Jadwiga z Z. S. (Strokowa z Zubrzyckich): Józef Bohdan Zaleski, śpiewak ukraiński. *Polski Lud* (Kr.) 1894 nr 12. — D. Zaleski: (Prośba o nadsyłanie utworów ojca, notatek, korespondencji itd.). *Gaz. Lw.* 1894 nr 231. — A. Zipper: Uhlands „Harald" und Zaleskis „Lubor". *Zeitschrift für vergleichende Literaturgeschichte* (Weimar) 1895 s. 449-452. — F. Hoesick: Pamiątki polskie w Paryżu. *Kraj* 1896 nr 46. (Opis grobu Zaleskiego). — (Ant.) (A. Skrzynecki): Światła i cienie. *Wędrowiec* 1896 nr 14. — A. Świętochowski: Poeta jako człowiek pierwotny. Kr. 1896. — J. Tretiak: Do genezy młodzieńczych utworów B. Zaleskiego. *Spr. AU Wydz. Filol. Rok 1895.* Kr. 1896 s. 13-14. —

M. Mazanowski: Bohdan Zaleski w stosunku z Adamem Mickiewiczem. *Bibl. Warsz.* 1898 t. 4. [Rec.: S. Zdziarski. *Kwart. Hist.* 1899 z. 4 s. 805-809]. — S. Zdziarski: Z korespondencji B. Zaleskiego. *Przegl. Powsz.* 1898 t. 60 nr 180. — A. Pilecki: Przyroda w poezji. W-wa 1899 s. 200-201. — D. Zaleski: Korespondencja J. B. Zaleskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1899 s. 1-9; toż jako wstęp w odb. wyd.: Korespondencja J. B. Zaleskiego. T. 1. Lw. 1900. — S. Zdziarski:

Ostatni okres w twórczości B. Zaleskiego (1841-1886). *Ateneum* 1899 t. 1. — A. Kolessa: Ukraińska rytmika ludowa w poezjach B. Zaleskiego. *Księga pam. Uniw. Lw. ku uczczeniu 500 rocznicy Uniw. Jagiel.* Lw. 1900; odb. Lw. 1900. [Rec.: S. Zdziarski. *Głos* 1900 nr 39; S. Zdziarski. *Lud* 1901 t. 7 s. 227-228; S. Zdziarski. *Przegl. Powsz.* 1901 t. 69 s. 114--115]. — (Listy D. Poniatowskiej... Rec.): N. (K. Morawska). *Przegl. Pol.* 1900/01 t. 2 s. 344-348; N. (K. Morawska). *Przegl. Powsz.* 1900 t. 67 s. 421-425; S. Zdziarski. *Kwart. Hist.* 1900 z. 3 s. 477-488. — (Korespondencja J. B. Zaleskiego. Rec.): N. (K. Morawska). *Przegl. Powsz.* 1900 t. 68 s. 107-111; S. Zdziarski. *Głos* 1900 nr 39; S. Zdziarski. *Kwart. Hist.* 1900 t. 14 s. 471-477; *Kraj* 1900 nr 13; S. Zdziarski. *Kwart. Hist.* Lw. 1901 z. 4 s. 535-537; S. Zdziarski. *Książka* 1901 s. 366; K. W. *Słowo Pol.* 1903 nr 179; S. Zdziarski. *Książka* 1903 nr 2 s. 46, nr 7 s. 242; St. Zdz. (Zdziarski). *Przegl. Powsz.* 1903 t. 77 s. 133-134; Wi. *Przegl. Powsz.* 1903 t. 79 s. 119-120; *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* 1903 nr 93; 1904 nr 261; S. Zdziarski. *Tydzień* 1904 nr 8; B. *Przegl. Powsz.* 1906 t. 90 s. 227-228. — K. Gliński: J. B. Zaleski. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 1. W-wa 1901. — A. Krechowiecki: Bohdan Zaleski o sobie i współczesnych. Na podstawie korespondencji. *Gaz. Lw.* 1901 nr 57-71; przedr. w: Prawdy i bajki. W-wa 1911. [Rec.: J. Tretiak. *Pam. Lit.* R. 1 (1902) z. 2 s. 349-350]. — S. Zdziarski: Bohdan Zaleski. W: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — S. Zdziarski: Chronologia młodocianych utworów B. Zaleskiego. *Bibl. Warsz.* 1901 t. 4; przedr. w: Szkice literackie. Lw.-W-wa 1903. — S. Zdziarski: (Listy S. Witwickiego ... Rec.). *Przegl. Powsz.* 1901 t. 70 s. 272. — S. Zdziarski: Poezje B. Zaleskiego w trzecim okresie twórczości (1837-1841). *Tyg. Pol.* 1901 nr 22-26. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 1-3. Kr. 1901-1902. —

Art. z okazji setnej rocznicy urodzin w 1902: C.: Józef Bohdan Zaleski. *Wędrowiec* nr 7; Z. Dębicki: B. Zaleski 1802--1902. *Gaz. Pol.* nr 44; J. Flach: Bohdan Zaleski. (W setną rocznicę urodzin). *Przedświt* (Lw.) nr 38; K. Gliński: Józef Bohdan Zaleski. *Tyg. Ilustr.* nr 8; A. Goldberg: Bohdan Zaleski w setną rocznicę. *Głos* t. 1 nr 36; W. Gomulicki: O B. Zaleskim. W setną rocznicę urodzin. *Gaz. Pol.* nr 44; Cz. J. (Jankowski): Bohdan Zaleski 1802-1902. *Kraj* nr 5; A. Kolessa: B. Zaleski a ukraińska pieśń ludowa. *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); M. Korczinskij: Bogdan Zaleskij. K stoletniej godowszczinie rożdienija polskogo poeta. *Wołyń* nr 92; odb. Żytomierz 1902. [Rec.: Dr S. (S. Zdziarski?). *Przegl. Powsz.* 1903 t. 79 s. 295]; A. Krechowiecki: Z życia B. Zaleskiego. *Tyg. Ilustr.* nr 7; przedr. pt. Wspomnienie w setną rocznicę urodzin Bohdana Zaleskiego. *Gaz. Lw.* nr 40; — W. Łaszczyński. *Nasze Kłosy* nr 10; M. G.: B. Zaleski we Francji (1832-1886). *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); W. Prokesch. *Nowa Reforma* nr 40; Bolesław R...ski: B. Zaleski w Warszawie (1822-1831). *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); Werytus (A. Skrzynecki): W setną rocznicę urodzin. *Rola* nr 7; S. (L. Straszewicz): Dziejowe znaczenie pieśni „słowika ukraińskiego". *Mies. Kur. Pol.* t. 1 z. 2 s. 177-178; Życiorys B. Zaleskiego. Tamże s. 179-182; A. L. Szymański: Pamięci B. Zaleskiego. *Ziarno* nr 7; Topór (W. Trąmpczyński): Słowik ukraiński. W setną rocznicę urodzin J. B. Zaleskiego. *Biesiada Lit.* t. 53 nr 8-9; toż *Gaz. Lw.* nr 40; Z. Wasilewski: Bohdan Zaleski. (Z powodu setnej rocznicy urodzin). *Kur. Warsz.* nr 1; S. Zdziarski: Bohdan Zaleski. (W setną rocznicę urodzin). *Tydzień* nr 7; S. Zdziarski: Duch od stepu. *Słowo Pol.* nr 78 (dod.); Pamięci Bohdana Zaleskiego. *Gaz. Lw.* nr 37. (Obchód staraniem Dziennikarzy Polskich); Notatki literacko-artystyczne. Pamięci B. Zaleskiego. *Gaz. Lw.* nr 43. (O obchodzie ku czci B. Zaleskiego w Paryżu); Józef Bohdan Zaleski. *Gaz. Warsz.* nr 43; Bohdan Zaleski. *Głos Narodu* nr 40; Ziemska dola poety (B. Zaleskiego). *Kraj* nr 5 (dod. *Życie i Sztuka*); Lirnik ukraiński. (W setną rocznicę narodzin). *Kur. Pol.* nr 45; O Bohdanie Zaleskim. W setną rocznicę urodzin. *Przegl. Polit., Społ. i Lit.* nr 43; *Przew. Nauk. i Lit.* nr 3; *Wieczory Rodz.* nr 9; *Wiek* nr 7. — W. Bugiel: Bohdan Zaleski — studium literackie. *Dzien. Poz.* 1902 nr 87-88; przedr. w: Studia i szkice literackie. Poz. 1910. [Rec.: S. Zdziarski. *Dzien. Poz.* 1903 nr 99]. — C. Jankowski: B. Zaleski wobec Sedanu. (Fragment z korespondencji poety). *Kraj* 1902 nr 50-51 (dod. *Życie i Sztuka*). — M. Konopnicka: O B. Zaleskim. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 4 - 1903 t. 1; przedr. w: Szkice. Lw. 1905. — Poeta do poety. *Kur. Warsz.* 1902 nr 47. (J. B. Zaleski i T. Lenartowicz). — Józef Bohdan Zaleski. *Prawda* (Kr.) 1903 nr 47-49. —

F. Hoesick: Fryderyk Chopin. Życie

i twórczość. W-wa 1904 s. 430-433; wyd. 2 W-wa (1910). — J. Tretiak: Cześć dla Najświętszej Panny w poezji polskiej. *Przegl. Powsz.* 1904 t. 84. — J. Tretiak: Najświętsza Panna w poezji polskiej. Kr. 1904 s. 66-76. — S. Zdziarski: Bohdan Zaleski. Lw.-Złoczów 1904 *Charakterystyki Lit. Pisarzów Pol.* 12. — V. Francew: K istorii kafiedry sławianowiedienija w Warszawskom Kor. Aleksandrowskom Uniwiersitietie. *Nowyj sbornik statiej po sławianowiedieniju... W. J. Łamanskogo.* Petersb. 1905 s. 348-360 i odb. [Rec.: I. Chrzanowski. *Pam. Lit.* R. 4 (1905) z. 1 s. 89-92]. — M. M.: O naszym poecie B. Zaleskim. Kr. 1903 *Biblioteka „Prawdy"* 7. [Rec.: R. *Przegl. Powsz.* 1905 t. 88 s. 433]. — L. Méyet: Z korespondencji Stefana Witwickiego. *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1. — W. Jankowski: Zaleski i Norwid. (W 25 rocznicę śmierci Norwida). *Sfinks* 1908 t. 2. — J. Tretiak: Nieznany utwór poetycki B. Zaleskiego z czasów młodzieńczych (Streszcz. referatu). *Spr. AU Wydz. Filol.* 1908 nr 5. [Streszcz. in. referatów, związanych z powstawaniem monografii, tamże 1910 nr 4, 8, 10; 1911 nr 6, 10; 1913 nr 1; 1914 nr 7). — H. Galle: Zaleski Józef Bohdan. *Sto lat myśli pol.* T. 5 (1909). — W. Jankowski: Z emigranckiej doli. *Pam. Lit.* R. 8 (1909). — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. Wspomnienia. T. 2. Powst. przed 1909. Wyd. A. Lewak. Kr. 1936 s. 261-263. —

(Wybór poezji. Wyd. J. Kallenbach. W-wa 1909. Rec.): Z. D. (Dębicki). *Kur. Warsz.* 1910 nr ?; przedr. *Tyg. Mód i Powieści* 1910 nr 7; K. *Przegl. Powsz.* 1910 t. 107 s. 267; A. Rosé: W 25 rocznicę śmierci B. Zaleskiego. *Tyg. Mód i Powieści* 1911 nr 12. — Z. Dębicki: Bohdan Zaleski 1802-1886. *Głos Narodu* 1911 nr 88. — A. Jachondowicz: Od stepu przyszły szumy, wiatrów smętki i dumy. O J. B. Zaleskim. *Wieczory Rodz.* 1911 nr 36-37. — C. Jankowski: Na nutę Bohdanową. *Tyg. Ilustr.* 1911 nr 12. — J. (J. Lorentowicz): Bohdan Zaleski. W dwudziestą piątą rocznicę zgonu. *Nowa Gaz.* 1911 nr 149. — A. Rosé: J. B. Zaleski i „Matka-Ukraina". *Kronika Rodz.* 1911 nr 7. — M. Synoradzki: Z Warszawy. W dwudziestą piątą rocznicę zgonu B. Zaleskiego. *Biesiada Lit.* 1911 t. 69 nr 16. — S. Zdziarski: (A. Krechowiecki: Prawdy i bajki. Rec.). *Ruś* 1911 s. 332-334. — P. Bańkowski: M. Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. — J. Kleiner: „Słowik ukraiński" w świetle badań nowych. *Kronika Powsz.* 1914 nr 20. — M. Szyjkowski: Schiller w Polsce. Studium historycznoporównawcze. Kr. 1915.— K. Wóycicki: Polski ośmiozgłoskowiec trocheiczny. (Przyczynek do systematyki wiersza polskiego). *Prace Tow. Nauk. Warsz. Wydz. I Językoznawstwa i Lit.* 1916 nr 5 s. 38-41. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski na tułactwie. Sprawozdania i wnioski co do nagród z fundacji śp. Probusa Barczewskiego. *Roczn. AU w Kr.* 1914/1916 s. 149-151. —

J. Tretiak: Wstęp i oprac. wyd.: Wybór poezji. Kr. (1921) *BN* I, 30, i wyd. nast. — H. Ułaszyn: Wpływy „Słowa o pułku Igora" w poezji polskiej. Notatka tymczasowa. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/1926) s. 469-472. — Z. Klarnerówna: Słowianofilstwo w literaturze polskiej lat 1800-1848. W-wa 1926 *Studia z Zakresu Hist. Lit. Pol.* nr 4. — Z. Wasilewski: Bohdan Zaleski. Z powodu 140 rocznicy śmierci. *Gaz. Warsz.* (*Por.*) 1926 nr 93. — M. Krzyżanowska: Pani z Tahańczy. (Dionizja Poniatowska). *Kobieta Współcz.* 1928 nr 34. — G. Korbut: Bohdan Zaleski i Stanisław Worcell w Ulmie w roku 1832. *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty.* T. 3. W-wa 1929 s. 213-215. — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1929. — S. Windakiewicz: Mickiewicz i Zaleski. *Przegl. Współcz.* 1929 t. 29 nr 86. (Por. *Spr. PAU* 1929 nr 9). — J. S. Bystroń: Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie. Kr. 1930. — A. Dzięciołowski: Tęsknota za polskim obyczajem. *Kur. Warsz.* 1930 nr 207. — S. M. K. (Szembekówna): Przyczynek do dziejów emigracji po powstaniu listopadowym. *Przegl. Powsz.* 1930 t. 188 nr 562. — T. Grabowski: Krytyka literacka w Polsce w epoce romantyzmu (1831-1863). Kr. 1931. — A. Lewak: Katalog rękopisów Muzeum Adama Mickiewicza w Paryżu. Kr. 1931. — I. Turowska: Fragment z nieznanego pamiętnika J. B. Zaleskiego. (Pobyt w klasztorze de la Grande Trappe k. Martagne w 1843). *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 575 s. 227-243. — I. Turowska: J. B. Zaleski w klasztorze Oelenburg. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192 nr 576 s. 352-358. — J. B. Zaleski. *Radio* 1932 nr 52. —

T. Sinko: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933. [Rec. J. Birkenmajer. *Przegl. Powsz.* 1934 nr 605]. — Z. Szmydtowa: Manifest platoński B. Zaleskiego. *Ruch Lit.* 1933 nr 8 s. 161-163. — S. Cywiński: Pierwodruk wiersza Mickiewicza „Słowiczku mój..." *Ruch Lit.* 1934 nr 3 s. 84. — W. Klinger: Wernyhora i jego proroctwa w świetle krytyki historycznej.

Przegl. Współcz. 1934 t. 51 nr 150. — P. Ratusiński: Miłość w polskiej poezji romantycznej. Złoczów 1934. — W. Ogrodziński: Polskie przekłady Horacego. Kr. 1935. — M. Bielanka-Luftowa: Znaczenie terytorium w tak zwanej szkole ukraińskiej. *Pam. Lit.* R. 33 (1936) z. 2; toż w odb. zbior. pt. *Księga referatów* ... Lw. 1936. — Amb. (M. A. Bugajski): Józef Bohdan Zaleski. *Pokucie i Huculszczyzna* (Kołomyja) 1936 nr 3.— B. Dankowski: Pieśniarz Ukrainy. *Tyg. Ilustr.* 1936 nr 19. — H. Duninówna: Józef Bohdan Zaleski (1802-1886). W pięćdziesięciolecie zgonu. *Iskry* 1935/36 nr 31. — F. German: Sylwetka duchowa J. B. Zaleskiego w świetle stosunku poety do księży zmartwychwstańców. Rzym 1936. — F. German: Wiara i pobożność B. J. Zaleskiego. (W 50 rocznicę zgonu). *Gaz. Kościelna* 1936 nr 42. — Z. Kawecka: W pięćdziesięciolecie zgonu J. B. Zaleskiego (1802-1886). *Przegl. Polsko-Jugosłowiański* 1936 nr 3. — M. Kridl: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Kr. 1936. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — A. Lewak i H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. —

Rozwój idei słowiańskiej w Polsce po roku 1830. *Życie Słowiańskie* 1947 nr 9-12. — C. Zgorzelski: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949. — J. W. Gomulicki: Józef Bohdan Zaleski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — F. German: Bohdan Zaleski i Taras Szewczenko. *Tyg. Powsz.* 1955 nr 37. — B. Horodyski: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 4. Korespondencja i drobne utwory XIX i XX wieku. Wr. 1955. — J. Maciejewski: Słowacki w Wielkopolsce. Szkice i materiały. Wr. 1955 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 27. — L. Gocel: Mickiewicz a książka. (Okruchy informacyjne). *Pam. Bibl. Kórn.* Z. 6 (1958). — S. Treugutt: Pisarska młodość Słowackiego. Wr. 1958 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 18. — M. Jasieńska, Z. Jastrzębski, T. Kłak, S. Nieznanowski, A. Paluchowski, S. Sawicki: Matka Boska w poezji polskiej. T. 1: Szkice o dziejach motywu. Lubl. 1959. — F. German: W kręgu poetów. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — C. Gajkowska: Z tajemnic redakcyjnych księgi „Po ziarnie". *Ruch Lit.* 1961 z. 1/2. — T. Gospodarek: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A. *Nauki Społ.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — W. Hordyński: Zofia Rosengardt Zaleska, uczennica Chopina, i jej pamiętnik. *Roczn. Bibl.* 1961 z. 1/4. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A. nr 73. — S. Strumph Wojtkiewicz: Burzliwe dzieje T. T. Jeża. Z pamiętników, pism i listów wybrał i opracował... W-wa 1961. — K. Wyka: Kariera burzanu. Z dziejów słownictwa poetyckiego. *Księga pam. ku czci S. Pigonia.* Kr. 1961. — B. Zakrzewski: Słowacki w krytyce romantycznej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A. *Nauki Społ.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. —

N. Gruss: Szkoła polska w Paryżu. W-wa 1962. — B. Łopatkówna: O formie wierszowej liryków i drobnych utworów Juliusza Słowackiego. Twórczość młodzieńcza. *Zeszyty Nauk. Wyższej Szkoły Pedag. w Kat. Prace Hist.-lit. Katedry Hist. Lit. Pol.* Kat. 1962. — M. Małecki: Wielkopolskie drogi Bojana. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — A. Zieliński: Emigracyjny „Dziennik Narodowy" wobec zagadnień literatury polskiej. *Prace Polon.* S. XVIII (1962). — K. Wyka: Pan Tadeusz. Studia o poemacie. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1. — M. Żychowski: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. — J. Kulczycka-Saloni: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — S. Treugutt: „Beniowski". Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11.

ZALESKI WACŁAW MICHAŁ (1799–1849)

Pseud. i krypt.: Kontraktowicz; Kontraktowy; Philoludski z Oleska; ...ski; W... z Oleska; Wacław z Oleska; XX; Z; z Oleska.

Poeta, dramatopisarz, krytyk literacki, publicysta, etnograf.

Ur. 18 września 1799 w Olesku, pow. złoczowski; syn zrujnowanego ziemianina Filipa i Marianny z Łęskich. Kiedy ojciec został oficjalistą Zamoyskich w Ohladowie, Wacław zaprzyjaźnił się i uczył razem z Józefem i Adamem Zamoyskimi, pod kierunkiem domowego nauczyciela Roguskiego. Po śmierci matki ok. 1810 uczył sie w gimnazjum we Lwowie. W 1817 stracił ojca i dalej szedł o własnych siłach. W 1818-1825 ukończył filozofię i prawo na Uniwersytecie Lwowskim. Wszechstronnie uzdolniony i popierany przez profesorów, utrzymywał się z udzielania korepetycji, a w 1825-1827 prowadził zlecone wykłady matematyki na wydziale filozoficznym. Jednocześnie rozpoczął karierę urzędniczą jako praktykant gubernium. Pozostawał pod wyraźnym wpływem kultury niemieckiej i dopiero podróże do stryja w Opolu w 1820 oraz do Warszawy i Puław w 1823, w czasie których nawiązał kontakty z Kazimierzem Brodzińskim, Feliksem Bernatowiczem i Łukaszem Gołębiowskim, ugruntowały jego świadomość narodową i rozbudziły zainteresowania słowianofilskie. We Lwowie należał do stowarzyszenia „Concordia" grupującego młodzież literacką, przeważnie niemiecką. W 1825 związał się z czasopismem *Rozmaitości* (dodatkiem do *Gazety Lwowskiej*). W końcu 1827 przeniesiony został do starostwa w Nowym Sączu. W 1829 wrócił do Lwowa i został prawą ręką gubernatora Galicji. W 1830-1831 był delegowany do Wadowic. W 1831-1832 prowadził jeden kurs matematyki i geometrii praktycznej na wydziale filozoficznym do chwili mianowania profesora. W 1835 ożenił się z Antoniną Bołoz Antoniewiczówną. Od 1836 był sekretarzem gubernatora, w 1845 został mianowany radcą dworu i powołany do Wiednia. Po wypadkach 1846 pełnił misję austriackiego komisarza, wreszcie w sierpniu 1848 otrzymał nominację na gubernatora Galicji. W czasie pobytu w Wiedniu w 1847-1848 był nauczycielem języka polskiego syna arcyksięcia, późniejszego cesarza Franciszka Józefa. W 1841 nabył od rodziny żony Skwarzawę i Lipniki, dzięki czemu, jako ziemianin, mógł zostać członkiem Stanów Królestwa Galicji i Lodomerii. Był zasłużonym organizatorem i członkiem zarządu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Zmarł w Wiedniu 24 lutego 1849.

Korbut cytuje zdanie K. Estreichera: „Był to jeden z najznakomitszych pisarzy, jakich wydała Galicja".

TWÓRCZOŚĆ

1. Bolesław, dramat nie ukończony. Powst. 1820. Rkps.

2. Bohdan Chmielnicki. Tragedia w 5 aktach. Powst. ok. 1820. W rkpsie tylko fragmenty.

3. Młody adwokat. Tragedia wierszem w 3 aktach. Powst. 1821-1822. Rkps. Fragm. ogł. K. Ostaszewski-Barański: Wacław Michał Zaleski. 1799-1849. Zarys biograficzny. Lw. 1912.

4. Justyna. Duma dramatyczna w 5 oddziałach. Rkps powst. 1824-1825. Fragm. ogł. *Rozmaitości* (Lw.) 1827 nr 13.

5. Faustyna. Tragedia. Powst. 1825. Nie dochowana.

6. Teatr polski we Lwowie. Czego po nim wymagać i jak o nim sądzić należy. *Rozmaitości* 1827 nr 1.

7. Przegląd pamiętników moich 1819-1831. Rkps. Fragm. ogł.: K. Ostaszewski-Barański, jw. poz. 3; A. Piskor: Werther amator. *Prosto z mostu* 1936 nr 53/54; A. Piskor: Romantyczny gubernator. Tamże 1837 nr 1.

Jest to streszczenie bardzo obszernego pamiętnika, prowadzonego do 1821 w jęz. niemieckim, sporządzone przez autora przy niszczeniu oryginału w obawie rewizji po 1830.

8. Wiadomość o dziełach Łukasza Gołębiowskiego. *Rozmaitości* 1832 nr 42, 44, 46-48; 1833 nr 19-25; przedr. *Rozmaitości Warsz.* 1833 nr 19-25.

9. Pieśni polskie i ruskie ludu galicyjskiego z muzyką instrumentowaną przez K. Lipińskiego. Fragm. przedmowy ogł. pt. O pieśniach ludu. *Rozmaitości* 1831 nr 45-48; fragm. pieśni. *Tyg. Pol.* 1833 t. 1 z. 2; całość wyd. t. 1 cz. 1-2. Lw. 1833.

Przekł. czeskie: Rozprawa wstępna. *Časopis* 1835 (?). — V. Hanka: Krakoviaky aneb pjsně národný polské. Praga 1835. (Tu krakowiaki w liczbie 326).

Przekł. niem.: Ruthenische Volkslieder. Przemyśl 1861.

Kilka pieśni ruskich przełożył na jęz. pol. L. Siemieński. *Rozmaitości* 1835 nr 38.

10. Raptularzyk z 1846 i 1848. Rkps. Fragm. ogł. K. Ostaszewski-Barański, jw. poz. 3.

Rozprawy, artykuły, recenzje teatralne i literackie ogł. w czasopismach: *Gaz. Lw.* (tu art. treści gospodarczej w 1836--1844), *Mnemosine* (Lw.; tu rozprawa o F. Bernatowiczu. Ok. 1840), *Rozmaitości* (Lw.; tu m. in.: Opisanie obrazów w kościele farnym żółkiewskim. 1824 nr 2-3; Ocena Jana z Tęczyna J. U. Niemcewicza. 1825 nr 28, 30; Rec. teatr.: Krakowiacy i górale W. Bogusławskiego. 1825 nr 3, 4, 6, 8; Barbara Radziwiłłówna A. Felińskiego. 1825 nr 23; Odludki i poeta A. Fredry. 1827 nr 5; Kalderona życie i dzieła. 1827 nr 10; Repertorium tutejszej sceny polskiej od 1 kwietnia do końca maja. 1827 nr 20, 24; Literatura czeska. 1827 nr 26-36; Bośnia, Reseja i Hercegowina. 1828 nr 44-45; Ocena Wyboru poezji polskiej w przekł. Bowringa. 1828 nr 12; Filozofia w przewróconych sankach. Obrazek wiejskiego życia. 1830 nr 3; Pierwsza miłość — pierwsze upicie się. 1831 nr 9-10; Nekrolog prof. Kodescha. 1832 nr 19; Porównanie cywilizacji dawniejszej z cywilizacją nowożytną. 1832 nr 7-8), *Tyg. Pol.* (1833), *Wiener Zeitung* (1844).

Po śmierci pisarza niektóre jego utwory młodzieńcze z 1818-1825 w jęz. niemieckim lub polskim z rkpsu ogł. K. Ostaszewski-Barański, jw. poz. 3.

Przekłady

1. J. W. Goethe: Prokurator. Powieść. *Rozmaitości* 1827 nr 43-47.

2. A. D. W.: Żałobne róże. Z francuskiego. *Rozmaitości* 1830 nr 53.

3. Grób kochanków. Wolny przekład z czeskiego rocznika „Denice". *Rozmaitości* 1831 nr 50.

4. J. W. Goethe: Osobliwsze zdarzenie. Wstęp tłumacza. O znaczeniu i zadaniu powieści. *Rozmaitości* 1831 nr 51-52.

5. Z. Pollak: Ustęp z życia kapitana B. Powieść. *Rozmaitości* 1832 nr 4-5.

6. Książę Reichstadt. Z niemieckiego. *Rozmaitości* 1832 nr 12.

7. A. Dumas: Dorożkarz. *Rozmaitości* 1832 nr 15-16.

8. P. Mérimée: Podwójne oszukiwanie się. Ustęp z powieści. *Rozmaitości* 1832 nr 21-22.

9. M. Stöger: O Dniestrze w Galicji. *Rozmaitości* 1834 nr 12-13.

10. V. Hugo: Claude Gueux. Historia kryminalna francuska. *Rozmaitości* 1834 nr 47-48.

Ponadto w spuściźnie rękopiśmiennej zostawił przekłady drobnych utworów F. Schillera i J. W. Goethego oraz dumek ruskich i fragmentów Sonetów krymskich A. Mickiewicza na jęz. niemiecki.

Listy

1. Do wuja przyszłej żony z 17 lutego 1835. Ogł. A. Piskor: Romantyczny gubernator. *Prosto z mostu* 1937 nr 1.

2. Do J. Majera z 18 stycznia 1849. Ogł. A. Nowicki. *Przew. Nauk. i Lit.* 1887 z. 7.

Ponadto liczne memoriały, raporty, instrukcje itp. z tytułu zajmowanych stanowisk.

OPRACOWANIA

W. C. (Chłędowski): Uwagi nad zdaniem p. W. z Oleska o sposobie sądzenia teatru lwowskiego tudzież nad rozbiorem komedii: Odludki i poeta (Al. Fredry). *Rozmaitości* 1827 nr 9. — (Pieśni ludu... Rec.): A. Bielowski. *Rozmaitości* 1833 nr 3-4; K. S. (Słotwiński). *Czasop. Nauk. Księgozbioru Publ. im. Ossol.* 1833 t. 3; przedr. *Tyg. Pol.* 1833 t. 2 z. 2; J. H. K. (Kajsiewicz). *Pielgrzym Pol.* 1833 nr 8; *Časopis* (czeski) 1835; toż w przekł. pol. *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* 1835 t. 2. — K. Antoniewicz: Przemowa w czasie obchodu pogrzebowego W. Zaleskiego ... miana 26 marca 1849. — A. Kłodziński: Rzecz krótka przy złożeniu dn. 26 marca 1849 r. we Lwowie do grobu JW. W. Zaleskiego. Lw. 1849. — W. Zawadzki: Literatura w Galicji. (1772-1848). *Przew. Nauk. i Lit.* 1877; odb. Lw. 1878 s. 61-62; przedr. w książce: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Oprac. A. Knot.

Kr. 1961. — K. Estreicher: Wincenty Pol, jego młodość i otoczenie. Kr. 1882 s. 76. — L. Jabłonowski: Pamiętniki. Powst. 1876-1882. Wyd. K. Lewicki. Kr. 1963. — Notatki literacko-artystyczne. O Wacławie z Oleska. *Gaz. Lw.* 1884 nr. 262. — K. Chłędowski: Pamiętniki. T. 1. Galicja 1843-1880. Powst. od 1897. Wyd. A. Knot. Wr. 1951. — B. Czarnik: Spór literacki o Jana z Tęczyna (1825). Kartka z dziejów krytyki w Polsce. *Pam. Lit.* R. 4 (1905) - R. 5 (1906). — Z. Wasilewski: Z życia poety romantycznego. Lw. 1910. — K. Ostaszewski-Barański: Wacław Michał Zaleski 1799-1849. Zarys biograficzny. Słowo wstępne: A. Krechowiecki. Fragm. ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1911 t. 39; całość wyd. Lw. 1912. [Rec.: S. Tarnowski. *Przegl. Pol.* 1912/13 t. 2; J. Bandrowski. *Słowo Pol.* 1913 nr 180; K. Czaykowski. *Przegl. Powsz.* 1913 t. 118]. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski na tułactwie 1831-1838. Kr. 1913 s. 7-9.—
A. Piskor: Werther amator. *Prosto z mostu* 1936 nr 53/54. — A. Piskor: Romantyczny gubernator. *Prosto z mostu* 1937 nr 1; przedr. zmieniony obu artykułów pt. Romantyczny gubernator. W książce: Siedem ekscelencji i jedna dama. W-wa 1959. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. —
K. Oliwa: Przekłady czeskie z literatury polskiej. *Przegl. Zach.* 1951 z. 3/4. — A. Goriaczko-Borkowska: Z zagadnień galicyjskiego słowianofilstwa. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A. *Nauki Spol.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — K. Wyka: Pan Tadeusz. Studia o poemacie. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 1.

ZAN TOMASZ (1796–1855)

Krypt.: T. Z.; Z.; Z...

Poeta.

Ur. 21 grudnia 1796 w Miasocie, pow. miński; syn Karola i Katarzyny z Dylewskich. Uczył się początkowo w domu, następnie w szkółce parafialnej w Uzdach. Od 1807 uczęszczał do gimnazjum w Mińsku, później w Mołodecznie. W 1815 rozpoczął studia na wydziale fizyczno-matematycznym Uniwersytetu Wileńskiego. W 1817 był współzałożycielem Towarzystwa Filomatów, następnie zorganizował Związek Promienistych, który przekształcił się później w Towarzystwo Filaretów. Stopień magistra uzyskał w 1820, następnie był nauczycielem na pensjach żeńskich w Wilnie i uczęszczał na wykłady różnych fakultetów na uniwersytecie, jak prawa, historii, literatury. Jednocześnie należał do Towarzystwa Szubrawców, wileńskiej loży masońskiej oraz tajnego towarzystwa patriotycznego. Był serdecznym przyjacielem Adama Mickiewicza. W procesie Filaretów wziął na siebie całą winę za tworzenie tajnych organizacji i został skazany na rok twierdzy i bezterminowe zesłanie w głąb Rosji. Przez rok był więziony w twierdzy w Orenburgu, potem lata zesłania wypełniał pracą guwernerską, twórczością literacką i studiami badawczymi nad strukturą geognostyczną gór uralskich. W 1837, uwolniony z zesłania na skutek wstawiennictwa generał-gubernatora Perowskiego, zamieszkał w Petersburgu, gdzie pracował jako bibliotekarz w Instytucie Górniczym. W 1841 powrócił na Litwę. Przez pewien czas był lustratorem dóbr rządowych w powiecie lepelskim, potem nabył majątek Kochaczyn w guberni mohylowskiej. W 1846 ożenił się z Brygidą Świętorzecką. W ostatnich latach zajmował się pracą pedagogiczną w powiecie oszmiańskim. Prowadził także badania geologiczne w okolicy Wilna. Zmarł w Kochaczynie 19 lipca 1855, pochowany w Smolanach.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stałość w przyjaźni. Komedia niedokończona. Powst. Mołodeczno 1813-1814. Rkps.

2. Marsz dla studentów wojska apolińskiego. Powst. Mołodeczno 1815.

3. Triolety i wiersze miłosne. Powst. 1816-1824. Niektóre triolety ogł.: A. Mickiewicz: Poezje. T. 1. Wil. 1822 (w tekście

Dudarza); *Motyl* 1828 nr 26; 1829 nr 9; W. Rajnold (W. R. Korotyński): Ziarnka. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 39; L. Méyet: Sztambuch matki Juliusza Słowackiego. *Ateneum* 1895 t. 2; przedr. w art.: Z poezji T. Zana. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898). Wszystkie znane wyd. H. Mościcki. W-wa 1922.

W wyd. Mościckiego również niektóre triolety D. Minasowicza, mylnie przypisywane T. Zanowi.

4. Gryczane pierożki. Krotofila 1817 napisana na Wielkanoc w Wilnie. Wyst.: Wil. 1817; 21 grudnia 1820; Orenburg 12 lutego 1830. Streszcz. i fragm. ogł. M. Gawalewicz: Poeta promienisty. Z filareckiej twórczości T. Zana. *Kraj* 1900 nr 41-42; wyd. osob. z przedmową A. Kraushara. W-wa 1911 *Książki dla Wszystkich* nr 529; wyd. M. Gawalewicz: T. Zana „Gryczane pierożki". (Kartka z nieznanych rękopisów). *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 2; całość wyd. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja Filomatów. T. 1. Kr. 1922, por. Wyd. zbior. Rkps Ossol. sygn. 4814/I.

5. Opis jeograficzny, wzorowany na instrukcjach do układania po gimnazjach i szkołach powiatowych zapisów w przedmiotach różnych nauk, wydanych od Rządu Głównego Szkół i ogłoszonych drukiem roku 1812. Wil. 1817.

6. Zgon tabakiery. Czytany 21 października, 2 i 30 grudnia 1817; 3 lutego 1818. Streszcz. i fragm. ogł. M. Gawalewicz: Poeta promienisty, jw. poz. 4, *Kraj* 1900 nr 48-49; 1901 nr 5-6; wyd. osob. jw. poz. 4. Całość wyd. J. Czubek, jw. poz. 4. Fragm. przedr. M. Dunajówna: Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie 1815-1824. Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 5 z. 1.

7. Miód. Korzyść pracy i porządku. Powst. 21 grudnia 1818. Fragm. ogł. w art.: Silva rerum. *Kronika Rodz.* 1886 nr 18; streszcz. i fragm. ogł. M. Gawalewicz: Poeta promienisty, jw. poz. 4, *Kraj* 1900 nr 43; wyd. osob. jw. poz. 4. Całość wyd. J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja Filomatów. T. 2. Kr. 1922 (por. poz. 4).

8. Twardowski. Ballada. Czytany na imieninach Adamowych 31 grudnia 1818 i na posiedzeniu Związku Przyjaciół 13 grudnia 1819. Ogł. *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* 1824 t. 6 s. 29-40; przedr. *Motyl* 1830 nr 25.

9. Cyganka. Ballada. Powst. 1819. Ogł. *Dzien. Wil.* 1822 t. 2 s. 223-228.

10. Świat i miłość, czyli życie i zdania p. Tomasza. Powst. 1820-1823. Fragm. ogł. *Wiad. Brukowe* 1822.

11. Tęsknota. Elegia. Ogł. *Dzien. Wil.* 1822 t. 2 s. 84; przedr. *Roczn. Lit.* 1849.

12. Z wygnania. Dziennik z lat 1824-1832. Fragm. ogł.: H. Mościcki: Z pamiętnika T. Zana. *Kur. Warsz.* 1907 nr 332; S. Pigoń: Pierwsza wigilia wygnańca. Fragment z życia T. Zana w Orenburgu. *Dzien. Wil.* 1923 nr 289-290; przedr. w książce: Z dawnego Wilna. Szkice obyczajowe i literackie. Wil. 1929. Całość z autografu wyd. M. Dunajówna. Wil. 1929 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 2 z. 4.

13. Triolety, śpiewki i wierszyki. Rkps z 1829 w Ossol. sygn. 3595/I.

Zawartość: wiersze powst. w 1817-1829. Por. poz. 3.

14. Koteczka. Powieść we dwóch częściach. Powst. 1 grudnia 1835. Ogł. *Linksmine. Prace lit.* Wil. 1841.

15. Wanda. Powst. Orenburg 1837. Fragm. podany w liście do K. Chodkiewicza z 2 lutego 1837 ogł. w art.: Listy T. Zana do Karola hr. Chodkiewicza. *Kronika Rodz.* 1885 nr 2.

16. 28 marca 1841 w Piotrogrodzie, stolicy Finnów, obchód trzeciej rocznicy urodzin Jana Bożego. Fragment obrazka scenicznego. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1004.

17. Notatki pamiętnikarskie. Powst. ok. 1850. Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924.

Drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* (1824), *Dzien. Warsz.* (tu: Do N-N. 1829 nr 50; Piosnka. Do ... 1829 nr 52), *Dzien. Wil.* (1817, 1822; tu m. in.: Do algebry. 1817 t. 6), *Linksmine.* Wil. 1841, *Motyl* (1828-1830), *Noworocznik Lit.* (Petersb. 1838; tu: Do ...; Kwiaty Klosi; Dobry człowiek; O charakterach), *Roczn. Lit.* (1843-1844, 1849), *Tyg. Lit.* (tu: Śpiewka. 1842 nr 20; Przegrana w szachy. 1843 nr 3), *Tyg. Petersb.* (tu: Wiersz do Perowskiego. 1835 nr 29; Złote rozsypy na Uralu Orenburskim. 1835 nr 73-74), *Wiad. Brukowe* (1822), *Znicz* (1834-1835).

Po śmierci poety drobne utwory ogł.:

Wieniec 1862 nr 12 (tu w liście do F. Malewskiego z 1836 piosenka dla Anety Ciołkowskiej, inc.: Wzlataj, skowronku radosny...);

G. Czernicki: Żywot i korespondencja T. Zana. Kr. 1863 (tu m. in.: w liście do M. z Wereszczaków Puttkamerowej b. d. piosneczka dla Zosi, inc.: Wspomnij o mnie, gdy noc znika ...);

W. Cybulski: Odczyty o poezji polskiej w pierwszej połowie XIX wieku. T. 1. Poz. 1870 s. 124 (tu wiersz: Więzień, inc.: Świszcze z gradem wiatr zmieszany...);

Opiekun Dom. 1875 (tu wiersze: Hreczkosieje. Kilka strof nierymowanych — nr 1; Drobnostki — nr 3; Potrzeby — nr 5; Bez tytułu — nr 25; Przyczyny złego — nr 26, 28);

Tydzień Pol. 1881 nr 39 (tu: Do Adama Suzina w dzień Adama i Ewy. Dat. 1835 r. 24 grudnia, Orenburg);

Silva rerum. *Kronika Rodz.* 1884 nr 4 (tu w liście do T. Bielikowiczówny wiersz, inc.: Nie każdy kwiat, co rośnie...);

W. Rajnold (W. R. Korotyński): Ziarnka. *Tyg. Powsz.* 1885 nr 38 (tu m. in.: Przemówienie filomackie wierszem na majówce Promienistych 6 maja 1820);

p.: Korespondencja z dawnych lat. Listy T. Zana do Karola hr. Chodkiewicza. (Z archiwum domowego hr. Przeździeckich). *Kronika Rodz.* 1885 nr 1 (tu wiersze w liście do K. Chodkiewicza z 5 listopada 1835: Kolor gwiazdy; Kwiaty);

(b.) (K. Bartoszewicz): Aforyzmy T. Zana. *Przegl. Lit.* 1897 nr 6 (tu: Niezapomnianej pamięci najszlachetniejszego i najzacniejszego z ludzi — Tomasza Zana — niektóre zdania i myśli; przedr. *Niwa* 1897 nr 17);

Materiały literackie. Z autografów Zana. *Przegl. Lit.* 1898 nr 6 (tu wiersz, inc.: Pelagii, nowej przyjaciółce, Tomasz życząc...);

W. Mickiewicz: Tomasz Zan w więzieniu. *Przew. Nauk. i Lit.* 1898 (tu: Śpiew z nutami allegra. Śpiew na Adamowe...; toż *Rok Mickiewiczowski. Księga pam.* Lw. 1899);

Z poezji T. Zana. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898) (tu: W albumie Maryli. Inc.: Rozsądek, nauka, cnota...);

M. Gawalewicz: Poeta promienisty. Z filareckiej twórczości T. Zana. *Kraj* 1900 nr 34-49 (z przerwami); 1901 nr 5-7; wyd. osob. z przedmową A. Kraushara. W-wa 1911 *Książki dla Wszystkich* nr 529 (tu fragm. drobnych wierszy i wierszyki);

I. Chrzanowski: Autograf „Majtka" Mickiewicza i poezje filaretów. Lw. 1901 (tu m. in.: Do Ludwiki — więzień Tomasz. (Naśladowanie z Byrona); toż przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: Okruchy literackie. W-wa 1903);

M. Gawalewicz: Nie wydane poezje T. Zana. (Z archiwum rodzinnego Zanów). *Kraj* 1902 nr 46 (dod. powieściowy *Czytelnia*) (tu wiersze: Lilija; Batyr. (Pieśń baszkirska); toż przedr. pt. Z archiwum Zanów. *Kur. Warsz.* 1902 nr 303);

L. Uziębło: Śp. E. Sidorowiczówna i wiersz Zana do jej matki. *Biesiada Lit.* 1903 nr 20 (tu wiersz, inc.: O przyjaciółko mego Adama...);

L. Uziębło: Pamiątki po Mickiewiczu i Zanie. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906 (tu: notatka odręczna na portrecie, inc.: Swym przyjaciołom dłużnik, winowajca...);

W. Zyndram-Kościałkowska: Modlitwa T. Zana. *Pam. Lit.* R. 5 (1906) z. 1 (tu: Modlitwa. Dat. 16 sierpnia 1849 w Troskunikach; toż ogł. H. Mościcki: Modlitwa T. Zana. *Tyg. Ilustr.* 1916 nr 17);

F. Przyjemski: Nieznany wiersz T. Zana. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 1 (tu Wiersz deklamowany na obrzędowych pracach = . ˙ . Prow . ˙ . Litt-ej: w dzień obchodu uroczystości S-o . ˙ . Jana; toż przedr. S. Załęski: O masonerii w Polsce od roku 1738 do 1822 na źródłach wyłącznie masońskich. Wyd. 2. Kr. 1908);

T. Kończyc (Grot Bęczkowski): Gabriela Puzynina i jej listy do Chodźki. *Bluszcz* 1909 nr 5 (tu wiersz: Prawda, do zapisania w książce pamiątek Gabrieli Günther);

K. Bartoszewicz: Aforyzmy T. Zana. *Świat* 1913 nr 19 (tu: Aforyzmy);

J. Czubek: Archiwum Filomatów. Cz. 1: Korespondencja. 1815-1823. T. 1. Kr. 1913 s. 1-2 (tu: Wiersz do Leonarda Chodźki);

Tarnowianin 1914 (tu: Aforyzmy, s. 136);

J. Tretiak: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł 1815-1821. Kr. 1917 (tu: wiersz czytany na posiedzeniu Filomatów, inc.: Szczęśliwy, kogo cnota, kogo przyjaźń szczera...; Jamb, inc.: Chcę śpiewać tobie...; Wiersz na imieniny Józefa 19 marca 1819; fragm. jambów);

I. Chrzanowski: Myśli. *Rzeczpospolita* 1921 nr 13 (tu inc.: Nie nazywaj nauką wiadomości...);

S. Pigoń: Strzępy młodzieńczej twórczości literackiej T. Zana; Piosnka filarecka i list T. Zana. W: Głosy sprzed wieku. W-wa 1924;

S. Pigoń: Triolety T. Zana o Maryli Wereszczakównie. *Ruch Lit.* 1926 nr 10 (tu triolety, inc.: Komu, dziewczę, splatasz wieniec...; inc.: Nie zgadujesz, komu wieniec...);

A. Czartkowski: Po powrocie z wygnania. (Z nieznanej puścizny po T. Zanie). *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1 (tu: Do J. W. Imć Pana Adama hrabiego Günther. Wiersz T. Zana przy ofiarowaniu gór uralskich, obejrzanych przez barona Aleksandra Humboldt w podróży geognostycznej do Rosji i Syberii w 1829 roku. W Dobrowlanach 1842 r. marca 10/22);

J. Ujejski: Ballady T. Zana. *Księga pam. celem uczczenia 350 rocznicy założenia Uniw. Stefana Batorego w Wil.* W-wa 1931 i odb. (tu: Neryna; Powieść o Leraku; Świteź jezioro; Aryon; Nerys. W sztambuchu Wołodkiewiczówny Klotyldy);

M. Dunajówna: Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie 1815-1824. Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 5 z. 1 (tu m. in. fragm. wierszy);

D. Zamącińska: Wiersze i piosnki T. Zana. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800--1850. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7 (tu wszystkie znane wiersze T. Zana, w tym przedruki i warianty).

Kopia wierszy T. Zana, spisanych przez F. Pietkiewicza, sprzed 1827 r., w posiadaniu Wandy Dreckiej, Warszawa, ul. Narbutta 40.

PRZEKŁADY (drobnych wierszy)

Angielskie: P. Sobolewski: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881 s. 326-327; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Bułgarskie: *Polsko-Bălgarski prĕgled* 1919 nr 32-33; 1920 nr 17.

Przekłady

1. Taryfa generalna dla wszystkich komor lądowych i morskich Państwa Rosyjskiego wyjąwszy gubernie: Astrachańską, Orenburską, Tobolską i Irkucką, a także Georgią i linię kaukaską, ustanowiona 31 marca 1816 roku. Wil. 1817.

2. Jauffret: Lilie i róże. Powst. 1818.

Wiad. wg M. Dunajówny: Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie... jw., s. 52.

3. W. Żukowski: Neryna. Powst. 1818. Ogł. *Dzieje Dobroczynności Kraj. i Zagr.* 1824 t. 6 s. 149-156; przedr. J. Ujejski: Ballady T. Zana, jw.

Jest to przekład „Ludmiły".

4. N. Karamzin: Jesień. Powst. 1824. Ogł. *Znicz* 1834.

5. N. Karamzin: Posłanie do mojego sąsiada. Powst. 1824. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 621. Fragm. ogł. H. Mościcki: Kapral w „Dziadach" Mickiewicza. *Tyg. Ilustr.* 1913 nr 3.

6. J. Masson: Conversation sur la philosophie naturelle. Powst. 1824.

7. T. Moore: Krzew róży. Powst. 1824. Ogł. I. Chrzanowski: Autograf „Majtka" Mickiewicza i poezje filaretów. Lw. 1901; toż przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: Okruchy literackie. W-wa 1903.

8. J. Masson: O poznaniu siebie. Powst. 1827.

9. Wiadomość o Ratnie, starostwie na 12 lat Essenowi oddanym. Powst. 1827.

10. A. de Musset: Noce. Powst. 1828. Fragm. ogł. M. Gawalewicz, jw. Twórczość poz. 4.

11. W. Irwing: Życie Kolumba. Powst. 1830-1834.

12. Pieśń baszkirska. Powst. ok. 1835. Ogł. G. Czernicki: Żywot i korespondencja T. Zana. Kr. 1863 s. 69-70; przedr. J. Reychman: Piosenka baszkirska zapisana na wygnaniu przez T. Zana. *Roczn. Orientalistyczny* 1958 z. 2 i nadb.

13. A. Musset: Łucja. Powst. 1836. Ogł. D. Zamącińska: Wiersze i piosnki T. Zana. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800--1850. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7.

Wydania zbiorowe

Archiwum Filomatów. Cz. 3: Poezja filomatów. T. 1-2. Wyd. J. Czubek. Kr. 1922.

Zawartość: t. 1: Gryczane pierożki; Dodatek do Cwibaka (Adama Mickiewicza); Tabakiera; Szczęśliwy, kogo cnota ...; Do p. Franciszka (Malewskiego); Ballada Twardowski; Aryon; Do Joanki; Więzień; Kosarzu, kosarzu... (z nutami); t. 2: Miód; Adamowe; Amfion; Jamby Szurumburum; Rok 1819: Jamb dla Adama; Jamb dla Jana II; Wiersz czytany na trzeciej majówce Promienistych d. 20 maja 1820.

Listy i materiały

1. Archiwum Filomatów. Cz. 1: Korespondencja. 1815-1823. T. 1-5. Wyd. J. Czubek. Kr. 1913.

Tu 75 listów do rodziców, braci, przyjaciół i in. oraz listy od nich.

2. Do L. Chodźki z lat między 1818-1855. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 428; zniszcz. 1944.

3. Do F. Malewskiego, dat. Wil. 9 stycznia 1822. Ogł. S. Pigoń: Miscellanea archiwalne. 2. Piosnka filarecka i list T. Zana. W: Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego. W-wa 1924.

Tu również wiadomość o 5 listach do L. Chodźki z 1815. Zob. S. Pigoń: Strzępy młodzieńczej twórczości literackiej T. Zana. W: Głosy sprzed wieku, jw.

4. Do Fryczyńskiego, H. Łukaszewskiego, Z. Malewskiej, O. Pietraszkiewicza, F. Malewskiego, listy z 1822-1824. Całość i fragm. ogł. W. Mickiewicz: Tomasz Zan w więzieniu. *Przew. Nauk. i Lit.* 1898; toż: *Rok Mickiewiczowski. Księga pam.* Lw. 1899.

5. Do F. Malewskiego z 1823; do C. Daszkiewicza z 1827; do A. Mickiewicza 2 listy z 1827-1828. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 3. Paryż 1874.

6. Do M. z Wereszczaków Puttkamerowej z lat między 1823-1836. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1003.

7. Do Ignacego ..., dat. Orenburg, 25 lipca 1826. Ogł. K. Kaczmarczyk: List T. Zana. *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 2.

8. Do A. Mickiewicza 2 listy z 1827; do A. Mickiewicza i F. Malewskiego z 1828; do C. Daszkiewicza z 1828; do F. Malewskiego 3 listy z 1833-1836; do M. z Wereszczaków Puttkamerowej 7 listów z 1835-1849; do K. Chodkiewicza z 1838; do Franciszkowej Malewskiej z 1841; do B. Świętorzeckiej 4 listy z 1842-1846; do A. z Radziwiłłów Jurahowej z 1843; do *** 5 listów z 1843-1849; do H. Malewskiej z 1845; do brata młodszego, Ignacego Zana, z 1845; do A. Dobrowolskiego z 1846; do Dederki z 1846; do rektorowej Malewskiej z 1848; Do.... z 1846; do A. E. Odyńca z 1850; do J. Chodźki z 1851; do teściowej p. Świętorzeckiej 3 listy z 1846, 1852, 1854; do Malewskich z 1853; do nieznanej osoby z 1855. Ogł. G. Czernicki: Korespondencja T. Zana. *Wieniec* 1862 nr 8-24; wyd. osob. pt. Żywot i korespondencja T. Zana. Kr. 1863.

List do Franciszkowej Malewskiej z 1841 ogł. również *Czas* 1861 nr 64.

Rkps listów do A. Mickiewicza w Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 705.

9. Do K. Chodkiewicza 34 listy z 1831-1849. Ogł. p.: Korespondencja z dawnych lat. Listy T. Zana do Karola hr. Chodkiewicza. (Z archiwum domowego hr. Przeździeckich). *Kronika Rodz.* 1883 nr 24 - 1885 nr 15 (z przerwami).

10. Do M. Puttkamerowej, dat. Piotrogród, 5 czerwca 1837. Ogł. w art.: Z archiwum Ignacego Domejki. *Kronika Rodz.* 1886 nr 6.

11. Do A. Günthera 3 listy, dat. Postawy, 5 kwietnia 1842, Dziewiętnia, 30 kwietnia 1842, września 1845. Ogł. A. Czartkowski: Po powrocie z wygnania. (Z nieznanej puścizny po T. Zanie). *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1.

12. Do Tekli Bielikowiczówny, dat. Izabelin, 12 kwietnia 1844. Ogł. w art.: Silva rerum. *Kronika Rodz.* 1884 nr 4.

13. Do F. Kuścińskiego 3 listy, dat. Zabołoć, 11 sierpnia 1844, Oborek, 14 października 1847 i 5 kwietnia 1848; do M. Kuścińskiego, dat. Franopol, 21 sierpnia 1846. Ogł. p.: Listy Zana do Kuścińskich. *Kronika Rodz.* 1885 nr 15; przedr. C. Jankowski: Czeczot i Zan w Leplu. Notatka biograficzna. ... *Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych. Książka zbior.* W-wa 1899.

14. Do I. Brzostowskiej, dat. 8 października 1845. Rkps Bibl. Jagiel.

15. Do Przewalskiego z 13 kwietnia 1846; do A. Kiersnowskiego 5 listów z 1846-1850; do J. i A. Kiersnowskich z 27 maja 1848; do J. Hłaski z 16 czerwca 1851. Ogł. w art.: Listy Tomasza i Brygidy Zanów. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

16. Do K. Obuchowicza z 1852. Rkps Ossol. sygn. 6524/II.

17. Do A. E. Odyńca, dat. 18 sierpnia 1852. Rkps Bibl. Jagiel.

18. Archiwum Filomatów. Cz. 2: Materiały do historii Towarzystwa Filomatów. T. 1-3. Wyd. S. Szpotański i S. Pietraszkiewiczówna. Kr. 1920-1934.

19. Protokoły „Towarzystwa Sześciu", czyli „Myślącej Młodzieży"; ustawy „Towarzystwa Myślącej Młodzieży". Powst. 1819. Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924.

20. Akta komisji śledczych w sprawie Towarzystwa Promienistych (1822-24). Ogł. Z. Wasilewski: Promieniści, Filareci i Zorzanie. Dokumenty urzędowe dotyczące towarzystw tajnych na Litwie (1822-27). *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* t. 9 (1897).

21. Wiadomości o swojej rodzinie podał w zeznaniu przed wileńską komisją śledczą z dn. 28 stycznia 1824. Ogł. H. Mościcki: Przypisy w książce: Z filareckiego świata, jw. poz. 19.

22. Zeznania przed policmajstrem Szłykowem w sprawie majątku osobistego z dn. 9 października 1824; kopie wierszy, listów i notat. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 1004.

23. Podanie T. Zana do jenerał gubernatora Essena z dn. 15 lipca 1829 i podanie do jenerała hr. Suchtelena. Ogł. M. Dunajówna w wyd.: Z wygnania, zob. Twórczość poz. 12.

Bibliografię utworów podał T. Zan w liście do Marii z Wereszczaków Puttkamerowej, bez daty. Ogł. G. Czernicki: Korespondencja T. Zana. *Wieniec* 1862 nr 14 s. 9; przedr. w książce: Żywot i korespondencja T. Zana. Kr. 1863 s. 51-52. (Por. Listy poz. 8).

OPRACOWANIA

T. Krasiński: Dziennik ucznia Uniwersytetu Wileńskiego (1816-1818). Powst. 1818. Fragm. ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824. W-wa 1924. — K. Piasecki: Dwa listy do F. Malewskiego z 1821. Ogł. S. Pigoń: Dwa listy Kazimierza Piaseckiego do Franciszka Malewskiego. W: Głosy sprzed wieku. Wil. 1924. — A. Chodźko: Trzy listy do T. Zana z 1823. Rkps Arch. Państw. Wil. nr 148. — J. Chodźko: Organizacja Towarzystwa Filaretów (wg zeznania przed komisją śledczą). Powst. 1823. Ogł. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916. — J. Jankowski: Zeznania przed komisją śledczą w latach 1823-1824. Ogł. Z. Wasilewski: Promieniści, Filareci i Zorzanie. Dokumenty urzędowe dotyczące towarzystw tajnych na Litwie (1822-27). *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* t. 9 (1897). — A. Mickiewicz: List do T. Zana z 1823. Ogł. L. Uziębło: Pamiątki po Mickiewiczu i Zanie. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906 i wyd. nast. — F. Malewski: Dziennik więzienny. Powst. 1824-1825. Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — A. Mickiewicz: Dwa listy do T. Zana z 9 czerwca 1826 i 3 kwietnia 1828. Ogł. K. W. Wójcicki: Adam Mickiewicz. Nieznane szczegóły do życiorysu Mickiewicza. *Czas. Dod. Mies.* 1858 t. 12 i wyd. nast. — J. Lelewel: Nowosilcow w Wilnie. W-wa 1831 s. 12-15, 118, i wyd. nast., m. in. przedr. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916. — (L. Chodźko): Thomas Zan. (Extrait de la Biographie universelle et portative contemporaine ...). (Paryż 1834). — M. Mochnacki: Powstanie narodu polskiego w r. 1830 i 1831. T. 1. Paryż 1834 s. 408-410; wyd. nast. Poz. 1863 s. 48, 220-221, 228, 238-242. — F. Malewski: Do A. Mickiewicza 2 listy z 1843. Ogł. W. Mickiewicz: Korespondencja Adama Mickiewicza. T. 4. Paryż 1885. — S. Morawski: Kilka lat młodości mojej w Wilnie (1818-1825). Powst. 1848. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. W-wa 1924; wyd. nast. W-wa 1959. — E. z K. P. (E. Puffke): Wspomnienia wygnańca Litwina (1806-1834). Powst. przed 1851. Wyd. Poz. 1887· wyd. 2 Poz. 1891. — A. Mickiewicz: List do I. Domejki, dat. Paryż, 26 czerwca 1853. Wyd. W. Mickiewicz: Korespondencja, jw. — N.: O 40-godzinnym nabożeństwie w Smolanach. *Pam. Religijno-Moralny* 1855 t. 29. — Nekrolog. *Tyg. Petersb.* 1855 nr 56. — B. Zanowa: List do Marii z Wereszczaków Puttkamerowej z 15 sierpnia 1855. Ogł. K. Jasiulaniec: Z korespondencji Brygidy Zanowej do Marii z Wereszczaków Puttkamerowej. *Ateneum Wil.* 1931/32; odb. Wil. 1933. — N.: Wiadomość o śmierci. *Dzien. Lit.* 1856 nr 27; toż *Wiad. Pol.* 1856 nr 11-12. — (H. Skimborowicz): Literaci i artyści polscy zmarli w ubiegłym roku. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 65. — I. Chodźko: Konwersacja młodzieńcza przedtrzydziestokilkoletnia. W: Dwie konwersacje z przeszłości. Wil. 1857 s. 203-207. — G. Belke: Krótki rys historii naturalnej Kamieńca Podolskiego. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 2 s. 323. —

G. Czernicki: Żywot i korespondencja T. Zana. Kr. 1863. [Rec.: *Dzien. Lit.* 1863 nr 34]. — M. Malinowski: Księga wspomnień. Powst. 1864. Wyd. J. Tretiak. Kr. 1907 *Źródła do Dziejów Polski Porozbiorowych* III. — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX w. Lw. 1866 s. 341-342. — G. z Güntherów Puzynina: W Wilnie i w dworach litewskich. Pamiętnik z lat 1815-1843. Powst. przed 1867. Wyd. A. Czartkowski i H. Mościcki. Wil. 1928. — K. Kaczkowski: W Wilnie od roku 1815 do 1821. Powst. przed 1867. Ogł. pt. Wspomnienia z przeszłości. *Ojczyzna* 1875 nr 36-37; wyd. osob. pt. Wspomnienia z papierów pozostałych po ... ułożył T. Oksza-Orzechowski. T. 1. Lw. 1876. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — Wł. B-a (Bełza): Tomasz Zan. *Kalina* 1869 nr 4. — A. Giller: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana przez ... na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocz-*

nicę 1772 r. Poz. 1872. — A. E. Odyniec: List do Redaktorki Kroniki Rodzinnej. *Kronika Rodz*. 1872 nr 11. (Komentarz do listu A. Mickiewicza z 1828). — N. W. Bierg: Zapiski o polskich zagoworach i wosstanijach 1831-1862. Moskwa 1873; przekł. pol. W. Ralexa pt. Pamiętniki o polskich spiskach i powstaniach 1831--1862. Kr. 1880. [Rec.: O. Przecławskij: Nieskolko słow po powodu „otwieta" G. Bierga na moi zamieczanija „na jego zapiski o polskich zagoworach i wosstanijach". *Russkij archiw* 1872; G. Bierg: Primieczanija. *Russkij archiw* 1872]. — Niebiast Bazyli (J. Tokarzewicz): Mickiewicz, przyjaciele jego i znajomi. (Z korespondencji wieszcza wydanej przez jego dzieci). *Opiekun Dom*. 1873 nr 14-15. —

A. E. Odyniec: Listy z podróży. T. 1-4. W-wa 1875-1878 i wyd. nast. — E. Heleniusz (Iwanowski): Tomasz Zan. W książce: Wspomnienia lat minionych. T. 2. Kr. 1876. — A. Ligenza-Niewiarowicz: Wspomnienia o Adamie Mickiewiczu. Lw. 1878. — W. Makuszew: Zabytyj polskij poet. *Sławianskij sbornik* 1878 t. 4. [Rec.: *Kur. Codz*. 1878 nr 248; W odpowiedzi na zarzut niepamięci. *Kur. Codz*. 1878 nr 283]. — N.: Rys biograficzny. *Dzien. dla Wszystkich* 1878 nr 34. — A. Pług (A. Pietkiewicz): Grobowiec T. Zana w Smolanach. *Kłosy* 1878 nr 678. — A. Pług: Przyczynek do wiadomości o T. Zanie. *Kłosy* 1878 nr 679. — E. T. Massalski: Pamiętniki. Powst. przed 1879. Fragm. pt. W celi więziennej. (Z nie drukowanych pamiętników). Ogł. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916; fragm. pt. Z pamiętników (1799-1824). Ogł. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — A. E. Odyniec: Wspomnienia z przeszłości. *Kronika Rodz*. 1879 nr 15-18; 1880 nr 1-2, 4, 8; 1881 nr 9-12, 14-15; 1882 nr 23; 1883 nr 3-6; przedr. w książce: Wspomnienia z przeszłości opowiadane Deotymie. W-wa 1884; fragm. pt. Uczczenie Zana. Przedr. H. Mościcki: Promieniści, Filomaci, Filareci. W-wa 1916. — A. Wernicki: Leonard Chodźko i jego prace. Krótki rys biograficzny i naukowy. Lw. 1880 s. 10. —

E. Pawłowicz: Imieniny Zana. *Dla Zagrzebia. Album Koła Lit. we Lw*. Lw. 1881; przedr. w książce: Wspomnienia znad Wilii i Niemna. Lw. 1882. — O. Ślizień: Wspomnienia. Powst. 1882. Rkps Muz. Mickiewicza W-wa; fragm. ogł. L. Finkel pt. Z pamiętników Ottona Śliźnia. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888); przedr. H. Mościcki: Z filareckiego świata, jw. — J. Tretiak: Mickiewicz w Wilnie. Poezja i życie. Cz. 2: 1818-1821. *Tyg. Powsz*. 1883 nr 12-14, 16; wyd. osob. rozszerzone pt. Mickiewicz w Wilnie i Kownie. T. 2. Lw. 1884; wyd. 2 pt. Młodość Mickiewicza (1798--1824). Życie i poezja. T. 2. Petersb. 1898. — T. Ziemba: Przyjaźń i miłość w życiu Mickiewicza. (Okres wileński i kowieński). *Bibl. Warsz*. 1883 t. 2. — P. Chmielowski: Ballady T. Zana. *Tyg. Ilustr*. 1884 nr 64-66; przedr. w: Studia i szkice z dziejów literatury polskiej. Seria II. Kr. 1886. — I. Domejko: Wyjątek z pamiętnika. Powrót z Ameryki. Dat. 10 czerwca 1884. *Kronika Rodz*. 1889 nr 1; przedr. w książce: Moje podróże. Pamiętniki wygnańca. (T. 5 cz. 1). Wyd. E. H. Nieciowa. T. 3. Wr. 1963. — Z. Librowicz: Polacy w Syberii. Kr. 1884. — W. Rajnold (W. R. Korotyński): Ziarnka. *Tyg. Powsz*. 1885 nr 38. — p.: Listy Zana do Kuścińskich. *Kronika Rodz*. 1885 nr 15. — E. Chłopicki: Fela. Szkic biograficzno-powieściowy. *Kłosy* 1887 nr 1168-1171. [Rec.: L. Finkel. *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 2 (1888)]. — J. Kallenbach: Kilka słów o balladzie pt. „Neryna". *Rozpr. i Spr. Wydz. Filol. AU* t. 13 (1889). — H. Kopia: Słowo o przypisywanej Mickiewiczowi balladzie „Twardowski". *Pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* R. 3 (1889). — A. S. Krasiński: Wspomnienia. Powst. 1889. Wyd. Kr. 1900 s. 56-59. — F. (W. Feldman?): Przed półwiekiem. Notatka historyczna. *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* 1890 nr 1. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza podług zebranych przez siebie materiałów oraz z własnych wspomnień. T. 1-4. Poz. 1890-1895; wyd. 2 t. 1-2. Poz. 1929-1931. — M. Rolle: Tomasz Zan — rolnikiem. *Kur. Pol*. 1892 nr 99-101. — L. Méyet: Sztambuch matki Juliusza Słowackiego. *Ateneum* 1895 t. 2. — R. Brandt: Lenora, Ludmiła i Neryna. Zamietka po polskoj litieraturie. W-wa 1896. —

(b) (K. Bartoszewicz): Aforyzmy T. Zana. *Przegl. Lit*. 1897 nr 6; toż *Niwa* 1897 nr 17. — (K. Bartoszewicz): Przegląd przeglądów. Rękopisy T. Zana. *Przegl. Lit*. 1897 nr 22. — M. G. (Gawalewicz): Z tygodnia na tydzień. *Tyg. Ilustr*. 1897 nr 52; przedr. pt. Spuścizna po Zanie. *Przegl. Tyg*. 1897 nr 24; przedr. pt. W poszukiwaniu pamiątek po śp. T. Zanie. *Ziarno* 1898 nr 3. — M. (W. Maleszewski): Zamiary i czyny. Spuścizna po T. Zanie. *Biesiada Lit*. 1897 nr 44. — Wierzbięta (K. Waliszewski): O Tomaszu Zanie. Rozmowa z Marianem Gawalewiczem. *Kraj* 1897 nr 50. — B. Zanowa: Szanowny Redaktorze!...

Przegl. Lit. 1897 nr 10. (List do redakcji pisma prostujący dane biograficzne T. Zana). — Duch opiekuńczy młodzieży wileńskiej. *Gwiazdka* (Dod. do *Polaka*, (Kr.) 1898 nr 5/6. — M. Gawalewicz: Druh Mickiewicza (Tomasz Zan). Studium biograficzno-krytyczne. *Tyg. Pol.* 1898 nr 1 - 1899 nr 23 (z przerwami). — W. Mickiewicz: T. Zan w więzieniu. *Przew. Nauk. i Lit.* 1898; przedr.: *Rok Mickiewiczowski. Księga pam.* Lw. 1899. — Mickiewicza przyjaciel. *Tydzień* 1898 nr 2. — Poraj: Przyjaciele i towarzysze lat młodzieńczych. *Kraj* 1898 nr 50. — Spuścizna po T. Zanie. *Gaz. Warsz.* 1898 nr 4. — C. Jankowski: Czeczot i Zan w Leplu. Notatka biograficzna. ... *Z ziemi pagórków leśnych, z ziemi łąk zielonych. Książka zbior.* W-wa 1899. — A. Lange: Ballady przed Mickiewiczem. *Głos* 1899 nr 40-42. — M. G. (Gawalewicz): Pani Tomaszowa (Brygida ze Świętorzeckich Zanowa). *Kraj* 1900 nr 36. — M. Gawalewicz: Poeta promienisty. Z filareckiej twórczości T. Zana. *Kraj* 1900 nr 34-49 (z przerwami); 1901 nr 5-7; wyd. osob. z przedmową A. Kraushara. W-wa 1911 *Książki dla Wszystkich* nr 529. [Rec.: H. M. (Mościcki). *Bibl. Warsz.* 1911 t. 4; K. Kwieciński. *Pam. Lit.* R. 11 (1912) z. 3]. — H.: Z prowincji. Kowno. Śp. Tomaszowa Zanowa. *Kraj* 1900 nr 35. —

I. Chrzanowski: Autograf „Majtka" Mickiewicza i poezje filaretów. Lw. 1901; toż przedr. pt. Album pani Ludwiki Kostrowickiej. W: Okruchy literackie. W-wa 1903. — H. Galle: Tomasz Zan. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 1. W-wa 1901. — Spuścizna literacka T. Zana. *Gaz. Lw.* 1902 nr 267. — S. Matusiak: Chronologia listów pani Puttkamerowej do Zana i Mickiewicza. *Pam. Lit.* R. 3 (1904) z. 4. — H. Mościcki: Ze stosunków wileńskich w okresie 1816-1823. *Bibl. Warsz.* 1904 t. 2; przedr. w książce: Z filareckiego świata, jw. — J. Kallenbach: Wstęp do książki: A. Mickiewicz: Dzieła. T. 4: Dziady. Lw. 1905. — W. Korotyński: Rocznica Zana. *Kur. Warsz.* 1905 nr 194. — Al.: W pięćdziesiątą rocznicę zgonu Zana. *Gaz. Warsz.* 1905 nr 150. — Tomasz Zan. W 50 rocznicę zgonu. *Przegl. Polit. Społ. i Lit.* 1905 nr 175. — Pięćdziesiąta rocznica zgonu Zana. *Biesiada Lit.* 1905 nr 30. — M. Synoradzki: Mickiewicz przed sądem. *Biesiada Lit.* 1906 nr 15-16. — M. Synoradzki: Senator Nowosilcow i młodzież litewska. *Biesiada Lit.* 1906 nr 29. — L. Uziębło: Pamiątki po Mickiewiczu i Zanie. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906. — T. Horain: Nowe szczegóły o T. Zanie. *Lechita* 1907 nr 9. — H. Mościcki: Tło historyczne trzeciej części „Dziadów". *Bibl. Warsz.* 1907 t. 2; wyd. osob. zmienione pt. Wilno i Warszawa w „Dziadach" Mickiewicza. Tło historyczne trzeciej części „Dziadów". W-wa 1908. — H. Mościcki: Z pamiętnika T. Zana. *Kur. Warsz.* 1907 nr 332. — F. Przyjemski: Nieznany wiersz T. Zana. *Pam. Lit.* R. 6 (1907) z. 1. — M. Rolle: Tomasz Zan na roli. *Gaz. Lw.* 1907 nr 159-161; przedr. w książce: Z minionych stuleci. Szkice historyczne i literackie. Lw. 1908. — Zan Tomasz. W sprawie wyborów koleżeńskich. *Dzien. Wil.* 1907 nr 59. — Groby przyjaciół Mickiewicza. *Lechita* 1908 nr 21. — Kazet (Z. Kamiński): Grób T. Zana. *Słowo Pol.* 1908 nr 284; toż *Dzien. Chicagowski* 1908 nr 234. — S. Załęski: O masonerii w Polsce od roku 1738 do 1822 na źródłach wyłącznie masońskich. Wyd. 2. Kr. 1908. —

F. Przyjemski: Tomasz Zan. *Wieczory Pol.* 1909. — M. Gawalewicz: T. Zana „Gryczane pierożki". (Kartka z nieznanych rękopisów). *Pam. Lit.* R. 9 (1910) z. 2. — G. Korbut: Zan Tomasz. *Sto lat myśli pol.* T. 3 (1910). — Grab.: Tomasz Zan. *Iskra* 1911 s. 117-122. — M. Massonius: O Tomaszu Zanie. *Gaz. Warsz.* 1911 nr 121. — K. Bartoszewicz: Aforyzmy T. Zana. *Świat* 1913 nr 19. — K. Bartoszewicz: Listy Tomaszowej Zanowej. *Świat* 1913 nr 23. — Z. Bujakowski: Sprawa Zana i Domeyków z chorążym Pelskim. Kartka z dziejów Uniwersytetu Wileńskiego. *Przew. Nauk. i Lit.* 1913; odb. Lw. 1913. — M. Szyjkowski: Wileńscy przyjaciele Mickiewicza. *Krytyka* 1914. — H. Mościcki: Pod znakiem Orła i Pogoni. W-wa 1915; wyd. 2 W-wa 1923. (Tu m. in.: Młodzież litewska i dekabryści; Ostatni pobyt Mickiewicza w Wilnie). — T. Jaworski: T. Zan w Orenburgu. *Odgłosy* (Moskwa) 1916. — H. Mościcki: Modlitwa T. Zana. *Tyg. Ilustr.* 1916 nr 17. — J. Tretiak: Adam Mickiewicz w świetle nowych źródeł. 1815-1821. Kr. 1917. —

W:t.: Drugari i prijateli na Mickiewicza. Tomasz Zan (1796-1855). *Polsko-Bălgarski prěgled* 1920 nr 17. — S. Szpotański: Adam Mickiewicz i jego epoka. T. 1: Racjonalizm i romantyzm. W-wa-Kr. 1921. — I. W. Kosmowska: Uniwersytet Wileński w epoce filareckiej. *Siew* 1922 nr 47. — H. Obiezierska: Śmierć i pogrzeb T. Zana. *Słowo* 1923 nr 103. — S. Pigoń: Pierwsza wigilia wygnańca. Fragment z życia T. Zana

w Orenburgu. *Dzien. Wil.* 1923 nr 289--290; przedr. w książce: Z dawnego Wilna. Szkice obyczajowe i literackie. Wil. 1929. — S. Pigoń: „Pieśń Filaretów" przed sądem. *Tyg. Ilustr.* 1923 nr 2-3; przedr. w: Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego. Wil. 1924. — L. Stolarzewicz: (Triolety. Rec.). *Kresy* 1923 nr 7. — S. Pigoń: Głosy sprzed wieku. Szkice z dziejów procesu filareckiego. Wil. 1924. — S. Pigoń: Triolety T. Zana o Maryli Wereszczakównie. *Ruch Lit.* 1926 nr 10. — W. Z.: Z wykładów powszechnych w Uniwersytecie. *Dzien. Wil.* 1926 nr 275. — S. Ostrowska: Tomasz Zan. Pruszków 1927. — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. Brensztejn: Filomata w Krożach (Jan Sobolewski) 1821-1823. *Księga pam. ku uczczeniu 350 rocznicy założenia i 10 wskrzeszenia Uniw. Wil.* Wil. 1929 i odb. — M. Dunajówna: Wstęp do wyd.: Z wygnania. Dziennik z lat 1824-1832. Wil. 1929 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 2 z. 4. [Rec.: L. Sienkiewicz. *Alma Mater Vilnensis* z. 9 (1930)]. — S. Małachowski-Łempicki: Wolnomularstwo na ziemiach dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1776--1822. Wil. 1930 *Rozpr. Wydz. III Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 4. —

A. Czartkowski: Po powrocie z wygnania. (Z nieznanej puścizny po T. Zanie). *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 1. — Z. Jabłońska-Erdmanowa: Oświecenie i romantyzm w stowarzyszeniach młodzieży wileńskiej na początku XIX w. Wil. 1931. — J. Ujejski: Ballady T. Zana. *Księga pam. celem uczczenia 350 rocznicy założenia Uniw. Stefana Batorego w Wil.* W-wa 1931 i odb. [Rec. J. Birkenmajer. *Ruch Lit.* 1935 nr 3]. — T. Wiśniowski: T. Zan geologiem na Litwie. *Arch. Historii i Filozofii Medycyny oraz Historii Nauk Przyrodniczych* 1931 z. 1-2 i odb. — M. Dunajówna: Dzieciństwo i lata szkolne T. Zana. *Księga pam. Koła Polonistów Słuchaczów USB w Wil. 1922-1932.* Wil. 1932. — K. Jasiulaniec: Z korespondencji Brygidy Zanowej z Marią z Wereszczaków Puttkamerową. *Ateneum Wil.* 1931/32; odb. Wil. 1933. — M. Dunajówna: Tomasz Zan. Lata uniwersyteckie 1815-1824. Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 5 z. 1. [Rec. J. Krzyżanowski. *Roczn. Lit.* 1933; *Gaz. Warsz.* 1933 nr 362; Z. Ciechanowska. *Pam. Lit.* R. 32 (1935) z. 3/4; toż *Przegl. Powsz.* 1935; I. Sławińska. *Alma Mater Vilnensis* z. 12 (1935)]. — J. Oko: Seminarium filologiczne Godfryda Ernesta Grodka. Wil. 1933 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 4 z. 3. — T. Sas--Jaworski: T. Zan w Orenburgu. *Pion* 1934 nr 45. — T. Sas-Jaworski: Zan — twórca muzeum orenburskiego. *Sybirak* 1935 nr 3. — S. Stankiewicz: Pierwiastki białoruskie w polskiej poezji romantycznej. Wil. 1936. — L. Janowski: Słownik bio--bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. —

S. Kolbuszewski: Pierożkarz z Wrocławia i filomaci. *Odra* 1946 nr 28. — K. Grzybowska: O „Promienistych". *Teatr* 1947 nr 3. — J. Saloni: Rękopisy ze spuścizny po Zofii Malewskiej. *Pam. Lit.* R. 38 (1948); toż w odb. zbior. pt. *Studia mickiewiczowskie. W 150 rocznicę urodzin poety.* W-wa 1948. — L. Gomolicki: Dziennik pobytu A. Mickiewicza w Rosji 1824-1829. W-wa 1949. — C. Zgorzelski: Duma — poprzedniczka ballady. Tor. 1949. — L. Podhorski--Okołów: Realia Mickiewiczowskie. W-wa 1952. — J. W. Gomulicki: Tomasz Zan. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — Z zagranicy. W Wilnie odnaleziono Archiwum Filomatów. *Życie Lit.* 1956 nr 17. —

M. Dernałowicz, K. Kostenicz, Z. Makowiecka: Kronika życia i twórczości Mickiewicza. Lata 1798-1824. W-wa 1957. — J. Reychman: T. Zan jako badacz gór uralskich i założyciel muzeum w Orenburgu. *Problemy* 1957 nr 8. — S. Skwarczyńska: Mickiewiczowskie „powinowactwa z wyboru". W-wa 1957. — W. Kubacki: Wątpliwy awans szewca. O balladzie Mickiewicza „Pani Twardowska". *Adam Mickiewicz. Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedag. Kat. 10 i 11 kwiecień 1956.* Kat. 1958. — J. Reychman: Piosenka baszkirska zapisana na wygnaniu przez T. Zana. *Roczn. Orientalistyczny* 1958 z. 2 i nadb. — S. Skwarczyńska: Wzór literacki trioletów Zana zamieszczonych w Dudarzu Mickiewicza. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 10. Łódź 1958.— S. Świrko: Filomaci a folklor. W zbiorze: Ludowość u Mickiewicza. W-wa 1958. — S. Kolbuszewski: Echa śląskie w pismach filomatów. W książce: Romantyzm i modernizm. Studia o literaturze i kulturze. Kat. 1959. — Z. Skwarczyński: Kazimierz Kontrym. Towarzystwo Szubrawców. Dwa studia. Łódź 1961 *Łódzkie Tow. Nauk. Wydz. II* nr 48. —

A. Witkowska: Rówieśnicy Mickiewicza. Życiorys jednego pokolenia. W-wa 1962. — A. Witkowska: Światopogląd

filomatów wileńskich w l. 1817-1823. Powst. 1962. Rkps Bibl. IBL nr 324. [Rec.: K. Górski. Rkps Bibl. IBL nr 325; M. Janion. Rkps Bibl. IBL nr 326]. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży (1804-1831). W-wa 1963. — Z. Kawyn-Kurzowa: Język filomatów i filaretów. Przyczynek do dziejów języka polskiego XIX wieku. Słowotwórstwo i słownictwo. Wr. 1963. — K. Mężyński: Adam Mickiewicz a Godfryd Ernest Groddeck. *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 1963 z. 5. — W. Ostrowski: Walter Scott w Polsce. 1816-1830. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego. S. I. Nauki Hum.-Społ.* z. 29. *Filologia.* Łódź 1963. — D. Zamącińska: Wiersze i piosnki T. Zana. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7. — B. Olszewicz: Aleksander Humboldt i polski świat literacki. *Przegl. Hum.* 1964 nr 1.

Zob. również: Filomaci, Filareci, Promieniści.

ZAWADZKI WŁADYSŁAW (1824–1891)

Krypt.: 4; W. Z.; Wł.; Wł. Z.; Z.

Publicysta, historyk.

Ur. w czerwcu 1824 w Hajworonce nad Strypą na Podolu galicyjskim. Początkowe nauki pobierał w domu. Po ukończeniu studiów filozoficznych na uniwersytecie we Lwowie, przygotowując się do objęcia dziedzicznego majątku, udał się na studia do akademii rolniczej w Altenburgu na Węgrzech. W 1843 wydał w Wiedniu pismo zbiorowe pt. *Wdowi grosz.* W 1848 uczestniczył jako delegat w Zjeździe słowiańskim w Pradze. W 1848 ożenił się z Anielą Zimmermann. W 1858 przeniósł się ze wsi na stałe do Lwowa. Tu rozpoczął współpracę z *Dziennikiem Literackim.* W 1865 wydawał i redagował *Hasło,* do którego pozyskał J. I. Kraszewskiego jako „głównego współpracownika". W 1867 został członkiem korespondentem Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu, w 1868 członkiem Krakowskiego Towarzystwa Naukowego i sekretarzem Towarzystwa Naukowo-Literackiego we Lwowie. Ponadto był korespondentem centralnej komisji konserwatorskiej w Wiedniu, członkiem czynnym i urzędnikiem Galicyjskiego Towarzystwa Gospodarczego, Towarzystwa im. Kościuszki w Szwajcarii oraz członkiem honorowym rękodzielniczego stowarzyszenia „Gwiazda" we Lwowie. Pod koniec życia stracił wzrok. Zmarł we Lwowie 10 stycznia 1891.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dwa światy. Powieść. Poz. 1845.

2. Stanisław Staszic. *Dzien. Lit.* 1860 nr 1-16; odb. z podtyt. Szkic biograficzny. Lw. 1860.

3. Jakub i Konstanty Sobiescy. Wspomnienie historyczne z powodu odkrycia ich grobowca w kościele żółkiewskim. Lw. 1862.

4. Obrazy Rusi Czerwonej. *Tyg. Ilustr.* 1864 nr 223-232; wyd. osob. z rys. J. Kossaka. Poz. 1869.

5. Grody polskie. Opis historyczny dla dorastającej młodzieży. Lw. 1866; wyd. 2 Lw. 1883.

Dedykacja: Kochanemu Władziowi Szajnosze dawny przyjaciel ojca tę książeczkę poświęca.

6. Historia kościoła żółkiewskiego. *Pamiątka odnowienia i poświęcenia kościoła żółkiewskiego dnia 12 września 1867.* Lw. 1868; wyd. osob. pt. Kościół farny w Żółkwi, jego dzieje i pomniki (wraz z listem Karola Szajnochy o grobowcu Jakuba i Konstantyna Sobieskich). Lw. 1869.

7. Z teki literackiej. Poz. 1870.

Zawartość: I. Przeglądy i rozprawy: O literaturze polskiej. (*Tygodnik* (Lw.) 1863 s. 52-58, 69-78, 155-160); Dziennikarstwo w roku 1863; O najdawniejszych drukach polskich. (*Dzien. Lit.* 1859 nr 4-5); O wymowie w kółku staropolskim. (*Kółko Rodz.* 1860 nr 17-18); Józef Korzeniowski. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 60-64); Pamiętniki; Lithuanica r. 1863 Artura Grottgera; O scenie polskiej we Lwowie. (*Tygodnik* (Lw.) 1863 s. 107-114); Józef Supiński. (*Tyg. Ilustr.* 1867 nr 386-387); Dydaktyka Trentowskiego; Legenda wieków. Małe epopeje przez Wiktora Hugo. (*Dzien. Lit.* 1859 nr 94-96); Podróże cudzoziemców po Polsce w XVI i XVII wieku. (*Dzien. Lit.* 1858 nr 103-107); Słowo o urządzeniu szkół ludowych; II. Nekrologia: Adam Kłodziński; Antoni Bensa. (*Dzien. Lit.* 1859 nr 85-86);

Walery Łoziński. (*Album lw.* Lw. 1862); Aleksander Batowski. (*Tyg. Ilustr.* 1865 nr 316); Mieczysław Romanowski; Stanisław Pilat. (*Dzien. Lit.* 1866 nr 37, 39-40; toż *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 393); Artur Grottger. (*Tyg. Ilustr.* 1868 nr 3; przedr. *Biesiada Lit.* 1882 nr 343-344); Karol Szajnocha. (*Tyg. Ilustr.* 1868 nr 18, 20, 22); Jenerał Józef Dwernicki. (*Dzien. Lit.* 1857 nr 142-144); III. Huculi. Szkic etnograficzny. (*Kłosy* 1872 nr 383, 385, 387, 390, 391; 1873 nr 428, 429-431).

8. Żywot jenerała Dwernickiego. Poz. 1870.

9. Literatura w Galicji (1772-1848). Ustęp z pamiętników. *Przew. Nauk. i Lit.* 1877; odb. Lw. 1878.

Dedykacja: Kochanemu bratu Prosperowi Zimmermannowi wspomnienia te poświęcam.

10. Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848. Dalszy ustęp z pamiętników. Lw. 1878.

11. Przedmowa. W książce: A. Kitowicz: Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III. Wyd. nowe przejrzane. T. 1. Lw. 1883.

12. Zamki i kościoły. Opowieści historyczne dla młodzieży. Z ilustr. J. Kossaka. Lw. 1884.

Dedykacja: Kochanemu Adasiowi Konopce na pamiątkę.

13. Ludwik Nabielak. Biografia na tle historycznym z autentycznych dokumentów. Fragm. ogł. *Przew. Nauk. i Lit.* 1885; całość pt. Ludwik Nabielak. Opowieść historyczna. Lw. 1886.

Drobne utwory, artykuły i recenzje ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album lw.* Lw. 1862, *Bibl. Nauk. Zakładu im. Ossol.* (1848), *Bibl. Warsz.* (1863, 1874-1880; tu m. in.: O szkołach i szkolnictwie polskim. 1875 t. 4; Kronika lwowska. 1876-1880), *Biesiada Lit.* (1878--1885), *Bluszcz* (1881-1887; tu m. in.: Korespondencja zagraniczna. 1881-1887), *Czytelnia dla Młodzieży* (1860), *Dla Stryja.* Lw. 1887 (tu: Sto wierszy dla Stryja), *Dzien. Lit.* (1853-1860, 1866, 1869; tu m. in.: O szkółkach wiejskich. 1858 nr 71-72, 76-82; Duch kochanka. Ballada szkocka. 1858 nr 92; Oryginał. Szkic z przeszłości. 1858 nr 139-144; Wojna szwedzka od zawiązania się konfederacji tyszowieckiej do zawarcia traktatu w Oliwie, objaśniona listami Piotra de Noyers. 1859 nr 16-32, 39-54), *Dzien. Mód Paryskich* (1841, 1846-1848), *Dzien. Pol.* (1871, 1879-1886, 1888), *Gaz. Lw.* (1881), *Gaz. Nar.* (1878, 1886, 1891; tu m. in.: Z młodych lat Jana Dobrzańskiego (1835-1848). Notatka pamiętnikowa. 1886 nr 246-250, 252), *Gaz. Pol.* (1876), *Hasło* (wyd. i red. 1865), *Iris* (1869),

J. Jaworskiego *Kalendarz pol. ilustr.* (1865), J. Ungra *Kalendarz warsz.* (1871), *Kłosy* (1870-1875; tu m. in.: Kronika, lwowska. 1872, 1874-1875; Książę Jerzy Lubomirski. 1872 nr 368; Adam Pajgert. 1872 nr 375; toż *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 251; Teatr lwowski hr. Skarbka. 1873 nr 423-426), *Kolega.* Przemyśl 1880, *Kółko Rodz.* (1860), *Łowiec* (1879), *Nowiny* (Lw.; 1854), *Nowiny* (W-wa; 1878), *Ognisko Dom.* (1886), *Orędownik Nauk.* (tu: Korespondencja. Z Podola Galicyjskiego. 1844 nr 18-21), *Przegl. Czerniowiecki* (1883), *Przegl. Lit. Dod. do Kraju* (tu: Krwawa karta z dziejów roku 1846. 1887 nr 21), *Przew. Nauk. i Lit.* (1877, 1885), *Przyj. Dzieci* (1861-1866; tu m. in.: Konfederat barski. 1862 nr 7),

Rocznik (Przemyśl 1883/4), *Rocznik Pedag.* W-wa 1881 (tu: Rzut oka na dzieje Lwowskiego Towarzystwa Pedagogicznego), *Ruch Lit.* (tu: Seweryn Goszczyński. 1874 nr 13; 1875 nr 1-2, 4, 6-10), *Sobótka. Księga zbior. ... S. Goszczyńskiego.* Lw. 1875 (tu: Do mojej pieśni. R. 1863), *Strzecha* (tu: Ślub królewski. 1868 nr 2; Rys dziejów teatru lwowskiego. 1870 nr 8-9), *Szkoła* (tu: Pogląd na dzieje szkolnictwa w Polsce. 1875), *Tygodnik* (1863; tu m. in.: Teatr wojny powstańczej na Litwie), *Tydzień* (tu: Władysław Tarnowski. 1878 nr 41-42), *Tyg. Ilustr.* (1864-1882; tu m. in.: Korespondencja ze Lwowa. 1864-1882; Korespondencja z Galicji. 1878-1881), *Tyg. Lw.* (1850), *Tyg. Powsz.* (1882, 1884), *Wdowi grosz.* Wiedeń 1843 (red. i wyd.), *Wiek* (1877--1878).

Ponadto po śmierci autora wiersz ogł. H. Barycz: Sztambuch Żegoty Paulego. *Silva Rerum* 1928 nr 4/5 s. 59 (tu inc.: Dziś, gdy konieczną jest chwila rozstania ...).

Estr. (1881-1900) IV, 599, i E. Maliszewski: Bibliografia pamiętników polskich i Polski dotyczących. W-wa 1928 — niesłusznie przypisują Zawadzkiemu autorstwo napisanego przez innego W. Zawadzkiego pamiętnika pt. Wspomnienia z obozu świętokrzyskiego. Lw. 1888.

Przekłady

1. A. Auersperg: Strażnica nadbrzeżna, z poezji Anastazego Grina. Kr. 1849.

2. J. G. Byron: Podróż Czajlda Harolda. Fragm. *Dzien. Lit.* 1856 nr 91-92.

3. J. Sobieski (królewicz): Diariusz oblężenia Wiednia w roku 1683. (Z nie wy-

danego rękopisu w języku łacińskim). *Dzien. Lit.* 1858 nr 65-69.

4. H. T. Buckle: Historia cywilizacji w Anglii. Podług drugiego wyd. oryginału angielskiego. T. 1-3. Lw. 1864-1868; wyd. 2 t. 1-2. W-wa 1873.

Dedykacja w t. 3: Adamowi Pajgertowi, zamiłowanemu badaczowi dziejów ludzkości, przekład ten poświęca przyjaciel.

5. G. Krafft: Wielki majątek ziemski naszych czasów. Opis ordynacji książąt Schwarzenbergów w Czechach. Lw. 1880.

Prace edytorskie

A. Kitowicz: Pamiętniki. Wyd. nowe przejrzane i uporządkowane. T. 1-3. Lw. 1882 *Bibl. Pol.* t. 29-31.

Tu również: Przedmowa Wydawcy.

Wydania zbiorowe

Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Przygotował do druku, wstępem i przypisami opatrzył A. Knot. Kr. 1961.

Zawartość: Literatura w Galicji (1772--1848); Dziennikarstwo w Galicji w roku 1848; Wspomnienia biograficzne. (Jan Dobrzański, Jerzy Lubomirski, Walery Łoziński, Adam Pajgert, Stanisław Pilat, Mieczysław Romanowski, Karol Szajnocha, Władysław Tarnowski); Rys dziejów teatru lwowskiego.

Listy i materiały

1. Do L. i Z. Nabielaków z lat między 1830-1889; do J. i W. Radomińskich z 1868; do A. Gillera z 1870-1883. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 268, 2253, 1900; zniszcz. 1944.

2. Do K. Szajnochy 12 listów z 1850--1866. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.

3. Do J. Łozińskiego 3 listy z 1859-1869. Rkps Ossol. sygn. 6515/II.

4. Do K. W. Wójcickiego 31 listów z 1863-1879. Rkps Bibl. Nar. sygn. 51; zniszcz. 1944.

5. Do J. I. Kraszewskiego 16 listów z 1865. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6545.

6. Do K. W. Wójcickiego z 1869; do redaktora „Kłosów" z 1871. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

7. Do S. Nowińskiego 20 listów z 1875--1878. Rkps Ossol. sygn. 5248/I.

8. Do S. Buszczyńskiego z 1879. Bibl. PAN Kr. sygn. 2064 t. 2.

9. Do G. Kohna z 8 stycznia 1881. Ogł. G. Kohn: Mój stosunek literacki z śp. W. Zawadzkim. *Rocznik* (Sambor) t. 15 (1892).

10. Do A. Gillera z 1882. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7020.

OPRACOWANIA

(K. Estreicher): Powieściopisarze w Galicji. *Bibl. Warsz.* 1860 t. 1. — (Stanisław Staszic. Rec.): X. *Kółko Rodz.* 1860 nr 17; K. Wł. W. (Wójcicki). *Bibl. Warsz.* 1863 t. 3. — (Jakub i Konstanty Sobiescy. Rec.): W. Górski. *Gaz. Pol.* 1862 nr 287; W. (K. W. Wójcicki). *Bibl. Warsz.* 1862 t. 4. — (H. T. Buckle: Historia cywilizacji w Anglii. Rec.): *Czas* 1862 nr 251; W. S. (M. Pawlikowski?). *Dzien. Lit.* 1863 nr 51-53; Ks. M. N. *Przegl. Katolicki* 1869 nr 1-3. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — (Obrazy Rusi Czerwonej. Rec.): Walery P. (Przyborowski). *Przegl. Tyg.* 1869 nr 19, 25; *Czas* 1869 nr 51. — Dr Omega (J. I. Kraszewski): (Z teki literackiej. Rec.). *Tydzień* (Drezno) 1870 nr 27. — Dr Omega (J. I. Kraszewski): (Życie jenerała Dwernickiego. Rec.). *Tydzień* (Drezno) 1870 nr 15. — R.: (Listy o Galicji do Gazety Polskiej. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1877 t. 3. — (Literatura w Galicji. Rec.): A. G. B. (Bem). *Przegl. Tyg.* 1878 nr 26; G. (S. Grudziński). *Tyg. Powsz.* 1878 nr 24; S. Tomkowicz. *Przegl. Pol.* 1877/78 t. 3; 1878/79 t. 1; V. *Nowiny* (W-wa) 1878 nr 12; K. Wł. W. (Wójcicki). *Bibl. Warsz.* 1878 t. 1; Zorian (T. Szumski). *Dzien. dla Wszystkich* 1879 nr 75. — (Dziennikarstwo w Galicji. Rec.). *Przegl. Lw.* 1878 t. 15. — -β-: (Zamki i kościoły. Rec.). *Gaz. Lw.* 1884 nr 284. — (A. Kitowicz: Pamiętniki. Rec.). *Kraj* 1884 nr 11. — (Ludwik Nabielak. Rec.): H. Biegeleisen. *Przegl. Tyg.* 1886 nr 14; L. D. (Dębicki). *Czas* 1886 nr 110; J. Tretiak. *Gaz. Nar.* 1886 nr 121-122; X. B. *Przegl. Powsz.* 1886 t. 10; *Dzien. Pol.* 1886 nr 144; J. T-k (Tretiak). *Kwart. Hist.* 1887. —

Wspomnienia pośmiertne i nekrologi w 1891: A. Dobrowolski. *Kur. Pol.* nr 13; W. Stebelski. *Tyg. Ilustr.* nr 56; (T. Zadurowicz). *Kraj* nr 3; *Ateneum* t. 1; *Gaz. Lw.* nr 8; *Kur. Por.* nr 14; *Wiek* nr 8. — G. Kohn: Mój stosunek literacki z śp. W. Zawadzkim. Pośmiertne wspomnienie. *Rocznik* (Sambor) t. 15 (1892). — B. Czarnik: Wiersz Ujejskiego. *Pam. Lit.* R. 16 (1918). — A. Knot: Wstęp do wyd.: Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Kr. 1961. — (Pamiętniki życia literackiego w Galicji. Rec.): P. Hertz. *Nowa Kultura* 1961 nr 39; Z. Kozarynowa. *Wiadomości* (Londyn) 1961 nr 47; C. Lechicki. *Małopol. Studia*

Hist. 1961 z. 3/4; M. Klinowska: Z pogranicza pamiętnikarstwa. *Nowe Książki* 1962 nr 7; A. Garlicki. Studia źródłoznawcze. W-wa 1963; P. Hertz: O nowy przekrój dziejów literatury polskiej XIX wieku. W: Ład i nieład. W-wa 1964.

ZDANOWICZ ALEKSANDER (1805–1868)

Krypt.: A. Z.

Historyk, historyk literatury.

Ur. 26 lutego 1805 w zaścianku Bielkiewicze, pow. ihumeński; syn Antoniego. Początkowe nauki pobierał w szkółce parafialnej w Dudziczach. W 1819-1825 uczył się w ihumeńskiej szkole powiatowej w klasztorze bazylianów w Ladach; po ukończeniu szkoły przez dwa lata trudnił się prywatnym nauczaniem. W 1827 zapisał się na wydział literacki Uniwersytetu Wileńskiego, który ukończył w 1831 ze stopniem kandydata filozofii. W 1834-1863 był nauczycielem języka i literatury łacińskiej, później także historii powszechnej w Instytucie Szlacheckim w Wilnie oraz na pensjach prywatnych żeńskich i w diecezjalnym seminarium duchownym. Był również głównym redaktorem *Słownika języka polskiego*. W 1838 ożenił się z Emilią Piasecką. W 1863 był krótko aresztowany, po czym uwolniony z braku dowodów winy. (Syn jego zginął na szubienicy w 1863). Zmarł w Wilnie 29 maja 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dykcjonarz francuski. Wil. 1829. Wyd. nast. pt. Dykcjonarzyk. Wil. 1832.

2. Wypisy polskie dla dzieci poczynających naukę francuskiego języka. Wil. 1830. Miało 15 wydań do 1880.

3. Rys chronologiczno-historyczny państw nowożytnych od V wieku do dziś dnia z kilku mapkami tudzież zbiorem pytań dla poczynających. Wil. 1844. Wyd. nast.: Wil. 1853; Wil. 1860; Wil. 1864; Wil. 1882; W-wa 1891.

4. Szkic historii polskiej dla dzieci w dwóch kursach. Powst. 1851, kilka lat przetrzymany przez cenzurę. Wyd. Wil. 1857. Wyd. nast.: Wil. 1859; Wil. 1862; pt. Zarys historii polskiej dla dzieci w dwóch kursach. W-wa 1883; W-wa 1890; Wil. 1902.

5. Sprawozdanie o dziele pod tytułem: Wykład systematyczny filozofii obejmującej wszystkie jej części w zarysie przez Józefa Kremera. Wil. 1854.

6. Dziennik. Powst. 1849-1859. Rkps Arch. Wil. Tow. Przyj. Nauk, obecnie Litewskiej Akademii Nauk, Wil. Fragm. ogł. S. Kościałkowski: Aleksander Zdanowicz. (Zarys biograficzny). *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 6 (1918) i odb.

7. Słownik języka polskiego. T. 1-2. Wil. 1861.

Jest to tzw. Słownik wileński. A. Zdanowicz był głównym redaktorem i jednym ze współautorów, opracował hasła na literę A.

8. Szkic historii powszechnej dla dzieci tudzież dwie tablice chronologiczne (wedle metody A. Jaźwińskiego) ozdobnie chromolitografowane. Wil. 1861.

9. Krótki zarys historii powszechnej tudzież dwie tablice chronologiczne (wedle metody A. Jaźwińskiego). Naumburg 1872; wyd. nowe W-wa 1888.

10. Zbiór notat przygotowanych do napisania historii literatury polskiej. Dzieło nie dokończone. Wyd. pt. Rys dziejów literatury polskiej podług notat A. Zdanowicza oraz innych źródeł opracował i do ostatnich czasów doprowadził Leonard Sowiński. T. 1-5. Wil. 1874-1878.

Ponadto podręczniki do nauki jęz. franc. i łac., historii, tablice chronologiczne i atlasy. Wykaz ich podaje Estr. V, 275-276; VII, 279.

Drobne artykuły ogł. w czasopiśmie: *Kur. Wil.* (przed 1859).

Listy i materiały

Do syna Ignacego listy z 1858-1862; do różnych osób listy z 1863-1868; do K. Piaseckiego listy z 1864-1868. Rkps Arch. Wil. Tow. Przyj. Nauk i Bibl. im. Wróblewskich, obecnie Bibl. Litewskiej Akademii Nauk, Wil.

OPRACOWANIA

♂ (K. W. Wójcicki): W Wilnie wyszła broszura ... *Dzien. Warsz.* 1854 nr 122.

(Notatka dot. Sprawozdania o dziele ... Wykład systematyczny filozofii ... J. Kremera). — M. Orgelbrand: Do Redakcji „Dziennika Warszawskiego". *Dzien. Warsz.* 1855 nr 169. (Dot. projektu Słownika języka pol.). — B. Trentowski: Do A. Zdanowicza 12 listów z 1855-1859. Wyd. S. Pigoń: Listy Bronisława Trentowskiego (1836-1869). Kr. 1937 *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce* t. 6. [Rec.: F. Januszewski. *Przegl. Filoz.* 1938 nr 1]. — B. Trentowski: Do A. Zdanowicza 12 listów z 1856-1862. Fragm. ogł. P. Chmielowski: Filozof w więzach reakcji. *Ateneum* 1889 t. 2. (Fragm. nie przedr. przez S. Pigonia, jw.). — XX: O słowniku języka polskiego wypracowanym przez ..., pod względem nauk przyrodzonych. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 228. — J. B. (Bartoszewicz): Artykuł niniejszy drukujem jako przestrogę ... *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 228. (Notatka dot. Słownika). — (Szkic historii polskiej dla dzieci ... Rec.): (F. S. Dmochowski). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 19; *Gaz. Warsz.* 1859 nr 149. — Przegląd pism czasowych. *Kur. Wil.* 1862 nr 16. — A. Bądzkiewicz: Aleksander Zdanowicz. *Tyg. Ilustr.* 1868 t. 2 nr 39. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — B. Trentowski: Panteon wiedzy ludzkiej. T. 1. Poz. 1873 s. 45-58; t. 2. Poz. 1881 s. 311-314. — J. Gieysztor: Pamiętniki z lat 1857-1865. Powst. 1873-1874. Wyd. poprzedzone wspomnieniami osobistymi prof. T. Korzona oraz opatrzone przedmową i przypisami. T. 1. Wil. 1913. — L. S. (Sowiński): Wstęp do wyd.: Rys dziejów literatury polskiej. T. 1. Wil. 1874. — (Rys dziejów literatury polskiej. Rec.): L. Powidaj. *Przegl. Pol.* 1874/75 t. 3; *Ruch Lit.* 1875 nr 42-43; P. Chmielowski. *Gaz. Pol.* 1876 nr 7-14; (A. Skrobański). *Ateneum* 1876 t. 1; *Kronika Rodz.* 1876 nr 16; *Tyg. Ilustr.* 1877 t. 4 nr 105; A. Tyszyński. *Bibl. Warsz.* 1878 t. 4. — J. Zawadzki: Prospekt na dzieło „Rys dziejów literatury polskiej" podług notat ... W-wa 1878. — (Zarys historii polskiej dla dzieci. Rec.). *Gaz. Warsz.* 1883 nr 286. — A. H. Kirkor: Ze wspomnień wileńskich. *Kraj* 1884 nr 3. — P. Chmielowski: Filozof w więzach reakcji. *Ateneum* 1889 t. 2. — J. Bieliński: Uniwersytet Wileński (1579-1831). T. 2-3. Kr. 1899-1900. — G. U. (Uziębło): Aleksander Zdanowicz. *Znad Wilii i Niemna. Książka zbior.* Wil. 1906. — W. Horodyski: Bronisław Trentowski (1808-1869). Kr. 1913. — S. Kościałkowski: Aleksander Zdanowicz. (Zarys biograficzny). *Roczn. Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 6 (1918) i odb. — L. Janowski: Słownik bio- bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego. Wyd. pod kierunkiem R. Mienickiego. Wil. 1939. — F. Januszewski: Bronisław Trentowski w świetle swoich listów. (W siedemdziesiątą rocznicę zgonu). *Kur. Lit.-Nauk.* 1939 nr 2.

ZIELIŃSKI FELIKS KAZIMIERZ (1817—1876)

Krypt.: F. Z.

Krytyk, ekonomista, tłumacz.

Ur. 1817 w Warszawie. Uczył się w Warszawie, następnie studiował prawo na uniwersytecie w Królewcu. W 1837 wszedł do służby rządowej. Około 1840 odbył podróż do Niemiec. Od założenia *Biblioteki Warszawskiej* w 1841 był członkiem jej redakcji i prowadził oddział prawa i nauk administracyjnych. W tymże roku objął urząd patrona przy Trybunale Cywilnym. Po 1840 uczestniczył w posiedzeniach Komisji Rządowej Sprawiedliwości, redagując przekład kodeksu karnego. W 1847 został adwokatem przy sądzie apelacyjnym, od 1854 był członkiem komitetu Komisji Skarbowej, obradującego nad zmianą prawa handlowego w Królestwie. W 1854 został mianowany urzędnikiem do szczególnych poruczeń przy dyrekcji Komisji Skarbu, w 1860 referentem Ogólnego Zebrania Senatu. Od 1862 do 1867 pełnił funkcje sekretarza Rady Stanu. Od 1867 corocznie na sezon zimowy wyjeżdżał do Włoch. Był członkiem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, potem Akademii Umiejętności w Krakowie. Zmarł 23 stycznia 1876 w Rapallo pod Genuą.

TWÓRCZOŚĆ

1. Uwagi nad dziełem p. Augusta Cieszkowskiego Du crédit et de la circulation. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1.

2. Goetz i Egmont Goethego. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 4.

3. Mięszaniny obyczajowe przez Jarosza Bejłę. (T. 1-2). *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; 1843 t. 3.

4. Liber beneficiorum Długosza. *Bibl. Warsz.* 1871 t. 4; 1872 t. 4.

Ponadto wiele rozpraw i recenzji w *Bibl. Warsz.* (m. in.: F. Bochwic: Obraz myśli. Cz. 3. 1841 t. 2; M. Wiszniewski: Historia literatury polskiej. T. 3. 1842 t. 1; „Jutrzenka". 1843 t. 2; Pielgrzym. 1843 t. 2; Historia angielska Macaulaya. 1850 t. 1; Ekonomia polityczna i stan jej w naszym kraju. 1850 t. 1; Miejscowości w Królestwie Polskim nazwane od stanu, zajęć i pochodzenia zamieszkujących je osadników. 1872 t. 3; tu również działy: Kronika literacka oraz Piśmiennictwo krajowe i zagraniczne).

Ponadto prace z zakresu prawa i ekonomii.

P r z e k ł a d y

F. W. Schelling: Mowa ... miana przy otwarciu kursu filozofii w Berlinie na dniu 15 listopada 1841. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1.

OPRACOWANIA

W. P.: List... *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 228-230. (Uwagi nad dziełem ... Cieszkowskiego ... Rec.; replika Zielińskiego. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 521-524). — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — Wspomnienia pośmiertne: *Bibl. Warsz.* 1876 t. 1; *Kłosy* 1876 t. 22 nr 554; *Kronika Rodz.* 1876 nr 4; *Tyg. Ilustr.* 1876 t. 1 nr 5, t. 2 nr 33. — A. Tyszyński: Jeszcze o Zielińskim. *Kronika Rodz.* 1876 nr 6. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — A. Kłoskowska: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje Biblioteki Warszawskiej w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956).

ZIELIŃSKI GUSTAW (1809–1881)

Krypt.: G. Z.; Gustaw Z.; -ski.

P o e t a.

Ur. 1 stycznia 1809 w Markowicach, pow. inowrocławski; syn Norberta, pułkownika kościuszkowskiego, i Kazimiery z Zielińskich. Uczył się w Toruniu, potem u pijarów w Warszawie, na koniec w wojewódzkiej szkole w Płocku, którą ukończył w 1827. W tymże roku wstąpił na wydział prawa i administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Studia skończył w 1830. W nocy 29 listopada wziął czynny udział w akcji powstańczej. Walczył jako szeregowiec, po bitwie pod Warszawą otrzymał stopień oficerski. Razem z korpusem generała Macieja Rybińskiego uszedł za granicę, ale w 1832 korzystając z amnestii wrócił do kraju. Aby zabezpieczyć się przed pójściem do wojska rosyjskiego, wziął od stryja w dzierżawę folwark Kierz. Tam zaczął działalność literacką. W 1833, wciągnięty mimo woli w kontakty z oddziałem partyzanckim Adama Zawiszy, został uwięziony i wyrokiem sądu wojennego skazany na zesłanie. W 1834 wywieziono go do Tobolska, skąd po rocznym pobycie przeniesiony został do Iszymu. Po powrocie do kraju w 1842 administrował majątkiem stryja Skępe, który odziedziczył w 1847. Zarządzał i pomnażał swój bardzo znaczny majątek, równocześnie działając na niwie społecznej nad podniesieniem poziomu rolnictwa w kraju i nie zaniedbując pisarstwa. Zbliżył się do kręgu literatów w Warszawie, po 1848 został jednym z redaktorów *Biblioteki Warszawskiej*. Dużo też podróżował. W 1847 razem z Ludwikiem Norwidem zwiedził Paryż i Włochy, w 1852 był we Włoszech, w 1879 odwiedził Teofila Lenartowicza we Florencji. W 1858 został członkiem Towarzystwa Rolniczego. Do powstania 1863 ustosunkował się niechętnie i celowo przebywał w tym czasie za granicą. Ożeniony był naj-

pierw, w 1844, z Urszulą Romocką, która zmarła w 1856, następnie z Anielą z Romockich Popławską. W Skępem zgromadził cenny księgozbiór, który stał się podstawą dzisiejszej Biblioteki Towarzystwa Naukowego w Płocku im. Zielińskich. Zmarł 23 listopada 1881.

TWÓRCZOŚĆ

1. Dzienniki mojego życia. Powst. od 1 stycznia do 20 lipca 1833. Fragm. ogł. P. Chmielowski we wstępie do wyd.: Poezje. T. 1. Tor. 1901, zob. Wyd. zbior. poz. 1.

Autografy w Bibl. im. Zielińskich w Płocku.

2. Zbigniew. Dramat historyczny. Powst. 1833-1839. Fragm. ogł.: *Bibl. Warsz.* 1843 t. 2; *Biesiada Lit.* 1884 nr 51/52; P. Chmielowski we wstępie do wyd., jw. poz. 1. Całość zgodnie z wolą autora nie opublikowana.

Autograf w Bibl. im. Zielińskich w Płocku.

3. Samobójca. Poemat. Powst. 1835 w Tobolsku. Fragm. ogł.: IV część poematu Samobójca. *Tyg. Lit.* 1839 t. 2; Ułamki z poematu Samobójca. *Rozmaitości* (W-wa) 1843 nr 13-14; *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 7; całość poprzedzona wierszem pt. W miejsce przedmowy (powst. 1865). Tor. 1878. Przedr. (skrócony przez cenzurę), zob. poz. 9.

4. Koń Beduina. Powieść wschodnia. Powst. w Iszymie 1835-1840. Ogł. *Piśmiennictwo Kraj.* 1840 nr 48/49. Przedr. zob. poz. 9.

5. Antar. Obrazek wschodni. Powst. w Iszymie 1835-1842. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1897 t. 2 nr 46-47.

Przekł. ros.: D. F. *Siewier* 1898 nr 20-22.

6. Kirgiz. Powieść. Powst. w Iszymie 1835-1842. Wyd. Wil. 1842. Wyd. nast.: zob. poz. 9; Lipsk 1847; wyd. 2 Lipsk 1857; W-wa 1857; wyd. 3 Lw. 1867; Lw. 1871 *Bibl. Mrówki* t. 30; toż Lw. 1877; Gródek 1884; Lw. 1884; Lipsk 1871; Lipsk 1876 *Bibl. Kieszonkowa* nr 1; W-wa 1892; W-wa 1899; Złoczów 1906 *Bibl. Powsz.* nr 561; oprac. S. Zathey. Brody 1908 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 60; W-wa 1908; W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* nr 115; toż wyd. nowe W-wa 1921; W-wa 1910 *Bibl. Poetycka* nr 4; oprac. L. Galle. W-wa 1924 *Biblioteczka Nar.* nr 16; oprac. J. Odrowąż-Pieniążek. W-wa 1956 (por. Wyd. zbior. poz. 2).

Przekł. czeski: J. J. Kolař. *Lumír* 1863 nr19.

Przekł. franc.: J. Mien. *Le Monde Slave* (W-wa) t. 1 (1878). — J. F. Zieliński. Rkps w Bibl. im. Zielińskich w Płocku.

Przekł. kazachski: E. Achmetow: Kazak. Ałma-Ata 1964. (Tu także przekł.: Stepy, zob. poz. 8).

Przekł. niem.: A. Bahn. Berlin 1851 wyd. 3 Berlin 1855. — O. Koniski. Berlin 1855. — A. Weiss. Lipsk 1858. — S. Ludomir. Holics 1888.

Przekł. ros.: (Fragm.). *Diennica* (W-wa) 1843 cz. 1 s. 85-89. — N. D. (W. Niemirowicz-Danczenko): (Fragm.). *Dieło* 1872 nr 6; przedr. w: Stichi 1863-1901. Wyd. 2. 1902. — G. Griebieńszczikow. Tomsk 1910. — (Sygnalizowany przez Estr. V, 291, przekł. Michajłowskiego z 1857 nie istnieje).

7. Jan z Kępy. Urywek starej legendy. Powst. 1841-1842. Ogł. *Pielgrzym* 1843 t. 2. Przedr. zob. poz. 9.

8. Stepy. Cz. 1 pt. Step. Powst. w Iszymie 1842; cz. 2. Góry; cz. 3. Bajga; cz. 4. Śpiew. Powst. po powrocie do kraju. Wstęp do poematu ogł. *Snopek Nadwiślański* 1844 s. 3-6; fragm. cz. 1 ogł. *Bibl. Warsz.* 1844 t. 2; inny fragm. *Album warsz.* 1845 s. 72-77; cała cz. 1 wyd. zob. poz. 9; fragm. cz. 3 ogł. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 2; całość wyd. osob. Poz. 1856.

Tytuł pierwotny: Fantasmagorie.

Przekł. kazachski: T. Tarokow. Wyd. razem z wyd. przekł.: Kazak, zob. poz. 6.

Przekł. niem.: A. Weiss. Lipsk 1858.

9. Poezje. W-wa 1846.

Zawartość: poz. 3, 4, 6, 7, 8 (cz. 1) oraz: Giermek; drobne wiersze.

10. Bitwa pod Grunwaldem. Rapsod. Poemat zaczęty ok. 1856 i nie ukończony. Ogł. *Biesiada Lit.* 1883 nr 389.

11. Czarnoksiężnik Twardowski. Dwa ustępy z dramatu osnutego na podaniach gminnych. W-wa 1856.

12. Pokusy. Fantazja. Powst. ok. 1856. Ogł. *Bibl. Warsz.* 1882 t. 1.

13. Manuela. Opowiadanie starego weterana z kampanii napoleońskiej w Hiszpanii. Powst. 1878. Ogł. W-wa 1910 *Ciekawe Powieści* nr 8; wyd. nast.: z przedmową J. Dąbrowy. Łódź (1947); oprac. L. Sobierajski. W-wa 1960 *Bibl. Powieści i Romansów.*

14. Wiadomość historyczna o rodzie Świnków oraz rodowód pochodzącej od nich rodziny Zielińskich herbu Świnka.

T. 1-3. Tor. 1880-1881. (Współautor: Jan Zieliński).

15. Panna włościanka. Obrazek dramatyczny w 3 aktach i 2 odsłonach. Rkps w Bibl. im. Zielińskich w Płocku; kopia w Instytucie Literatury Rosyjskiej (Puszkinskij Dom) Leningrad sygn. f. 240, op. 14 nr 50.

Przeróbka z A. Puszkina.

16. Kwiaty. Opowiadanie. *Biesiada Lit.* 1883 nr 411-414.

17. W drodze i w głębokich Niemczech. *Wędrowiec* 1883 nr 46-52.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Album warsz.* (1845), *Bibl. Warsz.* (współred. 1848-1859; tu m. in.: Wieczór myśliwski. Gawęda. 1842 t. 3; Powrót wiosny. 1854 t. 4. (Wiersz bardzo popularny, muzykę skomponował S. Moniuszko); Franceska. Ustęp z Komedii Danta. 1855 t. 3; Pielgrzym. 1857 t. 4; Pamiątki polskie w Rzymie. 1858 t. 1; Wiosna. 1877 t. 3; Hieronim Spiczyński. 1879 t. 1; Stanisław Murzynowski. 1879 t. 4), *Biesiada Lit.* (tu m. in.: Schyn-pas. Via-mala w Szwajcarii. 1876 nr 3), *Enc. powsz.* Orgelbranda (współprac. 1859-1868; tu m. in. opisy Syberii), *Enc. rolnicza* (tu m. in.: O prawie rolniczym w dawnej Polsce. 1879), *Nadwiślanin* (tu m. in.: Do dziewczyny; Sztuki piękne. 1841 t. 1), *Pielgrzym* (tu m. in.: Gwiazda. 1843 t. 2; Sen 1843 t. 3), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Przegl. Nauk.* (tu m. in.: Rozbójnik kalabryjski. 1843 t. 1 nr 9), *Przegl. Warsz.* (tu: Tęsknota; Życie. 1840 t. 3), *Przyj. Dzieci* (tu: Dante Alighieri. 1875 nr 39), *Rozmaitości* (W-wa; 1843), *Snopek Nadwiślański* (1844), *Tyg. Ilustr.* (tu: Do przyjaciół. 1881 nr 313), *Tyg. Lit.* (1839), *Wiad. Archeol.* (tu m. in.: Starożytności dobrzyńskie; O Ziemi Dobrzyńskiej. 1874).

Ponadto artykuł o przeszłości miasteczka Skępe z rkpsu ogł. T. Kostanecki: Z przeszłości Skępego. (Z nie drukowanego rękopisu G. Zielińskiego wybrał i opracował S. Kostanecki). *Notatki Płockie* 1960 nr 2.

Przekłady

Drobne utwory lub fragmenty utworów F. Schillera, W. Shakespeare'a, Voltaire'a, V. Hugo, J. Kozłowa, M. Czyżowa, z arabskiego. Ogł. P. Chmielowski, zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 2.

Wydania zbiorowe

1. Poezje. T. 1-2. Wyd. zupełne poprzedzone życiorysem na podstawie listów poety skreślonym i oceną jego działalności przez P. Chmielowskiego. Tor. 1901.

Zawartość: t. 1: Drobne wiersze w młodości pisane; Drobne wiersze późniejsze (tu m. in.: Bitwa pod Grunwaldem); t. 2: Poezje; Antar; Czarnoksiężnik Twardowski; Pokusy; przekłady.

2. Kirgiz i inne poezje. Oprac. J. Odrowąż-Pieniążek. W-wa 1956.

Zawartość: Kirgiz; Samobójca; Stepy; wybór wierszy.

Listy

1. Listy do siostry E. Górskiej i do najbliższej rodziny z zesłania z 1834-1841; do pierwszej żony Urszuli z Romockich z 1844-1848; do E. Wróblewskiego z 1874-1881; do syna Konstantego; do J. Zielińskiego z ok. 1880; kopie i streszczenia listów wysyłanych z Syberii do różnych osób. Autografy w Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Obszerne wyjątki przytacza P. Chmielowski we wstępie do wyd.: Poezje, zob. Wyd. zbior. poz. 1.

2. Do I. Orpiszewskiego 3 listy z 22 sierpnia 1844, 18 kwietnia 1846 i 26 listopada 1851 oraz 19 listów z 1835-1843 w streszczeniach i wyjątkach. Z rkpsów Bibl. im. Zielińskich w Płocku ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Zatrzymany do życia. Listy G. Zielińskiego do Ignacego Orpiszewskiego (w streszczeniu). *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2.

3. Do E. Januszkiewicza listy nie dat. z 1842 lub 1843 i list z 1859. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Z paryskiego archiwum Adolfa Januszkiewicza. *Twórczość* 1961 nr 9 i nadb.

4. Do J. Zielińskiego z 14 sierpnia 1843. Ogł. E. Wróblewska: Przyjaźń Izet-Beya z Gustawem Zielińskim. *Notatki Płockie* 1960 nr 2.

5. Do J. Januszkiewicza z 1855; do A. Januszkiewicza z 1857; do Z. Glogera z 1877. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

6. Do T. Lenartowicza z 18 października 1875. Ogł. I. Chrzanowski: Z albumu Lenartowicza. *Sfinks* 1912 z. 12.

7. Do prezesa Akademii Umiejętności, dat. 5 stycznia 1881. Ogł. w art.: Zapis p. G. Zielińskiego na wydawnictwo Laudów dobrzyńskich. *Roczn. Zarządu AU w Kr.* 1881 s. 15-16.

Bibliografię polskich wydań dzieł G. Zielińskiego i prac o nim podaje J. Odrowąż-Pieniążek w wyd.: Kirgiz i inne poezje, zob. Wyd. zbior. poz. 2.

OPRACOWANIA

A. Januszkiewicz: Listy do G. Zielińskiego z 1846. Ogł. J. B. (Bartoszewicz) pt. Listy ze stepów kirgiskich. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 184, 195, 196. (Na tych listach oparł swą pracę F. Wrotnowski, zob. niżej). — (Stepy. Rec.): (K. Jarochowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 101-102; J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1856 nr 239, 242; 3. (K. Widman). *Dzien. Lit.* 1856 t. 1 nr 9; *Przegl. Poz.* 1857 t. 23. — (Czarnoksiężnik Twardowski. Rec.): Al. N. (Niewiarowski). *Gaz. Warsz.* 1856 nr 303; *Przegl. Poz.* 1857 t. 23. — W. Pol: List do G. Zielińskiego z 16 czerwca 1857. Ogł. w art.: Z korespondencji W. Pola. *Przew. Nauk. i Lit.* 1907 s. 1118. — M. Budzyński: Wspomnienia z mojego życia. T. 2. Powst. 1860. Ogł. Poz. 1880. — (K. Kaszewski): Gustaw Zieliński. *Tyg. Ilustr.* 1861 t. 1 nr 74. — F. Wrotnowski: Żywot Adolfa Januszkiewicza i jego listy ze stepów kirgiskich. Paryż 1861; toż wyd. 2 Berlin 1875. — K. Kantecki: (Bibliografia przekł. na jęz. niem.). *Dzien. Lit.* 1870 nr 35-38. — K. Wolicki: Wspomnienia z czasów pobytu w Cytadeli warszawskiej i na Syberii. Lw. 1876. — Gustaw Zieliński. *Ruch Lit.* 1876 nr 31. — T. Jezierski: (Samobójca. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1879 t. 2. — T. Lenartowicz: Listy do G. Zielińskiego z 1879--1881. Ogł. O. Porycki (J. Odrowąż-Pieniążek): Materiały historyczne. *Przegl. Powsz.* 1952 z. 12 - 1953 z. 1. — G. i J. Zielińscy: Wiadomość historyczna o rodzie Świnków oraz rodowód pochodzącej od nich rodziny Zielińskich herbu Świnka. Cz. 1-2. Tor. 1880-1881. — Nekrologi: L. Dębicki. *Czas* 1881 nr 281; S. Grudziński. *Tyg. Powsz.* 1881 t. 1 nr 50; K. *Prawda* 1881 nr 49; W. Korotyński. *Tyg. Ilustr.* 1881 t. 2 nr 311-312; M. (W. Maleszewski). *Biesiada Lit.* 1881 t. 12 nr 313; Z. P. *Echo* (W-wa) 1881 nr 266; Z. S. (Sokołowska). *Kłosy* 1881 t. 2 nr 859; *Bibl. Warsz.* 1881 t. 4; *Korespondent Płocki* 1881 nr 96; *Kur. Codz.* 1881 nr 266; *Kur. Por.* 1881 nr 329; *Nowiny* 1881 nr 328; *Wiek* 1881 nr 266; S. K. (Krzemiński). *Bluszcz* 1882 nr 8. — P. Ciepliński: Przyczynek do życiorysu śp. Gustawa Zielińskiego. *Kłosy* 1882 nr 891. — W. Gomulicki: Jeszcze słówko o G. Zielińskim. *Nowiny* 1882 nr 143. — Gustaw Zieliński. *Gwiazda. Kalendarz.* Petersb. 1883 s. 112 i n. — I. Matuszewski. Diabeł w poezji. Studium krytycznoporównawcze. W-wa 1894; wyd. rozszerzone W-wa 1899. — M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1894. — W. Gomulicki: O śpiewaku „Kirgiza". *Kur. Codz.* 1895 nr 33. — Józef znad Drwęcy (J. Zieliński): Odpowiedzi p. W. Gomulickiemu na jego artykuł „O śpiewaku Kirgiza". *Słowo* 1895 nr 37. — J. Zieliński: Przyczynek do biografii autora „Kirgiza". *Tyg. Ilustr.* 1895 nr 12. — P. Chmielowski: Życiorys na podstawie listów poety skreślony i ocena jego działalności. Wstęp do wyd.: Poezje. T. 1. Tor. 1901. — Gustaw Zieliński i nieznane jego listy. *Tyg. Pol.* 1901 nr 38 i n. — S. Zdziarski: Ptaki małego lotu. W: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — H. Galle: Piewca „Kirgiza". *Prawda* 1902 nr 42. — W. Gomulicki: Autor „Kirgiza" w literaturze i w życiu. *Życie i Sztuka. Dod. do Kraju* 1902 nr 47-48. — A. Wrzesień (A. Lange): Gustaw Zieliński. *Kur. Codz.* 1902 nr 360. — (Poezje. Wyd. zupełne. Rec.): I. Chrzanowski. *Tyg. Ilustr.* 1903 nr 3; W. Gostomski. *Książka* 1903 nr 3; W. Gostomski. *Kur. Warsz.* 1903 nr 126; A. L. (Lange). *Tydzień* 1903 nr 8; S. Zdziarski. *Głos Warsz.* 1903 nr 33. — Biblioteka pozostała po śp. G. Zielińskim. *Tyg. Mód i Powieści* 1904 nr 6. —

T. K.: G. Zieliński. W dwudziestą piątą rocznicę zgonu. *Bluszcz* 1906 nr 48. — H. Galle: Autor „Kirgiza". *Bibl. Warsz.* 1909 t. 1. — J. Kotarbiński: Piewca „Kirgiza" i echa dzieciństwa. *Sfinks* 1909 t. 1 s. 167 i n. — J. L. (Lorentowicz): G. Zieliński. Wspomnienie w setną rocznicę urodzin poety. *Nowa Gaz.* 1909 nr 1. — (m. n.): Twórca „Kirgiza". Wobec setnej rocznicy urodzin. *Słowo Pol.* 1909 nr 3. — Włn.: Twórca „Kirgiza". W setną rocznicę urodzin. *Świat* 1909 t. 7 nr 1. — Gustaw Zieliński. *Biesiada Lit.* 1909 nr 2. — Gustaw Zieliński. *Głos Płocki* 1909 nr 1-2. — Poeta stepów. *Ziarno* 1909 nr 1-15. — (Manuela. Rec.): J. Flach. *Przegl. Pol.* 1910/11 t. 3 s. 103-104; *Tyg. Ilustr.* 1910 nr 34. — J. Bieliński: Zieliński Gustaw. W: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1911. — (G. Griebieńszczikow: Kirgiz. Rec. przekł.): *Prawitielstwiennyj wiestnik* 1911 nr 11, 15. — H. Biegeleisen: Lirnik mazowiecki, jego życie i dzieła w świetle nieznanej korespondencji poety. W-wa 1913. —

H. Galle: Zieliński Gustaw. *Sto lat*

myśli pol. T. 9 (1923). — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. Kridl: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Cz. 2. Kr. 1936. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — W. Pobóg-Malinowski: Polacy na Syberii. *Przegl. Współcz.* 1938 t. 66 nr 195-197. —

M. Janion: W walce o ideowe nowatorstwo poezji krajowej. *Pam. Lit.* R. 44 (1953) z. 3/4. — J. W. Gomulicki: Gustaw Zieliński 1809-1881. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 1. W-wa 1954; wyd. 2 W-wa 1956. — J. Odrowąż-Pieniążek: G. Zieliński — piewca wolności i syberyjskich stepów. *Kwart. Instytutu Pol.-Radzieckiego* 1955 nr 3. — J. Odrowąż-Pieniążek: Nieznane puszkinianum polskie. *Pam. Teatr.* 1955 z. 2. — J. Odrowąż-Pieniążek: Rękopisy literackie w Bibliotece im. Zielińskich w Płocku. W zbiorze: Miscellanea z okresu romantyzmu. Wr. 1955 *Arch. Lit.* nr 1 i odb. — J. Odrowąż-Pieniążek: Wstęp w wyd.: Kirgiz i inne poezje. W-wa 1956. — J. Odrowąż-Pieniążek: Dzieje Mickiewiczowskiego Adolfa. *Kwart. Instytutu Pol.-Radzieckiego* 1956 nr 1 i nadb. — J. Odrowąż-Pieniążek: Korespondencja literacka sybiraka. (I. Orpiszewskiego). *Slavia Orientalis* R. 6 (1957). — E. Simonowa: Polskije druzja kazachskogo naroda. *Kazachstanskaja prawda* 1957 nr 88. — J. Odrowąż-Pieniążek: Puszkin i polskij romantik Gustaw Zielinskij. W zbiorze: Puszkin. Issledowanija i matieriały. T. 2. Moskwa-Leningrad 1958 i nadb. — S. Siekierski: Z okazji rocznicy urodzin G. Zielińskiego. Konferencja jubileuszowa. *Bibliotekarz* 1959 nr 11/12. — E. Simonowa: Stichi poeta-rewolucioniera. (O G. Zielinskom). *Kazachstanskaja prawda* 1959 nr 68. —

T. Kostanecki: Z przeszłości Skępego. (Z nie drukowanego rękopisu G. Zielińskiego wybrał i opracował S. Kostanecki). *Notatki Płockie* 1960 nr 2. — L. Sobierajski: O znajomość literackiego narodowego dorobku. W wyd.: Manuela. W-wa 1960. — E. Wróblewska: Przyjaźń Izet-Beya z Gustawem Zielińskim. *Notatki Płockie* 1960 nr 2. — J. Odrowąż-Pieniążek: Z paryskiego archiwum Adolfa Januszkiewicza. *Twórczość* 1961 nr 9. — H. Kostanecka: Biblioteka G. Zielińskiego w Skępem. *Roczn. Bibl.* 1962 z. 1/2. — J. Odrowąż-Pieniążek: Zatrzymany do życia. *Blok-Notes Muz. Mickiewicza* 1963 nr 2 i nadb. — W. Szewczyk: „Aż do śnieżnej Ałatau ściany". Kartka z podróży do ZSRR. *Życie Lit.* 1963 nr 47. — E. Wróblewska: Józef Feliks Zieliński. (Izet-Bey). Tor. 1963. — J. O. P. (Odrowąż-Pieniążek): Sybiracy w Kazachstanie. *Twórczość* 1965 nr 4. — W. Szewczyk: Kaliope na chińskiej granicy. *Poglądy* 1965 nr 21. — J. Odrowąż-Pieniążek: Mickiewiczowskim śladem. *Stolica* 1966 nr 18. (O pobycie w Iszymie na Syberii, miejscu zesłania G. Zielińskiego).

K i r g i z. (Rec. i oprac.): A. Moszyński. *Tyg. Petersb.* 1842 t. 1 nr 67; A. Tyszyński. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 3; przedr. w książce: Rozbiory i krytyki. T. 3. Petersb. 1854 s. 131-143; Olkuszanin. *Dzwon Lit.* 1846 t. 4; *Przegl. Poz.* 1846 t. 4 s. 70-82. — A. Bahn: Vorwort. W wyd. przekł.: Der Kirgize. Berlin 1851; toż wyd. 3 Berlin 1855. — A. N. (A. Marcinkowski). *Gaz. Warsz.* 1857; △ (L. Rogalski): Poemata G. Zielińskiego pt. Kirgiz i Stepy przełożone z polskiego na język niemiecki przez A. Weissa. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 248. — A. Weiss: Vorwort des Übersetzers. W wyd. przekł.: Die Steppen. Der Kirgise. Lipsk 1858. — S. Ludomir: Vorwort des Übersetzers. W wyd. przekł.: Der Kirgise. Holics 1888. — S. Zathey: Wstęp w wyd.: Kirgiz. Brody 1908 *Arcydzieła Pol. i Obcych Pisarzy* t. 60. [Rec.: W. Jankowski. *Muzeum* 1908 t. 2 s. 497; Polemika: *Muzeum* 1909 t. 1 s. 307, 309]. — G. Griebieńszczikow: Ot pieriewodczika. W wyd. przekł.: Kirgiz. Tomsk 1910. — S. Windakiewicz: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914 s. 148 i n. — J. Gołąbek: Uwagi nad poematem G. Zielińskiego „Kirgiz". *Przegl. Hum.* 1922 z. 2. [Rec.: H. Gaertner: Z teorii i praktyki językowo-stylistycznej. *Jęz. Pol.* 1926 z. 5]. — L. Galle: Przedmowa. W wyd.: Kirgiz. Wyd. 2. W-wa 1924 *Biblioteczka Nar.* nr 16. —

J. Odrowąż-Pieniążek: Wstęp i oprac. wyd.: Kirgiz i inne poezje. W-wa 1956. [Rec.: K. Barnaś: Poczciwy Kirgiz. *Życie Lit.* 1956 nr 16; A. Kamieńska: Zapomniany poeta. *Książka dla Ciebie* 1956 nr 5]. — E. Simonowa: Gustaw Zielinskij i jego poema „Kirgiz". *Sowietskij Kazachstan* (Ałma-Ata) 1957 nr 2. — F. Stiekłowa: Gustaw Zielinskij — awtor poemy „Kirgiz". *Fiłołogiczeskij sbornik* (Ałma-Ata). T. 2 (1963). — F. Stiekłowa: Gustaw Zielinskij i joho poema „Kirgiz". *Tiezi dopowidiej VI ukrainśkoji sławisticznoji konfierencii.* Czerniowce 1964.

ZIELIŃSKI JÓZEF FELIKS (1808–1878)

Pseud. i krypt.: IZET-BEY; J. Z.

Publicysta, poeta.

Ur. 18 maja 1808 w Luberadzu w powiecie ciechanowskim; syn Bonawentury, marszałka powiatu chełmińskiego, i Eleonory z Dembowskich. W 1815 jego rodzice przenieśli się na stałe do Warszawy. Tu początkowo uczył się w domu, następnie w szkole podstawowej, wreszcie od 1821 w kolegium pijarów na Żoliborzu. W 1823 zorganizował w szkole kółko literackie, które pod jego redakcją wydawało pisemko *Rozrywki Literackie*. W 1825 chlubnie ukończył szkołę i przez następne cztery lata przebywał przeważnie u swych krewnych Horainów, w ich majątku Wąsewie w powiecie ostrołęckim. W 1829 został urzędnikiem w Banku Polskim w Warszawie. W nocy 29 listopada 1830 brał udział w akcji powstańczej, później walczył jako porucznik w batalionie Kurpiów. Po kilku miesiącach otrzymał stopień kapitana i krzyż Virtuti Militari. Po upadku powstania musiał emigrować do Francji. W 1832-1833 przebywał kolejno w Awinionie, Lunel i Le Puy, gdzie wszedł w szeregi węglarstwa. Lata 1833-1837 spędził w Agen i tu został członkiem Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Przez dwa lata pracował w drukarni Quillota, następnie dorywczo jako dziennikarz i malarz miniaturzysta, zanim uzyskał posadę mierniczego w Wydziale Rządowym Dróg. Swój pobyt w drukarni wykorzystał dla wydania własnym nakładem *Marii* Malczewskiego oraz ulotek i broszur patriotycznych. We wrześniu 1835 wystąpił z Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. W październiku 1837 wyjechał do Paryża z zamiarem rozpoczęcia studiów wyższych. Przez pół roku studiował w Sorbonie, ale z powodu choroby i trudnych warunków materialnych zrezygnował z nauki. Na wiosnę 1838 rozpoczął pracę kasjera w banku „Omnium". W tym czasie przystąpił do organizacji Klubu Emigracji Polskiej. W 1839 stracił pracę i niebawem wyjechał do Egiptu. Lata 1840-1848 spędził w ciągłych podróżach i na dorywczych zajęciach. W 1848 wyjechał w Poznańskie, ale za działalność rewolucyjną został stamtąd wydalony. Krótko przebywał we Wrocławiu i Krakowie. Na początku 1849 powrócił do Francji. W czerwcu 1850 wyjechał do Madrytu, a stąd w 1853 do Walencji. W 1855 został wysłany z misją polityczną do Stambułu, skąd po czterech miesiącach wrócił do Francji. W grudniu 1862 przybył do Torunia w sprawach majątkowych. Prawdopodobnie nie wziął czynnego udziału w powstaniu styczniowym i w niedługim czasie wyjechał do Francji. Dopiero w 1873 wrócił na stałe do kraju i osiadł w majątku Skępe pod Płockiem u swego kuzyna Gustawa Zielińskiego. Zajął się uporządkowaniem jego biblioteki. Zmarł w Skępem 22 lutego 1878.

TWÓRCZOŚĆ

1. Wspomnienia z tułactwa. Powst. 1831-1833. Fragm. ogł. Z. Krzemicka pt. Sylwester przed stu laty. *Kur. Lit.-Nauk.* 1934 nr 54.

Rkps znajdował się w Bibl. Baworowskich Lw.; kopia (fragm.) Bibl. Nar. sygn. 3809.

2. Hanna Dembowska. Powieść poetycka. Powst. 1839-1840. Rkps Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim.

3. Zbiór poezji emigracyjnych. Rkps, jw. poz. 2. Kopia (fragm.) Bibl. Jagiel. sygn. 4343.

Zbiór przygotowany do druku, z przedmową autora w 2 redakcjach.

4. La vérité sur les dépêches de Mr. de Circourt, chargé d'affaires de France à Berlin, par le capitaine Zieliński. Wr. 1848.

5. Italia. (Rzecz na czasie) przez Izet-Beya. Paryż (1859).

Utwór wierszowany.

6. Quelques erreurs de la politique russe sommairement indiquées à l'attention des hommes du jour. Paryż 1863. (Wyd. bezimiennie).

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Demokrata Pol.* (Poitiers; tu wiersze: Chłopek. 1839 t. 2 cz. 4; Sławiański orzeł. 1840 t. 3 cz. 3), *Pszonka* (tu: Uniwersał konwokacyjny. 1840 oddział 2 s. 9; Pa-

negiryk banialuk Pana Michała (Czajkowskiego). Tamże s. 22-23; Wojna papierowa, czyli moje widzenie w pewnej bibliotece. Tamże s. 37-39; Edykt Jegomości Króla Babińskiego z okazji mających się zebrać Izb Sejmujących. Tamże s. 41-42; Pielgrzymka do Majogrodu. 1844 oddział 6 s. 17-19).

Ponadto rękopisy wierszy, powiastek, opowiadań, różnych notatek i zapisków w Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim. Tytuły poszczególnych prac podaje E. Wróblewska, zob. Opracowania, Monografia, s. 125-128.

P r z e k ł a d y

1. G. Zieliński: Le Kirghise. Przekład prozą. Rkps Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim.

2. W. Godwin: Rzecz o czarnoksiężniku John Dee. Rkps Tow. Nauk. w Tor. Książnica Miejska w Tor. Papiery po J. F. Zielińskim.

Ponadto drobne przekłady, rkps jw. poz. 1.

P r a c e e d y t o r s k i e

A. Malczewski: Maria. Powieść ukraińska. Agen 1837.

Estr. III, 49 podaje: „Kapitan Józef Zieliński ułożył jako zecer i sam wydał w 200 egzempl.".

L i s t y

1. Do T. Lenartowicza z 31 maja 1855. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2028 t. 7 k. 517-518.

2. Do redakcji Biblioteki Warszawskiej w sprawie zaginionego poematu A. Malczewskiego, dat.: Skępe 27 VI 1876. *Bibl. Warsz.* 1876 t. 4.

Rkps Bibl. im. Zielińskich w Płocku. Papiery po J. F. Zielińskim.

3. Obszerna korespondencja emigracyjna. Rkpsy, jw. poz. 2.

B i b l i o g r a f i c z n e zestawienie prac podaje E. Wróblewska, zob. Opracowania. Monografia.

OPRACOWANIA

M o n o g r a f i a: E. Wróblewska: Józef Feliks Zieliński (Izet-Bey). *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* R. 68 (1963) z. 1 i odb.

Nekrologi: *Czas* 1878 nr 57; *Tyg. Ilustr.* 1878 nr 155. — E. Wróblewska: Józef Zieliński (Izet-Bey). *Spr. Tow. Nauk. w Tor.* 1952 nr 6. (Wyd. Tor. 1955) i nadb. — S. Kostanecki: Kilka uwag o J. F. Zielińskim w związku z pracą Elwiry Wróblewskiej. *Notatki Płockie* 1956 nr 1. — J. Odrowąż-Pieniążek: Rękopisy literackie w Bibliotece im. Zielińskich w Płocku. W zbiorze: Miscellanea z okresu romantyzmu. Wr. 1956 *Arch. Lit.* t. 1 i odb. — M. Szulc: J. F. Zieliński. *Fotografia* 1957 nr 9. — J. Odrowąż-Pieniążek: Puszkin i polskij romantik Gustaw Zielinskij. W zbiorze: Puszkin. Issledowanija i matieriały. T. 2. Moskwa-Leningrad 1958 s. 366. — E. Wróblewska: Przyjaźń Izet-Beya z Gustawem Zielińskim. *Notatki Płockie* 1960 nr 2.

ZIEMIĘCKA z GAGATKIEWICZÓW ELEONORA (1815—1869)

Krypt.: E. G.; E. Z.; Eleonora G.; G. Eleonora; G... Eleonora; X.

F i l o z o f k a, p u b l i c y s t k a, t ł u m a c z k a.

Ur. 1815 (wg K. W. Wójcickiego i A. E. Odyńca; wg innych 1819) we wsi Jasieńce pod Czerskiem na Mazowszu, w środowisku ziemiańskim; córka Michała i Izabeli z Łuszczewskich. Wcześnie straciła rodziców i wychowywała się u babki Eleonory Łuszczewskiej. Nieprzeciętnie zdolna, już w 1830 debiutowała na łamach *Dziennika dla Dzieci.* W 1834 wyszła za mąż za sąsiada, malarza Antoniego Ziemięckiego, po czym wyjechała za granicę. Czas jakiś przebywała wraz z mężem w Krakowie, gdzie słuchała wykładów Józefa Kremera, następnie udała się do Drezna. Tam zetknęła się z filozofią Hegla, której stała się gorliwą wyznawczynią. Po powrocie do kraju osiadła na kilka lat w majątku Trzylatków w okolicy Grójca. W 1840 zamieszkała w Warszawie i rozwinęła żywą działalność publicystyczną. W światopoglądzie swym starała się godzić zdobytą wiedzę z głęboką wiarą katolicką, w programie reform społecznych walczyła o wyższy stopień

wykształcenia kobiety. W 1842-1846 założyła i redagowała czasopismo *Pielgrzym*. Przyjaźniła się z Józefem Gołuchowskim. Od 1864 była ciężko chora. Zmarła 23 września 1869 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. Myśli o wychowaniu kobiet. Fragm. pt.: Charakterystyka kobiety. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1; O zawodzie autorskim dla kobiety. *Pielgrzym* 1842 t. 2; całość wyd. W-wa 1843.

J. Ostoja-Sawicka streściła pt. Religia jako pierwiastek w wychowaniu kobiety. *Bluszcz* 1914 nr 48-52.

2. Zarysy filozofii katolickiej w czterech poglądach zawarte. Zakończenie ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 13, 15-16; całość wyd. W-wa 1857.

3. Studia. Fragm. pt.: Ksiądz Ventura i jego systemat. *Pam. Religijno-Moralny* 1858 t. 1; Rozbiór kursów o literaturze słowiańskiej A. Mickiewicza. *Gaz. Codz.* 1859 nr 246, 282-284; całość wyd. Wil. 1860.

Zawartość: dziewięć rozpraw, m. in.: Rys piśmiennictwa naszego od r. 1830; Rzut oka na ostatnie dzieło Józefa Gołuchowskiego. (*Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 5, 10-12).

4. Michał Ciemniewski, b. kapitan b. wojsk polskich. Wspomnienie pośmiertne. *Pam. Religijno-Moralny* 1859 i odb.

5. Powiastki ludowe. Fragm. pt.: Marta, córka kowala. Powieść wieśniacza. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1860 nr 55; Stacho-parobek. Powiastka wieśniacza. Tamże nr 64; Anna. Opowiadanie. Tamże nr 99-101; całość Seria 1-2. W-wa 1860-1861. Wyd. nast.: W-wa 1866.

Zawartość: szereg drobnych utworów o tematyce wiejskiej.

6. Wspomnienie o Józefie Gołuchowskim. W książce: J. Gołuchowski: Dumania nad najwyższymi zagadnieniami człowieka. Wil. 1861.

7. Filozofia dziejów naszych. Fragm. pt. Słowo wstępne do filozofii dziejów naszych. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862; całość nie ukazała się.

8. Kurs nauk wyższych dla kobiet, obejmujący psychologię, estetykę, pedagogikę i moralność. Rozdział pt. Estetyka. Ogł. *Noworocznik ilustr. dla Polek* 1864 s. 1-33; całość t. 1-4. W-wa 1863-1864.

Estetyka jest przeróbką pracy V. Cousina, psychologia — A. F. Théry'ego.

Artykuły, rozprawy, drobne utwory literackie ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (tu m. in.: O życiu i pismach Szyllera. 1842 t. 2, 4; Kilka słów o Schellingu (przeróbka z Frauenstädta). 1844 t. 1), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Myśli o filozofii. 1841 t. 2), *Dzien. dla Dzieci* (1830), *Dzien. Warsz.* (tu m. in.: Kilka słów o badaniach filozoficznych o chrystianizmie A. Nicolas. 1851 nr 185-186), *Echo* (tu: Kilka myśli o sztuce. 1841 nr 6), *Gaz. Warsz.* (tu m. in.: Wspomnienie pośmiertne o Ludwice Jędrzejewiczowej. 1855 nr 291; Jeszcze słów kilka o księdzu I. Hołowińskim. 1855 nr 336), *Jutrzenka* (tu: Walter Scott. Wspomnienie naukowe. 1834 s. 257-268), *Kalendarz ilustr. dla Polek* (red. 1861), *Kółko Dom.* (tu: Karta pedagogiki. 1862; Kilka wspomnień. 1863), *Kronika Rodz.* (1868/1869), *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* (tu w 1856-1860 wiele rozpraw, recenzji, przekładów, m. in.: Przegląd gazet warszawskich, czyli spowiedź piśmiennicza. 1856 nr 129-132, 234, 236; Odpowiedź na zapytanie nieznajomej autorki: co jest nieszczęście? 1858 nr 218, 220, 224; Kalendarze na r. 1859. 1858 nr 322; Wiktoria Colonna. 1860 nr 25-26), *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862,

Magasin für die Literatur des Auslandes (Berlin; tu: Studien der polnischen Literatur. Die Philosophie. J. Gołuchowski. 1860 nr 11; J. Kremer. 1860 nr 36; Libelt. 1861 nr 13), *Magazyn Powsz.* (tu: Diderot. 1842 nr 7; Descartes. 1842 nr 7; Barthélemy. 1842 nr 8), *Noworocznik (Kalendarz) ilustr. dla Polek* (red. 1862-1867; tu m. in.: Wspomnienie. 1862 s. 1-8; Szkic z rzeczywistości. 1862 s. 20-24; Rzut oka na nowy utwór W. Pola pt. Pacholę hetmańskie. 1864 s. 114-132; Józefa Śmigielska i Aleksandra Borkowska. 1865 s. 5-17; Rodzina. 1866-1867), *Opiekun Dom.* (tu: Jak się wznoszą poczciwi ludzie. Obrazek wiejski w dialogach. 1865 nr 35-36),

Pam. Religijno-Moralny (tu m. in.: O ruchu i przemianie wyobrażeń w Niemczech (z l'Ami de la Religion). 1859 s. 521-527), *Pielgrzym* (założycielka i red. 1842-1846; tu m. in.: Rzut oka na filozofię nauk, służący za wstęp do niniejszego pisma. 1842 t. 1; Wyjątki z dziennika podróży. 1842 t. 1; Bajron. 1842 t. 1; Rozbiór talentu i pism autorki „Rozrywek". 1842 t. 3; Legendy X. Hołowińskiego. 1843 t. 2; Poezja: Bajron. Rozbiór „Manfreda". 1843 t. 2, 4; Piel-

grzymka do Ziemi Świętej X. Hołowińskiego. 1843 t. 3; K. Brodziński: Dzieła. Rozbiór. 1844 t. 2; Chateaubriand. Rozbiór. 1844 t. 4; Od Redakcji Pielgrzyma. 1845 t. 1; Słówko o podstawie pewności filozoficznej. 1845 t. 1; Kilka słów o sztuce u nas. Z powodu wystawy sztuk pięknych w Warszawie 1845 roku. 1845 t. 3), *Pierwiosnek* (tu: Poezja i Kazimierz z Królówki. 1841 s. 139-156; Życie rodzinne. Wyjątek z rękopismu. 1842 s. 136-156; Malibran. 1842 s. 224-246; Pani Necker de Saussure. 1843 s. 102--144), *Przegl. Europejski* (tu: List otwarty do A. Tyszyńskiego. 1863 t. 3), *Przegl. Tyg.* (tu: Człowiek i społeczność. 1867 nr 36-41), *Przyj. Ludu* (tu: Sztuka i Ole-Bull. 1840/41 nr 48), *Rozrywki dla Młodocianego Wieku* (tu: Słówko o S. Jachowiczu. 1856 t. 2), *Sarmatka* (tu: O miłości ojczyzny. 1830 nr 1), *Tyg. Petersb.* (tu m. in.: Rys historyczny zgromadzeń zakonnych obojej płci przez J. K. Wietza i P. Bohmana. Rozbiór. 1850 nr 11), *Tyg. Pol.* (tu m. in.: Wspomnienie o chemiku Cavendish. 1833 t. 2; Myśli o wychowaniu kobiet nadesłane przez młodą Polkę. 1833 t. 1-2. (Praca niezależna od Twórczości poz. 1), *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi.* T. 1-2. W-wa 1857 (tu m. in. w t. 1: Opowiadanie z notatek podróżnego; Z albumu Eryka Jachowicza; w t. 2: Stanowisko Jachowicza jako gramatyka).

Przekłady

1. J. M. Gérando: O dobroczynności. *Tyg. Pol.* 1833 t. 1.

2. E. Förster: O sztukach pięknych w Niemczech. *Pielgrzym* 1842 t. 4 - 1843 t. 1.

3. F. Liszt: List do poety podróżującego. *Pielgrzym* 1843 t. 3.

4. F. W. Schadow: O wpływie chrystianizmu na sztukę. *Pielgrzym* 1843 t. 4 - 1844 t. 1.

5. Śmierć sławnego chirurga. Z franc. *Pielgrzym* 1844 t. 2.

6. Pocieszyciel strapionych i chorych. Z franc. W-wa 1844.

7. J. J. Gaume: Zasady i całość wiary katolickiej. T. 1-8. W-wa 1852-1855.

T. 5 cz. 2 tłum. wspólnie z ks. Dziubackim.

8. J. Kavanagh: Magdalena, czyli poświęcenie młodej wieśniaczki. Powieść ludowa z prawdziwego zdarzenia. Przekł. wolny. W-wa 1855.

9. J. H. Newman: Kaliksta, czyli obraz historyczny z III w. Fragm. ogł. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 48-49; całość wyd. Kr. 1858.

10. N. P. S. Wiseman: Fabiola. Wyjątki z powieści. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1856 nr 156-198 (z przerwami).

11. E. Chastel: Prawo opieki Kościoła w przedmiotach filozoficznych. W wyd.: Zarysy filozofii katolickiej ... W-wa 1857 (zob. Twórczość poz. 2).

12. H. Maret: O godności rozumu ludzkiego i potrzebie objawienia Boskiego. W-wa 1859.

13. H. Lacordaire: Święta Maria Magdalena. Wil. 1861.

14. Przewodnik filozofii. T. 1-2. W-wa 1862-1863.

Zawartość: t. 1: A. Jacques: Wstęp i psychologia; J. Simon: Logika; t. 2: E. Saisset: Estetyka, czyli moralność, Theodycea i Historia filozofii.

15. J. H. Fichte: Przedmowa do Psychologii. *Noworocznik* (*Kalendarz*) *ilustr. dla Polek* 1865.

16. E. Legouvé: Ojcowie i dzieci XIX wieku. Fragm. pt. Poczucie piękna. *Kronika Rodz.* 1868/69 nr 1.

Listy

1. Do J. I. Kraszewskiego 38 listów z 1841-1859 i b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6458, 6482.

2. Do K. z Tańskich Hoffmanowej z 1842. Rkps Bibl. Nar. sygn. 5917/IV.

3. Do J. Korzeniowskiego z 1845. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2669.

4. Do K. W. Wójcickiego z 1858; do K. Lewockiej b. r.; do K. Nakwaskiej b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

5. Do H. Rzewuskiego b. d. Rkps Ossol. sygn. 5997/II.

6. Do K. Szajnochy b. d. Rkps Ossol. sygn. 5880/II.

7. Do W. Szymanowskiego b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6712.

8. Do W. Wielogłowskiego b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1833.

Bibliografię podają A. Kadler i I. Raczyńska: Bibliografia filozofii polskiej 1831-1864. W-wa 1960.

OPRACOWANIA

N. Żmichowska: Listy do rodziny i przyjaciół. Powst. 1838-1845. Wyd.

T. 1. Kr. 1885 i wyd. nast. — E. Dembowski: Filozoficzność i pani E. Ziemięcka. *Czas* 1841 nr 18; przedr. w: Pisma. T. 1. W-wa 1955. — J. z G. O. (Orłowska): (Charakterystyka kobiety. Polemika). *Bibl. Warsz.* 1841 t. 2 s. 789-800. [Odpowiedź: E. Ziemięcka. Tamże t. 3 s. 188-194]. — E. (E. Dembowski): Uwagi nad artykułem pani E. Ziemięckiej pod nazwą „O życiu i pismach Szyllera", wytłoczonym w Athenaeum. *Przegl. Nauk.* 1842 t. 4 nr 32, 35; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1955. — J. I. Kraszewski: Do Wydawcy Tygodnika Petersburskiego. List IV. „Pielgrzym" E. Ziemięckiej. *Tyg. Petersb.* t. 1 1842 nr 38. — J. I. Kraszewski: List do ks. S. Chołoniewskiego, dat. 2 kwietnia 1842. Ogł. Dr Antoni J. (A. J. Rolle): Józef Ignacy Kraszewski i ksiądz Stanisław Chołoniewski. *Przew. Nauk. i Lit.* 1878 s. 615-616. — F. H. L. (Lewestam): Wypracowania filozoficzne pani E. Ziemięckiej. *Roczniki Krytyki Lit.* 1842 t. 1 nr 32-33. — M. Gr... (Grabowski): „Pielgrzym". Pismo periodyczne wychodzące od stycznia 1842 w Warszawie pod red. ... *Tyg. Petersb.* 1842 t. 1 nr 56-57. — M. Grabowski: Korespondencja literacka. T. 1-2. Wil. 1842-1843. — B. Trentowski: Listy naukowe. List drugi: O F. Bochwicu, J. Bukatym i E. Ziemięckiej. *Orędownik Nauk.* 1842 nr 49 - - 1843 nr 3. — (Myśli o wychowaniu kobiet. Rec.): E. (E. Dembowski). *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 1; przedr. *Tyg. Lit.* 1843 nr 8; przedr. w: Pisma. T. 3. W-wa 1955; Ż. Kostrowiec (I. Hołowiński). *Tyg. Petersb.* 1843 t. 1 nr 12-14; W. Potocki. *Tyg. Petersb.* 1843 t. 1 nr 35; J. Woykowska. *Tyg. Lit.* 1843 nr 11, 16; M. z Ch. P. (Pomerańska). *Dzien. Mód Paryskich* 1844 nr 3-6. — N. Wróblewski (H. Kamieński?): Rzut oka na niektóre zeszłoroczne czasopisma warszawskie. *Przegl. Nauk.* 1843 t. 1 nr 5 s. 202-204. — F. Z. (Zieliński): Pielgrzym, pismo poświęcone filozofii, historii i literaturze. *Bibl. Warsz.* 1843 t. 2. — M. Gr... (Grabowski): (Kilka słów o sztuce u nas. Rec.). *Tyg. Petersb.* 1845 nr 70-71, 80. — M. Gr... (Grabowski): Artykuły literackie, krytyczne, artystyczne. W-wa 1849. — A. Tyszyński: Rozbiory i krytyki. T. 1. Petersb. 1854 s. 379-380. — (Zarysy filozofii katolickiej... Rec.): A. G. (Goltz). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 41; J. I. Kraszewski. *Gaz. Warsz.* 1857 nr 114; (P. Semenenko): Tradycjonalizm i semiracjonalizm. *Przegl. Poz.* 1857 s. 151-170; W. Serwatowski. *Pam. Religijno-Moralny* 1857 t. 33; Jeden z Kapłanów Diecezji Wileńskiej. *Tyg. Petersb.* 1858 nr 60-85 (z przerwami); A. T. (Tyszyński). *Kur. Wil.* 1860 nr 25-26; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904. — ×. (J. I. Kraszewski): Ostatni numer Magazynu. *Gaz. Codz.* 1860 nr 71. — × (J. I. Kraszewski): Listy Redaktora. *Gaz. Codz.* 1860 nr 328. — S. Pruszakowa: E. Ziemięcka. *Kalendarz ilustr. dla Polek na r.* 1861 s. XIII-XXIV. — (Studia. Rec.): T. (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904; W. Koronowicz (W. Wróblewski): List do... o Rozbiorze Kursów Adama Mickiewicza, napisanym przez Eleonorę Ziemięcką. *Bibl. Warsz.* 1861 t. 3. — K. Lewocka: Ustęp ze wspomnień. *Kółko Dom.* 1863/64 s. 205-211. — W. Pol: List do E. Ziemięckiej. *Gaz. Pol.* 1865 nr 30. —

Nekrologi: K. Kaszewski. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 93-94; przedr. *Dzien. Lit.* 1869 nr 43-44; W. Miłkowski: *Przegl. Katolicki* 1869 nr 40; A. E. O. (Odyniec). *Kronika Rodz.* 1869/70 nr 1; K. W. Wójcicki. *Bibl. Warsz.* 1869 t. 4; K. W. Wójcicki. *Kłosy* 1869 nr 223; *Bluszcz* 1869 nr 41; *Tyg. Romansów i Powieści* 1869 nr 40. — A. D...a: Słówko dodatkowe o E. Ziemięckiej. *Tyg. Ilustr.* 1869 nr 99. — J. K.: Jeszcze słów kilka o E. Ziemięckiej. *Kronika Rodz.* 1869/70 nr 11. — Władysław Sab. (Sabowski): E. Ziemięcka i Gabriela Puzynina. *Opiekun Dom.* 1870 nr 32. — H. Struve: Wykład systematyczny logiki. W-wa 1870 s. 224-226. — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — C. Pieniążek: O autorkach polskich, a w szczególności o Sewerynie Duchińskiej. Poz. 1872. — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 34; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Wyd. M. Opałek. W-wa 1962. — H. Struve: J. I. Kraszewski w stosunku do filozoficznej dążności swego czasu. *Książka jubileuszowa ... J. I. Kraszewskiego.* W-wa 1880.— P. Chmielowski: Eleonora Ziemięcka. *Świt* 1884 nr 35-40; przedr. w: Autorki polskie wieku XIX. W-wa (1885). — E. z Ziemięckich Tatarowiczowa: Przyczynek do życiorysu E. Ziemięckiej. *Świt* 1884 nr 38. — E. Schnobrich: Schiller w Polsce. *Ateneum* 1885 t. 4 s. 457-466. — P. Chmielowski: Eleonora Ziemięcka. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — P. Chmielowski: Żmichowska i Ziemięcka. *Ateneum* 1893 t. 4. — T. (J. Tretiak): Z życia dwu autorek. *Kraj* 1893 nr 52. — P. Chmielowski: Z dziejów „Pielgrzy-

ma". *Charitas. Księga zbior.* Petersb. 1894. — M. Chełmońska: Eleonora Ziemięcka. *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — P. Chmielowski: Przyczynek do dziejów życia i działalności J. Gołuchowskiego. *Przegl. Filoz.* 1903 z. 1-3. — H. Struve: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — Z. Sokołowska: Żywoty znakomitych Polek. E. Ziemięcka. *Nasz Dom* (*Tyg. Mód i Powieści*) 1913 nr 25. — F. Gabryl: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W-wa 1914. — M. Szyjkowski: Schiller w Polsce. Studium historyczno-porównawcze. Kr. 1915. —

J. Rzętkowska: Poglądy pedagogiczne E. Ziemięckiej. *Bluszcz* 1922 t. 55 nr 32-38. — M. F.: Ziemięcka z Gagatkiewiczów Eleonora. *Dziś i Jutro* 1925 nr 1-2. — T. Grabowski: Stanowisko Tyszyńskiego w dziejach krytyki literackiej w Polsce. *Pam. Lit.* R. 22/23 (1925/26) s. 324-326. — A. Bar: Zwolennicy i przeciwnicy filozofii Hegla w polskim czasopiśmiennictwie (1830-1850). *Arch. Komisji do Badania Historii Filozofii w Polsce.* T. 5. Kr. 1933 i odb. — S. Harassek: Trentowski o filozofii narodów europejskich. *Kwart. Filoz.* 1936 nr 2-4. — Jane: Autorki polskie XIX w. Kobieta w todze filozofa. *Praktyczna Pani Dobra Obywatelka* 1936 nr 31. — A. Nowaczyński: Inny Libelt. *Tęcza* 1936 nr 2. — H. Bartoszek-Zastawniakowa: Pióro i cygaro. Kartki z życia pierwszych postępowych Polek. *As* 1938 nr 35. — Z. Zaleska: Czasopisma kobiece w Polsce. W-wa 1938. — J. Hulewicz: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939 *Arch. Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce* nr 5. —

S. Landówna: Legenda o Byronie w Polsce 1816-1863. *Spr. Poz. Tow. Przyj. Nauk* 1947 nr 2. — S. Kozakiewicz: Początki krytyki artystycznej w Warszawie (1819-1845). *Materiały do Studiów i Dyskusji z Zakresu Teorii i Historii Sztuki* 1951 nr 6. — T. Kroński: Reakcja mesjanistyczna i katolicka w Polsce połowy XIX w. *Myśl Filoz.* 1954 nr 3; przedr. w zbiorze: Z dziejów polskiej myśli filoz. i społ. T. 3. Wiek XIX. W-wa 1957. — A. Kłoskowska: Socjologiczne i filozoficzne koncepcje „Biblioteki Warszawskiej" w pierwszym dziesięcioleciu pisma (1841-1850). *Przegl. Nauk Hist. i Społ.* T. 7 (1956). — M. Romankówna: Sprawa Entuzjastek. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — M. Romankówna: Komentarz w książce: N. Żmichowska: Listy. T. 1. Wr. 1957. — M. Straszewska: Czasopisma literackie w Królestwie Polskim w latach 1832-1848. Cz. 2 (1840-1848). Wr. 1959 *IBL. Studia Hist.-lit.* t. 23. — F. German: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — W. Kubacki: Religia smutku. *Przegl. Hum.* 1960 nr 4. — M. Inglot: Poglądy literackie koterii petersburskiej w latach 1841-1843. Wr. 1961 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 73. — M. Stępień: Ze studiów nad Narcyzą Żmichowską. *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 59. *Prace Hist.-Lit.* z. 5. Kr. 1963.

ZIENKOWICZ LEON (1808–1870)

Pseud. i krypt.: ***; L.; L. Z.; Lach z Lachów; Leon Nadwiślański; Stary literat polski; Siekierz Leo.

Publicysta, krytyk literacki, wydawca.

Ur. 11 kwietnia 1808 we wsi Lachy, pow. prużański; syn Pawła i Agaty z Wysiekierskich. Pochodził z zamożnej rodziny szlacheckiej. Uczył się w gimnazjum w Świsłoczy, następnie od 1827 studiował prawo i administrację na uniwersytecie w Warszawie. W 1830 wydawał wraz z Konstantym Gaszyńskim dwutygodnik *Pamiętnik dla Płci Pięknej*. W powstaniu listopadowym początkowo był adiutantem przy dowódcy gwardii honorowej dyktatora, następnie porucznikiem krakusów sandomierskich (późniejszy 9 pułk ułanów). Po upadku powstania przekroczył z korpusem generała Hieronima Ramorino granicę pruską i emigrował do Francji. Przebywał w zakładzie dla wychodźców polskich w Besançon. W 1833 był uczestnikiem partyzantki Józefa Zaliwskiego. Po nieudanej wyprawie pozostał w Krakowie. Od września 1833 był w stałym kontakcie z krakowskim związkiem węglarskim. Na początku 1835 razem z Lesławem Łukaszewiczem i Sewerynem Goszczyńskim zorganizował na terenie Krakowa Stowarzyszenie Ludu Polskiego i należał do jego zboru głównego. W 1835 wydawał razem z S. Gosz-

czyńskim czasopismo *Powszechny Pamiętnik Nauk i Umiejętności*. W sierpniu tegoż roku ożenił się z Anną Librowską. W roku następnym po zajęciu przez Austriaków Krakowa został uwięziony, następnie wydalony z granic kraju, emigrował wtedy z rodziną do Francji, gdzie przebywał w 1836-1848. Od 1837 należał do Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Był jednym z najczynniejszych jego członków, często był wysyłany do kraju w charakterze emisariusza. W 1839-1845 wydawał w Strasburgu, później w Paryżu satyryczne pismo *Pszonka*. W 1846-1847 należał do Centralizacji TDP. W 1848 udał się do Krakowa i tam został dyrektorem Wydziału Spraw Wewnętrznych i Policji w Komitecie Narodowym Krakowskim. Wydawał również pismo *Przegląd*. Niebawem, poszukiwany przez policję austriacką, udał się pod nazwiskiem Szulczyńskiego do Poznania. Następnie założył w Trzemesznie pensjonat dla uczniów gimnazjum oraz udzielał prywatnych lekcji obcych języków, literatury i historii. W 1852 wyjechał do Anglii. Tam po śmierci Wojciecha Darasza był w 1852-1855 po raz drugi członkiem Centralizacji TDP. W 1855 przeniósł się do Francji. W 1859-1860 wykładał kurs literatury polskiej w Cercle des Sociétés Savantes w Paryżu. W 1866 redagował wychodzące w Brukseli czasopismo *Ognisko*. Zmarł po dwuletniej chorobie 12 grudnia 1870.

TWÓRCZOŚĆ

1. Odprawa posła, czyli słowo pielgrzymskie w odpowiedzi na: Poselstwo z ziemi ucisku do synów jej w rozproszeniu. Strasburg 1838. Wyd. 2 pomnożone przypisami. Strasburg 1839.

Polemika z K. Brodzińskim.

2. Les costumes du peuples polonais, suivis d'une description exacte de ses moeurs, de ses usages et de ses habitudes, ouvrages pittoresques. Paryż-Strasburg 1841.

Toż w jęz. niem. Paryż-Strasburg-Lipsk 1841; w jęz. pol. Strasburg 1842.

Druk tylko w 116 egz.

3. Boże słowa do ludu polskiego. Paryż 1847. Wyd. 2 Paryż 1848. (Współautor: W. Heltman).

4. Esquisse sur la vie de Kasimir Małachowski, generalissime polonais en 1831. Paryż 1847.

5. Przegląd polityczny pisarstwa emigracji polskiej. Tomów 3. Prospekt. Paryż 1847.

Por. poz. nast.

6. Przegląd polityczny pisarstwa emigracji polskiej. T. 1. Paryż 1848.

Por. poz. 5. Dalsze tomy nie ukazały się.

7. Rolnik polski, jak to niegdyś bywało, a stan dzisiejszy pod rządem niemieckim w Galicji. Supraśl 1848.

8. Listy polityczne Leona Nadwiślańskiego. List 1. Obecne położenie nasze. Kr. 1849.

9. Maurycy Gosławski. Paryż 1859 *Usque ad finem*, zob. Prace edytorskie poz. 2, 3.

10. Szymon Konarski. Paryż 1859 *Usque ad finem*, zob. Prace edytorskie poz. 2.

11. Wstęp do sprawozdania pt. XXXI rocznica powstania listopadowego. Obchód paryski pod prezydencją posła J. Ledóchowskiego. Paryż 1862.

12. Dziesięcioro Bożego przykazania, na podobieństwo przypowieści ludowych ułożone. Lipsk 1864. Przedr. zob. poz. 15.

13. Eine polnische Stimme an die preussisch-deutschen Richter der polnischen Gefangenen in Berlin im Jahr 1864. Lipsk 1864.

14. Wieczory Lacha z Lachów, czyli opowiadania przy kominku Starego Literata Polskiego. Lipsk 1864 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 27.

Zawartość: Wieczór 1 wstępny. Zagajenie: myśl i treść; Wieczór 2. Wychowanie domowe; Wieczór 3. Wychowanie publiczne; Wieczór 4. Szkoły publiczne niższe; Wieczór 5. Szkoły publiczne wyższe, cz. 1; Wieczór 6. Szkoły publiczne wyższe, cz. 2.

15. Lacha z Lachów Malowniczy podarek ludowy, wiejski i miejski, naukowy i gospodarski, moralny, religijny i historyczny, na dwanaście miesięcy ułożony, obejmujący wszelkiego rodzaju wiadomości, dla użytku obojej płci przeznaczone. Lipsk 1865.

Zawartość: Słowo wstępne do ludu; Z powodu zniesienia pańszczyzny — o potrzebie czytania i oświaty; Dziesięcioro Bożego przykazania (por. poz. 12); Wspomnienie o Kazimierzu Wielkim, zwanym Królem Chłopów; Marcin Hołota, wojak kościuszkowski. (Ogł. w innej redakcji pt. Szlachcic Hołota. Obrazek obyczajowy. *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 79-82); Obrazek z podróży po Polsce; Rzeki polskie — prozą i wierszem; Piosnki wiejskie; Sternik pamięci obejmujący: 1. Przypowieści miesięczne; 2. Żywoty i sprawy

świętych pańskich; 3. Rocznice historyczne; 4. Przypomnienia gospodarskie; Przysłowia narodowe; Rozmaitości naukowe i gospodarskie.

Drobne fragmenty przedr. w czasopismach dla ludu w drugiej połowie XIX w.

16. Wizerunki polityczne literatury polskiej. Kurs publiczny wykładany w Paryżu w okręgu Towarzystw Uczonych (Cercle des Sociétés Savantes). T. 1-2. Lipsk 1867 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 50-51.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: S. Bogucki: Rodin, czyli duch na drodze pokuty. (Rec.). 1846 t. 4; Co mogą znaczyć w literaturze i krytyce pytania o cel utworów? 1847 t. 1), *Demokrata Pol.* (1840-1847, 1852-1857), *Dzien. Gwardii Honorowej* (wyd. odp. 1831), *Dzien. Lit.* (tu: Listy Lacha z Lachów o literaturze pielgrzymów. List pierwszy. 1863 nr 9-10), *Dzien. Lw.* (tu: Z Paryża. 1869 nr 69, 79, 91), *Gaz. Kr.* (1848-1849), *Noworocznik Demokratyczny* (tu: Prawdy polskie. 1842 s. 239-250), *Ognisko* (Bruksela; red. 1866; tu: Niepodległa Polska i skutki stąd na zewnątrz — nr 1; Emigracja. Słowo Starego Emigranta do Emigracji Nowej — nr 2; Worcell Stanisław. (Postscriptum) — nr 2; Doniesienia. Zmarli: H. Kamieński, H. Rzewuski, A. Gurowski, J. P. M. Lipowski — nr 2; Zbratnienie narodowe wszystkich wyznań. Do rodaków w kraju i na tułactwie — nr 2), *Pam. dla Płci Pięknej* (współred. 1830; tu drobne wiersze o charakterze lirycznym), *Powsz. Pam. Nauk i Umiejętności* (współred. 1835), *Przegląd* (wyd. 1842), *Pszonka* (red. 1839-1845), *Tyg. Ilustr.* (tu m. in.: Zakon niewiasty. Rzuty. 1860 nr 56).

Prace edytorskie

1. *Album Pszonki.* Paryż 1845.

Wybór tekstów z pisma satyrycznego *Pszonka*, redagowanego przez L. Zienkowicza w Strasburgu i Paryżu w 1839-1845 przy współudziale S. Goszczyńskiego, T. Wiśniowskiego i in.

2. *Usque ad finem. Żywoty narodowe z ostatnich lat stu, ozdobione portretami, rękopisami i pomnikami.* Wydawane staraniem Młodego Pokolenia Polskiego. Z. 1-6. Paryż 1859, 1862?

Zawartość: z. 1: L. Chodźko: Tadeusz Kościuszko; z. 2, zob. Twórczość poz. 10; z. 3: E. Ł.: Klaudyna z Działyńskich Potocka; z. 4 (1862): J. Ledóchowski: Antoni Ostrowski; z. 5: M. Chodźko: Artur Zawisza i Michał Wołłowicz; z. 6, zob. poz. nast. oraz Twórczość poz. 9.

3. M. Gosławski: Renegat. W wyd.: Maurycy Gosławski. Paryż 1859 *Usque ad finem*, jw. poz. 2. (Tu także obszerna biografia, por. Twórczość poz. 9).

4. Wizerunki polityczne dziejów państwa polskiego. T. 1-4. Lipsk 1864-1865 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 28-31.

Zawartość: t. 1: J. Alcyato: Rzecz o rozumie stanu w Polsce; t. 2: Polska w kraju i za granicą od 1831 do 1848 r. Zbiór dokumentów z tych czasów jako materiałów do historii politycznej narodu polskiego; t. 3: E. Chojecki: Rewolucjoniści i stronnictwa wsteczne w r. 1848, wyd. powtórne ... z dodaniem wstępu o wypadkach obecnych; t. 4: Polska w kraju w 1848 roku, Sprawy poznańskie, krakowskie i galicyjskie. Zbiór dokumentów z tych czasów jako materiałów do historii politycznej państwa polskiego.

Listy i materiały

1. Do W. Wielogłowskiego 7 listów z 1836-1838 i 1847. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 1839 i 1833.

2. Spuścizna rękopiśmienna, zawierająca rękopisy utworów, listy do różnych osób, m. in.: do L. Chodźki, S. Goszczyńskiego, J. Lelewela i in., materiały do działalności, archiwum redakcyjne czasopisma Pszonka oraz listy od różnych osób do Zienkowicza z 1839-1869, znajdowały się w Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie i Batignolskie; zniszcz. 1944.

3. Do J. I. Kraszewskiego 3 listy z 1858 i 1864. Autografy Bibl. Jagiel. sygn. 6482, 6545.

4. Do K. Libelta list z 1869. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6004.

OPRACOWANIA

S. Goszczyński: Listy do L. Zienkowicza z 1838-1842. Ogł. S. Pigoń w: Listy ... Kr. 1937 *Arch. do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce* S. II t. 4. — (Odprawa posła. Rec.). *Pszonka* 1839 nr 5 (Literatura). — (Ubiory polskie. Zapowiedź i rec.). *Pszonka* 1840 s. 24. — (Album Pszonki. Rec.). *Demokrata Pol.* 1844/45 t. 7 s. 183-184. — F. Hechel: Pamiętniki. Powst. przed 1850. Ogł. H. Barycz pt. Kraków i Ziemia Krakowska w okresie Wiosny Ludów. Wr. 1950. — Ognisko. (Pismo Leona Zienkowicza). *Głos Wolny* (Londyn) 1866 nr 97 s. 394. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — A. Giller: Historia powstania narodu polskiego. T. 3-4. Paryż 1870-1871. — B. Zaleski: Zmarli na wychodztwie od 1870-1872. Zienkowicz Leon. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1870-1872.* Poz. 1872. — H. Biegeleisen: L. J. Zienkowicz. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — W. Zawadzki: Ludwik Nabielak.

Opowieść historyczna. Lw. 1886. — W. Mickiewicz: Żywot Adama Mickiewicza. T. 3-4. Poz. 1894-1895. — L. Gadon: Emigracja polska. Pierwsze lata po upadku powstania listopadowego. T. 2-3. Kr. 1901-1902. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. T. 1-2. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — A. Górski: Śmiech i satyra na emigracji. *Słowo Pol.* 1904 nr 161. — B. Limanowski: Stanisław Worcell. Życiorys. Kr. (1910); wyd. 2 W-wa 1948. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski. (1816-1831). T. 2. W-wa 1911. — S. Pigoń: O „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego" A. Mickiewicza. Kr. 1911 *Studia Hist.-Lit.* nr 1. — S. Vrtel (Wierczyński): Do dziejów satyry na emigracji po r. 1831. *Pam. Lit.* R. 13 (1914/15). —

K. Kolbuszewski: Z dziejów krytyki literackiej w czasopismach emigracyjnych (1836-1848). Szkic. Wil. 1924 *Bibl. Księgarni Stowarzyszenia Nauczycielstwa Pol.* 7. — S. Biegański: Seweryn Goszczyński jako krytyk literacki. *Pam. Lit.* R. 24 (1927). — A. Lewak: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 1. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1928. — S. Pigoń: J. Kochanowski w sądach romantyków. *Pam. Zjazdu Nauk. im. J. Kochanowskiego w Kr. ... 1930.* Kr. 1931 i nadb; przedr. w: Studia literackie. Kr. 1951. — H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 3. Zbiory Batignolskie i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie. W-wa 1933. — J. Willaume: Z politycznej satyry Wielkiej Emigracji. *Przeszłość* 1933 nr 5-6; odb. Poz. 1933. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — E. Kostołowski: Studia nad kwestią włościańską w latach 1846-1864 ze szczególnym uwzględnieniem literatury politycznej. Lw. 1938. — A. Lewak i H. Więckowska: Katalog rękopisów Biblioteki Narodowej. T. 2. Zbiory Biblioteki Raperswilskiej. W-wa 1938. —

J. Bieniarzówna: Z dziejów liberalnego i konspiracyjnego Krakowa (1833-1848). Kr. 1948 *Bibl. Kr.* nr 106. — S. Kawyn: Mickiewicz-towiańczyk w zwierciadle satyry emigracyjnej. *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 3. Wr. 1948. — W. Knapowska: Nawroty polskich ruchów zbrojnych 1830-34. Z dziejów dyplomatycznych i rewolucyjnych Wolnego Miasta Krakowa. Poz. 1948. — S. Kieniewicz: Konspiracje galicyjskie. (1831-1845). W-wa 1950. — M. Tyrowicz: W kręgu Stowarzyszenia Ludu Polskiego. W książce: Wizerunki sprzed stulecia. Fragmenty biograficzne rewolucyjnych dziejów Ziemi Krakowskiej 1815-1846. Kr. 1955. — M. Grabowska: Ocena Słowackiego w kręgu „Pszonki". *Juliusz Słowacki w stopięćdziesięciolecie urodzin. Materiały i szkice.* W-wa 1959. — M. Straszewska: Leon Zienkowicz. W zbiorze: Polska krytyka literacka (1800-1918). Materiały. T. 2. W-wa 1959. — F. German: Rola prasy i czasopiśmiennictwa warszawskiego w życiu i twórczości Chopina. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — A. Zieliński: Emigracyjny „Dziennik Narodowy" wobec zagadnień literatury polskiej. *Prace Polon.* S. XVIII (1962). — S. Kalembka: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych 1832-1863. *Roczn. Bibl.* 1963 z. 1/2. — M. Żychowski: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964.

ZMORSKI ROMAN (1822–1867)

Pseud. i krypt.: 5; R.; *R*; R. Z.; R. Z...; R. Zm.; Roman; Roman Mazur; Roman Z.; Roman Z......; Roman Zamarski.

Poeta, tłumacz.

Ur. 9 sierpnia 1822 w Warszawie, w rodzinie pochodzenia szlacheckiego; syn Mikołaja, urzędnika, i Marianny z Wandeckich. W dzieciństwie dużo przebywał na wsi. Uczył się w Warszawie, później w Białej Podlaskiej. Wiele przebywał w Cieleśnicy na Podlasiu, gdzie jego ojciec miał posadę oficjalisty. W 1840 zamieszkał w Warszawie i debiutował jako poeta w *Przeglądzie Warszawskim.* Był jednym z typowych przedstawicieli grupy młodych literatów, nazwanej później Cyganerią warszawską. Bywał u Wilkońskich, przyjaźnił się z Teofilem Lenartowiczem i Karolem Brzozowskim. W 1841 był współpracownikiem *Nadwiślanina.* Przez Edwarda Dembowskiego został

wprowadzony do Stowarzyszenia Ludu Polskiego. Odbywał wędrówki po kraju zbierając podania i baśnie ludu. W 1843 wydał razem z Józefem Bohdanem Dziekońskim noworocznik *Jaskułka*. W sierpniu tegoż roku, zagrożony aresztowaniem, wyjechał w Poznańskie, robił wyprawy etnograficzne na Pomorze i na Śląsk. W 1844 był krótko więziony. Na przełomie 1844-1845 był we Wrocławiu, gdzie poznał Jana Ernesta Smolera. Po powrocie do Wielkopolski używał dla bezpieczeństwa nazwiska Zborowski. Przebywał kilka miesięcy w Osieku u zamożnych ziemian Parczewskich. W listopadzie 1845 ożenił się z Teklą Parczewską. 11 grudnia został aresztowany i przewieziony do Poznania. W dniu 30 grudnia wyszedł z więzienia, ale musiał przebywać w Osieku pod nadzorem policji. W czerwcu 1847 wyjechał wraz z żoną do Cieplic na Dolnym Śląsku. W kilka miesięcy później wyjechali oboje do Belgii, stąd do Francji. W 1848 poznał w Paryżu Adama Mickiewicza oraz Juliusza Słowackiego. Po kilkumiesięcznym pobycie w Dreźnie, gdzie ponownie spotkał się ze Słowackim, powrócił do Osieka. Pod koniec 1848, już bez żony, wyruszył do Wrocławia, a stąd na Łużyce. W 1849 w Budziszynie zaczął wydawać, z pomocą Smolera, tygodnik *Stadło*, lecz po jego rychłym upadku powrócił do Osieka i odbywał dalsze wyprawy po Wielkopolsce i Śląsku. Niebawem znowu wyjechał do Budziszyna, stąd wyprawiał się do Belgii oraz Heidelberga. W 1852, po ostatecznym rozstaniu się z żoną, wyjechał do Weimaru, gdzie serdecznie zaprzyjaźnił się z Franciszkiem Lisztem, którego poznał jeszcze w 1843 w Warszawie. Dla poratowania zdrowia, nadwątlonego prawdopodobnie gruźlicą, wyjeżdżał do uzdrowisk niemieckich. Później był w Paryżu. W 1855 jako agent dyplomatyczny Adama Czartoryskiego wyjechał do Konstantynopola, a stąd z misją do Serbii. W 1857-1858 przebywał we Lwowie, następnie w Warszawie. W 1861 był współpracownikiem *Pszczoły*. W 1862, podejrzany o redagowanie tajnego pisma *Strażnica*, został uwięziony. Po uwolnieniu przeniósł się do Krakowa, gdzie w 1863 należał do redakcji tajnego pisma *Wolność*. W 1863 lub 1864 wyjechał do Drezna. Ostatnie lata życia spędził w bardzo ciężkich warunkach materialnych. Zmarł w Dreźnie 19 lutego 1867.

TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje. Powst. 1840-1843. Wyd. W-wa 1843.

Zawartość: Fantazja. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 2); Niewierna; Sierota. Urywek. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 3; Noc świętego Jana. (*Bibl. Warsz.* 1842 t. 2); Na ruinach czerskiego zamku. (*Tyg. Lit.* 1842 nr 4); Nad Bugiem. Piosnka. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 3); Dziwy; Sny i przebudzenia. (*Jaskułka* 1843); Wieszcz. Włodzimierzowi Wolskiemu. (Tamże); Myśl. (Tamże); Wesele. Urywek. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 2 nr 10); Pieśń. (*Jaskułka* 1843; przedr. *Tyg. Lit.* 1843 nr 37); Zachęcenie. (*Przegl. Warsz.* 1842 t. 3 z. 10); Noc jesienna; Anioł-niszczyciel. (*Tyg. Lit.* 1842 nr 46; przedr. *Przegl. Nauk.* 1843 t. 3 nr 22; *Jaskułka* 1843); W imionniku Natalii B.; Do młodego poety. (*Gaz. Teatr.* 1843 nr 43).

2. Lesław. Szkic fantastyczny. Fragm. ogł. pt. Topielce. *Jaskułka* 1843; fragm. pt. Wyjątek z dramatu fantastycznego Lesław. *Snopek Nadwiślański* 1845; całość wyd. Ostrów 1847. Wyd. nast.: Pleszew 1849; Lipsk 1854; Poz. 1856; zob. poz. 10; Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* t. 27 (S. II t. 9).

Dedykacja: Edwardowi Dembowskiemu w znak braterstwa i przyjaźni. 13 października 1843.

3. Wieża siedmiu wodzów. Pieśń z podania. Dat. 1847-1848. Wyd. Poz. 1850. Wyd. nast.: Lw. 1857; przedr. *Przyj. Dom.* 1857 nr 24-26; z rysunkami W. Gersona. W-wa 1860; zob. poz. 10; W-wa 1908 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 96.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

Dedykacja (tylko w wyd. 1857 i 1866): Augustowi Bielowskiemu w znak wysokiego szacunku poświęca autor.

4. Sobotnia Góra. Podanie. Wyd. zob. poz. 5; przedr. pt. Baśń o Sobotniej Górze. *Świat* 1879 nr 42-43; wyd. osob. pt. Baśń o Sobotniej Górze. Z podań szląskich. W-wa 1891. Wyd. nast.: W-wa 1909 *Biblioteczka Młodzieży Szk.* 111.

5. Podania i baśni ludu w Mazowszu (z dodatkiem kilku szląskich i wielkopolskich). Spisał Roman Zamarski. Wr. 1852. Wyd. nast.: Z przedmową J. Karłowicza. W-wa 1902 *Bibl. Dzieł Wyborowych* 260.

Zawartość: Kilka słów wstępnych; Sobotnia Góra; O dwu dzieciątkach na wodę puszczonych; O dziadowym synu; Wdzięczne zwierzęta; Straszny potwór; Znajdek. (*Tyg. Lit.* 1844 nr 31-32); Dwaj towarzysze; Strzyga; Ucieczka; Skarb ukryty; Koziełek; Drwal i diabeł; Anielska

czy Diabelska Góra pod Rawą. (*Stadło* 1849 nr 6); Podanie miejscowe od Łomży; Podania miejscowe warszawskie; Dodatek. — Kilka podań, baśni, gadek z Wielkopolski i Szląska.

6. Krótki rys nowego piśmiennictwa serbskiego, podług Jana Rističa. *Bibl. Warsz.* 1853 t. 2.

Toż w jęz. franc. pt. Coup d'oeil sur la littérature moderne des Serbes. Paryż (1855).

7. Domowe wspomnienia i powiastki. Zbieranina przez Romana Zamarskiego. (Jedno od Sasa, drugie od Lasa). W-wa 1854.

Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 631.

Zawartość: Miasto Czersk. Wspomnienia. (*Stadło* 1849 nr 8-9); Dzień dwudziesty trzeci czerwca. Ustęp z podań i zwyczajów ludu; Jaś Grajek i królowa Bona. Powiastka z baśni gminnej w Mazowszu; O siedmiu krukach, baśń gminna z Mazowsza; Pokutnik. Powiastka z baśni gminnej w Mazowszu; O diable Borucie. Gawęda w karczmie pod Łęczycą. (*Dzien. Warsz.* 1851 nr 29); Niebieski płaszcz. Ostatni lirnik warszawski. Wspomnienia. (*Dzien. Lit.* 1852 nr 9); Nocleg w zameczku. Opowiadanie dawnego wojskowego. (*Dzien. Dom.* 1847 nr 12-13); Abraham Prochownik. Rodzinne podanie żydowskie.

Dedykacja: Szanownemu Kazimierzowi Władysławowi Wójcickiemu w dowód wysokiego szacunku i serdecznej życzliwości poświęcam R. Z......

8. Ludziom dobrej woli. (Listek na wiatr). *Ojczyzna* (Lipsk) 1864 nr 69; wyd. osob. Paryż 1865.

Rkps Muz. Nar. Kr. sygn. 512/58 N. S. 83833; Ossol. sygn. 12167/III.

9. Święto majowe. Obraz liryczny. Wstęp ogł. pt. Z obrazu lirycznego pod tytułem Święto majowe. *Książka zbior. ofiarowana K. W. Wójcickiemu.* W-wa 1862; inny fragm. pt. Urywki z nieukończonego poematu p. n. „Święto majowe" za czasów pogaństwa Słowian łużyckich. (Z rysunków W. Gersona). *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 6. (Urywki I-II); fragm. ogł. *Świt* 1872 nr 12-13; toż przedr. *Warta* 1880 nr 335-336; fragm pt. Święto majowe. Urywek z historii pogańskich Serbów Łużyckich. *Literatura i Sztuka* (Dod. do *Dzien. Poz.*) 1910 s. 657-659, 673-676.

Rkps (kopia) Bibl. Jagiel. sygn. 6031.

10. Poezje. Lipsk 1866 *Bibl. Pisarzy Pol.* t. 36.

Zawartość: Poezje (poz. 1 — niektóre wiersze mają zmienione tytuły); Lesław; Wieża siedmiu wodzów; Modlitwa zapisana dla Karola Levittoux. (*Stadło* 1849 nr 1); Mazur. (*Przegl. Warsz.* 1840 t. 2); W imieniny w imionniku. (*Świt* 1857 nr 29); Do Liszta. Improwizacja. (Ogł. pt. Franciszkowi Liszt. *Przegl. Nauk.* 1843 t. 2 nr 11); Ognia! (*Tyg. Lit.* 1842 nr 47); Nad Wisłą. Improwizacja do Edwarda Dembowskiego. (Dat. 1843. Ogł. *Stadło* 1849 nr 4); Wróżby Mazura. (*Tyg. Lit.* 1845 nr 37); Chmura na czole. (*Przyj. Ludu* 1847 nr 23); W sukmany! Improwizacja. (*Stadło* 1849 nr 8); Do Adama Mickiewicza przesyłając mu Wieżę siedmiu wodzów. (*Dzien. Lit. i Polit.* 1867 nr 45); Na grobie Juliusza Słowackiego. (*Świt* 1861 nr 23; toż *Pszczoła* 1861 nr 88; toż *Bibl. Warsz.* 1861 t. 2); Pieśń pielgrzymów z zaginionej powieści Przednowie; Uczta. Urywek z zaginionej powieści „Wet za wet"; Chrystus i Piotr. Legenda łużycko-serbska. (*Bibl. Warsz.* 1851 t. 3); drobne przekłady.

Przekł. ang.: Sighs from a Far-off Land; In Peasant's Clothes. W książce: P. Sobolewski: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

Przekł. niem.: L. Ary-Zucker: Ein prophetischer Nachgesungen. Lipsk 1869. — H. Nitschmann: Die Phantasie; Die Wolke auf der Stirn. W książce: Der polnische Parnass. Lipsk 1875.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1842, 1851-1853), *Dzien. Lit.* (1852-1858; tu m. in.: Cicha noc w łużyckich górach. 1852 nr 13; Piękna Zofia. Powiastka. 1857 nr 130-132; przedr. *Gaz. Codz.* 1858 nr 204-208), *Dzien. Lit. i Polit.* (1867), *Dzien. Warsz.* (1851), *Gaz. Codz.* (1858-1859; tu m. in.: Notatki z podróży na Wschód. 1858 nr 229--284, z przerwami), *Gaz. Pol.* (Poz.; 1849, 1861), *Haliczanin. Kalendarz* (1862--1863), *Jaskułka* (współred. 1843), *Nadwiślanin* (współprac. 1841; tu m. in.: Do**. Na wiązanie. 1841 t. 1; Dziewica--widmo. Z podania. 1841 t. 1), *Ojczyzna* (Bendlikon: 1864-1865), *Pismo dla Nauczycieli Ludu i Ludu Pol.* (1845), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Przegl. Nauk.* (1843), *Przegl. Warsz.* (1840-1842; tu m. in.: Ustęp z powieści mazowieckiej Sierota. 1841 t. 1), *Przyj. Dom.* (1862), *Przyj. Ludu* (1847-1849; tu m. in.: Kilka słów o podaniach i baśniach ludu. 1847 nr 27, 35), *Pszczoła* (współprac. 1861), *Stadło* (Budziszyn; tu m. in.: Pozdrowienie Adamowi Mickiewiczowi. 1849 nr 5; Zaklęcia. Z gminnych poezji serbskich. 1849 nr 8; Kościół Ś. Jadwigi w Trzebnicy. Podanie. 1849 nr 12), *Świt* (1857), *Tyg. Ilustr.* (1859-1867; tu m. in.: Zamek w Koszkwi. 1859/60 nr 18; Na dawnym szlaku. 1861 nr 69; Kaszuby. 1861 nr 88; Notatki z podróży po europejskiej Turcji. 1861 nr 93-99; Paweł Józef Szafarzyk. (Wspomnienie pośmiertne). 1861 nr 96; Sobótka (Góra na Śląsku). 1862 nr 119; Łużyccy Serbowie, ich kraj, zwyczaje, pamiątki. 1862 nr 145, 147, 149, 151, 153; Brzeg, miasto na Górnym Śląsku. 1863 nr 188; Olsztyn. 1863 nr 195; Przeklęte jezioro. Podanie gminne. 1864 nr 271; Obrazy z południowej Słowiańszczyzny.

Serbia. 1865 nr 291, 293-296; Dobry starosta, podanie gminne pomorskie. 1867 nr 382-383), *Tyg. Lit.* (1842-1845; tu m. in.: Noc dwudziestego czwartego lutego. 1843 nr 38; Wspomnienia Mazowsza. 1844 nr 13-15; Kruk. Improwizacja. 1844 nr 22; Westchnienie wędrowca. 1845 nr 41), *Wolność* (współred. 1863).

Drobne utwory po śmierci autora ogł.: W. Szymanowski: Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1867 t. 15 nr 390 (tu wiersz bez tyt., inc.: Jam znowu twoim...);

Tyg. Ilustr. 1867 t. 15 nr 399-400 (tu: Wuk Stefanowicz Karadzicz. Wspomnienie pośmiertne);

Z pism nie wydanych śp. R. Zmorskiego. *Tyg. Ilustr.* 1869 t. 4 nr 90, 100 (tu: Dwa obrazki z wojskowego pogranicza);

T. Zmorska: (O Zmorskim). *Kur. Poz.* 1880 (tu art.: Serbowie łużyccy);

Z papierów po R. Zmorskim. *Warta* 1880 s. 3105-3106.

Ponadto rkpsy drobnych wierszy w Muz. Nar. Kr. sygn. 512/58 N. S. 83831, 83834, 83836.

Przekłady

1. J. Kollár: Z Córy sławy (Slávy dcera). Fragm. ogł.: *Tyg. Lit.* 1844 nr 34; 1845 nr 38; *Przyj. Ludu* 1846 nr 52; 1847 nr 20; *Stadło* (Budziszyn) 1849 nr 7; *Bibl. Warsz.* 1850 t. 4; 1861 t. 2; *Pszczoła* 1861 nr 75; przedr. fragm. zob. Twórczość poz. 10.

2. A. Oehlenschläger: Baulundur. Saga skandynawska. *Bibl. Warsz.* 1850 t. 3.

3. J. W. Goethe: Pierwsza noc czarownic. (Die erste Walpurgisnacht). *Dzien. Lit.* 1852 nr 48; przedr. *Bibl. Warsz.* 1862 t. 4; przedr. zob. Twórczość poz. 10.

4. J. Tegnér: Frithjofs-saga. Fragm. ogł. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4; toż *Znicz* 1852 z. 2; przedr. zob. Twórczość poz. 10.

Tłum. z przekł. niemieckiego.

5. (V. Karadžić): Narodowe pieśni serbskie. Fragm. ogł.: *Stadło* 1849 nr 8; *Bibl. Warsz.* 1851 t. 1-2; 1852 t. 4; 1853 t. 2; *Dzien. Lit.* 1852 nr 41; wyd. osob. t. 1-2. W-wa 1853. Wyd. 2 W-wa 1855.

Jest to przekład wielu pieśni ludowych z wyd. 3 V. S. Karadžić: Srpske narodne pjesne. T. 1-3. Wiedeń 1841-1846. Wstęp składa się z dwóch artykułów: Rzut oka na dzieje Serbii, na zwyczaje i wyobrażenia jej ludu. (*Dzien. Warsz.* 1853 nr 119-125); Słówko o narodowych pieśniach serbskich i nowym ich przekładzie. (*Bibl. Warsz.* 1852 t. 4).

Dedykacja: Szanownemu i wysoce uczonemu panu Wacławowi Aleksandrowi Maciejowskiemu, profesorowi, członkowi uczonych towarzystw itd., pisarzowi, ojczystej literaturze zasłużonemu. W Warszawie.

6. (V. Karadžić): Królewicz Marko. Narodowe pieśni serbskie. Fragm. ogł. pt. Marko królewicz i sokół. *Dzien. Lit.* 1853 nr 24; całość ogł. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 1-2; wyd. osob. W-wa 1859.

7. (V. Karadžić): Lazarica. Ustęp z narodowych pieśni serbskich. Fragm. ogł.: *Rozmaitości* (Lw.) 1857 nr 11; *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3; *Gaz. Codz.* 1859 nr 65; całość wyd. osob. W-wa 1860. Wyd. nast. pt. Pieśni narodowe serbskie. Bój na Kosowym Polu. (Lazarica). W-wa 1913.

W wyd. z 1860 dołączony przekł. wiersza serbskiego poety S. Milutinovicia: Śmierć Uroša Nemanicia. (*Bibl. Warsz.* 1858 t. 3).

8. M. Ban: Merima, czyli powstanie w Bośni. Tragedia w pięciu aktach z serbskiego przerobiona. *Przegl. Powsz.* (Drezno) 1866 z. 1-4; przedr. *Gaz. Warsz.* 1876 nr 81-126 (z przerwami). Wyst. W-wa 1876.

9. Drobne przekłady, zob. Twórczość poz. 10.

Zawartość: m. in.: Z poematu: Urania. (Augusta Tiedge). (*Przyj. Ludu* 1847 nr 24); Z tragedii „Olaf Samozwaniec" Adama Oehlenschlägera; Żal słowika (z M. J. Hurbana); Cztery źródła. (Z serbskiego Preradovicia); Przeszłość Słowian. (Z serbskiego Miloša Popovicia); Żale dziewczyny. (Z Schillera). (*Przyj. Ludu* 1847 nr 30); Dziewczyna u zdroju. (Z serbskiego B. Radičevicia. (*Bibl. Warsz.* 1853 t. 2); Piosnka dziewczęcia. (Z fińskiego); Pochwała wina. (Z wschodniego poety Murza-Szafi). (*Dzien. Lit.* 1857 nr 120); Piosnka koptyjska. (Z Goethego); Północny król. (Der König in Thule). Z Goethego.

Ponadto drobne przekłady ogł.: *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Legenda łużycko-serbska. (Piesniczki hornych a delnych Łużiskich Serbow). 1851 t. 3; O ofiarach ziemi składanych. Z czeskiego K. J. Erbena. 1853 t. 1; Wesele Maxyma Czernojewicza. Przekład pieśni serbskiej. 1853 t. 2; Dziewczyna u zdroju. 1853 t. 3), *Gaz. Teatr.* (1843 nr 5), *Gaz. Warsz.* (1859 nr 298), *Stadło* (1849).

Rkpsy drobnych przekładów w Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

Wydania zbiorowe

1. Pisma oryginalne i tłumaczone. W-wa (1900) *Bibl. Najcelniejszych Utworów Literatury Europejskiej* (t. 80).

Część egzemplarzy na odwrocie karty tyt. ma datę cenzury: 8 grudnia 1899; reszta tego samego składu ma datę cenzury: 10 stycznia 1900.

Zawartość: Lesław; Liryki i różne wiersze; Powiastki i obrazy; Narodowe pieśni serbskie; Królewicz Marko; Merima; Lazarica; Domowe wspomnienia i powiastki.

2. Wybór poezji. Przedmową poprzedził Wł. Korotyński. W-wa (1919) *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 209.

Zawartość: Wieża siedmiu wodzów; kilkanaście drobnych utworów.

3. Podania i baśnie ludu. Wybór i wstęp H. Syski. W-wa 1955; wyd. 2 W-wa 1956.

Zawartość: ponad dwadzieścia drobnych utworów, m. in.: Sobotnia Góra; O diable Borucie; Skarb ukryty; Drwal i diabeł; O siedmiu krukach; Strach; Przeklęte jezioro; Krwawe pole; Dobry starosta.

4. Nad Sawą i Drawą. Oprac. H. Syska. W-wa 1956.

Zawartość: artykuły ogł. w *Tyg. Ilustr.* 1862-1865; Obrazy z Czarnogórza i jego pobrzeży; Dalmacja i jej główne miasta: Split i Zadar; Chorwacja i Sławonia; Serbia.

Bibliograficzne zestawienie utworów podał E. Pieścikowski: Poeta-tułacz. Biografia literacka R. Zmorskiego. Poz. 1964 s. 152-163.

Listy

1. Do J. Bartoszewicza z 1852. *Dzien. Warsz.* 1853 nr 9.

2. Do W. A. Maciejowskiego 3 listy z 1852-1857. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

3. Do żony Tekli z Parczewskich z 1853. Fragm. ogł. w art.: R. Zmorski o Liszcie. *Kur. Warsz.* 1886 nr 317b; inna wersja tego listu w art.: Franciszek Liszt i Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 37.

4. Do W. A. Maciejowskiego z 1853. Ogł. *Księga pam. ... A. Mickiewicza.* T. 1. W-wa (1898).

5. Do S. Goszczyńskiego list w formie wiersza: „Do ..." z 1855. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2960.

6. Do T. Działyńskiego 3 listy z 1855-1856. Rkps Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich p. 2 t. 2.

7. Do A. Niewiarowskiego z 1860. Ogł. *Pszczoła* 1861 nr 1.

8. Do T. Lenartowicza b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 2029.

OPRACOWANIA

Zarys monograficzny: E. Pieścikowski: Poeta-tułacz. Biografia literacka R. Zmorskiego. Poz. 1964. [Rec.: T. Syga: Cyganeria warszawska. *Stolica* 1964 nr 44].

E. D. (Dembowski): (Jaskułka. Rec.). *Przegl. Nauk.* 1843 t. 3 nr 26; przedr. w: Pisma. T. 3. W-wa 1955. — E. Dembowski: Młoda piśmienność warszawska. *Tyg. Lit.* 1843 nr 31-32; przedr. jw. — A. Groza: (Poezje. Rec.). *Tyg. Lit.* 1844 nr 30-31, 33-34, 37, 41. — (Lesław. Rec.). *Przyj. Ludu* 1847 nr 23. — (Wieża siedmiu wodzów. Rec.): *Przegl. Poz.* 1850 t. 11; *Czas* 1851 nr 93; (T. Lenartowicz). *Goniec Pol.* 1851 nr 5; l-z. *Dzien. Lit.* 1857 t. 2 nr 132; K. Kaszewski. *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3. — (Podania i baśnie ludu. Rec.): S. Gołębiowski. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 4; *Gaz. Codz.* 1852 nr 332; ....r......ski. *Czas* 1853 nr 50. — W. Szymanowski: Literaci warszawscy. *Dzien. Warsz.* 1855 nr 220, 235-236, 246; przedr. J. W. Gomulicki w: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — (Lazarica. Rec.): F. H. L. (Lewestam). *Gaz. Codz.* 1860 nr 113; K. Kaszewski. *Tyg. Ilustr.* 1865 nr 282.— W. Szymanowski: Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1867 nr 390. — A. Wiślicki: Roman Zmorski. (Wspomnienie pośmiertne). *Przegl. Tyg.* 1867 nr 10. — (Nekrologi): Cz. *Dzien. Lit. i Polit.* 1867 nr 10; *Gaz. Pol.* 1867 nr 50; *Opiekun Dom.* 1867 nr 10; *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1867.* Paryż 1868. — J. I. Kraszewski: Mogiły. W książce: Z roku 1867 Rachunki. Rok drugi. Cz. 2. Poz. 1868. — A. Rzążewski: Roman Zmorski. Kilka słów poświęconych pamięci zmarłego w dniu 18 lutego 1867 roku poety. *Bibl. Warsz.* 1868 t. 1; odb. W-wa 1868. —

P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Poz. 1871 i wyd. nast. — K. Libelt: Roman Zmorski. Stanowisko jego w literaturze polskiej. *Kraj* 1872 nr 1-3. — A. Półkozic (A. Niewiarowski): Roman Zmorski. Wspomnienie. *Echo* 1877 t. 1 nr 12. — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W książce: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* — W. Marrené (Morzkowska): Grupa poetów z 1840 roku. Roman Zmorski. *Przegl. Tyg.* 1880 nr 1-4. — T. Zmorska: O Zmorskim w dopiskach do artykułu Zmorskiego „Serbowie łużyccy". *Kur. Poz.* 1880. — S: Roman Zmorski i jego dzieła. *Warta* 1880 nr 301. — A. Półkozic (Niewiarowski): Cyganeria warszawska. *Kur. Warsz.* 1881 nr 269, 279-281; 1882 nr 4, 7; przedr. J. W. Gomulicki, jw. —

A. Półkozic (Niewiarowski): Jak meteor. Fragment z pamiętnika. *Kur. Warsz.* 1882 nr 1. — J. Karłowicz: Najnowsze badania podań i ich zbiory. *Ateneum* 1883 t. 2; przedr. jako wstęp do wyd.: Podania i baśni ludu w Mazowszu. W-wa 1902 *Bibl. Dzieł Wyborowych* 260. — A. Półkozic (Niewiarowski): Roman Zmorski. Iskry z popiołów rozdmuchał ... *Kłosy* 1885 nr 1057-1058. — R. (A. Pług): Osiek. *Kłosy* 1885 nr 1057. — Przyczynek do wspomnienia o R. Zmorskim z listu pani Tekli Zmorskiej. *Kłosy* 1885 nr 1063. — P. Chmielowski: Roman Zmorski. *Złota przędza*. T. 3. W-wa 1886. — R. Zmorski o Liszcie. *Kur. Warsz.* 1886 nr 317b. — T. Zmorska: Uchylona kartka. (Z dawnych wspomnień). *Kłosy* 1889 nr 1236. — T. Lenartowicz: Wycieczka do kletki Czernego Boga. *Upominek. Książka zbior. na cześć E. Orzeszkowej (1866-1891)*. Kr. 1893. — I. Matuszewski: Diabeł w poezji. Studium krytycznoporównawcze. *Ateneum* 1893 t. 2; wyd. osob. W-wa 1894; wyd. rozszerzone W-wa 1899. — L. Méyet: Z nieznanych pamiątek. *Tyg. Ilustr.* 1897 nr 3. — M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — Franciszek Liszt i Roman Zmorski. *Tyg. Ilustr.* 1897 t. 2 nr 37. — A. Pług (A. Pietkiewicz): Z żałobnej karty. Śp. Tekla Zmorska. *Wędrowiec* 1898 nr 51. —

S. Zdziarski: Pierwiastek ludowy w utworach R. Zmorskiego. *Dod. Mies. Przegl. Tyg.* 1900 z. 5; przedr. w: Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX w. Studia porównawczoliterackie. W-wa 1901. — W. Marrené Morzkowska: Roman Zmorski. *Wędrowiec* 1901 nr 8-12. — K. Witte: „Cyganeria warszawska" i T. Lenartowicz. *Tyg. Ilustr.* 1904 nr 27. — K. Wojciechowski: Werter w Polsce. Lw. 1904; wyd. 2 Lw. 1925. — S. Zdziarski: Ludowość w poezji polskiej XIX w. Okruszyny badań. Lw. 1904. — F. M. Faleński: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka w zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — W. Marrené Morzkowska: „Cyganeria warszawska". W-wa 1905. — T. T. Jeż (Z. Miłkowski): Od kolebki przez życie. Powst. przed 1907. Wyd. A. Lewak. T. 3. Kr. 1936 s. 243-244. — W. Gomulicki: Cyganeria warszawska. Bajki o niej i prawda. *Tyg. Ilustr.* 1911 nr 42; przedr. w: Sylwety i miniatury literackie. Kijów 1916. — S. Windakiewicz: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — J. Lorentowicz: Legenda „Cyganerii warszawskiej". *Myśl Pol.* 1915 t. 1 z. 3. — W. Rajnold (Korotyński): Roman Zmorski. (W pięćdziesiątą rocznicę zgonu). *Kur. Warsz.* 1917 nr 56. — W. Francew: Polskij sławianofil R. Zmorskij. Praga 1919. —

J. Łoś: Wiersze polskie w ich dziejowym rozwoju. W-wa (1920). — G. Korbut: Zmorski Roman. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — Z. Romanowiczówna: Cienie. Lw. 1930. — J. Krzyżanowski: Bajka ludowa w misteriach Norwida. *Czas* 1932 nr 265-266; odb. Kr. 1932; przedr. w: Paralele. Studia porównawcze z pogranicza literatury i folkloru. W-wa 1935. — Z. Rewski: Zamach na mogiły polskich emigrantów w Dreźnie. *Tyg. Ilustr.* 1932 nr 49. — M. Janik: Motyw zemsty ludu w poezji polistopadowej. *Pam. Lit.* R. 32 (1935) z. 3/4; odb. Lw. 1935. — Z. Wasilewski: Ideały. W: Aspazja i Alcybiades. Z dziejów powieści warszawskiej. W-wa 1935. — S. Wasylewski: Zapomniana cyganeria. *Gaz. Pol.* 1935 nr 186. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — M. Kridl: Poezja w latach 1795-1863. *Dzieje literatury pięknej w Polsce. PAU.* Wyd. 2. Cz. 2. Kr. 1936. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — S. Kawyn: Cyganeria warszawska. Z dziejów obyczajowości literackiej. W-wa 1938. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. —

S. Pigoń: Znad Gopła na górę Lubin. Roman Zmorski na Łużycach. *Przegl. Wielkopol.* 1946 nr 4. — J. Krzyżanowski: R. Zmorskiego „Sobotnia Góra". *Zeszyty Wr.* 1947 nr 3; przedr. w: Paralele. Studia porównawcze z pogranicza literatury i folkloru. W-wa 1961. — T. Mikulski: „Jak meteor". *Odra* 1947 nr 43-44; przedr. w: Spotkania wrocławskie. Wr. 1950; toż wyd. 2 Kr. 1954. — S. Pigoń: „Święto majowe" R. Zmorskiego, poemat obrzędowy o Łużycach. W: Studia literackie. Kr. 1951. — J. W. Gomulicki: Roman Zmorski. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — H. Syska: Wstęp. W wyd.: Podania i baśnie ludu. W-wa 1955; toż wyd. 2 W-wa 1956. — H. Syska: Wstęp. W wyd.: Nad Sawą i Drawą. W-wa 1956.— S. Wałęga: Wstęp do książki: J. Tegnér: Frithiofowa saga. Przełożył, wstępem i objaśnieniami opatrzył S. Wałęga. Wr. 1957 *BN* II, 108. — M. Żmigrodzka: Edward Dembowski i polska krytyka romantyczna. W-wa 1957. — M. Gra-

BOWSKA, M. JANION: Roman Zmorski. W: Antologia romantycznej poezji krajowej (1831-1863). W-wa 1958. — Z. LEWINÓWNA: Przypisy w książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pam. Pol. i Obcych.* —

W. DOBRZYCKI: Roman Zmorski (1822-1867). *Ziemia Mazowiecka* 1960 nr 1. — J. W. GOMULICKI: Czarny piewca. *Stolica* 1960 nr 3. — J. NOWAKOWSKI: Cyganeria warszawska. (Między legendą a prawdą). *Ruch Lit.* 1960 nr 1/2. — Z. JAGODA: Mickiewicz, Zmorski i piosenka „obozowa". *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* Wyższej Szkoły Pedag. w Kr. Z. nauk. 11. Kr. 1961. — E. PIEŚCIKOWSKI: Liszt i Zmorski. *Ruch Muzyczny* 1961 nr 20. — J. MAGNUSZEWSKI: Roman Zmorski a Łużyce. *Pam. Słowiański* t. 12 (1962). — J. W. GOMULICKI: Nieznane świadectwa o warszawskich latach Norwida (1840-1842). *Przegl. Hum.* 1963 nr 6. — J. W. GOMULICKI: Wstęp i oprac. wyd.: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii warszawskiej. W-wa 1964. — E. PIEŚCIKOWSKI: R. Zmorskiego spotkań wrocławskich ciąg dalszy. *Odra* 1964 nr 1. — E. PIEŚCIKOWSKI: R. Zmorskiego „Wieża siedmiu wodzów". *Slavia Occidentalis* t. 24 (1964). — B. ZAKRZEWSKI: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. — E. PIEŚCIKOWSKI: „Święto majowe" R. Zmorskiego. *Slavia Occidentalis* t. 25 (1965).

Zob. również: H. SYSKA: Syn Mazowsza. Opowieść o Romanie Zmorskim. W-wa 1953. [Rec.: J. ŁUKASIEWICZ: O poecie romantycznego buntu. *Dziś i Jutro* 1953 nr 35; J. STARNAWSKI. *Kamena* 1953 nr 4; R. GÓRSKI. *Pam. Lit.* R. 46 (1955) z. 4].

Zob. również: CYGANERIA WARSZAWSKA.

Ż

ŻELIGOWSKI EDWARD WITOLD (1816–1864)

Pseud.: ANTONI S**; ANTONI SOWA; ONEGDAJSKI.

P o e t a.

Ur. 20 lipca 1816 we wsi Mariampol, pow. wilejski; syn Juliana i Marianny z Lubańskich. W 1833-1836 studiował na uniwersytecie w Dorpacie. Za działalność w tajnych stowarzyszeniach, wykrytych w 1838 w związku ze sprawą Szymona Konarskiego, był przez kilka lat internowany w Dorpacie. Uwolniony w 1842, powrócił do kraju i osiadł w Wilnie. Za twórczość o charakterze narodowowyzwoleńczym (*Jordan*) został w 1851 zesłany do Petrozawodska nad Onegą, skąd w 1853 został przeniesiony do Orenburga, a w 1854 do Ufy, gdzie w 1856 przyjęty został do służby cywilnej. W Orenburgu zaprzyjaźnił się z Tarasem Szewczenką. Zwolniony z zesłania w 1858, zamieszkał w Petersburgu. Tu w 1859 założył czasopismo *Słowo*, którego odpowiedzialnym redaktorem został Józefat Ohryzko. Po zawieszeniu pisma wyjechał wiosną 1860 za granicę. Najpierw przebywał w Paryżu i Montmorency, później osiadł w Genewie. We wrześniu 1864 założył dla emigrantów powstania styczniowego Stowarzyszenie Bratniej Pomocy. Zmarł w Genewie 28 grudnia 1864.

TWÓRCZOŚĆ

1. Jordan. Fantazja dramatyczna. Wil. 1846. Wyd. nast.: wyd. 2 Wil. 1847; wyd. 3 Lw. 1870 *Bibl. Mrówki* t. 20.

D e d y k a c j a: Moim najukochańszym rodzicom w hołdzie czci, wdzięczności i miłości synowskiej poświęcam.

2. Zorski. Dramat społeczno-obyczajowy. (Druga część fantazji dramatycznej Jordan). Powst. 1847. Przedmowa ogł. pt. Myśli o walnych przedmiotach nowożytnej literatury. *Gwiazda* z. 4 (1849); fragm. aktu 2, 3, 4 ogł. L. Sowiński: O nie wydanym dramacie Antoniego Sowy. *Ateneum* 1884 t. 4.

Rkps Bibl. IBL Fundacja Michalskich sygn. 111. Odpis Bibl. Jagiel. sygn. 6078.

Druk rozpoczęty w 1851 w Wilnie został rozrzucony z rozkazu generał-gubernatora.

3. Szkielety. Powst. po 1846. Rkps.

Wg A. Drogoszewskiego. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923) s. 432.

4. Wspomnienia z życia i grobu. Powst. po 1846. Rkps.

Wg A. Drogoszewskiego, jw. poz. 3.

5. Mnichy. Powst. 1850. Rkps.

Wg J. I. Kraszewskiego: Władysław Syrokomla. *Przegl. Europejski* 1862 t. 2 s. 300.

6. Poezje. Petersb. 1858.

Tu również przekłady z H. Heinego.

7. Dziś i wczoraj. Rysy biograficzno-obyczajowe i bajki przez Onegdajskiego wydał ... T. 1-2. Petersb. 1858.

Dedykacja w formie listu: Do podpułkownika Lucjana Butkiewicza.

8. Mikołaj. Powst. po 1860. Rkps.

Wg A. Drogoszewskiego, jw. poz. 3.

9. Wiersze, bajki. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6476. (Przy liście J. Prusinowskiego do J. I. Kraszewskiego z 1862).

Ponadto wiersz: Rezygnacja młodości. Powst. 1853. Rkps Bibl. Nar. sygn. 2676.

Drobne utwory i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Athenaeum* (tu: Ustęp z poematu: On, ona i oni. 1851 t. 5), *Gaz. Codz.* (tu wiersze: Dwa słowa; Wiosna. 1856 nr 318), *Gwiazda* (1849), J. Jaworskiego *Kalendarz ilustr. pol.* (1865), *Nadwiślanin* (tu: Z melodii litewskich. Tęsknota. 1841), *Noworocznik Lit.* (tu: Chrześcijanka. Wyjątek. Wiara. 1843), *Pam. Nauk.-Lit.* (1849-1850; tu m. in.: Było to dawno. (Ballada); Do ... J. D. 1849 z. 3), *Słowo* (wyd. i red. 1859).

Drobne utwory po śmierci autora ogł. w czasopismach:

Mrówka 1869 nr 20, 25 (tu wiersze: Pieśń bojowa; Do Antoniego Goreckiego);

„Wiek" zamieścił ... *Kur. Codz.* 1880 nr 1 (tu wiersz, inc.: Pytałem raz dnia, dlaczego on jasny ...);

Z nie wydanych autografów Antoniego Sowy. *Kur. Warsz.* 1883 nr 219 (tu wiersz, inc.: Nie samochwalcy ani blasku chciwi ...);

A. Walicki: „Dawno". *Świat* (Kr.) 1888 nr 16 (tu wiersz, inc.: Piej, gdy rycerze pochwycą oręże ...);

Z teki autografów. *Kur. Warsz.* 1906 nr 221 (tu wiersz: W albumie. Dat. Potulin 1859 r.);

Kur. Wil. 1911 nr 248 (tu wiersz: ***, inc.: Ciszo cmentarna, uroczysta, święta ...);

W. Zarzecki: Szewczenko i Polacy. *Pobudka* 1946 nr 36 (tu wiersz: Do brata — Tarasa Szewczenki; wiersz przedr. *Wieś* 1949 nr 43. Wiersz znajduje się w pamiętniku Szewczenki, dat. 13 maja 1848).

Przekłady

H. Heine: (Różne wiersze). Wyd. zob. Twórczość poz. 6.

Listy i materiały

1. Do W. Mazurkiewicza, K. Ostrowskiego, W. Platera z lat między 1831-1864. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 751, 886, 852; zniszcz. 1944.

2. Do J. I. Kraszewskiego 8 listów z 1858-1864. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6482, 6545.

3. Papiery Stowarzyszenia Bratniej Pomocy Polaków w Genewie, Gminy Genewskiej i Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Polaków w Genewie. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 2007; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

Gerwazy Bomba (L. Sztyrmer): Listy z Polesia. *Tyg. Petersb.* 1843 nr 62. — (Jordan. Rec.): Z. Kaniowa (J. I. Kraszewski). *Tyg. Petersb.* 1846 nr 90; T. (A. Tyszyński). *Bibl. Warsz.* 1846 t. 4; przedr. w: Pisma krytyczne. T. 1. Kr. 1904; Au. Wi. (Wilkoński). *Dzwon Lit.* 1846 t. 2; *Pam. Nauk.-Lit.* 1850 t. 2 z. 5. — (Dziś i wczoraj. Rec.): T. Padalica (Z. Fisz). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 3; Z. Ż. (Krajewski). *Bibl. Warsz.* 1858 t. 2; E. Ziemięcka: Studia nad literaturą bieżącą. *Kronika Wiad. Kraj i Zagr.* 1858 nr 224; (R. Zmorski). *Dzien. Lit.* 1858 nr 48-49. — Bolesław Wiktor (S. Budziński): (Poezje. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1859 t. 3. — J. I. Kraszewski: Władysław Syrokomla (Ludwik Kondratowicz). *Przegl. Europejski* 1862 t. 2; wyd. osob. W-wa 1863; przedr. w: Wybór pism. T. 10. W-wa 1894. — Z Genewy donoszą ... *Dzien. Lit.* 1865 nr 4. (Nekrolog). — Korespondencja. *Dzien. Lit.* 1865 nr 44. (Dane biogr.). — A. Giller: Podróż więźnia etapami do Syberii w roku 1854. T. 2. Lipsk 1866 s. 139. — B. Z. (Zaleski): Zmarli na wychodztwie od 1861 roku. *Roczn. Tow. Hist.-Lit. w Paryżu. Rok 1866.* Paryż 1867. —

F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — A. Giller:

Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864 r. T. 3. Paryż 1870. — P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. T. 3. Poz. 1871 i wyd. nast. — A. Giller: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872. — J. K. Gieysztor: Pamiętniki z lat 1857-1865. Powst. 1873-1874. Wyd. poprzedzone wspomnieniami osobistymi prof. T. Korzona oraz opatrzone przedmową i przypisami. T. 1. Wil. 1913. — T. J.: Niedawno „Wiek" ... *Tyg. Ilustr.* 1880 nr 211. (Dot. wiersza przypisywanego Z. Krasińskiemu). — W. Spasowicz: Władysław Syrokomla. W: Studia nie z natury. Wil. 1881. — Że pismo jakie w dobrej wierze... *Tyg. Ilustr.* 1882 nr 339. (Notatka przypominająca wiersz przypisywany Z. Krasińskiemu). — L. Sowiński: O nie wydanym dramacie Antoniego Sowy. *Ateneum* 1884 t. 4. — A. Sulima: Szewczenko na wygnaniu i Bronisław Zaleski. *Przegl. Powsz.* 1884 t. 4. — Litwin (J. K. Gieysztor): Litwa przed rokiem 1863. Lw. 1888. — *Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat.* Dorpat 1889. — Alkar (A. Kraushar): Bajkow. Z kartek pamiętnika rękopiśmiennego (1824-1829). Lw. 1893; wyd. 2 Kr. 1913. — I. Matuszewski: Diabeł w poezji. 4. Figury demoniczne w utworach polskich. Zły duch w „Jordanie" Sowy. *Ateneum* 1893 t. 2; przedr. w: Diabeł w poezji. W-wa 1894; toż wyd. rozszerzone W-wa 1899. — M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — M. Zdziechowski: Zapomniany poeta Edward Żeligowski. *Przegl. Lit.* 1897 nr 2-3. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — T. Korzon: Wstęp i przypisy w książce: J. K. Gieysztor: Pamiętniki z lat 1857-1865. T. 1. Wil. 1913. — S. Windakiewicz: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. —

S. Wegner: Edward Żeligowski (Antoni Sowa) 1820-1920. *Dzien. Poz.* 1920 nr 221. — A. Drogoszewski: Żeligowski Edward. *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936.— W. Dobaczewska: Dzieje kultury wileńskiej pomiędzy dwoma powstaniami. Wil. 1937. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — J. W. Gomulicki: Antoni Sowa. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — K. Groniowski: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — Z. Lewinówna: Przypisy. W książce: P. Wilkońska: Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. W-wa 1959 *Bibl. Pamiętników Pol. i Obcych.* — M. Romankówna: Słownik biograficzny. W książce: N. Żmichowska: Listy. T. 2. Wr. 1960.

ŻMICHOWSKA NARCYZA (1819—1876)

Pseud. i krypt.: G. Ż.; Gabryella; Gabryella Ż.; Gabryella Ż.........; Narcyssa; Narcyssa Ż...

Poetka, powieściopisarka.

Ur. 4 marca 1819 w Warszawie w rodzinie drobnoszlacheckiej; córka Jana, pisarza żupy solnej w Nowym Mieście, i Wiktorii z Kiedrzyńskich. Osierocona wcześnie przez matkę, wychowywała się u krewnych na Podlasiu. W 1827 oddana została na pensję Wilczyńskiej w Warszawie, którą ukończyła w 1833. Dla zdobycia kwalifikacji nauczycielskich studiowała w 1833-1835 w najwyższej wówczas uczelni żeńskiej, tj. w Instytucie Guwernantek (Instytut Rządowy Wychowania Panien), gdzie słuchała wykładów Klementyny Hoffmanowej. Po ukończeniu instytutu dwa lata przebywała u wujostwa Kiedrzyńskich w Mężeninie. W 1837 została nauczycielką u Zamoyskich, w 1838 wyjechała z nimi do Paryża. Wkrótce przestała pracować u nich i zamieszkała w Reims u brata Erazma, przebywającego stale na emigracji. W 1839 powróciła do Warszawy, gdzie nawiązała kontakty z gronem przyjaciół, składającym się z młodych pisarzy i działaczy niepodległościowych. Z grona tego wyłoniła się później pod jej przewodnictwem grupa tzw. entuzjastek i entuzjastów. W 1841-1842 przebywała w Łomżyńskiem; w 1843

wyjechała w Poznańskie w celu założenia tam zakładu naukowego dla dziewcząt. Ze względów materialnych i trudności ze strony policji pruskiej projekt ten nie doszedł do skutku. W tym okresie była współpracowniczką *Przeglądu Naukowego*. Z ramienia Związku Narodu Polskiego zajmowała się również kolportażem nielegalnej prasy i literatury oraz brała udział w pracy charytatywnej i oświatowej, w pomocy więźniom i kształceniu rzemieślników. W Poznaniu utrzymywała stały kontakt z Dembowskimi, Woykowskimi i Moraczewskimi. Pod koniec 1846 wróciła do Warszawy, gdzie poświęciła się pracy literackiej i konspiracyjnej, przygotowującej walkę narodowowyzwoleńczą. W 1847 przebywała u swych sióstr: Glogerowej i Lewińskiej w Rzeczycy w charakterze nauczycielki wiejskiej. W 1849 została aresztowana i osadzona w klasztorze karmelitanek w Lublinie. W 1852 została zwolniona z więzienia z wyrokiem skazującym ją na przymusowy pobyt w Lublinie pod dozorem policyjnym. Mieszkała u swej siostry Duninowej. W 1855 pozwolono jej przenieść się do Warszawy. Tu pracowała jako nauczycielka prywatna. W 1857 i 1859 wyjeżdżała do Karlsbadu. W 1862 zorganizowała u siebie w mieszkaniu cykl wykładów pedagogicznych oraz wykładała geografię w Instytucie Panien. W 1863 wyjechała na wieś do rodziny; przebywała w Dębowej Górze i Olszowej do 1874. W 1867 odbyła podróż do Paryża na wystawę powszechną. Pod koniec 1874 powróciła do Warszawy. Tu zmarła 25 grudnia 1876.

TWÓRCZOŚĆ

1. Maina i Kościej. Fragm. ogł. pt. Maina i Kościej. Wyjątek z obrazów na micie słowiańskim osnowanych. *Bibl. Warsz.* 1842 t. 1; inny fragm. pt. Wyjątek z poematu Maina i Kościej. *Pielgrzym* 1843 t. 2; całość zob. poz. 3, 13 t. 1.
Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6432.

2. Prządki. Powieść z wspomnień dziecinnego wieku ułożona. *Pielgrzym* 1844 t. 1; przedr. zob. poz. 3, 13 t. 1; wyd. osob. W-wa 1907 *Biblioteczka Uniw. Lud.* nr 48.

3. Wolne chwile Gabryelli. T. 1. Poz. 1845.

Zawartość: Maina i Kościej (zob. poz. 1); Szczęście poety. (*Pierwiosnek. Noworocznik na r.* 1841); Czemu mi smutno? (*Życie* 1844); Na nagrobku w Bąkowej; W imionniku; Trzy pieśni gęślarza. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 3 nr 26; 1844 t. 1 nr 1; Fantazja. (*Przegl. Nauk.* 1843 t. 2 nr 16); Prządki (zob. poz. 2); Capriccio; Niepewność. (*Pielgrzym* 1842 t. 2).

Dedykacja: Ludwikowi Kamińskiemu, b. pułkownikowi wojska polskiego, w dowód szacunku Gabryella.

4. Dańko z Jawuru. Powieść na tle historycznym osnowana. *Pielgrzym* 1845 t. 4; 1846 t. 1; przedr. zob. poz. 13 t. 1; wyd. osob. W-wa 1902 *Moja Biblioteczka.* Wyd. nast.: W-wa 1927; W-wa 1947.
Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6432.

5. Poganka. Jedna z powieści przy kominkowym ogniu opowiadanych. *Przegl. Nauk.* 1846 t. 2-4 (bez „Wstępnego obrazka"); całość pt. Poganka. Powieść przy kominkowym ogniu opowiadana, wyd. zob. poz. 13 t. 2; wyd. osob. Kr. 1909 *Książnica Nauk. i Artyst.* Wyd. nast.: oprac. T. Boy Żeleński. Kr. 1930 *BN* I, 121; toż wyd. 2 przejrzane Wr. 1950; W-wa 1930; Łódź 1938; oprac. M. Olszaniecka. W-wa 1951 *Bibl. Pisarzy Pol. i Obcych* 58.

We „Wstępnym obrazku" zostało sportretowane grono ludzi zbierających się w domu Skimborowiczów w Warszawie przed 1843.

6. Wykład nauk przeznaczony do pomocy w domowym wychowaniu panien. Część przedwstępna. W-wa 1847; część 1-2: Geografia. W-wa 1857-1858; część przedwstępna wyd. 2 zmienione i pomnożone pt. Część elementarna wykładu nauk przeznaczona do pomocy w domowym wychowaniu. W-wa 1873.

7. Książka pamiątek znaleziona przez Gabryellę i czytana przy kominkowym ogniu. *Przegl. Nauk.* 1847 t. 1-3; c. d. pt. Książka pamiątek. (Jedna z powieści czytanych przy kominkowym ogniu). *Przegl. Nauk.* 1848 t. 2; fragm. pt. Z książki pamiątek. *Dzien. Lit.* 1852 nr 46; przedr. zob. poz. 13 t. 2-3; końcowy fragm. (rozdz. XIII i XIV) z rękopisu ogł. pt. dalszy ciąg „Książki pamiątek" znaleziony w papierach autorki. *Bluszcz* 1885 nr 27-30; toż zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 3.

8. Dwoiste życie. Tekst skonfiskowany przez cenzurę w 1849. Z autografu Arch. Akt Dawnych, W-wa, ogł. Z. Szmydtowa pt. Nieznany autograf N. Żmichowskiej pt. „Dwoiste życie". *Bluszcz* 1925 nr 21-24. Wyd. nast. poszerzone o odmiany

tekstu: *Prace Komisji do Badań nad Historią Literatury i Oświaty*... T. 3. W-wa 1929 i nadb.

9. Fantazja kobiety, która nigdy nie kochała. (Utwór zaledwie rozpoczęty). Ogł. Z. Szmydtowa. *Bluszcz* 1925 nr 25. Wyd. nast. jw. poz. 8.

10. Adeodat. *Wieniec. Pismo zbior. ofiarowane S. Jachowiczowi*... T. 1. W-wa 1857; przedr. zob. poz. 13 t. 3.

11. List nie wiem czyj i nie wiem do kogo. Ogł. wbrew woli autorki bez zakończenia i ze zmienionym tyt.: Ostatnie chwile życia. (Wyjątek z dziennika domowego). *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1. Właściwy tekst, zob. poz. 13 t. 3.

12. Biała Róża. Fragm. ogł. *Gaz. Warsz.* 1858 nr 126-147 (z przerwami); wyd. niepełne zob. poz. 13 t. 4; wariant tekstu ogł. z rękopisu niesłusznie pt. Biała Róża. Część II-ga. *Bluszcz* 1886 nr 1-7, 9; toż zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 5; wyd. osob. pt. Biała Róża. Powieść z przedmową T. Boya Żeleńskiego. W-wa 1929 (tu także powyższy wariant podany jako „część druga").
Rkps wariantu Bibl. Jagiel. sygn. 6423.

13. Pisma Gabryelli. T. 1-4. W-wa 1861.

Zawartość: t. 1: poz. 1, 2, 3, 4 oraz ponad 20 drobnych utworów; t. 2: poz. 5, 7; t. 3: c. d. poz. 7, poz. 11, 10 oraz Kwestia podrzędna, przy kominkowym ogniu rozbierana. (Opowiadanie Gabryelli). (*Tyg. Ilustr.* 1860 nr 16-19); t. 4: Niektóre pisma bezimiennej autorki przez zupełnie nieznanego wydawcę ogłoszone; Stary dwór w Świerszczowej. Zdarzenie prawdziwe przez Pedagoga opowiadane. (*Gaz. Warsz.* 1857 nr 30-33, 39-43); poz. 12.

14. Kasia i Marynka. Z papierów pozostałych po Gabryelli. Fragm. pt. Rozmowa wieczorna przy herbacie w domu państwa Marcinostwa. Wyjątek z dawnej a nie drukowanej powieści pod tytułem: Kasia i Marynka. Z pism Katarzyny wydane przez... *Kłosy i kwiaty*. Kr. 1869 s. 31-67; całość ogł. P. Chmielowski. *Ateneum* 1879 t. 2-3; wyd. osob. W-wa 1879.
Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6421.

15. Życiorys Klementyny z Tańskich Hoffmanowej, z jej własnych notatek i wspomnień ułożony. W: Dzieła K. z Tańskich Hoffmanowej. T. 6. W-wa 1875.

16. Słowo przedwstępne do dzieł dydaktycznych pani Hoffmanowej. W: Dzieła K. z Tańskich Hoffmanowej. T. 8. W-wa 1876.

17. Czy to powieść? *Wiek* 1876 nr 268 - - 1877 nr 30 (z przerwami); wyd. osob. W-wa 1877. Wyd. nast. powiększone o „Plan utworu p. n. »Czy to powieść?«". Kontur ogólny", zob. Wyd. zbior. poz. 1 t. 5; z przedmową T. Boya Żeleńskiego. W-wa 1929 (tu ogł. z autografu plan utworu pt. „Kontur ogólny", pełniejszy od tekstu w Wyd. zbior. t. 5, oraz po raz pierwszy notatka skreślona w 1867 dla Wandy Grabowskiej odnosząca się do tego utworu).
Rkps brulionu Bibl. Jagiel. sygn. 6426.

Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Ateneum* (tu: O Pawle Edmundzie Strzeleckim według rodzinnych i towarzyskich wspomnień. 1876 t. 1 i nadb.), *Bibl. Warsz.* (tu m. in.: Wyjątek z podróży kobiety. 1841 t. 3; Ostatnie chwile życia. (Wyjątek z dziennika domowego). 1857 t. 1), *Bluszcz* (tu m. in.: Dla jednej mojej znajomej i bardzo wielu nieznajomych: Rzecz o służących. 1867 nr 19-21. Rkps pt. O bonach i o służących. Bibl. Jagiel. sygn. 6424; Pogląd na dzieła Klementyny z Tańskich Hoffmanowej. 1875 nr 3-4), *Dzien. Lit.* (tu m. in.: Do moich dziewczynek. 1853 nr 15), *Gaz. Pol.* (tu: O początkowym wychowaniu dzieci. I-II. 1874 nr 63-64. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6424), *Gaz. Warsz.* (1857-1858), *Pielgrzym* (tu m. in.: Burza. Wyjątek z podróży kobiety. 1842 t. 1; Zagadnienie. 1842 t. 1; Znudzony. 1842 t. 2; Zwaliska Luxoru, wyjątek z podróży kobiety. 1842 t. 3. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6421; Lilia. Fragment z powieści. 1843 t. 3; Przekleństwo. Wstęp do poematu Lilia. 1844 t. 1), *Pierwiosnek. Noworocznik na r.* 1839 (tu wiersz: ***, inc.: Już ku zachodniej...), *Przegl. Nauk.* (tu m. in.: O najnowszej powieści J. Korzeniowskiego pt. Spekulant. 1846 t. 3 nr 27), *Tyg. Ilustr.* (tu m. in. Kilka odpowiedzi na jedno pytanie. 1862 nr 121), *Żywie* (1844).

Ponadto po śmierci autorki ogł.:

Z pośmiertnych pism N. Żmichowskiej. *Bluszcz* 1877 nr 20, 23 (tu: Święć się Imię Twoje; Błogosławieństwo dla sieroty);

Z nieznanych poezji N. Żmichowskiej. *Tydzień* 1877 t. 5 nr 41 (tu: Modlitwa do św. Cecylii; toż ogł. *Kronika Rodz.* 1906 nr 47 (tekst skażony); toż ogł. *Kronika Rodz.* 1906 nr 49 (tekst poprawny); toż przedr. pt. Hymn do św. Cecylii. *Gaz. Por. 2 grosze* 1917 nr 321);

P. Chmielowski: Przypisy do tomu I. W wyd.: Listy N. Żmichowskiej. Kr.

1885 (tu: Głos Pański w więzieniu. Rkps--kopia współczesna w Bibl. Kórn. Arch. Działyńskich 28 nr 4; Wstęp do książek z modlitwami... Powst. ok. 1854; Modlitwa do świętej Cecylii);

P. Chmielowski: Przypisy do tomu II. W wyd.: Listy N. Żmichowskiej. Kr. 1886 (tu: Co to życie?; Dziedzictwo Eryka);

W. Marrené (Morzkowska): Pamiętnik N. Żmichowskiej pisany w pierwszej młodości. *Świt* 1886 nr 130-144 (tu fragm. pamiętnika od 12 marca 1835 do 9 kwietnia 1837 oraz 3 listy z tego okresu do Ludwiki Michałowskiej, nigdy nie wysłane, w przekładzie pt. Listy N. Żmichowskiej do Ludwiki Michałowskiej wszyte do dziennika i pisane po francusku);

P. Chmielowski: Ze spuścizny po Gabryeli. *Ateneum* 1888 t. 3 (tu: Wspomnienia rejenta. Rkps pt. Początek powieści o Feliksie Królewskim. Bibl. Jagiel. sygn. 6425);

I. Chrzanowski: Pierwszy utwór Gabryelli. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 2 (tu: Wędrowiec. Zdarzenie prawdziwe. Powst. 1834);

J. Mikołajtis: Listy N. Żmichowskiej i Zofii Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1 (tu m. in: „Helusina śpiewka" wraz z nutami; por. Listy i materiały poz. 4);

M. Romankówna: Inedita N. Żmichowskiej w Bibliotece Jagiellońskiej. *Prace Polon.* S. X (1952) i nadb. (tu z rkpsów Bibl. Jagiel. kilka wierszy i kilka fragmentów prozą);

M. Romankówna: Oprac. wyd.: Narcyza Żmichowska — Julia Baranowska: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Oprac. ... Wstęp Z. Kossak. Wr. 1961 (tu: Świt. Kartka z pamiętnika. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6818; Na pensji. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6428; Dziennik. (Ogł. pt. Pamiętnik N. Żmichowskiej... zob. *Świt* 1886); Memoary. Rkps u M. Romankówny; Zeznania, por. Listy i materiały poz. 16, 17).

Ponadto: Tajemnica rodzinna. Rkps Ossol. sygn. 12293/II. — Drobne utwory w rkpsach, zob. Listy i materiały poz. 18.

P r z e k ł. a n g.: P. Sobolewski: To my little girls. (Do moich dziewczynek). W książce: Poets and Poetry of Poland. Chicago 1881; toż wyd. nast.: Chicago 1883; Milwaukee 1929.

P r z e k ł a d y

T. Macaulay: Dzieje Anglii od wstąpienia na tron Jakuba II. T. 6, 9. W-wa 1873-1874.

Całość przez kilku tłumaczy wyd.: T. 1-10. W-wa 1873-1874.

P r a c e e d y t o r s k i e

1. K. z Tańskich Hoffmanowa: Dzieła. Wyd. nowe pod red. N. Żmichowskiej, z dodaniem życiorysu i objaśnień. T. 1-12. W-wa 1875-1877.

T. 6 por. Twórczość poz. 15; t. 8 por. Twórczość poz. 16.

2. Kwiaty rodzinne. Wybór poezji polskiej ułożony przez ... W-wa 1882. Wyd. nast.: wyd. 2 W-wa 1883; wyd. 3 niezmienione Kr. 1894; wyd. 4 przejrzane i dopełnione przez Or-Ota. W-wa 1912.

Przedmowa dat.: W-wa, dnia 6 lipca 1875 r.

Z a w a r t o ś ć: wybór drobnych utworów ponad 60 autorów, m. in. również kilka wierszy N. Żmichowskiej.

W y d a n i a z b i o r o w e

1. Pisma. Z życiorysem autorki skreślonym przez P. Chmielowskiego. Wyd. staraniem Redakcji Bluszczu. T. 1-5. W-wa 1885-1886.

Z a w a r t o ś ć: t. 1-4: z drobnymi zmianami poz. 13 t. 1-4 (t. 3 powiększony o rozdział XIII i XIV Książki pamiątek, por. Twórczość poz. 7); t. 5: Biała Róża. (Część II-ga) (por. Twórczość poz. 12); poz. 14, 15, 16; O wychowaniu początkowym; Dla jednej mojej znajomej i bardzo wielu nieznajomych: Rzecz o służących.

2. Myśli. Zebrała Ella (I. Zbiegniewska). W-wa 1901.

Z a w a r t o ś ć: I. Wzmianki autorki o samej sobie; II. O przyjaźni, miłości i o kobietach w ogóle; III. O wychowaniu, rodzinie; IV. Książki czytane, dzieła sztuki i zapatrywania na różne stosunki i zjawiska życiowe; V. Uczucia religijne, moralne, społeczne itd.

3. Wybór pism. Z przedmową I. Chrzanowskiego. W-wa 1901.

Z a w a r t o ś ć: Prządki; Wolne chwile (fragm.); Poganka (bez „Wstępnego obrazka"); Adeodat; ponad 20 drobnych utworów.

4. Wybór poezji. W-wa 1909 *Biblioteczka Uniw. Lud. i Młodzieży Szk.* 110.

Z a w a r t o ś ć: 13 drobnych utworów.

5. Wybór powieści. Oprac. i wstępem poprzedziła M. Olszaniecka. T. 1-2. W-wa 1953.

Z a w a r t o ś ć: t. 1: Poganka; Książka pamiątek; t. 2: Biała Róża; Czy to powieść?.

L i s t y i m a t e r i a ł y

1. Do brata Erazma 20 listów z 1838--1839. Ogł. T. Boy Żeleński: Listy N. Żmichowskiej do brata Erazma. *Pam. Warsz.* 1930 z. 8-9: przedr. zob. poz. 15 t. 1.

2. 27 listów z 1838-1876. Ogł. pt. Listy do rodziny i przyjaciół. *Tyg. Ilustr.* 1885 nr 105-110, 112-114, 116-121; przedr. zob. poz. 3, 15 t. 1.

3. Listy do rodziny i przyjaciół. T. 1-2. Kr. 1885. Wyd. nast.: wyd. tyt. Kr. 1889; toż Kr. 1906; t. 3. Kr. 1906; przedr. zob. poz. 15 t. 1.

Por. poz. 2.

4. Do Heleny Turno 25 listów z 1840--1846; do Tekli Dobrzyńskiej 2 listy i fragm. z 1845-1846. Ogł. J. Mikołajtis: Listy N. Żmichowskiej i Zofii Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1; przedr. zob. poz. 15 t. 1.

Tu dołączono utwór Żmichowskiej: Helusina śpiewka wraz z nutami.

5. Do E. Ziemięckiej jeden list z 1842 i kilka fragm. listów z 1842-1845. Ogł. P. Chmielowski: Żmichowska i Ziemięcka. *Ateneum* 1893 t. 4.

6. Listy N. Żmichowskiej. Wyd. H. Kopia. *Spr. Dyrekcji c.-k. Lw. Gimn. im. Franciszka Józefa za r. szk. 1890.* Lw. 1890; przedr. zob. poz. 8, 15 t. 2.

Tu listy pisane z Lublina.

7. Do T. Dębskiej, A. Skimborowiczowej, A. Grotthusowej i rodziny 41 listów z 1850-1859. Ogł. H. Kopia: Listy N. Żmichowskiej do Tekli Dębskiej i innych osób. Lw. 1890. Przedr. zob. poz. 15 t. 2.

Rkps Ossol. sygn. 3149/II.

8. Do A. Towiańskiego z 1856. Ogł. S. Pigoń: Towianizm N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10; przedr. zob. poz. 15 t. 2.

Por. poz. 6.

9. Do Władysława Wierzbowskiego z 1856. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1885 nr 110; przedr. zob. poz. 3 t. 3. Kr. 1906; przedr. zob. poz. 15 t. 2.

10. Do W. Grabowskiej z 1859-1876. Ogł. T. Boy Żeleński: Narcyssa i Wanda. Listy N. Żmichowskiej do Wandy Grabowskiej (Żeleńskiej). W-wa 1930. Fragm. kilkunastu listów z 1863-1869 przytoczył również Boy w art.: Narcyza i Wanda. *Wiad. Lit.* 1929 nr 15; toż we wstępie do wyd.: Czy to powieść? W-wa 1929. List z 1864 przedr. zob. poz. 12.

11. Do B. Moraczewskiej 8 listów z 1861. Ogł. *Dom Pol.* 1888 nr 18-24; przedr. zob. poz. 15 t. 2.

12. Do W. Grabowskiej z 1864. Ogł. T. Boy Żeleński: Wilia N. Żmichowskiej w roku 1863. *Kur. Por.* 1928 nr 357; toż przedr. w książce: Ludzie żywi. W-wa 1929.

Por. poz. 10.

13. Do H. Dunina z 1865. Ogł. *Tyg. Ilustr.* 1885 t. 1 nr 127; przedr. zob. poz. 15 t. 1.

14. Do W. Grabowskiej list z 1867; do E. Kaplińskiego z 1867 (fragm); do siostrzeńca Z. Redla list z 1867 i fragm. z 1868. Ogł. W. Żeleńska: Żmichowska na wystawie paryskiej 1867 roku. *Ateneum* 1895 t. 1.

15. Listy. Do druku przygotowała i komentarzem opatrzyła M. Romankówna pod red. S. Pigonia. T. 1: W kręgu najbliższych. Wr. 1957; t. 2: Rozdroża. Wr. 1960.

Zawartość: t. 1: przedr. poz. 1, 2, 3, 4, 7 (część), 13, 14 oraz 21 listów z rkpsów; t. 2: poz. 8 (część), 9, 11 oraz wiele listów z rkpsów; tu także przedr. poz. 16, 17.

Zamierzone pełne wyd. Listów ma obejmować 5 tomów, z których następne otrzymają tytuły: t. 3: Miodogórze; t. 4: Rozmowy z Julią; t. 5: Narcyssa i Wanda.

16. Zeznania przed komisją śledczą w r. 1849. Ogł. A. Minkowska: Organizacja spiskowa 1848 roku w Królestwie Polskim. W-wa 1923 *Rozpr. Hist. Tow. Nauk. Warsz.* t. 3 z. 1.

Rkps Arch. Akt Dawnych, W-wa; zniszcz. 1939.

17. Własnoręczne zeznanie N. Żmichowskiej 10 lutego 1851 r. Ogł. A. Minkowska: „Zeznanie" N. Żmichowskiej przed komisją śledczą w Lublinie w r. 1851. *Przegl. Hist.* 1919/20 t. 22.

Rkps, jw. poz. 16.

18. Drobne utwory wierszowane, utwory powieściowe, poezje przeważnie we fragmentach, ustępy z różnych utworów opuszczone w druku ze względów cenzuralnych, notatki, zapiski itp. znajdują się w Bibl. Jagiel. rkpsy sygn. 6420-6432, 6434, 6820, 7107, 7108, 7111. Wymienia je M. Romankówna: Inedita Narcyzy Żmichowskiej w Bibliotece Jagiellońskiej. *Prace Polon.* S. X (1952) i nadb.

Rkpsy listów znajdują się w Bibl. Jagiel. sygn. 6077/IV, 6416 fol., 6417 fol., 6816 qu., 6819 qu. i Bibl. Ossol. sygn. 3149/II, 4803/I.

OPRACOWANIA

A. J. S. (Szabrański): Noworoczniki na rok 1841. *Bibl. Warsz.* 1841 t. 1 s. 394--396. (O wierszu: Szczęście poety). — (E. Dembowski): Młoda piśmienność warszawska. *Tyg. Lit.* 1843 nr 32. —

(Wolne chwile Gabryelli. Rec.). *Przegl. Poz.* 1845 t. 1. — T. Sierociński: (Wykład nauk ... Część przedwstępna. Rec.). *Bibl. Warsz.* 1847 t. 3. — H. Kamieński: Pamiętniki i wizerunki. Powst. ok. 1853. Oprac. I. Śliwińska. Wstęp W. Kula. Wr. 1951. — B. Moraczewska: Dziennik. Fragm. powst. ok. 1857. Wyd. z oryginału przez wnuczkę L. Dobrzyńską-Rybicką. Poz. 1911. — E. Ziemięcka: Studia nad literaturą bieżącą. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1858 nr 218, 220, 224. — K. Kaszewski: (Adeodat. Rec.). *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1859 nr 5. — × (J. I. Kraszewski): (O twórczości Żmichowskiej). *Gaz. Codz.* 1860 nr 341.— W. Maleszewski: (Pisma Gabryelli. Rec.). *Tyg. Ilustr.* 1861 nr 69. — S. Wilska: Pamiętnik o Ignacym Chmieleńskim. Powst. po 1863. Wyd. S. Kieniewicz. Wr. 1952. — W. Pol: Pamiętnik do literatury polskiej XIX wieku. Lw. 1866 s. 314-315. — Wł. B-a (Bełza): Sławne Polki. *Wanda. Noworocznik* 1869. — Stefan (W. Grabowska): O pismach Gabryelli. I. Poganka. *Bluszcz* 1870 nr 46, 48. — Stefan (W. Grabowska): Listy o pismach Gabryelli. *Tyg. Ilustr.* 1872 nr 237-239, 246-247; 1873 nr 270-271, 280, 283, 288. — A. Świętochowski: Profile — Gabryela N. Żmichowska. *Przegl. Tyg.* 1872 nr 14, 17, 20. —

Wspomnienia pośmiertne: H. Skimborowicz. *Kur. Codz.* 1876 nr 287-288; J. Szujski. *Przegl. Pol.* 1876/77 t. 3; P. Chmielowski: N. Żmichowska. Studium literackie. *Kwart. Kłosów* 1877 t. 1; przedr. w książce: Autorki polskie wieku XIX. Studium literacko-obyczajowe. W-wa 1885; A. Giller: N. Żmichowska. Życiorys. *Ruch Lit.* 1877 nr 2-3; M. Ilnicka. *Bluszcz* 1877 nr 4-6, 9, 11-12, 15-16; A. Świętochowski. *Kalendarz gospodarski dla kobiet na r.* 1877; I. Zbiegniewska: Sylwetka N. Żmichowskiej. Powst. 1877. Ogł.: *Izabela Zbiegniewska, ostatnia entuzjastka.* W-wa (1933); W. Żeleńska. *Kłosy* 1877 nr 602-604; W. Żeleńska. *Tyg. Ilustr.* 1877 nr 54-55. —

P. Chmielowski: (Czy to powieść? Rec.). *Niwa* 1877 t. 11. — Wielisław (E. Skrodzki): Wieczory piątkowe. Wspomnienia z literackiego świata Warszawy. *Bluszcz* 1877 nr 33; przedr. pt. Salon pani Lewockiej. W: Wieczory piątkowe i inne gawędy. Oprac. M. Opałek. W-wa 1962. — P. Chmielowski: Posłowie do wyd.: Kasia i Marynka. *Ateneum* 1879 t. 3. — Z. Miłkowski: Felieton zagraniczny. *Nowiny* 1879 nr 11. — (Kasia i Marynka. Rec.): (A. Pilecki). *Przegl. Tyg.* 1880 nr 19; Litwos (H. Sienkiewicz). *Niwa* 1880 t. 17 z. 126. — Sfinx (H. Skimborowicz): Gabryella i Entuzjastki. *Bluszcz* 1880 nr 10-32 (z przerwami). — F. Boberska: N. Żmichowska. Kr. 1883; wyd. nast. Lw. 1893; przedr. w: Pisma. Lw. 1893. — W. Marrené (Morzkowska): Dwie Poganki. *Przegl. Tyg.* 1883 nr 45-47. — J. Baranowska: Notatki do życiorysu N. Żmichowskiej. Powst. ok. 1882-1885. Rkps Ossol. sygn. 4802/II; Wspomnienia o N. Żmichowskiej, jej rodzinie i kręgu jej przyjaciół. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 7109. Wyd. w książce: Narcyza Żmichowska — Julia Baranowska: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Oprac. M. Romankówna. Wstęp Z. Kossak. Wr. 1961. — B. (H. Biegeleisen): Pozytywistka. *Prawda* 1885 nr 21-22. — H. Biegeleisen: Z korespondencji Gabryelli. *Przegl. Tyg. Dod. Mies.* 1885 t. 2. — P. Chmielowski. Entuzjastki. W: Autorki polskie wieku XIX. Studium literacko-obyczajowe. W-wa 1885. — P. Chmielowski: N. Żmichowska. Ogł. jako wstęp w wyd.: Pisma... T. 1. W-wa 1885. — M. Ilnicka: N. Żmichowska. *Bluszcz* 1885 nr 20-23. — A. M. L. (Lisiecka): Słówko o listach N. Żmichowskiej do rodziny i przyjaciół. *Kronika Rodz.* 1885 nr 20-21. — S. Tarnowski: (Listy do rodziny i przyjaciół... Rec.). *Przegl. Pol.* 1884/85 t. 4. — J. Żdżarska: Studia literackie. O „Pogance" N. Żmichowskiej. *Tyg. Mód i Powieści* 1885 nr 8-11. — Gabryella jako znakomita niewiasta polska XIX stulecia. Ogł. jako wstęp w wyd.: Listy N. Żmichowskiej do rodziny i przyjaciół. T. 1. Kr. 1885. — Sąd poety o listach Krasińskiego i Żmichowskiej. *Kłosy* 1885 nr 1038. —

P. Chmielowski: N. Żmichowska. *Złota przędza* 1886 t. 3. — W. Marrené (Morzkowska): Pamiętnik N. Żmichowskiej pisany w pierwszej młodości. *Świt* 1886 nr 130-144. — Teresa Jadwiga (Papi): N. Żmichowska (Gabryela). *Przyj. Dzieci* 1887 nr 38-40. — P. Chmielowski: Ze spuścizny po Gabryelli. *Ateneum* 1888 t. 3. — E. Orzeszkowa: O kobiecie polskiej. W: Tanie zbiorowe wydanie pism E. Orzeszkowej. T. 41. W-wa 1888. — H. Kopia: Wstęp. W wyd.: Listy N. Żmichowskiej do Tekli Dębskiej i innych osób. Lw. 1890. — J. Sedlaczkówna: N. Żmichowska — biograficzne wspomnienie. *Rocznik* (Sambor) t. 14 (1891). — J. W. Dawid: Nauka o rzeczach. W-wa 1892 s. 255-257. (O „Wykładzie nauk przeznaczonym do pomocy w domowym wychowaniu panien" cz. 1). — L. Jenike: Jeszcze słówko o Gabryelli (Narcyzie Żmichowskiej) i entuzjastkach. (Wspomnienie). *Ateneum*

1892 t. 3. — P. Chmielowski: Żmichowska i Ziemięcka. *Ateneum* 1893 t. 4. — A. Szycówna: Dzieci w literaturze polskiej. Wychowanie Beniaminka. *Przegl. Pedag.* 1893 nr 1. — A. Szycówna: Dzieci w naszej literaturze. Dwie sylwetki pensjonarek. *Przegl. Pedag.* 1893 nr 12. (Dod. utworu: Kasia i Marynka). — A. Pilecki: Pesymizm i wiara w utworach N. Żmichowskiej (Gabryeli) w pierwszej dobie jej twórczości. *Tyg. Mód i Powieści* 1894 nr 14. — A. Pilecki: Kobiety-poetki. W-wa 1895. — W. Żeleńska: Żmichowska na wystawie paryskiej 1867 roku. *Ateneum* 1895 t. 1. — M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczo-literackie. T. 2. Kr. 1897. —

P. Chmielowski: N. Żmichowska (Gabryela). W 25 rocznicę zgonu. *Tyg. Ilustr.* 1901 nr 51. — I. Chrzanowski: Wstęp. W wyd.: Wybór pism. W-wa 1901. — L. Rygier: N. Żmichowska (Gabriela). *Bluszcz* 1901 nr 51/52. — Ella (I. Zbiegniewska): Wstęp. W wyd.: Myśli N. Żmichowskiej. W-wa 1901. [Rec.: W. Żeleńska. *Bluszcz* 1902 nr 7]. — M. Buyno: N. Żmichowska (Gabriela) i jej dzieła. W-wa 1902 *Książki dla Wszystkich* 82. — I. Chrzanowski: Pierwszy utwór Gabryelli. *Bibl. Warsz.* 1902 t. 2. — I. Chrzanowski: Smutek Żmichowskiej jako główny pierwiastek jej uczuciowości. *Wędrowiec* 1902 nr 23-24, 26-27; przedr. w: Okruchy literackie. W-wa 1903. — W. Żeleńska: Notatki pedagogiczne N. Żmichowskiej. *Bluszcz* 1902 nr 10-40. (Są to notatki 18-letniej Wandy Grabowskiej, późniejszej Żeleńskiej, z wykładów Żmichowskiej w 1862, opracowane przez autorkę w 1902). — W. Żeleńska: W ćwierć wieku po zgonie N. Żmichowskiej. *Bluszcz* 1902 nr 4. — I. Chrzanowski: N. Żmichowska (Gabryela). *Album biogr. zasłużonych Polaków i Polek w. XIX.* T. 2. W-wa 1903. — Z. Bukowiecka: Wspomnienie o Żmichowskiej. *Świat Kobiecy* 1905 nr 6. — T. Kończyc (Grot-Bęczkowski): W 30 rocznicę śmierci „Gabryelli". (N. Żmichowska ur. 1819 †1876). *Bluszcz* 1907 nr 3. — I. Baranowski: Pamiętniki (1840-1862). Powst. ok. 1909. Wyd. A. Wrzosek. *Roczniki Poz. Tow. Przyj. Nauk* t. 49 (1933). — J. Dicksteinówna: Trzy fazy w twórczości N. Żmichowskiej. *Sfinks* 1909 t. 2; przedr. w książce: Prometeusz-Paraklet. W-wa 1913. — A. Kraushar: Nieznana kartka z życia N. Żmichowskiej (1844-1850). *Tyg. Ilustr.* 1909 nr 2-3; odb. W-wa 1909 *Miscellanea Hist.* XXXV; przedr. w: Polki twórcze czasów nowszych. S. I. W-wa 1929. — L. Jenike: Ze wspomnień. W-wa 1910 *Bibl. Dzieł Wyborowych.* — J. Dicksteinówna: Poganka. W książce: Prometeusz-Paraklet. W-wa 1913. — M. Mann: „Poganka" N. Żmichowskiej. Geneza, źródła, artyzm i idea utworu. W-wa 1916. — I. W. Kosmowska: N. Żmichowska i entuzjastki. W-wa (1917) *Polska w Życiorysach i Charakterystykach.* — C. Walewska: N. Żmichowska (Gabriela). W-wa 1918. —

J. Dicksteinówna: Stulecie N. Żmichowskiej. *Romans i Powieść* 1919 nr 10. — S. Demby: Bibliografia: A. Prac N. Żmichowskiej. B. Prac o Żmichowskiej. *Bibliotekarz* 1919 nr 1. (Tu wymienionych tylko kilkanaście pozycji). — A. Minkowska: „Zeznanie" N. Żmichowskiej przed Komisją śledczą w Lublinie w r. 1851. *Przegl. Hist.* 1919/20 t. 22. — A. Oppman: N. Żmichowska (Gabryella) 1819-1919. *Tyg. Ilustr.* 1919 nr 10. — M. Pawlikowska: N. Żmichowska (Gabryella) 1819-1876. *Bibliotekarz* 1919 nr 1. — Z. Reuttówna: Śladem Żmichowskiej. W-wa 1919. — C. Walewska: N. Żmichowska, poetka uczuć rodzinnych, wychowawczyni narodu. W-wa 1919. — W. Weychert-Szymanowska: N. Żmichowska, poetka i obywatelka, w stuletnią rocznicę. W-wa 1919. — A. Wyleżyńska: N. Żmichowska w świetle swych zwierzeń. *Przew. Nauk. i Lit.* 1919-1920. — A. Minkowska: Gabryela i entuzjastki. *Bluszcz* 1922 nr 41-43. — A. Drogoszewski: Żmichowska Narcyza (Gabryela). *Sto lat myśli pol.* T. 9 (1923). — A. Minkowska: Organizacja spiskowa 1848 roku w Królestwie Polskim. W-wa 1923 *Rozpr. Hist. Tow. Nauk. Warsz.* t. 3 z. 1. — Z. Szmydtowa: Nieznany autograf N. Żmichowskiej pt. „Dwoiste życie". *Bluszcz* 1925 nr 21-25.— A. Drogoszewski: Najznakomitsza z entuzjastek, Narcyza Żmichowska (Gabriela). 1819-1876. *Iskry* 1926/27 nr 1. —

T. Boy Żeleński: Romans Gabryelli. *Wiad. Lit.* 1928 nr 49; przedr. w: Ludzie żywi. W-wa 1929. — T. Żeleński: Wilia N. Żmichowskiej w roku 1863. *Kur. Por.* 1928 nr 357; przedr. w książce, jw. — R. Altenberg: Dzieciństwo N. Żmichowskiej. *Kobieta Współcz.* 1929 nr 26-31. — K. Czachowski: Nowe wydawnictwa. Hoffmanowa i Żmichowska w nowym oświetleniu. *Przegl. Współcz.* 1929 t. 31 nr 92. — A. Kraushar: Polki twórcze czasów nowszych. Seria I. W-wa 1929. [Rec.: M. Pelczar. *Przegl. Powsz.* 1930 t. 185 nr 553; A. Wysocki. *Tyg. Ilustr.* 1930 nr 46]. — I. Krzywicka: Rozmowa kobiet o N. Żmichowskiej. *Wiad. Lit.* 1929 nr 47. — A. Minkowska: N. Żmichowska w walce o niepodległość. *Ko-*

bieta *Współcz.* 1929 nr 1. — A. Minkowska: Tragizm „entuzjastów". *Wiedza i Życie* 1929 nr 3. — T. Żeleński: Narcyza i Wanda. *Wiad. Lit.* 1929 nr 15. — T. Boy Żeleński: Wstęp. W wyd.: Biała Róża. W-wa 1929. [Rec.: L. K. (Konopacki). *Gaz. Warsz.* 1929 nr 240]. — T. Boy Żeleński: Wstęp. W wyd.: Czy to powieść? W-wa 1929. [Rec.: R. *Kur. Lit.-Nauk.* 1929 nr 28; A. Reiterowa. *Oświata Pol.* 1929 nr 3]. — T. Boy Żeleński: Żywoty miłosne. W: Ludzie żywi. W-wa 1929. — J. E. Skiwski: Renesans Żmichowskiej. *Tyg. Ilustr.* 1930 nr 46. — T. Boy Żeleński: Listy N. Żmichowskiej do brata Erazma. *Pam. Warsz.* 1930 z. 8-9. — T. Boy Żeleński: Wstęp w wyd.: Narcyssa i Wanda. Listy N. Żmichowskiej do Wandy Grabowskiej (Żeleńskiej). W-wa 1930. — T. Boy Żeleński: Wstęp. W wyd.: Poganka. Kr. 1930 *BN* I, 121; toż wyd. 2 Wr. 1950. — Z. Sokołowska: N. Żmichowska. W rocznicę śmierci. *Iskry* 1930/31 nr 1. — Z. Szmydtowa: Najnowsze studia i wydania pism N. Żmichowskiej. *Pam. Lit.* R. 28 (1931) z. 4. — A. Wyleżyńska: W paryskiej Sofiówce. *Bluszcz* 1931 nr 6. — A. Zahorska: Narcyzy Żmichowskiej powrót do literatury. *Przegl. Powsz.* 1931 t. 192; nadb. Kr. 1931. —

T. Sinko: Dookoła „Poganki" Żmichowskiej. *Spr. PAU* 1932 nr 8 (streszcz.); *Przegl. Współcz.* 1933 t. 45 nr 132-133. — Z. Wasilewski: Na warszawskim Parnasie. *Myśl Nar.* 1932 nr 53; przedr. w książce: Norwid. W-wa 1935 (1934). [Polemika: S. Cywiński: O gwiaździsty diament Norwida. Wil. 1935]. — W. Morzkowska-Tyszkowa: Żmichowska wobec romantyzmu francuskiego. *Pam. Lit.* R. 30 (1933) z. 3/4; odb. Lw. 1934. [Rec.: I. Chrzanowski. *Nowa Książka* 1935 z. 3; J. Kulczycka. *Polonista* 1935 z. 5/6]. — T. Sinko: Hellada i Roma w Polsce. Lw. 1933. — C. Walewska: Zbiegniewska i Żmichowska, ich życie i los w porównawczym zestawieniu. *Izabela Zbiegniewska, ostatnia entuzjastka.* W-wa (1933). — J. Mikołajtis: Wstęp. W wyd.: Listy N. Żmichowskiej i Zofii Węgierskiej. Częstochowa 1934 *Bibl. Częstochowska* t. 1. — W. Nagórska-Rudzka: Młodzież Kongresówki w latach 1855-1861. *Przegl. Hist.* 1934 t. 32. — Z. Wasilewski: Kto to jest Edmund? *Ruch Lit.* 1934 nr 8. [Polemika: G. Korbut: „Edmund" a Cyprian Norwid. Polemika z Zygmuntem Wasilewskim. *Ruch Lit.* 1935 nr 1; Z. Wasilewski: Czy to Karol Baliński? Odpowiedź prof. G. Korbutowi. *Ruch Lit.* 1935 nr 1]. — S. Kieniewicz: Społeczeństwo w powstaniu poznańskim 1848 roku. W-wa 1935; wyd. nowe W-wa 1960. — S. Pigoń: Towianizm N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1935 nr 9/10; (Streszcz.) *Spr. PAU* 1935 nr 10; przedr. w książce: Na wyżynach romantyzmu. Kr. 1936. —

Z. Wasilewski: Z dziejów powieści warszawskiej. III. Poganka. *Myśl Nar.* 1935 nr 36; IV. N. Żmichowska. Tamże nr 37; V. Aspazja. Tamże nr 38; VI. Alcybiades. Tamże nr 39; VII. Literatura i życie. Tamże nr 40; wyd. osob. pt. Aspazja i Alcybiades. Z dziejów powieści warszawskiej. W-wa 1935. [Rec.: P. Grzegorczyk: Portret Norwida w powieści. *Warsz. Dzien. Nar.* 1935 nr 208; T. Boy Żeleński: Czy powieść o Norwidzie? *Wiad. Lit.* 1935 nr 46; S. Cywiński: O szkodliwości legend. *Dzien. Wil.* 1936 nr 275-276; T. Makowiecki: Z batalii o Norwida. *Marchołt* 1936 nr 2; H. Życzyński. *Prąd* 1936 t. 31; Z. Wasilewski: O prawo prześwietlania utworów. I. Z powodu N. Żmichowskiej; II. Rozmowa z krytykami. *Myśl Nar.* 1936 nr 37-39]. — S. Wasylewski: Norwid w trzech osobach. *Gaz. Pol.* 1935 nr 340. — A. Wyleżyńska: Korespondentka i jej czytelniczka. *Bluszcz* 1935 nr 50-51. — W. Tyszkowa: N. Żmichowska. W sześćdziesiątą rocznicę śmierci. *Bluszcz* 1936 nr 51-52. — J. Hulewicz: O podłoże społeczno-ekonomiczne walki kobiet polskich o dostęp na uniwersytety. *Przegl. Współcz.* 1937 t. 60 nr 178. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. — C. Latawiec: Biała tragedia Norwida (Żmichowska i Norwid). W książce: Cyprian Kamil Norwid i jego czasy. Cz. 1. Poz. 1938. [Rec.: W. Kubacki: Interpretacje Norwidowe. *Wiad. Lit.* 1939 nr 2]. — M. Czapska: N. Żmichowska. *Bluszcz* 1939 nr 16. — J. Hulewicz: Sprawa wyższego wykształcenia kobiet w Polsce w wieku XIX. Kr. 1939. — A. Morzkowska: U wnuczki Narcyzy. (W 120 rocznicę urodzin N. Żmichowskiej). *Bluszcz* 1939 nr 16. —

A. Bar: Twórczość Żmichowskiej. *Spr. PAU* 1945 nr 9. — K. Wyka: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 z. 7/8. — Z. Szmydtowa: Żmichowska wobec realizmu i pozytywizmu. *Warszawa* 1947 nr 4. — A. Minkowska: N. Żmichowska i entuzjastki. *Płomień* 1948 nr 15-16. — Z. Leśnodorski: Entuzjaści i entuzjastki. *Życie Lit.* 1949 nr 17. — A. Rogalski: Wspomnienie o N. Żmichowskiej. *Tyg. Powsz.* 1949 nr 43. — M. Romankówna: Problematyka twórczości N. Żmichowskiej. *Spr.*

PAU 1949 nr 8. — Z. Ł. Kwiatkowska: Ostatnia znajoma Żmichowskiej. *Tyg. Powsz.* 1950 nr 278. — M. Romankówna: Inedita N. Żmichowskiej w Bibliotece Jagiellońskiej. *Prace Polon.* S. X (1952) i nadb. — M. Olszaniecka: Wstęp. W wyd.: Wybór powieści. T. 1. W-wa 1953 *Bibl. Pisarzy Pol. i Obcych* 58. — M. Romankówna: Zagadka „Poganki". *Życie Lit.* 1955 nr 36. — K. Groniowski: Problem rewolucji agrarnej w ideologii obozów politycznych w latach 1846-1870. W-wa 1957 *Instytut Historii. Badania nad Dziejami Wsi Pol.* 2. — M. Romankówna: Sprawa entuzjastek. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 2. — M. Romankówna: Wstęp. O wydaniach i autografach listów N. Żmichowskiej. W wyd.: Listy T. 1. Wr. 1957. — M. Romankówna: Oprac. wyd.: Listy. T. 1-2. Wr. 1957-1960. [Rec.: Z. Szmydtowa. *Pam. Lit.* R. 48 (1957) z. 3; M. Stępień. *Ruch Lit.* 1960 z. 3; W. Błachut: Nad listami Gabryelli. *Życie Lit.* 1960 nr 27]. — H. Pańczykówna: N. Żmichowska w Poznańskiem. *Spr. Poz. Tow. Przyj. Nauk* 1958 nr 1. — Z. Rabska: Moje życie z książką. Wspomnienia. T. 1. Wr. 1959. — A. Winnicka: Narcyza Żmichowska. *40-lecie Gimnazjum i Liceum im. N. Żmichowskiej.* W-wa 1960. —

Z. Kossak: Wstęp. W wyd.: N. Żmichowska — Julia Baranowska: Ścieżki przez życie. Wspomnienia. Oprac. M. Romankówna. Wr. 1961. — M. Romankówna: Nota wydawcy. Metryki tekstów. Przypisy. Tamże. [Rec.: S. Podhorska-Okołów: W kręgu N. Żmichowskiej. *Twórczość* 1961 nr 7; Z. Kozarynowa: Narcyssa. *Wiadomości* (Londyn) 1961 nr 40; *Nowe Książki* 1961 nr 12; M. Stępień. *Ruch Lit.* 1962 nr 1]. — T. Gospodarek: Piosnki dla ludu wiejskiego Julii Woykowskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A. *Nauki Spol.* nr 32. *Prace Lit.* II. Wr. 1961. — M. Romankówna: Środowisko Gabryelli w świetle nieznanego zbioru fotografii rodziny Baranowskich. *Księga pam. ku czci S. Pigonia.* Kr. 1961. — S. Kieniewicz: Między ugodą a rewolucją. (Andrzej Zamoyski w latach 1861-62). W-wa 1962. — H. Pańczyk: Twórczość literacka N. Żmichowskiej. Poz. 1962. (Maszynopis powielony). — M. Romankówna: Mickiewicz w życiu i twórczości N. Żmichowskiej. Łódź 1962 *Łódzkie Tow. Nauk. Wydz. II* nr 51. — M. Jakóbcówna, A. Zamorska: Próba nowego odczytania „Poganki" N. Żmichowskiej. *Prace Lit.* V. Wr. 1963 *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 13. — M. Romankówna: Pamiętniki Baranowskich. *Wyższa Szkoła Pedag. w Kr. Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* z. 17. *Filologia pol. Prace Hist.-lit.* Kr. 1963. — M. Stępień: Ze studiów nad N. Żmichowską. *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 59. *Prace Hist.-lit.* z. 5. Kr. 1963. — S. Kieniewicz: Dramat trzeźwych entuzjastów. O ludziach pracy organicznej. W-wa 1964.

Zob. również: Entuzjastki i entuzjaści.

ŻMIJEWSKI EUGENIUSZ (1816–1885)

Pseud.: Feliks S.; Feliks S***; Feliks Śreniawita; Śreniawita.

Powieściopisarz, pamiętnikarz.

Ur. 17 listopada 1816 w Żmijewie na Mazowszu; syn Feliksa i Karoliny z Broniewskich. Gimnazjum ukończył w Łomży i przez jeden rok studiował na uniwersytecie w Krakowie, po czym został urzędnikiem w Suwałkach. W 1837 przybył do Warszawy, gdzie nawiązał kontakt z Gustawem Ehrenbergiem. Następnie wrócił do Suwałk i rozpoczął pracę konspiracyjną jako członek Stowarzyszenia Ludu Polskiego. W 1839 został zesłany na Syberię za udział w spisku Szymona Konarskiego. Przebywał w katordze nerczyńskiej. Uwolniony z katorgi, skazany na osiedlenie, oddawał się jakiś czas studiom matematyki, mechaniki i chemii. W 1844 otrzymał płatne zajęcie jako kierownik grupy poszukującej złota. Przebywał w górach Kraju Zabajkalskiego, później na pograniczu Chin i nad brzegami Jeniseju. W 1856 powrócił do kraju. W 1859 ożenił się z córką profesora Kajetana Garbińskiego. Był plenipotentem na Podolu i Ukrainie w dobrach Potockich, następnie u Romana Sanguszki. Od 1879 pracował w Warszawie w zarządzie nadwiślańskich dróg żelaznych. Zmarł w Warszawie 26 stycznia 1885.

TWÓRCZOŚĆ

1. Sceny z życia koczującego. *Gaz. Codz.* 1858 nr 89-309 (z przerwami); wyd. osob. t. 1-3. W-wa 1859-1862.

2. Opowieści i zarysy Syberii. Znad granic Mongolii do Irkucka. *Gaz. Pol.* 1874 nr 224-233.

3. Do Eldorado. *Gaz. Pol.* 1874 nr 262--283 (z przerwami).

4. Królewiec i Grunwald. Opowiadanie historyczne. *Bluszcz* 1882 nr 35-43.

5. Janusz Zadora Russocki. Powieść historyczna. *Wiek* 1883 nr 164-211 (z przerwami).

6. Z czarnej godziny. Powieść z niedawnej przeszłości. *Bibl. Warsz.* 1883 t. 1-4; wyd. osob. W-wa 1884.

7. Z moich wspomnień. Żegluga po Lenie i podróż po Puszczach Olekmińskich. *Wiek* 1883 nr 178, 183, 189, 195, 200, 205, 211, 217, 223, 229.

8. Mołwo. (Wyciąg z dziennika podróży). *Wiek* 1884 nr 95-104, 107-121, 123-130.

9. Ordęgowie. Powieść historyczna. *Tyg. Romansów i Powieści* 1884 nr 784-802.

10. Buchowiecki. Powieść historyczna. *Tyg. Romansów i Powieści* 1885 nr 836--848.

11. Stanisław Kmita. Powieść. Rkps.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1883), *Bluszcz* (1882), *Gaz. Codz.* (1858-1859), *Gaz. Pol.* (1874), *Niwa* (tu: Walka o byt. 1884 t. 25), *Romans i Powieść* (tu: Swaty. 1886 nr 271--275), *Tyg. Powsz.* (tu: Starosta Strzemieniec. 1881 nr 42-45), *Tyg. Romansów i Powieści* (1884-1885), *Wiek* (1883-1885; tu m. in.: Hadżi Negmattułłach. (Ze wspomnień syberyjskich). 1884 nr 164--168, 170-173; Spółka. 1884 nr 232-233; Daurya. „Z moich wspomnień sybirskich". 1884 nr 291, 295; 1885 nr 7; Skrzypek. Wyjątek z dziennika podróży. 1885 nr 68, 73, 79, 85, 91).

OPRACOWANIA

(Sceny z życia koczującego. Rec.): L. Hubert. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 4; *Gaz. Warsz.* 1859 nr 216. — E. Heleniusz (Iwanowski): Kronika syberyjska z notatek i opowiadań więźniów spisana. W książce: Wspomnienia narodowe. Paryż 1861. — E. Heleniusz (Iwanowski): Kilka o wygnaniu syberyjskim szczegółów. W książce: Wspomnienia lat minionych. T. 2. Kr. 1876. — (Z czarnej godziny. Rec.): P. Chmielowski. *Ateneum* 1884 t. 4; K. M. *Kronika Rodz.* 1884 nr 19; E. Z. (E. Sedlaczek). *Kłosy* 1884 nr 992; Z. (E. Sedlaczek). Niwa 1885 t. 28. — Wspomnienia pośmiertne: (A. Pług?). *Kłosy* 1885 nr 1037; *Ateneum* 1885 t. 1; *Bibl. Warsz.* 1885 t. 1; *Dzien. Łódzki* 1885 nr 24; *Tyg. Powsz.* 1885 nr 18; *Wiek* 1885 nr 21, 24. — A. Kraushar: Świętokrzyżcy. Pierwsze tajne towarzystwo demokratyczne w Warszawie. (Kartka archiwalna z roku 1838). W-wa 1916 *Miscellanea Hist.* 62. — M. Janik: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928.

ŻOCHOWSKI FELIKS (1802—1868)

Językoznawca, pedagog.

Ur. 15 sierpnia 1802 w Zieleźnikach, pow. węgrowski; syn Marcina i Elżbiety z Pogorzelskich. Nauki początkowe pobierał w domu, następnie w 1817-1825 w Lublinie, po czym wstąpił na Uniwersytet Warszawski, który ukończył w 1828 ze stopniem magistra nauk wyzwolonych. Rozpoczął pracę w szkole wydziałowej w Warszawie przy ulicy Królewskiej jako nauczyciel języka polskiego. W powstaniu listopadowym walczył w artylerii, brał udział w obronie Warszawy. Po upadku powstania wrócił do pracy w szkole. Od 1842 wykładał w Gimnazjum Gubernialnym w Warszawie i równocześnie w szkole rabinów. W 1848-1862 był profesorem literatury polskiej w Instytucie Szlacheckim. Od 1862 był rektorem gimnazjum w Radomiu. W 1865 otrzymał emeryturę i zamieszkał w Warszawie. Żonaty był z siostrą Andrzeja Bojanowskiego. Zmarł w Warszawie 20 stycznia 1868.

TWÓRCZOŚĆ

1. Części mowy odmieniające się przez przypadki. W-wa 1838.

Dedykacja w formie listu: Autorom rozpraw i wniosków wspólnie pracującym nad ustaleniem ortografii polskiej.

2. Uwagi nad językiem 15 wieku w porównaniu z dzisiejszym. Napisał ..., które zebrał z statutów wiślickich Kazimierza W., Władysława Warneńczyka i Kazimierza Jagiellończyka. Ogł. K. W. Wójcicki: Statuta polskie króla Kazimierza w Wiślicy złożone. W-wa 1847.

3. Mownia języka polskiego. W-wa 1852.

4. Kolej trudów i rozmyślań, jakie człowiek pokonać musiał, nim z hieroglifów, to jest z pisma obrazowego, przyszedł do pisma głosów i brzmień, czyli dźwięków. Wywód początku znaków alfabetu. *Bibl. Warsz.* 1859 t. 4 i odb.

Artykuły ogł. w czasopismach: *Bibl. Warsz.* (1852, 1856, 1859, 1861; tu m. in. Podobieństwa i różnice języka polskiego z ruskim, czyli wyraźniej z rusińskim, objawionym w elementarzu wydanym w Wiedniu 1857 r. 1861 t. 1), *Dzien. Warsz.* (tu: O znaku X. 1855 nr 11), *Gaz. Warsz.* (1853-1854), *Nowa Polska* (1831), *Pam. Umiejętności Moralnych i Literatury* (1830), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840), *Przegl. Nauk.* (1842, 1846; tu m. in.: Objaśnienie wewnętrznego znaczenia wyrazów: natura, przyroda i rada. 1842 nr 16), *Światowid* (1838).

L i s t y

1. Do S. Jachowicza z 1844. Rkps Bibl. Nar. sygn. 170; zniszcz. 1944.

2. Do K. W. Wójcickiego z 1860; do nieznanego adresata, b. d. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 719.

OPRACOWANIA

(Części mowy odmieniające się przez przypadki. Rec.): J. I. Kraszewski. *Tyg. Lit.* 1838 nr 12; Jan z Oświęcimia (J. H. S. Rzesiński): Odpowiedź na zarzuty F. Żochowskiego w dziele Części mowy odmieniające się przez przypadki przeciw niektórym zasadom Gramatyki Józefa Muczkowskiego. Kr. 1838. — (Mownia języka polskiego. Rec.): * (J. Bartoszewicz). *Dzien. Warsz.* 1852 nr 193-194; A. Kudasiewicz: Ocena Mowni języka polskiego. *Bibl. Warsz.* 1852 t. 1. [Polemika: F. Żochowski: Odpowiedź na ocenę Mowni ... Tamże 1852 t. 3; A. Kudasiewicz: Odpowiedź na odpowiedź ... Tamże 1852 t. 4]; *Dzien. Warsz.* 1852 nr 76; K. T. G.: Biblioteka Warszawska za r. 1852. *Gaz. Codz.* 1853 nr 191; J. I. Kraszewski: Listy do Redakcji Gazety Warszawskiej. *Gaz. Warsz.* 1853 nr 82. — J. B. (Bartoszewicz): Dzieła o języku polskim. *Kronika Wiad. Kraj. i Zagr.* 1857 nr 222, 224, 226. — F. K. Malinowski: Ocenianie stanowiska p. F. Żochowskiego w umiejętności językowej, oparte na jego Mowni i odpowiedzi danej ks. Malinowskiemu, wraz z podaniem rysu nowego systemu koniugacji słowiańskiej. *Bibl. Warsz.* 1857 t. 1. — L. Jenike: Feliks Żochowski. *Tyg. Ilustr.* 1868 nr 7. — F. M. Sobieszczański. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — K. W. Wójcicki: Feliks Żochowski. *Kłosy* 1868 nr 158. — J. Bieliński: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). W-wa 1912.

ŻOCHOWSKI JÓZEF (1801–1851)

Pseud. i krypt.: J. Ż.; Józef Sapalski; Józef z Żochów; Józef z Żochow Podlasianin.

P e d a g o g, f i z y k.

Ur. 15 kwietnia 1801 we wsi Żochy, pow. węgrowski; syn Wojciecha i Gertrudy z Wyrzykowskich. Początkowe nauki pobierał w szkole wydziałowej pod zarządem księży komunistów w Węgrowie, gdzie po ukończeniu tylko klasy drugiej w 1818 wstąpił do ich zgromadzenia. W 1822 przeniósł się do zakonu pijarów. W 1823 przeznaczony został na nauczyciela szkoły wydziałowej w Wieluniu. Porzuciwszy zakon w 1824, wstąpił na Uniwersytet Warszawski, gdzie studiował na wydziale filozoficzno-administracyjnym, który ukończył w 1827 ze stopniem magistra filozofii, a w 1828 magistra administracji. Od 1828 był nauczycielem szkół wojewódzkich w Radomiu, Łukowie, Warszawie i Szczebrzeszynie (1836-1840). Około 1831 ożenił się ze Scholastyką Wolkowską z Węgrowa. W 1840 zwolniony na własne żądanie z obowiązków nauczyciela, przybył do Warszawy i tu założył fabrykę narzędzi rolniczych. W 1844 został bibliotekarzem biblioteki Banku Polskiego. 8 maja 1848 aresztowany za udział w manifestacji patriotycznej, został zesłany na Sybir do Ujśćkamieniogorska, skąd przeniesiony do Omska zmarł (katowany) z ran w końcu 1851.

TWÓRCZOŚĆ

1. Rys elektromagnetycznego systematu świata fizycznego oraz uwaga świata moralnego pod względem elektromagnetyzmu. W-wa 1840.

D e d y k a c j a: Władysławowi, Napoleonowi, Mieczysławowi i Honoracie Żochowskim pierwszą swą pracę na pamiątkę poświęca ojciec.

2. Opis machiny parowej bez ognia oraz lokomotywa bez ognia, bez wody i powietrza. W-wa 1841.

3. Fizyka. T. 1-2. W-wa 1841-1842.

D e d y k a c j a: Jaśnie wielmożnemu Ig. Turkułłowi, ministrowi sekretarzowi stanu Królestwa Polskiego, radcy tajnemu i członkowi Rady Państwa, Komitetu Ministrów, senatorowi i kawalerowi wielu orderów. W dowód wdzięczności i najgłębszego uszanowania poświęca Autor.

4. Filozofia serca, czyli mądrość praktyczna. W-wa 1845.

D e d y k a c j a: Sercu macierzyńskiemu Niny Łuszczewskiej w dowód głębokiego szacunku i poważania poświęca Autor.

5. Życie Jezusa Chrystusa, przez ... ozdobione rycinami, według obrazów pierwszych mistrzów, przedstawiającymi główne zdarzenia z życia Zbawiciela. W-wa 1847.

Artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Bibl. Warsz.* (1845, 1846, 1857, 1858, 1860), *Gaz. Codz.* (1839, 1842-1843; tu m. in.: Maskarada albo maska nierada i nie maska rada. 1843 nr 62), *Motyl na wiązanie dla młodzieży*. W-wa 1843 (red. i wyd.), *Orędownik Nauk.* (1843-1845; tu m. in.: Ułamek z prawdy o filozofii. 1844 nr 32; Kształcenie się promieni słonecznych. Wyjątek z rękopismów. 1845 nr 24), *Piśmiennictwo Kraj.* (1840-1842; tu m. in.: O duchu kobiet. 1840 nr 34-35), *Tyg. Petersb.* (1838-1840; tu m. in.: Uwaga ściągająca się do puryzmu języka. 1839 nr 50), *Zjednoczenie* (1831).

Ponadto ogł. rozprawy z zakresu fizyki.

L i s t y

1. Do J. I. Kraszewskiego 6 listów z lat między 1840-1850 i 2 b. d. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6457, 6458, 6482.

2. Do M. Wiszniewskiego 5 listów z 1840-1844. Ogł. w art.: Z dawnych korespondencyj. Listy do Michała Wiszniewskiego. Z archiwum hr. Przeździeckich. *Kronika Rodz.* 1887 nr 10-11.

OPRACOWANIA

N. N.: (Elektryczność jest początkiem światła ... Rec.). *Tyg. Petersb.* 1838 nr 95. — I. STORCZYŃSKI: Uwagi nad niektórymi myślami p. Żochowskiego. *Tyg. Petersb.* 1839 nr 94. — (Fizyka. Rec.): E. DEMBOWSKI. *Przegl. Nauk.* 1842 nr 18; przedr. w: Pisma. T. 2. W-wa 1955; Dr TEOFIL M. (MATECKI). *Tyg. Lit.* 1842 nr 34. — (Filozofia serca ... Rec.): *Przegl. Nauk.* 1846 nr 8-9; A. TYSZYŃSKI: (?); przedr. w: Rozbiory i krytyki. T. 1. Petersb. 1854 s. 385. — E. ZIEMIĘCKA: (Życie Jezusa Chrystusa ... Rec.). *Pielgrzym* 1846 t. 4. — E. HELENIUSZ (IWANOWSKI): Kronika syberyjska z notatek i opowiadań więźniów spisana. W książce: Wspomnienia narodowe. Paryż 1861. — F. M. SOBIESZCZAŃSKI. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — A. GILLER: Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864 r. T. 4. Paryż 1871. — A. GILLER: Lista wygnańców polskich do roku 1860 spisana na Syberii. *Album Muz. Nar. w Rapperswyll. Na stoletnią rocznicę 1772 r.* Poz. 1872. — B. LIMANOWSKI: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — F. M. FALEŃSKI: Wspomnienia z mojego życia. Powst. 1876-1905. Wyd. J. Rudnicka. W zbiorze: Miscellanea z pogranicza XIX i XX wieku. Wr. 1964 *Arch. Lit.* t. 8. — H. STRUVE: Historia logiki jako teorii poznania w Polsce. Wyd. 2. W-wa 1911. — J. BIELIŃSKI: Królewski Uniwersytet Warszawski (1816-1831). T. 3. W-wa 1912. — F. GABRYL: Polska filozofia religijna w wieku XIX. T. 2. W-wa 1914. — A. KRAUSHAR: Rodzina męczenników. (Ze wspomnień szkolnych). W: Echa przeszłości. Szkice, wizerunki i wspomnienia historyczne. W-wa 1917. — M. JANIK: Dzieje Polaków na Syberii. Kr. 1928. — S. HARASSEK: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 z. 4.

ŻUKOWSKI JAN LUDWIK (zm. 1831)

Krypt.: J. L. Ż.; Ż.

K r y t y k, e s t e t y k.

Pochodził z Podlasia. Należał do grona przyjaciół i współpracowników Maurycego Mochnackiego. Brał żywy udział w działaniach politycznych tak przed wybuchem, jak i w czasie powstania listopadowego. W 1830 redagował wspólnie z Mochnackim *Kurier Polski*, a w 1831 razem z Mochnackim i Józefatem Bolesławem Ostrowskim *Nową Polskę*. Zmarł w Warszawie 13 sierpnia 1831.

TWÓRCZOŚĆ

1. Bronisława. Powieść krakowska z r. 1794. Powst. 1821. Rkps zaginął.

2. Pieśni ludu zebrane nad Pilicą. Fragm. ogł. pt. Wyjątek z pisma o pieśniach ludu. *Melitele* 1830.

3. O pańszczyźnie z dołączeniem uwag nad moralnym i fizycznym stanem ludu naszego. W-wa 1830.

4. Prospekt zamierzonego pisma pt. Tygodnik Literatury i Krytyki. Powst. 1830. Rkps Bibl. PAN Kr. sygn. 146.

Rozprawy i artykuły ogł. w czasopismach i wydawnictwach zbior.: *Dzien. Powsz. Kraj.* (1831), *Dzien. Warsz.* (1828), *Gaz. Pol.* (1827-1828; tu m. in.: Synonimy. Boleść — cierpienie. 1827 nr 194; Kilka słów o nadużyciu tłumaczeń. 1827 nr 277-278; O sztuce. 1828 nr 96, 98, 100-102; Dyletantyzm. 1828 nr 232-235), *Jutrzenka* (1824), *Kur. Pol.* (red. odp. 1829-1830), *Melitele* (1830), *Nowa Polska* (red. odp. 1831), *Pam. dla Płci Pięknej* (tu: O samotności. 1830 t. 2 poszyt 1), *Patriota* (1830-1831; tu m. in.: Siła zbrojna. 1830 nr 18; Wiersz do matek polskich. Dat. 31 maja 1821. Ogł. 1831 nr 42).

B i b l i o g r a f i ę podaje A. Zieliński: Jan Ludwik Żukowski — zapomniany krytyk i publicysta. *Prace Polon.* S. XVI (1960).

OPRACOWANIA

M. Mochnacki: (O sztuce. Rec.). *Gaz. Pol.* 1828 nr 114-117; przedr. w: Pisma po raz pierwszy edycją książkową objęte. Wyd. A. Śliwiński. Lw. 1910. — M. Mochnacki: Autor artykułu o sztuce i metafizyce ... *Gaz. Pol.* 1828 nr 134; przedr. w: Pisma ...., jw. — J. B. Zaleski: List do J. Lelewela, dat. Sochaczew, 21 kwietnia 1828. Wyd. w: Korespondencja. T. 1. Lw. 1900. — Hr. Walerian Krasiński ... *Kur. Pol.* 1829 nr 17. (O udziale w przekładzie leksykonu). — A. D. C.: Zdaje się, iż Pan J. L. Ż.... *Kur. Pol.* 1830 nr 249. (O założeniu Tow. Przyjaciół Literatury). — A. D. C.: Od niejakiego czasu zagęścił się ... *Kur. Pol.* 1830 nr 304. (Polemika dot. Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych). — Na zapytanie do dra Rodeckiego ... *Kur. Pol.* 1830 nr 39. (O druku dzieła: Opis geograficzny i statystyczny Królestwa Polskiego). — R. K. M.: Co tylko tyczy się pomyślności i sławy narodu polskiego ... *Kur. Pol.* 1830 nr 295. (O założeniu Tow. Przyjaciół Sztuk Pięknych). — P. Wysocki: Wiadomość o tajnym towarzystwie ... *Kur. Pol.* 1830 nr 257. — F. S. Dmochowski: Oświadczenie. *Kur. Pol.* 1831 nr 485. — B. Kiciński: Ostatnia odpowiedź Nowej Polsce. *Polak Sumienny* 1831 nr 128. — H. Mendelsberg: (List otwarty do J. L. Żukowskiego). *Polak Sumienny* 1831 nr 141. — Nekrologi: *Dzien. Powsz. Kraj.* 1831, 15 sierpnia; *Gaz. Pol.* 1831, 17 sierpnia. —

S. Goszczyński: Podróż mojego życia. Urywki wspomnień i zapiski do pamiętnika 1801-1842. Powst. 1858. Wyd. S. Pigoń. Wil. 1924 *Rozpr. i Materiały Wydz. I Tow. Przyj. Nauk w Wil.* t. 1 z. 3. — K. W. Wójcicki: Kawa literacka w Warszawie (1829-1830). *Bibl. Warsz.* 1873 t. 1 i odb. — J. N. Janowski: Notatki autobiograficzne 1803-1853. Powst. 1876-1886. Wyd. M. Tyrowicz. Wr. 1950. — P. Chmielowski: Nasza krytyka literacka w w. XIX. *Bluszcz* 1899 nr 18. — B. Limanowski: Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej. Zurych 1901; wyd. 4 W-wa 1957. — P. Chmielowski: Dzieje krytyki literackiej w Polsce. W-wa 1902. — S. Dobrzycki: Do „Wertera w Polsce". *Pam. Lit.* R. 4 (1905) z. 1. — T. Grabowski: Krytyka literacka w czasach romantyzmu (1818-1830). *Bibl. Warsz.* 1909 t. 4 s. 245-246. — A. Śliwiński: Maurycy Mochnacki. Żywot i dzieła. Lw. 1910. — J. Tretiak: Bohdan Zaleski do upadku powstania listopadowego. 1802-1831. Życie i poezja. Karta z dziejów romantyzmu polskiego. Kr. 1911. — Z. Kirkor-Kiedroniowa: Włościanie i ich sprawa w dobie organizacyjnej i konstytucyjnej Królestwa

Polskiego. Kr. 1912. — P. Bańkowski: Maurycy Mochnacki jako teoretyk i krytyk romantyzmu polskiego. Kr. 1913. — S. Harassek: Prolegomena do filozofii narodowej Trentowskiego. *Kwart. Filoz.* 1933 z. 4. — H. Grynwaser: Kwestia agrarna i ruch włościan w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. W-wa 1935. — M. Janik: Na drogach myśli ludowej. Studia historyczno-literackie. Lw. 1936. — M. Meloch: Sprawa włościańska w powstaniu listopadowym. W-wa 1939; wyd. 2 W-wa 1948. — J. Szacki: O polskich rewolucjonistach szlacheckich drugiego i trzeciego dziesięciolecia XIX wieku. *Myśl Filoz.* 1955 z. 4. — T. Łepkowski: Warszawa w powstaniu listopadowym. W-wa 1957. — W. Bortnowski: Walka o cele powstania listopadowego (od 29 listopada 1830 r. do lutego 1831 r.). Łódź 1960 *Łódzkie Tow. Nauk. Wydz. II* nr 31. — F. German: Wśród prozaików warszawskich. Publicyści i krytycy literaccy. W: Chopin i literaci warszawscy. W-wa 1960. — A. Zieliński: Jan Ludwik Żukowski — zapomniany krytyk i publicysta. *Prace Polon.* S. XVI (1960).

ŻYGLIŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN (1815–1849)

Krypt.: F. Z.; F. Ż.; Ż.

Poeta.

Ur. 15 października 1815 (nie 1816) w Krakowie. W 1826-1831 uczył się w szkołach licealnych, w 1831-1836 studiował nauki prawne i filozoficzne na Uniwersytecie Jagiellońskim. Równocześnie kształcił się w szkole malarskiej pod kierunkiem Wojciecha Stattlera. Należał do grupy poetów z Edmundem Wasilewskim i Gustawem Ehrenbergiem na czele. W 1846 wyruszył na studia malarskie do Rzymu, ale ze względu na zły stan zdrowia i brak środków materialnych poprzestał na Wiedniu, gdzie spędził dwa lata. W 1848 wrócił do Krakowa. Tu zmarł w niedostatku 31 stycznia 1849 (w szpitalu-przytułku).

TWÓRCZOŚĆ

Dumki i fantazje. Poz. 1844. Wyd. 2 Kr. 1849(?).

Niektóre utwory ogł. poprzednio *Tyg. Lit.* 1839-1841.

Dedykacja: Ludwinie Skarszewskiej i Jackowi Siemieńskiemu na pamiatkę święcę.

Drobne utwory ogł. w czasopismach: *Dwutyg. Lit.* (tu: Wyobraźnia. 1844 nr 7; Rozświt pieśni. 1844 nr 9), *Tyg. Lit.* (1839-1845).

Ponadto po śmierci poety wiersz: Powołanie wieszcza — ogł. w art.: Korespondencja Gazety Warszawskiej. Kraków, d. 7 czerwca ... *Gaz. Warsz.* 1852 nr 159.

Drobne przekłady: fragment Fausta J. W. Goethego, Alpejski łowiec (Alpenjäger), sonet F. Petrarki — wśród drobnych utworów, m. in. w Wyd. zbior.

Wydania zbiorowe

Zbiór poezji. Kr. 1852.

Listy

Do W. Stattlera. Rkps Bibl. Nar. Zbiory Raperswilskie sygn. 185; zniszcz. 1944.

OPRACOWANIA

F. Anielewski: (Dumki i fantazje. Rec.). *Tyg. Lit.* 1844 nr 32. — (W. Wielogłowski): Przedmowa wydawcy. W wyd.: Zbiór poezji. Kr. 1852. — (Zbiór poezji. Rec.): *Przegl. Poz.* 1852 t. 15; *Czas* nr 127. [Polemika: Korespondencja Gazety Warszawskiej. Kraków, d. 7 czerwca ... *Gaz. Warsz.* 1852 nr 159]. — J. K. Turski. *Enc. powsz.* Orgelbranda. T. 28 (1868). — W. K. Stattler: Przypomnienie starych znajomości. *Kłosy* 1873 nr 433. — J. N. Gniewosz z Oleksowa: Ze wspomnień niedawnej przeszłości. *Strażnica Pol.* 1879 nr 15-19, 21, 26; 1880 nr 1. — S. Przerowa (K. Jarochowski): Literatura poznańska w pierwszej połowie bieżącego stulecia. *Przegl. Pol.* 1879/80 t. 4; wyd. osob. (bezimiennie). Poz. 1880; wyd. 2 Poz. 1884. — H. Biegeleisen: Franciszek Żygliński. *Złota przędza.* T. 3. W-wa 1886. — M. Zdziechowski: Byron i jego wiek. Studia porównawczoliterackie. T. 2. Kr. 1897. — K. Sosnowski: Nieznani poeci krakowscy z okresu Wolnego Miasta. *Księga pam. uczniów Uniw. Jagiel.* Kr. 1900; przedr. w: Poezja krakowska z czasów Wolnego Miasta (ze szczególnym uwzględnieniem Edmunda Wasilewskie-

go) 1815-1846. Kr. 1901 *Bibl. Kr.* (nr 20). — S. Windakiewicz: Walter Scott i lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej. Kr. 1914. — K. Sosnowski: Poeta smutku i żałoby. *Kur. Lit.-Nauk.* 1928 nr 14. — S. Wasylewski: Zapomniana cyganeria. *Gaz. Poz.* 1935 nr 186. — S. Windakiewicz: Romantyzm w Polsce. Kr. 1937. — Z. Kosidowski: Z okresu złotego kultury Poznania. Tygodnik Literacki 1838-1845. Poz. 1938 *Bibl. Kroniki M. Poz.* t. 8. — J. W. Gomulicki: Franciszek Żygliński. W książce: J. Tuwim: Księga wierszy polskich XIX wieku. T. 2. W-wa 1954; toż wyd. 2 W-wa 1956. — B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5.

DODATEK

OPRACOWAŁ
STANISŁAW STUPKIEWICZ

Dotychczas wydane tomy *Nowego Korbuta* poświęcone Romantyzmowi, mianowicie tomy 7, 8, 9 i 12, obejmowały materiał bibliograficzny w zasadzie do roku 1964. Obecny Dodatek zawiera uzupełnienia do wymienionych tomów podając materiały bibliograficzne do roku 1970 oraz ważniejsze pominięte pozycje z lat poprzednich.

Uzupełnienia są uporządkowane według układu przyjętego w tekście głównym; na początku każdego rozdziału są zaznaczone tom (cyfry rzymskie) i stronica tekstu głównego, do których dane uzupełnienia się odnoszą.

Wśród uzupełnień znajduje się również sprostowanie ważniejszych błędów zauważonych w tekście głównym wyżej wymienionych tomów.

HASŁA OGÓLNE

ROMANTYZM W EUROPIE

[VII, 20] 3. ROMANTYZM JAKO EPOKA W DZIEJACH KULTURY

A. Einstein: Music in the Romantic Era. Nowy Jork 1947; tłum. M. i S. Jarocińscy pt. Muzyka w epoce romantyzmu. W-wa 1965. — J. Chantavoine i J. Gaudefroy-Demombynes: Le romantisme dans la musique européenne. Paryż 1954. — L. Guichard: La musique et les lettres au temps du Romantisme. Grenobla 1955. — W. Mellers: Romanticism and 20th Century. Londyn 1957. — U. Bosco: Realismo romantico. Caltanissetta 1959. — T. Kroński: Rozważania wokół Hegla. W-wa 1960. — E. D. Miller: Schiller and the Ideal of Freedom. Harrogate 1960. — B. Seckinger: Europa im Geiste der deutschen Romantik. Fryburg 1960. — J. L. Talmon: Political Messianism. The romantic phase. Londyn 1960; toż Nowy Jork 1961. — J. Mittenzwei: Die Sehnsucht der Romantikers nach Erlösung der Musik. W: Das Musikalische in der Literatur. Ein überblick von Gottfried von Strassburg bis Brecht. Halle 1962. — Z. Stefanowska: Historia i profecja. Studium o „Księgach narodu i pielgrzymstwa polskiego" Adama Mickiewicza. W-wa 1962 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 3. — J. Droz: Le romantisme politique en Allemagne. Paryż 1963. — R. Friedenthal: Goethe. Sein Leben und seine Zeit. (1963); przeł. M. Rotter pt. Goethe, jego życie i czasy. W-wa 1969. — P. Moreau: Amours romantiques. Paryż 1963. — R. Huch: Die Romantik. Ausbreitung, Blütezeit und Verfall. (Powst. ok. 1900). Wyd. nowe. Tybinga 1964 *Die Bücher des Neunzehn* 112. — S. Treugutt: Beniowski. Kryzys indywidualizmu romantycznego. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 11. [Rec.: M. Janion. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 4; Z. Libera. *Roczn. Lit. 1964*. W-wa 1966 s. 236-239; Z. J. Nowak: Nowa interpretacja „Beniowskiego". *Ruch Lit.* 1966 z. 2]. — J. B. Halsted: Romanticism. Problem of definition, explanation and evaluation. (Problems of European civilization). Boston, Mass., 1965. — P. Moreau: Romantisme français et syncrétisme religieux. W: Âmes et thèmes romantiques. Paryż 1965. — Z. J. Nowak: O romantyzmie europejskim i polskim. *Ruch Lit.* 1965 z. 6. (M. Straszewska: Romantyzm. W-wa 1964. Rec.). — C. Pichois: Philarète Chasles et la vie littéraire au temps du romantisme. T. 1-2. Paryż 1965. — J. Rurawski: Romantyzm i jego skutki; Kłopoty z romantyzmem. *Wiedza i Życie* 1965 nr 3-4. — J. Starzyński: O romantycznej syntezie sztuk. Delacroix. Chopin. Baudelaire. W-wa 1965. [Rec.: B. Kazimierczyk: Delacroix. Chopin. Baudelaire. *Kierunki* 1966 nr 6; A. Osęka: Testament romantyzmu. *Nowe Książki* 1966 nr 6; Z. Trojanowicz: W kręgu romantycznej „correspondance des arts". *Nurt* 1966 nr 6]. — A. Viatte: Les sources occultes du romantisme. Illuminisme-théosophie. 1770-1820. T. 1-2. Paryż 1965 *Bibliothèque de la Revue de Littérature comparée*. — R. Byrns: Nationalism and Cosmopolitanism in the English Romantic Essay. *Actes du IV-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée. Fribourg 1964*. (Wol. 1). Haga 1966. — R. Cannac: Théâtre et révolte. Essai sur la jeunesse de Schiller. Paryż 1966. — J. Droz: Le romantisme allemand et l'État. Résistance et collaboration dans l'Allemagne napoléonienne. Paryż 1966. [Rec.: W. Zajewski: O romantyzmie niemieckim w dobie napoleońskiej. *Przegl. Hum.* 1969 nr 4]. — M. Janion: Spór o romantyzm. *Fakty i Myśli* 1966 nr 4; przedr. pt. Lukács o romantyzmie. W: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. — Z. Łempicki: Renesans, Oświecenie, Romantyzm i inne studia z historii kultury. T. 1. W-wa 1966 jako: Wybór pism. T. 1.

Oprac. H. Markiewicz. — C. Nagavajara: August Wilhelm Schlegel in Frankreich. Sein Anteil an der französischen Literaturkritik 1807-1835. Tybinga 1966. — Z. Szpotański: Romantyzm a pozytywizm. *Znak* 1966 nr 144 (6). —

Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy wieku XVIII i wieku XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Warszawa, listopad 1963. W-wa 1967. (Tu m. in.: J. Białostocki: Ikonografia romantyczna. Przegląd problemów badawczych; W. Kalinowska, M. Rostworowski: Elementy teorii sztuki w pismach Norwida; C. Krassowski: „Architektura romantyczna" i romantyzm; B. Król-Kaczorowska: O dekoracjach romantycznych w teatrze warszawskim; Z. Lissa: Romantyzm w muzyce: definicja, kryteria, periodyzacja; J. Puciata-Pawłowska: Jacek Malczewski a romantyzm; Z. Żygulski: Nurt romantyczny w muzealnictwie polskim). [Rec.: A. Osęka: W poszukiwaniu istoty romantyzmu. *Nowe Książki* 1967 nr 12].— G. Koziełek: (Erläuterungen zur Deutschen Literatur. Romantik. Berlin 1967. Rec.). *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — A. Orłowski: Mit i historia w filozofii identyczności F. W. J. Schellinga. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — F. Rude: Stendhal et la pensée sociale de son temps. Paryż 1967. — Z. Szpotański: Od Kanta do nowej sztuki. *Znak* 1967 nr 162 (12). — J. L. Talmon: Romanticism and Revolt. Europe 1815-1848. Nowy Jork 1967. — Z. Kuderowicz: Aspekty romantycznego światopoglądu. *Studia Filoz.* 1968 nr 3/4. (Filozofie romantyczne. W-wa 1967. Rec.). — A. Monglond: Pèlerinages romantiques. Paryż 1968. — B. Pociej: Romantyzm i muzyka. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 4. — B. Pociej: Romantyzm a muzyka. *Ruch Muzyczny* 1968 nr 12, 14, 16, 18, 21, 24; 1969 nr 2. — G. Pietielin: Lenin i woprosy romantizma. *Don* 1969 nr 1. — I. Sőtér: Woprosy romantizma. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* t. 11 (1969) z. 1/2. — J. Starzyński: Sztuka widzenia według Stendhala. *Przegl. Hum.* 1969 nr 4. — M. Straszewska: Romantyzm. Wyd. 2 zmienione. W-wa 1969 *Bibl. „Polonistyki"*. — S. Jarociński: Ideologia romantyczna: źródła i metamorfozy. *Współczesność* 1970 nr 16.

4. ROMANTYZM JAKO PRĄD LITERACKI

[VII, 22] a) Studia ogólne

C. M. Bowra: The Romantic Imagination. Londyn 1950; Londyn 1957; Londyn 1961 *Oxford Paperbacks* nr 19. — R. Wellek: History of Modern Criticism: 1750-1950. 2. The Romantic Age. New Haven, Conn., 1955; wyd. nast. New Haven 1967. — M. G. Hardiman: The Role of Poetry in France According to Lamartine's Mission. *College Language Association Journal* 1958 z. 1. — J. I. Klimienko: Problemy stila w anglijskoj litieraturie pierwoj trieti XIX wieka. Leningrad 1959. — E. E. Bostettor: The Romantic Ventriloquists: Wordsworth, Coleridge, Keats, Shelley, Byron. Washington 1963. [Rec.: M. Bewley: Romanticism Reconsidered. *The Hudson Review* 1964 nr 1]. — N. Frye: Romanticism Reconsidered. Selected Papers from the English Institute. Nowy Jork 1963; wyd. nast. Nowy Jork 1968. [Rec.: M. Bewley, jw.]. — H. Read: Reason and Romanticism. Essays in literary criticism. Nowy Jork 1963. — A. Rodway: The Romantic Conflict. Londyn 1963. — W. N. Vickery: Parallelizm w litieraturnom razwitii Bajrona i Puszkina. *American Contribution to the Fifth International Congress of Slavists.* T. 2. Haga 1963. — R. Wellek: Concept of Criticism. New Haven-Londyn 1963. (Tu m. in.: The Concept of Romanticism in Literary Scholarship; Romanticism Reexamined); przekł. niem. pt. Konfrontationen. Vergleichende Studien zur Romantik. Aus dem Amerikanischen übersetzt von R. Dornbacher. Frankfurt n. Menem 1964. — D. Perkins: Wordsworth and the Poetry of Sincerity. Cambridge, Mass., 1964. —

M. Roston: Prophet and Poet. The Bible and the Growth of Romanticism. Londyn 1965. — E. C. Mason: Deutsche und englische Romantik. Eine Gegenüberstellung. 2 durchgesehene und erweitere Auflage. Getynga 1966 *Kleine Vandenhoeck-Reihe* 85. — J. Kamionkowa: Ogólnopolskie spotkanie historyków literatury okresu romantyzmu. (Warszawa 9 XII 1966 r.). *Nauka Pol.* 1967 nr 4. — *Il Romanticismo. Atti del sesto Congresso dell'Associazione Internazionale per gli*

Studi di Lingua e Letteratura Italiana (Budapest e Venezia 10-17 Ottobre 1967). Budapeszt 1968. (Tu m. in. dział: Romanticismo italiano — Romanticismo europeo). — S. C. GILL: Wordsworth's Breeches Pocket: Attitudes to the Didactic Poet. *Essays in Criticism* 1969 nr 4. — R. F. STORCH: Wordsworth's „The Borderers". The Poet as Anthropologist. *elh* 1969 nr 2.

[VII, 23] b) Klasycyzm a romantyzm

P. H. FRYE: Romance and Tragedy. A study of classic and romantic elements in the great tragedies of European literature. Lincoln, Nebrasca, 1961; wyd. nast. Magnolia, Mass., 1967. — J. G. ROBERTSON: Studies in the Genesis of Romantic Theory in the 18th Century. Nowy Jork 1962. — H. MAYER: Zur deutschen Klassik und Romantik. Pfullingen 1963. — R. WELLEK: The Term and Concept of „Classicism" in Literary History. *Actes du IV-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée. Fribourg 1964*. (Wol. 2). Haga 1966. — G. ALBRECHT, J. MITTENZWEI: Klassik. Wyd. 4. Berlin 1965; przeł. J. Buras i in. pt. Klasycyzm niemiecki. Życie i twórczość Goethego i Schillera. Wybór. W-wa 1970. — I. SÖTÉR: Lumières et romantisme. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* t. 12 (1970) z. 1/2.

[VII, 25] c) Estetyka i krytyka literacka

I. STROHSCHNEIDER-KOHRS: Die Romantische Ironie in Theorie und Gestaltung. Tybinga 1960 *Hermea. Germanistische Forschungen*. Neue Folge t. 6.— S. O. SIMCHES: Le romantisme et le goût esthétique du XVIII-e siècle. Paryż 1964. — A. MÜLLER: Kunstanschauung der jüngeren Romantik. Darmstadt 1964 *Deutsche Literatur. Reihe Romantik* t. 12. — P. MOREAU: La critique selon Sainte-Beuve. Paryż 1964. — E. Z. CYBIENKO: Bielinskij i polskaja litieraturnaja kritika 40-50-ch godow XIX w. *Izwiestija Akadiemii Nauk SSSR. Otdielenije Litieratury i Jazyka* t. 24 (1965) z. 5. — S. SKWARCZYŃSKA: Rzut oka na rozwój teorii badań literackich od kierunków romantycznych do postpozytywistycznych. W: Teoria badań literackich za granicą. Antologia: wybór, rozprawa wstępna, komentarze. T. 1. Romantyzm i pozytywizm. Cz. 1. Kr. 1965 *Bibl. Studiów Lit.* (W antologii fragm. wypowiedzi pisarzy, m. in.: J. G. Herder, J. W. Goethe, F. Schiller, F. Schlegel, A. W. Schlegel, G. W. Hegel, E. Young, S. T. Coleridge, G. de Staël, Ch. A. Sainte-Beuve. W. G. Bieliński). — *Actes du IV-e Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée. Fribourg 1964*. (Wol. 2). Haga 1966. (Tu m. in.: H. JECHOVÁ: L'oeuvre-question et l'oeuvre-réponse; J. L. MAHONEY: Imitation and the Quest for Objectivity in English Romantic Theory; D. H. MALONE: Imitation and the Shaping Spirit; L. METZGER: Imitation and Illusion in Coleridge's Criticism; O. RAGUSA: Imitation and Originality in Manzoni's Romantic Theory). — W. W. WANSŁOW: Estietika romantizma. Moskwa 1966. [Rec.: B. PIASECKA-MARKS. *Studia Estetyczne* t. 5 (1968); L. SUCHANEK. *Slavia Orientalis* 1969 nr 1]. — D. F. RAUBER: The Fragment as Romantic Form. *Modern Language Quarterly* 1969 nr 2. — M. J. SIEMEK: Natura, kultura, sztuka. (Problemy teorii literatury w myśli filozoficznej Fryderyka Schillera). *Przegl. Hum.* 1969 nr 6.

d) Rodzaje i gatunki literackie

[VII, 26] Liryka

L. KAIM-KLOOCK: Gottfried August Bürger. Zum Problem der Volkstümlichkeit in der Lyrik. Berlin 1963. — I. OPACKI: Krzyżowanie się postaci gatunkowych jako wyznacznik ewolucji poezji. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 4; przedr. H. Markiewicz: Problemy teorii literatury. Wr. 1967. — J. TRZYNADLOWSKI: Evolution de la poésie lyrique. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 6 (1963) z. 1; skrót pt. Ewolucja

liryki. Tamże. — W. Weintraub: The Problem of Improvisation in Romantic Literature. *Comparative Literature* 1964 nr 2 i nadb. — M. Maciejewski: Od erudycji do poznania. Z dziejów romantycznej liryki opisowej. *Roczniki Hum.* 1966 z. 1. — I. Opacki: Człowiek w sonetach przełomu. *Z polskich studiów slawistycznych.* S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968.* W-wa 1968. — C. Zgorzelski: Przełom romantyczny w dziejach liryki polskiej. Tamże. [Rec.: E. Szary. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3].

[VII, 27] Ballada

M. J. C. Hodgart: The Ballads. Londyn 1950. — J. Kleiner: Ballada. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 1 (1958). (Jako: Materiały do „Słownika rodzajów literackich"). — K. Kroeber: Romantic Narrative Art. Madison, Wisc., 1960. — I. Opacki: Ewolucja balladowej opowieści. Lubl. 1961. [Rec.: K. Pomorska. *International Journal of Slavic Linguistic and Poetics* t. 8 (1964)]. — C. Zgorzelski: Le dynamisme de la ballade comme genre littéraire. *Poetics.* W-wa 1961. — W. Müller-Seidel: Die deutsche Ballade. Umrisse ihrer Geschichte. W zbiorze: Wege zum Gedicht. T. 2. Monachium-Zurych 1964. — I. Opacki: Die Gestalt und dramatiesierende Function des Erzählers in der polnischen epischen Ballade. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 7 (1964) z. 2; toż w jęz. pol. pt. Narrator i świat nieznany. Kształt i funkcje dramatyzacyjne narratora w polskiej balladzie epickiej. *Roczniki Hum.* 1968 z. 1. — J. Krzyżanowski: Ballada. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — C. Kraus: Slovenská romantická balada. Bratysława 1966. — C. Kraus: L'évènement et le héros dans la ballade. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 10 (1967) z. 1; streszcz. pt. Zdarzenie i bohater w balladzie. Tamże. — I. Opacki, C. Zgorzelski: Ballada. Wr. 1970 *Poetyka. Zarys enc.* Dział I cz. 1 z. 1.

[VII, 27] Epika poetycka

M. Kridl: Wstęp do: J. Słowacki: Powieści poetyckie. Kr. 1925 *BN* I, 47. — Z. Szmydtowa: Problematyka i kompozycja „Grażyny" na tle jej rodowodu literackiego. *Spr. Tow. Nauk. Warsz. Wydz. I* 1947. — K. Kroeber: Romantic Narrative Art. Madison, Wisc., 1960. — W. Ostrowski: Powieść poetycka. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 7 (1964) z. 1. (Jako: Materiały do „Słownika rodzajów literackich"). — B. Wilke: Romantic Poets and Epic Tradition. Madison, Wisc., 1965. — M. Maciejewski: W kręgu narodzin polskiej powieści poetyckiej. Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 34. — M. Maciejewski: Narodziny powieści poetyckiej w Polsce. Wr. 1970 *Z dziejów form artyst. w lit. pol.* t. 19.

[VII, 27] Powieść

K. Wyka: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* [Rec.: R. Zimand. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4]. — B. G. Rieizow: Francuzskij istoriczeskij roman w epochu romantizma. Leningrad 1958; przeł. P. Hertz pt. Francuska powieść historyczna w epoce romantyzmu. W-wa 1969. [Rec.: J. Górski: Romantyzm i historia. *Kultura* 1970 nr 11]. — K. Kroeber: Romantic Narrative Art. Madison, Wisc., 1960. — M. Żurowski: Stendhal i powieść francuska dziewiętnastego wieku. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 3 (1960) z. 2. — I. K. Gorskij: Polskij istoriczeskij roman i problema istorizma. Moskwa 1963. [Rec.: A. Nofer, J. Rurawski. *Slavia Orientalis* 1964 nr 4; J. Henzel. *Ruch Lit.* 1965 z. 2]. — A. Bartoszewicz: Odrębność gatunkowa powieści w świadomości teoretycznej w pierwszej połowie XIX wieku. *Styl i kompozycja. Konferencje teoretyczno-literackie w Toruniu i Ustroniu.* Wr. 1965. — A. Bartoszewicz: Z zagadnień opisu w teorii i praktyce literackiej pierwszej połowy XIX wieku. Tamże. — M. Jasińska: Narrator w powieści przedromantycznej. 1776-1831. W-wa 1965 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 15. [Rec.: J. Trzynadlowski. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 4]. —

F. R. Hart: Scott's Novels. The Plotting of historical survival. Charlottesville, Virginia, 1966. — M. Żmigrodzka: Polska powieść biedermaierowska. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2. — S. Des Loges: L'art structural de la narration dans la nouvelle de Balzac. Wr. 1967 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 17. — M. Raimond: Le roman depuis la Révolution. Paryż 1967. — Z. Szmydtowa: Spoken and Literary Tale. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 10 (1967) z. 2; streszcz. pt. Gawęda. Tamże. — S. Burkot: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. Inglot. *Pam. Lit.* R. 60 (1969)

z. 3; T. Bujnicki. *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — Z. Szmydtowa: Poetyka gawędy. *Z polskich studiów slawistycznych.* S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968.* W-wa 1968. — J. Trzynadlowski: Od romansu do powieści. Zmiany w strukturze gatunkowej w literaturze polskiej. Tamże. — T. Cieślikowska: Powieść tendencyjna. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 12 (1969) z. 2.

[VII, 28] D r a m a t

R. Langbaum: The Poetry of Experience. The dramatic monologue in modern literary tradition. Londyn 1957. — J. Degler: Problem dramatu historycznego w polskiej krytyce literackiej lat 1830-1848. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 13. *Prace Lit.* V. Wr. 1963. — M. Urbanowicz, A. Stroka: Niemiecki dramat i teatr romantyczny. Poglądy teoretyczne i twórczość artystyczna. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 27. *Germanica Wratislaviensia* IX. Wr. 1964. — J. Kołtuniakowa: Kilka uwag o roli chóru w dramacie romantycznym. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — G. Koziełek: Das dramatische Werk Zacharias Werners. Wr. 1967 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 120. [Rec.: J. Hryńczuk: Nowy wkład w badania nad dramatem romantycznym. *Przegl. Hum.* 1968 nr 5; M. Szyrocki. *Zaranie Śląskie* 1968 z. 1]. — S. E. Bury: Polski dramat romantyczny w inscenizacjach powojennych. *Życie i Myśl* 1968 nr 5, 8-9, 11/12; 1969 nr 2.

[VII, 29-30] e) M o t y w y

P. Szondi [nie: Szandi]: Friedrich Schlegel und die romantische Ironie. *Euphorion* 1954 [nie: 1945]; przedr. w książce: Satz und Gegensatz. Frankfurt n. M. 1964. — M. Milner: Le diable dans la littérature française. T. 1-2. Paryż 1960. — J. Krzyżanowski: Allegory in Romantic Movements. *Poetics.* W-wa 1961. — M. Z. Shroder: Icarus. The Image of the Artist in French Romanticism. Cambridge, Mass., 1961 *Harvard Studies in Romance Languages* t. 27. — B. Blackstone: The Lost Travellers. A romantic theme with variations. Londyn 1962. — R. Gérard: L'Orient et la pensée romantique. Nancy 1963. — M. Jakóbiec: U źródeł romantycznej ludowości niektórych literatur słowiańskich. Próba ustalenia problematyki i zakresu badań. *Pam. Słowiański* t. 13 (1963). — G. Koziełek: Der Kościuszko-Aufstand in der zeitgenössischen deutschen Romantik. *Zeitschrift für Slavische Philologie* 1963 z. 2. — A. Rodway: The Romantic Conflict. Londyn 1963. —

J. Bousquet: Les thèmes du rêve dans la littérature romantique. (France, Angleterre, Allemagne). Essai sur la naissance et l'évolution des images. Paryż 1964. — T. Gisch: Wanderlust and Wanderleid. The motif of the wandering hero in German romanticism. *Studies in Romanticism* t. 3 (1963/64). — C. O. Parsons: Witchcraft and Demonology in Scott's Fiction. With chapters on the supernatural in Scottish Literature. Edynburg 1964. — D. Starr: Über den Begriff des Symbols in der deutschen Klassik und Romantik. Unter besonderer Berücksichtigung von F. Schlegel. Reutlingen 1964. — R. Trousson: Le thème de Prométhée dans la littérature européenne. Genewa 1964. — P. Moreau: Romantisme français et syncrétisme religieux. W: Âmes et thèmes romantiques. Paryż 1965. — M. Thalmann: Romantiker entdecken die Stadt. Monachium 1965 *Sammlung Dialog* 9. — L. Keller: Piranèse et les romantiques français. Le mythe des escaliers en spirale. Paryż 1966. — P. Kluckhohn: Die Auffassung der Liebe in der Literatur des 18 Jahrhundert und in der deutschen Romantik. Tybinga 1966. —

G. Enscoe: Eros and the Romantics. Sexual Love as a theme in Coleridge, Shelley and Keats. Haga 1967 *Studies in English Literature* t. 45. — M. Thalmann: Zeichensprache der Romantik. Heidelberg 1967. — M. Gérard: La déclaration d'amour dans le roman romantique. Étude de scénologie. *Revue d'histoire littéraire de la France* 1968. — G. Mattenklott: Melancholie in der Dramatik des Sturm und Drang. Stuttgart 1968 *Studien zur Allgemeinen und Vergleichenden Literaturwissenschaft* t. 1. — A. S. Gérard: English Romantic Poetry: Ethos, Structure and Symbol in Coleridge, Wordsworth, Shelley and Keats. Los Angeles i Berkeley 1968.

[VII, 31] 5. DZIEJE ROMANTYZMU W POSZCZEGÓLNYCH KRAJACH

N. Sapegno: Disegno storico della letteratura italiana ad uso delle scuole medie superiori. Wyd. zmienione. Florencja 1948; przeł. Z. Matuszewicz, K. Kasprzyk pt. Historia literatury włoskiej w zarysie. Podręcznik. W-wa 1969. — G. Sampson:

The Concise Cambridge History of English Literature. Cambridge 1949; wyd. 2 Cambridge 1961; przeł. P. Graff pt. Historia literatury angielskiej w zarysie. W-wa 1966. — G. Lanson, P. Tuffrau: Manuel illustré d'histoire de la littérature française des origines à l'époque contemporaine. Paryż 1953; przeł. W. Bieńkowska pt. Historia literatury francuskiej w zarysie. W-wa 1963. — M. Fubini: Romanticismo italiano. Bari 1960. — S. W. Nikolskij, A. N. Sokołow, B. F. Stachiejew: Niekotoryje osobiennosti romantizma w sławianskich litieraturach. W zbiorze: Issledowanija po sławianskomu litieraturowiedieniju i stilistikie. Moskwa 1960. — T. Klaniczay, J. Szauder, M. Szabolcsi: Histoire abrégée de la littérature hongroise. Budapeszt 1962; przekł. pol. pt. Historia literatury węgierskiej. Zarys. Wr. 1966. — D. D. Błagoj (red.): Istoria russkoj litieratury. T. 2. Litieratura pierwoj połowiny XIX wieka. Moskwa 1963. — I. Jack: English Literature 1815-1832. Oksford 1963 jako: Oxford History of English Literature. T. 10. — M. Szyrocki: Historia literatury niemieckiej. Zarys. Wr. 1963. —

D. Tschiżewskij: Russische Literaturgeschichte des 19. Jahrhunderts. I. Die Romantik. Monachium 1964 *Forum Slavicum* t. 1. [Rec.: V. Setschkareff. *Zeitschrift für Slavische Philologie* 1965 z. 2]. — A. Monglond: Le préromantisme français. Nouvelle édition. T. 1-2. Paryż 1965-1966. — J. Adamski: Historia literatury francuskiej. Zarys. Wr. 1966; wyd. 2 W-wa 1970. — M. Strzałkowa: Historia literatury hiszpańskiej. Zarys. Wr. 1966; wyd. 2 Wr. 1968. — Erläuterungen zur Deutschen Literatur. [5]. Romantik. Berlin 1967. [Rec.: G. Koziełek. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5]. — A. N. Nikolukin: Amierikanskij romantizm i sowriemiennost'. Moskwa 1968. — D. Tschiżewskij: Vergleichende Geschichte der slavischen Literaturen. II. Von der Romantik bis zur Moderne. Berlin 1968. [Rec.: G. Wytrzens. *Zeitschrift für Slavische Philologie* 1968 z. 1].

[VII, 32] 7. WAŻNIEJSZE MONOGRAFIE PISARZY

S. Zweig: Balzac. Wyd. R. Friedenthal. (1946); przeł. W. Kragen. W-wa 1950; wyd. 2 W-wa 1965. — J. B. Barrère: Hugo. L'homme et l'oeuvre. Paryż 1952; przeł. J. Parvi, wiersze przeł. Z. Bieńkowski i R. Kołoniecki, pt. Hugo. Człowiek i dzieło. W-wa 1968. — A. Billy: Sainte-Beuve. Sa vie et son temps. (T. 1-2). Paryż 1952. — A. Maurois: Lélia ou la vie de George Sand. Paryż 1952; przeł. A. Kotula i W. Lewik pt. Lelia, czyli życie George Sand. W-wa 1960; toż wyd. 2 W-wa 1968. — F. W. Bateson: Wordsworth, a re-interpretation. Londyn 1954; wyd. nast. Londyn 1956. — M. A. Ruff: Baudelaire. Paryż 1957 *Connaissance des Lettres* 41; tłum. A. Olędzka-Frybesowa. W-wa 1967. — K. Štěpaník: Básnické dílo Johna Keatse. Praga 1958 *Opera Universitatis Brunensis, Facultas Philosophica* t. 51. [Rec.: A. Tichý. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 3 (1960) z. 1]. — H. Cysarz: Die dichterische Phantasie Friedrich Schillers. Tybinga 1959. — E. Thomas: George Sand. Paryż 1959. — B. von Wiese: Friedrich Schiller. Stuttgart 1959. — P. Bertault: Balzac. Wyd. nowe, rozszerzone. Paryż 1960. — G. Carnall: Southey and His Age. Oksford 1960. — D. King-Helle: Shelley. His thought and work. Londyn 1960. — M. Regard: Sainte-Beuve, l'ho-m me et l'eouvre. Paryż 1960. —

A. Rutherford: Byron. A critical study. Edynburg 1961. — J. Barzun: Byron and the Byronic in History. Nowy Jork 1962. — J. R. Derré: Lamennais, ses amis et le mouvement des idées à l'époque romantique 1824-1834. Paryż 1962. — T. Kroński: Hegel. W-wa 1962 *Myśli i Ludzie*; wyd. 2 W-wa 1966. — A. G. Lehmann: Sainte-Beuve. A portrait of the critic. Oksford 1962. — F. P. Sziller: Gienrich Gejne. Moskwa 1962. — A. I. Diejcz: Poeticzeskij mir Gienricha Gejne. Moskwa 1963. — R. Friedenthal: Goethe. Sein Leben und seine Zeit. (1963); przeł. M. Rotter pt. Goethe, jego życie i czasy. W-wa 1969. — B. de Lasalle: Alfred de Vigny. Paryż 1963. — K. N. Grigorian: Lermontow i romantizm. Moskwa 1964. — M. K. Joseph: Byron the Poet. Londyn 1964. — E. Staiger: Goethe. T. 1-3. Wyd. nowe. Zurych 1962-1964. — Tworczestwo M. J. Lermontowa. 150 let so dnia rożdienija 1814-1964. Moskwa 1964. —

A. Maurois: Promethée ou la vie de Balzac. Paryż 1965; tłum. J. Rohoziński pt. Prometeusz, czyli życie Balzaka. W-wa 1970. — B. G. Rieizow: Tworczestwo Waltiera Skotta. Moskwa-Leningrad 1965. [Rec.: B. Owczarek. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 3]. — A. Jellicoe: Shelley or the Idealist. Londyn 1966. — Puszkin. Itogi i problemy izuczenija. (Monografia

zbiorowa). Moskwa-Leningrad 1966. — G. WATSON: Coleridge the Poet. Londyn 1966. — A. W. FIEDOROW: Lermontow i litieratura jego wriemieni. Leningrad 1967. — H. KAUFMANN: Heinrich Heine. Geistige Entwicklung und künstlerisches Werk. Berlin 1967. — W. S. NIECZAJEWA: W. G. Bielinskij. Żizń i tworczestwo 1842--1848. Moskwa 1967. — H. RITTER: Der unbekannte Novalis. Friedrich von Hardenberg im Spiegel seiner Dichtung. Getynga 1967. — P. N. STEARNS: Priest and Revolutionary. Lamennais and the dilemma of French catholicism. 1967; tłum. M. Wańkowiczowa pt. Ksiądz Lamennais. W-wa 1970. — J. RAIMOND: Robert Southey. L'homme et son temps. L'oeuvre. Le rôle. Paryż 1968 *Université de Paris, Faculté des Lettres et Sciences Humaines. Études anglaises* 28. — J. TOUCHARD: La gloire de Béranger. T. 1-2. Paryż 1968. — M. TOESCA: Lamartine ou l'amour de la vie. Paryż 1969. — J. M. SIEMEK: Fryderyk Schiller. W-wa 1970 *Myśli i Ludzie.*

ROMANTYZM W POLSCE

1. PRZEŁOM ROMANTYCZNY

a) Walka klasyków z romantykami

[VII, 34] Teksty współczesne: K. Koźmian: Partyzant. Ballada. Powst. ok. 1825. Ogł. M. Kaczmarek, K. Pecold: Nie drukowany paszkwil Kajetana Koźmiana. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. Wr. 1963 *Arch. Lit.* t. 7.

[VII, 37] Opracowania późniejsze: M. Kaczmarek, K. Pecold: Nie drukowany paszkwil Kajetana Koźmiana, jw. — C. Zgorzelski: Przełom romantyczny w dziejach literatury polskiej. *Folia Societatis Scientiarum Lublinensis* S. A t. 6/9 (1966/69).

2. LITERATURA EPOKI ROMANTYZMU

[VII, 43] b) Studia i charakterystyki ogólne

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — P. Hertz: Oprac. wyd.: Zbiór poetów polskich XIX w. Ks. 1-5. W-wa 1959-1967 *Bibl. Poezji i Prozy.* (Ks. 6 w opracowaniu). — Z. L. Zaleski: Kilka uwag o stosunku poetów romantycznych do powstania listopadowego. *Teki Hist.* t. 10 (1959); odb. Londyn (1960). — P. E. Glinkin: Niekotoryje osobiennosti razwitija polskoj litieratury 30-40 godow XIX wieka. *Wiestnik Leningradskogo Gosudarstwiennogo Uniwiersitieta* 1960 nr 20. — L. Jarzębowski: Henryk Nitschmann — miłośnik kultury polskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 3. *Filologia pol.* II. Tor. 1960. — M. Dłuska: Z kufrem na plecach. *Tyg. Powsz.* 1964 nr 40. — S. Fiszman: Droga Mickiewicza i Puszkina do historyzmu romantycznego. *Slavia Orientalis* 1964 nr 1. — A. Kijowski: Nasza pokraczna doskonałość. *Teatr* 1964 nr 8. — W. Kubacki: Twórczość Feliksa Bernatowicza. Wr. 1964 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 12. [Rec.: Z. Libera. *Roczn. Lit. 1964.* W-wa 1966 s. 233--234]. — J. Kulczycka-Saloni: Włodzimierz Spasowicz — krytyk i historyk literatury polskiej. *Slavia Orientalis* 1964 nr 4. (Tu m. in. rozdział: Problem literatury romantycznej). — W. Weintraub: Literatura emigracyjna wczoraj i dziś. *Literatura polska na obczyźnie 1940-1960.* T. 1. Londyn 1964. — W. Weintraub: The Problem of Improvisation in Romantic Literature. *Comparative Literature* 1964 nr 2 i nadb. —

Z. Libera: (J. Krzyżanowski: W świecie romantycznym. Kr. 1961. Rec.). *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — B. Osmólska--Piskorska: Poezja powstania styczniowego. *Ruch Lit.* 1965 z. 1. — O. Scherer--Wirski: En marge de la poésie romantique polonaise: Le colonel Nicolas Korwin Kamieński. *Études Slaves et Est-Européennes* 1965 nr 1/2. — Z. Skwarczyński: Problemy początków powieści historycznej w Polsce. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 41. *Filologia.* Łódź 1965. — (M. Czanerle): O dramacie romantycznym. Rozmowa z K. Swinarskim i S. Treuguttem. *Teatr* 1966 nr 19. — M. Janion: Antynomie polskiego romantyzmu. *Życie Lit.* 1966 nr 49; toż w zbiorze: Proces historyczny w literaturze i sztuce. Materiały konferencji naukowej maj 1965. Pod red. M. Janion i A. Piorunowej. W-wa 1967 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 18. — W. Kubacki: Taras Szewczenko wobec polskiego romantyzmu. W: Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934--1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* — M. Cieśla: Über einige deutsche Übersetzer der polnischen Dichtung im

XIX Jahrhundert. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 26. — M. Piszczkowski: Promieniowanie polskiego Oświecenia na literaturę I połowy XIX wieku. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2. — M. Jastrun: Potem jasność dniowa. *Twórczość* 1968 nr 12; przedr. w: Wolność wyboru. W-wa 1969. — M. Maciejewski: Zagadka i tajemnica. Z zagadnień świadomości literackiej w okresie przełomu romantycznego. *Roczniki Hum.* 1968 z. 1. — J. Malinowski: Zarys rozwoju powieści historycznej w Polsce do 1939 r. W zbiorze: H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: Polska powieść historyczna. Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczego. Bydg. 1968 *Bydg. Tow. Nauk. Prace Wydz. Nauk Hum.* S. B nr 3. — C. Zgorzelski: Postulaty edytorskie w zakresie literatury pierwszej połowy w. XIX. (Propozycje programu). *Ruch Lit.* 1968 z. 2. —

J. Bachórz: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969. — K. Horváth: Zagadnienie gatunków literackich w literaturze węgierskiej i polskiej epoki klasycyzmu i romantyzmu. (Tłum. A. Sieroszewski). W zbiorze: Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych. Wr. 1969. — I. Opacki: Badania nad romantyzmem a KUL w latach 1918-1968. *Roczniki Hum.* 1969 z. 1. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. [Rec.: K. Górski: Książka o początkach historii literatury polskiej. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 39; J. Kądziela: Początki syntezy. *Nowe Książki* 1970 nr 10; C. Kłak: Pionierska książka o początkach historii literatury w Polsce. *Ruch Lit.* 1970 z. 5; H. Markiewicz. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1970 nr 2; R. Skręt. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 3]. — J. Starnawski: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969. — M. Straszewska: Romantyzm a narodowa edukacja i obyczaje. *Polonistyka* 1969 nr 6. — J. Krzyżanowski: Dzieje przysłowia polskiego w toku pięciu wieków. *Kultura i Społeczeństwo* 1970 nr 1. (Tu m. in.: Przysłowioznawstwo romantyczne). — C. Zgorzelski: Romantyzm. *Roczn. Lit. 1968.* W-wa 1970.

[VII, 44] c) Dziedzictwo romantyzmu

J. Brzękowski: L'héritage romantique et la littérature contemporaine. *Dossiers* (Paryż) 1946 nr 1. — W. Maciąg: Szkoła gustów. ... By młodym być i więcej nic. *Życie Lit.* 1963 nr 36; Słodki nektar żywota. Tamże nr 37; przedr. w art. pt. Szkoła klasyków. W: Sprawa literatury. Poz. 1970. — J. Kulczycka-Saloni: Programy i dyskusje literackie. 5. Stosunek do romantyzmu. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 1. W-wa 1965. — J. Rurawski: Kłopoty z romantyzmem. *Wiedza i Życie* 1965 nr 3-4. — E. Warzenica: Rola tradycji literackiej epoki romantyzmu w kształtowaniu się świadomości politycznej i literackiej pozytywistów. (Rozważania wstępne). *Przegl. Hum.* 1966 nr 1. — J. Puciata-Pawłowska: Jacek Malczewski a romantyzm. *Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy wieku XVIII i wieku XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Warszawa, listopad 1963.* W-wa 1967. — Z. Stefanowska: Współczesny czytelnik wobec literatury romantycznej. *Polonistyka* 1967 nr 6. — Z. Żygulski: Nurt romantyczny w muzealnictwie polskim. *Romantyzm,* jw. — Z. Barański: Rola i miejsce literatury polskiej w rosyjskim życiu społeczno-literackim w drugiej połowie XIX wieku. *Z polskich studiów slawistycznych.* S. 3. *Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968.* W-wa 1968. — E. Warzenica: Pozytywistyczny „obóz młodych" wobec tradycji wielkiej polskiej poezji romantycznej. Lata 1866-1881. W-wa 1968 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 25. — I. Csapláros: Romantyzm polski w literaturze węgierskiej okresu reform (1825--1848). *Europejskie związki literatury polskiej.* (*Studia ofiarowane Z. Szmydtowej*). W-wa 1969. — M. Straszewska: Romantyzm a narodowa edukacja i obyczaje. *Polonistyka* 1969 nr 6. — J. Zawieyski: Uwikłani w historię. W: Korzenie. W-wa 1969. [Rec.: J. Łukasiewicz: Trzy romantyzmy. *Więź* 1970 nr 4]. — W. I. Chrulew: Problema romantizma w świetie Leninskoj tieorii poznanija. *Wiestnik Moskowskogo Uniwiersitieta. Fiłołogija* 1970 nr 4. — M. Czermińska: „Nasza wielka teraźniejszość". Rozmowa z prof. dr Marią Janion. *Litery* 1970 nr 4. — M. Piwińska: Spór o romantyzm a polski

dramat współczesny. Rozprawa doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1970 z. 37. — A. KOWALCZYKOWA: Piotr Wysocki, bohater romantyczny. *Mies. Lit.* 1970 nr 10. — J. KULCZYCKA-SALONI: Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892. W-wa 1970. — M. PIWIŃSKA: Odczyt o Polsce. *Osnowa* 1970, wiosna. — J. STARZYŃSKI: Romantyzm i nowoczesność. *Mies. Lit.* 1970 nr 7.

[VII, 46] d) Krytyka literacka

E. Z. CYBIENKO: Bielinskij i polskaja litieraturnaja kritika 40-50-ch godow XIX w. *Izwiestija Akadiemii Nauk SSSR. S. litieratury i jazyka* t. 24 (1965) z. 5. — E. Z. CYBIENKO: Diskussija o romanie w polskoj kritikie 40-50-ch godow XIX w. *Wiestnik Moskowskogo Uniwersitieta. Fiłołogia.* Moskwa 1966. — S. BURKOT: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. INGLOT. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3; T. BUJNICKI. *Ruch Lit.* 1970 z. 3].

[VII, 47] e) Motywy literackie

R. F. KYRCZIW: Ukrajinśka tema u polśkyj dramaturgiji perszoji połowyni XIX stolittija. W zbiorze: O. O. Potiebnia i dejaki pitannija suczasnoji sławistyki. Charków 1962. — W. WILK: Z tajników lirycznego dialogu z Bogiem. *Zeszyty Nauk. KUL* 1963 nr 1. — M. STRASZEWSKA: O poezji emigranckiego losu. *Przegl. Hum.* 1964 nr 6. — R. F. KYRCZIW: Ukrajinika w polśkych almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. [Rec.: S. MAKOWSKI: Ukraińska nuta w polskiej literaturze almanachowej pierwszej połowy XIX stulecia. *Przegl. Hum.* 1967 nr 3]. — J. KOLBUSZEWSKI: Zagadnienia funkcji artystycznej motywu i obrazu Tatr w literaturze polskiej XIX wieku (1805-1889). Praca doktorska. Łódź 1965. Streszcz. *Biul. Polon.* 1966 z. 25. — J. REYCHMAN: Z badań nad rękopisem Wacława Rzewuskiego o koniach arabskich. *Przegl. Orientalistyczny* 1965 nr 3-4. — A. A. JANOWSKI: Wyprawa Zaliwskiego w literaturze polskiej lat 1833-1848. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. — J. KIJAS: Przedhistoryczna przeszłość Polski w utworach naszej literatury. Kr. 1966 *Nauka dla Wszystkich* nr 17. — B. MAJEWSKA: Z zainteresowań romantyków polskich literaturą perską. W zbiorze: Szkice z dziejów pol. orientalistyki. 2. W-wa 1966. — J. REYCHMAN: Z dziejów preromantycznego i romantycznego orientalizmu w Polsce. *Przegl. Orientalistyczny* 1966 nr 4. — J. REYCHMAN: Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich imperium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: Szkice z dziejów pol. orientalistyki. T. 2. W-wa 1966. — B. OSMÓLSKA-PISKORSKA: Powstanie styczniowe w literaturze polskiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 3. (Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. W-wa 1964. Rec.). — Z. PIASECKI: Problematyka zbójnicka w literaturze polskiej. Praca doktorska. Opole 1967. Streszcz. *Biul. Polon.* 1968 z. 32. — A. WERBA: Kolijiszczyzna w polśkyj literaturi. *Ukrajinśkyj kalendar 1968.* W-wa 1967. — M. INGLOT: Bohdan Chmielnicki w oczach polskich romantyków. *Ukrajinśkyj kalendar 1969.* W-wa 1968. — M. INGLOT, M. JAKÓBIEC-SEMKOWOWA: Przodkowie i potomkowie Ostapa Bondarczuka. (Problem chłopa-inteligenta w literaturze polskiej okresu romantyzmu). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968. — Z. LIBERA: Powstanie kościuszkowskie w literaturze polskiej. *Przegl. Hum.* 1968 nr 2. — R. BUGAJ: Mistrz Twardowski w obliczu historii. W zbiorze: W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne. Wr. 1969. — Wschód w literaturze polskiej. Zbiór rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

[VII, 47] Ludowość: W. A. JUZWENKO: Ukrajinśka narodna poetyczna tworczist' u polśkyj folkłorystyci XIX st. Kijów 1961. — Ukrajinśkyj folkłor u słowiańśkych literaturach. *Dopowidy radjanśkoji delegaciji. 5 Miżnarodnyj zjizd sławistiw. Sofia, wereseń 1963 r.* Kijów 1963 s. 23-38. — M. OLECHNOWICZ: Polskie zainteresowania językiem białoruskim (od połowy wieku XVI do roku 1863). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 36. *Filologia.* Łódź 1964. — J. KRZYŻANOWSKI: Folklorystyka polska. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — J. MAŚLANKA: Twórczość ludowa w polskiej

krytyce literackiej w latach 1831-1854. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — J. Maślanka: Zorian Dołęga Chodakowski. Jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne. Wr. 1965 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 13. — M. Olechnowicz: Badacze folkloru poleskiego w pierwszej połowie XIX wieku. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 41. *Filologia.* Łódź 1965. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. [Rec.: R. Bogacki. *Zaranie Śląskie* 1968 z. 1]. — M. Olechnowicz: Elementy białoruskie w pieśni polskiej pierwszej połowy wieku XIX. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 43. *Filologia.* Łódź 1966. — R. Wojciechowski: Polska pieśń ludowa w zbiorach i opracowaniach XIX i XX wieku. *Lit. Lud.* 1966 nr 4/6. — A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — T. Brzozowska: Franciszek Wawrowski. „Pieśni ludu wielkopolskiego". Edycja krytyczna ze wstępem i komentarzem. Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 34; fragm. ogł. w zbiorze: W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne. Wr. 1969. —

Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Pod red. H. Kapełuś i J. Krzyżanowskiego. Wr. 1970. (Tu: R. Wojciechowski: Warszawskie; S. Świrko: Litwa i Białoruś; R. Górski: W kręgu Kraszewskiego i „Athaeneum"; J. Krzyżanowski: Petersburg-Kijów; M. Kukulska: Krakowskie; R. Górski: Lwowskie; T. Brzozowska: Poznańskie; J. Pośpiech: Śląsk; J. Krzyżanowski: Wielka emigracja). [Rec.: C. Hernas: Folklorystyka przedkolbergowska. *Nowe Książki* 1970 nr 16; T. Kozłowski: Folklorystyka epoki przedkolbergowskiej. *Kultura* 1970 nr 29].

[VII, 48] f) Język i styl

M. Grzędzielska: Les tendances à attenuer la distinction entre le vers et la prose. (Du romantisme à la „Jeune Pologne"). *Poetics.* W-wa 1961. — Z. Kopczyńska: Polska strofa oktawowa. *Pam. Lit.* R. 54 (1963) z. 2. — I. Bajerowa: Współczesna Mickiewiczowi norma ortograficzna. *Pam. Lit.* R. 55 (1964) z. 1. — W. Bieńkowski: Krzysztof Celestyn Mrongowiusz (1764-1855) w służbie umiłowanego języka. Olsztyn 1964 *Stowarzyszenie Społ.-Kult. Pojezierze. Ośrodek Badań Nauk. im. W. Kętrzyńskiego. Rozpr. i Materiały.* — H. Jechová: Symboly polské romantické poezie a možnosti jejích překladu. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Philologica* 10. *Sborník prací literárněvědných.* Ołomuniec 1964. — A. Ważyk: Esej o wierszu. W-wa 1964. [Rec.: L. Pszczołowska. *Twórczość* 1965 nr 3]. — Z. J. Nowak: (Z. Kopczyńska, L. Pszczołowska: O wierszu romantycznym. W-wa 1963. Rec.). *Ruch Lit.* 1965 z. 1. — T. Skubalanka: Słownictwo poezji miłosnej J. Słowackiego na tle tradycji. Tor. 1966. — Z. Kopczyńska: Znaczenie wyboru formy wierszowej. (Na przykładzie polskiego 8-zgłoskowca) *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4. — T. Dobrzyńska: O romantycznej reprezentacji wyrażeń metaforycznych. Próba semantyczna. Wr. 1971 *Z dziejów form artystycznych w lit. pol.*

3. IDEOLOGIA EPOKI ROMANTYZMU

[VII, 49] a) Filozofia

M. Janion: Dialektyka historii w polemice między Słowackim a Krasińskim. *Pam. Lit.* R. 51 (1960) z. 2; przedr. w: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. — A. Sikora: Hoene-Wrońskiego utopia historiozoficzna. W zbiorze: Filozofia i utopia. Studia z dziejów ideologii. W-wa 1964 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Spol.* t. 10. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831--1864). W-wa 1964. [Rec.: R. Bender. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4]. — M. Janion: Krasiński a Hegel. *Studia Filoz.* 1965 nr 3; toż w jęz. niem. pt. Krasiński und Hegel. W zbiorze: Der Streit um Hegel bei den Slaven. Praga 1967; przedr. jw. — M. Janion: Rozwój marksistowskiej koncepcji romantyzmu w Polsce. W zbiorze:

Z problemów literatury polskiej XX wieku. T. 3. W-wa 1965. — B. Skarga: Prepozytywizm polski wobec heglizmu polskiego i Hegla. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. — Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. [Rec.: I. Krońska: Heglizm w Polsce. *Nowe Książki* 1966 nr 22]. — W. Wąsik: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. [Rec.: P. Trzebuchowski: Polska filozofia romantyczna. *Kierunki* 1967 nr 18]. —

Filozofia polska. Red. B. Baczko. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. (Tu m. in. studia o A. Cieszkowskim, E. Dembowskim, J. Hoene-Wrońskim, H. Kamieńskim, Z. Krasińskim, K. Libelcie, A. Mickiewiczu, M. Mochnackim, J. Supińskim, A. Towiańskim, B. F. Trentowskim, S. Worcellu — podane dalej przy wymienionych pisarzach). [Rec.: T. Mrówczyński: Filozofia polska. *Nowe Książki* 1967 nr 23]. — Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. [Rec.: Z. Kuderowicz: Aspekty romantycznego światopoglądu. *Studia Filoz.* 1968 nr 3/4]. — J. Ładyka: Tradycjonalizm. (Polska filozofia katolicka XIX w. wobec heglizmu). *Gdańskie Zeszyty Hum. Filozofia* z. 3. Gdańsk 1967. — B. J. Gawecki: (Głos w dyskusji o „Historii filozofii polskiej"). *Studia Filoz.* 1969 nr 5. — A. Walicki: Stanisław Brzozowski i filozofia polskiego romantyzmu. *Studia Filoz.* 1969 nr 4. — M. Janion: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. (Zbiór studiów ogł. w latach poprzednich). [Rec.: S. Makowski: O stylu romantycznego myślenia. *Nowe Książki* 1969 nr 18; C. Zgorzelski: Studia o ideach i stylu. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 14].

[VII, 51] b) Mesjanizm

J. Dolanský: T. G. Masaryk et le messianisme polonais. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* 1959.— J. L. Talmon: Political Messianism. The romantic phase. Londyn 1960; toż Nowy Jork 1961. — A. Sikora: Posłannicy słowa. Hoene-Wroński, Towiański, Mickiewicz. W-wa 1967. [Rec.: M. Janion. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4; T. Płużański. *Człowiek i Światopogląd* 1968 nr 4; Z. Stefanowska: O mesjanizmie bez zgorszenia. *Studia Filoz.* 1968 nr 2]. — A. Walicki: Cieszkowski — filozoficzna systematyzacja mesjanizmu. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie*. — A. Walicki: Mickiewicza mesjanizm romantyczny. Tamże. — A. Walicki: Mickiewicz a Cieszkowski. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — A. Walicki: Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego. W-wa 1970. — A. Walicki: W kręgu filozofii polskiej. Rozmowa z doc. drem... *Argumenty* 1970 nr 51/52.

[VII, 53] c) Idee polityczne i społeczne

H. Roos: Le romantisme politique en Pologne et dans l'Allemagne constitutionelle. *Cahiers Pologne-Allemagne* (Paryż) 1960 nr 2. — R. Dyoniziak: Pojęcie przełomu dziejowego na łamach czasopism Wielkiej Emigracji. *Kwart. Hist.* 1962 nr 1. [Polemika: S. Szostakowski: W sprawie pojęcia przełomu dziejowego na łamach czasopism Wielkiej Emigracji. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1]. — G. Kurpisowa: Aleksander Hercen a emigracja polska w latach 1847-1870. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 6. [Rec.: M. Wierzchowski. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4]. — Materiały do bibliografii dziejów polskiego ruchu robotniczego. Ruch rewolucyjny i demokratyczny 1831-1877. Oprac. R. Grabałowski, H. Łapiński, W. Sokołowska, R. Szyszkowski. Konsultant H. Zieliński. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — R. Walicki: Wacław Maciejowski i Zorian Dołęga Chodakowski. Studium z dziejów słowianofilstwa polskiego. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — Z. Stefanowska: Legenda słowiańska w prelekcjach paryskich Mickiewicza. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 2. — M. Tyrowicz: Sprawa żydowska w dziejach Wielkiej Emigracji. (Przegląd amerykańskich studiów Abrahama Dukera). *Studia Hist.* 1968 z. 2. — J. Górski: Krakowska kultura historyczna. *Kultura* 1969 nr 50.

[VII, 53] Idea narodu: O. S. Ostroj: Problema narodnosti w estietikie polskogo riewolucionnogo romantizma

pierwoj trieti XIX wieka. *Wiestnik Leningradskogo Uniwiersitieta. S. Istorii litiertury* nr 2. Leningrad 1959. — J. Maślanka: Zorian Dołęga Chodakowski, jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne. Wr. 1965 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 13. [Rec.: W. Błachut: Nie tylko folklor. Pionier słowiańskiego ludoznawstwa. *Życie Lit.* 1965 nr 34; M. Tyrowicz: Pionier słowianoznawstwa. *Nowe Książki* 1966 nr 1; A. Witkowska. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3]. — S. Pigoń: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji. Kr. 1966 *Nauka dla Wszystkich* nr 2; toż w książce: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* — S. Pigoń: Romantyczne marzenia o prakulturze. W książce: Drzewiej i wczoraj, jw. — J. Szacki: Mochnacki — rewolucja i tradycja. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — J. Chałasiński: Kultura literacka wyższych sfer towarzyskich a narodowy nurt romantyzmu w Polsce. *Przegl. Hum.* 1968 nr 4. — J. Kuczyński: Historia filozofii i świadomość narodowa. *Studia Filoz.* 1969 nr 5. — A. Zieliński: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. [Rec.: J. Maślanka: O narodowości w dawnej literaturze. *Nowe Książki* 1970 nr 13; J. Maślanka. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4]. — J. Keiling: Kategoria narodu w badaniach literackich (na przykładzie I. Chrzanowskiego koncepcji romantyzmu). *Literatura i metodologia. Konferencje teoretycznoliterackie w Spale i w Ustroniu.* Wr. 1970.

4. ŻYCIE NAUKOWE I LITERACKIE

[VII, 54] a) Ogólne tło naukowe i kulturalne

D. Rederowa, K. Stachowska: Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1841-1871. Wybór źródeł. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 2 (1956). Wr. 1959. — M. Świątecka: Działalność oświatowa Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. Tamże. — J. Zdrada: Towarzystwo Naukowe Krakowskie a sprawa spolszczenia gimnazjów galicyjskich w 1859 r. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 7/8 (1961/1962). Wr. 1963. — W. Billip: (A. Witkowska: Rówieśnicy Mickiewicza. W-wa 1962. Rec.). *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — H. Blum: Klasycyzm i romantyzm. W zbiorze: Kraków, jego dzieje i sztuka. W-wa 1965. — J. Madeja: Elementarze i nauka czytania i pisania na Śląsku w wiekach XIX i XX (1848-1930). T. 2. Kat. 1965. [Rec.: K. Poznański. *Rozpr. z Dziejów Oświaty* t. 10 (1967)]. — B. Schnaydrowa: Komisja Bibliograficzna Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 11 (1965). — K. Stachowska: Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1817-1872. Bibliografia zawartości. Tamże. — W. Śliwowska: Mikołaj I i jego czasy. W-wa 1965. —

K. Lewicki: Katedra Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1803-1848. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — Z. Jabłoński: Zarys dziejów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1815-1872. Kr. 1967 *Nauka dla Wszystkich* nr 48. — H. Kozerska: Warszawska Biblioteka Uniwersytecka w latach 1832-1871. Biblioteka: Rządowa — Okręgu Naukowego — Główna. W-wa 1967 *Prace Bibl. Uniw. w W-wie* 6. — S. Truchim: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. [Rec.: W. Jakóbczyk. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4]. — A. Barszczewska: Prasa francuska o Polsce i Polakach 1830-1848. (Z badań nad funkcją francuskiej prasy w popularyzowaniu wiedzy o Polsce). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 58. *Historia.* Łódź 1968. —

J. Bieniarzówna: Gdy Kraków był niepodległą Rzecząpospolitą. W zbiorze: Kraków stary i nowy. Dzieje kultury. Kr. 1968. — J. Dobrzański: Ze studiów nad szkolnictwem elementarnym Lubelszczyzny w pierwszej połowie XIX wieku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 8. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży. 1831-1848. W-wa 1968. [Rec.: J. Berghauzen: Polskie związki młodzieży w XIX w. *Nowe Książki* 1968 nr 16]. — E. Madej: Z korespon-

dencji Józefa Dietla. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 14 (1968). — A. Witkowska: Kazimierz Brodziński. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 14. [Rec.: J. Kwiatkowski: Brodziński i jego czasy. *Życie Lit.* 1969 nr 28; S. Walkowiak: Comme un bijou. *Współczesność* 1969 nr 9]. — Z. Jagoda: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej. Kr. 1969 *Nauka dla Wszystkich* nr 88. — D. Rederowa: Powstanie i ustrój Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1815-1872). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1969 nr 1. — A. Żabko-Potopowicz: Szkolnictwo leśne w Królestwie Polskim w pierwszej połowie XIX wieku. *Sylwan* 1969 nr 3.

[VII, 55] b) Czasopiśmiennictwo

W. Chojnacki: Działalność Marcina Giersza w świetle jego kórnickich „Tek". *Pam. Bibl. Kórn.* z. 5 (1947). — M. Tobiasz: „Dziennik Górnośląski" i jego rola w r. 1848. *Ogniwa* 1948 nr 17. — R. Śmiela: „Dziennik Górnośląski". Kat. 1957. [Rec.: M. Tyrowicz. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 nr 4; S. Szereda. *Przegl. Bibl.* 1959 s. 363]. — A. Pilch: Czasopiśmiennictwo na Śląsku Cieszyńskim w latach 1848-1920. Materiały do bibliografii. W zbiorze: Studia i materiały z dziejów Śląska. T. 3. Wr. 1960. — S. Borowkin: „Dzwon Literacki" 1845--1853. Bibliografia zawartości. *Roczniki Bibl.* 1962 z. 1/2. — T. Cieślak: „Biedaczek". (Czasopismo ludowe z okresu Wiosny Ludów). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* t. 1 (1962). — M. Inglot: „Bałamut Petersburski" 1830--1836. Zarys monografii czasopisma. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 2. *Prace Lit.* IV. Wr. 1962. [Rec.: P. Grzegorczyk: Monografia „Bałamuta". *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2]. — M. Inglot: „Świstek" wileński Józefa Krzeczkowskiego. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 1. *Prace Lit.* III. Wr. 1962. — K. Kardyni-Pelikánová: Styky Jana Ev. Purkyně s časopisy „Tygodnik Literacki" a „Dennica-Jutrzenka". *Slezský sborník* 1962 s. 78-89. — J. Kelles-Krauz: Miniona rocznica. (O wystawie „Dawna prasa polska w zbiorach Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich"). *Roczniki Bibl.* 1962 z. 3/4. — A. Słomkowska: Rola „Gazety Polskiej" w okresie powstania listopadowego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* t. 1 (1962). — S. Wilczek: Rozwój prasy polskiej na Śląsku do roku 1922. (Próba syntetycznego spojrzenia). *Zaranie Śląskie* 1962 z. 3. —

S. Kalembka: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Zarys dziejów wydawniczych i redakcyjnych 1832-1863. *Roczniki Bibl.* 1963 z. 1/2. [Rec.: M. Tyrowicz. *Zeszyty Prasoznawcze* 1966 nr 2/3]. — R. F. Kyrcziw: Pitannia ukrainśkoji literaturi w polśkyj presi perszoji połowini XIX st. *Radjanśke literaturoznawstwo* 1963 nr 3. — F. A. Marek: Z dziejów prasy polskiej na Opolszczyźnie. *Kwart. Nauczycielstwa Opolskiego* 1963 nr 2. — I. Turowska-Barowa: Polskie czasopisma o wsi i dla wsi od XVIII w. do r. 1960. Materiały bibliograficzno-katalogowe. W-wa 1963. [Rec.: J. Ratajewski. *Kwart. Opolski* 1964 nr 3/4; J. Myśliński. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 1; K. Zawadzki. *Roczn. Bibl. Nar.* 1 (1965)]. — W. Zajewski: Wolność druku w powstaniu listopadowym 1830-1831. Łódź 1963 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Spol.* 51. [Rec.: W. Rostocki. *Przegl. Hum.* 1964 nr 5; A. Zieliński. *Zeszyty Prasoznawcze* 1964 nr 4; W. Zajewski: Słowo w sprawie wolności druku pod rządami gen. J. Krukowieckiego. *Przegl. Hum.* 1965 nr 1]. — T. Cieślak: Prasa polska na Mazurach i Warmii 1718-1939. Olsztyn 1964 *Stowarzyszenie Spol.-Kult. Pojezierze ... Rozpr. i Materiały.* — T. Cieślak: Z dziejów prasy polskiej na Pomorzu Gdańskim w okresie zaboru pruskiego. Gdańsk 1964. — M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — D. Komolowa: Bruno Kiciński i jego czasopisma. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1964 z. 1. — E. Lorenc: Petersburskie „Słowo". *Roczn. Nauk. Dydaktyczny WSP w Kr.* z. 19. *Filologia ros.* Kr. 1964. — J. Łojek: Prasa i opinia publiczna Warszawy przed powstaniem listopadowym (lipiec-listopad 1830). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1964 z. 1. — M. Michałowska: „Mrówka Poznańska" (1821-1822). Zarys historyczny oraz bibliografia zawartości. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz.* nr 54. *Biblioteka* z. 4. Poz. 1964. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego 1831-1864. W-wa 1964. [Rec.: R. Bender. *Kwart.*

Hist. 1965 nr 4]. — W. ZAJEWSKI: „Sandomierzanin" — nieznane czasopismo z okresu powstania listopadowego. *Przegl. Hist.* 1964 z. 2. —

J. CYBERTOWICZ: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim". *Zeszyty Nauk. Uniw.... Poz.* nr 57. *Biblioteka* z. 5. Poz. 1965. — D. FAJNHAUZ: Walka o postęp społeczny w publicystyce wileńskiej w połowie XIX wieku. *Roczn. Białostocki* t. 6 (1965). — M. INGLOT: Główne kierunki ewolucji polskiego czasopiśmiennictwa ziem litewsko-ruskich. (Lata 1832-51). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1. — R. F. KYRCZIW: Ukrajinika w polśkych almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. [Rec.: S. MAKOWSKI: Ukraińska nuta w polskiej literaturze almanachowej pierwszej połowy XIX stulecia. *Przegl. Hum.* 1967 nr 3]. — J. MAŚLANKA: (M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. W-wa 1964. Rec.). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1. — Materiały do bibliografii dziejów polskiego ruchu robotniczego. Ruch rewolucyjny i demokratyczny 1831-1877. Oprac. R. Grabałowski, H. Łapiński, W. Sokołowska, R. Szyszkowski. Konsultant: H. Zieliński. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — H. RZADKOWSKA: (La Tribune des Peuples. Wyd. Wr. 1963. Rec.). *Kwart. Hist.* 1965 nr 4. — S. TRUCHIM: Pierwsze miesięczniki w Wielkim Księstwie Poznańskim. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Spol.* z. 40. *Filologia.* Łódź 1965. — (B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki. W-wa 1964. Rec.): M. STRASZEWSKA. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 3; S. WILCZEK. *Zaranie Śląskie* 1965 nr 2; M. WYKA: Różne oblicza literatury. Z historii czasopiśmiennictwa polskiego. *Życie Lit.* 1965 nr 4; R. CZEPULIS. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1; M. TYROWICZ. *Ruch Lit.* 1966 nr 3. — A. SŁOMKOWSKA: Próby wydawania gazet rządowych w Królestwie Polskim w latach 1815-1831. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1965 z. 2. — A. SŁOMKOWSKA: Uwagi o dziennikarzach w 1831 roku. Tamże, z. 1. — L. ZIELIŃSKI: „Polonia or Monthly Reports of Polish Affairs". Tamże, z. 2. — R. ŻURKOWA: „Rozmaitości Naukowe" — krakowskie pismo naukowe (1828-1831). *Roczniki Bibl.* 1965 z. 1/2. —

T. GOSPODAREK: Piśmiennictwo polskie na Śląsku. Do II wojny światowej. Opole 1966 *Instytut Śląski w Opolu.* S. *Odczyty Nauk.* 10. — M. INGLOT: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. BURKOT: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. STOLZMAN: *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — A. KOWALSKA: Rok 1848 w świetle krakowskiej publicystyki satyrycznej oraz pieśni i pisemek ulotnych. *Przegl. Hum.* 1966 nr 1. — J. MACIEJEWSKI: Ruch literacki „młodych" z lat 1860-1862. *Przegl. Hum.* 1966 nr 2-3. — M. MICHAŁOWSKA: „Gazeta Wielkiego Księstwa Poznańskiego" do 1830 r. *Roczn. Bibl. Nar.* 2 (1966). — Powstanie styczniowe. Materiały i dokumenty. Prasa tajna z lat 1861-1864. Cz. 1. Wr. 1966. (Tu m. in.: S. KIENIEWICZ: Przedmowa). [Rec.: J. JEDLICKI: Gazetki polskie sprzed wieku. *Nowe Książki* 1967 nr 7; M. TYROWICZ. *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — A. SŁOMKOWSKA: Pierwsze pokolenie dziennikarskie. Kształtowanie się zawodu dziennikarskiego w I połowie XIX w. *Biul. Prasoznawczy* 1966 nr 10. — A. SŁOMKOWSKA: Próby tworzenia prasy rządowej w Królestwie Polskim w latach 1815-1831. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. — M. SZYROCKI, B. ZAKRZEWSKI: Mickiewicz w lwowskiej „Mnemosyne". *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — H. TADEUSIEWICZ: Zapomniane czasopismo warszawskie z epoki przedlistopadowej. („Chwila Spoczynku" 1827). *Roczniki Bibl.* 1966 z. 3/4. — E. TOMASZEWSKI: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. —

B. CYGLER: Dzieje i problematyka prasy lelewelowskiego Zjednoczenia Emigracji Polskiej w latach 1837-1839. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — S. DZIKI: Dembowskiego i Kamieńskiego artykułografia, czyli analiza zawartości czasopisma. (Rozbiór i ocena „Biblioteki Warszawskiej" z lat 1841-43). *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 2. — M. INGLOT: Stan i potrzeby badań nad polską prasą literacką w okresie romantyzmu. W zbiorze: Historia prasy polskiej a kształtowanie się kultury narodowej. W-wa 1967. — A. KAZIOR: „Dziennik Literacki" w latach 1852-1854 i jego wpływ na życie umysłowe Galicji. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — M. MICHAŁOWSKA: „Weteran Poznański" 1825. Krótki zarys historyczny oraz bibliografia zawartości. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz.* nr 66. *Biblioteka* z. 7. Poz. 1967. — J. ROSNOWSKA: Twórcy „Dziennika Mód Paryskich". *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — H. TADEUSIEWICZ: Proromantyczne czasopismo warszawskich podchorążych. *Łódzkie Tow. Nauk. Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk.*

1967 z. 3. („Chwila Spoczynku"). — H. Tadeusiewicz: Przedlistopadowe czasopismo romantyków warszawskich. („Dziennik Warszawski" 1825-1829). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — L. Zieliński: „Republikanin" — pierwsze polskie„ czasopismo w Anglii. Tamże. — V. Žaček: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami. *Ossolineum. Księga pam. w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.* —

J. Drobiszewski: Serwis informacyjny dziennika „Czas" w latach 1848-1865. *Zeszyty Prasoznawcze* 1968 nr 1. — R. Fürst: „Słowo" Józefata Ohryzki a carska cenzura. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — T. Gospodarek: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku. 1815-1863. Wr. 1968. [Rec.: J. Pierzchała: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20; J. Kajtoch: Materiały do dziejów śląskiego regionalizmu literackiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 3; E. Miś. *Kierunki* 1969 nr 8]. — I. Homola: „Tygodnik Cieszyński" i „Gwiazdka Cieszyńska" pod redakcją Pawła Stalmacha 1848-1887. Kat. 1968. [Rec.: A. Brożek. *Kwart. Hist.* 1969 nr 3; J. Kowalik. *Zeszyty Prasoznawcze* 1969 nr 1; A. Zając. *Sobótka* 1969 nr 1; C. Lechicki. *Studia Hist.* 1970 z. 1; M. Tyrowicz. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1]. — B. Korczak (przy udziale pracowni): Bibliografia prasy polskiej 1832-1864. W-wa 1968 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 9. — A. Kowalska: W kręgu „Nadwiślanina" i „Przeglądu Naukowego". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — J. Kulczycka-Saloni: „Słowo" — Petersburg 1859 rok. Fragment monografii Włodzimierza Spasowicza. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2. — A. Słomkowska: Projekt wydawania nowej gazety w 1831 r. w Królestwie Polskim. Do druku podała ... *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — E. Tomaszewski: Kształtowanie się kapitalistycznych przedsiębiorstw prasowych w Warszawie (1851-1860). W-wa 1968. — M. Tyrowicz: Organizacja redakcji w prasie i czasopiśmiennictwie polskim w I połowie XIX w. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — M. Tyrowicz: Prasa krakowska w dziejach polskiego dziennikarstwa. *Zeszyty Prasoznawcze* 1968 nr 1. —

J. Drobiszewski: Kręgi czytelnicze „Czasu" w latach 1848-1865. *Studia Hist.* 1969 z. 3. — B. Golka: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32. [Rec.: S. Dziki: Trudności historyka prasoznawstwa. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 4; M. Kafel. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 2; J. Skowronek. *Przegl. Hist.* 1970 z. 4; M. Tyrowicz: Refleksje krytyczne. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 4]. — J. Korpała: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1966. — M. Michałowska: Dziennik Poznański. Pismo literackie, pięknym sztukom i nowościom poświęcone (1823). *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz. Biblioteka* z. 8. Poz. 1969. — A. Słomkowska: Prasa rządowa Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (1807-1838). W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 39. [Rec.: C. Lechicki: Prasa polska początków XIX w. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 1]. — R. Taborski: Pod znakiem powstania styczniowego i Grottgera (o wiedeńskim czasopiśmie „Postęp" 1859-1864). *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — A. Zieliński: Materiały do bibliografii publicystyki powstania listopadowego. *Ze Skarbca Kultury* z. 20 (1969). — I. Homola: „The Polish Exile". Przyczynek do historii prasy polskiej w Anglii. *Studia Hist.* 1970 z. 1. — J. Rosnowska: Galicyjski manifest pozytywizmu. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1. — H. Tadeusiewicz: Poglądy na rolę prasy w latach 1815-1830. *Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk. Łódzkiego Tow. Nauk.* 1970 nr 3. — A. Zieliński: „Pismo zbiorowe" młodzieży kijowskiej z r. 1858. *Prace Polon.* S. XXVI (1970). — A. Zieliński: Projekt „Gazety dla Ludu" z początku powstania listopadowego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 2.

[VII, 56] c) Teatr

Z. Raszewski: Słowacki i Mickiewicz wobec teatru romantycznego. *Pam. Teatr.* 1959 z. 1/3; przedr. w: Staroświecczyzna i postęp czasu. O teatrze polskim 1765-1865. W-wa 1965; uzup. *Pam. Teatr.* 1964 nr 2. [Rec.: W. Natanson. *Twórczość* 1965 nr 21; D. Żmij. *Dialog* 1964 nr 3]. — Z. Jabłoński: Starania T. A. Chełchowskiego, J. Pfeiffera i H. Meciszewskiego o teatr krakowski w r. 1843.

Roczn. Bibl. PAN w Kr. R. 7/8 (1961/ /1962). Wr. 1963. — H. Żaliński: Oblicze kulturalne Warszawy po upadku powstania listopadowego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (WSP w Kr.) z. 20. *Historia.* Kr. 1965. — E. Csató: Leon Schiller, twórca monumentalnego teatru polskiego. W-wa 1966. — Z. Felczyński: „Fredreum" i inne teatra przemyskie w latach 1696-1960. Kr. 1966. [Uzup.: J. Got. *Pam. Teatr.* 1967 z. 3/4]. — J. Got: Zmyślenie i prawda Jana Królikowskiego. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — S. Papée: Życie teatralne Krakowa w XIX wieku. Kr. 1966 *Nauka dla Wszystkich* nr 23. — J. Pleśniarowicz: Z rzeszowskich tradycji teatralnych XIX wieku. *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* Rzeszów 1966. —

E. Csató: Uwagi o tzw. „sceniczności". *Księga pam. ku czci K. Górskiego.* Tor. 1967 *Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 19 z. 1. — J. Got: Teatr krakowski pod dyrekcją Hilarego Meciszewskiego 1843-1845. Repertuar. Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. — Z. Jabłoński: Teatr krakowski pod dyrekcją Jana Mieroszewskiego (1830-1831). *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 13 (1967). — B. Król-Kaczorowska: O dekoracjach romantycznych w teatrze warszawskim. *Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy wieku XVIII i wieku XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Warszawa, listopad 1963.* W-wa 1967. — B. Lasocka: Aktorzy w teatrze Jana Nepomucena Kamińskiego. *Pam. Teatr.* 1967 z. 1. — B. Lasocka: Teatr lwowski w latach 1800-1842. W-wa 1967. [Rec.: J. Timoszewicz: Dramat. Teatralia. *Roczn. Lit. 1967.* W-wa 1969 s. 139-140]. — J. Maciejewski: Paradoks polskiego dramatu romantycznego. *Zeszyty Teatr.* (Zielona Góra) 1967/68 nr 1. —

E. Csató: Leon Schiller. W-wa 1968. — B. Lasocka: Teatr Stanisława hrabiego Skarbka 1842-1848. *Pam. Teatr.* 1968 z. 2. — J. Pudełek: Warszawski balet romantyczny 1802-1866. Kr. 1968. — (vit.): Nowy Korbut. *Teatr* 1968 nr 19. (Uwagi o Nowym Korbucie. T. 7). — S. Dąbrowski: Życie teatralne w Siedlcach w latach 1784-1929. *Roczn. Mazowiecki* t. 2 (1969). — J. Got: Repertuar teatru w Krakowie 1781-1843. W-wa 1969 *Repertuar Teatrów w Polsce* z. 2. — Z. Raszewski: Wstęp i oprac. wyd.: Teatr polski XIX wieku. Wystawa bibliofilska. W-wa 1969. — H. Świetlicka: O teatrach waszawskich w latach 1832-1852. *Pam. Teatr.* 1969 z. 1/2.

[VII, 57] d) Życie literackie

M. Piwowarow: Literaturnyj ruch w Galiczini w 30-40-ch rokach XIX stolittija. Kijów 1950. — J. Maciejewski: Jan Konstanty Żupański. W zbiorze: Wybitni Wielkopolanie XIX wieku. Poz. 1959. — F. Paprocki: Walenty Stefański. Tamże. — A. F. Grabski: Z dziejów księgarstwa polskiego w Paryżu. *Roczniki Bibl.* 1960 z. 1/2. — H. Barycz: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Studia i sylwety z życia umysłowego Galicji XIX w. T. 1-2. Kr. 1963. [Rec.: T. J. Żółciński: Z dziejów życia umysłowego Galicji w XIX wieku. *Twórczość* 1964 nr 7]. — B. Paloc-Schnaydrowa, J. Staszel: Oprac. wyd.: Kraków w roku 1846 w pamiętnikach Franciszka Salezego Gawrońskiego i Kazimierza Girtlera. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 7/8 (1961/1962). Wr. 1963. — K. Dziwik: Jan Wincenty Smoniewski, historyk-zbieracz-bibliofil, 1793-1867. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 9 (1963). — T. Gospodarek: Materiały do dziejów polskich towarzystw we Wrocławiu w XIX w. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 13. *Prace Lit.* III. Wr. 1963. — J. Pelikán: Recepcja twórczości Juliusza Słowackiego w literaturze i społeczeństwie polskim w latach 1849-1867. Praga 1963 *Opera Universitatis Purkynianae Brunensis Facultas Philosophica* t. 89. [Rec.: J. Maślanka. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4; *Ruch Lit.* 1965 nr 1]. — T. Rollauer: Z historii zbieractwa polskich pieśni ludowych na Śląsku. *Prace Lit.* III, jw. — B. Zakrzewski, K. Pecold, A. Ciemnoczołowski: Sądy współczesnych o twórczości Słowackiego (1826-1862). Wr. 1963. [Rec.: J. Pelikán. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4]. — A. Zieliński: Wrocławski emigrant — Wincenty Kraiński. *Prace Lit.* III, jw. —

A. Knot: Najdawniejsza krajowa Fundacja Mickiewiczowska z 1856 r. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 1/2. — E. H. Nieciowa: Wieczorki muzykalne u Majerów. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 11 (1965). — H. Żaliński: Oblicze kulturalne Warszawy po upadku powstania listopadowego.

Roczn. Nauk.-Dydaktyczny [WSP w Kr.) z. 20. *Historia*. Kr. 1965. — J. W. Gomulicki: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 7 (1966). — Z. Jagoda: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815-1846). Praca doktorska. Kr. 1966. Streszcz. *Biul. Polon.* 1967 z. 28. — A. Kłossowski: Historia Księgarni Polskiej w Paryżu przez jej współwłaściciela Eustachego Januszkiewicza spisana. *Roczniki Bibl.* 1966 z. 3/4. — A. Kłossowski: Księgarstwo polskie na obczyźnie od powstania listopadowego. *Księgarz* 1966 nr 3. — J. Konieczny: Literatura polska na Pomorzu Gdańskim w dobie zaboru. Praca doktorska. Tor. 1966. Streszcz. *Biul. Polon.* 1967 z. 29. — M. J. Lech: Biblioteka Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu (1806-1872). *Roczn. Bibl. Nar.* 2 (1966). — M. Mlekicka, J. Rogala: Księgarnia wydawnicza Józefa Pukszty w Warszawie (1815-1834). *Roczniki Bibl.* 1966 z. 1/2. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. [Rec.: A. Opacka: Lwowskie „miejsca niedookreśleń". *Ruch Lit.* 1967 z. 4]. — A. Bukowski: Florian Ceynowa w gimnazjum chojnickim (1831-1841). Studium z dziejów oświaty, konspiracji i folklorystyki pomorskiej. *Roczn. Gdański* t. 26 (1967). — S. Chociej: Twóczość literacka i działalność wydawnicza Edmunda Bojanowskiego. *Nasza Przeszłość* 1967 t. 26. — J. Maciejewski: „Pracownia Filippiego" i obóz „młodych". *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2. — K. Poklewska: Galicyjscy rówieśnicy Mickiewicza. (O Towarzystwie Ćwiczącej się Młodzieży w Literaturze Ojczystej). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 50. Łódź 1967. — J. Rudnicka: Biblioteka Wilanowska. Dwieście lat jej dziejów. 1741-1932. W-wa 1967. —

A. Barszczewska: Rola Towarzystwa Litewskiego i Ziem Ruskich w popularyzacji wiedzy o Litwie i Białorusi na emigracji (1831-1836). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 53. *Historia*. Łódź 1968. — M. Estreicherówna: Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-1863. Kr. 1968. [Rec.: J. Susul. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 41]. — J. W. Gomulicki: O salonie literackim dwóch pań Łuszczewskich. Wstęp do wyd.: Deotyma (Jadwiga Łuszczewska): Pamiętnik 1834-1897. W-wa 1968. — S. Januszek: Dzieje księgarstwa w Kielcach w latach 1826-1939. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — J. Kamionkowa: Z zagadnień socjologii literatury. Ważniejsze zjawiska i tendencje życia literackiego w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. Praca doktorska. W-wa 1968. Streszcz. *Biul. Polon.* 1968 z. 32. — A. Knot: Z życia lwowskiej młodzieży akademickiej w przededniu rewolucji 1846 r. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol.* S. A. *Historia Nauk. Społ.* z. 12. W-wa 1968. — S. Wilczek: Literatura w sztambuchach. *Poglądy* 1968 nr 24. — K. Zieliński: Z dziejów polskich bibliotek wojskowych (1767-1918). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. —

A. Barszczewska: Société Lithuanienne et des Territoires Biélorusses et Ruthènes à Paris 1831-1836. *Acta Baltico-Slavica* t. 6 (1969). — Z. Jagoda: O tendencjach ideowych kształtujących charakter życia literackiego w Krakowie w latach 1831-1840. *Ruch Lit.* 1969 z. 5. — M. Jastrun: Dramat niewoli. W: Wolność wyboru. W-wa 1969. — W. Kubacki: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969. [Rec.: J. Przyboś: Kaukaz Kubackiego. *Życie W-wy* 1969 nr 129; S. Zieliński: Bardzo ładne malwy. *Kultura* 1969 nr 18]. — J. W. Opatrny: Oprac. wyd.: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969. [Rec.: E. Madany: W stulecie śmierci J. E. Purkyniego. *Nowe Książki* 1969 nr 14]. — E. Słodkowska: F. S. Dmochowski jako wydawca i popularyzator książki w latach 1820-1871. Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 35. — M. Straszewska: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2. — J. J.: Napoleon Kamieński (1806-1873). *Księgarz* 1970 nr 1. — J. Kamionkowa: Życie literackie w Polsce w pierwszej połowie XIX w. Studia. W-wa 1970 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 27. [Rec.: T. S. (Syga): Życie literackie w Polsce. *Stolica* 1970 nr 50; C. Zgorzelski: Życie literackie w okresie romantyzmu. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 42; J. Pieszczachowicz: Harfiarze, siewcy, jasnowidze, szamani. *Mies. Lit.* 1971 nr 1]. — E. Słodkowska: Działalność wydawnicza Franciszka Salezego Dmochowskiego 1820-1871. Studium monograficzne. W-wa 1970 *Prace Instytutu Bibliogr.* nr 14. — M. Straszewska: Życie literackie Wielkiej Emigracji we Francji 1831-1840. W-wa 1970. — S. Szenic: Poznański edytor. *Nowe Książki* 1970 nr 10. (J. K. Żupański).

5. RECEPCJA LITERATUR OBCYCH

[VII, 58] a) Literatura angielska

W. Ostrowski: Juliusz Słowacki i Walter Scott. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 36. *Filologia.* Łódź 1964. — W. Ostrowski: Adam Mickiewicz i Walter Scott. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 48. *Filologia ang.* Łódź 1967. — J. Maciejewski: Funkcje „hamletyzmu" w „Horsztyńskim" Juliusza Słowackiego. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu.* W-wa 1968. — J. Bourilly: La part de Shakespeare dans „Balladyna". (Essai d'interprétation). *Mélanges de littérature comparée et de philologie offerts à M. Brahmer.* W-wa 1967. — W. Weintraub: „Balladyna", czyli zabawa w Szekspira. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4.

[VII, 59] b) Literatura francuska

M. Kocięcka: Niedrukowane przekłady polskie poezji Victora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1. — Z. Markiewicz: George Sand et Mickiewicz. *Revue de Littérature comparée* 1960 nr 1. — J. Rosnowska: Związki twórczości Dzierzkowskiego z literaturą i sztuką Zachodu. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 1. — H. Woroszyńska-Synowiec: Béranger w Polsce. Praca doktorska. Kat. 1967. Streszcz. *Biul. Polon.* 1968 z. 32.

[VII, 60] c) Literatura niemiecka

H. Buddensieg: E. T. A. Hoffmann und Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1959 z. 12. — H. Buddensieg: Zacharias Werner und Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1959 z. 13. — W. Maas: Fréderic Schiller et le romantisme polonais. *Cahiers Pologne-Allemagne* (Paryż) 1960 z. 1/4. — E. Klin: Die Wechselwirkungen zwischen den deutschen und polnischen Romantik. Forschungsstand und Aufgaben. *Zeitschrift für deutsche Literaturgeschichte* 1962. — G. Koziełek: Friedrich Ludwig Zacharias Werner. Sein Weg zur Romantik. Wr. 1963 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 88. [Rec.: J. Hryńczuk. *Przegl. Hum.* 1965 nr 1]. — F. Zalachowski: Schiller in Polen. *Weimarer Beiträge* 1963. — M. Grabowska: Recepcja twórczości Henryka Heinego w literaturze polskiej okresu romantyzmu. Praca doktorska. W-wa 1964. Streszcz. *Bul. Polon.* 1964 z. 21. — M. Grabowska: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4.—M. Grabowska: Schiller w Polsce. *Tyg. Pol.* 1965 nr 1. — W. Kubacki: Heine i Polska. *Przegl. Hum.* 1965 nr 2-3; przedr. w: Poezja i proza. Studia historyczno-literackie. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.*; toż w jęz. niem. pt. Heinrich Heine und Polen. *Heine-Jahrbuch* (Düsseldorf) 1966 i nadb. — W. Szewczyk: Die deutsch-polnischen Literarbeziehungen. Deutsche Literatur in Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 36. — H. Buddensieg: Goethe und Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1968 z. 37. — W. Weintraub: „Balladyna", czyli zabawa w Szekspira. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4.

[VII, 61] d) Literatury inne

E. Rzeszowski: Polscy przyjaciele Lermontowa. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* nr 10. Łódź 1958. — I. Csaplàros: Le chemin de la littérature hongroise en Pologne. *Acta Litteraria Academiae Scientiarum Hungaricae* 1959. — J. Śliziński: Z kontaktów Wuka Stefanowicia Karadżicia z Polakami. *Južnoslovenski Filolog* 24 (1959/ /60). — M. Strzałkowa: Calderon w Polsce. W książce: Studia polsko-hiszpańskie. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — M. Strzałkowa: Teatr hiszpański w Polsce. Tamże. — Z. Niedziela: Leon Wiktorowicz — tłumacz serbskich pieśni ludowych. *Pam. Słowiański* t. 13 (1963). — J. Reychman: Stosunki literackie polsko-

-azerbejdżańskie w XIX wieku. *Przegl. Hum.* 1963 nr 6. — H. CYBIENKO: Bieliński w Polsce. (Przekł. H. Suszko). *Przegl. Hum.* 1964 nr 3. — W. A. DIAKOW: Polscy przyjaciele Tarasa Szewczenki. W-wa 1964; toż w jęz. ros. Moskwa 1964. — W. A. KEMPA: Lermontow w Polsce. (Szkic bibliograficzny). *Slavia Orientalis* 1964 nr 4. — E. KUCHARSKA: Polska powieść historyczna w Rosji w pierwszej połowie wieku XIX. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Filologia ros.* z. 3. Opole 1964.— Z. NIEDZIELA: Vuk Karadžić i serbskie pieśni ludowe we Lwowie do roku 1864. *Pam. Słowiański* t. 14 (1964). — G. D. WERWES: Szewczenko i Polsza. Kijów 1964. —

K. MORAWSKIJ: Dantie w Polsze. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascità di Dante.* Moskwa 1965. — J. S. BORSUKIEWICZ: Lermontow w Polsze. *Russkaja litieratura* 1966 nr 4. — N. CONTIERI: Mickiewicz e il Petrarca. W książce: Petrarca in Polonia e altri studi. Rzym 1966. — Z. NIEDZIELA: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. [Rec.: A. OPACKA: Lwowskie „miejsce niedookreśleń". *Ruch Lit.* 1967 z. 4]. — B. BIAŁOKOZOWICZ: Aleksander Hercen a Adam Mickiewicz w świetle dawnych i nowych przekazów. *Ruch Lit.* 1967 z. 5. — M. INGLOT: Polsko-ukraińskie związki literackie w XIX wieku w świetle badań radzieckich (1918-1966). *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 3. —

I. BEŁZA: Polskij romantizm i Dantie. W zbiorze: Dantowskije cztienija. Letture Dantesche. Moskwa 1968. — S. FISZMAN: Z polsko-rosyjskich stosunków literackich w okresie 1800-1830. Recepcja literatury rosyjskiej w Polsce. *Z polskich studiów slawistycznych.* S. 3. *Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968.* W-wa 1968. — M. JAKÓBIEC: Stosunki literackie polsko-rosyjskie. Próba periodyzacji dziejów. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2. — S. SUBOTIN: Franja Marković a literatura polska. (Zarys problematyki). Przełożyła z serbskiego Z. Topolińska. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu.* W-wa 1968. — *Il Romanticismo. Atti del sesto Congresso dell' Associazione Internazionale per gli Studi di Lingua e Letteratura Italiana.* (*Budapest e Venezia 10-17 Ottobre 1967*). Budapeszt 1968. (Tu m. in.: Z. SZMYDTOWA: L'Italia nel romanticismo polacco). — J. S. BORSUKIEWICZ: Lermontow i Polaki. *Naucznyje dokłady wysszej szkoły. Fiłołogiczeskije nauki* 1969 nr 5. — *O wzajemnych powiązaniach literackich polsko-rosyjskich. Tom poświęcony VI międzynarodowemu Kongresowi Slawistów w Pradze.* Wr. 1969. (Tu m. in.: S. FISZMAN: Z polsko-rosyjskich stosunków literackich w okresie 1800-1830. Recepcja literatury rosyjskiej w Polsce). — J. RUDNICKA: „Tysiąc nocy i jedna" w twórczości pisarzy polskich. Zbiór rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

[VII, 61] 6. MATERIAŁY BIBLIOGRAFICZNE

J. W. GOMULICKI: (Nowy Korbut. T. 7. Romantyzm. Hasła ogólne i rzeczowe. Hasła osobowe A-J. Rec.). *Roczn. Lit. 1968.* W-wa 1970 s. 334-338. (Tu wiele drobnych sprostowań i uzupełnień). — S. FRYCIE: Bibliografia rozpraw o romantykach i literaturze romantycznej opublikowanych w sprawozdaniach polskich gimnazjów w Galicji w latach 1863-1918. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk) 1970 nr 1. — J. W. GOMULICKI: (Nowy Korbut. T. 8. Romantyzm. Hasła osobowe K-O. Rec.). *Roczn. Lit. 1969.* W-wa 1971 s. 365-371. (Tu wiele drobnych sprostowań i uzupełnień).

HASŁA RZECZOWE

CYGANERIA WARSZAWSKA

[VII, 66] OPRACOWANIA

S. Szenic: Maria Kalergis. W-wa 1963 *Ludzie Żywi* 4; wyd. 3 uzup. W-wa 1968. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: W. Szymanowski, A. Niewiarowski: Wspomnienia o Cyganerii Warszawskiej. W-wa 1964. [Rec.: J. Doliński: O Warszawie. Historia przekorna. *Życie Lit.* 1965 nr 4; S. Makowski: O cyganach, głupcach i muszkieterach. *Współczesność* 1965 nr 10; M. Olszaniecka: Warszawska cyganeria sprzed wieku. *Kultura* 1965 nr 17; J. Katz. *Kultura i Społeczeństwo* 1966 nr 1]. — J. W. Gomulicki: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — S. Kawyn: Wstęp i oprac. wyd.: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 *BN* I, 192. [Rec.: M. Szparkowska: Rehabilitacja cyganów. *Nowe Książki* 1967 nr 18; W. Szymborska: Lektury nadobowiązkowe. *Życie Lit.* 1967 nr 48]. — A. Kowalska: W kręgu „Nadwiślanina" i „Przeglądu Naukowego". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968.

FILOMACI, FILARECI, PROMIENIŚCI

[VII, 77] OPRACOWANIA

Z. Szmydtowa: Rousseau-Mickiewicz i inne studia. W-wa 1961 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 2. (Tu m. in.: Rousseau-Mickiewicz. W kręgu filomatów). — S. Skwarczyńska: W kręgu wielkich romantyków polskich. W-wa 1966. (Tu m. in.: Lipski „Hermes" — lektura filomacka). [Rec.: J. Starnawski: Nowy tom studiów o Mickiewiczu, Słowackim, Krasińskim i Norwidzie. *Ruch Lit.* 1969 z. 2]. — M. Wawrykowa: Wrocławski związek studentów „Polonia" i „Bractwo Burszów Polskich" w Krakowie w latach 1819-1821. *Małopolskie Studia Hist.* 1966 z. 1/2. — M. Witkowski: Na drodze ku „Dziadom". *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu*. Wr. 1966. — M. Wawrykowa: Polskie związki studenckie na uniwersytetach niemieckich w latach 1817-1824. *Przegl. Hist.* 1969 z. 2. — T. Syga: Boże Narodzenie roku 1822. *Stolica* 1970 nr 51/52. — S. Świrko: Litwa i Białoruś. W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

KOTERIA PETERSBURSKA

[VII, 78] OPRACOWANIA

M. Woźniakiewicz-Dziadosz: Działalność literacka koterii petersburskiej a funkcjonowanie grupy. *Poetyka i historia. Konferencja teoretyczno-literacka w Polczynie*. Wr. 1968 *Konferencje Teoretyczno-lit. Młodszych Pracowników Nauki*.

POEZJA POWSTANIA LISTOPADOWEGO

[VII, 80] WYDANIA I ZBIORY

21. Poezja powstania listopadowego. Oprac. A. Zieliński. Wr. 1971 *BN* I, 205.

PRZEKŁADY

Niemieckie: G. Kohn: Libertas... Z. 1-2. Przemyśl 1880.

[VII, 80] OPRACOWANIA

W. Steinitz: „Polenlieder" wśród niemieckich pieśni ludowych. *Pam. Lit.* R. 52 (1961) z. 4. — J. Mayer: O autorstwo jednego wiersza z cyklu „Polenlieder". *Prace Polon.* S. XX (1964). — V. Gregor: Polské revoluční písně z let 1830-1831 v českých zemích. *Slezský sborník* 1966 nr 4. — A. Kijowski: W listopadowy wieczór. *Radar* 1966 nr 12. — A. Wadowski: Walecznych tysiąc ... *Poglądy* 1967 nr 19. — A. Szomański: Walecznych tysiąc ... Z dziejów pułku piechoty liniowej Wojska Polskiego 1815-1831. W-wa 1968. [Rec.: T. Jodełka-Burzecki: Z dni krwi i chwały. *Nowe Książki* 1968 nr 19]. — A. Zieliński: Wstęp i oprac. wyd.: Poezja powstania listopadowego, jw.

SZKOŁA GŁÓWNA WARSZAWSKA

[VII, 83] OPRACOWANIA

K. Poznański: Geneza Szkoły Głównej Warszawskiej. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1963 nr 3. — Z. Libera: Tradycje polonistyki w Warszawie. *Z dziejów polonistyki warszawskiej. Prof. dr J. Krzyżanowskiemu w dwudziestą piątą rocznicę objęcia Katedry Hist. Lit. Pol. na Uniw. Warsz. 1934-1959.* W-wa 1964. — K. Poznański: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 9. — J. Kulczycka-Saloni: Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892. W-wa 1970.

TOWARZYSTWO DEMOKRATYCZNE POLSKIE

[VII, 88] OPRACOWANIA

M. Kukiel: Dzieje Polski porozbiorowe 1795-1921. Londyn 1961; wyd. 2 przejrzane i poprawione Londyn 1963. (Tu. m. in. rozdział: Towarzystwo Demokratyczne i Lud Polski na emigracji). — P. Brock: Geneza Ludu Polskiego w Anglii. Materiały źródłowe. Londyn 1962. [Rec.: J. Dutkiewicz. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1]. — S. Mikos: Gromady Ludu Polskiego w Anglii 1835-1846. Gdańsk 1962 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 3. — M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie 1832-1863. Przywódcy i kadry członkowskie. Przewodnik biobibliograficzny. W-wa 1964. [Rec.: S. Kalembka: Przywódcy i członkowie Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. Uwagi i uzupełnienia do „Przewodnika biobibliograficznego". *Kwart. Hist.* 1965 nr 4; J. Maślanka: Obraz Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. *Przegl. Hum.* 1966 nr 1; E. Sawrymowicz. *Przegl. Hist.* 1965 z. 2]. — L. Zieliński: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. — D. Fajnhauz: Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846-1848. W-wa 1965. [Rec.: I. Koberdowa. *Przegl. Hist.* 1966 z. 3]. — I. Koberdowa: Rozłam w Gromadzie Grudziądz Ludu Polskiego w 1838 r. według dokumentów ogółu. *Studia hist. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin prof. dra S. Arnolda.* W-wa 1965. — Materiały do bibliografii dziejów polskiego ruchu robotniczego. Ruch rewolucyjny i demokratyczny 1831-1877. Oprac. R. Grabałowski, H. Łapiński, W. Sokołowska, R. Szyszkowski. Konsultant H. Zieliński. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — H. Rzadkowska: Przedmowa i oprac. wyd.: W. Heltman, J. N. Janowski: Demokracja polska na emigracji. W-wa 1965. [Rec.: T. Buksiński. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3; A. Sikora: „Gwardianie demokratycznego zakonu". *Nowe Książki* 1966 nr 7]. — M. Tyrowicz: Kilka kwestii z rozwoju organizacyjnego Ludu Polskiego (1837-1846) w świetle najnowszej historiografii. *Przegl. Hist.* 1965 z. 4. — L. i A. Ciołkoszowie: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. [Rec.: M. Kukiel: Socjalizm romantyczny. *Kultura* (Paryż) 1966 nr 7/8]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — S. Kalembka: Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. [Rec.: S. Kieniewicz. *Przegl. Hist.* 1966 z. 4; T. Mencel. *Kwart. Hist.* 1968 nr 1]. — S. Pigoń:

Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji). — J. Koberdowa: Polska Wiosna Ludów. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* — H. Żaliński: Humor i satyra „Pszonki" w walce z przeciwnikami Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Kr.* z. 26. *Prace Hist.* 3. Kr. 1967. — H. Żaliński: Początki czasopiśmiennictwa Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832-1834). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 1. — J. Parvi: Śladami Wiktora Hugo wygnańca. *Twórczość* 1969 nr 8. — H. Rzadkowska: „Demokrata Polski" w ostatnim okresie swego istnienia (1851-1862). *Studia Hist.* 1969 z. 3. — H. Żaliński: Poglądy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego na powstańczą władzę sądowniczą. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (WSP w Kr.) z. 35. *Prace Hist.* V. Kr. 1970.

TOWARZYSTWO HISTORYCZNO-LITERACKIE W PARYŻU

[VII, 92] OPRACOWANIA

S. Mikos: Warunki bytowe emigracji polskiej w Anglii po powstaniu listopadowym. *Gdańskie Zeszyty Hum. Historia* 5. Gdańsk 1965. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — B. Schnaydrowa i A. Treiderowa: Księgozbiór i kolekcja rycin Macieja Wodzińskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 12 (1966). — J. W. Borejsza: Działalność prasowa Hotelu Lambert na emigracji po powstaniu styczniowym. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 1. — Kronika ..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

TOWARZYSTWO LITERACKO-SŁOWIAŃSKIE WE WROCŁAWIU

[VII, 94] MATERIAŁY

8. Do J. I. Kraszewskiego 2 listy ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

12. Korespondencję (20 listów) z Biblioteką Kórnicką ogł. J. Reiter: Korespondencja Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego z Biblioteką Kórnicką. *Roczniki Bibl.* 1960 z. 3/4.

[VII, 95] OPRACOWANIA

B. W. Januszewski: Nowe źródła do studiów nad Towarzystwem Literacko-Słowiańskim we Wrocławiu. *Kwart. Opolski* 1957 nr 1. — J. Reiter: Korespondencja Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego z Biblioteką Kórnicką. *Roczniki Bibl.* 1960 z. 3/4. — B. W. Januszewski: Wojciech Cybulski w Towarzystwie Literackim Słowiańskim we Wrocławiu. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — M. Pater: W murach uniwersytetu. Patriotyczne tradycje wrocławskich studentów. Wr. 1962. — B. Zakrzewski: Lelewel i „Znicz" wrocławski. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — V. Zapletal: Korespondencja urzędowa J. E. Purkyniego w sprawie zalegalizowania Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego we Wrocławiu w latach 1842-1846. *Roczn. Wr.* t. 7/8 (1963/ /1964). — E. Achremowiczowa: Z problematyki językowej w pracach Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego we Wrocławiu. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — B. W. Januszewski: Wojciech Cybulski na wrocławskiej katedrze języków i literatur słowiańskich (1860-1867). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — J. Pośpiech: Wstęp i oprac. wyd.: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego..., jw. — T. Żabski: Założenie Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego i początki jego działalności. *Prace Lit.* VIII, jw. — E. Achremowiczowa: Z działalności Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego przy Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1860-1862. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 67. *Prace Lit.* IX. Wr. 1967. — R. Ergetowski: August Mosbach. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 44. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A. nr 130. [Rec.: E. Madany: W stulecie śmierci J. E. Purkyniego. *Nowe Książki* 1969 nr 14].

ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH

[VII, 104-105] MATERIAŁY

9. Dziennik czynności urzędowych... Franciszka Siarczyńskiego. Oprac. Z. Rzepa. Wr. 1968 *Wyd. Jubileuszowe.*

12a. J. Dzierzkowski: Jaki jest najwłaściwszy, najstosowniejszy i najdogodniejszy dla oka i do użytku publicznego porządek w ustawianiu księgozbioru, czyli biblioteki, z wyszczególnieniem istniejącego po celniejszych księgozbiorach niemieckich, francuskich i angielskich porządku. Powst. 1832. Ogł. K. Stefanicka. *Ze Skarbca Kultury* z. 19 (1967) s. 97-106.
Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 3464.

28. Inwentarz rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. T. 3. Opracowały i przygotowały do druku A. Dician i J. Loret-Heintsch. Pod red. A. Fastnachta. Wr. 1966.

31. M. Grońska, M. Ochońska. Pod red. T. Solskiego: Zbiory Pawlikowskich. Katalog. Wr. 1960 *Bibl. Zakładu Nar. im. Ossol.* t. 1.

32. Almanach Biblioteki Narodowej. W pięćdziesięciolecie wydawnictwa 1919-1969. Wr. 1969 *BN.*

[VII, 106-107] Wydawnictwa ciągłe

8. *Rocznik Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich.* T. 6. Red. F. Pajączkowski i M. Sewerski. Wr. 1970.

9. *Ze Skarbca Kultury. Biuletyn informacyjny Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.* 1967 z. 19; 1969 z. 20.

[VII, 108] OPRACOWANIA

C. Gruszczyńska: Biblioteczne trudy Józefa Maksymiliana Ossolińskiego. *Roczniki Bibl.* 1963 z. 1/2. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — F. Pajączkowski: Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Biblioteka Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu 1946-1966. *Nauka Pol.* 1966 nr 5. — J. Szwagrzyk: Kwartalniki śląskie w zbiorach numizmatycznych Ossolineum. *Wiad. Numizmatyczne* 1966 z. 4. — J. Wołosz: Ze skarbca kultury. *Roczn. Bibl. Nar.* 2 (1966). (Omówienie czasopisma z. 1-16). —

Ossolineum. Księga pamiątkowa w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. Wr. 1967 *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Wydawnictwa Jubileuszowe.* (Tu m. in.: M. Gębarowicz: Zbiory muzealne w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich; B. Olszewicz: Joachim Lelewel i zbiory kartograficzne Ossolineum; J. Parandowski: Gospoda przy Mlecznej Drodze; M. Tyrowicz: Ossolineum a życie polityczne Galicji w dobie przedautonomicznej; L. Durković-Jakšić: Jugosłowianie i Ossolineum; V. Žaček: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami). [Rec.: S. J. Gruczyński: Ossolińskie wydawnictwa jubileuszowe. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4; J. Okopień: Dawne i najnowsze dzieje Ossolineum. *Kultura* 1967 nr 49; A. Ostrowski: Księga o wielkich zasługach. *Nowe Książki* 1968 nr 6]. —

W. Billip: „Dostanie przy ulicy des Beaux-Arts N° 6". *Nowe Książki* 1967 nr 20. (O edycjach dokumentarnych Ossol.). — K. Chruściński: Kontakty kulturalne Ossolineum z północną Polską. *Głos Wybrzeża* 1967 nr 131. — J. Długosz: Rękopiśmienne dedykacje autorskie w księgozbiorze Ossolineum. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.* — W. Floryan: Edytorstwo dokumentarne w Wydawnictwie Ossolineum. Wr. 1967. (Wyd. jako osob. wstęp do fotooffsetowych wydań z pierwodruków pozycji: A. Mickiewicz: Dziadów część III; J. Słowacki: Kordian; Z. Krasiński: Nie-Boska komedia; C. Norwid: Promethidion. Wr. 1967). — M. Gałyga, E. Rutkowski, K. Stefanicka: Ossolineum w służbie kultury 1817-1967. Informator Wystawy Jubileuszowej. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.* — M. Gałyga, K. Stefanicka: „Ossolineum w służbie kultury 1817-1967" — wystawa jubileuszowa. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4. — K. Heintsch: Przewodnik po Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich PAN we Wrocławiu. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*; toż w jęz. franc. pt. Guide à travers la Bibliothèque de l'Institut National Ossoliński de l'Académie Polonaise des Sciences à Wrocław. Wr. 1967 *Publications Jubilaires.* — W. Jabłońska: Józef Maksymilian Ossoliński. Szkic biograficzny. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.* [Rec.: J. M. Bartnicka: Biografia J. M. Ossolińskiego. *Nowe Książki* 1968 nr 3]. —

K. Korzon: Jan Szlachtowski (1816-1871). *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — K. Korzon: Polemika o zadaniach Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. (Echa pierwszego dwudziestolecia). *Ze Skarbca Kultury* z. 19 (1967). — K. Korzon, M. Zawialska: Ossolineum — komen-

tarz do przeszłości i teraźniejszości. *Przegl. Bibl.* 1967 nr 3/4. — H. Łapiński: Konstanty Słotwiński jako dyrektor Ossolineum. Fragm. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4. — H. Łapiński: Tajne druki Słotwińskiego. *Odra* 1967 nr 11. — H. Łapiński: Z patriotycznych tradycji Ossolineum. *Poglądy* 1967 nr 16. — J. Okopień: W cieniu Akademii. *Życie Lit.* 1967 nr 21. (Ostatnie 20 lat Ossolineum).— F. Pająćzkowski: Ossolineum — Dom Słowackiego. *Program Teatru Polskiego.* J. Słowacki: Sen srebrny Salomei. Wr. 1967. — K. Schuster: Gwalbert Pawlikowski w kręgu ludzi i spraw związanych z Ossolineum. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 3/4. — J. I. Słojewski: Ossolineum, czyli ciągłość w kulturze. *Kultura* 1967 nr 20. — K. Stefanicka: Dwóch Józefów Dzierzkowskich w historii biblioteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. *Ze Skarbca Kultury* z. 19 (1967).— Z. Sudolski: Jerzy Henryk Lubomirski (1817-1872). *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — J. Susuł: „Dla Muz ojczystych przybytek i bezpieczne schronienie". 150 lat Ossolineum. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 51. —

J. Trzynadlowski: „Muz ojczystych przybytek" (w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich). *Mies. Lit.* 1967 nr 10. — J. Trzynadlowski: The Ossolineum Press. Notes on the history of Poland's oldest publishing house. *Annales Silesiae* t. 3 (1967). — J. Trzynadlowski: Ossolineum w dziejach nauki polskiej. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1967 nr 4. — J. Trzynadlowski: Ossolineum w dziejach oświaty w Polsce. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1967 nr 4. — J. Trzynadlowski: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1817-1967. Zarys dziejów. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*; toż w jęz. franc. pt. Institut National Ossoliński 1817-1967. Wr. 1967 *Publications Jubilaires.* [Rec.: Z. J.: Ossolineum o sobie. *Kierunki* 1967 nr 47]. — M. Zawialska: Czasopisma Wiosny Ludów drukowane w ZNiO. *Ze Skarbca Kultury* z. 19 (1967). — T. Żabski: Ossolineum w listach Adama Junoszy Rościszewskiego do Vaclava Hanki (1829-1844). Tamże. —

W. Błachut: Edytorstwo dokumentarne Ossolineum. *Życie Lit.* 1968 nr 2. — H. Keferstein, W. Żurawska: Bibliotekarska działalność Wojciecha Kętrzyńskiego. *Roczn. Olsztyński* t. 7 (1968). — J. Kosiński, M. Turlejska: Ofiarodawcy Biblioteki Ossolineum 1817-1848. Wr. 1968. — J. Miś: Półtora wieku Ossolineum. *Więź* 1968 nr 4. — W. Ogrodziński: Nad podobizną Wojciecha Kętrzyńskiego. *Życie Lit.* 1968 nr 4. — M. Sewerski: 150-lecie Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. *Nauka Pol.* 1968 nr 2. — M. Tyrowicz: Ossolineum w dziejach kultury Polski porozbiorowej. *Życie i Myśl* 1968 nr 1. —

(Dziennik czynności urzędowych... F. Siarczyńskiego. Wyd. Wr. 1968. Rec.): A. Garlicka. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1969 z. 2; M. Tyrowicz. *Studia Hist.* 1969 z. 4. — W. Jabłońska: Inwentarze i katalogi biblioteczne w zbiorach rękopiśmiennych Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. *Ze Skarbca Kultury* z. 20 (1969). — W. Jankowerny: W pancernych kasach. *Tyg. Kult.* 1969 nr 41. — J. Kapuścik: Jubileusz Ossolineum. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2. — J. Okopień: 50 lat serii Ossolineum — „Biblioteka Narodowa". *Kultura i Społeczeństwo* 1969 nr 3. — W. Błachut: „Almanach Biblioteki Narodowej 1919--1969". *Życie Lit.* 1970 nr 3. — W. Jankowerny, J. Okopień: Zawsze pod kopułą. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970. — M. Klimowicz: Biblioteka Narodowa. *Odra* 1970 nr 1. — S. Pietraszko: Pięćdziesiąt lat „Biblioteki Narodowej". *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 1. — J. Susuł: Biblioteka Narodowa 50 lat. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 2. — *Roczn. Zakładu Nar. im. Ossol.* T. 6. Wr. 1970. (Tu sprawozdania z uroczystości jubileuszowych).

HASŁA OSOBOWE

ANCZYC WŁADYSŁAW LUDWIK

[VII, 113] TWÓRCZOŚĆ

4. Śmierć republikanów.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Smiert' respublikancew. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 116] Listy

2a. Do P. Stalmacha 4 listy z 1858-1861. Ogł. I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.
Rkps w Arch. Pol. Tow. Ludoznawczego Cieszyn.

4. Do J. I. Kraszewskiego 4 listy z 1872 i 1873. Ogł. I. Homola, L. Brożek, jw. poz. 2a.
Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 6485.

[VII, 119] OPRACOWANIA

K. Krejči: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. Kulczycka-Saloni: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo literackie powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. [Rec.: B. Osmólska-Piskorska: Powstanie styczniowe w literaturze polskiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 3]. — J. Krzyżanowski: Anczyc Władysław Ludwik. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — A. Kowalska: Rok 1848 w świetle krakowskiej publicystyki satyrycznej oraz pieśni i pisemek ulotnych. *Przegl. Hum.* 1966 nr 1. — Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Anczyc, Jeż i Romanowski jako budziciele ruchu powstańczego przed rokiem 1863). — R. Górski: Dramat ludowy XIX wieku. W-wa 1969 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 23. [Rec.: A. Boska: Dziewiętnastowieczny dramat ludowy. *Nowe Książki* 1969 nr 22]. — I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha, jw. — K. Kosek: Gawędy Wojtka ze Smolnicy w służbie haseł pracy organicznej. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej.* Przemyśl 1969. — D. Wawrzykowska-Wierciochowa: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

ANTONIEWICZ BOŁOZ KAROL

[VII, 121] OPRACOWANIA

M. Szyrocki, B. Zakrzewski: Mickiewicz w lwowskiej „Mnemosyne". *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966.

BALIŃSKI KAROL

[VII, 124] OPRACOWANIA

M. Strzałkowa: Calderon w Polsce. W książce: Studia polsko-hiszpańskie. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — R. Wojcieszak: Karol Baliński w Marszewie. *Południowa Wielkopolska* 1964 nr 5. — J. Korpała: Nieznana rozprawa historiozoficzna K. Balińskiego. (Z ostatnich lat życia poety

towiańczyka). *PAN Oddział w Kr. Roczn. Komisji Hist.-lit.* t. 3 (1965). — J. W. Gomulicki: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968.

BARĄCZ SADOK WINCENTY

[VII, 129] OPRACOWANIA

M. Krypiakiewicz: Sadok Barącz, historyk Ormian byłej Galicji. *Istoriczeskije swiazi i drużba ukrainskogo i ormianskogo narodow. Sbornik matieriałow naucznoj sessii.* Erewan 1961. — J. P. Daszkiewicz: Armianskije kolonii na Ukrainie w istocznikach i litieraturie XV-XIX wiekow. Erewan 1962. — J. Reychman: Z dziejów ukraińskiej orientalistyki i stosunków kulturalnych Ukrainy ze Wschodem. *Przegl. Orientalistyczny* 1964 nr 1.

BARSZCZEWSKI JAN

[VII, 130] OPRACOWANIA

A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

BARTOSZEWICZ JULIAN

[VII, 137] OPRACOWANIA

W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661--1914. W-wa 1962.

BERWIŃSKI RYSZARD WINCENTY

[VII, 141] TWÓRCZOŚĆ

5. Poezje.

Przekł. ros.: P. Żeleznow: Marsz w buduszczeje. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. — W. Korniłow: Moje słonce; Moja zwiezda; Piesieńka izgnannika. Tamże.

[VII, 143] OPRACOWANIA

1. Biografia

I. Leszczyńska: Ryszard Wincenty Berwiński. *Roczn. Wolnej Myśli* 1963/64. — T. Żabski: Założenie Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego i początki jego działalności. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — J. Maciejewski: Ryszard Wincenty Berwiński. W zbiorze: Wielkopolanie XIX wieku. T. 2. Poz. 1969.

[VII, 145] 2. Twórczość

K. Krejči: Heroikomika w básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. Maślanka: Twórczość ludowa w polskiej krytyce literackiej w latach 1831-1854. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — J. Krzyżanowski: Berwiński Ryszard. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — M. Janion: Portret krajowego romantyka. W: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. — S. Wysłouch: Twórczość R. Berwińskiego wobec romantycznych konwencji. *Ruch Lit.* 1970 z. 4.

BIELAWSKI BRUNO

[VII, 146] OPRACOWANIA

K. Kosek: Gawędy Wojtka ze Smolnicy w służbie haseł pracy organicznej. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej.* Przemyśl 1969.

BIELOWSKI AUGUST

[VII, 147] TWÓRCZOŚĆ

Artykuły, drobne utwory ogł...

Przekł. ros.: D. Samojłow: Tri roga; Czetyrie broda. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 148] Przekłady

4. J. Kollár: Córa Sławy. Fragm. *Ziewonia* 1839. Przedr. H. Batowski w: J. Kollár: Wybór pism. Wr. 1954 *BN* II, 89.

[VII, 149] Listy

11. Do O. Kolberga z 2 marca 1869. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. Wr. 1965.

12. Do K. Beyera z 1871. Ogł. E. Triller: Kontakty Karola Beyera z A. Bielowskim. *Ossolineum. Księga pam. w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.*
Rkps Ossol. sygn. 12811/III.

[VII, 151] OPRACOWANIA

H. Batowski: Wstęp i oprac. wyd.: J. Kollár: Wybór pism, jw. — S. Kolbuszewski: Piewca bitwy legnickiej i dyrektor Ossolineum. *Kwart. Opolski* 1962 nr 2. — A. Goriaczko-Borkowska: Twórczość poetycka A. Bielowskiego. Wr. 1965 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 106. [Rec.: S. Szczepiński. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2]. — R. F. Kyrcziw: Ukrajinika w polśkych almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. [Rec.: M. Inglot: Noworoczniki. *Zeszyty Prasoznawcze* 1966 nr 1]. — R. F. Kyrcziw: „Dumki" Bielowśkoho i Siemieńśkoho. *Słowianśke Literaturoznawstwo i Folkłorystyka* 1966 nr 2. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. Rosnowska: Twórcy „Dziennika Mód Paryskich". *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — J. Trzynadlowski: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich 1817-1967. Zarys dziejów. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*; toż w jęz. franc. pt. Institut National Ossoliński 1817-1967. Wr. 1967 *Publications Jubilaires.* — V. Žaček: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami. *Ossolineum. Księga pam.* ..., jw. — W. Jankowerny, J. Okopień: Zawsze pod kopułą. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970.

BLIZIŃSKI JÓZEF FRANCISZEK

[VII, 154] Wydania zbiorowe

3. Komedie. Wstępem poprzedziła J. Garbaczowska. Teksty ustalił oraz „Uwagi o tekstach" napisał J. Pociecha. Kr. 1967.

Zawartość: Imieniny; Panna z posagiem; Przezorna mama; Marcowy kawaler; Uczuciowi; Pan Damazy; Mąż od biedy; Rozbitki; Ciotka na wydaniu; Szach i mat; Mąż w drodze; Dzika różyczka; Chwast.

[VII, 154] Listy

2. Do O. Kolberga 25 listów z 1865-1869. Z rkpsów ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. Wr. 1965; 15 listów z 1883-1888 ogł. jw., t. 66. Korespondencja. Cz. 3. Wr. 1969.

4. Do M. Bałuckiego z 14 marca i 15 czerwca 1882 oraz 21 maja 1888. Ogł. B. Karelusówna: Echa przyjaźni między dwoma komediopisarzami. Listy Bałuckiego i Blizińskiego z lat 1881-1888. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966.

[VII, 156] OPRACOWANIA

B. Karelusówna: Echa przyjaźni między dwoma komediopisarzami. Listy Bałuckiego i Blizińskiego ..., jw. — B. Korzeniewski: Spory o teatr. Recenzje z lat 1935-1939. W-wa 1966. — A. Żyga: Bieszczadzkie lata pana Blizińskiego. *Widnokrąg* 1966 nr 11. — J. Garbaczowska: O komediopisarstwie J. Blizińskiego. (Szkic monograficzny). W wyd.: Komedie. Kr. 1967. — J. Pociecha: Oprac. wyd.: Komedie. Kr. 1967. — (Komedie. Kr. 1967. Rec.): J. Jakubowska: Powrót Blizińskiego. *Nowe Książki* 1968 nr 2; S. Mrazek: Bliziński w zwierciadle swego czasu. *Ruch Lit.* 1968 z. 5. — J. Garbaczowska: Józef Bliziński. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 3. W-wa 1969. — D. Żebrowska: Twórczość dramatyczna J. F. Blizińskiego. Praca doktorska. Gdańsk 1970. Streszcz. *Biul. Polon.* 1970 z. 38.

[VII, 158] Pan Damazy: Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967.

BOBERSKA FELICJA

[VII, 160] Listy

Do N. Żmichowskiej z 1 grudnia 1856, 1857, 4 lipca 1876. Ogł. M. Romankówna w: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. W-wa 1967.

[VII, 160] OPRACOWANIA

M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3, jw. — K. Bartoszewski: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968.

BORKOWSKI DUNIN ALEKSANDER (LESZEK)

[VII, 169] OPRACOWANIA

K. Krejči: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — M. Inglot: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — K. Pecold: „Parafiańszczyzna" Leszka Dunina Borkowskiego. (Problemy tekstu i komentarze). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — K. Pecold: „Cymbalada" Leszka Dunina Borkowskiego. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 67. *Prace Lit.* IX. Wr. 1967. — S. Pigoń: Z tajemnic osobowości twórczej Fredry. *Życie Lit.* 1967 nr 52.

BORKOWSKI DUNIN JÓZEF

[VII, 170] TWÓRCZOŚĆ

Artykuły, drobne utwory ogł. ...

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: Le jardin des jésuites. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. — A. Lanoux: Le départ; Questions et réponses. Tamże.

Przekł. ros.: D. Samojłow: Utro i wieczer; Otjezd; Jezuitskij sad; K arfie; K***. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 170] Przekłady

3. J. Rizos Nerulos: Elegia na siebie samego. Z rkpsu Ossol. sygn. 9534/II ogł. W. Tyszkowski: Nieznane przekłady z poezji nowogreckiej J. Dunina Borkowskiego. *Eos* 1966 z. 2. (Tu również drobne przekłady poetów: A. Christopulos, A. B. Pallis, D. Solomos).

4. Pseudo-Apollodor: Bibliotheca. Rkps Ossol. sygn. 9505/I. (Przekł. nie dokończony).

[VII, 171] OPRACOWANIA

O. Jurewicz: Z recepcji kultury nowogreckiej i klasycznej w Polsce XIX w. Józef Dunin Borkowski. *Eos* 1964 z. 2. — O. Jurewicz: Z recepcji kultury nowogreckiej i klasycznej w Polsce. Józef Dunin Borkowski. *Przegl. Hum.* 1965 nr 1. — W. Tyszkowski: Nieznane przekłady z poezji nowogreckiej Józefa Dunina Borkowskiego. *Eos* 1966 z. 2. — M. Maciejewski: Od „Sonetów krymskich" do „pełtewnych". *Ruch Lit.* 1967 z. 6. — J. Rosnowska: Twórcy „Dziennika Mód Paryskich". *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2.

BREDKRAJCZ NORBERT

[VII, 171] TWÓRCZOŚĆ

Artykuły i wiersze ogł. ...

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: Au chef de l'Église romaine. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

BRZOZOWSKI KAROL

[VII, 176] Przekłady

5. V. Hugo: Most; Noc letnia; Piosenka z dramatu Ruy Blas. Powst. 1856. Z rkpsu Bibl. Nar. sygn. 7203 ogł. M. Kocięcka: Niedrukowane przekłady polskie poezji Victora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1.

[VII, 176] Listy

9a. Do F. Ziemiałkowskiego. Rkps Bibl. Nar. sygn. 7028. Wybór 7 listów z 1881-1882 ogł. T. Brzozowska: Fragmenty listów ze Wschodu poety K. Brzozowskiego do ministra Floriana Ziemiałkowskiego. *Przegl. Orientalistyczny* 1965 nr 4.

[VII, 178] OPRACOWANIA

W. Knapowska: Mickiewicz w latach 1853-1855 w świetle dokumentów emigracyjnych. *Kwart. Hist.* 1955 nr 6. — J. Reychman: Działalność Adama Mickiewicza w czasie wojny krymskiej w latach 1853-1855. *Studia i Materiały do Historii Wojskowości* t. 4 (1958). — J. Reychman: Karola Brzozowskiego wejście w r. 1869 na Pir Omar Gudrun (2588 m). *Wierchy* t. 32 (1963). — T. Brzozowska: Fragmenty listów ze Wschodu..., jw. — T. Brzozowska: Strzelba, turban i pióro. Opowieść o Karolu Korab-Brzozowskim. W-wa 1966. [Rec.: J. Reychman: Z dziejów preromantycznego i romantycznego orientalizmu w Polsce. *Przegl. Orientalistyczny* 1966 nr 4 s. 348; A. Gromadzki: Ak-Baba-Karol Brzozowski. *Nowe Książki* 1967 nr 1; J. Odrowąż-Pieniążek: K. Brzozowskiego żywot i proza. *Twórczość* 1967 nr 8]. — M. Paradowska: Karol Brzozowski — podróżnik i badacz bliskiego Wschodu. *Etnografia Pol.* t. 11 (1967). — Z. Sudolski: Słowacki i Chopin we wspomnieniach Zenona i Karola Brzozowskich. *Stolica* 1968 nr 34.

BUJNICKI KAZIMIERZ

[VII, 184] OPRACOWANIA

M. Inglot: Główne kierunki ewolucji polskiego czasopiśmiennictwa ziem litewsko-ruskich (lata 1830-1851). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1.

BUKATY ANTONI

[VII, 185] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

BUŁHARYN TADEUSZ

[VII, 186] OPRACOWANIA

Z. Skwarczyński: Tadeusz Bułharyn a wileńskie Towarzystwo Szubrawców. (Streszcz.). *Łódzkie Tow. Nauk. Spr. z Czynności i Posiedzeń Nauk.* 1963 nr 8. — W. Śliwowska: Mikołaj I i jego czasy. W-wa 1965. — E. Kucharska: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Praca Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* — G. H. Alkire: Gogol and Bulgarin's „Ivan Vyzhigin". *Slavic Review* 1969 nr 2. — J. Bachórz: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969.

BUSZCZYŃSKI STEFAN

[VII, 191] OPRACOWANIA

A. Preissner: Katalog korespondencji S. Buszczyńskiego. Materiały do katalogu rękopisów Biblioteki PAN w Krakowie. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 4 (1958). Wr. 1959. — Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. J. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964.

CEGIELSKI HIPOLIT

[VII, 195] OPRACOWANIA

Z. Grot: Hipolit Cegielski. W zbiorze: Wielkopolanie XIX wieku. T. 1. Poz. 1966. — S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Wielkopolska polemika o Mickiewicza w latach 1841-1846).

CHĘCIŃSKI JAN

[VII, 198] Listy

2a. Do A. Fredry 2 listy, dat. 5 i 24 października 1865. Z autografu w Państw. Arch. Hist. Lw. ogł. w skrócie B. Lasocka: Listy o teatrze. Jan Chęciński do Aleksandra Fredry. *Teatr* 1969 nr 10.

[VII, 200] OPRACOWANIA

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — B. Lasocka: Oprac. wyd.: Jan Chęciński do Aleksandra Fredry, jw. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

CHODŹKO ALEKSANDER

[VII, 205] TWÓRCZOŚĆ

2. Poezje.

Przekł. ros.: K. Pawłowa: Litowskaja piesnia. (Maliny). Powst. ok. 1830-1839. Wyd. w: Połnoje sobranije stichotworienij. Moskwa 1964.

[VII, 207] OPRACOWANIA

1. Biografia

K. Krejči: Następca Mickiewicza na katedrze Collège de France o literaturze czeskiej. *Księga pam. ku czci K. Górskiego.* Tor. 1967 *Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 19 z. 1. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

[VII, 208] 2. Twórczość

N. Nikolaiszwili: „Witjaź" sbliżajet narody. (Pierwyje polskije rustawelołogi: A. Chodźko i K. Łopczinskij). *Zaria Wostoka* 1966, 21 października. — W. Kucharska: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* — H. Segel: From the History of Polish Romantic Orientalism: Aleksander Chodźko's „Derar". *Orbis Scriptus. Festschrift für D. Tschiżewskij zum 70 Geburtstag.* Monachium 1967 s. 707-715. — A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — W. Kubacki: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969.

CHODŹKO LEONARD

[VII, 214] Listy

3a. Do V. Hugo z 26 stycznia 1831 i 20 marca 1846. Ogł. J. Parvi: Victor Hugo et ses correspondants polonais. *Kwart. Neofilol.* 1970 z. 4.

[VII, 215] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — B. Cygler: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. — M. Straszewska: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2. — J. Parvi: Victor Hugo et ses correspondants polonais, jw.

CHODŹKO MICHAŁ BOREJKO

[VII, 215] W 1848 należał do Legionu włoskiego. Po powrocie do Paryża żył w nędzy i przez parę lat korzystał z pomocy materialnej A. Mickiewicza.

[VII, 216] Listy i materiały

1a. Do A. Mickiewicza 22 listy z 1848-1852. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 505. Listy z 18 sierpnia 1848 (?), 19 czerwca 1851 i 6 kwietnia 1852 ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VII, 216] OPRACOWANIA

A. A. Janowski: Wyprawa Zaliwskiego w literaturze polskiej lat 1833-1848. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza ..., jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

CHOJECKI EDMUND

[VII, 219] Listy

7a. Do K. A. Sainte-Beuve'a 4 listy z 25 lutego, 20 października, 3 listopada, 19 listopada 1865. Ogł. Z. Markiewicz: Charles Edmond Chojecki, collaborateur de Sainte-Beuve. *Mélanges de littérature comparée et de philologie offerts à M. Brahmer.* W-wa 1967.

[VII, 221] OPRACOWANIA

L. i A. Ciołkoszowie: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. — Z. Markiewicz: La servitude sans grandeur d'un écrivain bilingue. *Actes du IVe Congrès de l'Association Internationale de Littérature Comparée. Fribourg 1964.* (Wol. 1). Haga 1966. — Z. Markiewicz: Charles Edmond Chojecki ..., jw. — Z. Markiewicz: Charles Edmond, intermédiaire entre le monde slave et la France. *Canadian Slavic Studies* 1967 nr 1. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

CIESZKOWSKI AUGUST

[VII, 230] OPRACOWANIA

1. Biografia

Z. Muszyńska: Krasińskiego „Wierzeniczenia". W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — S. Truchim: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. [Rec.: W. Jakóbczyk. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4]. — B. Gołębiowska: Zygmunt Krasiński w listach Norwida. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. Sudolski: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — A. Wojtkowski: August Cieszkowski. W zbiorze: Wielkopolanie XIX wieku. T. 2. Poz. 1969. — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

[VII, 232] 2. Twórczość

P. Bübler: Ein messianistischer Geist in Osteuropa. Graf August Cieszkowski. *Die Drei* t. 3 (1963). — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — J. Keller: August Cieszkowskis philosophische Korrespondenz mit Karl L. Michelet. *Ost und West in der Geschichte des Denkens und der Kulturellen Beziehungen.* Berlin 1966. — A. Walicki: Cieszkowski a Hercen. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. — W. Wąsik: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. — A. Walicki: Cieszkowski — filozoficzna systematyzacja mesjanizmu. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — A. Walicki: Mickiewicz a Cieszkowski. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — J. Kremes: Filozofia społeczna A. Cieszkowskiego. *Zeszyty Nauk. WSP Kat.* nr 39. *Prace Filoz.-Społ.* nr 3. Kat. 1968. — W. Konopka: 23-letni teoretyk i filozof. *Wiedza i Życie* 1970 nr 5. (O E. Dembowskim). — A. Walicki: Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego. W-wa 1970.

CYBULSKI WOJCIECH

[VII, 235] Listy

1a. Do E. Sczanieckiej 2 listy z 1839; do J. E. Purkyniego 2 listy z 1841; do J. Muczkowskiego z 1841; do A. Tyszyńskiego z 1842; do W. Konewki z 1842; do K. Libelta z 1848; do L. Szlachtowskiego z 1851; do A. Bielowskiego z 1852; do rodziców J. Machczyńskiej z 1860; do A. Wielopolskiego z 17 marca 1864. Ogł. B. W. Januszewski: Z korespondencji i papierów W. Cybulskiego. *Rocz. Wr.* t. 9/10 (1965/1966).

Listy do J. E. Purkyniego, por. poz. 1b.

1b. Do J. E. Purkyniego z 9 lutego i 8 marca 1841. Ogł. J. W. Opatrny:

Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 2 B 17.

3. Do Najwyższej Rady Kościelnej w Berlinie, dat. 12 sierpnia 1861. Ogł. B. W. Januszewski, jw. poz. 1a.

4. Do J. I. Kraszewskiego z 5 lipca 1862. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6462 ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

[VII, 236] OPRACOWANIA

B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski we Wrocławiu w świetle źródeł. *Kwart. Opolski* 1956 nr 1. — B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski w Towarzystwie Literackim Słowiańskim we Wrocławiu. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — B. W. JANUSZEWSKI: Geneza katedry języków i literatur słowiańskich we Wrocławiu. *Roczn. Wr.* t. 7/8 (1963/1964). — H. PORT: W. A. Cybulski, ein polnischer Slavist und Patriot des 19 Jahrhundert. (Zu seinem Wirken in Berlin 1841-1860). *Beiträge zur Geschichte der Slawistik* nr 30 (1964). — B. W. JANUSZEWSKI: Wojciech Cybulski na wrocławskiej katedrze języków i literatur słowiańskich (1860-1867). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VII. Wr. 1966. [Rec.: J. STARNAWSKI: Jeszcze kilka rozpraw z dziejów polonistyki uniwersyteckiej. *Ruch Lit.* 1968 z. 3]. — B. W. JANUSZEWSKI: Z korespondencji i papierów W. Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/ /1966). (Tu 37 listów Cybulskiego i listów do niego). — E. ACHREMOWICZOWA: Z działalności Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego przy Uniwersytecie Wrocławskim w latach 1860-1862. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 67. *Prace Lit.* IX. Wr. 1967. — L. BROŻEK: Z sumiennością niezrównaną... *Poglądy* 1967 nr 5. — S. KAWYN: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Wielkopolska polemika o Mickiewicza w latach 1841-1846). — B. W. JANUSZEWSKI: Wiosna Ludów w działalności wrocławskiego slawisty. *Roczn. Wr.* t. 11/12 (1967/1968). — J. W. OPATRNY: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

CZAJKOWSKI ANTONI

[VII, 237] TWÓRCZOŚĆ

4. Baśń o żelaznym wilku i o pięknym królewiczu.

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: Fable du loup de fer. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

Artykuły, drobne utwory ogł. ...

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: L'araignée. W: K. Jeleński: Anthologie ..., jw.

CZAJKOWSKI MICHAŁ

[VII, 244] OPRACOWANIA

1. Biografia

W. KNAPOWSKA: Mickiewicz w latach 1853-1855 w świetle dokumentów emigracyjnych. *Kwart. Hist.* 1955 nr 6. — J. REYCHMAN: Działalność Adama Mickiewicza w czasie wojny krymskiej w latach 1853-1855. *Studia i Materiały do Historii Wojskowości* t. 4 (1958). — G. BOZZOLATO: Un momento della politica estera dei conservatori polacchi verso il Vaticano e verso l'Oriente slavo: Michele Czajkowski e le sue missioni in Italia 1840-1841. *Rassegna Storica del Risorgimento* t. 51 (1964) z. 3-4 i odb. [Rec.: TAULE (T. ULEWICZ). *Ruch Lit.* 1965 z. 6]. — J. FIJAŁEK: Z papierów po M. Czajkowskim i Ludwice Śniadeckiej (1841-1867). Cz. 1. Korespondencja z lat 1854-56. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 10 (1964). (Tu listy do Czajkowskiego, m. in. od L. Zwierkowskiego z 1855). — G. BOZZOLATO: La duplice missione di Michał Czajkowski in Italia (1840-1841). W zbiorze: Venezia e la Polonia nei secoli dal XVIII al XIX. Wenecja-Rzym (1965). — T. D. BENČEW: Čajkovski niz Makedonija. *Prosveta* 1966 nr 212. — J. FIJAŁEK: Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: Pamiętniki z lat 1851-1893. (Wybór). Wr. 1967. — L. KRASICKI: Tam, gdzie Sadyk Pasza i mistrz Adam. (W Turcji polskim szlakiem). *Trybuna Mazowiecka* 1967 nr 180. — J. W. BOREJSZA: Sekretarz Adama Mickiewicza. (Armand Lévy i jego czasy — 1827-1891). W-wa 1969. — J. WSZOŁEK: Prawica Wielkiej Emigracji

wobec narodowego ruchu włoskiego (przed rewolucją 1848 roku). Wr. 1970 *Prace Komisji Nauk Hist.* nr 26.

[VII, 245] 2. Twórczość

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — J. Detko: Powstanie styczniowe w twórczości pisarzy minorum gentium 1863-1864. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Michał Czajkowski i jego „Owruczanin"). — J. Hvišč: Czajkowského a Kalinčiakov typ romantickej historickej poviedky. *Studia poświęcone stosunkom literackim polsko-czeskim i polsko-słowackim.* Wr. 1969. — J. Wierzbicki: Z dziejów chorwacko-polskich stosunków literackich w wieku XIX. Wr. 1970.

CZECZOT JAN

[VII, 248] OPRACOWANIA

1. Biografia

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — M. Witkowski: Na drodze ku „Dziadom". *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — J. Maciejewski: Historia powstawania „Dziadów" litewskich. W książce: Trzy szkice romantyczne. Poz. 1967. — T. Syga: Boże Narodzenie roku 1822. *Stolica* 1970 nr 51/52.

[VII, 249] 2. Twórczość

S. Świrko: Ballady J. Czeczota. Praca doktorska. W-wa 1964. Streszcz. *Biul. Polon.* 1964 z. 21. — M. Olechnowicz: Elementy białoruskie w pieśni polskiej pierwszej połowy wieku XIX. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Spol.* z. 43. *Filologia.* Łódź 1966. — A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

CZYŃSKI JAN

[VII, 252] OPRACOWANIA

T. Łepkowski: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — L. i A. Ciołkoszowie: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — J. Skarbek: Kurier Lubelski (1830-1831). *Zeszyty Nauk. KUL* 1969 nr 1. — M. Straszewska: Z dziejów polsko francuskich związków literackich. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2.

DANIELEWICZ KONSTANTY

[VII, 254] Listy

2. Do A. Sołtana z 24 stycznia 1836. Ogł. Z. Sudolski w: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

[VII, 254] OPRACOWANIA

Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana, jw.

DARASZ WOJCIECH WŁADYSŁAW

[VII, 256] OPRACOWANIA

S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi). — H. Rzadkowska: „Demokrata Polski" w ostatnim okresie swego istnienia (1851-1862). *Studia Hist.* 1969 z. 3.

DAROWSKI WERYHA ALEKSANDER

[VII, 258] OPRACOWANIA

J. Krzyżanowski: Darowski Aleksander Weryha. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — J. Tazbir: Z dziejów fałszerstw historycznych w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. *Przegl. Hist.* 1966 z. 4.

DAWID WINCENTY

[VII, 259] OPRACOWANIA

A. Kamiński: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — W. Kubacki: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969.

DECZYŃSKI KAZIMIERZ

[VII, 260] OPRACOWANIA

Z. Macużanka: Leon Kruczkowski. W-wa 1962 *Bibl. „Polonistyki"*; toż wyd. 3 W-wa 1966. — J. Detko: Kordian i cham Leona Kruczkowskiego. W-wa 1965 *Bibl. Analiz Lit.* 18; toż wyd. 2 W-wa 1967. — Z. Macużanka: Od relacji do faktu literackiego. (Pamiętnik K. Deczyńskiego a „Kordian i cham" Leona Kruczkowskiego). *Polonistyka* 1965 nr 5. — H. Sławińska: Ważniejsze dane biograficzne o K. Deczyńskim. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1966 nr 1. — J. Chałasiński: Od narodu szlacheckiego do ludowego. *Kultura i Społeczeństwo* 1969 nr 1.

DEMBOWSKI EDWARD

[VII, 263] Listy

3. Do H. Skimborowicza 14 listów z 1840-1843. Ogł. S. Walczak: Z teki korespondencji E. Dembowskiego do Hipolita Skimborowicza oraz listy czytelników i autorów do „Przeglądu Naukowego". *Ze Skarbca Kultury* z. 1 (1956).

[VII, 263] Wydania zbiorowe

4. J. Ładyka: Dembowski. W-wa 1968 *Myśli i Ludzie.*

Tu po zarysie monograficznym wybór artykułów, m. in. Twórczość poz. 1, 2, 8, 14, 18, 20 (niektóre art. w skróceniu).

[VII, 265] OPRACOWANIA

2. Biografia

S. Walczak: Z teki korespondencji Hipolita Skimborowicza, jw. Listy poz. 3. — W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — H. Pańczykówna: Ważne chwile Gabrieli. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — L. i A. Ciołkoszowie: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — A. Kowalska: W kręgu „Nadwiślanina" i „Przeglądu Naukowego". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — M. Stępień: Narcyza Żmichowska. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — S. Król: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne 1833-1856. W-wa 1969. — J. Dybiec: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

[VII, 267] 3. Twórczość

M. Strzałkowa: Calderon w Polsce. W książce: Studia polsko-hiszpańskie. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — M. Inglot: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — Z. Kuderowicz: Filozofia i historia u Dembowskiego. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. — H. Temkinowa: Edward Dembowski i Michał Bakunin. Tamże. — S. Dziki: Dembowskiego i Kamieńskiego artykułografia, czyli analiza zawartości czasopisma. (Rozbiór i ocena „Biblioteki Warszawskiej" z lat 1841-43). *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 2. — J. Ładyka: Dembowski — filozofia twórczości. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — J. Ładyka: Dembowski. W-wa 1968 *Myśli i Ludzie.* (Tu zarys monograficzny i wybór artykułów); fragm. pt. Historia — lud — socjalizm. *Człowiek i Światopogląd* 1969 nr 3. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — M. Grabowska: Julian Klaczko o E. Dembowskim. (Z notatek na marginesach t. 7 „Nowego Korbuta"). *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 1. (Tu m. in. przekł. dwu artykułów Klaczki z Deutsche Zeitung 1847

nr 8 i 158). — W. Konopka: 23-letni teoretyk i filozof. *Wiedza i Życie* 1970 nr 5. — R. Wojciechowski: Warszawskie. W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

DOBRZAŃSKI JAN

[VII, 271] Listy

2a. Do P. Stalmacha z 9 lipca 1862. Ogł. I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

[VII, 272] OPRACOWANIA

B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — W. Danek: Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. — E. Kazior: „Dziennik Literacki" w latach 1852-1854 i jego wpływ na życie umysłowe Galicji. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — K. Bartoszewski: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. — J. Rosnowska: Głos w sporze o Jana Dobrzańskiego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1969 z. 1. — J. Rosnowska: Galicyjski manifest pozytywizmu. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1. — J. Rosnowska: Jan Dobrzański — redaktor „Gazety Narodowej" w 1848 r. Tamże z. 3.

DOBSZEWICZ TOMASZ

[VII, 272] [Błędnie podano imię: Adam].

DOMEJKO IGNACY

VII, 275] Listy

2a. Do A. E. Odyńca z października (?) 1830. Z rkpsu w Bibl. Pol. w Paryżu ogł. w skrócie Z. Sudolski: Warszawskie podróże I. Domejki. *Stolica* 1969 nr 12.

9a. Do A. Mickiewicza, dat. Santiago, luty 25 1850 r. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: List I. Domejki do Mickiewicza z roku 1850. *Twórczość* 1966 nr 11.

Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu nr 517.

[VII, 278] OPRACOWANIA

150 Aniversario del nacimento de Domeyko. Santiago 1952 *Annales de la Universidad de Chile* t. 112 nr 2/4. — M. L. Amunátegui: Ignacio Domeyko — Homenaje de la Universidad de Chile a Ignacio Domeyko (1802-1952). Santiago 1952. — J. Turley: Ignacy Domeyko, Famous South American Mineralogist and Geologist (on 150th anniversary of his birth). *Rocks and Minerals* (Chicago) 1953, maj-czerwiec. — E. Żółtowska: Crónica de un Descubrimiento: Domeyko y Wyspiański. *El Diario Ilustrado* 1958, 12 stycznia. — K. Maślankiewicz: Ignacy Domejko. W zbiorze: Polscy badacze przyrody. W-wa 1959. — Z. Wójcik: (J. Brzoza: Ignacy Domejko. Kat. 1961. Rec.). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1962 nr 1/2. — E. H. Nieciowa: Adam i Żegota oceanem rozdzieleni. (Wzajemne stosunki Mickiewicza i Domejki w świetle korespondencji). *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* t. 9 (1963). —

J. Kwiatek: Życie i działalność I. Domeyki. *Problemy Polonii Zagr.* t. 4 (1964/ /65). — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — J. Odrowąż-Pieniążek: List I. Domejki do Mickiewicza z roku 1850. *Twórczość* 1966 nr 11. — Kronika..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — W. Wac: Domeyko w Chile. Śladem polskich podróżników. *Tyg. Morski* 1968 nr 51. — A. Chałubińska: Ignacy Domeyko i jego wkład do geografii Polski. Studium z historii geografii. W-wa 1969. — I. Eichstaed: Ignacy Domeyko (1802-1889). *Wiad. Chemiczne* 1969 z. 11. — Z. Sudolski: Warszawskie podróże I. Domeyki. *Stolica* 1969 nr 12. — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

DUCHIŃSKA SEWERYNA

[VII, 282] Przekłady

7a. Pieśń o Rolandzie. *Bibl. Warsz.* 1866 t. 1 s. 1-49, 184-242; uzup. pt. Bitwa pod Saragossą. Rapsod rycerski. *Kłosy* 1866 t. 3 nr 66-69.

Przekład dokonany wg przekładu nowofrancuskiego Adolfa d'Avril: La Chanson de Roland. Paryż 1865.

[VII, 282] Listy

2a. Do O. Kolberga z 1878, 1882, 1883, 1885. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 65-66. Korespondencja. Cz. 2-3. W-wa 1966-1969.

[VII, 284] OPRACOWANIA

2. Twórczość

A. Drzewicka: Pierwszy polski przekład „Pieśni o Rolandzie". *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* nr 112. *Prace Hist.-lit.* z. 8. Kr. 1965.

DZIAŁYŃSKI ADAM TYTUS

[VII, 288] Ur. 24 grudnia 1796 [nie: 1896].

[VII, 289] OPRACOWANIA

S. Bodniak: Tytus Działyński. (Oprac. J. Łuczakowa). W zbiorze: Wielkopolanie XIX wieku. T. 1. Poz. 1966. — A. Chyczewska: Polonica Adama Polińskiego. Z zagadnień mecenatu Działyńskich. *Pam. Bibl. Kórn.* z. 9/10 (1968). — C. Kubalik: Tytusa Działyńskiego data i miejsce urodzenia. Tamże.

DZIEKOŃSKI JÓZEF BOHDAN

Pseud.: J. Z. Sójkowski.

[VII, 293] Listy i materiały

7a. Do A. Mickiewicza z 28 czerwca, 7 lipca i 14 września 1849. Z autografu ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VII, 294] OPRACOWANIA

A. Kowalska: W kręgu „Nadwiślanina" i „Przeglądu Naukowego". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Spol.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza..., jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

DZIERZKOWSKI JÓZEF

VII, 298] OPRACOWANIA

1. Biografia

K. Stefanicka: Dwóch Józefów Dzierzkowskich w historii Biblioteki Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. *Ze Skarbca Kultury* z. 19 (1967). — K. Chruściński: Józef Dzierzkowski, pisarz i działacz polityczny okresu międzypowstaniowego 1831-1863. Gdańsk 1970 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 34. — J. Rosnowska, K. Chruściński: Stanowisko polityczne J. Dzierzkowskiego podczas Wiosny Ludów. *Przegl. Hum.* 1970 nr 1.

[VII, 299] 2. Twórczość

K. Chruściński: „Hogartyzm" i „hoffmanizm" w drobnych utworach narracyjnych J. Dzierzkowskiego z lat 1838-1844. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 1. Gdańsk 1965. — K. Chruściński: Józef Dzierzkowski. Zarys monografii historycznoliterackiej. Praca doktorska. Gdańsk 1965. Streszcz. *Biul. Polon.* 1966 z. 25. — M. Inglot: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — J. Rosnowska: Związki twórczości Dzierzkowskiego z literaturą i sztuką Zachodu. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 1; streszcz. *Spr. z Prac Nauk. Wydz. Nauk Społ. PAN* 1967 nr 1. — M. Inglot, M. Jakóbiec-Semkowowa: Przodkowie i potomkowie Ostapa Bondarczuka. (Problem chłopa-inteligenta w literturze polskiej okresu romantyzmu). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968.

EHRENBERG GUSTAW

[VII, 300] TWÓRCZOŚĆ

1. Szlachta z roku 1831. Trzy wersje pieśni ogł. J. Zaorski: Niezapomniane pieśni zapomnianego autora. (Recepcja wierszy rewolucyjnych G. Ehrenberga). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968.

Przekł. franc.: A. Prudhommeaux: De la noblesse en 1831. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

Przekł. ros.: L. Martynow: Szlachta w 1831 godu. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

Przekł. węgierski: G. Végh: A nemesség 1831-ben. W: E. Kovács i E. Vészi: Lengyel költők antólogiája. (Budapeszt) 1951.

3. Dwaj rzeźbiarze. Odpis Z. Niesiołowskiej-Rothertowej pt. Dwaj rzeźbiarze. Dramma. Rkps Bibl. Nar. sygn. akc. 7715.

9. Elegie daurskie. 5 elegii pt. Ze zbioru elegii — ogł. *Bluszcz* 1875 nr 9, 12; 1876 nr 16. Drugą elegię z cyklu ogł. A. Beaupré w dodatku do książki: Dante Alighieri: Nowe życie. Pamiętnik. *Bibl. Warsz.* 1880 t. 2; toż wyd. osob. pt. Nowe życie. (Vita nuova). W-wa 1902; toż wyd. poprawione W-wa 1902.

[VII, 301] Wydania zbiorowe

1. Wiersze. Zebrał i oprac. A. Zejman. Kr. 1969.

Zawartość: Wszystkie wiersze Ehrenberga znane z druku i z odpisów wykonanych przez Z. Niesiołowską-Rothertową. Tu także kilka wierszy oznaczonych przez Niesiołowską-Rothertową adnotacją „autorstwo nieustalone" oraz przypisywany Ehrenbergowi wiersz K. Balińskiego: Pożegnanie.

Odpisy nie drukowanych utworów i listów G. Ehrenberga obecnie w Bibl. Nar. sygn. akc. 7712, 7714, 7716-7719.

[VII, 302] OPRACOWANIA

J. D. Lewin: M. L. Michajłow i diejatieli polskogo nacionalno-oswoboditielnogo dwiżenija. W: Iz istorii russko-sławianskich litieraturnych swiaziej XIX w. Moskwa-Leningrad 1963. — B. Zakrzewski: Tygodnik Literacki 1838-1845. Zarys monograficzny. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 5. — J. Zaorski: Rewolucyjny wiersz G. Ehrenberga. *Prace Polon.* S. XXI (1965). (Tu ogł. wiersz, inc.: Oj, kiedy ciężkie słońce...). — S. Pigoń: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Z dziejów pieśni „Gdy naród do boju..."). — A. Zejman: „Gdy naród do boju wystąpił z orężem". *Poglądy* 1967 nr 9. — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — M. Tyrowicz: Wizerunki sprzed stulecia. Wyd. 2. Kr. 1968. — J. Zaorski: Niezapomniane pieśni zapomnianego autora, jw. Twórczość poz. 1.

Z. Jagoda: O tendencjach ideowych kształtujących charakter życia literackiego w Krakowie w latach 1831-1840. *Ruch Lit.* 1969 z. 5. — D. Kacnelson: Kilka szczegółów z pobytu G. Ehrenberga w katordze nerczyńskiej. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3. — S. Król: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969. — B. Krzywobłocka: Biografie nietypowe. W-wa 1969. [Rec.: M. Ruszczyc: Sztuka mikrobiografii. *Nowe Książki* 1969 nr 22]. — J. Zaorski: W kręgu krakowskich przyjaciół G. Ehrenberga. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — A. Zejman: Posłowie w wyd.: Wiersze. Kr. 1969. — T. S. (Syga): „Gdy naród do boju...". *Stolica* 1970 nr 4. — D. Wawrzykowska-Wierciochowa: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

ESTKOWSKI EWARYST

[VII, 305] OPRACOWANIA

Z. Grot: Ewaryst Estkowski jako działacz i pisarz polityczny. *Sprawy Oświaty i Kultury Województwa Poz.* 1960. — J. Cybertowicz: Lenartowicz na tułaczce. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — M. Kierecki: Pobyt E. Estkowskiego w Broniszewicach. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1964 nr 4. — F. Kirło-Nowaczyk: O pedagogu z powołania. *Południowa Wielkopolska* 1966 nr 1-2. — J. Kwiatek: Ewaryst Estkowski. W zbiorze: Wielkopolanie XIX wieku. T. 1. Poz. 1966. — S. Truchim: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. [Rec.: W. Jakóbczyk. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4].

ESTREICHER KAROL

[VII, 305] Pseud. i krypt.: Gędźba.

[VII, 306] TWÓRCZOŚĆ

9. f) Bibliografia polska XIX stulecia. Wyd. zespół PAN pod red. K. Estreichera (wnuka): t. 5: Dramat tłumaczony — Dzwony. Kr. 1967; t. 6: Litera E. Kr. 1967; t. 7: Litera F. Kr. 1969; t. 9: Gmach — Gzowski. Kr. 1970.

[VII, 308] Listy i materiały

9a. Do A. B. Brzostowskiego 10 listów z 1872-1895. Ogł. J. Kapuścik. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.
Rkps Bibl. Publ. W-wa sygn. 2615.

14a. Do E. Jelínka 10 listów z 1878-1893. Z korespondencji E. Jelínka w Muz. Piśmiennictwa Narodowego w Pradze sygn. 21A ogł. J. Starnawski: Estreicheriana. *Roczniki Bibl.* 1966 z. 1/2.

22. Autobiografia i autobibliografia. Ogł. J. Starnawski, jw. poz. 14a.

[VII, 309] OPRACOWANIA

1. Biografia

D. Rederowa, K. Stachowska: Ośrodek naukowy krakowski w świetle materiałów Towarzystwa Naukowego Krakowskiego 1841-1871. Wybór źródeł. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 2 (1956). Wr. 1959. — J. Starnawski: Estreicheriana. (Listy K. Estreichera do E. Jelínka). *Roczniki Bibl.* 1966 nr 1/2. — J. Kapuścik: Oprac. wyd.: Listy K. Estreichera do Aleksandra Bolesława Brzostowskiego (1872-1895). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — K. Grzybowska: Kronika rodzinna. Wr. 1969. [Rec.: Z. Florczak: Saga rodu profesorów. *Nowe Książki* 1970 nr 2; T. J. Żółciński: Apokryf rodu Estreicherów. *Odra* 1970 nr 3].

[VII, 310] 2. Twórczość

S. Dziki: Nad bibliografią Estreicherów. *Zeszyty Prasoznawcze* 1964 nr 1. — L. Jarzębowski, F. Jurewiczówna: Polonika nie umieszczone w „Bibliografii polskiej" Estreicherów. Starodruki, wiek XVI. Ze zbiorów Biblioteki Głównej UMK w Toruniu. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 11. *Nauka o książce* II. Tor. 1964. — L. Jarzębowski, F. Jurewicz: Polonika nie umieszczone w „Bibliografii polskiej" Estreicherów. Starodruki, wiek XVII. Ze zbiorów Biblioteki Głównej UMK w Toruniu. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 13. *Nauka o książce* III. Tor. 1965. — (Księga pam. ku czci K. Estreichera. Kr. 1964. Rec.): W. Błachut: Z historii kultury i obyczajów. Estreicher i jego dzieło. *Życie Lit.* 1965 nr 7; B. Królikowski: Estreicher przypomniany. *Twórczość* 1965 nr 11; M. Sprusiński: Szkice do portretu K. Estreichera. *Nowe Książki* 1965 nr 4. — J. Berger-Mayerowa: Nie znane Estreicherowi polonica i silesiaca w starodrukach Biblioteki Śląskiej. Seria 2. Kat. 1968 *Prace Bibl. Śląskiej* nr 7. — B. Golka: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32. — J. Korpała: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — M. Dembowska: Metoda Bibliografii polskiej K. Estreichera. Wyd. 2 rozszerzone i uzup. W-wa 1970. — A. Kawecka-Gryczowa: Nad uzupełnieniami Bibliografii polskiej Estreichera. *Z problemów bibliografii. (Prace poświęcone doc. dr H. Hleb-Koszańskiej dla uczczenia czterdziestolecia jej pracy naukowej).* W-wa 1970 *Prace Instytutu Bibliogr.* nr 16. — J. Korpała: Znaczenie „Bibliografii polskiej" K. Estreichera. Kr. 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 105.

FALEŃSKA MARIA

[VII, 313] OPRACOWANIA

S. Szenic: Maria Kalergis. W-wa 1963; wyd. 3 uzup. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 4. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966.

FALEŃSKI FELICJAN

[VII, 322] OPRACOWANIA

3. Twórczość

M. Grzędzielska: Dramat epigonów i motywy powstania styczniowego w „Tańcach śmierci" F. Faleńskiego. *Biul. Lubelskiego Tow. Nauk. Humanistyka* t. 2. Lubl. 1962. — M. Grzędzielska: „Łamane zwroty myśli" w „Meandrach" F. Faleńskiego. *Annales Universitatis M.*

Curie-Skłodowska S. F. *Nauki Filoz. i Hum.* t. 18. Lubl. 1963. — M. Grzędzielska: Nieznany dramat F. Faleńskiego. *Przegl. Hum.* 1964 nr 3. (Smutne dzieje powstania z Dalekarlii). — J. Krzyżanowski: Felicjan Faleński. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 1. W-wa 1965. — J. Poradecki: F. Faleńskiego tragedia w stylu czysto Eschylesowskim. *Spr. Łódzkiego Tow. Nauk.* 1966 nr 12. — S. Lichański: Polscy parnasiści. W: Cienie i profile. Studia i szkice literackie. W-wa 1967. — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

FELIŃSKI ZYGMUNT SZCZĘSNY

[VII, 324] Listy

3a. Do T. Januszewskiego z 5 czerwca, 2 sierpnia, 31 października i 28 grudnia 1849. Ogł. Z. Sudolski: Listy Z. S. Felińskiego do Teofila Januszewskiego. W książce: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8. — Rkps w Arch. J. Kleinera, Kr.

[VII, 325] OPRACOWANIA

1. Biografia

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — J. Jarzębowski: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — R. Żylińska: Ks. Zygmunt Szczęsny Feliński, arcybiskup metropolita warszawski. Rzym 1965 *Bibl. Arch. Archidiecezji Warsz.* nr 3. — H. E. Wyczawski: Zbiór materiałów do życia i działalności arcybpa Z. S. Felińskiego. *Studia Theologica Varsaviensia* 1966 nr 1. — Z. Sudolski: Listy Z. S. Felińskiego do Teofila Januszewskiego, jw.

FILLEBORN SEWERYN

[VII, 326] TWÓRCZOŚĆ

2. Poezje. Wybór 7 wierszy podaje S. Kawyn: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 *BN* I, 192.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: Wisle; Utro. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 326] OPRACOWANIA

S. Kawyn: Wstęp i oprac. wyd.: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 *BN* I, 192. — A. Kowalska: W kręgu „Nadwiślanina" i „Przeglądu Naukowego". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968.

FISZ ZENON LEONARD

[VII, 328] OPRACOWANIA

R. F. Kyrcziw: „Tarasowa nycz" Szewczenka i „Noc Tarasowa" Z. Fisza. *Zbirnyk prać... naukowoji Szewczenkowoji konferenciji.* T. 14. Kijów 1966.

FRANKOWSKI KAROL

[VII, 329] OPRACOWANIA

J. Odrowąż-Pieniążek: Podwójne życia paryskie Kajetana Niepowié. *Mies. Lit.* 1967 nr 11.

FREDRO ALEKSANDER

[VII, 331-339] TWÓRCZOŚĆ

10. Pan Geldhab.

Przekł. czeskie: J. Langer: Pan Geldhab. Wyd. nast. Praga 1966 *Světová četba* z. 367 (razem z przekł. Zemsty, zob. poz. 37).

14. Mąż i żona.

Przekł. czeski: O. Ornest i M. Janišová: Muž a žena. Wyd. nast. Praga 1960 (1959) *Hry lidového jeviště* t. 83.

23. Nikt mnie nie zna.

Przekł. czeskie: E. Sojka: Nikdo mě nezná. Praga 1957.

28. Śluby panieńskie. Wyd. 13. W-wa 1965 *Bibl. Szk.*

Przekł. niem.: V. Mika: Mädchenschwüre. Wyd. nast. Berlin 1959.

36. Pan Jowialski. Wyd. 3 zmienione. Oprac. W. Billip. Wr. 1968 *BN* I, 36.

Przekł. franc.: P. Chaulot: Le singe. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. (Tu bajka: Małpa).

37. Zemsta. Wyd. 8 zmienione. Oprac. M. Inglot. Wr. 1967 *BN* I, 32; toż wyd. 9 Wr. 1969.

Przekł. czeskie: E. Sojka: Pomsta. Praga 1966 *Světová četba* z. 367 (tu razem przekł. Pana Geldhaba, zob. poz. 10).

Przekł. rumuński: O. Zaicic i V. Teodorescu: Răzbunarea. Bukareszt 1957; wyd. nast. Bukareszt 1958.

39. Dożywocie.

Przekł. czeskie: Doživotní renta. Tłum. H. Jechová. Praga 1964.

52. Dwie blizny.

Przekł. ros.: M. Zamachowskaja i R. Mierkina: Dwa szrama. W wyd. przekł.: zob. poz. 66.

66. Świeczka zgasła.

Przekł. ros.: M. Zamachowskaja i R. Mierkina: Swieczka pogasła. Moskwa 1957 *Riepiertuar chudożestwiennoj samodiejatielnosti* 24. (Tu razem: Dwa szrama, zob. 52).

[VII, 344] Wydania zbiorowe

11. Pisma wszystkie. Wyd. kryt. T. 13. Proza. Cz. 1-2. Oprac. K. Czajkowska i S. Pigoń. W-wa 1969 [nie: 1968].

Zawartość: cz. 1: Opowiadania; Trzy po trzy; Zapiski starucha; Parodie; Notaty różne; cz. 2: Komentarz.

Przekłady angielskie: The Major Comedies of Alexander Fredro. Translated ... by Harold B. Segel. Princeton, New Jersey, 1969.

Zawartość: Husband and Wife; Ladies and Hussars, Maidens' Vows or The Magnetism of the Heart; The Vengeance; The Life Annuity. (= Mąż i żona; Damy i huzary; Śluby panieńskie; Zemsta; Dożywocie).

[VII, 348] OPRACOWANIA

1. Monografie i zarysy monograficzne

K. Wyka: Aleksander Fredro. W-wa 1968 *Małe Portrety Lit.* [Rec.: P. Bagiński: Małe, wyraziste portrety literackie. *Polonistyka* 1969 nr 2; M. Pszczkowski: „Mały portret literacki" A. Fredry. *Ruch Lit.* 1969 z. 5].

[VII, 351] 2. Biografia

b) Ogólne ujęcia życiorysu i przyczynki

(S. Majchrowski: Pan Fredro. W-wa 1965. Rec.): A. Witkowska: „Trzy po trzy" Stefana Majchrowskiego. *Nowe Książki* 1965 nr 22; T. J. Żółciński: Niepełna biografia. *Kultura* 1965 nr 40. — S. Pigoń: Aleksander Fredro wobec ziemi krośnieńskiej. *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* Rzeszów 1966. — S. Pigoń: Z tajemnic osobowości twórczej Fredry. *Życie Lit.* 1967 nr 52. — B. Zakrzewski: Oprac. wyd.: Z. z Fredrów Szeptycka. Wspomnienia z lat ubiegłych. Wr. 1967. — S. Ciepłowski, A. Jopkiewicz: Wyprocesowane honorarium. *Stolica* 1969 nr 45. — B. Lasocka: Listy o teatrze. Jan Chęciński do Aleksandra Fredry. *Teatr* 1969 nr 10. — S. Pigoń: Zagadka osobowości twórczej Fredry. Oprac. K. Czajkowska. *Pam. Teatr.* 1969 z. 4. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

[VII, 356] 3. Opracowania twórczości

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

K. Biernacki: Mieczysław Frenkiel. W-wa 1958. — T. Maiorescu-Kwieczinska: Wstęp w wyd. przekł.: Răzbunarea. Bukareszt 1958. — K. Domagała: Nazwiska charakteryzujące w dramatach Fredry i Bałuckiego. *Językoznawca* 1964 nr 11/12. — K. Krejči: Heroika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — B. Křemenák: Klasik polského divadla. W wyd. przekł.: Pomsta — Pan Geldhab. Praga 1966 *Světová četba* z. 367. — J. Zaleski: Regionalizmy kresowe w języku A. Fredry. *Spr. PAN* (Kr.) 1966. — J. Got: Teatr krakowski pod dyrekcją Hilarego Meciszewskiego 1843-1845. Repertuar. Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. — Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in. przedr. art.: Fredro — wróg miasta. 1947; Dożywocie. 1947). [Rec.: A. Makowiecki: Od Fredry do Prusa. *Kultura* 1957 nr 25; F. Fornalczyk: Z czterdziestu lat studiów nad minionym stuleciem. *Twór-*

czość 1968 nr 4]. — E. Krasiński: Fredrowska kampania Jaracza. *Dialog* 1968 nr 1. — S. Pigoń: Wiązanka historycznoliteracka. Studia i szkice. W-wa 1969. — H. B. Segel: Introduction. W wyd. przekł.: The Major Comedies of Alexander Fredro. Princeton, New Jersey, 1969. — J. Starnawski: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. Cz. 2. Lubl. 1969. — H. Wiśniewska: Indywidualizacja języka w „Zemście" A. Fredry. *Polonistyka* 1969 nr 3. — J. Zaleski: Jak sobie wydawcy z językiem Fredry poczynali. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemyśl 1969. — J. Zaleski: Język A. Fredry. Cz. 1. Fonetyka. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Językoznawstwa* nr 19.

[VII, 356] Twórczość Fredry za granicą

W. Kot: Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowianoznawstwa* nr 2. [Rec.: D. Živanović. *Zbornik Matice Srpske za Knjiżewnost i Jezik* 1968 z. 1]. — A. Pályi: Dramaty Aleksandra i Jana Aleksandra Fredrów na Węgrzech. (Tłum. A. Mazurkiewicz). W zbiorze: Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych. Wr. 1969. — (vit): Fredro po angielsku. *Teatr* 1970 nr 18.

[VII, 356] b) Opracowania poszczególnych utworów

Ciotunia: S. Pigoń: Co tu kłopotu z tą „Ciotunią". *Ruch Lit.* 1968 z. 5. — Wyst. W-wa 1970: A. Grodzicki: Fredro, ale jaki? *Życie W-wy* 1970 nr 37; H. Przewoska: Kłopoty z „Ciotunią". *Stolica* 1970 nr 22.

[VII, 358] Damy i huzary: Wyst. Zabrze, lipiec 1966. Rec. teatr.: J. Wielgosz. *Poglądy* 1966 nr 23. — M. Strzałko: „Les Dames et hussards" de Fredro dans l'ambiance des formes de la comédie européenne. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 11 (1968) z. 1. — Wyst. Teatr Powsz. W-wa 1968. Rec. teatr.: J. Frühling: Hanuszkiewicza „Damy i huzary". *Kultura* 1968 nr 38; A. Grodzicki: Publiczność śmieje się ... *Życie W-wy* 1968 nr 142; S. Hebanowski: O Adamie Hanuszkiewiczu (na marginesie premiery „Dam i huzarów"). *Życie Lit.* 1968 nr 30; L. Jabłonkówna. *Teatr* 1968 nr 15; Krytyk-Iks: Co w teatrze? *Mies. Lit.* 1968 nr 11; Z. Raducka: Damy, huzary i... Kurylewicz. *Tyg. Demokratyczny* 1968 nr 27; J. A. Szczepański: Uwagi o teatrze i o filmie. *Dialog* 1968 nr 10 s. 157-158; R. Szydłowski. *Trybuna Ludu* 1968 nr 171. — Wyst. Zielona Góra. 1968. Rec. teatr.: Ami. *Nadodrze* 1968 nr 23; M. Fik: „Współczesne" „Damy i huzary". *Teatr* 1969 nr 1.

Wyst. za granicą: W. Kot: Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowianoznawstwa* nr 2. — A. Pályi: Dramaty Aleksandra i Jana Aleksandra Fredrów na Węgrzech. (Tłum. A. Mazurkiewicz). W zbiorze: Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych. Wr. 1969.

[VII, 359] Dożywocie: (seb): Łódzkie „Dożywocie". *Teatr* 1966 nr 7. Wyst. za granicą: Prasa bułgarska o „Dożywociu". *Teatr* 1965 nr 6. (Wyst. 1964).

[VII, 360] Dyliżans: Wyst. Gdańsk 1967. Rec. teatr.: M. Misiorny. *Litery* 1967 nr 12. — Wyst. Kr. 1968. Rec. teatr.: Jaszcz (J. A. Szczepański). *Trybuna Ludu* 1968 nr 235. — J. Milewski: Ciotunia zmarła, komu winszować? *Kierunki* 1969 nr 2. (O wyst. w telewizji 26 XII 1968). — Wyst. Gdańsk. 1969: W. Natanson: Dyliżansem po Gdańsku. *Życie W-wy* 1969 nr 214.

[VII, 360] Godzien litości: Wyst. Przemyśl 1963. Rec. teatr.: C. Kłak: Serdecznej krwi trochę. *Widnokrąg* 1963 nr 26.

[VII, 360] Gwałtu, co się dzieje: Wyst. Teatr Lud. W-wa 1966: Ki: Dwie farsy Fredry. *Teatr* 1966 nr 10. — Wyst. Poz. 1969: Fredro ultranowoczesny. *Życie Lit.* 1969 nr 35; B. Kusztelski. *Nurt* 1969 nr 9. — J. Krzyżanowski: A. Fredry farsa osiecka. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemyśl 1969. — Wyst. Gorzów 1969; Ami: Gwałtu, co się dzieje. *Nadodrze* 1970 nr 5.

[VII, 362] Mąż i żona: M. Janišová: Posłowie w wyd. przekł.: Muž a žena. Praga 1960 (1959) *Hry lidového jeviště* t. 83. — Wyst. Rzeszów 1962: C. Kłak: Da capo. *Widnokrąg* 1962 nr 33. — Wyst. Ateneum, W-wa 1966: W. Natanson: Kogo kocha Elwira? *Kultura* 1966 nr 10; W. N. (Natanson): „Mąż i żona" w „Ateneum". *Teatr* 1966 nr 7. — Wyst. Sosnowiec 1968: J. Wielgosz. *Poglądy* 1968 nr 23.

[VII, 362] Nikt mnie nie zna: Wyst. Teatr Lud. W-wa 1966: Ki: Dwie farsy Fredry. *Teatr* 1966 nr 10.

[VII, 362] Nowy Don Kiszot: Wyst. Teatr Nar. W-wa 1966: L. Jabłonkówna: Wesoły Don Kiszot. *Teatr* 1966 nr 20.

[VII, 366] Pan Jowialski: B. Kielski: Jeszcze o Panu Jowialskim. *Prace Polon.* XIX (1963). — M. Inglot: Uwagi o czasie akcji „Pana Jowialskiego" (A. Fredry) i rodowodzie literackim postaci Papkina. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — J. Frühling: Moi Jowialscy. *Teatr* 1967 nr 22. (O różnych wykonawcach ról od r. 1923). — Wyst. Teatr Pol. W-wa 1967: I. Bołtuć: Fredro à la Fredro. *Kultura* 1967 nr 44; Z. Greń: Jowialszczyzna. *Życie Lit.* 1967 nr 46; A. W. Kral: W krainie śmieszności. *Teatr* 1967 nr 22; B. Lasocka: Teatr u Jowialskich. *Współczesność* 1967 nr 23. [Polemika: H. Szletyński: Tradycje „Pana Jowialskiego" i tradycje krytyki. *Kultura* 1967 nr 48; I. Bołtuć: W sprawie „wiatrologii" po raz drugi. *Współczesność* 1968 nr 2]; W. Natanson: „Pan Jowialski" — komedia otwarta. *Teatr* 1967 nr 24; A. Grodzicki: Żywioł komiczny Fredry. *Życie W-wy* 1968 nr 311; Krytyk-Iks: Co w teatrze? *Mies. Lit.* 1968 nr 11; J. A. Szczepański: Uwagi o teatrze i o filmie. *Dialog* 1968 nr 3 s. 123-124. — W. Billip: Wstęp i oprac. wyd.: Pan Jowialski. Wyd. 3 zmienione. Wr. 1968 *BN* I, 36. — Wyst. Zielona Góra 1968: (Ami). *Nadodrze* 1968 nr 3; S. Zadrożny: Zielonogórskie baśnie. *Teatr* 1968 nr 7. — Wyst. Łódź 1969: W. Orłowski: Czy „Jowialski" jest sztuką żywą? *Odgłosy* 1969 nr 46. — Wyst. Rzeszów 1969: A. Wróblewski: Powrót „Jowialskiego". *Teatr* 1969 nr 22; P. Żbikowski: „Pan Jowialski", czyli „sfinks naszej literatury". *Profile* 1969 nr 8/9. — Wyst. Lubl. 1970: M. Bechczyc-Rudnicka: Fredrowska sztuka o hobbystach. *Kamena* 1970 nr 9. — Wyst. Koszalin 1970: A. Turczyński: Pan Jowialski, czyli o pożytku z czytania klasyków. *Pobrzeże* 1971 nr 23.

Wyst. za granicą: A. Pályi: Dramaty Aleksandra i Jana Aleksandra Fredrów na Węgrzech, jw.

[VII, 366] Pierwsza lepsza: S. Pigoń: Skurcz cierpienia na masce Talii. W: Wiązanka historycznoliteracka. Studia i szkice. W-wa 1969.

[VII, 369] Śluby panieńskie: T. Dąbek: Twórczość przekładowa Dory Gabe. Wr. 1966. [Rec.: T. Ross: Dora Gabe — tłumaczka. *Nowe Książki* 1969 nr 16]. — B. Korzeniewski: Spory o teatr. Recenzje z lat 1935-1939. W-wa 1966. — Wyst. Teatr Rozmaitości, W-wa 1966. Rec. teatr.: W. N. (Natanson): Młodziutkie „Śluby". *Teatr* 1966 nr 13. — J. F. (Falkowski): „Śluby panieńskie" w Sosnowcu. *Teatr* 1967 nr 7. — Wyst. Teatr Powsz., W-wa 1968: L. Jabłonkówna: Imprimatur z zaświatów. *Teatr* 1968 nr 15; A. Grodzicki: Śluby młodzieńcze. *Życie W-wy* 1969 nr 16; A. W. Kral: „Śluby, czyli młodość. *Teatr* 1969 nr 4; R. Szydłowski: Odmłodzone „Śluby panieńskie". *Trybuna Ludu* 1969 nr 22. — Z. Radućka: Osiem premier w sezonie. *Tyg. Demokratyczny* 1969 nr 43. (O wyst. w Bielsku-Białej). — Wyst. Teatr Lud., Kr. 1969: T. Kudliński: Dwa razy Fredro w Krakowie. *Kierunki* 1969 nr 30; E. Morawiec: Fredro młody. *Życie Lit.* 1969 nr 22; W. Natanson: Dwa Fredrowskie przedstawienia w Krakowie. *Teatr* 1969 nr 19. — T. Sivert: (List do Redakcji); B. Lasocka: (Odpowiedź). *Pam. Teatr.* 1969 z. 1/2. — Wyst. Jelenia Góra 1970: T. Burzyński: Dwa debiuty. *Teatr* 1970 nr 5; Sukces „Ślubów". *Życie Lit.* 1970 nr 24. — Wyst. Lubl. 1970: K. Miklaszewski: Kłopoty ze „Ślubami". *Życie Lit.* 1971 nr 5.

Wyst. za granicą: W. Kot: Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowianoznawstwa* nr 2.

[VII, 370] Wielki człowiek do małych interesów: Wyst. W-wa 1968. Rec. teatr.: A. Grodzicki: Żywioł komiczny Fredry. *Życie W-wy* 1968 nr 310; Jaszcz (J. A. Szczepański): Z dobrego Fredry zawsze radość. *Trybuna Ludu* 1968 nr 356; J. Koenig: Trzeci Fredro Jerzego Kreczmara. *Teatr* 1969 nr 3; C. Rowiński: Wielki biurokrata. *Współczesność* 1969 nr 4.

[VII, 374] Zemsta: M. Inglot: Uwagi o czasie akcji „Pana Jowialskiego" (A. Fredry) i rodowodzie literackim postaci Papkina. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — A. Grzymała-Siedlecki: Na orbicie Melpomeny. W-wa 1966. (Tu m. in. przedr. kilku artykułów z 1921-1926). [Rec.: W. Natanson: Sztuka portretowania. *Twórczość* 1967 nr 10]. — M. Inglot:

Wstęp i oprac. wyd.: Zemsta. Wyd. 8. Wr. 1967 *BN* I, 32, i wyd. nast. — B. Kasprowy: Jubileuszowa „Zemsta" w Sosnowcu. *Życie Lit.* 1967 nr 51; J. Falkowski: 70 lat teatru Zagłębia i jubileuszowa „Zemsta". *Teatr* 1968 nr 4. — B. Frankowska: „Zemsta" w Lublinie. *Teatr* 1968 nr 22. — J. P. Gawlik: Wrocławski przykład teatru. *Życie Lit.* 1968 nr 23; J. Koenig: Styl czy coś więcej. *Współczesność* 1968 nr 10; A. W. Kral: „Zemsta" w pełnej gali. *Teatr* 1968 nr 11. — M. Łodyńska-Kosińska: Świat Arlekina. Komedia archetypów. *Dialog* 1969 nr 2. — H. Wiśniewska: Indywidualizacja języka w „Zemście" Fredry. *Polonistyka* 1969 nr 3. — Wyst. Grudziądz i Bydgoszcz 1969: M. Kusa: Teatru Ziemi Pomorskiej dzień powszedni. *Teatr* 1969 nr 13; K. Starczak: Niekomiczna arcykomedia. *Pomorze* 1969 nr 24. — Wyst. Kr. 1969; T. Kudliński: Dwa razy Fredro w Krakowie. *Kierunki* 1969 nr 30; W. Natanson: Dwa Fredrowskie przedstawienia w Krakowie. *Teatr* 1969 nr 19. — Wyst. na „spotkaniach teatralnych". W-wa 1969: A. Grodzicki: „Zemsta" z Wrocławia. *Życie W-wy* 1969 nr 298; kb: „Tieatr" o polskich przedstawieniach festiwalu. *Teatr* 1970 nr 16; K. Puzyna: Dowcip z cegłą. *Polityka* 1970 nr 4. [Polemika: J. P. Gawlik: Jeden sprawiedliwy, czyli spór o „Zemstę". *Życie Lit.* 1970 nr 7]. — J. Krzyżanowski: Paradoksy i zagadki arcydzieła Fredry. *Ruch Lit.* 1970 z. 6. [Polemika: M. A. Styks: Przegląd prasy. Czas „Zemsty". *Życie Lit.* 1970 nr 50]. — Wyst. Kat. 1970: Z. Greń: Dwóch autorów w poszukiwaniu teatru. *Teatr* 1970 nr 7; H. Vogler: W krainie zjaw. *Życie Lit.* 1970 nr 9. — Wyst. Gdańsk 1970: A. Hausbrandt: Po prostu Fredro. *Teatr* 1970 nr 9; E. Nawrocka: „Zemsta" A. Fredry na Targu Węglowym. *Litery* 1970 nr 5. — Wyst. W-wa 1970: W. Natanson: Radosna „Zemsta". *Kultura* 1970 nr 50; Jaszcz (J. A. Szczepański): Jubileuszowa Zemsta. *Trybuna Ludu* 1970 nr 332; KTT (K. T. Toeplitz): Praca i krzątanina. *Kultura* 1970 nr 50; B. Danowicz: Wokół „Zemsty". *Kultura* 1971 nr 5; Z. Jasińska: Fredro znów bawi. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 8; T. Syga: „Zemsta". *Stolica* 1971 nr 5.

W y s t. z a g r a n i c ą: Z. Raszewski: Krakowiaken und Goralen. *Pam. Teatr.* 1956 z. 4; red. zmieniona w: Staroświecczyzna i postęp czasu. O teatrze polskim 1765-1865. W-wa 1965. (Tu m. in. o wyst. Wiedeń 1856). — Wyst. Czeski Cieszyn 1970: (J. Kaliszewski): Fredro tak to właśnie napisał. *Zwrot* (Czeski Cieszyn) 1970 nr 10; K. Zbijewska: Papkin i Julia za Olzą. *Życie Lit.* 1971 nr 3. — T. Burzyński: Wrocławska „Zemsta" rozbawiła drezdeńczyków. *Odra* 1971 nr 2.

[VII, 375] I n n e u t w o r y: S. Pigoń: Zagadka memoriału politycznego A. Fredry z roku 1846. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 4; przedr. w: Wiązanka..., jn. — K. Czajkowska: Opracowanie krytyczne pamiętnika A. Fredry „Trzy po trzy". Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 36.

[VII, 376] 4. W y d a n i a

J. Łojek: Literatura okaleczona. *Współczesność* 1965 nr 16. [Polemika: S. Pigoń: Czy okaleczyłem A. Fredrę? *Współczesność* 1965 nr 21; przedr. w: Wiązanka historycznoliteracka. Studia i szkice. W-wa 1969]. — J. Zaleski: Pomnikowa edycja Fredry. *Ruch Lit.* 1968 z. 6.

GARCZYŃSKI STEFAN

[VII, 377] TWÓRCZOŚĆ

Po śmierci poety jego drobne utwory ogł.:

Z. Szeląg: Stefana Garczyńskiego „Wiersze do Aliny". W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11. (Tu również z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 2611 wiersze: Adamowi Mickiewiczowi. Z przedmową dat. 13 lipca 1829; Pieśń do Boga powstającego Greka — jedna z kilku wersji).

[VII, 378] L i s t y

1a. Do A. Skórzewskiej 8 listów z 1820--1822. Ogł. Z. Sudolski: Stefan Garczyński w świetle nowych źródeł. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11.

1b. Do E. Garczyńskiej 39 listów z 1823--1833. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. Uniw. Lw. sygn. 1420/II.

2a. Do A. E. Odyńca 4 listy z 1830-1832. Wyd. Z. Szeląg: Z korespondencji S. Garczyńskiego. W zbiorze, jw. poz. 1a.

3a. Do A. J. Czartoryskiego z 16 lutego 1831; do A. P. Biernackiego z 21 grudnia 1832; do L. Platera z 26 listopada 1832. Ogł. Z. Szeląg, jw. poz. 2a.

3b. Do A. Cichowskiego z marca-czerwca 1832. Z autografu w Bibl. Nar. ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

6. Do J. Grabowskiego z 6 września 1832. Ogł. Z. Szeląg, jw. poz. 2a.

8a. Do K. Falkensteina 2 listy z 1833. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.
Rkps Państw. Lw. Bibl. Nauk. zespół Ossolińskich sygn. 2254, 2255.

9. Do K. Potockiej 20 listów z 1833. Ogł. Z. Szeląg, jw. poz. 2a.

10. Do S. Witwickiego z 5 czerwca 1833. Ogł. Z. Szeląg, jw. poz. 2a.

11. Z pamiętnika fragm. o pobycie w W-wie w 1822. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

[VII, 379] OPRACOWANIA

1. Biografia

S. Sandler: Reduta Ordona w życiu i poezji. W-wa 1956. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — Z. Sudolski: Stefan Garczyński w świetle nowych źródeł. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11. [Rec.: B. Kocówna. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3]. — Z. Szeląg: Z korespondencji S. Garczyńskiego. Tamże. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — J. Mikołajtis: Niektóre szczegóły z pobytu Mickiewicza i Garczyńskiego w Poznańskiem w świetle korespondencji i rękopisów. *Komunikaty Nauk.* (Tow. Lit. im. A. Mickiewicza Oddział Częstochowski) 1969 nr 10/12.

[VII, 380] 2. Twórczość

W. Weintraub: Literature as Prophecy. Scholarship and Martinist poetics in Mickiewicz's Parisian lectures. Haga 1959. — Z. Szeląg: Materiały do twórczości S. Garczyńskiego: 1. Wiersz Stefana Garczyńskiego „Nie uciekanie z kraju, gdy się inni biją..." w nieznanym odpisie; 2. Dwa wiersze S. Garczyńskiego z „Nowej Polski"; 3. Wiersz „W nocy po pierwszym dniu szturmu" w nieznanym odpisie; 4. Wiersz S. Garczyńskiego „Piersi moje zbolałe..." w korekcie Adama Mickiewicza. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11. — Z. Szeląg: S. Garczyńskiego „Wiersze do Aliny". Tamże.

GASZYŃSKI KONSTANTY

[VII, 384] Listy

4a. Do A. Sołtana 5 listów z 1854-1859. Ogł. Z. Sudolski w: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

8. Do A. Słowaczyńskiego 36 listów z 1833-1845. Ogł. E. Sawrymowicz w zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11.
Rkps Bibl. Pol. w Paryżu sygn. 466 i 529/18.

[VII, 385] OPRACOWANIA

1. Biografia

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — E. Sawrymowicz: Listy K. Gaszyńskiego do Andrzeja Słowaczyńskiego (1833-1845). W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11. [Rec.: B. Kocówna. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. Sudolski: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — M. Straszewska: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2. — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

[VII, 386] 2. Twórczość

K. Krejčí: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — W. Kubacki: Opowieść z paryskiego bruku. *Kultura* 1965 nr 23. (Pan Dezydery Boczko i sługa jego Pafnucy); przedr. w: Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934-1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.*

GILLER AGATON

[VII, 391] OPRACOWANIA

J. Jarzębowski: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — S. Król: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969.

GODEBSKI FRANCISZEK KSAWERY

[VII, 392] TWÓRCZOŚĆ

9. Miłość i próżność. Komedia w trzech aktach wierszem. Z rkpsu Ossol. sygn. 5662/II ogł. S. Durski. *Dialog* 1968 nr 7.

[VII, 395] OPRACOWANIA

S. Durski: Ksawery Godebski i jego marivaudage. *Dialog* 1968 nr 7. — (Miłość i próżność. Wyst. Bydg. 1969. Rec. teatr.): J. Kryszak: Nowa stara komedia. *Pomorze* 1969 nr 6; R. Szydłowski: Niespodzianka w Bydgoszczy. *Trybuna Ludu* 1969 nr 51; S. Zadrużny: Teatralna szansa Godebskiego. *Teatr* 1969 nr 9. — (Miłość i próżność. Wyst. W-wa 1969. Rec. teatr.): I. Bołtuć: Sex po polsku. *Kultura* 1969 nr 49; B. Frankowska: Zabawa w miłość i próżność. *Teatr* 1969 nr 23.

GOŁUCHOWSKI JÓZEF

[VII, 397] TWÓRCZOŚĆ

2a. Rozprawa konkursowa. Powst. 1821. Fragm. ogł. *Noworocznik Lit.* 1843; całość wyd. T. Kozanecki. W zbiorze: Historiozofia i indywidualizm. Studia z dziejów filozofii społecznej XIX wieku. W-wa 1962 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* nr 8.

[VII, 402] OPRACOWANIA

2. Twórczość

T. Kozanecki: Rozprawa konkursowa (1821) J. Gołuchowskiego. W zbiorze: Historiozofia i indywidualizm, jw. — W. Wąsik: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966.

GORCZYŃSKI ADAM

[VII, 402] TWÓRCZOŚĆ

2. Powieści Jadama.

Przeróbka: A. Przeździecki: Kapitalik. Komedia w 2 aktach ze znanej powieści Jadama ułożona. W książce: Próby dramatyczne polskie. Wil. 1841. — Rkps Ossol. sygn. 11011/I.

[VII, 404] OPRACOWANIA

Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

GOSŁAWSKI MAURYCY

[VII, 405] TWÓRCZOŚĆ

1. Podole.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Podolskaja dumka. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

7. Poezja ułana polskiego poświęcona Polkom. T. 1-2. Paryż (w rzeczywistości: Lw.) 1833.

Drobne utwory i przekłady ogł....

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Na smiert' Piestiela, Murawiewa i wsiech pogibszych za russkuju swobodu. Wyd. jw. poz. 1.

[VII, 406]: Po śmierci poety jego drobne utwory ogł.:

Z. Sudolski: Refleksje nad sztambuchami Salomei Słowackiej. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8 (tu: W imionniku jednej damy).

[VII, 407] OPRACOWANIA

2. Biografia

A. J. Rolle: Maurycy Gosławski. W: Wybór pism. T. 3: Sylwetki literackie. Kr. 1966. [Sprostowania: J. Reychman. *Przegl. Orientalistyczny* 1968 nr 2 s. 177].

GOSZCZYŃSKI SEWERYN

[VII, 409] TWÓRCZOŚĆ

8. Trzy struny.

Przekł. ros.: M. Żiwow: Nocznaja pobudka; Polskij żaworonok; Ischod iz Polszi; Sażaja rozy...; Ŏ, gorie nam; Prośba k burie. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. — M. Pawłowa: Bojewaja muzyka; Pieśń wiery. Tamże.

[VII, 417] OPRACOWANIA

2. Biografia

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — T. Łepkowski: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — F. Bielak: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — S. Kalembka: Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. — S. Pigoń: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Seweryn Goszczyński w podwojach Uniwersytetu Jagiellońskiego). — K. Kostenicz: Słowacki wobec „służby" Goszczyńskiego dla Mickiewicza na początku 1848 roku. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2. — H. Lgocka: Goszczyński w Łopusznej. *Wierchy* 1968. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Kronika ..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — B. Łopuszański: Ustawa „Stowarzyszenia Ludu Polskiego" z 1835 r. *Przegl. Hist.* 1969 z. 2. — S. Szenic: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969. — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

[VII, 421] 3. Twórczość

Ogólne charakterystyki i przyczynki: M. P. Hnatiuk: Szewczenko i Goszczynśkyj. *Zbirnyk prać ... naukowoji Szewczenkiwoji konferenciji.* T. 11. Kijów 1963. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. Starnawski: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969. — A. Zieliński: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

[VII, 422] Król zamczyska: S. Sierotwiński: Romantyczna wizja losów Polski zrodzona na ziemi krośnieńskiej. („Król zamczyska" S. Goszczyńskiego). *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* Rzeszów 1966.

GRABOWSKI AMBROŻY

[VII, 425] OPRACOWANIA

Rocznik Krakowski t. 40 (1970). (Tom poświęcony A. Grabowskiemu. Tu m. in.: K. Estreicher: Dzieło A. Grabowskiego; W. Kolak: Ikonografia w zbiorze rycin Grabowskiego: A. B. Krupiński: Księgarska działalność A. Grabowskiego; K. Nowacki: Listy Franciszka Mireckiego; Z. Sołtysowa: Rachunki Grabowskiego; I. Trybowski: Grabowski a Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie; Miscellanea Grabowsciana (tu m. in.: „Pierwsza podróż koleją żelazną", a w tym list z Wiednia, dat. 12 lipca 1842); W. Berbelicki: Indeks do dzieł A. Grabowskiego).

GRABOWSKI MICHAŁ

[VII, 431-532] OPRACOWANIA

W. Hnatiuk: Polśkyj literator Michajło Grabowśkyj i joho prijatieljuwannija z P. O. Kuliszem. *Zapysky istoriczno-fiłołogicznoho widdiłu Wsiechsojuznoji Ukrajinśkoji Akademiji Nauk* t. 23 (1929). — K. Bartoszyński: O powieściach Fryderyka Skarbka. W-wa 1963 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist.-Lit.* 8. — M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — A. Barto-

szewicz: Odrębność gatunkowa powieści w świadomości teoretycznej w pierwszej połowie XIX wieku. *Styl i kompozycja. Konferencje hist.-lit. w Toruniu i Ustroniu.* Wr. 1965. — A. Bartoszewicz: Z zagadnień opisu w teorii i praktyce literackiej pierwszej połowy XIX wieku. Tamże. — R. F. Kyrcziw: Ukrajinika w polśkych almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. — J. Maślanka: Twórczość ludowa w polskiej krytyce literackiej w latach 1831-1854. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — E. Tomaszewski: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. — M. Dernałowicz: Antoni Malczewski. W-wa 1967 *Ludzie Żywi* 13. — E. Kucharska: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* — S. Burkot: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. Inglot. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3; T. Bujnicki. *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — M. Woźniakiewicz-Dziadosz: Działalność literacka koterii petersburskiej a funkcjonowanie grupy. *Poetyka i historia. Konferencja teoretyczno-literacka w Połczynie.* Wr. 1968 *Konferencje Teoretycznolit. Młodszych Pracowników Nauki.* — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

GREGOROWICZ JAN KANTY

[VII, 434] OPRACOWANIA

I. Turowska-Bar: Polskie kalendarze ludowe w XIX wieku. *Roczn. Bibl. Nar.* 3 (1967). — R. Górski: Dramat ludowy XIX wieku. W-wa 1969 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 23. [Rec.: A. Boska: Dziewiętnastowieczny dramat ludowy. *Nowe Książki* 1969 nr 22].

GROZA ALEKSANDER

[VII, 437] OPRACOWANIA

1. Biografia

S. Stupkiewicz: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Żytomierzu. *Przegl. Hum.* 1966 nr 3.

[VII, 438] 2. Twórczość

R. F. Kyrcziw: Ukrajinika w polśkych almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965.

GRZEGORZEWSKA SABINA

[VII, 439] TWÓRCZOŚĆ

2. Pamiętnik o Marii Wesslównie. Wyd. Z. Lewinówna. W-wa 1965.

[VII, 440] Listy

2a. Do O. Kolberga z 1852. Z rkpsu Bibl. PAN sygn. 2185 ogł. Z. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VII, 440] OPRACOWANIA

Z. Lewinówna: Wstęp i oprac. wyd.: Pamiętnik o Marii Wesslównie, jw. — (Pamiętnik ..., jw. Rec.): W. Błachut: Pamiętnik królewiczowej. *Życie Lit.* 1965 nr 48; M. Grabowska: Opowieść o synowej króla Jana III. *Nowe Książki* 1965 nr 5; Z. Starowieyska-Morstinowa: Notatnik recenzenta. *Tyg. Powsz.* 1966 nr 1; T. J. Żółciński: Między pamiętnikiem a powieścią anegdotyczną. *Twórczość* 1966 nr 4.

GUROWSKI ADAM

[VII, 442] OPRACOWANIA

H. Fischer Le Roy: Lincoln's Gadfly, Adam Gurowski. (Norman University of Oklahoma Press) 1964. [Rec.: J. W. Wieczerzak: Some Friendly Swipes at

Lincoln's Gadfly. *Polish Review* 1965 nr 1; F. Stasik. *Problemy Polonii Zagr.* t. 5 (1966/67); J. Żurawicka: Kilka uwag w związku z monografią Fischera o Gurowskim. Tamże]. — M. Grabowska: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4. — F. Stasik: Działalność emigracyjna A. Gurowskiego w latach 1831-1834. *Gdańskie Zeszyty Hum. Historia* z. 5. Gdańsk 1965. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — Z. Gross: Diabeł Asmodeusz w binoklach — Adam Gurowski. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* nr 39. *Prace Filoz.-Społ.* nr 3. Kat. 1968. — F. Stasik: Adam Gurowski i jego pismo „Przyszłość". *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2.

HELCEL ANTONI ZYGMUNT

[VII, 444] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego z 20 listopada 1834. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 11 A 3.

10a. Do W. Cybulskiego z 13 lutego i 10 września 1860. Ogł. B. W. Januszewski: Z korespondencji i papierów Wojciecha Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/ /1966).

[VII, 445] OPRACOWANIA

Z. Stankiewicz: Dzieje wielkości i upadku Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

HELTMAN WIKTOR

[VII, 447] TWÓRCZOŚĆ

7. Demokracja polska na emigracji. Oprac. H. Rzadkowska. W-wa 1965. (Tu razem: Niektóre pisma J. N. Janowskiego).

[VII, 449] OPRACOWANIA

H. Rzadkowska: Przedmowa i oprac. wyd.: Demokracja polska na emigracji. W-wa 1965. [Rec.: T. Buksiński. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3; A. Sikora: „Gwardianie demokratycznego zakonu". *Nowe Książki* 1966 nr 7]. — B. Cygler: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31.

HOENE-WROŃSKI JÓZEF MARIA

[VII, 457] OPRACOWANIA

A. Sikora: Hoene-Wrońskiego utopia historiozoficzna. W zbiorze: Filozofia i utopia. Studia z dziejów ideologii. W-wa 1964 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 10. — W. Wąsik: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. — A. Sikora: Hoene-Wroński — absolut i historia. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — A. Sikora: Posłannicy słowa. Hoene-Wroński, Towiański, Mickiewicz. W-wa 1967. [Rec.: M. Janion. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4; T. Płużański. *Człowiek i Światopogląd* 1968 nr 4; Z. Stefanowska: O mesjanizmie bez zgorszenia. *Studia Filoz.* 1968 nr 2]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

HOFFMAN KAROL BOROMEUSZ ALEKSANDER

[VII, 459] TWÓRCZOŚĆ

15. Pamiętnik z emigracji. Z rękopisu przygotowała do druku, wstępem i przypisami opatrzyła E. H. Nieciowa. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 12 (1966).

[VII, 460] OPRACOWANIA

B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części

trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — E. H. Nieciowa: Wstęp i oprac. wyd.: Pamiętnik z emigracji, jw. — B. Schnaydrowa i A. Treiderowa: Księgozbiór i kolekcja rycin M. Wodzińskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 12 (1966).

HUBE ROMUALD

[VII, 465] OPRACOWANIA

W. Sobociński: Z dziejów prac kodyfikacyjnych dla Królestwa Polskiego i Rosji. Romuald Hube wobec kwestii chłopskiej. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — K. Poznański: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968.

ILNICKA MARIA

[VII, 468] OPRACOWANIA

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 2. Kr. 1961. — J. Jarzębowski: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967. — B. Krzywobłocka: Biografie nietypowe. W-wa 1969.

JABŁONOWSKI ALEKSANDER

[VII, 471] OPRACOWANIA

W. Wielhorski: Aleksander Jabłonowski (1829-1913). W zbiorze: Pamiętnik kijowski. T. 2. Londyn 1963. — M. Paradowska: Wkład polskich podróżników do historii etnografii. Relacja A. Jabłonowskiego o Bliskim Wschodzie. *Etnografia Pol.* T. 9 (1965).

JABŁOŃSKI HENRYK

[VII, 473] OPRACOWANIA

W. A. Kempa: Henryk Jabłoński — poeta zapomniany. *Prace Polon.* S. XXV (1969).

JACHOWICZ STANISŁAW

[VII, 474] TWÓRCZOŚĆ

1. Bajki i powieści. Fragm. wyd. osob. pt. Chory kotek. Ilustr. J. Grabiański. Wyd. 3 W-wa 1966; wyd. 4 W-wa 1968; wyd. 5 W-wa 1969.

Przekł. ros.: I. S. Szpak: Bolnoj kotik. W-wa 1969.

[VII, 475] Drobne wiersze ogł.:

K. Beylin: Sztambuch warszawianki. *Stolica* 1969 nr 22. (Warszawianka — Antonina Jachowiczowa. Tu kilka drobnych wierszy z autografów).

[VII, 478] OPRACOWANIA

E. Durczyńska-Gluckowa: Jachowicz albo pochwała cnót mieszczańskich. *Życie i Myśl* 1967 nr 7/8. — K. Poklewska: Galicyjscy rówieśnicy Mickiewicza. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 50. *Filologia.* Łódź 1967. — A. Żyga: Dzikowski i rzeszowski rodowód S. Jachowicza. *Widnokrąg* 1967 nr 23. — I. Kaniowska-Lewańska: Jachowicz wśród społeczności Warszawy. *Lit. Lud.* 1967/68 nr 4/6. — I. Kaniowska-Lewańska: Stanisław Jachowicz jako zbieracz przysłów. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Hist. lit.* z. 5. Opole 1968. — K. Beylin: Sztambuch warszawianki, jw.

JACKOWSKI IGNACY

[VII, 478] OPRACOWANIA

L. Zieliński: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

JANISZEWSKI LEON

[VII, 481] OPRACOWANIA

M. Inglot. *Pol. słownik biogr.* T. 10 (1964).

JANKOWSKI PLACYD

[VII, 484] OPRACOWANIA

K. Krejči: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. Bachórz: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969.

JANOWSKI JAN NEPOMUCEN

[VII, 485] TWÓRCZOŚĆ

1a. Do wydawcy królów polskich (Michała Podczaszyńskiego). Paryż 1832.

10a. Niektóre pisma J. N. Janowskiego. Powst. 1864 jako zamierzone wydanie zbiorowe wyboru pism. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 3660 ogł. z pewnymi skrótami H. Rzadkowska w wyd.: W. Heltman, J. N. Janowski: Demokracja polska na emigracji. W-wa 1965.

Zawartość: ok. 30 artykułów, m. in. poz. 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11; Prace edytorskie poz. 3; Przekłady poz. 1.

[VII, 486] Przekłady

7. H. F. Lammennais: Księgi ludu. 1838; wyd. 2 Londyn 1858.

8. W. Guichard: Władza duchowna i wolność sumienia. Zurych 1872.

[VII, 487] OPRACOWANIA

H. Rzadkowska: Przedmowa i oprac. wyd.: W. Heltman, J. N. Janowski: Demokracja polska na emigracji. W-wa 1965. [Rec.: T. Buksiński. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3; A. Sikora: „Gwardianie demokratycznego zakonu". *Nowe Książki* 1966 nr 7]. — M. Tyrowicz: J. N. Janowskiego żywot i twórczość. W książce: Z dziejów polskich ruchów społecznych w XIX wieku. W-wa 1965. — S. Kalembka: Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. — M. Tyrowicz: Wizerunki sprzed stulecia. Wyd. 2. Kr. 1968. — A. Sikora: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Natura i historia. *Studia Filoz.* 1971 nr 1.

JANUSZKIEWICZ ADOLF (1803-1857 [nie: 1859])

[VII, 488] TWÓRCZOŚĆ

Dziennik podróży po Syberii.

Przekł. ros.: Fragm. pt. Dniewniki i piśma iz putieszestwija po kazachskim stiepam. *Kazachstan* (Ałma Ata) 1966.

[VII, 488] Listy i materiały

2a. Podanie w sprawie przeniesienia na służbę w okręgu omskim z 1841. Ogł. (z fotokopią) F. I. Stiekłowa: Z życia A. Januszkiewicza. W zbiorze: Miscellanea z lat 1800-1850. 2. Wr. 1967 *Arch. Lit.* t. 11.

[VII, 489] OPRACOWANIA

J. Odrowąż-Pieniążek. *Pol. słownik biogr.* T. 10 (1964). — F. I. Stiekłowa: Piśma iz kirgizskich stiepiej. *W mirie knig* 1964 nr 42. — Kazak halkynyn otken deuirinen biraz derek. *Żułdyz* (Ałma-Ata) 1965 nr 11 (w jęz. kazachskim). — J. Odrowąż-Pieniążek: Sybiracy w Kazach-

stanie. *Twórczość* 1965 nr 4. — J. Odrowąż-Pieniążek: Polonica u stóp Ała-Tau. *Stolica* 1966 nr 51/52. — J. Odrowąż-Pieniążek: Syberyjskie miasto zesłańców-rewolucjonistów. Tamże nr 37. — J. Odrowąż-Pieniążek: Śladami A. Januszkiewicza. *Poznaj świat* 1966 nr 5. — Oprac. wyd.: Dniewniki i piśma iz putieszestwija po kazachskim stiepam. *Kazachstan* (Ałma-Ata) 1966. [Rec.: J. Odrowąż-Pieniążek. *Slavia Orientalis* 1967 nr 2]. — Swiditielstwo sowriemiennika. *Litieraturnyj Kirgizstan* (Frunze) 1966 nr 5. — F. I. Stiekłowa: A. I. Odojewskij i Adolf Januszkiewicz. *Matieriały mieżwuzowskoj nauczno-tieorieticzeskoj konfieriencii 16-17 sientiabria 1967 goda.* Ałma-Ata 1967. — F. I. Stiekłowa: Z życia A. Januszkiewicza. Świadectwo dokumentów archiwalnych. W zbiorze: Miscellanea..., jw. — F. I. Stiekłowa: A. N. Odojewskij i Adolf Januszkiewicz. *Sowietskoje sławianowiedienije* 1968 nr 3. — S. Makowski: Adolf Januszkiewicz odkryty w Kazachstanie. *Przegl. Hum.* 1969 nr 3. — F. I. Stiekłowa: Nowyje archiwnyje matieriały ob Adolfie Januszkiewicze. W zbiorze: Russkaja i zarubieżnaja litieratura. Wyd. Państw. Kazachski Instytut Pedag. im. Abaja. Ałma-Ata 1969. [Rec. S. Makowski: Adolf Januszkiewicz w świetle nowych odkryć archiwalnych. *Przegl. Hum.* 1969 nr 6]. — W. Wołoszenko: Portriety, kotorym 130 let. *Dalnij Wostok* (Chabarowsk) 1969 nr 4.

JANUSZKIEWICZ EUSTACHY

[VII, 490] L i s t y

17a. Do W. Mickiewicza z 1874. Ogł. A. Kłossowski: Historia Księgarni Polskiej w Paryżu przez jej współwłaściciela E. Januszkiewicza spisana. *Roczniki Bibl.* 1966 z. 3/4.

Rkps w Muz. Mickiewicza W-wa.

[VII, 491] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — A. Kłossowski: Historia Księgarni Polskiej w Paryżu..., jw. — Kronika..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — J. W. Borejsza: Sekretarz Adama Mickiewicza. (Armand Lévy i jego czasy — 1827-1891). W-wa 1969. — B. Cygler: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. — Kronika..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

JAROCHOWSKI KAZIMIERZ

[VII, 494] OPRACOWANIA

D. Rzepniewska. *Pol. słownik biogr.* T. 10 (1964).

JAROSZEWICZ JÓZEF

[VII, 496] OPRACOWANIA

M. Serejski. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1964).

JASTRZĘBOWSKI WOJCIECH BOGUMIŁ

[VII, 496] Ur. 19 kwietnia 1799 [nie: 15 IV 1798]. Zmarł 30 [nie: 31] grudnia 1882.

[VII, 497] OPRACOWANIA

Z. Kosiek. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1964). — J. Bańka: Narodziny filozofii nauki o pracy w Polsce. Studium o ergonomii humanistycznej W. Jastrzębowskiego. W-wa 1970 *Bibl. Nauki o Pracy.* [Rec.: W. Kot: Twórca prakseologii polskiej. *Nowe Książki* 1971 nr 3].

JASZOWSKI STANISŁAW

[VII, 499] TWÓRCZOŚĆ

Drobne utwory i przekłady ogł. ...

Przekł. ros.: W. Lewik: Puszkin; Adam Mickiewicz. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[VII, 500] OPRACOWANIA

M. Janion. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1964). — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — Z. Niedziela: Sonet Jaszowskiego i inne Mickiewicziana praskie. *Pam. Słowiański* t. 17 (1967). — K. Poklewska: Stanisław Jaszowski. (Z dziejów przełomu romantycznego w Galicji). *Prace Polon.* S. XXVI (1970).

JATOWT MAKSYMILIAN

[VII, 502] OPRACOWANIA

M. Tyrowicz. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JAŹWIŃSKI ANTONI

[VII, 502] Ur. 22 lutego 1789 w Dowbarowie, zaścianku w powiecie wilejskim [nie: w Czerniejewie lub Czereniewie].

Po kilkunastoletnim pobycie w Paryżu, gdzie zyskał rozgłos jako wynalazca metody mnemotechnicznej, na wezwanie ministra oświaty w 1836 przybył do Petersburga i tu wykładał w Głównym Instytucie Pedagogicznym. W 1848 odziedziczył po bracie majątek Korytno w powiecie bobrujskim; przeniósł się tam i zajął gospodarką. W 1852 sprzedał ten majątek i zamieszkał w Mińsku. W 1858-1860 wyjeżdżał do uzdrowisk w Anglii i w Niemczech. W 1861 osiadł u swego przyjaciela w Mokranach w powiecie słuckim; tam zmarł ok. 1870.

[VII, 503] OPRACOWANIA

E. Kozłowski. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JEŁOWICKI ALEKSANDER

[VII, 504] TWÓRCZOŚĆ

5. Moje wspomnienia. Wyd. W-wa 1970.

[VII, 505] Listy

4a. Do A. Mickiewicza, dat. 7 października 1837. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

17a. Do Nowowiejskich 4 listy z 1861-1867. Rkps Arch. Państw. Kr. Arch. Młynowskie Chodkiewiczów. Wiadomość podaje S. Pełeszowa: Kilka słów o korespondencji A. Jełowickiego do Nowowiejskich. *Nasza Przeszłość* t. 24 (1966) s. 275-276.

[VII, 506] OPRACOWANIA

F. German: Aleksander Jełowicki. *Vexilium Resurrectionis* 1957 nr 3. — F. German: Aleksander Jełowicki. Z okazji 80 rocznicy zgonu. *Ateneum Kapłańskie* 1958 t. 56. — E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — F. German. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965). — Z. Stefanowska: Listy emigranta do kraju młodości. *Nowe Książki* 1965 nr 13. (Rec. wyd.: Listy do Ksaweryny). — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana

Tadeusza". W-wa 1966. — S. Pełeszowa: Kilka słów o korespondencji A. Jełowickiego ..., jw. — Kronika..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

JENIKE LUDWIK

[VII, 508] Listy

7a. Do O. Kolberga z 1867 i 2 listy z 1881. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64, 65. Korespondencja. Cz. 1, 2. W-wa 1965, 1966.

8. Do N. Żmichowskiej z 1874. Ogł. M. Romankówna w: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967.

[VII, 509] OPRACOWANIA

A. Biernacki. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965). — M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy, jw. — W. Szewczyk: Die deutsch-polnische Literarbeziehungen. Deutsche Literatur in Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 36.

JEZIERSKI FELIKS

[VII, 509] Pseud. i krypt.: E. Fulham; K. L.

[VII, 509] TWÓRCZOŚĆ

3a. Biała Góra. W-wa 1859.

Wg P. Żbikowskiego (*Pol. słownik biogr.* T. 11), jest to utwór oryginalny F. Jezierskiego wyd. pod pseud.: E. Fulham. Utwór ten był podany w VII, 510 jako: Przekłady poz. 3.

[VII, 511] OPRACOWANIA

P. Żbikowski. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JEZIERSKI MICHAŁ

[VII, 512] OPRACOWANIA

E. Kozłowski. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1865).

JEŻOWSKI JÓZEF (1793-1855)

[VII, 512] Ur. ok. 1793 [nie: 1798] w powiecie wasilkowskim w Kijowszczyźnie. Z wygnania do kraju wrócił przed początkiem 1841. Zmarł 16 sierpnia 1855 w Kuryłówce.

[VII, 513] TWÓRCZOŚĆ

1a. Recenzja pisma pod tytułem „Przechadzki wiejskie. Rozmowa pierwsza o piękności", z poprzednicą uwagą nad przedmiotem tego pisma. Wygł. 6 i 24 grudnia 1818. W skróceniu ogł. M. Witkowski: Ułomki Mickiewiczowskie ze zbiorów wileńskich. *Pam. Lit.* T. 59 (1968) z. 4.

[VII, 514] OPRACOWANIA

S. Pigoń. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965). — M. Witkowski: Ułomki Mickiewiczowskie ze zbiorów wileńskich, jw.

JOCHER ADAM BENEDYKT

[VII, 516] OPRACOWANIA

S. Sierotwiński. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965). — J. Korpała: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969.

JUCEWICZ LUDWIK ADAM (1813-1846)

[VII, 516] Ur. 3 grudnia 1813 [nie: w 1810] w Pokiewie, pow. szawelski. Pochodził z rodziny drobnoszlacheckiej. W 1823-1829 uczył się w gimnazjum w Krożach, potem rozpoczął studia medyczne na Uniwersytecie Wileńskim. W 1834-1838 uczył się w seminarium duchownym w Wilnie. W 1838, po otrzymaniu święceń kapłańskich, został wikarym w Święcianach. Na przełomie 1839/40 na skutek konfliktu z władzami duchownymi został przeniesiony do Świadościa. Tu w 1843 przeszedł na prawosławie i ożenił się z Malwiną Żurakowską. Bojkotowany w kraju, przeniósł się do Lepla w guberni witebskiej, gdzie w 1844 otrzymał posadę nauczyciela w szkole powiatowej. Tam zmarł 12 marca 1846.

[VII, 517] Wydania zbiorowe

Raštai. Wyd. J. Lebedys, M. Lukšienė, Z. Slaviunas. Wil. 1959.

[VII, 517] OPRACOWANIA

J. M. Balčiunas: Liudviko Adamo Jucevičiaus asmuo ir reikšmė, tauta ir žodis. Kowno 1930. — M. Lukšienė i Z. Slaviunas: Oprac. wyd.: Raštai. Wil. 1959. (Tu także bibliografia). — D. Urbas: Posłowie w wyd.: Raštai. Wil. 1959. — M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — W. Armon. *Pol. słownik biogr.* T. 11 (1965).

JURKIEWICZ JAKUB

[VII, 518] OPRACOWANIA

M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — D. Fajnhauz: Walka o postęp społeczny w publicystyce wileńskiej w połowie XIX wieku. *Roczn. Białostocki* t. 6 (1966). — M. Inglot: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. Burkot: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. Stolzman. *Zeszyty Prasoznawcze* 1962 nr 3].

KACZKOWSKI KAROL

[VIII, 5] Wg T. Zakrzewskiego (*Pol. słownik biogr.* T. 11), ur. w lutym 1797, nie zaś 4 listopada, jak to podaje większość źródeł.

[VIII, 6] OPRACOWANIA

Z. Hendrich: Karol Kaczkowski — lekarz XIX wieku. *I Konferencja naukowa poświęcona dziejom polskiej wojskowej służby zdrowia. Łódź 6-7 grudnia 1966.* (*Biul. Wojskowej Akademii Medycznej.* Suplement 4 z. 11). Łódź 1967. — S. Stupkiewicz: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Żytomierzu. *Przegl. Hum.* 1966 nr 3. — S. Konopka: Karol Kaczkowski, profesor Uniwersytetu Warszawskiego i naczelny lekarz wojska polskiego w czasie powstania listopadowego. (W 100 rocznicę jego zgonu). *Arch. Historii Medycyny* 1968 z. 1. — J. Rydłowski: Poczet chwały oręża polskiego. Gen. Karol Kaczkowski (1797-1867). *Wojsko Lud.* 1970 nr 3.

KACZKOWSKI ZYGMUNT

[VIII, 8-9] TWÓRCZOŚĆ

12. Bracia ślubni. Oprac. A. Jopek. Kr. 1967.

22. Anuncjata. T. 1-2. Oprac. A. Jopek. Kr. 1968.

38. Wasi ojcowie. Oprac. A. Jopek. Kr. 1965.

[VIII, 12] OPRACOWANIA

2. Biografia

W. Piasecki: Karol Estreicher a warsztat literacki autora „Olbrachtowych rycerzy". *Księga pam. ku czci K. Estreichera*. Kr. 1964. — L. Ratajczyk: Literatura i zdrada. *Współczesność* 1965 nr 3. [Polemika: A. Jopek: Korespondencja. *Współczesność* 1965 nr 4; R. Taborski: Jeszcze o Z. Kaczkowskim. Tamże]. — R. Łuczywek: Sąd nad Z. Kaczkowskim. *Prawo i Życie* 1968 nr 1.

[VIII, 15] 3. Twórczość

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — A. Jopek: O „Braciach ślubnych" Z. Kaczkowskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny Studium Terenowego Kr. WSP w Rzeszowie* z. 1. *Nauki hum.* Rzeszów 1964. — A. Jopek: Dwie powieści Z. Kaczkowskiego o dwóch konfederacjach. („Sodalis Marianus" i „Anuncjata"). *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie* z. 2. *Nauki hum.* Rzeszów 1965. — A. Jopek: Posłowie i oprac. wyd.: Wasi ojcowie. Kr. 1965. — A. Jopek: „Antyjubileuszowa" powieść o Janie III Sobieskim. („Abraham Kitaj" Z. Kaczkowskiego). *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (*WSP Kr.*) z. 24. *Prace Hist.-lit.* 3. Kr. 1966. — A. Jopek: Opowiadania i powieści historyczne Z. Kaczkowskiego w pierwszym okresie twórczości. Praca doktorska. Kr. 1966. Streszcz. *Biul. Polon.* 1967 z. 28. — A. Jopek: Rozważania o twórczości sanockiego pisarza. *Widnokrąg* 1966 nr 42. — A. Jopek: Rywal Sienkiewicza. *Widnokrąg* 1966 nr 44. — A. Jopek: Właściwy debiut Z. Kaczkowskiego. *Kwart. Rzeszowski* 1966 nr 1. — A. Jopek: Ziemia krośnieńska w twórczości Z. Kaczkowskiego. (Dramat uczuciowy mnicha z Krosna w „Murdelionie"). *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* Rzeszów 1966. — T. Syga: Rywal Sienkiewicza. *Stolica* 1966 nr 9. — A. Jopek: Oprac. wyd.: Bracia ślubni. Kr. 1967. [Rec.: A. Witkowska: Między gawędą a powieścią. *Nowe Książki* 1967 nr 11]. — Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: „Murdelio" Z. Kaczkowskiego). [Rec.: F. Fornalczyk: Z czterdziestu lat studiów nad minionym stuleciem. *Twórczość* 1968 nr 4]. — A. Jopek: Posłowie i oprac. wyd.: Anuncjata. T. 1-2. Kr. 1968.

KAJSIEWICZ JÓZEF HIERONIM

[VIII, 18] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — Kronika..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

KALINKA WALERIAN

[VIII, 21] OPRACOWANIA

H. Barycz: W. Kalinki starania o dyrekturę Biblioteki Jagiellońskiej. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — J. Górski: Krakowska kultura historyczna. *Kultura* 1969 nr 50. — J. Zdrada: Zmierzch Czartoryskich. W-wa 1969.

KAMIEŃSKI HENRYK

[VIII, 23] Listy i materiały

2. Do siostry Laury Suffczyńskiej Trzcińskiej 130 listów z 1846-1850. Wyd. T. Kozanecki pt. Listy z zesłania. W-wa 1968 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 14.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 2933.

3. Zeznania H. Kamieńskiego w śledztwie 5 i 11 lutego 1846. Ogł. D. Fajnhauz: Nowe aspekty tajnej działalności H. Kamieńskiego. *Przegl. Hist.* 1966 z. 3.

Rkps Arch. Floty Wojenno-Morskiej w Leningradzie zespół 531 inw. 1 nr 1 k. 190-203.

4. „Bieg życia Benedykta Kosiewicza". (Aneks do sprawy H. Kamieńskiego). Wydał B. Zakrzewski. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968.

[VIII, 25] OPRACOWANIA

B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — J. Wszołek: Henryk Kamieński i obóz A. Czartoryskiego w latach 1840-1842. *Przegl. Hum.* 1964 nr 4. — B. Zakrzewski: „Mémoires d'un prisonnier" H. Kamieńskiego. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — L. i A. Ciołkoszowie: Zarys dziejów socjalizmu polskiego. T. 1. Londyn 1966. — D. Fajnhauz: Nowe aspekty tajnej działalności H. Kamieńskiego. *Przegl. Hist.* 1966 z. 3. — B. Baczko: Kamieński — absolut, człowiek i postęp. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — S. Dziki: Dembowskiego i Kamieńskiego artykułografia, czyli analiza zawartości czasopisma. (Rozbiór i ocena „Biblioteki Warszawskiej" z lat 1841-43). *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 2. — T. Kozanecki: Wstęp i oprac. wyd.: Listy z zesłania. W-wa 1968 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 14. — B. Zakrzewski: Oprac. wyd.: „Bieg życia Benedykta Kosiewicza", jw. — S. Król: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969. — W. Lang: Z historii myśli wojskowej. Henryk Kamieński. *Mówią wieki* 1969 nr 6. — Wit (W. Konopka): XYZ — czyli Henryk Kamieński. *Wiedza i Życie* 1970 nr 6. — J. Krzyżanowski: Wielka emigracja. W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

KASZEWSKI KAZIMIERZ

[VIII, 30] OPRACOWANIA

A. Biernacki. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966).

KAZIMIRSKI de BIBERSTEIN WOJCIECH

[VIII, 30] TWÓRCZOŚĆ

2. Dictionnaire arabe-français. Nouvelle édition. T. 1-2. Paryż 1960.

[VIII, 31] OPRACOWANIA

J. Reychman. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966).

KENIG JÓZEF

[VIII, 32] OPRACOWANIA

H. Secomska. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966). — S. Kawyn: Wstęp i oprac. wyd.: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 *BN* I, 192.

KIRKOR ADAM HONORY

[VIII, 32] Pseud.: Tułacz Sobarri; Jan Waligórski.

[VIII, 34] Prace edytorskie

4. *Na dziś. Pismo zbiorowe poświęcone literaturze, naukom, sztuce, gospodarstwu krajowemu, handlowi i przemysłowi.* T. 1-3. Kr. 1872.

[VIII, 34] Listy

7a. Do O. Kolberga 2 listy z 1877 i 2 listy z 1882. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 65. Korespondencja. Cz. 2. W-wa 1966.

[VIII, 35] OPRACOWANIA

J. Kostrzewski: Dzieje polskich badań prehistorycznych. Poz. 1949. — W. Danek: Sprawa procesu i skazania Kraszewskiego. *Twórczość* 1955 nr 10. — D. Fajnhauz: Rok 1846 na ziemiach Litwy i Białorusi Zachodniej. *Przegl. Hist.* 1957 z. 4. — S. Konarski: Kirkorowie herbu własnego. Szkic genealogiczny. Londyn 1963. — M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-

-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — F. Batha: Adam Honory Kirkor. 1818-1886. Literární pozůstalost. Fragm. Z prac. ... Praga 1965 *Literární pozůstalosti lit. archivu Památníku nár. písemnictví* nr 334, s. 4. — D. Fajnhauz: Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846-1848. W-wa 1965. — D. Fajnhauz: Walka o postęp w publicystyce wileńskiej w połowie XIX w. *Roczn. Białostocki* t. 6 (1966). — D. Fajnhauz i S. Nosek. *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1966). — R. Jamka: Adam Honory Kirkor, pierwszy badacz pradziejów regionu chrzanowsko-jaworznickiego. *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 171. *Prace Archeol.* z. 9. Kr. 1967. — J. Huszcza: Owidiusz na Polesiu. W: Sęp Sybiru. Łódź 1968; toż wyd. 2 Łódź 1970. — M. Stolzman: Z działalności wydawniczej A. H. Kirkora. Pismo zbiorowe „Na dziś". *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 1. — A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko. Listy zebrane. Kr. 1969.

KLACZKO JULIAN

[VIII, 37] TWÓRCZOŚĆ

28. Wieczory florenckie. Wyd. nast. W-wa 1965. (Tu razem: Juliusz II, zob. poz. 29).

29. Juliusz II. Wyd. w: Wieczory florenckie. W-wa 1965, zob. poz. 28.

[VIII, 39] OPRACOWANIA

2. Biografia

D. Fajnhauz: Z wczesnej działalności J. Klaczki. *Biul. Żydowskiego Inst. Hist.* 1962 nr 43/44. — M. Grabowska: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4. — H. Wereszycki: Julian Klaczko — hofrat austriacki. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — H. Wereszycki: Klaczko Julian (Jehuda Leib). *Pol. słownik biogr.* T. 12 (1967). — J. Zdrada: Zmierzch Czartoryskich. W-wa 1969. — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

[VIII, 40] 3. Twórczość

M. Brahmer: Posłowie do wyd.: Wieczory florenckie. W-wa 1965. — J. Białostocki: Posłowie do wyd.: Juliusz II. Tamże. — J. Cybertowicz: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim". *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz.* nr 57. *Biblioteka* z. 5. Poz. 1965. — K. Morawskij: Dantie w Polsze. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascità di Dante.* Moskwa 1965. — J. Białostocki: Julian Klaczko (1825-1906), uno storico dell' arte italiana. Wr.-W-wa 1966 *Accademia Polacca di Scienze e Lettere. Biblioteca di Roma. Conferenze* z. 29. — J. Białostocki: Sztuka i myśl humanistyczna. W-wa 1966. (Tu m. in.: Sztuka renesansu w pismach J. Klaczki). — (Wieczory florenckie. W-wa 1965. Rec.): M. Konarz. *Itd* 1966; A. Międzyrzecki. *Świat* 1966 nr 16; J. Z. Słojewski. *Kultura* 1966 nr 28; T. Syga. *Stolica* 1966 nr 11; A. Wanat. *Nurt* 1966 nr 12. — B. Golka: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32. — M. Grabowska: Julian Klaczko o Edwardzie Dembowskim. (Z notatek na marginesach t. 7 „Nowego Korbuta"). *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 1. (Tu m. in. przekł. dwu artykułów Klaczki z Deutsche Zeitung 1847 nr 8 i 158).

KLIMAŃSKA ZOFIA

[VIII, 40] Pseud.: Alkar; Baltazar Miłejko; Józefik; Pan Adolf spod Bielska.

[VIII, 41] OPRACOWANIA

M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — D. Fajnhauz: Ruch konspiracyjny na Litwie i Białorusi 1846-1848. W-wa 1965. — M. Inglot: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. Burkot: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.*

1967 z. 4; M. Stolzman. *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — D. Fajnhauz: Walka o postęp społeczny w publicystyce wileńskiej w połowie XIX w. *Roczn. Białostocki* t. 6 (1966). — L. Oknińska. *Pol. słownik biogr*. T. 12 (1967).

KLIMASZEWSKI HIPOLIT (1802-1874)

[VIII, 41] Ur. 19 [nie: 13] stycznia 1802. Z Paryża do Marsylii przeniósł się w 1854. Zmarł 18 września 1874 [nie: w 1875].

[VIII, 43] Listy i materiały

2a. Do A. Mickiewicza, dat. 28 sierpnia 1851. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VIII, 43] OPRACOWANIA

S. Konarski. *Pol. słownik biogr*. T. 12 (1967). — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

KOLBERG OSKAR

[VIII, 46] Wydania zbiorowe

Dzieła wszystkie.

t. 41-42: Mazowsze. Cz. 6-7. Z rkpsu oprac. A. Pawlak, M. Tarko, Z. Zdancewicz. 1969, 1970; t. 52: Białoruś, Polesie. Z rkpsu oprac. S. Kasperczak, A. Pawlak. 1968.

[VIII, 46] Listy i materiały

6a. Korespondencja. Cz. 1-3. Oprac. M. Turczynowiczowa. W-wa 1969 jako: Dzieła wszystkie. T. 64-66.

Tu cała znana korespondencja O. Kolberga z 327 korespondentami, w tym 650 listów Kolberga. Tu także w t. 3 aneks zawierający kilka dokumentów i kilkanaście listów o Kolbergu.

8. Archiwum Kolbergów. Rkps Bibl. Krasińskich sygn. 5182-5183. Zniszcz. 1944.

[VIII, 48] OPRACOWANIA

L. Bielawski: Kolberg Henryk Oskar. *Słownik muzyków pol.* T. 1. Kr. 1964. — J. Burszta: Dzieła wszystkie C. Kolberga. Historia i zasady wydania. *Lit. Lud.* 1964 nr 4/6. — M. Tarko: Zebranie naukowe Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego w Poznaniu ku czci O. Kolberga w 150--lecie jego urodzin. *Lit. Lud.* 1964 nr 3. (Tu również streszcz. kilku referatów). — J. Krzyżanowski: Kolberg Oskar. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — W. Ogrodziński: „Mazury Pruskie" O. Kolberga. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1965 nr 4. — M. Tarko: Dzieła wszystkie O. Kolberga. *Poglądy* 1965 nr 4. — J. Burszta: The Documentary Value of Oskar Kolberg's Complete Works. *Zeszyty Państw. Muz. Etnograficznego* t. 6/7 (1965/1966). — J. Burszta: Nowe tomy „Dzieł" O. Kolberga jako źródła folklorystyczne. *Lit. Lud.* 1966 nr 4/6. — E. Krzyżaniak: Oskar Kolberg jako badacz kultury ludowej. *Życie i Myśl* 1966 nr 3. [Sprostowanie: B. Koziełło-Poklewski: W sprawie O. Kolberga. Tamże nr 6]. — (Dzieła wszystkie. T. 40. Mazury Pruskie. Rec.): J. Dużyk: Nad „Mazurami" Kolberga. *Życie Lit.* 1967 nr 21; F. Kłonowski. *Roczn. Olsztyński* t. 8 (1968) s. 259-262. — J. Krzyżanowski: (Dzieła wszystkie. T. 39, 35, 43. Rec.): *Roczn. Lit. 1965*. W-wa 1967 s. 317--318. — M. Turczynowiczowa. *Pol. słownik biogr*. T. 13 (1967). — W. Bieńkowski: Kolberg w Krakowie. *Roczn. Kr.* t. 39 (1968). — J. Burszta: Kontakty O. Kolberga z etnografami i folklorystami słowiańskimi. *Z polskich studiów slawistycznych*. S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968*. W-wa 1968. — H. Kapełuś: (Dzieła wszystkie. T. 40. Rec.). *Lit. Lud.* 1967/68 nr 4/6. — J. Krzyżanowski: Dzieło O. Kolberga. (Dzieła wszystkie. T. 46, 48. Rec.). *Nowe Książki* 1968 nr 13. — J. Zbrzyca: Więcej niż przygoda. *Litery* 1968 nr 10. — R. Górski: Oskar Kolberg wobec literatury ludowej. W zbiorze: W świecie pieśni i bajki. Studia folklorystyczne pod red. R. Górskiego i J. Krzyżanowskiego. Wr. 1969. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969. — A. Skrukwa: Władysław Siarkowski — współpracownik O. Kolberga. W zbiorze: W świecie pieśni i bajki, jw. — M. Tarko: Dzieła wszystkie O. Kolberga. *Lud* t. 53(1969). — M. Turczynowiczowa: Przedmowa i oprac. wyd.: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64-66. Korespondencja. Cz. 1-3. W-wa 1965-1969. — (M. Turczynowiczowa): Kronika życia O. Kolberga. W wyd.: Korespondencja.

Cz. 1, jw. — J. Burszta: Oskar Kolberg i jego dzieło. Z okazji opublikowania 50-ciu tomów „Dzieł wszystkich". *Kultura i Społeczeństwo* 1970 nr 3. — J. Damroz: „Ożywczym na wsi odetchnąwszy powietrzem". *Barwy* 1970 nr 11. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — R. Górski: Oskar Kolberg. Zarys życia i działalności. W-wa 1970. — Z. Kurzowa: Męskie imiona zdrobniałe i spieszczone w pieśniach ludu polskiego (na podstawie Dzieł wszystkich O. Kolberga). *Onomastica* 1970 z. 1/2. — J. Przyboś: Folklor rzeszowski. *Nowe Książki* 1970 nr 16. — J. Pyzik: Nieznany przekład dzieła Hilferdinga. *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* nr 229. *Prace Językoznawcze* z. 29. Kr. 1970. — R. Tomczyk: Z Kolbergiem po Mazowszu. *Znak* 1970 nr 198 (12).

KOMARNICKI ZYGMUNT

[VIII, 49] OPRACOWANIA

J. Mitkowski. *Pol. słownik biogr.* T. 13 (1968). (Tu wiele szczegółowych informacji dokładniejszych niż podaje opracowanie tego hasła w VIII, 48).

KOMIEROWSKI JÓZEF

[VIII, 49] Syn Tomasza i Petroneli z Czarnowskich. W 1849-1853 utrzymywał kontakty z Andrzejem Towiańskim. Po 1853 podróżował, głównie jednak przebywał w swych majątkach w powiecie ostrołęckim.

[VIII, 50] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — J. Maciejewski. *Pol. słownik biogr.* T. 13 (1968).

KONDRATOWICZ LUDWIK

[VIII, 52-55] TWÓRCZOŚĆ

9. Gawędy i rymy ulotne.

Przekł. ros.: L. Triefolew: Jamszczik (Pocztylion); Nie ja poju, no bożij duch. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. — A. S.: Kukła (Lalka). Tamże. — L. Martynow: Dola; Szum bieriozki; Piesienka litowskoj kriestianki. Tamże. — M. Żiwow: A mnie i chwatit. Tamże.

Przekł. węgierski: I. Polgár: Egy polgár sirfelirata D. O. M. W: E. Kovács i E. Vészi: Lengyel költők antológiája. (Budapeszt) 1951.

42. Staropolskie roraty i dwie pomniejsze poezje.

Przekł. ros.: L. Triefolew: Zdrawica (Hulaj dusza). W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew, jw.

53. Poezje ostatniej godziny.

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: Melodies de l'asile d'alienés. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

[VIII, 56] Drobne utwory z rkpsu po śmierci autora ogł.:

F. I. Stiekłowa: Ostatnie lata W. Syrokomli. (Według archiwalnych dokumentów). *Życie i Myśl* 1967 nr 10 (tu tekst dwu improwizacji: w Poznaniu 1858 i w Kownie 26 marca 1861).

[VIII, 59] Wydania zbiorowe

24. Wybór poezji. Wyd. 2 zmienione. Oprac. F. Bielak. Wr. 1970 *BN* I, 54.

Por. poz. 17.

Przekł. białoruskie: Wybrany twory. Red. Ch. Życzka. Mińsk 1966. (Tu 37 wierszy).

[VIII, 65] OPRACOWANIA

2. Biografia

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — M. Witkowski: Syrokomli wycieczka po swojszczyźnie. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — J. Huszcza: Owidiusz na Polesiu. W: Sęp Sybiru. Łódź 1968; toż wyd. 2 Łódź 1970. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

[VIII, 72] 3. Twórczość

M. Grabowska: Władysław Syrokomla a twórczość poetycka Henryka Heinego. *Przegl. Hum.* 1965 nr 4. — S. Kabelytė: Socialinės problemos L. Kondratavičiaus (Vl. Syrokomles) gavendose. *Literatūra* (Wil.) t. 8 (1965) s. 154-179. — W. Kot: Polskie przekłady poematu Iva-

na Mažuranicia „Śmierć Smail-agi Čengicia". *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 112. *Prace Hist.-lit.* z. 8. Kr. 1965. — W. Kubacki: Heine i Polska. *Przegl. Hum.* 1965 nr 2; przedr. w: Poezja i proza, zob. niżej. — W. Kubacki: Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934-1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Gawęda o Syrokomli. 1957). — A. Małdzis: Wiaskawy liryk zahawarywau pa-biełarusku. *Połymja.* Mińsk 1967. — F. I. Stiekłowa: Ostatnie lata W. Syrokomli. (Według archiwalnych dokumentów). *Życie i Myśl* 1967 nr 10. — A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — J. Starnawski: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969. — J. Orłowski: Początki sławy literackiej Mikołaja Niekrasowa w Polsce. (Zarys problematyki badań nad recepcją twórczości poety). *Slavia Orientalis* 1970 nr 3. — B. Ostromęcki: Pieśniarz zapadłych okolic. *Osnowa* 1970, wiosna. — D. S. Prokofiewa: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — (Wybór poezji. Wr. 1970. Rec.): M. Sprusiński: Poeta „ludu szaraczkowego". *Nowe Książki* 1970 nr 17.

KONOPACKI SZYMON

[VIII, 72] Krypt.: Szy. Kon.

Ur. w Wołodarce (nie Wołodówce). Od 1844 gospodarował w Ławrynowcach.

[VIII, 73] OPRACOWANIA

A. Jopek. *Pol. słownik biogr.* T. 13 (1968).

KOROTYŃSKI WINCENTY

[VIII, 75] OPRACOWANIA

O. Budrewicz: Sagi warszawskie. W-wa 1967 s. 79-83. — R. Taborski. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1968). — A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

KORSAK JULIAN

[VIII, 76] TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje.

Przekł. ros.: E. Błaginina: W albom pani S. B.; Putnik; Wieczer gasniet ... W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[VIII, 76] Drobne utwory ogł. ...

Wiersz pt. W imionniku jednej damy — ogł. Z. Sudolski: Refleksje nad sztambuchem Salomei Słowackiej-Bécu. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8, s. 89-90.

[VIII, 78] OPRACOWANIA

Z. Sudolski: Refleksje nad sztambuchem Salomei Słowackiej-Bécu, jw. — Z. Makowiecka. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1968).

KORZELIŃSKI SEWERYN (1804-1876)

[VIII, 78] Ur. 1804 lub 1805-1807 [nie: 1801]. W 1858 został powołany na dyrektora szkoły rolniczej w Czernichowie nad Wisłą. W 1866 ożenił się i osiadł w Bereźnicy (pow. żydaczowski). Zmarł 22 stycznia 1876.

[VIII, 79] OPRACOWANIA

S. Czarniecki. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KORZENIOWSKI NAŁĘCZ APOLLO

[VIII, 82] OPRACOWANIA

J. Jastrzębowski: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — C. Witkowski: Korzeniowski Apollon Nałęcz (1820-1869). Notka encyklopedyczna w: Materiały do słownika publicystów i dziennikarzy polskich. *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 4. — S. Stupkiewicz: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Żytomierzu. *Przegl. Hum.* 1966 nr 3. — R. Taborski. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KORZENIOWSKI JÓZEF

[VIII, 82] Krypt.: J. Ko.; J. Korz.

W 1823 ożenił się z Moniką Opoczyńską, pasierbicą [nie: córką] profesora Zygmunta Vogla.

[VIII, 84] TWÓRCZOŚĆ

20. Karpaccy górale. Wyd. 3 zmienione. Oprac. S. Kawyn. Wr. 1969 *BN* I, 63.

[VIII, 95] OPRACOWANIA

2. Biografia

K. Poznański: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968. — Z. Sudolski: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — S. Kawyn. *Pol. słownik biogr*. T. 14 (1969). — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

[VIII, 97] 3. Twórczość

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967.

[VIII, 100] b) Utwory dramatyczne

W. Kot: Dramat polski na scenach chorwackich i serbskich do roku 1914. Kr. 1962 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Słowianoznawstwa* nr 2. — E. Kucharska: Twórczość J. Korzeniowskiego w Rosji w pierwszej połowie wieku XIX. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Filologia ros.* 2. Opole 1963. — J. Got: Teatr krakowski pod dyrekcją Hilarego Meciszewskiego 1843-1845. Repertuar. Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. — E. Kucharska: Literatura polska w Rosji w latach 1830--1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

[VIII, 101] Karpaccy górale: P. F. Kyrcziw: „Karpaccy górale" J. Korzeniowśkoho w ukrajinśkych perekładach i pererobotkach. W zbiorze: Miżsłowjanśki literaturni wzaemyny. T. 2. Kijów 1961. — S. Kawyn: Wstęp i oprac. wyd.: Karpaccy górale. Wyd. 3 zmienione. Wr. 1969 *BN* I, 63.

[VIII, 102] Majster i czeladnik: P. Greiner: (Majster i czeladnik. Wyst. Sosnowiec. Rec. teatr.). *Poglądy* 1969 nr 16.

[VIII, 103] c) Powieści i opowiadania

S. Kawyn: Ciekawostka z autografu „Spekulanta" (J. Korzeniowskiego). *Prace Polon.* S. XXI (1965). — S. Kawyn: Z teki autografów J. Korzeniowskiego. *Prace Polon.* S. XXIII (1967).

KOSIŃSKI ADAM AMILKAR

[VIII, 106] OPRACOWANIA

W. Dworzaczek. *Pol. słownik biogr.* T. 14 (1969).

KOSIŃSKI WŁADYSŁAW EUZEBIUSZ

[VIII, 107] OPRACOWANIA

M. Żychowski: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. — A. Galos. *Pol. słownik biogr*. T. 14 (1969).

KOSTECKI PLATON

[VIII, 108] OPRACOWANIA

M. Tyrowicz. *Pol. słownik biogr*. T. 14 (1969).

KOWALEWSKI JÓZEF

[VIII, 111] OPRACOWANIA

S. Kałużyński. *Pol. słownik biogr*. t. 14 (1969).

KOWALSKI FRANCISZEK

[VIII, 113] OPRACOWANIA

Z. Ciechanowska. *Pol. słownik biogr*. t. 14 (1969). — A. Zieliński: Wstęp i oprac. wyd.: Poezja powstania listopadowego. Wr. 1971 *BN* I, 205.

KOZŁOWSKI FELIKS

[VIII, 115] OPRACOWANIA

C. Lechicki. *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970).

KOŹMIAN ANDRZEJ EDWARD

[VIII, 118] OPRACOWANIA

J. Zdrada. *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970). — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

KOŹMIAN JAN

[VIII, 120] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Z. Muszyńska: Na wielkopolskim tropie Norwida. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — B. Wysocka. *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970).

KOŹMIAN STANISŁAW EGBERT

[VIII, 122] Przekłady

4. W. Shakespeare: Sen nocy letniej. Wyd. 4. W-wa 1966 *Bibl. Szk.*

[VIII, 122-123] Listy i materiały

1. Do J. Koźmiana 20 listów z 1833-1840, niektóre w skróceniu, ogł. Z. Jabłoński:

Z listów emigracyjnych S. E. Koźmiana. Cz. 1. Listy z lat 1832-1840. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 9 (1963).

12a. Do A. Sołtana z 6 marca 1859. Ogł. Z. Sudolski w: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

[VIII, 124] OPRACOWANIA

Z. Jabłoński: Wstęp i oprac. wyd.: Z listów emigracyjnych S. E. Koźmiana, jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. Sudolski: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — S. Kieniewicz. *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970). — Z. Sudolski: Norwid i Chopin w dzienniku Koźmiana. *Mies. Lit.* 1970 nr 4. — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana, jw.

KRAJEWSKI ALEKSANDER

[VIII, 125] OPRACOWANIA

Z. Ciechanowska. *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970).

KRAKOWOWA PAULINA z RADZIEJOWSKICH

[VIII, 127] OPRACOWANIA

I. Lewańska. *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970).

KRASIŃSKI ADAM STANISŁAW

[VIII, 129] OPRACOWANIA

M. Żywczyński. *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970).

KRASIŃSKI SKOROBOHATY WALERIAN

[VIII, 130] Listy

6a. Do A. Mickiewicza z 25 lutego 1836 i 29 maja 1837. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 581.

[VIII, 130] OPRACOWANIA

J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — M. Paszkiewicz: *Pol. słownik biogr*. T. 15 (1970).

KRASIŃSKI ZYGMUNT

[VIII, 138-156] TWÓRCZOŚĆ

76. Nie-Boska komedia. Wyd. 9 zmienione. Oprac. M. Grabowska, wstęp M. Janion. Wr. 1966 *BN* I, 24; toż wyd. 10 uzup. Wr. 1970; wyd. fotooffsetowe oprac. K. Górski. Wr. 1967.

Przekł. arabski: Mohammed el-Bondack. Bejrut 1959.
Przekł. franc.: M. Manoll: (Fragm.). W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

77. Irydion. Wyd. 6 zmienione. Oprac. W. Kubacki. Wr. 1967 *BN* I, 42.

79. Jeśli mi kiedy przewodniczyć miały...

Przekł. ros.: D. Samojłow: O jeśli by... W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

80. Bóg mi odmówił tej anielskiej miary...

Przekł. bułgarski: D. Gabe: Bog mi otkaza... W: Polski poeti. Sofia 1921.
Przekł. franc.: A. Prudhommeaux: Dieu m'a privé de cette mesure angélique ... W: K. Jeleński: Anthologie ..., jw. poz. 76.
Przekł. ros.: D. Samojłow: Bog nie sudił... Wyd. jw. poz. 79.

85. Do...

Przekł. ros.: D. Samojłow: K***. Wyd. jw. poz. 79.

96. Fala.

Przekł. ros.: D. Samojłow: Wołna. Wyd. jw. poz. 79.

134. Tak więc ciągle z burz na burze...

Przekł. ros.: D. Samojłow: Tak wsiegda... Wyd. jw. poz. 79.

194. Psalmy przyszłości.

Przekł. bułgarski: D. Gabe: Psalom na wiarata. (Fragm.). Wyd. jw. poz. 80.

229. Mord elektrycznym prądem się rozpostrze...

Przekł. franc.: R. Tavernier: Electriquement, le meurtre ... Wyd. K. Jeleński, jw. poz. 76.

234. Ułamek naśladowany z Glosy św. Teresy.

Przekł. bułgarski: D. Gabe: Otkaslek. Podrażanie na tałkuwanite na sw. Tereza. Wyd. jw. poz. 80.

241. Nim słońce wejdzie, rosa wyżre oczy...

Przekł. franc.: A. Prudhommeaux: Avant que le jour se lève ... Wyd. K. Jeleński, jw. poz. 76.

[VIII, 159-165] Listy

1a. Do pani Koch z 1827-1829; do dr L. Sauvan z 1839; do J. Korzeniowskiego z 1844; do C. Norwida (?) z 29 lutego 1848; do H. Wodzickiego z 1850; do nieznanych adresatów 2 listy b.d. Z rękopisów Ossol. ogł. Z. Sudolski: Nieznane listy Krasińskiego. *Przegl. Hum.* 1965 nr 4-5.

4. Do J. Lubomirskiego. Wyd. Z. Sudolski: Korespondencja Z. Krasińskiego. Listy do Jerzego Lubomirskiego. W-wa 1965 *Bibl. Poezji i Prozy.*

6. Do A. Sołtana. Wyd. Z. Sudolski: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

34. Do D. Potockiego. Wybór wyd. J. Kott pt. Sto listów do Delfiny. W-wa 1966.

Przekł. niem.: K. Staemmler: Hundert Briefe an Delfina. Ausgewählt und eingeleitet von J. Kott. Frankfurt n. M. 1967.

52a. Do S. Krasińskiego z 1841; do R. Branickiej z 1852 i 1857; do W. Czackiego z 1853; do F. Morawskiego z 1858; do nieznanych adresatów z 1848 i 1856. Z rkpsów Muz. Nar. W-wa ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

54a. Do D. Potockiej z 1843-1858. Urywki 15 listów z papierów J. Kallenbacha ogł. S. Pigoń: Urywki listów Z. Krasińskiego do Delfiny Potockiej (1843-1858). *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 3. List z 10 czerwca 1847 wyd. Z. Sudolski: Krasiński do Elizy i Delfiny. *Twórczość* 1966 nr 7.

62a. Do żony 5 listów z 1846-1853. Wyd. Z. Sudolski, jw. poz. 54a.

62b. Do M. Sierakowskiej 3 listy z 1845-1854; do M. Lubomirskiej z 13 czerwca 1846; do M. Czartoryskiej z 1852 i 1857. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 6.

71a. Do R. Czarnomskiego z 1848; do I. Grodzkiego 5 listów z 1853-1857. Z rkpsów Bibl. PAN Kr. ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

74a. Do F. Cheliusa z 1849; do M. J. Cheliusa z 1856. Z rkpsów Miejskiej Bibl. Publ. Bydg. sygn. 657 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

75b. Do A. Potockiego z 1849; do D. Potockiej z 1842 i 1856. Z rkpsów Państw. Bibl. Nauk. Lw. ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

75c. Do Z. Potockiej z 1850 i 1851; do A. Potockiej z 1851 i 1857. Z rkpsów Państw. Arch. na Wawelu sygn. D 9/9 i D 277 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

77a. Do S. Krynickiego 5 listów z 1851-1858 i list z 1856. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

Rkpsy Bibl. Czart. Muz. Szołajskich sygn. 506/26; Instytut Lit. im. M. Gorkiego w Moskwie sygn. 275 (list z 28 grudnia 1858); Bibl. Nar. sygn. 2674.

78a. Do A. Przeździeckiego z 1853. Z rkpsu Arch. Głównego Akt Dawnych sygn. D-194 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

78b. Do A. Cieszkowskiego z 6 października 1855 i 17 października 1857. Z rkpsu Bibl. Nar. sygn. 6261 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

83a. Do A. Jełowickiego z 22-24 lutego 1856. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. PAN Kr. sztambuch T. Lenartowicza sygn. 2029 k. 226v.

86a. Do J. Pileckiego z 1856 i 1857. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6031 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

86b. Do synów Władysława i Zygmunta 2 listy z 1857. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

Rkps Bibl. Czart. Muz. Szołajskich sygn. 506/26 i Bibl. Pol. Paryż sygn. 1109.

87a. Do J. Zamoyskiego z 1857. Z rkpsu Bibl. Kórn. sygn. 2437 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

88a. Do B. F. Trentowskiego z 9 lutego 1858. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 9057 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

89a. Do J. Krzeczkowskiego z 14 maja 1858. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.
Rkps Bibl. Czart. Muz. Szołajskich sygn. 506/26.

89b. Do L. Weyssenhoffa z 23 września 1858. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6933 ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.

89c. Do W. Barankiewicza z 9 sierpnia 1858 i 9 lutego 1859. Ogł. Z. Sudolski, jw. poz. 1a.
Rkps Bibl. Raczyńskich Poz. sygn. 1260 i Państw. Bibl. Nauk. Lw. zespół Dzieduszyckich.

[VIII, 168] W y d a n i a z b i o r o w e

33. Zygmunt Krasiński. Wyd. 3 poszerzone. W-wa 1969 *Poeci Polscy*.

[VIII, 169] PRZEKŁADY

F r a n c u s k i e: Charles de Noire-Isle (K. Przezdziecki): Poètes illustres de la Pologne au XIXe siècle. Dernière série. Nicea-Paryż 1881.
Tu 18 wierszy pod tyt. zbior. Oeuvres choisies, m. in.: Fragment de la Glose de sainte Thérèse.

W ę g i e r s k i e: E. Bojtár: Lengyel költők antológiája. Budapeszt 1969. (Tu 3 wiersze).

[VIII, 176] OPRACOWANIA

1. M o n o g r a f i e i z a r y s y m o n o g r a f i c z n e

Z. Libera: Zygmunt Krasiński. W-wa 1968 *Małe Portrety Lit.* [Rec.: P. Bagiński: Małe, wyraziste portrety literackie. *Polonistyka* 1969 nr 2; T. S. (Syga): Krasiński. *Stolica* 1969 nr 2].

[VIII, 181-182] 2. B i o g r a f i a

S. Piekut: Sigismondo Krasiński e l'Italia del Risorgimento. *Istituto Orientale di Napoli. Annali. Sezione slava.* Neapol 1959 i nadb. — E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Z. Sudolski: Zygmunt Krasiński w świetle korespondencji ojca. *Ruch Lit.* 1965 z. 6. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — M. Jastrun: Syn szlachecki. *Twórczość* 1969 nr 7; przedr. w: Wolność wyboru. W-wa 1969. — Kronika ..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — A. Mrozowska: Nauczyciel Z. Krasińskiego. *Przegl. Hum.* 1969 nr 3. (L. A. Chiarini). — B. Krzywobłocka: Delfina i inne. W-wa 1970. — Z. Sudolski. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970). — Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.* — Obserwator: Stary generał w pokoju. *Kierunki* 1971 nr 5.

[VIII, 187] 3. O g ó l n e o p r a c o w a n i a t w ó r c z o ś c i

a) O g ó l n e c h a r a k t e r y s t y k i i p r z y c z y n k i

B. Lasocka: Zygmunt Krasiński. Przegląd publikacji 1962-1967. *Pam. Teatr.* 1967 z. 2. — B. Gołębiowska: Zygmunt Krasiński w listach Norwida. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — J. W. Wos: Krasiński e le sue lettere. (W książce zbior. ?). Mediolan 1968 s. 536-546. — B. Gołębiowska: Zygmunt Krasiński w wierszach Norwida. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — M. Janion: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. (Tu m. in.: Między Przeznaczeniem a Opatrznością; Krasiński a Hegel; Dialektyka historii w polemice między Słowackim a Krasińskim; Tryptyk epistolograficzny). — A. Z. Makowiecki: Migotliwy Krasiński. *Tyg. Kult.* 1969 nr 49. (Rec. montażu telewizyjnego). — J. Starnawski: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969.

[VIII, 190] b) P o g l ą d y f i l o z o f i c z n e, s p o ł e c z n e i p o l i t y c z n e

M. Janion: Krasiński a Hegel. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966; toż w jęz. franc. pt. Krasiński et Hegel. *Studia Filoz.* 1966 nr 3; przedr. w: Romantyzm, jw. — M. Janion: Krasiński — filozofujący poeta romantyczny. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — Z. Sudolski: Ostatnie echa napoleonizmu Z. Krasińskiego. *Mies. Lit.* 1967 nr 3. — Hamilton: Złota bransoletka z cierni. *Kultura* 1969 nr 18.

[VIII, 191] c) K r a s i ń s k i j a k o k r y t y k i e s t e t y k

S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — Z. Raszewski: Sto przedstawień w opisach

polskich autorów. *Dialog* 1970 nr 9. — W. Weintraub: „Balladyna", czyli zabawa w Szekspira. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4.

[VIII, 191] d) Język i styl

J. Damborský: O galicyzmach w listach Z. Krasińskiego. *Slavia Orientalis* 1968 nr 3. — S. Balbus: Z problemów rytmiki wiersza Z. Krasińskiego. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4.

[VIII, 193] e) Krasiński a inni pisarze

Z. L. Zaleski: Un poète polonais dans le sillage de l'inspiration dantesque. *Studi in onore di Carlo Pellegrini.* (Włochy) 1963 i nadb. — M. Grabowska: Heine a Wielka Emigracja. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 4. — W. Kubacki: Heine i Polska. *Przegl. Hum.* 1965 nr 2-3; przedr. w: Poezja i proza. Studia historyczno-literackie. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.*; toż w jęz. niem. pt. Heinrich Heine und Polen. *Heine-Jahrbuch* (Düsseldorf) 1966 i nadb.— K. Morawskij: Dantie w Polsze. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascità di Dante.* Moskwa 1965. — Z. Sudolski: Krasiński a literatura europejska. *Europejskie związki literatury polskiej.* (*Studia ofiarowane Z. Szmydtowej*). W-wa 1969.

[VIII, 195] 4. Opracowania poszczególnych utworów

a) Twórczość młodzieńcza

S. Ebing: Legenda o Hannie z Ciechanowa jako źródło natchnienia dwóch pisarzy: Z. Krasińskiego i T. Lenartowicza. *5 Rzek* 1965 nr 1-4. — B. Biskupska: Konferencja poświęcona powieści XIX i XX wieku. (Warszawa, 17-19 listopada 1965). *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2. (Tu m. in.: Agaj-Han). — M. Janion: „Agaj-Han" jako romantyczna powieść historyczna. W: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969.

[VIII, 198] b) Nie-Boska komedia

C. Backvis: Wstęp do wyd. przekł.: La Comédie non-divine. Leodium 1958. — W. Folkierski: Eschatologiczna wizja rewolucji w Nie-Boskiej komedii. W książce: Od Boskiej do Nie-Boskiej komedii. Szkice z zakresu europejskiej psychologii religijnej. Londyn 1962 *Bibl. Pol. Seria Biała* 8. — J. Bujnowski: Szkic literacki i krytyka artystyczna. *Literatura pol. na obczyźnie 1940-1960.* T. 1. Londyn 1964. — V. Erlich: The Double Image. Concepts of the poet in Slavic literatures. Baltimore 1964. [Rec.: E. J. Brown. *Slavic Review* 1965 nr 2 s. 343--344]. — W. Kubacki: W wyobraźni. W-wa 1964. (Tu m. in.: Leonard — wielki mistrz sabatów rewolucji). — A. T. Tymieniecka: Struktura a wizja poetycka na podstawie analizy estetycznej „Nie-Boskiej komedii". *Szkice filoz. R. Ingardenowi w darze.* Kr. 1964. — W. Settenbauer: Das Problem der Geschichte in der „Ungöttliche Komödie" von Z. Krasiński. *Speculum Historiae.* Fryburg 1965. — (M. Czanerle): O dramacie romantycznym. Rozmowa z Konradem Swinarskim i Stefanem Treuguttem. *Teatr* 1966 nr 19. — J. Kołtuniakowa: Kilka uwag o roli chóru w dramacie romantycznym. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — M. Kukiel: Kondotier ludów w „Nie-Boskiej komedii". *Wiadomości* (Londyn) 1966 nr 45. — K. Górski: Posłowie w wyd.: Nie-Boska komedia. Wr. 1967. — M. Janion: „Nie-Boska komedia". Bóg i świat historyczny. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu.* W-wa 1968. [Rec.: J. Starnawski: Księga pamiątkowa ku czci Juliana Krzyżanowskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 4]. — W. Lednicki: „Nie-Boska komedia". (W poszukiwaniu syntezy). Przeł. z ang. A. Zgorzelski. Tamże. — Z. Libera: (M. Janion: Wstęp do wyd.: Nie-Boska komedia. Wr. 1966 *BN* I, 24. Rec.). *Roczn. Lit. 1966.* W-wa 1968 s. 320. — M. Szybist: Lektury obowiązkowe. Koniec świata. *Życie Lit.* 1968 nr 44. — K. Horváth: Zagadnienie gatunków literackich w literaturze węgierskiej i polskiej epoki klasycyzmu i romantyzmu. (Tłum. A. Sieroszewski). W zbiorze: Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych. Wr. 1969. — M. Knothe: „Nie--Boska komedia" Z. Krasińskiego w pracy szkolnej. *Polonistyka* 1969 nr 5. — J. Trznadel: Czytanie Norwida. *Twórczość* 1969 nr 2. — R. Wierzbowski: Nad genezą szopki satyrycznej. (Wczesne fakty dziewiętnastowieczne). *Prace Polon.* S. XXVI (1970). — M. Janion: Czyn i klęska. Rzecz o tragizmie. *Twórczość* 1971 nr 1.

[VII, 199] Przekłady: B. Taborski: Polish Plays in English Translations. A bibliography. *The Polish Review* 1964 z. 3. — R. Taborski: Franza Theodora Csokora romans z Polską. *Mies. Lit.* 1969 nr 6.

[VIII, 201] Inscenizacje: Z. Pędziński: Próba „Nie-Boskiej komedii". *Więź* 1964 nr 7/8. (O wyst. Poz. 1964). — Wyst. Kr. 1965. Rec. teatr.: Z. Greń: „Nie-Boska" z diablikami. *Życie Lit.* 1965 nr 44; J. Iwaszkiewicz: Nie jestem filologiem. *Twórczość* 1966 nr 2; L. Jabłonkówna: „Kościół Boga czy czarta?" *Teatr* 1965 nr 23; J. Kott: Diabelskie wątpliwości. *Dialog* 1966 nr 4; J. Szczawiński: „Nie-Boska" w Starym Teatrze. *Kierunki* 1966 nr 29; J. A. Szczepański: Uwagi o teatrze i filmie. *Dialog* 1966 nr 2 s. 132-134; E. Wysińska: Dziady, Kordian, Nie-Boska. *Dialog* 1966 nr 4. — S. Skwarczyńska: W kręgu wielkich romantyków polskich. W-wa 1967. (Tu m. in.: Zagadka wileńskiej inscenizacji „Nie-Boskiej komedii" w powiązaniu z „Niedokończonym poematem" w 1914 roku; Łódzka „Nie-Boska komedia" w 1959 roku; Inscenizacja „Nie-Boskiej komedii" w Leningradzie w 1923 roku). [Rec.: (vit): Teatr na półkach księgarskich. Teatr romantyczny. *Teatr* 1967 nr 17; J. Starnawski: Nowy tom studiów o Mickiewiczu, Słowackim, Krasińskim i Norwidzie. *Ruch Lit.* 1969 z. 2]. — E. Csató: Leon Schiller. W-wa 1968. — M. Czanerle: Metamorfozy „Nie-Boskiej". *Teatr* 1969 nr 11. (O różnych wystawieniach w 1959-1969); przedr. w: Twarze i maski, zob. niżej. — A. Skibniewski: Polski teatr w Kijowie. Z notatek reżysera (1931-1936). Tłum. mk. *Teatr* 1969 nr 3. (Nie-Boska wyst. 1934). —

Wyst. Teatr Nar. W-wa 1969: M. Brzostowicka. *Tyg. Kult.* 1969 nr 21; S. E. Bury, K. Głogowski, B. Kazimierczyk, H. Szczawińska, J. Szczawiński, Z. Umiński: (Dysusja pt.) „Nie-Boska" u Hanuszkiewicza. *Kierunki* 1969 nr 15; W. Filler: Henryk, Pankracy i tło. *Kultura* 1969 nr 14; Z. Greń: Dwie aktualności „Nie-Boskiej". *Życie Lit.* 1969 nr 13; A. Grodzicki: Niebo i piekło rewolucji. *Życie W-wy* 1969 nr 69; A. Jackiewicz: Nie-Boska. Zapiski krytyczne. *Film* 1969 nr 16; Z. Jasińska: Romantyczny bohater w cieniu obrotówki. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 19; J. Kelera: Nowe „Wesele" — nowa „Nie-Boska". *Odra* 1969 nr 6; J. Kłossowicz: Śmierć indywidualisty. *Współczesność* 1969 nr 8; A. W. Kral: „Nie-Boskiej" prawdy obiektywne. *Teatr* 1969 nr 9; W. Kubacki: „Nie-Boska komedia" w inscenizacji Adama Hanuszkiewicza. *Mies. Lit.* 1969 nr 6; S. Ostrowski: Nie-Boska w Narodowym. *Świat* 1969 nr 14; K. Puzyna: Dzieje grzechu. *Polityka* 1969 nr 21; Z. Raducka: Fresk rewolucyjny. *Tyg. Demokratyczny* 1969 nr 14; S. Rostkowski: „Nie-Boska komedia" w Teatrze Narodowym. *Barwy* 1969 nr 5; J. Smosarski. *Więź* 1969 nr 7/8; Studenci o warszawskiej „Nie-Boskiej". *Teatr* 1969 nr 19. (Tu wybrane fragmenty 13 głosów); TS (T. Syga): Nieboska komedia. *Stolica* 1969 nr 18; Jaszcz (J. A. Szczepański). *Trybuna Ludu* 1969 nr 80. — M. Czanerle: Twarze i maski. Szkice teatralne. Kr. 1970. (Tu m. in. przedr. polemik z 1959).

[VIII, 204] c) Irydion

J. Kleiner: Analiza „Irydiona" jako dzieła sztuki. Powst. przed 1945. Wyd. w: Studia inedita. Oprac. J. Starnawski. Lubl. 1964. — W. Kubacki: Historia i historyzm w „Irydionie". *Kultura* 1965 nr 46. — M. Inglot: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — J. Krzyżanowski: Dramat o „Synu zemsty". *Teatr Pol.* (W-wa) 1966 nr 18. — W. Kubacki: Wstęp i oprac. wyd.: Irydion. Wr. 1967 *BN* I, 42. [Rec.: Z. Libera. *Roczn. Lit. 1967.* W-wa 1969 s. 307-308]. — W. Kubacki: Zygmunt Krasiński — der Dichter der Ruinen. *Orbis Scriptus. Festschrift für D. Tschiżewskij zum 70 Geburtstag.* Monachium 1967; toż: *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 34/35. — S. Lichański: Poeta ruin. W: Cienie i profile. Studia i szkice literackie. W-wa 1967. — R. Mirek: Interpretacja psychiatryczna Irydiona Z. Krasińskiego. *Przegl. Lekarski* 1970 nr 2. — D. S. Prokofiewa: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — S. Treugutt: Dramat końca i narodzin światów. *Tyg. Kult.* 1970 nr 26. — J. Wierzbicki: Z dziejów chorwacko-polskich stosunków literackich w wieku XIX. Wr. 1970. — M. Janion: Czyn i klęska. Rzecz o tragizmie. *Twórczość* 1971 nr 1.

[VIII, 204] Przekłady: B. Taborski: Polish Plays in English Translations. A bibliography. *The Polish Review* 1964 z. 3.

[VIII, 204] Inscenizacje: Wyst. W-wa 1966: W. Filler: Papa jenerał, Hegel i Polacy. *Kultura* 1966 nr 9; L. Jabłonkówna: „Irydion" w Teatrze Polskim. *Teatr* 1966 nr 7. — K. Biernacki: Węgrzyn zdobywa Warszawę. *Teatr* 1969 nr 8. — Wyst. Łódź 1970: M. Fik: Spektakl „nierozwiązanych antynomii". *Teatr* 1970 nr 5; B. Frankowska: Jeszcze bez aktorów. *Współczesność* 1970 nr 12; W.

KARCZEWSKA: „Irydion" z Artauda? *Kultura* 1970 nr 12; J. MILEWSKI: Litości dla Z. Krasińskiego. *Kierunki* 1970 nr 29; J. SOKOŁOWSKI: Klasycy oczyma młodych. *Życie Lit.* 1970 nr 23; R. SZYDŁOWSKI: „Irydion" na przebudowanej scenie. *Trybuna Ludu* 1970 nr 35.

[VIII, 209] i) Inne utwory po r. 1835

S. PIGOŃ: Pseudo-Krasiński. *Ruch Lit.* 1965 z. 1. (Sprostowanie własnego art. z r. 1962).

[VIII, 210] Przekłady

T. DĄBEK: Twórczość przekładowa Dory Gabe. Wr. 1966.

[VIII, 213] 5. Korespondencja

S. PIGOŃ: Urywki listów Z. Krasińskiego do Delfiny Potockiej (1843-1858). *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 3. — Z. SUDOLSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Korespondencja Z. Krasińskiego. Listy do Jerzego Lubomirskiego. W-wa 1965 *Bibl. Poezji i Prozy.* [Rec.: Z. DOLECKI: Życie prawdziwsze od poezji. *Kierunki* 1966 nr 11; J. IWASZKIEWICZ: Niebezpieczne związki. *Życie W-wy* 1966 nr 56; przedr. w: Rozmowy o książkach. W-wa 1968; A. MIĘDZYRZECKI: „Rozważ ten list..." *Świat* 1966 nr 11; T. SYGA: Listy Krasińskiego. *Stolica* 1966 nr 13; W. WEINTRAUB: „Życie żyjące w wszechżywej przyjaźni". *Kultura* (Paryż) 1966 nr 9; drobne sprostowanie tamże nr 10 s. 158; E. JANKOWSKI: Listy. *Roczn. Lit. 1965.* W-wa 1967 s. 178-182]. — Z. SUDOLSKI: Nieznane listy Krasińskiego. *Przegl. Hum.* 1965 nr 4-5. — J. KOTT: Wstęp i oprac. wyd.: Sto listów do Delfiny. W-wa 1966. [Rec.: Z. DOLECKI, jw.; M. JANION: Konieczność nieszczerości. *Nowe Książki* 1966 nr 18; K. A. JELEŃSKI. *Preuves* 1966 nr 188; J. KŁOSSOWICZ: Najpiękniejsze ruiny. *Polityka* 1966 nr 13; A. MIĘDZYRZECKI: Listy do Delfiny. *Świat* 1966 nr 10; E. JANKOWSKI: Listy. *Roczn. Lit. 1966.* W-wa 1968 s. 197-199]. — Z. SUDOLSKI: Jeszcze kilka listów Krasińskiego. *Przegl. Hum.* 1966 nr 4. — Z. SUDOLSKI: Krasiński do Elizy i Delfiny. *Twórczość* 1966 nr 7. — B. LASOCKA: Zygmunt Krasiński. (Przegląd publikacji 1962-1967). *Pam. Teatr.* 1967 nr 2. — Z. SUDOLSKI: Krasiński — Delfina Potocka — Lubomirski. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2. (Tu 9 listów Delfiny do Jerzego Lubomirskiego z ok. 1840-1850). — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Z. Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. [Rec.: T. SYGA: Listy Krasińskiego. *Stolica* 1969 nr 18; J. KĄDZIELA: Korespondencja Krasińskiego. *Nowe Książki* 1970 nr 2; J. STARNAWSKI: Studium o listach Krasińskiego. *Ruch Lit.* 1970 z. 4]. — T. NYCZ: Gorycz mądrości. (O listach Z. Krasińskiego). *Życie Lit.* 1969 nr 26. — Z. SUDOLSKI: Wstęp i oprac. wyd.: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.* [Rec.: J. IWASZKIEWICZ: Całe życie Zygmunta. *Życie W-wy* 1970 nr 306/307; B. SOWIŃSKA: Listy poety. *Życie W-wy* 1970 nr 302; OBSERWATOR: Stary generał w pokoju. *Kierunki* 1971 nr 5]. — T. SYGA: Listy Krasińskiego. *Stolica* 1971 nr 7.

[VIII, 217] 7. Kult

c. Pomniki i muzeum

M. WARNEŃSKA: Mazowieckie ścieżki pisarzy. W-wa 1966. (Tu m. in.: Nowe światła Opinogóry). — K. MORAWSKI: W Opinogórze. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 33. — L. KRZEMIENIECKI: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5.

KRASZEWSKI JÓZEF IGNACY

TWÓRCZOŚĆ

[XII, 41-78] Utwory oryginalne

32. Majster Bartłomiej. Powieść fantastyczna.

XII, 43 podaje błędnie drugą część tytułu „czyli piekarz i jego rodzina".

34. Tatarzy na weselu, zob. poz. 45.

35. Wędrówki literackie, fantastyczne i historyczne. (I).

Przekł. ros.: Ł. P-ij: Gofman. *Sankt-Pieterburgskije wiedomosti* 1841 nr 50-52.

39. Całe życie biedna.

Przekł. ros.: Gor'kaja uczast'. *Russkij wiestnik* 1842 nr 2.

44. Wilno od początków jego do roku 1750.

Przekł. ros.: Wilna ot osnowanija do 1750 goda. (Fragm.). *Majak* 1840 nr 10,12.

45. Wspomnienia Polesia, Wołynia i Litwy.

Przekł. ros.: Pinsk i jego okriestnosti. *Syn otieczestwa* 1837 nr 187. — Istorija Litwy. Tamże

1838 nr 2. — Tatarskij nabieg. *Litieraturnaja gazieta* 1841 nr 136. [Nie jest to przekład poz. 34: Tatarzy na weselu].

46. Ostatnia z książąt Słuckich.

Przekł. ros.: Al. Pł...oj (A. Płochowoj): Sofia, posledniaja iz kniaziej Słuckich. T. 1-2. Moskwa 1845. (Jako utwór Józefiny O***).

59. Latarnia czarnoksięska.

Przekł. ros.: Istoria Sawki. *Razwleczenije* 1863 nr 26-27.

60. Powieść składana.

Przekł. ros.: G-ch Jaszmowskij: Powiest' iz składcziny Kraszewskogo i Joon of Dycalpa. Moskwa 1847.

62. Ulana. W-wa 1968 „*Koliber*".

Przekł. czeskie: B. Křemenák: Ulana. Praga 1963 *Světová četba* t. 311.

80. Ostap Bondarczuk.

Przekł. azerbejdżański: Tłum. (z ros.) R. Śyhamirowa: Ostap Bondarčuk. Baku 1964.

92. Ostatni z Siekierzyńskich.

Przekł. ros.: Poslednij iz Siekierinskich. *Otieczestwiennyje zapiski* 1851 nr 8-9.

93. Komedianci. Kr. 1968 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

96. Chata za wsią.

Przekł. ukraiński: P. Pogrebna: Chata za selom. Kijów 1967 *Biblioteka switowoji kłasyki*.

102. Typy i charaktery.

Dawny palestrant. W wyd.: Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Koliber*". (Por. poz. 215; tu także poz. 343 i 359).

Przekł. ros.: (Dwa szkice). *Illustracija* 1858 nr 26-28.

104. Dwa światy. Kr. 1967 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

119. Podróż do miasteczka.

Przekł. ros.: Putieszestwije w gorod. *Syn otieczestwa* 1860 nr 36.

123. Historia kołka w płocie. Ze wstępem E. Warzenicy. Wyd. 3. W-wa 1967; wyd. 4 W-wa 1969.

133. Kartki z podróży 1858-1864 r.

Przekł. niem.: F. Buhl: Begegnung mit Balzac; Im Stübchen Cyprian Norwids. *Mickiewicz-Blätter* 1968 z. 37 s. 56-58.

136. Kopciuszek. Kr. 1966 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

143. Dola i niedola. Oprac. J. L. Kowalczyk. Posłowie i przypisy: E. Warzenica--Zalewska. W-wa 1970 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta.

145. Na cmentarzu — na wulkanie. Kr. 1970 jako: Dzieła: Powieści obyczajowe.

165. Półdiable weneckie. Powieść od Adriatyku. Kr. 1968 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

188. Sto diabłów. Oprac. E. Dumałowa, posłowie M. Grabowskiej. W-wa 1967 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta.

212. Macocha. Oprac. S. Sierotwiński. Wyd. 2. W-wa 1968 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisławowskie.

215. Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Koliber*". (Tu razem: Dawny palestrant, zob. poz. 102; Radca Maciek, poz. 359; Dowmund, poz. 343).

222. Hrabina Cosel. Oprac. A. Jarosz i in. Wyd. 2. W-wa 1967 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Augusta II Mocnego; toż wyd. 3 W-wa 1968; toż wyd. 4 W-wa 1968.

Przekł. niem.: L. Wohlfahrt: Gräfin Cosel. Ilustr. K. Stratil. Wyd. 6. Rudolstadt 1962 (druk. Tor.); toż wyd. 7 Rudolstadt 1965; wyd. bez ilustr. Lipsk 1964 *Reclam's Universal-Bibliothek* t. 154; toż wyd. 2 Lipsk 1966. — H. Sauer-Żur: Gräfin Cosel. Ilustr. K. Stratil. Rudolstadt 1969 (druk. Tor.).

Przekł. ros.: Grafinia Koziel. *Warszawskij dniewnik* 1876 nr 136-239.

224. Roboty i prace. Kr. 1969 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

229. Brühl. Oprac. J. L. Kowalczyk, z posłowiem S. Stupkiewicza. Wyd. 2. W-wa 1967 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Augusta II i III; toż wyd. 3 W-wa 1970; oprac. J. Feldman. Wyd. 4 przejrzane. Wr. 1969 *BN* I, 114.

Przekł. niem.: A. Hermann: Brühl. Ilustr. K. Stratil. Wyd. 6. Rudolstadt 1964 (druk Tor.); toż wyd. 7 Rudolstadt 1965; Rudolstadt 1969.

Przekł. ros.: Briul. *Warszawskij dniewnik* 1876 nr 39-134.

Przekł. węgierski: I. Mészáros: Brühl gróf. Történelmi regény. Bratysława-Budapeszt 1965.

231. Historia o Janaszu Korczaku i pięknej mieczníkównie. Z przedmową J. Siekiery. Wyd. 7. W-wa 1965; wyd. 8 W-wa 1967; wyd. 9 W-wa 1969; wyd. 10 W-wa 1970.

243. Kawał literata. Oprac. E. Dumałowa. Posłowie i przypisy: S. Stupkiewicz. W-wa 1969 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta. (Tu razem: Zadora, zob. poz. 302).

251. Starosta warszawski.

Przekł. węgierski: I. Fejér: Varsó ura. Budapeszt 1966.

252. Z siedmioletniej wojny.

Przekł. niem.: A. i L. Hermann: Aus dem siebenjährigen Krieg. Ilustr. K. Stratil. Wyd. 2. Rudolstadt 1961 (druk. Tor.); toż wyd. 3 Rudolstadt 1966; Rudolstadt 1969.

253. Stara baśń. Oprac. W. Danek. Wyd. 11. W-wa 1967.

Przekł. ukraiński: W. Strutyński: Pradawnja legenda. Wyd. 2. Lw. 1964.

254. Ada. Kr. 1967 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

259. Lubonie.

Przeróbki

2. Włast, czyli pierwsi chrześcijanie w Polsce. Opowiedziała Wanda Leliwa. Londyn 1958.

265. Zaklęta księżniczka.

Przekł. ros.: Zakołdowannaja kniażna. *Nowyj russkij bazar* 1880 nr 42-46; 1881 nr 2-38.

267. Zygzaki. Kr. 1969 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

279. Historia prawdziwa o Petrku Właście palatynie, którego zwano Duninem. Oprac. L. Brożek, J. L. Kowalczyk, z posłowiem W. Hahna. Kat. 1968 *Bibl. K. Miarki.*

289. W starym piecu. Kr. 1965 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

293. Grzechy hetmańskie. Oprac. J. L. Kowalczyk. Posłowie: T. Jodełka-Burzecki. W-wa 1965 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Augusta III i Stanisława Augusta Poniatowskiego.

Przekł. ros.: Gietmanskije griechi. *Mirskoj tołk* 1879 nr 41-49.

302. Zadora. Oprac. E. Dumałowa. Posłowie i przypisy: S. Stupkiewicz. W-wa 1969 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta. (Tu razem: Kawał literata, zob. poz. 243).

309. Szalona.

Przekł. ros.: Sumasbrodka. Moskwa 1882 *Jewropiejskaja bibliotieka* nr 17.

311. Męczennicy. Kr. 1966 jako: Dzieła. Powieści obyczajowe.

313. Barani Kożuszek. Oprac. E. Dumałowa. Posłowie i przypisy: S. Stupkiewicz. W-wa 1966 jako: Dzieła. Powieści historyczne. Czasy Stanisława Augusta.

314. Dwa bogi, dwie drogi.

Przekł. ros.: Dwa puti. Petersb. 1882.

317. Kunigas.

Przekł. estoński: H. Suchażewska: Sõnajalaõis. Tallin 1957.

Przekł. litewskie: J. Kličius: Kunigas. Apysaka iš lietuviu padavimu. Wil. 1958.

Przekł. ros.: Kunigas. *Sankt-Pietierburgskije wiedomosti* 1883 nr 183-214.

343. Dowmund. W wyd.: Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Koliber*". (Por. poz. 215; tu także poz. 359 i Dawny palestrant, por. poz. 102).

351. Przybłęda.

Pierwotny tytuł: Popychadło. Jest to tytuł zapisany błędnie jako osobny utwór w poz. 383 na s. XII, 78.

359. Radca Maciek. W wyd.: Profesor Milczek. W-wa 1969 „*Koliber*". (Por. poz. 215; tu także poz. 343 i Dawny palestrant, por. poz. 102).

383. Popychadło, zob. poz. 351.

[XII, 78] Drobne wiersze nie ogł. za życia pisarza:

Pieśni ty moja... Dat. Drezno, grudzień 1875. Z rkpsu w księgozbiorze Z. i P. Mitznerów ogł. *Świat* 1969 nr 28 s. 6.

[XII, 90] 4. Publikacje w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych

DIABEŁ. Pismo humorystyczne.
Wychodzi dwa razy na miesiąc.
Kraków 1871-1922.
Właściciel: Arkadiusz Kleczewski; od listopada 1876 Emil Borkowski.
Wyd. i red. odp.: Leon Feliks Leśniewski; od 1871 nr 43 Adam Grynfeld; od 1872 nr 61 Stanisław Strzeszyński; od 1881 Aleksander Słomski (do końca 1891).

Utwory J. I. Kraszewskiego:

1. Z Paryża. 1871 nr 50.

2. (Dat.) Chełmża, Prusy Zachodnie. 1872 nr 64.

3. Krasicki i oświata. 1872 nr 78.

4. (Dat.) Poznań, d. 22 lipca 1874. 1874 nr 121.

5. (Dat.) Warszawa, d. 24 września 1874. 1874 nr 128.

Rkpsy wymienionych artykułów oraz nadesłanych, lecz nie ogłoszonych w *Diable*:

6. Kościańskie wyznanie wiary. Powst. 1872.

7. Telegram dat. 22 czerwca 1873.

— znajdują się w Muzeum w Bochni. Z rkpsu wszystkie teksty wyd. W. Danek: J. I. Kraszewski jako współpracownik „Diabła". *Ruch Lit.* 1962 z. 6; przedr. w: Pisarz wciąż żywy. W-wa 1969.

[XII, 93] *DZIENNIK POZNAŃSKI*

Ponadto: 1881 nr 195, 218, 225; 1882 nr 258; 1883 nr 144, 183, 216; 1885 nr 24; 1886 nr 201.

[XII, 109] *PANORAMA LITERATURY KRAJOWEJ I ZAGRANICZNEJ*

Literaci na księżycu — nie jest to utwór Kraszewskiego. Mylną informację A. Sterna sprostował A. Trepiński przypominając korespondencję w tej sprawie samego Kraszewskiego, ogł. w *Tygodniku Literackim* 1839 nr 8.

[XII, 118] *TYGODNIK LITERACKI*

8a. Ostrzeżenie. 1839 nr 8.

[XII, 132-133] 6. Wydania zbiorowe i wybory twórczości

26. Cykl powieści historycznych obejmujących dzieje Polski. Wyd. 2. W-wa 1966-.

Dotychczas ukazały się tomy:
1966: I, II, IV;
1967: III, V, VI;
1968: VII, VIII, IX;
1969: X, XI, I (wyd. 4);
1970: XII, XIII, XIV, XV, XVI.

27. Dzieła. Powieści obyczajowe. Kr. 1959-...

Ukazały się również poz. UO-93, 104, 136, 145, 165, 184, 224, 254, 267, 289, 311.

28. Dzieła. Powieści historyczne. W-wa 1961-...

Ukazały się również poz. UO-143, 188, 212 (wyd. 2), 222 (wyd. 2 i 3), 229 (wyd. 2 i 3), 243, 293, 302, 313.

[XII, 137-144] 8. Listy

19. Do J. N. Deszkiewicza (J. N. Kundzicza) 7 listów z 1844-1869. Ogł. A. Żyga: Listy J. I. Kraszewskiego do J. N. Deszkiewicza. *Ruch Lit.* 1968 z. 4.

49a. Do J. Felińskiego 6 listów z 1858--1877. Ogł. S. Piekut: Rzymska przyjaźń Kraszewskiego. *Kultura* (Paryż) 1964 nr 1/2.

50. Do A. i J. Miłaszewskich 146 listów z 1857-1887. Wyd. W. Danek: J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966.

74a. Do P. Stalmacha, dat. W-wa, 7 listopada 1862. Ogł. J. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

94. Do Karola, Kazimierza i Tadeusza Langie 44 listy z 1865-1884. Wyd. W. Danek, jw. poz. 50.

100. Do W. Eljasza-Radzikowskiego 79 listów z 1866-1883. Wyd. W. Danek, jw. poz. 50.

171. Do C. Correntiego ok. 40 listów z końcowych lat życia. Rkps w Museo del Risorgimento w Mediolanie, Arch. Correntiego.

197. Do E. Orzeszkowej 3 listy z 11 listopada 1879, lutego 1881 i 20 marca 1881. Z Arch. Orzeszkowej w IBL ogł. E. Jankowski w: E. Orzeszkowa: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967 s. 295-296, 303, 305.

218a. Do F. Kuhna z 26 stycznia 1880 i 20 marca 1886. Ogł. Z. Szeląg: Dwa listy J. I. Kraszewskiego do Franciszka Kuhna. *Ruch Lit.* 1969 z. 6.

WIEDZA O AUTORZE

[XII, 153] 1. Zestawienia bibliograficzne

13a. K. Czachowski: Pisma J. I. Kraszewskiego w chronologicznym spisie druków. Powst. 1939. Wyd. w książce: Między romantyzmem a realizmem. W-wa 1967.

[XII, 155-156] 2. Monografie i zarysy monograficzne

St. Kij. (S. Kijeński) — jest to pseudonim S. Krzemińskiego, więc jego pozycja: Portrety. Józef Ignacy Kraszewski. W-wa 1879 — jest osobnym wydaniem następującej po niej pozycji, której pierwodruk ukazał się w *Bluszczu* 1879 nr 1-5, 7-11. —

W. Sabowski i A. Nowolecki: Pół wieku pracy. Pierwodr.: *Ilustr. powsz. kalendarz dla wszystkich stanów na r. 1879*. Kr. 1878; odb. Kr. 1879. —

W. Danek: Józef Ignacy Kraszewski. Wyd. 2. W-wa 1965 *Bibl. „Polonistyki"*. [Rec. (wyd. 1): T. S. Grabowski: Józef Ignacy Kraszewski — redivivus. *Slavia Occidentalis* t. 25 (1965)].

[XII, 158] 3. Biografia

a) Ogólne ujęcie życiorysu i przyczynki do życiorysu

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — S. Świerzewski: Kraszewski i książki. *Przegl. Bibl.* 1965 nr 1. — J. Drobiszewski: Tajemnica twórczości Kraszewskiego. *Życie Lit.* 1967 nr 53. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

[XII, 160] c) Okres wołyński

F. Bielak: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Historii Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. (Tu również fotokopia listu Kraszewskiego do Senatu, dat. 9 stycznia 1852). — S. Stupkiewicz: Ognisko polskiego życia kulturalnego w połowie XIX wieku w Żytomierzu. *Przegl. Hum.* 1966 nr 3. — S. Świerzewski: Charakter i cel podróży J. I. Kraszewskiego do Włoch. *Ruch Lit.* 1968 z. 2. — A. Kaupuż: Apollon Skalkowski o pobycie J. I. Kraszewskiego w Odessie. *Ruch Lit.* 1969 z. 6. — J. Dybiec: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

[XII, 161] d) Okres warszawski

Z. Stankiewicz: Dzieje wielkości i upadku Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* — J. Pierzchała: Lompa i Kraszewski. *Poglądy* 1968 nr 24.

[XII, 162] e) Okres drezdeński

A. Żyga: Kraszewski w górach i o górach. *Wierchy* R. 32 (1963). — L. Ringel: J. I. Kraszewski na emigracji w Dreźnie. *Roczn. Wr.* t. 7/8 (1963/1964). — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — F. Ziejka: Kraszewski a Muzeum Narodowe Polskie w Raperswilu. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 1. — E. Hornowa: Pertraktacje Kraszewskiego i Kulisza w sprawie zbliżenia polsko-ukraińskiego. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Historia* z. 6. Opole 1967; toż: *Ukrajinśkyj kalendar 1969.* W-wa 1968. — F. German: J. I. Kraszewski w Gliwicach. *Zeszyty Gliwickie* t. 6 (1968). — M. Pawłowiczowa: „Gwiazdka Cieszyńska" pod redakcją Pawła Stalmacha o Kraszewskim. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* nr 40. *Prace Hist.-lit.* z. 4. Kat. 1967. — B. Jaroszewicz-Kleindienst: W kręgu polonofilskiej działalności Edwarda Jelínka. Wr. 1968. — A. Żyga: Jeszcze jedna relacja o pobycie Kraszewskiego w Krynicy i w Tatrach. *Wierchy* R. 37 (1968). — S. Burkot: W kręgu „drezdeńskiego samotnika". Konopnicka — Kraszewski. W zbiorze: Konopnicka i współczesny jej świat literacki. Szkice historyczno-literackie. W-wa 1969. — I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16. — Z. Szeląg: Dwa listy J. I. Kraszewskiego do Franciszka Kuhna. *Ruch Lit.* 1969 z. 6. — A. Trepiński: Romans Kraszewskiego z wiedenką. W-wa 1970. — A. Żyga: Między Dubieckiem a Dreznem. Z dziejów stosunków J. I. Kraszewskiego z A. Krasickim. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk) S. I nr 1. Rzeszów 1970. — Hamilton: Kwadrans z Kraszewskim. *Kultura* 1971 nr 8.

[XII, 165] f) Jubileusz

D. S. Prokofiewa: Józef Ignacy Kraszewski w prasie rosyjskiej drugiej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2.

[XII, 166] g) Proces i więzienie

A. Trepiński: Proces Kraszewskiego: Pod zarzutem szpiegostwa; Pisarz i kanclerz; Wyrok. *Prawo i Życie* 1957 nr 17-19. (W tekście artykułu liczne cytaty z aktu oskarżenia, zeznań i relacji prasowych). — J. Kalisch: Zur Vorgeschichte des Leipziger Processes gegen J. I. Kraszewski. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität* t. 8 (1957/58); odb. Lipsk 1958. — W. Danek: Oprac. wyd.: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. — A. Trepiński: Kraszewski na ławie oskarżonych. *Życie Lit.* 1968 nr 51/52. — A. Trepiński: Romans Kraszewskiego z wiedenką. W-wa 1970.

[XII, 176] 4. Opracowania twórczości

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — J. S. Andriejew: I. S. Turgieniew i Josif Kraszewskij. *Naucznyj biulletień Leningradskogo Uniwiersitieta* 1946 nr 11-12. — K. Wyka: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* — E. Kucharska: Początki sławy literackiej J. I. Kraszewskiego w Rosji. *Slavia Orientalis* 1963 nr 4. — W. Kubacki: Twórczość Feliksa Bernatowicza. Wr. 1964 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 12. — B. Biliński: Roma antica e moderna nelle opere di Giuseppe Ignazio Kraszewski. Wr. 1965 *Accademia Polacca di Scienze e Lettere. Biblioteca di Roma. Conferenze* z. 25. — (J. I. Kraszewski i polskie życie muzyczne

XIX wieku. W-wa 1963. Rec.): S. Burkot: Od życia muzycznego do polityki. *Ruch Lit.* 1965 nr 4. — T. S. Grabowski: Józef Ignacy Kraszewski — redivivus. *Slavia Occidentalis* t. 25 (1965). — J. Pośpiech: Śląsk w twórczości artystycznej, publicystyce i korespondencji J. I. Kraszewskiego. Praca doktorska. Wr. 1965. Streszcz. *Biul. Polon.* 1966 z. 25. — D. S. Prokofiewa: Józef Ignacy Kraszewski w prasie rosyjskiej drugiej połowy XIX wieku. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — Z. Walczy: Kraszewski w Encyklopedii Brockhausa. *Ruch Lit.* 1965 nr 4. — M. Żmigrodzka: Orzeszkowa. Młodość pozytywizmu. W-wa 1965 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 14. —

S. Burkot: Kraszewski i Prus. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (WSP w Kr.) z. 24. *Prace Hist.-lit.* 3. Kr. 1966. — M. Pawłowiczowa: Kontakty J. I. Kraszewskiego ze Śląskiem oraz ich odbicie w twórczości i korespondencji pisarza. *Zaranie Śląskie* 1966 nr 4. — S. Stupkiewicz: Działalność społeczno-kulturalna J. I. Kraszewskiego na tle kształtowania się ośrodka kultury polskiej w Żytomierzu. Praca doktorska. W-wa 1966. Streszcz. *Biul. Polon.* 1967 z. 29. — A. Żyga: Problem żydowski w twórczości Kraszewskiego. Praca doktorska. Kr. 1966. Streszcz. *Biul. Polon.* 1966 z. 26/27. — W. Billip: Kraszewski — scenarzysta. *Nowe Książki* 1967 nr 21. — W. Danek: Józef Ignacy Kraszewski. Żywot i dzieła. Kr. 1967 *Nauka dla Wszystkich* nr 35. — E. Kucharska: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* — K. Narutowicz: Judym z gęsim piórem. *Kierunki* 1967 nr 17. — S. Piekut: Tematyka włoska w twórczości J. I. Kraszewskiego. *Oficyna Poetów* (Londyn) 1967 nr 3. — A. Trepiński: Czy powieść się przeżyła? *Życie i Myśl* 1967 nr 6. — Zagadka Kraszewskiego. Dyskusja w redakcji „Stolicy". (Udział wzięli: A. Gieysztor, M. Grabowska, J. Z. Jakubowski, J. Krzyżanowski, S. Stupkiewicz, A. Trepiński). *Stolica* 1967 nr 23. —

S. Burkot: Czachowski przypomniany. *Ruch Lit.* 1968 z. 5. (K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. W-wa 1967. Rec.). — S. Burkot: Kraszewski i Orzeszkowa. *Ruch Lit.* 1968 z. 6. — (Nowy Korbut. T. 12. Józef Ignacy Kraszewski. Zarys bibliograficzny. Kr. 1966. Rec.): P. Grzegorczyk. *Roczn. Lit. 1966.* W-wa 1968 s. 438-439; P. Grzegorczyk. *Ruch Lit.* 1968 z. 4; S. Burkot. Tamże; W. N. Baskakow: Bibliograficzeskoje issledowanije o J. Kraszewskom. *Izwiestija Akadiemii Nauk SSSR. Sierija litieratury i jazyka* t. 28 (1969) z. 5. (Tu wiele uzupełnień). — W. Danek: Pisarz wciąż żywy. Studia o życiu i twórczości J. I. Kraszewskiego. W-wa 1969. (Tu m. in.: Sylweta ideowa J. I. Kraszewskiego; Kraszewski i ultramontanie; Sprawy słowiańskie w życiu i twórczości Kraszewskiego; Kraszewski i Walter Scott; O małżeństwie powieści z historią). [Rec.: W. Billip: Szkice do monografii Kraszewskiego. *Nowe Książki* 1970 nr 2]. — M. Szybist: (S. Burkot: Powieści współczesne (1863-1887) J. I. Kraszewskiego. Kr. 1967. Rec.). *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 2. — W. Danek. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970). — D. S. Prokofiewa: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — J. Wierzbicki: Z dziejów chorwacko-polskich stosunków literackich w wieku XIX. Wr. 1970.

Zob. również: M. Warneńska: Chłopiec z Romanowa. Lubl. 1965. [Rec.: M. Kosman: Zanim został tytanem. *Nurt* 1966 nr 9].

[XII, 178] b) Twórczość młodzieńcza

A. Żyga: Kraszewski wobec literatury rosyjskiej. *Slavia Orientalis* 1965 nr 1. — T. Nowacka: Z problemów opowiadań romantycznych J. I. Kraszewskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (WSP Kr.) z. 33. *Prace Hist.-lit.* IV. Kr. 1968.

[XII, 179] c) Powieści ludowe

I. I. Gryka: Ukrajinśko selo w selanśkomu cykli powistiej I. Kraszewśkoho. W zbiorze: Pitannia słowianśkoji fiłołogiji. Lw. 1960. — W. Kubacki: Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934-1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Ludowe powieści J. I. Kraszewskiego, 1955). — M. Jakóbiec-Semkowowa, M. Inglot: Przodkowie i potomkowie Ostapa Bondarczuka. (Problem chłopa-inteligenta w literaturze okresu romantyzmu). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968. — R. F. Kyrcziw: Juzef Kraszewśkyj i Ukrajina. *Radjanśke Literaturoznawstwo* 1968 nr 8 s. 75-85. — J. Simkin: Recenzja D. I. Pisariewa z powieści J. I. Kraszewskiego „Ostap Bondarczuk". Tłum. J. Widacha. *Ruch Lit.* 1970 z. 4.

[XII, 179] Ulana: B. Křemenák: Kraszewského „Ulana" a její misto v polské próze. W wyd. przekł.: Ulana. Praga 1963 *Světová četba* t. 311.

XII, 179] Chata za wsią: W. Wedyna: Posłowie w wyd. przekł.: Chata za selom. Kijów 1967 *Biblioteka switowoji klasyki.*

[XII, 183] d) Powieści społeczno-obyczajowe

A. Żyga: Kraszewski w górach i o górach. *Wierchy* R. 32 (1963). — M. Żmigrodzka: Polska powieść biedermeierowska. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2. — S. Burkot: Powieści współczesne (1863-1887) J. I. Kraszewskiego. Kr. 1967 *Monografie Hist.-lit.* [Rec.: W. Billip: Człowiek — instytucja. *Nowe Książki* 1968 nr 4; J. Kwiatkowski: Młoda sowa. *Życie Lit.* 1968 nr 48; S. Stupkiewicz: Powieści współczesne Kraszewskiego. *Przegl. Hum.* 1968 nr 5; J. Kajtoch: Z dziejów polskiej powieści. *Ruch Lit.* 1969 z. 5; M. Szybist. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 2]. — J. Bachórz: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969. — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970. — E. Warzenica-Zalewska: Kilka uwag o spornych problemach oceny publicystyki literackiej wczesnego pozytywizmu. *Przegl. Hum.* 1970 nr 3.

[XII, 183] Poeta i świat: M. Inglot: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965).

[XII, 186] e) Powieści historyczne

I. K. Gorskij: Polskij istoriczeskij roman i problema istorizma. Moskwa 1963. [Rec.: A. Nofer, J. Rurawski. *Slavia Orientalis* 1964 nr 4; J. Henzel. *Ruch Lit.* 1965 z. 2]. — J. Jarowiecki: Powieści historyczne J. I. Kraszewskiego. (Geneza i klasyfikacja). *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* (*Studium Terenowego Krakowskiej WSP w Rzeszowie*) z. 1. *Nauki hum.* Rzeszów 1964. — J. Jarowiecki: Źródła i klasyfikacja powieści historycznych J. I. Kraszewskiego z czasów stanisławowskich. Praca doktorska. Kr. 1964. Streszcz. *Biul. Polon.* 1965 z. 24. — E. Kucharska: Polska powieść historyczna w Rosji w pierwszej połowie XIX w. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Filologia. ros.* 3. Opole 1964. — W. Danek: Posłowie. W wyd.: Grzechy hetmańskie. W-wa 1965. — S. Stupkiewicz: Posłowie. W wyd.: Barani Kożuszek. W-wa 1966. — R. Zwoźniakowa: Gawędy przekorne. Kraszewski w sputniku. *Poglądy* 1965 nr 19. — H. Bursztyńska: Twórczość Kraszewskiego jako literackie źródło powieści historycznych Sienkiewicza. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 3. — W. Danek: Historia w powieściach Kraszewskiego. *Życie Lit.* 1966 nr 12; przedr. w: Powieści historyczne..., jn. —

W. Danek: Powieści historyczne J. I. Kraszewskiego. W-wa 1966. [Rec.: W. Billip: Bardzo cenny rekonesans. *Nowe Książki* 1966 nr 17; J. Iwaszkiewicz: Kraszewski. *Życie W-wy* 1966 nr 165; C. Kłak: Wokół powieści historycznych Kraszewskiego. *Kwart. Rzeszowski* 1966 nr 2; T. Bujnicki: Próba syntezy powieści historycznej Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1967 z. 2; M. Inglot. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4; Z. Libera. *Roczn. Lit. 1966.* W-wa 1968 s. 320-321]. — W. Dworzaczek: O realiach niektórych powieści historycznych Kraszewskiego. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — M. Grabowska: Posłowie. W wyd.: Sto diabłów. W-wa 1967. — Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Klasyfikacja powieści historycznych Kraszewskiego pisanych po roku 1863). [Rec.: F. Fornalczyk: Z czterdziestu lat studiów nad minionym stuleciem. *Twórczość* 1968 nr 4]. — J. Malinowski: Zarys rozwoju powieści historycznej w Polsce do 1939 r. W zbiorze: H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: Polska powieść historyczna. Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczego. Bydg. 1968 *Bydg. Tow. Nauk. Prace Wydz. Nauk Hum.* S. B nr 3. — S. Stupkiewicz: Posłowie w wyd.: Kawał literata. W-wa 1969. — W. Warzenica-Zalewska: Posłowie w wyd.: Dola i niedola. W-wa 1970.

[XII, 186] Zygmuntowskie czasy: W. Danek: Wstęp i oprac. wyd.: Zygmuntowskie czasy. Wyd. 2 zmienione. Wr. 1966 *BN* I, 91.

[XII, 186] Hrabina Cosel: Hamilton: Perswazje. Co nowego u Kraszewskiego. *Kultura* 1968 nr 41. — J. Magnuszewski: Genealogia „wendyjskiej królowej" J. I. Kraszewskiego. *Pam. Słowiański* t. 18 (1968). — A. Trepiński: Film i prawda o hrabinie Cosel. *Stolica* 1968 nr 42. — S. Szenic: Polscy potomkowie hrabiny Cosel. *Nowe Książki* 1970 nr 7.

[XII, 186] Brühl: E. Kovács: Posłowie w wyd. przekł.: Brühl gróf. Bratysława-Budapeszt 1965.

[XII, 189] f) Cykl powieści historycznych z dziejów Polski

W. Danek: J. I. Kraszewskiego „Lubonie" na tle problemów tysiąclecia państwa polskiego. *Ruch Lit.* 1966 z. 4; przedr. w: Pisarz wciąż żywy. Studia o życiu i twórczości J. I. Kraszewskiego. W-wa 1969. — L. Brożek i J. L. Kowalczyk: Oprac. wyd.: Historia prawdziwa o Petrku Właście. Kat. 1968 *Bibl. K. Miarki.* — W. Danek: Posłowie w wyd.: Historia prawdziwa o Petrku Właście. Wyd. 2. W-wa 1968. — W. Danek: Posłowie w wyd.: Waligóra. Wyd. 2. W-wa 1968. — W. Danek: Matejko i Kraszewski. Dwie koncepcje dziejów Polski. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 23. [Rec.: L. Eustachiewicz: Matejko, Kraszewski i historia. *Życie Lit.* 1970 nr 31; C. Kłak: Matejko i Kraszewski w obiektywie uczonego. *Profile* 1970 nr 6. — J. Pośpiech: Śląsk w twórczości i korespondencji J. I. Kraszewskiego. Wr. 1969. (Wydawnictwa Instytutu Śląskiego w Opolu). [Rec.: J. Glensk. *Kwart. Opolski* 1970 nr 3].

[XII, 189] Stara baśń: J. Roszko: Przeciwko „Starej baśni". *Życie Lit.* 1969 nr 21.

[XII, 190] g) Obrazki współczesne o tematyce narodowej

B. Osmólska-Piskorska: Powstanie styczniowe w twórczości J. I. Kraszewskiego. Tor. 1963 *Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 14 z. 2. [Rec.: W. Danek. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 3; H. Markiewicz: Od Kraszewskiego do Staffa. *Życie Lit.* 1964 nr 32]. — E. Warzenica: Koncepcja patriotyzmu w powieściach Kraszewskiego o powstaniu styczniowym. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. [Rec.: B. Osmólska-Piskorska: Powstanie styczniowe w literaturze polskiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 3].

[XII, 191] i) Utwory poetyckie

J. Cieślikowski: Był sobie dziad i baba ... *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 95. *Prace Lit.* X. Wr. 1968. — Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski: Pieśni ty moja... Ogł. *Świat* 1969 nr 28 s. 6.

[XII, 192] j) Utwory dramatyczne

R. Górski: Dramat ludowy XIX wieku. W-wa 1969 *Historia i Teoria Literatury. Studia* 23.

[XII, 194] l) Kraszewski jako publicysta

W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — M. Inglot: „Bałamut Petersburski" 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 2. *Prace Lit.* IV. Wr. 1962. [Rec.: P. Grzegorczyk: Monografia „Bałamuta". *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2]. — E. Warzenica: Koncepcja patriotyzmu w powieściach Kraszewskiego o powstaniu styczniowym. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego*, jw. — S. Burkot: Od życia muzycznego do polityki. *Ruch Lit.* 1965 nr 4. (I. Csapláros: Kraszewski a Węgry. W-wa 1964. Rec.). — M. Inglot: Główne kierunki ewolucji polskiego czasopiśmiennictwa ziem litewsko-ruskich (lata 1830-1851). *Zeszyty Prasoznawcze* 1965 nr 1. — M. Inglot: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. Burkot: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. Stolzman. *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — J. Pośpiech: Sprawy śląskie w publicystyce J. I. Kraszewskiego. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Hit. Lit.* 4. Opole 1966. — E. Tomaszewski: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Rocz. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1. — J. W. Borejsza: Emigracja po 1863 roku o działalności prasowej J. I. Kraszewskiego. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 1. — A. Kowalska: W kręgu „Nadwiślanina" i „Przeglądu Naukowego". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — B. Golka: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32. — A. Trepiński: Kraszewski o kalendarzach. *Lit. Lud.* 1967/68 nr 4/6. — R. Taborski: Pod znakiem powstania styczniowego i Grottgera (o wiedeńskim czasopiśmie „Postęp" 1859-1864). *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — C. Kłak: Powieści historyczne Jana Zachariasiewicza zwierciadłem sporów politycznych między demokratami i konserwatystami galicyjskimi. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk)

1970 nr 1. — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

[XII, 197] m) Kraszewski jako krytyk i estetyk

A. Bartoszewicz: Odrębność gatunkowa powieści w świadomości teoretycznej w pierwszej połowie XIX wieku. *Styl i kompozycja. Konferencja hist.-lit. w Toruniu i Ustroniu.* Wr. 1965. — A. Bartoszewicz: Z zagadnień opisu w teorii i praktyce literackiej pierwszej połowy XIX wieku. Tamże. — K. Morawskij: Dantie w Polsze. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascità di Dante.* Moskwa 1965. — S. Świerzewski: Kraszewski o języku współczesnych sobie tłumaczeń. *Poradnik Język.* 1965 nr 6. — A. Bartoszewicz: O poglądach Kraszewskiego przed rokiem 1863 na zadania społeczne i cechy formalne powieści. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Spol.* z. 17. *Filologia pol.* 6. Tor. 1966. — M. Małecki: „Historia o pra-pra-pra... wnuku" T. T. Jeża jako dokument literackiego sporu. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — B. Moroń: Język pierwszej epoki twórczości J. I. Kraszewskiego (1829-1838). *Gdańskie Zeszyty Hum.* nr 4. Gdańsk 1967. — W. Szewczyk: Die deutsch-polnischen Literarbeziehungen. Deutsche Literatur in Polen. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 36. — S. Burkot: Spory o powieść w polskiej krytyce literackiej XIX wieku. Wr. 1968 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Hist.-lit.* nr 18. [Rec.: M. Inglot. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 3; T. Bujnicki. *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — I. K. Gorskij: Kraszewskij i Dantie. W zbiorze: Dantowskije cztienija. Letture Dantesche. Moskwa 1968. — C. Zgorzelski: Sztuka narracyjna Kraszewskiego. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu.* W-wa 1968. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — S. Świerzewski: Sztuki piękne w twórczości J. I. Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 6.

[XII, 198] o) Prace edytorskie

S. Świerzewski: Mecenat J. I. Kraszewskiego nad księgarstwem i edytorstwem w Polsce XIX w. *Księgarz* 1967 nr 4. — Z. Sudolski: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — A. Kłossowski: Z dziejów księgarstwa polskiego na obczyźnie. (Proces o wydanie przez Władysława Mickiewicza „Próbek historycznych" hr. Henryka Rzewuskiego). *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2. — S. Świerzewski: Działalność edytorska J. I. Kraszewskiego. *Księgarz* 1969 nr 3. — Z. Sudolski: Wstęp i oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy.*

[XII, 198] p) Inne prace naukowe

M. Olechnowicz: Badacze folkloru poleskiego w pierwszej połowie XIX wieku. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Spol.* z. 41. *Filologia.* Łódź 1965. — S. Świerzewski: Dzieła i studia archeologiczne J. I. Kraszewskiego. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol.* S. A. *Historia Nauk Spol.* z. 11. W-wa 1967. — R. Górski: W kręgu Kraszewskiego i „Athenaeum". W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

[XII, 201] 5. Korespondencja

J. Konieczny: Ziemia Chełmińska w świetle korespondencji z Pomorza do J. I. Kraszewskiego. *Roczn. Grudziądzki* t. 3 (1963). — (J. Śliziński: Z korespondencji J. I. Kraszewskiego z Czechami. W-wa 1962. Rec.): S. Burkot: Od życia muzycznego do polityki. *Ruch Lit.* 1965 nr 4; E. Madany. *Slavia Occidentalis* t. 26 (1967). — W. Danek: Oprac. wyd.: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. [Rec.: E. Jankowski: Listy. *Roczn. Lit. 1966.* W-wa 1968 s. 199-201]. — M. Pawłowiczowa: Kontakty J. I. Kraszewskiego ze Śląskiem oraz ich odbicie w twórczości i korespondencji pisarza. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 4. — J. Pośpiech: Wstęp i oprac. wyd.: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* (Tu listy lub ich streszczenia m. in. od W. Cybulskiego, J. M. Fritza, J. Łepkowskiego, A. Mosbacha, W. Wężyka, P. Wilkońskiej). [Rec.: STW. *Poglądy* 1966 nr 15; S. Wilczek. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 3; E. Jankowski: Listy. *Roczn. Lit. 1966.* W-wa 1968 s. 201-202]. —

E. Jankowski: Wstęp i oprac. wyd.: E. Orzeszkowa: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967. (Tu listy do Kraszewskiego z lat 1865-1881). — R. Żurkowa: Listy Zygmunta Glogera do J. I. Kraszewskiego.

Roczn. Białostocki t. 7 (1967). (Tu 9 listów z lat 1869-1885 z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 6503). — I. Domański: Korespondenci J. I. Kraszewskiego z Kujaw. *Ziemia Kujawska* R. 2 (1968). — A. Żyga: Listy J. I. Kraszewskiego do J. N. Deszkiewicza. *Ruch Lit.* 1968 z. 4. — S. Burkot: Z dziejów „Odysei" Cypriana Kamila Norwida. *Ruch Lit.* 1969 z. 3. — I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16. (Tu m. in. listy do Kraszewskiego od W. L. Anczyca, J. Chociszewskiego, J. Kotuli z lat 1862-1880). — E. Ganzi: Nieznana historykom „Storia della Polonia" oraz 40 listów Kraszewskiego odnalezione w mediolańskim Archiwum Correntiego *Express Wiecz.* 1970 nr 212.

[XII, 202] 6. Wydania

J. Krzyżanowski: Kraszewski i dwadzieścia lat Ludowej Spółdzielni Wydawniczej. *Tyg. Kult.* 1967 nr 4.

[XII, 203] 7. Rysunki Kraszewskiego

T. Makowski: Rozważania wstępne. W: Poeta-malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1969. — S. Świerzewski: J. I. Kraszewski — rzecznik i współtwórca piękna książki. *Księgarz* 1966 nr 4. — S. Świerzewski: O nowo odnalezionym szkicowniku J. I. Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1966 z. 2. — S. Świerzewski: Sztuki piękne w twórczości J. I. Kraszewskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 6.

[XII, 206] 9. Kult Kraszewskiego

b) Pomniki

M. Warneńska: Mazowieckie ścieżki pisarzy. W-wa 1966. (Tu m. in.: Dom na Mokotowskiej). — A. T. (Trepiński): Serce dla Warszawy. *Stolica* 1968 nr 2. — Józef I. Kraszewski patronem szkoły na Mokotowie. *Stolica* 1969 nr 47.

[XII, 207] d) Muzeum

W. Danielak: Akademia Bialska. *Światowid* 1966 nr 39. — W. Nartowski: (O utworzeniu muzeum Kraszewskiego w Białej Podlaskiej). *Kamena* 1966 nr 20. — (md): Muzeum Kraszewskiego w Romanowie. *Życie W-wy* 1969 nr 115.

[XII, 211] Pseudonimy i kryptonimy

Barski
Kasper Medeksza
Marforio
Medeksza, zob. Kasper Medeksza
Półdiable
Szejtan Baron Rożek Belzebubowicz
X b. Rachmistrz Koronny.

KRASZEWSKI KAJETAN

[VIII, 220] OPRACOWANIA

W. Danek: Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski, T. Lenartowicz: Korespondencja. Wr. 1963. — W. Danek: Oprac. wyd.: J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. — A. Zipser. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KREMER JÓZEF

[VIII, 224] OPRACOWANIA

3. Twórczość

S. Morawski: Pogledi Józefa Kremera na umjetnost. Počeci estetike i istorije umjetnosti u Poljskoj. *Pregled* (Sarajewo) 1960 nr 5 i nadb. — J. Dużyk. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

KRZYWICKI TEODOZJUSZ

[VIII, 227] OPRACOWANIA

J. W. Gomulicki: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — M. Stolzman. *Pol. słownik biogr.* T. 15 (1970).

LELEWEL JOACHIM

[VIII, 240] TWÓRCZOŚĆ

64. Géographie du Moyen âge. Atlas. Wyd. nast. Amsterdam 1967.

[VIII, 243] Wydania zbiorowe

5. Dzieła.

T. 4. Dzieje starożytne. Oprac. T. Zawadzki. W-wa 1966.

T. 10: Dzieje Litwy i Rusi aż do unii z Polską w Lublinie 1569 zawartej. Oprac. J. Ochmański. Wstęp: H. Łowmiański. W-wa 1969.

[VIII, 243] Listy i materiały

8a. Do I. Onacewicza (?) z końca maja lub początku czerwca 1819. Z kopii w papierach po Procie Lelewelu ogł. J. Zdrada: Joachim Lelewel o początkach cenzury w Królestwie Polskim. *Przegl. Hist.* 1968 z. 2.

[VIII, 255-257] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — L. Rozental: Dokoła warsztatu bibliograficznego Mikołaja Malinowskiego. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 7. *Nauka o książce* I. Tor. 1962. — B. Zakrzewski: Lelewel i „Znicz" wrocławski. *Roczn. Wr.* t. 6 (1962). — B. S. Popkow: Joachim Lelewiel i russkije uczenyje. (Nowyje matieriały iz sowietskich archiwow). *Slawianskij archiw* 1963 s. 215-227. — M. H. Serejski: Joachim Lelewel et la science historique de son temps. Wr.-W-wa 1963 *Accademia Polacca di Scienze e Lettere. Biblioteca di Roma. Conferenze* z. 18.— J. Adamus: O kierunkach polskiej myśli historycznej. Łódź 1964. (Tu m. in.: Lelewel a mesjanizm; Republikańska synteza Lelewela). — C. Bloch: Ignacy Prądzyński o inspiracji francuskiej w wybuchu powstania listopadowego. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1. [Polemika: W. Zajewski: Prądzyński, Lelewel i mit o karbonarskim podziemiu. *Kwart. Hist.* 1964 nr 4]. — H. Hleb-Koszańska: Oprac. wyd.: Listy Aleksandra Bohatkiewicza do J. Lelewela. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 1/2. (Tu 8 listów z 1825-1829). — B. S. Popkow: Joachim Lelewiel w ocenkie sowriemiennoj polskoj istoriografii. Moskwa 1964. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — L. Zieliński: Joachim Lelewel a „La Voix du Peuple". *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1964 z. 2. — B. Cygler: Działalność J. Lelewela w Komitecie Narodowym Polskim w latach 1831-1832. W zbiorze: Szkice z dziejów Polski XIX wieku. Gdańsk 1965 *Gdańskie Zeszyty Hum. Historia* z. 5. — E. v. Lölhöffel: Als Lelewel Polens Geschichte schrieb. *Der Europäische Osten.* Karlsruhe 1965. — T. Łepkowski: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — K. Mężyński: Studia historyczne Mickiewicza w Wilnie. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* z. 1. Gdańsk 1965. — B. S. Popkow: Istoriczeskaja koncepcija J. Lelewiela w ocenkie polskoj szlachietsko-burżuaznoj istoriografii. *Sławianskoje istoczniko-wiedienije.* Moskwa 1965 i odb. — B. S. Popkow: Naczało naucznoj piedagogiczeskoj diejatielnosti J. Lelewiela w ocenkie polskich sowriemiennikow. *Jubilejnaja naucznaja konfierencija poswiaszczennaja 25-letiju uniwiersitieta.* Pietrozawodsk 1965. — L. Przemski: Niespokojne życie. W-wa 1965. [Rec.: E. Czekalski: Uparty Mazur spod Radzymina. *Twórczość* 1966 nr 3; J. Żurawicka. *Problemy Polonii Zagr.* t. 5 (1966/67)]. —

B. Białokozowicz: Lew Tołstoj i Joachim Lelewel. *Przegl. Hum.* 1966 nr 3. — B. Cygler: Działalność J. Lelewela w Zjednoczeniu Emigracji Polskiej 1837-1846. *Przegl. Hum.* 1966 nr 5. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — I. Lelewel-Friemannowa: Oprac. wyd.: Prot Lelewel: Pamiętniki i diariusz domu naszego. Wr. 1966. [Rec.: W. Błachut: Saga rodu Lelewelów. *Życie Lit.* 1967 nr 13]. — B. Leśnodorski: Pisma metodologiczne Lelewela. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. (O wyd.: Dzieła. T. 2). — S. Pigoń: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji). — S. Sokołowska, T. Buksiński: Uwagi o Zjednoczeniu Emigracji Polskiej. *Kwart. Hist.* 1966 nr 3. (O pracy B. Cyglera, 1963). — W. Ż.: Joachim Lelewel — rytownik. W 180 rocznicę urodzin (21 III 1786) i 105 rocznicę śmierci (29 V 1861). *Życie i Myśl* 1966 nr 4. —

J. Dutkiewicz: Historiografia powstania listopadowego. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — K. Koźmiński: Le-

lewel. W-wa 1967. — L. Krzemieniecki: Norwid a Lelewel. *Biul. Numizmatyczny* 1967 nr 20/21. — G. Kurpisowa: Joachim Lelewel i Rosjanie. *Gdańskie Zeszyty Hum. Wydz. Filol.-Hist.* Gdańsk 1967. — B. Leśnodorski: Lelewel nam współczesny. W: Historia i współczesność. W-wa 1967.— B. Olszewicz: Joachim Lelewel i zbiory kartograficzne Ossolineum. *Ossolineum. Księga pam. w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.* — T. Słowikowski: Nauczanie historii w Wolnym Mieście Krakowie w latach 1815-1846. Wr. 1967 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Nauk Pedag.* nr 13. — Z. Sudolski: Zagadkowy list Mickiewicza czy zapomniany list Lelewela? *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2. — W. Zajewski: Walki wewnętrzne ugrupowań politycznych w powstaniu listopadowym 1830-1831. Gdańsk 1967. — A. Abramowicz: List archeologiczny J. Lelewela do Beniamina Fillona. *Prace i Materiały Muz. Archeol. i Etnograficznego w Łodzi.* S. *Archeol.* nr 15 (1968). — J. Kulczycka-Saloni: „Słowo" — Petersburg 1859 rok. Fragment monografii Włodzimierza Spasowicza. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2. — Z. Wolf: Lelewelowska „historii istota". Ze studiów nad problematyką dziejów kultury w twórczości historiograficznej J. Lelewela. *WSP w Rzeszowie. Roczn. Nauk.-Dydaktyczny* z. 3 (5). *Nauki hum.* Rzeszów 1968. — J. Zdrada: Joachim Lelewel o początkach cenzury w Królestwie Polskim. *Przegl. Hist.* 1968 z. 2. — N. Assorodobraj: Z genealogii polskich badań nad współczesnością. *Współczesność* 1969 nr 17. — F. Bronowski: Idea gminowładztwa w polskiej historiografii. Geneza i formowanie się syntezy republikańskiej J. Lelewela. Łódź 1969 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.* nr 70. — B. Cygler: Działalność polityczno-społeczna J. Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. [Rec.: W. Zajewski: Pierwszy człowiek emigracji Joachim Lelewel. *Przegl. Hum.* 1970 nr 4. — B. Cygler: Joachim Lelewel a problem sejmu na emigracji w latach 1832-1848. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2. — J. Korpała: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — L. Krzemieniecki: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — H. Lutzowa: Na paryskim bruku. *Mówią wieki* 1969 nr 7. (O stosunku obozu Czartoryskiego do Lelewela). — H. Łowmiański: Wstęp w wyd.: Dzieła. T. 10. W-wa 1969. — J. Ochmański: Oprac. wyd.: Dzieła. T. 10. W-wa 1969. — Z. Wolf: Niektóre zagadnienia kultury polskiej okresu średniowiecza i renesansu w sądach i ocenie J. Lelewela. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie. Nauki hum.* z. 4. Rzeszów 1969. — A. Zieliński: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

LENARTOWICZ TEOFIL

[VIII, 260] TWÓRCZOŚĆ

64. Dacja. Poemat. Powst. 1876-1881, porzucony w brulionie. Zachowane fragm. z rkpsu Ossol. sygn. 3660/II w całości i z podaniem wariantów ogł. E. Knobloch. *Ze Skarbca Kultury* z. 14 (1962).

[VIII, 263] Przekłady drobnych utworów:

Przekł. franc.: A.-M. de Backer: Le gobelet d'or. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.— M. Manoll: La plus belle; Conversation du paysant avec le savant. Tamże.

Przekł. ros.: E. Błaginina: Nasza Janinka; Sirota; Wiesnianki; Dumki; Tam — za dalniej siniewoju. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. — D. Samojłow: Zołotoj kubok. Tamże. — M. Żiwow: Kalina. Tamże. — N. Gierbiel: Łastoczka. Tamże.

Przekł. węgierskie: E. Bojtár: Lengyel költők antólogiája. Budapeszt 1969. (Tu 4 wiersze tłum. Kálnoky i Z. Majtényi).

[VIII, 264] Wydania zbiorowe

16. Poezje. Wybrał i oprac. J. Nowakowski. W-wa 1968 *Bibl. Poezji i Prozy.*

Zawartość: ok. 250 utworów, m. in. Twórczość poz. 4, 7, 8, 10, 14, 19, 23, 35.

[VIII, 264] Listy i materiały

9a. Do P. Semenenki 8 listów z 1858-1884; do K. Kaczanowskiego 2 listy z 1860-1862; do J. Felińskiego 3 listy z 1874-1878; do H. Kajsiewicza b.d.; do W. Przewłockiego 4 listy z 1870-1889; do nieznanych adresatów 8 listów z 1852-1889. Ogł. S. Piekut: Listy T. Lenartowicza do OO. Zmartwychwstańców. *Kultura* (Paryż) 1965 nr 11.

14a. Do O. Kolberga z 25 marca 1857. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 270] OPRACOWANIA

2. Biografia

T. Makowiecki: Rozważania wstępne. W: Poeta — malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1969. — J. Cybertowicz: Lenartowicz na tułaczce. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — J. Nowakowski: Spotkania poetów nad Arnem. (Konopnicka i Lenartowicz). *Ruch Lit.* 1968 z. 3. — J. W. Borejsza: Sekretarz Adama Mickiewicza. (Armand Lévy i jego czasy — 1827-1891). W-wa 1969. — P. Hertz: Lenartowicz w Warszawie. *Stolica* 1969 nr 28. — J. Nowakowski: Spotkania nad Arnem. W-wa 1970. [Rec.: P. Hertz: Z nowych lenartowiczianów. *Nowe Książki* 1970 nr 23]. — Obserwator: Gwiazda wróciła do gwiazd... *Kierunki* 1970 nr 30.

[VIII, 273] 3. Twórczość

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — J. Cybertowicz: Oprac. wyd.: Adolfie, bracie, jeszcze las się chmurzy... *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz.* nr 38. *Biblioteka* z. 2. Poz. 1961 (1962). — E. Knobloch: „Dacja". Fragmenty słowianofilskiego poematu T. Lenartowicza. *Ze Skarbca Kultury* z. 14 (1962). — J. Kulczycka-Saloni: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — S. Ebing: Legenda o Hannie z Ciechanowa jako źródło natchnienia dwóch pisarzy: Z. Krasińskiego i T. Lenartowicza. *5 Rzek* 1965 nr 1-4. — J. Cybertowicz: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim". *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz.* nr 57. *Biblioteka* z. 5. Poz. 1965. — S. Piekut: Listy T. Lenartowicza do OO. Zmartwychwstańców. *Kultura* (Paryż) 1965 nr 11. — K. Kallas: Trzy ludowe zjawiska stylistyczne w twórczości T. Lenartowicza. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 17. *Filologia pol.* VI. Tor. 1966. — R. F. Kyrcziw: Teofil Lenartowicz i pieśń ukraińska. *Słowiańśkie literaturoznawstwo i folkłorystyka. Respublikanśkyj miżwidomczyj zbirnyk.* 3. Kijów 1967. — K. Poklewska: Jeszcze o złotym kubku i złotniczeńku. (O ludowym pierwowzorze „Złotego kubka" Lenartowicza). *Spr. Łódzkiego Tow. Nauk.* 1967 nr 6. — J. Nowakowski: Wstęp i oprac. wyd.: Poezje. W-wa 1968 *Bibl. Poezji i Prozy.* [Rec.: M. Romankówna. *Ruch Lit.* 1969 z. 5; M. Sprusiński: „Odepchnięty z sławy i z powodzenia". *Nowe Książki* 1969 nr 7]. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — P. Hertz: Lenartowicz i inni poeci. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 12. — S. Makowski: Kijowskie polonica literackie. (Breza, Zieliński, Lenartowicz, Krzyżanowski). *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — J. Starnawski: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969. — A. Kamieńska: Nad wierszem Lenartowicza. *Tyg. Kult.* 1970 nr 13. (Szła sierota bez wieś...). — J. Nowakowski: Teofil Lenartowicz i jego poezje. Kr. 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 112. — D. S. Prokofiewa: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. — R. Sulima: „... Dla miłości, dla tęsknoty, uczyń kubek, złotniczeńku". *Poezja* 1970 nr 7. — R. Wierzbowski: Nad genezą szopki satyrycznej. (Wczesne fakty dziewiętnastowieczne). *Prace Polon.* S. XXVI (1970).

LEWESTAM FRYDERYK HENRYK

[VIII, 275] Listy i materiały

1a. Do O. Kolberga 3 listy z 1854 i list z 1876. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 275] OPRACOWANIA

W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

LIBELT KAROL

[VIII, 277] TWÓRCZOŚĆ

1. De panteismo in philosophia. Przeł. J. Domański pt. O panteizmie w filozofii. Rozprawa doktorska. Wyd. A. Walicki, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

5. O miłości ojczyzny. Wyd. A. Walicki, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

7. System umnictwa. Wyd. A. Walicki, zob. Wyd. zbior. poz. 3.

[VIII, 279] Wydania zbiorowe

3. Samowładztwo rozumu i objawy filozofii słowiańskiej. Wyd. A. Walicki. W-wa 1967 *Bibl. Klasyków Filozofii. Pisarze Polscy.*

Tu także: O miłości ojczyzny; System umnictwa; O panteizmie w filozofii.

[VIII, 279-280] Listy

5a. Do F. Palackiego z 13 czerwca 1848; do członków sekcji polsko-ruskiej Zjazdu słowiańskiego w Pradze z 13 czerwca 1848; do W. Cybulskiego z 19 października 1862. Ogł. B. W. Januszewski: Z korespondencji i papierów Wojciecha Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/1966).

20a. Do O. Kolberga z 15 października 1874. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 282] OPRACOWANIA

1. Biografia

A. Wojtkowski: Karol Libelt. W zbiorze: Wielkopolanie XIX wieku. T. 1. Poz. 1966. — S. Truchim: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Spol.* nr 65. [Rec.: W. Jakóbczyk. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 4]. — I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

[VIII, 285] 2. Twórczość

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — J. Ładyka: Libelt a historiozofia heglowska. W zbiorze: Historia i wolność. Studia z dziejów ideologii XIX wieku. W-wa 1961 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* 7. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — W. Wąsik: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. — J. Ładyka: Libelt — krytyka samowładztwa rozumu. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — A. Walicki: K. Libelta „filozofia słowiańska". W wyd.: Samowładztwo rozumu i objawy filozofii słowiańskiej, jw. — A. Walicki: Oprac. wyd.: Samowładztwo rozumu..., jw. [Rec.: A. Sikora: Karol Libelt. *Nowe Książki* 1967 nr 22]. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — (Wit) (W. Konopka): Karol Libelt — tajemnica niepowodzenia. *Wiedza i Życie* 1970 nr 7. — R. Kozłowski: Koncepcje „filozofii narodowej" Libelta i Trentowskiego. *Studia Filoz.* 1970 nr 4/5. — A. Walicki: Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego. W-wa 1970.

LIBERA ANNA

[VIII, 286] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — W. Bieńkowski: Anna Libera „Krakowianka". 1805-1886. Zarys życia i twórczości. Kr. 1968 *Kraków Dawniej i Dziś* nr 16.

LOMPA JÓZEF

[VIII, 288] TWÓRCZOŚĆ

6a. Rozmaitości górnośląskie. Ponad 20 zeszytów. Powst. 1841-1845. Rkps w Arch. E. Bojanowskiego w Zgromadzeniu Sióstr Służebniczek BDNP w Dębicy. Wyd. zob. Wyd. zbior.

[VIII, 289] Wydania zbiorowe

Bajki i podania. Oprac. E. Kapełuś i J. Pośpiech. Wr. 1965 *Instytut Śląski w Opolu. Teksty Folklorystyczne* t. 1.

Zawartość: wszystkie znane teksty bajek i podań, wydobyte zarówno z pierwodruków, jak też z autografów i korespondencji.

[VIII, 290] L i s t y i m a t e r i a ł y

2a. Do J. E. Purkyniego 35 listów (w tym 15 ogł. poprzednio) z 1842-1861. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1966 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 2 G 70.

15a. Rozmaitości górnośląskie. 31 zeszytów, powst. 1841-1846, w Muz. Etnograficznym Kr. sygn. 318-346. Wyd. fragm. zob. Wyd. zbior.

Z a w a r t o ś ć: rozmaite materiały do twórczości i biografii autora (por. poz. 15).

[VIII, 291] OPRACOWANIA

2. B i o g r a f i a

A. Gładysz: Pokłosie obchodów 100-lecia śmierci J. Lompy. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 3. — Ze studiów nad Lompą. Praca zbior. Wr. 1964. [Rec.: Z. Hierowski: Nowe studia nad Lompą i nowy spór o Bogedaina. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 1]. — K. Heska: O „Lompie" Kazimierza Gołby. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* z. 3. *Prace Hist.-lit. Katedry Hist. Lit. Pol.* Kat. 1965. — J. Madeja: Z życia i działalności pedagogiczno-oświatowej J. Lompy. Opole 1965 *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu* S. B. *Studia i rozprawy* nr 10. [Rec.: T. Musiał. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1966 nr 3; STW.: Nowe Lompiana. *Poglądy* 1966 nr 9; S. Wilczek. *Zaranie Śląskie* 1966 nr 2]. — T. Gospodarek: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968 [Rec.: J. Pierzchała: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20]. — I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16. — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

[VIII, 292] 3. T w ó r c z o ś ć

R. Śmiela: „Dziennik Górnośląski". Kat. 1957. [Rec.: M. Tyrowicz. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 nr 4; S. Szereda. *Przegl. Bibl.* 1959 s. 363]. — Z. Hierowski: Literatura polska na Śląsku w świetle nowych opracowań. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 2. — S. Wilczek: Literatura piękna w „Dzienniku Górnośląskim" 1848-1849. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 2. — B. Zakrzewski: Warsztat folklorystyczny J. Lompy. *Zaranie Śląskie* 1963 nr 4. — S. Ziemba: Józef Lompa jako krajoznawca. Opole 1963 (1964) *Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty. S. Monograficzna* 42. [Rec.: S. Wilczek. *Zaranie Śląskie* 1965 z. 2]. — Ze studiów nad Lompą. Praca zbior. Wr. 1964. (Tu m. in. T. Gospodarek: Walka o polszczyznę i narodowość polską na Śląsku w czasach Lompy; J. Kopeć: Uwagi o języku J. Lompy: J. Pośpiech: Proza ludowa w zbiorach J. Lompy; S. Wilczek: Józef Lompa jako organizator polskiego czasopiśmiennictwa na Śląsku i publicysta). [Rec.: Z. Hierowski: Nowe studia nad Lompą i nowy spór o Bogedaina. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 1]. — B. Zakrzewski: Józef Lompa jako zbieracz pieśni śląskich. *Lit. Lud.* 1964 nr 4/6. —

H. Kapełuś: Wstęp i oprac. wyd.: Bajki i podania. Wr. 1965 *Instytut Śląski w Opolu. Teksty Folklorystyczne* t. 1. — J. Krzyżanowski: Józef Lompa z perspektywy stulecia. Tamże. — J. Pośpiech: Oprac. wyd.: Bajki i podania. Tamże. — (Bajki i podania. Wr. 1965. Rec.): W. Błachut: Nie tylko folklor. Lompa — folklorysta. *Życie Lit.* 1965 nr 34; J. Ligęza. *Zaranie Śląskie* 1966 nr 2; D. Simonides. Tamże; STW: Nowe Lompiana. *Poglądy* 1966 nr 9. — T. Gospodarek: Społeczna publicystyka J. Lompy podczas Wiosny Ludów. Opole 1964 (1965). *Instytut Śląski w Opolu. Komunikaty. S. Monograficzna* 56. — J. Kopeć: Język J. Lompy. Wr. 1965. [Rec.: H. Borek. *Język Pol.* 1966 nr 4]. — W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przygotowali L. Brożek i Z. Hierowski. T. 1-2. Kat. 1965. (Tu m. in. rozdział: Epoka Lompy i Stalmacha). — T. Gospodarek: Literatura narodowych i patriotycznych dążeń. *Kwart. Opolski* 1966 nr 4. — F. A. Marek: Znaczenie twórczości J. Lompy. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Pedagogika.* Opole 1966. — T. Gospodarek: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1853. Wr. 1968. [Rec.: J. Pierzchała: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20; J. Kajtoch: Materiały do dziejów śląskiego regionalizmu literackiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 3; E. Miś. *Kierunki* 1969 nr 8]. — B. Zakrzewski: Przedmowa J. Lompy do „Pieśni ludu śląskiego". *Zaranie Śląskie* 1969 z. 1.

ŁAPSIŃSKI JÓZEF

[VIII, 296] OPRACOWANIA

Z. Jagoda: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej. Kr. 1969 *Nauka dla Wszystkich* nr 88.

ŁEPKOWSKI JÓZEF

[VIII, 298] Listy

3a. Do J. E. Purkyniego z 3 stycznia 1849. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps w Purkyňovo Museum w Pradze sygn. 1651a.

7a. Do Ż. Paulego 103 listy z 1852-1890. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 5755 ogł. J. Przygocka: Listy J. Łepkowskiego do Żegoty Paulego (1852-1890). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.

17a. Do O. Kolberga 12 listów z 1868-1884. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64-66. Korespondencja. Cz. 1-3. W-wa 1965-1969.

[VIII, 299] OPRACOWANIA

M. Tobiasz: „Dziennik Górnośląski" i jego rola w r. 1848. *Ogniwa* 1948 nr 17. — R. Śmiela: Dziennik Górnośląski. Kat. 1957. [Rec.: M. Tyrowicz. *Kwart. Prasoznawczy* 1957 nr 4; S. Szereda. *Przegl. Bibl.* 1959 s. 363]. — Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — S. Wilczek: Literatura piękna w „Dzienniku Górnośląskim" 1848-1849. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 2. — J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* (Tu m. in. streszczenie 11 listów J. Łepkowskiego). — T. Gospodarek: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968. [Rec.: J. Pierzchała: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20]. — J. Przygocka: Listy J. Łepkowskiego do Żegoty Paulego (1852-1890). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.

ŁĘTOWSKI LUDWIK

[VIII, 301] TWÓRCZOŚĆ

14. Kronika domowa ... Inny fragm., dat. 1859, z rkpsu Ossol. sygn. akc. 21/55 ogł. H. Barycz: Z kart pamiętnikarskich bibliofila. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4.

14a. Apologia Erazma; Obrona głupstwa dla ludzi rozumnych; Rozprawa o głupstwie, czyli obrona głupstwa. Powst. 1861-1862. Z rkpsu ogł. H. Barycz. *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

16a. Miscellanea. Fragm. z ok. 1864 z rkpsu Ossol. sygn. akc. 22/25 ogł. H. Barycz, jw. poz. 14.

[VIII, 302] OPRACOWANIA

H. Barycz: Z kart pamiętnikarskich bibliofila, jw. — J. Spytkowski: Julian Łętowski. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 2. W-wa 1966. — H. Barycz: Dziewiętnastowieczny polski dostojnik Kościoła apologetą Erazma i jego „Pochwały głupoty". *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

ŁOZIŃSKI WALERY

[VIII, 303] TWÓRCZOŚĆ

8. Zaklęty dwór. Wyd. 5. Kr. 1967; wyd. 8 W-wa 1970 *S. „Złotego Liścia"*.

[VIII, 304] OPRACOWANIA

(Zaklęty dwór. Wyd. 1967. Rec.): A. Budrecka: Ambicje, temperament i cenzura. *Nowe Książki* 1968 nr 14. — R. Majkowska: Młodość i początki działalności literackiej Władysława Łozińskiego 1843-1870. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 3. — W. Żukrowski: Posłowie w wyd.: Zaklęty dwór. W-wa 1970 *S. „Złotego Liścia"*.

ŁUBIEŃSKA KONSTANCJA

[VIII, 305] Listy

1. Do A. Mickiewicza, dat. 2 czerwca 1848. Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VIII, 306] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

ŁUKASZEWICZ LESŁAW

[VIII, 310] OPRACOWANIA

M. Tyrowicz: Wizerunki sprzed stulecia. Wyd. 2. Kr. 1968. (Tu m. in.: W kręgu Stowarzyszenia Ludu Polskiego). — A. Kamiński: Polskie związki młodzieży 1831-1848. W-wa 1968. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

ŁUSZCZEWSKA JADWIGA

[VIII, 311-312] TWÓRCZOŚĆ

29. Panienka z okienka Starodawny romansik. Wyd. 5. Ilustr. J. Grabiański. W-wa 1967 *S. „Złotego Liścia"*.

Przeróbka: W. Bregy: Romans gdański. Opera w 4 aktach. Muzyka: T. Paciorkiewicz. Wyst. Łódź 1968.

Przekł. włoski: La Fanciulla della finestrella. Pref. e note di A. Beniamino. Katania 1960. (Wyd. pod pseud.: Deotyma).

36. Pamiętnik 1834-1897. Powst. 1897. Wyd. J. W. Gomulicki. W-wa 1968.

[VIII, 313] Listy i materiały

16. Czarna księga Hipolita Skimborowicza. Egz. w bibliotece w Przeworsku. Wg informacji J. Rybickiego zawiera 116 listów Deotymy do Skimborowicza oraz wycinki z prasy.

[VIII, 319] OPRACOWANIA

K. Tokarzówna: Odwiedziny „wieszczki". W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — B. Miazgowski: Morze w literaturze polskiej. Gdynia 1964 s. 196-204. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — J. Maciejewski: Ruch literacki „młodych" z lat 1860-1862. *Przegl. Hum.* 1966 nr 2-3. — A. (Olędzka) Frybesowa: Posłowie w wyd.: Panienka z okienka. W-wa 1967. — J. W. Gomulicki: Wstęp i oprac. wyd.: Pamiętnik 1834-1897. W-wa 1968. [Rec.: J. Z. Słojewski: Ta biedna Deotyma. *Kultura* 1968 nr 40; A. Grajewska: „Pamiętnik" Deotymy. *Kierunki* 1969 nr 7; E. Jankowski: Deotyma. *Nowe Książki* 1969 nr 4]. — (Panienka z okienka. W-wa 1967. Rec.): J. Papuzińska: Liść przeciw tygrysom? *Nowe Książki* 1968 nr 4. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

B. Krzywobłocka: Delfina i inne. W-wa 1970. — J. Kulczycka-Saloni: Życie literackie Warszawy w latach 1864-1892. W-wa 1970.

MACIEJOWSKI WACŁAW ALEKSANDER

[VIII, 322] Listy

5a. Do J. E. Purkyniego 14 listów z 1835-1845 (w tym list z 1843, zob. poz. 8). Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 1, S XII E 21.

15a. Do P. Stalmacha z 11 sierpnia 1862. Ogł. I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

17a. Do O. Kolberga z 24 grudnia 1872 i 4 stycznia 1874. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 323] OPRACOWANIA

1. Biografia

U. Kudělka: Korespondence J. E. Purkyně s W. A. Maciejowským. *Slezský sborník* R. 4 (1961) s. 526-540. — J. Śliziński: Neznámé listy P. J. Šafařika W. A. Maciejowskému. *Československý časopis historický* 1962 nr 2. — J. Śliziński: Zu den Kontakten W. A. Maciejowskis mit tscheschischen und slovakischen Slawisten. *Beiträge zur Geschichte der Slawistik* nr 30 (1964). — J. Śliziński: Veze V. Maciejowskog sa Srbima i Hrvatima. *Zbornik Matice Srpske za Knjiżewnost i Jezik* 1968 z. 2. (Tu ogł. list Towarzystwa Serbskiej Literatury w Belgradzie z 16 czerwca 1858 o powołaniu Maciejowskiego na członka oraz list Jugosłowiańskiej Akademii Nauki i Sztuki z 19 grudnia 1867 o powołaniu Maciejowskiego na „počastnogo člana"). — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

[VIII, 326] 2. Twórczość

E. Kucharska: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury*. — R. Walicki: Wacław Maciejowski i Z. Dołęga Chodakowski. (Studium z dziejów słowianofilstwa polskiego. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — J. Korpała: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

MAGNUSZEWSKI DOMINIK

[VIII, 329] OPRACOWANIA

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — M. Podraza-Kwiatkowska i J. Kwiatkowski: Magnuszewski — Berent — Kaden. Próba analizy nurtu stylistycznego. *Księga pam. ku czci S. Pigonia*. Kr. 1961. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. Rosnowska: Dominik Magnuszewski jako współpracownik „Dziennika Mód Paryskich". *Przegl. Hum.* 1967 nr 4. — J. Rosnowska: Twórcy „Dziennika Mód Paryskich". *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2.

MAJER JÓZEF

[VIII, 331] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego 8 listów z 1836-1857. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 2.

W czterech listach dopiski F. Skobla.

5a. Do O. Kolberga z 1867, 1868 i 1886. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64, 66. Korespondencja. Cz. 1, 3. W-wa 1965, 1969.

[VIII, 332] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — A. Wrzosek: Józef Majer. Sześćsetlecie medycyny krakowskiej. T. 1. Życiorysy. Kr. 1963. — E. H. Nieciowa: Wieczorki muzykalne u Majerów. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 11 (1965). — B. Neuman: Rys dziejów mianownictwa lekarskiego i jego kryzys współczesny. *Arch. Historii Medycyny* 1968 z. 2. — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw. — D. Rederowa: Powstanie i ustrój Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1815-1872). *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1969 nr 1.

MAJORKIEWICZ JAN

[VIII, 334] OPRACOWANIA

S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

MALCZEWSKI ANTONI

[VIII, 334-335] TWÓRCZOŚĆ

2. Oda do wojny. Z kopii J. Ujejskiego wyd. H. Gacowa: Nieznane szczegóły do twórczości A. Malczewskiego. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2.

7. Maria

Przeróbki sceniczne: K. Majeranowski: Domy polskie w wieku XVII, czyli córka Miecznika. Dramat w pięciu aktach. Wyst. Lw. 1850. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4470.

W 1903 Filharmonia Warszawska ogłosiła konkurs na operę osnutą na tle poematu „Maria". Na konkurs wpłynęło 6 oper. Nagrodę I uzyskała opera R. Statkowskiego; wyst. W-wa 1 marca 1906, później wielokrotnie wznawiana (ostatnio Wr. 1966). Wystawiane były również opery H. Melcera z librettem S. S. Lewi (W-wa 1904), M. Sołtysa (Lw. 1910), H. Opieńskiego (Poz. 1923; libretto wyd. W-wa 1910).

Przekł. franc.: A. Prudhommeaux: (Fragm. pt.) Le carnaval. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

Przekł. ros.: M. Żiwow: (Fragm. inc.) Możet w Wieniecii na karnawale wy pogulali ... W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[VIII, 342] OPRACOWANIA

B. Chwaściński: Pierwsi Polacy na Mont Blanc. *Wierchy* R. 32 (1963), — S. Pigoń: Glosa do A. Malczewskiego. *Ruch Lit.* 1964 z. 3; przedr. pt. Antoni Malczewski z Schillerem w ręku. W: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* — H. Przewoska: Antoni Malczewski. W: Parnas polski we wspomnieniu i anegdocie. Od Niemcewicza do Wyspiańskiego. W-wa 1964. — M. Inglot: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — J. Zaorski: Antoni Malczewski w legendzie literackiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 41. *Filologia.* Łódź 1965. — W. Kubacki: Poezja i proza. Studia historycznoliterackie 1934--1964. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Nad rękopisem „Marii"; Powieść ukraińska A. Malczewskiego). —

M. Dernałowicz: Antoni Malczewski. W-wa 1967 *Ludzie Żywi* 13. [Rec.: P. Bagiński: Piewca nieszczęsnej Marii--Gertrudy. *Polonistyka* 1968 nr 6; M. Grabowska: Książka o autorze „Marii". *Twórczość* 1968 nr 5; J. Iwaszkiewicz: Biedny Antośko. *Życie W-wy* 1968 nr 79; Z. Kwiecińska. *Trybuna Ludu* 1968 nr 6; J. Z. Słojewski: Mróz na szybie. *Kultura* 1968 nr 3; T. J. Żółciński: Tragiczna biografia poety. *Mies. Lit.* 1968 nr 8; W. Żukrowski: Niedopowiedziane, zatarte. *Nowe Książki* 1968 nr 3; R. Skręt. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 4]. — H. Gacowa: Jeszcze o lwowskim sobowtórze Antoniego Malczewskiego. *Przegl. Hum.* 1967 nr 3. — H. Gacowa: Nieznane szczegóły do twórczości A. Malczewskiego, autora „Marii". *Przegl. Hum.* 1967 nr 2. — J. Siwkowska: „Quod libet" A. Malczewskiego. *Problemy* 1968 nr 8. — H. Gacowa: „Maria" i jej autor, Antoni Malczewski, w kulturze polskiej. (Materiały). Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 35. — M. Maciejewski: W kręgu narodzin polskiej powieści poetyckiej. Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 34. — J. Magnuszewski: Antoni Malczewski w Czechach. *Europejskie związki literatury polskiej.* (*Studia ofiarowane Z. Szmydtowej*). W-wa 1969. — M. Maciejewski: „Poezja północy" w „Marii" Malczewskiego. *Literatura i metodologia. Konferencje teoretycznoliterackie w Spale i w Ustroniu.* Wr. 1970. — M. Żmigrodzka: Dwa oblicza wczesnego romantyzmu. (Mickiewicz — Malczewski). *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 1.

MALESZEWSKI WŁADYSŁAW JÓZEF

[VIII, 343] OPRACOWANIA

B. Kocówna: „Biesiada Literacka" — pismo i ludzie. *Roczn. Bibl. Nar.* 1 (1965).

MALINOWSKI FRANCISZEK KSAWERY

[VIII, 344] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego z 30 maja 1853. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 2b.

MALINOWSKI MIKOŁAJ

[VIII, 347] OPRACOWANIA

L. Rozental: Dokoła warsztatu bibliograficznego M. Malinowskiego. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 7. *Nauka o książce* I. Tor. 1962.

MAŁECKI ANTONI

[VIII, 350] Listy

14a. Do O. Kolberga z 17 marca 1878. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 65. Korespondencja. Cz. 2. W-wa 1966.

[VIII, 352] OPRACOWANIA

2. Biografia

W. Jankowerny, J. Okopień: Zawsze pod kopułą. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970.

[VIII, 354] 3. Twórczość

W. Steffen: Sylwetki filologów wielkopolskich XIX wieku. Antoni Małecki. *Meander* 1969 z. 9.

[VIII, 354] Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła: K. Poklewska: Czytając Małeckiego. (W stulecie wydania monografii o Słowackim). *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

MARCINKOWSKI JAXA ANTONI ALBERT

[VIII, 360] OPRACOWANIA

W. A. Juzwenko: Ukrajinśka kazka w publikacijach polśkych folkłorystiw XIX st. W zbiorze: Miżsłowjanśki folkłorystyczni wzaemyny. Kijów 1963. — R. Górski: Marcinkowski Antoni. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — J. Krzyżanowski: Petersburg — Kijów. W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — D. S. Prokofiewa: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3.

MARRENÉ MORZKOWSKA WALERIA

[VIII, 366] OPRACOWANIA

I. Wyczańska: Waleria Marrené (Morzkowska). *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 2. W-wa 1966. — M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967.

MASSALSKI EDWARD TOMASZ

[VIII, 368] OPRACOWANIA

M. Olechnowicz: Badacze folkloru poleskiego w pierwszej połowie XIX wieku. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 41. *Filologia.* Łódź 1965. — E. Kucharska: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* — H. Cieślakowa: Charakteryzacja językowa postaci w powieści polskiej w latach 1800-1831. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 30.

MECHERZYŃSKI KAROL

[VIII, 371] Listy

3. Do O. Kolberga z 27 czerwca 1872. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[VIII, 371] OPRACOWANIA

F. Bielak: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

MECISZEWSKI HILARY

[VIII, 374] OPRACOWANIA

J. Got: Teatr krakowski pod dyrekcją H. Meciszewskiego 1843-1845. Repertuar. Recenzje. Dokumenty. Wr. 1967 *Materiały do Dziejów Teatru w Polsce* t. 7. [Rec.: Z. Jabłoński. *Pam. Teatr.* 1968 z. 1].

MERZBACH HENRYK

[VIII, 375] OPRACOWANIA

J. Kulczycka-Saloni: Poezja powstania styczniowego. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury* — M. Szyrocki, B. Zakrzewski: Mickiewicz w lwowskiej „Mnemosyne". *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966.

MIARKA KAROL

[VIII, 377] Listy

4. Do J. I. Kraszewskiego z 7 maja 1870 i 16 lutego 1871. Ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

[VIII, 378] OPRACOWANIA

S. Smak: Ludowość utworów literackich K. Miarki. *Zaranie Śląskie* 1963 z. 3. — S. Smak: Twórczość literacka K. Miarki. Praca doktorska. Opole 1963. Streszcz. *Biul. Polon.* 1964 z. 20. — T. Gospodarek: Literatura narodowych i patriotycznych dążeń. *Kwart. Opolski* 1966 nr 4. — S. Smak: Pisarstwo K. Miarki. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* [Rec.: S. Wilczek. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 4]. — S. Pająckowski: Rola K. Miarki w tworzeniu i propagowaniu polskiej spółdzielczości na Górnym Śląsku. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 1. — I. Turowska-Bar: Polskie kalendarze ludowe w XIX wieku. *Roczn. Bibl. Nar.* 3 (1967). — T. Gospodarek: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968. [Rec.: J. Pierzchała: O wielkiej pracy Śląska. *Nowe Książki* 1968 nr 20; E. Miś. *Kierunki* 1969 nr 8]. — I. Homola, L. Brożek: Korespondencja Pawła Stalmacha. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

MICKIEWICZ ALEKSANDER

[VIII, 379] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966.

MIEROSŁAWSKI LUDWIK

[VIII, 382] Listy

Do A. Mickiewicza z grudnia 1852 i grudnia 1853 (?). Ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[VIII, 383] OPRACOWANIA

Zarysy monograficzne

(M. Żychowski: Ludwik Mierosławski. W-wa 1963. Rec.): R. Bender: Rewolucjonista, generał, dyktator. *Zeszyty Nauk. KUL* 1964 nr 3; N. Gruss. *Małopolskie Studia Hist.* 1964 z. 1/2; N. Gruss: „Historyczny człowiek". *Problemy Polonii Zagr.* t. 4 (1964/65); M. Kukiel. *Teki Hist.* (Londyn) R. 13 (1964/65). — M. Żychowski: Generał klęski. Ludwik Mierosławski (1814-1878). W-wa 1965 *Bibl. Niezapominajki.* [Rec.: J. Jedlicki: Mierosławski skrócony i nie poprawiony. *Nowe Książki* 1966 nr 8].

[VIII, 385] J. Jarzębowski: Mówią ludzie roku 1863. Antologia nieznanych i mało znanych głosów ludzi współczesnych. Londyn (1963). — W. Sulewski: Ludwik Mierosławski. *Roczn. Wolnej Myśli* 1963/64. — J. W. Borejsza: Prasa Towarzystwa Demokratycznego Mierosławskiego (1865-1870). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1965 z. 2. — J. Fijałek: Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: Pamiętniki z lat 1851-1893. (Wybór). Wr. 1967. — J. Jasiński: Działalność konspiracyjna na Mazurach i Warmii w latach 1845-1846. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — A. Ostrowski: Garibaldi. W-wa 1969 *Ludzie Żywi* 18. — W. Lang: Z historii polskiej myśli wojskowej. Ludwik Mierosławski. *Mówią wieki* 1970 nr 4. — D. Wawrzykowska-Wierciochowa: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

MIGURSKI WINCENTY

[VIII, 388] OPRACOWANIA

S. Król: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969. [Rec.: J. Górski: Cytadela Warszawska. *Życie W-wy* 1969 nr 294].

MIŁKOWSKI ZYGMUNT FORTUNAT

[VIII, 388] Pseud. i krypt.: C+++; XX.

[VIII, 392] TWÓRCZOŚĆ

81. W zaraniu.

Przekł. ros.: I. Bekker (red.): Na rasswietie. Moskwa 1959.

83. Ci i tamci.

Przekł. węgierski: M. Bába: Fent és lent. Regény a magyar szabadságharc korából. Budapeszt 1963.

[VIII, 393] Artykuły i drobne utwory ogł. w czasopismach: *Goniec Pol.* (Poz.; tu m. in. debiut pisarski: Niewinność Gwiazdy, książki składowej wydawanej w Kijowie. 1851 nr 10-11).

[VIII, 394-395] Listy i materiały

13a. Do E. Orzeszkowej z 1879-1883. Fragm. ok. 30 listów z Arch. Orzeszkowej w IBL ogł. E. Jankowski w: E. Orzeszkowa: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967.

18a. Do J. Baudouina de Courtenay 5 listów z 1882-1899. Ogł. T. Bešta. *Poradnik Język.* 1970 z. 2.

32a. Do S. Osady 21 listów z 1900-1909. Ogł. Z. Jędrzyński: Listy T. T. Jeża (Z. Miłkowskiego) do Stanisława Osady. (Zespół autografów Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy). *Roczn. Kult. Kujaw i Pomorza* t. 4 (1967/68).

35a. Do W. Feldmana 24 listy z 1903-1914. Ogł. A. Galos: Listy Z. Miłkowskiego do Wilhelma Feldmana. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 4.

Rkps Ossol. sygn. 12281/III.

[VIII, 397-398] OPRACOWANIA

2. Biografia

E. Orzeszkowa: Listy do Z. Miłkowskiego z 1876-1883. Ogł. E. Jankowski w: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967. — J. Tomcsányi: Magyar szabadsághös lengyel író. Miłkowski Zsigmond születésének százéves évfordulójára. *Magyarság* 1924 nr 58. — F. Ziejka: Pisarz-emisariusz. (W 50 rocznicę śmierci T. T. Jeża). *Wieści* 1965 nr 3. — J. Fijałek:

Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: Pamiętniki z lat 1851-1893. (Wybór). Wr. 1967. — A. Galos: Oprac. wyd.: Listy Z. Miłkowskiego do Wilhelma Feldmana. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 4. — E. Jankowski: Wstęp i oprac. wyd.: E. Orzeszkowa: Listy zebrane. T. 6. Wr. 1967. — Z. I. Adamczyk: Nieznany list Stefana Żeromskiego do T. T. Jeża. *Twórczość* 1968 nr 12. — Z. Jędrzyński: Listy T. T. Jeża (Z. Miłkowskiego) do Stanisława Osady. (Zespół autografów Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy). T. T. Jeż w świetle swojej korespondencji. *Roczn. Kult. Kujaw i Pomorza* t. 4 (1967/68). — T. Bešta: Pięć listów T. T. Jeża do Jana Baudouina de Courtenay. *Poradnik Język.* 1970 z. 2.

[VIII, 400] 3. Twórczość

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — E. Kovács: A magyar szabadságharc T. T. Jeż müveiben. *Világirodalmi Évkönyv* 1953 s. 148-168. — W. Choriew: Przedmowa w wyd. przekł.: Na rasswietie. Moskwa 1959. — M. Małecki: (S. K. Papierkowski: Lud serbski w powieści T. T. Jeża... Lubl. 1962. Rec.). *Slavia Occidentalis* t. 25 (1962). — E. Kovács: Słowo wstępne w wyd. przekł.: Fent és lent. Budapeszt 1963. — J. Detko: Powstanie styczniowe w twórczości pisarzy minorum gentium 1863-1864. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — M. Żmigrodzka: Orzeszkowa. Młodość pozytywizmu. W-wa 1965 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 14. — N. Ganczowski: Za edna kniga i... za neszto mnogo poważno. *Literaturen Front* (Sofia) 1966 nr 41. (Uwagi z okazji przekładu powieści „W zaraniu"). — M. Małecki: „Historia o pra-pra-pra...wnuku" T. T. Jeża jako dokument literackiego sporu. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — S. Subotin: Romani Teodora Tomaša Ježa (Zigmunta Milkovskog) o Jugoslovenima. Belgrad 1966. [Rec.: A. Dukanović: Jugosłowiańska monografia o Jeżu. *Twórczość* 1967 nr 9; W. Kot: Nowe spojrzenie na południowosłowiańskie powieści T. T. Jeża. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; J. Krzyżanowski. *Pam. Słowiański* t. 17 (1967)]. — Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Anczyc, Jeż i Romanowski jako budziciele ruchu powstańczego przed rokiem 1863). — I. Csaplάros: Stosunek Węgrów do sąsiadujących z nimi południowych Słowian w twórczości T. T. Jeża. W zbiorze: Studia z dziejów polsko-węgierskich stosunków literackich i kulturalnych. Wr. 1969. — S. Kozak: Ukraina w twórczości T. T. Jeża. *Slavia Orientalis* 1969 nr 4. — S. Subotin: Legenda i prawda o powieściach południowosłowiańskich T. T. Jeża. *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 2.

MINISZEWSKI JÓZEF ALEKSANDER

[VIII, 402] OPRACOWANIA

B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — Z. Stankiewicz: Dzieje wielkości i upadku Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* [Rec.: J. Jedlicki: Cień margrabiego. *Nowe Książki* 1967 nr 16].

MOCHNACKI MAURYCY

[VIII, 405] Po śmierci pisarza jego drobne utwory ogł.: K. Kolińska: Nieznana przedmowa Mochnackiego. *Stolica* 1969 nr 49 (tu: Pisałem w Warszawie w 1930 roku ...).

[VIII, 409] OPRACOWANIA

2. Biografia

W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — T. Łepkowski: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — A. G. Duker: The Polish Insurrection's Missed Opportunity: Mochnacki's views in the failure to involve the Jews in the Uprising of 1830/31. *Jewish Social Studies* 1966 nr 4. — M. Dernałowicz: Antoni Malczewski. W-wa 1967 *Ludzie Żywi* 13. — B. Cygler: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Spol. i Hum. S. Monografii* nr 31. — B. Krzywobłocka: Biografie nietypowe. W-wa 1969. [Rec.: M. Ruszczyc: Sztuka mikrobiografii. *Nowe Książki* 1969 nr 22].

— S. Szenic: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969.

[VIII, 411] 3. Twórczość

J. Zaorski: Antoni Malczewski w legendzie literackiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum. Społ.* z. 41. *Filologia*. Łódź 1965. — S. Pigoń: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Problem ludu-narodu w publicystyce Wielkiej Emigracji). — J. Dutkiewicz: Historiografia powstania listopadowego. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — A. Kijowski: Miejsce Polski i miejsce Mochnackiego. *Polska* 1966 nr 11; toż w jęz. niem. pt. Die Stelle Polens und Mochnackis. *Polen* 1966 nr 11; toż przedr. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 34/35 s. 22-26. — J. Szacki: Mochnacki— rewolucja i tradycja. *Argumenty* 1967 nr 7; toż w zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — H. Tadeusiewicz: Przedlistopadowe czasopismo romantyków warszawskich. („Dziennik Warszawski" 1825-1829). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1967 z. 2. — K. Kolińska: Nieznana przedmowa Mochnackiego. Pisałem w Warszawie w 1830 roku... *Stolica* 1969 nr 49. — A. Kowalska: Mochnacki jako rzecznik krytyki konstruktywnej w publicystyce warszawskiej lat 1828-1830. *Przegl. Hum.* 1969 nr 1. — A. Kowalska: Mochnacki-publicysta i jego idea rozwoju „twórczych sposobności" narodu. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969. — A. Zieliński: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969. — Z. Kubiak: Brodziński i Mochnacki. *Tyg. Powsz.* 1971 nr 7.

MORACZEWSKA BIBIANNA

[VIII, 412] Listy

5a. Do O. Kolberga 22 listy z 1868-1887. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64-66. Korespondencja. Cz. 1-3. W-wa 1965-1969.

[VIII, 413] OPRACOWANIA

H. Pańczykówna: Ważne chwile Gabryelli. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967. — M. Stępień: Narcyza Żmichowska. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16.

MORACZEWSKI JĘDRZEJ

[VIII, 415] OPRACOWANIA

A. Piechowiak: Jędrzej Moraczewski jako księgarz i wydawca. *Roczniki Bibl.* 1966 nr 1/2. — A. Piechowiak: Jędrzej Moraczewski i jego działalność na polu oświaty i kultury. *Przegl. Hist.-Oświatowy* 1968 nr 3. — A. Piechowiak: Z dziejów poznańskich „Starożytności polskich". *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4.

MORAWSKI SZCZĘSNY

[VIII, 420] OPRACOWANIA

A. Żyga: Regionalista również rzeszowski. *Widnokrąg* 1965 nr 19. — A. Jopek: „Rzeszowska" powieść Szczęsnego Morawskiego. *Kwart. Rzeszowski* 1967 nr 2.

MORAWSKI TEODOR

[VIII, 422] OPRACOWANIA

W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661--1914. W-wa 1962. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — Kronika ..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

MOSBACH AUGUST

[VIII, 426] Listy

3a. Do J. E. Purkyniego 3 listy z 1854-1867. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.
Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 9.

5. Do J. I. Kraszewskiego z 21 grudnia 1877. Ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do J. I. Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

[VIII, 426] OPRACOWANIA

Monografie: R. Ergetowski: August Mosbach. 1817-1884. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 44. [Rec.: M. H. Serejski. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1968 nr 3; F. Grabski. *Kwart. Hist.* 1969 nr 4].

J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw. — J. Dybiec: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

MUCZKOWSKI JÓZEF

[VIII, 433] Listy i materiały

2a. Do J. E. Purkyniego 5 listów z 1835-1843. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.
Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 A 9.

[VIII, 434] OPRACOWANIA

J. Korpała: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

NABIELAK LUDWIK

[VIII, 437] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza" W-wa 1966. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — Kronika ..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Kronika ..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — S. Szenic: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969.

NARBUTT TEODOR

[VIII, 441] OPRACOWANIA

J. Tazbir: Z dziejów fałszerstw historycznych w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. *Przegl. Hist.* 1966 z. 4. — J. Turczyński: Indianizm w romantyzmie polskim. W zbiorze: Wschód w literaturze polskiej. Zbior rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

NEHRING WŁADYSŁAW

[VIII, 443] Listy

14. Do H. Łopacińskiego 2 listy z 1901-1904. Ogł. J. Starnawski: Dwa listy W. Nehringa do Hieronima Łopacińskiego. *Sobótka* 1966 nr 2.

[VIII, 444] OPRACOWANIA

J. Starnawski: Oprac. wyd.: Dwa listy ..., jw. — W. Roszkowska: Władysław Nehring — profesor. *Z polskich studiów slawistycznych.* S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968.* W-wa 1968. — Z. Bednorz: Władysław Nehring. *Przegl. Hist. Oświatowy* 1970 nr 2. — B. Zakrzewski: Po stu i dwudziestu pięciu latach. (O wrocławskiej polonistyce). *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 131. *Prace Polon.* XI/XII. Wr. 1970.

NIEDŹWIECKI LEONARD

[VIII, 445] Listy i materiały

10a. Do W. Wisłockiego z 23 sierpnia 1892; do F. Hoesicka z 23 sierpnia, 12 września i 29 października 1892. Ogł. S. Makowski: Niedźwiecki o Słowackim, pani Bobrowej i Januszkiewiczu. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. im. A. Mickiewicza* t. 8.

Rkps Bibl. Nar. sygn. 7125.

[VIII, 446] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — S. Makowski: Niedźwiecki o Słowackim, pani Bobrowej i Januszkiewiczu, jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. Skorupska: Fryderyk Chopin w relacjach L. Niedźwieckiego. *Pam. Bibl. Kórn.* z. 9/10 (1968).

NIEWIAROWSKI ALEKSANDER

[VIII, 448] OPRACOWANIA

J. W. Gomulicki: Walka z Belzebubem. (O jedną literę w „Tęczy" Norwida). *Współczesność* 1966 nr 8. (Tu m. in. drobny list Niewiarowskiego do A. Pługa).

NORWID CYPRIAN

[VIII, 448-449] Wcześnie osierocony przez matkę wychowywał się u prababki Hilarii z Buynów Sobieskiej na wsi [nie: babki Hilarii z Sobieskich Zdzieborskiej w Warszawie]. Do Warszawy sprowadził go ojciec w 1830.

W drugą wędrówkę po kraju na wiosnę 1842 wybrał się również z Władysławem Wężykiem [nie: Antonim Czajkowskim]. W czerwcu Wężyk wrócił do Warszawy, Norwid zaś wyjechał za granicę.

[VIII, 451-459] TWÓRCZOŚĆ

Utwory oryginalne

24. Niewola.

Plato i Archita. Oprac. graficznie J. Kuglin. Wr. 1967. (Wyd. bibliofilskie).

Przekł. franc.: F. Longchamps: Platon et Archytas. W: E. Marczewski i J. Łanowski: O zdegradowaniu kontemplacji. Wokół wiersza Cypriana Norwida „Plato i Archita". Wr. 1969 *Wr. Tow. Nauk. Materiały XXX Czwartku Nauk. 20 kwietnia 1967.*

38. W Weronie.

Przekł. czeski: O. Neveršilová: Z Verony. *Literarní noviny* 1967 nr 28.

47. Promethidion. Wyd. fotooffsetowe wg wyd. 1851. Oprac. J. Trzynadlowski. Wr. 1967.

55. Do Najświętszej Panny Maryi litania. Wyd. J. Jarzębowski. Londyn 1962.

62. Moja piosnka.

Przekł. czeski: J. Janouch: Moje piseň. *Plamen* 1966 nr 8.

64. Trzy strofki.

Przekł. czeski: O. Neveršilová: Tri sloky. *Literarní noviny* 1967 nr 28.

68. Czarne kwiaty.

Przekł. niem.: A. Gorywoda: Fragm. pt. Scharze Blumen. Letzter Besuch bei Mickiewicz; Letzter Besuch bei Chopin. *Mickiewicz-Blätter* 1967 z. 36 s. 120-123.

75. Białe kwiaty. Oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1965 *Bibl. Jednorożca.*

87. Szczesna. Oprac. J. W. Gomulicki w wyd.: Dwa poematy miłosne. W-wa 1966. (Tu razem: Assunta, zob. poz. 125).

90. Garstka piasku.

Przekł. czeskie: J. Janouch: Hrstka písku. *Plamen* 1966 nr 8.

114. Fortepian Szopena.

Przekł. ang.: L. i E. Gay-Tifft: Chopin's Piano. *The Polish Review* 1970 nr 2.

120. Vade-mecum. Oprac. J. W. Gomulicki. Wyd. 2 zmienione. W-wa 1969 *Bibl. Poetów.*

Przekł. franc.: T. F. Domaradzki: La Source. *Études Slaves et Est-Européennes* 1967 nr 3/4 s. 130-131.

121. Za kulisami.

Przekł. czeski: O. Neveršilová: Dej mi svou modrou stužku... *Literarní noviny* 1967 nr 28.

Przekł. ros.: A. A. Iluszin: Iz dniewnika. (Fragm. prologu pt. W pamiętniku). W zbiorze: Dantowskije cztienija. Letture Dantesche. Moskwa 1968.

125. Assunta. Oprac. J. W. Gomulicki w wyd.: Dwa poematy miłosne. W-wa 1966 (tu razem: Szczesna, zob. poz. 87).

[VIII, 463, 465] Drobne utwory po śmierci poety ogł.:

Do Teofila Lenartowicza (ogł. 1912).

Przekł. ros.: D. Samojłow: Kratkuju piesń nie prosi... *Inostrannaja litieratura* 1963 nr 6.

J. W. Gomulicki: Norwidiana „niebieskie". *Współczesność* 1966 nr 1 (tu wybór myśli zapisanych na marginesie notatników Norwida z rkpsów w Bibl. Nar. sygn. 6297, 6298, 6299).

J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych myśli C. Norwida. *Współczesność* 1968 nr 24 (tu wybór myśli z notatników, jw.).

J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: Myśli wybrane. *Kultura* 1968 nr 47.

J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52 (tu m. in.: Z notatników).

[VIII, 465-466] Przekłady

1. Dante Alighieri: Boska komedia. Fragm. pt. Piekło, III, 31-96 („tam gdzie Mickiewicz w tłumaczeniu swoim się zatrzymał"). Ogł. J. W. Gomulicki: Z ineditów C. Norwida. *Poezja* 1965 nr 1; O czyśćcu. Dwudziesta ósma pieśń. Powst. 1846 (?). Z autografu Muz. Nar. W-wa sygn. 507 ogł. J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych poezji C. Norwida. *Mies. Lit.* 1966 nr 2.

17. Magnificat. Ogł. J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52.

[VIII, 468] Wydania zbiorowe

38. Miniatury dramatyczne. Oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1968.

Zawartość: Chwila myśli; Noc tysiączna druga; Wanda; Teatr bez teatru; Słodycz; Krytyka; Auto-da-fé; Miłość czysta u kąpieli morskich.

39. Pisma wybrane. T. 1-5. Oprac. J. W. Gomulicki. W-wa 1968.

Zawartość: t. 1: Wiersze; t. 2: Poematy; t. 3: Dramaty; t. 4: Proza; t. 5: Listy (tu wybór 300 listów z 1839-1883).

40. Poezje wybrane. Wybór i wstęp J. Z. Jakubowski. W-wa 1969 *Bibl. Poetów* XX.

PRZEKŁADY

Angielskie: J. Peterkiewicz, Ch. Brooke-Rose: Poems. *Polish Perspectives* 1967 nr 3. (Por. przekł. franc.).

Tu: Autumn; Marionettes; Pilgrim; The Slav.

Czeskie: J. Pilař: (Wybór 14 wierszy). *Svetová literatura* 1967 nr 3. — V. Renč: Wyd. przekł.: Mramory a blesky. Praga 1969. (Tu 72 wiersze).

Francuskie: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965.

Tu m. in. przekłady 23 utworów C. Norwida, m. in.: Y. Bonnefoy: La plume; À la mémoire de Bem rhapsodie; Trois strophes; Juifs polonais. — A. du Bouchet: À Verone; Cède-moi ce ruban. — J. Cassou: Le piano de Chopin. — C. Jeleński: Leur force. — L. Leclerc: Tendresse. — M. Manoll: Mon psaume. — J. P. Samson: Épigramme.

K. A. Jeżewski: Le passé; Entre-temps; Dans un album. *Les Perspectives Polonaises* 1967 nr 3. (Por. przekł. ang.).

Rosyjskie: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

Tu m. in. przekłady 15 utworów C. Norwida, m. in.: D. Samojłow: Piero; Biełyj mramor; W Wieronie; Pamiati Bema traunaja rapsodia; Dżon Brown; Fortiepiano Szopiena. — L. Martynow: Moja piesienka (Do kraju tego...); Sirotliwo.

Węgierskie: E. Bojtár: Lengyel költők antológiája. Budapeszt 1969. (Tu 10 wierszy tłum. G. Kerényi, M. Kocsvay, G. Rónay).

Włoskie: A. M. Ripellino: Poesie scelte. *Tempo Presente* 1966 nr 1.

Tu przekł. wierszy: La mia canzone (Źle, źle zawsze i wszędzie...); A Verona; Autunno; In memoria di Bem rapsodia di requiem; Tre strofe; Santa pace; Ironia; Dammi il nastro celeste; Socialismo; Lapidaria (fragm.); La due tutrici.

[VIII, 469-473] Listy

4a. Do A. Zaleskiego 11 listów z 1844--1877. Wyd. D. Acecka-Poklewska, W. Mincer. Graf. oprac. Z. Gardzielewski. Tor. 1967, Wyd. Tow. Bibliofilów im. Lelewela w Tor.

Rkps Bibl. Uniw. Tor.

31a. Do J. Dybowskiego z marca 1855; do M. Pawlikowskiego z 7 listopada 1857. Ogł. J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52.

55a. Do P. Semenenki (?) z 1861. Z rkpsu ogł. J. Jarzębowski: Mówią ludzie roku 1863. Londyn (1963).

56. Do A. Cieszkowskiego.

Przekł. niem.: Fragm. pt. Tagebuch eines Künstlers. Aus einem Brief an August Cieszkowski. *Mickiewicz-Blätter* 1966 z. 31.

57b. Do Joanny Kuczyńskiej z lutego, kwietnia i 8 września 1862. Ogł. J. W. Gomulicki: Nowe listy C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 12-13.

88b. Do P. Ławrowa 4 listy z 1870-1882. Tekst franc. i przekł. pol. ogł. J. W. Borejsza: Cyprian Kamil Norwid i Piotr Ławrowicz Ławrow. *Slavia Orientalis* 1969 nr 1.

OPRACOWANIA

[VIII, 483] 2. Wydania zbiorowe

E. Korzeniewska: Miriam a Norwid. *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — J. W. Gomulicki: Mój rok 1966. *Kultura* 1967 nr 7. — (Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. Rec.): J. Błoński. *Twórczość* 1967 nr 5; M. Borkowska. *Polonistyka* 1967 nr 3; J. Z. Jakubowski: Nad Norwidem. *Stolica* 1967 nr 17; M. Jastrun: Gwiaździsty diament. *Poezja* 1967 nr 1; Z. Stefanowska: Norwid Gomulickiego. *Nowe Książki* 1967 nr 13; Z. Trojanowicz. *Nurt* 1967 nr 2; Z. Libera. *Roczn. Lit. 1966.* W-wa 1968 s. 323-325; Z. Trojanowicz. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 1. — J. W. Gomulicki: Kłopoty norwidowskie. *Kultura* 1968 nr 47. —

(Pisma wybrane. T. 1-5. W-wa 1968. Rec.): Z. Libera: Nad pismami Norwida. *Tyg. Demokratyczny* 1968 nr 52; K. Braun: Nad „Pismami wybranymi" Norwida. *Kamena* 1969 nr 2; M. Grzędzielska: Oryginalna Mizia, córka małoletniego Gotarda i Marii Kalergis. *Ruch Lit.* 1969 z. 3; J. Z. Jakubowski: Pisma wybrane Norwida. *Nowe Książki* 1969 nr 1; M. Piechal: Niezwykły wybór utworów C. Norwida. *Poezja* 1969 nr 2; Z. Polsakiewicz: Nad Norwidem. (Na marginesie PIW-owskiego wydania Dzieł wybranych). *Warmia i Mazury* 1969 nr 2; Uroczystości Norwidowskie. *Poezja* 1969 nr 1; K. Wyka: Prezentacja Norwida. *Polityka* 1969 nr 10; E. Jankowski. *Roczn. Lit. 1968.* W-wa 1970 s. 158-160; C. Zgorzelski. Tamże s. 232-234. — J. W. Gomulicki: W pracowni Norwidologa. *Nowe Książki* 1969 nr 1.

[VIII, 483] Wydania zbiorowe przekładów

(K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. Rec.): Z. Bieńkowski: Norwid ukazany Francuzom. *Kultura* 1965 nr 29. — (Mramory a blesky. Praga 1969. Rec.): A. Piotrowski: Norwid po czesku. *Poezja* 1969 nr 6. — Z. Bieńkowski: Moja przygoda amerykańska. *Twórczość* 1970 nr 6. — J. Waczków: Czechosłowacja. Przed Norwidowską rocznicą. *Poezja* 1970 nr 11.

[VIII, 488] 3. Biografia

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — S. Szenic: Maria Kalergis. W-wa 1963 *Ludzie Żywi* 4; toż wyd. 3 uzup. W-wa 1968. [Rec.: T. Żwira: Portret wielkiej damy. *Kierunki* 1964 nr 4]. — L. Kaltenbergh: Dno czary. W-wa 1965. [Rec.: A. Witkowska: Norwid podobno prawdziwy. *Nowe Książki* 1965 nr 21; T. J. Żółciński: Norwid zbyt upozowany. *Kultura* 1965 nr 41; J. Wyka: Z epoki po-romantycznej. Niezgłębione dno czary. *Twórczość* 1966 nr 3]. — J. W. Gomulicki: Dwa groby C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 44. — J. W. Gomulicki: Dwie „parafie" Norwida. *Kierunki* 1966 nr 15-16. — (J. W. Gomulicki: Wprowadzenie do biografii Norwida. W-wa 1965. Rec.): P. Bagiński. *Polonistyka* 1966 nr 3; B. Sowińska: Nad Norwidem. *Życie W-wy* 1966 nr 57; Z. T. (Trojanowicz): Norwidowskie dokonania i zapowiedzi. *Nurt* 1966 nr 5; J. Trznadel: Los poety — gest poety. *Nowe Książki* 1966 nr 9. — J. W. Gomulicki: Portrecista Norwida. (O Pantaleonie Szyndlerze). *Stolica* 1966 nr 51/52. —

J. W. Gomulicki: Norwid partyzantem Czartoryskich (1844-1845). *Stolica* 1967 nr 17. — J. W. Gomulicki: Ostatni romans Norwida. Tamże. (Maria z Brzezinów Sadowska). — R. Gomulicki: Norwid w anegdocie. Tamże. — S. Kawyn: Gorycz Norwida. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 50. *Filologia.* Łódź 1967. — Z. Muszyńska-Trojanowicz: „Norwida szczególnie rekomenduję J. O. Księciu...". *Twórczość* 1967 nr 6; przedr. w książce: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. [Rec.: Z. Łapiński. *Tyg. Powsz.* 1968 nr 41; K. J. Nowak: O młodości Norwida. *Kultura* 1969 nr 20; S. Sawicki. *Pam. Lit.* R. 61(1970) z. 4]. — E. Odorkiewicz: Cyprian Norwid w dokumentach policji pruskiej. *Poglądy* 1967 nr 2. — K. Wyka: Norwid w Krakowie. Szkic naukowo-popularny. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2; wyd. osob. Kr. 1967. [Rec.: W. Billip: Uśmiech i głębszy sens. *Nowe Książki* 1968 nr 6; W. Błachut: Norwid w Krakowie. *Tyg. Kult.* 1968 nr 36; T. Kłak: Moje lektury. *Kamena* 1968 nr 10; E. Szonert: Krakowski wojaż C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 22]. —

J. W. Borejsza: Cyprian Kamil Norwid i „generał dynamit". *Polityka* 1968 nr 26. (Gen. P. Ławrow). — J. W. Gomulicki: Norwid i prości ludzie. *Współczesność* 1968 nr 24. — Z. Jeżewska: Delfina Potocka i Cyprian Norwid. *Twórczość* 1968 nr

6. — S. KAWYN: Norwid o sławie, publiczności i poecie. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Spol.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — L. KRZEMIENIECKI: Cyprian Kamil Norwid na Śląsku. *Roczn. Wr.* t. 11/12 (1967/1968). — Z. SUDOLSKI: Cyprian Norwid w świetle listów Jana i Amelii Skrzyneckich. *Mies. Lit.* 1968 nr 10. — Z. SUDOLSKI: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. —

S. BURKOT: Z dziejów „Odysei" C. K. Norwida. *Ruch Lit.* 1969 z. 3. — J. W. GOMULICKI: Norwid i Chopin. *Współczesność* 1969 nr 18. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. KOSTENICZ: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — J. KUCIANKA: Norwid w Mikołowie. *Poglądy* 1969 nr 8. — Z. SUDOLSKI: Norwid i Chopin w dzienniku Koźmiana. *Mies. Lit.* 1970 nr 4. — M. PIECHAL: Wiek Norwida. *Poezja* 1971 nr 1.

[VIII, 493] 4. Twórczość

a) Ogólne charakterystyki i przyczynki

J. BUJNOWSKI: Szkic literacki i krytyka artystyczna. *Literatura pol. na obczyźnie 1940-1960*. T. 1. Londyn 1964. — S. GROCHOWIAK: Ktoś, co sobie idzie. *Kultura* 1966 nr 38. — A. KIJOWSKI: Norwid — nieznany i bliski. *Polska* 1966 nr 4; toż w jęz. niem. pt. Norwid — unbekannt und doch nah. *Polen* 1966 nr 4; toż *Mickiewicz-Blätter* 1966 z. 31. — J. ODROWĄŻ-PIENIĄŻEK: O Mickiewiczu i Norwidzie. *Stolica* 1966 nr 26. — S. PIEKUT: Włochy w życiu i twórczości C. Norwida. *Kontynenty* (Londyn) 1966 nr 89-90. — Z. POLSAKIEWICZ: Geniusz nowatorstwa. *Wiatraki* 1966 nr 1. — Z. STEFANOWSKA: Norwid jeszcze człowiek XIX wieku. Spr. ogł. J. C.: Odczyt doc. dr Z. Stefanowskiej. *Zeszyty Nauk KUL* 1966 nr 3. — J. W. ZIELIŃSKA: Norwid i Hopkins. *Oficyna Poetów* (Londyn) 1966 nr 1. —

J. W. GOMULICKI: The Position of Norwid. *Polish Perspectives* 1967 nr 3. — J. Z. JAKUBOWSKI: Norwid współczesny. *Trybuna Ludu* 1967 nr 19. — Z. JASTRZĘBSKI: Bez wieńca i togi. Szkice literackie. W-wa 1967. [Rec.: Z. IRZYK: Bez wieńca i togi. *Kierunki* 1967 nr 34; W. J. TKACZUK: Antyprofesjonalista? *Twórczość* 1968 nr 7; A. K. WAŚKIEWICZ: Szkice z gazet i czasopism. *Kultura* 1967 nr 42]. — K. A. JELEŃSKI: Norwid nostro coetaneo. *Tempo Presente* 1967 nr 1 s. 12-14. — S. KAWYN: Gorycz Norwida. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Spol.* z. 50. *Filologia*. Łódź 1967. — A. LISIECKA: Norwid a wiek XX. *Wiatraki* 1967 nr 22. [Polemika: M. PIECHAL: Norwid we wdzianku XX wieku. *Wiatraki* 1968 nr 6]. — W. MACIĄG: Lektura Norwida. *Życie Lit.* 1967 nr 13. — Norwid dzisiaj. (Wypowiedzi): Z. JASTRZĘBSKI: Formy aktualności. *Kierunki* 1967 nr 49; L. KALTENBERGH: Odrębność, ale nie „nowoczesność". Tamże; J. MARKIEWICZ: Dyscyplina „Pamiętnik artysty". Tamże; J. W. GOMULICKI: Renesans i zaniedbania. *Kierunki* 1967 nr 50; W. NATANSON: Prekursor nowoczesności. Tamże. — A. ZALESKI: Zjawisko Norwid. *Stolica* 1967 nr 17. —

J. W. GOMULICKI: Zjawisko Norwid. W wyd.: Pisma wybrane. T. 1. W-wa 1968. — K. GÓRSKI: Mickiewicz w aluzji literackiej Norwida. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — J. Z. JAKUBOWSKI: Poezja i listy Norwida. *Kultura* 1968 nr 47. — OBSERWATOR: Norwid okrutnie tłumiony. *Kierunki* 1968 nr 41. (O C. Norwidzie w podręczniku szkolnym). — Sprawa Norwida. Dyskusja. (Wypowiedzi): K. GĄSIOROWSKI, E. BRYLL, S. GROCHOWIAK, M. Z. BORDOWICZ, Z. JERZYNA. *Współczesność* 1968 nr 25. — M. JASTRUN: Potem jasność dniowa. *Twórczość* 1968 nr 12; przedr. w: Wolność wyboru. W-wa 1969. —

Z. STEFANOWSKA: Norwid — pisarz wieku kupieckiego i przemysłowego. *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu*. W-wa 1968. [Rec.: J. STARNAWSKI: Księga pamiątkowa ku czci Juliana Krzyżanowskiego. *Ruch Lit.* 1969 z. 4]. — Z. STEFANOWSKA: Norwidowski romantyzm. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — J. SZCZYPKA: Rozmowa o Norwidzie z Juliuszem W. Gomulickim. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — J. WITAN: Imię i proch wielkości. *Poezja* 1968 nr 7.—

K. K.: Nowa fala zainteresowania twórczością Norwida. *Nowe Drogi* 1969 nr 1. — A. Z. MAKOWIECKI: Poeta myśli. *Tyg. Kult.* 1969 nr 44. (Rec. słuchowiska telewizyjnego w reżyserii A. Hanuszkiewicza). — A. Z. MAKOWIECKI: Szkic do portretu Norwida. *Tyg. Kult.* 1969 nr 45. (Rec. następnego słuchowiska telewizyjnego, jw.). — Z. NAJDER: Polskie osobliwości. Rozmyślania wykładowcy literatury polskiej za granicą. *Twórczość* 1969 nr 3. — J. STARNAWSKI: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. Cz. 2. Lubl. 1969. — Z. SZMYDTOWA: Program i dyskusja literacka we wczesnych utworach Norwida. W: Studia i portrety. W-wa 1969. (Tu także przedr. kilku innych studiów o C. Norwidzie). [Rec.: J. W. GOMULICKI: W kręgu Cervantesa i Norwida. *Nowe Książki* 1970 nr 13]. — J. TRZNADEL: Czytanie Norwida. *Twórczość* 1969 nr 2. —

K. Braun: Niektóre aspekty teatralności Norwida. *Mies. Lit.* 1970 nr 1. — Czytelnicy piszą. (O montażu telewizyjnym K. Brauna pt. „Piszę pamiętnik artysty"). *Tyg. Kult.* 1970 nr 16. — L. B. Grzeniewski: Formuła Mazowsza. *Kultura* 1970 nr 24. — A. Kowalska: Niełatwe zwycięstwo Norwida. (W 85 rocznicę śmierci poety). *Prace Polon.* S. XXVI (1970). — D. S. Prokofiewa: Carska cenzura i literatura polska drugiej połowy XIX — początku XX wieku. *Ruch Lit.* 1970 z. 3. —

(Wyst. wg scenariusza A. Hanuszkiewicza. 1970. Rec.): Wielkie wydarzenie. Norwid w Teatrze Narodowym. *Życie W-wy* 1970 nr 255. (Tu wypowiedzi: T. Kotarbiński, G. Sinko, M. Wańkowicz, S. W. Balicki, K. T. Toeplitz, H. Tomaszewski, W. Wawrzyniak, Uczniowie klas IV liceum...); B. Danowicz: Norwid. *Argumenty* 1970 nr 148; W. Filler: Teatr z Norwida. *Stolica* 1970 nr 48; W. Filler: „Przeto, co mówię, nie mówię jak liczni...". *Kultura* 1970 nr 43; B. Frankowska: Hanuszkiewiczowski „Norwid". *Teatr* 1970 nr 24; A. Grodzicki: Norwid żywy. *Życie W-wy* 1970 nr 243; A. Jackiewicz: Norwid w teatrze Hanuszkiewicza. *Film* 1970 nr 46; J. Z. Jakubowski: O żar słowa i treści rozsądek... (Niepokoje Norwidowskie na marginesie „Norwida" w Teatrze Narodowym). *Teatr* 1970 nr 24; Z. Jasińska: Norwid na trybunie. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 45; B. Kazimierczyk: Norwid w „Narodowym". Kochanek najbardziej „europejskiej" z muz. *Kierunki* 1970 nr 43; L. Kuchtówna: Po prostu Norwid. *Życie Lit.* 1970 nr 45; Kultura 1970. Teatr z Norwida. *Kultura* 1970 nr 51/52; Jaszcz (J. A. Szczepański): Płyną słowa (mądre). *Trybuna Ludu* 1970 nr 284; Z. Osiński: Teatr, który „w krew idzie". *Mies. Lit.* 1971 nr 1. —

S. Balbus: Norwid — poeta współczesny. *Życie Lit.* 1971 nr 5.

[VIII, 497] b) Poezje

J. Jarzębowski: Maryjna poezja C. Norwida. Wstęp do wyd.: Do Najświętszej Panny Marii litania. Londyn 1962. — T. F. Domaradzki: (Omówienie: Pieśń o ziemi naszej). *Études Slaves et Est-Européennes* 1963 nr 3/4. — E. Feliksiak: O „A Dorio ad Phrygium" C. Norwida. *Przegl. Hum.* 1964 nr 4. [Polemika: J. M. Kasjan: Jeszcze o „A Dorio ad Phrygium". Tamże 1965 nr 2; E. Feliksiak: Odpowiedź J. M. Kasjanowi. Tamże]. — B. Miazgowski: Morze w literaturze polskiej. Gdynia 1964 s. 191-194. — Z. Stefanowska: Norwida spór o powstanie. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. [Rec.: W. Danek. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 3]. — Z. Dokurno: Kompozycja utworów lirycznych C. K. Norwida (do r. 1852). Tor. 1965 *Tow. Nauk. w Tor. Prace Wydz. Filol.-Filoz.* t. 16 z. 2. [Rec.: Z. Stefanowska: Na kompozycji rzecz się nie kończy. *Nowe Książki* 1966 nr 10; D. Zamącińska-Paluchowska. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 4]. — J. W. Gomulicki: Z ineditów C. Norwida. *Poezja* 1965 nr 1. — K. Górski: (Vade-mecum. Wyd. W-wa 1962. Rec.): *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 2. — C. Miłosz: La poésie polonaise. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. (M. in. rozdział pt. Norwid le précurseur). — K. Morawskij: Dantie w Polsze. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascità di Dante.* Moskwa 1965. —

M. Buczkówna: Prawdziwie świecący. *Poezja* 1966 nr 7. (O wierszu: Do słynnej tancerki rosyjskiej). — T. Dąbek: Twórczość przekładowa Dory Gabe. Wr. 1966. [Rec.: T. Ross: Dora Gabe — tłumaczka. *Nowe Książki* 1969 nr 16]. — J. W. Gomulicki: Literatura spiskująca w Warszawie paskiewiczowskiej (do roku 1848). *Roczn. Warsz.* 1966. — J. W. Gomulicki: Norwidowa podróż przez piekło. (Ze studiów nad genezą i kształtem „Vade-mecum"). *Mies. Lit.* 1966 nr 2. — J. W. Gomulicki: Walka z Belzebubem. (O jedną literę w „Tęczy" Norwida). *Współczesność* 1966 nr 8. [Polemika: K. Górski: Odpowiedź p. Juliuszowi W. Gomulickiemu. Tamże nr 13; J. W. Gomulicki. Odpowiedź prof. Konradowi Górskiemu. Tamże nr 13]. — J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych poezji C. Norwida. *Mies. Lit.* 1966 nr 2. — K. Górski: Dwa podstawowe znaczenia terminu „tekst". *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — J. Z. Jakubowski: „... Iż żaden odcień słowa nie tonie w papierze". *Poezja* 1966 nr 5. — M. Jastrun: Norwid i perły. *Poezja* 1966 nr 8. — M. Jastrun: Wpływ czy powinowactwo? *Poezja* 1966 nr 1. [Polemika: J. Przyboś: O wpływologii. *Poezja* 1966 nr 4]. — Liryka polska. Interpretacje. Kr. 1966. (Tu m. in.: Z. Bieńkowski: Trzy strofki; M. Głowiński: Laur dojrzały; Z. Łapiński: Spartakus). — J. Pietrkiewicz: Cyprian Norwid's „Vade-mecum". An experiment in didactic verse. *Slavonic and East European Review* 1966 nr 102 s. 66-75. — J. Przyboś: „Liryka i druk" Norwida. *Poezja* 1966 nr 2. — J. Pudełek:

Kim była bohaterka Norwidowskiego wiersza „Do słynnej tancerki rosyjskiej — nieznanej zakonnicy"? *Poezja* 1966 nr 7. — J. Błoński: Norwid wśród prawnuków. *Twórczość* 1967 nr 5. —

F. J. Corliss: Time and Crucifixion in Norwid's Vade-mecum. *The Slavic and East European Journal* 1967 nr 3. — A. Czerniawski: Czytając Norwida. *Oficyna Poetów* (Londyn) 1967 nr 3. (O wierszu „Epos-nasza"). — S. Czernik: O ludowości C. Norwida. *Poezja* 1967 nr 4. — T. F. Domaradzki: La réalité du Mal dans deux manifestes poétiques: celui de Ch. Baudelaire et celui de C. Norwid. *Études Slaves et Est-Européennes* 1967 nr 1/2-3/4. — M. Jastrun: Gwiaździsty diament. *Poezja* 1967 nr 1. — W. Natanson: Sprawa Baudelaire — Norwid. *Kultura* 1967 nr 37. — L. Wójcik: Wpływ Norwida na poezję Kwadrygi. *Przegl. Hum.* 1967 nr 4. —

J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — A. A. Iluszin: „Dantowskoje" stichotworienije Norwida. W zbiorze: Dantowskije cztienija. Letture Dantesche. Moskwa 1968. — M. Kwaśny: Norwid — poeta źle rozumiany. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — A. Lisiecka: „Legenda wieków" Norwida i legenda „Parnasu". *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — A. Lisiecka: „Nad wodą wielką i czystą..." (Norwid a liryki lozańskie). *Poezja* 1968 nr 11. — A. Lisiecka: O Baudelairyzmie „Vade-mecum". *Twórczość* 1968 nr 3 s. 77-89. — E. Marczewski, J. Łanowski: Zdegradowanie kontemplacji. (Wokół wiersza Norwida „Plato i Archita"). Skrót. *Odra* 1968 nr 5; całość wyd. pt. O zdegradowaniu kontemplacji. Wokół wiersza C. Norwida: Plato i Archita. Wr. 1969 *Wr. Tow. Nauk. Materiały XXX Czwartku Nauk. 20 kwietnia 1967.* [Rec.: W. Szymborska. *Życie Lit.* 1969 nr 49; M. Buczkówna: Poezja ... to co innego. *Poezja* 1970 nr 4; S. Sawicki: O zdegradowaniu kontemplacji. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 17; J. Trzynadlowski: Nad wierszem C. Norwida. „Plato i Archita". (W druku)]. — E. Marczewski: Commentaire (do wiersza Plato i Archita). *Zastosowania Matematyki* t. 10 (1969). —

Bernard: Norwid. *Litery* 1969 nr 1. — E. Feliksiak: Zbieranie głosów. (O Norwidowej wierze w godności poezji). *Poezja* 1969 nr 11. — J. W. Gomulicki: Dodatek w wyd.: Vade-mecum. Wyd. 2 zmienione. W-wa 1969 *Bibl. Poetów.* — J. Z. Jakubowski: Wstęp w wyd.: Poezje wybrane. W-wa 1969 *Bibl. Poetów* XX. — A. Lisiecka: Norwidowska „muzyka idei" i „malarstwo pojęć". *Litery* 1969 nr 1. — Z. Polsakiewicz: Nad Norwidem. (Na marginesie PIW-owskiego wydania Dzieł wybranych). *Warmia i Mazury* 1969 nr 2. — A. Sandauer: „Jam jest Bóg zabity". *Kultura* 1969 nr 48. — A. Sandauer: Norwida wiersz o głuchocie. *Kultura* 1969 nr 43. (Wczora-i-ja). — T. Witczak: Utajone norwidianum. *Ruch Lit.* 1969 z. 3. — R. Cyganowska: Nad tekstem „Vade-mecum". *Ruch Lit.* 1970 z. 6. (O wyd. 1969). — J. Dudek: Tadeusz Gajcy. *Ruch Lit.* 1970 z. 1. — J. Z. Jakubowski: Testament poetycki Norwida. *Poezja* 1970 nr 1. — M. Jastrun: Interpretacje. Trzy wiersze z „Vade-mecum". *Poezja* 1970 nr 6. — I. Opacki: Słowackiego „równania z jedną niewiadomą". *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 4.

[VIII, 497] F o r t e p i a n S z o p e n a: L. Krzemieniecki: Norwid — twórcze zjawisko percepcji muzycznej. *Muzyka* 1968 nr 2. — A. Sandauer: Norwidowska „pasja św. fortepianu". *Kultura* 1969 nr 51/52. (Tu także przedr.: Fortepian Szopena).

[VIII, 497] A s s u n t a: J. W. Gomulicki: Rzeczywistość i marzenie. Wstęp w wyd.: Dwa poematy miłosne. W-wa 1966. [Rec.: W. Billip: Poematy miłosne Norwida. *Nowe Książki* 1967 nr 22]. — M. Buczkówna: Z przeciw uczucia do przeciw rozumu. („Assunta" C. K. Norwida). *Poezja* 1967 nr 5.

[VIII, 498] c) P r o z a

J. Cybertowicz: Sprawy literackie w „Gońcu Polskim". *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Poz.* nr 57. *Biblioteka* z. 5. Poz. 1965. — J. W. Gomulicki: Wstęp i oprac. wyd.: Białe kwiaty. W-wa 1965 *Bibl. Jednorożca.* — (Białe kwiaty. Wyd. W-wa 1965. Rec.): J. Z. Jakubowski: Proza Norwida. *Polonistyka* 1965 nr 5; Z. Łapiński. *Tyg. Powsz.* 1965 nr 40; A. Czerniawski: „Białe kwiaty" Norwida. *Kultura* (Paryż) 1966 nr 6; A. Witkowska: Proza o barwie słów białej. *Nowe Książki* 1966 nr 3. — J. Arcab: O „Quidamie" Norwida. *Nasza Przeszłość* 1966 t. 25. — J. W. Gomulicki: Rewia nieżywych serc. *Tyg. Kult.* 1969 nr 18. — M. Jastrun: Quidam i sobowtóry. *Poezja* 1969 nr 7-8. — Z. Szmydtowa: Nowele weneckie Norwida. *Przegl. Hum.* 1969 nr 1; przedr. w: Studia i portrety. W-wa 1969.

[VIII, 499] d) D r a m a t

O g ó l n e: J. W. Gomulicki: Wstęp i oprac. wyd.: Miniatury dramatyczne. W-wa 1968. [Rec.: (vit.): „Miniatury

dramatyczne" Norwida. *Teatr* 1968 nr 18; J. JAKUBOWSKA: Nad propozycjami teatralnymi Norwida. *Nowe Książki* 1969 nr 1]. — I. SŁAWIŃSKA: O terminologii teatralnej Norwida. Szkic problematyki badawczej. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — M. O. GUZEK: O związkach „Miniatur dramatycznych" Norwida z jego twórczością poetycką. *Poezja* 1969 nr 2. — J. Z. JAKUBOWSKI: O teatrze C. Norwida mówi... Rozmowę przeprowadziła I. Strzemińska. *Trybuna Ludu* 1969 nr 8. — L. KRZEMIENIECKI: C. Norwida pojęcie dramatu. W zbiorze: Litteraria. Teoria literatury — Metodologia — Kultura — Humanistyka. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 134.

[VIII, 499] Zwolon: Z. TROJANOWICZ: Uwagi o „Zwolonie" C. Norwida. *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — M. GRZĘDZIELSKA: Symbolika „Zwolona". *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4. — S. KAWYN: Norwid wobec Mickiewicza. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

[VIII, 499] Noc tysiączna druga: Wyst. Kat. czerwiec 1969: B. LASOCKA: Nowoczesność prawdziwa czy pozorna? *Teatr* 1969 nr 15. — Wyst. Państw. Wyższa Szkoła Teatr. W-wa: W. NATANSON: Norwid, ironia i teatr. *Teatr* 1970 nr 12.

[VIII, 500] Wanda: Wyst. Poz. 1970: Z. KWIECIŃSKA: Norwid ... na scenie miniaturowej. *Trybuna Ludu* 1970 nr 152; I. SŁAWIŃSKA: „Wanda" Norwida w teatrze lalkowym. *Teatr* 1970 nr 12. — J. JAKUBOWSKA: Elementy wizji teatralnej w historiozoficznych dramatach C. K. Norwida (na podstawie „Wandy" i „Krakusa"). *Przegl. Hum.* 1970 nr 6.

[VIII, 500] Krakus: Wyst. Ateneum W-wa: J. JAKUBOWSKA: Norwid pod kostiumem. *Teatr* 1970 nr 17; E. MORAWIEC: Prawda i słowo. *Życie Lit.* 1970 nr 24; JASZCZ (J. A. SZCZEPAŃSKI): Norwid... na scenie okrągłej. *Trybuna Ludu* 1970 nr 152; B. WOJDOWSKI: Norwid i szczypta refleksji. *Teatr* 1970 nr 17. — J. JAKUBOWSKA: Elementy wizji teatralnej..., jw.

[VIII, 500] Aktor: I. SŁAWIŃSKA: Komediodrama Norwida na scenie lubelskiej. *Teatr* 1965 nr 10.

[VIII, 501] Za kulisami: K. BRAUN: Dramaturgia „Za kulisami". Norwida. *Teatr* 1965 nr 5. — D. FALAK: „Za kulisami" Norwida w inscenizacji Horzycy Toruń 1946. *Pam. Teatr.* 1965 nr 2. — I. SŁAWIŃSKA: Norwid i mały ekran. *Teatr* 1966 nr 22. (O wyst. w telewizji 10 października 1966). — M. JASTRUN: Teatr podwójny. *Twórczość* 1970 nr 9. — Wyst. Kr. 1970: M. FIK: Norwid w Krakowie. „Nie opowiadaj, jeno powiedz...". *Teatr* 1970 nr 24; Z. GREŃ: Łza z wosku i diament. *Życie Lit.* 1970 nr 40; B. MAMOŃ: Pierwszy od śmierci Horzycy. *Tyg. Powsz.* 1970 nr 39; E. MORAWIEC: Kamień w kwiecie uwikłany. *Kultura* 1970 nr 43.

[VIII, 502] Pierścień wielkiej damy: Wyst. Rzeszów 1963: C. KŁAK: Przypomnienie Norwida. *Widnokrąg* 1963 nr 8. — K. BRAUN: Teatralna analiza dramatu Norwida na przykładzie „Pierścienia wielkiej damy". *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — B. KORZENIEWSKI: Spory o teatr. Recenzje z lat 1935-1939. W-wa 1966. — K. WYKA: Norwida „Pierścień wielkiej damy". (*Program teatr.* Kr.). Premiera 17 czerwca 1967. — Wyst. Kr. 1967: l. j. (L. JABŁONKÓWNA): „Pierścień wielkiej damy" w Teatrze Słowackiego w Krakowie. *Teatr* 1967 nr 17; T. KUDLIŃSKI: „Pierścień" w Krakowie. *Kierunki* 1967 nr 33; B. MAMOŃ: „Pierścień wielkiej damy". *Tyg. Powsz.* 1967 nr 28; J. PINI-SUCHODOLSKA: Rehabilitacja hrabiny Harrys. *Teatr* 1967 nr 24. [Polemika: S. ŚWIONTEK: Spór o „Pierścień" Norwida. *Życie Lit.* 1968 nr 26; J. W. GOMULICKI: Zabawy w „Pierścień" ciąg dalszy. Tamże nr 28]. — S. ŚWIONTEK: Paraboliczność struktury scenicznej „Pierścienia wielkiej damy" C. Norwida. *Dramat i teatr. V Konferencja teoretycznoliteracka młodszych pracowników naukowych polonistyki w Świętej Katarzynie.* Wr. 1967. — Wyst. Łódź 1968: I. BOŁTUĆ: Biała tragedia. *Kultura* 1968 nr 47; M. WAWRZKIEWICZ. *Współczesność* 1969 nr 1. — Wyst. Tor. 1969: J. KRYSZAK: Próba czytana. *Pomorze* 1969 nr 24; S. MELKOWSKI: „Nagie, wielkie serio". *Teatr* 1970 nr 8. — Wyst. Poz. 1970; B. FRANKOWSKA: Norwid w Poznaniu. Gdyby Mak-Yks się zabił? *Teatr* 1970 nr 24; J. KORCZAK: Norwid w Poznaniu. *Życie Lit.* 1970 nr 43.

[VIII, 502] Miłość czysta u kąpieli morskich: (W telewizji. Kat. czerwiec 1969): J. W. GOMULICKI: Rewia nieżywych serc. *Tyg. Kult.* 1969 nr 18; B. LASOCKA: Nowoczesność prawdziwa czy pozorna? *Teatr* 1969 nr 15. — Wyst. Państw. Wyższa Szkoła Teatr. W-wa: W. NATANSON: Norwid, ironia i teatr. *Teatr* 1970 nr 12.

[VIII, 503] Kleopatra: I. Sławińska: Metaphor in Drama. *Poetics*. W-wa 1961; toż pt. Metafora w dramacie. *Zeszyty Nauk. KUL* 1963 z. 3. — Wyst. W-wa 1967: W. Filler: Propozycje Norwida. *Kultura* 1967 nr 31; B. Kazimierczyk: „Kleopatra" w Warszawie. *Kierunki* 1967 nr 33; W. Natanson: „Kleopatra", czyli wtajemniczenia. *Teatr* 1967 nr 16. — I. Sławińska: Problemy teatralne „Kleopatry" Norwida. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 28. — L. Krzemieniecki: Numizmatyczna geneza „Kleopatry" Norwida. *Biul. Numizmatyczny* 1968 nr 34. — A. Lisiecka: „Legenda wieków" Norwida i legenda „Parnasu". *Pam. Lit.* 1968 z. 4. — Kleopatra i Cezar. Wyst. Lubl. grudzień 1968: M. Bechczyc-Rudnicka: Odważna inicjatywa. *Kamena* 1969 nr 2; B. Frankowska: Norwidowska kronika historyczna. *Teatr* 1969 nr 3; J. Milewski: Odrobina mężczyzny na codzień. *Kierunki* 1969 nr 39; S. Sawicki: „Kleopatra" Norwida w teatrze lubelskim. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 11; R. Szydłowski: Norwid w Lublinie. *Trybuna Ludu* 1969 nr 4; Norwid w Lublinie. *Życie Lit.* 1969 nr 5.

[VIII, 505] e) Estetyka

Z. Folejewski: C. K. Norwid's Prose and Poetics of the Short Story. *American Contribution to the Fifth International Congress of Slavists. Sofia 1963*. T. 2. Haga 1963. — W. Juszczak: Wojtkiewicz i nowa sztuka. W-wa 1965 s. 72-80. — W. Kalinowska, M. Rostworowski: Elementy teorii sztuki w pismach Norwida. *Romantyzm. Studia nad sztuką drugiej połowy w. XVIII i w. XIX. Materiały sesji Stowarzyszenia Historyków Sztuki. Warszawa, listopad 1963*. W-wa 1967. [Rec.: A. Osęka: W poszukiwaniu istoty romantyzmu. *Nowe Książki* 1967 nr 12]. — Z. Łapiński: „Różę zwać różą". O założeniach poznawczych w twórczości Norwida. *Tyg. Powsz.* 1967 nr 3. — B. Gołębiowska: Zygmunt Krasiński w listach Norwida. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia*. Łódź 1968. — C. Zgorzelski: Sztuka narracyjna Kraszewskiego. *Literatura. Komparatystyka. Folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu*. W-wa 1968. — B. Gołębiowska: Zygmunt Krasiński w wierszach Norwida. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969. — S. Kawyn: Norwid wobec Mickiewicza. Tamże. — J. Poradecki: Uwagi o Norwidowym rozumieniu oryginalności. Tamże. (O Juliuszu Słowackim). — Z. Szmydtowa: Program i dyskusja literacka we wczesnych utworach Norwida. W: Studia i portrety. W-wa 1969.

[VIII, 505] Promethidion: S. Czernik: O ludowości C. Norwida. *Poezja* 1967 nr 4. — W. Floryan: Edytorstwo dokumentarne w wydawnictwie Ossolineum. Wr. 1967. — J. Trzynadlowski: Posłowie do wyd.: Promethidion. Wr. 1967. — A. Lisiecka: Norwidowska „muzyka idei" i „malarstwo pojęć". *Litery* 1969 nr 1. — M. Buczkówna: Poezja... to co innego. *Poezja* 1970 nr 4. — J. Krzyżanowski: Wielka emigracja. W zbiorze: Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — Z. Raszewski: Sto przedstawień w opisach polskich autorów. *Dialog* 1970 nr 9.

[VIII, 506] f) Język, styl, wersyfikacja

M. Grzędzielska: Les tendances à atténuer la distinction entre le vers et la prose. (Du romantisme à la „Jeune Pologne"). *Poetics*. W-wa 1961. — M. Głowiński: Poetyka Tuwima a polska tradycja literacka. W-wa 1962 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 7. (Tu m. in.: Tradycje romantyczne; W kręgu Norwida). — A. Okopień-Sławińska: Wiersz nieregularny i wolny Mickiewicza, Słowackiego i Norwida. Wr. 1964 *Z dziejów form artystycznych w lit. pol.* t. 3. — A. Ważyk: Esej o wierszu. W-wa 1964. — L. Krzemieniecki: Numizmatyczne metafory Norwida. *Biul. Numizmatyczny* 1966 nr 9. — J. Przyboś: „Słowem każdym jak perłą". *Poezja* 1966 nr 8. — M. Głowiński: Wirtualny odbiorca w strukturze utworu poetyckiego. W zbiorze: Studia z teorii i historii poezji. Wr. 1967 *Z dziejów form artystycznych w lit. pol.* t. 9, s. 26-29.

[VIII, 508] g) Poglądy filozoficzne, polityczne, społeczne

Z. Stefanowska: Norwida spór o powstanie. *Dziedzictwo lit. powstania styczniowego. Praca zbior. Katedry Hist. Lit. Pol. Uniw. Warsz.* W-wa 1964. — Z. Żabicki: Z problemów ideologii i estetyki pozytywizmu. Publicystyka emigracyjna Józefa Tokarzewicza na tle prądów epoki. W-wa 1964 *Historia i Teoria Literatury. Studia. Hist. Lit.* 12. — L. Eustachiewicz: Norwid: pięć aktów dramatu. *Życie i Myśl* 1966 nr 10. — J. W. Gomulicki: Z nieznanych marginaliów C. Norwida. *Współczesność* 1966 nr 1. [Rec.: W. N. (Natanson): Rubaszność a heroizm. *Twórczość* 1966 nr 3]. — T. F. Domaradzki: La

réalité du Mal dans deux manifestes poétiques: celui de Ch. Baudelaire et celui de C. Norwid. *Études Slaves et Est-Européennes* 1966/67 nr 1/2-3/4. — Z. Libera: Poeta myśli. *Tyg. Demokratyczny* 1967 nr 52. — T. Z. Bednarski: C. K. Norwida uwagi nad polską prasą krajową. *Zeszyty Prasoznawcze* 1968 nr 4. — E. Feliksiak: Norwid i Vico. *Przegl. Hum.* 1968 nr 3. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: Myśli wybrane. *Kultura* 1968 nr 47. — J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych myśli C. Norwida. *Współczesność* 1968 nr 24. — E. Feliksiak: Vico, Michelet, Norwid. *Organon* 1969 nr 6. — Z. Łapiński: Cóż jest człowiek? (Norwidowska koncepcja osoby). *Tyg. Powsz.* 1970 nr 35.

[VIII, 509] Religijność: I. Sławińska: Chrześcijaństwo w przemyśleniach Norwida. *Znak* 1966 nr 144 (6). — A. Lisiecka: Muzyk niepotrzebny. *Polityka* 1967 nr 8. [Polemika: A. Dudycz: (Listy do Redakcji). *Więź* 1968 nr 3; Odpowiedź (Listy do Redakcji: Spór o Norwida): A. Lisiecka. *Więź* 1968 nr 6]. — A. Lisiecka: Sokrates chrześcijaninem. *Ruch Lit.* 1969 z. 2.

[VIII, 510] h) Listy

(Do pani na Korczewie. W-wa 1963. Rec.): T. J. Żółciński: Listy do oceny potomnym pozostawione ... *Twórczość* 1965 nr 11; J. W. Gomulicki: Nowe listy C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 13; Z. Jastrzębski: O Norwidzie, edytorstwie i polemikach. *Kierunki* 1966 nr 26 s. 11; J. W. Gomulicki: Dokoła Norwida. Tamże nr 47 s. 11. — J. W. Gomulicki: Nowe listy C. Norwida. *Kierunki* 1966 nr 12-13. — B. Kupść: Listy Norwida przekazane w darze Bibliotece Narodowej. *Biul. Informacyjny Bibl. Nar.* 1966 nr 4. — D. Acecka-Poklewska, W. Mincer: Oprac. wyd.: Listy do Antoniego Zaleskiego z lat 1844-1877. Tor. 1967, Wyd. Tow. Bibliofilów im. Lelewela. — J. W. Gomulicki: Z niedrukowanych tekstów C. Norwida. Okruchy epistolarne. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — Hamilton: Perswazje. Pałac w Korczewie. *Kultura* 1968 nr 39. — J. W. Borejsza: Cyprian Kamil Norwid i Piotr Ławrowicz Ławrow. *Slavia Orientalis* 1969 nr 1. — J. W. Gomulicki: Między „Scytami" a „Świętymi". Na marginesie nieznanego listu Norwida. *Poezja* 1970 nr 1. — W. Ziemacki: Fragment listu Norwida. *Ruch Lit.* 1970 z. 6.

[VIII, 511] i) Rysunki i grafika

T. Makowiecki: Rozważania wstępne. W: Poeta-malarz. Studium o Stanisławie Wyspiańskim. W-wa 1935; wyd. nast. W-wa 1969. — L. Krzemieniecki: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przegl. Hum.* 1965 nr 5. — L. Krzemieniecki: Projekty numizmatyczne Norwida. *Biul. Numizmatyczny* 1965 nr 5. — L. Krzemieniecki: Norwid a medalierstwo. *Biul. Numizmatyczny* 1966 nr 13/14. — L. Krzemieniecki: Norwid a Lelewel. *Biul. Numizmatyczny* 1967 nr 20/21. — T. Syga: Mickiewicz w oczach Norwida. *Stolica* 1967 nr 17. — L. Krzemieniecki: Norwid o numizmatyce i medalierstwie. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5.

[VIII, 513] 5. Kult

A. M. Wolińska: Sesja Norwidowska na Uniwersytecie Warszawskim. *Więź* 1964 nr 2. — Czy prochy Norwida powinny być przeniesione do kraju? (Odpowiedzi na ankietę). *Na antenie* (Londyn) 1966 nr 45. — L. Gol. (Goliński): W 145 rocznicę urodzin C. Norwida. *Trybuna Ludu* 1966 nr 267. — D. Horodyński: Notatki z Francji. *Kultura* 1966 nr 21. — P. Hostowiec: Notatnik nieśpiesznego przechodnia. *Kultura* (Paryż) 1966 nr 12. — (k) (M. Kosińska): Wieczory Norwidowskie w teatrze i telewizji. *Życie W-wy* 1966 nr 233 (232). — (Notatka o nadaniu imienia C. K. Norwida Szkole Podstawowej nr 255 w Warszawie). *Stolica* 1966 nr 44; toż *Życie W-wy* 1966 nr 252. — M. Warneńska: Mazowieckie ścieżki pisarzy. W-wa 1966. (Tu m. in.: Szukam „Białych kwiatów"). — B. K.: Norwid w „Hybrydach". *Kierunki* 1967 nr 2. (O wieczorze poetyckim). — J. Kamionkowa: Kollokwium Norwidowskie. *Biul. Pol.* 1967 z. 9. (W IBL 11-13 maja 1967). — J. Szczypka: Rozmowa o Norwidzie z J. W. Gomulickim. *Kierunki* 1968 nr 51/52. — J. K. Wende: O pamięć poety. *Tyg. Demokratyczny* 1968 nr 52. — J. W. Gomulicki: Liryka i druk. (Norwidiana 1848-1969). Katalog wystawy książek C. Norwida, książek o nim oraz norwidowskich druków okolicznościowych. W-wa 1969. — E. Milewski: Rejsy poetów. *Litery* 1969 nr 1. — A. M. Wolińska: Wystawa Norwidowska. *Przegl. Hum.* 1969 nr 5. — Bernard: Norwid — Niemen. *Litery* 1970 nr 8. — J. Kierst: „Zwycięstwo nad czasem". *Życie W-wy* 1970 nr 153. (O wieczorze Norwidowskim w 1944).

[VIII, 514] 6. Różne

J. Jachowski: Modlitewnik C. K. Norwida. (Z pamiętnika księgarza). *Przegl. Katolicki* 1966 nr 18. — J. W. Gomulicki: Norwid w powstaniu warszawskim. *Argumenty* 1969 nr 31.

ODYNIEC ANTONI EDWARD

[VIII, 521] Drobne utwory i fragm. w przekładach:

Przekł. ros.: L. Miej: Diewuszka i gołub. Przedr. M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. — L. Triefolew: Plennica. Tamże.

VIII, 526] OPRACOWANIA

1. Biografia

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1. Kr. 1955. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz, K. Kostenicz, Z. Makowiecka: Lata 1798-1824. W-wa 1957. — Kronika ..., jw.: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — Z. Sudolski: Z nieznanej korespondencji Teofila Januszewskiego i Aleksandry Bécu z A. E. Odyńcem. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8. — S. Baliński: Echo staroświeckiego wojażu. Dzienniczek podróży A. E. Odyńca. *Wiadomości* (Londyn) 1968 nr 1148. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko. Listy zebrane. Kr. 1969.

[VIII, 529] 2. Twórczość

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — T. Syga: (Listy z podróży. W-wa 1961. Rec.). *Przegl. Hum.* 1963 nr 1.

OHRYZKO JÓZEFAT

[VIII, 530] OPRACOWANIA

E. Lorenc: Petersburskie „Słowo". *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Kr.* z. 19. *Filologia ros.* Kr. 1964. — A. Żyga: Kraszewski wobec literatury rosyjskiej. *Slavia Orientalis* 1965 nr 1. — R. Fürst: „Słowo" J. Ohryzki a carska cenzura. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2. — J. Kulczycka-Saloni: „Słowo" — Petersburg 1859 rok. Fragment monografii Włodzimierza Spasowicza. *Slavia Orientalis* 1968 nr 2.

OLIZAR GUSTAW

[VIII, 531] TWÓRCZOŚĆ

Ponadto dwa wiersze ogł. Z. Sudolski: Refleksje nad sztambuchami Salomei Słowackiej-Bécu. W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8.

[VIII, 532] OPRACOWANIA

Z. Sudolski, jw. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

OLIZAR NARCYZ

[VIII, 533] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

OLIZAROWSKI TOMASZ AUGUST

[VIII, 536] Przekłady

2. A. Mickiewicz: Jakub Jasiński albo dwie Polski. Przekł. powst. 1867. Wyd. w: A. Mickiewicz: Dzieła. Wyd. zupełne przez dzieci autora dokonane. T. 4. Paryż 1868 i wyd. nast.

[VIII, 537] OPRACOWANIA

T. Sivert: Olizarowski i jego patriotyczna liryka emigracyjna. *Prace Polon.* S. XX (1964). — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

ORPISZEWSKI LUDWIK

[VIII, 539] L i s t y

10. Raporty z misji dyplomatycznej w Rzymie 1844-1848. Rkps Bibl. Czart. sygn. 5380. Fragm. ogł. J. W. Gomulicki: Norwid partyzantem Czartoryskich (1844-1845). *Stolica* 1967 nr 17.

[VIII, 539] OPRACOWANIA

A. A. Jankowski: Wyprawa Zaliwskiego w literaturze polskiej lat 1833-1848. *Kwart. Hist.* 1966 nr 1. — J. W. Gomulicki: Norwid partyzantem Czartoryskich, jw. — Z. Muszyńska-Trojanowicz: „Norwida szczególnie rekomenduję J. O. Księciu...". *Twórczość* 1967 nr 6; przedr. w: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — J. Wszołek: Prawica Wielkiej Emigracji wobec narodowego ruchu włoskiego (przed rewolucją 1848 roku). Wr. 1970 *Prace Komisji Nauk Hist.* nr 26.

OSTROWSKI JÓZEFAT BOLESŁAW

[VIII, 542] OPRACOWANIA

W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — L. Zieliński: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. — B. Cygler: Działalność Joachima Lelewela w Zjednoczeniu Emigracji Polskiej 1837-1846. *Przegl. Hum.* 1966 nr 5. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — Kronika..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — B. Cygler: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31.

OSTROWSKI KRYSTYN

[VIII, 547] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — M. Straszewska: Z dziejów polsko-francuskich związków literackich. *Przegl. Hum.* 1969 nr 2.

PADURRA TOMASZ

[IX, 7] OPRACOWANIA

Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

PAPŁOŃSKI JAN

[IX, 10] OPRACOWANIA

K. Poznański: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 9.

PASZKOWSKI JÓZEF EDMUND

[IX, 11-12] Przekłady

7. W. Shakespeare: Romeo i Julia. Wyd. 3. W-wa 1965 *Bibl. Szk.*

9. W. Shakespeare: Makbet. Wyd. 8. Wr. 1965 *Nasza Bibl.*

15. W. Shakespeare: Hamlet. Wyd. 8. W-wa 1965 *Bibl. Szk.*

PASZKOWSKI JÓZEF (starszy)

[IX, 13] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz: (M. Tyrowicz: Towarzystwo Demokratyczne Polskie. W-wa 1964. Rec.). *Przegl. Hist.* 1965 z. 2.

PAULI ŻEGOTA

[IX, 15] TWÓRCZOŚĆ

1. Wyimki z podróży po Galicji odbytej w r. 1831. Wyd. K. Lewicki: Pamiętniki Ż. Paulego z wędrówek po Galicji. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 1/2. (Tu także: Dziennik podróży ze Lwowa do Krakowa 19 lipca - 2 sierpnia 1840).

[IX, 16] Przekłady

2. V. Hugo: Do mego przyjaciela; On; Mazepa (fragm.). Powst. 1834. Z rkpsu Bibl. Jagiel. ogł. M. Kocięcka: Niedrukowane przekłady polskie poezji Victora Hugo. *Przegl. Hum.* 1960 nr 1.

[IX, 16] OPRACOWANIA

J. Łepkowski: Listy do Ż. Paulego z 1852-1890. Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 5755. Ogł. J. Przygocka. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — M. Kocięcka: Niedrukowane przekłady ..., jw. — K. Lewicki: Oprac. wyd.: Pamiętniki..., jw. — T. Smolarczykowa: Żegota Pauli jako wydawca literatury pięknej. *Biul. Bibl. Jagiel.* 1964 nr 1. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — J. Przygocka: Listy Józefa Łepkowskiego do Ż. Paulego (1852-1890). *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — E. Perkowska: Żegota Pauli, polihistor i badacz starożytności polskich. Życie i działalność w latach 1814-1860. *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Pol.* S. E. *Zagadnienia Ogólne* 1970 z. 4.

PAWLIKOWSKI MIECZYSŁAW

[IX, 19] OPRACOWANIA

A. Żyga: Kornel Ujejski w Medyce. *Widnokrąg* 1965 nr 2. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Cześć pozgonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich). — K. Bartoszewski: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. — M. Krajewski: Wkład Pawlikowskich w życie kulturalne Ziemi Przemyskiej. Z *dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej*. Przemyśl 1969. — A. Żyga: Kornel Ujejski w Medyce. Tamże.

PIETKIEWICZ ANTONI

[IX, 28] OPRACOWANIA

M. Inglot: Nie zrealizowane projekty czasopism polskich na ziemiach litewsko-ruskich w latach 1832-1851. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 30. *Prace Lit.* VI. Wr. 1964. — S. Burkot: W kręgu „drezdeńskiego samotnika". Konopnicka — Kraszewski. W zbiorze: Konopnicka i współczesny jej świat literacki. Szkice historyczno-literackie. W-wa 1969. — S. Burkot: Z dziejów „Odysei" Cypriana Kamila Norwida. *Ruch Lit.* 1969 z. 3.

PLEBAŃSKI JÓZEF KAZIMIERZ

[IX, 33] Listy

10a. Do O. Kolberga 3 listy z 1887. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 66. Korespondencja. Cz. 3. W-wa 1969.

PODBERESKI ROMUALD

[IX, 35] OPRACOWANIA

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1. Kr. 1955. — A. Żyga: Kraszewski wobec literatury rosyjskiej. *Slavia Orientalis* 1965 nr 1. — M. Inglot: Polskie czasopisma literackie ziem litewsko-ruskich w latach 1832-1851. W-wa 1966 *Materiały i Studia do Historii Prasy i Czasopiśmiennictwa Pol.* z. 5. [Rec.: S. Burkot: Z dziejów prasy literackiej. *Ruch Lit.* 1967 z. 4; M. Stolzman: *Zeszyty Prasoznawcze* 1967 nr 3]. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969.

PODCZASZYŃSKI MICHAŁ

[IX, 37] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966.

PODOLECKI JAN KANTY

[IX, 39] OPRACOWANIA

H. Rubin: Spuścizna publicystyczna J. K. Podoleckiego w ujęciu Andrzeja Grodka. *Gdańskie Zeszyty Hum.* 1961 z. 1/2.

POL WINCENTY

[IX, 41-46] TWÓRCZOŚĆ

3. Pieśni Janusza

Przekł. ros.: E. Błaginina: Sołdatskaja (Maroderka); Piesnia iz-za groba (Leci liście z drzewa); Żaworonok (Skowronek). W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. (Tu także przedr. dawnego przekładu W. Bieniediktowa: Ukraina, zob. poz. 10).

32a. Geograficzny opis Śląska w zarysie. Pisany pod dyktando W. Pola przez A. Cinciałę w 1852. Ogł. J. Broda i J. Szaflarski: Nieznany rękopis W. Pola pt. Geograficzny... *Zaranie Śląskie* 1964 z. 3.
Rkps w aktach b. gimnazjum ewangelickiego w Cieszynie.

46a. Prace z etnografii północnych stoków Karpat. Wyd. J. Babicz. Wr. 1966 *Arch. Etnograficzne* nr 29. (Maszynopis powielony).

Zawartość: I. Notaty do wstępu. Powst. ok. 1847-1848. Rkps w Muz. Tatrzańskim, Zakopane, sygn. 230/113; II. Górale Czuchońkowie. Powst. prawdopodobnie przed 1840. Rkps, jw.; III. Kilka rysów do opisania Huculów na Bukowinie. Powst. prawdopodobnie 1857-1859. Rkps w Arch. Pol. Tow. Ludoznawczego, Wr., l.p. inw. 190; IV. O rodzie. Powst. prawdopodobnie 1851/52. Rkps w Muz. Tatrzańskim, jw.

65. Obrazy z życia i natury. Fragm. przedr. J. Jasiński: Zapomniany utwór W. Pola. *Warmia i Mazury* 1969 nr 5.

[IX, 48] Drobne utwory po śmierci autora ogł. ...

Przekł. ros.: E. Błaginina: Czetyrie wieszczi (Cztery rzeczy). Wyd. jw. poz. 3.

[IX, 49] Wydania zbiorowe

12. Wincenty Pol. W-wa 1969 *Poeci Polscy.*

Zawartość: wybór wierszy z Pieśni Janusza, Pieśni o ziemi naszej, Obrazów z życia i z podróży, Szajne katarynki, Z podróży po burzy; wiersze różne; fragm. Mohorta.

[IX, 49] Listy i materiały

10a. Do J. E. Purkyniego z 1 czerwca 1847 i 11 kwietnia b.r. (1850). Wyd. J. W. Opatrny: Jan Ewangelista Purkynie w kręgu przyjaciół Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich. *Ossolineum. Księga pam.*

w 150-lecie Zakładu Nar. im Ossol. Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe*; przedr. wraz z listami z 5 listopada 1843 i 24 sierpnia 1852 w: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 C 25.

[IX, 55] OPRACOWANIA

2. Bibliografia

J. I. KRASZEWSKI: List do J. N. Deszkiewicza, dat. 9 stycznia 1866. Ogł. A. Żyga: Listy J. I. Kraszewskiego do J. N. Deszkiewicza. *Ruch Lit.* 1968 z. 4 s. 233-234. — F. BIELAK: Katedra Historii Literatury Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1849-1870. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — K. ZAWISTOWICZ-ADAMSKA: Wincenty Pol — badacz kultury ludowej. W-wa 1966. [Rec.: J. IWASZKIEWICZ: Zagadki literackie. *Życie W-wy* 1966 nr 315; S. ŚWIRKO. *Lit. Lud.* 1966 nr 2/3; R. SULIMA: Działalność ludoznawcza W. Pola. *Nowe Książki* 1967 nr 22; A. KOWALSKA: Pol żywy. *Przegl. Hum.* 1968 nr 2]. — J. OLSZAK: O Wincentym Polu — nie tylko poecie. *Roczn. Przemyski* t. 11 (1967). — J. JASIŃSKI: Z pobytu W. Pola w Prusach Wschodnich. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1969 nr 1.

[IX, 57] 3. Twórczość

K. KREJČI: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. BABICZ: Oprac. wyd.: Prace z etnografii północnych stoków Karpat. Wr. 1966 *Arch. Etnograficzne* nr 29. — J. ZBOROWSKI: Przedmowa. W wyd.: Prace z etnografii północnych stoków Karpat, jw. — J. JASIŃSKI: Zapomniany utwór Wincentego Pola. *Warmia i Mazury* 1969 nr 5. — A. ŻYGA: Dubieckie spotkania z literaturą polską. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej.* Przemyśl 1969. — Dzieje folkolorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — S. PIOTROWSKI: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

POPLIŃSKI ANTONI

[IX, 60] OPRACOWANIA

W. STEFFEN: Sylwetki filologów polskich XIX wieku. *Meander* 1969 z. 7/8.

POTOCKI TOMASZ

[IX, 65] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — Z. STANKIEWICZ: Dzieje wielkości i upadku Aleksandra Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* [Rec.: J. JEDLICKI: Cień margrabiego. *Nowe Książki* 1967 nr 16].

PRĄDZYŃSKI IGNACY

[IX, 66] OPRACOWANIA

C. BLOCH: Ignacy Prądzyński o inspiracji francuskiej w wybuchu powstania listopadowego. *Kwart. Hist.* 1964 nr 1. [Polemika: W. ZAJEWSKI: Prądzyński, Lelewel i mit o karbonaryzmie. Tamże 1964 nr 4]. — C. BLOCH: Przyczynek do metody wydawania pamiętników. (Na przykładzie Pamiętników Prądzyńskiego w wydaniu B. Gembarzewskiego). *Studia Źródłoznawcze* t. 9 (1964). — T. ŁEPKOWSKI: Warszawa w powstaniu listopadowym. Wyd. 2 uzup. W-wa 1965 *Bibl. Wiedzy Hist.* — M. RUSZCZYC: Generał Ignacy Prądzyński 1792-1850. W-wa 1968 *Bitwy. Kampanie. Dowódcy* 2. [Rec.: J. GAN. *Mówią wieki* 1968 nr 11]. — S. SZENIC: Ani triumf, ani zgon. W-wa 1969. — C. BLOCH: Ignacy Prądzyński jako historyk powstania listopadowego. *Studia i Materiały do Historii Wojskowości* 1969 cz. 2 - 1970 cz. 1.

PRUSINOWSKI ALEKSY

[IX, 68] OPRACOWANIA

Z. Sudolski: Oprac. wyd.: Z. Krasiński: Listy do Adama Sołtana. W-wa 1970 *Bibl. Poezji i Prozy*.

PRUSINOWSKI JAN

[IX, 70] Listy

4. Do O. Kolberga z 8 września 1862 (wierszem). Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

RACZYŃSKI EDWARD

[IX, 86] OPRACOWANIA

A. Wojtkowski: Edward Raczyński. W zbiorze: Wielkopolanie XIX wieku. T. 1. Poz. 1966.

RETTEL LEONARD

[IX, 89] OPRACOWANIA

M. Strzałkowa: Pierwszy polski przekład z Lope de Vegi; Teatr hiszpański w Polsce. W książce: Studia polsko-hiszpańskie. Kr. 1960 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel. Rozpr. i Studia* t. 26. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — Kronika ..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

ROGALSKI LEON

[IX, 92] OPRACOWANIA

M. Inglot: „Bałamut Petersburski" 1830-1836. Zarys monografii czasopisma. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 2. *Prace Lit.* IV. Wr. 1962. [Rec.: P. Grzegorczyk: Monografia „Bałamuta". *Zeszyty Prasoznawcze* 1963 nr 1/2].

ROMANOWSKI MIECZYSŁAW

[IX, 94] Artykuły, drobne utwory i przekłady ogł. ...

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Polskije stiagi w Kriemle; Sokoły, orły. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 98] OPRACOWANIA

3. Twórczość

B. Gawin: Z rękopisów M. Romanowskiego „Góral" i „Mnich". *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2. — S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Cześć pozgonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich). — Z. Szweykowski: Nie tylko o Prusie. Szkice. Poz. 1967. (Tu m. in.: Anczyc, Jeż i Romanowski jako budziciele ruchu powstańczego przed rokiem 1863). — K. Bartoszewski: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. [Rec.: A. K. Guzek: Legenda powstańczej śmierci. *Poezja* 1969 nr 7; C. Lechicki. *Tyg. Powsz.* 1969 nr 11; B. Ponikowski: Uwikłany w historię. *Współczesność* 1969 nr 11; T. S. (Syga): Poeta powstaniec. *Stolica* 1969 nr 11]. — D. Wawrzykowska-Wierciochowa: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

ROPELEWSKI STANISŁAW

[IX, 99] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

RÓŻYCKI KAROL

[IX, 101] Listy i materiały

3a. Do A. Mickiewicza 15 listów z 1834-1854. Rkps Muz. Mickiewicza w Paryżu sygn. 649. 7 listów i kilka fragmentów listów z 1834-1853 ogł. J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

[IX, 102] OPRACOWANIA

J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza ..., jw. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

RZEWUSKI HENRYK

[IX, 109] TWÓRCZOŚĆ

2. Pamiątki Soplicy.

Przekł. niem.: Ph. Löbenstein: Denkwürdigkeiten des Pan Sewerin Soplica. Fragm. przedr. *Mickiewicz-Blätter* 1966 z. 31-32.

[IX, 113] Listy i materiały

10. Do siostry Karoliny Lacroix fragm. 6 listów ogł. J. W. Borejsza: Miscellanea paryskie. II. Z korespondencji rodzinnej H. Rzewuskiego. *Slavia Orientalis* 1966 nr 2.

[IX, 115] OPRACOWANIA

1. Biografia

W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. [Rec.: E. Tomaszewski. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1]. — J. Rudnicka: Odcinek powieściowy w „Dzienniku Warszawskim" i w jego kontynuacjach (1851-1862). *Roczn. Bibl. Nar.* 1 (1965). — J. W. Borejsza: Miscellanea paryskie, jw. — E. Tomaszewski: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1966 z. 1.

[IX, 117] 2. Twórczość

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — K. Wyka: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* — K. Krejči: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — A. Kłossowski: Z dziejów księgarstwa polskiego na obczyźnie. (Proces o wydanie przez Władysława Mickiewicza „Próbek historycznych" hr. H. Rzewuskiego). *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

[IX, 118] Pamiątki Soplicy: M. Inglot: Carska cenzura w latach 1831-1850 wobec arcydzieł literatury polskiej. *Ze Skarbca Kultury* z. 17 (1965). — K. Bartoszyński: O amorfizmie gawędy. Uwagi na marginesie „Pamiątek Soplicy". *Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Z. Szweykowskiemu.* Wr. 1966. — J. Tazbir: Z dziejów fałszerstw historycznych w Polsce w pierwszej połowie XIX wieku. *Przegl. Hist.* 1966 z. 4. — Z. Szmydtowa: Spoken and Literary Tale. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 10 (1967) z. 2; streszcz. pt. Gawęda. Tamże. — J. Malinowski: Zarys rozwoju powieści historycznej w Polsce do 1939 r. W zbiorze: H. Dubowik, J. Konieczny, J. Malinowski: Polska powieść historyczna. Wybrane zagadnienia z dziejów recepcji i warsztatu twórczego. Bydg. 1968 *Bydg. Tow. Nauk. Prace Wydz. Nauk Hum.* S. B nr 3. — Z. Szmydtowa: Poetyka gawędy. *Z polskich studiów slawistycznych.* S. 3. *Nauka o literaturze. Prace na VI Międzynarodowy Kongres Slawistów w Pradze 1968.* W-wa 1968. — W. Weintraub: Między Plutarchem a Sowizdrzałem: „Pamiątki Soplicy". *Literatura, komparatystyka, folklor. Księga poświęcona J. Krzyżanowskiemu.* W-wa 1968.

SADOWSKA z BRZEZINÓW MARIA

[IX, 120] OPRACOWANIA

J. W. GOMULICKI: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966 *Bibl. Poezji i Prozy*. — J. W. GOMULICKI: Ostatni romans Norwida. *Stolica* 1967 nr 17.

SAYN-WITTGENSTEINOWA KAROLINA

[IX, 122] OPRACOWANIA

S. SZENIC: Franciszek Liszt. W-wa 1969 *Ludzie Żywi* 17. [Rec.: L. ERHARDT: Pięćset stron o Liszcie. *Nowe Książki* 1969 nr 17]. — S. SZENIC: Księżna Karolina Sayn-Wittgenstein. *Nowe Książki* 1970 nr 18.

SEMENENKO PIOTR

[IX, 129] OPRACOWANIA

K. KWIATKOWSKI: La vita di padre Pietro Semenenko, C. R. ... Rzym 1953. — E. JABŁOŃSKA-DEPTUŁA: O. Piotr Semenenko. *Znak* 1966 nr 144 (6). — T. KASZUBA: Piotr Semenenko a odnowa filozofii scholastycznej. *Studia Philosophiae Christianae* 1968 nr 2. — T. KASZUBA: Koncepcja poznania naukowego według P. Semenenki. *Studia Philosophiae Christianae* 1969 nr 1. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. MAKOWIECKA: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968.

SĘKOWSKI JÓZEF JULIAN

[IX, 130] TWÓRCZOŚĆ

4. Wielkie posłuchanie u Lucypera.

Przekł. serbski: M. Milicievič: Fragm. pt. Čudnovati dogciaj jedne duše. *Danica* 1860.

[IX, 133] OPRACOWANIA

B. M. DANCIG: Russkije putieszestwienniki na Bliżniem Wostokie. Moskwa 1965. — K. MORAWSKIJ: Dantie w Polsze. *Dantie i Sławianie. Sbornik statiej. Dante e gli Slavi. Studi raccolti nel VII centenario dalla nascità di Dante*. Moskwa 1965. — L. PEDROTTI: Józef Julian Sękowski. The genesis of a literary allien. Berkeley 1965 *University of California Publications in Modern Philology* t. 73. — W. ŚLIWOWSKA: Mikołaj I i jego czasy. W-wa 1965. — J. BACHÓRZ: O szkicach fizjologicznych w literaturze polskiej okresu międzypowstaniowego 1831-1863. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 2. Gdańsk 1969.

SIEMIEŃSKI LUCJAN HIPOLIT

[IX, 134-135] TWÓRCZOŚĆ

1. Dumki.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: Napierskij. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1-2. Moskwa 1963.

6. Poezje.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: Zawtra. Wyd. jw. poz. 1.

8. Podania i legendy...

Przekł. niem.: Die Königin der Ostsee. *Mickiewicz-Blätter* 1963 z. 23.

[IX, 138] Przekłady

3. Homer: Odyseja. Wyd. 7. Wr. 1965 *BN* II, 21.

[IX, 142] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — J. M. KASJAN: Wernyhora. Zarys dziejów postaci w literaturze polskiej. *Zeszyty Nauk. Uniw. ... Tor. Nauki Hum.-Społ.* z. 6. *Filologia pol.* III. Tor. 1962. — R. F. KYRCZIW: „Dumki" Bielowśkoho i Siemienśkoho. *Słowjanśke Literaturoznawstwo i Folkłorystyka* 1966 nr 2. — K. LEWICKI: Katedra Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1803-1848. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — Z. NIEDZIELA:

Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12. — V. Žáček: Kontakty kulturalno-naukowe Ossolineum z Czechami. *Ossolineum. Księga pam. w 150-lecie Zakładu Nar. im. Ossol.* Wr. 1967 *Wyd. Jubileuszowe.* — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — F. Machalski: Firdausi i jego „Szāh-nāme". Kr. 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 113. — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

SKIMBOROWICZ HIPOLIT

[IX, 146] Listy

17. Czarna księga H. Skimborowicza. Egz. w bibliotece w Przeworsku. Wg informacji J. Rybickiego zawiera 116 listów Deotymy oraz wycinki z prasy itp.

[IX, 147] OPRACOWANIA

S. Walczak: Z teki korespondencji H. Skimborowicza. Listy Edwarda Dembowskiego do H. Skimborowicza oraz listy czytelników i autorów do „Przeglądu Naukowego". *Ze Skarbca Kultury* z. 9 (1956). — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966 *Bibl. Poezji i Prozy.* — M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967. — A. Kowalska: W kręgu „Nadwiślanina" i „Przeglądu Naukowego". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 55. *Filologia.* Łódź 1968. — M. Stępień: Narcyza Żmichowska. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16. — B. Golka: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32. — J. Dybiec: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

SKOBEL FRYDERYK KAZIMIERZ

[IX, 148] Listy i materiały

1a. Do J. E. Purkyniego dopiski w listach J. Majera, zob. Majer Józef. Listy poz. 1a.

1b. Do O. Kolberga z 15 października 1869. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[IX, 149] OPRACOWANIA

F. Wysocka: Działalność poprawnościowa F. Skobla na tle prac Komisji Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. *Język Pol.* nr 5.

SŁOWACKI WŁADYSŁAW

[IX, 150] OPRACOWANIA

S. Makowski: Biografia poety bałaguły. (Rzecz o Władysławie Słowackim). W książce: S. Makowski, Z. Sudolski: W kręgu rodziny i przyjaciół Słowackiego. Szkice i materiały. W-wa 1967 *Bibl. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza* t. 8. — S. Makowski: Listy Aleksandry Słowackiej. Tamże.

SOBIESZCZAŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN

[IX, 151] TWÓRCZOŚĆ

12. Historia miasta Warszawy. W skróceniu wyd. K. Zawadzki pt. Warszawa. Wybór publikacji. T. 1-2. W-wa 1967 *Bibl. Syrenki.*

[IX, 153] OPRACOWANIA

K. Zawadzki: Oprac. wyd.: Warszawa. Wybór publikacji, jw. — (Warszawa. Wybór publikacji. T. 1-2. W-wa 1967. Rec.): J. W. Gomulicki: Przechadzki po dawnej Warszawie. *Nowe Książki* 1968 nr 10; P. Hertz: Obrazy Warszawy. *Stolica* 1968 nr 10; J. Wyka: Dwie dusze dziejopisa Warszawy. *Twórczość* 1968 nr 10. — B. Golka: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32.

SOWIŃSKI LEONARD

[IX, 154] TWÓRCZOŚĆ

14. Poezje.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Sowriemiennym lirykam. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 156] OPRACOWANIA

1. Biografia

J. Fijałek: Oprac. wyd.: W. Jabłonowski: Pamiętniki z lat 1851-1893. (Wybór). Wr. 1967.

[IX, 158] 2. Twórczość

R. Taborski: Leonard Sowiński. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 1. W-wa 1965.

SPITZNAGEL LUDWIK WŁADYSŁAW

[IX, 159] OPRACOWANIA

W. Kubacki: W wyobraźni. W-wa 1964. (Tu m. in.: Zwierzenia autorskie. Krzyk jarzębiny). — J. Reychman: Z dziejów literatury perskiej w Polsce. Ludwik Spitznagel jako tłumacz Nizamiego. W zbiorze: Wschód w literaturze polskiej. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

STALMACH PAWEŁ

[IX, 163] Listy i materiały

1a. Do J. Lubomirskiego 4 listy z 1849-1851. Ogł. I. Homola: Listy P. Stalmacha do Galicjan. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 4.
Rkps Bibl. Nauk. Ministerstwa Kultury USRR, Lw., Papiery rodz. Lubomirskich.

2. Do F. Wężyka z 2 sierpnia 1857; do nieznanego adresata z 15 lipca 1861. Z rkpsów Ossol. ogł. I. Homola, jw. poz. 1a.

3a. Do W. Rzewuskiego z 19 lipca 1871 i 12 lipca 1887; do J. D. Amborskiego z 26 sierpnia 1887. Ogł. I. Homola, jw. poz. 1a.
Rkps Bibl. Jagiel. sygn. 4952, 7885.

9a. Do A. Dunajewskiego z 27 września 1884. Ogł. I. Homola, jw. poz. 1a.
Rkps Państw. Arch. m. Krakowa i Województwa IT. 1137.

11. Korespondencja P. Stalmacha. Oprac. I. Homola, L. Brożek. Wr. 1969 *PAN Oddział w Kr. Materiały Komisji Nauk Hist.* nr 16.

Zawartość: ponad 70 listów P. Stalmacha i 120 listów do niego z rkpsów Arch. Tow. Ludoznawczego w Cieszynie oraz Arch. PAN W-wa, Bibl. Czart., Bibl. Jagiel., Ossol., Bibl. Nauk. Ministerstwa Kultury USRR Lw.; w tym przedr. poz. 1-4, 6, 7, 9-10.

[IX, 164] OPRACOWANIA

J. Woźnicka: Kalendarz Cieszyński 1857-1914. *Zaranie Śląskie* 1964 z. 2. — W. Ogrodziński: Dzieje piśmiennictwa śląskiego. Do druku przygotowali L. Brożek i Z. Hierowski. T. 1-2. Kat. 1965. (Tu m. in. rozdział: Epoka Lompy i Stalmacha). — L. Brożek: W 75-lecie zgonu P. Stalmacha. *Poglądy* 1966 nr 22. — J. Woźnicka: Materiały do bibliografii polskich kalendarzy na Śląsku od Wiosny Ludów do powstań śląskich. *Zaranie Śląskie* 1966 z. 1. — I. Homola: Wstęp i oprac. wyd.: Listy P. Stalmacha do Galicjan. *Zaranie Śląskie* 1967 z. 4. — M. Pawłowiczowa: „Gwiazdka Cieszyńska" pod redakcją P. Stalmacha o Kraszewskim. *Zeszyty Nauk. WSP w Kat.* nr 40. *Prace Hist.-lit.* nr 4. Kat. 1967. — J. Stolarzewiczowa: Sprawy narodowe w „Zwiastunie Górnośląskim". Tamże.— I. Homola: „Tygodnik Cieszyński" i „Gwiazdka Cieszyńska" pod redakcją P. Stalmacha 1848-1887. Kat. 1968. [Rec.: A. Brożek. *Kwart. Hist.* 1969 nr 3; J. Kowalik. *Zeszyty Prasoznawcze* 1969 nr 1; A. Zając. *Sobótka* 1969 nr 1]. — I. Homola, L. Brożek: Oprac. wyd.: Korespondencja P. Stalmacha, jw. [Rec.: J. Kowalik. *Zeszyty Prasoznawcze* 1970 nr 1; C. Lechicki. *Studia Hist.* 1970 z. 1; E. Marczewska-Stańdowa. *Zaranie Śląskie* 1970 z. 3; M. Tyrowicz. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1970 z. 1].

STĘCZYŃSKI BOGUSZ ZYGMUNT MACIEJ

[IX, 166-167] TWÓRCZOŚĆ

6. Tatry. Poemat malowniczy historyczno-legendowy w 25-ciu pieśniach. Red. 1 powst. 1845, rkps zniszczony; red. 2 powst. 1851, wyd. Kr. 1860; red. 3 powst. ok. 1880, rkps w Muz. Tatrzańskim, Zakopane.

24. Pamiętnik historyczny głównie odnoszący się do roku 1846 i pobytu w Krakowie do 1880 r. napisał Bogusz Zygmunt Stęczyński, autor Okolic Galicji, Tatrów, Świątyni Polaków itd. itd., b. bibliotekarz ś.p. Mieczysława Dzieduszyckiego, z portretem autora. Rkps Bibl. Ukraińskiej Akademii Nauk Lw. (Zbiory Baworowskich) sygn. 1624. Streszczenie podał J. Zborowski: Dwa rękopisy B. Stęczyńskiego. *Wierchy* R. 36 (1967).

[IX, 168] OPRACOWANIA

W. Olszewicz: O nieznanej autobiografii B. Z. Stęczyńskiego. *Wierchy* R. 32 (1963). — J. Zborowski: Dwa rękopisy B. Stęczyńskiego. *Wierchy* R. 36 (1967). — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970.

STRZELNICKI WŁADYSŁAW

[IX, 173] TWÓRCZOŚĆ

5. Poezje.

Przekł. ros.: M. Žiwow: Kazbek. W: M. S. Žiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 173] OPRACOWANIA

J. Reychman: Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich imperium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: Szkice z dziejów pol. orientalistyki. 2. W-wa 1966. — W. Kubacki: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969.

SUPIŃSKI JÓZEF

[IX, 179] OPRACOWANIA

2. Twórczość

B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. [Rec.: R. Bender. *Kwart. Hist.* 1965 nr 4]. — B. Skarga: Supiński — między romantyzmem a pozytywizmem. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.*

SZABRAŃSKI ANTONI JÓZEF

[IX, 181] Listy i materiały

2a. Do O. Kolberga b.d. (przed 1871). Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 66. Korespondencja. Cz. 3. W-wa 1969 s. 687-688.

SZAJNOCHA KAROL

[IX, 183] TWÓRCZOŚĆ

12. Jadwiga i Jagiełło 1374-1413. Oprac. M. Bokszczanin. Wstęp: S. M. Kuczyński. W-wa 1969.

[IX, 185] Listy

3a. Do E. Winiarza 2 listy z 1848 i list z 1861; do J. Hołowaćkiego 2 listy z 1859 i 1865; do K. W. Zapa z 1861; do A. Rogalskiego b.d. Z rkpsów Lw. Bibl. Nauk. ogł. H. Barycz: Nowe przyczynki do korespondencji K. Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4.

4a. Do J. Załuskiego, dat. 25 stycznia 1853. Ogł. R. Jaskuła: Nieznany list K. Szajnochy do Józefa Załuskiego. *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2.

Rkps Arch. Państw. Kr. sygn. A.S.Z. 44.

[IX, 187] OPRACOWANIA

H. Barycz: Nowe przyczynki do korespondencji K. Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4. — E. Tomaszewski: Wprowadzenie honorariów autorskich do codziennej prasy warszawskiej (1851-1861). *Roczn.*

Historii Czasopiśmiennictwa Pol. 1966 z. 1. — E. KAZIOR: „Dziennik Literacki" w latach 1852-1854 i jego wpływ na życie umysłowe Galicji. *Roczniki Bibl.* 1967 z. 1/2. — M. BOKSZCZANIN: Oprac. wyd.: Jadwiga i Jagiełło. W-wa 1969. — B. GOLKA: Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce XIX wieku. W-wa 1969 *Rozpr. Uniw. Warsz.* 32. — R. JASKUŁA: Nieznany list K. Szajnochy do Józefa Załuskiego. *Roczniki Bibl.* 1969 z. 1/2. — S. M. KUCZYŃSKI: Wstęp w wyd.: Jadwiga i Jagiełło. W-wa 1969. — J. PACŁAWSKI: Karol Szajnocha wobec sprawy Śląska. *Kwart. Nauczyciela Opolskiego* 1969 nr 1. — W. JANKOWERNY, J. OKOPIEŃ: Zawsze pod kopułą. (150 lat Ossolineum). W-wa 1970. — R. MAJKOWSKA: Młodość i początki działalności literackiej Władysława Łozińskiego. 1843-1870. *Pam. Lit.* R. 61 (1970) z. 3. — (Jadwiga i Jagiełło. Wyd. 1969. Rec.): J. WILHELMI. *Kultura* 1970 nr 44.

SZTYRMER LUDWIK

[IX, 193] OPRACOWANIA

K. CZACHOWSKI: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa 1967. — K. WYKA: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* — E. KUCHARSKA: Literatura polska w Rosji w latach 1830-1848. Opole 1967 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.* — Z. MROZEK: Z zagadnień twórczości powieściowej i krytycznoliterackiej L. Sztyrmera w latach 1838-1844. Praca doktorska. Gdańsk 1968. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 34.

SZUJSKI JÓZEF

OPRACOWANIA

[IX, 202] 1. Biografia

J. MACIEJEWSKI: „Pracownia Filippiego" i obóz „młodych". *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2. — M. ROMANKÓWNA: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967.

[IX, 204] 2. Twórczość

B. NADOLSKI: Koncepcja Odrodzenia J. Szujskiego. *Księga pam. ku czci K. Górskiego.* Tor. 1967. — J. GÓRSKI: Krakowska kultura historyczna. *Kultura* 1969 nr 50. — R. SKRĘT: Józef Szujski. *Obraz literatury pol. XIX i XX w.* S. IV. *Literatura pol. w okresie realizmu i naturalizmu.* T. 3. W-wa 1969. — C. KŁAK: Powieści historyczne Jana Zachariasiewicza zwierciadłem sporów politycznych między demokratami i konserwatystami galicyjskimi. *Prace Hum.* (Rzeszowskiego Tow. Przyj. Nauk) 1970 nr 1.

SZUKIEWICZ ALEKSANDER

[IX, 205] Listy i materiały

1a. Do J. E. Purkyniego 5 listów z 1840-1844. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 F 52.

[IX, 205] OPRACOWANIA

J. W. OPATRNY: Oprac. wyd.: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw. — J. ZAORSKI: W kręgu krakowskich przyjaciół Gustawa Ehrenberga. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Spol.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

SZULC DOMINIK

[IX, 206] OPRACOWANIA

B. SKARGA: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964.

SZYMANOWSKI WACŁAW

[IX, 211] OPRACOWANIA

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962.

SZYRMA KRYSTYN LACH

[IX, 215] OPRACOWANIA

L. Zieliński: Emigracja polska w Anglii w latach 1831-1846. Gdańsk 1964 *Zeszyty Nauk. Wydz. Hum. WSP w Gdańsku* 7. — A. Zieliński: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969.

TERLECKA ANNA

[IX, 217] OPRACOWANIA

Z. Jagoda: Życie literackie Rzeczypospolitej Krakowskiej. Kr. 1969 *Nauka dla Wszystkich* nr 88.

TOWIAŃSKI ANDRZEJ

[IX, 228] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — S. Kawyn: Mickiewicz-towiańczyk w opinii autora „Chowanny". *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 36. *Filologia.* Łódź 1964. — S. Pigoń: Drzewiej i wczoraj. Wśród zagadnień kultury i literatury. Kr. 1966 *Bibl. Studiów Lit.* (Tu m. in.: Seweryn Goszczyński w podwojach Uniwersytetu Jagiellońskiego). — S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Milczenie Mickiewicza-poety w okresie towianizmu; Dwa mistyczne portrety Mickiewicza w ujęciu A. Towiańskiego; Antymickiewiczowska kampania „ojca Bronisława"). [Rec.: J. Paluszewski: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. *Przegl. Hum.* 1969 nr 3]. — A. Sikora: Posłannicy słowa. Hoene-Wroński, Towiański, Mickiewicz. W-wa 1967. [Rec.: M. Janion. *Pam. Lit.* R. 59 (1968) z. 4; T. Płużański: *Człowiek i Światopogląd* 1968 nr 2; Z. Stefanowska: O mesjanizmie bez zgorszenia. *Studia Filoz.* 1968 nr 2]. — A. Sikora: Towiański i nowe objawienie. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — A. Sikora: Towiański — rewelator Nowego Objawienia. W zbiorze: Filozofie romantyczne. W-wa 1967 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 13. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — A. Sikora: Towiański i rozterki romantyzmu. W-wa 1969 *Myśli i Ludzie.* [Rec.: T. Syga: Towiański i o Towiańskim. *Stolica* 1969 nr 47; Z. Stefanowska: Sprawa A. Towiańskiego. *Nowe Książki* 1970 nr 2]. — R. Mirek: Towiański i towianizm w opinii psychiatry. *Przegl. Lekarski* 1970 nr 6.

TRENTOWSKI BRONISŁAW FERDYNAND

[IX, 229] TWÓRCZOŚĆ

8. Chowanna. T. 1-2. Oprac. A. Walicki. Wr. 1970 *Bibl. Klasyków Filozofii. Pisarze polscy.*

[IX, 230] Wydania zbiorowe

Pisma o filozofii religii. Oprac. T. Kozanecki. W-wa 1965 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* t. 11.

Zawartość: Wierzę (fragm.); Bożyca (fragm.); Przedsłowie do „Nauczycielstwa"; Konspekty; List do Z. Krasińskiego, dat. 1 września 1856; Spis treści rkpsu „Bożyca lub Teozofia".

[IX, 230] Listy i materiały

9a. Do W. Cybulskiego z 29 kwietnia 1848. Ogł. B. W. Januszewski: Z korespondencji i papierów Wojciecha Cybulskiego. *Roczn. Wr.* t. 9/10 (1965/1966).

[IX, 236] OPRACOWANIA

J. Ładyka: Koncepcja społeczeństwa zintegrowanego w twórczości Hegla i Trentowskiego. W zbiorze: Historiozofia i indywidualizm. Studia z dziejów filozofii społecznej XIX wieku. W-wa 1962 *Arch. Historii Filozofii i Myśli Społ.* nr 8. — T. Kozanecki: Wstęp i oprac. wyd.: Pisma o filozofii religii. W-wa 1965, jw. [Rec.: A. Walicki. *Studia Filoz.* 1967 nr 1]. — J. Ładyka: Filozoficzne podstawy Trentowskiego koncepcji pedagogiki narodowej. W zbiorze: Polskie spory o Hegla 1830-1860. W-wa 1966. — W. Wąsik: Historia filozofii polskiej. T. 2. Romantyzm. W-wa 1966. — S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Antymickiewiczowska kampania „ojca Bronisława"). — J. Ładyka: Trentowski — system pogodzonych przeciwieństw. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — S. Truchim: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist.-Społ.* nr 65. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — Z. Sudolski: Korespondencja Zygmunta Krasińskiego. Studium monograficzne. W-wa 1968. — A. W.: Sesja w setną rocznicę śmierci B. F. Trentowskiego. *Studia Filoz.* 1969 nr 4. — B. T.: Sprawa Trentowskiego trwa. *Twórczość* 1969 nr 8. — L. Bandura: Bronisław Trentowski. W setną rocznicę śmierci. *Życie Szkoły* 1969 nr 12. — K. Poznański: Bronisław Ferdynand Trentowski (1808-1869). *Nowa Szkoła* 1969 nr 11. — A. Walicki: Filozofia a mesjanizm. Studia z dziejów filozofii i myśli społeczno-religijnej romantyzmu polskiego. W-wa 1970. — A. Walicki: Wstęp i oprac. wyd.: Chowanna, jw.

TUROWSKI KAZIMIERZ JÓZEF

[IX, 242] OPRACOWANIA

H. Batowski: Wstęp w książce: J. Kollár: Wybór pism. Wr. 1954 *BN* II, 89. — R. Skręt: (H. Barycz: Wśród gawędziarzy, pamiętnikarzy i uczonych galicyjskich. Kr. 1963. Rec.). *Pam. Lit.* R. 56 (1965) z. 3. — J. Maciejewski: Ruch literacki „młodych" z lat 1860-1862. *Przegl. Hum.* 1966 nr 2-3. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

TYSZYŃSKI ALEKSANDER

[IX, 248] OPRACOWANIA

M. Straszewska: Aleksander Tyszyński. *Z dziejów polonistyki warszawskiej. Prof. dr J. Krzyżanowskiemu w dwudziestą piątą rocznicę objęcia Katedry Hist. Lit. Pol. na Uniw. Warsz. 1934-1959.* W-wa 1964. — S. Burhardt: Przedmowa. W: Z. Mocarski: Album pewnego literata. Opis bibliograficzny. Tor. 1966. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

UJEJSKI KORNEL

[IX, 249, 252] TWÓRCZOŚĆ

2. Chorał z r. 1846.

Przekł. białoruski: J. Kupała: Chauturny marsz. W: Zbor tworau. T. 5. Mińsk 1962.

Przekł. węgierski: L. Lator: Mezítláb jött W: E. Bejtár: Lengyel költők antológiája. Budapeszt 1969.

8. Melodie biblijne.

Przekł. hebrajski: Sz. Dykman: (Fragm.) 1937; przedr.: Diwrej Mosze ha-achronim. *Hapo cair* 1967, 14 marca.

17. Wiersze różne.

Przekł. ros.: D. Samojłow: Zasnieżennaja chata; Orły i sołowji. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 261] OPRACOWANIA

A. Żyga: Kornel Ujejski w Medyce. *Widnokrąg* 1965 nr 2. — S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Cześć pozgonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich). — S. Makowski, E. Namowicz: Kornel Ujejski — niedoszły żołnierz Garibaldiego. *Przegl. Hum.* 1967 nr 2. — K. Bartoszewski: Mieczysław Romanowski. Poeta powstaniec. W-wa 1968. — A. Żyga: Kornel Ujejski w Medyce. *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej.* Przemyśl 1969.

WASILEWSKI EDMUND

[IX, 268] TWÓRCZOŚĆ

6. Poezje.

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Piesnia moriechodow (Wesoło żeglujmy, wesoło...); Gimn orłow (Hej, bracia orły, do lotu...). W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 270] OPRACOWANIA

M. Janion: „Grosz wdowi" poezji romantycznej. W: Romantyzm. Studia o ideach i stylu. W-wa 1969. — J. Zaorski: W kręgu krakowskich przyjaciół Gustawa Ehrenberga. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

WĘCLEWSKI STANISŁAW

[IX, 271] OPRACOWANIA

J. Konieczny: Stanisław Węclewski (1820-1893). *Roczn. Grudziądzki* t. 5/6 (1970).

WĘGIERSKA ZOFIA

[IX, 277] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966 *Bibl Poezji i Prozy.*

WĘŻYK WŁADYSŁAW

[IX, 278] Listy

6. Do J. I. Kraszewskiego z 14 grudnia 1846. Ogł. J. Pośpiech: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

[IX, 280] OPRACOWANIA

K. Wyka: Norwid w Krakowie. Szkic naukowo-popularny. *Pam. Lit.* R. 58 (1967) z. 2; wyd. osob. Kr. 1967.

WIELOGŁOWSKI WALERY

[IX, 282] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — S. Kalembka: Towarzystwo Demokratyczne Polskie w latach 1832-1846. *Roczn. Tow. Nauk. w Tor.* t. 71 z. 3. Tor. 1966. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

WIELOPOLSKI ALEKSANDER

[IX, 283] TWÓRCZOŚĆ

3a. Projekt wydawania nowej gazety. Powst. w połowie 1831. Ogł. A. Słomkowska: Projekt wydawania nowej gazety w 1831 r. w Królestwie Polskim. *Roczn. Historii Czasopiśmiennictwa Pol.* 1968 z. 2.

Autorstwo prawdopodobne.

[IX, 287] OPRACOWANIA

T. Łepkowski: Polska — narodziny nowoczesnego narodu 1764-1870. W-wa 1967. — F. Ramotowska: U źródeł tzw. reform Wielopolskiego. *Wiek XIX. Prace ofiarowane S. Kieniewiczowi w 60 rocznicę urodzin.* W-wa 1967. — Z. Stankiewicz: Dzieje wielkości i upadku A. Wielopolskiego. W-wa 1967 *Bibl. Wiedzy Hist.* [Rec.: J. Jedlicki: Cień margrabiego. *Nowe Książki* 1967 nr 16; J. Śmiałowski. *Roczn. Lubelski* t. 11 (1968); R. Czepulis. *Kwart. Hist.* 1969 nr 3]. — K. Poznański: Reforma szkolna w Królestwie Polskim w 1862 roku. Wr. 1968 *Monografie z Dziejów Oświaty* t. 9. [Rec.: R. Wroczyński. *Przegl. Hist. Oświatowy* 1970 nr 3].

WILKOŃSKA PAULINA

[IX, 299] L i s t y

7a. Do O. Kolberga 3 listy z 1869. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[IX, 300] OPRACOWANIA

J. Pośpiech: Listy śląskie do Józefa Ignacego Kraszewskiego z lat 1846-1886. Opole 1966 *Prace Opolskiego Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Języka i Literatury.*

WILKOŃSKI AUGUST

[IX, 303] OPRACOWANIA

S. Borowkin: „Dzwon Literacki" 1845--1853. Bibliografia zawartości. *Roczniki Bibl.* 1962 z. 1/2. — W. Giełżyński: Prasa warszawska 1661-1914. W-wa 1962. — M. Chmielnikowska: Biograficzne wyznaczniki stylu w twórczości A. Wilkońskiego. *Gdańskie Zeszyty Hum. Prace Hist.-lit.* nr 1. Gdańsk 1965. — S. Borowkin: August Wilkoński. Szkic biograficzny. *Prace Polon.* S. XXIII (1967). — S. Borowkin: Bibliografia pierwodruków pism oraz korespondencji A. Wilkońskiego. *Roczniki Bibl.* 1968 z. 1/4. — M. Chmielnikowska: Ramotka. *Zagadnienia Rodzajów Lit.* t. 12 (1969) z. 1. — M. Chmielnikowska: Struktura „Ramot i ramotek" A. Wilkońskiego. *Pam. Lit.* (w druku).

WISZNIEWSKI MICHAŁ

[IX, 305] L i s t y i m a t e r i a ł y

2a. Do J. E. Purkyniego 9 listów z 1837--1845. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 G 69.

[IX, 306] OPRACOWANIA

M o n o g r a f i e: J. Dybiec: Michał Wiszniewski. Życie i twórczość. Wr. 1970 *Monografie z Dziejów Nauki i Techniki* t. 63.

[IX, 308] 2. T w ó r c z o ś ć

B. Skarga: Narodziny pozytywizmu polskiego (1831-1864). W-wa 1964. — K. Lewicki: Katedra Literatury Polskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1803-1848. *Dzieje Katedry Hist. Lit. Pol. w Uniw. Jagiel. Zarys monograficzny. Księga zbior.* Kr. 1966. — J. Bańka: Poglądy filozoficzno-społeczne M. Wiszniewskiego. W-wa 1967. [Rec.: A. Sikora. Filozofia Wiszniewskiego. *Nowe Książki* 1968 nr 6. [Polemika: J. Bańka. *Nowe Książki* 1968 nr 10]; J. Urbanik. *Argumenty* 1968 nr 23; J. Dybiec. *Kwart. Historii Nauki i Techniki* 1969 nr 3; J. Bańka: W sprawie poglądów filozoficzno-społecznych M. Wiszniewskiego. Tamże 1970 nr 2]. — T. Słowikowski: Nauczanie historii w Wolnym Mieście Krakowie w latach 1815-1846. Wr. 1967 *PAN Oddział w Kr. Prace Komisji Nauk Pedag.* nr 13. — A. Barszczewski: Polskie zain-

teresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2. — J. Korpała: Dzieje bibliografii w Polsce. W-wa 1969. — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw. — S. Sawicki: Początki syntezy historycznoliterackiej w Polsce. O sposobach syntetycznego ujmowania literatury w I połowie w. XIX. W-wa 1969.

WITWICKI STEFAN

[IX, 311-312] TWÓRCZOŚĆ

10. Piosnki sielskie.

Przekł. franc.: M. Manoll: Les faons. W: K. Jeleński: Anthologie de la poésie polonaise. Paryż 1965. — O. Scherer-Wirska: Où elle aime. Tamże.

Przekł. ros.: S. Marszak: Gulanka. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963. — L. Martynow: Czary. Tamże. — W. Rożdżestwienskij: Żełanije. Tamże.

14. Wieczory pielgrzyma.

Przekł. ros.: E. Błaginina: K polskoj sosnie na czużbinie; Płacz po umierszemu. Wyd. M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew, jw. poz. 10.

[IX, 316] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — S. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Trzy broszury emigracyjne przeciw Mickiewiczowi-towiańczykowi). — Kronika ..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12.

WOLSKI WŁODZIMIERZ

[IX, 320-321] TWÓRCZOŚĆ

2. Halka. (W-wa 1962 — maszynopis powielany dla przedsiębiorstw i instytucji artystycznych); toż (1966); toż wyd. 8 (1969).

Przekł. węgierski: V. Lányi: Halka. Oprac. G. Till. Budapeszt 1961 *Operaszövegkönyvek* 48.

10. Hrabina. (W-wa 1969 — maszynopis powielany, jw. poz. 2).

[IX, 323] OPRACOWANIA

W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — (Halka. Wyd. Kr. 1952. Rec.): T. Jodełka-Burzecki: Czy znacie „Halkę"? *Dialog* 1965 nr 10. [Polemika: J. Zegalski: (Korespondencja). *Dialog* 1966 nr 7; T. Jodełka-Burzecki. (Odpowiedź). Tamże]. — M. Czekańska: O wierszach lirycznych W. Wolskiego. *Roczniki Hum.* 1966 z. 1. — H. Żyżka: Nieznana wersja „Halki" — odkrycie łódzkich filologów i kryminologów. *Trybuna Ludu* 1966 nr 110. — S. Kawyn: Na drodze do libretta „Halki". *Program Teatru Wielkiego* (Łódź) 1967. — S. Kawyn: Wstęp i oprac. wyd.: Cyganeria warszawska. Wr. 1967 *BN* I, 192. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — K. S. Kamiński: Włodzimierz Wolski. Kalendarz życia i twórczości. Praca doktorska. W-wa 1969. Streszcz. *Biul. Polon.* 1969 z. 36. — W. Rudziński: Oprac. wyd.: S. Moniuszko: Listy zebrane. Kr. 1969. — S. Szenic: Franciszek Liszt. W-wa 1969 *Ludzie Żywi* 17. — S. Piotrowski: Skalne Podhale w literaturze i kulturze polskiej. W-wa 1970. — D. Wawrzykowska-Wierciochowa: Polska pieśń rewolucyjna. Monografia historyczna. W-wa 1970.

WORCELL STANISŁAW GABRIEL

[IX, 328] OPRACOWANIA

E. Morelli: L'Inghilterra di Mazzini. Rzym 1965 *Istituto per la Storia del Risorgimento Italiano. Biblioteca Scientifica* S. II t. 21. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — H. Temkinowa: Worcell a socjalizm utopijny. W zbiorze: Filozofia polska. W-wa 1967 *Myśli i Ludzie.* — B. Cygler: Działalność polityczno-społeczna Joachima Lelewela na emi-

gracji w latach 1831-1861. Gdańsk 1969 *Gdańskie Tow. Nauk. Wydz. I Nauk Społ. i Hum. S. Monografii* nr 31. — H. Rzadkowska: „Demokrata Polski" w ostatnim okresie swego istnienia (1851-1862). *Studia Hist.* 1969 z. 3. — Wit (W. Konopka): Gabriel Stanisław Worcell. *Wiedza i Życie* 1970 nr 4.

WORONICZ JANUSZ

[IX, 329] OPRACOWANIA

Prawica Wielkiej Emigracji wobec narodowego ruchu włoskiego (przed rewolucją 1848 roku). Wr. 1970 *Prace Komisji Nauk Hist.* nr 26.

WOYKOWSKA JULIA

[IX, 330] Listy

3. Do J. E. Purkyniego 15 listów z 1843-1846. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.
Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72.

5. Do E. Estkowskiego z 26 stycznia 1846. Z rkpsu w papierach po Estkowskim ogł. J. W. Opatrny, jw. poz. 3, s. 424.

[IX, 332] OPRACOWANIA

J. Kuczyński: Bettina von Arnim und die Polen. Berlin 1949. — J. Reiss: Bettina von Arnim w walce o polskość. *Wiedza i Życie* 1955 nr 12. — T. Gospodarek: Sprawa autorstwa tak zwanej „Polenbroschüre". *Zeszyty Nauk. Uniw. Wr.* S. A. *Nauki Społ.* nr 36. *Germanica Wratislaviensia* VII. Wr. 1962. — K. Kardyni-Pelikánová: Nieznane listy Antoniego i Julii Woykowskich do J. E. Purkyniego. *Sborník prací filologickej fakulty brněnské university. Ř. literárněvědna* t. 11. Brno 1964. — T. Gospodarek: Walka o kulturę narodową ludu na Śląsku 1815-1863. Wr. 1968. — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

WOYKOWSKI FELICJAN ANTONI

[IX, 333] Listy

2a. Do O. Kolberga z 1842 i 1843. Z rkpsu Bibl. PAN Kr. sygn. 2185 ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

3. Do J. E. Purkyniego 5 listów z 1842-1843. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.
Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 72. List z 29 czerwca 1842 w fotokopii w Purkyňovo Museum w Pradze sygn. 1653a.

[IX, 333] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — M. Małecki: Dwie sprawy Seweryna Goszczyńskiego. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — K. Biskupowa: Antoni Woykowski jako redaktor i wydawca „Tygodnika Literackiego". *Komunikaty Nauk.* (Tow. Lit. im. A. Mickiewicza, Oddział Częstochowski) 1966 nr 7/8. — T. Żabski: Założenie Towarzystwa Literackiego Słowiańskiego i początki jego działalności. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 55. *Prace Lit.* VIII. Wr. 1966. — S. Truchim: Historia szkolnictwa i oświaty polskiej w Wielkim Księstwie Poznańskim 1815-1915. T. 1: 1815-1862. Łódź 1967 *Łódzkie Tow. Nauk. Prace Wydz. II Nauk Hist. i Społ.* nr 65. — J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem, jw.

WÓJCICKI KAZIMIERZ WŁADYSŁAW

[IX, 335] TWÓRCZOŚĆ

10. Klechdy starożytne ...

Przekł. niem.: Twardowski. (Fragm.). *Polen* 1964, sierpień; przedr. *Mickiewicz-Blätter* 1964 z. 26.

[IX, 340] Listy i materiały

3. Do O. Kolberga z 1870 i 1872. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 64. Korespondencja. Cz. 1. W-wa 1965.

[IX, 342] OPRACOWANIA

Życie kulturalne i artystyczne Krakowa w drugiej połowie XIX wieku. (Wybór listów). Pod red. Z. Jabłońskiego. *Roczn. Bibl. PAN w Kr.* R. 3 (1957). Wr. 1959. — W. Rudziński: Stanisław Moniuszko. Cz. 1-2. Kr. 1955-1961. — E. Kucharska: Polska powieść historyczna w Rosji w pierwszej połowie XIX w. *Zeszyty Nauk. WSP w Opolu. Filologia ros.* 3. Opole 1964. — J. Krzyżanowski: Wójcicki Kazimierz Władysław. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — R. F. Kyrcziw: Ukrajinika w polśkych almanachach doby romantyzmu. Kijów 1965. — M. Prosnak: Kazimierz Wł. Wójcicki. (W 85 rocznicę śmierci). *Przegl. Hum.* 1965 nr 3. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970.

WROTNOWSKI FELIKS

[IX, 345] OPRACOWANIA

Kronika życia i twórczości Mickiewicza: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969.

ZABŁOCKI ŁADA TADEUSZ

[IX, 346] TWÓRCZOŚĆ

1. Poezje.

Przekł. ros.: M. Żiwow: Na wierszinie Dżwari-Agmarszi. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 347] OPRACOWANIA

J. Reychman: Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich imperium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: Szkice z dziejów pol. orientalistyki. 2. W-wa 1966. — J. S. Borsukiewicz: Lermontow i Polaki. *Naucznyje dokłady wysszej szkoły. Fiłołogiczeskije nauki* 1969 nr 5. — W. Kubacki: Malwy na Kaukazie. W-wa 1969. [Rec.: L. Sokół: Kartki i krajobrazy. *Nowe Książki* 1969 nr 13; J. Reychman. *Przegl. Orientalistyczny* 1970 nr 1].

ZACHARIASIEWICZ JAN

[IX, 352] Listy

1a. Do K. Szajnochy z 15 grudnia 1857. Z rkpsu Bibl. Jagiel. sygn. 7821 ogł. H. Barycz: Nowe przyczynki do korespondencji Karola Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4. (W tym liście wiersz pt. Trzy kwiatki).

8a. Do O. Kolberga telegram z 31 maja 1889. Ogł. M. Turczynowiczowa w: O. Kolberg: Dzieła wszystkie. T. 66. Korespondencja. Cz. 3. W-wa 1969.

[IX, 355] OPRACOWANIA

H. Barycz: Nowe przyczynki do korespondencji Karola Szajnochy. *Roczniki Bibl.* 1964 z. 3/4. — C. Kłak: Literacka młodość J. Zachariasiewicza. *Z tradycji kulturalnych Rzeszowa i Rzeszowszczyzny. Księga pam. dla uczczenia X-lecia Rzeszowskiego Oddziału Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* Rzeszów 1966. — M. Grzędzielska: Drogi J. Zachariasiewicza. *Księga pam. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza.* Przemyśl 1967; toż w: *Z dziejów kultury i literatury Ziemi Przemyskiej.* Przemyśl 1969. — K. Kawyn: Mickiewicz w oczach swoich współczesnych. Studia i szkice. Kr. 1967. (Tu m. in.: Cześć pozgonna dla Mickiewicza wśród poetów lwowskich). — C. Kłak: Powieści historyczne J. Zachariasiewicza zwierciadłem sporów politycznych między demokratami a konserwatystami galicyjskimi. *Prace Hum.* (Rzeszow-

skiego Tow. Przyj. Nauk) S. I z. 1. Rzeszów 1969. — C. Kłak: Powieści biograficzne J. Zachariasiewicza. *Z dziejów kultury i literatury*, jw.

ZALESKI BRONISŁAW

[IX, 358] OPRACOWANIA

G. P. Pałamarczuk: Materiały do biografii Szewczenka za łystamy Bronisława Zaleśkoho. *Pytannia szewczenkoznawstwa.* T. 1. Kijów 1958. — G. P. Pałamarczuk: Risunki T. Szewczenka i albom ofortow B. Zaleskogo. *Iskustwo* 1961 nr 3. — W. A. Diaków: Taras Szewczenko i jego polskije druzja. Moskwa 1964; tłum. E. Międzyrzecka pt. Polscy przyjaciele Tarasa Szewczenki. W-wa 1964. [Rec.: H. Pisarek. *Slavia Orientalis* 1966 nr 1]. — F. I. Stiekłowa: Sto let tomu nazad. (K 100-letiju wychoda w swiet alboma ofortow B. Zaleskogo „Żizń kirgizskich stiepiej"). *Prostor* 1965 nr 12. — W. Danek: Oprac wyd.: J. I. Kraszewski: Listy do Adama i Joanny Miłaszewskich, rodziny Langie, Walerego Eljasza-Radzikowskiego. Wr. 1966. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — J. Zdrada: Zmierzch Czartoryskich. W-wa 1969.

ZALESKI JÓZEF BOHDAN

[IX, 361-362] TWÓRCZOŚĆ

10. Poezje.

Przekł. ros.: M. Żiwow: Wospominanije; Toskujuszczij lirnik; Otjezd kazaka. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

15. Poezje.

Przekł. ros.: M. Żiwow: U nas wsie inacze. Wyd. jw. poz. 10. (Tu także przedr. przekładu L. Mieja: Dwie smierti).

[IX, 364] Drobne utwory ogł. ...

Przekł. ros.: M. Żiwow: Niespietaja duma. Wyd. jw. poz. 10.

[IX, 375] OPRACOWANIA

E. Sawrymowicz przy współpracy S. Makowskiego i Z. Sudolskiego: Kalendarz życia i twórczości Juliusza Słowackiego. Wr. 1960. — Kronika życia i twórczości Mickiewicza: M. Dernałowicz: Od „Dziadów" części trzeciej do „Pana Tadeusza". W-wa 1966. — J. W. Gomulicki: Oprac. wyd.: C. Norwid: Dzieła zebrane. T. 1-2. W-wa 1966. — C. Gajkowska: Monografia bibliograficzna J. B. Zaleskiego. Praca doktorska. W-wa 1967. Streszcz. *Biul. Polon.* 1968 z. 32. — M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967. — Kronika ..., jw.: Z. Makowiecka: Mickiewicz w Collège de France. W-wa 1968. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — Kronika ..., jw.: K. Kostenicz: Legion włoski i „Trybuna Ludów". W-wa 1969. — A. Zieliński: Naród i narodowość w polskiej literaturze i publicystyce lat 1815-1831. Wr. 1969.

ZALESKI WACŁAW MICHAŁ

[IX, 378] OPRACOWANIA

J. Zborowski: „Raczyli odwiedzić Tatry". (Cz. II). *Wierchy* R. 32 (1963). — R. Górski: Zaleski Wacław Michał. *Słownik folkloru pol.* W-wa 1965. — Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

ZAN TOMASZ

[IX, 387] OPRACOWANIA

K. Krejči: Heroikomika v básnictví Slovanů. Praga 1964. — J. Reychman: Z polskich zainteresowań folklorem ustnym ludów tureckich imperium carskiego w I poł. XIX w. W zbiorze: Szkice z dzie-

jów pol. orientalistyki. 2. W-wa 1966. — S. Skwarczyńska: W kręgu wielkich romantyków polskich. W-wa 1966. (Tu m. in.: Wzór literacki trioletów Zana zamieszczonych w „Dudarzu" Mickiewicza). — J. Maciejewski: Historia powstawania „Dziadów" litewskich. W książce: Trzy szkice romantyczne. Poz. 1967. — J. Odrowąż-Pieniążek: Listy do Adama Mickiewicza w Muzeum A. Mickiewicza w Paryżu. Wr. 1968 *Arch. Lit.* t. 12. — A. Barszczewski: Polskie zainteresowania językiem i kulturą białoruską w XIX i XX wieku. *Notatki Płockie* 1969 nr 2.

ZAWADZKI WŁADYSŁAW

[IX, 390] OPRACOWANIA

Z. Niedziela: Słowiańskie zainteresowania pisarzy lwowskich w latach 1830-1848. Kr. 1966 *Zeszyty Nauk. Uniw. Jagiel.* 144. *Prace Hist.-lit.* z. 12.

ZIELIŃSKI FELIKS KAZIMIERZ

[IX, 392] Listy

Do J. E. Purkyniego z 25 kwietnia 1843. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. S. 3 H 76.

ZIELIŃSKI GUSTAW

[IX, 393] TWÓRCZOŚĆ

8. Stepy.

Przekł. kazachski: T. Żarokow: (Stepy. Fragm.). *Żuldyz* 1964 nr 3.

9. Poezje.

Przekł. ros.: M. Zienkiewicz: Mołodomu poetu; Otjezd; Wozwraszczenije wiesny. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

[IX, 396] OPRACOWANIA

B. Abdirazakow: Polskij poet pojet po-kazachski. *Kazak Adebieti* 1964, 24 lipca. — J. Odrowąż-Pieniążek: Polonica u stóp Ała-Tau. *Stolica* 1966 nr 51/52. — F. I. Stiekłowa: Gustaw Zielinśkyj ta joho romantyczna poema pro Kazachiw. *Słowjanśke literaturoznawstwo i folkłorystyka. Respublikanśkyj miżwidomczyj zbirnyk.* 3. Kijów 1967. — F. I. Stiekłowa: Idiejno-chudożestwiennyje osobiennosti romanticzeskich poem Gustawa Zielinskogo na kazachskuju tiemu. *Problemy chudożestwiennogo mastierstwa, tiezisy dokładow nauczno-tieoreticzeskoj konfierencii.* Ałma-Ata 1967. — W. Wołoszenko: Portriety, kotorym 130 let. *Dalnij Wostok* (Chabarowsk) 1969 nr 4.

ZIELIŃSKI JÓZEF FELIKS

[IX, 398] OPRACOWANIA

Monografia: S. Kalembka: (E. Wróblewska: Józef Feliks Zieliński (Izet-Bey). Tor. 1963. Rec.). *Kwart. Hist.* 1966 nr 4.

ZIEMIĘCKA z GAGATKIEWICZÓW ELEONORA

[IX, 400] Listy

1a. Do N. Żmichowskiej 6 listów z 1841-1845. Ogł. M. Romankówna w: N. Żmichowska: Listy. T. 3. Miodogórze. Wr. 1967.

[IX, 402] OPRACOWANIA

M. Romankówna: Oprac. wyd.: N. Żmichowska: Listy. T. 3, jw. — J. Starnawski: Nurt katolicki w literaturze polskiej. *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce.* Cz. 2. Lubl. 1969.

ZIENKOWICZ LEON

[IX, 405] OPRACOWANIA

H. Żaliński: Humor i satyra „Pszonki" w walce z przeciwnikami Towarzystwa Demokratycznego Polskiego. *Roczn. Nauk.-Dydaktyczny WSP w Kr.* z. 26. *Prace hist.* 3. Kr. 1967.

ZMORSKI ROMAN

[IX, 407] TWÓRCZOŚĆ

10. Poezje.

Przekł. ros.: D. Samojłow: Ognia; Łastoczka. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

Przekł. węgierski: M. Vidor: Tüzet. W: E. Kovács i E. Vészi: Lengyel költők antólogiája. (Budapeszt) 1951.

[IX, 408] Przekłady

1. J. Kollár: Z Córy sławy. Fragm. przedr. H. Batowski w wyd.: Wybór pism. Wr. 1954 *BN* II, 89.

[IX, 409] Listy

1a. Do J. E. Purkyniego z 13 kwietnia 1847. Ogł. J. W. Opatrny: Korespondencja Polaków z Janem Ewangelistą Purkyniem. Wr. 1969 *Prace Wr. Tow. Nauk.* S. A nr 130.

Rkps Arch. Lit. Muz. Nar. Praga sygn. 3 H 77.

[IX, 409] OPRACOWANIA

Zarys monograficzny: E. Pieścikowski: Poeta-tułacz. Poz. 1964. [Rec.: W. Billip: Biografia literacka „cygana". *Nowe Książki* 1965 nr 2; F. Fornalczyk: „Dzielny chłop". *Twórczość* 1965 nr 9; W. Nawrocki: Nowości biografistyki. *Życie Lit.* 1965 nr 18; M. Jakóbiec-Semkowowa. *Pam. Lit.* R. 57 (1966) z. 2].

[IX, 411] H. Batowski: Wstęp w książce: J. Kollár: Wybór pism. Wr. 1954 *BN* II, 89. — E. Pieścikowski: Zmorskiego zaślubiny w Osieku. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — M. Jakóbcówna: Roman Zmorski jako znawca i tłumacz ludowej poezji serbskiej. *Acta Universitatis Wratislaviensis* nr 40. *Prace Lit.* VII. Wr. 1965. — A. Gromadzki: Roman Zmorski. *Polonistyka* 1968 nr 2. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — S. Szenic: Franciszek Liszt. W-wa 1969 *Ludzie Żywi* 17. — Dzieje folklorystyki polskiej 1800-1863. Epoka przedkolbergowska. Wr. 1970. — A. S. Matyniak: Polsko-łużyckie stosunki kulturalne do Wiosny Ludów. Wr. 1970.

ŻELIGOWSKI EDWARD WITOLD

[IX, 412] Drobne utwory ogł. ...

Przekł. ros.: S. Kirsanow: Ja priewratił swoi tiażkije muki ...; Bratu Tarasu Szewczenko. W: M. S. Żiwow, B. F. Stachiejew: Polskaja poezija. T. 1. Moskwa 1963.

Przekł. ukraińskie: M. Gasko: Do Brata Tarasa Szewczenki. *Vitczyzna* 1963 nr 5.

[IX, 413] OPRACOWANIA

G. C. Pisariek: Rol Edwarda Żeligowskogo i Sigizmunda Sierakowskogo w idieołogiczeskoj i oswoboditielnoj borbie polskogo i russkogo narodow. Moskwa 1961. — W. A. Diakow: Taras Szewczenko i jego polskije druzja. Moskwa 1964; tłum. E. Międzyrzecka pt. Polscy przyjaciele Tarasa Szewczenki. W-wa 1964. [Rec.: H. Pisarek. *Slavia Orientalis* 1966 nr 1]. — E. Lorenc: Petersburskie „Słowo". *Roczn. Nauk.-Dydyktyczny WSP w Kr.* z. 19. *Filologia ros.* Kr. 1964.— N. Mieszczerskij: Taras Szewczenko i E. Żeligowskij. (O drużbie ukrainskogo i polskogo pisatielej). *Na rubieże* 1964 nr 2. — H. Pisarek: Ateizm rewolucyjnego demokraty E. Żeligowskiego. *Euhemer* 1964 nr 5. — L. Bolszakow: Drug Kobzaria w Ufimskoj ssyłkie (1854 g.). *Leniniec* 1965, 7 stycznia.

ŻMICHOWSKA NARCYZA

[IX, 417] Listy i materiały

15. Listy. T. 3. Miodogórze. Wyd. M. Romankówna. Wr. 1967.

[IX, 421] OPRACOWANIA

K. Czachowski: Między romantyzmem a realizmem. Powst. 1939. Wyd. W-wa

1967. — K. Wyka: Romantyczna nobilitacja powieści. *Twórczość* 1946 nr 7/8; przedr. w: O potrzebie historii literatury. Szkice polonistyczne z lat 1944-1967. W-wa 1969 *Bibl. Studiów Lit.* — H. Pańczykówna: Ważne chwile Gabryelli. W zbiorze: Literackie przystanki nad Wartą. Poz. 1962. — M. Stępień: Narcyza Żmichowska. (Biografia ideowa). Praca doktorska. Kr. 1964. Streszcz. *Biul. Polon.* 1965 z. 22/23. — A. Czermiński: Narcyssa i Paryż. *Tyg. Pol.* Londyn 1967 nr 11-12. — M. Romankówna: Oprac. wyd.: Listy. T. 3, jw. — (Listy. T. 3. Wr. 1967. Rec.): Z. Libera: Listy Żmichowskiej. *Nowe Książki* 1967 nr 18; M. Stępień: Trzeci tom listów N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1968 z. 3; E. Jankowski: Listy. *Roczn. Lit. 1967.* W-wa 1969 s. 204-207. — M. Stępień: Narcyza Żmichowska. W-wa 1968 *Ludzie Żywi* 16. [Rec.: D. Knysz-Rudzka: Biografia intelektualna Narcyzy. *Nowe Książki* 1969 nr 15; R. Skręt: *Pam. Lit.* R. 60 (1969) z. 4; M. Romankówna: Książka o N. Żmichowskiej. *Ruch Lit.* 1970 z. 3]. — Z. Trojanowicz: Rzecz o młodości Norwida. Poz. 1968. — S. Król: Cytadela Warszawska. X Pawilon — carskie więzienie polityczne (1833-1856). W-wa 1969. [Rec.: J. Górski: Cytadela Warszawska. *Życie W-wy* 1969 nr 294]. — M. Romankówna: Narcyza Żmichowska. Kr. 1970 *Nauka dla Wszystkich* nr 118. — J. Rudnicka: ,,Tysiąc nocy i jedna'' w twórczości pisarzy polskich. W zbiorze: Wschód w literaturze polskiej. Zbiór rozpraw pod red. J. Reychmana. Wr. 1970 *Bibl. Wschodnia* nr 5.

ŻYGLIŃSKI FRANCISZEK MAKSYMILIAN

[IX, 427] OPRACOWANIA

J. Zaorski: W kręgu krakowskich przyjaciół Gustawa Ehrenberga. *Zeszyty Nauk. Uniw. Łódzkiego* S. I. *Nauki Hum.-Społ.* z. 65. *Filologia pol.* Łódź 1969.

Dyrekcja Instytutu Badań Literackich powierzyła opracowanie uzupełnień i errat do bibliografii obejmującej w „Nowym Korbucie” literaturę doby romantyzmu Stanisławowi Stupkiewiczowi, redaktorowi i współautorowi głównego korpusu tej bibliografii (tomy 7-9 „Nowego Korbuta”). Przygotowany przez niego Dodatek został zrecenzowany w Instytucie przez zespół specjalistów, który wysunął kilka istotnych postulatów w zakresie opracowania dopełnień, jak i errat. Ponieważ autor Dodatku zastrzeżeń recenzji nie uznał za zasadne, dyrekcja Instytutu wobec zaawansowanego procesu wydawniczego tomu niniejszego, do którego Dodatek zostaje dodrukowany — stanęła wobec alternatywy: podjęcia prac dopełniających i weryfikacyjnych, co wymagać by musiało znacznego czasu, lub wyrażenia zgody na druk autorskiej wersji Dodatku.

Postanowiono nie hamować zakończenia procesu wydawniczego, podejmując jednocześnie decyzję o zamieszczeniu dalszych uzupełnień i errat w następnym tomie Dopełnień tej serii „Nowego Korbuta”.

INDEKS OSOBOWY

OPRACOWAŁ
STANISŁAW STUPKIEWICZ

Indeks zawiera nazwiska, pseudonimy i kryptonimy osób związanych z biografią i twórczością pisarzy objętych tomami 7, 8 i 9 *Nowego Korbuta*, a więc wszystkie nazwy osobowe z biogramów, tytułów dzieł (wraz z postaciami legendarnymi, lecz z wyłączeniem postaci literackich), korespondencji i polemik, zawiera również nazwiska autorów tłumaczonych i porównywanych, tłumaczy, autorów przeróbek, ilustratorów, muzyków, aktorów, a także nazwiska występujące przygodnie, jak np. w tytułach: *Polskie peregrynacje do Pragi i Karlowych Warów od Augusta Mocnego do A. Mickiewicza*, *O Conradzie i Kiplingu*, *Nie tylko o Prusie* itp.

Nie obejmuje natomiast nazwisk edytorów przytaczanych dzieł i autorów opracowań, czyli tzw. literatury przedmiotu, nawet wtedy, kiedy takim autorem jest autor hasłowy, np. L. Siemieński jako autor rozpraw o powieściach Zygmunta Kaczkowskiego, wymieniony w wykazie opracowań Kaczkowskiego. Pomija również nazwiska występujące w nazwach instytucji i w tytułach publikacji nie związanych z omawianym pisarzem, np. publikacji *Księga pam. ku czci B. Orzechowicza* jako miejsca druku rozprawy J. Kallenbacha o Z. Krasińskim.

Nazwiska i imiona obce są zasadniczo podane w postaci oryginalnej, nie zawsze jednak było to możliwe do ustalenia. Trudniejsze przypadki identyfikacji obcego nazwiska są powiązane odsyłaczami z postacią tego nazwiska w tekście głównym. Jeżeli w tekście głównym nazwisko czy imię było podane błędnie, w indeksie zaznacza się przy nim lub tylko przy odnośnej stronicy znak [!] i podaje we właściwym miejscu postać poprawną.

Paginacja wskazująca miejsce głównego zapisu autorów hasłowych jest wyróżniona drukiem wytłuszczonym.

+++ (Chodźko Michał Borejko) VII 215
* (Bartoszewicz Julian) VII 132
* (Goszczyński Seweryn) VII 408
*... (Goszczyński Seweryn) VII 408
** (Szujski Józef) IX 193
** zbierająca fanty na korzyść ubogich w Częstochowie VIII 105
*** (Drzewiecki Karol) VII 278
*** (Duchińska Seweryna) VII 279
*** (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391
*** (Hoffman Karol Boromeusz Aleksander) VII 458
*** (Kapliński Leon) VIII 25
*** (Komierowski Józef) VIII 49
*** (Lelewel Joachim) VIII 235
*** (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
*** (Nakwaski Henryk) VIII 438
*** (Odyniec Antoni Edward) VIII 145, 517
*** (Olizar Narcyz) VIII 532
*** (Orpiszewski Ludwik) VIII 537
*** (Pol Wincenty) IX 40
*** (Szymanowski Wacław) IX 206
*** (Witwicki Stefan) VII 35; IX 310

*** (Wojnarowska Karolina) IX 318
*** (Zabłocki Tadeusz Łada) IX 346
*** (Zienkowicz Leon) IX 402
*** (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 134, 144
⁎*⁎ (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
⁎ (Romanowski Mieczysław) IX 92
⁎ (Suffczyński Kajetan) IX 174
= (Skimborowicz Hipolit) IX 144
± (Szymanowski Wacław) IX 206
Ↄ (Skimborowicz Hipolit) IX 144
:Ↄ (Pieńkowski Karol) IX 19
C: (Pieńkowski Karol) IX 19
(×) (Schmitt Henryk) IX 122
△ (Rogalski Leon) IX 90
♂ (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
ʃ|/ (Skimborowicz Hipolit) IX 144
♃ (Szymanowski Wacław) IX 206
♈ (Szymanowski Wacław) IX 206
ϰ (Koźmian Andrzej Edward) VIII 115
Ψ (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
Ψ (Szymanowski Wacław) IX 206
2 (Dobrzański Jan) VII 270
4 (Zawadzki Władysław) IX 387
5 (Zmorski Roman) IX 405
9 (Dzierzkowski Józef) VII 294

A. (Bielowski August) VII 146
A. (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
A. (Pajgert Adam) IX 7
A.. (Pajgert Adam) IX 7
A... (Pajgert Adam) IX 7
A...... (Giller Agaton) VII 386
A...., adresat sonetu W. A. Wolniewicza IX 319
A⁎*⁎ (Bielowski August) VII 146
A. A.*** (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
A. A. K. (Krajewski Aleksander) VIII 124
A. B. (Bartels Artur) VII 130
A. B. (Bielowski August) VII 146; IX 5
A. B. (Bronikowski Antoni) VII 172
A. B., autor artykułu w Przyjacielu Ludu 1837 VII 36
A. B. C. (Estreicher Karol) VII 305
A. Bar. K. (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104
A. Baron K. (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104
A. B...i (Batowski Aleksander Konstanty) IX 160
A. B....ls (Bartels Artur) VII 130
A. Br. (Bronikowski Antoni) VII 172
A. C. (Cieszkowski August) VIII 195, 452
A. C. (Czajkowski Antoni) VII 236
A. C., tłumacz niem. VII 152
A. C., tłumacz ros. VII 114; VIII 59
A. Ch. (Chodźko Aleksander) VII 204
A. Cz...w, tłumacz VIII 84
A. D. W., poeta franc. IX 377
A. E. K. (Koźmian Andrzej Edward) VIII 115
A. E. O. (Odyniec Antoni Edward) VIII 517, 522
A. E. O......... (Odyniec Antoni Edward) VIII 517
A. G. (Giller Agaton) VII 386, 388
A. G. (Gorczyński Adam) VII 402
A. G. (Gurowski Adam) VII 440
A. G. (zapewne Guttry) VII 176
(A. G.) (Gorczyński Adam) VII 402
A. Gr. (Groza Aleksander) VII 432; VIII 112
A. H. K. (Kirkor Adam Honory) VIII 32
A. J. (Januszkiewicz Adolf) VII 487
A. J. (Józefczyk Andrzej) IX 74
a. j. s. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
A. J. S. (Szabrański Antoni Józef) IX 180, 181
A. J. S.... (Szabrański Antoni Józef) IX 180
A. K. (Kolankowski Antoni) VIII 44
A. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
A. K. (Krajewski Aleksander) VIII 124
A. K. (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 137
A. K., adresat wiersza K. Ujejskiego IX 250
A. L. (Libera Anna) VIII 285
A. L.... (Łubieńska Adela) VII 331
A... L..... (Libera Anna) VIII 285
A. Ł., polemista A. Towiańskiego IX 221
A. M. (Malczewski Antoni) VIII 334
A. M. (Mickiewicz Adam) VII 405; VIII 453, 454; IX 361
A. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
A. M. (Morgenbesser Aleksander) VIII 422

A. M. (Mosbach August) VIII 425
A. M. (Moszyński Antoni) VIII 426
A. M. (Mułkowski Adolf) VIII 309
A. M., adresat wiersza K. Gaszyńskiego VII 383
A... M... (Mickiewicz Adam) VIII 536
A. N. (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
A. N. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446, 447
A. N.*** (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
A. N. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
A. P. (Pajgert Adam) IX 7
A. P. (Pietkiewicz Antoni) IX 21
A. P. (Prusinowski Aleksy) IX 66
A. P. (Przeździecki Aleksander) IX 72
A. P., adresat utworu K. Kraszewskiego VIII 219
A. P., adresatka wiersza Z. Krasińskiego VIII 150
A. P., tłumacz Pamiętników Sadyka Paszy VII 241
A. P., tłumacz ros. VIII 87
A Pole (Lelewel Joachim) VIII 235
A. S. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
A. S. (Szukiewicz Aleksander) IX 204
A. S., tłumacz ros. IX 362, 490
A. S. K. (Krasiński Adam Stanisław) VIII 127
A. S-n, tłumacz ros. VII 333, 336; IX 350
A. Sz. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
A. Sz. (Szukiewicz Aleksander) IX 204
A. T. (Tyszyński Aleksander) VII 427; IX 245
A. T., adresat wiersza C. Norwida VIII 453
A. T., tłumacz ros. VIII 85
A. Tysz...... (Tyszyński Aleksander) IX 245
A. W. (Walicki Alfons) IX 265
A. W. (Wielopolski Aleksander) IX 282
A. W. (Wieniarski Antoni) IX 287
A. W. (Wilczyński Albert) IX 292
A. W. (Wirgińska Adela) IX 22
A. W. D. (Darowski Aleksander Weryha) VII 256, 257
A. W. von J. S. (Straszyński A. W. von J.) IX 294
A. W. Z., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1827 VII 35
A. Wie... (Wieniarski Antoni) IX 287
A. Z. (Zaleski Antoni) VIII 455
A. Z. (Zdanowicz Aleksander) IX 390
A. Z., poseł winnicki VIII 438
A. z Ch. D. (Dembowska Aniela) VII 260
A. Z. D. (Łoziński Walery) VIII 302
A. Z. H. (Helcel Antoni Zygmunt) VII 442
A... z... S (Pajgert Adam) IX 7
Abd el Kader, emir VIII 456
Abdank-Konopka Buczaccy — zob. Buczaccy Abdank-Konopka IX 161
Abdank-Konopka Jazłowieccy — zob. Jazłowieccy Abdank-Konopka IX 161
Abgar (Abagar), król Edessy VIII 464
Abner, biblijny wódz IX 312
Aboul-Ghazi-khan IX 130
About Edmond VIII 37, 39; IX 209
Abraham Władysław VIII 295
Abramowicz Leopold VIII 462
Acern — zob. Klonowic Sebastian Fabian VIII 53, 57, 58, 67
Acernus Sebastianus Fabianus — zob. Klonowic Sebastian Fabian VIII 386
Achard Amédée VII 312
Achmatowa E. N. IX 131, 133
Achmetow E. IX 393
Achsjel, tłumacz ros. VII 333
Ad. K. (Kudasiewicz Adolf) VIII 230
Ada, adresatka wiersza J. Dunin Borkowskiego VII 170
Adam (Mickiewicz Adam) VIII 519; IX 29, 372, 379, 380, 381, 463, 466
Adam D. Sportek (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
Adam F. (Gurowski Adam) VII 440
Adam Mosz. (Moszczeński Adam) IX 81
Adam P. (Pajgert Adam) VII 473; IX 252
Adam S. (Suzin Adam) IX 179
Adamowicz Stanisław Leliwa VIII 218
Adanson Aglaë VIII 437
Adolf M., adresat wiersza K. Gaszyńskiego VII 383
Afanasiłow, tłumacz ros. VIII 85
Afanasjew-Czużbinskij Aleksandr A. VIII 87; IX 110 [!]

Afrodyta VII 314
Agamemnon VIII 29; IX 139, 198, 273
Agar (Hagar), niewolnica biblijnego patriarchy Abrahama VIII 76; IX 250, 251
Agis, król Sparty VII 392; VIII 28
Agricola (Merzbach Henryk) VIII 374
Agrykola (Merzbach Henryk) VIII 374, 375; IX 320, 321
Agrykola H. M. (Merzbach Henryk) VIII 374
Aicard Jean IX 25
Aimé-Martin Louis IX 120
Aischylos (Eschyl) VII 29; VIII 27, 29, 505; IX 139, 198, 266, 272, 273, 274, 470
Ajas, bohater grecki w wojnie trojańskiej VIII 29; IX 274
Akielewicz Mikołaj VIII 21
Aksienowa Suzanna I. VIII 53, 55, 59
Al. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446, 447
Al. de Noire-Isle (Przeździecki Aleksander) IX 72
Al. Gr. (Groza Aleksander) VII 434
Al. N. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
Al. P. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
Al. Pł...oj (Płochowoj A.) IX 500
Al. Pół. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
Al. Półk. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
Al. T...ski (Tyszyński Aleksander) IX 245
Albert Antoni (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
Albert brat (Chmielowski Adam) IX 142
Albert Po... IX 172
Albertow Marek IX 143
Albertrandi (Albertrandy) Jan Chrzciciel VIII 346; IX 80, 82, 103
Albertus Parvus (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
Albinka grająca rolę anioła w sztuce VIII 76
Albrecht Krystian VII 49; IX 223
Alcesta IX 274
Alcyato Jan **VII** 85, **111-112**; IX 404
Alcyato Marianna z Mleczków VII 111
Alcyato Paweł VII 111
Alcybiades VII 57, 401; VIII 486; IX 248, 410, 420
Aleksander I, car rosyjski VII 30, 32, 70, 221, 299; VIII 132, 168, 438
Aleksander II, car rosyjski VII 188, 189, 209, 210, 239; VIII 33, 34, 36, 56, 345, 346, 518, 519, 527, 544; IX 100, 154, 221, 223
Aleksander Jagiellończyk, król polski VII 133
Aleksander, małżonek Klementyny VII 122
Aleksander Wielki, król mecedoński VIII 546; IX 158, 159, 266
Aleksandrowiczówna — zob. Olizarowska, matka Tomasza Augusta VIII 534
Aleksandrowiczówna Marianna — zob. Potocka Marianna z Aleksandrowiczów IX 64
Aleksiejew z Brześcia Litewskiego VIII 336
Aleksy, carewicz rosyjski VII 492
Aleksy św. VIII 71
Alex. Gr. (Groza Aleksander) VII 434
Alexandre de Noirville (Przeździecki Aleksander) IX 72
Alexandrow, oficer rosyjski (1862) IX 251
Alfons Rodrycyusz (Rodriguez) św. IX 67
Ali Pasza VII 242
Alina, adresatka wierszy S. Garczyńskiego IX 474, 475
Alinka, adresatka wiersza A. E. Odyńca VIII 518
Alkar (Klimańska Zofia) IX 488
Alkar (Kraushar Aleksander) VII 176, 177
Alle A. VIII 139
Alléon Antoine VII 242
Alojzy Gonzaga św. VIII 115
Alzog Johann Baptist VIII 128
Alżbieta z Bobolusk IX 145
Amborski Jan Darosław IX 542
Ambr. Gr. (Grabowski Ambroży) VII 423
Ambr. Gra. (Grabowski Ambroży) VII 423
Ambrożkiewicz Ambroży (Korzeniowski Józef) VIII 82
Amicis Edmondo de VII 312
Amfitrion VIII 113

Ammianus Marcelinus VIII 236, 247
Amor Boży z Amatei VIII 225
Amyot, księgarz paryski VII 452
An. Dom. (Domaniewski A.) IX 191
Anacharsis VIII 165
Anakreont VIII 29, 30; IX 198
Anastazios (Olizar Gustaw) VIII 530, 531
z Ancutów Domejkowa Karolina — zob. Domejkowa Karolina z Ancutów VII 273
Anczyc Władysław Ludwik **VII 112-119**; VIII 85, 104, 297, 400; IX 98, 456, 508, 538
Anczyc Zygmunt VII 112
Anczycowa Barbara z Hrehorowiczów VII 112
Anczycowa Tekla z Bryniarskich VII 112
Andersen Hans Christian VII 180; VIII 57, 59, 274; IX 23
Andree Karl IX 168
Andreis Egisto de VIII 146
Andriejew Kiriłł VIII 86
Andriolli Michał Elviro VII 209; VIII 50, 51, 53, 311, 335; IX 23, 109, 356
Andromacha IX 274
Andrusikiewicz Jan VIII 10
Andrysowicz J. (Łukaszewicz Józef) VIII 306, 307
Andrzej św., apostoł IX 337
Andrzej Batory, książę siedmiogrodzki VII 113; VIII 85, 90, 98
Andrzej (Jędrzej) Bobola św. VII 120; VIII 16
Andrzejewska Maria VII 7
Andrzejewski Antoni [!] — zob. Andrzejowski Antoni IX 263
Andrzejkowicz Michał Buttowt IX 346
Andrzejowski Antoni (Stary Detiuk) VIII 427; IX 263 [!]
Angeberg le comte de (Chodźko Leonard) VII 212, 213
Angelico fra (Giovanni da Fiesole) IX 154
Angelus Silesius — zob. Scheffler Johann IX 136
Angielski misjonarz L. Wery (Darowski Aleksander Weryha) VII 256, 257
Anhelli (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII 323, 324
Anielcia, wnuczka J. Rymarkiewicza IX 105
Anioł Ślązak — zob. Scheffler Johann IX 138
Ankiewicz Julian IX 245
Ankwicz Andrzej Alojzy VII 100
Ankwiczowa Zofia VIII 160, 161, 212, 523
Ankwiczowie VIII 160, 211, 215
Ankwiczówna Henryka (Henrietta) Ewa VII 281, 284; VIII 137, 138, 160, 161, 166, 168, 177, 208, 524; IX 109
Anna Jagiellonka, królowa polska **VII 133**; IX 194, 338
Anna Krakowianka (Libera Anna) VIII 285; IX 145, 217
Anna L. Krakowianka (Libera Anna) VIII 285
Anna L.... Krakowianka (Libera Anna) VIII 285
Anna z Krakowa (Terlecka Anna) VIII 286; IX 145, 217, 267
Annibal z Kapui (di Capua) IX 74, 75
The Anonymous Poet of Poland (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 175
Anschütz L. v. — zob. Anczyc Władysław Ludwik VII 112
Ant. K.........i (Kolankowski Antoni) VIII 44
Ant. M. (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357; IX 35
Ant. Now.....ski (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
Ant. O. (Odyniec Antoni Edward) VIII 517
Ant. St. (Stanisławski Antoni) IX 164, 165
Ant... Wie... (Wieniarski Antoni) IX 287
Antoni C. (Czajkowski Antoni) VIII 457
Antoni P. VIII 262
Antoni S** (Żeligowski Edward Witold) IX 411
Antoni Słowik, woźny „Przewodnika Ekonomicznego" (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Antoniewicz Franciszek VIII 26
Antoniewicz Jan Bołoz VIII 185
Antoniewicz Józef Bołoz VII 119
Antoniewicz Karol Bołoz **VII 119-121**, 291; VIII 121; IX 456
Antoniewicz Mikołaj Bołoz VII 345
Antoniewiczowa Józefa Bołoz z Nikorowiczów VII 119

Antoniewiczowa Zofia Bołoz z Nikorowiczów VII 119
Antoniewiczówna Antonina Bołoz — zob. Zaleska Antonina z Bołoz Antoniewiczów IX 376
Antoniewiczówny Antoniny Bołoz wuj IX 377
Antonina N. IX 62
Antoninka, córka A. E. Odyńca VIII 520, 528; IX 25
Antoniusz (Marcus Antonius), triumwir VII 510; VIII 122, 502, 546; IX 160, 261, 262
Antonowicz Włodzimierz IX 156
Antygona VIII 28, 141; IX 250, 253, 266, 274
Antyoch, król Syrii VIII 165
Ap. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
Ap.... Nałęcz K...ski (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
Apol. N. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
Apolin N. K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
Apollo Nałęcz K. (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79, 80
Apollo Nałęcz K*** (Korzeniowski Apollo Nałęcz) VIII 79
Apuszkin J. VII 335
Arago Jacques IX 237
Arakczejew Aleksiej A. VII 70
Arbuzowski Bartłomiej (Morawski Szczęsny) VIII 419
Arbuzowski Bartłomiej od Starego Sącza (Morawski Szczęsny) VIII 419
Arbuzowski Bonifacy (Morawski Szczęsny) VIII 419
Architas z Tarentu VIII 451; IX 524, 529
Arciszewski Krzysztof VII 257, 482; IX 151
z Arciszewskich Wiernikowska Marta — zob. Wiernikowska Marta z Arciszewskich IX 290
Ardeschah J. P. d' — zob. Kaczkowski Jan
Argo P. VII 332, 333
Arietto L. (Šebek Ladislav) VIII 263
Ariosto Lodovico VII 317, 321
Arlincourt Charles d' VII 35, 58; IX 34
Arndt H. A. von IX 297, 298
Arnim Achim von VII 24
Arnim Bettina von VIII 383; IX 330, 331, 550
Arnim, prezydent m. Poznania IX 85
Arnold E. J. VIII 516
Arnold Matthew VII 31, 509, 510 [!]
Arria VIII 29
Arson P. J. VII 449
Artaud Antonin IX 499
Artemiusz (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
Artychiewicz A. VII 503
Artyści dramatyczni Teatru Lwowskiego VIII 84
Artyści dramatyczni Teatru Wileńskiego VIII 54
Ary-Zucker L. IX 249, 252, 253, 407
Arystofanes VII 203; VIII 231, 428; IX 198, 202, 262, 266, 272, 274
Arystoteles VII 36, 289; VIII 284; IX 15, 152
As (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401, 402
Aspazja VII 57, 401; VIII 486; IX 248, 410, 420
Asnyk Adam VII 44, 94, 95, 171; VIII 265, 284; IX 18
Aspis Bogumił VIII 363
A....t B.....ski (Bielowski August) VII 146
Atanazy (Olizar Gustaw) VIII 530, 531
Atanazy (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
Ataulf, król Wizygotów VII 315
Au. (Wilkoński August) IX 300
Au. K. (Estreicher Karol) VII 305
Au. Wi. (Wilkoński August) VII 293; IX 300, 301, 303
Au: Wi: (Wilkoński August) IX 300
Au: Wi: ch. fil. (Wilkoński August) IX 300
Au. Wi. Ch. fil. k. k. n. (Wilkoński August) IX 300
Au: Wi: ch: fil: k: n: k: (Wilkoński August) IX 300, 301
Au: Wi: chi. fil. (Wilkoński August) IX 300
Au: Wi: chirurg filozofii (Wilkoński August) IX 300

Au: Wi: chirurg filozofii i krzyża naturalnego kawaler (Wilkoński August) IX 300, 302, 303
Au. Wi. chirurg filozofii k. n. k. (Wilkoński August) IX 300
Auersperg Anton Alexander IX 388
Aug. B. (Bielowski August) VII 146
Augé Lazare VII 452, 457
Augier Émile VIII 26, 28, 29, 76; IX 209, 210
August C. (Cieszkowski August) VIII 453
August (Caius Julius Caesar Octavianus Augustus) VII 291; VIII 191; IX 273
August II, król polski VII 75, 492, 493, 494, 514; VIII 52, 66, 191, 235, 408, 423, 491; IX 80, 81, 82, 264, 357, 500
August III, król polski VII 297; VIII 52, 54, 66, 235, 287; IX 80, 81, 125, 153, 332, 388, 500, 501
August T.... VIII 259
Augustin (Hapdé Jean Baptiste) VII 393
Aulich Manswet VIII 430
Au-Lir. (Lenartowicz Teofil) VIII 257, 260
Au.-L.....ki (Lenartowicz Teofil) VIII 257
Aureliusz (Sextus Aurelius Victor) VIII 432
Austen Jane VII 27
Ausz... (Baliński Michał) VII 124
Auszlawis (Baliński Michał) VII 124
Aut. Amer. (Tyszyński Aleksander) IX 245
Auteur du Crédit de la circulation (Cieszkowski August) VII 226
Autor Amerykanki w Polsce (Tyszyński Aleksander) IX 245
Autor Anny Jagiellonki (Szujski Józef) IX 193
Autor Bibliograficznych ksiąg dwoje (Lelewel Joachim) VIII, 235
Autor Bigosu hultajskiego (Szczeniowski Tytus) IX 187
Autor dawnego autoramentu (Jankowski Placyd) VII 481
Autor kilku myśli o ekletyzmie (Dembowski Edward) VII 261
Autor Kłopotów starego komendanta (Wilczyński Albert) IX 292
Autor Mohorta (Pol Wincenty) IX 40
Autor niewiadomy (Gołuchowski Józef) VII 397
Autor Pamiętników Jordana (Bujnicki Kazimierz) VII 182
Autor „Plotek i prawd" (Pawlikowski Mieczysław) IX 16, 17
Autor Sierżanta (Rypiński Aleksander Radwan) IX 106
Autor Sierżanta i Dwóch objawień (Rypiński Aleksander Radwan) IX 106, 107
Autor wiersza Do mistrzów słowa (Koźmian Stanisław Egbert) VIII 120
Autor wiersza Do mistrzów słowa (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 153
Autorka Krystyny (Hoffmanowa Klementyna z Tańskich) VIII 437; IX 318
Autorka Pamiętników młodej sieroty (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
Autorzy rozpraw i wniosków wspólnie pracujący nad ustaleniem ortografii polskiej IX 422
Auvray Louis Marie d' VII 447
Avril Adolphe d' IX 172, 467
...aw (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
...aw... (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
Awejde Oskar VIII 82, 384
Awerroes (Ibn Roszd) IX 127
Ayamonte Izabela d' VIII 86, 90, 98, 99
Azael, biblijny król Damaszku VIII 543, 545
Azef Jewno F. VIII 12
Azeglio Massimo d' VII 197, 198; VIII 90, 531
Azet I. M. (Korzeniowski Józef) VIII 82
Azow W. VIII 394

B (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
B. (Bielawski Bruno) VII 145
B. (Buszczyński Stefan) VII 187
B... (Baliński Michał) VII 124
B... (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
B... (Buszczyński Stefan) VII 187
B....... (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
B., adresatka wiersza M. Jezierskiego VII 512
B......, adresat wiersza S. Filleborna VII 326

B., autor artykułu w Dzienniku Powszechnym Krajowym 1829 VII 35
B., autor artykułu w Przyjacielu Ludu 1840 VII 36
B. A. (Morawski Szczęsny) VIII 419
B. B. (Bielawski Bruno) VII 145
B. B. (Sękowski Józef Julian) IX 129
B. D. (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292
B. D. R. (Rzuchowski B. D.) VII 436
B. F. (Moraczewska Bibianna) VIII 411, 412
B. F. T. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
B. J. O. (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539
B. L. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
B. M. (Moraczewska Bibianna) VIII 411
B. T. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
B. von B. (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104
B. Z. (Zaleski Bronisław) IX 356
B. Z. (Zaleski Józef Bohdan) IX 363
B... Z..., adresatka wiersza K. Ujejskiego IX 253
B... Z... (wiersze M. Romanowskiego) IX 94
B. z K. (Potocki Leon) IX 61
Ba-Ba (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
Baba (Klimaszewski Hipolit) VIII 41, 43
Baba — zob. Nebaba, ataman kozacki VII 411
Baba J. (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
Baba Jeremiasz (Klimaszewski Hipolit) VIII 41, 43
Bába Mihály IX 520
Baba-Weredyk (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
Babrios IX 272, 273, 274
Bacciarelli Marcello VIII 327, 329
Bach Johann Sebastian VIII 202
Bacha, wydawca „Polonii" w Londynie IX 212
Bachmann W. IX 111
Bachström Fryderyk IX 243, 338
Backer Anne Marie de IX 459, 463, 490, 510
Bačkar, tłumacz czeski VII 185
Bacon Francis VIII 28; IX 304, 307
Baczyński Cyprian VII 398
Baczyński Józef VIII 286
Badeni Kazimierz VII 290
Badeni Stanisław Henryk VII 103
Bagiński W. IX 243
Bahn A. IX 393, 396
Bailly Rosa VII 377
Bajkow Leon VII 73; VIII 40, 41, 416; IX 413
Bajron — zob. Byron George Gordon
Baka Józef VIII 57, 66
Bakunin Michaił A. VII 448; VIII 20, 21, 256, 282; IX 283, 356, 465
Balicki H. VIII 297
z Balickich Łętowska Teresa — zob. Łętowska Teresa z Balickich VIII 300
Balińska Anna z Korsaków VII 124
Balińska Maria z domu Orian (O'Ryan) VII 121
Balińska Zofia ze Śniadeckich VII 125; VIII 76; IX 144
Baliński Ignacy, ojciec Michała VII 124
Baliński Ignacy, poeta VIII 311, 316
Baliński Karol **VII** 67, **121-124**, 127, 147, 159, 242, 313, 351; VIII 95, 227, 258, 328, 487; IX 136, 185, 186, 222, 301, 339, 340, 341, 420, 456-457, 468
Baliński Michał **VII** 123, **124-128**; VIII 57, 243, 253, 287, 518; IX 91, 136, 337, 340, 357
Baliński Stanisław VIII 135
Baliński Tomasz VII 121
Ballanche Pierre Simon VII 455; VIII 188, 196, 215; IX 168
Baltazar, biblijny król babiloński IX 8
Balzac Honoré VII 328, 358, 449; VIII 95, 193, 198, 216, 362, 363, 545, 546; IX 108, 114, 122, 310, 434, 436, 500
Balzakowa Ewelina — zob. Hańska Ewelina (Ewa, z Rzewuskich)
Balzer Oswald VII 308, 465, 470; VIII 295, 350, 375, 443; IX 121
Bałbaszewski, właściciel pensjonatu w Daszkowicach VII 187
Bałucki Michał VII 153; VIII 393; IX 211, 242, 458, 471
Ban Matija IX 408
Bandrowski Juliusz Kaden — zob. Kaden Bandrowski Juliusz IX 164

Bandtkie Jan Wincenty VII 397, 515; VIII 131; IX 340
Bandtkie Jerzy Samuel VII 398, 423, 443, 444, 515; VIII 235, 237, 238, 288, 290, 306, 319, 322, 431; IX 60, 148
Banicki Józef (Giller Agaton) VII 386
Bańcer Stefania VII 7
Bar Jan (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
Bar. von Biberstein (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104, 105
Baraniecki Adrian VII 300; VIII 128; IX 357
Barankiewicz Władysław IX 496
Baranowska Julia VII 67, 68, 508; IX 416, 417, 418, 421
Baranowski Adam VII 240
Baranowski Ignacy VII 83; IX 421
Baranowski Jan VIII 218
Baranowski S. VII 378; IX 81
Barącz Grzegorz VII 128
Barącz Sadok Wincenty **VII 128-129**, 308, 394, 425, 465; VIII 92, 123, 287, 299, 331, 433; IX 50, 68, 74, 167, 352, 457
Barbacki Stefan VII 98
Barbara Radziwiłłówna, królowa polska VII 125, 127, 135; VIII 124, 327, 328, 519, 524, 527, 528; IX 136, 183, 197, 202, 377
Barbara św. IX 287, 288
Barbara Zapolya, królowa polska VII 204
Barbier Henri Auguste VII 237
Barczewski Probus VIII 479; IX 374
Bardot Brigitte VII 359
Baring-Gould S. VII 312
Barlier A. VII 383
Baron Brambeus (Sękowski Józef Julian) IX 129, 130, 131, 132, 133
Baron Gwido (Bartoszewicz Julian) VII 132
Barrière Théodore VII 297, 299
Barski (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
Barszczewski Jan **VII 130**; IX 33, 35, 457
Bartas Guillaume du VIII 326, 435, 436
Bartels Artur **VII 130-132**, 291; VIII 473, 509, 524
Bartelsowa z Wańkowiczów, żona Artura VII 130
Barthélemy-Saint-Hilaire Jules IX 399
Barthels — zob. Bartels Artur VII 130
Bartłomiej Podgórzanin (Łętowski Ludwik) VIII 300
Bartoszewicz Adam VII 132, 134, 257
Bartoszewicz Julian **VII** 67, 82, **132-137**, 269, 436; VIII 60, 66, 80, 119, 245, 290, 319, 358, 425, 442; IX 25, 33, 55, 125, 140, 151, 185, 207, 247, 299, 302, 336, 338, 340, 409, 457
Bartoszewicz Kazimierz VII 133, 389; VIII 20, 266, 364; IX 255, 261
Bartoszewiczowa Amelia z Sentgellerów VII 132, 134
Bartoszewiczowa Kazimiera z Zapałowskich VII 132
Bartusówna Maria VII 389; VIII 260, 266
Barzykowski Stanisław **VII** 90, **137**; VIII 533; IX 189
Basedow Johann Bernhardt VIII 293
Basia, adresatka wiersza S. Jaszowskiego VII 498
Bastiat Claude Frédéric IX 178
Baszko — zob. Godzisław Baszko VIII 348, 352; IX 76
Bataglia B. J. R. (Bartoszewicz Julian) VII 132
Batornicki K. (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 139, 273, 274
Batory Andrzej — zob. Andrzej Batory, książę siedmiogrodzki
Batowscy w Odnowie VIII 419
Batowski Aleksander Konstanty VII 344, 433; VIII 419; IX 125, 160, 166, 305, 388
Baudelaire Charles VII 20; IX 431, 436, 529, 532
Baudouin de Courtenay Jan VII 82; IX 520, 521
Bauerfeind Feliks Gabriel VIII 382
Bautain Louis Eugène Marie IX 310
Baworowscy IX 160
Baworowska Felicja ze Starzeńskich VII 138
Baworowski Józef VII 138
Baworowski Wiktor **VII 138-139**; IX 49, 140, 255, 260, 317
Baykowska Julia z Brodzkich VII 139
Baykowski Gracjan VII 139
Baykowski Karol **VII 139**; IX 101, 221, 225
Bażyński Franciszek VIII 279, 428
Bączalski Hilary (Szujski Józef) IX 193

Bądźkiewicz Antoni VIII 60
Bąkowska Józefa z Cybulskich (Szczęsna) VII 234, 236; VIII 521
Bąkowski Dionizy IX 43
Bąkowski Jan Wincenty VII 104
Beatrycze (Potocka Delfina) VIII 146, 165, 166, 168, 169, 177, 208
Beatrycze (Skarg Jeremiego) IX 260
Bechie, pułkownik VIII 270
Becker Karl Friedrich VII 160
Beckford William VII 14
Bécu Aleksandra IX 533
Bécu August VIII 368, 517, 524
Bécu Salomea — zob. Słowacka Bécu Salomea
Beer Michael VIII 274
Beethoven Ludwig van VIII 311; IX 252
Begey Attilio VII 50, 139; IX 221, 222
Begeyowie w Turynie IX 228
Behrmann, tłumacz niem. VIII 85
Bejła Jarosz — zob. Rzewuski Henryk
Bekfark — zob. Bekwark Walenty IX 335
Bekker I. IX 520
Bekwark Walenty VIII 328; IX 335
Belan J. VII 426
Belcour Thesby François Auguste de VII 393
Belizariusz VIII 463
Belli Stefan della IX 339
Bellier Kamil VII 133
Bellina S. VII 389
Bellini Gentile VIII 88, 90, 98
Belzebub (Estreicher Karol) VII 305
Bełcikowski Adam VII 81; IX 17
Bełza Stanisław VIII 377
Bełza Władysław VII 102, 153, 176, 413; VIII 108, 343; IX 163, 172
Bem Antoni Gustaw VII 82
Bem Józef VII 89, 100, 382, 386, 441; VIII 406, 453, 467, 468, 469, 494, 497, 542; IX 40, 136, 525
Benecke Karol IX 85
Benedix Roderic Jules VII 308
Benedykt św. VII 119
Benešić Julije VII 333
Beniowski Maurycy August IX 289
Benisówna Maria — zob. Lompa Maria z Benisów VIII 288
Bensa Antoni VIII 91; IX 387
Benst F. VIII 38
Bentkowski Alfred VIII 17; IX 128
Bentkowski Feliks VII 249, 496, 515; VIII 111, 308; IX 13
Bentkowski Władysław VII 142, 143, 194, 195, 237; VIII 280, 453, 455, 463, 469, 470, 471; IX 68
Benwenuty, ksiądz VII 389
Benza A. — zob. Bensa Antoni VIII 91
Béranger Pierre Jean VII 180, 317; VIII 57, 59, 68, 75, 465; IX 276, 437, 449
Berend Michel VIII 375
Berent Wacław IX 516
Berezowski, przyjaciel K. W. Wójcickiego IX 340
Berg Anna von — zob. Kozłowska Anna z von Bergów VIII 114
Berger Józef IX 238
Bergson Henri IX 179
Berkeley George VII 510
Berkman prof. VIII 65
Berko P. O. VII 409, 421
Berlichingen Götz von VIII 275; IX 266, 392
Berlicz Sas (Strutyński Juliusz) IX 171, 172
Bernacki Ludwik VII 102, 103, 106, 308; VIII 443
Bernard Anna VII 500
Bernard (Biernat) z Lublina VIII 432
Bernard M. (Merle Jean Toussaint) VII 308
Bernardin de Saint-Pierre Jacques Henri IX 135
Bernatowicz Feliks IX 145, 214, 376, 377, 438, 503
z Bernatowiczów Maleszewska Helena — zob. Maleszewska Helena z Bernatowiczów VIII 342
Berniccy (Berwińscy) VII 143
Bernstein Aron VIII 274
Bersezio Vittorio VIII 28, 29
Bersohn M. VII 149
Bertaud Max (Chodźkiewicz Władysław Ksawery) VII 203
Bertinaria Francesco VII 451
Bertoni Giulio VIII 203
Bertrand, major IX 364
Bertrand, wychowawca W. Wolskiego IX 320

Berwińska Marianna z Bukowskich VII 140, 142, 143
Berwiński Jakub VII 140
Berwiński Ryszard Wincenty **VII** 7, 94, **140-145**, 166, 240, 241, 242, 261, 262, 264, 265, 266, 302, 413, 457; VIII 24, 25, 26, 280, 363, 412; IX 85, 270, 332, 457
Berwiński Teofil IX 273
Beryk (Ch. Sz. Ben Abram) VIII 139
Besser Wilibald IX 46
Bestużew-Riumin Michaił P. VIII 530
Bett Emilia IX 250, 255
Bettman F. VIII 244
Beurmann Edward IX 83
Beyer Karol IX 458
Beyle Henri — zob. Stendhal VII 13
Bezdrikówna J. VIII 311
Bezimienny (Wiszniewski Michał) IX 303
Bezstronny S. (Buszczyński Stefan) VII 187, 188
Bętkowski Jan IX 148
Bhartriharis VII 167
Biagioli Niccolo Giosafatte VIII 76
Białecki Antoni VII 82
Białobłocka Julia — zob. Sadowska Julia z Białobłockich IX 121
Białopiotrowiczowa Kunegunda VII 202
Białoruska Duda (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
z Białoskórskich Bielawska Petronela — zob. Bielawska Petronela z Białoskórskich VII 145
Biały książę — zob. Władysław Biały, książę gniewkowski IX 336
Biart Lucien VII 198
Biberstein Baron von (Kosiński Adam Amilkar) VIII 104, 105
Bibianna (Moraczewska Bibianna) IX 54
Bibikow Dymitr C. VII 77; IX 171, 172
Bicz (Estreicher Karol) VII 305
Bieder Edmund VIII 139
Biegak B. VII 333
Biegeleisen Henryk VIII 265, 266
Bielawska Petronela z Białoskórskich VII 145
Bielawski Antoni VII 145
Bielawski, brat Brunona VII 145
Bielawski Bruno **VII 145-146**; VIII 302, 303, 304; IX 92, 457
Bielicki Józef IX 243
Bielikowicz Ludwik IX 34
Bielikowiczówna Tekla IX 380, 382
Bielinskij Wissarion G. VII 20, 23, 25, 31; IX 133, 346, 433, 437, 440, 450
Bieliński Edward Tadeusz IX 44
Bieliński J. N. VII 289
Bieliński Piotr VIII 131, 538
Bielowska Justyna z Wisłockich VII 146
Bielowska Kordula z Wisłockich VII 146
Bielowska Marianna z Żędzianowskich VII 146
Bielowski August (Augustyn) **VII** 101, 102, 106, 132, **146-151**, 166, 169, 271, 290, 344, 413, 416, 443, 444, 445, 465, 471; VIII 10, 20, 38, 222, 244, 245, 287, 298, 319, 322, 327, 328, 331, 344, 433, 434, 436, 530; IX 5, 40, 74, 77, 92, 134, 136, 139, 140, 141, 146, 185, 248, 259, 306, 334, 339, 366, 369, 406, 458, 462, 540
Bielowski Franciszek (Grabowski Michał) VII 413
Bielowski Grzegorz VII 146
Bielscy herbu Prawdzic IX 152
Bielski Joachim VIII 57, 441; IX 151, 153
Bielski Marcin IX 151, 152, 153, 246
Bielski R. VII 344
z Bielskich Dzieduszycka Domicela — zob. Dzieduszycka Domicela z Bielskich VII 290
Biełkin A. (Sękowski Józef Julian) IX 129
Biełow L. O. VIII 59
Bienenstok Maks Jakub VIII 139
Bieniediktow Władimir VII 460, 518; IX 43, 362, 536
Bierg Nikołaj W. VIII 139, 149
Biergiel Julian VII 308
Biernacka — zob. Wilczyńska z Biernackich, żona Alberta IX 292
Biernacka Helena Anna — zob. Krajewska Helena Anna z Biernackich VIII 124
Biernacki, adresat wiersza Deotymy VIII 313
Biernacki Alojzy Prosper IX 474
Biernacki Mikołaj (Rodoć) IX 292
Biernacki Nikodem VIII 461; IX 94
Biessiel L. VIII 392
Bignon Louis Pierre Edouard IX 138

Bilińska Joanna — zob. Szajnochowa Joanna z Bilińskich IX 182
Biliński Leon IX 197
Birch-Pfeiffer Charlotte VIII 373
Bird (Montgomery R.) VII 115
Birkenmajer Józef IX 41
Biruta, matka w. księcia Witolda IX 287, 288
Biskupska Irena VII 7
Bismarck Otto von VII 227; VIII 9, 37, 152, 377, 538; IX 284
Bittierwassier Karł von, doktor (Sękowski Józef Julian) IX 129
Bittner Jiři VII 337
Bizardière Michel David La VII 134
Bizauskas Kazimieras VIII 55
Björnson Björnstjerne VII 281
Black William VII 312
Blackwood William IX 212, 213
Blanc Louis VII 218; VIII 505
Blaze de Bury Henri [!] VII 202
Blepoński Izasław (Szczeniowski Tytus) IX 187
Blizińska Maria z Ogończyk Zakrzewskich VII 151
Blizińska Paulina z Sokołowskich VII 151
Bliziński August VII 151
Bliziński Józef Franciszek **VII 151-159**, 353, 359; VIII 46, 47, 96, 395; IX 295, 458
Blumenhagen Wilhelm Filip IX 91
Blumenstok Henryk VIII 139, 141, 210
Blumer Ignacy Aleksander IX 14
Błaginina E. IX 491, 510, 536, 549
z Błeszyńskich Haumanowa Konstancja — zob. Malczewska Konstancja z Błeszyńskich VIII 334
z Błeszyńskich Malczewska Konstancja — zob. Malczewska Konstancja z Błeszyńskich VIII 334
z Błędowskich Kropińska Aniela — zob. Kropińska Aniela z Błędowskich VII 233
z Błędowskich Skibicka Julianna — zob. Skibicka Julianna z Błędowskich VIII 334, 337
Błociszewski Kazimierz VIII 26
z Błociszewskich Dziekońska Tekla — zob. Dziekońska Tekla z Błociszewskich VII 292
Błoński Rafał VII 389
Błotnicki E. IX 292
Błotnicki Hipolit VII 324, 505; VIII 91
Błudow Dmitrij N. VII 463
Bnińska Maria z Mielżyńskich IX 145
B... St. (Bogusławski Stanisław) VII 162
Boberska Felicja **VII 159-160**, 176, 345, 389, 447, 467; VIII 299; IX 50, 96, 459
Boberski Alojzy VII 159
Bobińska Julia z Żelwietrów VII 210; VIII 523
Bobola Jędrzej — zob. Andrzej Bobola św. VII 120
Bobowski Wojciech (Albert) Jaksa Hali-bej VII 498; IX 289
Bobrowa Joanna VIII 131, 137, 138, 139, 140, 141, 145, 160, 168, 179, 181, 204, 211; IX 524
Bobrowicz Jan Nepomucen VIII 240, 518, 533
Bobrowska Ewelina — zob. Korzeniowska Ewelina z Bobrowskich VIII 79
Bobrowski Michał VII 70, 397, 515
Bobrowski Stefan VII 470
Bobrowski Tadeusz VIII 79, 81, 82
Bobrowskij P. N. VIII 85
Bobrzyński Michał VII 188; VIII 19, 251, 252; IX 124, 126, 203
Boccaccio Giovanni VII 126; IX 141
Bochan Dorofiej D. VIII 450, 451, 469, 483
Bochan L. VIII 142, 145
Bochenek Leon VIII 10
Bochenek Mieczysław VIII 286
Bochwic Florian **VII 160-161**, 184, 226, 427; IX 229, 392, 401
Bochwic Romuald VII 160
Bochwicowa Aniela z Borzobohatych VII 160
Bochwicowa Paulina z Majewskich VII 160
Bocian znad Pilicy (Świderski Faustyn) IX 216
Boczkowska Joanna IX 135
Bodzantowicz K. S. (Suffczyński Kajetan) IX 46, 174, 175
Boé Jacques — zob. Jasmin IX 7, 261
Bogdanowicz Edmund (Bożydar) VIII 311, 316

Bogdański (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292; IX 301
Bogdański Henryk VIII 424
Bogedain Bernard VIII 376; IX 164, 513
Bogišić Baltazar Antoni VIII 322
Bog...na (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
Bogobojna (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
Bogorski Piotr IX 179
Bogucicki Józef Kanty Nepomucen VIII 432
Bogucka Tekla z Pieniążków IX 297
Bogucki Adolf VIII 462
Bogucki Faustyn VII 169
Bogucki Józef Symeon **VII 161-162**, 447; IX 404
Bogucki Julian VII 169
Boguński Jan VII 387
Bogusławski Stanisław **VII 162-164**, 366, 413; VIII 100
Bogusławski Wojciech VII 162, 353; IX 377
Bohatkiewicz Aleksander IX 509
Bohdan Bogumił (Estreicher Karol) VII 305
Bohdan R. (Estreicher Karol) VII 305
Bohdanowicz Józef IX 243
Böhm Jindřich H. VII 196
Bohman Piotr IX 400
Bohowitynowicz Bohusz VII 495
Bohusz Ksawery VIII 236
Bohusz Stanisław — zob. Siestrzencewicz Stanisław Bohusz VII 257
Bohusz-Szyszko Michał VIII 346
Boieldieu François Adrien VII 392, 394
Boileau-Despréaux Nicolas VIII 428
Boissière Edmond de VII 218
Boissy Hilaire Rouillé de VIII 463, 494
Bojan, śpiewak ruski VII 498; IX 375
Bojanowska — zob. Żochowska z Bojanowskich, żona Feliksa IX 422
Bojanowski Andrzej IX 422
Bojanowski Bogusław VIII 305
Bojanowski Edmund VIII 273, 292, 451, 465, 496; IX 448, 512
Bojanowski, kapitan VIII 56
z Bojarskich Duchińska Zofia — zob. Duchińska Zofia z Bojarskich VII 284
Bojtár Endre IX 496, 510, 525, 546
Bokkacjusz Jan — zob. Boccaccio Giovanni VII 126
Boldenyi I. (Szabó Pál) VII 282; IX 90, 340, 341
Boleska Marianna VIII 49
Bolesław Chrobry (Wielki), król polski VII 147, 182, 237, 410; VIII 218, 236, 261, 310, 311, 320, 324, 425, 426; IX 10, 73, 80, 84, 85, 170, 182, 183, 184, 185, 186, 197, 205, 206, 308
Bolesław Krzywousty, książę polski VII 147, 459; VIII 349
Bolesław Śmiały, król polski VII 188, 189, 238, 314; VIII 48, 73, 99, 236, 328, 518, 528, 531; IX 73
Bolesław Wiktor (Budziński Stanisław) VII 179
Bolesław Wstydliwy, książę polski VIII 538, IX 58, 169, 365
Bolesławita Bohdan (Kraszewski Józef Ignacy) IX 23, 195
Bolewska Maria VIII 455
Bolesta (Dzierzkowski Józef) VII 294
Bomba Gerwazy (Sztyrmer Ludwik) IX 191, 192
Bona Giovanni VIII 128
Bona, królowa polska VII 289; IX 336, 407
Bonald Louis de IX 110
Bonar Władysław (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388, 393
Bonawentura św. IX 138
Bonawentura z Kochanowa (Potocki Leon) IX 61, 62
Bonczyk Norbert VII 95
el-Bondack Saleh Mohammed VIII 198, 199; IX 494
Boniecki Adam VIII 48
Bonkowski A. H. N. VIII 237
Bonnard Pierre VIII 511
Bonnefoy Yves IX 525
Bonoldi Achille IX 321
Bonstetten Charles Victor de VIII 133
Bończyk — zob. Bonczyk Norbert VII 95
Bońkowski Hieronim Napoleon VIII 237; IX 101
Bopp Franz VIII 344
Borakowski Dominik VIII 326

z Borakowskich Magnuszewska Maria — zob. Magnuszewska Maria z Borakowskich VIII 326
z Borakowskich Raciborska Ludwika — zob. Raciborska Ludwika z Borakowskich VIII 327
Boratyński Hipolit VIII 29, 130
Borch Michał IX 361
Borecký Jaromir IX 251
Borejko Pius IX 5
Borejko Wacław VII 429
Borejsza Jerzy VII 103, 104, 108
Borejsza Jerzy Wojciech IX 182
Borelowski Marcin — Lelewel VIII 259, 264; IX 93, 96
Borenstein B. J. IX 250
Borgia Lucrezia VII 317; VIII 275
Borgo Karol VII 222
Borkowska Aleksandra **VII 164-165**, 224, 268, 269; VIII 519; IX 26, 140, 399
Borkowska Elżbieta Dunin z Łosiów VII 167
Borkowska Franciszka Dunin z Dzieduszyckich VII 165, 169
Borkowska Halina VII 7
Borkowska Seweryna Dunin z Cieleckich VII 166
Borkowski Aleksander (Leszek) Dunin **VII** 151, **165-169**, 169, 170, 330; VIII 327; IX 15, 242, 248, 249, 254, 459
Borkowski Emil IX 501
Borkowski Franciszek Dunin VII 165, 169
Borkowski Jerzy Dunin VII 167
Borkowski Józef Dunin, poeta **VII** 146, 148, 149, 165, 166, 168, **169-171**, 290, 341; VIII 327; IX 15, 135, 250, 459
Borkowski Józef Dunin, mąż Aleksandry z Chomętowskich VII 164
Borkowski Stanisław Dunin IX 15
Bornier Henri de IX 138
z Borowickich Buszczyńska Pelagia — zob. Buszczyńska Pelagia z Borowickich VII 187
Borowski Leon VIII 65, 127, 517; IX 340
z Borówków Miarka Karolina — zob. Miarka Karolina z Borówków VIII 376
Borunia Feliks... (Wielogłowski Walery) IX 279, 281
Boruta IX 335, 407, 409
Borys Godunow, car rosyjski VII 134
z Borzków Wiszniewska Marcjanna — zob. Wiszniewska Marcjanna z Borzków IX 303
z Borzobohatych Bochwicowa Aniela — zob. Bochwicowa Aniela z Borzobohatych VII 160
Borzywój (Korotyński Wincenty) VIII 73
Bosc, iluzjonista VIII 516
Bossuet Jacques Bénigne VIII 293
Botew Christo [!] VII 239
Bośniacka E. VIII 265
Botzaris Markos VIII 132, 168, 209
Boubela Jan VII 239
Boucher de Perthes Jacques VIII 128
Bouchet André du IX 525
Boudeville E. VIII 541
Bouilly Jean Nicolas VII 393
Boulé Louis VIII 229
Bourgoing Paul de VII 217
Bournier Edward (Nabielak Ludwik) VIII 435
Bouterwek Friedrich VII 20
Bovery Jules [!] VII 218
Bowles C. VIII 122
Bowring John VIII 257; IX 213, 214, 215, 377
Boy — zob. Żeleński Tadeusz (Boy) VIII 494
Boyer-Nioche R. VII 333, 381, 382; VIII 336
Bożydar (Bogdanowicz Edmund) VIII 311, 316
Br. Karol (Brzozowski Karol) VII 173
z Br. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
Br. Z. (Zaleski Bronisław) IX 356
Brachvogel Emil A. VIII 137
Braddon Mary Elisabeth VII 312
Brakel, tłumacz niem. VII 185
Brambeus (Sękowski Józef Julian) IX 129
Brambeus B. (Sękowski Józef Julian) IX 129
Brandel K. VIII 457
Brandes Georg VII 510
Brandstaetter Roman IX 228
Branicka Anna VIII 116
Branicka Eliza — zob. Krasińska Eliza z Branickich
Branicka Katarzyna — zob. Potocka Katarzyna z Branickich

Branicka Róża IX 495
Branicki Aleksander VIII 116
Branicki Jan Klemens VII 134; VIII 435
Branicki Ksawery VII 217, 391; VIII 471, 486; IX 323
z Branickich Odescalchi Zofia — zob. Odescalchi Zofia z Branickich VIII 473
Braniss Ch. J. VII 253
Brat Maciej (Kamieński Henryk) VIII 22
Bratkowski Stanisław VIII 239
Bratoszewski Leopold VIII 244
Bratranek František Tomaš VIII 519; IX 44, 45, 196 [!], 199, 203
Braun K. IX 528
Breański Walerian (Walery) VII 121, 140
Brecht Bertolt IX 431
Bredkrajcz Norbert **VII** 5, 97, **171**; IX 86, 459
Bregy Wiktor IX 515
Brennecke W. VIII 428
Brentano Clemens VII 39
Bret Antoine VIII 113
Bret-Harte François IX 298
Brettner H. A. IX 272
Breza Tadeusz VII 361; IX 511
Br...i Karol M. (Brzozowski Karol) VII 173
Briesewitz, generał VII 200
Brochocka Zofia z Malewskich — zob. Malewska Zofia VII 246
Brochocki-Szczawiński D. — zob. Dienheim Szczawiński-Brochocki Aleksander VII 189
Brockhaus Friedrich Arnold VIII 213; IX 150, 504
Brodowicz Józef IX 45, 46, 48, 49, 138
Brodowski Samuel IX 15
Brodziński Kazimierz VII 13, 34, 35, 36, 38, 45, 47, 53, 60, 79, 101, 280, 425, 479, 500; VIII 44, 46, 48, 57, 111, 196, 203, 214, 302, 338, 361, 364, 370, 403, 405, 506, 518, 523, 540, 541, 543, 544; IX 13, 135, 176, 180, 190, 277, 311, 313, 334, 338, 339, 359, 362, 366, 376, 400, 403, 444, 522
z Brodzkich Baykowska Julia — zob. Baykowska Julia z Brodzkich IX 139
Broeder Christian Gottlob IX 205, 206
Broekere Maria — zob. Węclewska Maria z domu Broekere IX 271
Broniewski Teodor IX 218
Broniewski Władysław VIII 494
z Broniewskich Żmijewska Karolina — zob. Żmijewska Karolina z Broniewskich IX 421
Bronikowska Aleksandra z Garczyńskich VII 172
Bronikowski Aleksander VIII 29, 130
Bronikowski Antoni **VII 172-173**; VIII 279; IX 140
Bronikowski Ksawery VIII 438
Bronikowski Wiktor VII 172
z Bronikowskich Prądzyńska Marianna — zob. Prądzyńska Marianna z Bronikowskich IX 65
Bronisław ojciec (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 111, 545, 546
Bronisław Z. (Zaleski Bronisław) VIII 460
Bronisława K. VII 218
Bronowski Stanisław (Buszczyński Stefan) VII 187
z Bronowskich Mosbachowa Julia — zob. Mosbachowa Julia z Bronowskich VIII 425
Brontë Charlotte VII 312; VIII 28
Broński F. IX 70
Brooke-Rose Christine VIII 451, 458, 461, 468, 473; IX 525
Brown John VIII 455, 463, 493, 497; IX 525
Browne N. VIII 122
Brucès P. VII 205
Bruchnalski Wilhelm VII 102
Brückner Aleksander VIII 341
z Brudzewskich Miłkowska Balbina — zob. Miłkowska Balbina z Brudzewskich VIII 388
Brühl Alojzy Fryderyk VII 353; IX 500
Brühl Henryk VIII 43, 500, 506
Brunelli G. IX 198
Brunnow Szymon IX 62
Bruno B. (Bielawski Bruno) VII 145
Bruno B.... (Bielawski Bruno) VII 145
Brunon, adresat listu M. Romanowskiego IX 95
Brutus (Marcus Junius Brutus) VII 315; IX 103, 196
Brygida Aleksandra (dedykacja Lirenki T. Lenartowicza) VIII 258
Brykczyński Józef VIII 421
Brykowski Włodzimierz IX 113

z Bryniarskich Anczycowa Tekla — zob. Anczycowa Tekla z Bryniarskich VII 112
Brzechowska-Garlicka Bogusława IX 255
z Brzeskich Kalinkowa Marianna — zob. Kalinkowa Marianna z Brzeskich VIII 18
z Brzezinów Sadowska Maria — zob. Sadowska Maria z Brzezinów IX 119-120, 526, 540
Brzostowska Izabela IX 382
Brzostowski Aleksander Bolesław IX 469
Brzozowska Julia — zob. Niewiarowska Julia z Brzozowskich VIII 446
Brzozowska z Damarów, matka Karola VII 173
Brzozowski Franciszek Korab VII 307
Brzozowski Jan VII 468
Brzozowski Karol, poeta **VII** 65, **173-178**; VIII 257, 265, 363, 446, 447; IX 405, 459-460
Brzozowski Karol, hrabia VII 468; IX 284
Brzozowski Ludwik **VII 178-179**; VIII 446
Brzozowski Stanisław VII 456; VIII 490, 507, 511; IX 442
Brzozowski Wincenty VII 173
Brzozowski Zenon VII 202, 323; IX 460
Brzóska Stanisław VIII 260
Brzuchański Jacek IX 194, 202
Buchowski Kazimierz VIII 277
Buckle Henry Thomas IX 389
Buczaccy Abddank-Konopka IX 161
Buczacki Jan Murcy Tarak VII 133
Buddensieg Hermann VIII 139, 453, 454, 457
Budkiewicz Konstanty VII 518
Budziński Stanisław **VII 179-180**
Budzykowa Hanna VII 7
Budzyńska Kunegunda z Ilińskich VII 180, 181
Budzyńska Otolina z Konopackich VII 180
Budzyński Ignacy VII 180, 181
Budzyński Michał **VII 180-181**, 181, 182; VIII 72
Budzyński Wincenty **VII** 180, **181-182**, 501; VIII 138, 149, 152
Bugiel Włodzimierz VIII 336
Buhl Franciszek IX 500
Bujnicki Andrzej VII 182
Bujnicki Kazimierz **VII 182-184**; IX 243, 460
Bukar Seweryn VII 73
Bukar Teofil IX 111
Bukat Marian IX 360
Bukaty Antoni **VII** 161, **184-185**, 449, 450, 451; VIII 444, 445; IX 229, 401, 460
Bukaty Franciszek VIII 20
Bukaty Jan — zob. Bukaty Antoni IX 229
Bukowiecka Waleria — zob. Motty Waleria z Bukowieckich VIII 428
z Bukowskich Berwińska Marianna — zob. Berwińska Marianna z Bukowskich IX 140
Bulewski Ksawery VIII 462
Bulewski Ludwik VII 86
Bull Ole Bornemann IX 400
Bulwer Lytton Edward Robert VIII 126, 138, 193, 195, 196, 198
Bułdeskuł Ignacy VII 387
Bułhak Józef VII 480
Bułhakow Jakow VIII 20
Bułhakowa Teresa z Wierzbickich IX 240
Bułharyn Benedykt VII 185
Bułharyn Tadeusz **VII 185-186**; VIII 236, 237, 243, 248, 249; IX 132, 460
Buonarroti Filippo Michele IX 325, 327
Buonarroti Michał Anioł VII 222; VIII 262, 263, 466, 484; IX 25, 119, 122, 138, 142
Burbonowie VII 393
z Burbów Romerowa Aniela — zob. Romerowa Aniela z Burbów IX 34
Bürger Gottfried August VII 26, 59, 60, 138, 237; VIII 521, 528; IX 181, 213, 215, 384, 433
Burian Fr. J. VII 377
z Burkatów Zaleska Maria — zob. Zaleska Maria z Burkatów IX 358
Burke Edmond VII 17
Burns Robert VIII 122
Bursche Juliusz VIII 129, 130
Burski Adam IX 76
Burzyński Piotr VII 287
z Burzyńskich Wróblewska Helena — zob. Wróblewska Helena z Burzyńskich IX 345
Buss Franz Joseph von VIII 319
Bust VII 493

Busz. S. (Buszczyński Stefan) VII 187
Buszard Ludwik IX 169
Buszczyńska Helena z Józefowiczów VII 187; VIII 79
Buszczyńska Pelagia z Borowickich VII 187
Buszczyński Stefan **VII 187-191**, 204, 206, 214, 219, 271, 286, 389, 413, 434, 436, 508; VIII 29, 79, 81, 222, 265, 280, 299, 350, 356, 364, 371, 375, 395, 412; IX 18, 23, 26, 50, 125, 140, 146, 163, 255, 275, 276, 277, 299, 344, 357, 389, 460
Buszczyński Wincenty VII 187
Butkiewicz Lucjan IX 412
Butkiewicz Piotr VIII 438
z Buynów Sobieska Hilaria — zob. Sobieska Hilaria z Buynów IX 524
Bużeński Stanisław VIII 346
B-y, tłumacz czeski VIII 137
Bydžovský Alois VIII 53
Bykowska Georgina Jaksa z Mirosławskich VII 191
Bykowski Piotr Jaksa **VII 191-193**
z Bylczyńskich Imbrowa Dominika — zob. Imbrowa Dominika z Bylczyńskich VIII 233
Były Oficer Polski (Potocki Tomasz) IX 64
Byron George Gordon VII 13, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 29, 30, 32, 35, 49, 57, 58, 59, 124, 138, 144, 179, 181, 208, 216, 224, 237, 238, 294, 379, 380, 383, 385, 407, 419, 422, 473, 499, 510, 511; VIII 14, 70, 76, 77, 78, 121, 122, 125, 126, 158, 191, 192, 193, 195, 202, 227, 271, 317, 329, 334, 339, 340, 362, 412, 456, 464, 465, 466, 494, 521, 522, 528, 537; IX 5, 7, 8, 11, 57, 137, 139, 146, 157, 159, 258, 259, 269, 275, 322, 345, 347, 380, 388, 395, 396, 399, 402, 410, 413, 419, 426, 427, 432, 436
Bystrzonowska Kamila VII 324
Bystrzonowski Ludwik VII 345
Bzowski K. VII 344
z Bzowskich Gaszyńska Tekla — zob. Gaszyńska Tekla z Bzowskich VII 380

C+++ (Miłkowski Zygmunt Fortunat) IX 520
C. J.... (Czeczot Jan) VII 246
C. K. N. (Norwid Cyprian) VIII 448
C. N. (Norwid Cyprian) VIII 448, 458; IX 278
C. O. (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 543
C.-O*** (Ostrowski Krystyn) VIII 542
C. Z., tłumacz franc. IX 361
Cabet Etienne VIII 225, 226
Cagliostro Alessandro IX 136
Calan Maria VII 202
Calderón de la Barca Pedro VII 35, 60, 123, 179, 180, 202, 262; VIII 107, 108, 403; IX 197, 198, 202, 203, 377, 449, 456, 465
Calergis — zob. Kalergis Maria
Callier Edmund VII 486, 493; VIII 226
Camoës Louis de VII 60; VIII 76, 516
Campbell Thomas VII 312; VIII 122; IX 213
Campe Joachim Heinrich IX 213
Campi Antonina z Miklaszewiczów VII 498
Canini Marco Antonio VII 405; VIII 146, 151, 336; IX 138, 360, 362
Canonico Tancredi VII 139; IX 220, 221, 222, 225
Cantù Cesare VIII 274; IX 92, 145
Capuletti Giulietta VIII 452
Carey Henry C. IX 178
Carlet C. VII 251
Carlos, królewicz hiszpański VII 181, 183; IX 11, 38, 219
Carmagnola Luigi da IX 222
Carnazza G. VIII 543
Carnot Lazare VII 450
Caro Jakob IX 33
Carpentier H. VIII 293
Carrera Juan VII 274
Čáslavský Ferdinand H. VIII 125, 141
Cassius Johann Ludwig IX 60
Cassou Jean IX 525
Castelar Emilio VII 286; IX 18
Castillon A. VII 198
Catalani Angelica IX 326
Catharo Józef (Piotrowski Rufin) IX 30
Caus Salomon de IX 310
Cavendish Henry IX 400
Cavour Camilo Benso VIII 538; IX 304
Cazin Paul VII 333; VIII 450, 453, 454, 455, 456, 460, 461, 468, 483

Cebes Tebańczyk VII 461, 462
Čech A. VII 337
Cecylia, księżna oświęcimska IX 135
Cecylia św. VII 259; VIII 546; IX 288, 415, 416
Cedrowski Jan VII 127
Cegielska Józefa z Polkowskich VII 193
Cegielska Paulina IX 68
Cegielska Walentyna z Mottych VII 193; VIII 427; IX 68
Cegielski Hipolit **VII** 95, 98, 140, 172, **193-195**, 230, 289, 484; VIII 124, 282, 386, 427, 428, 429, 442; IX 60, 68, 85, 460
Cegielski Michał VII 193
Cegielski Stefan VIII 451, 453, 455, 470
Čelakovský František Ladislav VII 205; VIII 137, 344; IX 204
Celichowski Zygmunt VII 94, 289, 308, 389, 465, 494; VIII 123, 294, 299, 322, 394, 443, 444; IX 77, 146, 189, 199
Celina z Z......... D........... VIII 276
Celinka, adresatka wiersza W. Pola IX 47
Celiński A. IX 128
Celiński, zesłaniec rozstrzelany w Irkucku IX 252
Celli L. VIII 149
Cellini Benvenuto VII 154; VIII 465
Celtes Konrad VIII 121, 370, 371
Cenewycz M. VIII 303
Čermak Kliment VIII 238
Černy Adolf IX 249
Cervantes de Saavedra Miguel VII 29, 61, 281; VIII 440; IX 141, 527
Ceynowa Florian VII 94; IX 447
Cezar (Caius Julius Caesar) VIII 122, 165, 460, 465, 492; IX 7, 11, 32, 137, 261
Ch. Sz. Ben Abram (Beryk) VIII 139
Chabrowski F. VII 413
Chalupa F. VIII 54
Chałubiński Tytus VII 81, 474; VIII 262
Chamisso Adalbert von IX 34
Chapelle Paul Aimé VII 154, 334, 337
Charles de Noire Isle — zob. Przezdziecki Karol
Charles Edmond (Chojecki Edmund) VII 217-221, 393; VIII 149
Charmoy François Bernard IX 159
Chasdaj-Ibn-Szaprut VII 147
Chasles Philarète IX 431
Chastel E. IX 320, 400
Chateaubriand François René VII 13, 14, 29, 30, 32, 36, 58, 59, 499; VIII 116; IX 91, 145, 400
Chatrian Alexandre VIII 75
Chaudoir Stanisław VII 428
Chaulot Paul IX 471
Chavannes de la Giraudière H. VII 127
Chelius Filip IX 495
Chelius Maximilien Joseph IX 495
Chełchowska, siostra Waleriana VII 275
Chełchowski Tomasz Andrzej IX 446
Chełchowski Walerian VII 275, 276; IX 355, 357, 364
Chełmicki W. VIII 409, 410, 421
Chełmiński J. VII 201
Chesterton Gilbert Keith VIII 138, 197, 507
Chęcińska Felicja z Sobieskich VII 195
Chęcińska Marianna z Dobrowolskich VII 195
Chęciński Jan **VII 195-200**, 346, 467; VIII 54, 60, 71, 92, 313, 524; IX 210, 461, 471
Chęciński Jan, ojciec poety VII 195
Chiarini Alojzy Ludwik VIII 30; IX 496
Chimani Leopold VIII 305
Chlebowski Bronisław VII 82; IX 245
Chlibkiewicz Feliks VII 402
Chlibkiewicz Szczęsny VII 169
Chłapowska Aniela VII 122
Chłapowska Antonina Anna z Grudzińskich VII 200
Chłapowska Urszula z Moszczeńskich VII 200
Chłapowska Zofia — zob. Koźmianowa Zofia z Chłapowskich VIII 118
Chłapowski Dezydery Adam **VII 200-201**, 273, 493; VIII 19, 21, 118, 120, 121, 534; IX 40, 343
Chłapowski Józef VII 200
z Chłapowskich Dąbrowska Barbara — zob. Dąbrowska Barbara z Chłapowskich VIII 356
Chłędowska Aniela — zob. Dembowska Aniela VII 260, 261
Chłędowska Cecylia z Narbuttów VII 260
Chłędowska Seweryna — zob. Dembowska Seweryna z Chłędowskich VII 267

Chłędowski Adam Tomasz VII 260; VIII 413
Chłędowski Ludwik VII 260
Chłędowski Walenty VII 36, 149, 150, 473
Chłopicka Zofia z Milejków VIII 40
Chłopicki Edward **VII 201-202**
Chłopicki Franciszek VIII 40
Chłopicki Jan VII 201
Chłopicki Józef VII 79; VIII 250, 403; IX 176, 364
z Chłopickich Klimańska Zofia — zob. Klimańska Zofia VIII 41
Chmieleński Ignacy VII 497; IX 418
Chmielowski Adam IX 142
Chmielnicka Rozanda IX 183, 184
Chmielnicki Bohdan VIII 227, 393; IX 91, 134, 183, 361, 376, 440
Chmielowski Piotr VII 82, 398, 507; VIII 391, 395; IX 18, 245
z Chocianowskich Kosińska Maria — zob. Kosińska Maria z Chocianowskich VIII 104
Chociszewski Józef VIII 279, 285, 376, 377, 378, 426; IX 164, 298, 508
Chodakowski Zorian Dołęga (Czarnocki Adam) VII 47, 443; VIII 241; IX 5, 108, 145, 212, 340, 441, 442, 443, 516
Chodkiewicz Aleksander VII 446; VIII 335
Chodkiewicz Jan Karol VII 225; IX 291, 336
Chodkiewicz Karol IX 180, 379, 380, 382
Chodkiewicz Mieczysław VIII 530
Chodkiewiczowa Ksaweryna VII 504, 506; IX 483
Chodźkiewicz Władysław Ksawery **VII 203-204**; VIII 461
Chodźko Aleksander **VII** 170, **204-208**, 215; VIII 76, 77, 78, 245, 429, 445, 523; IX 107, 222, 326, 383, 461
Chodźko Antoni VII 208
Chodźko Dominik IX 356
Chodźko Ignacy **VII** 70, 187, **208-112**; VIII 36, 53, 55, 56, 76, 272, 517, 518, 519, 521, 522, 523, 526; IX 23, 24, 26, 78, 79, 369, 380
Chodźko Jan VII 204, 208, 209, 215; IX 382
Chodźko Leonard **VII** 207, **212-215**, 394, 478; VIII 43, 158, 226, 236, 238, 241, 244, 245, 249, 406, 410, 445, 471, 523; IX 35, 36, 87, 89, 103, 169, 177, 185, 219, 284, 324, 344, 366, 380, 382, 384, 404, 461
Chodźko Ludwik VII 212
Chodźko Michał Borejko **VII 215-216**; VIII 225; IX 137, 404, 461
Chodźkowa Helena z Jundziłłów VII 204
Chodźkowa Katarzyna z Widmontów VII 208
Chodźkowa Klara z Korsaków VII 204, 215
Chodźkowa Ludwika z Mackiewiczów VII 208; VIII 517
Chodźkowa Olimpia z Maleszewskich VII 212
Chodźkowa Waleria z Dederków VII 212
Choiński Antoni VIII 344
Choiński Teodor Jeske — zob. Jeske Choiński Teodor IX 351
Chojecka Karolina z Taszyckich VII 217
Chojecki Andrzej VII 217
Chojecki Edmund **VII** 7, **217-221**, 312, 393; VIII 23, 149, 363; IX 404, 462
Chojecki Karol Edmund — zob. Chojecki Edmund
Choluj Michal VII 338
Cholybäus VII 401
Chołoniewscy w Janowie VII 223; IX 310
Chołoniewska Cecylia VII 221
Chołoniewska Katarzyna z Rzyszczewskich VII 221
Chołoniewski Rafał VII 221
Chołoniewski Stanisław **VII 221-224**, 430, 461; IX 113, 313, 401
z Chołoniewskich Grocholska Emilia — zob. Grocholska Emilia z Chołoniewskich IX 314
Chomentowski — zob. Chomętowski Władysław VII 224-225
Chomętowska Franciszka Konstancja z Orłowskich VII 164, 224
Chomętowska Teresa z Odyńców VII 165; VIII 313, 518
Chomętowska z Niewiarowskich, żona Władysława VII 224
Chomętowski Franciszek VII 164, 224
Chomętowski Stanisław VII 165; VIII 518
Chomętowski Władysław **VII** 165, **224-225**

z Chomętowskich Borkowska Aleksandra — zob. Borkowska Aleksandra VII 164-165, 224; VIII 519
Chomiakow Aleksiej S. VII 456; VIII 522
Chomicz Paulin VII 450, 451, 452
Chopin Fryderyk VII 57, 217, 221, 237, 316, 325, 355, 379, 384, 385, 407, 417, 463, 465, 475, 506; VIII 18, 47, 100, 118, 120, 121, 124, 155, 181, 254, 270, 276, 301, 318, 319, 327, 342, 407, 409, 449, 457, 461, 462, 467, 468, 469, 484, 485, 486, 487, 492, 497, 498, 512, 526, 539; IX 7, 37, 41, 138, 141, 248, 251, 253, 254, 260, 300, 311, 312, 314, 315, 316, 321, 325, 332, 342, 359, 362, 373, 375, 402, 405, 426, 431, 460, 494, 524, 525, 527, 529
Chopin Mikołaj VII 325; VIII 44
Chorążyc (Kraszewski Kajetan) VIII 218
Choroszewski Władysław VII 81
Chościak-Popiel Wincenty — zob. Popiel Wincenty Chościak VIII 301
Chotomski B. Prawdzic VIII 242
Chotomski Ferdynand Dienheim VII 79; VIII 421
Chrapowicki Antoni VIII 417
Chrapowicki Jan Antoni IX 345
Chreptowicz Adam VIII 246
Christopulos Athanasios VII 170; IX 459
Chróścielewski Tadeusz IX 91
Chrystowski Adolf VII 446
Chryzostom św. — zob. Jan Chryzostom św. VIII 301
Chrzanowski Ignacy, profesor VIII 263, 264, 266, 443, 459; IX 443
Chrzanowski Ignacy, współwydawca Dziennika dla Dzieci VII 474
Chrzanowski Leon VII 396
Chrzanowski Wojciech VII 504; IX 100
Chrząszczewski Antoni IX 340
Chwalczewski Stanisław IX 273
Chwalibogowa Józefa z Lanikiewiczów VII 226
Chwalibogowa Tekla z Żurowskich VII 225, 226
Chwalibóg Józef **VII 225-226**
Chwalibóg Stanisław VII 225
Chwostow, hrabia IX 71
Chylewski Ignacy IX 254
Chyliczkowski Jan VII 475
Ciampoli Domenico L. VII 474; VIII 149
Cichowski Adolf IX 343, 475
Ciechanowska Jadwiga VIII 263, 265, 473
z Ciechanowieckich Tyszkiewiczowa Paulina — zob. Tyszkiewiczowa Paulina z Ciechanowieckich IX 244
Ciechański Paweł IX 60
Ciechoński Jakub (Grabowski Michał) VII 427
Ciecierski Faustyn VII 148
Cieciszowski Kacper Kazimierz VIII 235; IX 175
Cielecka Seweryna — zob. Borkowska Seweryna Dunin z Cieleckich VII 166
z Cieleckich Gurowska Genowefa — zob. Gurowska Genowefa z Cieleckich VII 440
Cieleszewicz D. VII 239, 240
Ciemniewski E. VIII 293
Ciemniewski Hieronim VII 313
Ciemniewski Michał IX 399
Cieński Udalryk Mikołaj VII 297; IX 254
Ciepliński Marcin VII 121; IX 5
Ciesielski Franciszek Ksawery VIII 432
Cieszkowska Helena z Cieszkowskich VII 227, 384
Cieszkowska Marianna z Rastawieckich VII 233
Cieszkowska Zofia z Kickich VII 226
Cieszkowski August **VII** 49, 50, 98, **226-233**, 240, 266, 384, 399, 454, 456, 502; VIII 24, 131, 148, 149, 153, 154, 155, 162, 164, 176, 179, 189, 195, 211, 212, 274, 282, 283, 320, 333, 449, 452, 453, 463, 470, 471, 472, 484, 509; IX 106, 202, 226, 232, 234, 235, 330, 331, 333, 392, 442, 462, 495, 525
Cieszkowski August Adolf VII 227, 228
Cieszkowski Henryk **VII 233-234**
Cieszkowski Kajetan VII 233
Cieszkowski Paweł VII 226
Cieszkowski Stanisław VII 197
Cinciała Andrzej IX 163, 536
Cingria Alexandre VIII 138, 198 [!]
Ciołek — zob. Witelo VIII 74
Ciołkowska Aneta IX 380
Ciprinus (Przecławski Józef Emanuel) IX 70, 71, 72, 133
Circourt, dyplomata IX 397
Cirlić Bronisław (Branko) VII 474

Ciszewski Karol VIII 302
Clairville (Louis François Nicolaie) VII 308; VIII 373
Clarétie Jules VII 218
Clemence Robet VII 409; VIII 336
Clemenceau Georges VII 217, 220
Cochet, konsul w Zanzibarze VII 472
Cogalniceanu — zob. Kogalniceanu Mihail IX 90
Coleman Arthur Prudden VII 334; VIII 336
Coleman Marion Moore VII 334; VIII 336
Coleridge Samuel Taylor VII 13, 17, 24, 26, 32; VIII 57, 122; IX 347, 432, 433, 435, 437
Colonna Olimpia VIII 451
Colonna Vittoria VIII 451; IX 399
Comber (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
Commendone Francesco Giovanni VIII 346
Comte Auguste IX 205
Le Comte d'Angeberg (Chodźko Leonard) VII 212, 213
Comte, iluzjonista VIII 516
Condillac Etienne Bonnot de VIII 28
Conrad G. (Jerzy książę pruski) VII 115, 116
Conrad Joseph — zob. Korzeniowski Józef Konrad
Conrad Zofia — zob. Nabielakowa Zofia z domu Conrad VIII 434
Conseillant Bathilde VII 452; VIII 445
Constant Benjamin VIII 404; IX 324
Conte Carnero (Estreicher Karol) VII 305
Cooper James Fenimore VII 507; IX 343, 344
Coppée François VII 282; VIII 28; IX 208, 209
Corneille Pierre IX 338
Correggio (Antonio Allegri) VII 179; IX 69, 70
Correnti Cesare IX 502, 508
Corvin Henri (Kamieński Henryk) VIII 22, 23
Cosel Anna Konstancja IX 500, 505
Cossa Pierre VIII 27, 29
Courcelle-Seneuil Jean Gustave VIII 274
Cousin Victor VIII 221; IX 228, 399
Cowper William VIII 122
Coyer Gabriel François VIII 57
Crabbe George VIII 122
Crawford Francis Marion VII 312
Criwe — zob. Krywe Krywejtos VIII 386
Cromwell Olivier VII 13
Crozals L. VII 452
Csokor Franz Theodor VIII 139, 199, 200; IX 497
Cumming R. — zob. Gordon-Cumming Roualeyn George VII 282, 284
Currer Bell (Brontë Charlotte) VII 312; VIII 28
Cybichowski S. VIII 347
Cybulska Józefa z Machczyńskich VII 234; IX 462
Cybulski Wojciech **VII** 45, 93, 94, **234-236**; VIII 156, 284, 472, 509; IX 453, 462-463, 479, 507, 512, 546
z Cybulskich Bąkowska Józefa — zob. Bąkowska Józefa z Cybulskich (Szczęsna) VII 234, 236; VIII 521
Cycero (Marcus Tulius Cicero) VIII 165, 319, 491, 507, 512; IX 103, 104
Cyd (Rodrigo Diaz de Bivar) VII 282
Cygański Mateusz IX 170
Cyklop IX 206, 274
Cyp. N. (Norwid Cyprian) VIII 448
Cyp. N... (Norwid Cyprian) VIII 448
Cyprian N. (Norwid Cyprian) VIII 448, 455
Cyprian N.... (Norwid Cyprian) VIII 448
Cyprian z Głuchów pod Warszawą (Norwid Cyprian) VIII 448, 452
Cyprysiński Antoni IX 302
Cyprysiński Wincenty VIII 244
Cyrus, król perski IX 266
Cyryl św. VIII 121, 260, 263; IX 88, 89, 127, 196
Cywiński Jan Kajetan VIII 518
Cywiński Mieczysław IX 8
Czaccy w Sielcu VII 313
Czacki Feliks VII 234
Czacki Michał VII 391; VIII 73
Czacki Tadeusz VII 99, 125, 287, 495; VIII 5, 6, 235, 238, 243, 293, 334; IX 82, 113, 274, 305

Czacki Włodzimierz VII 384; VIII 26, 27; IX 495
z Czackich Lubomirska Maria — zob. Lubomirska Maria z Czackich VIII 293
Czajkowska Henryka VII 498
Czajkowska Irena z domu Teoscolo VII 239
Czajkowska Krystyna VII 7
Czajkowska Marianna — zob. Różycka Marianna z Czajkowskich IX 100
Czajkowska Petronela z Głębockich VII 238
Czajkowski Adam VII 241, 242
Czajkowski Antoni **VII 236-238**, 383; VIII 258, 363, 449, 450, 456, 457, 466, 484, 519; IX 21, 300, 321, 463, 524
Czajkowski Hipolit VII 498
Czajkowski L. VIII 485
Czajkowski Michał (Sadyk Pasza) **VII** 140, 142, **238-245**, 285, 490; IX 100, 101, 121, 213, 398, 463
Czajkowski Paweł VII 236, 237
Czajkowski Stanisław VII 238
Czajkowskiego Michała córka VII 239
Czapla Tadeusz (Ziemiałkowski Florian) VIII 9
Czaplicka Maria VIII 463
Czapska Eleonora VIII 473, 509
Czapski Adam VIII 431
Czapski Józef VIII 456, 458, 461
Czarnecka Julia — zob. Kaczkowska Julia z Czarneckich VIII 5
Czarniecki Piotr VIII 104
Czarniecki Stefan VII 114, 237, 240, 241, 244, 245, 411, 466, 467, 506, 508; VIII 116, 117, 155, 163, 166, 176, 190, 210, 519, 527; IX 56, 183, 246
Czarnik Bronisław VII 102; VIII 84, 350
z Czarnkowa Janko — zob. Janko z Czarnkowa VII 106; VIII 48
Czarnocki Adam — zob. Chodakowski Zorian Dołęga
Czarnocki Karol IX 356
Czarnocki Michał VII 71
z Czarnockich Zaleska Julia — zob. Zaleska Julia z Czarnockich IX 356
Czarnomski Roman IX 495
Czarnowska J. VIII 158
Czarnowski Jan Nepomucen VIII 309, 414
z Czarnowskich Komierowska Petronela — zob. Komierowska Petronela z Czarnowskich IX 490
Czartkowski, dzierżawca wsi Brodnia VII 260
Czartoryscy VII 267, 485; VIII 297; IX 281, 328, 486, 488, 526, 534, 552
Czartoryscy w Gołuchowie IX 221
Czartoryska E. z Działyńskich VIII 123
Czartoryska Izabela z Flemingów VII 282
Czartoryska Marcelina VIII 38
Czartoryska Maria z Grocholskich VIII 118; IX 495
Czartoryska Teresa VII 133
Czartoryska Wanda z Radziwiłłów VII **193**
Czartoryski Adam Jerzy VII 70, 71, 72, 73, 86, 87, 89, 90, 92, 137, 143, 177, 180, 181, 185, 238, 242, 244, 256, 268, 282, 285, 286, 289, 293, 345, 391, 398, 400, 411, 426, 428, 431, 442, 445, 452, 458, 459, 473, 478, 485, 486, 501, 503, 504; VIII 15, 19, 21, 27, 36, 39, 91, 95, 116, 118, 120, 130, 159, 181, 225, 228, 243, 248, 251, 253, 256, 305, 326, 372, 373, 380, 382, 383, 384, 385, 398, 403, 406, 408, 409, 415, 421, 422, 436, 438, 453, 454, 469, 470, 533, 534, 537, 538, 539, 540, 547; IX 19, 31, 49, 65, 66, 99, 100, 101, 102, 107, 113, 138, 169, 188, 190, 212, 213, 214, 235, 264, 277, 282, 285, 286, 303, 316, 327, 328, 329, 357, 358, 406, 474, 487, 510, 526, 534
Czartoryski Adam Kazimierz VII 267; VIII 251, 252
Czartoryski Adam, syn Konstantego IX 212
Czartoryski Fryderyk Michał VIII 43
Czartoryski Konstanty IX 212
Czartoryski Roman VIII 21
Czartoryski Witold VIII 118
Czartoryski Władysław VII 89, 242, 485, 493; VIII 470, 471
Czartoryski Zygmunt VII 289
z Czartoryskich Działyńska Izabela — zob. Działyńska Izabela z Czartoryskich IX 68, 136

z Czartoryskich Lubomirska Teresa — zob. Lubomirska Teresa z Czartoryskich IX 113
z Czartoryskich Wirtembergska Maria — zob. Wirtemberska Maria z Czartoryskich VII 239, 280, 284
Czawczawadze Dawid IX 171
Czaykowski Leon VIII 454
Czech, brat Lecha i Rusa VIII 391
Czech Józef VII 307, 403; VIII 520; IX 197
Czechow Anton P. VII 363, 368
Czechowicz Józef VIII 502
Czechowicz Szymon IX 73
Czeczelowa Izabela VII 435
Czeczot Jan **VII** 69, 70, **246-249**, 513; VIII 130, 368, 522, 523; IX 29, 69, 159, 164, 244, 382, 385, 464
Czeczot Tadeusz VII 246
Czeczotowa Klara z Haciskich VII 246
z Czekajskich Molińska Aniela — zob. Molińska Aniela z Czekajskich IX 329
Czelakowski — zob. Čelakovský František Ladislav
Czeliszczew Platon IX 171
Czerkawski, doktor VII 168
Czerniawski Adam VIII 453, 454
Czernicki Gustaw VIII 296
Czernyszewski Nikołaj G. VIII 26
Czerski Jan VIII 115
Czertow, generał VII 447
Czerwiakowski Ignacy Rafał IX 148
Czerwińska Maria VII 467
Czerwiński Ignacy VIII 237
Cześnikiewicz J. (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401, 402
Cześnikiewicz Justyn (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Czetwertyńska, tłumaczka VII 398
Czetwertyński Janusz Józef IX 36
Czetz János IX 136
Czomber (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
Czudowska Justyna VIII 37
Czudowski Tadeusz VII 481
Czujko W. IX 183
Czużbiński A. — zob. Afanasjew-Czużbinskij Aleksandr A. VIII 87
Czwartak (Lenartowicz Teofil) VIII 257
Czyńska Katarzyna z Krysińskich VII 249
Czyński Jan **VII** 85, **249-252**; VIII 225, 226, 241, 464
Czyński Józef VII 249
Czyżow M. IX 394
Czyżówna Florentyna — zob. Skoblowa Florentyna z Czyżów IX 147

Ćwiklińska Mieczysława VII 366, 372
Ćwikliński Ludwik VIII 29

D. (Dembowski Edward) VII 261
D. (Dobrzański Jan) VII 270
D. (Magnuszewski Dominik) VIII 326
D... (Dembowski Edward) VII 261
D... (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
D... (Potocka Delfina) VIII 145
D........ (Poniatowska Dionizja) IX 361
D*** (Dembowski Edward) VII 261
D..., adresat wiersza J. Korzeniowskiego VIII 83
—D** (wiersz J. Łapsińskiego) VIII 296
D. F., tłumacz ros. IX 393
D. F. K. (Kułakowski Feliks) VIII 110, 230
D. M. (Magnuszewski Dominik) VIII 326
D. P. (Potocka Delfina) VIII 148, 151, 165, 166
D. Red. Przegl. Nauk. (Dembowski Edward) VII 261
D. W., adresat wiersza A. E. Odyńca VIII 518
D. Z., tłumacz franc. IX 361
Dabray Józef VII 482
Dahlmann Karol VII 252
Dahlmann Piotr **VII** 5, **252-253**; IX 332
Dahlmannowa Helena z Martynów VII 252
Dahlskiold Olof (Frankowski Karol) VII 328, 329
Daisenberg W. VII 413
Dajkowska Zofia VII 7
Dal Władimir I. VIII 388
Dalecka Wanda VIII 133, 134, 135, 136, 137, 153, 154, 160, 167
Dalewska Tekla — zob. Jenikowa Tekla z Dalewskich VII 506
Damarin A. VIII 373
z Damarów Brzozowska — zob. Brzozowska z Damarów, matka Karola VII 173

Damian, tłumacz J. M. Hoene-Wrońskiego VII 452
Damiani Enrico VIII 141
Damokles IX 250
Damroth Konstanty VIII 291
Damse Józef VII 163, 332, 392
Danae VIII 386, 387
Danaidy IX 274
Daniel H. J. VIII 152; IX 107
Daniel, książę halicki VII 495
Daniel, prorok biblijny VII 317
Danielewicz Konstanty **VII 253-254**, 384; VIII 131, 148, 150, 163, 181; IX 464
Daniłowicz Ignacy VII 70, 124, 397; VIII 242, 249; IX 91
Daniłowski Władysław VIII 82, 384
Dante Alighieri VII 60, 61, 181, 282, 301[!], 316, 317, 396, 500; VIII 36, 37, 76, 78, 125, 137, 192, 193, 207, 263, 271, 272, 357, 370, 465, 466, 489, 494, 545, 546; IX 68, 131, 165, 275, 394, 450, 468, 488, 497, 507, 525, 528, 529, 540
Danton Georges Jacques VIII 251
Dantyszek Jan VIII 57; IX 136
Danysz Kazimierz VII 141
Darasz Wojciech **VII** 84, 85, 86, **254-256**, 446, 447; VIII 197; IX 31, 38, 326, 403, 464
Darowska Antonina Weryha z Hutorowiczów VII 256
Darowska Katarzyna Weryha z Maszkiewiczów VII 256
Darowski Aleksander Weryha **VII** 133, 191, 203, **256-258**; VIII 82; IX 39, 40, 464
Darowski Karol Weryha VII 256
Darowski Mieczysław, ojciec VII 345; IX 49, 95, 140, 255
Darowski Mieczysław, syn VII 389; VIII 260, 262, 265; IX 140, 255
z Darowskich Starzyńska Pelagia — zob. Starzyńska Pelagia z Darowskich IX 118
Darwin Erasmus VIII 122
Darwin Charles Robert VIII 464; IX 246
Daszkiewicz Cyprian VII 72, 110; IX 382
Daszkiewicz Ostafi IX 5, 93
Daszyńska-Golińska Zofia VII 449, 450
Daudet Alphonse VII 312
Daudet Ernest VII 190
Davison (Dawison) Bogumił VII 307; VIII 447; IX 42
Dawid Jan Władysław VII 258; IX 227
Dawid, król biblijny VII 183; VIII 129, 466, 543; IX 15, 44, 198, 241, 312
Dawid Paweł VII 258
Dawid Wincenty **VII 258-259**; IX 465
Dawidowa Anna ze Skubińskich VII 258
Dawny „Przyjaciel Dzieci" (Prusinowski Jan) IX 68
Dawson George VIII 544
Dąbrowa Jan z Wygnańczyc (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134, 135
Dąbrowska Barbara z Chłapowskich VIII 356
Dąbrowski Bronisław VIII 356
Dąbrowski Ignacy VII 432
Dąbrowski Jan Henryk VII 200, 213, 449; VIII 356, 473; IX 10, 65, 79, 80
z Dąbrowskich Dzierzkowska Antonina — zob. Dzierzkowska Antonina z Dąbrowskich VII 294
z Dąbrowskich Mańkowska Bogusława — zob. Mańkowska Bogusława VIII 357
Decjusz (Gaius Messius Quintus Traianus Decius), cesarz rzymski VIII 319, 323
Deczyński Kazimierz **VII** 5, **259-260**; IX 465
Decroix Émile VII 286
Dederko, adresat listu T. Zana IX 382
z Dederków Chodźkowa Waleria — zob. Chodźkowa Waleria z Dederków VII 212
Defoe Daniel VII 115, 116; VIII 113; IX 213
Deguerry Gaspard [!] VII 393
Degurow Anton A. IX 91
Dejblówna — zob. Deybel Ksawera IX 227
Dejmek Kazimierz VIII 201
Delacour Alfred Lartigue IX 209
Delacroix Eugène IX 431
Delaitre, adresat listów L. Mierosławskiego VIII 382
Delaroche Horace VIII 463
Delavigne Casimir VII 79, 382, 393; VIII 546; IX 209, 210
Delfina — zob. Potocka Delfina

Delhasse F. IX 326
Delille Jacques VII 59, 75
Dem. (Dembowski Edward) VII 261
Demartini A. VII 239
Dembiński Bolesław IX 42
Dembiński Bronisław VII 98
Dembiński Henryk VII 190; VIII 78, 406, 435, 470, 494, 540; IX 66, 107
z Dembińskich Fredrowa Marianna — zob. Fredrowa Marianna z Dembińskich VII 329, 344
z Dembińskich Lebrun Karolina — zob. Lebrun Karolina z Dembińskich VII 439
z Dembińskich Mieroszewska Anna — zob. Mieroszewska Anna z Dembińskich VIII 385
Dembołęcki Wojciech VIII 419
Dembowska Aniela **VII** 5, 171, **260-261**, 261, 263, 264; IX 146, 331, 414
Dembowska Felicja — zob. Wężykowa Felicja z Dembowskich IX 278
Dembowska Hanna IX 397
Dembowska Julia z Kochanowskich VII 261, 267
Dembowska Konstancja z Narbuttów VII 267
Dembowska Seweryna z Chłędowskich VII 267
Dembowski Edward **VII** 45, 65, 66, 67, 78, 113, 140, 141, 145, 169, 260, 261, **261-267**, 267, 268, 299, 330, 402, 421, 431; VIII 22, 24, 25, 97, 106, 107, 186, 224, 254, 275, 285, 329, 411, 426; **IX** 41, 117, 143, 144, 145, 147, 181, 236, 248, 296, 307, 308, 327, 331, 332, 405, 406, 407, 410, 414, 442, 445, 462, **465-466**, 487, 488, 541
Dembowski Edward, syn poprzedniego VII 260
Dembowski Józef VII 267
Dembowski Leon **VII** 261, 265, **267-268**; IX 145
Dembowski Stefan VII 504
Dembowski Teodor VII 188
z Dembowskich Zielińska Eleonora — zob. Zielińska Eleonora z Dembowskich IX 397
Demby Stefan VII 176
Demolière Hyppolite VII 250
Demostenes IX 266
Demoustier Charles Albert IX 204
Dennery A. — zob. Ennery Adolphe Philippe d' VIII 373
Deotima (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
Deotyma — zob. Łuszczewska Jadwiga
Dernałowicz Maria VII 7
Dersław z Rytwian VIII 390
Desaugiers Marc Antoine VII 308
Descartes René VIII 28; IX 399
Desforges (Pierre Jean Baptiste Choudard) VII 360, 362, 363, 364; IX 204, 205
Desnoyers Charles VII 308
Deszkiewicz Jan Nepomucen IX 148, 502, 508, 537
Desztrung Adam VIII 40
Deybel Ksawera (Anna Józefa) IX 222, 227
Deym Maurycy IX 306
Dębicka K. M. VIII 458
Dębicki Ludwik VIII 524; IX 199, 280
Dębicki Marcin Michał IX 338
z Dębińskich Wielopolska Eleonora — zob. Wielopolska Eleonora z Dębińskich IX 282
Dębowski — zob. Dembowski Edward VII 261
Dębska Tekla IX 417, 418
Dhasp Jean (Chojecki Edmund) VII 217
Diana VIII 29
Dickens Charles VII 312; VIII 80; IX 23
Dickstein Samuel VII 450
Diderot Denis VII 373; VIII 504; IX 399
Didier Charles VIII 282, 384; IX 66
Didžiulis Stanisław VII 308
Diemidow Anatol VII 487
Diemidowa Karamzina Aurora VIII 529
Diemidowowie VIII 529
Dienheim Szczawiński-Brochocki Aleksander VII 189
Dierżawin Konstantin N. VII 344, 376
Dietl Józef IX 204, 444
Diezel Gustaw VII 239
Diogenes VIII 254
Diomedes IX 181
Djabeł (Estreicher Karol) VII 305
Długosz Jan VII 492; VIII 48, 236, 297, 371, 432, 433, 520; IX 15, 44, 57, 73, 74, 80, 105, 196, 197, 198, 304, 392

z Dłuskich Siemieńska Urszula — zob. Siemieńska Urszula z Dłuskich IX 134
Dłużniewski Julian VIII 56
Dmochowska Eleonora — zob. Heltmanowa Eleonora z Dmochowskich VII 446
Dmochowski Franciszek Salezy VII 5, 34, 35, 37, 394; VIII 113, 276, 313, 342, 523; IX 86, 337, 448
Dmochowski Franciszek Wiktor VIII 117
Dmochowski Henryk VIII 461
Dmowski Roman VIII 397
Dmuszewski Ludwik Adam VII 162, 392; VIII 228
Do......... (Dobrzański Jan) VII 270
Dobek Antoni VII 260; IX 180
Dobieszewska Józefa **VII** 164, 165, **268-270**; IX 399
Dobieszewski Zygmunt VII 268
Dobkiewicz Franciszek VII 516; IX 239
Dobosz, zbójnik IX 166
Dobrovský Josef VIII 442
Dobrowolska Izabela z Lewandowskich VII 411
Dobrowolski A. (1816) IX 213
Dobrowolski Adolf VIII 60, 91; IX 382
Dobrowolski Franciszek VII 235
Dobrowolski, tłumacz VIII 57
z Dobrowolskich Chęcińska Marianna — zob. Chęcińska Marianna z Dobrowolskich VII 195
Dobrski Julian VII 196
Dobrzańska Celina VII 174
Dobrzańska Karolina ze Smochowskich VII 270
Dobrzańska Magdalena z Saleniewiczów VII 270
Dobrzański Jan **VII** 159, 176, **270-272**, 295, 303, 473, 493, 508; VIII 10, 75, 108, 265, 304, 394; IX 8, 25, 54, 146, 175, 186, 199, 254, 348, 352, 388, 389, 466
Dobrzański Mirosław VIII 363
Dobrzański Stanisław, poeta VII 114
Dobrzański Stanisław, ojciec publicysty Jana VII 270
z Dobrzańskich Jachowiczowa Tekla — zob. Jachowiczowa Tekla z Dobrzańskich VII 473, 474
Dobrzycka Salomea VIII 522
Dobrzyńska Tekla VII 67; IX 417
Dobrzyński Ignacy Feliks VII 280, 474; VIII 44; IX 312 [!], 321
Dobszewicz Adam [!] — zob. Dobszewicz Tomasz VII 272; IX 466
Dobszewicz Piotr VII 272
Dobszewicz, stryj Tomasza VII 272
Dobszewicz Tomasz **VII 272-273**, 460, 461; IX 466
Dogiel Maciej VIII 426
Dohrn Maria VIII 19
Doktor Karł von Bittierwassier (Sękowski Józef Julian) IX 129
Doleżal-Nowicka Irena IX 103
z Dolidowiczów Korotyńska Józefata — zob. Korotyńska Józefata z Dolidowiczów VIII 73
Dolores (Faleńska Maria) VII 311
Dołęga Benedykt — zob. Jurkiewicz Jakub
Dołgorukow Nikołaj VII 490
Dołhorukow Piotr IX 171
Dołmatow pani VII 243
Domaniewski A. IX 191
Domański Juliusz IX 511
Domaradzki Teodor F. IX 524
Domaradzki Władysław IX 125
Domejki Ignacego córka i zięć VII 276
Domejko Aleksander VIII 244; IX 385
Domejko Henrieta z domu Sotomayor VII 273
Domejko Hipolit VII 273
Domejko Ignacy, stryj pisarza VII 273
Domejko Ignacy (Żegota) **VII** 72, 74, **273-278**, 378, 379, 513; VIII 74, 75, 520, 522, 524, 525; IX 83, 88, 101, 127, 214, 382, 383, 385, 466
Domejko Józef VII 273
Domejkowa Karolina z Ancutów VII 273
Domejkowie w Szczuczynie IX 28
Domeyko Ignacy — zob. Domejko Ignacy
Dominik *** (Magnuszewski Dominik) VIII 326
Dominik N. (Netrebski Dominik) VII 332
Dondukow-Korsakow Aleksander IX 171
Donikiewicz Dominik VII 474
Donizetti Gaetano VIII 546

Dorohostajski Krzysztof Moniwid IX 15
Doroszenko Józef (Jasiński Marceli) IX 362
Doroszenko Piotr IX 289
Dorota św. VII 259
Dostojewskij Fiedor M. VIII 192
Dowborówna Lucyna — zob. Wiślicka Lucyna z Dowborów IX 309
Dowgird Anioł VII 400
Dowódca tegoż pułku (Różycki Karol) IX 99, 100
Dr A. C***, współautor E. Chojeckiego VII 218
Dr Antoni Zanowicz (Tripplin Teodor) IX 236, 237
Dr H. S. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
Dr Iugo (Morawski Szczęsny) VIII 419
Dr S. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
Dr T. T. (Tripplin Teodor) IX 236
Dragosz, hospodar mołdawski VIII 423
Drake August von VIII 237
Drecka Wanda VII 247; IX 381
z Drelanków Muczkowska Katarzyna — zob. Muczkowska Katarzyna z Drelanków VIII 431
Dreuss, tłumacz niem. VIII 303
Drexler B. VIII 139
Drez J. K. J. IX 305
Drogoszewski Aureli VIII 164
Drohojewska Ewa — zob. Kunicka Ewa z Drohojewskich VIII 232
Drozdowski Antoni VII 516
Drucki Lubecki Ksawery VII 260; VIII 405, 408; IX 71, 309 [!]
Druszkiewicz Grzegorz VII 436
Drużbacka Elżbieta VII 280, 284, 329, 349; IX 246
Dryden John VIII 546
Drzewiecka Hortensja z Jaroszyńskich VII 278
Drzewiecka Tekla z Ostrowskich VII 278
Drzewiecki Józef VII 278
Drzewiecki Karol **VII** 256, **278-279**; VIII 515
Du Boys Jean Charles VIII 27
Dubiecki Aleksander VII 387
Dubiecki Marian VII 467
Dubiecki T. VII 467
Dubiel F. VII 382
Dubois Henri Marie VIII 358
Duboye J. VII 412
Dubrowskij Piotr P. VII 427; VIII 320; IX 301, 340
Duchińska Seweryna (z Żochowskich Pruszakowa) **VII 279-284**, 285, 286, 467; VIII 46, 133, 264, 276, 311, 315, 316, 321, 461, 472, 534; IX 23, 27, 89, 136, 247, 299, 301, 318, 340, 401, 467
Duchińska Zofia z Bojarskich VII 284
Duchiński Franciszek, ojciec pisarza VII 284
Duchiński Franciszek Henryk **VII** 187, 279, 280, 281, 282, 283, **284-286**, 388, 389, 469; VIII 464, 534, 535; IX 46, 50, 56, 58, 89, 306, 367
Ducis Jean François VIII 405
Dudley Stuart — zob. Stuart Dudley Coutts
Dufour Adolphe Hippolyte IX 343
Dulcken Ferdynand VIII 543, 544
Dulicz Konstanty IX 243
Dumanoir (Philippe François Pinel) VIII 373
Dumas Alexandre, ojciec VII 154, 170; VIII 219; IX 91, 377
Dumas Alexandre, syn VII 197, 219; IX 74
Dumond E. IX 361
Dunajewski Albin IX 542
Dunara W. IX 194
Duncan-Pychowska L. VIII 544
Dunder Vaclav IX 135
Duniecki Stanisław IX 362, 370
Dunikowski Xawery VIII 491
Dunin Henryk IX 417
Dunin M. VIII 456
Dunin Marcin VII 504, 505; IX 83, 84
Dunin Stanisław IX 50, 255
Duninowa Hortensja IX 414
Duńczewski Stanisław IX 143
Duński Edward VIII 119, 484; IX 100, 101, 128, 223, 226, 314, 370
Dupanloup Félix Antoine Philibert VIII 152
Duplessis Paul VIII 56
Durini Angelo Maria IX 25
Durow S. VII 210
Durutte Camille VII 449, 452
Duruy Victor IX 92
Duszyński Julian VII 240

Dutkiewicz Szymon VII 423; VIII 301; IX 44
Dutkiewicz Tomasz VII 287
Dutkiewicz Walenty **VII 287-288**
Dutkiewiczowa Katarzyna z Frankowskich VII 287
Duval Jules VII 227
Duvert Félix Auguste VII 154, 163; IX 205
Dwernicki Józef VII 119, 214, 408, 504; VIII 78, 403, 404, 421, 534; IX 30, 41, 87, 100, 101, 325, 388, 389
Dworzaczek Ferdynand VIII 259
z Dworzańskich Grabowska Teresa — zob. Grabowska Teresa z Dworzańskich VII 425
z Dyakiewiczów Korzeniowska Julia VIII 79
Dyakowski Mikołaj IX 48
Dyamentowski Przybysław VII 482
Dybicz Iwan I. VII 404; IX 106
Dybowski Aleksander VIII 454
Dybowski J. IX 525
z Dybowskich Wierzbowska Brygida — zob. Wierzbowska Brygida z Dybowskich VIII 265
Dyck Anthonis van VIII 314
Dydym (Olizarowski Tomasz August) VIII 534, 535
Dygasiński Adolf VII 82
Dygat Ludwik VIII 457
Dykman Sz. IX 546
z Dylewskich Zanowa Katarzyna — zob. Zanowa Katarzyna z Dylewskich IX 378
Dymitr, car samozwaniec VII 185; VIII 83, 90, 91, 98, 99, 137, 423; IX 81, 196, 197
Dymitr Drugi, car samozwaniec VIII 423; IX 196, 197
Dymitrow B. VIII 389
Dyniewicz, ksiądz w Lubaszu IX 329
Dynnik W. VII 336
Dynowski Konrad IX 118
Dytmar, kronikarz VIII 48, 49
Działyńscy (1794) IX 7
Działyńska Celestyna z Zamoyskich VII 288, 324, 505; VIII 21, 119, 122, 130, 276, 290, 301, 357, 412, 445, 526, 541; IX 67, 74, 128
Działyńska Izabela z Czartoryskich IX 68
Działyńska Justyna z Dzieduszyckich VII 288
Działyński Adam Tytus **VII** 95, 98, **288-289**, 424, 444, 465; VIII 30, 31, 60, 130, 242, 243, 276, 290, 298, 301, 306, 307, 322, 344, 371, 382, 431, 432, 433, 440, 442, 533, 541; IX 32, 49, 57, 59, 67, 74, 77, 83, 87, 106, 134, 140, 153, 175, 189, 306, 409, 467
Działyński Jan VII 94, 142, 388, 389, 494; VIII 10, 26, 31, 34, 38, 106, 119, 226, 245, 264, 279, 299, 322, 344, 347, 356, 382, 442, 524; IX 74, 87, 89, 103, 140, 146, 218, 255, 319, 358
Działyński Ksawery VII 288
z Działyńskich Czartoryska E. — zob. Czartoryska E. z Działyńskich VIII 123
z Działyńskich Potocka Klaudyna — zob. Potocka Klaudyna z Działyńskich
Dzieduszyccy VII 290
Dzieduszycka Domicela z Bielskich VII 290
Dzieduszycka Józefa — zob. Wodzicka Józefa z Dzieduszyckich IX 316
Dzieduszycka Helena — zob. Pawlikowska Helena z Dzieduszyckich IX 16
Dzieduszycka Karolina z Zagórskich VII 290
Dzieduszycka Natalia z Rudnickich VII 290
Dzieduszycki Juliusz VII 270; IX 305
Dzieduszycki Klemens VIII 521
Dzieduszycki Ludwik VII 290
Dzieduszycki Maurycy **VII** 101, 102, 105, 131, **290-292**, 345, 521, 524; IX 17, 49, 54, 166 [!]
Dzieduszycki Mieczysław IX 166 [!], 212, 543
Dzieduszycki Tadeusz VII 291
Dzieduszycki Wojciech VII 44, 280, 331; IX 125
Dzieduszycki Władysław VII 413; VIII 17, 222; IX 185
Dzieduszycki Włodzimierz IX 49
z Dzieduszyckich Dunin Borkowska Franciszka — zob. Borkowska Franciszka Dunin z Dzieduszyckich VII 165, 169
z Dzieduszyckich Działyńska Justyna —

zob. Działyńska Justyna z Dzieduszyckich VII 288
z Dzieduszyckich Morska Magdalena — zob. Morska Magdalena z Dzieduszyckich VII 498
z Dzieduszyckich Pawlikowska Henryka — zob. Pawlikowska Henryka z Dzieduszyckich IX 16
Dziekońska Michalina — zob. Zaleska Michalina z Dziekońskich VIII 470; IX 324
Dziekońska Tekla z Błociszewskich VII 292
Dziekoński Józef Bohdan **VII** 65, 139, **292-294**; VIII 363, 401, 412, 446, 462; IX 296, 301, 340, 406, 467
Dziekoński Tomasz VII 292, 506; VIII 357; IX 92
Dzierzkowska Antonina z Dąbrowskich VII 294
Dzierzkowska Józefa — zob. Szyrmowa Józefa z Dzierzkowskich IX 212
Dzierzkowski Józef **VII** 7, 57, 108, 166, 270, **294-299**; VIII 124, 327; IX 38, 339, 348, 354, 449, 455, 467
Dzierzkowski Józef, stryj pisarza VII 294; IX 454, 455, 467
Dzierzkowski Roman VII 294
Dzierżanowska Helena — zob. Rautenstrauchowa Helena z Dzierżanowskich VII 299
Dzierżanowski (?) IX 194
Dzierżkówna Natalia VIII 311
Dziewica Orleańska — zob. Joanna d'Arc św.
Dziewulska Kornelia z Wołowskich IX 289
Dziewulski Stanisław IX 287
z Dziewulskich Wieniarska Elżbieta — zob. Wieniarska Elżbieta z Dziewulskich IX 287
Dzikowski Mieczysław IX 240, 241
Dziubacki Jan IX 91, 400
Dzwonkowski Władysław IX 100

e (Estreicher Karol) VII 305
E (Estkowski Ewaryst) VII 302
E. (Węgierska Zofia) IX 275
E*** (Dembowski Edward) VII 261
E***, adresat elegii H. Cieszkowskiego VII 234
E..., adresat wiersza E. Wasilewskiego IX 268
E. Ch... (Chojecki Edmund) VII 217
E. D. (Dembowski Edward) VII 261
E. E. (Estkowski Ewaryst) VII 302
E. E. Naucz. el. (Estkowski Ewaryst) VII 302
E. G. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
E. G. (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
E. J. (Januszkiewicz Eustachy) VII 489, 490; IX 361
E. J. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
E. J.... (Januszkiewicz Eustachy) VII 489
E. K. (Komarnicki Zygmunt) VIII 48, 49
E. K. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
E...... K...... (dedykacja Pugaczewa L. Mierosławskiego) VIII 381
E. Ł., autorka biografii Klaudyny Potockiej IX 404
E. M. P. (Pol Emil Marian) VIII 152
E. R. (Rykaczewski Erazm) VIII 237
E. S. (Starostowa E.) VII 451
E. S., tłumacz ang. IX 31
E. T. (Tyszkiewicz Eustachy) VIII 233; IX 242
E. W. (Wasilewski Edmund) VII 300; IX 267
E. W., tłumacz niem. IX 300, 301
E. Z. (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
E. z K. P. (Puffke Emma) VII 72
Ebers Georg IX 299
Ebert Egon VII 180
Eckartshausen, iluzjonista VIII 516
Eckermann Johann Peter VII 20
Eckhart Johann VII 50; IX 234
Ed. Ch. (Chojecki Edmund) VII 217
Edgeworth Maria VII 27, 198; VIII 293
Edmund Ch. (Chojecki Edmund) VII 217
Edrisi VIII 241
Edw. R... (Raczyński Edward) IX 79
Edward IV, król angielski IX 209, 210
Edward Marian (Galli Edward Marian) VII 327
Edward R.... (Raczyński Edward) IX 79
Edwarda IV dzieci IX 209, 210
Edyp VIII 28; IX 266, 272, 274
Efem (Faleńska Maria) VII 311

Efr. z K., tłumacz czeski VII 240
Egmont Lamoral d' VII 507; IX 392
Eguilaz Luis de VII 282
Ehrenberg Ferdynand VII 300
Ehrenberg Gustaw **VII** 39, **299-302**; VIII 31, 259, 308; **IX** 267, 268, 421, 426, **468**, 544, 547, 555
Ehrenbergowa Emilia z Pancerów VII 300
Ehrenbergowa Felicja z Pancerów VII 300
Ehrenbergowa Krystyna VII 300
Ehrenfeucht (Erenfeucht) Feliks VIII 365
Eichhoff Frédéric Gustave VII 282, 284; VIII 321, 325
Eichhorn Johann Gottfried VIII 422
Eichwald Edward VII 439
Ein Pole (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7, 9
Ein polnischer Edelmann (Helcel Antoni Zygmunt) VII 442, 443
Ein polnischer Offizier (Szotarski Julian) IX 190
Ein Preussischer Staatsbeamte (Mochnacki Maurycy) VIII 403
Einstein Albert VII 454
Eischylos — zob. Aischylos
Eisenmann Gottfried VIII 545
Eitnerówna E. VIII 125
Ejtwid D. (Dobszewicz Tomasz) VII 272
Ekielski Napoleon VII 333
el-Bondack Saleh Mohammed VIII 198, 199; IX 494
Elektra VIII 29, 349; IX 274
Eleonora G. (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
Eleonora, królowa polska IX 74
Eliasz Radzikowski Walery VII 280, 396; IX 87, 466, 502, 503, 507, 508, 552
Eliaszewicz T. VII 35
Eliot George VIII 363
Eliza hr. S. VIII 87, 91
Eljasz W. — zob. Eliasz Radzikowski Walery VII 280
Ellis William VII 179
Elsner Józef VIII 44
Elżanowski Seweryn VIII 279, 471
Elżbieta, królowa polska, żona Kazimierza Jagiellończyka IX 183, 184
Elżbieta, królowa polska, żona Zygmunta Augusta IX 197
Elżbieta, królowa węgierska, siostra Kazimierza Wielkiego IX 183
Elżbieta Pilecka, królowa polska VIII 132, 166, 167, 168
Elżbieta św., królowa węgierska VIII 544, 545
Em. J. herbu G. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
Emerson Ralph Waldo IX 88
Emilia (Sczaniecka Emilia) IX 41
Emilia K* VII 480
Engelhardt Lew N. IX 39
Engels Friedrich VII 52, 88, 252, 256, 265, 390, 448, 487; VIII 240, 253, 254, 255, 384; IX 102, 327
Engenberg, tłumacz niem. VIII 310
Engeström Wawrzyniec VII 411
Ennery Adolphe Philippe d' VII 218; VIII 26 [!], 373 [!]
Enoch, bohater biblijny VII 436
Enselin, iluzjonista VIII 516
Eötvös Jossef VII 271
Epiktet VII 461, 462
Epikur VIII 28
Epimenides VIII 454, 468
e-r (Estreicher Karol) VII 305
Erazm... K. (Komarnicki Zygmunt) VIII 48
Erazm z Rotterdamu VIII 28; IX 514
Erben Karol Jaromir IX 408
z Erbów Kremerowa Anna — zob. Kremerowa Anna z Erbów VIII 221
Erckert I. IX 80
Erckmann Emile VIII 75
Eriugena Jan Szkot VII 50; IX 234
Ersch und Gruber (encyklopedia) VIII 442
Erweb (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
Eryk XIV, król szwedzki VII 174, 176; IX 288
Eryka XIV dzieci IX 288
Erzepki Bolesław VIII 289, 469; IX 330, 331, 333
Erzepki Róża IX 330
Eschines IX 266
Eschylos — zob. Aischylos
Esquiros Henri Alphonse VII 467
Essen, gubernator Ratny IX 381, 383
Estaing d'Estampes Louis d' VIII 86
Esterka, kochanka Kazimierza Wielkiego VII 185, 251, 403; VIII 286; IX 289

Estkowska Antonina z Fenrychów VII 302
Estkowska Katarzyna VII 302
Estkowski Ewaryst **VII** 94, 121, **302-305**; VIII 258, 262, 264, 278, 291, 484; IX 330, 468, 550
Estkowski Jan VII 302
Estreicher Alojzy Rafał VII 305
Estreicher Karol **VII** 9, 61, 81, 114, 200, **305-310**, 311, 312, 313, 317, 319, 388, 391, 423, 509; VIII 12, 92, 255, 350; **IX** 142, 147, 185, 202, 350, 355, 376, **469**, 486
Estreicher Karol, wnuk VII 306, 310; IX 469
Estreicher Stanisław VII 306, 310, 312
Estreicherowa Antonina z Rozbierskich VII 305
Estreicherowa Stefania z Grabowskich VII 305, 311, 312, 423
Estreicherowie VII 308; IX 469
Etcetera Bomba (Faleński Felicjan Medard) VII 313, 314
Eucken Rudolf VII 231; IX 234
Eug.... Heleniusz (Iwanowski Eustachy) IX 363
Eugenia, cesarzowa francuska IX 221
Eumenidy IX 266, 274
Eurypides IX 266, 273, 274
Eust. hr. T.... (Tyszkiewicz Eustachy) IX 242
Ewunia (Ankwiczówna Henryka Ewa) VII 281, 284; VIII 160, 166, 177, 208; IX 109
Ewunia (wiersze A. E. Odyńca) VIII 520
Ex- (Świderski Faustyn) IX 216
Ex-Bocian (Świderski Faustyn) IX 216
Exkolega (Wielogłowski Walery) IX 279, 280
Ezdrasz IX 313
Ezop VII 474; IX 273, 274

F. (Faleńska Maria) VII 311
F. (Faleński Felicjan Medard) VII 313
F..... (Fisz Zenon Leonard) VII 326
F...... (Iwanowska Felicja) IX 361
F. A. W. (Woykowski Felicjan Antoni) IX 332
F. A. W.y... (Woykowski Felicjan Antoni) IX 332
F. A. W.y...... (Woykowski Felicjan Antoni) IX 332
F. B., adresatka wiersza M. Romanowskiego IX 94
F. B. T. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
F. D., autor artykułu w Gazecie Korespondenta Warszawskiego 1827 VIII 405
F. F. (Faleński Felicjan Medard) VII 313
F... G... (Lelewel Joachim) VIII 235
F. G. M. D., adresat wiersza F. Kułakowskiego VIII 231
F. Gr. (Grzymała Franciszek) VII 34
F. H. L. (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
F. I., tłumacz ros. VIII 84
F. J. (Jezierski Feliks) VII 509
F. K. (Kowalski Franciszek) VIII 111
F. K. (Kułakowski Feliks) VIII 230
F. M. S. (Sobieszczański Franciszek Maksymilian) VIII 89, 92; IX 150, 153
F. M. Sob. (Sobieszczański Franciszek Maksymilian) IX 150
F. Max. S. (Sobieszczański Franciszek Maksymilian) IX 150
F. N. I. (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292
F. N. J. J. B. D. (Dziekoński Józef Bohdan) VII 292
F. P. (Paszkowski Franciszek) IX 10
F. S. (Filleborn Seweryn) VII 325
F. S. (Skobel Fryderyk Kazimierz) VIII 330; IX 147
F. S. (Świderski Faustyn) IX 216
F. W. (Wasilewski Feliks) IX 268
F. W. (Wężyk Franciszek) VIII 405
F. W. (Wrotnowski Feliks) IX 343
F. Z. (Zieliński Feliks Kazimierz) IX 391
F. Z. (Żygliński Franciszek Maksymilian) IX 426
F. Z., adresat wiersza G. Ehrenberga VII 301
F. Ż. (Żygliński Franciszek Maksymilian) IX 426
Fajans Maksymilian VIII 34
Falck Jeremiasz IX 86
Falco (Faleński Felicjan Medard) VII 313
Faleńska Apolonia VII 313
Faleńska Maria z Trębickich **VII** 5, 200, 219, 308, 309, **311-313**, 313, 317, 319

509; VIII 449, 452, 454, 462, 466, 469, 470, 486, 509; IX 142, 147, 202, 469
Faleński Felicjan Medard (Felicyan) **VII** 200, 217, 308, 309, 311, 312, 313, **313-322**, 509; VIII 29, 227, 262, 264, 270, 318, 360, 448, 485; IX 136, 142, 147, 202, 469-470
Faleński Józef, historyk VIII 237
Faleński Józef, ojciec poety VII 313
Faliero Marino VII 510
Falkenhagen-Zaleska Maria z Korzeniowskich VIII 89, 91
Falkenhagen Zaleski Jan VII 242
Falkenstein Karol IX 475
Falkowski Jakub IX 337
Falkowski Stanisław VII 139; IX 221
Fal...ski (Faleński Felicjan Medard) VII 313
Fałat Julian VIII 516
Farina Salvator IX 18
Farys K. (Baliński Karol) VII 121, 122
Farys K. (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
Faur Guy du VIII 328
Fauriel Claude VII 170
Faust Johannes VII 29; VIII 289
Faustyn Ś... (Świderski Faustyn) IX 216
Faustyn z Mzurowa (Świderski Faustyn) IX 216
Faustyna K. VIII 335
February Luty (Jankowski Placyd) VII 481, 482
z Fedorowiczów Kostecka Teresa — zob. Kostecka Teresa z Fedorowiczów VIII 107
Fejér Iren B. IX 500
Fela (Klimańska Zofia) VII 202; VIII 41; IX 384
Feldman Wilhelm IX 270, 520, 521
Feleki Sándor IX 253
Felicjan (Faleński Felicjan Medard) IX 136
Felicjan, adresat listu J. Kowalewskiego VIII 110
Felicyan — zob. Faleński Felicjan Medard
Felicyta św. VII 460
Feliks Borunia, włościanin z Kaszowa pod Krakowem (Wielogłowski Walery) IX 279, 281
Feliks N. IX 221
Feliks S. (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
Feliks S*** (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
Feliks Śreniawita (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
Felińska Ewa **VII 322-323**, 323, 324, 325; IX 213
Felińska Józefa VIII 531
Felińska Paulina VII 323, 324, 325
Felińska Zofia (późniejsza Poniatowska) VII 323
Feliński Alojzy VII 47, 322, 323; VIII 27, 531; IX 377
Feliński Gerard VII 322, 323
Feliński Juliusz IX 502, 510
Feliński Zygmunt Szczęsny **VII** 322, **323-325**; IX 275, 286, 470
Felix Jiří VII 296
Feller Bernard VIII 139
Fénélon François de Salignac de la Mothe VII 120; VIII 73
Fenrychówna Antonina — zob. Estkowska Antonina z Fenrychów VII 302
Ferdynand I, cesarz austriacki IX 166
Ferdynanda R. IX 22
Ferguson John Clark VII 478; IX 107
Fergusson Robert Cutlar VII 458
Ferrand Antoine François Claude VIII 546
Ferrari Manuel de — zob. Carrera Juan VII 274
Ferry de Pigny, tłumacz franc. VII 185
Fertner Antoni VII 357
Feuillet Octave VII 192, 193, 312; IX 209
Féval Paul VII 154
Fiałkowski Antoni VIII 429
Fichte Johann Gottlieb IX 400
Fiedler Robert VII 235; VIII 292
Fielding Henry VII 15
Fiesco Giovanni Luigi VII 181; VIII 203; IX 219
Figuier Louis IX 263
Fijałkowski Józef VIII 243
Filicaia Vicente da VII 317
Filip, król macedoński IX 158
Filip T. M. VIII 451, 468, 495
z Filipeckich Fillebornowa Antonina — zob. Fillebornowa Antonina z Filipeckich VII 325
Filipowicz A. (Olizar Gustaw) VIII 530, 531, 532

Filipowicz January IX 219
Filipowski Tomasz VII 214
Filippi Parys IX 448, 544
Filleborn Jan Samuel VII 325
Filleborn Seweryn **VII** 65, 66, **325-326**; VIII 363; IX 470
Fillebornowa Antonina z Filipeckich VII 325
Fillon Benjamin IX 510
Filoktet VIII 28, 465, 498; IX 274
Fiodorow IX 34
Fiol Świętopełk VII 305, 306
Firdausi (Abul-Kasim Mausur Tusi Firdawsi) IX 138, 541
Fisch — zob. Fisz Zenon Leonard VII 326, 328
Fischer Adam VII 106
Fischer Otokar VIII 198
Fischer Theodor VIII 306
Fish — zob. Fisz Zenon Leonard VII 326
Fiss — zob. Fisz Zenon Leonard VII 326
Fisz Tymoteusz VII 326
Fisz Zenon Leonard (Tadeusz Padalica) **VII** 78, **326-328**, 518; VIII 66, 282, 358; IX 136, 145, 155, 470
Fiszer Stanisław IX 79
Fiszowa Marianna z Wierzbickich VII 326
Flammarion Camille IX 263
Flaubert Gustave VII 217, 219, 220
Fleischer Filipin VIII 377
Fleming Jakub Henryk IX 82
Fleming, wydawca słownika ang. VII 205
z Flemingów Czartoryska Izabela — zob. Czartoryska Izabela z Flemingów VII 282
Fleury A. VIII 26
Fleury Louis VIII 293
Fleury Victor VII 185
Flotwell Edward Henryk VII 194; IX 83
Foa Eugenie de VIII 516
Foerster Friedrich Wilhelm VIII 507
Fogazzaro Antonio VIII 362; IX 227
Fok Jan VII 503
Fontana Julian VIII 123, 124, 472, 514
Fontana L. VIII 543, 544
Fontille Edmond IX 138
Fornarina Stella VIII 54, 57, 58, 68
Förster Ernst IX 400
Forster Karol IX 178, 358
Foskarowie VII 510
Foucher Paul VII 308
Fougeroux de Campigneulles VIII 239
Fourier Charles VII 251; VIII 293, 505
Fournier Narcisse Marc VIII 26
Foussier Edouard VII 218
Fr. S. (Siarczyński Franciszek) VII 104, 105
Fr. Sap. (Sapieha Franciszek) VII 186
Fraenkel Samuel VIII 44
France Anatole VII 220
Francesca da Rimini VII 134, 135; VIII 150, 151, 543; IX 394
Franceska z Rawenny VII 315
Francisci Jan VII 333, 334
Franciszek (Malewski Franciszek) IX 381
Franciszek, adresat listu E. Januszkiewicza VII 490
Franciszek I, cesarz austriacki VII 99, 104
Franciszek Józef, cesarz austriacki VII 175; IX 376
Franciszek II Rakoczy, książę siedmiogrodzki VII 493
Franciszek z Asyżu św. VIII 37, 53, 58, 67, 68, 520; IX 137, 138
Frank Jakub Józef IX 145
Frank Józef VII 71
Franklin Benjamin VII 459
Frankowski Antoni VII 328
Frankowski Feliks IX 174
Frankowski Józef VII 79
Frankowski Karol **VII 328-329**; IX 470
z Frankowskich Dutkiewiczowa Katarzyna — zob. Dutkiewiczowa Katarzyna z Frankowskich VII 287
Frauenstädt Julius IX 399
Frąckiewicz Augustyn VII 81
Fredro Aleksander **VII** 5, 7, 41, 123, 157, 166, 169, 197, **329-376**, 418, 420, 422, 472; VIII 26, 95, 100, 274, 328, 329, 363, 411, 490, 517, 524; IX 47, 136, 204, 208, 342, 377, 459, 461, **470-474**
Fredro Andrzej VII 331, 343, 344, 346
Fredro Andrzej Maksymilian VII 329; VIII 57
Fredro Henryk VII 344
Fredro Jacek VII 329
Fredro Jan Aleksander (Oleś) VII 330, 339, 342, 344, 345, 346; VIII 26, 96, 108; IX 472, 473

Fredro Maksymilian VII 344, 351, 356, 366
Fredro Seweryn VII 344
Fredro-Boniecka Maria VII 504
Fredrowa Marianna z Dembińskich VII 329, 344
Fredrowa Zofia z Jabłonowskich (1° voto Skarbkowa) VII 330, 345, 346
Fredrowie (we Lwowie) VII 419
z Fredrów Szeptycka Zofia — zob. Szeptycka Zofia z Fredrów IX 471
Fredrówna Maria — zob. Szembekowa Maria z Fredrów VII 344, 346
Freilich J. VIII 382
Freiligrath Ferdinand IX 197, 205 [!], 250, 253
Frejend Antoni VII 206
Frenkiel Mieczysław IX 471
Frič Josef Václav VIII 139, 169
Frič Liposlav Coelestyn VIII 133, 135, 137, 169
Friedlein Daniel Edward (księgarnia) VII 259; VIII 46, 299, 322 [!], 350, 420
Frignanis A. VII 253
Frinette — zob. Straszewiczowa z domu Frinette, żona Józefa IX 168
Fritz Johann Nicolaus VII 119; VIII 87; IX 507
Fröbel Fryderyk VIII 515
Frybesówna Felicja — zob. Tyszyńska Felicja z Frybesów IX 245
Frycz Modrzewski Andrzej VIII 325, 349, 352
Fryczyński Michał IX 382
Fryderyk August, książę warszawski IX 10
Fryderyk Jagiellończyk, kardynał VII 132
Fryderyk Rudobrody, cesarz IX 145
Fryderyk Wielki, król pruski VII 493
Fryderyk Wilhelm III, król pruski IX 79, 83
Fryderyk Wilhelm IV, król pruski VIII 129; IX 83
Fryderykowa pani (Lubomirska Franciszka) VIII 339
Frydrychowicz Gabriela VII 7
z Fryzów Łukaszewiczowa Seweryna — zob. Łukaszewiczowa Seweryna z Fryzów VIII 306
Fuchs Paul VII 502
Fulgencé G. (F. de Bury) VII 499; VIII 135
Fulham E. (Jezierski Feliks) VII 510; IX 484
Fullerton Georgiana VII 312; IX 298
Funck Friedrich VII 251
Furnari, redaktor „L'Esculape" IX 188
Fusiecki Aleksander Wojciech VII 263

G. (Giller Agaton) VII 386
G. A. (Giller Agaton) VII 386
G. E. (Ehrenberg Gustaw) VII 299
G. Eleonora (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
G... Eleonora (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
G. Pr. (Proskurzyna Genowefa) IX 366
G. Puz...na (Puzynina Gabriela) IX 77
G. T. (Toffoletti Giuseppe) VII 452
G. W. E. (Ehrenberg Gustaw) VII 299
G. Z. (Zieliński Gustaw) VIII 48; IX 392
G. Z., tłumacz bułgarski VIII 389
G. Ż. (Żmichowska Narcyza) IX 413
Gabartier, właściciel pensjonatu w Paryżu VII 449
Gabe-Penewa Dora VII 334; VIII 450, 453, 454, 459, 483, 489; IX 473, 494, 495, 499, 528
Gabriela — zob. Żmichowska Narcyza
Gabryella — zob. Żmichowska Narcyza
Gabryella Ż. (Żmichowska Narcyza) IX 413
Gabryella Ż......... (Żmichowska Narcyza) IX 413
Gabryjela P. (Puzynina Gabriela) IX 77
Gabryjela z G... P... (Puzynina Gabriela) IX 77
Gacowa Halina VII 6
Gadomski Jan VII 314, 316
Gadon Ludomir VIII 470, 538
Gadulski Szymon (Kamieński Szymon) VIII 22
Gagatkiewicz Michał IX 398
Gagatkiewiczowa Izabela z Łuszczewskich IX 398
z Gagatkiewiczów Ziemięcka Eleonora — zob. Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów IX 398-402, 553
Gaj Ljudevit VIII 321, 322
Gajcy Tadeusz IX 529

Gajewski Jan VIII 455
Gajewski Paweł VIII 367
Gajkowska Cecylia VII 7
Gajworowskaja S. IX 192
Gajworowskij I. VIII 83
Galileusz (Galileo Galilei) VIII 270
Gall anonim VII 106; VIII 48
Galli Edward Marian VII 327
Galsworthy John VIII 278
Gałęzowski A. VII 458
Gałęzowski Józef VIII 395
Gałęzowski Seweryn VII 486, 489; VIII 42, 43, 176, 236, 452; IX 357
Gan Jelena Andriejewna IX 131, 133
Ganczew A. VIII 139
Ganot Adolphe VII 178
Gans Eduard VII 376
Garbińska — zob. Żmijewska z Garbińskich, żona Eugeniusza IX 421
Garbiński Kajetan IX 421
z Garbowskich Konopacka Ludwika — zob. Konopacka Ludwika z Garbowskich VIII 72
Garczyńska Eleonora IX 474
Garczyńska Katarzyna z Radolińskich VII 376
Garczyński Franciszek VII 376
Garczyński Stefan **VII** 79, 80, 233, 234, 276, 278, **376-380**; VIII 16, 187, 192, 305, 522; IX 315, **474-475**
z Garczyńskich Bronikowska Aleksandra — zob. Bronikowska Aleksandra z Garczyńskich VII 172
z Garczyńskich Majkowska Julia — zob. Majkowska Julia z Garczyńskich VII 465
Gardzielewski Z. IX 525
Garibaldi Giuseppe VII 145; VIII 384, 540; IX 520, 547
Garosci Clotilde VIII 140, 203, 204
Garstman Z. VII 446
Gasko M. IX 554
Gastołd, bojar żmudzki VIII 137, 166, 167, 168, 169
Gasztołd Olbracht VIII 327, 328
Gasztowtt Wacław VII 203, 228, 314, 315; VIII 9, 141, 149, 152, 153, 263, 452, 460; IX 183, 249, 250, 251, 252, 360, 361, 362, 372
Gaszyńska Tekla z Bzowskich VII 380; VIII 160, 212
Gaszyńska Teresa z Młynarskich VII 380
Gaszyński Antoni VII 380
Gaszyński Konstanty **VII** 41, 79, 80, 233, 237, 254, **380-386**; VIII 37, 117, 120, 121, 123, 124, 131, 132, 133, 136, 138, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 149, 153, 155, 159, 160, 162, 163, 164, 166, 169, 180, 205, 206, 210, 327, 328, 363, 456, 466, 484, 537; **IX** 136 [!], 188, 261, 262, 324, 402, **475**
Gaszyński Walery VII 384
Gatti de Gammond Zoe VII 251
Gaume Jean Joseph IX 91, 92, 400
Gautier Théophile VII 20, 59, 202, 219; VIII 493, 497
Gawalewicz Marian IX 301, 384
Gawath Jakub VII 129
Gawinowa Alina VII 6
Gawiński Antoni VIII 311
Gawiński Jan IX 15
Gawrońska Antonina Rawita z Miłkowskich VIII 395
Gawroński Franciszek Rawita VII 175; VIII 395; IX 281
Gawroński Franciszek Salezy IX 447
Gay-Tifft Eugene IX 524
Gay-Tifft Lola VIII 450, 458; IX 524
Gąsiorowski Franciszek VIII 279, 372, 433, 523
Gąsiorowski Ludwik VII 310; IX 149
Gdalia Bellau VIII 273
Gebethner i Spółka (księgarnia) VII 106
Gebethner i Wolff (księgarnia) IX 295
Gedymin — zob. Giedymin
Geibel Emanuel VII 180
Gembicki Wawrzyniec VIII 430
Geniusz Mieczysław Szczepan VIII 460, 462, 473
Gente Ruthenus natione Polonus (Buszczyński Stefan) VII 187
Geoffrin Marie Thérèse IX 139
George Stefan VII 25
Gérando Joseph Marie IX 400
German Ludomił VII 389, 508; VIII 20; IX 18, 33, 319
Germanik (Julius Caesar Germanicus) VIII 165, 173
Geron, margraf wschodni IX 94
Gerson Wojciech VII 133, 475, 507;

VIII 311, 335, 473, 516; IX 23, 145, 406, 407
Gertruda (Komorowska Gertruda) VIII 336; IX 517
Gervinus Georg Gottfried VIII 35, 36, 409
Gerwazy Bomba, szlachcic z Polesia (Sztyrmer Ludwik) IX 191
Gessner Salomon VII 59; VIII 72
Gębarowicz Mieczysław VII 103, 106
Gędźba (Estreicher Karol) IX 469
z Giedroyciów Rautenstrauchowa Łucja — zob. Rautenstrauchowa Łucja z Giedroyciów VIII 485, 520
Giedymin, w. książę litewski IX 28, 29, 160, 161
Giedyminowicze IX 183
Giełgud Antoni VII 200, 215, 381; IX 40, 106, 126
Gieniusz Paweł IX 112
Gierbanowski M. VIII 152, 263
Gierbiel Nikołaj VII 210, 460; VIII 141, 149, 263, 336, 521; IX 43, 361, 362, 510
Giersz Marcin VII 508; IX 444
Gierszyński Henryk VIII 395
Gieszkowski Stanisław VIII 372
Giller Agaton **VII** 72, 190, **386-391**, 408; VIII 7, 262, 394, 424, 436, 455, 463, 472, 486, 507; IX 20, 89, 113, 149, 150, 163, 172, 177, 210, 389, 476
Giller Jan VII 386
Giller Stefan (Stefan z Opatówka) VIII 311, 316
Gillerowa Franciszka ze Szpadkowskich VII 386
Giniowska Stefania — zob. Kaczkowska Stefania z Giniowskich VIII 5
Ginter Wiktoria — zob. Węclewska Wiktoria z Ginterów IX 271
Gioberti Vincenzo VIII 193, 206
Giovannina donna (Bobrowa Joanna) VIII 179
Girard Jean Baptiste VIII 293
Girardin Émile de VII 218
Giraudoux Jean VII 29
Girtler Kazimierz IX 447
Girtler Sebastian VIII 296; IX 148
Gitzler Ludwik VII 93
Gizewiusz Gustaw VII 239; IX 84, 85
Giżycki Bartłomiej VII 257
z Giżyckich Kudasiewiczowa Kunegunda — zob. Kudasiewiczowa Kunegunda z Giżyckich VIII 230
Glaber Andrzej IX 152
Gleim Johann Wilhelm Ludwig VII 27
Glinka Józef VIII 446
Glinka Michaił I. IX 310
Glinkowie VII 192, 193
Gliński Ignacy VII 242
Gliński Kazimierz VIII 311, 316
Gliński Michał IX 93
Gloger Zygmunt VII 135; VIII 218, 299; IX 216, 394, 507
Glogerowa Kornelia IX 414
Glogerowa Aleksandra [!] VII 135
Glücksberg Jan VIII 518; IX 14, 90
Gluziński Eugeniusz VII 333
z Głębockich Czajkowska Petronela — zob. Czajkowska Petronela z Głębockich VII 238
Głowacki Bartosz (Bartłomiej) VII 118, 300, 301; IX 194
Głowacki Jan Nepomucen VII 403
z Głowackich Romanowska Agnieszka — zob. Romanowska Agnieszka z Głowackich IX 92
z Głowińskich Wasilewska Tekla — zob. Wasilewska Tekla z Głowińskich IX 267
z Gnatowskich Odyńcowa Teresa — zob. Odyńcowa Teresa z Gnatowskich VIII 517
Gniedicz Nikołaj I. VIII 427
Gniewiewska Maria VII 7
Gnoiński J. VIII 423
Gnoiński M. VIII 419
Gnorowski Stanisław VIII 445
Gobineau Joseph Arthur de VIII 193, 198
Godebska księżna VIII 328
Godebska Justyna z Godfrinonów VII 391
Godebski Cyprian VII 391, 394, 395; VIII 363, 517; IX 10
Godebski Franciszek Ksawery **VII** 5, 101, 218, 290, **391-395;** VIII 265; IX 45, 50, 140, 352, 476
Godebski Józef VII 392
z Godfrinonów Godebska Justyna — zob. Godebska Justyna z Godfrinonów VII 391
Godlewski W. VIII 17
Godwin William IX 398

Godysław-Paweł — zob. Godzisław Baszko VIII 425
Godzisław Baszko VIII 348, 352, 425; IX 76
Goerres Guido VIII 278
Goethe F. VIII 29
Goethe Johann Wolfgang VII 13, 15, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 38, 50, 57, 59, 60, 138, 148, 176, 179, 180, 221, 223, 237, 238, 299, 342, 347, 380, 393, 403, 436, 467, 482, 506, 507, 508, 510; VIII 57, 77, 116, 117, 121, 124, 125, 189, 193, 196, 203, 275, 302, 358, 359, 435, 519, 521, 524; IX 11, 12, 13, 117, 142, 181, 204, 205, 227, 241, 266, 267, 274, 322, 347, 365, 377, 392, 408, 410, 425, 426, 431, 433, 436, 449
Goffini R. P. VIII 115
Gogol Nikołaj W. VII 368; IX 108, 460
Golczewski, porucznik VII 142
Goldbaum W. VIII 182
Goldenberg — zob. Argo P. VII 332, 333
Goldoni Carlo VII 370
Goldschmidt Meir Aaron VIII 275
Golian Paweł VII 395
Golian Zygmunt **VII 395-397**; IX 17, 18
Golianowa Kunegunda z Próchnickich VII 395
Golicyn Arkadiusz IX 171
Goltz A. VIII 313
Gołba Kazimierz IX 513
Gołębiowski Łukasz VII 233; VIII 242, 244; IX 82, 306, 338, 376
Gołuchowska Eufemia z Radziłłowskich VII 397
Gołuchowska Magdalena z Gołuchowskich VII 397
Gołuchowski Agenor, ojciec VII 271, 330; VIII 351, 538; IX 196, 265
Gołuchowski Jan Nepomucen VII 397
Gołuchowski Józef **VII** 70, **397-402**, 465; VIII 405; IX 307, 399, 402, 476
Gomulicki Wiktor VIII 311, 313, 316; IX 211
Goncourt, bracia VII 217, 220
Gondinet Edmond IX 209
Gonta Iwan IX 82
Goppe, poeta niem. IX 23
Gorczakow Aleksandr M. VIII 37
Gorczyński Adam **VII 402-404**; IX 73, 476
Gordon-Cumming Roualeyn George VII 282, 284
Gordon Jakub (Jatowt Maksymilian) VII 501, 502
Gordon Patrick VIII 302, 303; IX 94
Gorecki Antoni VII 79, 122, 505; VIII 244, 363 [!], 523; IX 88, 98, 412
Gorecki Leonard VIII 57
Goryńska W. VIII 456
Gorywoda Anzelm IX 524
Gorzeńscy w Śmiełowie VIII 305
Gorzkowski Franciszek IX 357
Goslar Julian VIII 9, 309
Gosławska Franciszka z Popielów VII 404
Gosławski Maurycy **VII** 35, 79, 80, **404-407**; VIII 111; IX 69, 403, 404, 476
Gospodarz Jędrzej (Moraczewski Jędrzej) VIII 413, 414
Gosselin Emilia VII 67, 387
Gostkowska Teofila z Wielogłowskich VII 439
Gostkowski Michał VII 439
z Gostkowskich Grzegorzewska Sabina — zob. Grzegorzewska Sabina VII 439
z Gostomskich Nehringowa Barbara VIII 441
Goszczyńska Franciszka z Gurowskich VII 408
Goszczyński Józef VII 408
Goszczyński Seweryn **VII** 36, 38, 39, 41, 45, 79, 80, 95, 121, 122, 123, 142, 147, 149, 182, 187, 189, 190, 203, 204, 282, 304, 330, 349, 350, 354, 379, 387, 388, 389, 390, **408-422**, 425, 426, 430, 437, 471, 486, 491; VIII 78, 108, 119, 226, 261, 279, 308, 309, 336, 338, 340, 394, 404, 412, 434, 436, 452, 464, 486, 487, 534, 536; IX 5, 18, 37, 40, 46, 53, 81, 89, 100, 101, 134, 136, 139, 141, 175, 218, 225, 226, 252, 253, 275, 276, 277, 278, 305, 319, 330, 331, 333, 339, 352, 358, 359, 363, 364, 366, 369, 388, 402, 403, 404, 405, 409, 477, 545, 550
Goszczyński Władysław VII 413
Gotard (Turno Gotard) IX 526

Gottfried von Strassburg IX 431
Gozzi Carlo VII 226
Góral z Zakopanego (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Góralczyk Kazimierz (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112, 114
Górecki [!] Antoni — zob. Gorecki Antoni VIII 363
Górecki T. VIII 473
Górnicki Łukasz VII 288, 289; VIII 505; IX 73
Górska Eufrozyna z Zielińskich IX 394
Górska Konstancja VIII 245, 470, 471, 472, 473, 509
Górski Artur VIII 138
Górski Jakub VIII 332
Górski Konrad VII 312
Górski Konstanty VII 90
Górski, pułkownik w Leszczynku IX 359
Górski Stanisław, kanonik krakowski VII 289
Górski Stanisław B., profesor wileński VIII 231
Górski Władysław VIII 80
Gr. K. (Wieniarski Antoni) IX 287
Grabianka Andrzej VII 428, 430
Grabiański Janusz VII 474; VIII 311; IX 480, 515
Grabiański Wiktor VII 251
Grabowscy herbu Topór z Konopnicy VIII 105
Grabowska Felicja IX 112
Grabowska Józefa z Nowakowskich VII 423
Grabowska Klementyna z Wyganowskich VIII 522; IX 49, 305, 314, 315
Grabowska Paulina z Rościszewskich VII 426
Grabowska Stefania — zob. Estreicherowa Stefania z Grabowskich VII 305, 423
Grabowska Teresa z Dworzańskich VII 425
Grabowska Wanda (później Żeleńska) IX 415, 417, 419, 420
Grabowski Ambroży **VII** 104, 305, 345, **423-425**; VI I 10, 290; IX 189, 268, 477
Grabowski Antoni, ojciec Michała VII 425
Grabowski Antoni, esperantysta VIII 336; IX 321
Grabowski Edward IX 238, 284
Grabowski I. S. VII 213
Grabowski Józef VII 330, 341, 344, 378, 493, 505; VIII 348, 349, 350; IX 25, 49, 74, 82, 83, 113, 475
Grabowski Michał **VII** 34, 35, 38, 45, 77, 78, 135, 203, 210, 408, 413, 416, **425-432**, 434, 436, 437, 460, 461, 462, 483, 512; VIII 12, 81, 338, 349, 410, 531; IX 14, 39, 40, 59, 74, 75, 83, 111, 113, 114, 117, 139, 146, 165, 172, 245, 246, 314, 359, 363, 365, 366, 370, 372, 477-478
Grabowski Stanisław VIII 418; IX 311
Grabowski Tadeusz Stanisław VIII 145, 146, 156
Grabowski Władysław, aktor VII 372
Grabowski Władysław, oficer powstańczy VII 178
z Grabowskich Kaplińska Julia — zob. Kaplińska Julia z Grabowskich VIII 25
z Grabowskich Marcinkowska Brygida — zob. Marcinkowska Brygida z Grabowskich VIII 357
Grabska Jadwiga — zob. Węclewska Jadwiga z Grabskich IX 272
Gralewski M. VIII 472, 473
z Grandjeanów Jezierska Elżbieta — zob. Jezierska Elżbieta z Grandjeanów VII 509
Grant Ulysses S. IX 167
Granvil Sylvère VIII 138, 142, 145
Graszyński B. VIII 141
Gray Thomas VII 25
Gregorovius Ferdinand VIII 275
Gregorowicz Jan Kanty **VII 432-434**, 475; VIII 46, 273; IX 478
Gregorowicz Jan, ojciec pisarza VII 432
Gregorowiczowa Maria z Trzebińskich (czy Trzebieńskich) VII 432
Greim Michał IX 26
Grella Hanna — zob. Budzykowa Hanna VII 7
Gribojedow Aleksandr S. VIII 79
Griebieńszczykow S. IX 393, 395, 396
Grillparzer Franz VII 59
Grim Emanuel IX 163

Grimm O. A. IX 335
Grin Anastazy — zob. Grün Anastasius IX 388
Grin H. L. VIII 363, 366
Griniewska Izabella VIII 263
Griniewskij Aleksandr S. VII 152
Grocholscy VII 223
Grocholska Emilia z Chołoniewskich IX 314
Grocholska H. VII 411
Grocholska Julia — zob. Rzewuska Julia z Grocholskich IX 108, 113
Grocholska Ksawera VII 505
Grocholski hr. VIII 198
Grocholski Michał VII 222
z Grocholskich Czartoryska Maria — zob. Czartoryska Maria z Grocholskich VIII 118
z Grocholskich Szaszkiewiczowa K. — zob. Szaszkiewiczowa K. z Grocholskich IX 113
Grochowski Stanisław IX 278
Groddeck Godfryd Ernest VII 76, 248, 514; VIII 109, 110, 243, 252, 256, 321, 345; IX 30, 129, 214, 266, 273, 274, 386, 387
Grodecka Joanna IX 299, 302
Grodzki Ignacy VIII 164; IX 495
Groebel Antoni VII 423
Gromadzki Józef Prosper VII 469
Gronostajski G. VIII 43
Groppler H. VII 242; IX 254
Grosselin, historyk VIII 252
Grossman Ludwik VII 114, 197; VIII 338
Grotkowski Jan VIII 326, 435, 436
Grottger Artur IX 252, 387, 388, 446, 506
Grotthusowa Antonina IX 417
Groza Aleksander **VII** 413, 427, 428, **434-438**, 438, 439, 517; VIII 6, 48, 112, 358, 359; IX 136, 185, 478
Groza Bohdan VII 517
Groza Paweł VII 434, 438
Groza Seweryn VII 517
Groza Sylwester **VII** 434, **438-440**
Grozowa Teofila z Kopczyńskich VII 434, 438
Grozowa Wincenta z Odyńców VII 438
Gr...ski (Grabowski Michał) VII 425
Grudczyński Jan IX 337
Grudzińska Antonina Anna — zob. Chłapowska Antonina Anna z Grudzińskich VII 200
Grudzińska Joanna VII 200, 250, 252
Grudziński Ignacy VIII 509
Grudziński Jan VII 492
Gruener A. VII 131
Grün Anastasius VII 383; IX 388
Gruszecka Władysława z Jaczewskich VIII 105
Grużewski J. VIII 38
Gryf (Duchińska Seweryna) VII 279, 280
Gryf Albert — zob. Marcinkowski Antoni Albert Jaxa
Gryf Roman (Bykowski Jaksa Piotr) VII 191
Grynfeld Adam IX 501
Gryzomir Tukan (Worcell Stanisław Gabriel) IX 325
Grzegorz Kostrzewa, autor Obrazków lubelskich (Wieniarski Antoni) IX 287
Grzegorz Nazjanzeński św. VII 460
Grzegorz XVI, papież VII 504; IX 220, 221, 222
Grzegorz spod Racławic (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134, 135
Grzegorz z Polesia — zob. Cieszkowski Henryk VII 233
Grzegorz z Sanoka IX 305, 308
Grzegorzewska Sabina **VII 439-440**; IX 478
Grzegorzewski Aleksander VII 439
Grzegorzówna Weronika — zob. Lompa Weronika z Grzegorzów VIII 288
Grzymalita (Jabłonowski Ludwik Grzymała) VII 471
Grzymała Franciszek VII 34
Grzymała Wojciech VII 89; VIII 406, 464
Grzymułtowski Krzysztof VII 469
Gubrynowicz Bronisław VII 102, 103, 106
Gubrynowicz (księgarnia) VII 94
Gucio z Kąkolewa (Wilkoński August) VIII 318; IX 299, 303
Guérin Jerzy VII 482
Guérin Laura — zob. Wołowska Laura z domu Guérin IX 323
Guichard Victor IX 481

Guillebert de Lannoy VIII 240, 246
Guizot François VIII 132, 153, 221, 239, 256; IX 228
Gumbert Ferdinand IX 362
Gumpert Tekla von VIII 516
Gumplowicz Ludwik VII 188
Gumplowicz W. IX 252
Gundulić Ivan VII 176; IX 73
Guniewicz Ignacy Feliks IX 45, 93
Günther Adam VII 210; IX 77, 381, 382
Günther Gabriela — zob. Puzynina Gabriela IX 380
Güntherowa Aleksandra z Tyzenhauzów IX 77
Guranowski Mieczysław VIII 389
Guriewicz B. VIII 454
Guriewicz W. VIII 141
Gurowska Genowefa z Cieleckich VII 440
Gurowska Teresa ze Zbijewskich VII 440
Gurowski Adam **VII** 84, **440-442**; VIII 403, 404, 421; IX 404, 478-479
Gurowski Władysław VII 440
z Gurowskich Goszczyńska Franciszka — zob. Goszczyńska Franciszka z Gurowskich VII 408
Gusiew Matwiej M. VII 127
Gustaw Waza, król szwedzki VII 269
Gustaw Z. (Zieliński Gustaw) IX 392
z Gutowskich Wagowa Agata — zob. Wagowa Agata z Gutowskich IX 263
Guttówna Anna — zob. Malinowska Anna z Guttów VIII 345, 347
Guttry Aleksander VII 176; VIII 394, 395; IX 253, 255, 260, 319
Guttry Leon VIII 395
Guyski (Gujski) Marceli VIII 463, 464
Guzbinskij [!] A. Afanasjew — zob. Afanasjew-Czużbinskij Aleksandr A. IX 110
„Gwiazda", Stowarzyszenie Rękodzielników Lwowskich VIII 261
G...y Aleksander (Guttry?) VII 176

H..., adresatka wiersza E. Wasilewskiego IX 268
H. C. (Cegielski Hipolit) VII 193
H. C. (Cieszkowski Henryk) VII 233
H. hr. R. (Rzewuski Henryk) IX 108, 112
H. J. (Jabłoński Henryk) VII 472
H. K. (Kaliński H.) VII 34
H. K. (Kamieński Henryk) VIII 22
H. K. (Klimaszewski Hipolit) VIII 41
H.... K.... (Kajsiewicz Józef Hieronim) VIII 451
H. O. (Radlińska Helena) IX 182, 183
H. R. (Rzewuski Henryk) IX 108
H. S. (Schmitt Henryk) IX 122
H. S. (Schugtówna Helena) IX 268
H. S. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
H. S., adresat wiersza J. Jeżowskiego VII 513
H. S., adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
H. S. (w dedykacji M. Balińskiego) VII 125
H. Sk. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
H. Skim....... (Skimborowicz Hipolit) IX 144
H. Skimb........ (Skimborowicz Hipolit) IX 144
H. Ś. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
H. W. (Willan Henryka) VIII 133
Habdank Wandalin (Szpaczyński E.) IX 113
Habsburg graf VIII 522
z Haciskich Czeczotowa Klara — zob. Czeczotowa Klara z Haciskich VII 246
Hadziewicz R. IX 306
Hadżi Ibrahim VII 174
Hadżi Negmattułłach IX 422
Haendel Georg Friedrich VIII 546
Hafiz Szamseddin Mohammed VII 170; VIII 466; IX 290, 291
Hagar — zob. Agar IX 250, 251
Hagen Friedrich Heinrich von der IX 79
Hahn Feliks VIII 279
Hahn Wiktor VIII 443
Hahnemann Samuel Christian Friedrich VII 517
Hajdukiewiczówna — zob. Legatowiczowa z Hajdukiewiczów, żona Ignacego Piotra VIII 233
Halaša Andrej VII 335
Halévy Fromental VII 197, 198
Halifax John VII 467
Halikowska Teresa VII 7
Halina (wiersz S. E. Koźmiana) VIII 121
Hall Józef IX 273
Halm Friedrich — zob. Münch-Bellinghausen Eligius

Halpert Ludwik VIII 228
Halszka z Ostroga — zob. Ostrogska Elżbieta
Hamann Johanna Georg VII 14
Hamilkar N. (Stankiewicz Aleksander) IX 361
Hamsun Knut IX 31, 116
Handschuch H. F. VIII 237, 239, 240
Handzia (Terlecka Anna) IX 217
Hanka Václav VII 100, 149, 235, 289, 403, 444, 465; VIII 74, 321, 323, 325, 434, 435; IX 137, 138, 139, 165, 204, 241, 242, 305, 365, 377, 455
Hanna z Ciechanowa VIII 132; IX 497, 511
Hans Szlązak VII 392
Hanuš V. IX 293
Hanuszkiewicz Adam IX 472, 498, 527, 528
Hańska Ewelina (Ewa, z Rzewuskich) VIII 180; IX 108, 114
Hański Wacław IX 113
Hapdé Jean Baptiste VII 393
Harbuzowski Bartłomiej (Morawski Szczęsny) VIII 419
Harding Emily J. VII 206
Hardy E. J. VIII 363
Hartman E. VII 494
Hartzenbusch Juan Eugenio VII 308
Hauke Maurycy IX 13, 14
Haumann Filip VIII 218, 220, 339
Haumanowa Konstancja z Błeszyńskich — zob. Malczewska Konstancja z Błeszyńskich VIII 334
Haumanus [! — Humanus] IX 27
Hausegger Ernestyna von — zob. Mannowa Ernestyna z domu von Hausegger VIII 355
Hauterive Alexandre Maurice VIII 237, 240
Hayley William VIII 122
Hebbel Friedrich VII 28; VIII 29, 190
Hechel Fryderyk VIII 300, 434; IX 148
Hečko V. VII 336
Heczko Jerzy IX 163
Hegel Georg Wilhelm Friedrich VII 48, 67, 161, 223, 231, 232, 234, 254, 266, 376, 401, 402, 431, 442, 445, 455, 463, 511; VIII 24, 120, 189, 198, 221, 223, 224, 274, 275, 277, 284, 285, 333, 353, 359; IX 72, 117, 187, 188, 230, 232, 235, 236, 346, 398, 402, 431, 433, 436, 441, 442, 462, 465, 496, 498, 512, 546
Heidenstein Reinhold VIII 441
Heine Heinrich VII 20, 25, 31, 32, 60, 176, 178, 180, 267, 317, 322, 383, 393; VIII 37, 72, 193, 210, 363; IX 21, 24, 25, 70, 95, 142, 412, 436, 437, 449, 488, 490, 491, 497
Hejdatel Jan IX 290
Hejnał (Buszczyński Stefan) VII 187, 189
Hekabe IX 273, 274
Helcel Antoni VII 442
Helcel Antoni Zygmunt **VII** 149, **442-445**; VIII 221, 320, 322, 325, 350, 372, 534; IX 41, 49, 150, 184, 264, 283, 307, 479
Helcel Franciszka z Prandota-Schrudzińskich VII 442, 444
Helcel Józefa z domu Sonntag VII 442, 444
Helena D. IX 62
Helena Iwanówna, królowa polska VII 133
Helena trojańska VII 274
Heleniusz Eug... — zob. Iwanowski Eustachy
Helenka, adresatka wiersza A. Gorczyńskiego VII 403
Helenka, adresatka wiersza S. Witwickiego IX 313
Helgunda (z Tyńca) VIII 442
Heliogabal (Sierpiński Zenon Seweryn) VII 66
Heliogabal (Varius Avitus Bassianus) VIII 202
Helmold, kronikarz VII 492; IX 10
Heltman Karol VII 446
Heltman Wiktor **VII** 84, 85, 86, 87, 111, 112, 254, 255, 256, **446-449**, 484, 486; IX 39, 89, 102, 177, 326, 327, 356, 403, 452, 479, 481
Heltmanowa Eleonora z Dmochowskich VII 446; VIII 264
Heltmanowa Tekla z Kosińskich VII 446
Hem [!] K. B. — zob. Heun Carl Gottlieb Samuel VIII 113
Hemans F. D. IX 347
Hendl W. IX 49
Hennig Fr. VII 115
Henri de Valois — zob. Henryk Walezy VIII 435; IX 88

Henricolo Salvator (Merzbach Henryk) VIII 374
Henryk IV, król angielski VII 314, 316, 483; VIII 122; IX 8, 12, 261, 262
Henryk V, król angielski VIII 117; IX 261, 262
Henryk VI, król angielski VIII 122; IX 261, 262
Henryk VIII, król angielski VIII 122; IX 261, 262
Henryk Łagodny (Probus), książę śląski IX 169
Henryk Pobożny, książę śląski VII 147, 151
Henryk Walezy (Walezjusz), król polski VII 179, 314; VIII 57, 435, 445; IX 80, 88
Henryk z Baru (Jabłoński Henryk) VII 472
Herakles — zob. Herkules
Heraklides Jakub VIII 346
Heraklidzi IX 274
Herbelot Alphonse d' VII 89
Herburt VIII 9, 140, 167, 168, 209
Herburtowie VIII 9; IX 15, 161
Hercen Aleksander I. VII 85, 87, 217, 221; IX 326, 327, 442, 450, 462
Herder Johann Gottfried VII 13, 25, 27, 32, 60, 254; VIII 521; IX 433
Herkules (Herakles) IX 272, 274
Hermann Alois IX 500, 501
Hermann E. VIII 86
Hermann Johann von Neidenburg VIII 234
Hermann Liselotte IX 501
Hermans F. VII 180
Herodot VII 172, 173, 439; VIII 236; IX 248
Herrmann C. VII 441
Hertz Henrik VIII 274
Hertzówna A. VIII 160
Herwegh Emma VIII 469
Herwegh Georg VII 167, 176, 383
Herwig Katarzyna — zob. Poplińska Katarzyna z Herwigów IX 60
z Herwigów Motty Apolonia — zob. Motty Apolonia z Herwigów VIII 427
Heubauer (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
Heun Carl Gottlieb Samuel VIII 113
Heweliusz Jan IX 144
Heyse Paul VIII 29
Hezjod VII 317; VIII 29
Hieronim (Radziejowski Hieronim) IX 336
Hignet, współredaktor Le Glaneur VII 329
Hilar Karol VIII 200
Hilary Bączalski, dziedzic na Małej i Wielkiej Bączali (Szujski Józef) IX 193
Hilferding Rudolf IX 490
Hilschnitz P. VIII 347
Himmel Friedrich VIII 113
Hiob VII 176; VIII 57
Hip. Sk.......... (Skimborowicz Hipolit) IX 144
Hipolit, syn Tezeusza IX 266, 274
Hippias większy (Hipparchos z Nicei) VII 172
Hippolit L. (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134
Hirschberg Aleksander VII 102
Hiżdeu Tadeusz Aleksander VIII 320, 321, 322
Hleb-Koszańska Halina VII 7
Hłasko J. IX 382
Hłuszniewicz Antoni VII 324; VIII 43, 546 [!]; IX 103, 177, 189, 326
Hochbach, tłumacz niem. IX 360, 361
Hodenius Gustaw VIII 522
Hodi J. T. (Tokarzewicz Józef) VIII 461
Hoeltzel von Sternstein — zob. Helcel Antoni Zygmunt VII 442
Hoene Antoni VII 449
Hoene Elżbieta z Pernickich VII 449
Hoene-Wrońska Wiktoria Henryka z domu Sarrazin de Montferrier VII 449
Hoene-Wroński Józef Maria **VII** 50, 143, 184, 231, **449-457**; VIII 278, 444, 445, 446, 480, 541; IX 226, 229, 233, 235, 245, 441, 442, 479, 545
Hoesick Ferdynand VIII 350; IX 524
Hoffman K. F. VIII 307
Hoffman Karol Boromeusz Aleksander **VII 458-460**; VIII 438; IX 328, 479-480
Hoffman Kazimierz VII 114
Hoffmann Ernst Theodor Amadeus VII 25, 316, 318; VIII 437, 516; IX 266, 297, 318, 322, 449, 467, 499

Hoffmann Friedrich VII 115, 117; VIII 274; IX 299
Hoffmann Maria Jacobine VIII 289
Hoffmann S. F. VIII 239
Hoffmanowa Klementyna z Tańskich VII 67, 159, 281, 458; VIII 276, 315, 450; IX 233, 364, 400, 413, 415, 416, 419
Hoffmanowa Matylda z Jordanów VII 458
Hofman (?) IX 69
Hofmanowa A. z Wodpolów VIII 279
Hogarth William VII 295, 298; IX 467
Hol (Goll), tłumacz czeski IX 44
Holbein Hans IX 268, 269
Hölderlin Friedrich VII 24, 32
Holländer K. VIII 139
Holtei Karl von VII 335
Hołowaćkyj Jakub VIII 322; IX 543
Hołowińska Anna — zob. Podwysocka Anna z Hołowińskich IX 39
Hołowińska Dominika z Łęskich VII 460
Hołowiński German VII 428, 460
Hołowiński H. VII 330, 337, 344
Hołowiński Ignacy **VII** 77, 78, 223, 226, 272, 293, 324, 426, 428, 429, **460-463**, 518; VIII 90; IX 55, 71, 110, 111, 114, 140, 233, 245, 278, 399, 400
Hołowiński Piotr VII 460
Hołowiński Zenon VIII 6
Hołubowicz Jan IX 13
Homer VII 60, 172, 173, 194, 510, 513; VIII 114, 345, 466, 494; IX 138, 139, 140, 141, 181, 540
Homwald Ernst VII 499
Hongelin, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
Hopkins Gerard Mauley IX 527
Hora František Alois VIII 391
z Horachów Skribowa Anna — zob. Stalmachowa Anna z Horachów IX 162
Horacjusz — zob. Horacy
Horacy (Quintus Horatius Flaccus) VII 60, 75, 126, 128, 138, 291, 317, 321, 411, 420, 513, 514; VIII 76, 78, 125, 128, 129, 207, 301, 302, 427, 428, 440, 441, 465, 494, 495; IX 138, 141, 142, 203, 274, 275, 347, 365, 375
Horainowie w Wąsewie IX 397
Horal P. B. VIII 84
Horna J. O. IX 349
Horodeński Konstanty VII 240, 241
Horodovský J. VII 336
Horodyński Lucjan VIII 218
Horst dr VIII 74
Horzyca Wilam VIII 200, 458, 501, 503; IX 530
Hozepud, tłumacz ros. VII 333
Hozjusz Stanisław VIII 298, 538
hr***, adresat wiersza C. Norwida VIII 462
Hr. E. R. (Raczyński Edward) IX 79, 81
Hrebnicki Justyn IX 346
Hreczecha G. IX 349
Hreczka Rajmund (Rzewuski Henryk) IX 108, 110
z Hrehorowiczów Anczycowa Barbara — zob. Anczycowa Barbara z Hrehorowiczów VII 112
Hube Józef VII 505; VIII 16, 119; IX 128, 212
Hube Marianna z Płońskich VII 463, 464
Hube Michał VII 463, 464; VIII 405
Hube Romuald **VII** 399, 444, **463-465**; VIII 91, 295; IX 480
Hube Teofila z Rościszewskich VII 463
Hübel Łukasz VIII 427
Hudec Jan IX 23
Hugo Victor Marie VII 13, 16, 20, 23, 28, 32, 59, 115, 138, 139, 170, 178, 219, 224, 284, 316, 317, 320, 518; VIII 28, 48, 73, 80, 81, 126, 276, 313, 328, 362, 373, 461, 492; IX 8, 11, 16, 25, 28, 70, 139, 145, 156, 198, 208, 209, 210, 211, 347, 377, 387, 394, 436, 449, 453, 459, 461, 531, 535
Huillard-Bréholles Jean Louis Alphonse VII 127
Humberger Karolina — zob. Trentowska Karolina z Humbergerów IX 228
Humboldt Alexander von VIII 285, 333, 493; IX 57, 275, 381, 387
Hume David VIII 179
Humnicka Józefa z Wronowskich VII 498
Hunt Leigh VII 24
Hurban Josef Miloslav IX 408
Husarzewski Tomasz VIII 236
Hutorowiczówna Antonina — zob. Darowska Antonina Weryha z Hutorowiczów VII 256

Hvezdoslav (Országh Pál) VII 513
H-ž-ć VII 239

i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
-i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
...i (Jaszowski Stanisław) VII 497
...i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
.......i (Jaszowski Stanisław) VII 497
..........i (Jaszowski Stanisław) VII 497
I. B. Z. (Zaleski Józef Bohdan) VIII 453
I. Ch. (Chodźko Ignacy) VII 208
I. D. (Domejko Ignacy) VIII 522
I. L. (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
I. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
I. M., tłumacz niem. VIII 87
I. M. Azet (Korzeniowski Józef) VIII 82
I. P. L. (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
I... P... L... (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
I. S. K. (Kiełczewski Ignacy Skarbek -?, Szaniawski Józef Kalasanty -?) VII 34
I. U., tłumacz ros. VIII 392
I. W. (Wieniewska I.) VIII 459
Ibsen Henrik VII 361; VIII 362, 363
Ibuś (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539, 542
Ida (Idalka) (wiersz A. Malczewskiego) VIII 335
Ifigenia VII 393, 507; IX 12, 13, 274
Ignacy..., adresat listu T. Zana IX 382
Ignacy C., adresat wiersza H. Klimaszewskiego VIII 42
Igor Światosławicz, książę ruski VII 60, 148, 149, 150; VIII 128, 435; IX 139, 374
Ihnatowicz Wincenty IX 290
Ikar IX 435
Ikierattowa Wiktoria — zob. Koźmianowa Wiktoria z Mikuliczów VIII 119, 122
Iliński Antoni VII 240
z Ilińskich Budzyńska Kunegunda — zob. Budzyńska Kunegunda z Ilińskich VII 180, 181
Ilnicka Maria VII 319, **465-468**, 516; IX 28, 355, 480
Ilnicki Tomasz VII 466
Iluszin A. A. IX 525
Iłczew S. VIII 392
Imbro Feliks VIII 233
Imbrowa Dominika z Bylczyńskich VIII 233
Ines Albert VIII 57
Innocenty II, papież VIII 349, 352, 353
Ion, poeta grecki IX 274
Irena, hospodarówna mołdawska IX 289
Iridion (Krasiński Zygmunt) VIII 531
Irving Washington VII 237, 247; IX 381
Isakowicz Izaak IX 50
Iskinder Pasza (Iliński Antoni) VII 240
Israeli I. d' VIII 363
Iszora Stanisław VIII 260
Iustitia (Estreicher Karol) VII 305
Iwan Czarny IX 21
Iwan Groźny, car rosyjski VIII 423, 425
Iwanowa, tłumaczka ros. VII 333
Iwanowska Felicja z Zaleskich VIII 17, 265; IX 58, 361, 366
Iwanowska Paulina z Podoskich IX 122
Iwanowski Dionizy IX 58
Iwanowski Eustachy (E. Heleniusz) VII 204, 435; IX 363
Iwanowski Michał VIII 346, 521, 523, 525; IX 237, 238, 239
Iwanowski Piotr IX 122
z Iwanowskich Poniatowska Dionizja — zob. Poniatowska Dionizja IX 359
z Iwanowskich Rzewuska Konstancja — zob. Rzewuska Konstancja z Iwanowskich IX 58
z Iwanowskich Sayn-Wittgenstein Karolina — zob. Sayn-Wittgensteinowa Karolina IX 122
Iwanowskij Jakow VIII 239
z Iwańskich Kaszewska Teofila — zob. Kaszewska Teofila z Iwanowskich VIII 27
Iwon, hospodar wołoski VIII 57
Ixus J. M. IX 339
Izabela (Zapolska), królowa węgierska VIII 302, 303
Izajasz, prorok VII 317; VIII 311; IX 198
Izaurycki Zenon VII 237

Izet-Bey (Zieliński Józef Feliks) IX 394, 396, 397, 398, 553
Izmael IX 312
Izmael Czengis aga — zob. Smail-aga Čengić VIII 57, 69
Izopolski Władysław IX 171
Izydor św. VII 119

J. (Jabłonowski Aleksander) VII 468
J. (Jenike Ludwik) VII 506
J. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
J. B. (Barszczewski Jan) VII 130
J. B. (Bartoszewicz Julian) VII 132
J. B. (Bliziński Józef Franciszek) VII 151
J. B. (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539
J. B. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358
J. B., adresat wiersza S. Konopackiego VIII 72
J. B., adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261
J. B. D. (Jurkiewicz Jakub) VII 517
J. B. h. Dołęga (Jurkiewicz Jakub) VII 517
J. B. O. (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 541
J. B. W. (Wagner Józef Bohdan) VII 466
J. B. Z. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358, 360, 364
J. B. z Pobujan na Podolu (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539, 540
J. C. (Czeczot Jan) VII 246
J. Ch. (Chęciński Jan) VII 195
J. Ch. Os..., officier polonais au service belge — zob. Ostrowski Krystyn VIII 542
J. D. (Dobrzański Jan) VII 270
J. D. (Dzierzkowski Józef) VII 294
J. D., adresat wiersza E. Żeligowskiego IX 412
J. D. Hr. Bor.....i (Borkowski Józef Dunin) VII 169
J. D. refugié polonais (Domejko Ignacy) VII 273, 274
J. Do......... (Dobrzański Jan) VII 270
J. Dob. (Dobrzański Jan) VII 270
J. Dz. (Dzierzkowski Józef) VII 294
J. E. (Dobszewicz Tomasz) VII 272
J. E. herbu G. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
J. Em. herbu G. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
J. Em. herbu Głaubicz (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
J. G. (Jatowt Maksymilian) VII 501, 502
J. G. Polak z Korony (Jatowt Maksymilian) VII 501
J. Gordon (Jatowt Maksymilian) VII 501, 502
J. H. K. (Kajsiewicz Józef Hieronim) VIII 15
J. hr. B. (Borkowski Józef Dunin) VII 169
J. hr. D. B. (Borkowski Józef Dunin) VII 169
J. hr. D.-B. (Borkowski Józef Dunin) VII 169
J. Hr. Kras... (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 137
J. J. (Jaśkowski Jan Nepomucen) VII 500
J. J. (Jerzmanowski) (Mierosławski Ludwik) VIII 381
J. J. (Jeżowski Józef) VII 512
J. J. (Jurkiewicz Jakub) VII 517
J. J. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
J. J., tłumacz niem. VII 250
J. J. P. (Prusinowski Jan) IX 68
J. J-ski (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
J. J.....ski (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
J. K. (Klaczko Julian) VIII 35
J. K. (Korsak Julian) VIII 75
J. K. (Korzeniowski Józef) VIII 82
J. K. (Kowalewski Józef) VIII 109
J. K. (Koźmian Jan) VIII 118
J... K... (Korzeniowski Józef) VIII 82
J. K. G. (Gregorowicz Jan Kanty) VII 432
J. K. K. K. E. (Estreicher Karol) VII 305
J. K. P. (Plebański Józef Kazimierz) IX 32
J. K. S. Akad. (Supiński Józef) IX 176
J. K-g (Kenig Józef) VIII 31
J. Kg (Kenig Józef) VIII 31
J. Ko. (Korzeniowski Józef) IX 492
J. Korz. (Korzeniowski Józef) IX 492
J. Kr...r (Kremer Józef) VIII 221
J. Kr.-r. (Kremer Józef) VIII 221
J. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
J. L. Ż. (Żukowski Jan Ludwik) IX 425

J. Le...... (Lelewel Joachim) VIII 235
J. Ł. (Łepkowski Józef) VIII 296
J. Ł. (Łukaszewicz Józef) VIII 306
J. Łpk. (Łepkowski Józef) VIII 296
J. M. (Majer Józef) VIII 329, 330
J. M. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
J. M. (Massalski Józef) VIII 368
J. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 413, 414; IX 81, 414
J. M. (Muczkowski Józef) VIII 431
J. M. W. (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
J. M. W..... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
J. M. Wiśl.... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
J. N. (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
J. N. (Jaśkowski Jan Nepomucen) VII 500
J. N., adresat listów Z. Goliana VII 396
J. N. C. (Czarnowski Jan Nepomucen) VIII 309
J. N. J. (Janowski Jan Nepomucen) VII 485, 486; VIII 414
J. N. J. (Jaśkowski Jan Nepomucen) VII 500
J. N. S. (Sadowski Jan Nepomucen) IX 120
J. N.....n (Janowski Jan Nepomucen) VII 484
J. P. (Papłoński Jan) IX 9
J. P. (Paszkowski Józef starszy) IX 13
J. P. (Poliński Józef) VII 388
J. P. (Prusinowski Jan) IX 68
J. P. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
J. P.*** (Ostrowski Krystyn) VIII 542
J. Ph. M. (Malinowski J. Ph.) IX 360
J. Pr. (Prusinowski Jan) IX 68
J. Prz. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
J. R. (Rymarkiewicz Jan) IX 104
J. R., adresat wiersza A. E. Odyńca VIII 518
J. R. H. K., tłumacz VII 213
J. S. (Koźmian Andrzej Edward) VIII 115
J. S. B. (Bogucki Józef Symeon) VII 161
J. S. (Pieńkowski Karol) IX 19
J. S. (Sabiński Julian) IX 118
J. S. (Supiński Józef) IX 176
J. S. (Szujski Józef) IX 193
J. S. świętej pamięci (Krasiński Zygmunt) VIII 155, 156, 208
J. Sz. (Szujski Józef) IX 193
J. T. L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
J. W. (Wiernikowski Jan Nepomucen) IX 290
J. W....... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
J. Wiern. (Wiernikowski Jan Nepomucen) IX 290
J. Z. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358
J. Z. (Zieliński Józef Feliks) IX 397
J. Zam.... (Rettel Leonard) IX 87
J. Ż. (Żochowski Józef) IX 423
J... z Płońska (Majorkiewicz Jan) VIII 332
Ja. Ł. (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
Jablonský Boleslav VIII 74
Jabłkowscy w Cielcach IX 13
Jabłonowscy w Krąplewiu VIII 306
Jabłonowska Anna z Sapiehów VII 134; IX 337
Jabłonowska Franciszka Grzymała z Włodków VII 471
Jabłonowska Marianna Grzymała ze Świdzińskich VII 471
Jabłonowska Marianna z Junoszów Piotrowskich VII 468
Jabłonowska Zofia VII 344
Jabłonowski Aleksander **VII 468-471**; IX 156, 480
Jabłonowski Antoni VII 106
Jabłonowski Jan Stanisław, miecznik koronny IX 183
Jabłonowski Jan Stanisław, wojewoda ruski VII 134, 148, 492
Jabłonowski Józef VIII 37
Jabłonowski Józef Grzymała VII 471
Jabłonowski Kazimierz VII 331
Jabłonowski Ludwik Grzymała **VII 471-472**
Jabłonowski Piotr VII 468
Jabłonowski Stanisław Jan, hetman VII 224, 225; VIII 117
Jabłonowski Władysław IX 463, 520, 521, 542
z Jabłonowskich Fredrowa Zofia — zob. Fredrowa Zofia z Jabłonowskich (1° voto Skarbkowa) VII 330, 345, 346
z Jabłonowskich Stadnicka Józefa — zob. Stadnicka Józefa z Jabłonowskich IX 160

z Jabłonowskich Wodzicka Petronela — zob. Wodzicka Petronela z Jabłonowskich IX 316
Jabłońska Salomea — zob. Jachowiczowa Salomea z Jabłońskich VII 474
Jabłońska Teresa z Wolskich VII 472
Jabłoński Henryk **VII** 159, **472-473**; IX 480
Jabłoński Kajetan IX 5, 14
Jabłoński Leon VIII 545
Jacek Odrowąż św. IX 47
Jachowicz Eryk IX 400
Jachowicz Stanisław **VII** 5, 126, 134, 147, 163, 237, 259, 269, 282, 291, 316, 341, 398, 403, 436, 466, 467, **473-478**, 507; VIII 89, 91, 112, 126, 129, 222, 229, 276, 313, 321, 370, 437, 462, 515, 516, 517, 520; IX 14, 23, 24, 47, 138, 151, 152, 209, 238, 400, 415, 423, 480
Jachowicz Wojciech VII 473
Jachowiczowa Antonina z Ośmiałowskich VII 474, 478; IX 480
Jachowiczowa Salomea z Jabłońskich VII 474
Jachowiczowa Tekla z Dobrzańskich VII 473, 474, 476
Jack Mack Tretful (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Jackowski Ignacy **VII 478**; VIII 445; IX 63, 107, 481
Jackowski Jan VII 478
Jacotot Jean Joseph VIII 333
Jacques Amedée IX 400
z Jaczewskich Gruszecka Władysławowa — zob. Gruszecka Władysławowa z Jaczewskich VIII 105
Jad. Ł. (Łuszczewska Jadwiga) VIII 310
Jadam (Gorczyński Adam) VII 402, 403, 404; IX 73, 476
Jadam z Zatora (Gorczyński Adam) VII 402
Jadam z Ziemi Zatorskiej (Gorczyński Adam) VII 402
Jadwiga B. (w dedykacji K. Drzewieckiego) VII 279
Jadwiga Jagiellonka, księżna bawarska IX 183
Jadwiga K* VII 480
Jadwiga, królowa polska VII 315, 319, 320; VIII 261, 285, 286, 300, 312, 315, 318, 349, 353, 432, 535, 543; IX 73, 75, 78, 145, 183, 185, 186, 194, 195, 198, 203, 204, 329, 543, 544
Jadwiga L.... VII 480
Jadwiga św., księżna śląska VIII 377; IX 105, 106, 170, 275, 336
Jadwiga (w dedykacji J. Zachariasiewicza) IX 348
Jadwiga Z. (Zubrzycka Jadwiga) IX 45
Jagiellonki polskie IX 73, 75, 198
Jagiellonowie VII 230, 255, 469; VIII 158, 238, 419, 432, 543; IX 161, 170, 195, 345
Jagiellonowie na Węgrzech VIII 346, 543
Jagielski Ludwik VIII 307
Jagiełło — zob. Władysław Jagiełło
Jagiełło Ignacy VII 436
Jagiełłowiczówna Antonina — zob. Kowalska Antonina z Jagiełłowiczów VIII 111
Jagodziński (Jagodyński) Stanisław Serafin IX 340
Jakimowski Marek VII 167, 435, 437
Jakóbczyk Henryk IX 91
Jakóbiec Marian VII 106
Jaksa Piotr (Bykowski Piotr Jaksa) VII 191
Jaksa z Miechowa VII 498
z Jaksmanickich Różycka Elżbieta — zob. Różycka Elżbieta z Jaksmanickich IX 99
Jakub II, król angielski IX 416
Jakub z Kobylan VIII 293
Jakubowicz Józef VII 388; IX 184, 185, 187
Jakubowicz Maksymilian VIII 74, 357
Jakubowiczówna Stanisława — zob. Korotyńska Stanisława z Jakubowiczów VIII 74
Jakubowski Adam Kacper **VII 5, 479-480**, 361
Jakubowski August Antoni VIII 341
Jakubowski Józef IX 148
Jakubowski Stanisław VII 479
Jakubowski Wojciech VII 134
Jallaise Amedée de VII 308
Jamb. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
James William VII 401; VIII 24
Jan II (Sobolewski Jan -?) IX 381
Jan IV (Dobrzański Jan) VII 270
Jan Au...., przyszły doktor medycyny IX 268

Jan B. (Barszczewski Jan) VII 130
Jan Boży, trzyletni w 1841 IX 379
Jan Chryzostom św. VIII 301
Jan Chrzciciel św. VIII 259; IX 22, 250
Jan Cz....tt (Czeczot Jan) VII 246
Jan Kanty (Jan z Kent) św. VII 280, 402; IX 46, 48, 56
Jan Kazimierz, król polski VII 126, 127, 281, 324, 424, 433, 511; VIII 54, 58, 68, 414; IX 32, 80, 81, 111, 144, 264, 265, 274, 337, 340, 361
Jan, król angielski VIII 90, 91, 122; IX 246, 261
Jan Nepomucen św. VIII 231
Jan od Krzyża św. IX 138
Jan Olbracht (Albrecht) Waza, kardynał VII 132
Jan Olbracht, król polski VII 308, 310; VIII 9, 14, 15, 391, 394, 398, 400, 486
Jan III Sobieski, król polski VII 113, 115, 117, 126, 133, 134, 135, 165, 202, 203, 206, 280, 285, 314, 402, 424, 443, 444, 445, 492, 493, 517; VIII 9, 57, 61, 104, 105, 261, 293, 298, 312, 316, 317, 331, 382, 423, 425, 463, 544, 546; IX 45, 48, 74, 80, 90, 135, 136, 144, 182, 183, 184, 185, 186, 195, 198, 213, 264, 265, 274, 283, 305, 319, 336, 478, 486
Jan św., apostoł IX 22
Jan Włodko Sulimczyk VII 402
Jan Z., adresat listu W. Kalinki VIII 21
Jan z Czarnolasu (Kochanowski Jan) VII 281
Jan z Kent — zob. Jan Kanty św. VII 402
Jan z Kolna VIII 241
Jan z książąt litewskich, kardynał VII 132
Jan z Myszy (Czeczot Jan) VII 246, 248
Jan z Ostroga IX 15
Jan z Tarnowa — zob. Tarnowski Jan, hetman IX 45
Jan z Tęczyna — zob. Tęczyński Jan VII 45, 58; IX 377, 378
Jan z Turrecrematy — zob. de Turrecremata (Torquemada) Juan IX 76
Jan z Wiślicy VIII 57, 370, 371
Jan z Wygnańczyc Dąbrowa (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134, 135
Jan ze S. (Kirkor Adam Honory) VIII 32
Jan ze Śliwina (Kirkor Adam Honory) VIII 32
Janczewski Zdzisław VIII 82, 384
Jandołowicz Marek VII 50, 409, 420; IX 109, 117
Janek z Bielca (Gregorowicz Jan Kanty) VII 432, 433
Janicki Ignacy VIII 146, 147
Janicki Klemens VII 511, 512; VIII 56, 59, 66; IX 273, 274, 348
Janikowski Teofil VIII 515, 516
Janin Kazimierz (Kaszewski Kazimierz) VIII 27
Janion Maria VII 7
Jänisch Janocki — zob. Janocki Jan Daniel Andrzej VII 306
Janišová Mojmira VII 332, 334; IX 471, 472
Janiszewska Julia VII 269
Janiszewski A. M. VII 391
Janiszewski Leon **VII 480-481**; IX 346, 481
Janko z Czarnkowa VII 106; VIII 48
Jankowska Anna z Łytkowskich VII 481
Jankowska Helena z Tupalskich VII 481
Jankowski Czesław VIII 363
Jankowski Gabriel VII 481
Jankowski Jan VII 69, 70
Jankowski Józef VII 450, 451, 452
Jankowski L. IX 366
Jankowski Placyd (John of Dycalp) **VII** 427, 428, 460, 461, **481-484**; IX 113, 116, 244, 481, 500
Janocki Jan Daniel Andrzej VII 306, 515
Janosik, zbójnik IX 166
Janouch Jaroslav VIII 85; IX 524
Janowicz Andrzej VII 518
Janowska Eleonora — zob. Sztyrmerowa Eleonora z Janowskich IX 191
Janowska Paulina IX 89
Janowski J. VIII 219; IX 352
Janowski Jan Nepomucen **VII** 84, 251, 252, 255, 389, 413, 441, 446, 447, 448, **484-487**, 490; VIII 30, 31, 107, 226, 244, 279, 322, 375, 384, 404, 412, 414, 436, 439, 515, 541; IX 31, 103, 128, 214, 255, 322, 452, 479, **481**
Janowski Józef Kajetan VII 389; IX 256
Janowski Ludwik VIII 368
Janusz (Dobrzański Jan) VII 270
Janusz (Pol Wincenty) IX 40
Janusz W. (Ropelewski Stanisław) IX 98

Januszewska Hersylia IX 185
Januszewski Teofil VII 324; IX 182, 185, 470, 533
Januszkiewicz Adolf **VII** 121, 123, **487-489**, 489, 491; VIII 523; **IX** 344, 394, 395, 396, **481-482**
Januszkiewicz Eustachy **VII** 90, 206, 384, 487, 488, **489-491**, 503; VIII 37, 38, 43, 163, 205, 236, 244, 444, 445, 536; IX 98, 99, 101, 150, 343, 344, 357, 361, 394, 448, 482, 524
Januszkiewicz J. VIII 523; IX 394
Januszkiewicz Michał VII 487, 489
Januszkiewiczowa Eugenia z Larissów VII 489, 490
Januszkiewiczowa Tekla z Sokołowskich VII 487, 488, 489
Jański Bogdan VII 275, 486, 505; VIII 15, 16, 106, 107, 225, 226; IX 126, 128, 280, 281, 311
Jaracz Stefan IX 472
Jarecki Henryk VII 333; IX 20
Jarkowski Paweł VIII 252
Jarniński Fr. VIII 238
Jarnowska Anna — zob. Norwidowa Anna z Jarnowskich VIII 514
Jarochowska z Trąmpczyńskich, matka Kazimierza VII 492
Jarochowski Cyprian VII 492
Jarochowski Kazimierz **VII 492-494**; IX 357, 482
Jaroński F. IX 222
Jarosza (Duchińska Seweryna) VII 279
Jaroszewicz Benedykt VII 495
Jaroszewicz Józef **VII** 5, **495-496**
Jaroszewiczowa z Lisieckich, matka Józefa VII 495
Jaroszewski, przyjaciel T. Lenartowicza VIII 262
Jaroszyńska Hortensja — zob. Drzewiecka Hortensja z Jaroszyńskich VII 278
Jaroszyński Edward VII 278; VIII 144, 159, 160, 161, 162, 210
Jaroszyński Józef IX 187, 188
Jaroszyński Konstanty IX 111
z Jaroszyńskich Jełowicka Honorata — zob. Jełowicka Honorata z Jaroszyńskich VII 503
Jarzębiński ks. IX 50
Jarzębowski Józef VIII 451
Jasieńska Anna IX 359
Jasiewicz Sykstus VIII 519
Jasiński J. St. VII 163
Jasiński Jakub VIII 536; IX 93, 533
Jasiński Jan Tomasz Seweryn VII 196; VIII 91
Jasiński Kazimierz Julian VIII 311, 316
Jasiński Marceli IX 362
Jasiński Maurycy (Gosławski Maurycy) VII 404
Jaskółka Zofia (Klimańska Zofia) VIII 40
Jasmin (Jacques Boé) IX 7, 261
Jastrzębiec-Kozłowski Czesław VII 450, 451, 452
Jastrzębowska Marianna z Leśnikowskich VII 496
Jastrzębowski Mateusz VII 496
Jastrzębowski Stanisław VII 496
Jastrzębowski Wojciech Bogumił **VII** 288, **496-497**; IX 482
Jastrzębski, współtłumacz edycji E. Raczyńskiego IX 82
Jastrzębski Wojciech IX 216
Jastrzębski Zdzisław VII 7
Jaszczur (Bykowski Piotr Jaksa) VII 191
Jaszmowskij G-ch IX 500
Jaszowski Stanisław **VII 497-500**; VIII 133; IX 61, 63, 483
Jasz....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
Jaś (Faleński Felicjan Medard) VII 313
Jaś Medard F. (Faleński Felicjan Medard) VII 313
Jaś Żuczek (Romanowski Mieczysław) IX 92
Jaśko z Beskidu (Podolecki Jan Kanty) IX 37
Jaśkowska Henryka z Wolffów VII 500, 501
Jaśkowska Katarzyna z Pomianowskich VII 500
Jaśkowski Jan Nepomucen **VII 500-501**; IX 268
Jaśkowski Paweł VII 500
Jatowt Maksymilian **VII 501-502**; VIII 449; IX 483
Jauffret Louis François IX 381
Jawnuta, książę litewski IX 160
Jaworska Elżbieta — zob. Libeltowa Elżbieta z Jaworskich VIII 277

Jaworski Jan VII 134, 165, 175, 179, 197, 281, 291, 316, 317, 327, 466; VIII 41, 74, 78, 219, 232, 274, 312, 386, 393, 520; IX 24, 69, 91, 144, 145, 152, 155, 197, 208, 237, 238, 243, 288, 289, 294, 336, 338, 350, 351, 364, 388, 412
Jaworski L. VIII 295
Jay P. IX 36
Jazłowieccy Abdank-Konopka IX 161
Jazykow, poeta ros. VII 147
Jaźwińska Katarzyna z Uzłowskich VII 502
Jaźwińska-Starzeńska S. VII 323
Jaźwiński Antoni **VII 502-503**; IX 390, 483
Jaźwiński Feliks VII 502
Jean Paul — zob. Richter Friedrich VII 13, 29, 32; VIII 190, 205
Jechová Hana IX 471
Jeden z emisariuszów (Chodźko Michał Borejko) VII 215
Jeden z jedenastu (Tripplin Teodor) IX 236
Jeden z Polaków (Lelewel Joachim) VIII 235
Jeden z posłów (Jełowicki Aleksander) VII 503, 504
Jeden z posłów (Nakwaski Henryk) VIII 438
Jeden z więźniów (Budzyński Michał) VII 180
Jedliński Juliusz VIII 36
Jefferson Thomas IX 11
Jeffitha VII 314
Jeftego córka VII 466; IX 8
Jeftes VII 466; IX 8, 340
Jeleńscy w Kopatkiewiczach VIII 41
Jeleński Jan IX 28
Jeleński Konstanty (Constantin) IX 459, 463, 468, 471, 490, 494, 495, 510, 517, 525, 549
Jeleński Napoleon IX 290
Jelínek Edvard VII 331; VIII 361; IX 298, 469, 503
Jelski Aleksander VIII 34
Jelski Ludwik VII 89, 330, 344
Jełowicka Honorata z Jaroszyńskich VII 503
Jełowicka Joanna — zob. Szujska Joanna z Jełowickich IX 194
Jełowicki Aleksander **VII** 275, 489, **503-506**; VIII 164, 310, 406, 409, 444, 453, 469, 484; IX 41, 68, 128, 220, 279, 314, 364, **483-484**, 495
Jełowicki Mikołaj VII 239
Jełowicki Wacław VII 503
Jełowiczowie Bukojemscy VII 191
Jemiołowski Mikołaj VII 148, 149
Jenike Emil VIII 45
Jenike Ludwik **VII 506-509**; VIII 47, 471; IX 484
Jenikowa Tekla z Dalewskich VII 506, 507
Jensen Alfred VIII 139
Jeremi (Ujejski Kornel) IX 248, 249, 250, 252, 254, 259, 260
Jeremiasz, prorok biblijny VII 317; VIII 419; IX 250, 254, 259
Jerlicz Joachim IX 340, 341
Jervis S. VIII 122
Jerzmanowski J. (Mierosławski Ludwik) VIII 381
Jerzmanowski Józef VIII 296, 297
Jerzy Czarny (Kara Georgi), książę serbski VIII 393
Jeske-Choiński Teodor IX 351
Jestem........ (Lelewel Joachim) VIII 235
Jestem....... N..... (Lelewel Joachim) VIII 235
Jeśpan Auszlawis, nadzwyczajny witaynik i strażnik porządku, piastujący Łopatę (Baliński Michał) VII 124, 126
Jeśpan Auszlawis, strażnik porządku piastujący Łopatę (Baliński Michał) VII 124, 126
Jewieckij Oriest VIII 320
Jewłaszewski Teodor VIII 293
Jewrieinowa Anna M. VIII 322
Jezierska Elżbieta z Grandjeanów VII 509
Jezierski Feliks **VII 67, 509-511**; IX 484
Jezierski Leon VII 509
Jezierski Michał **VII 511-512**; IX 484
Jezierski ks., nauczyciel I. Prądzyńskiego IX 65
z Jezierskich Morawska Katarzyna — zob. Morawska Katarzyna z Jezierskich VIII 419
Jeż Teodor Tomasz — zob. Miłkowski Zygmunt Fortunat

Jeżewski K. A. IX 525
Jeżowski Józef **VII** 68, 69, 71, 248, 275, **512-514**; IX 29, 380, 484
Jeżowski Władysław Stanisław IX 340
Ję. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 413
Jęd. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 413
Jędrzej, sługa A. Fredry VII 341
Jędrzej Bobola św. — zob. Andrzej Bobola św.
Jędrzejewiczowa Ludwika IX 399
Jo. Kor. (Korzeniowski Józef) VIII 82
Jo. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
Jo. Le. (Lelewel Joachim) VIII 235
Jo. Lel. (Lelewel Joachim) VIII 235
Joachim J. VII 240
Joanka, adresatka wiersza T. Zana IX 381
Joanna d'Arc św. (Dziewica Orleańska) VII 182, 183, 247, 297; VIII 28, 132, 168, 222, 278, 280, 522, 528; IX 38
Joanna, królowa neapolitańska VII 174, 177
Jobert, adresat listu S. Worcella IX 326
Jocher Adam Benedykt **VII** 275, 391, **514-516**; VIII 35; IX 40, 49, 144, 484
Jocher Leon VII 514
Jocherowa Tekla z Ziętkiewiczów VII 514
Johanssen, dyrektor bibliotek we Lwowie VII 103
John of Dycalp — zob. Jankowski Placyd
Johnson, wydawca słownika ang. VII 205
Jonathan, bohater biblijny VII 216
Jopkiewiczówna Michalina — zob. Wiślicka Michalina z Jopkiewiczów IX 309
Jopson Norman Brooke VIII 460
Jordan (Wieniawski Julian) VIII 311, 316
Jordan Jan VII 459
Jordan Jan Pĕtr VII 239, 240, 241
Jordan Wiktoryn VIII 20, 462
Jordan Wilhelm VIII 29
Jordan Zygmunt VIII 20
Jordanowa Matylda — zob. Hoffmanowa Matylda z Jordanów VII 458
Joselewicz Berek IX 288
Jouffier, właścicielka pensji w Warszawie VIII 125
Jourdain Elie IX 99
Jowisz IX 206
Jozafat (Józef) Koncewicz św. VIII 16
Józef (Jeżowski Józef) IX 380
Józef II, cesarz VII 188
Józef Ignacy K........... (Kraszewski Józef Ignacy) VIII 261
Józef J. IX 221
Józef K., adresat wiersza L. Norwida VIII 515
Józef K., adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261
Józef M. W....... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
Józef P. (Paszkowski Józef starszy) IX 13
Józef P...... (Paszkowski Józef starszy) IX 13
Józef P........ (Paszkowski Józef starszy) IX 13
Józef, syn Jakuba (z Biblii) VII 317; VIII 442
Józef spod Krakowa (Szujski Józef) IX 193, 194
Józef Sz. (Szujski Józef) IX 193
Józef W....... (Wiślicki Józef Mikołaj) IX 309
Józef z Krakowa (Kremer Józef) VIII 221
Józef z Żochow Podlasianin (Żochowski Józef) IX 423
Józef z Żochów (Żochowski Józef) IX 423
Józefa, adresatka wiersza S. Konopackiego VIII 73
Józefa z Korczewa (Koszutska Józefa) VIII 455
Józefczyk Andrzej IX 74
Józefik (Klimańska Zofia) IX 488
Józefina, cesarzowa francuska IX 343
Józefina O*** IX 500
Józefowicz K. W. (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
Józefowiczówna Helena — zob. Buszczyńska Helena z Józefowiczów VII 187
Jucewicz Ludwik Adam **VII 516-517; IX 485**
Jucewiczowa Malwina z Żurakowskich IX 485
Jucewiczówna Karolina VII 202
Judasz VIII 153, 544; IX 339
Judyta, bohaterka biblijna VIII 29; IX 250
Judyta, matka Bolesława Krzywoustego VII 147
Jul. Bar. (Bartoszewicz Julian) VII 132
Julia (Baranowska Julia) IX 417

Julia, adresatka wiersza A. Bielowskiego VII 147
Julia, adresatka wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 336
Julia W. (Woykowska Julia) IX 329
Julian Apostata (Zaprzaniec), cesarz rzymski VII 314
Julian B. (Bartoszewicz Julian) VII 132
Julian D... (Dłużniewski Julian) VIII 56
Julianna Angiela (Woykowska Julia) IX 331
Julien Marc Antoine VII 227
Juliusz II, papież VII 37, 39; IX 488
Jundziłł Stanisław Bonifacy VII 71; VIII 33, 34; IX 233
Jundziłł Z. VIII 463
Jundziłłowie VIII 27
Jundziłłówna Helena — zob. Chodźkowa Helena z Jundziłłów VII 204
Junot d'Abrantès Laure IX 168
Jurahowa A. z Radziwiłłów IX 382
Jurende Karl Joseph IX 241
Jurgens Edward IX 20
Jurkiewicz Jakub (Benedykt Dołęga) **VII** 5, 40, 78, 327, **517-518**; VIII 40, 358; IX 485
Jurkiewicz Karol VII 196
Jurkiewiczowa Róża z Podbereskich VII 517
Jurkowski Michał VIII 255
Just St. VII 335
Juszyński Michał Hieronim VII 99, 424
Juwenalis (Decimus Junius Iuvenalis) VII 317

K. (Kamieński Henryk) VIII 22
K. (Kunicki Leon) VIII 232
K. (Lewocka Katarzyna) VIII 275
K. (Libelt Karol) VIII 277
K. (Miarka Karol) VIII 376
K.... (Kalinka Walerian) VIII 18
K... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
K......, adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261
K., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1827 VII 35
K. A. (Antoniewicz Karol Bołoz) VII 119
K. A. H. (Hoffman Karol Boromeusz Aleksander) VII 458
K. A. T. J. (Antoniewicz Karol Bołoz) VII 119
K. B. (Baliński Karol) VII 121
K. B. (Brzozowski Karol) VII 173
K. B. (Bujnicki Kazimierz) VII 182
K. B. (Potocka Katarzyna z Branickich) VIII 149, 166
K. B. S. (Suffczyński Kajetan) IX 174
K. B....cki (Bujnicki Kazimierz) VII 182
K. Brzoz. (Brzozowski Karol) VII 173
K. Estr. (Estreicher Karol) VII 305
K. G. (Gaszyński Konstanty) VII 380
K. Jar. (Jarochowski Kazimierz) VII 492
K. K. (Lelewel Joachim) VIII 235
K. Krasz. (Kraszewski Kajetan) VIII 218
K. L. (Jezierski Feliks) IX 484
K. L. S. (Szyrma Krystyn Lach) IX 212
K. L-S. (Szyrma Krystyn Lach) IX 212
K. Ł.......a (Łubieńska Konstancja) VIII 305
K. M. (Miarka Karol) VIII 376
K. N. (Nakwaska Karolina) VIII 437
K....... N....... (Frankowski Karol) VII 328
K. O. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
K. P. (Pieńkowski Karol) IX 19, 20
K. P. (Podwysocki Konstanty) IX 39
K. Po. (Podwysocki Konstanty) IX 39
K. R., adresatka wiersza T. Lenartowicza VIII 262
K. S. (Stadnicki Kazimierz) IX 160
K. S. (Stronczyński Kazimierz) IX 169, 170
K. S. (Szajnocha Karol) IX 181
K. Sch. (Schulz K. J.) VIII 86
K. Stolnikiewicz Chełmski (Podwysocki Konstanty) IX 39, 40
K. Sz. (Szajnocha Karol) IX 181
K. Teofil (Estreicher Karol) VII 305
K. U. (Ujejski Kornel) IX 7, 248
K. W. (Kosiński Władysław Euzebiusz) VIII 106
K. W. (Wodzicki Kazimierz) IX 316
K. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
K. W., adresat wiersza A. Bielowskiego VII 147
K. W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18
K...... w Rzymie, adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 261

K. W. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
K. Wł. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
K. Wł. Wój. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
K. Z. (Estreicher Karol) VII 305
K. z L. L. (Lewocka Katarzyna) VIII 275
K... z P... (Ujejski Kornel) IX 248
K. z T. H. (Hoffmanowa Klementyna z Tańskich) VIII 450
Kacenbergovius Achilles (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Kaczanowski Józef IX 301
Kaczanowski Karol VII 505; VIII 176; IX 510
Kaczanowski O. (Kaczanowski Karol) VII 505; VIII 176
Kaczenowskij D. J. IX 267
Kaczkowska Franciszka z Niklewiczów VIII 7
Kaczkowska Julia z Czarneckich VIII 5
Kaczkowska Marianna z Zielińskich VIII 5
Kaczkowska Stefania z Giniowskich VIII 5
Kaczkowski Grzegorz VIII 5
Kaczkowski Ignacy VIII 7
Kaczkowski Jan (J. P. d'Ardeschah) VIII 455, 456, 460, 461, 469, 483, 498
Kaczkowski Karol VII 5, 72; **VIII 5-6**, 73; IX 115, 485
Kaczkowski Zygmunt VII 150, 183, 211, 270, 308, 309, 310, 350; **VIII** 6, **7-15**, 74, 95, 301, 312; **IX** 115, 116, 136, 185, 247, 259, 348, 352, 355, **485-486**
Kaczorowski A. IX 67
Kadłubek Wincenty VII 106, 147, 148, 149; VIII 236, 261; IX 74, 196, 246
Kaden Bandrowski Juliusz IX 164, 516
Kahle T. VIII 522
Kain VIII 381; IX 8
Kaiser, tłumacz niem. VII 185
Kajanus, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
Kajdanow Iwan VIII 242; IX 91
Kajsiewicz Dominik VIII 15
Kajsiewicz Józef Hieronim VII 79, 184, 275, 505; **VIII 15-18**, 19, 118, 119, 164, 179, 180, 187, 207, 214, 444, 451; IX 89, 126, 127, 128, 129, 225, 281, 344, 357, 358, 486, 510
Kajsiewiczowa Anna z Pawłowskich VIII 15
Kalderon — zob. Calderón de la Barca Pedro
Kaleńska K. z Wierzeniewskich VIII 43
Kalergis Maria VII 311; VIII 449, 486, 487; IX 451, 469, 526
Kalima Jalo VIII 138
Kalina Antoni IX 105
Kalina Josef Jaroslav IX 334 [!], 335
Kalinčiak Jan IX 464
Kalinka Andrzej VIII 18
Kalinka Walerian VII 189, 489, 493; **VIII 18-21**, 36, 38, 309; IX 18, 128, 275, 344, 356, 486
Kalinkowa Marianna z Brzeskich VIII 18
Kalinowski Benedykt VII 448
Kalinowski w Krechowicach VII 146
Kaliński H. VII 34
Kaliope VIII 76
Kalkstein-Stoliński Ludwik Krystian VII 492, 494
z Kalksteinów Sadowska Izabela — zob. Sadowska Izabela z Kalksteinów IX 121
Kallenbach Józef VIII 350; IX 495
Kallimach Filip IX 196, 198, 305, 308
Kálnoky László IX 510
Kałussowski Henryk VIII 239
Kamerton (Potocki Leon) IX 61
Kamieńscy VIII 23
Kamieńska Franciszka z Kochanowskich VIII 22
Kamieńska Luiza z Wittwerów VIII 22
Kamieńska Laura — zob. Suffczyńska Laura z Kamieńskich IX 174
Kamieński Antoni VIII 6
Kamieński Bronisław (Kalinka Walerian) VIII 18
Kamieński Henryk VII 67, 232, 244, 264; **VIII 22-25**, 106, 107, 157, 189, 207; **IX** 147, 404, 442, 445, 465, **486-487**
Kamieński Henryk, ojciec pisarza VIII 22; IX 174
Kamieński Mikołaj Korwin IX 438
Kamieński Napoleon Ludwik VII 142, 413; VIII 305; IX 330, 448

z Kamieńskich Suffczyńska Laura — zob. Suffczyńska Laura z Kamieńskich VIII 23
Kamińscy VIII 23
Kamińska Barbara z Walchnowskich IX 275
Kamińska Bronisława — zob. Węgierska Zofia IX 275
Kamińska Ida VII 336
Kamiński A. O. (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
Kamiński Antoni Odrowąż (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
Kamiński Jan Nepomucen VII 35, 79, 138, 237, 270; VIII 108, 112, 403, 405 [!]; IX 113, 447
Kamiński Julian Aleksander VII 100, 214
Kamiński K. VIII 242
Kamiński Ludwik IX 275, 414
Kamiński Mieczysław IX 19, 96
Kamiński Mikołaj VII 273
Kamionkowa Janina VII 7
Kamocki Marian VII 505
Kamoens — zob. Camoës Louis de
Kampmann Karl Ferdinand VIII 425
Kandiejewa T. VII 333
Kaniowa (Kraszewski Kajetan) VIII 218
Kant Immanuel VII 16, 18, 23, 29, 48, 49, 253, 398, 449, 450; IX 247, 432
Kapl. (Kapliński Leon) VIII 25
Kaplińska Julia z Grabowskich VIII 25
Kapliński Edward IX 417
Kapliński Jan VIII 25
Kapliński Leon **VIII 25-27**, 152; IX 356
Kapliński Seweryn IX 301
Kar. Br. (Brzozowski Karol) VII 173
Kar. Brz. (Brzozowski Karol) VII 173
Kar. Brzoz. (Brzozowski Karol) VII 173
Kara Gierej, chan tatarski VIII 117
Kara Mustafa IX 18, 19
Karadžić Vuk Stefanović VII 151; IX 142, 187, 408, 449, 450
Karamzin Nikołaj M. VIII 237; IX 381
Karasowski Maurycy VII 188
Karaśkiewicz Maria IX 20, 21
Karęga Rafał (Chodźko Ignacy) VII 210
Karlini Karło (Sękowski Józef Julian) IX 129
Karliński Kasper VIII 54, 58, 59, 67, 68, 69, 70; IX 7, 311
Karlos don — zob. Carlos, królewicz hiszpański
Karło Karlini (Sękowski Józef Julian) IX 129
Karmanowski Olbrycht IX 32, 33
Karnkowska Ludwika VIII 458
Karnkowski Stanisław VIII 454, 457, 458, 470
Karol, adresat listu A. Jełowickiego VII 505
Karol B. (Baliński Karol) VII 121
Karol B. (Brzozowski Karol) VII 173
Karol B. z Jarosławca (Baliński Karol) VII 121
Karol Boromeusz św. VIII 346
Karol brat (Różycki Karol) IX 221
Karol E. (Estreicher Karol) VII 305
Karol Ferdynand Waza, biskup VII 132; VIII 425
Karol XII, król szwedzki VII 492, 493
Karol M. Br........i (Brzozowski Karol) VII 173, 175
Karol R. (Ruprecht Karol) VIII 457
Karol S., adresat wiersza S. Duchińskiej VII 281
Karol, syn króla Augusta III IX 243
Karol z Jarosławca (Baliński Karol) VII 121
Karolina N....ska (Nakwaska Karolina) VIII 437
Karolina W. (Wojnarowska Karolina) IX 318
Karolina W*** VIII 83
Karolina W., adresatka wiersza Ujejskiego IX 253
Karpiński Aleksander VIII 22
Karpiński Franciszek VII 427; VIII 129, 219, 414, 442; IX 39, 289
Karpiński Z. VII 247
Karpowicz Adam VII 227
Karr Alphonse VII 316, 317
Karska Józefa VIII 16
z Karskich Trentowska Maria — zob. Trentowska Maria z Karskich IX 228
Karśnicki Antoni VII 498
Karśnicki Karol VIII 54
Kasandra, wieszczka trojańska VIII 185, 197
Kasprowicz Jan VII 94, 95, 415, 416, 419, 430; IX 225

Kastori L. VIII 38
Kaszewska Salomea — zob. Worcellowa Salomea z Kaszewskich IX 325
Kaszewska Teofila z Iwańskich VIII 27
Kaszewski Jan VIII 27
Kaszewski Kazimierz VII 217, 313, 315, 321; **VIII 27-30**, 80, 92, 352, 524; IX 267, 487
Kaszirin F. VIII 237
Kasznica Józef VII 81
Katarzyna Aleksandryjska św. VII 314; IX 337
Katarzyna II, caryca rosyjska VIII 20, 438
Katarzyna Genueńska św. VII 396
Katarzyna, żona Zygmunta Augusta, królowa polska IX 197
Kato (Marcus Porcius Cato Censorinus) VIII 7, 253, 398
Katullus (Caius Valerius Catullus) VIII 464; IX 81
Katylina (Lucius Sergius Catilina) VIII 304
Kavanagh Julia IX 400
Kayserling Adela hr. — zob. Kosińska Adela z hr. Kayserling VIII 106
Kaysiewicz — zob. Kajsiewicz Józef Hieronim VIII 15
Kazanowska Elżbieta IX 287, 288
Kazimierski de Biberstein Wojciech — zob. Kazimirski de Biberstein Wojciech VIII 30
Kazimierz (w dedykacji J. Zachariasiewicza) IX 348
Kazimierz, adresat listu K. Balińskiego VII 123
Kazimierz Jagiellończyk, król polski IX 91, 423
Kazimierz Jagiellończyk św. IX 74
Kazimierz Odnowiciel (Mnich), książę polski VII 141
Kazimierz Wielki, król polski VII 114, 251, 303, 444, 445, 464, 498; VIII 238, 321, 326; IX 22, 80, 170, 182, 183, 202, 296, 340, 403, 423
Kazimierz z Królówki (Brodziński Kazimierz) VIII 523; IX 400
Kazimirska de Biberstein Scholastyka z Malczewskich VIII 30
Kazimirski de Biberstein Józef VIII 30
Kazimirski de Biberstein Wojciech VII 486; **VIII 30-31**, 253; IX 98, 487
Kazuro Stanisław VII 80
Każyński Wiktor VIII 52, 58
Kąsinowski Bronisław VII 93, 94
Kątski Antoni VIII 446
Kątski (Kontski) Apolinary VII 186, 435; VIII 33, 446; IX 69
Keats John VII 25, 26, 32; IX 432, 435, 436
Kefaliński Ignacy (Hołowiński Ignacy) VII 460, 461
Kenig Józef VII 65; **VIII 31-32**, 75, 504; IX 49, 487
Kenig Teofil VIII 31
Kenigowa Józefa z Romanowskich VIII 31
Kenigowa Salomea z Palińskich VIII 31
Kennedy Harriette Eleanor VIII 138, 196, 199
Kerényi Grácia VII 337; IX 525
Kernbaum Mirosław VIII 395, 398, 400
Kępis Walerian (Tomaszewicz Walerian) IX 219
z Kęsinowskich Olizarowa Michalina — zob. Olizarowa Michalina z Kęsinowskich VIII 533
Kęszycka Karolina — zob. Magnuszewska Karolina z Kęszyckich VIII 327
Kęszycki Józef Nałęcz VIII 327; IX 231
Kęszycki Teodor Nałęcz VIII 327
Kętrzyński Wojciech VII 102, 105, 106, 308, 389, 465, 508; VIII 21, 119, 123, 294, 295, 299, 344, 350, 387, 442; IX 26, 33, 42, 74, 77, 161, 170, 358, 455
Khun J. F. VII 153
Kiciński Bruno VII 79, 391; VIII 421, 422, 541; IX 145, 444
Kiciński Pius VIII 20
Kicka Zofia z Matuszewiczów VIII 374; IX 64
Kicki Ludwik VIII 435; IX 64
z Kickich Cieszkowska Zofia — zob. Cieszkowska Zofia z Kickich VII 226
Kiedrzyńscy w Mężeninie IX 413
z Kiedrzyńskich Żmichowska Wiktoria — zob. Żmichowska Wiktoria z Kiedrzyńskich IX 413
Kiejstut, w. książę litewski VII 171; VIII 386; IX 160, 161

Kielisiński Kajetan Wincenty VII 413; VIII 20, 243, 245, 307, 322, 433; IX 49, 59, 83, 139, 306 [!]
Kiełczewski Ignacy Skarbek VII 34
Kieniewicz Stefan IX 283
Kieniewicz W. IX 183
Kierska Wincentyna — zob. Małecka Wincentyna z Kierskich VIII 348
z Kierskich Moraczewska Józefa — zob. Moraczewska Józefa z Kierskich VIII 411, 413
Kiersnowska J. IX 382
Kiersnowski Adam IX 382
Kiewlicz Stanisław VII 71; VIII 231
Kijowianin (Duchiński Franciszek Henryk) VII 284, 285
Kikiewicz Ignacy VII 169
Kiliński Jan VII 160, 288; VIII 242, 318; IX 42, 43, 48, 49, 339
Kiliński Teodor VIII 309
Kilisz P. VII 427
Kinga św., królowa polska VII 281; VIII 311; IX 183, 196
Kipling Rudyard VIII 82
Kirchmayer Wincenty IX 137, 240
Kirkconnell Watson VIII 451, 452, 453, 458, 495
Kirkor Adam Honory VII 127, 210, 228, 428, 495; **VIII 32-35**, 36, 55, 245, 279, 280, 345, 346; **IX** 172, 246, **487-488**
Kirkor Karol VIII 32
Kirkorowa Helena VIII 35, 65
Kirkorowie IX 487
Kirkow, tłumacz ros. IX 109
Kirsanow S. IX 456, 476, 538, 542, 547, 554
Kis János VII 333
Kisiel Adam VII 133; VIII 293, 294
Kisielewski Jan August VII 362
Kisieliński Franciszek VII 344, 357, 362, 366
Kisieliński K. W. [!] — zob. Kielisiński Kajetan Wincenty IX 306
Kisielnicka Anna VII 144
Kitowicz Jędrzej IX 81, 84, 332, 337, 339, 340, 388, 389
Klaczko Judel — zob. Klaczko Julian VIII 38
Klaczko Julian VII 489, 490, 491; **VIII** 19, **35-40**, 83, 103, 122, 164, 178, 284, 363, 455, 485, 504, 523; IX 31, 326, 344, 356, 465, 488
Klara św. VIII 9
Klaudia (Potocka Klaudyna z Działyńskich) IX 41
Klaudyna (Potocka Klaudyna z Działyńskich) VIII 519; IX 43
Klauren (Clauren) Heinrich — zob. Heun Carl Gottlieb Samuel VIII 113
Kleczewski Arkadiusz IX 501
Kleiner Juliusz VII 7; IX 470
Kleist Heinrich VII 24, 32
Klementyna, małżonka Aleksandra VII 122
Kleniewska Marynia VII 475
Kleniewska Teklusia VII 475
Kleniewski Jaś VII 475
Kleniewski Władzio VII 475
Kleopatra, królowa egipska VII 510; VIII 122, 458, 460, 466, 467, 468, 502, 503, 511, 512, 546; IX 160, 261, 262, 531
Kleszczowa Izabela VII 7
Kličius J. IX 501
Klika Jaroslav IX 349
Klima Hanus VII 240
Klimańska Zofia (Zofia z Brzozówki) VII 7, 202, 518; **VIII 40-41**, 159, 174; IX 33, 34, 35, 384, 488-489
Klimański Napoleon VIII 40
Klimaszewski Hipolit VII 5, 79, 122, 505; **VIII 41-43**; IX 489
Klingenmann Ernst August Friedrich VII 60
z Klinkierów Majerowa Marianna — zob. Majerowa Marianna z Klinkierów VIII 329
Klöden Gustav Adolph von VIII 274
Klonowic (Klonowicz) Sebastian Fabian (Acernus) VII 253, 281, 507; VIII 53, 57, 58, 59, 67, 386, 387, 442; IX 76, 271, 348
Klopflajsz Wilhelm VII 387
Klopstock Friedrich Gottlieb VII 26
Klucki Ludwik IX 162
Klukowski Ignacy VII 216
Kł..., autor artykułu w Pamiętniku Naukowym 1819 VII 34
Kłobukowski Antoni VIII 308, 536

Kłodziński Adam VII 57, 101, 105, 106, 107, 108, 147, 298, 337, 346; IX 248, 249, 387
Kmita Piotr VII 289; IX 339
Kmita Stanisław IX 422
Kmita W. (Jabłoński Henryk) VII 472
Kmita Wacław (Jabłoński Henryk) VII 472
Kmitowie VII 191, 193
Knapiński Władysław VIII 352
Knapski Grzegorz VIII 442; IX 289
Kniaziewicz Karol VII 485; VIII 545; IX 313, 339, 357
Kniaźnin Franciszek Dionizy VII 47, 473; VIII 442; IX 39, 195, 198
Knispel Stefania — zob. Wróblowa Stefania VII 7
Kniżetovi D. i J. VII 336
K-o (Klaczko Julian) VIII 35
z Kobylan Jakub — zob. Jakub z Kobylan VIII 293
Kobyliński Jerzy VII 480
Kocelau Gustaw IX 171
Koch, adresatka listu Z. Krasińskiego IX 495
Koch Kazimierz VIII 161
Kochanowska Justyna VII 260, 261
Kochanowska Korwin, adresatka listu T. Lenartowicza VIII 265
Kochanowska Urszula IX 195
Kochanowski Andrzej VIII 442
Kochanowski Jan VII 42, 45, 194, 195, 266, 280, 281, 314, 316, 317, 320, 321, 352, 420, 506; VIII 57, 59, 73, 74, 261, 262, 263, 295, 326, 349, 352, 370, 411, 440, 441, 442, 494, 499; IX 37, 76, 77, 105, 106, 136, 146, 195, 248, 320, 338, 405
Kochanowski Jan Korwin VII 469
Kochanowski Marian Korwin VIII 363
Kochanowski Michał VIII 22
Kochanowski Mikołaj VIII 442
Kochanowski Piotr VIII 346, 347, 442; IX 278
z Kochanowskich Kamieńska Franciszka — zob. Kamieńska Franciszka z Kochanowskich VIII 22
z Kochanowskich Dembowska Julia — zob. Dembowska Julia z Kochanowskich VII 261, 267
Kochowski Wespazjan VII 133, 135, 424; VIII 425, 441, 442; IX 81, 136, 289
Kock Charles Paul de VII 308
Kocsvay Margit VIII 455; IX 525
Kocyndyk Dymitr (Szujski Józef) IX 193
Koczalski I. IX 180
Koczalski Raoul VII 337
Kodesch Franz von Trauenhorst IX 377
Koenig L. — zob. Königk Ludwig IX 31
Koenigsmark (ród) VII 202
Koerner Theodor VII 176
Kogalniceanu Mihail IX 90
Kohn Gothilf VII 263, 265; IX 251, 252, 389, 452
Kojsiewicz Ferdynand VIII 372
Kokular Aleksander VII 325; VIII 448
Kolankowski Antoni **VIII 44**
Kolanowski Maksymilian IX 306
Kolář Jan VII 205; VIII 53, 57 [!]; IX 360, 361
Kolar (Kolář) Josef Jiři IX 393
Kolberg Juliusz VIII 44
Kolberg Oskar VII 154, 156, 420, 506, 509; **VIII 44-48**, 257, 259; **IX** 70, 296, 299, 441, 451, 458, 466, 467, 477, 478, 484, 487, **489-490**, 507, 510, 511, 512, 514, 515, 516, 518, 519, 522, 531, 535, 536, 537, 538, 541, 543, 548, 550, 551, 554
Kolbergowa Karolina z domu de Mercoeur VIII 44
Kolbergowie VIII 48; IX 489
Kollár Jan VII 100; IX 241, 242, 408, 458, 546, 554
z Kolna Jan — zob. Jan z Kolna VIII 241
Kolumb Krzysztof VII 507; VIII 464; IX 24, 252, 381
Kołaczkowska E. VIII 455
Kołaczkowski Klemens IX 66
Kołakowscy (w dedykacji L. Kunickiego) VIII 232
Kołłątaj Hugo VIII 242; IX 81, 123, 124, 139
Kołosowski Jan Franciszek VIII 49
Kołysko Adam VII 503; IX 88
Komarnicki Zygmunt VII 436; **VIII 48-49**, 319; IX 490
Komierowska Petronela z Czarnowskich IX 490

Komierowska Zofia z Sobieskich (Norwidowa, Radwanowa) VIII 49
Komierowski Józef **VIII 49-50**, 462; IX 490
Komierowski Tomasz VIII 49; IX 490
Komorowscy bracia VII 313
Komorowska Gertruda VIII 336, 337, 338; IX 337, 517
Komorowska Henryka — zob. Ujejska Henryka z Komorowskich IX 248
Komorowska Zofia IX 253
Komorowski Ignacy VIII 257, 264, 272; IX 175
Komorowski Jakub VIII 337
Komorowski Józef VIII 487
Komu-Jedzie Witalis (Jankowski Placyd) VII 481
Konarska Janina VIII 122
Konarski Ignacy VII 344
Konarski Michał VII 186
Konarski Stanisław Hieronim VIII 260, 435, 442
Konarski Szymon VII 215, 250, 322, 411, 414; VIII 235, 309; IX 68, 118, 137, 139, 173, 219, 239, 403, 411, 421
Konaszewicz Sahajdaczny Piotr VII 240, 327; IX 145, 287, 361
Kondratowicz Aleksander VIII 50
Kondratowicz Ludwik (W. Syrokomla) VII 43, 127, 196, 198, 199, 210, 257; **VIII** 35, 44, **50-72**, 74, 75, 309, 333, 358; **IX** 21, 22, 24, 25, 35, 49, 55, 56, 69, 90, 136, 220, 237, 246, 247, 279, 282, 288, 298, 338, 351, 412, 413, **490-491**
Kondratowicza Ludwika dzieci VIII 63, 65
Kondratowiczowa B. z Łapczyńskich VIII 395
Kondratowiczowa Paulina z Mitraszewskich VIII 50, 60, 63
Kondratowiczowa Wiktoria ze Złotkowskich VIII 50
Konewka Wojciech IX 462
Koniecpolscy VIII 426
Koniecpolski Stanisław IX 339
Koniecpolski Zygmunt Stefan VIII 426
Konieczny Franciszek IX 196
Königk (Koenigk) Ludwig VIII 245, 306; IX 31
Koniski O. IX 393
Konopacka Klementyna z Łaźnińskich VIII 72
Konopacka Ludwika z Garbowskich VIII 72
Konopacka Otolina — zob. Budzyńska Otolina z Konopackich VII 180
Konopacki Prokop VIII 72
Konopacki Szymon VII 5; **VIII** 6, **72-73**; IX 113, 188, 491
Konopka Adaś IX 388
Konopka Feliks VII 336; VIII 457, 497
Konopka Józef VIII 45
Konopka S. IX 256
Konopnicka Maria VIII 260, 266, 272, 311, 316, 317, 318, 360; IX 19, 255, 503, 511, 535
Konopski Jan (Janowski Jan Nepomucen) VII 484, 485
Konstancja (Łubieńska Konstancja) VIII 305
Konstancja Ł...... (Łubieńska Konstancja) VII 240
Konstancja Ł.......a (Łubieńska Konstancja) VIII 305
Konstantinow Jegor K. IX 91
Konstanty Mikołajewicz, wielki książę IX 285
Konstanty Pawłowicz, wielki książę VII 69, 71, 250, 252, 302, 404, 447, 503; VIII 239, 254, 300, 403, 409, 438; IX 10, 100
Kontraktowicz (Zaleski Wacław Michał) IX 376
Kontraktowy (Zaleski Wacław Michał) IX 376
Kontrym Kazimierz VII 76, 128, 186; VIII 255, 418; IX 81 [!], 133, 386
Kopczyński Ignacy VII 439
Kopczyński Onufry VII 475; VIII 344, 431, 442; IX 60, 62, 63
z Kopczyńskich Grozowa Teofila — zob. Grozowa Teofila z Kopczyńskich VII 434, 438
Kopeć Bolesław (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342, 343
Kopeć Józef IX 81, 135
Kopernicka Agrypina VII 389
Kopernik Mikołaj VII 97, 134, 188, 251, 252; VIII 269, 311; IX 36, 85, 103, 145,

146, 196, 197, 198, 202, 205, 206, 207, 210, 213, 252, 260, 301
Koperników rodzina VII 424
Kopitar Jernej Bartłomiej VII 107; VIII 322
Kopystyński Wincenty VII 103
Kor. z Galicji (Estreicher Karol) VII 305
Korab (Faleńska Maria) VII 311
Korab Marian (Faleńska Maria) VII 311
Korbut Gabriel VII 5, 6, 125
z Korbutów Massalska Katarzyna — zob. Massalska Katarzyna z Korbutów VIII 367, 368
Kordecki Augustyn VII 114; VIII 298, 312, 314; IX 194
Korecki Samuel VII 314, 318; VIII 54; IX 338
Korényi Grazia [!] — zob. Kerényi Grácia VII 337
Korff Modest IX 71
Koriat, książę litewski IX 160
Koriatowicze IX 160
Kořinek F. Bronisław VII 239
Koriolan (Gnaeus Marcius Coriolanus) VIII 122; IX 11, 261
Korkozowicz Jerzy VII 482
Kornel U. (Ujejski Kornel) IX 248
Kornel z Pawłowa (Ujejski Kornel) IX 248
Körner Theodor VII 259, 507, 508; VIII 113, 521; IX 319
Korniejczuk Aleksander VII 356
Kornicki J. IX 360, 370
Korniłow W. IX 457
Korobow A. M. VIII 226
Koronowicz W. (Wróblewski Walerian) VIII 74, 519; IX 124, 345, 346
Korotaj Władysław VII 7
Korotyński VIII 60
Korotyńska Józefata z Dolidowiczów VIII 73
Korotyńska Stanisława z Jakubowiczów VIII 74
Korotyński Aleksander VIII 73
Korotyński Ludwik Stanisław IX 155
Korotyński Wincenty VII 210, 276, 341; **VIII** 10, 21, 32, 54, 57, 59, 65, **73-75**; IX 25, 491
Korotyński Władysław VIII 346
Korsak Jan Kazimierz VIII 51, 58, 59, 67
Korsak Julian VII 208, 273, 503; **VIII 75-78**; 321, 519, 520, 522, 526; IX 491
Korsak Rajmund IX 118, 119
Korsak Weronika VIII 76
Korsakowa Józefa z Mackiewiczów VIII 76
z Korsaków Balińska Anna — zob. Balińska Anna z Korsaków VII 124
z Korsaków Chodźkowa Klara — zob. Chodźkowa Klara z Korsaków VII 204, 215
z Korszów Skoblowa Julianna — zob. Skoblowa Julianna z Korszów IX 147
Korwell Karol VII 185
Korwin Wawrzyniec VIII 57, 370
Korwin-Krukowska A. VIII 391
Korycińscy VIII 219, 220
Korycki Franciszek IX 128
Korytko Emil VII 170
Korytyński Albin IX 41
Korzeliński Seweryn **VIII 78-79**; IX 491
Korzeniewski Bohdan VII 374; VIII 201
Korzeniowska Ewelina z Bobrowskich VIII 79, 82
Korzeniowska Julia z Dyakiewiczów VIII 79
Korzeniowska Klara z Winklerów VIII 82
Korzeniowska Monika z Opoczyńskich VIII 82, 91, 92; IX 492
Korzeniowska Monika z Voglów [!] — zob. Korzeniowska Monika z Opoczyńskich
Korzeniowska Regina VIII 238, 255
Korzeniowski Apollo Nałęcz VII 178, 179, 188, 190, 191, 431; **VIII** 6, 30, **79-82**, 97, 159, 193, 209; IX 22, 25, 187, 492
Korzeniowski Józef VII 34, 38, 41, 80, 113, 123, 293, 313, 330, 351, 353, 356, 426; **VIII** 13, 36, 38, 53, **82-104**, 106, 131, 165, 228, 310, 328, 329, 333, 349, 357, 362, 405, 410, 437, 519, 534; **IX** 39, 176, 184, 245, 266, 313, 314, 338, 387, 400, 415, **492**, 495
Korzeniowski Józef (1843-1896) VII 90
Korzeniowski Józef Konrad (Joseph Conrad) VII 220, 244, 355, 375; VIII 79, 80, 81, 82
Korzeniowski Onufry Antoni Józef IX 127

Korzeniowski Teodor VIII 79
Korzeniowski Wincenty VIII 82
z Korzeniowskich Falkenhagen-Zaleska Maria — zob. Falkenhagen-Zaleska Maria VIII 89, 91
Korzon Tadeusz VII 506
Kosegarten Ludwig Theobul VIII 521
Kosiewicz Benedykt IX 487
Kosińska Adela z hr. Kayserling VIII 106
Kosińska Antonina z Myszkowskich VIII 104
Kosińska D. VIII 105
Kosińska Emma z Węgierskich VIII 106
Kosińska Maria z Chocianowskich VIII 104
Kosiński Adam Amilkar VII 113; **VIII 104-106**; IX 492
Kosiński Antoni Amilkar VIII 104, 106, 107, 425; IX 197
Kosiński Jan VIII 104
Kosiński Krzysztof IX 360
Kosiński Władysław Euzebiusz VII 386; **VIII 106-107**, 383; IX 493
z Kosińskich Heltmanowa Tekla — zob. Heltmanowa Tekla z Kosińskich VII 446
Kosmowski Stanisław IX 139
Kossak Juliusz VII 197, 475; VIII 258, 313, 390, 464, 470, 516; IX 42, 44, 46, 50, 175, 335, 388
Kossakowska Aleksandra z Lavalów IX 62, 111
Kossakowska Barbara — zob. Potocka Barbara z Kossakowskich IX 61
Kossakowska Katarzyna z Potockich IX 136
Kossakowski Adam IX 89
Kossecki Ksawery VIII 334
Kossowski Samuel IX 43
Kossuth Lajos VII 242; IX 326
Kostecka Teresa z Fedorowiczów VIII 107
Kostecki Franciszek IX 148
Kostecki Jan VIII 107
Kostecki Platon **VIII 107-108**, 262, 265, 266; IX 92, 255, 256, 493
Kostomar — zob. Kostomarow Nikołaj I. VII 327
Kostomarow Nikołaj I. VII 327; VIII 393; IX 183
Kostrowicka Ludwika VII 73, 205, 275, 513; VIII 76, 77, 231; IX 179, 180, 290, 380, 381, 385
Kostrowiec Żegota (Hołowiński Ignacy) VII 460, 462, 518
Kostrzewa Grzegorz ... (Wieniarski Antoni) IX 287
Kostrzewski Franciszek VII 114, 152, 433; VIII 232; IX 169, 208
Kostyn Miron VII 170
Koszczyc Wacław VII 389
z Koszczyców Straszewiczowa Kazimiera — zob. Straszewiczowa Kazimiera z Koszczyców IX 168
Koszutska Józefa VIII 455, 472
Kościelscy w Miłosławiu VII 242
Kościelski J. Władysław (Sefer-Pasza) VII 242
Kościelski Józef VIII 318
Kościuszko Tadeusz VII 79, 101, 114, 115, 116, 117, 118, 122, 123, 141, 142, 160, 183, 188, 212, 213, 214, 225, 226, 393, 492, 494; VIII 73, 79, 189, 219, 259, 261, 270, 296, 312, 317, 356, 357, 421, 435, 543; IX 10, 11, 42, 46, 82, 137, 139, 157, 174, 175, 177, 251, 252, 253, 254, 270, 336, 404, 435, 440
Kościuszkowie VIII 219
Kośmiński Stanisław VIII 395
Kotarbiński Józef VII 82
Kotik Antonin VIII 141, 210
Kotik Jan VII 196
Kotiużyński Aleksy VIII 427
Kotkowski Julian VII 81
Kotkowski, zesłaniec rozstrzelany w Irkucku IX 252
Kotlarczyk Mieczysław VIII 503
Kotula Jerzy IX 508
Kotzebue August von VII 393, 499
Koubek Jan Pravoslav VII 332
Kovács Endre IX 468, 490, 506, 554
Kowalewski Józef VII 81, 83; **VIII 109-111**, 230, 231, 427; IX 208, 290, 291, 493
Kowalewski Michał VIII 109
z Kowalickich Legatowiczowa Marianna — zob. Legatowiczowa Marianna z Kowalickich VIII 234
Kowalska Agnieszka z Ruszkowskich VIII 111

Kowalska Antonina z Jagiełłowiczów VIII 111
Kowalski Franciszek VII 79, 405; **VIII 111-113**, 337; IX 493
Kowalski Ignacy IX 304
Kowalski Jan VIII 111
Kozakiewicz Stanisław VII 248; IX 29
Kozakowski Franciszek VIII 540
Kozerska Helena VII 7
Kozerski Jan VII 313
Koziebrodzcy VII 323
Kozietulski Jan Leon Hipolit IX 289
Kozłow Iwan IX 394
Kozłow P. VIII 263, 336; IX 361
Kozłowscy we wsi Kryski VIII 48
Kozłowska Anna z von Bergów VIII 114
Kozłowska Maria VIII 114
Kozłowska Zofia VII 450
Kozłowski Czesław Jastrzębiec — zob. Jastrzębiec-Kozłowski Czesław VII 450, 451, 452
Kozłowski Felicjan Antoni VII 172; **VIII 114**, 333
Kozłowski Feliks **VIII 114-115**; IX 493
Kozłowski Ignacy Platon IX 360
Kozłowski Józef, członek Towarzystwa Patriotycznego VII 250
Kozłowski Józef, ojciec pisarza Felicjana Antoniego VIII 114
Kozłowski Karol VII 493
Kozłowski Korneli VIII 114
Kozłowski Mikołaj IX 171
Kozłowski P. VIII 59
Koźmian Andrzej Edward VII 228, 291, 383, 490; **VIII** 20, **115-118**, 119, 122, 123, 151, 156, 159, 162, 163, 165, 176, 450, 484, 523; IX 74, 81, 87, 136, 137, 140, 167, 306, 493
Koźmian Jan, ojciec Jana i Stanisława Egberta VIII 118, 120
Koźmian Jan, publicysta VII 97, 194, 274, 324, 490; **VIII** 16, 17, 18, 38, **118-120**, 120, 122, 123, 305, 451, 453, 470; IX 128, 137, 214, 224, 261, 366, 370, 493
Koźmian Kajetan VII 35, 268; VIII 115, 116, 117, 120, 123, 155, 159, 163, 176, 190, 210, 248, 254, 524; IX 11, 39, 81, 83, 136, 438, 527
Koźmian Maria VIII 264
Koźmian Stanisław VIII 116; IX 194, 195
Koźmian Stanisław Egbert VII 98, 194, 214, 228, 254, 308, 338, 380, 383, 384, 385, 478, 494, 505; **VIII** 16, 38, 118, 119, 120, **120-124**, 130, 131, 148, 153, 154, 159, 163, 164, 177, 179, 207, 211, 264, 279, 299, 313, 328, 331, 350, 433, 442, 469, 484, 536, 538, 546; IX 12, 33, 50, 74, 89, 95, 99, 106, 128, 139, 214, 260, 261, 262, 281, 324, 357, 493-494
Koźmianowa Anna z Mossakowskich VIII 115
Koźmianowa Felicja z Łempickich VII 201; VIII 119, 121, 122, 264
Koźmianowa Teofila ze Skrzyńskich VIII 115
Koźmianowa Wiktoria z Mikuliczów VIII 118, 119, 120, 122
Koźmianowa Zofia z Chłapowskich VIII 118
Kółakowski Feliks — zob. Kułakowski Feliks VIII 230
Kr. Ostr. (Ostrowski Krystyn) VIII 542
Krafft Adam VIII 461
Krafft Guido IX 389
Kraiński Edmund IX 49
Kraiński Roman IX 49
Kraiński Wincenty IX 447
Krajewska Helena Anna z Biernackich VIII 124
Krajewska Idalia VII 141
Krajewska Kornelia — zob. Paszkowska Kornelia z Krajewskich IX 13
Krajewski Aleksander **VIII 124-125**, 350; IX 494
Krajewski Lew IX 241
Krajewski Michał Dymitr VII 127
Krajewski Rafał VII 389
z Krajewskich Nakwaska Anna — zob. Nakwaska Anna z Krajewskich VIII 438
z Krajewskich Rastawiecka Teresa — zob. Rastawiecka Teresa z Krajewskich IX 86
Krajoski J. (Komierowski Józef) VIII 49
z Krakowa Mateusz — zob. Mateusz z Krakowa VIII 432
Krakowianka Anna (Libera Anna) VIII 285; IX 145, 217
Krakowowa Paulina z Radziejowskich VII 115; **VIII 125-127**; IX 91, 494

Krakowski Edouard VIII 457
Kraków Ludwik VIII 125
Krakus, książę VII 478; VIII 90, 297, 456, 466, 500, 512; IX 42, 43, 530
Kramer J. VII 170
Krasicka M. I. VII 346
Krasicki Aleksander IX 501, 503
Krasicki Edmund IX 49, 160
Krasicki Ignacy VII 132, 301, 307, 354, 355, 367, 369, 371, 373, 474, 475, 479; VIII 333, 441, 442, 517; IX 23, 36, 39, 80, 83, 85, 91, 338, 345
Krasicki Kazimierz VII 102, 160
Krasicki Ksawery VII 344; IX 37, 40, 41, 49
Krasińska Agnieszka z Wiszniewskich VIII 127
Krasińska Antonina, babka Zygmunta VIII 132
Krasińska Eliza (Elżbieta) z Branickich VIII 131, 144, 150, 153, 156, 157, 163, 165, 168, 177, 179, 180, 209, 213; IX 495, 499
Krasińska Maria Beatrix VIII 177
Krasińska Maria z Radziwiłłów VIII 131
Krasińska W. VIII 147
Krasiński Adam VIII 178
Krasiński Adam Stanisław **VIII 127-129**; IX 494
Krasiński Franciszek VII 225
Krasiński Jan VII 179, 180
Krasiński Karol VIII 471
Krasiński Stanisław VIII 160, 162; IX 495
Krasiński Stefan VIII 127
Krasiński Teodor VII 71
Krasiński Walerian Skorobohaty **VIII 129-130**, 517, 528, 541; IX 306, 425, 494
Krasiński Wincenty VII 331, 342, 405; VIII 91, 118, 131, 132, 136, 159, 160, 164, 165, 168, 176, 179, 180, 181, 193, 194, 213, 214, 215, 517, 529; IX 37, 496, 498, 499
Krasiński Władysław (Adzio) VII 224, 225, 474; VIII 154, 173; IX 495
Krasiński Zygmunt VII 20, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 49, 59, 143, 182, 185, 189, 215, 218, 221, 226, 227, 229, 231, 232, 233, 253, 254, 256, 278, 324, 325, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 407, 412, 421, 454, 502, 505, 506; **VIII** 7, 9, 10, 18, 24, 26, 36, 79, 82, 91, 116, 117, 120, 121, 122, 123, 124, **131-217**, 238, 249, 262, 274, 275, 278, 282, 305, 313, 318, 327, 328, 349, 362, 363, 364, 418, 441, 442, 449, 452, 455, 463, 464, 469, 470, 471, 474, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 499, 509, 510, 512, 523, 524, 526, 531, 537; **IX** 13, 45, 58, 67, 122, 136, 157, 188, 224, 225, 226, 228, 229, 230, 232, 234, 259, 261, 262, 282, 306, 314, 319, 323, 413, 418, 441, 442, 451, 454, 462, 466, 475, 482, 488, 492, 493, 494, **494-499**, 507, 511, 527, 531, 538, 546
Krasiński Zygmunt Skorobohaty VIII 129
Krasiński Zygmunt, syn poety IX 495
z Krasińskich Malletska Adela — zob. Malletska Adela z Krasińskich VIII 360
Krasińskiego Zygmunta synowie (dzieci) VIII 159; IX 13, 229
Krasnodębski Albert VIII 43
Kraszewscy vel Kraszowscy Jastrzębczycy VIII 218
Kraszewska Maria z Rulikowskich VIII 218
Kraszewska Zofia z Malskich VIII 218
Kraszewski Bogusław VIII 6, 220
Kraszewski Jan VIII 218, 219; IX 302
Kraszewski Józef Ignacy VII 7, 42, 77, 78, 94, 97, 98, 116, 127, 128, 129, 130, 131, 134, 149, 151, 152, 154, 160, 165, 167, 168, 172, 173, 176, 181, 183, 188, 190, 192, 198, 202, 203, 206, 210, 211, 214, 216, 219, 222, 223, 228, 229, 234, 235, 246, 257, 259, 269, 270, 271, 275, 278, 280, 291, 293, 301, 306, 307, 308, 312, 313, 315, 317, 323, 324, 327, 330, 346, 353, 389, 390, 424, 426, 427, 428, 430, 431, 432, 434, 436, 439, 443, 459, 461, 466, 467, 478, 482, 483, 490, 493, 494, 508, 511, 512, 515, 516, 517, 518; VIII 6, 10, 13, 27, 32, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 50, 53, 55, 59, 60, 65, 74, 75, 80, 81, 84, 85, 88, 91, 95, 96, 98, 100, 104, 105, 108, 113, 117, 119, 123, 124, 217, 218, 219, 220, 222, 229,

232, 258, 262, 264, 266, 270, 275, 279, 280, 288, 289, 290, 292, 294, 298, 311, 313, 322, 329, 331, 344, 346, 350, 351, 357, 358, 362, 363, 364, 367, 374, 375, 377, 378, 392, 394, 398, 399, 400, 412, 417, 420, 448, 463, 464, 469, 470, 471, 472, 486, 493, 509, 513, 515, 520, 523, 530, 531, 539; **IX** 10, 13, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 32, 33, 34, 35, 39, 40, 42, 49, 50, 58, 59, 63, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 78, 86, 111, 113, 114, 115, 116, 128, 132, 140, 145, 148, 153, 155, 156, 163, 165, 167, 170, 177, 181, 187, 189, 192, 193, 195, 196, 199, 238, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 252, 254, 255, 262, 267, 268, 269, 276, 278, 285, 286, 289, 291, 292, 294, 295, 299, 301, 302, 306, 307, 317, 322, 324, 332, 338, 345, 347, 350, 351, 352, 356, 357, 366, 367, 387, 389, 400, 401, 404, 412, 424, 440, 441, 453, 456, 463, 466, 467, 487, **499-508**, 508, 514, 519, 523, 531, 533, 535, 536, 537, 542, 547, 548, 552

Kraszewski Kajetan **VIII 218-220**; IX 24, 144, 508

Kraszewski Stanisław VIII 220

Kraszewski Stefan VIII 244

z Kraszewskich Woroniczowa Franciszka — zob. Woroniczowa Franciszka z Kraszewskich IX 328

Kraśniański, adresat listu A. Małeckiego VIII 350

Kratzmann Emil VIII 429

Kraushar Aleksander (Alkar) VII 82, 176, 177

Krček G. VIII 263

Krechowiecki Antoni VII 389, 415

Krechowiecki Jan VII 408, 426

Kreczmar Jerzy VIII 201, 205; IX 473

Křemenak Bořivoj VIII 101; IX 500, 504

Kremer Aleksander IX 148

Kremer Józef VII 190, 262; **VIII** 91, **221-224**, 277, 283, 358, 408, 447; IX 41, 46, 49, 230, 232, 245, 247, 338, 390, 391, 398, 399, 508

Kremerowa Anna z Erbów VIII 221

Kremerowa Honorata VII 389

Kremerowa Maria z Mączyńskich VIII 221

Kretkowscy w Grabowie VII 500

Kretkowska Klementyna VII 500

Kretkowski Włodzimierz VIII 257

Krępowiecki Tadeusz (Szymon) VII 84, 88, 112, 252, 395, 442, 447, 448, 487; VIII 253, 421, 542; IX 215, 325, 327

Krieczetnikow Piotr N. IX 39

Krieg, prezydent gubernium we Lwowie IX 47, 50

Krieg von Hochfelden Gustaw IX 171

Kriesin A. IX 192

Křišt'an V. VII 331

Krleža Miroslav VIII 493

Kroczewski Wincenty VII 387

Krogulski Józef IX 309

Kromer Marcin VIII 57, 66; IX 136

Krondl J. IX 349

Kronenberg Leopold IX 214

Kropińscy VII 132

Kropińska Aniela z Błędowskich VII 233

Kropiński Ludwik VII 233, 234; VIII 73, 127, 363, 369; IX 82

Królikowska, córka Ludwika VIII 225

Królikowska Jadwiga z Sikorskich VIII 224

Królikowska, żona Ludwika VIII 225

Królikowski Jan, aktor VII 278; VIII 447; IX 447

Królikowski Jan, ojciec Ludwika VIII 224

Królikowski Józef Franciszek VII 34, 341, 335

Królikowski Karol VII 384

Królikowski Karol Ludwik VII 79

Królikowski Ludwik VII 215, 250; **VIII** 221, **224-227**, 372, 374; IX 177, 230, 281, 314 [!]

Królikowskiego Ludwika dwoje dzieci VIII 225

Krstic N. VIII 320

Kruczkowski Leon VII 260; IX 465

Kruk (Bogusławski Stanisław) VII 162

Kruk Wawrzyniec (Bogusławski Stanisław) VII 162

Krukowiecki Jan VII 166, 406; VIII 406 [!]; IX 444

Krukowska A. Korwin — zob. Korwin-Krukowska A. VIII 391

Krupiński Franciszek IX 233

Krupiński L. — zob. Kropiński Ludwik VIII 363
Krupowicz Maurycy IX 70, 219
z Krupowiczów Tomaszewiczowa Matylda — zob. Tomaszewiczowa Matylda z Krupowiczów IX 219
Krusiński H. VIII 110
Kruszyński, pierwszy mąż Izabeli Sadowskiej z Kalksteinów IX 121
z Kryjańskich Rymarkiewiczowa Marianna — zob. Rymarkiewiczowa Marianna z Kryjańskich IX 104
Krynicki Jan IX 165
Krynicki Stanisław IX 495
Kryński Adam Antoni VII 82
Krysiński Jan K. VII 406
z Krysińskich Czyńska Katarzyna — zob. Czyńska Katarzyna z Krysińskich VII 249
Krystyna Cecylia (dedykacja Lirenki T. Lenartowicza) VIII 258
Krystyna, królowa hiszpańska VII 502
Krywe Krywejtos VIII 386
Krzeczkowski Józef VII 516; VIII 346; IX 239, 444, 496
Krzemiński A. VIII 80
Krzemiński Stanisław VII 466; IX 210, 502
Krzesz-Męcina Józef Feliks VIII 516
Krzycki, wuj F. M. Faleńskiego VII 313
Krzycki Andrzej VIII 57; IX 273, 274, 275
Krzymuski Edmund VIII 316
Krzywicki Hipolit VIII 227
Krzywicki Kazimierz [!] VIII 350
Krzywicki Teodozjusz VII 313, 317, 320; **VIII 227**; IX 508
Krzyżanowska Halina VII 280
Krzyżanowski Adrian VII 261; IX 146
Krzyżanowski Aleksander VII 446
Krzyżanowski Julian IX 511
Krzyżanowski Ludwik VIII 239
Krzyżanowski S. A. (księgarnia) VIII 20
z Krzyżanowskich Maciejewska Tekla — zob. Maciejewska Tekla z Krzyżanowskich VIII 319
Krzyżtopór Adam (Potocki Tomasz) IX 64
Ks. A. J. (Jakubowicz Adam Kacper) VII 479
ks. A.-J. (Jełowicki Aleksander) VII 503
ks. J. K. VII 273
Ks. L. Nowara (Wojnarowska Karolina) IX 318
Ks. Pleban spod Śremu (Piotrowski Rufin) IX 30, 31
Ks. W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18
Ks. Z. G. (Golian Zygmunt) VII 395; IX 18
Ks. Z. Szczęsny (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII 323
Ksaweryna (Chodkiewiczowa Ksaweryna) IX 483
Ksenofont VII 172, 173; IX 266
Ksiądz Z. Szczęsny (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII 323
Ktezyfont IX 266
Kubacki Wacław IX 158
Kubasiński Sylenty (Grabowski Michał) VII 425
Kubrakiewicz Michał VII 5; **VIII 227-228**, 241
Kucz Karol **VIII 228-229**
Kuczborski Walenty VIII 432
Kuczkowska Henrietta Ewa — zob. Ankwiczówna Henryka Ewa VIII 177, 208
Kuczyńscy w Korczewie VIII 455
Kuczyńska Joanna VIII 456, 463, 467, 471, 472, 486, 488, 510; IX 525, 532
Kuczyńska Ludwika VIII 463, 471, 472
Kuczyński Józef VII 308
Kudasiewicz Adolf **VIII 230**
Kudasiewicz Michał VIII 230
Kudasiewiczowa Kunegunda z Giżyckich VIII 230
Kudrna J. IX 44
Kuhmerker R. VIII 144
Kuhn Franciszek IX 502, 503
Kühner, filolog niem. VII 194
Kühnl Franciszek VII 291; IX 61
Kukolnik Nestor IX 245
Kukolnik Paweł VIII 57, 74
Kukulski Leszek VIII 519
Kulaszyński Mikołaj VII 389
Kulczycka Maria Antonietta VIII 139, 197
Kulczyński Stanisław VII 103
Kulesza P. VII 327; IX 34
Kuli-Aga Bakichanow A. IX 347

Kuliczkowski Adam VII 176
Kulina [!] J. — zob. Kalina Josef Jaroslav IX 334
Kulisz Pantełejmon O. IX 477, 503
Kułakowski Feliks VII 71, 73; **VIII** 110, **230-231**
Kunasiewicz Stanisław VII 257
Kunatt Stanisław VII 89
Kundzicz Jan Nepomucen — zob. Deszkiewicz Jan Nepomucen IX 502
Kundziczowa Apolonia IX 358
Kunicka Ewa z Drohojewskich VIII 232
Kunicka Wiktoria ze Świeszewskich VIII 232
Kunicki Leon VII 433; **VIII 232-233**; IX 301, 340
Kunicki Marek VIII 232
Kunzek August IX 44
Kupała Janka VIII 59; IX 546
Kupido IX 206
Kurbski Andriej M. VII 132; IX 87
Kurc Aleksander IX 263
Kurek Walenty, kosynier spod Bodzentyna (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112, 114
Kurhanowicz Tomasz VIII 262
Kuropatnicki Ewaryst VII 99
Kurpiński Karol VII 392
Kursinskij A. VIII 139, 199
Kurtzmann Ludwig VIII 116, 144, 152, 156; IX 42, 56
Kurylewicz Andrzej IX 472
Kurzyna Jan VIII 382
Kuściński F. IX 382, 384
Kuściński Michał IX 382, 384
Kutniewiczówna Katarzyna — zob. Legatowiczowa Katarzyna z Kutniewiczów VIII 233
Kuzmiczowa T. VII 337
Kuźmiński S. VIII 51
Kvapil František (F. H. Žherský) VII 338; VIII 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 155, 156, 169, 199, 204, 206, 210, 263, 451, 453, 456, 458, 494; IX 260, 335, 362
z Kwasiborskich Lenartowiczowa Marianna — zob. Lenartowiczowa Marianna z Kwasiborskich VIII 257
Kwiatkowski Józef VII 389
Kwiet Franciszek Bolemir VII 81
Kwintylian (Marcus Fabius Quintillianus) VIII 307
Kwiryn Władysław — zob. Chomętowski Władysław VII 224

L. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
L. (Januszkiewicz Eustachy) VII 489
L. (Lelewel Joachim) VIII 235
L. (Lenartowicz Teofil) VIII 257
L. (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
L. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
L. (Szyrma Krystyn Lach) IX 212
L. (Zienkowicz Leon) IX 402
L... (Libelt Karol) VIII 277
L... (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
L*** (Januszkiewicz Eustachy) VII 489
L., projektujący wydawanie pisma dla ludu IX 330
L. A. (Abramowicz Leopold) VIII 462
L. A., adresat wiersza C. Norwida VIII 461
L. A. J. (Jucewicz Ludwik Adam) VII 516
L. A. N. (Nabielak Ludwik) VIII 434
L. B. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
L. D-B. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
L. de K. (Orpiszewski Ludwik) VIII 537
L. de K... (Orpiszewski Ludwik) VIII 537
L. Demb... (Dembowski Leon) VII 267
....l ....i (Brzozowski Karol) VII 173
L. J. (Jenike Ludwik) VII 506
L. K. (Kapliński Leon) VIII 25
L. K. (Kuczyńska Ludwika) VIII 463
L. K. (Kunicki Leon) VIII 232
L. S. (Sowiński Leonard) IX 391
L. M. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
L. N. (Niedźwiecki Leonard) VIII 444
L. N. (Norwid Ludwik) VIII 514
L... N... (Nabielak Ludwik) VIII 434
L. Nor. (Norwid Ludwik) VIII 514
L. P. (Potocki Leon) IX 61, 62
L. P. (Potocki Leopold) IX 62
L. P., tłumacz franc. VII 377
L. R. (Estreicher Karol) VII 305

L. R. (Rettel Leonard) IX 87
L. R. (Rogalski Leon) VIII 238; IX 90
L. R., autor życiorysu W. Rzewuskiego IX 15
L. R. K. (Estreicher Karol) VII 305
L. R. z Rittersbergu — zob. Ludvik R. z Rittersbergu IX 360, 361
L. R. ze Lwowa (Estreicher Karol) VII 305
L. R-l (Rettel Leonard) IX 87
L. S. (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 69, 134
L. S. (Sowiński Leonard) IX 154
L. S......... (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134
L. S., adresat wiersza A. Bielowskiego VII 147
L. Sow. (Sowiński Leonard) IX 154
L. T. (Trynkowski Ludwik Gabriel) IX 239
L. Tr. (Trynkowski Ludwik Gabriel) IX 239
L. W. (Wołowski Ludwik) IX 323
L. Z. (Zienkowicz Leon) IX 402
L. z Pok.... (Jucewicz Ludwik Adam) VII 516
La Fayette Marie Joseph de VII 212; VIII 235, 238
La Fontaine Jean de VIII 234
La Harpe Jean François VIII 427
La Ramée Louise (Ouida L.) VII 312
Labiche Eugène VII 334, 337; VIII 29; IX 209
Lablé J. VIII 540
Lacaussade Auguste VIII 138, 139, 141, 143, 169
Lach Szyrmowie IX 215
Lach z Lachów (Zienkowicz Leon) IX 402, 403, 404
Lacroix Karolina (z Rzewuskich) IX 113, 539
Lacordaire Jean Henri VIII 118, 358, 359; IX 400
Lada Adam de VIII 452, 453, 457, 458, 459
Ladenberg, minister pruski VIII 280
Lafont Charles VIII 10, 12
Lafontaine [!] August Heinrich VIII 73
Lamartine Alphonse de VII 30, 32, 170, 216, 237, 518; VIII 77, 126, 132, 153, 154, 167, 169; IX 91, 432, 437
Lamb Karol VII 482
Lamennais Félicité de VII 16, 18, 216, 222, 439, 486, 504; VIII 106, 205, 215; IX 110, 225, 436, 437, 481
Lancaster Joseph VIII 89, 444
Lanckoroński Antoni IX 237
Lanckoroński Karol VII 344
Landau Marcus IX 249
Landy Henriette VIII 455, 460
Lang Victor R. VII 342
Lange Antoni VIII 311, 316, 363
Lange Friedrich August VII 510
Langer Anton VII 114
Langer Jaroslav VII 331, 338; IX 470
Langeskiöld, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
Langie Karol IX 502
Langie Kazimierz IX 502
Langie rodzina IX 466, 502, 503, 507, 508, 552
Langie Tadeusz IX 502
Langiewicz Marian VII 94, 391, 470; VIII 385
Lanikiewiczówna Józefa — zob. Chwalibogowa Józefa z Lanikiewiczów VII 226
Lanoux Armand IX 459
Lányi Viktor IX 549
Laokoon VIII 261, 446, 448
Lapi Niccolo da VIII 90, 100, 531
Laponneraye Albert VII 485, 486
Laprade Victor Richard de VII 383; VIII 117, 191
Lardner Denys VIII 444
Lariss Eugenia — zob. Januszkiewiczowa Eugenia z Larissów VII 489, 490
Laskarys Jerzy IX 109
Laskowicz Władysław VII 275
z Laskowskich Trębicka Józefa — zob. Trębicka Józefa z Laskowskich VII 311
Lasota A. W. (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Laszkiewiczówna Pelagia VII 499
Lászlofy M. IX 138
Lator László IX 252, 546
Laube Heinrich VIII 373 [!]
Laucz Karol IX 296
Lauczowa Regina z Zadolskich IX 296
z Lauczów Wilkońska Paulina — zob. Wilkońska Paulina VII 123

Lauczówna Paulina — zob. Wilkońska Paulina IX 300
Lauke H. [!] — zob. Laube Heinrich VIII 373
Laura, adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
Laura, ukochana F. Petrarki IX 361
Laurencin M. (Chapelle Paul Aimé) VII 334, 337
Lauser W. VIII 37
Lauzanne Augustin Théodore de Vaux-Roussel [!] VII 154, 163
z Lavalów Kossakowska Aleksandra — zob. Kossakowska Aleksandra z Lavalów IX 62, 111
Lavergne Alexandre de VII 308
Ld. N. (Niedźwiecki Leonard) VIII 444
Le Brun Aleksander Antoni VII 81
Le Hardy de Beaulieu Paulina — zob. Merzbachowa Paulina z domu Le Hardy de Beaulieu VIII 374
Lebiediew P. VIII 139
Lebrun Karolina z Dembińskich VII 439
Le-Ch (Chodźko Leonard) VII 212, 213
Lech, legendarny książę polski VIII 310, 314, 391, 401; IX 29, 329
Leclerc Léna IX 525
Leclercq Emile VII 199
Leclère, tłumacz franc. VII 474, 475
Lechliński Paweł (Kozłowski Feliks) VIII 114
Ledóchowscy VII 129
Ledóchowski Jan VIII 383; IX 265, 281, 403, 404
Ledóchowski Mieczysław VIII 118
Ledru-Rollin Alexandre IX 326
Legatowicz Ignacy Piotr VII 5; **VIII 233-234**
Legatowicz Szymon VIII 233
Legatowicz Wincenty VIII 234
Legatowiczowa Katarzyna z Kutniewiczów VIII 233
Legatowiczowa Magdalena ze Strzałkowskich VIII 233
Legatowiczowa Marianna z Kowalickich VIII 234
Legatowiczowa z Hajdukiewiczów, żona Ignacego Piotra VIII 233
Léger Louis VII 336, 374; IX 249
Legouvé Ernest VIII 10, 11; IX 78, 400
Leibniz Gottfried Wilhelm VII 251; VIII 241
Leitner Alojzy VII 504
Lelewel — zob. Borelowski Marcin VIII 259, 264; IX 93, 96
Lelewel Hugo VIII 238
Lelewel Jan Henryk VIII 238
Lelewel Jan Paweł VIII 242
Lelewel Joachim VII 34, 51, 70, 71, 76, 77, 84, 85, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 135, 139, 148, 151, 160, 181, 186, 212, 213, 214, 215, 216, 231, 250, 289, 310, 391, 394, 397, 413, 425, 445, 446, 447, 459, 468, 469, 478, 484, 486, 488, 489, 490, 495, 512, 513, 514; **VIII** 7, 18, 21, 30, 31, 43, 130, 158, 204, 226, 228, **235-257**, 278, 281, 283, 302, 307, 309, 310, 322, 325, 345, 346, 349, 374, 375, 379, 403, 406, 408, 409, 410, 414, 415, 433, 493, 514, 523, 533, 540, 541; **IX** 36, 67, 83, 90, 91, 101, 103, 104, 113, 122, 123, 125, 126, 129, 131, 133, 136, 153, 159, 168, 169, 177, 182, 184, 187, 203, 214, 218, 230, 233, 248, 274, 304, 324, 325, 326, 344, 366, 404, 425, 453, 454, 461, 479, 482, **509-510**, 521, 532, 534, 537, 549
Lelewel Karol VIII 235
Lelewel Prot VIII 242, 245, 249; IX 509
Lelewel Tadeusz VIII 238
Lelewelowa Ewa z Szeluttów VIII 235
Lelewelowie VIII 74, 249; IX 509
Leliwa (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
Leliwa K. (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
Leliwa Teodozjusz (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
Leliwa Wanda IX 501
Leme A. IX 169
Lemnicki (Bartoszewicz Julian) VII 132
Lemoine Gustave VII 308
Lenartowicz Karol VIII 257
Lenartowicz Teofil VII 65, 66, 123, 173, 175, 176, 190, 203, 204, 228, 229, 237, 271, 282, 286, 291, 302, 303, 304, 308, 314, 317, 319, 341, 342, 389, 434, 447, 505; **VIII** 26, 36, 38, 46, 75, 90, 92, 108, 119, 124, 220, 245, **257-273**, 276, 280, 299, 313, 350, 355, 363, 364, 394, 424, 425, 447, 448, 453, 455, 456, 463,

464, 469, 470, 471, 472, 484, 487, 494, 519, 524, 538; **IX** 17, 18, 26, 49, 106, 136, 140, 144, 156, 185, 199, 204, 210, 238, 248, 255, 259, 260, 276, 299, 300, 301, 322, 338, 340, 352, 366, 392, 394, 395, 398, 405, 409, 410, 468, 495, 497, 508, **510-511**, 525
Lenartowiczowa Marianna z Kwasiborskich VIII 257
Lenartowiczowa Zofia z Szymanowskich VIII 34, 257, 266, 270, 272, 484
z Lenartowiczów Szweyczewska Marianna — zob. Szweyczewska Marianna z Lenartowiczów VIII 257
Lenau Nicolaus IX 205
Lengnich Bogumił (Gotfryd) VII 443
Lenin Włodzimierz I. IX 432, 439
Lenkiewicz Franciszek VII 278
Lenoir-Zwierkowski Ludwik — zob. Zwierkowski Ludwik
Leo E. IX 120
Leon (Lew), książę ruski VII 498
Leon XII, papież VII 451
Leon XIII, papież VIII 20, 316
Leonard N. (Niedźwiecki Leonard) VIII 444
Leonardo da Vinci VIII 274
Leonia, adresatka listu T. Lenartowicza VIII 264
Leopold I, cesarz IX 264
Leopold II, król belgijski VIII 374
Leopolita Jan VIII 432, 433
Le-Pitre Jacques François IX 36
Lermontow Michaił J. VII 27, 31, 179, 180, 327; VIII 44, 57, 342; IX 70, 436, 437, 449, 450, 551
Leroux Pierre VII 19; IX 88
Leroy Louis VII 504; VIII 417
Lesage Alain René IX 238
Leska A. VIII 138
Lesquillon Pierre Jean VII 393
Lesser Aleksander VII 132; VIII 245, 250, 263, 270, 272
z Lesserów Merzbachowa Henryka — zob. Merzbachowa Henryka z Lesserów VIII 374
Lessing Gotthold Ephraim VII 13, 16, 28, 31, 32; VIII 101, 341; IX 12, 21
Leszczyńscy (1870-1890) VIII 265
Leszczyński Jan VII 511
Leszczyński Jan Nepomucen VIII 374; IX 302
Leszczyński Jerzy VII 355, 372
Leszczyński, ksiądz w Czerminie IX 329
Leszczyński Stanisław — zob. Stanisław Leszczyński, król polski
Leszek (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
Leszek Czarny, książę polski VII 402; VIII 538; IX 58, 365
Lesznowski Antoni VIII 31, 92, 241, 264, 314
Leszyński Stanisław VIII 55, 70 [!]
Leśniewski Leon Feliks IX 501
Leśniewski, mąż Anny Libery VIII 285
z Leśnikowskich Jastrzębowska Marianna — zob. Jastrzębowska Marianna z Leśnikowskich VII 496
Leuven Adolphe Ribbing de VIII 52
Levittoux Henryk VIII 279
Levittoux Karol IX 407
Lévy Armand IX 463, 482, 511
Lewakowski Karol VII 324; VIII 395
Lewald Karol (Jezierski Feliks) VII 509
z Lewandowskich Dobrowolska Izabela — zob. Dobrowolska Izabela z Lewandowskich VII 411
Lewenhardówna — zob. Rettlowa z Lewenhardów, żona Leonarda IX 88
Lewental Salomon VIII 394
Lewes Georg H. VIII 358, 359
Lewestam Fryderyk Henryk VII 263, 432; **VIII** 79, 139, **273-275**; IX 92, 145, 245, 335, 511
Lewestam Maciej VIII 273
Lewi Stefan S. IX 517
Lewicki, adresat listu E. Raczyńskiego IX 83
Lewicki J. IX 131
Lewicki Jan VII 447
z Lewickich Łozińska Julia — zob. Łozińska Julia z Lewickich VIII 302
Lewik W. IX 483
Lewinówna Zofia VII 7
Lewińska Wiktoria IX 414
Lewiński P. IX 292
Lewis Matthew Gregory VII 58
Lewocka Katarzyna VII 220, 229, 329, 477, 497; **VIII** 177, **275-276**, 287, 484, 523; IX 63, 78, 84, 92, 117, 245, 303, 315, 322, 400, 401, 409, 418

Lewocki Onufry VIII 275
Lexycki Franciszek VII 424
Liard Louis VII 510
Libelt Karol VII 45, 98, 140, 142, 143, 166, 194, 227, 228, 232, 234, 236, 266, 485; **VIII** 121, 123, 222, 223, 224, 251, **277-285**, 290, 297, 319, 357, 367, 414, 415, 469; **IX** 42, 105, 120, 230, 233, 235, 236, 245, 247, 306, 399, 402, 404, 442, 462, **511-512**
Libelt Stanisław VIII 277
Libelta Karola syn VIII 277
Libeltowa Elżbieta z Jaworskich VIII 277
Libeltowa Katarzyna z Zielińskich VIII 277
Libeltowa Maria z Szumanów VIII 277
z Libeltów Łepkowska Stanisława — zob. Łepkowska Stanisława z Libeltów
Libeltówna Kazimiera VIII 279
Libera Anna **VIII 285-286**, 298; IX 145, 217, 512
Libera Jan VIII 285
Librowska Anna — zob. Zienkowiczowa Anna z Librowskich IX 403
Liebig Justus VII 293
Ligenza Henryk (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 143, 152, 168, 205
Ligęza Henryk (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 149, 168
Ligoń Juliusz IX 164
Likowski Edward VII 98
Lilpopowie VIII 264
Liman J. IX 181, 335
Limanowski Bolesław VII 390, 420; VIII 393, 395
Linage de Vaucienne VII 393, 394
Lincoln Abraham VII 442; IX 478, 479
Linda (Potocka Delfina) VIII 145
Lindau Wilhelm Adolph VIII 129
Linde Samuel Bogumił VII 99, 101, 121, 148, 169, 205, 290, 300, 376, 380, 391, 397; VIII 120, 131, 235, 236, 242, 243, 273, 403, 442; IX 9, 10, 76, 102, 104, 131, 148, 176, 339
z Linkowskich Stürmer Julianna — zob. Stürmer Julianna z Linkowskich IX 191
Linowski Konstanty Pomian VIII 455
Lipczyński Ignacy IX 255
Lipiner Siegfried VIII 155, 210
Lipińska Maria z Oleśnickich Głowaczów VIII 275, 287
Lipiński Józef VIII 275; IX 310, 311
Lipiński Karol VII 405; VIII 111, 405; IX 5, 377
Lipiński Stanisław VIII 275, 287
Lipiński St., rzeźbiarz VIII 263
Lipiński, stryj K. Lewockiej VIII 275
Lipiński Tymoteusz VII 125; **VIII** 275, **287**
Lipowski Józef Piotr Mikołaj IX 404
Lippoman Jan IX 82
Lipski Wojciech IX 330, 331, 333
Lipský L. Frič VIII 132
Lirnik mazowiecki (Lenartowicz Teofil) VIII 257; IX 395
Lirnik z Ukrainy (Ostrowski Krystyn) VIII 542
Lišenský David IX 135
Lisiecka Elżbieta — zob. Wiszniewska Elżbieta z Lisieckich IX 303
Lisiecka — zob. Jaroszewiczowa z Lisieckich, matka Józefa VII 495
Lisiecki Dominik VII 392
Liske Jadwiga VIII 10
Liske Ksawery VIII 10, 350; IX 199
Lisowski Stanisław IX 340
Lisowski Zygmunt VII 98
Liszt Ferenc VII 66, 294, 297, 316; VIII 261, 447, 448, 544; IX 122, 279, 321, 400, 406, 407, 409, 410, 411, 540, 549, 554
Litwin (Estreicher Karol) VII 305
Litwin (Zaleski Bronisław) IX 356
Litwinowicz Aleksander VII 461
Litwinowicz Wojciech VIII 350
z Litwinowiczów Małecka Rozalia — zob. Małecka Rozalia z Litwinowiczów VIII 347
Lityński Jan VII 387
Lityński Witold VII 285
Liwiusz (Titus Livius) VIII 319, 427
Lizistopek Jaśmin (Baliński Michał) VII 124, 126
Löbenstein Philipp VIII 85; IX 109, 117, 138, 539
Lobkowic J. VII 344
Loelhoeffel de Loevensprung (rodzina) VIII 235
Loepfe Alfred VIII 456

Loewenthal H. VII 339
Loga Stanisław IX 75
Lois król — zob. Ludwik, król polski i węgierski IX 183
Lokman El-Hakim A. IX 131
Lompa Józef VII 425; **VIII 288-292**, 296, 298; **IX** 164, 342, 503, **512-513**, 542
Lompa Józefa ze Stróżyków VIII 288
Lompa Maria z Benisów VIII 288
Lompa Michał VIII 288
Lompa Weronika z Grzegorzów VIII 288
Longchamps de Berlier Bogusław IX 49
Longchamps Franciszek IX 524
z Longchamps Pohlowa Eleonora — zob. Pohlowa Eleonora z domu Longchamps IX 40
Longfellow Henry Wadsworth VII 467, 509, 510; IX 213
Longinus Dionisius Cassius VIII 89, 90, 110
Lorentowicz Jan VII 316
Lozo, tłumacz na esperanto IX 250, 251
Lt. (Kunicki Leon) VIII 232
Lubart, książę wołyński IX 160
z Lubańskich Żeligowska Marianna — zob. Żeligowska Marianna z Lubańskich IX 411
Lubecki Karol [!] — zob. Drucki Lubecki Ksawery IX 309
Lubecki Ksawery — zob. Drucki Lubecki Ksawery
z Lublina Bernard — zob. Bernard (Biernat) z Lublina VIII 432
Lubliner Louis VIII 240, 252
Lubomirscy na Wołyniu VIII 367
Lubomirscy w Przeworsku VII 102, 103
Lubomirska Franciszka VIII 334, 339
Lubomirska Jadwiga VII 217
Lubomirska Katarzyna IX 74
Lubomirska Maria z Czackich VIII 293
Lubomirska Maria z Granowskich IX 495
Lubomirska Maria z Zamoyskich VIII 293
Lubomirska Rozalia VIII 294
Lubomirska Teresa z Czartoryskich IX 113
Lubomirski Aleksander VIII 294
Lubomirski Andrzej VII 102
Lubomirski Edward VII 38; IX 80
Lubomirski Eugeniusz VIII 293
Lubomirski Henryk VII 100, 101, 104, 345, 498; IX 113
Lubomirski Jan Tadeusz **VIII** 28, **293-294**
Lubomirski Jerzy, hetman, rokoszanin VIII 124, 519, 527; IX 182, 185, 186, 195, 198, 202
Lubomirski Jerzy Henryk, kurator Ossolineum VII 101, 102, 103, 105, 107, 232; VIII 159, 164, 165, 178, 181, 212, 349; IX 388, 389, 455, 495, 542, 499, 542
Lubomirski Kazimierz, muzyk VII 474; IX 252
Lubomirski Kazimierz, tłumacz VIII 37
Lubomirski Konstanty VIII 430, 531; IX 74, 83
Lubomirski Marceli VIII 472, 486; IX 306
Lubomirski Marcin VII 224, 225
Lubomirski Stanisław VIII 310; IX 15, 339
Lubomirski Stefan VIII 293
Lubomirski Tadeusz IX 32
z Lubomirskich Rzewuska Rozalia — zob. Rzewuska Rozalia z Lubomirskich IX 112
z Lubomirskich Sanguszkowa Izabela — zob. Sanguszkowa Izabela z Lubomirskich VIII 163, 212
z Lubomirskich Strutyńska Karolina — zob. Strutyńska Karolina z Lubomirskich IX 171
Lubowski Edward VII 316
Lucjan — zob. Lukian z Samosaty
Lucjan S. (Siemieński Lucjan Hipolit) IX 134
Lucyna M. IX 62
Lucyna (wiersz S. Konopackiego) VIII 72
Lucyper (Estreicher Karol) VII 305
Ludgarda, królowa polska VII 402; VIII 127; IX 82
Ludomir (?) (Baliński Karol) VII 121, 122
Ludomir S. IX 393, 396
Ludvik R. z Rittersbergu IX 135, 360, 361
Ludwig Otto VII 115
Ludwigow M. K. M. VIII 86
Ludwik Filip, król francuski IX 226

Ludwik J..... (Jenike Ludwik) VII 506
Ludwik IX, król francuski VIII 428
Ludwik XI, król francuski VIII 546
Ludwik XIV, król francuski VII 393; VIII 373
Ludwik, król polski i węgierski IX 183
Ludwik N. (Norwid Ludwik) VIII 514
Ludwik Napoleon Bonaparte — zob. Napoleon III, cesarz francuski VII 451; VIII 190, 355
Ludwik z Krzewia (Orpiszewski Ludwik) VIII 537, 538
Ludwik z Pokiewia (Jucewicz Ludwik Adam) VII 516
Ludwika C., adresatka wiersza H. Klimaszewskiego VIII 42
Ludwika K. (Kostrowicka Ludwika) VIII 76; IX 380
Lugan J. L. VII 499
Luisów rodzina IX 265
Lukian (Lucjan) z Samosaty VII 60; VIII 507; IX 206
Lukrecjusz (Titus Lucretius Carus) VIII 28, 370
Luter Marcin VII 310
Lutosławski Wincenty VII 455; VIII 189
Luzzati Luigi VIII 310
Lytton Robert — zob. Bulwer Lytton Edward Robert
L-z (Lenartowicz Teofil) VIII 257

Ł. (Łętowski Ludwik) VIII 300
Ł. (Łoziński Walery) VIII 302
Ł.... (Łętowski Ludwik) VIII 300
Ł*** były wojskowy polski (Łętowski Ludwik) VIII 300
Ł.......a (Łubieńska Konstancja) VIII 305; IX 231
Ł. G. (Gołębiowski Łukasz) IX 82
Ł. P-ij, tłumacz ros. IX 499
Łabęcki Hieronim VII 515
Ładnowska Henryka VIII 108
Ładnowski Aleksander IX 340
Łaguna Jan VIII 294
Łaguna Stosław **VIII 294-295**
Łagunowa Izabela z Nideckich VIII 294
Łakociński, adresat listu L. Siemieńskiego IX 140
Łankis J. IX 34
z Łapczyńskich Kondratowiczowa B. — zob. Kondratowiczowa B. z Łapczyńskich VIII 395
Łapiński Stanisław VII 158
Łapsiński Józef **VIII 296**; IX 514
Łasicki Jan VIII 57, 386
Łaski Olbracht VIII 346
Łaski Stanisław VIII 346
Łaszcz Samuel VII 257
Łaszowski F. IX 118, 119
Łaszowski Z. IX 119
Ławrow Piotr Ł. IX 526, 532
Ławrow W. VIII 391
Łazarz, car serbski IX 362, 365
Łazica S. IX 250
Łaźnińska Klementyna — zob. Konopacka Klementyna z Łaznińskich VIII 72
Łąccy VII 234
Łączyński Adolf VIII 121
Łebiński Władysław VII 93, 94
Łempicka, adresatka listu T. Lenartowicza VIII 265
Łempicka Felicja — zob. Koźmianowa Felicja z Łempickich VII 201; VIII 119, 121, 122
Łempicki Michał IX 140
Łepkowska Stanisława z Libeltów VIII 92, 119, 123, 220, 297; IX 121, 148
Łepkowski Józef VII 282, 444; **VIII** 92, 119, 123, 220, 279, 286, 288, 290, **296-299**, 331, 350; IX 26, 73, 87, 89, 106, 148, 507, 514, 535
Łęcki T. IX 67
z Łęskich Hołowińska Dominika — zob. Hołowińska Dominika z Łęskich VII 460
z Łęskich Zaleska Marianna — zob. Zaleska Marianna z Łęskich IX 376
Łętowscy VIII 301
Łętowska Teresa z Balickich VIII 300, 301
Łętowski Franciszek VIII 300
Łętowski Ludwik **VIII 300-302**; IX 86, 306, 514
Łętowski Teofil IX 41
Łoboda, kozak VII 147
Łobojko Iwan N. VII 71, 76
Łomża Maciej (Zachariasiewicz Jan) IX 348

Łopaciński Hieronim VIII 387, 443; IX 77, 523
Łopaciński Wincenty IX 65
Łopczinskij K. IX 461
Łosiowie VIII 12
Łosiówna Elżbieta — zob. Borkowska Elżbieta Durlin z Łosiów VII 167
Łoś Franciszek IX 44
Łoś Jan VII 286; VIII 295, 443
Łoś Władysław IX 15
Łozińska Julia z Lewickich VIII 302
Łozińska Maria — zob. Szajnochowa Maria z Łozińskich IX 182
Łoziński F. IX 9
Łoziński Józef VII 308; VIII 394, 420, 433; IX 74, 125, 140, 177, 199, 255, 317, 389
Łoziński Teodor VII 71; IX 29
Łoziński Walerian VIII 302
Łoziński Walery VII 145, 146; **VIII** 13, **302-304**; IX 116, 182, 388, 389, 514
Łoziński Władysław VII 102, 142; VIII 302; IX 182, 456, 514, 544
Łozowski, tłumacz ukraiński VIII 88
Łoź. (Łoziński Walery) VIII 302
Łubieńska Adela VII 331, 474; VIII 156, 263; IX 42
Łubieńska Józefina VIII 522
Łubieńska Konstancja VII 240, 378; **VIII** 120, 279, **305-306**, 378; IX 231, 515
Łubieński Bogusław VIII 305
Łubieński Feliks VII 224, 225; IX 81
Łubieński Franciszek VIII 305
Łubieński Henryk VIII 515
Łubieński Józef VIII 305, 522
Łubieński Konstanty Ireneusz Pomian VII 325
Łubieński Leon VIII 91, 105, 131, 228; IX 188, 245, 263, 321, 324
Łubieński Piotr VIII 515
Łubieński Stanisław VII 515, 516; VIII 57
Łubieński Tomasz Pomian VII 279, 492
Łubieński Tomasz Wentworth VII 324
Łubieński Włodzimierz VIII 450, 451, 453
z Łubieńskich Sobańska Róża — zob. Sobańska Róża z Łubieńskich IX 34, 357
Łuczakowa Jadwiga VII 7
Łukasiewicz Ignacy VII 115
Łukasiński Walerian VII 395, 447; VIII 405, 407, 421, 422; IX 118
Łukaszewicz Antoni VIII 308
Łukaszewicz Józef VII 166; **VIII 306-308**, 428; IX 59, 82, 84, 85, 306, 319, 332
Łukaszewicz Julian VIII 279
Łukaszewicz Lesław VII 5, 330, 408; **VIII** 20, **308-310**; IX 90, 402, 515
Łukaszewicz Teodor VIII 306
Łukaszewicz Tomasz IX 150
Łukaszewiczowa Katarzyna z Poplewskich VIII 306
Łukaszewiczowa Seweryna z Fryzów VIII 306
Łukaszewski Hilary IX 290, 382
Łukaszewski Julian VII 389, 508; VIII 279, 350, 394, 424, 425
Łunaczarski Anatolij W. VIII 507
Łuniewski M. VII 515
Łuskina Stefan (Szczepan) VII 132
Łussakowski Józef VIII 469, 471
Łuszczewscy VII 313; VIII 311, 313, 314
Łuszczewska Eleonora IX 398
Łuszczewska Jadwiga (Deotyma) VII 72, 184, 207, 211, 214, 271, 276, 319, 378, 488, 513; **VIII** 8, 41, 63, 77, 108, 159, 171, 190, 228, 231, 234, 301, **310-319**, 347, 357, 369, 454, 462, 463, 470, 473, 519, 523, 528; **IX** 24, 46, 53, 69, 70, 71, 111, 136, 159, 246, 248, 291, 314, 315, 351, 363, 371, 384, 448, **515**, 541
Łuszczewska Kazimiera VIII 310
Łuszczewska Magdalena (Nina) z Żółtowskich VIII 310, 311, 313, 450; IX 145, 245, 248, 424, 448
Łuszczewski Wacław VIII 245, 310, 311, 312; IX 248
z Łuszczewskich Gagatkiewiczowa Izabela — zob. Gagatkiewiczowa Izabela z Łuszczewskich IX 398
Łysiński Aleksander VIII 357
z Łytkowskich Jankowska Anna — zob. Jankowska Anna z Łytkowskich VII 481

M. (Faleńska Maria) VII 311
M. (Ilnicka Maria) VII 465
M. (Magnuszewski Dominik) VIII 326

M. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
M. (Małecki Antoni) VIII 347
M. (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
M. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
M. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
M... (Maciejowski Wacław Aleksander) VIII 319
M.*** (Chodźko Michał Borejko) VII 215
M., adresat sonetów J. Zachariasiewicza IX 351
M., adresatka wiersza C. Norwida VIII 464
M., idąca kupić talerz (w wierszu C. Norwida) VIII 463
M. A. (Mickiewicz Adam) VIII 128
M. A. C., tłumacz włoski VII 227
M. B. (Baliński Michał) VII 124
M.... B.... (Baliński Michał) VII 124
M. C. (Czajkowski Michał) VII 238, 241
M. D. (Dzieduszycki Maurycy) VII 290, 291
M. Dz............ (Dzieduszycki Maurycy) VII 290
M. F. (Faleńska Maria) VII 311
M. G. (Gosławski Maurycy) VII 404
M. G. (Grabowski Michał) VII 425; IX 14
M. G... (Grabowski Michał) IX 363
M. Gr. (Grabowski Michał) VII 425, 426
M. Gr... (Grabowski Michał) VII 425
M. Gr..... (Grabowski Michał) VII 425
M. Gr....... (Grabowski Michał) VII 425, 437
M. Gr...ski (Grabowski Michał) VII 425, 426, 427
M. hr. D. (Dzieduszycki Maurycy) VII 290
M. I. (Ilnicka Maria) VII 465
M. J. (Jezierski Michał) VII 511
M. J., weteran VIII 42
M. K. (Kulaszyński Mikołaj) VII 389
M. L. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
M. M. (Malinowski Mikołaj) VIII 345
M. M. (Mann Maurycy) VIII 355
M. M. (Mochnacki Maurycy) VII 35; VIII 403
M. Mo. (Mochnacki Maurycy) VIII 403
M. P. (Podczaszyński Michał) VII 35; IX 35
M. P., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1829 VII 35
m. r. (Romanowski Mieczysław) IX 92
M. R., adresat wiersza W. Tomaszewicza IX 219
M. R., autor katechizmu VIII 355
M. S. (Sikorski Maurycy) IX 348
M. S. (Sowiński Wojciech) VIII 543
M. S. (Studziński Marceli) IX 74
M. S. (Świtalski Maciej) VII 94
M. S. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228, 230
M. T. (Janowski Jan Nepomucen) VII 484, 485
M. T. (Trembicka) (Faleńska Maria) VIII 452
M. W. (Wiszniewski Michał) IX 303, 305
M. W. (Wodzyński M.) IX 305
M.-W., tłumacz ros. VIII 139
M. z P. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
M. z Pł. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
Macaulay Thomas IX 392, 416
Macewicz Konstanty IX 305
Macewicz, marszałek powiatu czerkaskiego VII 326
Mácha Karel Hynek VII 419; VIII 341
Machabejczycy (Machabeusze) VII 115; VIII 427; IX 348, 352
Machabejczyków matka VIII 427
Machaut Wilhelm IX 73
Machczyńscy, rodzice Józefy IX 462
Machczyńska Antonina VIII 245, 250, 412
Machczyńska Ewa VIII 264
Machczyńska Józefa — zob. Cybulska Józefa z Machczyńskich VII 234; IX 462
Machiavelli Niccolo VIII 121; IX 135
Machmud Baka VII 170
Machnicki Jan VII 422
Machnicki Kazimierz VII 422
Macholn J. VIII 336
Maciejewski Jarosław VII 7
Maciejowska Katarzyna z Wojnarów VIII 319
Maciejowska Tekla z Krzyżanowskich VIII 319, 323

Maciejowski F. VII 465
Maciejowski Ignacy (Sewer) VIII 399; IX 17, 18, 19
Maciejowski Kazimierz VIII 319
Maciejowski Wacław Aleksander VII 149, 228, 259, 282, 286, 287, 397, 441, 444, 495; **VIII** 48, 91, 279, 288, 290, 298, 307, **319-326**, 344, 347, 426, 433, 540, 541; **IX** 49, 74, 77, 83, 129, 139, 206, 210, 214, 245, 301, 302, 306, 335, 340, 408, 409, 442, **515-516**
z Maciejowskich Wapowska Katarzyna — zob. Wapowska Katarzyna z Maciejowskich IX 337
Mackiewicz Kamil VII 237
Mackiewicz S. VII 185
Mackiewiczówna Józefa — zob. Korsakowa Józefa z Mackiewiczów VIII 76
Mackiewiczówna Ludwika — zob. Chodźkowa Ludwika z Mackiewiczów VII 208; VIII 517
Mackiewiczówna Zofia — zob. Odyńcowa Zofia z Mackiewiczów VIII 517, 523
Mackrott Henryk VII 395
Macnab H. G. IX 304
Macpherson James (Osjan) VII 58, 412 [!], 467, 498, 499, 500; VIII 202, 522; IX 80, 313
Maćkiewicz Antoni VIII 260
Madaliński Antoni Józef VIII 412
Madej VII 216, 237; IX 335
Madejski Marceli VII 472; IX 361, 363
Maeterlinck Maurice VII 419
Magarašević Djordje IX 61
Magdalena św. — zob. Maria Magdalena św. VIII 544
Magenfisch Jankiel IX 301
Magni Francesco VIII 260
Magnuszewska Hanna — zob. Wójcicka Hanna z Magnuszewskich IX 334
Magnuszewska Karolina z Kęszyckich VIII 327
Magnuszewska Maria z Borakowskich VIII 326, 328
Magnuszewski Dominik VII 38, 45, 123, 166, 233, 294, 295, 297, 351, 381; **VIII** 95, 131, **326-329**, 363; IX 16, 250, 321, 334, 338, 340, 516
Magnuszewski Józef VII 7
Magnuszewski Hiacynt VIII 326
z Magnuszewskich Wójcicka Anna — zob. Wójcicka Anna z Magnuszewskich VIII 327
Mahomet (Mohammed) VII 176, 340, 341; VIII 30; IX 347
Maillan Jullien de VIII 229
Mainzer M. VIII 543
Maistre Joseph de VII 221, 222; IX 110, 116
Majer Jan Nepomucen VIII 329
Majer Józef VII 149, 291, 308, 436, 444, 465, 490, 508; **VIII** 6, 34, 46, 128, 222, 286, 298, 322, **329-332**, 350, 373, 387; IX 74, 146, 147, 148, 184, 186, 189, 205, 218, 243, 317, 358, 377, 447, 516, 541
Majeranowski Konstanty IX 517
Majerowa Marianna z Klinkierów VIII 329
Majewska Paulina — zob. Bochwicowa Paulina z Majewskich VII 160
Majewski Karol VIII 82, 384
z Majewskich Mickiewiczowa Barbara — zob. Mickiewiczowa Barbara z Majewskich VIII 378
Majkowska Julia z Garczyńskich VII 465
Majkowski Edward VII 465
Majmon Salomon VIII 28
Majorkiewicz Jan VII 67; **VIII** 67, **332-334**; IX 245, 340, 517
Majtényi Zoltán IX 510
Makary (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Maklakiewicz Jan Adam VIII 200
Makowiecka [!] Michalina VII 197
Makowiecki Stefan VII 257
Makryna matka (Mieczysławska Makryna) IX 227
Maksimowicz M. VIII 379
Maksówna Karolina — zob. Towiańska Karolina z Maksów IX 220
Maksymilian, arcyksiążę austriacki IX 74
Malatesta Paolo VII 134, 135
Malczeski Antoni — zob. Malczewski Antoni
Malczewska Konstancja z Błeszyńskich VIII 334, 339
Malczewska, niedoszła pani (Rucińska Zofia) VIII 342

Malczewski Adolf VII 281; VIII 260, 265
Malczewski Antoni, ksiądz VIII 336
Malczewski Antoni, poeta VII 38, 57, 146, 147, 148, 149, 203, 233, 383, 409, 410, 419, 500; **VIII** 26, 141, 150, 218, **334-342**, 374, 426; IX 136, 260, 340, 397, 398, 478, 517, 521, 522
Malczewski Antoni, poeta lwowski VIII 336, 342; IX 517
Malczewski Franciszek VII 387
Malczewski Jacek IX 432, 439
Malczewski Jan VIII 334
Malczewski Kornel VIII 337
z Malczewskich Kazimirska de Biberstein Scholastyka — zob. Kazimirska de Biberstein Scholastyka z Malczewskich VIII 30
Malczewskiego syn (Jakubowski August Antoni) VIII 341
Maleszewska Helena z Bernatowiczów VIII 342
Maleszewska Olimpia — zob. Chodźkowa Olimpia z Maleszewskich VII 212
Maleszewski Józef VIII 342
Maleszewski Tytus VIII 64, 461, 470, 472
Maleszewski Władysław Józef **VIII 342-343**; IX 517
Malet — zob. Morawska z domu Malet, żona Teodora VIII 421
Malewska Helena IX 382
Malewska Zofia (późniejsza Brochocka) VII 246, 248, 249; IX 382, 386
Malewska, żona Franciszka IX 382
Malewska, żona Szymona, rektora IX 382
Malewski Franciszek VII 68, 69, 71, 76, 206, 248, 513, 514; VIII 244, 523; IX 29, 71, 72, 113, 192, 290, 380, 381, 382, 383
Malfatti Jean VIII 545
Malibran Alphonse Marie VII 201; IX 400
Malinowscy bracia VIII 373, 374
Malinowska Anna z Guttów VIII 345, 347
Malinowska Helena VIII 347
Malinowski Franciszek Ksawery VII 95, 98, 228; **VIII 343-345**; IX 423, 518
Malinowski J. Ph. IX 360, 361
Malinowski Lucjan VII 82; VIII 425, 443
Malinowski Mikołaj, filareta VII 72, 73, 74, 210, 428; **VIII** 36, 244, **345-347**; IX 74, 509, 518
Malinowski Mikołaj, profesor literatury polskiej we Lwowie VII 100
Malinowski, ojciec Franciszka Ksawerego VIII 343
Maliszewski Edward VII 172
Mallet de Granville Jan — zob. Malletski Jan VIII 360
Malletska Adela z Krasińskich VIII 360
Malletska Waleria — zob. Marrené Morzkowska Waleria VIII 424
Malletski Jan VIII 360, 362
z Malskich Kraszewska Zofia — zob. Kraszewska Zofia z Malskich VIII 218
z Malskich Podolecka Wiktoria — zob. Podolecka Wiktoria z Malskich IX 37
Malte-Brun Conrad VII 213, 214; VIII 158, 238; IX 36
Malwikowski P. — zob. Pawlikowski Mieczysław IX 16
Malwina, adresatka trioletów S. Witwickiego IX 313
Malwina Sybiraczka VIII 260
Malý Jakub B. VII 239; IX 335
Małachowska Benigna IX 226
Małachowski Gustaw IX 214
Małachowski Juliusz IX 137
Małachowski Kazimierz IX 226, 403
Małachowski Stanisław, marszałek Sejmu Czteroletniego IX 139
Małachowski Stanisław, przyjaciel Z. Krasińskiego VIII 147, 148, 161, 162, 164, 210, 484
Małcużyński Witold VIII 514
Małecka Rozalia z Litwinowiczów VIII 347
Małecka Wincentyna z Kierskich VIII 348
Małecki Antoni VII 102, 105, 106, 206, 443; **VIII** 91, 92, 124, 230, 344, **347-354**; IX 41, 264, 265, 267, 518
Małecki Mateusz VIII 347
Małgorzata, królowa IX 9, 15
Małgorzata z Zembocina VII 247; VIII 158, 166, 168, 191, 194, 327

Mały J. (Legatowicz Ignacy Piotr) VIII 233
Manget S. VIII 336
Mann Jan VIII 355
Mann Maurycy **VIII 355-356**; IX 137
Mannowa Ernestyna z domu von Hausegger VIII 355
Manojlović-Rajko Nikola VIII 390; IX 95, 349
Manoll Michel IX 494, 510, 525, 549
Manteuffel Gustaw VII 183
Manuel Eugène VII 284
Manuel Juan IX 138
Manzoni Alessandro VII 483; IX 433
Mańkowska Bogusława **VIII 356-357**, 382, 473
Mańkowska Zofia VIII 56
Mańkowski Teodor VIII 356
Maquet Auguste VII 154
Mar C. (Aksienowa Suzanna I.) VIII 53, 55, 59
Marbach Oswald VIII 289
Marc Michel VII 154, 334
Marcinkowska Brygida z Grabowskich VIII 357
Marcinkowski Antoni Albert Jaxa (Antoni Nowosielski, Albert Gryf) VII 40, 78, 327, 436, 437, 517, 518; **VIII** 60, 63, **357-360**; IX 35, 208, 518
Marcinkowski Ignacy VIII 357
Marcinkowski Jan Karol VII 194, 200; VIII 180, 281, 282; IX 59, 105, 235, 331
Marcinkowski Kajetan Jaksa VII 381
Marcucci Ettore VIII 259, 263, 271; IX **17**
z Marczewskich Migurska Katarzyna — zob. Migurska Katarzyna z Marczewskich VIII 387
Marek Aureliusz (Marcus Aurelius Antoninus) VIII 508
Marek ksiądz — zob. Jandołowicz Marek VII 50, 409, 420; IX 109, 117
Maret H. L. C. IX 400
Maretić Tomislav IX 350
Marewicz Wincenty IX 243
Marforio (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
Marguerye Fryderyk Gabriel Maria Franciszek VIII 444
Maria (Bobrowa Joanna) VIII 137, 138, 139, 166, 168
Maria (Wereszczakówna Maria, później Puttkamerowa) VII 202
Maria B. (Sadowska Maria z Brzezinów) IX 119
Maria Bogarodzica VII 46, 47, 121, 122, 129, 145, 282, 392, 410, 436, 461, 504; VIII 16, 51, 56, 141, 142, 207, 258, 262, 271, 289, 320, 441, 442, 453, 459, 466, 467, 496, 497, 535; IX 56, 74, 86, 105, 166, 205, 221, 250, 259, 291, 312, 363, 374, 524, 528
Maria, carowa, żona Dymitra VII 253, 498; VIII 83, 90, 91, 98, 99, 423; IX 81, 182, 196, 197, 198, 202
Maria ...cka (Ilnicka Maria) VII 465
Maria Kazimiera, królowa polska VII 444; VIII 117, 435; IX 80
Maria, królowa węgierska VIII 117
Maria Leszczyńska, królowa francuska VIII 113; IX 339
Maria Ludwika Gonzaga, królowa polska IX 32, 82, 197, 338
Maria Magdalena św. VIII 544; IX 400
Maria Medycejska, królowa francuska VIII 382
Maria Stuart, królowa szkocka VII 181; VIII 90, 349, 352, 353
Maria Teresa, cesarzowa VII 282, 284
Maria Tudor, królowa angielska VII 316, 320
Mariotti Mario VIII 263
Marivaux Pierre de VII 369; IX 476
Markale J. VIII 452, 456, 458, 461
Markiewicz Zygmunt VII 7
Marković Franja VIII 336; IX 450
Markowski Tomasz [!] IX 16
Marks Karol VII 20, 51, 52, 88, 232, 252, 256, 265, 390, 448, 456, 487; VIII 235, 240, 253, 254, 255, 384; IX 102, **327**
Markwart Józef Joachim VII 301
Marrené Władysław VIII 360
Marrené Morzkowska Waleria VII 65; **VIII 360-366**, 424; IX 518
Marsollier Benoît Joseph VII 393
Marszak S. IX 549
Marszałkowicz Maksymilian VIII 419

Martin (Saint-Martin Louis Claude de) IX 475
Martin Edouard VIII 29
Martynow Leonid N. VIII 53, 59; IX 468, 490, 525, 549
Martynowski Franciszek Ksawery VII 125; VIII 287
z Martynów Dahlmannowa Helena — zob. Dahlmannowa Helena z Martynów VII 252
Marycjusz Szymon IX 271
Maryla (Wereszczakówna Maria, później Puttkamerowa) VII 247; IX 380
Marylski Eustachy VII 378
Marynia (Falkenhagen-Zaleska Maria z Korzeniowskich) VIII 89
z Marynowskich Nabielakowa Maria — zob. Nabielakowa Maria z Marynowskich VIII 434
Masaryk Tomaš IX 442
Maskiewicz Bogusław Kazimierz VIII 426
Masław, książę mazowiecki VIII 133, 166, 167, 168; IX 204
Massalska Helena VII 281
Massalska z Owsianów, żona Józefa VIII 368
Massalska Katarzyna z Korbutów VIII 367, 368
Massalska Paulina z Nowosielskich VIII 367
Massalski Edward Tomasz VII 5, 72; **VIII 367-368**, 368; IX 518
Massalski Józef VII 5, 69, 233; **VIII** 367, 368, **368-369**
Massalski Onufry VIII 367, 368
Masson J. IX 381
Mastai Luigi VIII 155
Maszkiewicz Samuel VII 257
z Maszkiewiczów Weryha Darowska Katarzyna — zob. Darowska Katarzyna Weryha z Maszkiewiczów VII 256
Matczyński Marek VIII 117
Matecki Józef VII 423
Matecki Teodor Teofil VII 92, 229
Matejko Jan VII 43, 174, 319, 375, 422, 466; VIII 26, 65, 282, 286, 459, 472, 510; IX 195, 202, 204, 338, 340, 364, 366, 506
Mateusz herbu Cholewa VIII 236
Mateusz z Krakowa VIII 432
Matisson — zob. Matthisson Friedrich von VII 406
Matouš Josef VIII 452, 454, 455, 456, 460, 461, 468
Matthew A. [!] — zob. Arnold Matthew VII 510
Matthisson Friedrich von VII 406
Matuszewicz Marcin VII 133
Matuszewicz Roman VII 79
z Matuszewiczów Kicka Zofia — zob. Kicka Zofia z Matuszewiczów IX 64
Mauritzius Anton VIII 139
Maurokordato Maria — zob. Strutyńska Maria z domu Maurokordato IX 171
Max Hans (Päumann Johann) VII 335
Mayenowa Maria Renata VII 7
Mayzner Józef VIII 305
Mazepa Jan VII 138, 147, 185, 191, 216, 499; VIII 341, 522; IX 5, 16, 73, 361, 365
Mazur (Majorkiewicz Jan) VIII 332
Mazur Jan IX 18
Mazur Roman (Zmorski Roman) IX 405
Mazur z Pł. (Majorkiewicz Jan) VIII 332
Mazur z Płockiego (Majorkiewicz Jan) VIII 332
Mažuranić Antun VIII 322, 322 [!], 326
Mažuranić Ivan VIII 57, 69; IX 21 [!], 491
Mazurkiewicz Wincenty VII 203; VIII 226, 414, 470, 472; IX 107, 156, 324, 412
Mazzini Giuseppe VII 52, 87, 255; VIII 250, 251, 253, 309, 380, 388; IX 102, 226, 325, 327, 549
Mączyńska Maria — zob. Kremerowa Maria z Mączyńskich VIII 221
Mecenas (Caius Cilnius Maecenas) VIII 76
Mecherzyńska Helena z Żeromskich VIII 369
Mecherzyński Karol VII 39; **VIII 369-371**; IX 306, 519
Mecherzyński Mateusz VIII 369
Meciszewski Hilary VII 295, 298; **VIII** 224, 226, **371-374**; IX 264, 267, 446, 447, 471, 492, 519
Meciszewski Kacper VIII 371

Medea IX 266, 274
Medeksza Kasper (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
Mehmed Sadyk (Czajkowski Michał) VII 238
Meilhac Henry VII 198
Meixner Julius VIII 390
Mejer Ignacy VII 436
Mejer J. [!] — zob. Majer Józef VIII 46
Melcer Henryk VIII 340; IX 517
Meleniewski Józef VIII 52
Mélesville (Anne Honoré Joseph Duveyrier) VII 393; IX 205
Melko Fortunat (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 398
Mellerowa Zofia VIII 311, 316
z Melsztyna Spytko — zob. Spytko z Melsztyna VII 125
Melsztyńscy VIII 346
Mendelsberg H. IX 425
Mendelsohn Jul. IX 100
Mendelssohn-Bartholdy Félix IX 322
Mendelsson Moses VII 485
Mendychowska K. — zob. Morgenbesserowa K. z Mendychowskich VIII 423
Menoutchechri, poeta perski VIII 30, 31
Menzel Wolfgang VII 393
Mercantini, poeta włoski IX 165
Mercier J. VIII 126
Mercier Paul VII 308
de Mercoeur Karolina — zob. Kolbergowa Karolina z domu de Mercoeur VIII 44
Merian Maria Sybilla VIII 222
Merici Aurelia VIII 121
Mérimée Prosper IX 71, 75, 377
Merle d'Aubigné Jean Henri VIII 129
Merle Jean Toussaint VII 308
Méry Joseph IX 209, 276
Merzbach Henryk **VIII** 40, **374-375**; IX 320, 321, 519
Merzbach Ludwik VIII 213, 241
Merzbach Samuel Henryk VIII 263
Merzbach Zygmunt VIII 374
Merzbachowa Henryka z Lesserów VIII 374
Merzbachowa Paulina z domu Le Hardy de Beaulieu VIII 374
Mesalina (Valeria Messalina) VIII 29
Mesihi, poeta turecki VII 170
Messius Trajanus Decius — zob. Decjusz VIII 319, 323
Mészáros István IX 500
Meszyński Faustyn VIII 258
Metody św. VII 148; VIII 121; IX 88, 89, 127, 196
Metternich Klemens von IX 283, 284
Metzig Jan VII 230
Meyer Edward VII 435
Meyer Katarzyna VII 435
Meyerbeer Giacomo VII 197, 392
Méyet Leopold VII 324; VIII 394; IX 256
Mezencow Walerian IX 171
Mianowska A... z T. IX 20
Mianowski Józef VII 81, 82; IX 197
Miarka Antoni VIII 376
Miarka Emilia z Zanibałów VIII 376
Miarka Karol **VIII 376-378**; IX 163, 164, 519
Miarka Karolina z Borówków VIII 376
Miaskowski Feliks VIII 135; IX 309
Miaskowski Kasper VII 284; IX 105, 197, 278
Miączyńscy IX 104
Miączyńska Klementyna z Potockich IX 49, 135
Mich. Bal. (Baliński Michał) VII 124
Michael Maurice A. VIII 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 459, 468, 495
Michajłow Michaił Ł. VIII 141; IX 468
Michajłowski M. VIII 51, 52, 53, 67; IX 393
Michalina O........ IX 119
Michalscy w Kordyszówce VII 404
Michalski Jan VIII 456
Michalski Ludwik IX 150
Michalski R. (Massalski Edward Tomasz) VIII 367
Michał (Czajkowski Michał) IX 398
Michał Anioł — zob. Buonarroti Michał Anioł
Michał Gr............ (Grabowski Michał) VII 425
Michał Korybut Wiśniowiecki, król polski VII 424, 492; VIII 425; IX 76, 80, 194, 274
Michał św. VII 237
Michał (wiersz S. Witwickiego) IX 313

Michałowska Ludwika IX 416
Michałowski Bartłomiej IX 111, 116, 117, 137
Michałowski Jakub VII 443, 444; IX 184
Michaud E. IX 90
Michaud Joseph François VII 517
Michaux Aleksander (Miron) VII 178; VIII 448
Michelet Karl Ludwig VII 226, 228, 230; IX 462
Michelet Jules VII 50, 393; VIII 278; IX 150, 532
Mickiewicz Adam VII 7, 20, 27, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 60, 61, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 79, 90, 91, 101, 107, 121, 126, 128, 130, 138, 160, 175, 176, 178, 182, 185, 186, 195, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 211, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 220, 221, 223, 224, 230, 231, 234, 235, 236, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 251, 252, 255, 256, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 281, 291, 292, 293, 294, 299, 306, 324, 325, 330, 350, 356, 358, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 385, 386, 388, 389, 391, 394, 405, 407, 408, 410, 412, 415, 417, 419, 436, 441, 448, 449, 451, 453, 454, 456, 463, 471, 472, 484, 487, 488, 489, 490, 491, 499, 502, 503, 504, 505, 506, 512, 513, 514, 518; VIII 5, 7, 15, 16, 17, 18, 21, 26, 28, 31, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 55, 56, 69, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 96, 97, 100, 110, 111, 112, 113, 119, 120, 128, 130, 131, 132, 135, 138, 154, 158, 160, 164, 165, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 195, 197, 200, 201, 202, 203, 204, 206, 209, 211, 215, 225, 226, 230, 231, 244, 249, 250, 251, 253, 254, 256, 257, 260, 261, 269, 271, 274, 278, 279, 281, 292, 296, 302, 304, 305, 306, 307, 310, 311, 312, 317, 325, 328, 329, 336, 338, 339, 341, 342, 343, 345, 346, 347, 349, 352, 353, 368, 369, 374, 375, 378, 378, 379, 381, 382, 385, 388, 399, 400, 403, 405, 409, 410, 416, 418, 423, 426, 431, 433, 435, 436, 437, 438, 439, 441, 442, 444, 445, 446, 449, 453, 454, 459, 462, 469, 470, 473, 484, 485, 486, 487, 489, 494, 498, 499, 504, 505, 506, 509, 510, 514, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 531, 532, 533, 535, 536, 537, 538, 539, 541, 545, 546, 547; IX 6, 16, 18, 24, 28, 29, 30, 36, 40, 50, 56, 61, 67, 69, 70, 71, 72, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 108, 113, 114, 117, 130, 132, 133, 136, 137, 138, 141, 142, 150, 156, 159, 165, 179, 180, 190, 191, 193, 194, 204, 205, 213, 215, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 235, 236, 246, 248, 251, 258, 259, 276, 282, 290, 291, 311, 312, 314, 315, 316, 324, 326, 336, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 366, 367, 370, 371, 372, 374, 375, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 396, 399, 401, 405, 406, 407, 411, 421, 431, 434, 438, 441, 442, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 466, 467, 474, 475, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 486, 489, 493, 494, 496, 498, 509, 510, 511, 512, 515, 517, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 527, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 538, 539, 540, 541, 545, 546, 547, 549, 551, 552, 553
Mickiewicz Aleksander **VIII 378-379**; IX 290, 519
Mickiewicz Franciszek VII 274; VIII 379
Mickiewicz Mikołaj VIII 378
Mickiewicz N. VII 336
Mickiewicz R. J. IX 301
Mickiewicz Władysław VII 90, 187, 190, 239, 377; VIII 80, 156, 169, 260; IX 109, 117, 315, 356, 363, 482, 507, 539
Mickiewiczowa Barbara z Majewskich VIII 378
Mickiewiczowa Celina VIII 257, 418, 446; IX 344
Mickiewiczowa Teresa z Terajewiczów VIII 379
Mickiewiczowie VII 202
z Mickiewiczów Święcicka Maria — zob. Święcicka Maria z Mickiewiczów VIII 379

Mickiewiczówna Marynia VIII 305
Micowski Karol VII 428
Micros (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
z Miechowa Jaksa — zob. Jaksa z Miechowa VII 498
Miecz. R. (Romanowski Mieczysław) IX 92
Mieczysław I, książę polski VII 171; IX 73, 80, 84, 85
Mieczysław R. (Romanowski Mieczysław) IX 92
Mieczysław III Stary, książę polski VIII 83; IX 158
Mieczysław (w dedykacji J. Szujskiego) IX 198
Mieczysławska Makryna VII 325, 504; VIII 181, 354; IX 227, 282
Miej Lew A. VII 210; VIII 51, 52, 53, 59, 169, 521; IX 362, 533, 552
Mielęcki Edmund IX 275
Mielikowski Stefan Szczęsny Bohdan (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 143
Mielikowski Stefan Szczęsny Bohdan przydomku i herbu Gozdawa (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 143
Mielżyńscy w Miłosławiu VIII 26, 427
Mielżyńska Franciszka z Wilkxyckich VIII 473; IX 135
Mielżyńska Wirydianna IX 79
Mielżyński Maciej VIII 431
Mielżyński Seweryn VII 95; VIII 26, 54, 259; IX 86, 134, 135
z Mielżyńskich Bnińska Maria — zob. Bnińska Maria z Mielżyńskich IX 145
Mien Juliusz IX 393
Mierkina R. IX 471
Mierosławska Kamila z domu Notté de Vaupleux VIII 380
Mierosławski Adam VIII 384
Mierosławski Kasper VIII 380
Mierosławski Ludwik VII 85, 88, 92, 111, 112, 178, 215, 391, 417, 449, 485, 487, 493; **VIII** 36, 106, 256, 282, **380-385**, 390, 398, 404, 415, 454, 469, 470, 472, 473, 486, 540, 541, 542; IX 36, 98, 189, 285, 328, 375, 405, 493, 520
Mieroszewska Anna z Dembińskich VIII 385
Mieroszewska Eleonora VIII 385
Mieroszewski Jan IX 447
Mieroszewski Jan Kanty VIII 385
Mieroszewski Józef VII 5; **VIII** 373, **385**
Mierzwa, kronikarz VII 106
Mierzyński Antoni **VIII 386-387**
Mierzyński Tadeusz VIII 386
Mieszkaniec lasów (Tyszkiewicz Eustachy) IX 242, 243
Migurska Albina z Wiśniowskich VIII 387
Migurska Katarzyna z Marczewskich VIII 387, 388
Migurski Józef VIII 387, 388
Migurski Wacław VIII 387, 388
Migurski Walenty VIII 387, 388
Migurski Wincenty **VIII 387-388**; IX 520
Migurskiego Wincentego dzieci VIII 387
Mika Viktor VII 331, 332, 333, 335, 336; IX 471
Miklosich (Mikloszycz) Franz IX 10
Mikołaj I, car rosyjski VII 204, 222, 238, 451, 496; VIII 131, 157, 182, 293, 387, 438; IX 65, 71, 107, 172, 324, 346, 443, 460, 540
Mikołaj z Nagłowic — zob. Rej Mikołaj VII 424
Mikołaj z Zembocina VII 224
Mikołajtis Józef VIII 165
Mikoszewski K. VIII 17
Mikros (Przecławski Józef Emanuel) IX 70, 247
Mikuli Karol IX 249
Mikulicz Karol VII 257
z Mikuliczów Koźmianowa Wiktoria — zob. Koźmianowa Wiktoria z Mikuliczów VIII 118, 119, 120, 122
Mikulski Tadeusz VII 7
Mikułowski E. VIII 20
z Milejków Chłopicka Zofia — zob. Chłopicka Zofia z Milejków VIII 40
Milicievič Miłan IX 540
Milikowski Jan VII 345, 459; VIII 334, 340
Miller Jan Nepomucen VIII 494
Milowicz Władysław VIII 218
z Miltanów Paszkowska Teodora — zob. Paszkowska Teodora z Miltanów IX 13
Milton John IX 71
Milutinović Sima Sarajlija IX 408
Miłaszewska Joanna IX 466, 502, 503, 507, 508, 552

Miłaszewski Adam IX 466, 502, 503, 507, 508, 552
Miłejko Baltazar (Klimańska Zofia) IX 488
Miłkowska Balbina z Brudzewskich VIII 388
Miłkowska Zofia z Wróblewskich VIII 388
Miłkowski Józef, ojciec pisarza VIII 388
Miłkowski Józef, współtłumacz F. H. Lewestama VIII 274
Miłkowski Zygmunt Fortunat (T. T. Jeż) VII 87, 118, 174, 178, 244, 271, 272, 447, 472, 473, 506; **VIII** 79, 255, 265, 382, 384, 385, **388-400**, 486, 504, 542; **IX** 7, 38, 88, 89, 98, 120, 210, 228, 259, 323, 327, 375, 456, 507, **520-521**, 538
z Miłkowskich Gawrońska Antonina — zob. Gawrońska Antonina z Miłkowskich VIII 395
Miłosz Eugeniusz VII 435
Minajew D. VIII 54, 59
Minasowicz D. IX 379
Minasowicz Jan Klemens VIII 448, 486
Minasowicz Józef Dionizy VII 237
Minasowicz Józef Epifani VIII 433
Mineyko M. VII 344
Minghetti Marco VIII 379
Miniszewski Józef Aleksander VII 65; **VIII 401-402**, 446; IX 521
Minkwiz Aleksander IX 171
Minsberg Ferdinand VII 239
Minus (Faleńska Maria) VII 311
Mirabeau Honoré Gabriel VIII 409
Miram Józefa (Miramka) VII 65
Mirecki Franciszek VII 333, 337, 345; VIII 373; IX 477
Miriam — zob. Przesmycki Zenon
Miron (Michaux Aleksander) VII 178; VIII 448
Mirosław G. (Gosławski Maurycy) VII 404
Mirosławska Georgina — zob. Bykowska Georgina Jaksa VII 191
Mirski Józef VIII 84
Misiewicz Konstanty VII 188
Miškatović Josip VIII 26; IX 348
Miszewski Jakub VII 288
Mitelstaedt Jan VIII 258
Mitraszewska Leokadia — zob. Schmittowa Leokadia z Mitraszewskich IX 123, 125
Mitraszewska Paulina — zob. Kondratowiczowa Paulina z Mitraszewskich VIII 50
Mitrydat IX 313
Mittermayer Karl Joseph Anton VIII 221
Mitzner Zbigniew IX 501
Mitznerowa P. IX 501
Mizantrop (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
z Mleczków Alcyato Marianna — zob. Alcyato Marianna z Mleczków VII 111
Mlinavić S. VII 410
Mł. (Małecki Antoni) VIII 347
Młocki Alfred VII 389
z Młockowskich (czy Młochowskich) Wolska Józefa — zob. Wolska Józefa z Młockowskich (czy Młochowskich) IX 320
Młoda Polka — zob. Wojnarowska Karolina IX 318
Młodecki J. N. VIII 20
Młodnicka Wanda IX 254, 255
Młody artysta X. Y. IX 191
Młokosiewicz Franciszek IX 61
Młokosiewiczówna Anna — zob. Potocka Anna z Młokosiewiczów IX 61
z Młynarskich Gaszyńska Teresa — zob. Gaszyńska Teresa z Młynarskich VII 380
Mniszchowie VII 392
Mniszech Michał IX 345
Mniszchówna Maryna — zob. Maria, carowa, żona Dymitra
Mochnaccy VIII 410
Mochnacka Maria z Pągowskich VIII 245, 403, 406; IX 36
Mochnacki Bazyli VIII 403, 406, 407; IX 36, 265
Mochnacki Kamil VIII 406, 407, 408; IX 36
Mochnacki Ludwik VIII 405
Mochnacki Maurycy VII 34, 35, 36, 37, 38, 60, 208, 214, 356, 397, 416, 419, 430, 431, 441, 485, 486; **VIII** 49, 96, 100, 224, 238, 245, 250, 254, 328, 329, 340, 381, **403-411** 421, 435, 436, 539, 541; IX 35, 36, 37, 98, 214, 245,

264, 265, 283, 304, 311, 316, 425, 426, 442, 443, 521-522
Moczulski Julian IX 70
Modzelewski Jan VII 461
Modzelewski Michał VIII 337, 342
Modzelewski Wiktor VII 461
Modrzewski Andrzej — zob. Frycz Modrzewski Andrzej VIII 325
Mogilnicki Jan VIII 435
Mohort Szymon VII 122; VIII 219; IX 44, 47, 48, 49, 55, 56, 536
Mohrenheim Artur VII 300; IX 171
Mojżesz, wódz i prawodawca ludu izraelskiego VIII 134, 466, 497, 513; IX 250
Mokronowski Stanisław IX 139
Mokrzecki, adresat listu K. Lacha Szyrmy IX 214
Molè Wojsław VIII 139, 140, 145, 146, 156
Molière (Jean Baptiste Poquelin) VII 164, 307, 348, 352, 353, 356, 358, 366, 367, 369, 370, 371; VIII 100, 112, 113, 544; IX 209
Molińska Aniela z Czekajskich IX 329
Molińska-Woykowska Julia — zob. Woykowska Julia
Moliński, brat Julii Woykowskiej IX 329
Moliński Wiktor IX 329
Molo Karolina de — zob. Olizarowa Karolina z domu de Molo VIII 530
Monaldeschi Giovanni VIII 373
Monat Henryk IX 251
Monika św. VIII 163
Moniuszko Kazimierz VIII 76
Moniuszko Stanisław VII 163, 196, 197, 202, 237, 246, 247, 314, 332, 333, 362, 466, 474; VIII 44, 50, 52, 60, 71, 88, 97, 108, 531, 532; IX 69, 194, 209, 267, 268, 312, 320, 321, 323, 332, 333, 361, 394, 461, 464, 471, 480, 488, 489, 490, 492, 502, 515, 533, 536, 545, 549, 551
Montalembert Charles de VII 393; VIII 26, 118, 132, 153, 167, 169, 293; IX 67
Montgomery R. VII 115
Monwid, książę litewski IX 160
Moore Thomas VIII 180, 383, 499; VIII 77, 90, 121, 122, 412, 522, 528, 545; IX 7, 8, 25, 107, 347, 381
Moraczewska Bibianna VII 67, 263 [!], 447, 448; **VIII** 94, 95, **411-413**; IX 54, 414, 417, 522
Moraczewska Józefa z Kierskich VIII 411, 413
Moraczewski Jędrzej VII 486, 492; **VIII** 106, 241, 278, 279, 280, 281, 381, 383, 411, **413-415**, 540; IX 81, 414, 522
Moraczewski Tomasz VIII 411, 413
Morandi Luigi VII 474; VIII 149
Morawscy VII 398
Morawska K. Z. VIII 133, 134, 135, 137, 167, 168
Morawska Katarzyna z Jezierskich VIII 419
Morawska Konstancja VIII 121
Morawska Marianna, dyrektorka teatru w Wilnie VIII 231
Morawska Marianna z Siemaszków, matka Stanisława VIII 416
Morawska z domu Malet, żona Teodora VIII 421
Morawski Adam VIII 419
Morawski Apolinary VIII 416
Morawski Franciszek VII 34, 35, 37, 98, 140, 342, 408, 500; VIII 89, 91, 116, 119, 121, 123, 124, 151, 156, 159, 160, 363; IX 136, 278, 495
Morawski Ignacy VIII 419
Morawski Józef, współtłumacz edycji E. Raczyńskiego IX 82
Morawski Józef z Oporowa VII 398, 401
Morawski K. VIII 38
Morawski Stanisław VII 5, 7, 71; **VIII 416-418**; IX 131, 132
Morawski Szczęsny **VIII 419-420**; IX 18, 95, 522
Morawski Teodor VII 88, 89, 90, 203; **VIII 421-422**; IX 356, 357, 522
Morawski Teofil VIII 422
Morawski Wojciech VII 398; VIII 80
Morawski Zdzisław IX 366
Morenheim — zob. Mohrenheim Artur
Moreto Agostino VIII 28; IX 21
Morgenbesser Aleksander **VIII 422-424**
Morgenbesser Stanisław VIII 422
Morgenbesserowa Katarzyna z Ogonowskich VIII 422
Morgenbesserowa M. z Mendychowskich VIII 423
Morgenroth M. VIII 53

Morgenstern L. IX 249
Morier James IX 131
Morozewicz Kalikst VII 334
Morozow Osip (Sękowski Józef Julian) IX 129
Morska Magdalena z Dzieduszyckich VII 498
Morski Józef (Ostrowski Krystyn) VIII 542
Morsztyn Hieronim VIII 370
Morsztyn Jan Andrzej (Jędrzej) VIII 49, 349, 441; IX 136, 176
Morsztyn Ludwik VII 444
Morsztyn Zbigniew IX 32
Morzkowska Antonina VIII 37
Morzkowska Laura z Wąsowiczów VIII 424
Morzkowska Waleria — zob. Marrené Morzkowska Waleria
Morzkowski August VIII 424
Morzkowski Michał VII 5, 65; **VIII** 360, 363, **424**, 447; IX 301
z Morzkowskich Radziwiłłowa Aniela — zob. Radziwiłłowa Aniela z Morzkowskich VII 284
Morzycka Faustyna VII 67; VIII 389
Mosbach August VII 5, 95, 135; **VIII 425-426**; IX 453, 507, 523
Mosbach Fryderyk VIII 425
Mosbachowa Julia z Bronowskich VIII 425
Mosen Julius VII 79
Moser Gustav von VII 335
Moskow M. VIII 392
z Mossakowskich Koźmianowa Anna — zob. Koźmianowa Anna z Mossakowskich VIII 115
Mostowska Anna VII 38
Moszczeński Adam IX 81
z Moszczeńskich Chłapowska Urszula — zob. Chłapowska Urszula z Moszczeńskich VII 200
Moszyńska Joanna VIII 368
Moszyński Antoni **VIII 426-427**, 440
Moszyński Piotr VII 460
Motty Apolonia z Herwigów VIII 427
Motty Jan VIII 427
Motty Marceli VII 172, 193; **VIII 427-429**; IX 85, 106
Motty W. IX 135
Motty Walentyna — zob. Cegielska Walentyna z Mottych VII 193; VIII 427
Motty Waleria z Bukowieckich VIII 428
Mottych rodzina VIII 428
Mozart Wolfgang Amadeus VIII 44
mp. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
Mroczko Ksawery VIII 265
Mrongovius Krzysztof Celestyn VII 205; IX 148, 441
Mroziński Józef IX 14, 60, 176
z Mrozińskich Supińska Tekla — zob. Supińska Tekla z Mrozińskich IX 176
Mrozowicki U. VIII 303
Mrożewski Stefan VIII 468
Mru. K. (Szabrański Antoni Józef) IX 180, 181
Mruk (Szabrański Antoni Józef) IX 180
Mścisław Mścisławicz, książę ruski VIII 423
Muchanow Paweł IX 9, 151
Muchanow Sergiusz VII 197
Muchlińska Emilia z Tyszyńskich VIII 429
Muchlińska Franciszka VIII 429
Muchliński Antoni **VIII 429-431**; IX 246
Muchliński Ignacy VIII 429
Muchliński Józef VIII 429
Mucquardt, księgarz z Brukseli VIII 374
Muczkowska Katarzyna z Drelanków VIII 431
Muczkowski Antoni VII 444
Muczkowski Józef **VIII** 244, **431-434**; IX 136, 206, 308, 423, 462, 523
Muczkowski Marcin VIII 431
Mühl Adam (Mickiewicz Adam) VIII 306
Müller Eugen VII 199
Müller F. VII 188
Müller Jan IX 184
Müller Jan (Sobieszczański Franciszek Maksymilian) IX 150
Müller Johann VII 180
Müllner Adolph VII 342, 344
Mułkowski Adolf VIII 307, 309
Münch-Bellinghausen Eligius (F. Halm) VII 59, 179; VIII 516, 531
Münchheimer Adam VII 196; IX 208
Münnich Wilhelm VII 436
Murad Pasza (Bem Józef) VII 382
Murat Joachim IX 10
Murawiew Michaił N. VIII 530, 544

Murawiew Nikita M. IX 476
Muret Marc Antoine VIII 427
Murger Henri IX 208, 209
Murillo Bartolome Estéban VIII 116
Murilo Arajo VIII 457
Murinius M. — zob. Murzyński Marcin IX 340
Murphy Arthur VII 499
Murza-Szafi, poeta IX 408
Murzynowski Stanisław IX 394
Murzyński Marcin IX 340
Mussa Victor Emanuel VII 337
Musset Alfred de VII 20, 202, 317, 369; VIII 87, 90, 100, 263, 498, 501, 502, 546; IX 8, 25, 209, 210, 381
Musset Paul de IX 209
Mycielscy w Rokosowie VIII 355
Mycielska, nakładca Poezji J. B. Zaleskiego IX 361
Mycielska Helena VIII 521
Mycielska Ludwika VIII 521, 523
Mycielska Waleria z Tarnowskich VIII 26
Mycielski Jerzy VIII 492
Mycielski z Dębna IX 330
Myszkowska Antonina — zob. Kosińska Antonina z Myszkowskich VIII 104
Myszkowski Aleksander VII 293
Myszkowski Władysław IX 15
z Myszkowskich Rylska Antonina — zob. Rylska Antonina z Myszkowskich IX 318

N. (Norwid Cyprian) VIII 448, 460
N*** (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
N. autor broszury (Mochnacki Maurycy ?) VIII 405
N. B. (dedykacja K. Drzewieckiego) VII 279
N. D. (Niemirowicz-Danczenko W.) IX 393
N. G., tłumacz ros. VII 338
N. K. (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 132
N. Ł. (Łuszczewska Magdalena, Nina) VIII 450
N. N. (Komierowski Józef) VIII 49
N. N. (Kondratowicz Ludwik) VIII 50
N. N. (Konopacki Szymon) VIII 72
N. N-cz, tłumacz ros. IX 301
N-N, adresat wiersza T. Zana IX 379
N.... O.... (Olizar Narcyz) VIII 532
Nabi-effendi, poeta turecki VIII 430
Nabielak Jakub VIII 434
Nabielak Ludwik VII 121, 123, 149, 150, 204, 281, 413, 415, 417; **VIII** 407, 409, **434-437**, 456, 537; IX 36, 40, 89, 100, 101, 224, 277, 278, 366, 372, 388, 389, 404, 523
Nabielakowa Maria z Marynowskich VIII 434
Nabielakowa Zofia z domu Conrad VII 204; VIII 434, 436, 460; IX 366, 389
Nabieleg — zob. Nabielak Ludwik VIII 434
Nadwiślański Leon (Zienkowicz Leon) IX 402, 403
z Nagłowic Mikołaj — zob. Rej Mikołaj VII 424
Nagnioszewska Klara VIII 462
Nahma, adresatka wiersza J. Wiernikowskiego IX 291
Naimska Michalina — zob. Szymanowska Michalina z Naimskich IX 207
Nakwaska Anna z Krajewskich VIII 437, 438
Nakwaska Karolina **VIII 437**, 438; IX 245, 400
Nakwaski Franciszek VIII 438
Nakwaski Henryk **VIII** 437, **438-439**
z Nakwaskich Walewska K. — zob. Walewska K. z Nakwaskich IX 86
Nalewajko, kozak VII 147
Nałęcz (Ropelewski Stanisław) IX 98
Napoleon, cesarz francuski VII 13, 125, 182, 185, 200, 201, 237, 287, 337, 338, 366, 451, 454, 482; VIII 129, 130, 132, 134, 146, 166, 167, 168, 187, 188, 211, 214, 259, 278, 356, 385, 404, 412; IX 13, 17, 18, 79, 91, 157, 220, 351
Napoleon III, cesarz francuski VII 90, 91, 138, 203, 217, 451; VIII 132, 156, 157, 164, 168, 190, 210, 355, 538, 540; IX 221, 306
Napoleon, książę, kuzyn Napoleona III VII 217; VIII 540
Narbutt Kazimierz VIII 427
Narbutt Ludwik VIII 439

Narbutt Teodor VII 515; **VIII 439-441**; IX 523
Narbutta siostra VII 505
z Narbuttów Chlędowska Cecylia — zob. Chlędowska Cecylia z Narbuttów VII 260
z Narbuttów Dembowska Konstancja — zob. Dembowska Konstancja z Narbuttów VII 267
Narcyssa (Żmichowska Narcyza) IX 413
Narcyssa Ż... (Żmichowska Narcyza) IX 413
Nargielewicz Józef VII 103
Naruszewicz Adam Stanisław VII 132; VIII 117, 236, 237, 238, 250; IX 39
Narymunt, książę litewski IX 160
Narzymska Janina VIII 335
Natalia B. IX 406
Nauczyciel elementarny (Estkowski Ewaryst) VII 302
Naumann, nadburmistrz Poznania IX 82, 83
Naundorf Charles Guillaume IX 226
Navratilowie IX 125
Nawojka IX 105, 106
Nawrocki Mikołaj VIII 319
Nebaba, ataman kozacki VII 411, 421
Nečas Jan VII 382, 460; VIII 51, 52, 54, 59, 336, 518; IX 253
Necker de Saussure Albertine Adrienne IX 400
Nehring Jakub VIII 441
Nehring Władysław VII 93, 94, 95, 194; **VIII 441-444**; IX 32, 60, 523
Nehringowa Barbara z Gostomskich VIII 441
Nekanda Tadeusz (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334, 342
Nell Fryderyk VII 475
Nemo (Wiszniewski Michał) IX 303
Nendzyński Aleksy VIII 27
Nepos (Publius Cornelius Nepos) VII 126; VIII 387; IX 266
Neptun IX 206
Neron (Lucius Domicius Ahenobarbus) VIII 27, 29, 419
Nerval Gérard de VIII 303
Nestor, bohater grecki w wojnie trojańskiej IX 181
Nestor, kronikarz VII 106
Netrebski Dominik VII 332, 347
Neu K. VIII 236, 237
Neudhardt (Neidhardt) Borys IX 171
Neveršilová Olga IX 524
Newman John Henry IX 400
Newton Isaac IX 179
Nicolas Auguste VII 367; IX 399
Nicole ks., właściciel instytutu wychowawczego w Petersburgu IX 108
z Nideckich Łagunowa Izabela — zob. Łagunowa Izabela z Nideckich VIII 294
Nieczuja (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
Niedźwiecki, brat Leonarda VIII 445
Niedźwiecki J. IX 254
Niedźwiecki Leonard VII 184, 207, 251, 275, 379, 389, 449, 451, 452, 457, 459, 465, 490, 491, 504; VIII 16, 20, 26, 31, 38, 122, 130, 436, **444-446**, 520, 534, 536, 537, 538, 541, 546; IX 68, 89, 214, 228, 328, 344, 358, 367, 524
Niegolewscy IX 104
Niegolewski Andrzej VIII 164, 176, 212, 245; IX 84, 85
Niegolewski Władysław VII 95; VIII 54; IX 68, 120
Niekrasow Nikołaj A. VIII 44, 57, 59, 61; IX 491
Niemcewicz Julian Ursyn VII 35, 36, 74, 89, 90, 101, 186, 188, 344, 381; VIII 91, 157, 165, 226, 237, 247, 335, 363, 423, 517, 545; IX 54, 80, 83, 84, 125, 136, 169, 213, 230, 312, 313, 377, 517
Niemen Czesław IX 532
Niementowski Antoni VIII 350
Niemirowicz-Danczenko Władimir I. IX 393
Niemojewski Feliks VII 412; IX 101
Niemojewski Ludwik VIII 359
Niemojowski Bonawentura VIII 421; IX 153
Niemojowski Wincenty VII 36, 37; VIII 421
Niépovié Gaétan (Frankowski Karol) VII 328, 329
Niepowie Kajetan (Frankowski Kajetan) VII 328, 329; IX 470
Nieritz Gustaw VIII 289
Niesiecki Kasper VII 237; VIII 240; IX 160
Niesiołowska-Rothertowa Zofia IX 468

Niesiołowski S. VIII 382
Niesłuchomski Samuel VIII 56
Nie-Van-Dyk (Szujski Józef) IX 193, 194, 195
Niewęgłowski Piotr Henryk VII 5, 85; VIII 203
Niewiadomski Stanisław IX 256
Niewiarowska — zob. Chomętowska z Niewiarowskich, żona Władysława VII 224
Niewiarowska Julia z Brzozowskich VIII 446
Niewiarowski Aleksander VII 65, 161, 294, 326; **VIII** 32, 54, 60, 360, 366, 402, 424, **446-448**, 448, 469, 473, 488; IX 207, 211, 320, 323, 409, 411, 451, 524
Niezabitowski Albin VII 169; VIII 95; IX 39
Niezabitowski Aleksander VII 255
Niezabitowski Kajetan Lubicz IX 301
Nieznajomski E. (Dembowski Edward) VII 261
Nieznajomy (Komierowski Józef) VIII 49
z Niklewiczów Kaczkowska Franciszka — zob. Kaczkowska Franciszka z Niklewiczów VIII 7
Nikorowicz Józef IX 249
z Nikorowiczów Antoniewiczowa Józefa Bołoz — zob. Antoniewiczowa Józefa Bołoz z Nikorowiczów VII 119
Nikorowiczówna Zofia — zob. Antoniewiczowa Zofia Bołoz z Nikorowiczów VII 119
Niszczycki Krzysztof IX 340
Nitschmann Hans VIII 141, 142, 144, 145, 146, 155, 169, 263, 336; IX 250, 253, 365, 407, 438
Nizami z Gandży IX 158, 159, 542
Noailles Emmanuel Victorien Henri VIII 435; IX 88
Nodier Charles VII 30
Noe, patriarcha biblijny IX 112
Nofreari, królowa egipska VII 314
Noire-Isle Al. de (Przeździecki Aleksander) IX 72
Noirville Alexandre de (Przeździecki Aleksander) IX 72
Nolaski (Lewestam Fryderyk Henryk) VIII 273
Nork F. VII 185
Norwid Cyprian VII 7, 41, 42, 48, 59, 65, 66, 124, 130, 131, 174, 214, 219, 229, 232, 236, 237, 302, 311, 313, 353, 383, 390, 416, 417, 501, 502; **VIII** 40, 124, 154, 165, 169, 176, 178, 179, 180, 181, 185, 186, 189, 192, 193, 195, 209, 214, 245, 258, 264, 272, 273, 315, 363, 399, 444, 447, **448-514**, 514, 534, 537; **IX** 16, 18, 119, 120, 226, 255, 275, 276, 277, 278, 279, 300, 358, 366, 374, 410, 411, 420, 432, 451, 454, 457, 462, 465, 469, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 503, 508, 510, 511, 515, 523, 524, **524-532**, 534, 535, 540, 541, 547, 549, 552, 554, 555
Norwid Jan VIII 448, 514
Norwid Ksawery VIII 49, 452, 462
Norwid Ludwik VII 313, 319; **VIII** 50, 363, 447, 448, 450, 465, 486, 495, **514-515**; IX 147, 340, 392
Norwidowa Anna z Jarnowskich VIII 453, 472, 514
Norwidowa Ludwika ze Zdzieborskich VIII 448, 514
Norwidowa Zofia z Sobieskich — zob. Komierowska Zofia z Sobieskich VIII 49
z Norwidów Suska Paulina — zob. Suska Paulina z Norwidów VIII 455
Noskowski Zygmunt VII 332; VIII 273; IX 227
Notté de Vaupleux (Mierosławski Ludwik) VIII 380
Notté de Vaupleux Kamila — zob. Mierosławska Kamila z domu Notté de Vaupleux VIII 380
Noubar-Pasza madame VII 218
Nougaret Pierre Jean Baptiste VIII 237
Novaković Stojan VII 239
Novalis (Friedrich von Hartenberg) VII 25, 32; IX 69, 437
Novicampianus — zob. Nowopolski Wojciech VIII 330
Nowakowska Józefa — zob. Grabowska Józefa z Nowakowskich VII 423
Nowakowska Teofila VIII 108
Nowakowski Józef VII 474
Nowakowski Tadeusz VII 270

Nowara L. ks. (Wojnarowska Karolina) IX 318
z Nowego Targu Wawrzyniec — zob. Korwin Wawrzyniec VIII 57
Nowicki Fortunat VIII 359
Nowina Janusz (Pol Wincenty) IX 40
Nowiński Stanisław VII 308, 434; VIII 275, 331; IX 26, 33, 148, 177, 199, 299, 352, 389
Nowodworski Bartłomiej VIII 116; IX 81
Nowopolski (Novicampianus) Wojciech VIII 330
Nowosielska Paulina — zob. Massalska Paulina z Nowosielskich VIII 367
Nowosielski A. — zob. Marcinkowski Antoni Albert Jaxa
Nowosielski Antoni — zob. Marcinkowski Antoni Albert Jaxa
Nowosielski Teofil Stanisław **VIII 515-517**
Nowosilcow Nikołaj N. VII 55, 69, 70, 71, 73, 313, 398, 399, 447; VIII 40, 42, 110, 239, 243, 405, 410; IX 71, 72, 103, 385
Nowoszycki S. VII 515
Nowowiejscy, adresaci listów A. Jełowickiego IX 483
Nowowiejski Karol (Wojnarowska Karolina) IX 318
Noyers Pierre de VIII 435; IX 388
Noyes Florence VII 333; VIII 139
Noyes George Rapall VII 333, 358; VIII 204
Nufr. (Pietraszkiewicz Onufry) IX 28
Nurkowski Norbert IX 231, 233
Nyrtyc S. IX 111

O***, adresat wiersza R. Suchodolskiego IX 174
O****** (Odyniec Antoni Edward) VIII 517
O. I. S. (Sękowski Józef Julian) IX 129
O. K. (Kolberg Oskar) VIII 44
O. N., adresat wiersza T. Lenartowicza VIII 262
O. O...! (Sękowski Józef Julian) IX 129
O. P. (Przecławski Józef Emanuel) IX 71
O. S. (Sękowski Józef Julian) IX 129
O. S-kij (Sękowski Józef Julian) IX 129
Obolewicz Wiaczesław B. VII 338
Oborski Ludwik VIII 244
Obuchowicz Filip IX 290
Obuchowicz Kazimierz IX 382
Obuchowicz Kazimierz Filip VII 127
Obuchowiczowie VII 127
Obywatel Stanów Zjednoczonych (Jatowt Maksymilian) VII 501
Obywatel z Poznańskiego, czyli obywatel z zabranego kraju (Mochnacki Maurycy) VIII 403, 404
Obywatele i mieszkańcy miasta Lublina IX 143
Ochocki w Dobropolu VII 472
Ochorowicz Julian VIII 395
Odescalchi Zofia z Branickich VIII 473
Odet-Peillion, kontradmirał VII 472
Odillon-Barrot, dyplomata VIII 543
Odojewskij Aleksandr N. IX 482
Odrowąż-Pieniążek Janusz VII 7
Odyniec Antoni Edward VII 72, 123, 131, 165, 206, 210, 237, 248, 274, 275, 276, 291, 324, 378, 435, 503; VIII 36, 40, 41, 75, 76, 78, 91, 124, 130, 135, 145, 160, 177, 222, 258, 271, 276, 286, 310, 312, 313, 315, 368, 379, **517-529**; IX 24, 25, 49, 50, 120, 136, 155, 159, 165, 179, 185, 220, 245, 246, 311, 314, 345, 346, 352, 365, 366, 369, 382, 384, 466, 474, 533
Odyniec Leonard VIII 523
Odyniec Tadeusz VIII 517, 518, 521, 523
Odyńcowa Teresa z Gnatowskich VIII 517
Odyńcowa, tłumaczka ros. IX 335
Odyńcowa Zofia z Mackiewiczów VIII 517, 523
Odyńcówna Antoninka VIII 520, 528; IX 25
Odyńcówna Karolina — zob. Suzinowa Karolina z Odyńców IX 179
Odyńcówna Teresa — zob. Chomętowska Teresa z Odyńców VII 165; VIII 313, 518
Odyńcówna Wincenta — zob. Grozowa Wincenta z Odyńców VII 438
Oe (Estreicher Karol) VII 305
Oehlenschläger Adam Gottlob VII 134, 179, 180, 281; IX 408
Offenbach Jacques VII 198

Oficer Polski (Paszkowski Józef starszy) IX 13
Ogińscy VIII 75
Ogińska Kunegunda VIII 521
Ogińska, księżna wdowa IX 245
Ogiński Michał VII 212, 213; IX 245
z Ogonowskich Morgenbesserowa Katarzyna — zob. Morgenbesserowa Katarzyna z Ogonowskich VIII 422
Ogończyk Zakrzewska Maria — zob. Blizińska Maria z Ogończyk Zakrzewskich VII 151
Ohm Marcin VIII 277
Ohryzko Józefat VII 134, 147, 287; **VIII** 79, 80, 81, 88, 294, 321, 349, 358, 402, 447, 519, 520, **529-530**; IX 183, 324, 338, 411, 446, 533, 554
Ohryzko Piotr VIII 529
Ojczyźniak (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
Okęcki Antoni Onufry VII 134
Okińczyk Aleksander IX 372
Okolski Antoni VIII 295
Okolski Szymon IX 289
Okraszewski Stanisław IX 61
Olbracht — zob. Jan Olbracht, król polski
Olbromska, starościna VII 222, 223
Olchowiczowa Helena z Szamowskich VIII 262
Ole-Bull — zob. Bull Ole Bornemann IX 400
Olechowski T. VIII 225
Olechowski Witalis IX 130
Olejowski Kazimierz (Wodzicki Kazimierz) IX 316
z Oleska (Zaleski Wacław Michał) IX 376
z Oleska Wacław (Zaleski Wacław Michał) IX 335, 376, 378
Oleski (?) VIII 472
Oleszczyński Antoni VII 281; VIII 445; IX 135, 312
Oleszczyński Seweryn IX 151
Oleszkiewicz Józef VIII 417, 526; IX 71, 72, 114
Oleś (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Oleśnicka Zofia IX 340
Oleśnicki Zbigniew VII 290, 292; VIII 538
z Oleśnickich Głowaczów Lipińska Maria — zob. Lipińska Maria z Oleśnickich Głowaczów VIII 275, 287
Olewiński Lubin IX 46
Olgierd, w. książę litewski IX 160, 161
Olgierdowicze IX 160, 161
Olifir Dydym (Olizarowski Tomasz August) VIII 534, 535
Olimpia Wr. VII 473
Oliphant M. VII 312
Olizar Filip Nereusz VIII 530, 532
Olizar Gustaw **VIII 530-532**, 532; IX 533
Olizar Karol VIII 530
Olizar Narcyz **VIII** 245, 256, 530, 531, **532-533**; IX 533
Olizarowa Józefa z Ożarowskich VIII 531
Olizarowa Karolina z domu de Molo VIII 530
Olizarowa Ludwika ze Szczyttów VIII 530, 532
Olizarowa Michalina z Kęsinowskich VIII **533**
Olizarowska z Aleksandrowiczów, matka Tomasza Augusta VIII 534
Olizarowski Jakub VIII 534
Olizarowski Tomasz August VII 182, 281, 388, 478; **VIII** 449, 460, 462, 471, 492, **534-537**; IX 155, 157, 533-534
z Olizarów Przeździecka Adelajda — zob. Przeździecka Adelajda z Olizarów IX 72
Olizarówna Ludwika (później Chodkiewiczowa) VIII 530
Ollando F. d' IX 138
Ollendorff Henryk Gustaw VIII 414
Olszewska Karolina — zob. Stanisławska Karolina z Olszewskich IX 164
Olszewska Kornelia — zob. Polowa Kornelia z Olszewskich IX 41
Olszyński Marcin IX 211
Omar Chajjam VII 208
Omer Pasza VII 217
Omiecińska Anna Rozalia IX 109
Omieciński Jan VII 240
Omulewski I. W. VIII 53
Onacewicz Ignacy VII 515 [!]; VIII 239, 244; IX 159, 213, 214, 509
Onegdajski (Żeligowski Edward Witold) VIII 124; IX 411, 412
Opaliński Krzysztof IX 183

Opeć Baltazar VII 423; IX 76
Opieński Henryk IX 517
Opitz Martin VIII 371
Opoczyńska Monika — zob. Korzeniowska Monika z Opoczyńskich IX 492
Oppman Artur (Or-Ot) VIII 312, 316, 363, 450, 454; IX 416
Oraczewski Czesław VII 457
z Oranowiczów Tomaszewiczowa Ludwika — zob. Tomaszewiczowa Ludwika z Oranowiczów IX 219
Orchowski Jan Alojzy VIII 541
Orchowski Paweł VII 517
Orda Napoleon IX 312
Ordęga Władysław VIII 22
Ordon Julian Konstanty VII 79, 101, 377, 380, 381; VIII 113, 260, 265, 272, 273; IX 475
Ordyniec Jan Kazimierz VII 250; VIII 29
Orestes IX 139, 274
O'Rell Max. VII 312
Orfeusz VII 29
Orgelbrand Maurycy VIII 74; IX 219
Orgelbrand Samuel VII 112, 115, 126, 128, 132, 133, 153; VIII 45, 46, 218, 222, 273, 274, 331; IX 32, 76, 90, 91, 148, 151, 152, 305, 334, 338, 394
Orian (O'Ryan) Maria — zob. Balińska Maria z domu Orian (O'Ryan) VII 121
Orłowska Klementyna VII 191
Orłowski Aleksander VIII 416, 417
Orłowski Józef VII 156
z Orłowskich Chomętowska Franciszka Konstancja — zob. Chomętowska Franciszka Konstancja z Orłowskich VII 164, 224
Ornest Oto VII 332, 334; IX 471
Or-Ot — zob. Oppman Artur
Orpiszewska Anna z Zyberg-Platerów VIII 538
Orpiszewska Maria z Szymońskich VIII 537
Orpiszewski Ignacy IX 394, 396
Orpiszewski Józef, ojciec pisarza VIII 537
Orpiszewski Józef, wnuk pisarza VIII 164
Orpiszewski Ludwik VII 180; **VIII** 162, 164, 262, 484, **537-539**; IX 356, 534
Orsini Bianca VIII 84
Országh Pál (Hvezdoslav) VII 513
Orwicz J. (Dzierzkówna N.) VIII 311
Orzechowski Antoni VII 270
Orzechowski Stanisław VII 107, 289; VIII 51, 58; IX 15, 241
Orzechowski T. VII 176
z Orzechowskich Schmittowa Katarzyna — zob. Schmittowa Katarzyna z Orzechowskich IX 122
Orzelska Anna IX 135, 309
Orzelski Jan VII 180, 289
Orzelskich dom VII 180, 289
Orzeszkowa Eliza VII 153, 167, 179, 202, 269, 420; VIII 9, 28, 262, 295, 313, 316, 319, 331, 359, 362, 363, 394, 397; IX 18, 24, 69, 352, 502, 504, 507, 520, 521
Orzeszkowska Wincenta — zob. Wiernikowska Wincenta z Orzeszkowskich IX 290
Osada Stanisław IX 520, 521
Osiński Alojzy VIII 83, 91, 95, 243
Osiński Ludwik VII 56, 344; VIII 116; IX 13, 334
Osiński, porucznik IX 177
Osman Pasza VII 176
Osman, sułtan turecki IX 291
Ossolińska Wanda — zob. Potocka Wanda z Ossolińskich IX 64
Ossoliński Jerzy VII 106; VIII 426; IX 195, 196, 198
Ossoliński Józef Maksymilian VII 99, 100, 104, 107, 423, 424, 425, 515; IX 454, 455
Ossoliński Zbigniew VII 106
Ossorya M. (Ciepliński Marcin) IX 5
Ostaszewski Eliasz VII 72, 73, 181, 182, 514; VIII 231; IX 264
Osten-Sacken Casimir von der VII 201
Ostoja-Sawicka Józefa — zob. Sawicka Józefa IX 399
z Ostroga Jan — zob. Jan z Ostroga IX 15
Ostrogska Elżbieta (Halszka z Ostroga) VII 498; IX 73, 194, 195, 198, 202, 203
Ostroróg Jan VII 224, 225; VIII 349
Ostrowska A. VII 505; VIII 119
Ostrowska Klementyna VII 213
Ostrowski Aleksander N. IX 294

Ostrowski Antoni VIII 42, 406, 542; IX 404
Ostrowski Jan, ojciec Józefata Bolesława VIII 539
Ostrowski Jan w Ujeździe VIII 161
Ostrowski Józefat Bolesław VII 36; **VIII** 129, 409, **539-542**; IX 425, 534
Ostrowski Krystyn VII 80, 345; **VIII** 43, 226, 464, **542-547**; IX 107, 177, 324, 412, 534
Ostrowski Krystyn Józef VII 205; VIII 445
Ostrowski Teodor E. VIII 307
Ostrowski Władysław VII 79, 213; VIII 542
z Ostrowskich Drzewiecka Tekla — zob. Drzewiecka Tekla z Ostrowskich VII 278
z Ostrowskich Potocka Ludwika — zob. Potocka Ludwika z Ostrowskich IX 64
Osztorp Leon VIII 233
Ośmiałowska Antonina — zob. Jachowiczowa Antonina z Ośmiałowskich VII 474
Oświecim (Oświęcim) Anna VII 498; IX 183
Oświecim (Oświęcim) Stanisław VII 498; IX 183
Oświecimska Anna — zob. Oświecim (Oświęcim) Anna VII 498
Otto św. VII 147
Otwinowski Erazm IX 81
Otwinowski Stanisław IX 111
Ouida L. — zob. La Ramée Louise VII 312
Owen Richard VIII 444
Owen T. VIII 427
Owidiusz (Publius Ovidius Naso) VIII 55, 58, 59, 72, 83, 93, 109, 110, 427, 466, 497; IX 488, 490
Owsianówna — zob. Massalska z Owsianów, żona Józefa VIII 368
Owsiński Zygmunt VIII 311
Oxygeniusz d'Azote (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Ozanam Antoine Frédéric VII 180, 282
Ozierow Władisław A. VII 406
Ożarowska Cecylia z Platerów VIII 437
Ożarowska Józefa — zob. Olizarowa Józefa z Ożarowskich VIII 531
P. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
P. (Pol Wincenty) IX 40
P. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
P... (Padurra Tomasz) IX 5
P⁑ (Łepkowski Józef) VIII 296
P. 2 (Baworowski Wiktor) VII 138
P... A... (Pajgert Adam) IX 7
P. D. (Dahlmann Piotr) VII 252
P. D. — (Dahlmann Piotr) VII 252
P. F. W. (Wężyk Franciszek) VIII 300
P. G. (Puzynina Gabriela) IX 77
P. K. (Kostecki Platon) VIII 107
P. K. (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
P... K... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
z P. K. N. (Nakwaska Karolina) VIII 437
P. K. Stolnikiewicz Chełmski (Podwysocki Konstanty) IX 39
P. N., tłumacz ros. VIII 336
P. P., adresat sonetu K. Danielewicza VII 254
P. R. D. W., autor artykułu w Dzienniku Warszawskim 1828 VII 35
P. Sz. (Estreicher Karol) VII 305
P. Sz. z W. (Estreicher Karol) VII 305
P. W. (Pol Wincenty) IX 40
P... Z..., adresat opowiadania M. Czajkowskiego VII 240
P. z Galicji, adresatka listów K. Ujejskiego IX 255
P. z L. W. (Wilkońska Paulina) VII 123
P. z N. S. (Suska Paulina z Norwidów) VIII 455
Pac Stefan IX 32
Pacel Vinko IX 360
Paciorkiewicz Tadeusz IX 515
Padalica Tadeusz — zob. Fisz Zenon Leonard
Padura — zob. Padurra Tomasz IX 5
Padurra Aniela z Paszkowskich IX 5
Padurra Jan IX 5
Padurra Józef — zob. Padurra Tomasz IX 5
Padurra Tomasz VII 180, 408; **IX 5-7**, 339, 340, 370, 534
Pailleron Edouard VIII 27, 29, 38; IX 155, 156, 209
Pajączkowski Franciszek VII 106

Pajgert Adam VII 473; **IX 7-8**, 252, 254, 260, 388, 389
Pajgert Józef Kalasanty IX 7, 8
Pajgertowa Helena z Rozwadowskich IX 7
Pakosław, kasztelan krakowski VII 443
Pakosta V. VIII 53, 149
Palacký František IX 363, 512
Palińska Salomea — zob. Kenigowa Salomea z Palińskich VIII 31
Pallis Angela Bartolomei IX 458
Palm A. VII 205
Palmer A. F. IX 213
Palmerston Henry John VIII 121, 540; IX 91, 283
Palmieri Aurelio VII 228
Palmin L. VIII 51, 53, 54, 59
Palmović Andrija IX 361, 362
Pałauzow, historyk Rumunii IX 90
Pamfil ze Żmudzi (Baliński Michał) VII 124
Pan Adolf spod Bielska (Klimańska Zofia) IX 488
Pan Jacek Sobiesław (Baliński Michał) VII 124, 126
Pancer Emilia — zob. Ehrenbergowa Emilia z Pancerów VII 300
Pancer Felicja — zob. Ehrenbergowa Felicja z Pancerów VII 300
Pandora VII 507
Pani na Korczewie — zob. Kuczyńska Joanna
Papagoda Jan Lorenzo IX 289
Papanczew P. VII 241
Papiorkowski Juda, nauczyciel szkółki parafialnej w ... (Baliński Michał) VII 124
Papłońscy-Wiltułowiczowie w Widzach IX 9
Papłoński Jan VII 206; **IX 9-10**, 534
Paprocki Bartłomiej VII 126; IX 15
Paprocki L. VII 280
Parczewscy w Osieku IX 406
Parczewska Tekla — zob. Zmorska Tekla z Parczewskich IX 406, 409
Parczewski J. VIII 265
Parkosz Jakub VIII 506
Parma, poeta IX 347
Parny Evariste Désiré de VII 393
Parylak Piotr IX 6
Pasek Jan Chryzostom VIII 13, 357; IX 74, 80, 116, 273, 274, 308, 338, 345, 364
Paskiewicz Iwan F. VII 54, 83, 231, 266, 441; VIII 24, 323, 333, 542; IX 92, 108, 277, 451, 457, 508
Paskuda [!] — zob. Plaskuda K. T. VII 235
Pasławski Karol VII 196, 198
Paszkiewicz Dionizy VII 516
Paszkowska Kornelia z Krajewskich IX 13, 14
Paszkowska Teodora z Miltanów IX 13
Paszkowski Franciszek **IX 10-11**
Paszkowski Franciszek, syn IX 11
Paszkowski Józef Edmund VIII 90, 363; **IX 11-13**, 245, 261, 535
Paszkowski Józef (starszy) **IX 13-14**, 340, 535
Paszkowski Kazimierz VIII 52
Paszkowski Wincenty IX 13
z Paszkowskich Padurra Aniela — zob. Padurra Aniela z Paszkowskich IX 5
Paterkul (Wolski Włodzimierz) VIII 375; IX 320
Patkul Jan Reynold VII 492, 493; VIII 450; IX 337
Paul A. VIII 363
Paul de Saint-Vincent (Budzyński Wincenty) VII 181; VIII 138, 149, 152
Paul... z R............ K..... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
Pauli Mateusz IX 14
Pauli Zofia z Wojciechowskich IX 14
Pauli Żegota VIII 328; **IX 14-16**, 138, 241, 388, 514, 535
Paulina K.... (Krakowowa Paulina z Radziejowskich) VIII 125
Paulina R. VIII 359
Paulina z L. W... (Wilkońska Paulina) IX 296
Paulina z L. W........ (Wilkońska Paulina) IX 296
Paulina z L... W... (Wilkońska Paulina) IX 296
Paulina z L...... W........ (Wilkońska Paulina) IX 296
Paulina z L-W. (Wilkońska Paulina) IX 296

Paulina z L.-W........ (Wilkońska Paulina) IX 296
Paulmy Antoine René VIII 435
Paulus Paulirinus de Praga VIII 431
Päumann Antoni VII 335; VIII 91, 95
Päumann Hans VII 333; VIII 8, 85, 86
Pausza Aleksander VII 240, 241
Pavlof C. — zob. Pawłowa Karolina VII 205
Paweł, adresat wiersza F. Kułakowskiego VIII 231
Paweł, adresat wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 336
Paweł I, car rosyjski VIII 438
Paweł św., apostoł IX 322
Paweł z Przemankowa IX 73
Pawęski Piotr Skarga — zob. Skarga Piotr VIII 333
Pawiński Adolf VII 468, 469
Pawlicki Stefan VII 93, 94
z Pawlickich Sowińska Pelagia — zob. Sowińska Pelagia z Pawlickich IX 154
Pawliczyński Jan VIII 91
Pawlikowscy Cholewici IX 19
Pawlikowscy w Medyce VIII 454; IX 17, 19, 123, 535
Pawlikowscy w Zakopanem VII 345
Pawlikowska Helena z Dzieduszyckich IX 16, 18
Pawlikowska Henryka z Dzieduszyckich IX 16, 18
Pawlikowska-Jasnorzewska Maria VIII 272
Pawlikowski Gwalbert Józef VII 100, 101, 104, 170, 345; IX 15, 16, 17, 218, 455
Pawlikowski Jan Gwalbert VII 103, 140, 255
Pawlikowski Mieczysław VIII 454, 463, 465, 467, 471, 472; **IX 16-19**, 92, 96, 123, 125, 163, 248, 251, 255, 525, 535
Pawlikowski Mieczysław (XX w.) IX 255
Pawlikowski Tadeusz IX 19
Pawlikowski W. VII 344
Pawliszczew, prokurator VII 287
Pawłowa Karolina z domu Jaenisch VII 205; IX 461
Pawłowa Muza VIII 51, 52, 59; IX 477
Pawłowicz Edward VII 102, 508; VIII 75, 220, 350
z Pawłowskich Kajsiewiczowa Anna VIII 15
Pągowski S. VII 275
Pągowski Tadeusz VII 378
z Pągowskich Mochnacka Maria — zob. Mochnacka Maria z Pągowskich VIII 403, 245
Pecchio J. VII 490
Pecci Joachim — zob. Leon XIII, papież VIII 20
Pedro, król Brazylii VIII 409; IX 36
Pelagia, adresatka wiersza T. Zana IX 380
Pelikan Wacław VII 71; VIII 42
Pellico Silvio VII 134, 135, 317, 482; IX 305
Pelski, chorąży VII 74, 277; IX 385
Penew Bojan VIII 450, 489
Pepłowski Stanisław — zob. Schnürr Pepłowski Stanisław VII 307
Pérard J. VIII 453, 455, 457
Perini Oswald VII 239
z Pernickich Hoene Elżbieta VII 449
Perowski Leon IX 243, 378, 379
Perpetua św. VII 460
Perraud Adolphe Louis Albert VIII 445
Perraud Rościszewska Aniela — zob. Polowa Aniela z Perraud Rościszewskich IX 41
Perseusz VIII 386, 387
Perski poeta, tłumaczony przez C. Norwida VIII 466
Perykles VII 172; IX 261, 262
Pestel Paweł I. IX 31, 476
Peterkiewicz Jerzy VIII 462, 468, 473; IX 525
Petöfi Sandor VII 180, 280, 282
Petrarca Francesco VII 317, 320, 383, 461; VIII 326, 435, 436; IX 365, 426, 450
Petronela błog. VIII 289, 377
Petronelli, iluzjonista VIII 516
Petrović S. IX 138
Petrycy Jan Innocenty VIII 330
Pewien dymisjonowany Pomocnik Stołu (Jankowski Placyd) VII 481, 482
Pewien Jegomość (Baliński Michał) VII 124

Peyer R. VIII 362
Pęcławski (Kalinka Walerian) VIII 18, 19
Pękalski Piotr VIII 432
Pfeiffer Juliusz IX 446
Phalaena J. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
Philoludski z Oleska (Zaleski Wacław Michał) IX 376
Piasecka Emilia — zob. Zdanowiczowa Emilia z Piaseckich IX 390
Piasecki Kazimierz VII 72; IX 383, 390
Piasecki Marian VII 206
Piasecki Paweł VII 133; IX 340
Piast, legendarny książę polski VII 122, 392; VIII 28, 312, 320, 390, 463; IX 93, 95, 97, 329
Piastowie VII 123, 255; VIII 52, 57, 58, 66, 70, 295; IX 93, 160, 169, 170, 195, 304, 336, 345
Piave Francesco Maria VII 197
Piccard L. VII 475
Pictet A. VII 35; VIII 335
Piecek, poeta czeski VIII 74
Piekosiński A. IX 198
Piekosiński Franciszek VIII 295, 352
Pieniążek Czesław VIII 258
Pieniążek Janusz Odrowąż — zob. Odrowąż-Pieniążek Janusz VII 7
Pieniążek Karol IX 204
z Pieniążków Bogucka Tekla — zob. Bogucka Tekla z Pieniążków IX 297
Pieńkiewicz Adam M. VII 341; IX 5
Pieńkowska Franciszka ze Śliwickich IX 19
Pieńkowski Jan IX 19, 20
Pieńkowski Karol **IX 19-21**
Pietkiewicz Antoni (Adam Pług) VII 190, 276, 283, 507, 518; VIII 10, 75, 80, 265, 316, 462; **IX 21-28**, 50, 164, 351, 371, 524, 535
Pietkiewicz Antoni, ojciec pisarza IX 21, 22
Pietkiewicz Feliks IX 24, 381
Pietkiewicz Kazimierz IX 25
Pietkiewicz Michał VII 490
Pietkiewicz Walerian VIII 244; IX 218, 326, 344
Pietkiewiczowa Ludwika z Sierzputowskich IX 22, 25
Pietkiewiczowa Zuzanna z Rohozińskich IX 21, 22
Pietkiewiczowie, bracia Antoniego IX 22
Pietkiewiczówna Aniela IX 27
Pietraszewski Ignacy VII 478; VIII 429, 430
Pietraszkiewicz Ksawery VII 189; IX 346
Pietraszkiewicz Onufry VII 68, 69, 70, 248, 275, 513; VIII 77, 110, 418; **IX 28-30**, 382
Pietropawłowskij I. VIII 86, 87
Pietrow P. J. IX 133
Pietrowski M. VIII 52, 59
Pietrusiński Ludwik VIII 129
Pietruski Stanisław Konstanty IX 317
Pięknowska Konstancja VII 162
Pigmalion, król Cypru VIII 543
Pigoń Stanisław VII 7, 242
Pik (Pieńkowski Karol) IX 19
Pilař Jan IX 525
Pilat Stanisław IX 46, 56, 388, 389
Pilawski Wacław VII 413
Pilecka Elżbieta — zob. Pilecka Elżbieta, królowa polska VIII 132, 166, 167, 168
Pilecki Antoni VIII 311, 316
Pilecki Jan VIII 60
Pillati Henryk VII 475
Pilatti Ksawery VIII 516
Piller Józef VIII 108
Piller Kornel VIII 108
Piller Piotr VIII 108
Piłsudski Józef VIII 193, 491
Pindar VIII 231; IX 290
Pinetti, iluzjonista VIII 516
Pini Tadeusz VIII 467, 481, 482, 512
Piotr, adresat wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 336
Piotr Klawer św. VII 326
Piotr syn Włodzimierza — zob. Włast Piotr VIII 425
Piotr Wielki, car rosyjski VII 492, 493; IX 90
Piotr Włast — zob. Włast Piotr VIII 425
Piotr św. apostoł IX 407
Piotrkowczyk Andrzej (Jędrzej) VIII 57; IX 105, 106
Piotrowska Agnieszka z Żakusiłów IX 30
Piotrowska Aniela ze Stachowiczów IX 31
Piotrowski A. VII 175
Piotrowski Józef IX 30

Piotrowski H. IX 343
Piotrowski Rufin VIII 38; **IX 30-31**
z Piotrowskich Junoszów Jabłonowska Marianna — zob. Jabłonowska Marianna z Junoszów Piotrowskich VII 468
Piramowicz Grzegorz IX 289
Piranesi Giambattista IX 435
Pisariew Dmitrij I. IX 504
Pistor G. K. de VIII 242
Piszcałka Bonifacy, organiszta Parafije Pędzichowskiej (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Pitt William IX 36
Pius IX, papież VII 444, 505; VIII 132, 152, 154, 155, 168, 190, 449, 486, 508; IX 221, 226, 280, 281
Piwarski Jan Feliks VIII 450
Piwnicki (Lelewel Joachim) VIII 235
Piwnicki N. (Lelewel Joachim) VIII 235
Piwowarski Adam VII 413
Pl. K. R. z W. (Kostecki Platon) VIII 107
Pl. Stef. (Estreicher Karol) VII 305
Pl. Sz. (Estreicher Karol) VII 305
Pl. Szcz. (Estreicher Karol) VII 305
Plac S. (Estreicher Karol) VII 305
Plac Szczep. (Estreicher Karol) VII 305
Plagny A. de VIII 109
Planche Gustave VII 25
Plaskuda K. T. VII 235 [!]
Platen August IX 297
Plater Cezary VIII 148, 208, 469, 487, 510; IX 128, 344
Plater Emilia VII 381; IX 168
Plater Ludwik VII 89, 91, 392; VIII 42; IX 36, 169, 212, 344, 474
Plater Michał VII 69
Plater Władysław VII 190, 388, 458; VIII 43, 226, 423; IX 153, 169, 214, 344, 366, 412
Plater Włodzimierz IX 345
z Platerów Ożarowska Cecylia — zob. Ożarowska Cecylia z Platerów VIII 437
z Platerów Tyszkiewiczowa Augusta — zob. Tyszkiewiczowa Augusta z Platerów IX 242, 244
Platerówna — zob. Wodzicka z Platerów, żona Kazimierza IX 316
Platon VII 19, 172, 173, 513; VIII 114, 333, 451, 507; IX 196, 206, 271, 524, 529
Platon K. (Kostecki Platon) VIII 107
Plaut (Titus Maccius Plautus) VII 371, 515; IX 274
Pleban Aleksander VIII 482
Plebankiewicz Wincenty VII 129
Plebańska Katarzyna IX 32
Plebański Jan IX 32
Plebański Józef Kazimierz VII 94; **IX 32-33**, 536
P...lecki (Estreicher Karol) VII 305
Plée Léon VIII 22
Plewińska, właścicielka pensji w Warszawie VII 466
Plichta Andrzej VII 89, 90
Pliniusz młodszy (Caius Plinius Caecilius Secundus) IX 81
Pliniusz starszy (Caius Plinius Secundus) VIII 307; IX 82
Pluciński ks., nauczyciel Raczyńskich IX 79
Plutarch VII 172, 482, 514; IX 262, 539
Plutos IX 266
Płaza Jan (Bielowski August) VII 146
Płochowoj A. IX 500
Płoński K. VIII 430
z Płońskich Hube Marianna — zob. Hube Marianna z Płońskich VII 463, 464
Pług Adam — zob. Pietkiewicz Antoni
Płużański Ignacy Romuald VII 84
Pobiedonoscew S. VII 409, 426; VIII 336
Pobudzki Herman VII 240
Pociej Jan IX 127
Poczobut-Odlanicki Marcin VII 126
Poczobut Odlanicki Jan Władysław IX 63
Podbereska Róża — zob. Jurkiewiczowa Róża z Podbereskich VII 517
Podbereski Andrzej IX 26, 33
Podbereski Romuald VII 130, 481; VIII 40, 59, 358; **IX 33-35**, 173, 346, 347, 536
Podczaszyński Bolesław VIII 34, 60; IX 146
Podczaszyński Józef IX 35
Podczaszyński Michał VII 35; VIII 403; **IX 35-37**, 168, 481, 536
Podgórski August (Mosbach August) VIII 425, 426
Podgórski Vertrar, zbójnik IX 166
Podgórzanin Bartłomiej (Łętowski Ludwik) VIII 300
Podgórzanin od Sącza (Łętowski Ludwik) VIII 300

Podleska Elżbieta IX 23
Podlewski Karol VII 301
Podolak zza kordonu (Jabłoński Henryk) VII 472
Podolanin (Witwicki Stefan) IX 310
Podolecka, siostra Jana Kantego IX 37
Podolecka Wiktoria z Malskich IX 37
Podolecka, żona Jana Kantego IX 37
Podolecki Jan Kanty VII 85, 255, 446; **IX 37-39**, 326, 536
Podolecki, syn Jana Kantego IX 37
Podolecki Wincenty IX 37
Podoski Gabriel Junosza VII 493, 494
z Podoskich Iwanowska Paulina IX 122
Podwalski (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
Podwysocka Anna z Hołowińskich IX 39
Podwysocki Konstanty VII 5, 256, 257, 428; **IX 39-40**, 58
Poe Edgar Allan VII 316, 317; VIII 484
Poelitz Carl Heinrich Ludwig VIII 405
Poeta bezimienny (Krasiński Zygmunt) VIII 36, 131, 174, 178, 183, 208
Il Poeta anonimo della Polonia (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 185
Le Poète anonyme de la Pologne (Krasiński Zygmunt) VIII 36, 131, 174, 178, 180, 182, 184, 195, 202
Pogodin Michaił P. VIII 322
Pogonia Jerzy (Szujski Józef) IX 193
z Pogorzelskich Żochowska Elżbieta — zob. Żochowska Elżbieta z Pogorzelskich IX 422
Pogrebna P. IX 500
Pohl von Pohlenburg, brat W. Pola VII 332
Pohl von Pohlenburg Franciszek Ksawery IX 40
Pohl W. — zob. Pol Wincenty IX 281
Pohlowa Eleonora z domu Longchamps IX 40
Pokorný R. IX 360, 361, 362, 365, 370, 371
Pokrzywnicki Kasper VII 418
Pokutyńskie panny IX 254
Pol Emil Marian VII 314; VIII 152
Pol Wincenty VII 47, 79, 101, 106, 122, 123, 138, 150, 159, 166, 169, 176, 188, 190, 270, 272, 282, 286, 290, 291, 295, 307, 309, 330, 332, 337, 345, 386, 402, 409, 413, 436, 443, 444, 445, 447, 448, 471, 476, 516; VIII 9, 60, 66, 69, 92, 221, 223, 245, 265, 274, 326, 340, 425, 520, 524, 526; **IX** 37, **40-57**, 61, 102, 113, 114, 117, 136, 139, 140, 141, 175, 186, 197, 199, 240, 241, 246, 247, 248, 251, 253, 258, 264, 277, 278, 281, 306, 333, 334, 338, 342, 378, 395, 399, 401, **536-537**
Pol Wincenty, syn poety IX 49
Polakowski Stanisław (Heltman Wiktor) VII 446
Polanin Dnieprowy (Zaleski Józef Bohdan) IX 358, 363
Poleski bard (Kułakowski Feliks) VIII 230
Polewoj Nikołaj A. VII 421; IX 34
Polgár István IX 490
Poliński Adam IX 467
Poliński, adresat listów J. Lelewela VIII 243
Poliński Józef VII 388
Poliński Michał Pełka IX 151
Polish Refugee (Krasiński Walerian Skorobohaty) VIII 129
Polkowska A. VIII 92
Polkowski Ignacy VII 204
z Polkowskich Cegielska Józefa — zob. Cegielska Józefa z Polkowskich VII 193
Pollak Karol IX 240, 241
Pollak Z. IX 377
Polnicz M. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16, 18
Polnicz Marek (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
Polono-Germanus (Mauritzius Anton) VIII 139
Polowa Aniela z Perraud Rościszewskich IX 41, 50
Polowa Kornelia z Olszewskich IX 41, 47, 49
Polowie IX 54
Polówna Julia IX 342
Polski Bronislas (Chodźko Leonard) VII 212
Poluszyński Erazm VII 68
Połonskaja E. VII 331

z Pomarnackich Towiańska Izabela — zob. Towiańska Izabela z Pomarnackich IX 220
Pomian (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
Pomian Tomasz (Bukaty Antoni) VII 184
Pomianowski J. VII 337
z Pomianowskich Jaśkowska Katarzyna — zob. Jaśkowska Katarzyna z Pomianowskich VII 500
Pompejusz (Gnaeus Pompeius Magnus) VIII 76, 465, 494
Pomponne Simon Arnauld VIII 425
Poniatowska Dionizja VII 512; VIII 538; IX **58**, 359, 360, 361, 365, 369, 373, 374
Poniatowska Zofia z Wendorffów — zob. Felińska Zofia VII 323
Poniatowski Dariusz IX 58
Poniatowski Józef, książę VII 37, 329, 392, 393, 458; IX 10, 11, 61, 63, 82
Poniatowski Kazimierz, książę podkomorzy VII 133
Poniatowski Michał Jerzy VIII 346
Poniatowski Stanisław August — zob. Stanisław August Poniatowski, król polski
Poniatowski Stanisław, ojciec króla VII 133
Poniński Franciszek, starosta kopanicki VII 492, 493; VIII 54, 58, 68
Ponsard François VII 234, 393, 394; IX 209, 210
Pope Alexander VII 14, 28
Popiel, legendarny książę polski VIII 28, 260, 263, 267; IX 93, 95, 97, 183, 329
Popiel drugi, legendarny książę polski IX 93
Popiel Paweł VII 442, 505; IX 279
Popiel Wincenty Chościak VIII 301
z Popielów Gosławska Franciszka — zob. Gosławska Franciszka z Popielów VII 404
z Poplewskich Łukaszewiczowa Katarzyna — zob. Łukaszewiczowa Katarzyna z Poplewskich VIII 306
Poplińska Katarzyna z Herwigów IX 60
Poplińska Marianna z Tomaszczyków IX 59
Popliński Antoni VIII 306, 347; IX **59-60**, 60, 104, 230, 319, 332, 537
Popliński Jan VIII 442; IX 59, **60**, 306
Popović Miloš IX 408
Popović Djordje VIII 389
Poquelin Jean Baptiste — zob. Molière
Poremba Michał F. IX 242
Posadowski, rezydent pruski VII 493
Poseł sejmowy (Wielogłowski Walery) IX 279, 280
Pospišil J. VII 402; VIII 84
Potapow, oficer rosyjski (1862) IX 251
Potiebnia Ołeksandr O. IX 440
Potkański Karol VII 465; VIII 295
Potiemkin Grigorij A. VIII 20
Potoccy na Podolu i Ukrainie IX 421
Potoccy w Humaniu IX 5
Potoccy w Tulczynie VIII 111
Potoccy w Warszawie VII 254
Potoccy w Wilanowie IX 144
Potocka Adamowa (1798) VIII 437
Potocka Adamowa — zob. Potocka Katarzyna z Branickich VIII 154, 155
Potocka Aleksandra VIII 275, 276; IX 34, 495
Potocka Amelia VIII 293
Potocka Anna z Młokosiewiczów IX 61
Potocka Barbara z Kossakowskich IX 61
Potocka Delfina VIII 131, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 161, 162, 163, 165, 166, 168, 178, 180, 209, 211, 212, 213, 338, 449, 484, 487; IX 495, 496, 499, 515, 526
Potocka Gertruda z Komorowskich — zob. Komorowska Gertruda VIII 338
Potocka Helena z Massalskich — zob. Massalska Helena VII 281
Potocka Jadwiga IX 61, 62
Potocka Józefa z Sołłohubów IX 61
Potocka K. VII 345
Potocka Katarzyna z Branickich VIII 149, 150, 154, 155, 159, 166, 213; IX 15
Potocka Klaudyna z Działyńskich VII 376, 377, 378; VIII 519, 522, 523, 524; IX 41, 43, 50, 56, 83, 404, 475
Potocka Konstancja — zob. Raczyńska Konstancja z Potockich IX 79
Potocka Leona VII 498
Potocka Ludwika z Ostrowskich IX 64
Potocka Ludwika — zob. Siemieńska Ludwika z Potockich IX 134

Potocka Maria VII 222, 293
Potocka Marianna z Aleksandrowiczów IX 64
Potocka Natalia VIII 140
Potocka Paulina — zob. Wielopolska Paulina z Potockich IX 64, 283
Potocka Teresa — zob. Wielopolska Teresa z Potockich IX 64, 282
Potocka Wanda z Ossolińskich IX 64
Potocki Adam, pułkownik VII 329, 348; VIII 437
Potocki Adam (1822-1872) VII 345, 444; VIII 154, 155, 161, 179, 211, 212, 355, 372, 449, 453, 470, 487; IX 14, 49, 240, 495
Potocki Albert (Wojciech` Szeliga) VIII 450
Potocki Aleksander VIII 143
Potocki Antoni VIII 36, 37
Potocki Bernard IX 82
Potocki Bolesław IX 34
Potocki Feliks VIII 423
Potocki Henryk VIII 363
Potocki Jan VII 125, 219, 220, 221, 222; IX 15, 79, 136
Potocki Leon VII 228, 287, 478; **IX 61-63**
Potocki Leopold IX 62
Potocki Mieczysław VIII 159
Potocki Mikołaj, starosta kaniowski VII 427, 435, 437, 482, 498
Potocki Michał IX 64
Potocki Stanisław, generał IX 61
Potocki Stanisław Kostka VII 37; VIII 319; IX 80
Potocki Stanisław, poeta VIII 472
Potocki Stanisław Rewera IX 93, 94
Potocki Stanisław Szczęsny VIII 219, 337; IX 79
Potocki Stefan VIII 117
Potocki Tomasz VII 7; **IX 64-65**, 537
Potocki Wacław VIII 370, 435, 436; IX 32, 183, 246
Potocki Wincenty VIII 82
z Potockich Kossakowska Katarzyna — zob. Kossakowska Katarzyna z Potockich IX 136
z Potockich Miączyńska Klementyna — zob. Miączyńska Klementyna z Potockich IX 135
z Potockich Starzyńska Karolina — zob. Nakwaska Karolina VIII 438
z Potockich Wodzicka Teresa — zob. Wodzicka Teresa z Potockich IX 317
Potworowska Rozalia VII 176
Poujoulat Jean Joseph François VII 517; VIII 57 [!]
Powidaj Ludwik VII 295; IX 194, 242
Powodowski Wawrzyniec VII 427
Požežanin T. IX 348
Poźniak January IX 49
Poźniak Nepoleon VIII 538
Półdiable (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
Półkozic A. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
Półkozic Al. (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
Półkozic Aleksander (Niewiarowski Aleksander) VIII 446, 447, 448
Półkozic Aleksy (Niewiarowski Aleksander) VIII 446
Ppp (Lelewel Joachim) VIII 235
Prabucki ks. IX 66
Prandota-Schrudzińska Franciszka — zob. Helcel Franciszka z Prandota-Schrudzińskich VII 442
Prawdomir Józef (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 544
Prawdoski Filaret (Kamieński Henryk) VIII 22
Prawdzic II (Jankowski Jan Nepomucen) VII 484, 485
Prawdzic II-gi (Jełowicki Aleksander) VII 503
Prawdzic Jerzy (Szujski Józef) IX 193, 195
Prawdzic K. (Witwicki Stefan) VII 36
Prawdzic Kasper (Witwicki Stefan) IX 310, 311
Prawdzic-Chotomski B. VIII 242
Prawdzicki Spirydyon (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 151
Prażmowska Teresa VIII 312, 316
Prądzyńska Emilia z Rutkowskich IX 65
Prądzyńska Marianna z Bronikowskich IX 65
Prądzyński Ignacy VIII 408, 409, 421; **IX 65-66**, 509, 537
Prądzyński Stanisław IX 65

Prek Franciszek Ksawery VII 345; IX 50, 215
Prendowski Henryk VIII 452, 470
Preradović Petar VIII 192; IX 408
Pric M. VII 333
Prokopowicz Aleksander VII 185
Prometeusz VII 466, 507, 510; VIII 29, 77, 150, 184, 188, 505, 511, 526; IX 97, 196, 198, 202, 259, 272, 274, 419, 435, 436
Proniewska Karolina VIII 53
Propercjusz (Sextus Propercius Aurelius) IX 81
Proskurzyna Genowefa IX 366
Protasewiczowie VIII 73
Proudhon Pierre Joseph VII 217, 218, 221
Proyart Liévin Bonaventure VIII 113
z Próchnickich Golianowa Kunegunda — zob. Golianowa Kunegunda z Próchnickich VII 395
Prószyński Prot VII 89
Prudhommeaux André IX 468, 494, 495, 517
Prus Bolesław VII 44, 82, 508; VIII 394; IX 456, 458, 464, 471, 486, 504, 505, 521, 538
Prusiecka Józefa IX 145
Prusinowska Agnieszka ze Szczytowskich IX 66
Prusinowski Aleksy VII 98; **IX 66-68**, 77, 538
Prusinowski Antoni IX 66
Prusinowski Jan VII 5; **IX** 22, **68-70**, 136, 219, 412, **538**
Pruszak Tomasz VII 279
Pruszakowa Seweryna z Żochowskich — zob. Duchińska Seweryna
Pruszałowicz O. IX 68
Pryliński Tomasz VIII 331; IX 344
Przebendowski Jerzy VII 493
Przec. (Przecławski Józef Emanuel) IX 70
Przecławska, wdowa po Chwostowie IX 70
Przecławski Antoni IX 70
Przecławski Józef Emanuel VII 77, 78, 426, 460; VIII 91, 526; **IX 70-72**, 192, 247
Przecławski Leon IX 128
z Przemankowa Paweł — zob. Paweł z Przemankowa IX 73
Przemysław, książę oświęcimski IX 135
Przemysławek W. w kolebce VII 406
Przepałkowscy w Poznaniu IX 330, 333
Przerowa Seweryn (Jarochowski Kazimierz) VII 492
Przesmycki Zenon (Miriam) VIII 450, 467, 480, 481, 482, 490, 492, 512; IX 526
Przewalski, adresat listu T. Zana IX 382
Przewłocki W. IX 510
Przewóski Edward VII 486
Przezdziecki Karol (Charles de Noire-Isle) VII 334, 338, 409; VIII 52, 149, 152, 207, 263, 336, 518; IX 41, 42, 43, 44, 138, 249, 250, 251, 252, 253, 258, 365, 496
Przezor Klemens (Gołuchowski Józef) VII 397
Przeździeccy VII 428; IX 78, 305, 306, 382, 424
Przeździecka Adelajda z Olizarów IX 72, 73
Przeździecka Eliza VIII 265
Przeździecka Maria z Tyzenhauzów IX 72
Przeździecki Aleksander VII 147, 428; VIII 95, 310, 346, 457; **IX** 15, 34, **72-75**, 86, 139, 172, 198, 284, 306, 337, 338, 340, 476, 495
Przeździecki Konstanty VII 283; IX 72, 76
Przyborowska Marcjanna z Waliszewskich IX 75
Przyborowska Maria z Scholzów IX 75
Przyborowski Józef VII 81, 94, 95, 305; VIII 54, 342, 356; **IX 75-77**, 271, 275
Przyborowski Kazimierz IX 75
Przyborowski Walery VII 82; VIII 395
Przybylski Wacław VIII 51
Przybyło Grzegorz VII 424
Przybysławski Władysław VIII 46
Przygodzki, adresat listu E. Felińskiej VII 323
Przyjemski Ksawery IX 330
Przyłęcki Stanisław VII 101, 185
Przyłuski Jakub VII 289
Przyłuski Leon VII 228; IX 83, 84

z Przyremblów Stummer Natalia — zob. Stummer Natalia z Przyremblów VII 197
Przystański Stanisław IX 32
Pseudo-Apollodor IX 459
Pseudonim (Pawlikowski Mieczysław) IX 16, 17
Pseudonym (Jankowski Placyd) VII 481, 482
Pstrokoński Bartłomiej IX 82
Pszczółka, autorka przeróbki Jasełek Deotymy VIII 311
Pszonka Jakub VII 106, 148
Pszonka Jasieńczyk Piotr VII 411, 412
Pszonka Sobiesław, szlachcic na ogrodzie (Baliński Michał) VII 124
Ptaszycki Stanisław VIII 239, 243
Puchna (Wilkońska Paulina) VIII 318; IX 299, 303
Puecher Passavalli L. IX 225
Puffke Emma VII 72
Pugaczew Jemielian J. VIII 381, 382; IX 31
Pukszta Józef IX 448
Pulda A. VII 337
Pułaski Franciszek VII 90; VIII 265 [!]
Pułaski Józef IX 175
Pułaski Kazimierz VII 188, 213; IX 175
Puławski [!] Franciszek — zob. Pułaski Franciszek VIII 265
Puławski Franciszek VIII 7
Puławski Kazimierz Aleksander VII 84
Purkyne (Purkinie) Jan Evangelista VII 92, 93, 94; VIII 290, 291, 321, 322, 336, 434; IX 46, 49, 330, 333, 446, 448, 453, 462, 463, 479, 513, 514, 515, 516, 518, 523, 536, 537, 541, 544, 548, 549, 550, 553, 554
Pusłowski Wandalin VII 482
Puszkin Aleksandr S. VII 27, 32, 43, 53, 58, 60, 61, 134, 180, 204, 481, 482, 517, 518; VIII 44, 52, 59, 112, 175, 251, 263, 417, 496, 521, 522, 532; IX 25, 70, 71, 107, 108, 172, 219, 347, 394, 396, 398, 432, 437, 438, 483
Puttkamer Wawrzyniec VII 307, 309
Puttkamerowa Maria z Wereszczaków — zob. Wereszczakówna Maria
Putyfarowa żona IX 250
Pütz W. VIII 274
Puzyna Tadeusz IX 77
Puzynina Gabriela z Güntherów VII 72, 211, 428; **IX 77-79**, 380, 401
Puzyrewskij Aleksandr K. VII 192
Pytheas z Marsylii VIII 239, 252; IX 169

Q (Korotyński Wincenty) VIII 73
Quattrini Jan Ludwik VII 195
Quillot, drukarz w Agen IX 397
Quinet Edgar VII 202, 232; VIII 7, 152

R. (Hube Romuald) VII 463
R. (Raczyński Edward) IX 79
R. (Zmorski Roman) IX 405
R (Zmorski Roman) IX 405
R. B. (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
R. B. L. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
R. Bohdan (Estreicher Karol) VII 305
R. H. (Hube Romuald) VII 463
R. M. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
R...... M........., adresat opowiadania M. Czajkowskiego VII 240
R. P. (Podbereski Romuald) IX 33
R. S., tłumacz ros. VIII 394
R. von K., tłumacz niem. VIII 381
R. W. B. (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
R. Z. (Zmorski Roman) IX 405
R. Z... (Zmorski Roman) IX 405, 407
R. Zm. (Zmorski Roman) IX 405
Rabska Zuzanna VIII 395
Raciborska Ludwika z Borakowskich VIII 327
Racine Jean VII 13; IX 137, 313
Raczyńscy IX 59, 79, 82, 83, 84, 85
Raczyńska Estera IX 79
Raczyńska Konstancja z Potockich IX 79, 82
Raczyńska M. VIII 163
Raczyńska Michalina z Raczyńskich IX 79
Raczyńska Róża VIII 161; IX 83
Raczyński Atanazy IX 79, 82
Raczyński Edward VII 229, 410; VIII 306, 308; **IX** 60, **79-86**, 361, 538
Raczyński Filip IX 79
Raczyński Kazimierz IX 80, 81

Raczyński Leopold IX 83
Raczyński Roger VII 95, 142, 217, 485, 486; VIII 472, 486, 509
z Raczyńskich Sabińska Elżbieta — zob. Sabińska Elżbieta z Raczyńskich IX 118
Radcliff Anna VII 27
Radecki J. Godziemba VII 185
Radičević Branko IX 408
Radlińska Helena IX 182, 183
Radliński Ignacy IX 246
Radolińska Józefa IX 82
Radoliński Roman VIII 401
z Radolińskich Garczyńska Katarzyna — zob. Garczyńska Katarzyna z Radolińskich VII 376
Radomińska Wiktoria VIII 424; IX 120, 389
Radomiński Józef VIII 424; IX 120, 389
Radońska Aniela IX 297
Radońska Teresa VIII 153, 154
Radwanowa Zofia z Sobieskich — zob. Komierowska Zofia z Sobieskich VIII 49
Radwanowie VIII 450
Radwański Baltazar VII 222
Radwański Jan VIII 309
z Radwańskich Wasilewska Antonina — zob. Wasilewska Antonina z Radwańskich VII 159
Radymiński Marcin VIII 431, 433; IX 206
Radziejowska Elżbieta VIII 327; IX 183
Radziejowski Hieronim VII 393, 492; VIII 327; IX 183, 194, 198, 336
z Radziejowskich Krakowowa Paulina — zob. Krakowowa Paulina z Radziejowskich VIII 125
z Radziłłowskich Gołuchowska Eufemia — zob. Gołuchowska Eufemia z Radziłłowskich VII 397
Radziszewski Franciszek VIII 293
Radziszewski M. VIII 544
Radziszewski Stanisław IX 364
Radziwiłł Albrecht Stanisław IX 81, 152
Radziwiłł Antoni IX 59
Radziwiłł Bogusław VII 288; VIII 54; IX 59, 82
Radziwiłł Hieronim IX 81
Radziwiłł Hieronim Florian IX 243
Radziwiłł Janusz VIII 346
Radziwiłł Karol Stanisław, Panie Kochanku VII 126; VIII 136, 168, 194, 214, 218
Radziwiłł Krzysztof VIII 430; IX 80
Radziwiłł Michał VIII 22, 104, 116; IX 323
Radziwiłł Mikołaj Krzysztof, Sierotka VII 224
Radziwiłłowa Aniela z Morzkowskich VII 284
Radziwiłłowa Anna z Sanguszków VIII 60, 64
Radziwiłłowa Helena VII 498
Radziwiłłowie (XVI w.) VIII 442
Radziwiłłowie (XIX w.) VII 160, 487, 489; VIII 50, 51, 346
z Radziwiłłów Czartoryska Wanda — zob. Czartoryska Wanda z Radziwiłłów VII 193
z Radziwiłłów Jurahowa A. — zob. Jurahowa A. z Radziwiłłów IX 382
z Radziwiłłów Krasińska Maria — zob. Krasińska Maria z Radziwiłłów VIII 131
Radziwiłłówna Barbara — zob. Barbara Radziwiłłówna, królowa polska
Radziwiłłówna Eliza IX 298
Radziwiłłówna Ludwika Karolina VII 443, 445
Rafael Sanzio VIII 54, 155, 456; IX 154, 213
Rafałowicz Ruben VIII 347
Raffenel M. C. D. VIII 158, 174
Raj.... S.......... (Suchodolski Rajnold) IX 173
Rajchman Al. VIII 420
Rajecki Otton VIII 160, 161, 211
Rajewska Maria VIII 530
Rakić Milan VII 239, 240; VIII 389
Rakoczy — zob. Franciszek II Rakoczy, książę siedmiogrodzki VII 493
Rakošev S. VII 410
Rakowski Franciszek VIII 150
Rall Adela — zob. Sękowska Adela z Rallów IX 130
Raloš P. M. VIII 361
Ram Jan Andrzej IX 222, 225
Ramorino Hieronim VII 254; VIII 434; IX 325, 359, 402

Ranke Leopold IX 32
Rapacki Władysław VII 271
Raspail François Vincent VII 486
Rastawiecka Teresa z Krajewskich IX 86
Rastawiecki Edward VIII 301, 420; **IX** 74, **86-87**, 175
Rastawiecki Ludwik IX 86
z Rastawieckich Cieszkowska Marianna — zob. Cieszkowska Marianna z Rastawieckich VII 233
Raszanowicz Maria VII 381
Ratisbonne Louis IX 25, 165
Rauch Christian Daniel IX 83, 85
Raumer von, minister pruski IX 171
Raupach Ernst VII 412, 418
Rautenstrauchowa Helena z Dzierżanowskich VII 299
Rautenstrauchowa Łucja z Giedroyciów VIII 466, 471, 485, 520; IX 306 [!]
Rawicz Władysław VII 389
Rawita-Ostrowscy VII 213, 214
Rayski Roman VIII 262, 267
Rdułtowscy w Snowiu IX 158, 159
Rdułtowska Aniela IX 159
Rdułtowski Konstanty VIII 346; IX 158, 159
z Rdułtowskich Rzewuska Justyna — zob. Rzewuska Justyna z Rdułtowskich IX 108
Rebeka, bohaterka biblijna VII 317; IX 250, 312
Reboul Jean VII 180
Recenzent tabl. chron. X. Kotow. (Lelewel Joachim) VIII 235
Red. B. L. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
Redaktor (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
Redel Zdzisław IX 417
Reeve Henry VIII 131, 135, 136, 137, 160, 178, 181, 182, 189, 190, 209, 211, 215
Regnard Jean François VII 367
Regulus, konsul rzymski IX 176
Reichstadt książę (Napoleon II) IX 377
Reid Thomas Mayne VII 115
Reinecke, poeta niem. VIII 522
Reinert, zesłaniec rozstrzelany w Irkucku IX 252
Reitzenheim Józef VIII 459, 473
Rej Mikołaj VII 289, 303, 424, 469; VIII 321, 442; IX 76, 91, 136, 246, 271, 339
Reklewski Wincenty VIII 363; IX 15
Rellstab Ludwig IX 322
Rembieliński Rajmund VII 216
Rembowski Jan Nepomucen VII 416; IX 275
Renan Ernest VII 203; IX 127
Renč Václav IX 525
Rendschmidt Felix VIII 289
Rendu M. E. VII 489
René, król neapolitański VIII 274
Renier Anicet VIII 440
Renner Jan VIII 40
Repnin Nikołaj W. IX 39
Rettel Leonard VII 139, 274, 292; **IX 87-89**, 538
Rettlowa z Lewenhardów, żona Leonarda IX 88
Reymont Władysław Stanisław VIII 400
Reytan Tadeusz VIII 286; IX 82, 109
Reyten Stanisław VII 478
Reyzner Józef VIII 335
Rezos IX 274
Rf (Szabrański Antoni Józef) IX 180
Riał. Ant. (Trentowski Bronisław Ferdynand) IX 228
Richard T. IX 190
Richardson Samuel VII 13
Richelieu Armand Jean du Plessis de VIII 382, 417; IX 145
Richter Friedrich (Jean Paul) VII 13, 29, 32, 293; VIII 190, 205; IX 70
Richter Hermann Eberhard IX 148
Richthoffen Bolesław VIII 165, 212; IX 281
Rieger František Ladislav VII 218, 333; IX 363
Rieger J. VII 403
Rilke Rainer Maria VII 25
Rimini Francesca da — zob. Francesca da Rimini
Ripellino Angelo Maria VIII 451, 452, 453, 457, 459, 469; IX 525
Ristič Jan IX 407
Ritter Karl, geograf VIII 222; IX 57
Ritter Karl, prawnik VII 463
z Rittersbergu L. — zob. Ludvik R. z Rittersbergu IX 135

Rittner Tadeusz VII 363; VIII 501, 502
Rizos Nerulos Jakovanis IX 459
Rj (Szabrański Antoni Józef) IX 180
Rld. P. (Podbereski Romuald) IX 33
Rld. Pdb. (Podbereski Romuald) IX 33
Rld. Podb. (Podbereski Romuald) IX 33
Robert Cyprian IX 177
Robert-Fleury Tony VIII 544
Roberti, poeta włoski VII 126
Robertson Pierre Charles Théodore VII 197
Robespierre Maximilien de VIII 409
Rochlitz F. VII 333
Rodakowski Henryk VII 346, 350; VIII 470, 494
Rodecki dr IX 425
Rodoć (Biernacki Mikołaj) IX 292
Rodowity Polak (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Rodziewiczówna Maria — zob. Sękowska Maria z Rodziewiczów IX 129
Rodziewiczówna Maria, powieściopisarka IX 23
Roehr Jan IX 356, 358
Roeppel Richard IX 32
Rog. (Rogalski Leon) IX 90
Rogaliński Wincenty Józef IX 218
Rogalski Adam IX 543
Rogalski Leon VII 282, 288, 487; VIII 238, 242, 274, 309, 346, 357, 521, 523, 525; **IX 90-92**, 145, 538
Rogalski Wincenty IX 90
Rogaska VIII 112
Rogawska E. VII 324
Rogawski Karol VII 111, 112
Roger J. IX 164
Rogers Samuel VIII 122
Rognieda, księżna kijowska VIII 535, 536, 537
z Rogozińskich Szokalska Justyna — zob. Szokalska Justyna z Rogozińskich IX 188
Roguski, nauczyciel Zamoyskich IX 376
z Rohozińskich Pietkiewiczowa Zuzanna — zob. Pietkiewiczowa Zuzanna z Rohozińskich IX 21
z Rohozińskich Słowacka Anna — zob. Słowacka Anna z Rohozińskich IX 149
Rokiczana, żona Kazimierza Wielkiego VIII 88, 90, 98
Roland, par Karola Wielkiego VII 282; IX 467
Rolland Amedée VIII 27
Rolle Antoni Józef VII 256, 258; IX 26 156
Rollin Ernest (Czyński Jan) VII 249, 251
Rollinat, tłumacz franc. VII 474, 475
Roman (Zmorski Roman) IX 405
Roman W. VIII 363
Roman Z. (Zmorski Roman) IX 405
Roman Z...... (Zmorski Roman) IX 405
Roman z Koszyry (Sanguszko Roman młodszy) IX 5
Romanow Michaił F. IX 31
Romanowicz Tadeusz VII 389, 415; VIII 280, 394; IX 255
Romanowicz W. VII 205
Romanowiczówna Zofia VIII 265; IX 96, 254, 255, 260
Romanowska Agnieszka z Głowackich IX 92, **95**
Romanowska Józefa (później Skwarczyńska) IX 95
Romanowski Erazm IX 92, 95
Romanowski J. N. VII 135
Romanowski Mieczysław VII 44, 118, 145, 159, 160; VIII 28, 400, 419, 420; **IX** 18, 19, **92-98**, 251, 388, 389, 456, 459, 466, 521, 535, 538
Romanowski, wuj J. Keniga VIII 31
z Romanowskich Kenigowa Józefa — zob. Kenigowa Józefa z Romanowskich VIII 31
Romanówna Kornelia — zob. Wagowa Kornelia z Romanów IX 263
Romerowa Aniela z Burbów IX 34
z Romerów Schugtowa Tekla — zob. Schugtowa Tekla z Romerów IX 217
Romocka Urszula — zob. Zielińska Urszula z Romockich IX 393, 394
z Romockich Popławska Aniela — zob. Zielińska Aniela z Romockich IX 393
Rónay György IX 525
Ronge Jan VIII 115
Ronquillo Pietro IX 74
Ropelewska Karolina IX 98
Ropelewski Franciszek IX 98
Ropelewski Stanisław VII 205; VIII 30; **IX 98-99**, 109, 539

Rosa Salvator IX 238
Rose William John VII 228
Roselly de Lorgues Antoine VII 293
Rosen Mathias VIII 239
z Rosenbaumów Suzinowa Eulalia — zob. Suzinowa Eulalia z Rosenbaumów IX 179
Rosengardtówna Zofia — zob. Zaleska Zofia z Rosengardtów IX 359, 375
Rosienkiewicz M. IX 214
Rosier P. B. VIII 52
Rosnowska Janina VII 7
Rossini Gioacchino VII 392
Rossołowski Stanisław VIII 53
Rostopczyn Fiedor W. VIII 303
Rostopczyna Jewdokija P. VIII 44
Rostworowski Karol Hubert VIII 500
Roszczewski Staś IX 290
Roszkowska-Sykałowa Wanda VII 6
Roszkowski M. VII 36
Rościszewska Paulina — zob. Grabowska Paulina z Rościszewskich VII 426
Rościszewska Teofila — zob. Hube Teofila z Rościszewskich VII 463
Rościszewski Adam Junosza VII 498; IX 455
z Rościszewskich Trypolska Sowińska — zob. Sowińska z Rościszewskich, żona Leonarda IX 154
Rothertowa Zofia — zob. Niesiołowska-Rothertowa Zofia IX 468
Rothwied, pastor w Bninie VIII 306
Rotszyld IX 222
Rotteck Karol Wenzeslaus Rodecker von VII 507; IX 91
z Rotterdamu Erazm — zob. Erazm z Rotterdamu VIII 28
Rougemont Michel Nicolas de VII 499
Rousseau Jean Baptiste VIII 73, 77, 440
Rousseau Jean Jacques VII 13, 14, 15, 17, 20, 28, 29; VIII 28, 543; IX 451
Roussel, spadkobiercy J. M. Hoene-Wrońskiego VII 452
Roux de la Corbière IX 61
Rovňan J. VII 331
Roy Tellet VII 312
Rozanda Domna — zob. Chmielnicka Rozanda IX 183, 184
Rozbierski (Estreicher Karol) VII 305
z Rozbierskich Estreicherowa Antonina — zob. Estreicherowa Antonina z Rozbierskich VII 305
Rozenówna Emilia — zob. Walicka Emilia z Rozenów IX 266
Rozvoda Jaroslav VIII 392
Rozwadowscy VII 405
Rozwadowska Helena — zob. Pajgertowa Helena z Rozwadowskich IX 7
Rozwadowski Adolf VIII 262
Rozwadowski Kazimierz VII 406; VIII 406
Rożankowski Teodor VIII 336
Rożdiestwienskij W. IX 549
Rożen Zygmunt IX 339
Rożniecki Gabriel VIII 447
Różański F. IX 222
Różycka Elżbieta z Jaksmanickich IX 99
Różycka Marianna z Czajkowskich IX 100
Różycki Edmund IX 7, 100, 102
Różycki Jakub IX 99
Różycki Karol VII 122, 180, 181, 238, 412; VIII 434, 484; IX 88, **99-102**, 221, 366, 539
Różycki Samuel VII 146, 238, 446, 489, 490; VIII 277, 308, 380; IX 100, 150, 279
Rt (Szabrański Antoni Józef) IX 180
Rucińska Zofia VIII 334, 339, 340, 342
Rückert Friedrich VII 167
Ruckgaber Jan IX 45
Ruczka ks. VII 396
Rudkowski M. VIII 259
Rudnicka Natalia — zob. Dzieduszycka Natalia z Rudnickich VII 290
Rudnicki Adam VIII 112
Rulhière Claude de VIII 546
Rulikowska Maria — zob. Kraszewska Maria z Rulikowskich VIII 218
Rulikowski Edward VIII 218
Rulikowski Jan IX 175
Rulikowski Józef VII 134
Rulikowski Ludwik VIII 219; IX 144
Rumiancew Nikołaj P. VIII 243
Ruprecht Karol VII 387, 390; VIII 457, 471, 472, 509, 546; IX 357
Rus, brat Lecha i Czecha VIII 391
Rusiecki Kanuty VII 75
Rusin z Więckowic (Kostecki Platon) VIII 107
Russel D. VII 312

Rustejko Józef VIII 473, 509; IX 358
Rustem Jan VIII 40
z Ruszkowskich Kowalska Agnieszka — zob. Kowalska Agnieszka z Ruszkowskich VIII 111
Ruth, bohaterka biblijna VII 317; IX 312
Rutkowska Emilia — zob. Prądzyńska Emilia z Rutkowskich IX 65
Rutkowski T. IX 366
z Rutterów Woykowska Eleonora — zob. Woykowska Eleonora z Rutterów IX 332
Ruysdael Jacob Isaac IX 356
RWBer. (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
Rybczinskij H. VIII 53
Rybicki, ks. dziekan IX 83
Rybiński Maciej VII 137, 250, 408, 503; VIII 327, 380, 387, 538, 539, 540; IX 30, 88, 188, 190, 218, 228, 392
Rybka Wojciech (Rzewuski Henryk) IX 108, 111
Rycerski Stefan (Marrené Morzkowska Waleria) VIII 360
Rycharski Tomasz Lucjan VIII 370
Rychcicki M. J. A. (Dzieduszycki Maurycy) VII 290
Rychłowski Franciszek VII 372
Rychter Ignacy Lojola IX 61
Rychter Jan B. VIII 55
Rydlowa Maria VII 7
Rydwan J. VII 339
Rygier — zob. Rieger František Ladislav IX 363
Rykaczewski Erazm Edward VIII 237, 239, 240, 244; IX **102-104**, 213
Ryksa, królowa polska IX 73, 85
Rylejew Kondratij F. VIII 57, 71
Rylska Antonina z Myszkowskich IX 318
Rylski Antoni IX 318
Ryłło Maksymilian VII 504
Rymarkiewicz Andrzej IX 104
Rymarkiewicz Jan VII 94; VIII 425; IX **104-106**
Rymarkiewiczowa Marianna z Kryjańskich IX 104
Rymarkiewiczowa Wiktoria z Ziołeckich IX 104
Rymarowicz H. VII 474
Rymsza-Zalewska Danuta VII 8
Rypiński Aleksander Radwan VII 5, 478; IX **106-108**
Rysiński Salomon VII 257; VIII 74; IX 340
Ryss J. R. VII 198
Ryszard Antoni VIII 375
Ryszard B. (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
Ryszard II, król angielski VIII 90, 91, 122; IX 261, 262
Ryszard III, król angielski VIII 49; IX 12, 198, 246, 261, 262, 266
Ryszard W. B. (Berwiński Ryszard Wincenty) VII 140
Rytygier, legendarny wróg Wandy VIII 311
Rzążewski Adam VIII 537
Rzepecki Ludwik VII 194
Rzewuska, hetmanowa w Konstantynowie IX 5
Rzewuska Julia z Grocholskich IX 108, 113, 114
Rzewuska Justyna z Rdułtowskich IX 108
Rzewuska Konstancja z Iwanowskich IX 58
Rzewuska Rozalia z Lubomirskich IX 112, 245
Rzewuski Adam IX 110
Rzewuski Adam Wawrzyniec IX 15, 108
Rzewuski Henryk VII 77, 78, 135, 137, 203, 221, 222, 223, 245, 328, 426, 427, 428, 429, 430, 460, 461, 463, 483, 512, 517, 518; VIII 6, 13, 194, 346, 359, 531, 532; IX 49, 72, 98, **108-118**, 137, 165, 187, 192, 207, 210, 211, 303, 313, 345, 356, 392, 400, 404, 507, 539
Rzewuski Leon IX 15
Rzewuski Stanisław VII 511
Rzewuski Wacław, emir VII 180, 181, 191, 192; VIII 26; IX 5, 6, 131, 132, 136, 137; IX 440
Rzewuski Wacław, hetman IX 15
Rzewuski Walery VII 114; IX 542
z Rzewuskich Teano Kaliksta — zob. Teano Kaliksta VIII 112, 116
Rzuchowski B. D. VII 436
Rzyszczewski Gabriel VII 222
Rzyszczewski Leon VII 444
z Rzyszczewskich Chołoniewska Katarzyna — zob. Chołoniewska Katarzyna z Rzyszczewskich VII 221

-s- (Estkowski Ewaryst) VII 302
S (Korotyński Wincenty) VIII 73
S. (Sowiński Leonard) IX 154
S. (Stronczyński Kazimierz) IX 169
S. (Szabrański Antoni Józef) IX 180
S. (Szymanowski Wacław) IX 206
S..... (Szymanowski Wacław) IX 206
S....... (Duchińska Seweryna) VII 279
S*** (Sękowski Józef Julian) IX 129
S. B. (Słowacka Bécu Salomea) VIII 76; IX 491
S. B. (Bogusławski Stanisław) VII 162
S. B. (Buszczyński Stefan) VII 187, 189
S. E. (Gasztowtt Wacław) VII 314, 315; VIII 141, 149, 152; IX 249, 250, 251, 362
S. E. K. (Koźmian Stanisław Egbert) VIII 120
S. F. Ja... (Jaszowski Stanisław) VII 497
S. G., adresat sonetu A. Januszkiewicza VII 488
S. Gr. (Groza Sylwester) VII 438
S. J. (Jachowicz Stanisław) VII 473
S. J. (Jaszowski Stanisław) VII 497
S. J....ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
S. J......ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
S. J....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
S. K. (Konopacki Szymon) VIII 72
S. K. (Koźmian Stanisław Egbert) VIII 120
S. K. (Suffczyński Kajetan) IX 174
S. L. J. (Jaszowski Stanisław) VII 497; VIII 133
S. M. (Mackiewicz S.) VII 185
S. M. (Małachowski Stanisław, przyjaciel Z. Krasińskiego) VIII 164
S. M. (Manget S.) VIII 336
S. M. (Morawski Szczęsny) VIII 419
S. M. N. (Sowiński Leonard) IX 154
S. P. (Duchińska Seweryna) VII 279; IX 340
S. P. (Ptaszycki Stanisław) VIII 239
S. S. (Cieszkowski Henryk) VII 234
S. S. T., tłumacz ros. VIII 519
S. W. (Węclewski Stanisław) IX 270
S. W. (Witwicki Stefan) IX 310, 312
S. W. (dedykacja R. Podbereskiego) IX 34
S. W. G. (Groza Sylwester) VII 438
S. W. G.... (Groza Sylwester) VII 438
S. Witw... (Witwicki Stefan) IX 117
S. Z. S. (Sierpiński Zenon Seweryn) IX 143
S. z Ż. (Duchińska Seweryna) VII 279
S. z Ż. D. (Duchińska Seweryna) VII 279
S. z Ż. D..... (Duchińska Seweryna) VII 279
S. Ż. (Duchińska Seweryna) VII 279
Saadi (Sa'dy) z Szyrazu VIII 30, 31; IX 137
Sabatyn W. VII 242
Sabba św. VII 206
Sabina Gr... (Grzegorzewska Sabina) VII 439
Sabina z G. G. (Grzegorzewska Sabina) VII 439
Sabińska Elżbieta z Raczyńskich IX 118
Sabińska Pelagia z Darowskich IX 118
Sabiński J., księgarz VIII 298
Sabiński Józef IX 118
Sabiński Julian **IX 118-119**
Sabiński Ludwik IX 118
Sabowski Władysław VII 297; VIII 367
Sacharowa A. VIII 389, 394
Sadok (Sadoch) błog. VIII 51
Sadowska Ewelina z Wolszlegrów IX 120
Sadowska Izabela z Kalksteinów IX 121
Sadowska Julia z Białobłockich IX 121
Sadowska Maria z Brzezinów VIII 460, 473; IX 21, **119-120**, 526, 540
Sadowski Ignacy IX 120
Sadowski Jan Nepomucen **IX 120-121**
Sadowski Kazimierz VII 387
Sadowski, mąż Marii z Brzezinów IX 119
Sadyk Pasza — zob. Czajkowski Michał
Sadykowa Ludwika ze Śniadeckich — zob. Śniadecka Ludwika VII 241
Šafařik Pavel Josef VII 100, 253; VIII 394; IX 407, 516
Saffi Aurelio VIII 260
Safona VIII 286
Sahajdaczny — zob. Konaszewicz Sahajdaczny Piotr VII 240
Saint-Aulaire Marie de IX 184
Saint-Hilaire Emile Marco IX 91
Saint-Martin Louis Claude de IX 475
Saint-Simon Claude Henri de VII 19
Saint-Vincent Paul de — zob. Budzyński Wincenty
Sainte-Beuve Charles Augustin VII 23, 219; IX 433, 436, 462

Saintes pani de VII 247
Saisset Emile IX 400
Sakowicz E. IX 5
Sakowicz Kasjan VII 129
Sakowicz Romuald VIII 55
Sakowski Juliusz VIII 138
z Saleniewiczów Dobrzańska Magdalena — zob. Dobrzańska Magdalena z Saleniewiczów VII 270
Salieri Antonio VIII 44
Salis (Seewis) Johann Gaudenz IX 241
Salome, córka Herodiady VIII 494
Salomea (Słowacka Bécu Salomea) IX 279
Salomon, król biblijny VII 176; IX 249, 251, 254
Salomoński J. K. IX 168
Salustiusz (Caius Sallustius Crispus) VIII 165, 192, 196, 214
Salvandy Narcisse Achilles IX 71, 90
Salvator Henricolo (Merzbach Henryk) VIII 374
Salvini Luigi VII 335
Samanidowie VIII 429
Samarin J. VIII 447
Samojłow D. IX 458, 459, 494, 495, 510, 525, 547, 554
Samotnik spod Gołogór (Giller Agaton) VII 386, 388
Samotny Bartłomiej (Giller Agaton) VII 386
Samson, bohater biblijny VIII 534; IX 250, 312
Samson Jean Paul IX 525
Sand George VII 219, 518; VIII 29, 362, 484; IX 119, 181, 275, 312, 331, 436, 449
Sandeau Jules VIII 26, 76; IX 310
Sanguszko Eustachy IX 198
Sanguszko książę VII 404
Sanguszko Roman (XVI w.) IX 5
Sanguszko Roman, starszy VIII 294
Sanguszko Roman, młodszy IX 5, 7, 421
Sanguszko Władysław VII 167, 345
Sanguszkowa Izabela z Lubomirskich VIII 163, 212
Sanguszkowie VII 408; IX 5
z Sanguszków Mokronowska Zielonkowa VII 398
z Sanguszków Radziwiłłowa Anna — zob. Radziwiłłowa Anna z Sanguszków VIII 60, 64
Sann G. VIII 37
z Sanoka Grzegorz — zob. Grzegorz z Sanoka IX 305, 308
Sapalski Józef (Żochowski Józef) IX 423
Sapieha Adam VII 270, 272; IX 19, 124
Sapieha Franciszek VII 186
Sapieha Leon VII 270, 345; IX 264
Sapieha Władysław VII 103
z Sapiehów Jabłonowska Anna — zob. Jabłonowska Anna z Sapiehów VII 134
Sapieżyna Anna z Zamoyskich VIII 159, 213; IX 50
Saphir Moritz Gottlieb VIII 10
Sarbiewski Maciej Kazimierz VII 147; VIII 57, 59, 66, 440; IX 290
Sargent George VII 225
Sarnecki Fabian VIII 17; IX 26
Sarnecki Zygmunt VII 153; VIII 313, 364, 395, 536; IX 295
Sarnicki Stanisław IX 152
Sarras M. VII 312
Sarrazin de Montferrier Wiktoria Henryka — zob. Hoene-Wrońska Wiktoria Henryka z Sarrazin de Montferrier VII 449
z Sartynich Tyszyńska Teresa — zob. Tyszyńska Teresa z Sartynich IX 245
Saul, król biblijny VII 205, 216; IX 312
Sauer Żur H. IX 500
Sauvan Ludwik IX 495
Sauve Louis François de VIII 320
Savigny Frédéric Charles de VII 463
Savonarola Girolamo VII 396
Sawa, kozak VII 512; VIII 227; IX 93, 109
Sawaszkiewicz Leopold Leon VII 446
Sawicka Elżbieta VII 7
Sawicka Józefa (Ostoja) IX 399
Sawiczewski Florian IX 148, 149
Sawicz-Zabłocki Kazimierz Wojnisław VII 389
Sawinicz Iwan VII 333; VIII 320
Sayn-Wittgenstein Ludwik IX 122
Sayn-Wittgenstein Mikołaj IX 122
Sayn-Wittgensteinowa Karolina IX **122**, 540
Sazonow, tłumacz ros. VII 495

z Sągajłłów Wendorffowa Zofia — zob. Wendorffowa Zofia z Sągajłłów VII 322
Sąsiad (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
Schadow Friedrich Wilhelm IX 400
Scheffer Ary VIII 26, 151, 163, 178, 179, 180, 211, 212
Scheffler Johann (Angelus Silesius, Anioł Szlązak) IX 136, 138
Scheinoha Wtelenský Wacław IX 181
Schelling Friedrich Wilhelm Joseph VII 13, 16, 19, 20, 21, 23, 24, 32, 262, 397, 398, 400, 401; IX 229, 392, 399, 432
Scherbel H. VII 239
Scherer-Virski Olga VIII 460; IX 549
Schiller Friedrich VII 13, 14, 17, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 32, 38, 40, 59, 60, 138, 148, 149, 150, 170, 180, 181, 182, 183, 226, 237, 293, 317, 386, 403, 406, 419, 518; VIII 28, 56, 70, 77, 78, 90, 96, 122, 125, 191, 192, 203, 212, 222, 223, 231, 274, 342, 466, 521, 522, 528; IX 7, 11, 13, 38, 66, 94, 97, 139, 144, 219, 230, 232, 234, 241, 246, 274, 275, 313, 365, 374, 377, 394, 399, 401, 402, 408, 431, 433, 436, 437, 449, 517
Schiller Leon VIII 200, 201; IX 321, 322, 323, 447, 498
Schlegel August Wilhelm VII 13, 14, 15, 22, 23, 32; VIII 48; IX 432, 433
Schlegel Friedrich VII 13, 20, 22, 23, 24, 25, 29, 32, 221; IX 433, 435
Schletter (Szletter) Zygmunt VII 417; VIII 244
Schlosser Friedrich VIII 221
Schlözer (Szlecer) August Ludwig VIII 236
Schmid Christoph VII 197, 198; IX 145
Schmidt Konstanty VII 307
Schmieder, autor Rysu alchemii VII 293
Schmitt Henryk VII 159, 188, 389, 465; VIII 32, 299, 394, 412, 420, 423; IX 17, 18, 33, 87, **122-126**, 140, 146, 167, 177, 199, 205, 255, 264, 317
Schmitt Mieczysław IX 125
Schmitt Paweł IX 122
Schmittowa Katarzyna z Orzechowskich IX 122
Schmittowa Leokadia z Mitraszewskich IX 122, 125, 126
Schnobrich Edward IX 360
Schnürr Pepłowski Stanisław VII 307
Scholz Maria — zob. Przyborowska Maria z Scholzów IX 75
Schoneus Andrzej IX 273
Schönke K. A. VIII 53
Schreyer J. VIII 34
Schroeter Adam IX 273
Schroll Ernst VIII 336
Schubert Franz IX 165
Schugt Herman IX 217, 267
Schugtowa Tekla z Romerów IX 217
Schugtówna Helena — zob. Wasilewska Helena z Schugtów IX 217, 267, 268
Schultz D. VII 180
Schulz K. J. VIII 86
Schulz Otto VIII 432
Schuman Pantaleon VIII 278
Schuster Ignacy VIII 115
Schwab-Polabský Anošt VII 152; VIII 390, 392, 395; IX 18, 19, 293
Schwarzenbergowie książęta IX 389
Schwegler Albert VIII 222, 223, 283
Schweminski J. VIII 139
Schwitz J. VIII 310
Scialoja A. IX 324
Scipio del Campo IX 150
Scipio Jan IX 45
Scipio Karol, ojciec chrzestny W. Pola IX 45
Scipio Karol, tłumacz J. Klaczki VIII 36, 37
Sclopis F. IX 324
Scott Walter VII 13, 14, 27, 32, 35, 57, 58, 144, 238, 249, 294, 317, 380, 385, 412, 419, 432, 467; VIII 14, 70, 78, 113, 122, 129, 192, 194, 274, 317, 340, 494, 521, 522, 528, 529, 537; IX 30, 57, 103, 117, 157, 259, 303, 322, 361, 365, 387, 396, 399, 410, 413, 427, 434, 435, 436, 449, 504
Scribe Eugène VII 163, 197, 198, 393; VIII 10, 373; IX 205
Scypion młodszy (Publius Cornelius Scipio Aemilianus) VIII 165
Sczaniecka Emilia VIII 412; IX 41, 462
Sczaniecki Ludwik VIII 282
Sczaniecki Stanisław VII 93
Sczastnyj W. VIII 83
Sebastian, król portugalski IX 73

Sebera Alois IX 45
Secourgeon Paul Victor (Mierosławski Ludwik) VIII 380
Sefer-Pasza (Kościelski J. Władysław) VII 242
Segel Harold B. IX 471, 472
Selim Rezulad, syn El-Aasa IX 6
Selim II, sułtan turecki VIII 57
Semenenko Piotr VII 49, 85, 505; VIII 15, 16, 18, 21, 119, 326; **IX 126-129**, 221, 223, 226, 314, 510, 525, 540
Semeneńko — zob. Semenenko Piotr
Senault A. J. VIII 240
Seneka (Lucius Annaeus Seneca) VIII 28; IX 272
z Sentgellerów Bartoszewiczowa Amelia — zob. Bartoszewiczowa Amelia z Sentgellerów VII 132
Septymiusz (Baliński Michał) VII 124
Sévigné Marie de Rabutin-Chantal de VIII 121
Sewer — zob. Maciejowski Ignacy
Seweryn G. (Goszczyński Seweryn) VII 408, 410
Seweryn Soplica, cześnik parnawski — zob. Rzewuski Henryk
Seweryna D. (Duchińska Seweryna) VII 279
Seweryna D........ (Duchińska Seweryna) VII 279
Seweryna Ż. (Duchińska Seweryna) VII 279
Seweryna Ż. D. (Duchińska Seweryna) VII 279
Sextus Empiricus IX 304
Sędziwój Michał IX 208, 209, 210, 304
Sęk Bolesław (Pieńkowski Karol) IX 19, 20
Sękowska Adela z Rallów IX 130
Sękowska Maria z Rodziewiczów IX 129, 130
Sękowska, matka Józefa Juliana IX 129
Sękowski Jan IX 129
Sękowski Józef Julian VII 469; VIII 249, 367, 417, 429; **IX** 72, **129-133**, 540
Sęp (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342, 343
Sęp Szarzyński Mikołaj VII 315, 320; VIII 432, 433; IX 36
Sfinks (Skimborowicz Hipolit) IX 144, 145
Shakespeare William VII 13, 15, 21, 28, 42, 57, 58, 301, 314, 316, 317, 353, 354, 361, 368, 403, 427, 461, 462, 463, 482, 483, 484, 510; VIII 28, 49, 50, 76, 77, 78, 80, 90, 95, 97, 100, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 158, 190, 194, 353, 405, 465, 466, 502, 545, 546, 547; IX 7, 8, 11, 12, 13, 24, 25, 26, 28, 137, 160, 161, 198, 202, 203, 204, 246, 261, 262, 266, 338, 347, 394, 449, 493, 497, 535
Shelley Percy Bysshe VII 13, 14, 18, 19, 20, 24, 26, 32, 510; VIII 122; IX 347, 432, 435, 436, 437
Sheridan Richard Brinsley VII 301
Siarczyński Franciszek VII 100, 104, 105, 106; VIII 287; IX 454, 455
Siarkowski Władysław IX 489
Siciński Władysław VII 128
Sidorowiczowa J. VII 205; IX 380
Sidorowiczówna E. IX 380
Siekierz Leo (Zienkowicz Leon) IX 402
Siemaszko Olga VII 335
z Siemaszków Morawska Marianna — zob. Morawska Marianna z Siemaszków VIII 416
Siemieńska Ludwika z Potockich IX 134
Siemieńska, siostra Lucjana Hipolita IX 134
Siemieńska Urszula z Dłuskich IX 134
Siemieński Antoni IX 134
Siemieński Jacek IX 426
Siemieński Jan VII 275
Siemieński Lucjan Hipolit VII 41, 60, 146, 149, 150, 166, 169, 173, 215, 345, 384, 385, 408, 409, 413, 416, 417; VIII 18, 120, 301, 328, 369, 484, 544, 545; **IX** 16, 55, 69, 113, **134-142**, 166, 246, 247, 255, 281, 334, 337, 366, 367, 377, 458, **540-541**
Sieniawscy w Brzeżanach IX 251
Sienkiewicz Henryk VII 44, 82, 139, 245, 284, 421; VIII 9, 13, 14, 15, 32, 37, 343, 362, 363, 364, 377, 394, 399; IX 116, 157, 193, 260, 486, 505
Sienkiewicz Karol VII 79, 89, 90, 91, 182, 392; VIII 90, 345
Sieradzki Ignacy VII 7
Sierakowscy w Waplewie VIII 151
Sierakowska Maria IX 495

Sierakowski Adam VIII 158, 159
Sierakowski Wacław Hieronim VII 290, 292
Sierakowski Walenty IX 321
Sierakowski Zygmunt VII 501; IX 356, 357, 534
Sierawski Julian VIII 244 [!]; IX 261
Sierociński ks., powstaniec stracony w 1864 VIII 260
Sierociński Teodozy IX 229, 304
Sieroszewski Wacław VIII 483, 490
Sierpiński Zenon Seweryn VII 65, 66, 292; **IX 143**
Sierzputowska Ludwika — zob. Pietkiewiczowa Ludwika z Sierzputowskich IX 22
Siesicki Feliks IX 62
Siestrzencewicz Stanisław Bohusz VII 257; IX 71
Siestrzyński Jan VII 507
Sieyès Léon de VII 381
Sikorski Maurycy IX 348
z Sikorskich Królikowska Jadwiga — zob. Królikowska Jadwiga z Sikorskich VIII 224
Simon Jules François VIII 29; IX 400
Simonides — zob. Szymonowic Szymon IX 143
Simonides Jaroslav VIII 84
Singer Burns VIII 462
Sinko Tadeusz VIII 199
Siodołkowicz Wincenty Jan Nepomucen VII 216
Siostry Zgromadzenia Rodziny Marii VII 324
Siwicki, proboszcz w Sulmierzycach IX 271
Sk. (Skimborowicz Hipolit) IX 144
Sk.... (Skimborowicz Hipolit) IX 144
Skalinský J. VIII 144
Skalkowski Apollon VII 427; IX 152, 503
Skałkowski Henryk IX 16
Skałkowski Marceli IX 16
Skarbek Fryderyk IX 81, 176, 337, 364, 477
Skarbek Stanisław IX 388, 447
Skarbkowa Zofia z Jabłonowskich — zob. Fredrowa Zofia z Jabłonowskich VII 330
Skarga Piotr VII 133, 290, 291, 292; VIII 188, 192, 216, 286, 320, 321, 333, 367, 370; IX 67, 312
Skarp Maria IX 58
Skarszewska Ludwina IX 426
......ski (Estkowski Ewaryst) VII 302
...ski (Zaleski Wacław Michał) IX 376
-ski- (Zieliński Gustaw) IX 392
Skiba Michał (Szujski Józef) IX 193
Skibicka Julianna z Błędowskich VIII 334, 337
Skibicka Karolina VII 233
Skibicki Franciszek VIII 128, 334, 337
Skideł Jan IX 240
Skimborowicz Hipolit VII 67, 68, 141, 142, 145, 190, 261, 263, 265, 266, 327, 516; VIII 23, 209, 264, 301, 334, 374, 412; **IX** 92, 125, **144-147**, 214, 296, 300, 302, 306, 414, 465, 515, 541
Skimborowicz Teodor IX 144
Skimborowiczowa Anna z Sokołowskich VII 67; IX 144, 414, 417
Skimborowiczowa Anna z Woytkowskich IX 144
Skirmuntowa Helena ze Skirmuntów IX 357
Skłabowski A. IX 61
Skobel Daniel IX 147
Skobel Fryderyk Kazimierz VIII 330; **IX** 15, 46, **147-149**, 516, 541
Skoblowa Florentyna z Czyżów IX 147
Skoblowa Julianna z Korszów IX 147
Skomorowski, adresat listu A. Wilkońskiego IX 302
Skoszkiewicz Janusz IX 91
Skórzewscy na Czerniejewie IX 105
Skórzewscy w Lubostroniu VII 376
Skórzewska Antonina IX 474
Skórzewska Kornelia VII 378
Skórzewski H. VII 378; VIII 289
Skórzewski Leon VII 377; IX 102, 104
Skribowa Anna z Horachów — zob. Stalmachowa Anna z Horachów IX 162
Skripicyn W. K. IX 72
Skrodzki Eugeniusz IX 323
Skrzynecka Amelia VIII 505; IX 527
Skrzynecka Zofia VIII 463
Skrzynecki Jan VII 139, 289, 291, 396, 505; VIII 16, 22, 119, 122, 421, 434, 463, 469, 485; IX 42, 66, 101, 128, 174, 220, 280, 314, 325, 527

Skrzyńska Teofila — zob. Koźmianowa Teofila ze Skrzyńskich VIII 115
Skrzyńska Zofia IX 253
Skrzyński Tadeusz VIII 221; IX 40, 41
Skrzyński Wincenty VII 341
ze Skubińskich Dawidowa Anna — zob. Dawidowa Anna ze Skubińskich VII 258
Skwarczyńska Józefa z Romanowskich IX 95, 96
Skwirczyńska Stefania VIII 87
Slave impartial (Olizar Narcyz) VIII 532, 533
Slave indépendant (Olizar Narcyz) VIII 532, 533
Sławęcka Józefa z Romanowskich — zob. Kenigowa Józefa z Romanowskich VIII 31
Sławska z Komornik — zob. Węclewska ze Sławskich, żona Zygmunta IX 272
Słobodnik Włodzimierz VIII 57, 513
Słomski Aleksander IX 501
Słonecka, adresatka wiersza S. Goszczyńskiego VII 411
Słotwiński Konstanty VII 100, 101, 106; IX 455
Słowaccy IX 69
Słowacka Aleksandra z Witkowskich IX 149, 150, 541
Słowacka Anna z Rohozińskich IX 149
Słowacka Bécu Salomea VII 41, 210; VIII 76, 369, 517, 523, 524, 525, 526; IX 69, 149, 159, 182, 185, 279, 384, 476, 491, 533
Słowacka Salomea — zob. Słowacka Bécu Salomea
Słowacki Erazm IX 149
Słowacki Euzebiusz IX 246
Słowacki Juliusz VII 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 49, 50, 59, 79, 136, 142, 143, 145, 191, 206, 210, 215, 218, 220, 221, 232, 236, 237, 242, 244, 245, 249, 252, 266, 272, 281, 323, 324, 325, 356, 358, 362, 363, 379, 383, 384, 385, 386, 388, 408, 412, 413, 415, 416, 417, 421, 422, 455, 487, 488, 489, 491, 496; VIII 9, 24, 25, 39, 40, 49, 50, 65, 97, 131, 145, 146, 151, 152, 156, 159, 161, 162, 163, 166, 167, 168, 169, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 196, 198, 201, 202, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 251, 255, 258, 273, 275, 278, 282, 284, 285, 305, 306, 313, 318, 329, 335, 342, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 356, 357, 360, 368, 369, 401, 402, 415, 441, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 456, 466, 467, 474, 484, 485, 486, 487, 489, 490, 493, 499, 500, 503, 504, 505, 506, 512, 514, 515, 517, 518, 519, 524, 525, 526, 529, 531, 532; IX 37, 60, 64, 69, 89, 94, 98, 99, 106, 118, 121, 142, 149, 150, 158, 159, 182, 185, 187, 195, 202, 204, 220, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 236, 246, 248, 250, 255, 256, 258, 259, 260, 275, 276, 277, 307, 311, 333, 339, 372, 375, 379, 384, 405, 406, 407, 431, 434, 441, 446, 447, 449, 451, 454, 455, 460, 470, 475, 476, 477, 482, 483, 490, 491, 493, 496, 497, 498, 509, 512, 518, 524, 526, 529, 531, 533, 539, 541, 545, 547, 549, 550, 552
Słowacki Władysław **IX 149-150**, 541
Słowaczyński Andrzej VII 384; IX 475
Słowik Antoni, woźny „Przewodnika Ekonomicznego" (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Słubicki Eugeniusz VIII 49
Słucka Zofia — zob. Zofia, księżniczka słucka IX 500
Sługa wolności i wiary (Buszczyński Stefan) VII 187, 189
Słupska Izabela (Ela) VIII 265
Służalski Henryk VII 240
Smagłowski W. IX 50
Smail-aga Čengić VIII 57, 69; IX 21, 491
Smirdin Aleksandr F. IX 130
Smith Adam VII 450, 454
Smith Alexander VII 509
Smith R. VIII 244
Smochowska Karolina — zob. Dobrzańska Karolina ze Smochowskich VII 270
Smochowski Witalis VII 270
Smogulecki Mikołaj VIII 57
Smokowski Wincenty VIII 483
Smoleński Władysław IX 146
Smoleria Jan Ernest IX 184 [!], 406
Smolikowski Aleksander IX 101, 103

Smolikowski Andrzej IX 101, 103
Smolikowski Seweryn VIII 218
Smolka Emanuel VIII 288, 296 [!]
Smolka Franciszek VII 264; VIII 32; IX 123, 255, 366
Smolka Franciszek [!] — zob. Smolka Emanuel VIII 296
Smolka Stanisław VII 469
Smollett Tobie George VII 15
Smoluchowski Aleksander VIII 226
Smoluchowski Andrzej VIII 226
Smoniewski Jan Wincenty IX 447
Smotrycki Melecy VII 129
S-n B-i (Buszczyński Stefan) VII 187, 188
Sniegin P. I. (Sękowski Józef Julian) IX 129
Snorron — zob. Sturlasson Snorre VIII 242
Sobańska Róża z Łubieńskich IX 34, 357
Sobański Aleksander VII 188
Sobański Feliks IX 155
Sobański I. VII 190
Sobarri (Kirkor Adam Honory) VIII 32, 33
Sobiescy, rodzina C. Norwida VIII 486
Sobiescy, rodzina królewska VII 444, 459, 492
Sobieska Felicja — zob. Chęcińska Felicja z Sobieskich VII 195
Sobieska Hilaria z Buynów IX 524
Sobieska Maria Józefa z Wesslów VII 439, 440; IX 478
Sobieska Maria Klementyna VII 165
Sobieska Zofia — zob. Komierowska Zofia z Sobieskich VIII 49
Sobieski Jakub, ojciec króla Jana VII 257, 517; VIII 57, 67, 426; IX 15, 80
Sobieski Jakub, syn króla Jana VII 492; IX 185, 387, 388, 389
Sobieski Jan — zob. Jan III Sobieski, król polski
Sobieski Konstanty VII 439, 492; IX 185, 387, 389
Sobieski Michał VIII 449
z Sobieskich Zdzieborska Hilaria [!] — zob. Sobieska Hilaria z Buynów VIII 448, 514; IX 524
Sobiesław Jacek — zob. Baliński Michał VII 124
Sobieszczański Franciszek Maksymilian VIII 51, 89, 92; **IX** 145, **150-153**, 340, 541
Sobieszczański Stanisław IX 150
Sobolewski Jan VII 75; IX 381, 386
Sobolewski Ludwik VII 515; VIII 130
Sobolewski Paweł VII 122, 141, 377, 382, 406, 460, 474; IX 41, 43, 267, 360, 361, 362, 381, 407, 416
Socyn Faustus VII 416
Soczyński Karol VII 310
Sofokles VII 172, 194; VIII 27, 28, 29, 141, 175, 349, 352, 353, 387; IX 250, 253, 266, 267, 272, 273, 274
Sohn Karl Ferdinand VIII 262
Sojka Erich IX 471
Sokolský E. H. VIII 85
Sokołek pod nazwiskiem Gwoździka (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
Sokołowska Anna — zob. Skimborowiczowa Anna z Sokołowskich IX 144
Sokołowska Paulina — zob. Blizińska Paulina z Sokołowskich VII 151
Sokołowska Zofia VII 218
Sokołowski Józef VIII 98
Sokołowski Marian VIII 465, 472, 473, 492
z Sokołowskich Januszkiewiczowa Tekla — zob. Januszkiewiczowa Tekla z Sokołowskich VII 487, 488, 489
Sokrates VII 172, 173; VIII 114, 260; IX 532
Solecki Edmund Ostoja (Darowski Aleksander Weryha) VII 256, 257
Solger Karl VII 29
Solikowski Jan Dymitr VIII 57, 67, 441; IX 339
Solomos Dionysios IX 459
Solon VIII 319
Solski Ludwik VII 365, 366, 372
z Sołłohubów Potocka Józefa — zob. Potocka Józefa z Sołłohubów IX 61
Sołowiew, tłumacz ros. VIII 85
Sołowiew Władimir S. VII 454
Sołtan Adam VIII 141, 143, 144, 146, 147, 148, 158, 159, 160, 161, 165, 210; IX 462, 464, 466, 475, 482, 488, 493, 494, 495, 496, 499, 507, 538
Sołtyk Stanisław VIII 160
Sołtykowa Henrietta Ewa — zob. Ankwiczówna Henryka Ewa VIII 177, 208

Sołtykowicz Józef IX 279
Sołtys Mieczysław VII 175, 281; VIII 201; IX 517
Somerville Sara — zob. Szyrmowa Sara z domu Somerville IX 212
Sonnenfeld [!] Adolf Gustaw VII 333
Sonntag Józefa — zob. Helcel Józefa z domu Sonntag VII 442, 444
Sontagowa Henrietta VII 381; VIII 121; IX 324
Soplica Seweryn, cześnik parnawski — zob. Rzewuski Henryk
Sorel Albert VII 217
Sorel Georges VIII 504, 507
Sørensen C. VII 322
Soroka Jerzy Skalnik VIII 42, 43
Sosnowski Józef VII 134
Sośniccy IX 50
Sotomayor Henrieta — zob. Domejko Henrieta z domu Sotomayor VII 273
Sottomayor G. R. VII 451
Soukoup J. VII 409; VIII 263
Soulié M. Frédéric VII 393
Southey Robert VII 17; VIII 122, 521; IX 347, 436, 437
Sowa Antoni (Żeligowski Edward Witold) VIII 124; IX 155, 411, 412, 413
Sowińska Pelagia z Pawlickich IX 154
Sowińska z Rościszewskich, żona Leonarda IX 154
Sowiński Albert IX 156
Sowiński Jan IX 154
Sowiński Józef Longin VII 101, 381; VIII 259, 264; IX 14
Sowiński Leonard VII 449, 470, 472; VIII 358; **IX 154-158**, 390, 391, 411, 542
Sowiński Wojciech (Adalbert) VII 203, 281; VIII 543, 544
Sójkowski J. Z. (Dziekoński Józef Bohdan) VIII 401
Spanić S. IX 109
Sparre Axel VIII 425
Spartakus VIII 271, 455, 457, 494, 496; IX 528
Spasowicz Daniel VIII 234; IX 290
Spasowicz Włodzimierz VII 189; VIII 417, 529; IX 54, 439, 446, 510, 533
Spasowski Aleksander Grott VII 421
Spazier Richard Otto IX 41, 42
Spicer Heinrich VII 510
Spiczyński Hieronim IX 394
Spieszniew Nikołaj VIII 23
Spinoza Baruch (Benedykt) VIII 28, 277; IX 304
Spiritini Massimo VIII 144, 169
Spitznagel Ferdynand IX 158
Spitznagel Ludwik Władysław **IX 158-159**, 542
Spitznaglowa Maria VIII 518
Spławski Jędrzej IX 76
Sporschill Johann VIII 239, 240
Sportek Adam D. (Borkowski Aleksander Dunin) VII 165
Spytko z Melsztyna VII 125
Srokowski Jerzy VII 335
Srzeniawita K. (Lubomirski Kazimierz) VIII 37
S-skij (Sękowski Józef Julian) IX 129
SSS (Sękowski Józef Julian) IX 129
St... (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. B. (Bogusławski Stanisław) VII 162
St. J. (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Ja- (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Ja..i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Ja.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jas.... (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jas..ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Ja....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz- (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz... (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz...... (Jaszowski Stanisław) VII 497
St.... Jasz.... (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz..i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz...i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz......i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. Jasz...ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. J-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. J..i (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. J...ki (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. J..ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
St. J.....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497

St. Kre... (Kremer Józef) VIII 221
St. Ł. (Łaguna Stosław) VIII 294
St. Vincent P. de (Budzyński Wincenty) VII 501
St. Witw. (Witwicki Stefan) IX 310
St. z Dz. (Jachowicz Stanisław) VII 473
Stablewski Florian VIII 39
Stach z Zamiechowa (Starzyński Stanisław) IX 118
Stacherski Maciej VII 255
Stachiejew Boris F. IX 365, 456, 457, 458, 459, 468, 470, 476, 477, 483, 490, 491, 494, 510, 517, 525, 533, 536, 538, 540, 542, 543, 547, 549, 551, 552, 553, 554
Stachowicz Michał VII 423
ze Stachowiczów Piotrowska Aniela — zob. Piotrowska Aniela ze Stachowiczów IX 31
Stachurski P. IX 366
Stackelberg von, przyjaciel J. Strutyńskiego IX 171
Stadniccy herbu Szreniawa IX 160, 161
Stadnicka Felicja VII 498
Stadnicka Józefa z Jabłonowskich IX 160
Stadnicki Aleksander VII 341, 348; IX 160
Stadnicki Antoni IX 160
Stadnicki Kazimierz **IX 160-161**
Stadnicki Stanisław (Diabeł) IX 213
Staël-Holstein Anne Louise Germaine de VII 13, 14, 20, 24, 32, 34, 58; VIII 305; IX 180, 434
Staemmler Klaus IX 495
Staff Leopold VIII 133, 134, 135, 136, 137, 153, 154, 158, 167, 168; IX 506
Stahl J. VII 198; VIII 90, 93
Stahlberger Teodor [!] IX 360, 370
Stalmach Jan IX 161
Stalmach Paweł VII 114, 115, 282, 316, 317, 433, 507; VIII 108, 279, 290, 363, 377, 378; IX 24, 43, 69, **161-164**, 177, 253, 294, 338, 339, 352, 446, 456, 466, 502, 503, 508, 512, 513, 515, 519, **542**
Stalmachowa Anna z Horachów IX 162
Stanhope Hester Lucy VII 463
Stanielewicz Mieczysław IX 25
Stanisław..., adresat listu K. Ujejskiego IX 254
Stanisław August Poniatowski, król polski VII 35, 132, 133, 340, 402; VIII 8, 19, 20, 21, 117, 237, 242, 243, 251, 287, 303, 305, 370, 393, 414, 416; IX 15, 45, 61, 62, 81, 82, 124, 125, 137, 139, 153, 179, 243, 312, 332, 334, 349, 356, 357, 500, 501
Stanisław Jasz.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
Stanisław Leszczyński, król polski VII 281, 459, 492, 493; VIII 423; IX 36, 73, 82
Stanisław św., biskup VII 189, 224, 237, 290, 292; VIII 19, 21, 48, 72, 73, 99, 128, 329, 528; IX 137
Stanisław z Dzikowa (Jachowicz Stanisław) VII 473
Stanisławska Karolina z Olszewskich IX 164
Stanisławski Antoni VIII 524; **IX** 68, **164-165**
Stanisławski Grzegorz IX 164
Stanisławski Józef VII 75
Stankiewicz Aleksander IX 361
Stankiewicz Maurycy Mikołaj VII 308
Stańczyk VII 422; IX 93, 197, 337
Stańczukowska E. VIII 92
Starczewski Adam VIII 51
Stare J. VII 333
Starkel Juliusz IX 199
Starostowa E. VII 451
Starowiejscy VII 345
Starowieyski F. VII 345
Starowolski Szymon VII 148; IX 76, 241, 246
Staruszkiewicz Innocenty (Odyniec Antoni Edward) VIII 517, 518
Stary Detiuk (Andrzejewski Antoni) VIII 427
Stary emigrant (Heltman Wiktor) VII 446
Stary emigrant (Zienkowicz Leon) IX 404
Stary gracz (Bykowski Piotr Jaksa) VII 191
Stary literat polski (Zienkowicz Leon) IX 402, 403
Stary Przyjaciel Dzieci (Jachowicz Stanisław) VII 473, 474

Stary szlachcic litewski (Rzewuski Henryk) IX 108, 109, 112
Starzeński Adam VIII 218
Starzeński Michał VII 138
ze Starzeńskich Baworowska Felicja — zob. Baworowska Felicja ze Starzeńskich IX 138
Starzyńska Karolina z Potockich — zob. Nakwaska Karolina VIII 438
Starzyński Aleksander VIII 437
Starzyński Antoni Alfons VII 79
Starzyński Edward VIII 229; IX 210
Starzyński Józef IX 118
Starzyński Juliusz VII 7
Starzyński Stanisław IX 118, 119, 174, 339
Starża Al. (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Starża Józef Aleksander (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Staszic Stanisław VII 247, 381, 385, 485; VIII 36; IX 176, 387, 389
Statkowski Roman VIII 341; IX 517
Stattler Klementyna z Zerbonich VII 415
Stattler Wojciech VIII 258; IX 426
Stawiarski F. VII 86
Stawiński L. VII 476
Stawiski Edmund IX 32
Steckert A. VII 464
Stecki Ludwik VIII 229
Stef. Witw. (Witwicki Stefan) IX 310
Stefan (Witwicki Stefan) IX 310
Stefan A***, adresat wiersza S. Witwickiego IX 313
Stefan Batory, król polski VII 125, 493; VIII 116, 236, 243, 249, 256, 401; IX 74, 80, 81, 103, 339, 340
Stefan, książę serbski VII 147
Stefan W. (Witwicki Stefan) IX 310
Stefan z Opatówka (Giller Stefan) VIII 316
Stefani Jan VII 392
Stefania, księżna badeńska VIII 156
Stefanowicz A. I. VII 114
Stefański Walenty VII 194, 265; VIII 49, 243; IX 447
Stefcio, uczeń S. Jachowicza VII 475
Stegmayer Ernst IX 190
Stemann Ingeborg VIII 138
Stembars Kazimierz VIII 264
Stempowski Stanisław IX 208
Stendhal (Henri Beyle) VII 13, 20, 32; IX 432, 434
Stentsch Rosbierski (Estreicher Karol) VII 305
Stenzel Gustav Adolf IX 80
Stern Daniel (Marie de Flavigny d'Agoult) VIII 28
Sterne Laurence (Wawrzyniec) VII 342, 375
Sternschuss Adolf VIII 466
Stewart Dougald VII 509; IX 303
Stęczyńska Agata z Zawadzkich IX 166
Stęczyński Bogusz Zygmunt Maciej VIII 117; **IX** 16, **166-168, 543**
Stęczyński Wojciech IX 166
Stępień Marian VII 7
Stępowski Józef VII 191, 222
Stobiecki J. VIII 265
Stöckhardt Juliusz Adolf IX 219
Stöger Michael IX 377
Stokowski Apolinary IX 256
Stolnikiewicz Chełmski K. (Podwysocki Konstanty) IX 39, 40
Stolzmann Karol Bogumir VII 413; VIII 23
Stos Wit — zob. Stwosz Wit VIII 454
Straszewicz Edmund IX 168
Straszewicz Józef VIII 239; **IX** 36, **168-169**
Straszewicz Michał IX 168
Straszewiczowa Kazimiera z Koszczyców IX 168
Straszewiczowa z domu Frinette, żona Józefa IX 168
Straszyński A. W. von J. IX 294
Straszyński L. IX 43, 44
Stratil Karl IX 500, 501
Štrauch Antonin VII 270
Strawiński Adam VII 209
Strąbski Stanisław VII 134; IX 151, 152 238, 289
Streckfuss Karl VIII 76
Stroka Wincenty VIII 141, 143, 205, 208, 210
Stronczyński Karol IX 170
Stronczyński Kazimierz **IX** 76, **169-170**
Stroński F. VII 149
Stroynowski Stanisław VIII 6
ze Strożyków Lompa Józefa — zob. Lompa Józefa ze Strożyków VIII 288

Strucel Mateusz (Marcinkowski Antoni Albert Jaxa) VIII 357
Struś Jerzy VII 498
Struś Szczęsny VII 498
Strutyńska Giana IX 171
Strutyńska Karolina z Lubomirskich IX 171
Strutyńska Maria z domu Maurokordato IX 171
Strutyński Feliks IX 171
Strutyński Juliusz VII 77, 428; **IX 171-172**
Strutyński W. IX 501
Struve Henryk VIII 28, 283; IX 246
Stryjaszek (Pietraszkiewicz Onufry) IX 28
Stryjeński Aleksander VII 201
Stryjeński Władysław VIII 138, 198
Stryjkowski Maciej VIII 346
ze Strzałkowskich Legatowiczowa Magdalena — zob. Legatowiczowa Magdalena ze Strzałkowskich VIII 233
Strzelecki Paweł Edmund IX 331, 415
Strzelnicki Józef IX 173
Strzelnicki Władysław **IX 173**, 346, 347, 543
Strzembosz Wieńczysław (Łukaszewicz Lesław) VIII 308
Strzemieniec Tadeusz (Buszczyński Stefan) VII 187
Strzemieńczyk Jakub VIII 112
Strzeszyński Stanisław IX 501
St....ski (Jaszowski Stanisław) VII 497
Stuart Dudley Coutts VII 452; VIII 120; IX 107, 213
Studzieński Marcin VIII 54, 57, 58, 59, 68
Studziński Marceli IX 74
Studziński Wincenty Wojciech Szymon IX 268
Štulc [!] P. J. — zob. Šulc Pavel Josef VII 182; VIII 87
Štulc Václav Svatopluk VIII 139, 152, 169, 263, 519; IX 321, 339
Stummer Józef VII 197
Strummer Natalia z Przyremblów VII 197
Stupkiewiczowa Helena VII 7
Stupnicki Hipolit IX 166
Sturlasson Snorre VIII 242
Stürmer Jakub IX 191
Stürmer Julianna z Linkowskich IX 191
Stürmer L. B. VII 397
Stwosz Wit VII 423, 424; VIII 274, 297, 454; IX 45, 48, 55, 86
Styczyński Stefan VII 476
Styka Jan IX 249, 256, 259
Suchażewska H. IX 501
Suchecki Bruno VII 68
Suchodolska Jadwiga IX 304
Suchodolski Jan IX 173
Suchodolski January VIII 181; IX 173
Suchodolski Rajmund [!] — zob. Suchodolski Rajnold VII 79
Suchodolski Rajnold VII 79; **IX 173-174**, 339
Suchodolski Witold VII 7
Suchtelen, generał IX 383
Sudrabu Edschus VIII 336
Sue Eugène VII 329; IX 145
Suffczyńska Laura z Kamieńskich VIII 22, 23; IX 174, 486
Suffczyńska Trzcińska Laura z Kamieńskich — zob. Suffczyńska Laura z Kamieńskich VIII 23; IX 486
Suffczyński Kajetan (K. S. Bodzantowicz) **IX** 46, 53, **174-175**
Suffczyński Michał IX 174
Šulc Pavel Josef VII 182 [!]; VIII 87
Sulejman (Soliman), sułtan turecki VIII 430
Sulima A. (Giller Agaton) VII 386
Sulima, ataman kozacki IX 364
Sulita (Giller Agaton) VII 386
Sulita B. (Giller Agaton) VII 386
Sulita B. January (Giller Agaton) VII 386
Sulita Bartłomiej (Giller Agaton) VII 386
Sulla (Lucius Cornelius Sulla) VII 235
Sulpicja, poetka rzymska VIII 414; IX 81
Sulpicjusz (Sulpicius Rufus Servius) VIII 165
Sułkowscy w Rydzynie VIII 355
Sułkowski Antoni VII 193; IX 60
Sułkowski August VIII 401
z Sułkowskich Wodzicka Teresa — zob. Wodzicka Teresa z Sułkowskich IX 317
Supińska, siostra Józefa IX 177

Supińska Tekla z Mrozińskich IX 176, 177
Supiński Adam IX 176
Supiński Józef **IX 176-179**, 387, 442, 543
Suppé Franz von VII 115, 116
Suska Paulina z Norwidów VIII 455, 471
Suworow Aleksandr W. VII 189, 449
Suzin Adam VII 70; **IX 179-180**, 380
Suzin Dominik IX 179
Suzin Paweł IX 249
Suzinowa Eulalia z Rosenbaunów IX 179
Suzinowa Karolina z Odyńców IX 179
Svoboda Jan VIII 515, 516
Swiackij S. VII 338
Swinarska Michalina — zob. Wolniewiczowa Michalina ze Swinarskich IX 319
ze Swinarskich Wolniewiczowa Teresa — zob. Wolniewiczowa Teresa ze Swinarskich IX 319
Swinburne Algernon Charles IX 25
Sybilla VIII 206
Sygiert Józef IX 37, 38
Šyhamirowa Rana IX 500
Sykałowa Wanda Roszkowska — zob. Roszkowska-Sykałowa Wanda VII 6
Sylva C. VII 312
Symeon (Dembowski Edward) VII 261
Symeon św. VII 206
Symonowicz Romuald VII 210, 211
Syn szlachecki (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Synhajewski Jakub (Prusinowski Jan) IX 68
Syroczyński Antoni VII 469
Syrokomla Władysław — zob. Kondratowicz Ludwik
Syruć K. VIII 134
Syruć, kasztelan VII 134
Sz. (Szujski Józef) IX 193
Sz. (Szymanowski Wacław) IX 206
Sz... (Szymanowski Wacław) IX 206
Szabó László VIII 139
Szabrański Antoni Józef VII 228, 263, 499; VIII 26, 29, 105; IX 63, 146, 153, **180-181**, 245, 246, 278, 302, 543
Szachno Andrzej VII 435
Szachowa Je. IX 362
Szadurska Maria IX 311
Szajnocha Karol VII 45, 101, 123, 149, 171, 270, 272, 290, 297, 303, 325, 394, 404, 425, 436, 493, 499, 508; VIII 10, 78, 80, 81, 91, 92, 122, 124, 222, 261, 264, 265, 298, 302, 303, 304, 330, 331, 332, 350, 426, 433, 523, 530, 540; IX 8, 25, 40, 49, 50, 54, 74, 86, 92, 95, 125, 140, 161, **181-187**, 199, 205, 210, 248, 254, 258, 344, 348, 352, 366, 367, 387, 388, 389, 400, 543, 551
Szajnocha Władzio IX 387
Szajnochowa Joanna z Bilińskich VII 394, 493; VIII 265, 299, 331, 350; IX 182, 348
Szajnochowa Maria z Łozińskich IX 182, 185
Szalaj Józef W. VIII 419
z Szamotuł Wincenty — zob. Wincenty z Szamotuł VIII 534, 535, 536; IX 182
z Szamotuł Zygmunt — zob. Zygmunt z Szamotuł VIII 405
z Szamowskich Olchowiczowa Helena — zob. Olchowiczowa Helena z Szamowskich VIII 262
Szancer Jan Marcin VII 344, 476
Szaniawski B. H. IX 199
Szaniawski Franciszek Ksawery VII 397
Szaniawski Józef Kalasanty VII 34; VIII 405, 406, 408
Szaniecki Jan Olrych IX 286
Szaramowicz, zesłaniec rozstrzelany w Irkucku IX 252
Szarffenbergerowie, drukarze VIII 432
Szarzyński Sęp Mikołaj — zob. Sęp Szarzyński Mikołaj
Szaszkiewicz Antoni VII 190, 242-243
Szaszkiewicz J. IX 113
Szaszkiewiczowa K. z Grocholskich IX 113
Szatkowski F. (Mierosławski Ludwik) VIII 380
Szcz. M. (Morawski Szczęsny) VIII 419
Szczeniowska Stanisława z Zapolskich IX 187
Szczeniowski Tytus **IX 187-188**
Szczepanowski Stanisław, biskup — zob. Stanisław św., biskup VIII 528
Szczepanowski Stanisław, publicysta VII 44; IX 253
Szczepański A. VII 333

Szczepański Jan Julian VII 476, 477; IX 314
Szczepański, wiceprezes sądu w sprawie Miriam-Pini VIII 482
Szczerbicz Paweł VIII 20
Szczęsna (Ilnicka Maria) VII 465
Szczęsny (Potocki Stanisław Szczęsny) VIII 219
Szczęsny M....... (Morawski Szczęsny) VIII 419
Szczęsny Z. ks. (Feliński Zygmunt Szczęsny) VII 323
Szczygielski Józef VII 203
Szczygielski Józef (Chodźkiewicz Władysław Ksawery) VII 203
Szczytowska Agnieszka — zob. Prusinowska Agnieszka ze Szczytowskich IX 66
ze Szczyttów Olizarowa Ludwika — zob. Olizarowa Ludwika ze Szczyttów VIII 530, 532
Szeffler Jan — zob. Scheffler Johann IX 138
Szejtan Baron Rożek Belzebubowicz (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
Szekspir — zob. Shakespeare William
Szela Jakub VII 264; IX 236, 327
Szelewski Adam Józef Kalasanty VIII 290
Szelling — zob. Schelling Friedrich Wilhelm Joseph
z Szeluttów Lelewelowa Ewa — zob. Lelewelowa Ewa z Szeluttów VIII 235
Szembek A. IX 366
Szembek Piotr IX 359
Szembekowa Maria z Fredrów VII 344, 346; VIII 151
Szembekowie w Płocku IX 359
Szembekowie w Siemianicach VII 344
Szemesz A. VIII 60
Szeptyccy w Przyłbicach VII 340, 344, 345
Szeptycka Zofia z Fredrów VII 340, 345, 346, 349, 350; IX 471
Szeptycki Jan VII 345
Szeptycki Wincenty VII 250
Szerlecka W. IX 222
Szewczenko Taras VII 130, 422; VIII 57, 59, 191, 192, 193; IX 154, 155, 156, 356, 357, 358, 363, 365, 371, 375, 411, 412, 413, 438, 450, 470, 477, 552. 554
Szlachcic wołyński (Konopacki Szymon) VIII 72
Szlachtowski Jan VII 101, 146; IX 454
Szlachtowski Leon IX 462
Szlecer — zob. Schlözer August Ludwig VIII 236
Szlenker Ksawery VII 389
Szletter — zob. Schletter Zygmunt VIII 244
Szlubowski A. VIII 219; IX 311
Szłykow, policmajster VII 71; IX 383
Szmigielski Adam — zob. Śmigielski Adam
Szmurło Augustyn VII 80
Szmydtowa Zofia VII 7
Sznaydrowa Izabela VII 7
Szokalska Justyna z Rogozińskich IX 188
Szokalski Antoni IX 188
Szokalski Ksawery VII 387
Szokalski Wiktor Feliks VII 83; **IX 188-190**, 190
Szopen Fryderyk — zob. Chopin Fryderyk
Szostakowicz, tłumacz ros. IX 184
Szotarski Julian **IX** 188, **190-191**
Szpaczyński E. IX 113
Szpadkowski Józef VII 386
ze Szpadkowskich Gillerowa Franciszka — zob. Gillerowa Franciszka ze Szpadkowskich VII 386
Szpak Irena S. IX 480
Szpicnagel — zob. Spitznagel Ludwik Władysław IX 158
Szpicnagiel — zob. Spitznagel Ludwik Władysław IX 158
Szpitznagel — zob. Spitznagel Ludwik Władysław IX 158
Sztyrmer Eleonora (Sztyrmer Ludwik) IX 191, 192
Sztyrmer Ludwik VII 77, 78, 293, 426; VIII 447; **IX** 118, **191-193**, 245, 544
Sztyrmerowa Eleonora z Janowskich IX 191, 192, 193
Szubert Fr. — zob. Schubert Franz IX 165
Szubert Kazimierz VII 364
Szubrawiec Rustykanin (Chodźko Ignacy) VII 208, 209
Szuja (Mierosławski Ludwik) VIII 380
Szujska Emilia IX 193

Szujska Jadwiga IX 199
Szujska Joanna z Jełowickich IX 194, 199
Szujski Józef VII 228, 259; VIII 19, 249, 331; **IX** 17, 124, 126, **193-204**, 299, 345, 544
Szukiewicz Aleksander VII 300, 436; VIII 20, 60, 299, 355; **IX** 125, 140, **204-205**, 210, 261, 267, 295, 544
Szulc Dominik **IX 205-206**, 544
Szulc Kazimierz VII 93, 94, 95, 97, 98
Szulc N. VIII 54
Szulc Serafin VII 389
Szulczewski Karol VII 478
Szulczyński (Zienkowicz Leon) IX 403
Szuman Leon VIII 277; IX 120
Szuman Stefan IX 304
Szumanówna Maria — zob. Libeltowa Maria z Szumanów VIII 277
Szumski Teofil IX 254, 255
Szwander Renata VII 7
Szwejcer Ludwik VIII 262
Szweyczewska Marianna z Lenartowiczów VIII 257
Szwykowski Kazimierz VII 204
Szy. Kon. (Konopacki Szymon) IX 491
Szydłowieccy (ród) VII 289
Szydłowiecki Krzysztof VII 267
Szydłowski Ignacy VII 482
Szyfman Arnold VIII 205
Szyller (Sziller) Fryderyk — zob. Schiller Friedrich
Szymanowska Anna z Zawadzkich IX 206
Szymanowska Maria VII 205, 405; VIII 77, 404, 416, 417, 418, 521, 526; IX 112, 114
Szymanowska Michalina z Naimskich IX 207, 208
Szymanowska Zofia — zob. Lenartowiczowa Zofia z Szymanowskich VIII 34, 257, 270, 272, 484
Szymanowski Jakub IX 206
Szymanowski Józef VIII 258, 266
Szymanowski Wacław VII 65, 217, 294, 326, 404, 434; VIII 32, 273, 313, 331, 358, 366, 394, 424, 447, 448, 487, 488, 530; **IX** 70, **206-211**, 323, 324, 400, 411, 451, 545
Szymonowic (Szymonowicz) Szymon VII 147, 148, 150; VIII 57; IX 77, 143, 246, 271, 288
Szymonowicz Władysław VIII 304
z Szymońskich Orpiszewska Maria — zob. Orpiszewska Maria z Szymońskich VIII 537
Szyndler Pantaleon IX 526
Szyrma Krystyn Lach VII 89, 239, 322, 459, 504; VIII 152; **IX** 103, 107, **212-215**, 545
Szyrmowa Józefa (Józefina) z Dzierzkowskich VII 459; IX 212, 214
Szyrmowa Sara z domu Somerville IX 212
Szyrmowie Lach IX 215
Szyrmówna Czesława IX 214
Szyrwid Konstanty VII 516
Szyszkow (Sziszkow) Aleksandr S. VII 70; IX 71

Ściborski Jan VIII 544
Ściegienny Piotr VII 87; VIII 260
ze Śliwickich Pieńkowska Franciszka — zob. Pieńkowska Franciszka ze Śliwickich IX 19
ze Śliwina Jan (Kirkor Adam Honory) VIII 32
Śliwińska Irmina VII 6
Śliwiński Jan VII 196
Śliwnicki Maciej VII 444; IX 283
Ślizień Otton VII 72
Ślizień Rafał VII 246
Śliźniowie VII 246
Śmigielska Józefa — zob. Dobieszewska Józefa
Śmigielski Adam IX 111, 112, 115, 195, 198, 202, 337, 345
Śmigielski, ojciec Józefy Dobieszewskiej VII 268
Śniadecka Ludwika VII 238, 239, 241, 242, 243, 244; IX 144, 159, 463
Śniadecki Jan VII 13, 34, 125, 126, 127, 399, 429, 495; VIII 231, 243, 278, 403; IX 14, 36, 206, 233, 306, 307
Śniadecki Jędrzej VII 125, 126; VIII 278; IX 144, 227, 239
Śniadecki Józef IX 34, 144
ze Śniadeckich Balińska Zofia — zob. Balińska Zofia ze Śniadeckich VII 125; VIII 76; IX 144

Śp. Józef Prawdomir (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 544
Śreniawita (Żmijewski Eugeniusz) IX 421
Światomir Henryk (Ostrowski Krystyn) VIII 542
Świda Sydalia VIII 52
Świderski Faustyn IX **216-217**, 302
Świderski Piotr IX 216, 217
Świdrygajło, w. książę litewski VII 125
Świdzińscy IX 283
Świdziński Konstanty VII 133, 224, 428, 442; VIII 243, 244, 248, 256; IX 282, 283, 284, 286
Świdziński T. IX 284
ze Świdzińskich Grzymała Jabłonowska Marianna — zob. Jabłonowska Marianna Grzymała ze Świdzińskich VII 471
Świerk Józef (Pieńkowski Karol) IX 19
Świerski, tłumacz franc. VII 334
Świerzyński Michał VII 333
ze Świeszewskich Kunicka Wiktoria — zob. Kunicka Wiktoria ze Świeszewskich VIII 232
Świeżawski Ernest VIII 48; IX 199
Świeży Ignacy VIII 378; IX 164
Święcicka Maria z Mickiewiczów VIII 379
Święcicki Heliodor VII 98
Święcicki Józef VIII 539
Święcicki Julian Adolf VII 82
Święcki Tomasz VII 134
Święcki Wojciech VIII 272
świętej pamięci J. S. (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 155, 156
Świętochowski Aleksander VII 82; VIII 362, 375; IX 24
Świętochowski Andrzej VII 82
Świętopełk, książę pomorski IX 171
Świętorzecka Brygida — zob. Zanowa Brygida ze Świętorzeckich IX 378, 382, 395
Świętorzecka, teściowa T. Zana IX 382
Świętorzecki Bolesław VII 389; IX 255, 357
Świętorzecki Mieczysław VII 482
Świętosławski Zenon VII 84, 86; IX 326
Świnkowie IX 393, 395
Świrski Wincenty IX 22
Świtalski Maciej VII 94
Świtkowski, wydawca „Taryfy" IX 151, 152

T. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
T. (Lelewel Joachim) VIII 235
T. (Tyszyński Aleksander) IX 245
T. A. O. (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
T., autor artykułu o tragedii „Harald" VIII 404
T. C., adresat wiersza J. N. Jaśkowskiego VII 500
T. D. (Dobkiewicz Franciszek, Trynkowski Ludwik Gabriel, Krzeczkowski Józef) VII 516; IX 239
*t. *i. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388, 390
T. J. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388
T. L. (Lenartowicz Teofil) VIII 257, 453
T. L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
T... L... (Lenartowicz Teofil) VIII 257
T.... L.... (Lenartowicz Teofil) VIII 257
T..... L........ (Lenartowicz Teofil) VIII 257
T. M. (Morawski Teodor) VIII 421
T. M., adresat listów S. Witwickiego IX 312
T.-O. (Sękowski Józef Julian) IX 129
T. Oliz...... (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
T. Oliza..... (Olizarowski Tomasz August) VIII 534
T. P. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
T. P. (Padurra Tomasz) IX 5
t. t. (Kunicki Leon) VIII 232
T. T. (Tripplin Teodor) IX 236
T. T. J. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388
T. X. L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
T. Xżę L. (Lubomirski Jan Tadeusz) VIII 293
T. Z. (Zan Tomasz) IX 378
T. Z., tłumacz Drwalówny E. Chojeckiego VII 218
Tachtamysz, chan tatarski VIII 430

Tacyt (Publius Cornelius Tacitus) VII 60; VIII 192, 194, 325, 386, 440; IX 274
Taczanowscy w Choryni VIII 437
Tadż-el Faher emir (Rzewuski Wacław, emir) IX 136
Tadż-el-Feher mirza (Rzewuski Wacław, emir) VII 191
Tag-el Facher Abd-el Niszan IX 6
Tailliar Eugène François Joseph IX 79
Taine Hippolyte VIII 223; IX 71, 310
Taki, co kalendarz na każden rok funduje (Wielogłowski Walery) IX 279
Tamerlan, wódz mongolski IX 209
Tankred de Montecute VIII 363
Tańska Klementyna — zob. Hoffmanowa Klementyna z Tańskich
Tańska z Talkowa — zob. Wrotnowska z Tańskich, matka Feliksa IX 343
Tański Jan VIII 473
Taras (Szewczenko Taras) IX 363, 365, 470
Taratutka Sebastian (Sztyrmer Ludwik) IX 191
Taratutka Weredyk (Sztyrmer Ludwik) IX 191
Targowski W. VIII 452
Tarło Adam VIII 54
Tarnegol, tłumacz ros. VIII 85
Tarnowscy w Dzikowie VII 473; IX 150
Tarnowscy w Suchej VIII 510
Tarnowski Adam IX 288
Tarnowski Jan (XIX w.) IX 280
Tarnowski Jan, hetman VII 129, 388; VIII 346; IX 45
Tarnowski Juliusz IX 137
Tarnowski Stanisław VII 139, 167, 346; VIII 37, 132, 153, 154, 155, 156, 157, 168, 332; IX 32, 171, 193, 194, 195
Tarnowski w Piotrkowicach VIII 224
Tarnowski Władysław VII 174, 206, 290; IX 388, 389
z Tarnowskich Mycielska Waleria — zob. Mycielska Waleria z Tarnowskich VIII 26
Tarokow T. IX 393
Tarsza Edward (Grabowski Michał) VII 425, 426, 427, 429; VIII 349
Tasso Torquato VII 383, 507, 508; VIII 346, 347, 466, 496; IX 275, 278
z Taszyckich Chojecka Karolina — zob. Chojecka Karolina z Taszyckich VII 217
Tatomir Lucjan VII 102
Tauler Jan VII 396
Tavernier René IX 495
Taylor Thomas IX 74
Teano Kaliksta z Rzewuskich VIII 116; IX 112
Tegazzo, malarz VIII 516
Tegnér Esaias VII 180, 281; IX 266, 290, 291, 408, 410
Teigová Helena IX 184
Telečki Laza VII 333
Tell Wilhelm VII 181; VIII 90, 122
Teniers David IX 337
Tennyson Alfred VII 224, 225; VIII 122; IX 8
Teod. K. (Krzywicki Teodozjusz) VIII 227
Teodorescu Virgil IX 471
Teofil Lenartowicz Teofil) VII 123; VIII 456, 464; IX 136
Teofil T. (Lenartowicz Teofil) VII 175
Teofrast IX 111, 307
Teokryt VIII 29; IX 273
Teoscolo Irena — zob. Czajkowska Irena z domu Teoscolo VII 239
z Tepperów Worcellowa Anna — zob. Worcellowa Anna z Tepperów IX 325
z Terajewiczów Mickiewiczowa Teresa — zob. Mickiewiczowa Teresa z Terajewiczów VIII 379
Terencjusz (Publius Terencius Afer) IX 274
Teresa św. VII 275, 383, 460; VIII 153, 155, 165, 166, 167, 168, 169, 209, 210; IX 137, 138, 495, 496
Terlecka Anna VIII 286; **IX** 145, **217**, 267, 545
Terlecki Hipolit VIII 17, 119, 257, 262; IX 217, 281, 315
Terlecki Ignacy IX 214
Terlecki Jan VII 89
Terlecki Władymir IX 365
Terrien E. VII 179
Tetera Petroniusz (Rzewuski Henryk) VIII 6; IX 108, 113
Teterowianin (Rzewuski Henryk) IX 108, 112

Tetmajer Adolf IX 218
Tetmajer Józef Przerwa VII 79; IX **217-218**
Tetmajer Kazimierz Przerwa VII 416; IX 218
Tetmajer Włodzimierz Przerwa IX 17, 218
Tetmajerowa, matka Józefa IX 218
Tetmajerowie w Łopusznej VII 408; IX 359
Tęczyński Jan VII 45, 58; IX 377, 378
Tęczyński Jędrzej IX 337
TH... (Sękowski Józef Julian) IX 129, 131
Thackeray William Makepeace IX 120
Thayer Edmond VII 449, 452
Thénard Louis Jacques IX 71
Thenriet A. VII 282
Théry A. F. IX 399
Thibault, prawnik VIII 221
Thierry Augustin VII 488
Thiers Adolphe VIII 7; IX 91
Thomopulu Giane IX 249
Thompson Jean VIII 244
Thomson James VIII 90
Thorvaldsen Bertel VII 37; IX 63
Thullie Wincenty VII 337
Tibbins, wydawca słownika ang. VII 205
Tibul Jules — zob. Chojecki Edmund VII 217
Tibullus — zob. Tybullus VIII 414; IX 274
Tibyl Jules (Chojecki Edmund) VII 217
Tiedge August IX 408
Tierentiew M. A. IX 44
Timaszew Aleksander IX 171
Timur Leng — zob. Tamerlan IX 209
Titius Julian VIII 245
Tiutczew Fiedor I. VII 30; VIII 212, 215
Tiutczewa T. IX 250
Tiutiundżiju-Ogłu (Sękowski Józef Julian) IX 129, 132
Tiutiundżiju-Ogłu-Mustafa-Aga (Sękowski Józef Julian) IX 129
Tkalčević-Veber Adolfo VII 239; VIII 139
Tłumacz praw człowieka i obywatela (Janowski Jan Nepomucen) VII 484, 486
T-m-f-b.- A. Biełkin (Sękowski Józef Julian) IX 129
Tobiasz, bohater biblijny VII 317; IX 312
Todi Jacopone da VII 237, 317; IX 138
Toepfer Karl VIII 303, 304
Toffoletti Giuseppe VII 451, 452
Tokarzewicz Józef (J. T. Hodi) VIII 461; IX 531
Tołoczko L. IX 324
Tołstoj Lew N. VIII 192, 387, 388; IX 224, 509
Tomasz a Kempis VII 504; VIII 301
Tomasz z Akwinu św. VII 231; IX 129
Tomaszczykówna Marianna — zob. Poplińska Marianna z Tomaszczyków IX 59
Tomaszewicz Kasper IX 219
Tomaszewicz Walerian VIII 56; IX 70, **219-220**
Tomaszewiczowa Ludwika z Oranowiczów IX 219
Tomaszewiczowa Matylda z Krupowiczów IX 219
Tomaszewski Dyzma Bończa IX 29
Tomaszewski Józef IX 301
Tomek Václav Vladivoj VII 134
Tomicki Piotr VII 289
Tomić Aleksandar VII 239, 240
Tomić Josip Eugen VII 335
Tomkiewicz Kazimierz VII 85, 86
Tomkowicz Stanisław VII 228, 291, 308, 396; VIII 20, 294, 299; IX 352
Tonner Emanuel VIII 315
Topin Marius VII 393
Topolski Florian IX 366
Torreson M. IX 88
Torrigiani Pietro IX 324
Törzs Kálmán VII 336
Towarzysze byłego Legionu Akademickiego Lwowskiego VII 122
Towarzysze lisowieccy IX 317
Towiańska Izabela z Pomarnackich IX 220
Towiańska Karolina z Maksów IX 220
Towiański Andrzej VII 49, 50, 139, 204, 206, 216, 231, 325, 408, 415, 416, 417, 454, 490, 491, 505, 506; VIII 49, 118, 119, 120, 179, 180, 181, 206, 212, 434, 442, 462, 485, 541; IX 87, 100, 101, 102, 107, 127, 128, 129, 134, 159, **220-228**, 280, 282, 311, 343, 344, 356, 366, 417, 442, 479, 490, 545

Towiański Jakub IX 220
Towiański Jan IX 220
Traugutt Romuald VIII 7, 35, 65, 487, 508; IX 252
Trąmpczyńska A. VIII 280
z Trąmpczyńskich Jarochowska — zob. Jarochowska z Trąmpczyńskich, matka Kazimierza VII 492
Trembecki Stanisław VII 148, 149; VIII 42, 43, 517; IX 136
Trembicka Françoise VIII 138, 139
Trembicka (Trębicka) Maria — zob. Faleńska Maria z Trębickich
Trentowska Karolina z Humbergerów VIII 439; IX 228
Trentowska Maria z Karskich IX 228
Trentowski Bronisław Ferdynand VII 184, 231, 232, 236, 259, 266, 401, 445, 449, 457, 463, 502, 505; VIII 24, 114, 115, 132, 154, 159, 162, 164, 176, 179, 180, 189, 212, 223, 283, 284, 305, 333, 359, 411, 439; **IX** 111, 117, 188, **228-236**, 245, 248, 306, 308, 387, 391, 402, 424, 426, 442, 496, 512, **545-546**
Trentowski Leon IX 228
Treskow A. VIII 421
Treter, inspektor budowlany IX 83
Treter Mieczysław VII 102
Tretful Jack Mack (Miniszewski Józef Aleksander) VIII 401
Treugutt Stefan VII 7
Treuguttowa Zofia VII 7
Trębicka Józefa z Laskowskich VII 311
Trębicka (Trembicka) Maria — zob. Faleńska Maria z Trębickich
Trębicki Adolf VII 311
Trębicki Stanisław VII 311
Trębicki Władysław VII 515; VIII 324
Trętowski — zob. Trentowski Bronisław Ferdynand IX 228
Triefolew L. VIII 51, 59, 521; IX 490, 533
Trimail Etienne VII 474
Tripplin (Trypplin) Aniela VII 282; VIII 177
Tripplin Fryderyk IX 236
Tripplin Teodor VIII 52, 219; **IX 236-239**
Tripplinowa z Dunin Żochowskich, żona Teodora IX 236
Trogus Pompeius VII 148, 149
Trojan F. B. IX 165
Trojanowska Walentyna VIII 125
Trojański F. VIII 330
Trojański Jan Kajetan VIII 431
Troschel (Troszel) Wilhelm VII 196, 259; IX 362
Trueba y la Quintana Antonio don IX 88
Trynkowski Ludwik Gabriel VII 215, 516; **IX** 144, **239-240**
Tryplin — zob. Tripplin Teodor IX 236
Trypolski Juliusz IX 154
Trypolski Leon IX 111
Trypolski Piotr IX 149
Trypplin T. dr — zob. Tripplin Teodor VIII 219
Trzaskowski, urzędnik w Jassach VII 145
Trzcieniecki Maksymilian VII 116
Trzcińska Laura z Kamieńskich — zob. Suffczyńska Laura z Kamieńskich VIII 23
Trzciński Paweł IX 111
z Trzcińskich Żochowska Maria — zob. Żochowska Maria z Trzcińskich VII 279
z Trzebińskich (czy Trzebieńskich) Gregorowiczowa Maria — zob. Gregorowiczowa Maria z Trzebińskich (czy Trzebieńskich) VII 432
Trzecieska Anna IX 45
Trzecieski Tytus IX 41, 45
Trzycieski Andrzej VIII 370; IX 335
Tucydydes VII 134, 172, 173; IX 274
z Tukalskich Walicka Urszula — zob. Walicka Urszula z Tukalskich IX 265
Tułacz (Giller Agaton) VII 386
Tułacz kończący tułactwo (Różycki Karol) IX 99, 100
Tułacz Sobarri (Kirkor Adam Honory) IX 487
Tumanow M. IX 347
Tupalska Helena — zob. Jankowska Helena z Tupalskich VII 481
Turgieniew Iwan S. VIII 26; IX 283, 503
Turkowski L. IX 128
Turkułł Ignacy VIII 418; IX 71, 110, 424
Turłaj Władysław, szlachcic litewski (Suffczyński Kajetan) IX 174
Turno Gotard IX 526
Turno Helena IX 417

Turno Hipolit VIII 523
Turno W. VII 378; VIII 523
Turnowie w Objezierzu VIII 347
Turowski Kazimierz Józef VII 5, 167, 168, 169, 309; VIII 302; IX 14, 16, 55, 204, **240-242**, 253, 261, 546
de Turrecremata (Torquemada) Juan IX 76
Turski Aleksander VIII 55
Tuwim Julian VIII 497; IX 531
Tw. (Chociszewski Józef) VIII 426
Twardovius — zob. Twardowski, czarnoksiężnik VIII 431
Twardowska Maria IX 197
Twardowski, czarnoksiężnik VII 163, 262, 435, 438; VIII 76, 77, 321, 358, 359, 431, 535; IX 195, 198, 202, 203, 204, 309, 335, 337, 338, 339, 342, 364, 379, 381, 384, 386, 393, 394, 395, 440, 551
Twardowski Józef VII 69, 71, 73; VIII 234, 368, 369; IX 180
Tybullus (Albius Tibullus) VIII 414; IX 81, 274
Tylman, guwerner I. Prądzyńskiego IX 65
Tym. Lip. (Lipiński Tymoteusz) VIII 287
Tymieniecki Kazimierz VII 98
Tymon Ateńczyk VIII 122; IX 261, 262
Tymoszczuk W. W. VII 241
Tyrtej (Tyrteusz) VII 113, 116, 117, 247; VIII 258, 458, 460, 466, 501, 503; IX 108
-ty-ski (Tyszyński Aleksander) IX 245
Tyssowski Jan VII 112, 262, 264; VIII 18, 24, 281, 374, 384; IX 304, 307
Tyszkiewicz Eustachy VII 210, 515; VIII 33, 57, 60, 233; IX **242-244**, 244
Tyszkiewicz Janusz IX 340
Tyszkiewicz Konstanty VII 248; VIII 34, 234; IX 242, 243, **244**
Tyszkiewicz Pius IX 242, 244
Tyszkiewicz Tadeusz VIII 19, 21; IX 61
Tyszkiewicz Wincenty VIII 244; IX 40
Tyszkiewiczowa Augusta z Platerów IX 242, 244
Tyszkiewiczowa Paulina z Ciechanowieckich IX 244
Tyszkiewiczowie w Borejkowszczyźnie VIII 50
Tyszkowski Kazimierz VII 103, 106
Tysz...ski A. (Tyszyński Aleksander) IX 245
Tyszyńska Emilia — zob. Muchlińska Emilia z Tyszyńskich VIII 429
Tyszyńska Felicja z Frybesów IX 245
Tyszyńska Teresa z Sartynich IX 245
Tyszyński Aleksander VII 45, 81, 427, 431; VIII 429, 513; IX 181, **245-248**, 306, 338, 400, 402, 462, 546
Tyszyński Erazm IX 245
Tyzenhauz Antoni IX 289
Tyzenhauz w Maluszycach VII 246
z Tyzenhauzów Güntherowa Aleksandra — zob. Güntherowa Aleksandra z Tyzenhauzów IX 77
Tyzenhauzówna Maria — zob. Przeździecka Maria z Tyzenhauzów IX 72

Ubicini Honoré Abdolonyme IX 90
Uchard Mario VII 316
Uczniowie śp. Jędrzeja Śniadeckiego IX 144
Ugolino della Gherardesca VIII 546
Uhland Ludwig VII 20, 32, 138, 170, 176, 180, 383; IX 95, 372
Ujejska Henryka z Komorowskich IX 248
Ujejska Ludwika z Wolańskich IX 248
Ujejski Adolf IX 252
Ujejski Erazm VII 167; IX 248
Ujejski Józef VIII 336; IX 517
Ujejski Kordian IX 255, 256
Ujejski Kornel VII 123, 124, 139, 150, 167, 168, 176, 190, 290, 389, 415, 472, 473; VIII 10, 14, 124, 192, 214, 280; IX 7, 8, 19, 53, 55, 92, 95, 96, 182, 185, **248-261**, 366, 389, 535, **546-547**
Ulanicki w Słobódce VII 472
Ulanowski Bolesław VII 308, 470
Ulrich Leon VIII 121, 122; IX 12, 204, **261-262**
Ulrych Leon — zob. Ulrich Leon IX 204, 261
Ulryk, książę wirtemberski (?) IX 167
Ułan polski (Gosławski Maurycy) VII 404
Umanskij A. VIII 139
Umiastowski Władysław VII 197
Umińska Zofia VIII 138, 196, 199

Umiński Jan Nepomucen VII 89, 376, 377
Umiński Piotr IX 121
Umiński Władysław VII 114
Un étudiant lithuanien (Zaleski Bronisław) IX 356
Un gentilhomme polonais (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 153
Un gentilhomme polonais (Wielopolski Aleksander) IX 282, 283
Un homme du Nord (Ostrowski Krystyn) VIII 542
Un Polonais (Chojecki Edmund) VII 217
Un Polonais (Gurowski Adam) VII 440
Un Polonais (Hoffman Karol Boromeusz Aleksander) VII 458
Un Polonais (Morawski Teodor) VIII 421
Un Polonais (Ostrowski Józefat Bolesław) VIII 539
Un témoin oculaire (Ostrowski Krystyn) VIII 542
Undree K. IX 36
Une femme du monde (Sayn-Wittgensteinowa Karolina) IX 122
Unger Józef VII 112, 115, 134, 175, 196, 197, 202, 281, 307, 314, 316, 398, 466, 497, 507; VIII 89, 274, 311, 312, 362, 393, 520; IX 24, 47, 69, 91, 112, 144, 145, 151, 152, 197, 208, 237, 238, 293, 294, 302, 336, 338, 349, 351, 388
Ungherini Aglauro VII 409; VIII 336
Uniechowski Antoni IX 109
Unrug, autor artykułu o Chopinie IX 332, 333
Unrukowie IX 112
Urbanowicz Krzysztof IX 73
z Urbanowiczów Witwicka Ewa — zob. Witwicka Ewa z Urbanowiczów IX 310
Urbanowska Zofia VIII 312, 316
Uriel, anioł IX 313
Ursyn (Niemcewicz Julian Ursyn) VIII 157
Usztaritois Mokitinis (Baliński Michał) VII 124
Uwarow, minister VIII 322
z Uzłowskich Jaźwińska Katarzyna — zob. Jaźwińska Katarzyna z Uzłowskich VII 502

V. G. (Gasztowtt Wacław) VIII 9, 149; IX 249, 250, 360, 361
V. P. (Pol Wincenty) IX 40, 42
Vafflard Alexis Jacques M. VII 499
Vaillant, historyk Rumunii IX 90
Varnhagen von Ense Karl August VII 230
Vaudoncourt Guillaume VIII 541
Vaux Rouxel T. de [!] — zob. Lausanne Augustin Théodore de Vaux-Roussel VII 154, 163
Vavasseur, muzyk w orkiestrze wojskowej VIII 543
Vávra Emanuel VII 239, 334, 336; VIII 151
Vega Felix Lope de IX 538
Végh György IX 468
Veith Johann Emmanuel VII 222
Veltens J. VIII 442
Ventura de Raulica Gioacchino VII 396, 461; IX 399
Venzel von Klebelsberg, przyjaciel J. Strutyńskiego IX 171
Verba Veritatis (Kaczkowski Karol) VIII 5
Verbaveritatis (Kaczkowski Karol) VIII 5
Verdi Giuseppe VII 197
Verdiani Carlo VIII 141, 143, 147, 148, 149, 161, 205, 206
Verga Giuseppe VII 312; VIII 362, 363
Verlaine Paul VII 30
Verne Jules VII 115
Vertrar Podgórski, zbójnik IX 166
Veselský Petr Miloslav IX 335
Vészi Endre IX 468, 490, 554
Vetter Franciszek VIII 44
Veuillot Louis VIII 118
Vial Jean Baptiste Charles VII 394
Vico Giambattista VIII 284; IX 532
Vida Marco Girolamo VIII 77
Vidor M. IX 554
Vidović Marko Antun IX 73
Viel Castel Louis de IX 138
Vieilh de Boisjoslin C. A. VII 213
Viennet Jean Pierre Guillaume VII 271
Vigny Alfred de VII 221, 386; VIII 79, 80, 81, 545, 546; IX 436
Vilette de, margrabina VIII 373
Villareal Federico VII 451
Villefranche J. M. VII 138
Villegas Esteban Manuel de IX 347
Villemain François VIII 7, 221; IX 228
Villers Charles de VII 15, 20

Villetti, właściciel szkoły w Złotopolu IX 164
Villiers de l'Isle Adam Philippe de VIII 491, 495
Vimercati Vittorio VII 197
Vinařický Karel VIII 432
Vincke Gisbert von VII 288
Vintras Pierre Michel VII 49; IX 223, 226
Vitello — zob. Witelo VIII 74
Viviani G. B. VII 185
Vlasák František VIII 336
Voestyn E. VII 251
Vogel Monika — zob. Korzeniowska Monika z Opoczyńskich VIII 82
Vogel R. VIII 336
Vogel Zygmunt IX 491
Voigt, tłumacz niem. VII 152
Voigt Ernest VIII 53
Voigt Johann IX 80, 82
Voigt Józefina VIII 53
Volák František Pravoslav VII 185, 239, 333; VIII 85, 87; IX 135
Völker H. IX 29
Voltaire (François Marie Arouet) VII 352, 358, 359, 362, 363, 364, 370; VIII 28, 90, 113, 410; IX 59, 394
Vorliček František Ladislav VII 240; VIII 85, 86, 87, 88, 95; IX 110, 111
Voss, wydawca Gazety Berlińskiej VII 492
Vraz Stanko VII 332
Vukelić Lavoslav VII 239
Vukovinski S. IX 362
Vymazal F. VIII 168; IX 360, 361

... w (Jaszowski Stanisław) VII 497
W. (Łoziński Walery) VIII 302
W. (Pol Wincenty) IX 40
W. (Wasilewski Edmund) IX 267
W. (Wielogłowski Walery) IX 279
W. (Wilczyński Albert) IX 292
W. (Witwicki Stefan) IX 310
W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
W... (Wielogłowski Walery) IX 250
W.** (Groza Sylwester) VII 438
W., adresatka listu B. F. Trentowskiego IX 230
W. A. (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
W. A., tłumacz ros. VIII 84
W. A. W. (Moraczewski Jędrzej) VIII 414
W. A. W. (Wolniewicz Włodzimierz Adolf) IX 319
W. B. (Baworowski Wiktor) VII 138
W. B. (Budzyński Wincenty) VII 181
W. C. (Chomętowski Władysław) VII 224
W. C. (Cybulski Wojciech) VII 234
W. Ch. (Chodźkiewicz Władysław Ksawery) VII 203
W. D. (Dawid Wincenty) VII 258
W. D. (Dutkiewicz Walenty) VII 287
W. H. (Heltman Wiktor) VII 446
....w .....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
......w.....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
.......w........i (Jaszowski Stanisław) VII 497
........w ....i (Jaszowski Stanisław) VII 497
W. I. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
W. J. (Pawlikowski Mieczysław) IX 16
W. J., adresat wiersza A. E. Odyńca VIII 518
W. K. (Bogusławski Stanisław) VII 162
W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18, 20, 309
W. K. (Korotyński Wincenty) VIII 73
W... K... (Kalinka Walerian) VIII 18
W. K. C. (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112
W. Ł. (Łoziński Walery) VIII 302
W. Łoz. (Łoziński Walery) VIII 302
W. M. (Marrené Morzkowska Waleria) VIII 360
W. M. (Mickiewicz Władysław) VII 239
W. P. (Pol Wincenty) IX 40
W. P. (dedykacja Sługi grobów J. Szujskiego) IX 194
W. S. (Strzelnicki Władysław) IX 173
W. S., adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
W. S. W. (Wilczyński Włodzimierz Stanisław) VIII 278
W. T. (Tomaszewicz Walerian) IX 219
W. W. (Wielogłowski Walery) IX 279
W. W. (Wolski Włodzimierz) IX 320
W. W. (Wróblewski Walerian) IX 345
W. Wró... (Wróblewski Walerian) IX 345

W. Z. (Zawadzki Władysław) IX 387
W. Z., tłumacz ros. VIII 84, 85, 87
W... z Oleska (Zaleski Wacław Michał) IX 376
W....... z Z..... (Wróblewski Walerian) IX 345
W....a (Libera Anna) VIII 285
Wac. Szym. (Szymanowski Wacław) IX 206
Wackenroder Wilhelm Heinrich VII 24
Wacław z Oleska (Zaleski Wacław Michał) IX 375, 376, 378
Wacławowski Szymon (Szymanowski Wacław) IX 206
Waga Antoni VII 291, 329; VIII 91, 294, 310, 414, 464, 471; IX 13, 78, 113, 170, 216, 263, 276, 302, 306, 317
Waga Bernard IX 263
Waga Jakub **IX 263-264**
Waga Teodor VIII 237, 242, 248; IX 263
Waga Władysław VIII 363
Wagilewicz Jan VII 147
Wagner H. — zob. Wagner Olimpia VIII 460
Wagner Józef Bohdan VII 466; VIII 473; IX 89, 295
Wagner Olimpia VIII 460
Wagner Piotr IX 290
Wagowa Agata z Gutowskich IX 263
Wagowa Kornelia z Romanów IX 263
Wala de, historyk IX 90
z Walchnowskich Kamińska Barbara — zob. Kamińska Barbara z Walchnowskich IX 275
Walenty Kurek, kosynier spod Bodzentyna (Anczyc Władysław Ludwik) VII 112, 114
Walenty Pomian Z. (Zakrzewski Walenty Pomian) VIII 458
Walenty ze Smolnicy (Łoziński Walery) VIII 302, 303
Walerian (Publius Aurelius Valerianus) VIII 451
Walerian Wr......ki (Wróblewski Walerian) IX 345
Waleron Zofia VII 7
Walery Ł. (Łoziński Walery) VIII 302
Walewska K. z Nakwaskich IX 86
Walewski Aleksander VII 89
Walewski Antoni IX 124, 125, 196, **264-265**
Walewski Cyprian VII 225, 308, 515; VIII 46, 261, 264, 276, 286, 294, 298; IX 14, 63, 74, 75, 77, 86, 170, 337, 340
Walgierz Wdały IX 183
Walicka Emilia z Rozenów IX 266
Walicka Urszula z Tukalskich IX 265
Walicki Alfons VIII 90, 352; IX 149, 180, 192, 193, **265-267**
Walicki Józef IX 265
Walicki K. VIII 245
Walicki M. IX 265
Walicki Michał VII 186
Waligórski Jan (Kirkor Adam Honory) IX 487
Waligórski, zbójnik IX 166
Waliszewski G. VII 444
z Waliszewskich Przyborowska Marcjanna — zob. Przyborowska Marcjanna z Waliszewskich IX 75
Walker Cook M. VIII 138, 139, 141, 152, 153, 156, 168, 198, 210
Walker John VII 205
Wallace William VIII 132, 168, 174; IX 195, 198
Wallenrode Konrad von VII 58, 78; VIII 135, 158, 202, 204, 215, 435, 441, 442, 545; IX 6
Walpole Horace VII 27
Walter Filip IX 282
Walter Władysław VII 366
Walter z Tyńca VII 150; VIII 442
Walther, poeta niem. VII 26
Wanda (Grabowska Wanda) IX 417, 420
Wanda, córka Kraka VII 386, 403, 485, 498; VIII 141, 166, 167, 168, 206, 208, 209, 260, 296, 297, 311, 315, 316, 363, 453, 456, 466, 500, 531; IX 94, 95, 329, 379, 525, 530
z Wandeckich Zmorska Marianna — zob. Zmorska Marianna z Wandeckich IX 405
Wandzia, adresatka wiersza M. Gosławskiego VII 406
Wannowski August IX 273
Wańkowicz Walenty VIII 40
Wańkowiczówna, żona A. Bartelsa VII 130
Wapniarkowa Maria VII 7

Wapowska Katarzyna z Maciejowskich IX 337
Wapowski Bernard VIII 346, 347
Warchowski Józef VII 461
Wardyński Jan IX 337
Warszewicki Krzysztof IX 305
Warteresiewicz Marian IX 317
Wasilewska Antonina z Radwańskich VII 159
Wasilewska-Boberska Felicja — zob. Boberska Felicja IX 96
Wasilewska Felicja — zob. Boberska Felicja VII 159; IX 96
Wasilewska Helena z Schugtów IX 267
Wasilewska Tekla z Głowińskich IX 267
Wasilewski Edmund VII 300, 404; VIII 296, 363, 374, 447; **IX** 204, 205, 217, **267-270**, 298, 333, 426, 547
Wasilewski Feliks IX 268
Wasilewski Kajetan IX 267
Wasilewski Tadeusz VII 105, 159, 270, 297, 345; IX 18, 49, 83, 95, 177
Wassenberg Eberhardt VII 126
Wasyf Efendi IX 132
Wasylewski Stanisław VIII 448
Waszkiewicz Jan IX 242
Wawrowski Franciszek IX 441
Wawruś K. (Bogusławski Stanisław) VII 162
Wawrzyniec K. (Bogusławski Stanisław) VII 162
Wawrzyniec z Nowego Targu — zob. Korwin Wawrzyniec VIII 57
Ważyński A. IX 112
Wąsowiczowa z Tyszkiewiczów, generałowa IX 306
z Wąsowiczów Morzkowska Laura — zob. Morzkowska Laura z Wąsowiczów VIII 424
Wąsowiczówna Julia VII 240
Wąsowski Mikołaj IX 184
Weber A. IX 208
Weber Karl Maria VIII 193
Weber Wilhelm Eduard VII 23
Webster Noah VII 205
Wegner Stanisław IX 322
Weichert Jan Jerzy VIII 105
Weilen Joseph von VII 115, 116, 282, 284
Weinhold Karl VIII 290
Weiss Albert VII 240; VIII 139, 142, 144, 145, 146, 149, 151, 156, 204, 336, 360; IX 136, 393, 396
Wejnbierg P. VIII 55, 59
Wejtko Władysław VIII 471
Wells Herbert George VIII 284
Wełański D. VII 398
Wenclówna T. IX 50
Wendorff Zygmunt VII 322
Wendorffowa Zofia z Sągajłłów VII 322
z Wendorffów Felińska Ewa — zob. Felińska Ewa VII 322, 323
Wendorffówna Ewusia — zob. Felińska Ewa VII 323
Weneranda Kokosz (Felińska Ewa) VII 322
Wentzel R. IX 316
Wenus, bogini IX 365
Weredyk (Dobieszewska Józefa) VII 268
Wereszczakówna Maria (później Puttkamerowa) VII 202, 247, 248, 275; IX 380, 381, 382, 383, 385, 386
Wereszczyński Aleksander VII 404
Wereszczyński Józef VII 273, 461
Wereszyński Józef VII 175
Wergiliusz (Publius Vergilius Maro) VII 50, 60, 317; VIII 77, 113, 301, 428, 319
Werner J. B. VII 409; VIII 435
Werner Zacharias VII 221, 223, 293; IX 435, 449
Wernyhora VII 50, 239, 241, 245, 412, 419, 420, 421, 431; VIII 241, 258; IX 101, 141, 142, 374, 540
Weronika św. VII 316
Werres (Caius Verres) VIII 165
Wery L. ... (Darowski Aleksander Weryha) VII 256
Weryhowie VII 258
Weselski P. M. — zob. Veselský Petr Miloslav IX 335
Wesołowski Feliks VIII 322
Wesslówna Konstancja — zob. Wielogłowska Konstancja z Wesslów IX 279
Wesslówna Maria — zob. Sobieska Maria Józefa z Wesslów VII 439, 440; IX 478
Westfalewicz, złotnik w Krakowie VII 395
Weyssenhoff Konstanty VII 435

Weyssenhoff Lucjan VIII 161; IX 496
Węcki Józef IX 214
Węclewscy IX 271
Węclewska Jadwiga z Grabskich IX 272
Węclewska Maria z domu Broekere IX 271
Węclewska Tekla z Zakęskich IX 270, 272
Węclewska Wiktoria z Ginterów IX 271
Węclewska ze Sławskich, żona Zygmunta IX 272
Węclewski Stanisław VII 94; **IX 270-271**, 272, 274, 547
Węclewski Sylwester IX 270, 272
Węclewski Tadeusz IX 273
Węclewski Zygmunt VII 94; **IX** 270, 271, **272-275**
Węgierska Emma — zob. Kosińska Emma z Węgierskich VIII 106
Węgierska Zofia VII 187, 190, 191, 279, 417; VIII 26, 469, 472, 484, 487; **IX 275-277**, 358, 416, 417, 420, 547
Węgierski Feliks IX 275
Węgierski Tomasz Kajetan VII 306; IX 136
Węgrzecki Stanisław IX 359
Węgrzyn Józef IX 498
Węsierski A. VIII 279
Wężyk Aleksander VII 387; VIII 285
Wężyk Franciszek VII 38, 79, 289, 345, 436, 443; VIII 117, 290, 300, 310, 363, 405, 486; IX 136, 137, 163, 277, 278, 305, 306, 540
Wężyk Ignacy IX 277, 278
Wężyk Władysław VII 142, 236, 237, 461; VIII 72, 449, 484, 486; **IX** 54, 245, **277-279**, 507, 524, 547
Wężykowa Felicja z Dembowskich IX 278
Wężykowa Michalina VIII 355
Whitecross James William (Wiszniewski Michał) IX 303, 304
-w-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
- - w-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
w.-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
w.-i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
-w.-i (Jaszowski Stanisław) VII 497
-w.-i. (Jaszowski Stanisław) VII 497
Wiaziemski Piotr A. VII 204; VIII 522
Wicek z Mzurowa (Świderski Faustyn) IX 216
Wicherek Sz. VIII 266
Widar II-gi (Jocher Adam Benedykt) VII 514, 515
Widman Karol VII 213
z Widmontów Chodźkowa Katarzyna — zob. Chodźkowa Katarzyna z Widmontów VII 208
Widort, śpiewak wędrowny IX 5, 48
Widowicz M. A. — zob. Vidović Marko Antun IX 73
Widukind, kronikarz VIII 48
Wieland Christoph Martin VII 138, 482
Wielewicki Jan IX 198
Wielkopolanin (Giller Agaton) VII 386, 388
Wielogłowska Konstancja z Wesslów IX 279, 281
Wielogłowska Marianna z Wielogłowskich IX 279
Wielogłowski Ignacy IX 279
Wielogłowski Walery VII 201, 214, 268, 291, 293, 324, 396, 399, 440, 459, 490, 505; VIII 15, 16, 68, 115, 119, 164, 165, 211, 215, 225, 298, 305, 355, 436, 445; **IX** 11, 31, 49, 55, 89, 101, 128, 136, 139, 166, 250, 254, **279-282**, 324, 400, 404, 547
z Wielogłowskich Gostkowska Teofila — zob. Gostkowska Teofila z Wielogłowskich VII 439
Wielopolska Eleonora z Dębińskich IX 282
Wielopolska Paulina z Potockich VII 444; IX 64, 283, 284
Wielopolska Teresa z Potockich IX 64, 282
Wielopolski Aleksander VII 80, 82, 83, 132, 234, 267, 305, 387, 388, 395, 397, 426, 442, 444, 485; VIII 36, 83, 293, 301, 348, 383, 401, 402; **IX** 32, 64, 65, 151, 169, 207, **282-287**, 304, 462, 479, 503, 521, 537, 548
Wielopolski Józef Stanisław IX 267, 282
Wielopolski K. VII 324
Wielopolski Zygmunt VII 188; VIII 319; IX 284
Wieniarska Elżbieta z Dziewulskich IX 287

Wieniarski Antoni VII 5; IX 208, **287-290**
Wieniarski Stanisław IX 287
Wieniawski Julian (Jordan) VIII 311, 316
Wieniawska I. VII 459
Wiernicki Wacław IX 155
Wiernikowska Marta z Arciszewskich IX 290
Wiernikowska Wincenta z Orzeszkowskich IX 290
Wiernikowski Antoni IX 290
Wiernikowski Jan Nepomucen VIII 230; IX 69, **290-291**
Wierzbicki Piotr Bazyli IX 63
Wierzbicki T. VII 242
z Wierzbickich Bułhakowa Teresa — zob. Bułhakowa Teresa z Wierzbickich IX 240
z Wierzbickich Fiszowa Marianna — zob. Fiszowa Marianna z Wierzbickich VII 326
Wierzbięta Maciej VII 424
Wierzbiński Stanisław VII 389
Wierzbowska Brygida z Dybowskich VII 282; VIII 265, 276
Wierzbowski Adam VII 246
Wierzbowski Teodor VII 308, 508; VIII 10, 75, 265, 294, 295, 350, 387, 443, 524; IX 16, 26, 33, 219
Wierzbowski Władysław IX 417
z Wierzeniewskich Kaleńska K. — zob. Kaleńska K. z Wierzeniewskich VIII 43
Wiesiełowskij W. J. VII 209
Wiesiołowscy w Wojsławiu IX 122
Wiesiołowski Ksawery VII 100, 106
Wietz J. K. IX 400
Więckowski, kapitan VII 493
Wigand z Marburga IX 80
Wight R. VIII 274
Wikt. z Baw. (Baworowski Wiktor) VII 138
Wiktor Emmanuel II, król włoski IX 221, 304
Wiktor z Baworowa (Baworowski Wiktor) VII 138, 139
Wiktoria, królowa angielska VII 203
Wiktorowicz Leon IX 449
Wilbrandt Adolf VIII 29
Wilczek Wincenty IX 62, 63
Wilczyńska, właścicielka pensji VII 279; IX 413
Wilczyńska z Biernackich, żona Alberta IX 292
Wilczyński Albert VII 154; IX 208, **292-296**
Wilczyński Józef K. VII 130; VIII 69, 346, 358
Wilczyński Włodzimierz Stanisław VIII 278
Wild Karol VII 308; VIII 10, 265; IX 95, 172, 185, 186, 254
Wilde Oscar VIII 494, 503
Wildowa Leonia IX 185, 251
Wildt Juliusz VII 466 [!]; VIII 298; IX 47, 197, 204 [!], 364
Wilhelm M** IX 174
Wilkońska Paulina VII 66, 123, 236, 293; VIII 41, 60, 222, 276, 279, 318, 322, 329, 358, 359, 424, 446, 515, 530; IX 14, 25, 28, 34, 35, 63, 114, 143, 147, 239, 248, 254, 259, 260, 268, 279, **296-300**, 300, 301, 302, 303, 340, 349, 405, 411, 413, 507, 548
Wilkoński August VII 66, 135, 236, 292, 293; VIII 60, 219, 318, 446; IX 147, 208, 248, 296, 299, **300-303**, 323, 337, 340, 405, 548
z Wilkxyckich Mielżyńska Franciszka — zob. Mielżyńska Franciszka z Wilkxyckich IX 135
Willan Henryka VIII 131, 133, 134, 135
Wilson Thomas Woodrow VII 231
Wiłkomirscy VII 372
Winarzycki K. VII 403
Wincenty a Paulo św. IX 364
Wincenty B. (Barącz Sadok Wincenty) VII 128
Wincenty mistrz — zob. Kadłubek Wincenty VII 147, 149; IX 74
Wincenty z Podkamienia (Barącz Sadok Wincenty) VII 128
Wincenty z Pokucia (Barącz Sadok Wincenty) VII 128
Wincenty z Szamotuł VIII 534, 535, 536; IX 182
Winckelmann Johann Joachim VII 25
Winiarz Edward IX 543
z Winklerów Korzeniowska Klara — zob. Korzeniowska Klara z Winklerów VIII 82

Winnicki Benedykt IX 40, 43, 44, 45, 48, 49, 55
Winter Amalia VIII 516
Wirgiliusz — zob. Wergiliusz
Wirgińska Adela IX 22
Wirgiński Stanisław IX 22, 23
Wirszajtos (Chodźko Ignacy) VII 208, 209
Wirtemberska Maria z Czartoryskich VII 239, 280, 284; IX 136
Wirzen, kolega J. Wiernikowskiego IX 290
Wiseman Nicolas Patrick Stephen IX 400
Wiskowatow K. VIII 142, 146; IX 251, 252
Wisława, adresatka wiersza L. Rettla IX 88
Wisłocka Justyna — zob. Bielowska Justyna z Wisłockich VII 146
Wisłocka Kordula — zob. Bielowska Kordula z Wisłockich VII 146
Wisłocki Mikołaj VII 196
Wisłocki Władysław, adresat listu M. Mochnackiego VIII 406; IX 36
Wisłocki Władysław, bibliograf VII 102, 106; IX 524
Wisłocki Władysław Tadeusz VII 103, 106
Wisłowski Waldemar (Ehrenberg Gustaw) VII 299
Wisznicki Mikołaj VII 476
Wiszniewska Elżbieta z Lisieckich IX 303
Wiszniewska Marcjanna z Borzków IX 303
Wiszniewski Adam IX 306
Wiszniewski Aleksander IX 303
Wiszniewski Jakub VIII 233
Wiszniewski Michał VII 300, 305, 495; VIII 31, 117, 164, 279, 300, 301, 307, 321, 322, 349, 374, 425, 486, 540; IX 49, 59, 91, 146, 155, 206, 230, 246, 278, **303-309**, 340, 392, 424, 465, 503, 523, 541, 548
z Wiszniewskich Krasińska Agnieszka — zob. Krasińska Agnieszka z Wiszniewskich VIII 127
Wiślicka Antonina z Żebrowskich IX 309
Wiślicka Lucyna z Dowborów IX 309
Wiślicka Michalina z Jopkiewiczów IX 309
Wiślicki Adam IX 207, 309, 310
Wiślicki Józef Mikołaj VII 5; **IX 309-310**
Wiślicki Józefat IX 309
z Wiślicy Jan — zob. Jan z Wiślicy VIII 57, 370, 371
Wiśniewski Jan VIII 460
Wiśniewski Józef VII 335
Wiśniowiecki (Bartoszewicz Julian) VII 132
Wiśniowiecki Damian IX 360
Wiśniowiecki Dymitr IX 134
Wiśniowiecki Jeremi VII 256, 278, 279; VIII 337
Wiśniowiecki Michał Korybut — zob. Michał Korybut Wiśniowiecki, król polski
Wiśniowska Albina — zob. Migurska Albina z Wiśniowskich VIII 387
Wiśniowski Antoni (Migurski Wincenty) VIII 387
Wiśniowski Franciszek IX 123
Wiśniowski L. VII 271
Wiśniowski Teofil VII 86; IX 185, 404
z Wiśniowskich Zapová Honorata — zob. Zapová Honorata z Wiśniowskich VII 165 [!]; VIII 86, 87
Witalis Komu-Jedzie (Jankowski Placyd) VII 481
Witelo (Vitello, Ciołek) VIII 74
Witkiewicz Stanisław VIII 392, 395, 398, 505
Witkowska Aleksandra — zob. Słowacka Aleksandra z Witkowskich IX 149
Witkowski Józef VII 293
Witold, w. książę litewski VIII 33
Witowska, adresatka listów T. Lenartowicza VIII 264
Witowski K. VIII 264
Witruwiusz (Marcus Vitruvius Pollio) IX 80, 81
Witte Karol VIII 536
Wittwer Luiza — zob. Kamieńska Luiza z Wittwerów VIII 22
Witwicka Ewa z Urbanowiczów IX 310
Witwicka, siostra Stefana IX 314
Witwicki Jan VII 221; IX 310
Witwicki Józef IX 171

Witwicki Mikołaj VIII 239
Witwicki Stefan VII 34, 35, 36, 39, 79, 221, 222, 233, 378, 426; VIII 15, 91, 207, 518, 524, 540; IX 61, 109, 117, 221, 289, **310-316**, 333, 362, 366, 369, 373, 374, 475, 549
Wł. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
Wł. (Małecki Antoni) VIII 347
Wł. (Zawadzki Władysław) IX 387
Wł... (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
Wł. Ch. (Chomętowski Władysław) VII 224
Wł. J. (Małecki Antoni) VIII 347
Wł. M. (Maleszewski Władysław Józef) VIII 342
Wł. Rp. (Turowski Kazimierz Józef) IX 240
Wł. S. (Kondratowicz Ludwik) VIII 50
Wł. S. (Strzelnicki Władysław) IX 173
Wł. W. (Wężyk Władysław) IX 277
Wł. W. (Wolski Włodzimierz) IX 320
Wł. W. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
Wł... W... (Wężyk Władysław) IX 277
Wł. Węż. (Wężyk Władysław) IX 277
Wł. Z. (Zawadzki Władysław) IX 387
Władymirow W. VIII 86
Władysław IV, król polski VII 424; VIII 426, 430; IX 32, 81, 144, 195, 196, 198, 202, 203, 334, 340, 364
Władysław, książę opolski VIII 289
Władysław Biały, książę gniewkowski VII 224; VIII 327; IX 336
Władysław Herman, książę polski VII 382; VIII 132, 166, 167, 168, 193, 194, 328
Władysław Jagiełło, król polski VII 192, 402, 403; VIII 300, 349, 430, 432; IX 73, 75, 76, 82, 84, 94, 160, 161, 183, 185, 186, 289, 543, 544
Władysław Laskonogi, książę wielkopolski VII 402
Władysław Łokietek, król polski VII 381, 403; VIII 237; IX 124, 182, 183, 185
Władysław Warneńczyk (Jagiellończyk), król polski VII 114, 206, 228, 230; VIII 261, 267; IX 38, 423
Władysławlew W. VII 518
Włast Piotr VIII 270, 272, 425; IX 501, 506
Włodkówna Franciszka — zob. Jabłonowska Franciszka Grzymała z Włodków VII 471
Włodzimierz W. (Wolski Włodzimierz IX 320
Włościanin znad Wisły (Kalinka Walerian) VIII 18, 19
W......n W......i (Wróblewski Walerian) IX 345
Wodpol Wandalin VIII 305
z Wodpolów Hofmanowa A. — zob. Hofmanowa A. z Wodpolów VIII 279
Wodzicka Józefa z Dzieduszyckich IX 316
Wodzicka Petronela z Jabłonowskich IX 316
Wodzicka Teresa z Potockich IX 317
Wodzicka Teresa z Sułkowskich VIII 222, 355; IX 83, 161, 317
Wodzicka z Platerów, żona Kazimierza IX 316
Wodzicki Antoni IX 140
Wodzicki Henryk VII 444; VIII 10, 38, 122, 128, 160, 161, 222, 265, 299, 331, 355; IX 50, 64, 83, 161, 205, 317, 495
Wodzicki Józef VIII 372; IX 316
Wodzicki Kazimierz **IX 316-318**
Wodzicki Ludwik IX 195
Wodzicki Roman VIII 20; IX 199
Wodzińska Konstancja VIII 313
Wodziński Edward Karol VII 490; IX 101, 103, 218, 366
Wodziński Maciej IX 453, 480
Wodzyński M. IX 305
Wohlfart Liselotte IX 500
Wojciech J. (Jastrzębowski Wojciech Bogumił) VII 496
Wojciech św. VIII 432, 543, 545; IX 73
Wojciech z Pobożan (Jastrzębowski Wojciech Bogumił) VII 496
Wojciechowski Kajetan IX 63
Wojciechowski Tadeusz IX 202
Wojciechowski Zygmunt VII 98; IX 184
z Wojciechowskich Pauli Zofia — zob. Pauli Zofia z Wojciechowskich IX 14
Wojna Janusz (Janowski Jan Nepomucen) VII 484

Wojnarowska Karolina **IX 318**
Wojnarowski Franciszek IX 318
z Wojnarów Maciejowska Katarzyna — zob. Maciejowska Katarzyna z Wojnarów VIII 319
Wojtek ze Smolnicy (Łoziński Władysław) IX 456
Wojtkiewicz Witold IX 531
Wojtuś (Motty Marceli) VIII 427
Wojtuś z Zawad (Motty Marceli) VIII 427, 428
Wolan Andrzej VII 125
z Wolańskich Ujejska Ludwika — zob. Ujejska Ludwika z Wolańskich IX 248
Wolcot John VIII 122
Wolf O. L. B. VII 206
Wolff Bolesław Maurycy VIII 10, 60; IX 314
Wolff Edward VII 162
Wolff Emanuel VIII 311
Wolff Eugenia VIII 311
Wolffówna Henryka — zob. Jaśkowska Henryka z Wolffów VII 500
Wolfram Jan Szczepan IX 273
Wolkowska Scholastyka — zob. Żochowska Scholastyka z Wolkowskich IX 423
Wolniewicz Antoni IX 319
Wolniewicz Włodzimierz Adolf VII 5; VIII 281; **IX 319-320**
Wolniewiczowa Michalina ze Swinarskich IX 319
Wolniewiczowa Teresa ze Swinarskich IX 319
Wolsey, nauczyciel w Berdyczowie VII 238
Wolska Józefa z Młockowskich (czy Młochowskich) IX 320
Wolska Maryla IX 254, 255
Wolski Hipolit IX 320
Wolski Ludwik VIII 303; IX 92, 254, 255
Wolski Mikołaj IX 357
Wolski Stanisław VII 224
Wolski Włodzimierz VII 65, 66, 271, 292, 313; VIII 28, 228, 360, 375, 447; IX 296, 301, **320-323**, 340, 406, 549
z Wolskich Jabłońska Teresa — zob. Jabłońska Teresa z Wolskich VII 472
z Wolszlegrów Sadowska Ewelina IX 120
Wolter — zob. Voltaire
Wołkońska Maria VIII 532
Wołkońska Zenaida VIII 158
Wołłowicz Michał VII 215; IX 404
Wołodkiewiczówna Klotylda IX 381
Wołodkowicz, przyjaciel K. S. Radziwiłła IX 109
Wołodkowicze VIII 219
Wołonczewski Maciej VII 272
Wołowska Kazimiera IX 78, 112, 116
Wołowska Laura z domu Guérin IX 323
Wołowska Tekla IX 323
Wołowski Franciszek VII 89; IX 323
Wołowski Jan Kanty VII 81
Wołowski Ludwik VII 89, 381; IX **323-325**
z Wołowskich Dziewulska Kornelia — zob. Dziewulska Kornelia z Wołowskich IX 289
Wołyński Artur VII 508; VIII 128, 260, 263, 266; IX 17
Wołyński Ludmił IX 115
Wood Henry (Price Ellen) VII 312
Worcell Stanisław, ojciec pisarza IX 325
Worcell Stanisław Gabriel VII 84, 85, 86, 87, 255, 256, 391, 395, 448, 491; VIII 226, 250, 393, 396; IX 38, 108, **325-328**, 359, 374, 404, 405, 442, 549-550
Worcellowa Anna z Tepperów IX 325
Worcellowa Marcelina VII 103
Worcellowa Salomea z Kaszewskich IX 325
Wordsworth William VII 13, 14, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 26, 28, 30, 32; VIII 122; IX 432, 433, 435, 436
Woroncow, książę IX 346
Woronicz Jan Paweł VII 49, 170, 423; VIII 296, 300; IX 136, 137, 313, 328
Woronicz Janusz VII 180; IX 189, 214, **328-329**, 550
Woronicz Wojciech IX 328
Woroniczowa Franciszka z Kraszewskich IX 328
Woycke A. VIII 258, 259, 263, 519, 521; IX 362, 365
Woykowska Eleonora z Rutterów IX 332
Woykowska Julia VII 169, 229, 253, 265, 267, 302, 305, 413, 417; VIII 25, 198, 285, 415, 425; IX 57, 142, 270, **329-332**, 332, 333, 375, 414, 421, 550

Woykowski Felicjan Antoni VII 5, 229, 242, 398; VIII 306, 425; **IX** 59, 329, 330, 331, **332-333**, 414, 550
Woykowski Ignacy IX 332
Woyniłłowiczowie VIII 73
z Woytkowskich Skimborowiczowa Anna IX 144
Wójcicka Anna (Hanna) z Magnuszewskich VII 280; VIII 327, 328; IX 334, 342
Wójcicka Zofia z Zienkiewiczów IX 334
Wójcicki Jan IX 334
Wójcicki Kazimierz Władysław VII 79, 113, 115, 125, 126, 127, 134, 147, 162, 163, 165, 169, 176, 178, 196, 197, 202, 214, 234, 237, 259, 271, 280, 281, 282, 286, 293, 294, 296, 297, 301, 303, 308, 314, 316, 317, 388, 404, 425, 432, 433, 436, 440, 444, 465, 466, 467, 493, 497, 507, 508, 509, 510, 515; VIII 28, 29, 32, 34, 46, 48, 59, 60, 74, 75, 80, 91, 113, 125, 220, 222, 229, 232, 257, 261, 264, 269, 273, 274, 275, 279, 290, 294, 298, 304, 307, 309, 312, 313, 321, 322, 327, 328, 347, 349, 358, 363, 374, 387, 394, 420, 424, 433, 440, 447, 448, 461, 462, 465, 471, 514, 515, 519, 520, 523, 524; **IX** 6, 10, 13, 14, 20, 21, 24, 25, 34, 49, 63, 69, 73, 74, 86, 90, 91, 92, 113, 125, 140, 146, 152, 181, 185, 208, 216, 219, 238, 243, 245, 246, 248, 274, 281, 289, 299, 306, 321, **334-342**, 345, 352, 364, 365, 389, 399, 400, 407, 423, 551
Wronowski Stanisław VII 103
z Wronowskich Humnicka Józefa — zob. Humnicka Józefa z Wronowskich VII 498
Wroński A. VIII 229; IX 288
Wrotnowska z Tańskich, matka Feliksa IX 343
Wrotnowski Feliks VII 90, 206, 488, 489; VIII 35, 36, 38, 43; **IX** 275, **343-345**, 395, 551
Wrotnowski Józef IX 343
Wróblewscy w Czortkowie IX 248
Wróblewska Helena z Burzyńskich IX 345
Wróblewska Zofia — zob. Miłkowska Zofia z Wróblewskich VIII 388
Wróblewski Adam VIII 244, 250, 254
Wróblewski E. VIII 56; IX 394
Wróblewski Kazimierz IX 254
Wróblewski Ksawery IX 345
Wróblewski N. (Kamieński Henryk) VIII 22
Wróblewski Walerian (W. Koronowicz) VIII 74, 519; **IX** 124, 254, **345-346**
Wróblowa Stefania VII 7
Wrześniewski Leon VII 486
Wrześniowski, poeta VII 424
Wsewotad VIII 535
Wskrzeszony śp. Józef Prawdomir (herbu Prawdzic) (Ostrowski Krystyn) VIII 542, 544
Wszędobyła Mateusz (Szujski Józef) IX 193
Wujek Jakub VIII 431; IX 60
Wurzbach Constantin IX 339
Wuttke Heinrich VIII 414
Wybicki Józef, polityk XVIII-XIX w. IX 81, 82
Wybicki Józef, generał VIII 259
Wychowańcy Uniwersytetu Jagiellońskiego IX 148
Wydawca Moreny (Tyszyński Aleksander) IX 245, 247
Wydawca „Wizerunków Polskich" (Fajans Maksymilian) VIII 34
Wydżga Jan IX 143
Wydżga Jan Stefan IX 336, 338, 340
z Wyganowskich Grabowska Klementyna — zob. Grabowska Klementyna z Wyganowskich VIII 522; IX 314
Wyhowski Jan VII 240
Wyhowski Paweł VII 239, 241
Wyleżyński Tadeusz VIII 160, 161, 180
Wyrwicz Karol VIII 414
z Wyrzykowskich Żochowska Gertruda — zob. Żochowska Gertruda z Wyrzykowskich IX 423
z Wysiekierskich Zienkowiczowa Agata — zob. Zienkowiczowa Agata z Wysiekierskich IX 402
Wysłouch Bolesław VIII 395; IX 256
Wysłouchowa Maria VIII 276, 364, 395
Wysocki August VII 169; IX 18
Wysocki Józef VII 244; VIII 454; IX 7
Wysocki Piotr VII 112, 408; VIII 254, 409; IX 87, 88, 89, 440
Wysocki W. A. VII 333

Wyspiański Stanisław VII 44, 144, 321, 420; VIII 28, 184, 192, 193, 215, 251, 318, 490, 498, 499, 500; IX 203, 270, 498, 508, 510, 517, 532
Wyszkowski Michał IX 212
Wyszymir, książę pomorski VIII 310, 314

X. (Bliziński Józef Franciszek) VII 151
X. (Goszczyński Seweryn) VII 408
X. (Klaczko Julian) VIII 35
X. (Tyszyński Aleksander) IX 245
X. (Wójcicki Kazimierz Władysław) IX 334
X. (Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów) IX 398
X** (Wiszniewski Michał) IX 303, 305
X. A. J. (Jełowicki Aleksander) VII 503
X. A. M. S. P. (Moszyński Antoni) VIII 426
X. A. W. (Ważyński A.) IX 112
X. Auszlawis S. N. (Baliński Michał) VII 124
X., autor artykułu w Gazecie Polskiej 1829 VII 35
X b. Rachmistrz koronny (Kraszewski Józef Ignacy) IX 508
X. G. (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391
X... G...ś (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391
H. J. (Jełowicki Aleksander) VII 503
X. K. O. (Czajkowski Michał) VII 238, 240
X. Kozak Ottomański (Czajkowski Michał) VII 238, 240
X. L. Tr.....ski (Trynkowski Ludwik Gabriel) IX 239
X. M. (Łukaszewicz Józef) VIII 306
X. T. (Łepkowski Józef) VIII 297
X. U., autor muzyki do komedii K. Kucza „Przebiegły kuzynek" VIII 228
X. W. (Miarka Karol) VIII 376
X. W. K. (Kalinka Walerian) VIII 18
X. W. M., autor przeróbki „Najnowsze swaty" A. Wilczyńskiego IX 292
X. Y. (Kamieński Henryk) VIII 22
X. Y., młody artysta IX 191
X. Y. Z. (Kamieński Henryk) VIII 22, 23, 157
Xaw. G. (Godebski Franciszek Ksawery) VII 391
Xawery Cz......i (Lelewel Joachim) VIII 235
XX. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) IX 520
XX (Zaleski Wacław Michał) IX 376
XXX. (Woykowska Julia) IX 329
XYZ, autor artykułu w Gońcu Krakowskim 1830 VII 36

Y (Kaszewski Kazimierz) VIII 27
Y (Kozłowski Feliks) VIII 114
Y (Moraczewska Bibianna) VIII 411
Y. Y. (Wiszniewski Michał) IX 303
....yk ....ski (Cieszkowski Henryk) VII 233
Young Edward VII 58, 499; IX 433
Ywan dr VIII 73
Ywan M. VII 312

Z. (Zaleski Wacław Michał) IX 376
Z. (Zan Tomasz) IX 378
Z. (Zawadzki Władysław) IX 387
Z... (Zan Tomasz) IX 378
z Br. L. (Lelewel Joachim) VIII 235
Z. F. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
Z. F. M. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 388
Z Jasielskiego (Pol Wincenty) IX 40
Z. K. (Kaczkowski Zygmunt) VIII 7
Z. K. (Klimańska Zofia) VIII 40, 41, 159
Z. K. (Komarnicki Zygmunt) VIII 48
Z. K. (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 135, 148, 195, 452, 455
Z. K. (Ropelewski Stanisław) IX 98, 99
Z. L. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
Z. M. (Miłkowski Zygmunt Fortunat) VIII 265
Z. M. Z., „trójca serc poczciwych" IX 20
Z. P. J.... (Estreicher Karol) VII 305
z P. K. N. (Nakwaska Karolina) VIII 437
Z., pułkownik, adresat listu W. Kalinki VIII 21
Z. W. (Węgierska Zofia) IX 275, 276
Z. Z. (Krajewski Aleksander) VIII 124
Z. Z....., adresat utworu J. B. Zaleskiego IX 363
Z. z Brz. (Klimańska Zofia) VIII 40
Zabiełło Szymon IX 81

Zabilski, nauczyciel M. Romanowskiego IX 92
Zabłocka Wincenta VII 67
Zabłocki Franciszek VII 148
Zabłocki Kazimierz Wojnisław Sawicz — zob. Sawicz-Zabłocki Kazimierz Wojnisław VII 389
Zabłocki Tadeusz Łada **IX** 34, 173, **346-347**, 551
Zabojecka Maria IX 208
Zaborowska Aniela ze Stachowiczów — zob. Piotrowska Aniela ze Stachowiczów IX 31
Zaborowska Wanda Fryderyka IX 222
Zaborowski Tymon VIII 112; IX 5, 39, 118, 119
Zaborska Hanna VII 7
Zabrzeziński B. (Zaleski Józef Bohdan) IX 358
Zachariasiewicz Aleksander IX 348
Zachariasiewicz Jan VII 159, 299, 466; VIII 28, 29, 303, 316, 520, 521; **IX** 17, 185, 254, 298, **348-355**, 506, 544, 551-552
z Zadolskich Lauczowa Regina — zob. Lauczowa Regina z Zadolskich IX 296
Zagórska Gabriela VIII 80
Zagórska Karolina — zob. Dzieduszycka Karolina z Zagórskich VII 290
Zagórski [!] Apolinary VIII 363
Zagórski Ignacy IX 86
Zagórski Jan VIII 80
Zaicic Olga IX 471
Zainer Günter VII 305, 306
Zajączek Józef VIII 242, 385
Zajc Ivan VII 333
Zajkin, dyrektor Ossolineum VII 103
z Zakęskich Węclewska Tekla — zob. Węclewska Tekla z Zakęskich IX 270, 272
Zakrzewska Halina VIII 264
Zakrzewska Maria Ogończyk — zob. Blizińska Maria z Ogończyk Zakrzewskich VII 151
Zakrzewski Walenty Pomian VIII 458, 462
Zalescy w Kijowszczyźnie IX 359
Zaleska Antonina z Bołoz Antoniewiczów IX 376, 377
Zaleska Józefa VIII 258; IX 360
Zaleska Julia z Czarnockich IX 356
Zaleska Maria Julia VII 164, 165
Zaleska Maria z Burkatów IX 358
Zaleska Marianna z Łęskich IX 376
Zaleska Michalina z Dziekońskich VIII 470; IX 324
Zaleska W. IX 20
Zaleska Zofia z Rosengardtów VIII 450, 469; IX 58, 315, 359, 360, 363, 375
Zaleski Antoni VIII 258, 335, 451, 455, 471; IX 109, 525, 532
Zaleski Bronisław VII 72, 90, 91, 206, 274, 275, 505; VIII 20, 164, 265, 459, 460, 464, 472, 473, 509; **IX** 31, 109, 220, 276, 324, 344, **356-358**, 367, 413, 552
Zaleski Dionizy VII 286; VIII 258, 260, 451, 452; IX 367
Zaleski Eliasz IX 359
Zaleski Filip IX 376
Zaleski Franciszek IX 356
Zaleski Józef, major VII 513; VIII 119, 389; IX 58, 128, 315, 359, 360, 361, 363, 366, 369, 371
Zaleski Józef Bohdan VII 37, 38, 149, 203, 204, 207, 214, 275, 276, 280, 388, 390, 408, 411, 412, 413, 415, 416, 419, 425, 428, 430, 463, 505, 513; VIII 16, 17, 38, 39, 119, 148, 179, 209, 257, 258, 259, 260, 265, 269, 271, 312, 338, 340, 363, 368, 389, 408, 442, 449, 450, 453, 459, 463, 469, 484, 485, 486, 500, 520, 523, 524, 526; **IX** 24, 37, 58, 82, 98, 99, 116, 128, 136, 138, 150, 199, 220, 245, 248, 254, 255, 258, 275, 276, 278, 305, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 324, 325, 326, 327, 344, **358-375**, 378, 425, 552
Zaleski Karolek VIII 258; IX 360
Zaleski Konstanty VIII 244, 472
Zaleski Marianek VIII 258
Zaleski Michał IX 357
Zaleski W., właściciel szkoły we Lwowie IX 176
Zaleski Wacław Michał IX 40, 335, 359, **376-378**, 552
Zaleski Wawrzyniec IX 358
z Zaleskich Iwanowska Felicja — zob. Iwanowska Felicja z Zaleskich VIII 17, 265; IX 58

Zalewska Danuta Rymsza — zob. Rymsza-Zalewska Danuta VII 8
Zalewski Kazimierz VIII 39
Zaliwski Józef VII 212, 215, 405, 411; VIII 235, 387, 388, 534; IX 37, 39, 98, 218, 325, 402, 440, 461, 534
Załęski Stanisław IX 146
Załuska Amelia VIII 137, 150, 155, 168, 179, 181
Załuski Jan Konrad IX 242
Załuski Józef VII 338, 345; IX 543, 544
Załuski Józef Jędrzej VII 134; VIII 433; IX 153
Załuski Roman VIII 140, 159, 160, 161
Zamachowskaja M. VIII 59; IX 471
Zamarski Roman (Zmorski Roman) IX 405, 406, 407
Zameczek-Cichocki W. VIII 473
Zamkow Lidia VII 333
Zamostowski Jan (Rettel Leonard) VII 274; IX 87
Zamoyscy VII 99, 300; VIII 82; IX 19, 75, 287, 288, 413
Zamoyscy w Ohladowie IX 376
Zamoyska Celestyna — zob. Działyńska Celestyna z Zamoyskich VII 288; VIII 276
Zamoyska Jadwiga VII 324, 505; VIII 17, 20, 26, 31, 119, 258, 445, 538; IX 128, 358
Zamoyska Maria — zob. Lubomirska Maria z Zamoyskich VIII 293
Zamoyska Maria VII 324
Zamoyska Zdzisławowa VIII 293
Zamoyski Adam VII 446; IX 376
Zamoyski Andrzej (1800-1874) VII 219, 270, 325; VIII 82, 116, 385; IX 207, 285, 286, 287, 421
Zamoyski Andrzej, kanclerz VII 287; IX 124, 289
Zamoyski Jan, kanclerz i hetman VII 289, 388, 469; VIII 442, 445
Zamoyski Jan, syn Władysława VIII 17, 165, 276; IX 189, 495
Zamoyski Józef IX 376
Zamoyski Stanisław VII 99; VIII 91, 517, 518
Zamoyski Tomasz VII 312
Zamoyski Witold VIII 445
Zamoyski Władysław VII 90, 239, 251, 285, 393, 452, 478, 490, 505; VIII 16, 19, 20, 21, 38, 119, 123, 130, 164, 165, 176, 406, 444, 445, 446, 453, 457, 470, 533, 536, 538, 539; IX 68, 74, 128, 324, 328, 356, 358, 367
Zamoyski Władysław, syn generała Władysława VIII 445
z Zamoyskich Sapieżyna Anna — zob. Sapieżyna Anna z Zamoyskich VIII 159, 213; IX 50
Zan Ignacy IX 382
Zan Karol IX 378
Zan Stefan VII 276; IX 222, 224
Zan Tomasz VII 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 204, 205, 206, 207, 212, 214, 248, 277, 512, 513; VIII 418, 520, 521; IX 29, 107, 180, **378-387**, 552-553
Zanibałówna Emilia — zob. Miarka Emilia z Zanibałów VIII 376
Zanowa Brygida ze Świętorzeckich IX 378, 382, 383, 385, 386
Zanowa Katarzyna z Dylewskich IX 378
Zanowicz Antoni dr (Tripplin Teodor) IX 236, 237
Zanowie IX 380
Zap Karol František Vladislav VII 403, 409 [!]; IX 543
Zapałowska Kazimiera — zob. Bartoszewiczowa Kazimiera z Zapałowskich VII 132
Zapolska Barbara — zob. Barbara Zapolya, królowa polska VII 204
Zapolska Gabriela VII 355, 362
Zapolska Izabela — zob. Izabela (Zapolska), królowa węgierska VIII 302, 303
Zapolska Stanisława — zob. Szczeniowska Stanisława z Zapolskich IX 187
Zapolski P. VIII 55
Zapová Honorata z Wiśniowskich VII 165 [!]; VIII 86, 87
Zaranek Gabriel IX 287
Zarański Stanisław VII 503
Zaremba E. VII 413
Zarembowie w Żuratynie IX 122
Zarzecki Józef IX 290
Zarzyccy VII 313
Zarzycki Aleksander IX 208
Zathey Hugo IX 255
Zawadzka Aniela z Zimmermannów VIII 222, 343; IX 299, 387

Zawadzki Adam VII 513, 515; VIII 32, 51; IX 70, 83, 291
Zawadzki Andrzej VIII 257
Zawadzki Antoni IX 146
Zawadzki Józef VII 206, 214, 513, 515, 516; VIII 130, 243, 346, 433; IX 83, 213, 214, 291, 360
Zawadzki Michał VII 191
Zawadzki Władysław VII 389, 413, 508; VIII 81, 275, 299, 343, 350, 387, 436, 530; IX 8, 16, 33, 50, 199, 253, **387-390**, 553
Zawadzki Władysław, autor Wspomnień z obozu świętokrzyskiego IX 388
Zawadzkich księgarnia VII 57; VIII 326, 328, 346
z Zawadzkich Stęczyńska Agata — zob. Stęczyńska Agata z Zawadzkich IX 166
z Zawadzkich Szymanowska Anna — zob. Szymanowska Anna z Zawadzkich IX 206
Zawicki Jan IX 340
Zawiliński Roman IX 33
Zawisza Czarny z Garbowa VII 403; VIII 133, 135
Zawisza Artur VII 215, 300, 383; IX 261, 392 [!], 404
Zawisza Jan Kazimierz IX 76
Zawisza Krzysztof Stanisław VII 134, 135
Zbaraski Krzysztof VII 224, 225; VIII 337
Zbiegniewska Izabela (Ella) VII 67, 508; VIII 266, 395, 412; IX 26, 181, 418, 420
Zbigniew (Sadowska z Brzezinów Maria) VIII 460; IX 21, 119, 120
Zbigniew, książę polski VIII 132, 174; IX 266, 393
Zbigniewski Prokop IX 15
Zbijewska Teresa — zob. Gurowska Teresa ze Zbijewskich IX 440
Zborowscy VIII 442; IX 195, 198, 309, 310
Zborowski (Zmorski Roman) IX 406
Zborowski Krzysztof VII 435; IX 15
Zborowski Samuel VII 295, 298, 299; VIII 208, 300, 302, 337; IX 15, 111, 116, 117, 135, 137, 139, 142, 181, 194, 198, 203, 204, 338
Zborzewski Wojciech VII 5
Zbrożek Baltazar VII 169
Zbrożek Piotr VII 389
Zbylitowski Andrzej VII 289; IX 340
Zbylitowski Piotr IX 340
Zbyszewska Bronisława VIII 465
Zbyszewski Leon VII 44
Zdanowicz Aleksander VIII 262, 267; IX 91, 154, 230, 231, **390-391**
Zdanowicz Antoni IX 390
Zdanowicz I. (Piasecki Kazimierz) VII 72
Zdanowicz Ignacy, syn pisarza IX 390
Zdanowiczowa Emilia z Piaseckich IX 390
Zdzieborska Hilaria z Sobieskich [!] — zob. Sobieska Hilaria z Buynów VIII 448, 514; IX 524
ze Zdzieborskich Norwidowa Ludwika — zob. Norwidowa Ludwika ze Zdzieborskich VIII 448, 514
Zdziechowski Marian VII 49, 324
Zebrzydowski Mikołaj VIII 262, 538, 539; IX 123, 124
Zechenter Witold VII 114
Zegadłowicz Emil VII 380
Zeissberg Heinrich VIII 48
Zelner Krzysztof VII 424
Zełenko, dyrektor Ossolineum VII 103
z Zembocina Małgorzata — zob. Małgorzata z Zembocina
z Zembocina Mikołaj — zob. Mikołaj z Zembocina
Zenon F. (Fisz Zenon Leonard) VII 326
z Zerbonich Stattler Klementyna — zob. Stattler Klementyna z Zerbonich VII 415
Zgorzelski Czesław VIII 220
Zgórski [!] Apolinary — zob. Zagórski Apolinary VIII 363
Žherský Fr. H. — zob. Kvapil František
Zielińscy herbu Świnka IX 393, 395
Zielińska Aniela z Romockich IX 393
Zielińska Eufrozyna — zob. Górska Eufrozyna z Zielińskich IX 394
Zielińska Eleonora z Dembowskich IX 397
Zielińska Kazimiera z Zielińskich IX 392
Zielińska Urszula z Romockich IX 393, 394
Zieliński Bonawentura IX 397

Zieliński Feliks Kazimierz **IX 391-392**, 553
Zieliński Gustaw VII 7, 121, 310, 487, 488, 489, 491; VIII 48, 260, 265, 270, 363, 427; **IX** 245, 340, **392-396**, 397, 398, 511, 553
Zieliński Jan IX 394
Zieliński Józef Feliks VII 5; IX 393, 394, 396, **397-398**, 553
Zieliński Konstanty IX 394
Zieliński Ludwik VII 437
Zieliński Norbert IX 392
Zieliński, stryj Gustawa IX 392
Zieliński Tomasz VIII 297
z Zielińskich Kaczkowska Marianna — zob. Kaczkowska Marianna z Zielińskich VIII 5
z Zielińskich Libeltowa Katarzyna — zob. Libeltowa Katarzyna z Zielińskich VIII 277
Zielonacki Józef IX 41
Zielonkowa z Sanguszków (pierwszych ślubów Mokronowska) VII 398
Ziemiałkowski Florian VIII 9, 422; IX 202, 459
Ziemianin (Czeczot Jan) VII 246
Ziemięcka Eleonora z Gagatkiewiczów VII 77, 161, 184, 262, 269, 399, 428, 461; **IX** 47, 50, 78, 91, 229, 246, 247, 345, **398-402**, 417, 419, 553
Ziemięcka Kazimiera VII 67
Ziemięcki Antoni IX 398
Ziemomysł, legendarny książę polski VIII 311, 315, 318
Zienkiewicz M. VIII 52, 59; IX 470, 540, 553
z Zienkiewiczów Wójcicka Zofia — zob. Wójcicka Zofia z Zienkiewiczów IX 334
Zienkowicz Leon VII 85, 86, 111, 218, 380, 408, 413, 446; VIII 120, 308, 436; **IX** 89, 103, 326, **402-405**, 554
Zienkowicz Paweł IX 402
Zienkowicz S. IX 115
Zienkowiczowa Agata z Wysiekierskich IX 402
Zienkowiczowa Anna z Librowskich IX 403
Ziętkiewicz Józef IX 40
z Ziętkiewiczów Jocherowa Tekla — zob. Jocherowa Tekla z Ziętkiewiczów VII 514
Ziętkiewiczówna A. IX 49
Žilovický F. B. VIII 104
Zimerman, adresat wiersza przypisywanego A. Malczewskiemu VIII 337
Zimmermann Aniela — zob. Zawadzka Aniela z Zimmermannów IX 387
Zimmermann I. F. S. VII 333
Zimmermann Prosper IX 388
Zimorowic (Zimorowicz) Szymon VIII 518
Ziołecka Matylda IX 82
Ziołecka Wiktoria — zob. Rymarkiewiczowa Wiktoria z Ziołeckich IX 104
Ziołecki Roman IX 81, 82
Ziółkowski Jan VII 482
Zipper Albert VIII 259, 263, 336, 339; IX 249, 250, 256, 361
Žitek Antonin Václav VIII 74
Žižka Jan z Trocnova VII 217
ze Złotkowskich Kondratowiczowa Wiktoria — zob. Kondratowiczowa Wiktoria ze Złotkowskich VIII 50
Zmaił Aga Cengin — zob. Smail-aga Čengić IX 21
Zmartwychwstańcy księża VIII 469, 509; IX 314, 366, 510, 511
Zmorska Marianna z Wandeckich IX 405
Zmorska Tekla z Parczewskich VIII 262, 265; IX 406, 409, 410
Zmorska Zbigniewa VIII 262
Zmorski Mikołaj IX 405
Zmorski Roman VII 7, 65, 66, 159, 261, 267, 292; VIII 228, 241, 244, 245, 257, 261, 262, 270, 363, 446, 447; **IX** 7, 143, 296, 332, **405-411**, 554
Zofia K* z Brzozówki — zob. Klimańska Zofia
Zofia, królowa polska VIII 278, 283, 349, 352, 353; IX 152, 289
Zofia, księżniczka słucka VIII 54, 58, 68, 70, 71; IX 500
Zofia pani (Rucińska Zofia) VIII 339
Zofia panna (Romanowiczówna Zofia) IX 96, 260
Zofia S. VIII 103
Zofia św. VIII 258
Zofia Wr... VII 473
Zofia z Brzozówki — zob. Klimańska Zofia
Zołotarenko Iwan N. IX 360, 364

Zosia, adresatka wiersza J. F. Blizińskiego VII 153
Zosia, adresatka wiersza J. Korsaka VIII 76
Zosia, adresatka wiersza T. Zana IX 380
Zosia, wnuczka A. E. Odyńca VIII 520, 528; IX 25
Zubkowicz Mikołaj IX 171
Zubrzycka Jadwiga IX 45
Zulueta Ines de VIII 138
Zuzanna, bohaterka biblijna VII 317
Zwierkowski [!] A. — zob. Zwierzchowski Aleksander VII 176
Zwierkowski Ludwik VII 242, 245, 285; VIII 463; IX 344, 463
Zwierkowski Walenty VII 478; VIII 239, 244, 421, 439; IX 218
Zwierzchowski [!] Aleksander VII 176
Zwoliński L. IX 302
Zyberg-Plater Anna — zob. Orpiszewska Anna z Zyberg-Platerów VIII 538
Zyblikiewicz Mikołaj VIII 311
Zygmunt August, król polski VII 125, 159, 444; VIII 56, 57, 58, 104, 117, 130, 236, 293, 298, 302, 303, 329, 346, 370, 414, 519, 540; IX 73, 105, 197, 283, 308, 338, 340, 505
Zygmunt Kiejstutowicz, książę litewski VIII 43
Zygmunt Kr. (Krasiński Zygmunt) VIII 131, 137
Zygmunt I Stary, król polski VII 289, 300, 402, 424, 444; VIII 56, 57, 58, 104, 236, 298, 313, 370, 414; IX 73, 105, 194, 241, 283, 308, 337, 338, 340, 505
Zygmunt III Waza, król polski VII 224, 269; VIII 57, 105, 116, 401, 425; IX 32, 34, 74, 80, 81, 334, 337, 340
Zygmunt z Szamotuł VIII 405

Ż. (Żukowski Jan Ludwik) IX 425
Ż. (Żygliński Franciszek Maksymilian) IX 426
Ż. P. (Pauli Żegota) IX 14
Ż. Ż. (Komarnicki Zygmunt) VIII 48
Żabicki Antoni VII 86
Żakusiło Agnieszka — zob. Piotrowska Agnieszka z Żakusiłów IX 30
Żarokow T. IX 553
Żebrawski Teofil IX 305
z Żebrowskich Wiślicka Antonina — zob. Wiślicka Antonina z Żebrowskich IX 309
Żeleński Tadeusz (Boy) VIII 494
Żeleński Władysław VIII 312
Żeleznow P. IX 457
Żeleźniak Maksym IX 82
Żeligowska Marianna z Lubańskich IX 411
Żeligowski Edward Witold (Antoni Sowa) VIII 124; IX 49, 155, 247, **411-413**, 554
Żeligowski Julian IX 411
Żelwietr Gaspar VIII 416, 417
z Żelwietrów Bobińska Julia — zob. Bobińska Julia z Żelwietrów VIII 523
Żenichsbierg A. A. von (Sękowski Józef Julian) IX 129
Żeromski Józefat VIII 369
Żeromski Stefan VII 361; VIII 206, 272, 304, 369, 371, 480, 504, 521
z Żeromskich Mecherzyńska Helena — zob. Mecherzyńska Helena z Żeromskich VIII 369
z Żędzianowskich Bielowska Marianna — zob. Bielowska Marianna z Żędzianowskich VII 146
Żiwow Nikołaj I. VIII 53, 59; IX 365, 456, 457, 458, 459, 468, 470, 476, 477, 483, 490, 491, 494, 510, 517, 525, 533, 536, 538, 540, 542, 543, 547, 549, 551, 552, 553, 554
Żmichowska Narcyza (Gabriela) VII 7, 59, 67, 68, 123, 144, 159, 190, 191, 259, 261, 263, 264, 265, 270, 279, 407, 440, 466, 467, 494, 507, 508; VIII 25, 40, 47, 65, 118, 120, 124, 229, 270, 281, 282, 319, 333, 334, 363, 402, 412, 413, 415, 448, 484, 487, 526; IX 14, 28, 85, 115, 145, 146, 147, 190, 199, 206, 211, 227, 260, 275, 276, 277, 282, 285, 300, 331, 333, 342, 364, 400, 401, 402, 413, **413-421**, 459, 465, 480, 484, 518, 522, 541, 544, 552, 553, 554-555
Żmichowska Wiktoria z Kiedrzyńskich IX 413
Żmichowski Erazm IX 285, 413, 416, 420
Żmichowski Jan IX 413
Żmigrodzka Maria VII 7

Żmijewska Karolina z Broniewskich IX 421
Żmijewska z Garbińskich, żona Eugeniusza IX 421
Żmijewski Eugeniusz **IX 421-422**
Żmijewski Feliks IX 421
Żochowska Dunin — zob. Tripplinowa z Dunin Żochowskich, żona Teodora IX 236
Żochowska Elżbieta z Pogorzelskich IX 422
Żochowska Gertruda z Wyrzykowskich IX 423
Żochowska Honorata IX 424
Żochowska Maria z Trzcińskich VII 279
Żochowska Scholastyka z Wolkowskich IX 423
Żochowska Seweryna — zob. Duchińska Seweryna IX 340
Żochowska z Bojanowskich, żona Feliksa IX 422
Żochowski Dunin, gen. IX 236
Żochowski Feliks VII 279, 433; **IX** 340, **422-423**
Żochowski Józef **IX** 306, **423-424**
Żochowski Marcin IX 422
Żochowski Mieczysław IX 424
Żochowski Napoleon IX 424
Żochowski Władysław IX 424
Żochowski Wojciech IX 423
z Żochowskich Pruszakowa Seweryna — zob. Duchińska Seweryna
Żółciński Feliks VIII 9
Żółkiewski Stanisław VII 125, 148, 149, 202, 388; VIII 293, 401, 423; IX 340
Żółkowski Alojzy VII 196; VIII 32
Żółtowska Elżbieta VII 475
Żółtowska Rózia VII 475
Żółtowska Zosia VII 475
Żółtowski Edward VIII 310
Żółtowski Jan VIII 161
Żółtowski Marcelek VII 475
Żółtowski Staś VII 475
z Żółtowskich Łuszczewska Magdalena (Nina) — zob. Łuszczewska Magdalena (Nina) z Żółtowskich VIII 310, 311
Żuczek Jaś (Romanowski Mieczysław) IX 92
Żuczek Jaśko (Romanowski Mieczysław) IX 92, 93
Żuk Jaśko (Romanowski Mieczysław) IX 92
Żukowski Jan Ludwik VII 38; VIII 403, 405, 539; **IX** 316, **425-426**
Żukowski Szymon VII 515
Żukowskij Wasilij A. VII 20, 30, 31, 180, 204, 517; VIII 521, 522; IX 316, 372, 381, 384
Żuliński J. VII 413
Żuliński Tadeusz VII 387, 388
Żuławski Jerzy VIII 318
Żupański Antoni VIII 54
Żupański Jan Konstanty VIII 54, 123, 245; IX 447, 448
Żurakowska Malwina — zob. Jucewiczowa Malwina z Żurakowskich IX 485
Żuraw Mateusz (Szujski Józef) IX 193
Żurowska Tekla (Chwalibogowa Tekla z Żurowskich) VII 225, 226
Żurowski, major IX 255
Żychliński Teodor IX 161
Życki Tomasz VIII 77
Życzka Ch. IX 490
Żygliński Franciszek Maksymilian VII 300; VIII 363; **IX** 267, 332, **426-427**, 555

SPIS RZECZY

Padurra Tomasz 5
Pajgert Adam 7
Papłoński Jan 9
Paszkowski Franciszek 10
Paszkowski Józef Edmund 11
Paszkowski Józef (starszy) 13
Pauli Żegota 14
Pawlikowski Mieczysław 16
Pieńkowski Karol 19
Pietkiewicz Antoni 21
Twórczość 22
Przekłady 25
Prace edytorskie 25
Listy i materiały 25
Opracowania 26
Pietraszkiewicz Onufry 28
Piotrowski Rufin 30
Plebański Józef Kazimierz 32
Podbereski Romuald 33
Podczaszyński Michał 35
Podolecki Jan Kanty 37
Podwysocki Konstanty 39
Pol Wincenty 40
Twórczość 41
Prace edytorskie 48
Wydania zbiorowe 48
Listy i materiały 49
Indeks tytułów 51
Opracowania 53
1. Monografie i zarysy monograficzne 53
2. Biografia 53
3. Twórczość 55
Poniatowska Dionizja 58
Popliński Antoni 59
Popliński Jan 60
Potocki Leon 61
Potocki Tomasz 64
Prądzyński Ignacy 65

Prusinowski Aleksy . . . 66
Prusinowski Jan . . . 68
Przecławski Józef Emanuel . . . 70
Przeździecki Aleksander . . . 72
Przyborowski Józef . . . 75
Puzynina Gabriela . . . 77
Raczyński Edward . . . 79
Twórczość . . . 79
Przekłady . . . 80
Prace edytorskie . . . 80
Listy i materiały . . . 82
Opracowania . . . 83
Rastawiecki Edward . . . 86
Rettel Leonard . . . 87
Rogalski Leon . . . 90
Romanowski Mieczysław . . . 92
Ropelewski Stanisław . . . 98
Różycki Karol . . . 99
Rykaczewski Erazm Edward . . . 102
Rymarkiewicz Jan . . . 104
Rypiński Radwan Aleksander . . . 106
Rzewuski Henryk . . . 108
Twórczość . . . 109
Przekłady . . . 112
Prace edytorskie . . . 112
Wydania zbiorowe . . . 112
Listy i materiały . . . 113
Opracowania . . . 113
Sabiński Julian . . . 118
Sadowska z Brzezinów Maria . . . 119
Sadowski Jan Nepomucen . . . 120
Sayn-Wittgensteinowa Karolina . . . 122
Schmitt Henryk . . . 122
Semenenko Piotr . . . 126
Sękowski Józef Julian . . . 129
Siemieński Lucjan Hipolit . . . 134
Twórczość . . . 134
Przekłady . . . 138
Prace edytorskie . . . 139
Wydania zbiorowe . . . 139
Listy . . . 139
Opracowania . . . 140
Sierpiński Zenon Seweryn . . . 143
Skimborowicz Hipolit . . . 144
Skobel Fryderyk Kazimierz . . . 147
Słowacki Juliusz . . . 149
Słowacki Władysław . . . 149
Sobieszczański Franciszek Maksymilian . . . 150
Sowiński Leonard . . . 154
Spitznagel Ludwik Władysław . . . 158

Stadnicki Kazimierz 160
Stalmach Paweł 161
Stanisławski Antoni 164
Stęczyński Bogusz Zygmunt Maciej 166
Straszewicz Józef 168
Stronczyński Kazimierz 169
Strutyński Juliusz 171
Strzelnicki Władysław 173
Suchodolski Rajnold 173
Suffczyński Kajetan 174
Supiński Józef 176
Suzin Adam 179
Szabrański Antoni Józef 180
Szajnocha Karol 181
Szczeniowski Tytus 187
Szokalski Wiktor Feliks 188
Szotarski Julian 190
Sztyrmer Ludwik 191
Szujski Józef 193
Twórczość 194
Prace edytorskie 197
Przekłady 198
Wydania zbiorowe 198
Listy 199
Indeks tytułów 199
Opracowania 201
Szukiewicz Aleksander 204
Szulc Dominik 205
Szymanowski Wacław 206
Szyrma Krystyn Lach 212
Świderski Faustyn 216
Terlecka Anna 217
Tetmajer Józef Przerwa 217
Tomaszewicz Walerian 219
Towiański Andrzej 220
Twórczość 220
Wydania zbiorowe 222
Listy i materiały 222
Opracowania 223
Trentowski Bronisław Ferdynand 228
Tripplin Teodor 236
Trynkowski Ludwik Gabriel 239
Turowski Kazimierz Józef 240
Tyszkiewicz Eustachy 242
Tyszkiewicz Konstanty 244
Tyszyński Aleksander 245
Ujejski Kornel 248
Twórczość 249
Przekłady 253
Wydania zbiorowe 253

Listy . . . 254
Indeks tytułów . . . 256
Opracowania . . . 258
Urlich Leon . . . 261
Waga Jakub . . . 263
Walewski Antoni . . . 264
Walicki Alfons . . . 265
Wasilewski Edmund . . . 267
Węclewski Stanisław . . . 270
Węclewski Zygmunt . . . 272
Węgierska Zofia . . . 275
Wężyk Władysław . . . 277
Wielogłowski Walery . . . 279
Wielopolski Aleksander . . . 282
Wieniarski Antoni . . . 287
Wiernikowski Jan Nepomucen . . . 290
Wilczyński Albert . . . 292
Wilkońska Paulina . . . 296
Wilkoński August . . . 300
Wiszniewski Michał . . . 303
Wiślicki Józef Mikołaj . . . 309
Witwicki Stefan . . . 310
Wodzicki Kazimierz . . . 316
Wojnarowska Karolina . . . 318
Wolniewicz Włodzimierz Adolf . . . 319
Wolski Włodzimierz . . . 320
Wołowski Ludwik . . . 323
Worcell Stanisław Gabriel . . . 325
Woronicz Janusz . . . 328
Woykowska Julia . . . 329
Woykowski Felicjan Antoni . . . 332
Wójcicki Kazimierz Władysław . . . 334
Twórczość . . . 334
Przekłady . . . 339
Prace edytorskie . . . 339
Listy . . . 340
Opracowania . . . 341
Wrotnowski Feliks . . . 343
Wróblewski Walerian . . . 345
Zabłocki Tadeusz Łada . . . 346
Zachariasiewicz Jan . . . 348
Twórczość . . . 348
Listy . . . 352
Indeks tytułów . . . 352
Opracowania . . . 353
Zaleski Bronisław . . . 356
Zaleski Józef Bohdan . . . 358
Twórczość . . . 360
Przekłady . . . 365
Prace edytorskie . . . 365

Wydania zbiorowe . . . 365
Listy i materiały . . . 365
Indeks tytułów . . . 367
Opracowania . . . 369
Zaleski Wacław Michał . . . 376
Zan Tomasz . . . 378
Zawadzki Władysław . . . 387
Zdanowicz Aleksander . . . 390
Zieliński Feliks Kazimierz . . . 391
Zieliński Gustaw . . . 392
Zieliński Józef Feliks . . . 397
Ziemięcka z Gagatkiewiczów Eleonora . . . 398
Zienkowicz Leon . . . 402
Zmorski Roman . . . 405
Żeligowski Edward Witold . . . 411
Żmichowska Narcyza . . . 413
Żmijewski Eugeniusz . . . 421
Żochowski Feliks . . . 422
Żochowski Józef . . . 423
Żukowski Jan Ludwik . . . 425
Żygliński Franciszek Maksymilian . . . 426

Dodatek

Hasła ogólne . . . 431
Romantyzm w Europie . . . 431
3. Romantyzm jako epoka w dziejach kultury . . . 431
4. Romantyzm jako prąd literacki . . . 432
5. Dzieje romantyzmu w poszczególnych krajach . . . 435
7. Ważniejsze monografie pisarzy . . . 436
Romantyzm w Polsce . . . 438
1. Przełom romantyczny . . . 438
2. Literatura epoki romantyzmu . . . 438
3. Ideologia epoki romantyzmu . . . 441
4. Życie naukowe i literackie . . . 443
5. Recepcja literatur obcych . . . 449
6. Materiały bibliograficzne . . . 450
Hasła rzeczowe . . . 451
Cyganeria warszawska . . . 451
Filomaci, Filareci, Promieniści . . . 451
Koteria petersburska . . . 451
Poezja powstania listopadowego . . . 452
Szkoła Główna Warszawska . . . 452
Towarzystwo Demokratyczne Polskie . . . 452
Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu . . . 453
Towarzystwo Literacko-Słowiańskie we Wrocławiu . . . 453
Zakład Narodowy imienia Ossolińskich . . . 454
Hasła osobowe . . . 456

Indeks osobowy . . . 557

WYKONANO W DRUKARNI IM. REWOLUCJI PAŹDZIERNIKOWEJ W WARSZAWIE POD DYREKCJĄ ALEKSANDRA MAŁECKIEGO I KIEROWNICTWEM TECHNICZNYM WALDEMARA KUCZYŃSKIEGO. SKŁADAŁ ZESPÓŁ MARIANA GŁOWACKIEGO, TŁOCZYŁ ZESPÓŁ MIECZYSŁAWA PIWOWARA, OPRAWIAŁ ZESPÓŁ JÓZEFA BUJARSKIEGO.

PRINTED IN POLAND

PAŃSTWOWY INSTYTUT WYDAWNICZY, NAKŁAD 6.000+250 EGZEMPL. ARK. WYD. 75,5. ARK. DRUK. 44. PAPIER MAT. 50 G. KL. III, 70×100 CM, Z PAŃSTWOWEJ WYTWÓRNI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH W WARSZAWIE. PODPISANO DO DRUKU W MARCU 1972 R. DRUK UKOŃCZONO W KWIETNIU 1972 R.

ZAM. 978/69. A-106 CENA ZŁ 90—